ΤΑ ΤΟΥ
ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ
ΑΠΑΝΤΑ.
HIPPOCRATIS
OPERA OMNIA
GRÆCE ET LATINE.
TOMUS II.

ΤΑ ΤΟΥ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΑΠΑΝΤΑ.

HIPPOCRATIS OPERA OMNIA

Cum variis lectionibus non modo hucusque vulgatis, verum ineditis potissimum, partim depromptis
Ex CORNARII, & SAMBUCI codd.
In Cæsar. Vindobonensi Bibliotheca hactenus asservatis & ineditis, partim ex aliis ejusdem Bibliothecæ MSS. libris, ac denique ex Mediceis Laurentianis MSS. codd. collectis: quarum ope sæpenumero Græcus contextus fuit restitutus. Accessit Index Pini copiosissimus cum Tractatu de mensuris & ponderibus.

STUDIO & OPERA

STEPHANI MACKII,
ELISABETHÆ CHRISTINÆ AUG.
AULÆ MEDICI.

TOMUS II.

VIENNÆ AUSTRIÆ,
PROSTANT APUD LEOPOLDUM JOANNEM KALIWODA,
IMPERIALIS AULÆ TYPOGRAPHUM.
ANNO M. DCC. XLIX.

SERENISSIMO,
POTENTISSIMO,
AC
INVICTISSIMO
PRINCIPI,
ET
DOMINO, DOMINO
FRANCISCO
DIVINA
FAVENTE CLEMENTIA
ELECTO
ROMANORUM
IMPERATORI,
SEMPER AUGUSTO,
GERMANIÆ, & HIEROSOLYMORUM
REGI,

LOTHARINGIÆ, & BARRI
DUCI,
MAGNO-DUCI HETRURIÆ,
DUCI
CALABRIÆ, & GELDRIÆ,
MONTIS FERRATI, IN SILESIA TESCHENÆ,
PRINCIPI
CAROLOPOLIS,
MARCHIONI
MUSSIPONTI, & NOMENEI,
COMITI
PROVINCIÆ, VALDEMONTIS, ALBIMONTIS,
ZUTPHANIÆ, SARWERDENÆ, SALMÆ,
ET FALCKENSTEINEI, &c. &c.
SACRÆ CÆSAREÆ
REGIÆQUE MAJESTATIS
REGNORUM
HUNGARIÆ, BOHEMIÆ,
ARCHI-DUCIS AUSTRIÆ &c. &c.
CONREGENTI,
&c. &c.

DOMINO, DOMINO
MEO
CLEMENTISSIMO.

AUGUSTISSIME CÆSAR.

Uamquam perſpectum exploratumque habeam, Cæſar Invictiſſime, hunc ad thronum adferri oportere nihil, niſi TUA dignum MAJESTATE: mentem hanc excelſam, quæ populorum, & orbis negotia verſat, aut avocare velle, aut interpellare, neque temeritate vacare, neque crimine; cum tamen

CLEMENTISSIME HIPPOCRATEM passus sis Sacratissimo TUO insignitum Nomine in publicum emittere, an non docere volebas, & ad populorum, & ad orbis felicitatem pertinere quam maxime, si, quod facis, bonarum artium studium Viri Principes suo tueantur patrocinio, ornent, provehant? Inde est, quod Medicorum Principi ad solium TUUM aditum patere volueris, ut quo loco hanc quoque scientiam habeas, intelligerent omnes: quam enim nostrum omnium interest, TE Imperio Romano, quin Europæ bono salvum & incolumem quam diutissime esse superstitem, quando immortali esse non licet, tam & TUA interesse existimas, ut subjectis TIBI populis ad incolumitatem desit nihil. Testem appello Hetruriam TUAM, illam virorum omni scientiarum laude insignium Matrem felicissimam. Quid illa beatius effingi potest? Ubi primum TUA esse cœpit, & scientiæ omnes, & artes pulcherrimæ convolare illuc, velut ad arcem tutissimam videbantur; neque mirum: ut est enim magna semper vis exempli, tum vero maxima, quando a Viris Principibus proficiscitur. Quis non totum se literarum studio dedat, quas AUGUSTISSIMO foveri sinu ceu delicias videt? Quis non tempus omne impendat lubens scientiarum exhauriendo improbo labori, quibus & honores, & æqua studiis præmia parata intelligit? Sane, si florent alibi, apud TE

ſedem fixiſſe videntur Muſæ, cum providentia TUA, tum legibus ſapientiſſimis effeciſti, ut inter belli tumultus, quibus fere tota turbabatur Europa, una Hetruria placidiſſima frueretur pace, atque feliciſſimo hoc otio, ut ad orbis utilitatem, uteretur, TUA præſtitere conſilia, quæ infinitus ſim, ſi vel percenſendo attingerem. Quod ſupra reliqua orbis Lycæa Piſanum, & Senenſe ſeſe efferant, TUUM eſt beneficium. Doctores, Artiumque Magiſtros ſuffeciſti, quos Europa habebat, celeberrimos, præmia meritis, ſed pœnas quoque delictis ſtatuiſti, ut & bonorum induſtriæ incitamentum adderes, & reprimeres effrenem juventutis audaciam: ita demum omnium paci, & tranquillitati conſultum iviſti, ut nemini ſive a militum licentia, ſive judicum cupiditate, ſive quæſtorum rapacitate metuendum eſſet. Felicitatem tantam ſuſpicimus, & gratulamur dignæ Principe ſuo Hetruriæ, cujus nomine orbi, atque adeo inhumanis, quos barbara etiamnum Aſia, Africaque nutrit, maris prædonibus venerandam ſe præbuit, ut æternam eidem jurare pacem maluerint, quam turbare. Quum enim optime noſſes ad plenam & cumulatam bene conſtitutæ Reipublicæ felicitatem tribuendam id quoque poſtulari, ut rerum omnium copiis affluat, ac divitiis abundet, quæ pacis firmamenta ſunt, & belli ſubſidia; ac ad eam rem ſummopere opportunam eſſe cum cæteris gentibus negotiationem, atque commer-

 cium,

cium, quo magna vis auri, atque externæ opes inferuntur: auctoritate TUI Nominis Turcas, & Mauros ad pacem TEcum, TUISque cum populis ineundam adduxisti, qua Hetruscæ naves sine ullo metu periculi ultro citroque commeare possent, suas merces in alienas regiones trajicere, & peregrinas reportare. Quod quidem nemo antecessorum TUORUM fuerat cogitatione complexus; nedum operis effectu compleverit. Quamobrem TE non immerito Hetrusci omnes PATREM PATRIÆ appellare debent, quippe quum TE revera talem ipsis præbueris, cogitationesque omnes TUAS, plenissimas benignitatis, ad eos fortunandos, bonisque omnibus locupletandos intenderis. Hæc itaque sunt, CÆSAR AUGUSTE! quæ HIPPOCRATI meo clementissimum TUUM pollicebantur obtutum; quem si ad Auctoris mentem, quam unquam ante, accuratius illustratum, novisque accessionibus auctum emittimus, liceat id quoque TUUM nuncupare beneficium; plurima enim selectissimis Manuscriptis Bibliothecæ TUÆ Mediceo-Laurentianæ me debere profiteor, cum e pervetusto hoc literarum thesauro, quod ad rem meam faciebat, eruendi copia fuerit; e thesauro inquam illo, sine quo mehercule interitura essent innumera, quæ ad reipublicæ literariæ seu decus, sive emolumentum doctorum, literatorumque opera in lucem proditura confidimus: quamobrem, dum ad ejus incrementum artis Medicæ, qua carere homines vix

pos-

possumus, quicquid erat in me ingenii, studii, operis, pro virium tenuitate adferre volui; meos TIBI labores non ingratos fore confido, cui nempe eas cumprimis artes probari non ignoro, unde in rempublicam commodi redundat plurimum; quod si intellexero, abunde meam mihi compensatam existimabo operam, intelligam autem, si TUO non indignum patrocinio censueris sacratissimis advolutum pedibus

SACRATISSIMÆ

MAJESTATI

TUÆ

DEVOTISSIMUM

STEPHANUM MACKIUM.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ
ΑΠΑΝΤΑ.
HIPPOCRATIS
OPERUM OMNIUM
SECTIO IV.

Τὰ ὑγιεινικὰ, hoc eſt, quæ ad ſanitatem ſpectant, Libr. VII. continens.

ΙΠΠΟ-

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ
ΠΕΡΙ ΔΙΑΙΤΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ.
HIPPOCRATIS
DE SALUBRI VICTUS RATIONE.
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΒΙΒΛΙΩι.

Τὴν τοῖσιν ἰδιώτησιν δίαιτην καθίσαϑαι κατὰ τὸν τῆς ὥρας τε, καὶ τῆς ἕξεως, καὶ ἡλικίας, καὶ διαϑέσεως, καὶ γένεος, καὶ ἔϑεος λόγον.

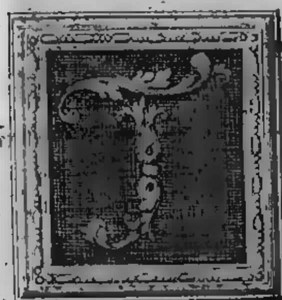
ARGUMENTUM LIBRI.

Rationem victus iis, qui ſibi vivunt, inſtituit, pro temporis, habitus, ætatis, affectuum, ſexus, & conſuetudinis ratione.

Basil. Græc. pag. 25. Foesius Sect. IV. 3. 337. Basil. Lat. III. 366. pag. 37.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

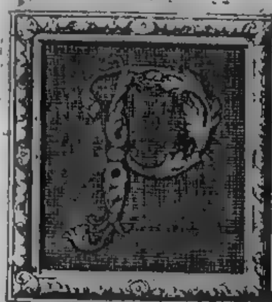
Πῶς διαιτητέον κατὰ τὴν τῶν σωμάτων, καὶ ἔτεος ὡρῶν, καὶ ἡλικιῶν ποικιλίαν· πότε περιπατητέον.

ΟΥΣ [1] ἰδιώτας ὧδε χρὴ διαιτᾶϑαι· τοῦ μὲν χειμῶνος ἐσϑίειν ὡς πλεῖςα, πίνειν δ' ὡς ἐλάχιςα· εἶναι δὲ χρὴ τὸ μὲν πόμα [2] οἶνον ὡς ἀκρητέςατον· τὰ δὲ σιτία, ἄρτον, καὶ τὰ ὄψα, ὀπτὰ πάντα. Λαχάνοισι δὲ ὡς ἐλαχίςοισι χρέεσϑαι ταύτην τὴν ὥρην· οὕτω γὰρ ἂν μάλιςα τὸ σῶμα ϑερμόν τε εἴη καὶ ξηρόν. Ὁκόταν δὲ τὸ ἔαρ [3] ἐπιλαμβάνῃ, [4] τότε πόμα χρὴ πλέον πίνειν, καὶ οἶνον ὑδαρέςερον, καὶ κατ' ὀλίγον, καὶ τοῖσι σιτίοισι μαλακωτέροισι χρέεσϑαι, καὶ ἐλάσσοσι· καὶ τὸν ἄρτον ἀφαιρέοντα, μάζαν προσιϑέναι· καὶ τὰ ὄψα κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον

CAPUT I.

Victus ratio qualis inſtituenda ſit pro corporum, anni temporum, ac ætatum varietate: quando deambulandum.

Rivatos homines hac vivendi ratione uti oportet; hieme quidem edere quam plurimum, quam minimum vero bibere: ſed potum eſſe quidem decet vinum quam meraciſſimum: cibos vero, panem, & obſonia, cocta omnia. Oleribus autem quam pauciſſimis hac tempeſtate utendum: ſic enim maxime corpus tum calidum, tum ſiccum fuerit. At quum ver acceſſerit, tunc copioſius, & dilutius, paulatimque vinum bibendum eſt, cibiſque mollioribus & paucioribus utendum; panis ſubtrahendus, & maza offerenda: eademque ratione obſonia detrahenda, &

Variæ Lectiones.

In omnibus prope exemplaribus hic liber adjicitur ad ea, quæ libro de Natura hominis adſcribuntur, ut Galenus ipſe in Proœmio teſtatur, & in Comment. I. ad prædictum librum de Natura humana inſcriptum fuiſſe dicit ὑγιεινὴν δίαιταν πρὸς τοὺς ἰδιώτας γεγραμμένην ſalubrem diætam ad privatos homines ſcriptam. *Quod autem ad illius auctorem attinet, Polybum eſſe cenſet, quemadmodum pleriſque viſum fuit. Inſcriptionis loco MSS. Regia habent* διαιτητικὸς ὁ ὑγιεινός. *Servin. vero in ſuo Codice* διδασκαλία πρὸς ἰδιώτας γεγραμμένη.

1 Privatorum nomine, ἰδιωτῶν Græce, eos intelligit, qui private vel quiete res ſuas adminiſtrant, & a publicis vacant muneribus, aliiſque laboribus, aut magiſtratuum, aut militiæ, aut athleticæ vitæ, aut peregrinationum; ita ut hiſce regulis comprehenſam victus rationem libere ſequi poſſint.

2 οἶνον ἀκρητέςερον, *vinum meracius*, Aldin. exempl. legunt, ut paulo poſt ὑδαρέςερον: ὡς ἀκρητέςατον tamen magis probo cum Galeno, quod ὑδαρέςατον æſtati tribuatur. Quid vero ſit ἀκρητέςερον, ex Aph. 56. libr. VII. patet, ubi Hippocrates vinum οἶνον ἴσον ἴσῳ *vinum*, æquali aquæ parti mixtum oſcitationes, horrores, anxietudines ſolvere ſcribit. Galen. eam temperationem ἀκρητέςερον vocat, ut etiam apud Athenæum invenitur: ſed hoc certo, innuente Mercuriale, præſcribi non poteſt, niſi varietatis vinorum, atque corporum magna ratio habeatur.

3 Pro ἐπιλαμβάνῃ *apprehenderit*, Cod. Vatic. & Servin. legunt ἐπιςαίη, quam lectionem ſequitur Lindenus.

4 Sic legunt pleraque exemplaria. Interpretes vero longe aliam ſecuti ſunt lectionem ex quibusdam MSS. codd. Quæ lectio etiam in Galeni exemp. Baſil. habetur: τότε πόμα χρὴ πλέον ποιέεσϑαι καὶ ὑδαρέςερον.

& pro assis elixa omnia paranda. Oleribus etiam paucis vere utendum, donec ad æstatem homo deveniat; tum molliores omnes cibos, tum obsonia cocta sumendo, & olera cocta & cruda; similiterque potus plurimos, & uti dixi, quam dilutissimos, idque sensim, ut ne magna mutatio derepente utenti contingat. Æstate autem tum molli maza, tum potu copioso & diluto, obsoniisque omnibus elixis nutriri oportet, iisque ita utendum dum æstas fuerit, quo corpus molle sit & frigidum: siquidem hæc tempestas calida est & sicca, & corpora æstuosa & squalida facit. Hac igitur instituta victus ratione iis succurrendum est. Eadem vero ratione, quemadmodum ex hieme ad ver, sic etiam ex vere ad æstatem deveniet, cibos quidem demendo, potum vero augendo; ad eumque modum anniversaria ratione peracta, ex æstate ad hiemem perveniendum. In autumno contra, cibi quidem majore copia, & sicciores exhibendi, & obsonia ad eundem modum; potus vero pauciores & meraciores, ut homo commodam degat hiemem, si potibus utatur meracioribus, & paucis, cibisque quamplurimis & siccissimis. Ita enim quum maxime valebit, tum minime frigus sentiet; quum hæc anni tempestas admodum frigida sit, & humida. Corporibus vero carnosis, & mollibus, ac rubris confert sane majorem anni partem sicciore victus ratione uti: humida namque eorum corporum natura est. Duros vero, densos, fulvos, & nigros humidiore victu majorem temporis partem uti oportet; nam hujusmodi corpora sicca sunt. Junioribus quoque corporibus confert, tum molliori, tum humidiori victu uti; hæc enim ætas sicca est, & eorum adhuc corpora compacta sunt. Senes vero sic-

ἀφαιρέειν, καὶ ἐκ τῶν ὀπτῶν πάντα ἑφθὰ
4 ποιέεσθαι·" ϗ [5] λαχάνοισιν ἤδη χρέεσθαι τοῖς ἦρος ὀλίγοισιν, [6] ἕως ἐς τὴν [7] θερινὴν καταστήσεται ὁ ἄνθρωπος· τοῖσί τε σιτίοισι [8] πᾶσι μαλακωτέροισι χρεώμενος, καὶ τοῖσιν ὄψοισιν ἑφθοῖσι, ϗ λαχάνοισιν ὠμοῖσι ϗ ἑφθοῖσιν· [9] ὡσαύτως ϗ τοῖσι πόμασιν, ὡς ἔφην ὑδαρεστάτοισι καὶ πλείστοισι, [10] ϗ ὅκως μὴ μεγάλη ἡ μεταβολὴ ἔσται, κατὰ μικρὸν μὴ ἐξαπίνης χρεωμένῳ. Τοῦ δὲ θέρεος τῇ τε μάζῃ μαλακῇ τρέφεσθαι, καὶ τῷ ποτῷ ὑδαρεῖ, καὶ πολλῷ, καὶ τοῖσιν ὄψοισι πᾶσιν ἑφθοῖσι· καὶ οὕτω δεῖ χρέεσθαι τουτέοισιν, ὁκόταν τὸ θέρος ᾖ, ὅκως ψυχρὸν εἴη τὸ σῶμα, καὶ μαλακόν· καὶ γὰρ ἡ ὥρη θερμή τε ϗ ξηρὴ, ϗ ποιέει τὰ σώματα καυματώδεα, καὶ αὐχμηρά. Δεῖ οὖν τοῖσιν ἐπιτηδεύμασι τουτέοισιν ἀλέξασθαι· κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον, ὥσπερ ἐκ τοῦ χειμῶνος εἰς τὸ ἦρ, οὕτω ϗ ἐκ τοῦ
5 ἦρος" εἰς τὸ θέρος [11] καταστήσεται, τῶν μὲν
6 σιτίων ἀφαιρέων, τῷ δὲ ποτῷ προστιθείς· ϗ οὕτω τὰ [12] ἐνιαύσια ποιέοντα καταστῆσαι ἐκ τοῦ θέρεος εἰς τὸν [13] χειμῶνα. Ἐν δὲ τῷ φθινοπώρῳ πάλιν, τὰ μὲν σιτία πλείω ποιεύμενον ϗ ξηρότερα, ϗ τὰ ὄψα κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον· τὰ δὲ ποτὰ ἐλάσσω τε ϗ ἀκρητέστερα· ὅκως ὅ τε χειμὼν ἀγαθὸς ἔσται, [14] εἰ ἄνθρωπος διαχρήσεται τοῖσί τε πόμασιν ἀκρητεστέροισι, καὶ ὀλίγοισι, ϗ τοῖσι σιτίοισιν, ὡς πλείστοισί τε ϗ ξηροτάτοισιν. Οὕτω γὰρ ἂν, ϗ ὑγιαίνοι μάλιστα, ϗ ῥιγῴη ἥκιστα· ἡ γὰρ ὥρη λίαν ψυχρή τε καὶ ὑγρή. [15] Τοῖσι δὲ εἴδεσι τοῖσι σαρ-
7 κώδεσι," καὶ μαλθακοῖσι, καὶ ἐρυθροῖσι συμφέρει δὴ τὸν [16] πλείονα χρόνον τοῦ ἐνιαυτοῦ ξηροτέροισι διαιτήμασι χρέεσθαι·
8 ὑγρὴ γὰρ ἡ φύσις τῶν εἰδέων τουτέων." Τοὺς δὲ [17] σιφρούς, ϗ προσεσταλμένους, καὶ [18] πυῤῥοὺς, ϗ [19] μέλανας τῇ ὑγροτέρῃ διαίτῃ χρὴ τὸν πλείω διαιτᾶσθαι χρόνον· τὰ γὰρ σώματα τοιαῦτα ὑπάρχει ξηρὰ [20] ἐόντα. Καὶ τοῖσι νέοισι τῶν σωμάτων συμφέρει μαλακωτέροισί τε, ϗ ὑγροτέροισι χρέεσθαι τοῖσι διαιτήμασιν· ἡ γὰρ ἡλικίη ξηρὴ, καὶ τὰ σώ-

VARIÆ LECTIONES.

5 λαχάνοισι διαχρῆσθαι legunt quædam exemplaria pro λαχάνοισιν ἤδη χρέεσθαι. Lindenus autem λαχάνοισι διαχρέεσθαι.

6 Pro ἕως quædam MSS. ὅκως *postquam* habent.

7 Pro θερινὴν Imperial. Samb. ὥρην. Hicce locus longe aliter a Calvo profertur, qui non pauca omisit.

8 Sic Imp. Sambuc. quam lectionem sequutus est Lindenus. μαλακοῖσι χρεόμενος Galenus.

9 ὡσαύτως καὶ τοῖσι πόμασι, ὡς ὑδαρεστάτοισι καὶ πλειστάτοισι *similiterque potibus quam dilutissimis ac plurimis* legunt vulgati codd. Verum nos post ὡς, ἔφην addidimus ex Imperiali Sambuc. quam lectionem etiam adhibuit Linden: ex MSS. Vatic. vel Fevrei; ista enim emendatio requiri videbatur textus.

10 ἀλλ' ὅκως Imp. Sambuc. cod. & Fevrens delet οὐ καὶ εἰ; quam lectionem notat Mercurial. ex MSS. Vat.

11 καταστήσεται Cornar. quod recepimus pro vulg. καταστῆσαι.

12 Sic Galen. & Imperial. Sambuc. codex. ἐναντία *contraria* faciendo vulgati codd. habent.

13 φθινόπωρον *autumnum* legisse videtur Calvus.

14 ἢ ὁ ἄνθρωπος διαχρήσεται *vel homo utatur* cod. Med. εἰ ἄνθρωπος διαχρήσεται *si homo utatur* Lindenus legit.

15 τοῖσι δ' ἐν εἴδεσι ναρκώδεσι, καὶ πλείω μαλθακοῖσι, *in corporibus vero torpidis & mollioribus* legit Imperial. Sambucus: quæ lectio etsi stare potest, tamen nil innovare voluimus. Ibid. καὶ πλείω μαλακοῖσι cod. Vatic. legit.

16 Sic legimus ex cod. Vaticano & Med. πλείονα non habent editi cod.

17 In omnibus, quos vidi, codicibus, στριφνοὺς legitur, quæ vox mihi parum hoc in loco congruere videtur; idcirco σιφροὺς *densos* magis placet & hic, & apud Gal. in coment. quam dictionem significare apud Hippoc. ξηροὺς, καὶ προσεσταλμένους, testatur Gal. in Exegesi. Sic etiam corrigo locum apud Oribasium libro II. coll. ubi eo Xenocratis sermonem de Alimento ex aquatilibus referente, cod. Vatic. habet, θραῖς, ἢ ξιφίας κητώδης ἐστὶ, ἄτομος δὲ σιφορὸς, cum legendum sit, quantum ipse judico, ἄτομος δὲ σιφρὸς, δυσκατέργαστος: *hæc Mercurial. in notis.*

18 Post πυῤῥοὺς *duros* Imp. Samb. cod. & Fevr. addunt καὶ ἰσχνοὺς *graciles que*, quam lectionem secutus est Cornar. & Lindenus in suo contextu.

19 Post μέλανας MSS. Servini ἀνέμους legit.

20 ἐόντα desideratur in cod. Med.

σώματα [21] πέπηγεν ἔτι. Τοὺς δὲ πρεσβυτέρους
τῷ ξηροτέρῳ χρὴ τρόπῳ τὸ πλεῖον τοῦ χρόνου
διάγειν· τὰ γὰρ σώματα ἐν ταύτῃ τῇ ἡλι-
κίῃ ὑγρὰ, καὶ μαλθακὰ, καὶ ψυχρά. Δεῖ
οὖν πρὸς τὴν ἡλικίην, καὶ τὴν ὥρην, καὶ
τὸ [22] ἔθος, καὶ τὴν χώρην, [23] καὶ τὰ εἴ-
δεα, τὰ διαιτήματα ποιέεσθαι, ἐναντιούμενον
τοῖσι καθισταμένοισι, καὶ θάλπεσι, καὶ χει-
μῶσιν· οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα ὑγιαίνοιεν.
Καὶ ὁδοιπορέειν τοῦ μὲν χειμῶνος [24] ταχέως
χρή· [25] τοῦ δὲ θέρεος ἡσυχῇ ἔχειν, ἢν 9
μὴ διὰ [26] καύματος ὁδοιπορέῃ. Δεῖ δὲ
τοὺς μὲν σαρκώδεας θᾶσσον ὁδοιπορέειν· τοὺς δὲ
ἰσχνοὺς [27] ὀλιγέστερον. Λουτροῖσι δὲ χρὴ πολλοῖ-
σι χρέεσθαι τοῦ θέρεος· τοῦ δὲ χειμῶνος ἐλάσ-
σοσι· χρὴ δὲ τοὺς [28] ἰσχνοὺς μᾶλλον λούε- 10
σθαι τῶν σαρκωδέων· [29] ἐνδύεσθαι δὲ χρὴ
τοῦ μὲν χειμῶνος καθαρὰ ἱμάτια· τοῦ δὲ θέρεος
[30] ἐλαιοπινέα· τοὺς δὲ στρυφνοὺς τοὐναντίον.

ciore victus modo plurimam temporis partem degere oportet: nam ea ætate humida, mollia, & frigida sunt corpora. Quare pro ætate, anni tempore, consuetudine, regione, corporum habitu, victus ratio instituenda est, reluctandumque instantibus & caloribus, & brumis; ita namque optima valetudo consequetur. Ac hieme quidem celeriter ire oportet; æstate vero sedatius se habere, nisi per (solis) ardorem iter sit faciendum. Corpulentos autem celerius; graciles vero tardius iter facere convenit. Balneis etiam multis per æstatem; at per hiemem paucioribus utendum: gracilibus vero magis, quam carnosis, expedit lavari. hieme autem vestes puras induere convenit; æstate vero oleo imbutas: siccos autem contrario modo.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τοῦ τρόπου τοῦ ἰσχναίνειν καὶ παχύνειν· πότε καὶ πῶς τῷ ἐμέτῳ χρηστέον.

Τοὺς δὲ παχέας χρὴ, καὶ ὅσοι βούλονται
λεπτοὶ γενέσθαι, τὰς ταλαιπωρίας [31] ἁ-
πάσας νήστιας ἐόντας ποιέεσθαι, καὶ τοῖσι σι-
τίοισιν ἐπιχειρέειν [32] ἔτι ἀσθμαίνοντας, καὶ 11
μὴ ἀνεψυγμένους, καὶ προπεπωκότας [33] οἶνον
κεκρημένον, καὶ μὴ σφόδρα ψυχρόν· καὶ τὰ
ὄψα σκευάζειν σησάμοισιν, [34] ἢ ἡδύσμασι, 12
καὶ τοῖσιν ἄλλοισι τοῖσι τοιουτοτρόποισι. Καὶ πίο-
να δ' ἔστω τὰ προσαγόμενα ὄψα· [35] οὕτω γὰρ 13
ἂν ἀπό γε ἐλαχίστων πεμμάτων ἐνεμπίπλανται.
Ἀλλὰ καὶ μονοσιτέειν, καὶ ἀλουτέειν, καὶ σκλη-
ροκοιτέειν, καὶ [36] γυμνὸν περιπατέειν, ὅσον οἷόν
τε μάλιστα ᾖ. Ὁκόσοι δὲ βούλονται λε-
πτοὶ ἐόντες, παχύτεροι γενέσθαι, τά τε ἄλ-
λα ποιέειν τἀναντία ἐκείνοισιν, οἷσιν ἔφην, καὶ
νήστιας μηδεμίην ταλαιπωρίην ποιέεσθαι. Τοῖσι 14

CAPUT II.

De modo gracilescendi, & pinguescendi; vomitus quando & quo modo instituendus.

Crassos autem oportet, quique tenues fieri volunt, labores omnes jejunos subire, & adhuc ex labore anhelantes, necdum refrigeratos cibum assumere, vinumque prius bibere dilutum, ac non perfrigidum. Obsonia quoque ex sesamis, aut condimentis, aliisque hujusmodi apparata assumere. Atque sint pinguia obsonia, quæ offeruntur: sic enim a paucissimis cibariis impleantur. Quin & semel tantum in die cibum assumere, supersedere balneis, duriter cubare, nudumque obambulare, quoad ejus fieri queat, oportet. Qui vero tenues quum sint, crassiores effici volunt, tum alia his, quæ dixi, contraria facere, tum jejunos nullam exercitationem ipsos subire oportet. Vomitibus

Variæ Lectiones.

21 *πέπηγεν ἔτι* Imp. Samb. cod. & Gal. exempl. addito *ἔτι*: quod probavimus cum Lindeno.

22 Sic & Imp. Samb. *ἔτος* Aldi exempl. & Servini ex MSS. habent. *ἔθος καὶ τὴν χώρην* desunt in Gal. exempl. Basil.

23 *καὶ τὰ εἴδεα τηρέεσθαι τὰ διαιτήματα* cod. Med.

24 Pro *ταχέως* Imp. Samb. & Fevr. legunt *ταχύτερον*, quam lectionem præ se ferunt quidam MSS. codd. Vatic.

25 *τοῦ δὲ θέρεος ἡσυχῇ* legunt alia exemplaria, omisso *ἔχειν*.

26 Post *καύματος* desideratur *ἡλίου solis*, quemadmodum habetur in problemat. Aristot. 5. part. 34.

27 Pro vulgato *ἡσυχέστερον lenius*, reponimus ex Servino *ὀλιγέστερον*: quæ lectio Lindeno arridet.

28 *στρυφνοὺς* omnia exemplaria: verum *ἰσχνοὺς graciles* legisse videntur interpretes cum Galeno, quæ lectio etiam hic quadrare videtur; ast Mercurialis hic *στιφροὺς densos*, ut superius legi debere censet.

29 Sic Imp. Samb. cod. pro vulgato *ἀμφιέσθαι*.

30 Post *ἐλαιοπινέα* addidimus ex cod. Vaticanis, & Regiis *τοὺς δὲ στρυφνοὺς τοὐναντίον*; *siccos vero contrario modo*: ista enim emendatio requiri videbatur, eamque optimo jure in contextum intulisse videtur Mercurialis. Quod autem hic de vestibus oleo imbutis, & æstate gestandis dicitur, non probat Galenus, aut saltem se non intelligere fatetur, quid Auctor voluerit, ob defectum veræ lectionis.

31 *ἁπάσας omnes* desideratur in cod. Med.

32 *ἔτι ἀσθμαίνοντας ἐκ τοῦ κόπου, καὶ μὴ ἀνεψυγμένους*, *adhuc anhelantes ex fatigatione, & non refrigeratos*. Linden.

33 *Οἶνον κεκρημένον, καὶ πάνυ ψυχρὸν* Imp. Samb. cod. quæ lectio non est contemnenda; siquidem vini potus maxime frigidus, extenuat valde pingues, concoctionem impediendo.

34 *ἢ aut* ante *ἡδύσμασι condimentis* deest in cod. Med. Ex hoc loco Erotianus mihi videtur exponere *ἡδύσμασι τοῖσι χλωροῖσι καὶ ξηροῖσιν ἀρτύμασιν viridibus & siccis condimentis*. *Ἥδυσμα* est condimenti genus, quo cibis antiqui suavitatem conciliabant. Suidæ *ἡδύσματα* exponuntur *βρώματα, ἢ εὐοσμίας condimenta vel suaves odores.*

35 *Οὕτω γὰρ ἀπὸ ἐλαχίστων ἐνεμπίπλανται* Galenus legisse videtur. Alia exemplaria aliter.

36 *συχνὸν frequenter* pro *γυμνὸν nudum* cod. Med. adscribit; Sed Galen. *nudum* legit. Infra *οἷόν τε* desunt hæc in Galen. exempl. Basil. quæ etiam *νῆστι* pro *νήστιας* habent.

tibus autem & infusis alvum eluentibus sic utendum. Sex hibernis mensibus vomitus ciendus; id enim tempus æstivo pituitosius est, & morbi circa caput, & regionem eam, quæ supra septum transversum est, obsident. At quum æstatis fervor adfuerit, infusis utendum: hæc enim anni tempestas æstuosa est, & corpus biliosum magis redditur, gravitates etiam lumbos & genua infestant, calores oboriuntur, & ventris tormina concitantur. Corpus igitur refrigerandum: & quæ sursum attolluntur, deorsum ex istis locis deducenda. Sint autem infusa, crassioribus quidem & humidioribus magis salsa & tenuiora; siccioribus vero & gracilioribus, & imbecillioribus pinguiora & crassiora. At infusa sunt pinguia & crassa, quæ ex lacte parantur, & ciceris decoctum, cæteraque id genus: tenuia vero & salsa, muria, aqua marina, & quæ sunt ejusmodi. Vomitus autem hoc modo provocandi sunt: qui homines obesi sunt, ac minime tenues, jejuni vomant a cursu, aut celeri deambulatione circa meridiem. Hyssopi esto hemina dimidia in aquæ congio contriti, atque hoc ebibat, affuso aceto, & addito sale, quo fiat jucundissimum: ac primum quidem sensim; deinde vero celerius ebibatur. Graciliores autem & imbecilliores a cibis vomitum cieant hoc modo: loti calida meri heminam præbibant; mox cibos cujusvis generis comedant, neque inter cibos, neque a cibis bibant, sed se contineant quanto tempore quis quatuor stadia percurrat. Deinde triplex illis vinum in potum permiscebis, austerum, dulce, & acidum; primum quidem meracius, sensim & ex magno intervallo: deinde vero dilutius, celerius, & affatim. At vero qui bis in mense vomere consuevit, hunc præstat duobus ex ordine diebus vomitum ciere, quam decimo quinto die: sed alii contrarium plane faciunt. Quibus vero cibos evomere incommodum est, vel quibuscunque alvi non facilem exitum habent, iis omnibus crebro

δὲ [37] ἐμέτοισι χρὴ, καὶ τοῖσι [38] κατακλύσμασι τοῖσι τῆς κοιλίης ὧδε χρέεσθαι. Ἐξ μῆνας τοὺς χειμερινοὺς ἐμέειν· οὗτος γὰρ ὁ χρόνος φλεγματωδέστερος τοῦ θερινοῦ, καὶ τὰ νουσήματα γίνεται περὶ τὴν κεφαλὴν, καὶ περὶ τὸ χωρίον [39] τοῦτο τὸ ὑπὲρ τῶν φρενῶν. Ὅταν δὲ ᾖ τὸ θάλπος, τοῖσι κατακλύσμασι χρέεσθαι· ἡ γὰρ ὥρη καυματώδης, καὶ χολωδέστερόν ἐστι τὸ σῶμα, καὶ αἱ βαρύτητες ἐν τῇ ὀσφύϊ, καὶ ἐν τοῖσι γούνασι, καὶ θερμὰ γίνονται, καὶ ἐν τῇ γαστρὶ στρόφοι [40] γίνονται. Δεῖ οὖν τὸ σῶμα ψύχειν· καὶ τὰ μετεωριζόμενα κάτω ὑπάγειν ἐκ τῶν χωρίων τουτέων. Ἔστω δὲ τὰ κατακλύσματα, τοῖσι μὲν παχυτέροισι καὶ ὑγροτέροισιν ἁλμυρότερα καὶ λεπτότερα· τοῖσι δὲ ξηροτέροισι, καὶ προσεσταλμένοισι, καὶ ἀσθενεστέροισι λιπαρώτερα καὶ παχύτερα. Ἔστι δὲ τῶν κατακλυσμάτων λιπαρὰ καὶ παχέα, [41] ὅσα ἀπὸ τῶν γαλάκτων, [42] καὶ ἀπὸ ἐρεβίνθων ὕδωρ ἑφθὸν, καὶ τῶν ἄλλων τῶν
15 τοιουτέων· τὰ δὲ λεπτὰ καὶ ἁλμυρὰ, [43] ἅλ-
μη καὶ θάλασσα, καὶ τὰ τοιαῦτα. Τοὺς δὲ
ἐμέτους ὧδε χρὴ ποιέεσθαι· ὅσοι μὲν τῶν ἀν-
θρώπων παχέες εἰσὶ, καὶ μὴ ἰσχνοὶ, νήστιες ἐμούν-
των δραμόντες, ἢ ὁδοιπορήσαντες διὰ τάχους
κατὰ μέσον τῆς ἡμέρης. Ἔστω δὲ ἡμικοτύλιον
ὑσσώπου τετριμμένου ἐν ὕδατος χοέϊ, καὶ τοῦτο
ἐκπιέτω, ὄξος παραχέων, καὶ ἅλας παραβάλλων,
ὅκως ἂν [44] μέλλῃ ἥδιστον ἔσεσθαι· [45] πινέτω δὲ,
τὸ μὲν πρῶτον ἡσυχέστερον· ἔπειτα δ' ἐπὶ θᾶσ-
σον. [46] Οἱ δὲ λεπτότεροι καὶ ἀσθενέστεροι ἀπὸ
σιτίων ποιεέσθωσαν τὸν ἔμετον τρόπῳ τοιῷδε·
[47] λουσάμενοι θερμῷ, προπιέτωσαν ἀκρήτου
16 κοτύλην· ἔπειτα σιτία παντοδαπὰ ἐσθιέτωσαν,
καὶ μὴ πινέτωσαν ἐπὶ τῷ σιτίῳ, μηδὲ ἀπὸ [48] τοῦ
σιτίου, ἀλλὰ ἐπισχέτωσαν ὅσον [49] τέσσαρα στά-
δια διελθεῖν· ἔπειτα δὲ συμμίξας οἴνους τρεῖς,
πίνειν διδόναι αὐστηρὸν, καὶ γλυκὺν, καὶ ὀξὺν·
πρῶτον μὲν ἀκρητέστερον, καὶ κατ' ὀλίγον, καὶ
διὰ πολλοῦ χρόνου· ἔπειτα δὲ ὑδαρέστερόν τε
καὶ θᾶσσον, καὶ κατὰ πολλόν. Ὅστις δὲ εἴωθε
τοῦ μηνὸς δὶς ἐξεμέειν, ἄμεινον, ἐφεξῆς ποιέ-
εσθαι τοὺς ἐμέτους ἐν δυσὶν ἡμέρῃσι μᾶλλον, ἢ
διὰ πεντεκαίδεκα· οἱ δὲ, πᾶν τοὐναντίον ποιέου-
17 σιν. [50] ὁκόσοισι δὲ ἀνεπιτήδειον ἀνεμέειν τὰ
σιτία, ἢ ὁκόσοισιν αἱ κοιλίαι [51] οὐκ εὐδιέξοδοί
εἰσι, τουτέοισι πᾶσι ξυμφέρει πολλάκις τῆς
ἡμέ-

VARIÆ LECTIONES.

37 Membranæ Vaticanæ *περὶ ἐμέτων, de vomitu*, hic pro indicatura adscribunt.

38 *κατακλύσμασι χρῆσθαι infusis utendum* legit cod. Med.

39 Istud *τοῦτο* ut superfluum delet Imp. codex Samb.

40 *γίνονται* delet Imp. Samb. cod.

41 Sic reposuimus ex Servino, quam lectionem secutus est Lindenus pro vulgato *τὰ ἀπὸ τῶν γαλ.*

42 *καὶ ἀπὸ τῶν τῆς ἐρεβίνθου ἑφθῶν ὑδάτων* Imper. Samb. codex, quæ lectio adnotatur a Servino & Fevreo ex MSS. codd.

43 Pro *ἅλμη muria* Calvus *κράμβη brassica* legisse videtur ex Membranis Vaticanis, quam lectionem notant MSS. Reg.

44 Imp. Sambuc. cod. pro *μέλλῃ ἥδιστον ἔσεσθαι* adscribit *ἥδιστον γίνεται.*

45 *Πινέτω δὲ τὸ μὲν πρῶτον· ἔπειτα δὲ ἡσυχέστερον εἰ θᾶσσον, bibat autem primum; deinde sensim ebibatur* legit cod. Med.

46 Vulgata exemplaria legunt *οἱ δὲ λεπτότεροι καὶ ἀσθενέστεροι ἀπὸ σίτων ποιείσθωσαν τὸν ἔμετον, τρόπον τοιόνδε. Qui vero graciliores & imbelliciores, a cibis vomitum hunc in modum faciant.*

47 Sic Imp. Cornar. vulgo *λουσάμενος* legebatur. Hunc vero locum aliter proferunt edita Hipp. exemplaria hunc in modum, *λουσάμενος θερμῷ προπιέτω ἀκρήτου κοτύλην· ἔπειτα σιτία παντοδαπὰ ἐσθιέτω, καὶ μὴ πινέτω ἐπὶ τῷ σιτίῳ, μὴ δ' ἀπὸ τοῦ σιτίου, ἀλλ' ἐπισχέτω ὅσον δέκα στάδια διελθεῖν.*

48 *Τοῦ σίτου* Imp. Samb. cod.

49 *δεκατέσσαρα quatuordecim* scilicet stadia Galenus legit.

50 *Ὁκόσοισι μὲν ἀνεπιτήδειον ἀνεμέειν τὰ σιτία, quibus autem cibos evomere incommodum est*, legunt Galeni exemplaria; constat tamen Galenum *ἐπιτήδειον commodum* legisse: verum priorem lectionem prætulimus.

51 *Οὐκ εὐδιέξοδοι* simpliciter legunt quædam exempl. omisso *εἰσί.*

ἡμέρης ἐσθίειν, καὶ παντοδαποῖσι βρώμασι χρέεσθαι, καὶ ὄψοισι πάντας τρόπους ἐσκευασμένοισιν, καὶ οἴνους τε πίνειν δισσοὺς, ἢ τρισσούς· [52] ὁκόσοι δὲ ἀνεμέουσι τὰ σιτία, [53] ἢ καὶ κοιλίας ἔχουσιν ὑγρὰς, τουτέοισι πᾶσι τοὐναντίον τουτέου τοῦ τρόπου ξυμφέρει ποιέειν. Τὰ δὲ παιδία χρὴ τὰ νήπια βρέχειν ἐν τῷ θερμῷ ὕδατι ἐπὶ πουλὺν χρόνον, καὶ πίνειν ὑδαρέστατον τὸν οἶνον διδόναι, καὶ μὴ ψυχρὸν παντάπασι· τοῦτον δὲ διδόναι, ὃς ἥκιστα τὴν γαστέρα μετεωρέει, καὶ φῦσαν παρέξει· ταῦτα δὲ ποιέειν, ὅκως οἵ τε σπασμοὶ ἧσσον ἐπιλαμβάνωσιν, [54] καὶ μέζονα γίνηται καὶ εὐχροώτερα. [55] Τὰς δὲ γυναῖκας ὧδε χρὴ διαιτᾶσθαι [56] τῷ ξηροτέρῳ τρόπῳ· καὶ γὰρ τὰ ξηρὰ σιτία ἐπιτηδειότερα πρὸς τὴν μαλθακότητα τῶν [57] γυναικείων σαρκῶν, καὶ τὰ πόματα
ἀκρητέστερα ἀμείνω πρὸς τὰς ὑστέρας, καὶ 18
τὰς [58] κυητροφίας.

de die cibum sumere, & omnis generis cibariis uti confert, ac obsoniis varie apparatis, vinumque duorum aut trium generum bibere: qui vero cibos revomunt, quique alvos habent humidas, iis omnibus contrariam huic vitæ rationem inire confert. At pueros infantes per multum tempus aqua calida madefacere decet, vinumque aquosissimum bibendum iis exhibere, neque prorsus frigidum; idque dandum, quod minime ventrem attollat, & flatum creet: hæc autem facienda sunt, quo minus convulsionibus tententur, magisque adolescant, & coloratiores evadant. Mulieres autem ficciore victus ratione sic uti oportet: ficca namque cibaria ad muliebrium carnium mollitiem magis sunt idonea, & meraciores potus ad uteros, & fœtus nutritionem, meliores sunt.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ τῶν εἰδῶν τῶν γυμνασμάτων· ποῖα, καὶ πότε, καὶ ποῖον τρόπον προσήκῃ.

[59] Τοὺς γυμναζομένους χρὴ, τοῦ χειμῶνος μὲν καὶ τρέχειν, καὶ παλαίειν· τοῦ θέρεος παλαίειν μὲν ὀλίγα, τρέχειν δὲ μή· περιπατέειν δὲ πολλὰ κατὰ [60] ψῦχος. Ὁκόσοι κοπιῶσιν ἐκ τῶν δρόμων, τουτέους παλαίειν χρή· ὁκόσοι δὲ ἂν παλαίοντες κοπιῶσι, τουτέους χρὴ τρέχειν. Οὕτω γὰρ ἂν ὁ ταλαιπωρέων τῷ κοπιῶντι τοῦ σώματος διαθερμαίνοιτο, καὶ [61] συνιστοῖτο, καὶ διαναπαύοιτο μάλιστα. Ὁκόσους γυμναζομένους [62] μάλιστα διάῤῥοιαι λαμβάνουσι, καὶ τὰ ὑποχωρήματα σιτώδεα καὶ [63] ἄπεπτα, τουτέοισι τῶν τε γυμνασίων ἀφαιρέειν, μὴ ἔλασσον τοῦ τρίτου μέρεος, καὶ τῶν σιτίων τοῖσιν ἡμίσεσι
χρέεσθαι. [64] Δῆλον γὰρ, ὅτι ἡ κοιλίη ξυν- 19
θάλπειν οὐ [65] δύναται, ὥστε πέσσεσθαι τὸ πλῆθος τῶν εἰσιόντων σιτίων. Ἔστω δὲ τουτέοισι τὰ
σιτία ἄρτος ὡς ἐξοπτότατος ἐν οἴνῳ [66] ἐντε- 20
θρυμμένος, καὶ τὰ πόματα ὡς ἐλάχιστα [67] καὶ
27 εὐκρητέστατα, καὶ περιπάτοισι μὴ χρεέσθωσαν ἀπὸ τοῦ σιτίου· μονοσιτέειν δὲ χρὴ ὑπὸ τοῦτον τὸν χρόνον· οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα ξυνθάλποιτο

CAPUT III.

De exercitiorum generibus, quæ, quando, & qua ratione conveniant.

Qui exercentur, per hiemem eos currere & luctari convenit: & æstate parum quidem luctari, currere vero minime; sed multum in frigore deambulare. Qui cursibus defatigantur, eos luctari oportet; qui vero lucta defatigantur, iis currendum est. Ita enim qui laborat, corporis parte defatigationi obnoxia calefiat, componatur, & maxime quiescat. Quicunque, quum exercentur, alvi potissimum profluviis corripiuntur, & alvi excrementa cibos referentia, ac incocta demittunt, iis tum exercitationum tertia pars minor non subtrahenda, tum ciborum dimidia exhibenda est. Constat enim ventriculum ingestorum ciborum copiam, ut concoquat, concalefacere non posse. Cibus autem iis esto panis quam maxime biscoctus, in vino comminutus, potusq; quam paucissimi, & temperatissimi, neque deambulationibus a cibo utantur: sub hoc vero tempus semel duntaxat cibum sumere eos

A 3 con-

Variæ Lectiones.

52 ὁκόσοι δὲ μὴ ἀνεμέουσι Imp. Samb. cod. sed mendum videtur, quod cum videret Cornarius, negationem μὴ sustulit.

53 ἢ καὶ κοιλίας, ἔχουσιν ὑγιέας *aut qui alvos habent sanas*, legunt quædam MSS. exempl.

54 Vatic. cod. habet καὶ μείζονα γίνηται, καὶ ἰσχυρότερα, *& majores* infantes *fiant & fortiores & coloratiores*: quæ lectio non arridet Mercuriali; quoniam, inquit, aquæ tepor ut molliores reddit carnes, sic imbecilliores. Lindenus legit καὶ μείζονα γίνηται, καὶ ἰσχυρότερα, *& majores fiant & fortiores*.

55 Cod. Vatican. pro indicatura habet περὶ γυναικῶν διαίτης *de diata mulierum.*

56 τῷ ξηροτέρῳ, τῷ desideratur in cod. Medic.

57 γυναικείων deest in Galen. exempl. Basil.

58 Sic legimus cum Galeno. Vulgati codd. κυοτροφίας. Alii σκιατροφίας, quam lectionem amplectitur Calvus ex cod. Vatic. Imp. Samb. cod. κοιστροφίας. Lindenus autem κουροτροφίας *puerorum nutritionem*, quem sequimur.

59 Quidam cod. pro indicatura habent περὶ τῶν γυμναζομένων.

60 Pro ψῦχος Mercur. annotat in margine ex veteri cod. τάχος *velociter* legi.

61 ξυνιστῷτο pro συνιστοῖτο Imp. Sambuc. cod.

62 μάλιστα *potissimum*, *maxime* non habent vulgati codd.

63 Post ἄπεπτα, addit Imp. Samb. & Fevreus μάλιστα *maxime*, id quod superfluum esse videtur, si cum Galeno retinemus primum μάλιστα; quod si non, alterum stare potest.

64 Sic Galenus & Imp. Samb. Vulgati codices, δῆλον γὰρ δὴ ὅτι ἡ κοιλίη ξυνθάλπειν οὐ δύναται, ὥστε πέσσεσθαι τὸ πλῆθος τῶν σιτίων, *constat enim sane, quod ventriculus non potest confovere, quo ciborum multitudo concoquatur.* Asulana exemplar. vitiose ξὺν θάλπει. ξυνθαλπεῖν pro ξυνθάλπειν legisse Galen. apparet.

65 δύναται ὡς τὸ πλῆθος τῶν εἰσιόντων σιτίων omisso verbo πέσσεσθαι legit cod. Med. quæ lectio ex Galeno videtur esse deprompta. τῶν εἰσιόντων non habet Aldus.

66 Quædam exemplaria Galeni ἐντετριμμένος legunt.

67 Sic Galenus; vulgo ἀκρητέστατα.

convenit. Sic enim vel maxime concalefiat ventriculus, & ingestos cibos superaverit. Hoc autem alvi profluvii genus corporum habitus densiori carne præditos potissimum exercet, quando ita natura comparatus est homo, ut ad carnium esum compellatur: venæ siquidem condensatæ cibos ingestos non recipiunt. Hæc autem natura quidem præceps est, & ad utramque partem vertitur, & hujusmodi corporum bonus habitus exiguo tempore viget. At qui rariores habitus ac hirsuti, magis carnium esum admittunt, laboresque magis sustinent, diutiusque in bona corporis habitudine perseverant. Qui postridie cibos eructant, & quibus præcordia cibis non coctis attolluntur, iis longior somnus confert; quin etiam ad alios corporis labores cogi debent, vinumque meracius & copiosius bibere, & sub id tempus paucioribus uti cibariis. Constat enim sane ventriculum, præ imbecillitate & frigiditate, ciborum multitudinem concoquere non posse. Quos autem sitis obsidet, iis cibi & labores subtrahendi, & vinum aquosum, & quam frigidissimum propinandum. Quibus vero viscerum dolores, aut ab exercitatione, aut ex alio aliquo lobore suboriuntur, his quiescere, & cibis abstinere confert. Potu autem utantur, qui quam paucissima copia (in corpus assumpta) plurimam urinam ducat, ut ne venæ, visceribus insitæ, copia distendantur: ex his enim causis, tubercula & febres oriuntur. Quibus vero morbi ex cerebro oriuntur, torpor primum caput obsidet, & urinam crebro mingit (æger) eademque, quæ in urinæ stillicidio, perpetitur; istaque ad dies novem patitur. Et si quidem per nares, aut aures aqua vel mucus erumpat, morbo liberatur, & sedatur urinæ stillicidium. Mingit autem multum, & citra dolorem, idque album, quoad viginti præterierint dies, & capitis dolor hominem relinquit; sed huic intuenti splendor obscuratur. Porro virum prudentem ratiocinari oportet, sanitatem plurimi ab hominibus æstimandam esse, ac scire suo ipsius consilio in morbis opitulari.

ἡ κοιλίη, καὶ τῶν εἰσιόντων ἐπικρατοίη· γίνεται δὲ ὁ τρόπος οὗτος τῆς διαῤῥοίης τῶν σωμάτων μάλιστα τοῖσι πυκνοσάρκοισιν, ὁκόταν ἀναγκάζηται ὁ ἄνθρωπος κρεηφαγέειν, τῆς φύσιος ὑπαρχούσης τοιαύτης· αἱ γὰρ φλέβες πυκνωθεῖσαι οὐκ ἀντιλαμβάνονται τῶν σιτίων τῶν εἰσιόντων. Ἔστι δὲ αὕτη μὲν ὀξέη ἡ φύσις, καὶ τρέπεται ἐφ' ἑκάτερα, καὶ ἀκμάζει ὀλίγον χρόνον ἡ εὐεξίη ἐν τοῖσι τοιουτοτρόποισι τῶν σωμάτων. Τὰ δὲ ἀραιότερα τῶν εἰδέων καὶ δασύτερα,

21 καὶ τὴν [68] κρεηφαγίην δέχεται, καὶ τὰς ταλαιπωρίας μᾶλλον ὑπομένει, καὶ χρονιώτεραι γίνονται αὐτέοισιν αἱ εὐεξίαι. Καὶ ὁκόσοι τὰ σιτία ἀνερεύγονται τῇ ὑστεραίῃ, καὶ τὰ ὑποχόνδρια μετεωρίζεται αὐτέοισιν, ὡς ἀπέπτων τῶν σιτίων ἐόντων, τουτέοισι καθεύδειν μὲν πλείονα χρόνον συμφέρει· τῇ δὲ ἄλλῃ ταλαιπωρίῃ ἀναγκάζειν χρὴ αὐτῶν τὰ σώματα,

22 καὶ τὸν οἶνον ἀκρητέστερον [69] πίνειν καὶ πλείω, καὶ τοῖσι σιτίοισιν ἐλάσσοσι χρέεσθαι ὑπὸ τοῦτον τὸν χρόνον. Δῆλον γὰρ, ὅτι ὑπ' ἀσθενείης καὶ ψυχρότητος, ἡ κοιλίη οὐ δύναται τὸ πλῆθος τῶν σιτίων καταπέσσειν. Ὁκόσους δὲ δίψαι λαμβάνουσι, τουτέοισι τῶν τε σιτίων, καὶ τῶν ταλαιπωριέων ἀφαιρέειν, καὶ τὸν οἶνον πίνειν ὑδαρέα τε, καὶ ὅτι ψυχρότατον. Ὁκόσοισι δὲ ὀδύναι γίγνονται ἐκ τῶν σπλάγχνων, ἢ ἐκ γυμνασίης, ἢ ἐξ ἄλλης τινὸς [70] ταλαιπωρίης, τουτέοισι συμφέρει ἀναπαύεσθαι ἀσιτίοισι. Πόμασι δὲ χρέεσθαι ὅ, τι ἐλάχιστον εἰς τὸ σῶμα εἰσιὸν, πλεῖστον οὖρον διάξει, ὅπως αἱ φλέβες αἱ διὰ τῶν σπλάγχνων [71] πεφυκῆαι, μὴ κατατείνωνται πληρώμεναι· ἐκ γὰρ τῶν τοιουτέων, τάτε [72] φύματα φύονται, καὶ οἱ πυρετοὶ γίνονται.

23 [73] Ὁκόσοισι δὲ νοῦσοι ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου γίνονται, νάρκη πρῶτον ἴσχει τὴν κεφαλὴν, καὶ οὐρέει θαμινὰ, καὶ τἄλλα πάσχει ὁκόσα περ ἐπὶ στραγγουρίῃ· οὗτος ἐφ' ἡμέρας ἐννέα τοῦτο πάσχει· καὶ ἢν μὲν ῥαγῇ κατὰ τὰς ῥῖνας, ἢ κατὰ τὰ ὦτα ὕδωρ, ἢ βλέννα, ἀπαλλάσσεται τῆς νούσου, καὶ τῆς στραγγουρίης παύεται· οὐρέει δὲ ἀπόνως, καὶ πουλὺ, καὶ λευκὸν, ἔστ' ἂν εἴκοσιν ἡμέρας παρέλθῃ, καὶ ἐκ τῆς κεφαλῆς ἡ ὀδύνη ἐκλείπει τῷ ἀνθρώπῳ, ἐσορέοντι [74] δὲ

24 κλέπτεται οἱ ἡ αὐγή. [75] Ἄνδρα δὲ χρὴ, ὅς ἐστι [76] συνετὸς, συλλογισάμενον, ὅτι τοῖσιν ἀνθρώποισι πλείστου ἄξιόν ἐστιν ἡ ὑγιείη, ἐπίστασθαι ἐκ τῆς ἑωυτοῦ γνώμης ἐν τῇσι νούσοισιν ὠφελέεσθαι.

ΙΠΠΟ-

VARIÆ LECTIONES.

68 ἀδηφαγίην καὶ ἀναγκοφαγίην Imp. Samb. Cod. quæ lectio etiam adnotatur in MSS. Reg & Vatic. pro δέχεται Galenus habet ἀνέχεται. Ibid. ὑπομένει non legit Gal.
69 Sic legimus ex Imp. Sambuc. cod. quam lectionem notant exempl. Reg. Vulgati cod. πινόντων habent.
70 ὁδοιπορίης ut sit de *itinere* legunt Galeni exemplaria; verum nos vulgatam codicum retinuimus lectionem, quam secuti sunt interpretes. Ibidem ἰσελθὸν pro εἰσιὸν habent vulgati codd. sed Sambuci lectionem amplectimur, quæ a Fevreo & Lindeno adscribitur.
71 πεπονηκῆαι Imp. Sambuc. cod. Ibid. πληρώμεναι non habet Gal. exempl. Basil.
72 φύονται Imp. Samb. & post πυρετοὶ adscribit γίνονται, quam ultimam lectionem sequimur.
73 Hæc omnia, quæ ad finem usque sequuntur, non probat Galenus, & mendosa censet: videntur tamen deprompta fuisse ex Lib. II. de Morbis, ubi βλαίνα pro βλέννα legitur.
74 κλέπηται pro κλέπτεται Imp. Samb. cod. βλέπεται vitiose quidam cod.
75 Hæc omnia desunt in cod. Bessarionis.
76 καὶ δύνατος λογισάμενος Servin. legit ex cod. & pro ὑγίειη ὑγίη legunt. Galen. & Servin. cod.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ
ΠΕΡΙ ΔΙΑΙΤΗΣ ΥΓΙΑΙΝΟΝΤΩΝ ΒΙΒΛΙΑ ΤΡΙΑ.
ΤΟ ΠΡΩΤΩΝ.

HIPPOCRATIS
DE VICTUS RATIONE SANORUM LIBRI TRES.
LIBER PRIMUS.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΠΡΩΤΩι.

Ἐκδιδάσκει τίνα χρὴ τὸν τὴν ὑγιεινὴν δίαιτην συνιςάντα προεπίςαςθαι, ἐκ τίνων τὰ τῶν ζώων σώματα συντίθηται· τοὺς τέκτονας τῇ φύσει παραβάλλει, καὶ τὰ μὲν ἄρσενα τοῖς θήλεσιν ἐν τῇ τοῦ σώματος ῥώμῃ τε, καὶ αὐξήσει, καὶ θρέψει· περὶ τῆς τῶν ἡλικιῶν τε καὶ φύσεως διέρχεται, καὶ διαφόρων τῶν τῆς ψυχῆς παθημάτων.

ARGUMENTUM LIBRI PRIMI.

Docet quæ diætam ſalubrem inſtituenti prænoſcenda ſint; ex quibus animantium corpora conſtituantur; humanos artifices cum natura confert; nec non maſculos cum fœminis inter ſeſe in corporis robore, auctione, & nutritione. De temperamentis ætatum, ſexusque agit; ac de variis animi pathematibus.

Basil. Græc. 390. pag. 81. — Foesius Sect. IV. 6. 340. — Basil. Lat. II. 372. pag. 124.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Προοίμιον ὅλου τοῦ ἔργου, τῇ κατανοήσει τέ, καὶ εὐμαθείᾳ, καὶ εὐνοίᾳ κατεσκευασμένον· τίνα τῷ διαιτητικῷ ἰατρῷ προγνωσθησόμενα, καὶ περὶ τῆς τοῦ σίτου τέ, καὶ ποτοῦ δυνάμεως.

Εἰ μέν μοι τις ἐδόκεε τῶν πρότερον ξυγγραψάντων περὶ διαίτης ἀνθρωπίνης, τῆς πρὸς ὑγείην, ὀρθῶς ἐγνωκὼς ξυγγεγραφέναι πάντα διὰ παντὸς, ὁκόσα δυνατὸν ἀνθρωπίνῃ γνώμῃ περι-

CAPUT I.

Proœmium totius operis, attentione, docilitate, & benevolentia conditum; quæ diætetico medico prænoſcenda, ac de cibi ac potus facultate.

SI quis ex iis, qui prius de humano victu, ad ſanitatem conferente, ſcripſerunt, omnia in totum recte cognoviſſe, & quantum humanæ menti conceditur, conſcripſiſſe mihi videretur, ſatis eſſet

VARIÆ LECTIONES.

Hos de Diæta libros, ut ſcribit Galenus, alii Hippocratis, alii Philiſtionis (Locri) alii Ariſtonis aut Euryphontis, aut Philetæ (Phaontis) qui omnes antiqui Medici fuere, aliqui etiam ipſo Hippocrate antiquiores; ſed quidquid ſit, illud, quod ibidem cenſet Galenus, pro comperto habere oportet: primum ex iis libris prorſus indignum eſſe Hippocrate; totus enim ænigmaticus eſt, obſcurus & locutionibus ab Hipp. alienis refertus; attamen ſunt etiam aliqua ſolidæ & antiquæ eruditionis lumina. Secundus ubi de cibis copioſe tractatur, minime indignus Hippocrate a Galeno, & Celſo, qui nonnulla in ſuum opus tranſtulit, judicatus eſt. Ex tertio quoque nonnulla videtur accepiſſe Cornel. Celſus, Hippocraticæ diſciplinæ ſtudioſiſſimus. Hiſce libris addidimus varias lectiones ex Imp. Cod. MSS. num. IV. qui pervetuſtus, membranaceus, & optimæ notæ eſt; quippe in quo plurima, quæ Zuingerus, Foëſius, aliique per conjecturam emendarunt, aut Imp. Samb. cod. correcta exhibet, ita prorſus ſcripta reperiuntur, multisque aliis in locis multo melior habetur lectio, quam in cæteris exemplaribus.

esset id mihi, labore expleto ab aliis, quæ nossem recte se habere, iis uti, prout ipsorum quidpiam utile esse videretur. Nunc vero multi quidem jam conscripserunt, nullus tamen, quid scribendum esset, recte cognovit. Alii quidem aliud assequuti sunt; totum vero, ne unus quidem adhuc ex his, qui ante extiterunt. Neque tamen eorum quisquam merito reprehendendus est, propterea quod invenire non potuerint; quin potius laudandi omnes, quod investigare contenderint. Neque ergo, quæ recte dicta non sunt, arguere decrevi; sed iis, quæ satis sunt explorata, assentire in animum induxi. Quæcunque igitur recte a prioribus dicta sunt, de iis fieri non potest, me aliter scribentem recte scribere: quæ vero non recte dixerunt, si ea quidem quod ita non se habeant, redarguero, nihil profecero; at explicando quomodo eorum quodque recte habere videatur, declarare volo. Hanc autem orationem ideo præponendam duxi, quod plerique homines ubi aliquem prius de re aliqua differentem audierint, eum qui posterius his de rebus disceptat, non approbant, nescientes ejusdem mentis esse de his, quæ recte dicta sunt (& invenire quæ dicta non sunt) cognoscere. Ego igitur, quæ recte dicta sunt, ut dixi, assentiar: quænam vero sint, quæ non recte fuerint cognita, declarabo. Quin etiam ea, quæ nullus ex prioribus explicare aggressus est, illa quoque qualia fuerint, demonstrabo.

ληφθῆναι· [1] ἱκανῶς ἂν εἶχέ μοι, ἄλλων ἐκ-
2 πονησάντων, γνῶναι ὀρθῶς ἔχοντα, [2] καὶ τούτοισι χρέεσθαι, καθότι ἕκαστον αὐτῶν ἐδόκεε χρήσιμον εἶναι. Νῦν δὲ πολλοὶ μὲν ἤδη ξυνέγραψαν· [3] οὐδεὶς δὲ ἔγνω ὀρθῶς, [4] καθότι ἦν αὐτοῖς ξυγγραπτέον. Ἄλλοι δὲ ἄλλο ἐπέτυχον· τὸ δὲ ὅλον, οὐδεὶς πω τῶν πρότερον. Μεμφθῆναι μὲν οὖν οὐδενὶ αὐτῶν ἄξιόν ἐστιν, εἰ μὴ ἐξυνήθησαν ἐξευρεῖν· ἐπαινέσαι δὲ [5] μᾶλλον πάντας, [6] ὅτι [7] ἐπεχειρίσαντο ζητῆσαι. Ἐλέγχειν μὲν οὖν τὰ μὴ ὀρθῶς εἰρημένα οὐ παρεσκεύασμαι· προσομολογέειν δὲ [8] τοῖσιν ἱκανῶς ἐγνωσμένοισι διανενόημαι. [9] Ὁκόσα μὲν γὰρ ὀρθῶς ὑπὸ τῶν πρότερον εἴρηται, οὐχ οἷόν τε ἄλλως ὅκως ἐμὲ ξυγγράψαντα ὀρθῶς [10] συγγράψαι· ὁκόσα δὲ μὴ ὀρθῶς εἰρήκασιν, ἐλέγχων μὲν ταῦτα, διότι οὐχ οὕτως ἔχει, οὐδὲν περανῶ· [11] ἐξηγούμενος δὲ, [12] καθότι αὐτῶν μοι δοκέῃ ἕκαστον ὀρθῶς ἔχειν, δηλῶσαι βούλομαι. Διὰ τοῦτο δὲ τὸν λόγον τοῦτον προκατατίθεμαι, ὅτι πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, ὁκόταν τινὸς προτέρου ἀκούσωσι περί τινος ἐξηγευμένου, οὐκ ἀποδέχονται [13] τὸν ὕστερον περὶ τουτέων διαλεγόμενον, οὐ γινώσκοντες, ὅτι τῆς
3 αὐτῆς διανοίας ἐστὶ γνῶναι τὰ ὀρθῶς [14] εἰρημένα (καὶ ἐξευρεῖν τε τὰ μήπω εἰρημένα) ἐγὼ γοῦν, ὥσπερ εἶπον, τοῖσι μὲν ὀρθῶς εἰρημένοισι, προσομολογήσω· τὰ δὲ μὴ ὀρθῶς ἐγνωσμένα δηλώσω, [15] ὁκοῖά τινά ἐστιν. Ὁκόσα δὲ μηδὲ ἐπεχείρησε μηδεὶς τῶν πρότερον δηλῶσαι, ἐγὼ ἐπιδείξω, καὶ ταῦτα ὁκοῖά ἐστι.

CAPUT II.

Institutum suum proponit de diæta tum universali, tum particulari, ad quod ciborum, potionum, laborum, astrorum, regionum facultates dignoscendæ sunt.

QUi de hominis victus ratione recte scripturus est, eum dico, primum quidem totius hominis naturam nosse ac dignoscere

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Προτίθεται τὸ ἐπιχείρημα αὐτοῦ περὶ τῆς καθόλου τε, καὶ κατὰ μέρος διαίτης· πρὸς ὅτι τὰς τῶν σίτων, καὶ τῶν ποτῶν, τῶν πόνων τε, καὶ τῶν ἄστρων, καὶ τῶν χωρῶν δυνάμεις διαγινώσκεσθαι χρή.

ΦΗμὶ δὲ δεῖν τὸν μέλλοντα ὀρθῶς ξυγγράφειν περὶ διαίτης ἀνθρωπίνης, πρῶτον μὲν παντὸς φύσιν ἀνθρώπου γνῶναι, καὶ διαγνῶ-

VARIÆ LECTIONES.

1 MSC. cod. supra laudatus legit ἱκανῶς εἶχεν ἄν μοι· ἄλλων ἐκπονησάντων, γνόντα τὰ ὀρθῶς ἔχοντα &c. quæ lectio mihi arridet, & commodum sensum facit, *satis id esset mihi; expleto ab aliis labore; quum scirem, quæ recte se habent, iis uti* &c.

2 τούτοισι χρέεσθαι MSS. cod. omisso καί.

3 οὐδεὶς δέπω ἔγνω, *nemo autem dum novit*: habet MSS. cod.

4 καθότι ἂν prius erat; MSS. cod. καθότι ἦν; quam lectionem recepimus.

5 μᾶλλον in MSS. cod. omittitur.

6 ὅτι ἀλλὰ adscribunt Codd. vulg. Verum ἀλλὰ delet Imp. Samb. cod. quæ lectio melior est, & nos sequimur.

7 ἐπεχειρίσαντο &c. MSS. codd. habet ἐπεχείρησαν γοῦν ζητῆσαι.

8 τοῖς ἱκανῶς MSS. cod. legit τοῖς καλῶς *recte*.

9 Vulgati codd. habent ὁκόσα μὲν οὖν, MSS. cod. ὁκόσα μὲν γὰρ *quæcunque enim*, quod sequimur.

10 συγγράψαι minus recte Imp. Cornar.

11 Pro ἐξηγούμενος MSS. cod. habet ἐξηγεύμενος Ionice.

12 καθότι αὐτῶν &c. MSS. cod. καθότι δοκεῖ μοι ὀρθῶς ἔχειν ἕκαστον, δηλώσω ὃ βούλομαι, *quo modo eorum quodque mihi recte habere videtur, ostendam; quod volo*, &c.

13 τὸν ὕστερον &c. MSS. cod. τῶν ὕστερον διαλεγομένων περὶ ταύτης, *eos, qui posterius de his rebus disserunt*. Quæ lectio etiam adscribitur in quibusdam exempl. Regiis.

14 εἰρημένα post hoc verbum addit MSS. cod. καὶ ἐξευρεῖν τε τὰ μήπω εἰρημένα, *& invenire quæ dicta non sunt*, quæ lectio nobis probatur, eamque in textum intulimus. Εἰρημένα καὶ ἐγνωσμένα *dicta & cognita* habet Imp. Samb. & Fevr. Εἰρημένα, καὶ μὴ ὀρθῶς εἰρημένα δηλῶσαι *dicta & non recte dicta declarare* Lindenus legit.

15 MSS. cod. legit ποῖά ἐστιν.

γνῶναι· γνῶναι μὲν, ἀπὸ τίνων συνέστηκεν
ἐξ ἀρχῆς· διαγνῶναι δὲ, " ὑπὸ τίνων μερῶν
[16] κεκράτηται. [17] Εἰ μὴ γὰρ τὴν ἐξ ἀρχῆς
40 σύστασιν ἐπιγνώσεται, [18] καὶ " τὸ ἐπι-
κρατέον ἐν τῷ σώματι, [19] οὐχ οἷός τε εἴη
τὰ ξυμφέροντα τῷ ἀνθρώπῳ προσενεγκεῖν.
Ταῦτα μὲν οὖν [20] χρὴ γινώσκειν τὸν ξυγ-
γράφοντα· μετὰ δὲ ταῦτα, σίτων καὶ πο-
τῶν ἁπάντων, οἷσι διαιτώμεθα, δύναμιν ἥν
τινα ἕκαστα ἔχει, καὶ τὴν κατὰ φύσιν, καὶ
τὴν δι' ἀνάγκην καὶ τέχνην ἀνθρωπίνην· δεῖ
γὰρ ἐπίστασθαι τῶν τε ἰσχυρῶν φύσει, ὡς χρὴ
τὴν δύναμιν ἀφαιρέεσθαι· τοῖσι δὲ ἀσθενέσιν,
ὅκως χρὴ ἰσχὺν προστιθέναι διὰ τέχνης,
45 ὅκου ἂν ὁ καιρὸς ἑκάστων παραγένηται.
[21] Γνόντι δὲ τὰ εἰρημένα, οὔκω αὐτάρκης ἡ
θεραπείη τοῦ ἀνθρώπου· διότι οὐ δύναται ἐ-
σθίων ὁ ἄνθρωπος ὑγιαίνειν, ἢν μὴ καὶ [22] πο-
νέῃ. [23] Ὑπεναντίας μὲν γὰρ [24] ἀλλήλοισιν
ἔχει τὰς δυνάμιες σιτία καὶ πόνοι. " [25] Συμ-
φέρονται δὲ ἀλλήλοισι πρὸς ὑγείην· πόνοι
μὲν γὰρ πεφύκασιν ἀναλῶσαι τὰ ὑπάρχον-
τα· σιτία δὲ καὶ ποτὰ ἐκπληρῶσαι τὰ κε-
νωθέντα. Δεῖ δὲ, ὡς ἔοικε, τῶν πόνων δια-
82 γινώσκειν τὴν δύναμιν, καὶ τῶν κατὰ φύσιν,
καὶ τῶν διὰ βίης γινομένων· καὶ τίνες αὐτῶν ἐς
αὔξησιν παρασκευάζουσι σάρκας, καὶ τίνες ἐς
ἔλλειψιν. Καὶ οὐ μόνον ταῦτα, ἀλλὰ καὶ " [26]
τὰς συμμετρίας, τάτε μέτρα τῶν πόνων πρὸς
τὸ πλῆθος τῶν σιτίων, καὶ τὴν φύσιν τοῦ ἀν-
θρώπου, καὶ τὰς ἡλικίας τῶν σωμάτων, καὶ πρὸς
τὰς ὥρας τοῦ ἐνιαυτοῦ, καὶ " πρὸς τὰς μετα-
βολὰς τῶν πνευμάτων, καὶ [27] πρὸς τὰς θέ-
5 σεις τῶν ' χωρίων [28] ἐν οἷσι διαιτέονται, πρός
τε τὴν κατάστασιν τοῦ ἐνιαυτοῦ. Ἄστρων τε
ἐπιτολὰς καὶ δύσιας γινώσκειν δεῖ, ὅκως ἐπίστη-
ται τὰς μεταβολὰς, καὶ ὑπερβολὰς φυλάσ-
σειν, " καὶ σιτίων, καὶ [29] ποτῶν, καὶ πνευ-
μάτων, καὶ τοῦ ὅλου κόσμου, [30] ἐξ ὧν περ αἱ
νοῦσοι τοῖσιν ἀνθρώποισι φύονται. Ταῦτα δὲ
[31] πάντα διαγνόντι, οὔκω αὐταρκές τὸ εὕρη-
μά ἐστιν· ἢν μὲν γὰρ ἦν εὑρετὸν ἐπὶ τουτοισι
πρὸς ἑκάστην φύσιν, σιτίου μέτρον, " [32] καὶ πό-
νων ἀριθμὸς, μὴ ἔχων ὑπερβολὴν, μήτε [33] ἐπὶ

oportere: nosse quidem, ex quibus ab
4 initio constitutus est; dignoscere vero,
quænam in eo partes superent. Nisi enim
5 primam constitutionem noverit, quodque
in corpore superat, ea, quæ homini condu-
cunt, minime offerre poterit. Hæc igitur
conscribentem cognoscere oportet; deinde
vero ciborum omnium, ac potionum, qui-
bus in victu utimur, quam singula faculta-
tem, tum ex natura, tum ex necessitate &
arte humana obtineant: scire namque de-
cet, qua ratione fortibus natura vires detra-
here: & quomodo imbecillis, ut cujusque
occasio se obtulerit, vires ex arte adhibere
oporteat. Qui vero commemorata noverit,
huic nondum idonea est hominis curatio:
quandoquidem homo comedens, nisi etiam
(laboribus) exerceatur, sanus esse non po-
test. Cibi enim & labores contrarias inter
6 se facultates, mutuo tamen ad sanitatem
conferentes, obtinent: labores namque,
ea, quæ adsunt, consumere solent; cibi ve-
ro & potiones ea, quæ vacuata sunt, ex-
plere. Laborum autem, quantum par est,
facultas, tum eorum, qui a natura, tum
eorum, qui per vim contingunt, digno-
scenda est; & quinam ex ipsis carnes ad
7 incrementum, & qui ad defectum, præ-
parent. Neque ista tantum; verum etiam
conveniens laborum modus pro ciborum
copia, & hominis natura, & corporum
8 ætate, pro anni temporibus, ventorum-
que mutationibus, & pro locorum situ, in
quibus vitam agunt, & pro anni constitu-
tione. Quin etiam siderum ortus, & oc-
casus noscendi sunt; quo & ciborum, ac
potionum, ventorumque, ac totius mundi
9 vicissitudines, excessusque, ex quibus sa-
ne morbi hominibus proveniunt, observa-
re sciat. Qui tamen hæc omnia noverit,
huic inventum nondum satis est: nam si
præter hæc inventus fuerit cujusque natu-
10 ræ conveniens cibi modus, & laborum nu-
merus, qui neque supra, neque infra mo-

VARIÆ LECTIONES.

16 *κέκρηται*, *temperata est*, scilicet hominis natura, legunt quædam exemplaria; quam lectionem recepit Lindenus.

17 Εἰ μὴ γὰρ κ. λ. MSS. cod. *Εἴτε γὰρ τὴν ἐξ ἀρχῆς σύστασιν μὴ γνώσεται, ἀδύνατον ἔσται τὰ ὑπ' ἐκείνων γιγνόμενα γνῶναι· εἴτε μὴ γνώσεται τὸ ἐπικρατέον κ. λ. Si enim, ex quibus constituta sit, non noverit, quæ ab illis gignuntur, scire non poterit; & nisi norit quod superat* in corpore &c.

18 *καὶ* in quibusdam exemplaribus deest, & in MSS. cod. verum requiri videtur.

19 *οὐχ ἱκανὸς ἔσται*, *non idoneus erit*, quæ homini conducunt, offerre legitur in MSS. cod. pro vulgatis *οὐχ οἷός τε εἴη*.

20 MS. cod. habet *δεῖ* pro *χρὴ*, eodem sensu.

21 *γνόντας* editi codd.; sed nos Charterium secuti, legimus *γνόντι*, pro quo MSS. cod. legit *γνοῦσι* plurali numero; & deinceps *οὔκως αὐτάρκης ἡ θεραπείη*.

22 *πονέει* Asulana exemplaria.

23 *ἀπεναντίας* Imperial. Samb.

24 *ἀλλήλοισιν ἔχει τὰς δυνάμιας* MSS. cod.

25 *συμφέροντα δὲ πρὸς ἄλληλα πρὸς* Asulan. exempl. & MS. codex. Regia vero MSS. quædam *ξυμφέρονται δὲ πως ἀλλήλοισι πρὸς ὑγείην*, quam lectionem amplectitur Lindenus.

26 Pro *τὰς ἡμετέρας*, quæ in vulgatis leguntur, *τάτε μέτρα τῶν πόνων* Zuinger. ad oram; & Interpretes, qui & *τὴν βίην* omiserunt, quemadmodum & MS. cod. supra laudatus, quod redundare videatur, neque legatur in cod. Vat.; quam lectionem sequimur, deletis etiam verbis *τὰς ἡμετέρας*, quæ in vulg. exempl. erant.

27 Sic Imp. Samb. quæ lectio arridet Foesio: & pro *τῶν χωρίων*, Zuingerus oræ adscribit, *τῶν χωρίων regionum*, quod sequitur Corn. verum vulgata lectio magis arridet.

28 *ἐν ᾗσι*, MSS. codex scribit *ἐν οἷσι* relate ad *χωρίων*, *locorum*, quam lectionem secuti sumus.

29 *πόνων laborum*, pro *ποτῶν potionum* quædam exemplaria Vaticana; alia pro *πνευμάτων*.

30 MSS. cod. *ἐξ ὧν περ τοῖσιν ἀνθρώποισιν αἱ νοῦσοι εἰσὶ* scribit.

31 *Πάντα* omittit MSS. codex.

32 MSS. cod. *καὶ πόνων ἀριθμὸς σύμμετρος*, *& laborum numerus conveniens.* Notandum hic venit, *τὴν ὑπερβολὴν* non modo de *excessu*; verum etiam de *defectu* apud Hippocratem accipi.

33 Pro *ἐπὶ τὸ πλέον* MSS. cod. *ἐπὶ πλεῖον*.

dum excedat, ſanitas profecto hominibus exacte inventa fuerit. Nunc vero prædicta quidem omnia, quænam ſint, inventa ſunt; hoc vero inveniri non poteſt. Si igitur quis præſens adſit, & inſpiciat hominem exuentem ſe, & in gymnaſiis exercentem, is utique noverit, hæc quidem detrahendo, illa vero adjiciendo, ut ſanum ſervare oporteat. Qui vero non adfuerit, is exacte cibos & labores præſcribere non poterit; quum, quantum quidem quis invenire poſſit, a me jam relatum ſit. Nam ſi a reliquis vel parum admodum deficiant, temporis tamen ſpatio corpus ab exceſſu ſuperari, & in morbum incidere, neceſſe eſt. Ab aliis igitur, ut hucuſque inveſtigatione pervenirent, tentatum eſt, neque vero hæc dicta ſunt; a me autem inventa eſt morbi prænotio, etiam antequã homo ab exceſſu ægrotet, utramvis in partem fiat. Neque enim morbi confertim hominibus accidunt; ſed paulatim collecti, repente ſe produnt. Prius ergo quam in homine, quod ſanum eſt, a morboſo ſuperetur, quæ perpetiantur, & ut ea ſanitati reſtituenda ſint, a me inventa ſunt. Hoc autem ſcriptis addito, meditationum conatus perficietur.

CAPUT III.

Inſtitutum aggreditur, & de principiis naturalibus univerſim diſputat; quæ duo conſtituit, ignem & aquam, quatuor donata qualitatibus.

OMnia igitur tum animantia, tum homo ipſe ex duobus, facultate quidem diverſis, uſu vero conſentientibus conſtant: igne (inquam) & aqua. Quæ duo ſimul juncta, tum aliis omnibus, tum ſibi invicem ſatis ſunt; utrumque vero ſeorſim, neque ſibi ipſi, neque cuiquam alteri (ſuffecerit.) Horum igitur utrumque hanc obtinet facultatem. Ignis ſiquidem omnia ſemper movere; aqua vero omnia ſemper nutrire, poteſt: at ſecundum partes utrumque ſuperat & ſuperatur, ad ſummum, ac mini-

τὸ πλέον, μήτε ἐπὶ τὸ ἔλασσον, εὕροιτο ἂν ὑγείη τοῖσιν ἀνθρώποισιν ἀκριβῶς. Νῦν δὲ τὰ μὲν προειρημένα πάντα εὕρηται; [34] ὁκοῖά ἐςι· τοῦτο δὲ ἀδύνατον εὑρέειν. Εἰ μὲν οὖν παρείη τὶς, καὶ ὁρώη, γινώσκοι ἂν τὸν ἄνθρωπον ἐκδύνοντά τε, καὶ ἐν τοῖσι γυμνασίοισι γυμναζόμενον, ὥς τε φυλάσσειν ὑγιαίνοντα, τῶν μὲν ἀφαιρέων, τοῖσι δὲ προςιθείς. Μὴ παρεόντι δὲ, ἀδύνατον [35] ὑποτίθεσθαι ἐς ἀκριβείην σιτία καὶ πόνους· ἐπεὶ ὁκόσον γε δυνατὸν εὑρέειν, [36] ἐμοὶ ἤδη εἴρηται. Ἀλλὰ γὰρ [37] εἰ καὶ πάνυ σμικρὸν ἐνδεέςερα τῶν ἑτέρων γίνοιτο ἂν, ἐν πολλῷ χρόνῳ ἀνάγκη κρατηθῆναι τὸ σῶμα ὑπὸ τῆς ὑπερβολῆς, καὶ ἐς νοῦσον ἀφικέσθαι. Τοῖσι μὲν οὖν ἄλλοισι μέχρι τούτου ἐπικεχείρηται ζητηθῆναι· εἴρηται δὲ οὐδὲ ταῦτα· ἐμοὶ δὲ ταῦτα ἐξεύρηται, [38] καὶ πρὸ τοῦ κάμνειν τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῆς ὑπερβολῆς, ἐφ' ὁκότερον [39] ἂν γένηται προδιάγνωσις. Οὐ γὰρ εὐθέως αἱ νοῦσοι
11 [40] τοῖσιν ἀνθρώποισι [41] προσγίνονται· ἀλλὰ κατὰ σμικρὸν [42] συλλεγόμεναι, [43] ἀθρόως ἐκφαίνονται· πρὶν οὖν κρατέεσθαι ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τὸ ὑγιὲς ὑπὸ τοῦ νοσεροῦ, ἃ πάσχουσιν ἐξεύρηταί μοι, καὶ ὅκως χρὴ ταῦτα καθιςάναι ἐς τὴν ὑγείην. Τούτου δὲ προσγενομένου πρὸς τοῖσι γεγραμμένοισι, τελέεται τὸ ἐπιχείρημα τῶν διανοημάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ἐπιχειρεῖ τὸ ἔργον, καὶ περὶ τῶν καθόλου φυσικῶν ἀρχῶν διαλέγεται· ἅςινας συνίςαται δύο, τό τε πῦρ καὶ τὸ ὕδωρ, τέσσαρας ἐχούσας ποιότητας.

ΞΥνίςαται μὲν οὖν τὰ ζῶα, τά τε ἄλλα [44] πάντα καὶ ὁ ἄνθρωπος, ἀπὸ δυοῖν· [45] διαφόροιν μὲν, τὴν δύναμιν· συμφόροιν δὲ, τὴν χρῆσιν· πυρὸς [46] λέγω καὶ ὕδατος. Ταῦτα δὲ ξυναμφότερα αὐτάρκεά ἐςι, τοῖσί τε ἄλλοισι πᾶσι, καὶ ἀλλήλοισιν· ἑκάτερον δὲ χωρὶς,
12 [47] οὔτε αὐτὸ ἑωϋτῷ, οὔτε ἄλλῳ οὐδενί. Τὴν μὲν οὖν δύναμιν αὐτῶν ἑκάτερον ἔχει τοιήνδε. Τὸ μὲν γὰρ πῦρ δύναται πάντα διὰ παντὸς κινῆσαι· τὸ δὲ ὕδωρ, πάντα διὰ παντὸς θρέψαι· ἐν μέρει δὲ ἑκάτερον κρατέει καὶ κρατέεται, ἐς τὸ μήκιςον καὶ τὸ

VARIÆ LECTIONES.

34 Pro ἐκεῖνο vulgato correximus, & ſcripſimus ex MS. cod. ὁκοῖα, plurali numero; ut referatur ad πάντα. Ibidem ἐκδύνοντα *exuentem* ſcil. hominem, non videtur legiſſe Calv.

35 ὑποτίθεσθαι ἐς ἀκριβείην σῖτα, καὶ πόνους, ἐπεὶ, deſunt in MS. cod.

36 Pro ἐμοὶ ἤδη εἴρηται habet MS. cod. ἃ ἐμοὶ εἴρηται, *quæ mihi dicta ſunt*, relate ad σῖτα καὶ πόνους· quæ quidem lectio, omiſſis verbis in nota præcedenti notatis, multo melior eſt.

37 MS. codex legit εἰ πάνυ μικρὸν, pro εἰ καὶ πάνυ σμικρόν.

38 καὶ πρὸ τοῦ κάμνειν, addito καὶ MS. cod. quem ſequimur.

39 Pro ἦν ſubſtituimus ἂν ex Imp. Corn. quod ſententia requirit: illud ἦν deeſt in MS. codice; in quo præterea ſic ſcribitur ἐφ' ὁκότερον γίνεται προδιαγνώσεις.

40 ἀνθρώποισι deeſt in MS. cod.

41 ἐπιγίνονται Imperial. Samb. & Fevr. MS. cod. γίγνονται.

42 συλλεγόμενα Imperial. Samb. & omnia exemplaria; verum MSS. cod. συλλεγόμεναι legit; quam lectionem ſecuti ſumus cum interpretibus.

43 Pro ἀθρόως *confertim* MS. cod. habet ἀθρόον· & pro προσγενομένου exemplaria habent προσγεγενημένου.

44 Πάντα *omnia* deeſt in MSS. cod.

45 διαφόροιν μὲν, τὴν δύναμιν· συμφόροιν δὲ, τὴν χρῆσιν, pro διαφόροις μὲν, τὴν δύναμιν· συμφόροις δὲ, τὴν χρῆσιν Æmilius Portus, quam lectionem confirmat MSS. cod. & nos ſecuti ſumus; nam mendoſa erat vulgata lectio.

46 λέγω *inquam* deeſt in MSS. cod.

47 Pro οὔτε αὐτῷ legimus ex MSS. cod. οὔτε αὐτὸ, quæ lectio notatur a Zuingero. Ibidem pro τὸ μὲν γὰρ πῦρ MSS cod. τὸ μὲν οὖν πῦρ.

τὸ ἐλάχιστον, ὡς ἀνυστόν. Οὐδέτερον γὰρ κρατῆσαι παντελῶς δύναται, διὰ τόδε. Τὸ μὲν πῦρ ἐπεξιὸν ἐπὶ τὸ [48] ἔσχατον τοῦ ὕδατος, [49] ἐπιλείπει ἡ τροφή· ἀποτρέπεται οὖν ὁκόθεν μέλλει τρέφεσθαι. Τὸ δὲ ὕδωρ ἐπεξιὸν [50] ἐπὶ τὸ ἔσχατον τοῦ πυρὸς, ἐπιλείπει ἡ κίνησις. Ἵσταται οὖν ἐν τούτῳ· ὁκόταν δὲ στῇ, οὐκ ἔτι ἐγκρατές ἐστιν· ἀλλ' ἤδη τῷ ἐμπίπτοντι πυρὶ ἐς τὴν τροφὴν καταναλίσκεται· οὐδέτερον δὲ διὰ ταῦτα δύναται κρατῆσαι παντελῶς. Εἰ δέ κοτε κρατηθείη [51] καὶ ὁκότερον, οὐδὲν ἂν εἴη τῶν νῦν ἐόντων, ὥσπερ ἔχει νῦν. Οὕτω δὲ ἐχόντων αἰεὶ, ἔσται τὰ αὐτὰ, καὶ οὐδέτερα, καὶ οὐδὲ ἅμα ἐπιλείψει. Τὸ μὲν οὖν πῦρ, καὶ τὸ ὕδωρ, ὥσπερ [52] εἴρηταί μοι, αὐτάρκεά ἐστι πᾶσι διὰ παντὸς ἐς τὸ μήκιστον, καὶ τοὐλάχιστον ὡσαύτως. Τούτων δὲ προσκέεται ἑκατέρῳ τάδε· τῷ μὲν πυρὶ, τὸ θερμὸν καὶ τὸ ξηρόν· τῷ δὲ ὕδατι, τὸ ψυχρὸν καὶ τὸ ὑγρόν. Ἔχει δὲ ἀπ' ἀλλήλων· τὸ μὲν πῦρ, ἀπὸ τοῦ ὕδατος τὸ ὑγρόν· [53] ἔνι γὰρ ἀπὸ τοῦ ὕδατος ὑγρότης· τὸ δὲ ὕδωρ ἀπὸ τοῦ πυρὸς, τὸ ξηρόν· ἔνι γὰρ ἐν ὕδατι [54] ἀπὸ τοῦ πυρὸς ξηρόν. Οὕτω δὲ τούτων ἐχόντων, [55] ἐς πολλὰς καὶ παντοδαπὰς 13
ἰδέας ἀποκρίνονται ἀπ' ἀλλήλων, καὶ σπερμάτων καὶ ζώων, οὐδὲν ὁμοίων ἀλλήλοισιν, οὔτε τὴν ὄψιν, οὔτε τὴν δύναμιν. Ἅτε γὰρ οὔκοτε κατὰ τὸ αὐτὸ [56] ἱστάμενα, ἀλλ' αἰεὶ ἀλλοιούμενα· ἔπειτα ἀνόμοια ἐξ 14
ἀνάγκης γίνεται, καὶ τὰ ἀπὸ τούτων ἀποκρινόμενα.

mum, quoad fieri potest. Neutrum enim hanc ob causam prorsus superare potest. Ignis siquidem in extremam aquam irruens, alimento deficitur; avertitur igitur eo, unde alimentum sumpturus est. Aquam vero in extremum ignem irrumpentem deficit motus. In ea itaque sistitur: & quum constiterit, non amplius superior est; sed protinus ab irruente igne in alimentum consumitur: proptereaque neutrum penitus superare potest. Quod si alterutrum aliquando etiam superaretur, nihil eorum, quæ nunc sunt, veluti nunc se habet, permaneret. Quum autem ita semper se habeant, eadem erunt, & neutra, neque simul deficient. Ignis igitur & aqua, quemadmodum a me dictum est, in summo ac minimo similiter considerata, omnibus in universum satis sunt. Horum autem utrique hæc adjuncta sunt: igni quidem calidum & siccum; aquæ vero frigidum & humidum. Habent autem a se invicem: ignis quidem ab aqua humiditatem; inest enim ab aqua humiditas: aqua vero ab igne siccitatem; inest enim aquæ ab igne siccitas. Quibus sic se habentibus, in multas cujusvis generis, tum seminum tum animalium formas, nihil inter se, neque visu, neque facultate similes, a se invicem secernuntur. Quum enim nunquam eodem statu permaneant, sed perpetuo alterentur; temporis tandem successu, quæ etiam ab his secernuntur, dissimilia oriri necesse est.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Τῶν ἐξ ἀρχῶν γινομένων, οὔτε γένεσίν τε καὶ φθοράν· ἀλλ' ἀλλοίωσίν τε καὶ αὔξησιν, καὶ μείωσιν εἶναι.

Ἀπόλλυται [57] μὲν οὐδὲν ἁπάντων χρημάτων, οὐδὲ γίνεται ὅ, τι μὴ καὶ πρόσθεν ἦν· ξυμμισγόμενα δὲ, καὶ διακρινόμενα, ἀλλοιοῦται. Νομίζεται δὲ [58] παρὰ τῶν ἀνθρώπων, τὸ μὲν ἐξ ᾅδου ἐς [59] φάος αὐξηθὲν, γενέσθαι· τὸ δὲ ἐκ τοῦ φάεος ἐς ᾅδην
μειωθὲν, ἀπολέσθαι· ὀφθαλμοῖσι δὲ [60] δεῖν [61] πιστεύεσθαι μᾶλλον, ἢ γνώμῃσιν. Ἐγὼ 15

CAPUT IV.

Eorum, quæ ex principiis orta sunt, non ortum; sed alterationem, incrementum & decrementum esse.

Nihil quidem rerum omnium perit, neque oritur, quod prius non erat; verum invicem commixta & discreta, alterantur. At homines existimant, id quidem, quod ex orco in lucem augetur, oriri: quod vero ex luce ad orcum imminuitur, perire; oculis autem magis credendum, quam opinionibus. Ego

VARIÆ LECTIONES.

48 ἔμπροσθεν Imp. Samb. ἐπίπροσθεν Servinus.
49 ἐπιλείπει τῇ τροφῇ quædam exemplaria.
50 MSS. cod. τοῦ πυρὸς ἐπὶ τὸ ἔσχατον. Postea ἀλλὰ δὴ vulgati cod. Nos MS. codicis lectionem sequimur.
51 Καὶ ὁκότερον πρότερον MSS. cod.
52 εἴρηταί μοι pro vulgatis εἰρέσται μοι MSS. cod. quam lectionem amplectimur.
53 MSS. cod. ἔνι γὰρ ἐν πυρὶ ὑγρότης, omissis verbis ἀπ' ὕδατος *ab aqua*.
54 ἀπὸ τοῦ πυρὸς omittitur in MSS. cod.
55 Pro πολλὰς καὶ παντοδαπὰς ex cod. MSS. legimus ἐς πολλὰς καὶ παντοδαπὰς, quæ lectio a Zuingero notatur. Deinde erat vulgo οὐδὲν ὅμοιον, pro quibus reposuimus ex MS. cod. οὐδὲν ὁμοίων cum interpretibus.
56 Legebatur ἱστάμενον, & ἀλλοιούμενον, quæ verba ex MS. cod. emendavimus. MS. cod. pro κατὰ τὸ αὐτὸ, habet κατὰ ταῦτα, eodem sensu. Ibidem post ἀλλοιούμενα MS. cod. ἔπειτα ἀνόμοια solummodo legit, omissis καὶ ἔπειθ, quam lectionem notat Linden.
57 MSS. cod. scribit νῦν οὐδὲν ἁπάντων χρημάτων. Lindenus autem μὲν γὰρ οὐδὲν, κ. λ.
58 παρὰ τῶν ἀνθρώπων legunt vulgati codd.; pro quo MS. cod. habet ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, quam lectionem notat Imp. Samb. & Fevreus.
59 In MSS. cod. φάος legitur pro φῶς, & paulo post τὰ δ' ἐκ τοῦ φάεος μειωθέντα, ἀπολέσθαι.
60 δεῖν pro δεῖ cum Zuingero legit Foesius: quam lectionem probamus. μὴ δεῖ Servin.
61 MSS. cod. habet, πιστεύουσι μᾶλλον ἢ γνώμῃ, οὐχ ἱκανοῖς ἐοῦσιν, οὐδὲ περὶ τῶν ὁρωμένων κρῖναι· ἐγὼ δὲ κ. λ. *Oculis enim magis credunt, quam rationi, ne idonei quidem ad judicandum de iis, quæ videntur.*

vero ista ratione exponam. Animantia namque sunt, & illa, & ista: neque animal interire potest, quin omnia intereant (etenim unde moriatur?) neque quod non est, generari: quum non sit unde generetur. Verum augentur omnia, & imminuuntur ad summum, & ad minimum, quoad ejus fieri potest.

CAPUT V.

Rerum naturalium declarationem aggreditur, ejusque basin primo supponit: mox in genere describit, de generatione & corruptione, ac divina necessitate.

QUid autem generari & interire vocem, multorum gratia expono; ea vero & commisceri, & secerni, significare declaro. Sic autem se res habet: generari, & interire idem; commisceri & secerni idem. Generari idem, quod commisceri. Interire, imminui, idem ac secerni. Unumquodque ad omnia, & omnia ad unumquodque idem sunt. Lex enim in his naturæ adversatur; seorsum vero omnia, & divina, & humana sursum & deorsum vicissim rependuntur. Dies & nox ad summum & minimum considerantur, velut lunæ summum ac minimum accedit. Igni suus est impetus, & aquæ item suus; sol ad longissimum, & brevissimum accedit; rursus hæc, & non hæc: lux Jovi, tenebræ orco, lux orco, tenebræ Jovi: commeant & transmoventur illa huc, & hæc illuc, & omni quidem tempore; illa horum, hæc vero illorum res peragunt; & quæ quidem faciunt, nesciunt; quæ vero non faciunt, scire videntur: & quæ quidem vident, non cognoscunt. Et tamen his omnia necessitate divina contingunt, & quæ volunt, & quæ nolunt. Illis autem huc, his vero illuc commeantibus, & invicem commixtis, fatalem suam sortem unumquidque

δὲ τάδε γνώμῃ ἐξηγέομαι. Ζῶα γὰρ κἀκεῖνα, καὶ τάδε· καὶ οὔτε τὸ ζῶον ἀπο-
16 θανέειν οἷόν τε μὴ μετὰ πάντων, [62]
καὶ γὰρ ὅθεν ἀποθανεῖται; οὔτε τὸ μὴ ὂν,
17 γενέσθαι, μὴ ὄντος ὅθεν παραγενήσεται. Ἀλλ' αὔξεται πάντα καὶ μειοῦται ἐς τὸ μήκιστον, καὶ ἐς τὸ ἐλάχιστον, τῶν γε δυνατῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Τὴν τῶν φυσικῶν δήλωσιν ἐπιχειρέει, καὶ τὸ μὲν πρῶτον, τὴν αὐτῆς βάσιν ὑποτίθεται· ἔπειτα δὲ ἀπογράφει, περὶ γενέσεώς τε καὶ φθορᾶς, καὶ τῆς θείας ἀνάγκης.

ΟΤι δ' ἂν [63] διαλέγωμαι γενέσθαι, καὶ τὸ ἀπολέσθαι, τῶν πολλῶν εἵνεκεν ἑρμηνεύω· ταῦτα δὲ καὶ ξυμμίσγεσθαι, 83
καὶ διακρίνεσθαι δηλῶ. [64] Ἔχει δὲ ὧδε· γενέσθαι καὶ ἀπολέσθαι τωὐτό· ξυμμιγῆναι καὶ διακριθῆναι τωὐτό. Γενέσθαι, ξυμμιγῆναι τωὐτό. Ἀπολέσθαι, μειωθῆναι, διακριθῆναι τωὐτό. Ἕκαστον πρὸς πάντα, καὶ πάντα πρὸς ἕκαστον τωὐτό. [65] Ὁ νόμος γὰρ τῇ φύσει περὶ τούτων ἐναντίος· χωρὶς δὲ πάντα
18 καὶ θεῖα, καὶ ἀνθρώπινα ἄνω καὶ κάτω [66] ἀμειβόμενα. Ἡμέρη καὶ εὐφρόνη ἐπὶ τὸ μήκιστον καὶ ἐλάχιστον, [67] ὡς καὶ τῇ σελήνῃ, τὸ μήκιστον, καὶ τὸ ἐλάχιστον. [68] Πυρὸς ἔφοδος καὶ ὕδατος· ἥλιος ἐπὶ τὸ μακρότατον, καὶ βραχύτατον· [69] πάλιν ταῦτα, καὶ οὐ ταῦτα· φάος Ζηνὶ, σκότος ᾅδῃ· φάος ᾅδῃ, σκότος Ζηνί· φοιτᾷ [70] καὶ μετακινεῖται κεῖνα ὧδε, [71] καὶ τάδε κεῖσε, πάσην ὥρην· διαπρησσόμενα κεῖνά τε τὰ τῶνδε· τὰ δὲ ταῦτα, κείνων· [72] καὶ ἃ μὲν πρήσσουσιν, οὐκ οἴδασιν· [73] ἃ δὲ οὐ πρήσσουσι, δοκέουσιν εἰδέναι·
19 καὶ ἃ μὲν ὁρῶσιν, οὐ γινώσκουσιν. [74] Ἀλλ' ὅμως αὐτοῖσι πάντα γίνεται δι' ἀνάγκην θείην, καὶ ἃ βούλονται, [75] καὶ ἃ μὴ βούλονται. Φοιτεόντων δ' ἐκείνων ὧδε, τῶν δέ τε κεῖσε, συμμισγομένων πρὸς ἄλληλα, τὴν πεπρωμένην μοίρην ἕκαστον ἐκπληροῖ, καὶ ἐπὶ

VARIÆ LECTIONES.

62 καὶ γὰρ ἀποθανεῖται, scilicet τὸ πᾶν· ἑνὸς ἀποθανόντος, *totum enim moreretur*, legit Zuingerus. Cornar. vero πῇ vel ὅθεν γὰρ ἀποθανεῖται, *unde enim moriatur*? quam lectionem probamus auctoritate MSS. cod. Cæsarei, qui ποῦ γὰρ ἀποθανεῖται legit; vulgo erat καὶ γὰρ ἀποθανεῖται, *etenim moritur*. Deinde γενέσθαί τε καὶ ὅθεν παραγενήσεται legunt Vatic. Exempl. quæ secutus est Calvus.

63 MSS. cod. διαλέγωμαι γενέσθαι, ἢ ἀπολέσθαι. Lindenus vero διαλέγωμαι τὸ γενέσθαι, καὶ τὸ ἀπολέσθαι.

64 Idem ἔχει δὲ καὶ ὧδε, addito καί.

65 Ante hæc verba, ὁ νομὸς γὰρ, in MSS. cod. hæc adduntur, καὶ οὐδὲν πάντων τ'αὐτὸ, *& nihil omnium rerum idem*.

66 ἀμείβονται legisse videtur Cornarius; verum nos ex MSS. cod. restituimus ἀμειβόμενα pro vulgato ἀμειβόμενος, quæ lectio Lindeno probatur. Zuing. suspicatur legendum παρεπόμενος, *comitans* vid. ejus comment. pag. m. 400.

67 ὡς καὶ τῇ σελήνῃ usque ad τὸ ἐλάχιστον desunt in MSS. cod. Σελήνη ἔιη Imp. Samb. cod. habet, & Fevr. ἔιη τὸ μήκιστον.

68 Καὶ τοῦ πυρὸς ἔφοδος &c. *& ignis accessus*. Imper. Samb. cod. & Fevr.

69 MSS. cod. legit, πάλιν πάντα ταῦτα, καὶ οὐ τὰ αὐτὰ, *rursus omnia eadem, & non eadem*.

70 καὶ μετακινεῖται, *& transmoventur*, deest in MSS. cod.

71 Καὶ τάδε ἐκεῖσε πᾶσαν ὥρην, πᾶσαν χώρην διαπρησσόμενα, *omni tempore, omni loco*. MSS. cod.

72 Sic restituimus ex Imp. Samb. cod. quam lectionem notat Æmil. Portus: sicut in linea sequenti, pro θ' ἃ μὲν, legi etiam potest καὶ τὰ μέν.

73 ἃ δὲ οὐ πρήσσουσι, *quæ vero non faciunt*, habet MSS. cod., quem sequimur inserta negativa οὐ.

74 ἀλλ' ὅκως, *sed ut ut sit*, MS. Cod. quam lectionem sequitur Calvus ex MS. Vat. pro ἀλλ' ὅμως.

75 Καὶ ἃ μὴ βούλονται legimus, addito ἃ ex MSS. cod. concinniore structura.

ἐπὶ τὸ [76] μεῖζον, καὶ ἐπὶ τὸ μεῖον. " [77] Φθο- 20
ρὴ δὲ πᾶσιν ἀπ' ἀλλήλων· τῷ μείζονι ἀπὸ
τοῦ μείονος, καὶ τῷ μείονι ἀπὸ τοῦ μέζονος.
Αὔξάνεται καὶ τὸ μεῖζον ἀπὸ τοῦ ἐλάσσονος,
καὶ τὸ ἔλασσον ἀπὸ τοῦ μέζονος· [78] τὰ δὲ
ἄλλα πάντα, καὶ ψυχὴ ἀνθρώπου, καὶ
σῶμα, ὁκοῖον ἡ ψυχὴ διακοσμέεται. Ἐσέρ-
πει δ' ἐς ἄνθρωπον, μέρεα μερέων, ὅλα
ὅλων, ἔχοντα σύγκρησιν πυρὸς καὶ ὕδα-
τος, τὰ μὲν ληψόμενα, τὰ δὲ δώσοντα· καὶ
τὰ μὲν λαμβάνοντα, πλεῖον ποιέει· τὰ δὲ
διδόντα, μεῖον. Πρίουσιν ἄνθρωποι ξύλον·
ὁ μὲν ἕλκει, ὁ δὲ ὠθέει· [79] τὸ δ' αὐτὸ τοῦ-
το ποιέουσι· μεῖον δὲ ποιέοντες, " πλεῖον 21
[80] ποιέουσι. " Τὸ δ' αὐτὸ, καὶ φύσις ἀν- 22
θρώπων, τὸ μὲν ὠθέει, τὸ δὲ ἕλκει· τὸ
μὲν δίδωσι, τὸ δὲ λαμβάνει· [81] καὶ τῷ
μὲν δίδωσι, " τοῦδε λαμβάνει· καὶ τῷ μὲν 23
δίδωσι τοσούτῳ πλεῖον, [82] τοῦ δὲ λαμβά-
νει τοσούτῳ μεῖον. Χώρην δ' ἕκαστον φυλάσ-
σει τὴν ἑωυτοῦ· ' καὶ τὰ μὲν ἐπὶ τὸ μεῖον
ἰόντα, διακρίνεται ἐς τὴν ἐλάσσονα χώρην·
τὰ δὲ ἐπὶ τὸ μεῖζον πορευόμενα, συμμισ-
γόμενα ἐξαλλάσσει ἐς τὴν μείζω τάξιν.
Τὰ δὲ ξεῖνα, μὴ ὁμότροπα, [83] ὠθέεται ἐκ
χώρης ἀλλοτρίης· " [84] ἑκάστῳ δ' ἡ ψυχὴ, 24
μείζω καὶ ἐλάσσω ἔχουσα, περιφοιτᾷ τὰ μό-
ρια τὰ ἑωυτῆς, [85] οὐ προσθέσιος οὐδὲ ἀφαι-
ρέσιος [86] δεομένων τῶν μερέων· κατὰ δὲ
αὔξησιν καὶ μείωσιν, τῶν ὑπαρχόντων δεομέ-
νη. " Χώρην δὲ [87] ἕκαστα διαπρήσσεται 25
[88] ἐς ἥν τινα εἰσέλθῃ, καὶ δέξηται τὰ '
προσπίπτοντα· οὐ γὰρ δύναται τὸ μὴ ὁμό-
τροπον ἐν τοῖσιν ἀσυμφόροισι χωρίοισιν [89]
ἐμμένειν· πλανᾶται μὲν γὰρ ἀγνοούμενα·
[90] ξυμμισγόμενα δὲ ἀλλήλοισι, συγγινώ-
σκεται. Προσίζει γὰρ τὸ σύμφορον τῷ συμ-
φόρῳ· τὸ δὲ ἀσύμφορον πολεμέει, καὶ μά-
χεται, καὶ διαλλάσσει ἀπ' ἀλλήλων. [91] Διὰ
τοῦτο ἀνθρώπου ψυχὴ ἐν ἀνθρώπῳ αὔξάνε-
ται, ἐν ἄλλῳ δὲ οὐδενί· καὶ τῶν ἄλλων ζώ-
ων τῶν μεγάλων ὡσαύτως. " [92] Ὁκόσα δὲ 26
ἄλλως ἀπ' ἀλλήλων ὑπὸ βίης ἀποκρίνεται·
περὶ μὲν [93] οὖν τῶν ἄλλων ' ζώων ἐάσω·
περὶ δὲ ἀνθρώπου, δηλώσω.

complet, & ad majus, & ad minus. Interitus autem est omnibus mutuus: & majori a minore, & minori a majore. Quin etiam majus a minore; & minus a majore augetur; tum reliqua omnia, tum hominis animus & corpus, velut anima certo ordine gubernantur. Irrepunt autem in hominem partes partium, tota totorum, quæ ignis & aquæ commixtionem habent, partim quidem sumptura, partim datura: & quæ quidem sumunt, plus faciunt; quæ vero dant, minus. Lignum homines serra secant: & hic quidem trahit, alter vero trudit; idem tamen faciunt, & minus facientes plus faciunt. Idem & hominis natura, partim quidem propellit, partim vero trahit: partim dat, partim etiam accipit: & alii quidem dat, ab alio vero accipit, & alii quidem tanto plus dat, ab hoc vero tanto minus accipit. Locum autem suum quidque tuetur; & quæ quidem ad minus tendunt, in minorem locum secernuntur: quæ vero ad majus proficiscuntur, commixta in majorem classem transeunt. Externa vero, neque ejusdem generis, ex aliena regione pelluntur: in unoquoque autem anima, majora & minora habens, suas ipsius partes circumeat, quæ nec appositione, nec detractione indigent; quum tamen eorum, quæ adsunt, accretione, & imminutione opus habeat. Locum vero singula conficiunt, in quem ingrediantur, & ea, quæ incidunt, suscipiant: neque enim potest, quod non est ejusdem generis, in loco minime sibi conveniente permanere; vagantur siquidem non agnita; invicem vero permixta, simul cognoscuntur. Conveniens enim convenienti adhæret; haud convenientia vero dissident & pugnant, & a se invicem separantur. Quam ob causam hominis anima in homine, neque in ullo alio incrementum, accipit; eodemque modo de magnis animalibus. Quæcunque vero aliter per vim mutuo secernuntur: de aliis animalibus prætermittam; de homine vero declarabo.

VARIÆ LECTIONES.

76 μεῖζον pro vulgato μέζον Imper. Samb. cod. quam lectionem quoque notat Fevr. ut & infra, & nos secuti sumus.
77 Pro φθορὴ, *interitus*, in MS. cod. est φορὴ, *latio*, *motus*. Calvus vero longe aliam lectionem secutus est.
78 Ante hæc verba: τὰ δὲ ἄλλα πάντα ex MSS. cod. addidimus, καὶ τὸ ἔλασσον ἀπὸ τοῦ μέζονος, *& minus a majore augetur*: quod quidem pleniorem sententiam efficit, & in vulgatis codd. deesse videtur.
79 Pro τὸ δ' αὐτὸ, Fevrei cod. τοιοῦτον habet.
80 Sic Imp. Samb. ποιέουσι legunt Asulan. exempl. & utramque lectionem adhibuit Corn. ibidem τοιοῦτο δὲ legunt MSS. Reg. & Fevr. quam lection. notat Zuing. ad oram pro τὸ δ' αὐτό.
81 Καὶ τῷ μὲν δίδωσι, τοῦδε λαμβάνει omittuntur in MSS. cod.
82 τοῦ δὲ λαμβάνει οὐδὲν μεῖον, *ab alio vero nihil minus accipit*, legisse videtur Cornarius. ὅ, δὲ λαμβάνειν τοσούτῳ μεῖον vulgat. quid. codd. Pro τὸ δὲ ex Zuinger. τοῦδε restituimus, pro quo Aldina exempl. vitiose οὐδὲν habent.
83 Pro ὠθέεται *pelluntur*, MSS cod. habet ἐκχωρέεται, *recedunt*.
84 Ἑκάστη δὲ ψυχὴ, μέζω MSS. cod. ἑκάστῳ δὲ, τύχη vulgata exemplaria quædam. Imperial. Samb. vero cod. ἑκάστοτε δὲ ἡ ψυχή.
85 οὔτε προσθέσιος, οὔτε ἀφαιρέσιος MSS. cod.
86 Pro δεομένων Cornar. videtur legisse δεομένη· quæ lectio in MS. cod. etiam notatur.
87 ἑκάστῳ Imp. Corn. cod. *unicuique* legit; quam lectionem secutus est Zuingerus. MS. cod. ἐν ἑκάστῳ.
88 Pro his verbis ἐς ἥν τινα εἰσέλθῃ καὶ δέξηται, MSS. cod. habet ἐς ἥν τινα ἂν ἔλθῃ, καὶ ἀνέχεσθαι.
89 Pro ἐμμένειν *permanere*, MS. cod. habet ὁμονοεῖν, *consentire*.
90 MSS. cod. pro ξυμμισγόμενα δὲ ἀλλήλοισι, συγγινώσκεται. προσίζει &c. habet, συγγινόμενα δὲ ἀλλήλοισι, γινώσκει πρὸς ὃ προσίζει· προσίζει: *inter se congressa cognoscunt, cui adhæreant: adhæret enim &c.*
91 Καὶ διὰ τοῦτο Imp. Samb. cod. & Fevr. addito καί.
92 Pro ὁκόσα δὲ ἄλλως ἀπ' ἄλλων MSS. Reg. habent ὁκόσα δὲ ἄλλως ἀπ' ἀλλήλων· quæ lectio nobis probatur, & in contextum eam intulimus. MSS. cod. ὁκόσα ἄλλως κ. λ.
93 Deest οὖν in MSS. cod.

CAPUT VI.

De hominis ortu, incremento, alimento, & mixtionis harmonia excellentissima.

IRrepit autem in hominem anima, ignis & aquæ contemperationem obtinens, sortem corporis humani. Hæc autem fœminea & mascula, multa & cujusvis generis nutriuntur: nutriuntur autem & augescunt victu, quo homo utitur. Quæ vero ingrediuntur, ea omnia partes habere necesse est; nam cujuscunque pars non inerit a principio, nullo unquam modo augeri poterit, neq; copioso neq; exiguo accedente alimento; quũ non habeat, quod incrementum accipiat. Augetur autem quidque in suo loco, quod omnia habet: superveniente vero alimento, ab aqua sicco, ab igne vero humido, alia quide intro, alia vero foras vi adiguntur. Quemadmodum fabri lignarii lignum serra secant, & alter quidem trahit, alter vero trudit, idem sane facientes; & qui deorsum urget, eum, qui supra est, trahit; neque enim aliter deorsum ire posset: sin per vim agant, penitus aberrabunt. Ita se habet hominis alimentum: aliud quidem trahit, aliud vero trudit; intro vero vi actum, foras trahit; si autem intempestive per vim agatur, prorsus successu frustrabitur. Sed singula tanto tempore eundem habent ordinem, quoad locus non amplius suscipiat, neque satis alimenti ad extremum usque aquarum habeant. Postea ad externam regionem transeunt tum fœminea, tum mascula, eodem modo, vi & necessitate coacta. Quæcunque vero fatalem sortem implerint, hæc prima secernuntur, & simul commiscentur; unumquodque siquidem secernitur, hæc autem omnia commiscentur. Quæ ubi regionem permutaverint, & concentum tres consonantias recte habentem nacta fuerint, comprehensim per omnia penetrantes, iisdem, quibus etiam antea, vivunt & incrementum accipiunt. Quod si

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου γενέσεώς τε, καὶ αὐξήσεως, καὶ τροφῆς, καὶ τῆς καλλίςης μίξεως ἁρμονίας.

[94] Ἐσέρπει δ' ἐς ἄνθρωπον ψυχὴ, πυ-
ρὸς καὶ ὕδατος ξύγκρησιν ἔχουσα,
[95] μοῖραν σώματος ἀνθρώπου. [96] Ταῦ-
τα δὲ τὰ θήλεα καὶ ἄρσενα, καὶ πολ-
λὰ, καὶ παντοῖα τρέφεται· τρέφεται
δὲ καὶ αὔξεται διαίτῃ τῇ περὶ τὸν ἄνθρω-
πον. Ἀνάγκη δὲ τὰ μέρεα ἔχειν πάντα
τὰ εἰσιόντα· οὗ τινος γὰρ μὴ ἐνείη μοῖρα ἐξ
ἀρχῆς, οὐκ ἂν αὐξηθείη, οὔτε πολλῆς ἐπιού-
σης τροφῆς, οὔτε ὀλίγης· οὐ γὰρ ἔχει τὸ
προσαυξόμενον. Ἔχον δὲ πάντα, αὔξεται
ἐν χώρῃ τῇ ἑωϋτοῦ ἕκαςον· [97] τροφῆς ἐπιού-
σης ἀπὸ ὕδατος ξηροῦ, καὶ πυρὸς ὑγροῦ, [98] τὰ
μὲν εἴσω βιαζόμενα, τὰ δὲ ἔξω. Ὥσπερ
οἱ τέκτονες τὸ ξύλον πρίζουσι, καὶ ὁ μὲν
ἕλκει, ὁ δὲ ὠθέει τὸ, αὐτὸ ποιέοντες· κά-
27 τω δὲ [99] πιέζων, τὸν ἄνω [100] ἕλκει·
οὐ γὰρ ἂν παραδέχοιτο κάτω ἰέναι· [101]
ἢν δὲ βιάζωνται, παντὸς ἁμαρτήσονται.
Τοιοῦτον τροφὴ ἀνθρώπου· τὸ μὲν ἕλκει, τὸ
δὲ ὠθέει· εἴσω δὲ βιαζόμενον, ἔξω ἕλκει·
ἢν δὲ βίηται παρὰ καιρὸν, παντὸς ἀπο-
τεύξεται. Χρόνον δὲ τοσοῦτον ἕκα-
ςα τὴν αὐτὴν ἔχει τάξιν, ἄχρι μηκέτι
δέχηται ἡ χώρη, μηδὲ τροφὴν ἱκανὴν ἔχῃ
28 ἐς τὸ μήκιςον [102] τῶν ὑδάτων. Ἔπειτα
ἐναμείβει [103] ἐς τὴν ἔξω χώρην, θήλεα
29 καὶ ἄρσενα, [104] τὸν ἑωϋτὸν τρόπον
ὑπὸ βίης, καὶ ἀνάγκης διωκόμενα. [105]
Ὁκόσα δ' ἂν ἐμπλήσῃ τὴν πεπρωμένην μοί-
ρην, ταῦτα διακρίνεται πρῶτα, καὶ ἅμα
συμμίσγεται· ἕκαςον μὲν γὰρ διακρίνεται,
πάντα δὲ ταῦτα ξυμμίσγεται. Χώρην δὲ
ἀμείψαντα, καὶ τυχόντα ἁρμονίης ὀρθῶς ἐχού-
30 σης συμφωνίας τρεῖς, ξυλλήβδην [106]
διεξιοῦσας διὰ πασέων, ζώει καὶ αὔξεται τοῖ-
31 σιν αὐτοῖσιν, [107] οἷσι καὶ πρόσθεν. Ἢν δὲ
μὴ [108] τύχῃ τῆς ἁρμονίης, μηδὲ ξύμ-
φωνα βαρέα τοῖσιν ὀξέσι γένηται, ἡ πρώ-
τη

VARIÆ LECTIONES.

94 MSS. cod. ἐσέρπει γὰρ ἐς ἄνθρωπον.

95 μοῖραν *sortem* interpretati sumus, cum alii *partem*, alii *portionem* dixerint: referimus autem ad temperationem ignis & aquæ, sorte datam humano corpori, quæ illi sortito obtigerit.

96 In MS. cod. omittitur τρέφεται.

97 τροφῆς δὲ ἐπιούσης ἀπὸ ὕδατος ὑγροῦ, καὶ πυρὸς ξηροῦ Imp. Cornar. legit, nempe *accedente alimento ab aqua humido, ab igne sicco*, contra vulgatam lectionem; ac multo quidem probabilius, quum dixerit superius aquam humidam, ignem siccum esse: verum etiam affirmavit ibidem aquam ab igne siccitatem, ignem ab aqua humiditatem nancisci communicatis inter se qualitatibus; atque ita vulgata lectio defendi posset.

98 Καὶ τὰ μὲν εἴσω βιαζόμενα, addito καὶ MS. cod.

99 ὁ πιέζων Imperial. Samb. & Cornar. cod.

100 ἕλκει, *trahit*, pro vulgato ἕρπει, *serpit*, Imperial. Samb. & Cornar. cod. & MS. Reg. quam lectionem sequimur. MS. cod. vero κάτω δὲ πιεζόντων ἀνέρπει.

101 ἢν δὲ βιάζηται, παντὸς ἁμαρτήσεται cod. MS. legit.

102 ὑδάτων καὶ τοῦ πυρὸς; *aquarum ac ignis* deficit, Imper. Corn. & Calvus. MS. cod. autem pro ὑδάτων, *aquarum*, habet δυνατῶν, *possibilium*; sequentia paulo aliter a Cornario leguntur.

103 ἐς τὴν μέζονα χώρην MS. cod.

104 τὸν αὐτὸν τρόπον quædam exempl. τῶν ἑωϋτῶν MS. Reg.

105 ὁκόσα δ' ἂν ex Imp. Samb. legimus, pro ὁκότερα δ' ἂν, MS. cod. ὁκότερα δ' ἂν αὐτέρων ἐκπλήσῃ.

106 διεξιούσας Imp. Cornar. cod. quem sequimur, pro διεξιὸν quod inconcinnum est. Lindenus διεξιόντα.

107 οἷσι περ Imp. Samb. & Fevr. & MS. cod.

108 Pro τύχῃ τῆς ἁρμονίης, MSS. codex habet τύχῃ ἐλθὸν, καὶ τύχῃ τῆς ἁρμονίης.

τῇ [109] συμφωνίῃ ἀπόλλυται· ἢν δὲ δευτέρη γένεσις ᾖ, τὸ διὰ παντὸς, ἑνὸς ἀπογενομένου, πᾶς ὁ τόνος μάταιος. [110] Οὐ γὰρ ἂν προσαείσειεν· ἀλλ' ἀμείβει ἐκ τοῦ μείζονος ἐς τὸ μεῖον, πρὸ μοίρης· διότι οὐ γινώσκουσιν ὅ, τι ποιέουσιν.

32 concentum non assequantur, & gravia acutis minime consona fuerint, prima consonantia perit: & si secunda generatio adfuerit, quod per totum est, uno decedente, totus tenor vanus est. Non enim consonantiam haberent; sed a majore ad minus, ante destinatam sortem, transitio fit; eo quod nesciunt, quid faciant.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Τὴν τοῦ ἀνθρώπου γένεσίν τε, καὶ αὔξησιν ἐν τῇ μήτρᾳ δηλοῖ.

84 Ἀρσένων μὲν οὖν καὶ θηλείων διότι ἑκάτερα γίνεται, προϊόντι τῷ λόγῳ δηλώσω. Τούτων δὲ ὁκότερον ἂν [111] τύχῃ τῆς ἁρμονίης, ὑγρὸν ἐὸν, κινέεται ὑπὸ τοῦ πυρός· κινεόμενον δὲ [112] ζωπυρέεται, καὶ προσάγεται τὴν τροφὴν ἀπὸ τῶν ἐσιόντων ἐς τὴν γυναῖκα [113] σιτίων καὶ πνεύματος· τὰ μὲν πρῶτα πάντη ὁμοίως, ἕως [114] ἔτι ἀραιόν ἐστιν· ὑπὸ δὲ τῆς κινήσιος, καὶ τοῦ πυρὸς ξηραίνεται καὶ στερεοῦται· στερεούμενον δὲ, πυκνοῦται πέριξ. Καὶ τὸ πῦρ [115] ἐγκλειόμενον, οὐκ ἔτι τὴν τροφὴν ἱκανὴν ἔχει ἐπάγεσθαι, οὐδὲ τὸ πνεῦμα [116] ἐξωθέει, διὰ τὴν πυκνότητα τοῦ περιέχοντος. [117] Ἀναλίσκει γὰρ τὸ ὑπάρχον ὑγρὸν εἴσω· τὰ μὲν οὖν στερεὰ, τὴν φύσιν ἐν τῷ ξυνεστηκότι καὶ ξηρῷ, οὐκ ἀναλίσκεται τῷ πυρὶ ἐς τὴν τροφήν· ἀλλ' ἐγκρατέα γίνεται καὶ ξυνίσταται, [118] τοῦ ὑγροῦ ἐκλείποντος, ἅπερ ὀστέα καὶ νεῦρα ἐπονομάζεται. Τὸ δὲ πῦρ ἐκ τοῦ συμμιγέντος κινουμένου τοῦ ὑγροῦ, διακοσμέεται τὸ σῶμα κατὰ φύσιν διὰ τοιήνδε ἀνάγκην. [119] Διὰ μὲν τὸ στερεὸν καὶ ξηρὸν, οὐ δύναται τὰς διεξόδους χρονίας ποιέεσθαι, διότι οὐκ ἔχει τροφήν· διὰ δὲ τῶν ὑγρῶν καὶ μαλακῶν δύναται· [120] ταῦτα γάρ ἐστιν αὐτῷ τροφή. Ἔνι δὲ καὶ ἐν τούτοισι ξηρότης, οὐκ ἀναλισκομένη ὑπὸ τοῦ πυρός. Ταῦτα δὲ ξυνίσταται πρὸς ἄλληλα. Τὸ μὲν οὖν ἐσωτάτω καταφραχθὲν πῦρ, [121] καὶ πλεῖστόν ἐστι καὶ μεγίστην τὴν διέξοδον ἐποιήσατο· πλεῖστον γὰρ τὸ ὑγρὸν ἐνταῦθα ἐνῆν, ὅπερ κοιλίη καλέεται, καὶ ἐξέπεσεν ἐντεῦθεν, [122] ἐπεὶ οὐκ εἶχε τρο-

CAPUT VII.

Hominis ortum & incrementum in utero demonstrat.

At cur utrique, tum masculus tum fœmina generentur, procedente oratione ostendam. Horum autem quodcunque concentum sortitum fuerit, dum humidum est, ab igne movetur; motum vero vivescit, & alimentum ad se ab ingredientibus in mulierem cibo & spiritu attrahit: impri-
33 mis quidem undique æqualiter, dum adhuc rarum est; motu vero & igne siccescit, & solidescit: & solidum redditum, circumquaque densatur. Ignisque inclusus non amplius sufficiens alimentum attrahere valet, neque spiritum propter ambientis corporis densitatem expellit. Absumit enim quidquid intus humoris inest: solida quippe, quæ naturam in consistenti & sicco (positam habent) non concedunt igni in alimentum; sed præfirma redduntur, & humore deficiente compinguntur, quæ quidem ossa, & nervi nominantur. Ignis autem ex commixto humore commoto, corpus secundum naturam propter hanc necessitatem componit. Neque enim per solidum & siccum diutius permeare potest, quum alimentum non habeat; at per humida & mollia potest: nam hæc ipsi sunt alimentum. In his autem etiam siccitas, ab igne non consumpta inest. Hæc vero mutuo inter se conjunguntur. Ignis igitur penitissime conclusus, & plurimus est, & maximum exitum fecit, quum plurimus hoc in loco humor inesset, qui ven-
34 ter appellatur; indeque excidit foras, cum alimentum non haberet, ac transitus spiri-

Variæ Lectiones.

109 Post συμφωνίῃ Imper. Cornar. addit ἀπόλλυσθαι, quam lectionem amplectimur pro διαφθείρεται. Ibidem ἢν δὲ δευτέρη γένεσις ᾖ, τὸ διὰ παντός. Isthæc non videtur legisse Calvus. τὸ διὰ delet Imp. Cornar. Verum ille videtur τῷ διὰ πάντος legisse. Zuingerus autem legit ἢν δὲ δευτέρη γένεσις, ἢ τὸ διὰ παντὸς, *aut si secunda generatio, aut si ea, qua in toto est.*

110 οὐ γὰρ ἢν προσαείσειεν, MSS. cod. habet οὐ γὰρ ἂν προσαεῖσαι, ex quo ἂν pro ἢν reposuimus.

111 τύχῃ ἐλθὸν, καὶ τύχῃ τῆς ἁρμονίης MS. cod.

112 ζωπυρεῖσθαι pro ζωπυρέεσθαι quidam codd. habent.

113 Σιτῶν pro σιτίων MS. cod. & Imp. Samb.

114 ἔτι ἀραιόν ἐστι ex MS. cod. legimus, prius erat scriptum ἄρτι pro ἔτι. Lindenus vero istud totum sic legit: ἕως ἄρτι ἀραιόν ἐστι, vulgata secutus exemplaria.

115 ἐγκατακλειόμενον MS. cod. & codd. Reg. & Fevreus pro ἐγκλειόμενον.

116 ἔξω θέει, *foras currit*, pro ἐξωθέει, *expellit* Zuing. ad oram.

117 ἀναλίσκεσθαι membranæ quædam Regiæ. ἀναλίσκει οὖν τὸ ὑπάρχον ὑγρὸν εἴσω; *consumit itaque humorem intus existentem* legit MS. cod.

118 MS. cod. negative legit τοῦ ὑγροῦ οὐκ ἐκλείποντος, *non deficiente humore.*

119 διὰ μὲν τῶν στερεῶν καὶ ξηρῶν *per solida & sicca* legit cod. MS.

120 MS. cod. ταῦτα δὲ αὐτῷ ἐστι τροφὴ, *hæc vero illi sunt alimentum.*

121 Καὶ πλεῖστόν ἐστι &c. usque ad καλέεσθαι in MSS. cod. ita legitur: καὶ πλεῖστον ἄνω γὰρ τὸ ὑγρὸν ἐντεῦθεν ἦν, ὅπου κοιλίη *etenim plurimus humor, prius inde erat, ubi venter;* deest verbum καλέεται.

122 MS. cod. ἐπεὶ οὐκ εἶχε τροφὴν, *quum non haberet alimentum*, quod concinnius est, & nos sequimur pro vulgatis ἐπεὶ οὐκ ἔχει.

spiritus fecit & alimenti subvectionem, & concoctionem. Qui vero ad reliquum corpus exclusus est, triplices circuitus fecit. Etenim quod erat in igne humidissimum, in iis locis remansit, quæ venæ cavæ appellantur; in medio vero harum, quod reliquum est, aquæ densatum constitit, & carnes vocantur. Ad summam, ignis omnia, quæ sunt in corpore, secundum suum ipsius modum, ad universi imitationem, parva cum magnis, & magna cum parvis, disposuit. Ventrem quidem maximum, sicci & humidi promptuarium constituit, ut omnibus daret, & ab omnibus acciperet, maris habens facultatem, quod animalia in eo enutrita fovet, aliena vero perimit. Circum hunc autem est aquæ frigidæ, & humidæ coagmentatio, transitus spiritus frigidi & calidi, ad terræ imitationem, omnia in eam illabentia alterantis. Consumens vero & augens, aquæ tenuis, & ignis dispersionem fecit, obscuri non apparentis & apparentis a compacto secretionem; in quo delata omnia singula pro fatali sorte in apertum veniunt. In hoc autem triplices ignis circuitus fecit, in se invicem intro ac foras tendentes; alios quidem ad humorum cavitates, lunæ facultate: alios vero ad exteriorem superficiem, ad ambientem consistentiam, siderum facultate: medii autem, intro & foras permeantes, calidissimum & validissimum ignem (continent) qui cunctis dominatur, omniaque secundum naturam moderatur, sine strepitu tum ad visum, tum ad tactum. In hoc anima, mens, prudentia, incrementum, motus, imminutio, permutatio, somnus, vigilia. Hic omnia in totum gubernat, & hæc, & illa, nunquam quiescens.

φὴν ἔξω, καὶ [123] ἐποιήσατο [124] τοῦ πνεύματος διέξοδους, καὶ τροφῆς ἐπαγωγὴν καὶ διάπεψιν. Τὸ δὲ ἀποκλεισθὲν ἐς ἄλλο σῶμα, περιόδους ἐποιήσατο τρισσάς. [125] Ὅπερ ἦν ὑγρότατον τοῦ πυρὸς, ἐν τούτοισι χωρίοισιν, αἵ τινες φλέβες καλέονται κοῖλαι· ἐς δὲ τὰ μέσα τούτων, τὸ ὑπολειπόμενον τοῦ ὕδατος [126] ξυνισαμένου πήγνυται, ὅπερ καλέεται σάρκες. Ἑνὶ δὲ λόγῳ, πάντα διεκοσμήσατο [127] κατὰ τρόπον αὐτὸ ἑωϋτῷ, τὰ ἐν σώματι τὸ πῦρ, ἀπομίμησιν τοῦ ὅλου, μικρὰ πρὸς μεγάλα, καὶ μεγάλα πρὸς μικρά. Κοιλίην μὲν τὴν μεγίστην, [128] ξηρῷ καὶ ὑγρῷ ταμεῖον, δοῦναι πᾶσι, καὶ λαβεῖν παρὰ πάντων, θαλάσσης δύναμιν, ζώων ἐντρόφων, [129] τροφὸν, ἀσυμφόρων δὲ φθορόν. Περὶ δὲ ταύτην ὕδατος ψυχροῦ καὶ ὑγροῦ σύστασις, διέξοδος πνεύματος ψυχροῦ καὶ θερμοῦ, ἀπομίμησιν τῆς γῆς, τὰ ἐπεισπίπτοντα πάντα ἀλλοιούσης.
35 [130] Καταναλίσκον [131] δὲ καὶ αὖξον, σκέδασιν ὕδατος λεπτοῦ καὶ πυρὸς ἐποιήσατο, [132] ἠερίου ἀφανέος καὶ φανεροῦ ἀπὸ τοῦ ξυνεστηκότος ἀπόκρισιν· [133] ἐν ᾧ φερόμενα πάντα, ἐς τὸ φανερὸν ἀφικνέεται ἕκαστα, μοίρῃ πεπρωμένῃ. Ἐν δὲ τούτῳ ἐποιήσατο πυρὸς περιόδους τρισσὰς, περαινούσας πρὸς ἀλλήλας, καὶ εἴσω καὶ ἔξω· αἱ μὲν πρὸς τὰ κοῖλα τῶν ὑγρῶν, σελήνης δύναμιν· [134] αἱ δ' ἐς τὴν ἔξω περιφορὰν, πρὸς τὸν περιέχοντα πάγον, ἄστρων δύναμιν· αἱ δὲ μέσαι, καὶ ἔσω καὶ ἔξω περαίνουσαι, τὸ θερμότατον καὶ ἰσχυρότατον πῦρ, ὅπερ πάντων [135] ἐπικρατέεται, [136] διέπον ἅπαντα κατὰ φύσιν· ἄψοφον καὶ ὄψει καὶ ψαύσει. Ἐν τούτῳ [137] ψυχὴ, νόος, φρόνησις, αὔξησις, [138] κίνησις,
36 μείωσις, [139] διάλλαξις, ὕπνος, [140] ἐγρήγορσις. Τοῦτο πάντα διὰ παντὸς κυβερνᾷ, καὶ τάδε καὶ ἐκεῖνα, οὐδέκοτε [141] ἀτρεμίζον.

CAPUT

VARIÆ LECTIONES.

123 *καὶ ἔξοδον ἐποιήσατο, & exitum fecit*, Imp. Samb. haud inconcinne, quam lectionem secutus est Cornar. verum absque fructu.

124 Sic emendavimus ex MS. cod. pro vulgatis, *πλεῖστον γὰρ τὸ ὑγρὸν ἐνταῦθα ἐνῆν*, *quod plurimus illic humor inesset.* Quæ verba, etsi in omnibus codicibus habeantur, Foesio tamen suspecta sunt, eo quod Calvus eorum non meminerit, ac videantur in suis codicibus desiderari: hinc concludit hunc locum valde esse obscurum, ac parum integrum.

125 Pro ὅπερ, Imp. Samb. cod. ὁ γὰρ habet.

126 *ξυνιστάμενον πήγνυσι*, densatum compingitur, coagmentatur MS. Reg. legunt, pro ξυνισαμένου πήγνυται.

127 MS. cod. κατὰ τρόπον αὐτὸ ἐν τῷ σώματι τὸ πῦρ.

128 Pro ξηρῷ καὶ ὑγρῷ MS. cod. habet ὕδατι ξηρῷ καὶ ὑγρῷ, *aqua sicca & humida* promptuarium. In eod. cod. πᾶσι deest.

129 Sic legimus cum Lindeno pro τροφὸν, quod delet Imp. Samb. cod. Verum noster MS. cod. hunc locum ita exhibet multo concinnius: *ζώων συντρόφων, τροφὸν, animalium simul educatorum*, sive contubernalium, sodalium, *nutritorem*; *alienorum vero*, sive non ipsi convenientium, *interfectorem*, relate ad mare.

130 Sic scripsimus cum Cornar. & Zuing. pro vulgato, *καταναλίσκοντα δὲ αὔξον*, &c. ubi textus confusus erat, vid. Zuing. Comment. pag. 410. Imperial. Cornar. cod. hunc locum ita adducit: *καὶ τὰ μὲν καταναλίσκον, τὰ δὲ αὖξον*, *& hæc quidem consumens; illa vero augens.*

131 MS. cod. non habet δέ.

132 Περὶ οὐκ ἀφανέος, καὶ φανεροῦ vulgati codd. Zuing. vero pro οὐκ reposuit τοῦ meliori sensu. Imper. Cornar. pro περὶ οὐκ habet ἔτι δέ. Nos MS. cod. lectionem sequimur: facilis enim lapsus ex ἠερίου in περὶ οὐ; deinde addito κ.

133 *ἐν ᾧ φερόμενα ἐς τὸ φανερὸν*; *in quo delata in apertum perveniunt*, legit MS. cod. omisso *πάντα*, *omnia*; & ἕκαστον pro ἕκαστα idem habet.

134 Pro αἱ δὲ ἐς τὴν ἔξω περιφορὰν, MS. cod. habet αἱ δὲ πρὸς τὴν ἔξω ἐπιφορήν.

135 Pro ἐπικρατέεται, MS. cod. habet eodem sensu, κρατέει.

136 Hunc locum MS. cod. ita exhibet, *διέπον ἕκαστα κατὰ φύσιν ἀοικτὸν, καὶ ὄψει*, *moderans singula secundum naturam non apertum*, sive obscurum, *& visu*, & tactu.

137 *ψυχῆς νόος*, *anima mens* Imp. Samb. cod. & Fevr.

138 *κίνησις, μείωσις, διάλλαξις*, *motus, imminutio, permutatio*, desunt in MS. cod.

139 *διάταξις*, *dispositio*, habent quædam exemplaria referente Foesio.

140 MS. cod. pro ἐγρήγορσις, *vigilia*, habet ἔγερσις, *excitatio.*

141 ἀτρεμέει legit Fevr. pro vulgato ἀτρεμίζων. Ex MS. cod. substituimus ἀτρεμίζον relate ad πῦρ, ut constaret generis ratio.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄.

Ἐπὶ παραβολῆς ὧν τινων ἄλλων ἐνεργείων, καὶ διαθέσεων ἀνθρωπίνων, ἤτε φύσει, ἤτε τέχνῃ συνισαμένων, τὴν τῆς φυσικῆς γενέσεώς τε, καὶ αὐξήσεως διδασκαλίαν ἀναβεβαιοῖ, καὶ διακοσμεῖ.

ΟἹ δὲ ἄνθρωποι ἐκ τῶν φανερῶν τὰ ἀφα-
νῆ σκέπτεσθαι οὐκ ἐπίστανται. Τέχνη-
σι γὰρ χρεόμενοι ὁμοίῃσιν ἀνθρωπίνῃ φύ-
σει, οὐ γινώσκουσι. Θεῶν γὰρ νόος ἐδί-
δαξε μιμέεσθαι τὰ ἑωϋτῶν, γινώσκοντας ἃ
ποιέουσι, καὶ οὐ γινώσκοντας, ἃ μιμέονται.
Πάντα γὰρ ὅμοια, ἀνόμοια ἐόντα· καὶ σύμ-
φορα πάντα, καὶ διάφορα ἐόντα· διαλε-
γόμενα, οὐ διαλεγόμενα· [142] γνώμην 37
ἔχοντα, ἀγνώμονα· [143] ὑπεναντίος ὁ τρό-
πος ἑκάστων. [144] ὁμολογούμενος. Νόμος 38
γὰρ καὶ φύσις, οἷσι πάντα [145] διαπρησσό-
μενα, οὐχ ὁμολογέεται ὁμολογεόμενα. 39
Νόμον [146] μὲν ἔθεσαν ἄνθρωποι αὐτοὶ ἑωϋ-
τοῖσιν, οὐ γινώσκοντες περὶ ὧν ἔθεσαν. 40
[147] Φύσιν δὲ πάντων θεοὶ διεκόσμησαν· τὰ
μὲν οὖν ἄνθρωποι [148] ἔθεσαν, [149] οὐδέποτε
κατὰ τὸ ωὐτὸ ἔχει, οὔτε ὀρθῶς, οὔτε μὴ
ὀρθῶς· ὁκόσα δὲ θεοὶ ἔθεσαν, αἰεὶ ὀρθῶς
ἔχει· καὶ τὰ ὀρθὰ, καὶ τὰ μὴ ὀρθὰ, το-
σοῦτον διαφέρει. Ἐγὼ δὲ δηλώσω τέχνας
φανερὰς ἀνθρώπου παθήμασιν ὁμοίας ἐού-
σας, καὶ φανεροῖσι, καὶ ἀφανέσι. Μαντικὴ
τοιόνδε· τοῖσι φανεροῖσι μὲν, τὰ ἀφανέα
γινώσκειν· [150] τοῖσιν ἀφανέσι, τὰ φανερά.
καὶ τοῖσιν ἐοῦσι, τὰ μέλλοντα· καὶ τοῖσιν ἀπο-
θανοῦσι, τὰ ζῶντα· καὶ τῶν ἀσυνέτων συ-
νίασιν, ὁ μὲν εἰδὼς, αἰεὶ ὀρθῶς· ὁ δὲ μὴ
εἰδὼς, ἄλλοτε ἄλλως. [151] Φύσιν ἀνθρώ-
που, καὶ βίον ταῦτα μιμέεται. [152] Ἀνὴρ
γυναικὶ ξυγγενόμενος, [153] παιδίον ἐποίησε,
τῷ φανερῷ το ἄδηλον [154] γινώσκει, ὅτι
οὕτως ἔσται. Γνώμη ἀνθρώπου ἀφανὴς, γι-
νώσκουσα τὰ φανερὰ, ἐκ παιδὸς ἐς ἄνδρα
μεθίσταται, τῷ ἐόντι τὸ μέλλον γινώσκει.

CAPUT VIII.

Comparatione quarumvis aliarum actionum, & affectionum humanarum, sive natura, sive arte constent, naturalis ortus, & incrementi doctrinam confirmat, & illustrat.

AT vero homines ex manifestis obscura in considerationem adhibere non noverunt. Ignorant enim, quod artibus utantur naturæ humanæ similibus. Deorum enim mens edocuit ipsos sua ipsorum opera imitari, cognoscentes, quæ faciunt, & ignorantes, quæ imitantur. Omnia enim similia, quæ dissimilia sunt; & convenientia omnia, quæ sunt differentia; loquentia, non loquentia; rationem habentia, ratione carentia: singulorum modus, qui in confesso est, aliquantulum adversatur. Lex enim & natura, quibus omnia conficiuntur, consentientes non consentiunt. Legem quidem ipsi sibi homines statuerunt, ignorantes, de quibus statuerent. Naturam vero omnium Dii certo ordine constituerunt: quæ igitur homines sanciverunt, ea nunquam eodem modo se habent, sive recta, sive non recta sint; quæ vero Dii sanciverunt, ea semper recte habent. Atque recta & non recta, in tantum inter se differunt. Ego proinde artes manifestas, affectionibus hominum tum manifestis, tum obscuris similes esse demonstrabo. Divinatio hoc munus habet: ut ex manifestis obscura quidem cognoscat, ex obscuris manifesta, & ex præsentibus, quæ futura sunt, ex & mortuis, viventia. Ea etiam, quæ intelligentiam non habent, intelligunt, semper quidem recte, qui doctus est, indoctus vero alias aliter. Hominis naturam & vitam hæc imitantur. Vir cum muliere congressus, puerum creavit; ex re manifesta obscuram cognoscit, quod sic futurum est.

Variæ Lectiones.

142 *νόμιμον ἔχοντα, ἀνόμιμα, æquitatem habentia, iniqua* sunt, legisse videtur Cornar.

143 *ὑπεναντίος ὁ τρόπος* legit MS. cod. pro *ὑπεναντίον*: eamque lectionem recepimus.

144 *τῷ ὁμολογεομένῳ* legisse videtur Corn.

145 *διαπρησσόμενα* Corn. cod. *διαπρησσόμεθα, transigimus*, legisse videtur Cornar., quam lectionem ex codd. notat Zuing. Ibid. *φύσιος* pro *φύσις* mendose leg. quædã exempl.

146 Pro *γὰρ* Imp. Samb. & Fevr. *μὲν* habent, quæ lectio nobis probatur, & in MS. cod. adscribitur.

147 *φύσιν δὲ πάντες θεοὶ, naturam vero omnes dii*, legunt vulgata exempl. Nos autem sequimur MS. cod. Cæs. *φύσιν δὲ πάντων θεοὶ διεκόσμησαν.* Calvus vero legisse videtur: *φύσιν πάντων θεοὶ, κ. λ.*

148 Pro *ἔθεσαν sanciverunt*, MS. cod habet *διέθεσαν.*

149 *οὐδέποτε κατὰ τ' ωὐτὸ ἔχει* cod. MS. habet, quam lectionem sequitur Linden. pro vulgato *οὐδέποτε κατὰ τὸ αὐτὸ ἔχει.*

150 *καὶ τοῖσιν ἀφανέσι* Imp. Samb. cod. inserto *καί.*

151 MS. cod. habet *φύσιν ἀνθρώπου καὶ βίον ταῦτα μιμέεται, hominis naturam & vitam hæc imitantur*, quæ lectio vera videtur; & eam nos in contextum intulimus, pro vulgato: *φύσιν ἀνθρώπου καθ' οἷον ταῦτα μιμέεται, naturam hominis hæc, quantum possibile est, imitantur.* Ubi notandum pro *οἷον* Imp. Corn. cod. *ὡς, οἷον τε* legisse; & quædam exemplaria *μιμέονται* etiam habere pro *μιμέεται.*

152 *ἀνὴρ γυναικὶ* Imp. Samb. cod. & exemplaria Germanica: prius legebatur *γυναικί.*

153 Sic cod. MS. *παιδίον ἐποίησε, puerum creavit*, pro *παιδίον ἐποίεε puerum creabat*, quod emendavimus.

154 Pro *γινώσκειν* ex MS. cod. scripsimus *γινώσκει.*

Mens hominis obſcura, manifeſta cognoſcens, ex puero in virum tranſit, ex præſenti, quod futurum eſt, cognoſcit. Non ſimile quidpiam mortuus viventi, ex mortuo animal novit. Venter intelligentia caret; ex eo intelligimus, quod ſitit aut eſurit. Quæ artis divinandi & humanæ naturæ affectiones, intelligentibus quidem ſemper recte; ignorantibus vero alias aliter ſe habent. Artis ferrariæ inſtrumenta ferrum colliquefaciunt, dum flatu ignem cogunt, alimentum, quod adeſt, detrahunt, quumque rarum fecerint, feriunt & ducunt; aquæ autem alterius alimento roboratur. Eadem homini a pædotriba contingunt: præſens alimentum igne detrahitur, dum ille vi ſpiritus impellitur; rarefactus vero tunditur, atteritur, extenuatur; aquis autem aliunde inductis corroboratur. Fullones quoque idem conficiunt, pedibus calcant, feriunt, eluendo tundunt, trahunt; lavando firmiora reddunt; quæ ſupereminent deradendo, & attexendo pulchriora efficiunt. Eadem etiam homini contingunt. Sutores tota in partes dividunt; ſecando autem & pungendo lacera integra reddunt. Idem etiam in homine contingit, tota in partes dividuntur, & partium appoſitione tota fiunt; pungendo & ſecando marcida a Medicis ſanantur, ac vivit homo. Medicina id, quod moleſtum eſt, amovet: & unde laborat auferens, ſanum facit. At natura ſponte hæc poteſt. Qui ſedet, laborat exurgere: qui movetur, conatur requieſcere; atque alia ejuſmodi natura, quæ ſunt medicinæ, ſibi vindicat. Fabri lignarii dum ſerra ſecant, hic quidem trudit, alter vero trahit, & ut idem fiat, utrimque res fert. Dum terebrant, unus quidem trahit, alter

41 [155] " Οὐχ ὅμοιον ἐποθανὼν ζώοντι, τῷ τε-
θνηκότι τὰ ζῶον οἶδε. [156] Ἀσύνετον γαςὴρ·
ταύτῃ συνίεμεν, ὅτι διψῇ, ἢ πεινῇ. Ταῦτα
μαντικῆς τέχνης, καὶ φύσιος ἀνθρωπίνης
[157] πάθεα, τοῖσι μὲν γινώσκουσιν αἰεὶ,
ὀρθῶς· τοῖσι δὲ μὴ γινώσκουσιν αἰεὶ, ἄλ-
λοτε ἄλλως. Σιδήρου ὄργανα [158] τέχνης
τὸν σίδηρον περιτήκουσι, πνεύματι ἀναγ-
κάζοντες τὸ πῦρ, τὴν ὑπάρχουσαν τρο-
φὴν ἀφαιρέοντες, ἀραιὸν δὲ ποιήσαντες,
παίουσι καὶ συνελαύνουσιν· ὕδατος δὲ ἄλ-
λου τροφῇ ἰσχυρὸν γίνεται. Ταῦτα πά-
σχει ἄνθρωπος ὑπὸ παιδοτρίβου· τὴν ὑπάρ-
χουσαν τροφὴν, πυρὶ ἀφαιρέεται, ὑπὸ
πνεύματος ἀναγκαζόμενος· ἀραιούμενος
δὲ, κόπτεται, τρίβεται, [159] καθαιρέεται,
42 [160] ὑδάτων δὲ " ὑπαγωγῇ ἄλλοθεν ἰσχυρὸς
γίνεται. Καὶ οἱ γναφέες, τὸ ὠϋτὸ δια-
πρήσσονται· λακτίζουσι, παίουσι· [161]
πλυνόμενοι κόπτουσιν, ἕλκουσι· πλυνόμε-
43 νοι, " ἰσχυρότερα ποιέουσι· κείροντες
τὰ ὑπερέχοντα, καὶ παραπλέκοντες καλ-
λίω ποιέουσι. Ταῦτα πάσχει ὁ ἄνθρωπος.
Σκυτέες τὰ ὅλα κατὰ μέρεα [162] διαιρέ-
ουσι· τέμνοντες δὲ, καὶ κεντέοντες, τὰ
σαθρὰ ὑγιέα ποιέουσιν. [163] Καὶ ἄνθρω-
πος δὲ τὸ ὠϋτὸ πάσχει· ἐκ τῶν ὅλων μέ-
ρεα διαιρέεται, καὶ ἐν τῶν μερέων συντιθε-
μένων, ὅλα γίνεται· κεντεόμενοι τε καὶ
τεμνόμενοι, τὰ σαθρὰ ὑπὸ τῶν ἰητρῶν
ὑγιαίνονται, [164] καὶ ζώει. [165] Ἰητρικὴ τὸ
44 λυπέον ἀπαλλάσσει, καὶ ὑφ' οὗ πονέει, "
[166] ἀφαιρέουσα, ὑγιέα ποιεῖ· ἡ φύσις
αὐτομάτη ταῦτα ἐπίςαται. Καθήμενος,
πονέει ἀναςῆναι· κινεύμενος, πονέει ἀνα-
παύσασθαι. Καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἔχει ἡ
φύσις ἰητρικῆς. Τέκτονες πρίοντες, ὁ μὲν
ὠθέει· ὁ δὲ ἕλκει· [167] τωὐτὸ ποιέειν
ἀμφοτέρως [168] φέρει. Τρυπῶσιν, ὁ μὲν
ἕλκει,

VARIÆ LECTIONES.

155 Vulgati codices hunc locum ſic proferunt: οὐχ ὅμοιον ἀπὸ θανάτου ζώοντι κ. λ. Quæ lectio adeo eſt obſcura, ut varie accipiatur, & diſtinguatur ab interpretibus, notante doctiſſimo Foeſio; verum MS. cod. pro ἀπὸ θανάτου legit ἀποθανὼν, ac ita hæc exhibentur: οὐχ ὅμοιον ἀποθανὼν ζώοντι, τῷ τεθνηκότι, τῷ ζῶον οἶδε, *non ſimile quidpiam mortuus viventi, mortuo animal novit:* quæ lectio planior eſt, & nos in textum intulimus. Zuingerus hic notat: *mortuum neutiquam ſimile eſſe viventi; & tamen ex mortuo cognoſci animal vivens fuiſſe, neque enim cadaver eſſet, niſi prius vixiſſet;* quare concludit legendum eſſe ζῶα τάδε καὶ ἐκεῖνα; ut ſit ſenſus, ex mortuo animali apud Jovem, cognoſci animal apud orcum. Et tunc ſic conſtruitur oratio: ἀπὸ θανάτου ζώοντι, (*ex animali, quod ab interitu vivit apud orcum*) οἶδε τὸ ζῶον, *animal aliud*, οὐχ ὅμοιον τῷ τεθνηκότι, *neutiquam ſimile ei, quod hic mortuum eſt.* Vid. ejus comment. pag. 416.; ſed hæc longe petita videntur.

156 ἀσύνετον ἡ γαςὴρ, ταύτῃ συνίεμεν Imper. Cornar. cod.

157 Pro πάθεα cod. MS. habet παθήματα, & ſequentia ſic legit Imp. Cornar. τοῖσι μὲν γινώσκουσιν, ὀρθῶς κ. λ. *cognoſcentibus quidem recte habent*, omiſſo αἰεί.

158 Pro τέχνης MS. cod. habet τέχνῃσι *artibus.*

159 Cod. MS. pro καθαιρέεται, *extenuatur, imminuitur*, habet καθαίρεται, *purgatur*; quæ lectio non eſt aſpernanda.

160 ὑδάτων δὲ ἐπαγωγῇ ἄλλοθεν ἰσχυρὸς γίνεται, *aqua autem aliunde acceſſione corroboratur, & fortis evadit*, legiſſe videntur Coroar. & Zuingerus; illa vero poſtrema ἰσχυρὸς γίνεται haud interpretatus eſt Zuingerus.

161 Pro λυμαινόμενοι κόπτουσιν, *deſtruentes tundunt*, cum Zuidgero legimus πλυνόμενοι κόπτουσι, vid. ejus com. pag. 417.

162 Sic Imp. Samb. cod. & Fevr. pro διαιρέοντες vulgato. Sed MS. cod. ita hunc locum habet: Σκυτέες τὰ ὅλα, καὶ τά μέρεα διαιρέουσι, καὶ τὰ μέρεα ὅλα ποιέουσι τέμνοντες: *Sutores tota, & partes dividunt, & partes in tota redigunt ſecando.*

163 Pro καὶ ἄνθρωπος δὲ, τὸ ὠυτὸ πάσχει, MS. cod. habet: καὶ ἄνθρωπος ταῦτα πάσχει, *& homo hæc patitur.*

164 καὶ ζώει, *& vivit* homo, hæc deſunt in MS. cod.

165 In MS. cod. Καὶ τὸ δὲ ἰητρικῆς τὸ λυπέον ἀπαλλάσσειν, *Et hoc eſt Medicinæ, quod moleſtum eſt, auferre.* Ibid. ὑγιέα ποιέειν idem legit.

166 ἀφαιρέοντα mendoſe in quibusdam legitur exemplaribus.

167 τ'ωὐτὸ Imp. Samb. cod. pro τὸ αὐτὸ. Sed totum hunc locum ita habet MS. cod. τ'ωὐτὸ ποιέοντες ἀμφότεροι τρυπῶσιν, *idem facientes uterque terebrant*; quæ lectio explicatior eſt.

168 Pro φέρει, adſcribit συμφέρει Zuing ad oram.

ἕλκει, ὁ δὲ ὠθέει. " [169] Ὁ πιέζων τὸν ἄνω 45
ἕλκει, τὸ δὲ κάτω· μεῖον ποιέοντες,
πλείω ποιέουσι, φύσιν τε ἀνθρώπου μι-
μέονται. Πνεῦμα τὸ μὲν ἕλκει, τὸ δὲ
ὠθέει, τὸ δὲ αὐτὸ ποιέειν [170] ἀμφοτέρως
φέρει. Σίτων, τὰ μὲν κάτω πιέζεται, τὰ
δὲ ἄνω ἕρπει. Ἀπὸ μιῆς ψυχῆς διαιρεο-
μένης, πλείους καὶ μείους, καὶ μέζονες καὶ
ἐλάσσονες. Οἰκοδόμοι [171] ἐκ διαφόρων σύμ-
φορον ἐργάζοντες, τὰ μὲν ξηρὰ ὑγραίνον-
τες, τὰ δὲ ὑγρὰ ξηραίνοντες· τὰ μὲν [172]
ὅλα διαιρέοντες, τὰ δὲ διῃρημένα συντιθέν-
τες, (μὴ οὕτω δὲ ἐχόντων, οὐκ ἂν ἔχοι
ἰδίως.) " δίαιταν ἀνθρωπίνην [173] μιμέ- 46
ονται, τὰ μὲν ξηρὰ ὑγραίνοντες, τὰ δὲ
ὑγρὰ ξηραίνοντες, τὰ μὲν ὅλα διαιρέουσι,
τὰ δὲ διῃρημένα συντιθέασι. Ταῦτα πάν-
τα διάφορα ἐόντα, ξυμφέρει [174] τῇ φύ-
σει. Μουσικῆς ὄργανον ὑπάρξαι δεῖ πρῶ-
τον, ἐν ᾧ δηλώσει, ἃ βούλεται ἁρμονίη.
Συντάξιες ἐκ τῶν αὐτῶν, οὐχ αἱ αὐταί,
ἐκ τοῦ ὀξέος, [175] καὶ ἐκ τοῦ βαρέος, ὀνό-
ματι μὲν ὁμοίων, φθόγγῳ δὲ οὐχ ὁμοίων.
Τὰ πλεῖστα διάφορα, μάλιστα ξυμφέρει· [176]
καὶ τὰ ἐλάχιστα διάφορα, ἥκιστα ξυμφέ-
ρει. Εἰ δὲ ὅμοια πάντα ποιήσει τίς, [177]
οὐκ ἔνι τέρψις. Αἱ πλεῖσται μεταβο-
λαὶ, καὶ πολυειδέσταται μάλιστα τέρπουσι.
Μάγειροι ὄψα σκευάζουσιν ἀνθρώποισιν,
[178] ἐκ διαφόρων παντοδαπὰ ξυγκρίνοντες,
ἐκ τῶν αὐτῶν οὐ τὰ ὠυτὰ, βρῶσιν καὶ πό-
σιν ἀνθρώπων. " Ἢν δὲ πάντα ὅμοια [179] 47
ποιήσωσιν, οὐκ ἔχει τέρψιν· οὐδ' εἰ [180] ἐν
τῷ αὐτῷ πάντα [181] ξυντάξειεν, οὐκ ἂν ἔχοι
ὀρθῶς. Κρούεται τὰ κρούματα ἐν μουσι-
κῇ, τὰ μὲν ἄνω, τὰ δὲ κάτω. Γλῶσσα
μουσικὴν μιμέεται, διαγινώσκουσα μὲν τὸ
γλυκὺ, καὶ τὸ ὀξὺ τῶν προσπιπτόντων,
[182] καὶ τὰ διάφωνα καὶ ξύμφωνα. Κρού-
εται δὲ τοὺς φθόγγους, ἄνω καὶ κάτω. Καὶ
οὔτε τὰ ἄνω, κάτω κρουόμενα, ὀρθῶς ἔχει·
οὔτε τὰ κάτω, ἄνω. Καλῶς [183] δὲ ἡρμοσ-
μένης γλώττης, [184] τῆς συμφωνίης τέρ-
ψις· ἀναρμόσου δὲ, λύπη. [185] Σκυτοδέψαι
τείνουσι, τρίβουσι, κτενίζουσι, πλύνουσι.
Ταῦτα παιδίων θεραπηίη. Πλοκέες ἄγοντες,
κύκλῳ πλέκουσιν, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἐς τὴν ἀρ-
χὴν τελευτῶσι. Τοῦτο περίοδος ἐν τῷ σώματι·

vero impellit. Premens alterum ſurſum trahit, alterum deorſum, & minus facientes plus faciunt, humanamque naturam imitantur. Spiritus hic quidem trahit, ille vero pellit, & ut idem fiat, utrimque contingit. Cibi partim quidem deorſum urgentur, partim vero ſurſum vergunt. Ab una anima dividente, plures & pauciores, majores, & minores fiunt. Qui domos conſtruunt, ex rebus differentibus unam convenientem efficientes, ſicca quidem humectantes, humida vero ſiccantes, & tota quidem in partes ſecantes, ſecta vero conjungentes; (niſi enim ita contingeret, nihil proprie fieri poſſet) humani victus rationem imitantur, dum ſicca quidem humectant, humida vero ſiccant, tota in partes ſecant, ſecta vero conjungunt. Hæc omnia quum differentia ſint, naturæ conveniunt. Muſicæ organum primum adeſſe oportet, in quo concentus, quæ vult, declaret. Compoſitiones ex iisdem non eædem; ex acuto & gravi, nomine quidem ſimilibus, ſono vero non ſimilibus. Quæ plurimum differunt, maxime conveniunt; quæ minimum differunt, minime conveniunt. Si quis vero omnia ſimilia faciat, nulla aderit delectatio. Plurimæ & variæ admodum mutationes maxime delectant. Coqui opſonia hominibus parant cujusvis generis differentia commiſcentes, non eadem ex iisdem ad hominum cibum ac potum. Quod ſi omnia ſimilia facerent, nullam haberent delectationem; neque ſi eodem omnia componerent, ea utique recte ſe haberent. Pulſantur toni in muſica tum ſuperne, tum inferne. Lingua muſicam imitatur, & ex his, quæ illabuntur, quod dulce eſt & acidum, dignoſcit, & quæ ſunt diſſonantia & conſonantia. Pulſat autem ſonos ſupra & infra, neque quæ ſupra, ſi infra pulſentur, neque quæ infra, ſi ſupra, recte habent. At lingua probe compoſita, concentus (adeſt) delectatio; inconcinna vero, moleſtia. Coriarii tendunt, terunt, pectunt, lavant. Eadem eſt puerorum cura. Qui nectunt, aut texunt, fila in orbem ducendo plicant, a principio in principium deſinunt. Idem eſt circuitus in cor-

 pore;

Variæ Lectiones.

169 ὁ πιέζων τὸν ἄνω ἕλκει Imp. MS. Cod. quem ſequimur, cum vulgo erat: πιεζόντων τὸ μὲν ἄνω ἕρπει. Ibidem pro vulgatis μεῖον οἷοι ἐόντες, Imp. Cornar. Cod. μεῖον ποιέοντες, quam lectionem ſequimur cum aliis. MS. cod. tamen pro πιεζόντων, deleta ſyllaba πι, habet ἐζόντων. Æmil. Port. καὶ ὁ μὲν πιέζων, τὸν ἄνω ἕρπει.

170 ἀμφοτέρῳ Imp. Cornar. MS. cod. ita hæc legit: τ' ωὐτὸ ποιέει καὶ ἀμφοτέρως, omiſſis φέρει, σίτων *idem & utrimque facit. Cibi.*

171 MS. cod. ἐκ διαφόρων ἐργάζονται, omiſſo vocabulo σύμφορον.

172 Pro ὅλα Imp. Samb. cod. & Fevr. ἄλλα, ut & paulo infra.

173 μιμέονται pro vulgo μεμέεται Imp. Cornar., quam lectionem ſequuntur interpretes, quod melius videtur, hancque in textum intulimus.

174 τῇ φύσει deeſt in MS. cod. τῇ φύσει ἀνθρωπίνῃ, *natura humana*, legiſſe videtur Calvus.

175 Addidimus ex MS. cod. καὶ ante ἐκ, quod melius eſt.

176 Pro καὶ τὰ Imp. Samb. cod. τὰ δὲ habet, quam lectionem præſefert MS. cod.

177 MS. cod. οὐκέτι τέρψις, *non amplius delectatio.*

178 MS. cod. ἐκ διαφόρων παντοδαπὰ κ. λ. *ex diverſis convenientibus omnigena commiſcentes.*

179 ποιήσῃ codd. habent; aſt nos interpretum lectionem amplexi ſumus, ποιήσωσιν legendo.

180 Pro ἐν αὐτῷ πάντα ex MS. cod. ἐν τῷ αὐτῷ πάντα legimus addito τῷ.

181 ξυνταράξειεν Imper. Samb. & Fevr. cod. Interpretes autem ξυντάξειεν legunt *conjungerent.*

182 Sic MS. cod. additis καὶ ξύμφωνα.

183 διηρμοσμένης MSS. Reg.

184 MS. Cod. τῇ συμφωνίῃ dandi caſu.

185 νακοδέψαι, *pelliones*, pro σκυτοδέψαι legit MS. cod.

pore; unde incipit, eodem definit. Qui aurum tractant, tundunt, lavant, molli igne liquant (neque enim vehementi coit) quod ubi elaboraverunt, ad omnia utuntur. Triticum homo tundit, lavat, molit, eoque igne subacto utitur, neque vehementi quidem igne in corpore conficitur, sed leni. Statuarii corporis similitudinem efficiunt, anima excepta, (neque enim mentem habentia fingunt) ex aqua & terra, dum quæ sunt humida, siccant, & sicca humectant; & quæ superant, demunt; & ad ea, quæ deficiunt, adjiciunt, ex minimo ad maximum incrementum perveniendo. Eadem homini contingunt, ex minimo ad maximum incrementum deducitur, dum quæ superant, detrahit, & quæ deficiunt, apponit: sicca humectando, & humida siccando. Figuli rotam versant, quæ neque retrorsum, neque antrorsum procedit: sed utramque in partem simul universi imitatione in orbem fertur. In ea autem cujusvis generis opera, neque inter se similia, circumagendo efficiunt. Ex iisdem eadem hominibus eveniunt, reliquaque animantia in eodem circumactu omnia operantur, ex iisdem nihil simile, iisdem instrumentis, ex humidis sicca, & ex siccis humida afficiendo. Grammatica tale quid est, figurarum compositio, quæ sunt humanæ vocis notæ, facultas quæ præterierunt in memoriam revocandi, & quæ facienda sunt demonstrandi; per septem figuras cognitio habetur. Hæc omnia homo tum literarum gnarus, tum earum rudis conficit. Per septem etiam figuras sensus homini contingit; auditus soni, visus apparentia, narium odor, linguæ suavitas & insuavitas, oris sermo, corporis calidi & frigidi tactus proprius est. Spiritus intro & foras permeat; & per hæc hominibus cognitio contingit. Palæstra & pædotribæ, tale quid docent; ex instituto leges violare, jure injuriam inferre, decipere, furari, rapere, vim pulcherrimis ac turpissimis inferre. Quæ qui non facit, malus est; qui vero facit, bonus; indicium hoc multorum imprudentiæ, hæc spectant, & unum præ omnibus probum judicant, reliquos vero malos. Multi mirantur, pauci vero cognoscunt. Homines in forum progressi eadem perpetrant, dum vendendo & emendo decipiunt. Qui plurimum decepit, eum

ὁκόθεν ἄρχεται, ἐπὶ τοῦτο τελευτᾷ. Χρυσίον
ἐργάζονται, κόπτουσι, πλύνουσι, τήκουσι πυρὶ
[188] μαλακῷ, (ἰσχυρῷ δὲ οὐ συνίσταται.)
Ἀπεργασάμενοι, πρὸς πάντα [187] χρῶνται.
Ἄνθρωπος σῖτον κόπτει, πλύνει, ἀλήθει,
πυρώσας χρῆται· ἰσχυρῷ μὲν πυρὶ, ἐν τῷ
σώματι οὐ συνίσταται, μαλθακῷ δέ. Ἀν-
δριαντοποιοὶ μίμησιν σώματος ποιέουσιν,
πλὴν ψυχῆς, (γνώμην δὲ ἔχοντα οὐ ποι-
48 έουσιν) ἐξ ὕδατος καὶ γῆς, τὰ ὑγρὰ
ξηραίνοντες, [188] καὶ τὰ ξηρὰ ὑγραίνοντες·
ἀφαιρέονται ἀπὸ τῶν ὑπερεχόντων, καὶ προσ-
τιθέασι πρὸς τὰ ἐλλείποντα, ἐκ τοῦ ἐλαχίστου
[189] πρὸς τὸ μέγιστον αὔξοντες. Ταῦτα πά-
σχει ὁ ἄνθρωπος· αὔξεται ἀπὸ τοῦ ἐλαχί-
στου ἐς τὸ μέγιστον, ἐκ τῶν ὑπερεχόντων
ἀφαιρούμενος, τοῖσιν ἐλλείπουσι προστιθεὶς,
τὰ ξηρὰ ὑγραίνων, καὶ τὰ ὑγρὰ ξηραίνων.
Κεραμέες τὸν τροχὸν δινέουσι, [190] καὶ οὔτε
ὀπίσω, οὔτε πρόσω χωρέει, [191] καὶ ἀμ-
φοτέρωσε ἅμα τοῦ ὅλου μιμητὴς περιφερής·
49 ἐν δὲ τῷ αὐτῷ ἐργάζονται [192] εἴδη, [193]
περιφερομένων παντοδαπὰ, οὐδὲν ὅμοιον τὸ
ἕτερον τῷ ἑτέρῳ. Ἐκ τῶν αὐτῶν ἄνθρωποι
ταῦτα πάσχουσι, καὶ τ᾽ ἄλλα ζῶα ἐν τῇ
αὐτῇ περιφορῇ πάντα ἐργάζονται, ἐκ τῶν
αὐτῶν ὅμοιον οὐδὲν, τοῖσιν αὐτοῖσιν ὀργά-
νοισιν, ἐξ ὑγρῶν ξηρὰ ποιέοντες, καὶ ἐκ τῶν
ξηρῶν ὑγρά. Γραμματικὴ τοιόνδε, [194] σχη-
μάτων σύνθεσις, σημήϊα φωνῆς ἀνθρωπίνης·
δύναμις, τὰ παροιχόμενα μνημονεῦσαι, τὰ
ποιητέα, δηλῶσαι· δι᾽ ἑπτὰ σχημάτων ἡ
γνῶσις. Ταῦτα πάντα ἄνθρωπος διαπρήσ-
σεται, καὶ ὁ ἐπιστάμενος γράμματα, καὶ
ὁ μὴ ἐπιστάμενος. Δι᾽ ἑπτὰ σχημάτων [195]
καὶ ἡ αἴσθησις ἡ [196] ἀνθρώπων· ἀκοὴ, ψό-
φων· ὄψις, φανερῶν· ῥὶν ὀδμῆς· γλῶσ-
σα, ἡδονῆς καὶ ἀηδίης· στόμα, διαλέκτου·
σῶμα, ψαύσιος θερμοῦ, ἢ ψυχροῦ. Πνεύ- 86
ματος διέξοδοι, [197] ἔσω καὶ ἔξω, διὰ τού-
50 των, γνῶσις ἀνθρώποισιν. [198] Ἀγωνίη,
παιδοτρίβαι, τοῖον διδάσκουσι· παρανομέειν
κατὰ νόμον, ἀδικέειν δικαίως, ἐξαπατέειν,
κλέπτειν, ἁρπάζειν, βιάζεσθαι τὰ κάλλι-
στα καὶ αἴσχιστα. Ὁ μὴ ταῦτα ποιέων, κα-
κός· ὁ δὲ ταῦτα ποιέων, ἀγαθός· ἐπίδει-
ξις τῶν πολλῶν ἀφροσύνης· θεῶνται ταῦ-
τα καὶ κρίνουσιν ἕνα ἐξ ἁπάντων ἀγαθὸν,
τοὺς δὲ ἄλλους κακούς. Πολλοὶ θαυμάζουσιν,
ὀλίγοι δὲ γινώσκουσιν. Ἐς ἀγορὴν ἐλθόντες
ἄνθρωποι ταῦτα διαπρήσσονται, ἐξαπατῶσι
[199] πωλέοντες, καὶ ὠνεόμενοι. Ὁ πλεῖστα ἐξα-
πατή-

VARIÆ LECTIONES.

186 MS. cod. μαλθακῷ pro μαλακῷ eodem sensu.
187 Χρῶνται deest in MS. cod.
188 καὶ τὰ ξηρὰ ὑγραίνοντες, *& arida humectantes* addit MS. cod., quæ lectio nobis probatur, & notatur in Imp. Cornar. cod. uti paulo post habetur.
189 MS. cod. legit ἐς τὸ μήκιστον, *ad longissimum*.
190 MS. cod. sic habet: καὶ οὔτε πρόσω, οὔτε ὀπίσω προχωρέει, ἀμφοτέρως ἅμα τοῦ ὅλου ἀπομιμητὴς περιφορῆς, *neque antrorsum, neque retrorsum progreditur, in utramque partem simul, universi circumactionis imitator.*
191 Pro καὶ Imper. Cornar. cod. ἀλλά.
192 εἴδη deest in MS. cod. pro quo ἤδη habent Ald. exempl.
193 περιφερομένῳ Imp. Corn. cod. relate ad τροχὸν, *rotam* singularem, quam lectionem secutus est in versione.
194 Σχημάτων συνθέσιες, *figurarum compositiones* MS. cod.
195 MS. cod. legit καὶ αἰσθήσιες ἀνθρώπων, *sensus hominum*, & paulo post ῥῖνες, pro ῥίν.
196 Imp. Samb. Cod. ἀνθρωπείη.
197 MS. cod. transponit, ἔξω καὶ εἴσω.
198 Hæc ab interpretibus junctim leguntur, verum Calvus καὶ ἀγωνίη legisse videtur, & superioribus junxisse.
199 ἄνθρωποι addunt MSS. Reg., sed superfluum videtur.

πατήσας, οὗτος θαυμάζεται. Πίνοντες καὶ μαινόμενοι, ταῦτα διαπρήσσονται· τρέχουσι, παλαίουσι, μάχονται, κλέπτουσιν, ἐξαπατῶσιν, εἷς ἐκ πάντων κρίνεται. Ὑποκριταὶ, καὶ ἐξαπάται πρὸς εἰδότας λέγουσιν ἄλλα, καὶ φρονέουσιν ἕτερα. Οἱ αὐτοὶ ἐξέρπουσι, καὶ εἰσέρπουσιν, οὐχ οἱ αὐτοί. "[200] Ἑνὶ δὲ ἀνθρώπῳ ἄλλα μὲν λέγειν, ἄλλα δὲ ποιέειν, καὶ τὸν αὐτὸν μὴ εἶναι τὸν αὐτὸν, [201] καὶ ποτὲ μὲν ἄλλην ἔχειν γνώμην, ὁτὲ δὲ ἄλλην. Οὕτω μὲν αἱ τέχναι πᾶσαι τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει ἐπικοινωνέουσιν.

admirantur. Bibentes & insanientes eadem peragunt, currunt, luctantur, pugnant, furantur, decipiunt, unus omnibus præfertur. Histriones & deceptores coram spectatoribus alia dicunt, alia sentiunt. Iidem prorepunt & irrepunt minime iidem. Homi-
51 ni datum est alia quidem dicere, alia vero facere; eundemque non esse eundem, & interdum quidem aliam habere mentem, interdum vero aliam. Sic sane artes omnes cum natura humana communionem habent.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Τὴν τῆς κατὰ γένος ἀνθρωπείης φύσεώς τε, καὶ αὐξήσεως προειρημένην θεωρίαν, τῷ τῶν κατὰ μέρος σοιχείων διακοσμέεσθαί τε, καὶ βεβαιοῦσθαι προτίθησι.

CAPUT IX.

Generalis ortus & incrementi humani theoriam prædictam singularium inductione illustrandam, confirmandamque proponit.

Ἡ δὲ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, [202] ὥσπερ μοι καὶ προείρηται, σύγκρησιν ἔχουσα πυρὸς καὶ ὕδατος, [203] μέρη δὲ ἀνθρώπου, ἑσρέπει ἐς ἅπαν ζῶον, ὅ, τι περ ἀναπνέει, καὶ δὴ καὶ ἐς ἄνθρωπον πάντα, καὶ νεώτερον, καὶ πρεσβύτερον· αὔξεται δὲ οὐκ ἐν πᾶσιν ὁμοίως. Ἀλλ' ἐν μὲν τοῖσι νέοισι τῶν σωμάτων, ἅτε ταχείης ἐούσης τῆς περιφορῆς, καὶ τοῦ σώματος ὄντος αὐξίμου " [204] ἐκπυρουμένη καὶ λεπτυνομένη, καταναλίσκεται ἐς τὴν αὔξησιν τοῦ σώματος. Ἐν δὲ τοῖσι πρεσβυτέροισιν, ἅτε βραδείης ἐούσης τῆς κινήσιος, καὶ δὴ ψυχροῦ τοῦ σώματος, καταναλίσκεται ἐς τὴν μείωσιν τοῦ ἀνθρώπου. Ὁκόσα δὲ τῶν σωμάτων ἀκμάζοντά ἐσι, καὶ ἐν τῇσιν ἡλικίῃσι τῇσι γονίμῃσι, δύναται τρέφειν καὶ αὔξειν. [205] Δυνάσαι δὲ ἄνθρωποι· ὅσις δύναται πλείσους ἀνθρώπους τρέφειν, οὗτος ἰσχυρός. Ἀπολειπόντων δὲ [206] τῶν παρ' αὐτοῦ τρεφομένων, οὗτος ἀσθενέσερος. Τοιοῦτον καὶ ἕκασα τῶν σωμάτων. [207] Ὁκόσα πλείσας δύναται ψυχὰς τρέφειν, ταῦτα [208] ἰσχυρότερα· ἀπελθόντων δὲ τουτέων, ἀσθενέσερα. " Ὅ, τι μὲν οὖν [209] ἐς ἄλλο ἐσέλθῃ, οὐκ αὔξεται· ὅ, τι δὲ ἐς τὴν γυναῖκα αὔξεται, ἢν τύχῃ τῶν προσηκόντων. Διακρίνεται δὲ [210] τὰ μέρεα πάντα ἅμα, καὶ αὔξεται· καὶ [211] οὔτε πρότερον οὐδὲν ἕτερον ἑτέρου, οὔθ' ὕσερον· τὰ δὲ μέζω φύσει, πρότερα φαίνεται τῶν

At vero hominis anima (ut a me etiam antea dictum est) ignis & aquæ temperamentum habens, partes quidem hominis, in omne animal quod respirat, irrepit, & in omnem sane hominem, tum juniorem, tum seniorem: in omnibus autem non similiter increscit. Verum in juvenibus quidem corporibus, quum nimirum velox sit
52 circuitus, & corpus ad incrementum aptum (ipsa nempe anima) velut incensa & attenuata in corporis incrementum impenditur. At in senioribus, quum tarda sit motio, corpusque sane frigidum, in hominis imminutionem consumitur. Quæ vero corpora in vigore sunt & ætate fœcunda, ea nutrire & augere potest. Potentes autem homines sunt: quisquis plurimos homines alere potest, is potens. Iis vero, quos alit, deficientibus, imbecillior est. Sic etiam singula corpora se habent. Quæ plurimas animas alere possunt, ea sunt robustiora; his vero discedentibus, imbecilliora. Quidquid igitur in aliud corpus ingres-
53 sum fuerit, non augescit; quidquid vero in fœminam augescit, si quæ conveniunt, nactum fuerit. Partes autem simul omnes discernuntur & augentur, neque una prior altera, neque posterior: majores tamen natura minoribus priores conspiciuntur, quum priores non sint. Neque vero æquali tempore

Variæ Lectiones.

200 ἑνὶ δὲ ἀνθρώπῳ, *uni vero homini*, legunt omnia exemplaria. Verum Cornar. ἐνὶ legit, quem secuti sumus cum Foesio.

201 In MS. cod. καὶ τότε μὲν ἄλλην· τότε δὲ ἄλλην μὴ ἔχειν γνώμην, *& modo aliam, modo non aliam habere mentem.*

202 ὥσπερ μοι εἴρηται, σύγκρασιν ἔχουσα legit MS. cod.

203 MS. cod. pro μέρη habet μέρεα. Sed Zuing. ad oram habet μοῖραν vid. ejusdem Comment. pag. 420.

204 Sic MS. cod. id quod ad animam de qua paulo superius loquitur non ad partes alimenti, de quibus nullum verbum fecit, refertur. Vulgati cod. ἐκπυρούμενα, quod Corn. velut ἐκπεπταμένα, *expansa* exponit. Zuinger. vero ἐκπτερούμενα, de anima velut expansis alis incubante, & attenuatas alimenti partes in corporis alimentum absumente, elegantissime exponit. Vid. ejusd. com. p. 421. Foes. Oecon. voce ἐκπτεροῦσθαι.

205 MS. cod. δυνάσης δὲ ἄνθρωπος singulari numero: & paulo inferius deest οὗτος.

206 In MS. cod. desunt hæc: τῶν παρ' αὐτοῦ τρεφομένων, οὗτος.

207 πλεῖσα, ante ὁκόσα adscribitur in vulgatis codd. Verum deest in MS. cod. quem secuti sumus.

208 ἰσχυρότατα, *validissima* habet MS. cod. pro ἰσχυρότερα.

209 καὶ ἄλλος ἐσέλθῃ, legunt quid. codd. Vatic. quos sequitur Calvus. ἐς ἄλλο ἐσέλθῃ, MS. cod. quem secuti sumus.

210 Sic MS. cod. pro τὰ μέλεα ἅμα πάντα vulgatis.

211 οὔτε deest in MS. cod. nec sane necessarium videtur.

pore omnes fœtus formantur; verum alii citius, alii tardius, prout quisque ignem & alimentum fortitus fuerit. Quidam igitur fœtus tribus ac quadraginta diebus conformationem habent; quidam quatuor mensibus. Eodem etiam modo vitales nafcuntur, quidam citius feptimo menfe perfecte; quidam tardius, nono menfe perfecte in lucem prodeunt, eam contemperationem habentes, quam femper habituri funt.

ἐλασσόνων οὐδὲν πρότερα γινόμενα. Οὐκ ἐν ἴσῳ δὲ χρόνῳ πάντα διακοσμέεται· ἀλλὰ τὰ μὲν θᾶσσον, τὰ δὲ βραδύτερον, ὅκως [212] ἂν κ̀ τȣ πυρὸς ἕκαςα τύχῃ, κ̀ τῆς τροφῆς. Τὰ μὲν οὖν [213] ἐν τεσσαράκοντα, καὶ τρισὶν ἡμέρῃσιν ἴσχει· τὰ δ᾽ ἐν τετραμήνῳ. Ὡσαύτως κ̀ γόνιμα γίνεται· τὰ μὲν θᾶσσον ἑπτάμηνα τελείως· τὰ δὲ βραδύτερον, ἐννέα μησὶ τελείως
54 ἐς φάος ἀναδείκνυται, ἔχοντα τὴν [214] σύγκρησιν, ἥν περ διὰ παντὸς [215] ἕξει.

CAPUT X.

Ortus & incrementi humani diverfitatem fecundum fexum in mare & fœmina oftendit.

MAres igitur & fœminæ hoc modo, quoad ejus fieri poteft, nafcuntur. Fœminæ vero ab aqua magis, & ex frigidis, humidis, ac mollibus, tum cibis, tum potibus, & vitæ inftitutis, incrementum accipiunt. At mares ab igne magis, ex ficcis videlicet & calidis cibis, reliquaque victus ratione. Si igitur fœminam procreare fit animus, victus ratione ad aquam tendente eft utendum. Si vero marem, victus ratio, quæ ad ignem fpectet, inftituenda eft. Ac neque folum hoc viro, fed etiam mulieri peragendum. Neque enim folum quod a viro excernitur, ad incrementum aptum eft, fed etiam quod a muliere, iftam fane ob caufam. Neutra quidem pars per fe fufficientem habet motionem ad humoris copiam, ut quod affluit, abfumat; fed ex ignis imbecillitate concrefcit. Quum vero in unum ambo convenerint, in fefe mutuo incidunt, ignis ad ignem, & aqua eodem modo. Si quidem igitur in ficco loco circumagatur, aquam, quæ fimul illapfa eft, fuperat, ab eaque ignis incrementum accipit, ut non ab illabente unda extinguatur, fed & id, quod fupervenerit, excipiat, & quod jam ineft, congreget. Si vero in humidum inciderit, ftatim ab initio ab illabente unda extinguitur, & in minorem ordinem diffolvitur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι.

Τὴν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, κ̀ αὐξήσεως διαφορὰν κτ̀ τὰς ἐν τῷ ἄρσενί τε, κ̀ τῷ θήλει φύσεις δηλοῖ.

ΑΡσενα μὲν οὖν καὶ θήλεα, ἐν τῷ δὲ τῷ τρόπῳ γίνοιτ᾽ ἂν ὡς ἀνυςόν. Τὰ δὲ θήλεα, πρὸς ὕδατος μᾶλλον, ἀπὸ τῶν ψυχρῶν, καὶ ὑγρῶν, καὶ μαλθακῶν αὔξεται, καὶ σιτίων, καὶ ποτῶν, καὶ ἐπιτηδευμάτων. Τὰ δὲ ἄρσενα, πρὸς πυρὸς μᾶλλον, ἀπὸ τῶν ξηρῶν [216] δηλαδὴ, καὶ θερμῶν, σιτίων τε καὶ λοιπῆς διαίτης. [217] Ἢν οὖν θῆλυ τεκεῖν βούλοιτο, τῇ πρὸς ὕδατος [218] διαιτήσει χρηςέον. Ἢν δὲ ἄρσενα, τῇ πρὸς πυρὸς ἐπιτηδεύσει [219] διαιτητέον. Καὶ οὐ μόνον δὲ τὸν ἄνδρα δεῖ τȣ̃το διαπρήσσεσθαι, ἀλλὰ καὶ τὴν γυναῖκα. Οὐ γὰρ [220] τὸ ἀπὸ τȣ̃ ἀνδρὸς μοῦνον αὔξιμόν ἐςιν ἀποκριθὲν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀπὸ τῆς γυναικὸς, [221] διὰ τόδε. Ἑκάτερον μὲν τὸ μέρος, οὐκ ἔχει ἱκανὴν τὴν κίνησιν τῷ πλήθει τȣ̃ ὑγροῦ, ὥςε καταναλίσκειν τὸ ἐπιῤῥέον·
55 καὶ [222] ξυνίςαται δὶ ἀσθενείην τȣ̃ πυρός. Ὁκόταν δὲ [223] κατὰ τ᾽ὠυτὸ ἀμφότερα συνεμπεσόντα τύχῃ, [224] συμπίπτει πρὸς ἄλληλα, τὸ πῦρ τε πρὸς τὸ πῦρ, καὶ τὸ ὕδωρ ὡσαύτως. Ἢν μὲν οὖν ἐν ξη-
56 ρῇ τῇ χώρῃ [225] περικινέεται, κρατέει τȣ̃ ξυνεμπεσόντος ὕδατος, καὶ ἀπὸ τούτου αὔξεται τὸ πῦρ, ὥς τε μὴ κατασβέννυσθαι
57 ὑπὸ τȣ̃ ἐμπίπτοντες κλύδωνος, [226] ἀλλά τό, τε ἐπιὸν δέχεσθαι, κ̀ [227] συνιςάναι ὑπάρχον. Ἢν δὲ ἐς τὸ ὑγρὸν πέσῃ, εὐθέως ἀπ᾽ ἀρ-
58 χῆς κατασβέννυταί τε [228] ὑπὸ τȣ̃ ἐμπίπτοντος κλύδωνος, κ̀ διαλύεται ἐς τὴν μείω τάξιν.

Ἐν

VARIÆ LECTIONES.

212 ἂν Imp. Corn. cod. pro ἢν, quod recepimus.

213 Hæc ita leguntur in MS. cod. ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρῃσιν ἴσχει πάντα φανερὰ, τὰ δὲ ἐν δύο μησὶ, τὰ δὲ ἐν τρισὶ· τὰ δὲ ἐν τετραμήνῳ· ὡς δ᾽ αὔτως &c. *In quadraginta diebus habent omnia manifefta; alii in duobus menfibus, alii in tribus, alii in quatuor: fimiliter autem* &c.

214 σύγκρισιν quid. codd. pro membrorum compage, conformatione, ut explicat Foefius. MS. cod. σύγκρησιν, *contemperationem.*

215 ἔχει pro ἕξει MS. cod.

216 δηλαδὴ deeft in MS. cod.

217 εἰ μὲν οὖν habet MS. cod. pro ἢν οὖν.

218 MS. cod. habet διαίτῃ χρηςέον· εἰ δὲ ἄρσενα.

219 διαιτητέον Imper. Samb. MS. cod. MS. Reg.

220 Articulus τὸ deeft in MS. cod. fic in linea fequenti κ̀ ἀπὸ τῆς γυναικός.

221 διὰ τάδε pro διὰ τόδε MS. cod.

222 ξυνίςασθαι, *fiftere* legiffe videtur Calvus. ξυνίςανται autem Cornar. *coagmentantur*, legiffe videtur.

223 Pro κτ̀ τȣ̃το ex MS. cod. fcripfimus κτ̀ τ᾽ὠυτὸ, *in idem, in unum*, quæ lectio melior vulgata.

224 Ex MS. cod. συμπίπτει pro vulg. περιπίπτει recepimus.

225 περικινέεται τὸ πῦρ *circumvolvitur ignis*, legiffe videtur Cornar.

226 Sic pleraque exemplaria; reliqua ἄλλοτε ἐπιὸν, quæ fecuti funt Calvus & Cornarius. Exemplaria vero MSS. Reg. ἄλλοτ᾽ ἐπιόν.

227 συνιςάναι πρὸς τὸ ὑπάρχον MS. codex, quæ lectio etiam adfcribitur in codd. Reg. ὑπάρχον, id eft, & ad id, quod ineft, congreget; quæ lectio non afpernanda videtur Foefio, id tamen haud legiffe videntur Calvus & Cornar.

228 ὑπὸ τοῦ ἐμπίπτοντος κλυδῶνος non habent MS. Regia, nec MS. cod. pro ὑπὸ Imp. Samb. cod. ἀπὸ adfcribit.

Ἐν μιῇ δὲ ἡμέρῃ τοῦ μηνὸς ἑκάςου, δύ-
ναται συςῆναι καὶ κρατῆσαι τῶν ἐπιόντων,
καὶ ταῦτ', ἢν τύχῃ [229] ξυνεμπεσόντα
παρ' ἀμφοτέρων κατὰ τόπον. Συνίςασθαι
45 δὲ δύναται, καὶ τὸ θῆλυ, καὶ τὸ ἄρσεν
πρὸς ἄλληλα· [230] διότι ἡ μὲν ψυχὴ, τ'
ὠυτὸ πᾶσι τοῖσιν ἐμψύχοισι· τὸ δὲ σῶμα
διαφέρει ἑκάςου. Ψυχὴ μὲν οὖν αἰεὶ ὁμοίη,
καὶ ἐν μείζονι, καὶ ἐν ἐλάσσονι. Οὐ γὰρ
ἀλλοιοῦται, [231] οὔτε διὰ φύσιν, οὔτε δι' ἀνάγ-
κην. Σῶμα δὲ οὐδέκοτε τὠυτὸ οὐδενὸς, 59
οὔτε κατὰ φύσιν, οὔθ' ὑπ' ἀνάγκης· [232]
τῷ μὲν διακρίνεσθαι ἐς πάντα, τῷ δὲ ξυμ-
μίσγεσθαι πρὸς ἅπαντα. Ἢν μὲν οὖν [233]
ἄρσενα τὰ σώματα ἀποκριθέντα ἀμφοτέρων
τύχῃ, αὔξεται κατὰ τὸ ὑπάρχον, καὶ γί-
νονται οὗτοι ἄνδρες λαμπροὶ τὰς ψυχὰς, [234]
87 καὶ τὸ σῶμα ἰσχυροὶ, ἢν μὴ ἀπὸ τῆς διαίτης
[235] βλαφθῶσι τῆς ἔπειτα. Ἢν δὲ τὸ μὲν
ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς ἄρσεν ἀποκριθῇ, τὸ δὲ ἀπὸ
τῆς γυναικὸς, θῆλυ· καὶ ἐπικρατήσῃ τὸ ἄρ-
σεν, [236] ἢν μὲν ψυχὴ, προσμίσγεται πρὸς
τὴν ἰσχυροτέρην ἡ ἀσθενεςέρη, οὐ γὰρ ἔ-
χει πρός τι [237] ὁμοτροφώτερον ἀποχωρήσει
τῶν παρεόντων. [238] Προσδέχεται γὰρ ἡ μι-
κρὴ τὴν [239] μείζω, καὶ ἡ μείζων τὴν ἐλάσ-
5 σονα· κοινῇ δὲ τῶν ὑπαρχόντων κρατέουσι.
[240] Τὸ δὲ σῶμα, τὸ μὲν ἄρσεν, αὔξεται·
τὸ δὲ θῆλυ μειοῦται, καὶ διακρίνεται ἐς
ἄλλην μοίρην. Καὶ οὗτοι μὲν ἧσσον τῶν πρό-
τερον λαμπροὶ, ὅμως δὲ, διότι ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς
τὸ ἄρσεν ἐκράτησεν, ἀνδρεῖοι γίνονται, καὶ
τοὔνομα τοῦτο δικαίως ἔχουσιν. Ἢν δὲ ἀπὸ
μὲν τῆς γυναικὸς ἄρσεν ἀποκριθῇ, ἀπὸ δὲ τοῦ
ἀνδρὸς, θῆλυ· κρατήσῃ δὲ τὸ ἄρσεν, αὔξεται
τὸν αὐτὸν τρόπον τῷ προτέρῳ· τὸ δὲ μειοῦται·
γίνονται δὲ οὗτοι [241] ἀνδρόγυνοι, καὶ καλέον-
ται τοῦτο ὀρθῶς. [242] Τρεῖς μὲν οὖν αὗται
10 γενέσιες τῶν ἀνδρῶν, διάφοροι δὲ πρὸς τὸ
μᾶλλον [243] καὶ ἧσσον τὸ τοιοῦτον εἶναι, διὰ
τὴν σύγκρησιν τοῦ ὕδατος τῶν μερέων, καὶ
τροφὰς, καὶ παιδεύσιας, καὶ συνηθείας· δη-
λώσω δὲ προϊόντι τῷ λόγῳ, καὶ περὶ τούτων.
Τὸ δὲ θῆλυ γίνεται κατὰ τὸν ὠυτὸν τρόπον·
ἢν μὲν ἀπ' ἀμφοτέρων θῆλυ ἀποκριθῇ, 60

Uno vero cujusque mensis die, ea, quæ irruunt, cogere & superare valet, idque si contigerit, ut quæ ab utrisque immittuntur, in eundem locum conveniant. Consistere autem inter se possunt & mas & fœmina, quandoquidem anima in omnibus animatis eadem est; cujusque vero corpus differt. Semper igitur anima tum in majore, tum in minore similis est. Neque enim natura, neque necessitate immutatur. Corpus vero nunquam in ullo neque natura, neque necessitate idem est, quum partim in omnia secernatur, partim ad omnia commisceatur. Si igitur contigerit, ut ab utrisque mascula corpora secernantur, pro re præsenti increscunt, procreanturque viri animo clari, & corpore validi, nisi a subsequente victus ratione lædantur. Quod si a viro quidem masculum semen secernatur, a muliere vero fœmineum, & masculum superaverit, anima quidem imbecillior ad validiorem admiscetur, quum nihil ex his, quæ adsunt, familiarius habeat, ad quod se conferat. Parva enim majorem, & major minorem suscipit: in commune tamen in ea, quæ adsunt, imperium exercent. Et maris quidem corpus augescit; fœminæ vero minuitur, & in aliam sortem secernitur. Atque hi quidem prioribus minus clari sunt; sed quoniam masculum a viro excretum dominatum obtinuit, viriles procreantur, & hoc nomen merito obtinent. At si a muliere masculum quidem secretum fuerit, & a viro fœmineum, masculumque dominatum obtineat, eodem modo, quo prius incrementum accipit, hoc vero minuitur; Androgyni autem procreantur, hocque nomine recte nuncupantur. Ac tres quidem hæ sunt virorum generationes differentes in eo, quod plus aut minus tales sint, ob partium aquæ temperationem, alimenta, educationes, & consuetudines; de quibus etiam procedente oratione est agendum. Fœmina vero eodem modo procreatur, si quidem ab utrisque fœmineum secretum fuerit, maxime

Variæ Lectiones.

229 MS. cod. legit *συνεκπίσοντα*, & paulo post *κατὰ τρόπον*, *eo, quo decet modo, convenienter*, non *κατὰ τόπον*, *in locum.*

230 MS. cod. habet, *διότι καὶ ἐν ἀμφοτέροισιν ἀμφότερα τρέφεται, καὶ διότι ἡ ψυχὴ τ' ὠυτὸ κ. λ. quia & in utroque utrumque alitur, & anima eadem &c.*

231 *οὔτε κατὰ φύσιν, οὔτε ὑπ' ἀνάγκης* Imp. Samb. cod. & Fevr.

232 Hæc omisisse videtur Calvus, *τῷ μὲν διακρίνεσθαι ἐς ἅπαντα καὶ τῷ δὲ ξυμμίγεσθαι πρὸς ἅπαντα*, propterea quod *partim secernatur in omnia, partim permisceatur ad omnia.* MS. autem cod. pro *οὔθ' ὑπ' ἀνάγκης* habet *οὔτε ὑπ' οὐδενός*· ac deinde *τὸ μὲν γὰρ διακρίνεται ἐς πάντα· τὸ δὲ συμμίσγεται κ. λ. partim enim in omnia secernitur; partim admiscetur ad omnia.*

233 MS. cod. legit: *ἐς ἄρσενα τὰ σώματα*, *in mascula corpora.* Et paulo inferius deest *ἀμφοτέρων* in MS. cod.

234 *Καὶ τὰ σώματα* habet MS. cod.

235 *βλαφθῶσι* ex MS. cod. scripsimus, quæ lectio in MS. Reg. etiam adscripta est, ut & in Imp. Samb. cod. pro *βλαβῶσι* vulgato.

236 Pro *ἢν μὲν τύχῃ*, *si acciderit, eo casu*, MS. cod. habet *ἡ μὲν ψυχὴ*, *anima quidem* debilior ad fortiorem admiscetur: quæ verior est lectio.

337 MS. cod. *ὁμοτροπώτερον*, *similius, affinius*, quod magis arridet, quam *ὁμοτροφώτερον*, *familiarius.*

338 MS. cod. *προσέρχεται γὰρ ἡ μικρὴ πρὸς τὴν μέζω, καὶ ἡ μέζων πρὸς τὴν κ. λ. accedit enim parva ad majorem, & major ad minorem.*

239 *μέζω* Imp. Samb. cod. pro *μείζω.*

240 *τὸ δὴ σῶμα* Imp. Corn. pro *τὸ δὲ σῶμα*, quam lectionem: secutus est in sua translatione.

241 *ἀνδρόγυναι* Membranæ Regiæ, & Asulana exemplaria.

242 MS. cod. *τρεῖς μὲν αὗται γενέσιες τῶν ἀνδρῶν*· *hæ quidem tres sunt virorum generationes*; de viris autem superius sermo fuit; itaque loco *ἀνθρώπων* scripsimus ex MS. cod. *ἀνδρῶν*: deinceps enim agit de fœminis.

243 *καὶ ἧσσον τοιοῦτοι εἶναι* MS. cod. Ibidem pro *μερέων* *partium*, Zuingerus *μητρέων* *uteri* legit, sed vulgata lectio magis arridet.

maxime muliebres, & ad hanc indolem comparatæ naſcuntur. Quod ſi mulieris quidem ſemen fœmineum, viri vero maſculum fuerit, obtinuerit autem fœmineum; eodem modo augeſcit; & prioribus audaciores quidem ſunt, venuſtæ tamen & ipſæ. At ſi viri ſemen fœmineum fuerit, mulieris vero maſculum, prævalueritque fœmineum, eodem modo incrementum accipit, & prioribus longe audaciores naſcuntur, viraginesque nominantur. Si quis autem animam animæ commiſceri minime ſibi perſuadeat, is ratione caret. (Quod ſi) carbones ardentes ad ardentes, validos ad debiles adjiciat, & ipſis alimentum exhibeat, eandem omnes corporis ſpeciem præbebunt, neque alter ab altero dignoſcetur; ſed quocunque in corpore ignem ſuſcitaverint, idem in omnibus erit. Ubi vero præſens alimentum conſumſerint, in id, quod obſcurum eſt, ſecernuntur. Idem quoque humanæ animæ contingit.

θηλυκώτατα, καὶ εὐφυέςατα [244] γίνονται.
Ἢν δὲ τὸ μὲν ἀπὸ τῆς γυναικὸς, θῆλυ·
τὸ δὲ ἀπὸ τȣ̃ ἀνδρὸς, ἄρσεν, κρατήσῃ δὲ τὸ
θῆλυ, αὔξεται τὸν αὐτὸν τρόπον, ϰ̀ θρασύτε-
61 ραι μὲν τῶν πρόσθεν· ὅμως δὲ κόσ-
μιαι καὶ αὗται. Ἢν [245] δ' αὖ τὸ μὲν
ἀπὸ τȣ̃ ἀνδρὸς θῆλυ, τὸ δ' ἀπὸ τῆς γυ-
ναικὸς ἄρσεν, κρατήσῃ δὲ τὸ θῆλυ, [246] αὔ-
ξεται τὸν ὠῦτὸν τρόπον, καὶ γίνονται τολ-
μηρότεραι τῶν προτέρων, καὶ ἀνδρεῖαι ὀνο-
μάζονται. Εἰ δὲ τις [247] ἀπιςέει, [248]
ψυχὴν μὴ προσμίσγεσθαι ψυχῇ, ἄφρων ἐ-
ςίν. Ἄνθρακας κεκαυμένους πρὸς κεκαυμέ-
νους προσβάλλων, ἰσχυροὺς πρὸς ἀσθενέας,
τροφὴν αὐτοῖσι διδοὺς, ὅμοιον τὸ σῶμα πάν-
τες παρασχήσονται, καὶ οὐ διάδηλος ἕτερος
τȣ̃ ἑτέρου, ἀλλ' ἐν ὁκοίῳ σώματι ζωπυρέον-
ται, [249] τοιοῦτον ἀπὸ πάντων ἔςαι. Ὁκό-
ταν δ' ἀναλώσωσι τὴν ὑπάρχουσαν τροφὴν,
διακρίνονται ἐς τὸ ἄδηλον. Τȣ̃το ϰ̀ ἀνθρω-
πίνη ψυχὴ πάσχει.

CAPUT XI.

Ortus & incrementi humani diverſitatem in multitudine fœtuum enarrat.

At vero gemellorum procreationem ſic oratio declarabit. Ut plurimum quidem natura uterorum muliebrium in cauſa eſt. Si enim utraque ex parte juxta oſculum æqualiter a natura comparati fuerint, & æqualiter hiaverint, & a purgatione ſiccentur, alere poſſunt, ſi viri ſemen conceperint, ita ut ſtatim dividatur. Sic enim in utrumque uterum æqualiter ſpargi neceſſe eſt. Si igitur copioſum ab utriſque & validum ſemen excretum fuerit, in utriſque locis augeri poteſt; accedens enim alimentum prehendit. At ſi alio quo pacto contingat, gemini non naſcuntur. Quum itaque ab utriſque maſculum ſecretum fuerit, in utriſque maſculos generari neceſſe eſt. Quum vero fœmineum ab utriſque, fœminæ procreantur. Quum hoc quidem fœmineum, illud vero maſculum fuerit, quodcunque alterum ſuperaverit, id ipſum incrementum accipiet. Similes vero inter ſe gemelli hanc ob cauſam gignuntur. Imprimis quod æqualia ſint loca, in quibus augeſcunt; deinde quod una excreti ſint, poſtea quod iiſdem alimentis auge-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Τὴν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεώς τε, καὶ αὐξήσεως διαφορὰν ἐν τῷ τῶν βρεφῶν πλήθει δηλοῖ.

Περὶ δὲ τῶν διδύμων γενομένων, ὁ λόγος
ὧδε δηλώσει. Τὸ μὲν πλεῖςον τῆς
γυναικὸς ἡ φύσις αἰτίη τῶν μητρέων. Ἢν
γὰρ ὁμοίως ἀμφοτέρωσε πεφύκασι κατὰ τὸ
62 ςόμα καὶ ἢν [250] ἀναχάσκωσιν ὁμοίως,
καὶ ξηραίνονται ἀπὸ τῆς καθάρσιος, δύναν-
ται τρέφειν, ἢν τὰ τȣ̃ ἀνδρὸς ξυλλαμβάνῃ,
ὥςε εὐθὺς [251] ἀποσχίζεσθαι. Οὕτω
γὰρ ἀνάγκη σκίδνασθαι ἐπ' ἀμφοτέρας τὰς
μήτρας ὁμοίως. Ἢν μὲν οὖν πολὺ ἀπ' ἀμ-
φοτέρων τὸ σπέρμα, καὶ ἰσχυρὸν ἀποκριθῇ,
δύναται ἐν ἀμφοτέρῃσι τῇσι χώρῃσιν αὔξε-
σθαι· κρατέει γὰρ τῆς τροφῆς τῆς ἐπιούσης.
63 Ἢν δέ κως ἄλλως γύνηται, οὐ γίνονται δί-
δυμα. Ὁκόταν μὲν οὖν ἄρσεν ἀπ' ἀμφοτέρων
ἀποκριθῇ, ἐξ ἀνάγκης ἐν ἀμφοτέροισιν ἄρσε-
να γεννᾶσθαι. Ὁκόταν δὲ θήλεα ἀπ' ἀμφο-
τέρων, θήλεα γίνεται. Ὁκόταν δὲ τὸ μὲν
θῆλυ, τὸ δὲ ἄρσεν, ὁκότερον ἂν ἑκατέρου
κρατήσῃ, τοιοῦτον ἐπαύξεται. Ὅμοια δὲ ἀλ-
λήλοισι τὰ δίδυμα διὰ τόδε γίνεται. Ὅτι
[252] πρῶτον μὲν ἴσα τὰ χωρία ἐν οἷς αὔξεται·
ἔπειτα [253] ὅτι ϰ̀ ἅμα ἀπεκρίθη· ἔπειτα τῇσιν
αὐτῇσι τροφῇσιν αὔξεται, [254] γόνιμά τε ἀνά-
γεται

VARIÆ LECTIONES.

244 In codice MS. γίνεται pro γίνονται habetur.
245 Pro δ' ἢν τὸ Imp Samb. cod. δ' αὖ τό, MS. autem cod. ἢν δ' ὅτε μὲν ἀπό.
246 Hæc verba αὔξεται τὸν ὠῦτὸν τρόπον, καὶ deſunt in MS. cod. & pergit, γίνονται δὲ κ. λ.
247 ἀπιςέει MS. cod. atque ita legendum pro vulgato ἀπιςαίη; hic autem animam animæ, virilem muliebri admiſceri affirmat, quod ſupra obiter dixerat.
248 In MS. cod. ſcribitur: ψυχὴν μὴ συμμίσγεσθαι φύσει, *animam naturaliter non commiſceri.*
249 MS. cod. τοιοῦτον δὲ πᾶν ἔςαι.
250 ἀναχάσκωσι ſic legimus ex MS. cod. Cæſ. quam lectionem probant interpretes pro ἀναχῶσιν quod habent editi codd. ὁμοίως poſt ἀναχάσκωσιν deeſt in eodem cod.
251 MS. cod. ἀποσχίζεσθαι ἐς ἀμφοτέρας τὰς μήτρας ὁμοίως, *diſcindantur in utrumque uterum ſimiliter.* Deſunt intermedia verba οὕτω γὰρ ἀνάγκη σκίδνασθαι, *ſic enim neceſſe eſt diſpergi.*
252 MS. cod. πρῶτον μὲν τὰ χωρία ὅμοια, ἐν οἷσιν.
253 ὅτι ϰ̀ deſunt in MS. cod.
254 MS. cod. γόνιμά τε γίνεται ὅμως ἐς φάος legit. Aldus ἀναγίνεται pro ἀνάγεται habet.

γεται ἐς φάος. Ἐπίγονα δὲ τῷδε τῷ τρόπῳ γίνεται. Ὁκόταν αἵτε μῆτραι θερμαὶ καὶ ξηραὶ φύσει ἔωσιν, ἥτε γυνὴ τοιαύτη, τό τε σπέρμα ξηρὸν καὶ θερμὸν ἐμπέσῃ, [255] οὐκ ἔτι γίνεται ἐν τῇσι μήτρῃσιν ὑγρασίη οὐδεμίη, ἥτις [256] τὸ ἐπεισπίπτον σπέρμα κρατήσῃ. Διὰ τοῦτο ξυνίσταται ἐξ ἀρχῆς καὶ ζώει. Διατελέειν δὲ οὐ δύναται· [257] ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπάρχον προσδιαφθείρει· διότι οὐ ταὐτὰ ξυμφέρει ἀμφοῖν.

fcant, vitalesque in lucem producantur. Fœtus autem fuccedanei hunc in modum gignuntur. Ubi & uteri natura calidi & ficci fuerint, & mulier ejusmodi, femenque calidum & ficcum inciderit, nulla amplius in uteris reperitur humiditas, quæ fuperincidens femen fuperet. Quam ob caufam initio coalefcit, ac vivit; permanere autem non poteft: quin etiam id, quod ineft, infuper corrumpit, quia non eadem utrisque conducunt.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒʹ.

Τὴν τῆς γενέσεώς τε, καὶ αὐξήσεως ἀνθρωπίνης διαφορὰν κατὰ τὴν τοῦ σώματος κατάστασιν ἐνδεικνύει· ἔνθα καὶ ἡ διάφορος κατὰ τὰς ἡλικίας δίαιτα συντίθεται.

CAPUT XII.

Ortus & incrementi humani diverfitatem fecundum conftitutionem corporis declarat, ubi pro ætatum diverfitate diverfa diæta inftituitur.

Ὕδατος δὲ τὸ λεπτότατον, καὶ πυρὸς τὸ ἀραιότατον σύγκρησιν λαβόντα ἐν ἀνθρώπου σώματι, ὑγιεινοτάτην ἕξιν ἀποδεικνύει, διὰ τάδε· ὅτι ἐν τῇσι μεταβολῇσι τοῦ ἐνιαυτοῦ τῶν ὡρέων τῇσι [258] μεγίστῃσιν, οὔτε τὸ ὕδωρ ἐς τὸ πυκνότατον ἐστὶ τῇσι τοῦ ὕδατος ἐφόδοισιν, οὔτε τὸ πῦρ [259] ἐν 64
τῇσι τοῦ πυρὸς, οὔτε τῶν ἡλικιέων ἐν τῇσι μεταστάσεσιν, οὔτε τῶν σιτίων, καὶ ποτῶν ἐν τοῖσι διαιτήμασι. Δύνανται γὰρ 65
[260] κίνησίν τε πλείστην δέξασθαι ἀμφότερα, καὶ πλησμονήν. Χαλκὸς ὁ μαλακώτατός τε καὶ ἀραιότατος, πλείστην κρῆσιν δέχεται, καὶ γίνεται κάλλιστος. Καὶ ὕδατος τὸ λεπτότατον, καὶ πυρὸς τὸ ἀραιότατον, [261] σύγκρησιν λαμβάνοντα ὡσαύτως. Οἱ μὲν οὖν [262] ταύτην ἔχοντες τὴν φύσιν ὑγιαίνοντες διατελέουσι τὸν πάντα χρόνον, μέχρι τεσσαράκοντα ἐτέων· οἱ δὲ καὶ μέχρι γήρως τοῦ ἐσχάτου. Ὁκόσοι δ' ἂν ληφθῶσιν ὑπὸ νουσήματός τινος, ὑπὲρ τεσσαράκοντα ἔτεα, οὐ μάλα διαφυγγάνουσιν. Ὁκόσα δὲ τῶν σωμάτων σύγκρησιν λαμβάνει πυρὸς τοῦ ἰσχυροτάτου, καὶ ὕδατος τοῦ πυκνοτάτου, ἰσχυρὰ μὲν καὶ ἐῤῥωμένα τὰ σώματα γίνεται, φυλακῆς δὲ πολλῆς δεόμενα. Μεγάλας γὰρ τὰς μεταβολὰς ἔχει ἐπ' ἀμφότερα, καὶ ἐν τῇσι τοῦ ὕδατος [263] ἐφόδοισιν ἐς νου- 66

Quod aquæ tenuiffimum, & ignis rariffimum eft, ea in hominis corpore contemperationem fortita, faluberrimum habitum conftituunt; propterea quod neque in maximis anni tempeftatum mutationibus, neque in ætatum transmutationibus, neque in ciborum ac potuum victus ratione, aqua denfiffima evadit in aquæ acceffionibus, neque ignis in ignis incurfibus. Poffunt enim ambo tum motionem, tum repletionem copiofam fufcipere. Æs tum molliffimum, tum rariffimum, plurimum temperamentum recipit, & optimum redditur. Eodem modo etiam quod in aqua eft tenuiffimum, & quod in igne eft rariffimum contemperationem fortita. Qui igitur hanc naturam habent, fani omni tempore usque ad quadragefimum annum perfeverant; quidam vero etiam usque ad extremam fenectutem. Qui vero fupra quadragefimum annum morbo aliquo correpti fuerint, vix unquam evadunt. At vero corpora, quæ ignis validiffimi & aquæ denfiffimæ contemperationem fumpferint, valida quidem & robufta evadunt, verum multa cura indigent. Magnas enim utramque in partem mutationes habent, & in aquæ & ignis incurfibus eodem modo in morbos

Variæ Lectiones.

255 οὐκ ἐπιγίνεται, *non fupereft*, MS. cod.

256 MS. cod. τὸ εἰσπίπτον legit.

257 ἀλλὰ τὸ ὑπάρχον διαφθείρει, *fed, quod ineft, disjicit*, MS. cod. legit pro ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπάρχον προσδιαφθείρει, paulo inferius αὐτοῖν idem MS. cod. habet pro ἀμφοῖν.

258 Poft hæc verba τῇσι μεγίστῃσιν hæc in MS. cod. adduntur οὐκ ἐπιπληροῦται τὸ ἔσχατον οὐδ' ἕτερον; ac deinde οὔτε τὸ ὕδωρ, ut in vulgatis: fcilicet, *in maximis tempeftatum anni mutationibus neutrum ad extremum devenit; nec aqua denfiffima evadit in aquæ impetuofis incurfibus*. Hæc addita integram illius codicis lineam explent, & fortaffe inter exfcribendum exciderunt; ideoque in aliis non reperiuntur codicibus.

259 ἐν τοῖς τοῦ πυρὸς pro ἐν τῇσι τοῦ πυρὸς Imp. Cornar. cod. Sed emendatius in MS. cod. ἐν τῇσι τοῦ πυρὸς, quam lectionem fequimur cum Lindeno. Ibidem οὔτε τῶν χωρέων ἐν τῇσι μεταστάσεσιν, *neque in regionum permutationibus* legit Cornarius. Nos vero ἡλικιέων, *ætatum* legimus, quam lectionem habet MS. cod. & Zuing. vulgo erat οὔτε τῶν μικρέων ἐν τῇσι μεταστάσεσιν, *neque in parvis mutationibus*, quam lectionem adhibet Calvus.

260 MS. cod. κίνησιν habet pro vulgato γένεσιν, quem fequimur; nam fic legendum effe videtur, notante Zuingero. Lindenus reftituit κένωσιν, *evacuationem*, pro γένεσιν, *generationem*, quæ lectio non eft contemnenda.

261 Σύγκρησιν λαμβάνοντα defunt in MS. cod.

262 Ibidem οὖν ἔχοντες ταύτην φύσιν. MS. cod. deletis οἱ μὲν.

263 ἐπωδοῖσιν ἀμφότεραι ἐς νουσήματα leg. MS. Reg. ubi pro ἐς νουσήματα Samb. cod. habet ἐπ' ἀμφότερα πίπτουσι.

incedunt. Huic igitur victus ratione anni temporibus contraria uti confert. Aquæ quidem accessione contingente, (qui ad ignem; ignis vero incursu contingente) iis quæ aquæ adversantur utendum, sensim quidem pro anni temporum ratione transmutatione facta. At ubi aquæ crassissimæ & ignis tenuissimi in corpore temperatio facta fuerit, talia contingunt, ex quibus frigidam & humidam naturam dignoscere convenit. Et hæc corpora hieme quam æstate, & vere quam autumno, morbosiora sunt. Inter hos, quod ad ætates attinet, pueri maxime sani sunt, deinde adolescentes; morbis vero maxime obnoxii senes, & iis proximi, eæque naturæ cito senescunt. His in victus ratione conferunt, quæcunque calefaciunt & siccant, tum in laboribus, tum in cibis; & ad exteriores corporis partes labores adhibere magis, quam ad interiores convenit. Si vero quod in igne est humidissimum, & in aqua densissimum, contemperationem in corpore acceperit, ex his humidam & calidam naturam dignoscere licet. Hi quidem vere maxime morbis tentantur; autumno vero minime: quandoquidem vere humiditatis excessus est, autumno vero siccitatis commoderatio. Ex ætatibus maxime morbis obnoxiæ, quæ juniores sunt. Corpora vero celeriter crescunt, iique destillationibus obnoxii redduntur. Pro diæta autem conferunt, quæ siccant & refrigerant, tum cibi, tum potus, tum labores. His quoque partes corporis internas laboribus exercere maxime conducit. At si quod in igne est validissimum, & in aqua tenuissimum, contemperationem adeptum fuerit, sicca & calida ea est natura, iique in ignis accessionibus morbo corripiuntur; in aquæ vero accessionibus sanitate fruuntur. Ætate vigente ad bonam carnis habitudinem, morbosissimi sunt; senes vero & utrisque proximi, admodum sani. Victus rationes, quæ refrigerent & humectent, & labores minime calefacientes & colliquantes, plurimam refrigerationem afferent. Ejusmodi naturæ longissimæ sunt vitæ,

σήματα πίπτουσι. Καὶ ἐν τῇσι τοῦ πυρὸς ὡσαύτως. Τοῖσιν οὖν διαιτήμασι ξυμφέρει χρέεσθαι τὸν τοιοῦτον ' πρὸς τὰς ὥρας τοῦ 88 ἔτεος ἐναντιεύμενον. [264] Ὕδατος μὲν ἐφόδου γινομένης, τοῖσι πρὸς πυρός· πυρὸς δὲ ἐφόδου γενομένης, τοῖσι πρὸς ὕδατος χρέεσθαι κατὰ
67 μικρὸν [265] μεθιςάντα " τὰ ἀπὸ τῆς ὥρης. Ὕδατός τε τοῦ παχυτάτου, καὶ πυρὸς τοῦ λεπτοτάτου ξυγκρηθέντων ἐν τῷ σώματι, τοιαῦτα ξυμβαίνει, ἐξ ὧν διαγινώσκειν χρὴ ψυχρὴν φύσιν καὶ ὑγρήν. Ταῦτα τὰ σώματα ἐν τῷ χειμῶνι, [266] νοσερώτερα, ἢ ἐν τῷ θέρει, καὶ ἐν ' τῷ ἦρι, ἢ ἐν τῷ φθινοπώρῳ. Τῶν ἡλικιέων ὑγιηρότατοι τῶν τοιούτων οἱ παῖδες, [267] δεύτεροι νεανίσκοι· νοσερώτατοι δὲ οἱ πρεσβύται, καὶ οἱ ἔγγιςα, καὶ ταχέως γηράσκουσιν αἱ φύσιες αὗται. Διαιτεῖσθαι δὲ ξυμφέρει τοῖσι τοιούτοισιν, ὁκόσα θερμαίνει καὶ ξηραίνει, καὶ πόνοισι, καὶ σιτίοισι· καὶ πρὸς τὰ ἔξω τοῦ
68 σώματος μᾶλλον " [268] τοὺς πόνους ποιέεσθαι, ἢ πρὸς τὰ εἴσω. Ἢν δὲ λάβῃ πυρός τε τὸ [269] ὑγρότατον, καὶ ὕδατος τὸ πυκνότατον, ξύγκρησιν ἐν τῷ σώματι, τοῖσι [270] δὲ ' γινώσκειν ὑγρὴν, καὶ θερμὴν φύσιν. Κάμνουσι μὲν μάλιστα οἱ τοιοῦτοι ἐν τῷ ἦρι· ἥκιστα δὲ ἐν τῷ φθινοπώρῳ· ὅτι ἐν μὲν τῷ ἦρι ὑπερβολὴ τῆς ὑγρασίης· ἐν δὲ τῷ φθινοπώρῳ, συμμετρίη τῆς ξηρασίης. Τῶν δὲ ἡλικιέων νοσερώταται, [271] ὁκόσαι νεώτεραί εἰσιν. Αὔξεται δὲ τὰ σώματα ταχέως, καταῤῥοώδεις τε οἱ τοιοῦτοι γίνονται. Διαιτεῖσθαι δὲ ξυμφέρει, ὁκόσα ξηραίνοντα ψύχει, καὶ σιτίων, καὶ ποτῶν [272] καὶ πόνων. Τοὺς δὲ πόνους τούτοισιν [273]
69 εἴσω τοῦ σώματος ποιέεσθαι " ξυμφέρει [274] μάλιστα. Εἰ δὲ ' σύγκρησιν λάβοι [275] πυρός τε τὸ ἰσχυρότατον, καὶ ὕδατος τὸ λεπτότατον, καὶ [276] ξηρὴ ἡ τοιαύτη φύσις καὶ θερμή· νοῦσος μὲν τοῖσι τοιούτοισιν ἐν τῇσι τοῦ πυρὸς ἐφόδοισιν· ὑγείη δὲ ἐν τῇσι τοῦ ὕδατος. Ἡλικίῃσιν ἀκμαζούσῃσι πρὸς σαρκὸς εὐεξίην, νοσερώτατοι· [277] ὑγιηρότατοι δὲ οἱ πρεσβύται, καὶ τὰ ἔγγιςα ἑκατέρων. Δίαιται ὁκόσαι ψύχουσι, καὶ ὑγραίνουσι, καὶ τῶν πόνων, ὁκόσοι ἥκιςα [278] ἐκθερμαίνοντες καὶ συντήκοντες, πλείςην ψύξιν παρασχήσουσιν. [279] Αἱ τοιαῦται φύσιες ' μακροβιώ-

Variæ Lectiones.

264 Ὕδατος μὲν ἐφόδου γινομένης, τοῖσι πρὸς πυρός· πυρὸς δὲ ἐφόδου γενομένης, τοῖσι πρὸς ὕδατος χρέεσθαι κ. λ. legit Servin. ex codd. & quidem bene, lacuna enim videtur subesse, ideo cum Lindeno ea in contextum intulimus τοῖσι πρὸς πυρός· πυρὸς δὲ ἐφόδου γενομένης legentes.

265 μεθιςάντα δὲ τὰ ἀπὸ τῆς ὥρης ὕδατος τοῦ κ. λ. legisse videtur Cornar. MS. cod. Μεθιςάντα τὰ ἀπὸ τῆς ὥρης quod probamus una cum Foesio pro vulgato μεθιςάντα τὰ μὲν ἀπὸ τῆς ὥρης.

266 νοσερώτερα, ἢ τῷ θέρει Imp. Samb. MS. cod. habet νοσερώτατα, *morbosissima*.

267 MS. cod. δεύτεροι νεηνίσκοι.

268 Pro τοῦ πόνου legimus τοὺς πόνους ex MS. cod. quæ lectio aliis arridet.

269 Pro ὑγρότατον cod. Servini adscribit ἰσχυρότατον, *validissimum*, verum prior lectio magis placet.

270 δεῖ *oportet*, pro δὲ legisse videtur Cornarius, pro quo Æmil. Port. restituit τοῖσδεσι.

271 ὅσαι νεώταταί εἰσιν, parum diverse legit MS. cod.

272 Καὶ πόνων, *& laboribus*, omittuntur in cod. MS.

273 MS. cod. εἴσωθε τοῦ σώματος legit.

274 μᾶλλον *magis* pro μάλιςα MS. cod. & Membranæ Reg.

275 Pro πυρός τό τε ex MS. cod. restituimus πυρὸς τε τὸ ἰσχυρότατον, quæ lectio arridet Lindeno.

276 ξηρὴ ἡ τοιαύτη φύσις καὶ θερμή MS. cod. quæ lectio a Lindeno adscribitur.

277 ὑγιηρότατοι δὲ οἱ πρεσβύτεροι MS. Reg.

278 Pro vulgatis ἐκθερμαίνοντες &c. MS. cod. habet ἐκθερμαίνουσι, καὶ συντήκουσι, καὶ πλείςην &c.

279 Αἱ τοιαῦται φύσιες μακρόβιοί τε καὶ εὔγηροι γίνονται. *Hujusmodi natura longam vitam, & probam senectutem assequuntur*, cod. MS. quæ lectio haud aspernanda est.

κροβιώτατοι καὶ ὑγιηρότατοι γίνονται. Ἢν δὲ σύγκρησιν λάβῃ πυρὸς τοῦ ἀραιοτάτου, καὶ ὕδατος τοῦ ξηροτάτου, ξηρὴ καὶ ψυχρὴ ἡ τοιαύτη φύσις· νοσερὴ μὲν ἐν τῷ φθινοπώρῳ, ὑγιηρὴ δὲ ἐν τῷ ἦρι, καὶ τοῖσιν ἔγγιστα. Ὡσαύτως ἡλικίαι πρὸς ἔτεα τεσσαράκοντα νοσεραί· [280] παῖδες δὲ ὑγιηρότατοι, καὶ τὰ προσέχοντα ἑκατέροισι. [281] Δίαιται ὁκόσαι θερμαὶ ἐοῦσαι ὑγραίνουσι, καὶ πόνοι ἐξ ὀλίγου προσαγόμενοι, ἡσυχῇ διαθερμαίνοντες, μὴ πουλὺ ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων φέροντες. Περὶ μὲν οὖν φύσιος διαγνώσιος, οὕτω χρὴ διαγινώσκειν τῆς ἐξ ἀρχῆς ξυστάσιος. Αἱ δὲ ἡλικίαι αὗται πρὸς ἑωυτὰς, ὧδε ἔχουσι. Παῖς μὲν οὖν κέκρηται ὑγροῖσι καὶ θερμοῖσι, διότι ἐκ τούτων ξυνέστηκε, καὶ ἐν τούτοισιν ηὐξήθη. [282] Ὑγρότατα μὲν οὖν, καὶ θερμότατα ὁκόσα ἔγγιστα γενέσιος, καὶ αὔξεται, ὡς πλεῖστον, καὶ ἐχόμενα ὡσαύτως. [283] Νεηνίσκος δὲ θερμὸς μὲν, ὅτι τοῦ πυρὸς ἐπικρατέει ἡ ἔφοδος τοῦ ὕδατος· ξηρὸς δὲ, ὅτι τὸ ὑγρὸν ἤδη καταναλωται τὸ ἐκ τοῦ παιδός· τὸ μὲν, ἐς τὴν αὔξησιν τοῦ σώματος· τὸ δὲ ἐς τὴν κίνησιν τοῦ πυρός· τὸ δὲ ὑπὸ τῶν πόνων. Ἀνὴρ, ὁκόταν στῇ τὸ σῶμα, ξηρὸς καὶ ψυχρός· διότι τοῦ μὲν θερμοῦ ἡ ἔφοδος οὐκ ἔτι ἐπικρατέει, ἀλλ᾽ ἕστηκεν ἀτρεμίζον τὸ σῶμα τῆς αὐξήσιος, καὶ κατέψυκται. Ἐκ δὲ τῆς νεωτέρης ἡλικίης τὸ ξηρὸν ἔνι, ἀπὸ δὲ τῆς ἐπιούσης ἡλικίης, καὶ τοῦ ὕδατος τῆς ἐφόδου, [284] οὐχ ἔχει τὴν ὑγρασίην· διὰ ταῦτα ξηροῖσι, [285] καὶ ψυχροῖσι κρατέεται. [286] Οἱ δὲ πρεσβῦται, ψυχροὶ καὶ ὑγροί· διότι πυρὸς μὲν ἀποχώρησις, ὕδατος δὲ ἔφοδος· καὶ ξηρῶν μὲν ἀπάλλαξις, ὑγρῶν δὲ κατάστασις. Τῶν δὲ πάντων, τὰ μὲν ἄρσενα, θερμότερα καὶ ξηρότερα· τὰ δὲ θήλεα, ὑγρότερα καὶ ψυχρότερα, διὰ τόδε· ὅτι τε ἀπ᾽ ἀρχῆς ἐκ τοιούτοισιν ἑκάτερα [287] ἐγένετο, καὶ ὑπὸ τοιούτων αὔξεται. [288] Γενόμενά τε, (τὰ μὲν ἄρσενα) τῇσι διαίτῃσιν ἐπιπονωτέρῃσι χρέεται, ὥστε ἐκθερμαίνεσθαι καὶ ἀποξηραίνεσθαι· τὰ δὲ θήλεα, ὑγροτέρῃσι καὶ ῥαθυμοτέρῃσι τῇσι διαίτῃσι χρέονται, καὶ κάθαρσιν τοῦ θερμοῦ ἐκ τοῦ σώματος ἑκάστου μηνὸς ποιέονται.

& maxima sanitate fruuntur. Si vero ignis rarissimi & aquæ siccissimæ contemperationem acceperit, sicca & frigida ejusmodi est natura; autumno quidem morbis obnoxia, vere autem & proximis temporibus, sana. Similiter ætates ad annos quadraginta morbosæ; pueri vero sanissimi, & quum ad utrasque ætates accedunt. Diætæ sint, quæ calidæ humectant, & labores, qui sensim adhibiti leniter calefaciunt, neque multum ex his, quæ adsunt, tollunt. De naturæ igitur cognitione, ea sic a prima constitutione dignoscenda est. Ætates autem ipsæ ad se ipsas, hoc se habent modo. Puer quidem ex humidis & calidis temperatus est, quandoquidem ex his constat, & in his incrementum accepit. Quæ igitur ortui sunt proxima, humidissima & calidissima, & quamplurimum augentur, quæque eodem modo se habent. At adolescens calidus quidem, quoniam ignis accessio aquam superat; siccus vero, quia puerile humidum jam consumptum est, partim quidem in corporis incrementum, partim vero in ignis motionem, partim etiam a laboribus. Vir, quum corpus constiterit, siccus, & frigidus, quoniam calidi quidem accessio non amplius superat, sed destitit ab incremento corpus quiescens, & perfrigeratur. Verum ex juvenili ætate siccitas adest, neque ab accedente ætate, neque aquæ accessione humiditatem habet; ideoque a siccis & frigidis superatur. Senes autem frigidi & humidi; quoniam ignis quidem decessio, aquæ autem accessio adest, & siccitatis quidem sublatio; humidorum vero constitutio. At vero inter omnes, mares quidem calidiores sunt & sicciores; fœminæ vero humidiores & frigidiores, eam ob causam, quod utrique per exordia in talibus nati sunt, & ex talibus creverunt. Quin etiam in lucem producti (mares), laboriosiore victus genere utuntur, quo incalescunt ac resiccantur; fœminæ vero humido magis ac otioso, & singulis mensibus calidi purgationem ex corpore habent.

 CA-

Variæ Lectiones.

280 *παῖδες δὲ ὑγιηρότατοι, pueri vero sanissimi* ex MS. cod. legimus, addito *δέ*.

281 *Δίαιται ὁκόσαι θερμαίνουσι ὑγραίνουσι* leg. MS. cod. pro *δίαιται ὁκόσαι θερμαὶ ἐοῦσαι*.

282 *Ὑγρότατα μὲν οὖν, καὶ θερμότατα* Imp. Samb. cod.

283 MS. cod. *Νεηνίσκος δὲ θερμοῖσι καὶ ξηροῖσι, θερμοῖσι μὲν, ὅτι τοῦ πυρὸς ἐπικρατέει ἡ ἔφοδος τοῦ ὕδατος· ξηροῖσι δὲ, ὅτι τὸ ὑγρόν.*

284 Pro *οὐχ ὁ ἔχων* Imp. Cornar. cod. *οὐκ ἔχει*, atque ita legimus, quod unanimi interpretum versione probatur.

285 *καὶ ψυχροῖσι κρατέεται* ex Imp. Cornarii cod. legimus, id quod sensus requirit pro vulgatis: *καὶ ὑγροῖσι κρατέεται.* MS. vero cod. *καὶ ὑγροῖσι* omittit.

286 MS. cod. *Οἱ δὲ πρεσβύτεροι ψυχροῖσι*; desunt *καὶ ὑγροὶ & humidi.*

287 *ἐγένοντο* Imp. Sambuc. pro *ἐγένετο*.

288 *Γενόμενά τε τὰ μὲν ἄρσενα τῇσι διαίτῃσιν ἐπιπονωτέρῃσι χρέεται* legit Imp. Cornar. cod. quæ lectio minime aspernanda est, & nos in contextum intulimus, insertis *τὰ μὲν ἄρσενα*.

CAPUT XIII.

Ortus & incrementi humani diversitatem secundum animæ vim γνωϛικὴν, tum intelligentem, tum sentientem edisserit.

At de ea quæ dicitur animæ prudentia vel imprudentia, sic se res habet. Quod in igne est humidissimum, & in aqua siccissimum, in corpore temperamentum fortita, prudentissima efficiuntur; quoniam ignis quidem ab aqua humiditatem, aqua vero ab igne siccitatem habet. Utrumque autem hoc modo sibi maxime satis esse videtur. Neque ignis alimenti indigentior longe proficiscitur, neque aqua motionis inops admodum levis redditur. Utrumque igitur tum hoc modo sibi satis est, tum inter se temperata. Quod enim vicinis minime indiget, id maxime præsentibus obtemperat, ignis, qui minime, neque necessitate movetur, & aqua, quæ maxime, non per vim. Ex his autem animus contemperatus, prudentissimus est, & memoria maxime valet. Quod si aliquo superinducto usus fuerit, & horum quodcunque increverit, aut contabuerit, imprudentissimus evadit; quare quum sic se habent, ipsa sibi maxime satis esse videntur. Quod si ignis & aquæ purissimæ contemperationem acceperit, & ignis aqua paulo inferior fuerit, ii quidem etiam prudentes sunt, plus tamen illis quam in priore (temperatione) deest, quoniam ignis ab aqua superatur, tardamque motionem efficiens, segnius in sensus illabitur. Ejusmodi autem fere stabiles sunt animi, quamcunque ad rem se applicuerint. Quod si recta adhibeatur victus ratio, prudentiores & acutiores præter naturam evadent. His autem conducit, ut victus ratione, quæ ad ignem magis accedat, utantur, & neque cibis, neque potionibus expleantur. Cursibus itaque celeribus utendum, quo & corpus humore vacuetur, & humor celerius sistatur. Lucta autem, frictionibus, & similibus exercitationibus uti non convenit, ut ne ampliores redditi meatus expleantur. Ab his enim animæ motum gravari necesse est. De ambulationibus etiam tum a cœna, tum matutinis, itemque post cursus, utendum est. A cœna quidem, quo siccius alimen-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ΄.

Ἐξηγεῖται τὴν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεώς τε, καὶ αὐξήσεως διαφορὰν κατὰ τὴν τῆς ψυχῆς δύναμιν γνωϛικὴν, καὶ φρόνιμον, καὶ αἰσθανομένην.

[289] Περὶ δὲ φρονήσιος ψυχῆς, καὶ ἀφροσύνης ὀνομαζομένης, ὧδε ἔχει. [290] Πυρὸς τὸ ὑγρότατον, καὶ ὕδατος τὸ ξηρότατον, κρῆσιν λαβόντα ἐν τῷ σώματι, [291] φρονιμώτατα· διότι τὰ μὲν πῦρ ἔχει, ἀπὸ τοῦ ὕδατος τὸ ὑγρόν· τὸ δὲ ὕδωρ ἀπὸ τοῦ πυρὸς τὸ ξηρόν. Ἑκάτερον δὲ οὕτως αὐταρκέϛατον. Οὔτε τὸ πῦρ, τῆς τροφῆς ἐνδεέϛερον, ἐπὶ πουλὺ φοιτᾷ· οὔτε τὸ ὕδωρ, τῆς κινήσιος ἐπὶ πουλὺ δεόμενον κουφοῦται. Αὐτό τε οὖν ἑκάτερον, οὕτως αὐταρκέϛατόν ἐϛι, πρὸς ἀλλήλά τε κρη- 45

70 θέντα. [292] Ὅτι γὰρ ἐλάχιϛα τῶν πέλας δέεται, τοῦτο μάλιϛα τοῖσι παρεοῦσι προσέχει· πυρός τε τὸ ἥκιϛα κινεύμενον, μὴ ὑπ' ἀνάγκης, καὶ ὕδατος τὸ μάλιϛα, μὴ ὑπὸ βίης. Ἐκ τούτων δὲ ἡ ψυχὴ συγκρηθεῖσα, φρονιμωτάτη, καὶ μνημονικωτάτη. Εἰ δέ τινι ἐπαγωγῇ χρεομένη, τούτων [293] ὁκότερον οὖν αὐξηθείη, ἢ μαραίνοι, ἀφρονέϛατον ἂν γένοιτο· διότι οὕτως ἔχοντα, αὐταρκέϛατα. Εἰ δὲ πυρὸς τοῦ εἰλικρινεϛάτου, καὶ ὕδατος σύγκρησιν λάβοι, ἐνδεέϛερον δὲ τὸ πῦρ εἴη τοῦ ὕδατος ὀλί- 89
γον, φρόνιμοι μὲν καὶ οὗτοι, ἐνδεέϛεροι δὲ τῆς προτέρης· διότι κρατεόμενον τὸ πῦρ ὑπὸ τοῦ ὕδατος, καὶ βραδείην τὴν κίνησιν ποιεύμενον, νωθρότερον προσπίπτει πρὸς τὰς αἰσθήσιας. Παραμόνιμοι δ' εἰσὶ ἐπιεικέως αἱ τοιαῦται ψυχαὶ, πρὸς ὅ, τι ἂν προσέχωσιν. Εἰ δὲ ὀρθῶς [294] διαιτῷντο, καὶ φρονιμώτεροι, καὶ ὀξύτεροι γένοιντο παρὰ τὴν φύσιν. [295] Ξυμφέρει δὲ τοῖσι

71 " τοιούτοισι, τοῖσι πρὸς πυρὸς διαιτήμασι 5
μᾶλλον χρέεσθαι, καὶ μὴ πλησμονῇσι, μήτε σιτίων, μήτε πομάτων. Δρόμοισιν οὖν χρέεσθαι ὀξέσιν, ὅκως τοῦ τε ὑγροῦ

72 κενῶται τὸ σῶμα, " καὶ τὸ ὑγρὸν [296] ἐφίϛαται θᾶσσον. Πάλησι δὲ, καὶ τρίψεσι, καὶ τοῖσι τοιούτοισι γυμνασίοισιν, οὐ ξυμφέρει χρέεσθαι, ὅκως μὴ κοιλοτέρων τῶν πόρων γινομένων, πλησμονῆς πληρῶνται. Βαρύνεσθαι γὰρ ἀνάγκη τῆς ψυχῆς τὴν κίνησιν ὑπὸ τῶν τοιούτων. Τοῖσί τε περιπάτοισι ξυμφέρει χρέεσθαι, καὶ ἀπὸ δείπνου, καὶ ὀρθρίοισι, καὶ 10
ἀπὸ τῶν δρόμων. Ἀπὸ δείπνου μὲν, ὅκως τροφὴν

VARIÆ LECTIONES.

289 Hæc ita leguntur in MS. cod. Περὶ δὲ φρονήσιος ψυχῆς ὀνομαζομένης, καὶ ἀφροσύνης, *de ea vero, quæ animæ prudentia dicitur, & imprudentia.*

290 Πυρὸς τὸ ἰσχυρότατον, καὶ ὕδατος τὸ ὑγρότατον, *quod validissimum est in igne, & in aqua est humidissimum*, legit Servin. cod.

291 φρονιμώτατον, *prudentissimum* Servin. cod.

292 ὅ, τι γὰρ vulgati codd. verum ὅτι γὰρ cum Cornar. legimus.

293 ὁκότερον ἂν αὐξηθείη, ἢ μαραίνοιτο legit Imp. Corn.

294 Pro διαιτῷντο Imp. Samb. cod. διαιτῶνται.

295 ξυμφέρει δὲ τῷ τοιούτῳ τοῖσι τοιούτοισι πρὸς πυρὸς διαιτήμασι Imp. Samb. MSS. Reg. & Fevr.

296 ἐπίϛαται habent omnia exemplaria; verum interpretes ἐφίϛαται legunt, quos sequimur mutata literula π in φ, quæ lectio in MS. cod. adscribitur.

φὴν ξηροτέρην ἡ ψυχὴ δέχηται ἀπὸ τῶν εἰσιόντων. Ὄρθρου δὲ, ὅκως αἱ διέξοδοι κενῶνται τοῦ ὑγροῦ, καὶ μὴ φράσσωνται οἱ πόροι τῆς ψυχῆς. Ἀπὸ δὲ τῶν γυμνασίων, ὅκως μὴ ἐγκαταλείπηται ἐν τῷ σώματι τὸ ἀποκριθὲν ἀπὸ τοῦ δρόμου, μηδὲ ξυμμίσγηται τῇ ψυχῇ, μηδὲ ἐμφράσσῃ τὰς διεξόδους, μηδὲ συνταράξῃ τὴν τροφήν. Ξυμφέρει δὲ καὶ ἐμέτοισι χρέεσθαι, ὅκως ἀποκαθαίρηται τὸ σῶμα, εἴ τι ἐνδεέστερον οἱ πόνοι [297] διαπρήσσονται. 73 Προσάγειν δὲ ἀπὸ τῶν ἐμέτων, κατὰ μικρὸν προστιθέντα τὰ σιτίον, ἐς ἡμέρας τέσσαρας τὰς ἐλαχίστας. Χρίεσθαι δὲ ξυμφορώτερον, ἢ λούεσθαι. [298] Λαγνεύειν δὲ ὕδατος ἐφόδων γινομένων, πλείονα· ἐν δὲ τῇσι τοῦ [299] πυρὸς ἐπιφορῇσι, μείονα. Εἰ δέ τινι ἐνδεεστέρην τὴν δύναμιν τὸ πῦρ λάβοι τοῦ ὕδατος, [300] βραδυτέρην ἀνάγκη ταύτην εἶναι· καὶ καλέονται οἱ τοιοῦτοι ἠλίθιοι. 74 Ἅτε γὰρ βραδείης ἐούσης τῆς περιόδου, κατὰ βραχύ τι προσπίπτουσιν αἱ αἰσθήσιες. [301] Καὶ ὀξεῖαι ἐοῦσαι, ἐπ' ὀλίγον ξυμμίσγονταί τε διὰ βραδύτητα τῆς περιόδου. Αἱ γὰρ αἰσθήσιες τῆς ψυχῆς, ὁκόσαι μὲν δι' ὄψιος, [302] καὶ ἀκοῆς εἰσιν, ὀξεῖαι· ὁκόσαι δὲ διὰ ψαύσιος, βραδύτεραι καὶ [303] εὐαισθητότεραι. 75 Τούτων μὲν οὖν αἰσθάνονται, καὶ οἱ τοιοῦτοι οὐδὲν ἧσσον, [304] οἷον τῶν ψυχρῶν, καὶ τῶν θερμῶν, καὶ τῶν τοιούτων. Ὁκόσα δὲ δι' ὄψιος, ἢ ἀκοῆς αἰσθέεσθαι δεῖ, ἃ μὴ πρότερον ἐπίστανται, οὐ δύνανται αἰσθάνεσθαι. Ἢν γὰρ μὴ σεισθῇ ἡ ψυχὴ ὑπὸ τοῦ πυρὸς πεσόντος, [305] οὐκ ἂν αἴσθοιτο ὁκοῖόν τί ἐστιν. Αἱ οὖν τοιαῦται ψυχαὶ οὐ πάσχουσι τοῦτο διὰ [306] παχύτητα. 76 Εἰ δὲ ὀρθῶς διαιτῷτο, βελτίων γένοιτο ἂν καὶ ὁ τοιοῦτος. Ξυμφέρει οὖν τὰ διαιτήματα ἅπερ τῷ προτέρῳ [307] ξηροτέροισι δὲ χρέεσθαι, καὶ ἐλάσσοσι τοῖσι σιτίοισι· τοῖσι δὲ πόνοισι πλείοσι, καὶ ὀξυτέροισι. Συμφέρει δὲ καὶ πυριῆσθαι, καὶ ἐμέτοισι χρέεσθαι [308] ἐκ τῶν πυριησίων, καὶ προσαγωγῇσιν ἐκ τῶν ἐμέτων ἐκ πλείονος χρόνου, [309] ἢν ποιέει ἐνδεέστερον· 77 καὶ ταῦτα ποιέων, [310] ὑγιεινότερος ἂν καὶ φρονιμώτερος εἴη. Ἢν δὲ κρατηθείη ἐπὶ πλεῖον τὸ πῦρ ὑπὸ τοῦ ἐόντος ὕδατος, τούτους ἤδη

tum ab iis, quæ ingeruntur, anima accipiat. Mane vero, ut viæ humore vacuentur, & animæ meatus minime obstruantur. Ab exercitiis autem, ne quod a cursu excretum est, in corpore remaneat, & animæ commixtum, vias obstruat, & alimentum conturbet. Confert etiam, ut vomitionibus utantur, quo corpus repurgetur, si quid remissius labores effecerint. A vomitione autem sensim adjiciendo, cibus offerendus, per quatuor, ut minimum, dies. Ungi vero, quam lavari, magis convenit. Rebus autem venereis in aquæ accessionibus frequentiore utendum; minus vero in ignis incursionibus. At si in aliquo inferiorem quam aqua potentiam ignis sortitus sit, tardiorem eum esse necesse est, ac tales stolidi appellantur. Nimirum enim quum tardus sit circuitus, paulatim sensus allabuntur, & qui acuti sunt, sensim etiam commiscentur, propter circuitus tarditatem. Acuti enim sunt animi sensus, qui visione & auditione percipiuntur; qui vero tactu, tardiores & facilius sentiuntur. Has igitur non minus ii sentiunt, quam quæ sunt frigida & calida, & ejus generis. Quæ vero visione & auditione percipienda sunt, quæ non ante sciunt, percipere nequeunt. Nisi enim ab igne illabente commota anima fuerit, id qualecunque sit, non percipiet. Id igitur hujusmodi animis ob crassitiem non contingit. Quod si recta victus ratione utatur, is etiam melior evadere queat. Eadem igitur, quæ priori victus ratio confert; verum cibis tum siccioribus, tum paucioribus, laboribus autem pluribus & vehementioribus utendum. Confert etiam ut fomentis, & post ea vomitionibus utatur, & post vomitus ex longo intervallo cibos exhibeat, si minor vomitus contigerit; quæ si fecerit, magis valebit & prudentior evadet. Quod si magis a præsenti aqua ignis superetur, hos jam alii dementes,

alii

Variæ Lectiones.

297 Διαφθείρονται vitiose legunt MS. Reg. Aldina vero διαφέρονται etiam mendose.

298 Λαγνεύειν δὲ, ὕδατος ἐφόδων γινομένων· ἐν δὲ &c. habet cod. MS. omisso πλείονα. Foes. vero μᾶλλον, *magis*, legisse videtur eodem sensu.

299 τοῦ πυρὸς μεῖον· εἰ δ' ἔτι ἐνδεεστέρην pro τοῦ πυρὸς ἐπιφορῇσι, μείονα· εἰ δέ τινι ἐνδεεστέρην MS. cod.

300 Sic MS. cod. quam lectionem secuti sunt interpretes, pro quo omnia exemplaria βραχυτέρην, *breviorem* habent.

301 Abest καὶ in MS. cod. qui ita exorditur: ὀξεῖαι ἐοῦσαι, καὶ ἐπ' ὀλίγον συμμίσγονται, διὰ &c. *qui acuti sunt, & sensim commiscentur, propter circuitus.*

302 Pro καὶ ἀκοῆς εἰσιν, MS. cod. ἢ ἀκοῆς &c. habet.

303 ἀναισθητότεραι in quibusdam codd. MSS. legitur.

304 οἷον τῶν ψυχρῶν, καὶ τῶν θερμῶν MS. cod. inserto articulo τῶν ante θερμῶν, quod sequimur.

305 οὐκ ἂν αἰσθάνοιτο MSS. Reg. legunt, & post ὁκοῖον in MS. cod. τι deest.

306 Hic παχύτητα seu *crassitiem* legisse Calvum notat Foesius, atque sic emendavimus; quum cætera omnia exemplaria ταχύτητα *celeritatem* præ se ferant, cod. autem MS. hunc locum sic profert: διὰ παχύτητα. ἢν δὲ ὀρθῶς διαιτῶντο, βελτίους γίνοιντο ἄν, καὶ οὗτοι συμφέρει δὲ τὰ διαιτήματα, &c.

307 MS. cod. ξηροτέροισι, καὶ ἐλάσσοσι· τοῖσι δὲ πόνοισι &c. *siccioribus ac paucioribus; laboribus autem.*

308 ἐκ τῶν πυριησίων, καὶ προσαγωγῇσι τῇσιν ἐκ τῶν habet MS. cod. verum Imp. Sambi cod. προσαγωγῇ legit.

309 ἢν ποιέει ἐνδεέστερον ἔμετον, *si defectuosius contigerint vomitus*, legisse videtur Cornarius. ἢν ποιέει ἔμετον Asulana exemplaria, quæ asteriscum apponunt, vitii notam. Zuingerus vulgatam secutus est lectionem ἢν ποιέει ἐνδεέστερον, *si minus, quam speramus, diæta effecerit.* MSS. Reg. ἕτερον pro ἐνδεέστερον legunt non sine vitio. At noster MS. cod. ἢ τὸ πρότερον καὶ ταῦτα ποιέων, *quam prius, quæ si fecerit*, magis valebit; & prudentior evadet.

310 ὑγιηρότερος quædam exemplaria legunt.

alii attonitos appellant. Eorum autem insania tardior existit. Hi plorant, quum a nemine vexentur, aut verberentur; minime metuenda metuunt, molestia afficiuntur, ubi minime convenit; & sentiunt, quæ prudentes non deceant. Iis itaque fomenta conducunt, & a fomentis purgationes ex veratro, & victus ratio adhibenda, quam antea dixi; indigetque talis (homo) attenuatione spiritus, ac siccitate. At si aqua inferiorem quam ignis facultatem adepta sit, quum sinceram contemperationem habeant, in sanis corporibus prudens est ejusmodi anima, & quæ ingruunt, percipit, neque frequenter ad alia se transfert. Talis igitur natura boni est animi; melior tamen efficietur, si recta victus ratione utatur; ut deterior, si prava. Huic vero victus ratio conducit, quæ ad aquam magis spectet, & neque in cibis, neque in potionibus, neque laboribus modum excedat. Cursibus flexis & circensibus, luctis, & reliquis exercitationibus utatur, dum in nullo modum superet. Si enim corpus bene valuerit, nullaque re alia perturbetur, hæc animæ contemperatio prudens est. Quod si adhuc magis aquæ vis ab igne superetur, eo acutiorem quidem animam habere necesse est, quo citius movetur, & ad sensus celerius incurrere; verum priore minus stabilem, propterea quod moventur ea, quæ adveniunt, & ad plura alia propter celeritatem feruntur. Huic conducit ea victus ratione uti, quæ magis ad aquam spectet, quam priori, & maza potius quam pane, piscibus quam carnibus, potione etiam dilutiore, & venere rarius uti, & laboribus, qui secundum naturam maxime obeuntur, & quam plurimis; violentis vero, si uti cogatur, pau-

οἱ μὲν, ἄφρονας ὀνομάζουσιν· οἱ δὲ ἐμβροντήτους. [311] Ἔςι δ' ἡ μανίη τοιούτων ἐπὶ τὸ βραδύτερον. Οὗτοι κλαίουσί τε, οὐδενὸς [312] λυποῦντος, ἢ τύπτοντος· δεδίασί τε τὰ μὴ φοβερά· λυπέονται ἐπὶ τοῖσι μὴ προσήκουσι· καὶ αἰσθάνονται, οἷσιν οὐ προσήκει τοῖς φρονέουσι. [313] Ξυμφέρει τοιγαροῦν τούτοισι πυριῆσθαι, καὶ ἐλλεβόροισιν ἐκκαθαίρεσθαι ἐκ τῶν πυριησίων, [314] καὶ διαίτῃ χρέεσθαι, ᾗ εἶπον πρό-
78 τερον· ἰσχνασίης δὲ πνεύματος οὗτος δέεται, καὶ ξηρασίης. Εἰ δὲ τὸ ὕδωρ ἐνδεεςέρην τὴν δύναμιν λάβοι τοῦ πυρὸς, εἰλικρινῆ τὴν σύγκρησιν ἐχόντων, [315] ἐν ὑγιαίνουσι σώμασι φρόνιμος ἡ τοιαύτη, ψυχὴ καὶ ταχέως αἰσθανομένη τῶν προσπιπτόντων, καὶ οὐ μεταπίπτουσα πολλάκις ἐςί. Φύσις μὲν οὖν ἡ τοιαύτη ψυχῆς ἀγαθῆς· [316] βελτίων δὲ γένοιτο, ὀρθῶς διαιτευμένος, καὶ κακίων μὴ ὀρθῶς. Συμφέρει δὲ τῷ τοιούτῳ τῇ διαίτῃ χρέεσθαι τῇ πρὸς ὕδατος μᾶλλον, ὑπερβολὰς φυλασσόμενον, [317] καὶ σιτίων, καὶ πομάτων, καὶ πόνων. Καὶ δρόμοισι καμπτοῖσι, [318] καὶ διαύλοισι, καὶ πάλῃσι, καὶ τοῖσιν ἄλλοισι γυμνασίοισιν, ὑπερβολὴν οὐδενὸς ποιεύμενον. Ἢν γὰρ ἔχῃ ὑγιηρῶς τὸ σῶμα, καὶ μὴ ὑπ' ἄλλου τινὸς ξυνταράσσηται, τῆς ψυχῆς φρόνιμος σύγκρησις. Εἰ δὲ ἐπὶ πλεῖον κρατηθείη ἡ τοῦ ὕδατος δύναμις ὑπὸ τοῦ πυρὸς, ὀξυτέρην μὲν τοσούτῳ ἀνάγκη εἶναι τὴν ψυχὴν, ὅσῳ θᾶσσον κινέεται, καὶ πρὸς τὰς αἰσθήσιας θᾶσσον προσπίπτειν· [319] ἧσ-
79 σον δὲ μόνιμον τῶν πρότερον, διότι κινέεται τὰ παραγινόμενα, καὶ ἐπὶ [320] πλείονα ὁρμᾶται διὰ [321] ταχύτητα. Συμφέρει δὲ τῷ τοιούτῳ διαιτῆσθαι τῇ πρὸς ὕδατος διαίτῃ μᾶλλον, ἢ τῇ προτέρῃ, καὶ μάζῃ μᾶλλον, [322] ἢ τῷ ἄρτῳ, καὶ ἰχθύσιν, ἢ κρέασι, τῷ ποτῷ ὑδαρεςέρῳ, [323] καὶ λαγνείῃσιν ἐλασσόνως χρέεσθαι, καὶ τῶν πόνων τοῖσι κατὰ φύσιν μάλιςα, καὶ πλείςοισι·
80 τοῖσι δ' ὑπὸ βίης χρέεσθαι [324] μὲν ἀνάγκη, ἐλάσσο-

Variæ Lectiones.

311 Ἔςι δ' ἡ μανίη τοῦτο ἐπὶ τὸ βραχύτερον, *est autem hæc insania ad brevius tempus*, cod. MS. habet.

312 Post οὐδενὸς MS. cod. orditur ἕνεκα δεδιάσιτε τὰ μὴ φοβερά· λυποῦνταί τε ἐπὶ τοῖσι μὴ προσήκουσι; αἰσθάνονταί τε ὅτι ἢ οὐδαμῶς προσήκει τοὺς φρονέοντας. *Quia, quæ non timenda sunt, metuunt, & iis, quibus par non est, contristantur; & sentiunt, quod non convenit sapientibus.*

313 συμφέρει δὲ τούτοισι πυριῆσθαι, *conducunt autem his fomenta.* MS. cod. legit. & pro ἐκκαθαίρεσθαι idem habet καθαίρεσθαι.

314 καὶ τῇ διαίτῃ χρέεσθαι ἅπερ πρότερον· ἰσχνασίης δέεται, καὶ ξηρασίης. Εἰ δὲ &c. legit cod. MS. At nos vulgatam secuti sumus lectionem præter πνεύμονος, pro quo substituimus πνεύματος, siquidem pulmo nihil ad prudentiam confert; at spiritus necessarios esse nullus dubitat, qui quanto subtiliores, tanto acutiorem mentem reddunt, sicuti crassi obtusam faciunt.

315 ἐν ὑγιαίνουσι σώμασι φρόνιμος. ἡ τοιαύτη ψυχὴ, καὶ ταχέως αἰσθανομένη τῶν προσπιπτόντων, legit MS. cod. quæ lectio optima est; & eam in contextum intulimus, pro vulgatis ὑγιαίνουσι σώμασι φρονίμοις· ἡ δὲ τοιαύτη ψυχὴ ταχέως &c. *sanitate corporis, & prudentia valent. Talis autem anima cito* percipit, quæ ingruunt &c.

316 MS. cod. βελτίων δὲ, καὶ οὗτος ὀρθῶς διαιτώμενος γίγνοιτο ἂν, καὶ κακίων, quam lectionem videntur habere, ni fallor MSS. Reg. sic, δὲ καὶ οὕτως γίνοιτο.

317 καὶ σίτων, καὶ ποτῶν, καὶ πόνων eodem sensu MS. cod. legit.

318 καὶ διαύλοισι, καὶ πάλῃ, καὶ τοῖσιν ἄλλοισι γυμνασίοισι πᾶσιν, ὑπερβολὴν &c. MS. cod. habet. *& reflexis cursibus, & lucta, & aliis exercitationibus omnibus, excessum &c.*

319 MS. cod. ἧσσον δὲ μονίμους εἶναι τῶν προτέρων· διὸ θᾶσσον ἐκκρίνεται τὰ παραγινόμενα. Ibidem pro κρίνεται, *judicat*, κινέεται *moventur* cum Zuingero legimus. Verum Foes. κρίνεται tanquam ἐκκρίνεται sumit. Cornarius hunc locum de anima judicante sumpsit.

320 Sic multo melius ex MS. cod. emendavimus pro vulgato πλεύμονα, scilicet *pulmonem*. Quædam exemplaria πνεύματα etiam habent.

321 τραχύτητα *asperitatem* legisse videtur Calvus.

322 καὶ τῷ ἄρτῳ MS. cod. τῷ autem delet Imp. Samb. cod. verum vulgata lectio planiorem sensum facit.

323 καὶ λαγνείῃσιν ἐλάσσοσι χρέεσθαι MS. cod. quæ lectio in MSS. Reg. etiam adscribitur.

324 Pro μὲν Imp. Corn. habet μὴ, quam lectionem secutus est in translatione, *violentis autem uti non est necesse.* Calvus εἰ μὴ ἀνάγκη, ἐλάττοσι; quem secutus videtur Zuingerus.

ἐλάσσοσι δέ. Καὶ ἐμέτοισιν [325] ἐκ τῶν αὐτῶν πλησμονῶν, ὅκως κενῶται μὲν τὸ σῶμα, θερμαίνηται δὲ ὡς ἥκιςα. Συμφέρει δὲ καὶ ἀσαρκέειν τοῖσι τοιούτοισι, πρὸς τὸ φρονίμους εἶναι. Πρὸς γὰρ σαρκὸς εὐεξίην [326] αἵματος φλεγμονὴν ἀνάγκη γίνεσθαι. Ὁκόταν δὲ [327] τοιοῦτον πάθη ἡ τοιαύτη ψυχὴ ἐς μανίην καθίςαται κρατηθέντος τοῦ ὕδατος, [328] ἐπισπασθέντος τοῦ πυρός. Ξυμφέρει δὲ τοῖσι τοιούτοισι καὶ τὰς πρήξιας πρήσσειν βεβρωκόσι μᾶλλον, ἢ ἀσίτοισι. Στασιμωτέρη γὰρ ἡ ψυχὴ τῇ τροφῇ, [329] καταμισγομένη συμφόρῳ μᾶλλον, ἢ ἐνδεὴς οὖσα τροφῆς. Εἰ δέ τι πλέον ἐπικρατηθείη τὸ ὕδωρ ὑπὸ τοῦ πυρὸς, ὀξείη ἡ τοιαύτη ψυχὴ ἄγαν, καὶ τούτους [330] ὀνειρώσσειν ἀνάγκη. Καλέουσι δὲ αὐτοὺς ὑπομαινομένους. [331] Ἔςι γὰρ ἔγγιςα μανίης τὸ τοιοῦτον. Καὶ γὰρ ἀπὸ βραχείης φλεγμονῆς, καὶ ἀσυμφόρου μαίνονται, καὶ ἐν τῇσι μέθῃσι, καὶ ἐν τῇσιν εὐεξίῃσι τῆς σαρκὸς, καὶ ὑπὸ τῶν κρεωφαγιῶν. Ἀλλὰ χρὴ τὸν τοιοῦτον, τούτων μὲν πάντων ἀπέχεσθαι, καὶ τῆς ἄλλης πλησμονῆς, καὶ γυμνασίων τῶν ἀπὸ βίης γινομένων. Μάζῃ δὲ ἀτρίπτῳ διαιτᾶσθαι, καὶ λαχάνοισιν ἑφθοῖσι, πλὴν τῶν καθαρτικῶν καὶ ἰχθυδίοισιν ἐν ἅλμῃ. Καὶ ὑδροποτέειν βέλτιςον, ἢν δύναιτο· εἰ δὲ μὴ, ὅ, τι ἐγγιςότατα τούτου, ἀπὸ μαλακοῦ οἴνου καὶ λευκοῦ· καὶ τοῖσι περιπάτοισι τοῖσιν ὀρθρίοισι πολλοῖσιν. Ἀπὸ δείπνου δὲ ὁκόσον ἐξαναςῆναι, ὅκως τὰ μὲν σῖτα μὴ ξηραίνωνται ἀπὸ τῶν ἀπὸ δείπνου περιπάτων, τὸ δὲ σῶμα κενῶται ὑπὸ τοῦ ὀρθρίου. Λούεσθαι δὲ χλιαρῷ ὕδατι περικλύδην μᾶλλον, ἢ χρίεσθαι. Ξυμφέρει δὲ καὶ ἐν τῷ θέρει τῆς ἡμέρας, ὕπνοισι χρέεσθαι βραχέσιν [332] ἢ πολλοῖσιν, ὅκως μὴ ἀποξηραίνηται τὸ σῶμα ὑπὸ τῆς ὥρης. Ἐπιτήδειον δὲ τοῦ ἦρος, καὶ ἐλλεβόροισι καθαίρειν προπυριηθέντας, εἶτα ἐπάγειν πρὸς τὴν δίαιτην ἡσυχῇ, καὶ μὴ ἄσιτον τὰς πρήξιας μηδὲ τοῦτον ποιέεσθαι. Ἐκ ταύτης τῆς ἐπιμελείης, ἡ τοιαύτη ψυχὴ φρονιμωτάτη ἂν εἴη. Περὶ μὲν οὖν φρονίμου, καὶ ἄφρονος ψυχῆς ἡ σύγκρησις [333] αὕτη αἰτίη ἐςὶν, ὥσπερ μοι καὶ γέγραπται· καὶ δύναται ἐκ τῆς διαίτης, καὶ βελτίων, καὶ χείρων γίνεσθαι. Δρόμοισι δὲ πυρὸς ἐπικρατέοντος, τῷ ὕδατι προςιθέναι ἀδύνατον ἂν ἴσως, καὶ τοῦ ὕδατος ἐπικρατέοντος ἐν τῇ συγκρήσει, τὸ πῦρ αὐξῆσαι.

cioribus. Vomitionibus etiam poſt ipſas repletiones, quo corpus quidem evacuetur, quam minime vero incaleſcat. His etiam ad prudentiam confert, ut minime carnoſi evadant. Ad bonum enim carnis habitum neceſſe eſt ſanguinem calidum fieri. Quod quum acciderit, ejusmodi animus, aqua ſuperata, attracto igne in inſaniam incidit. His vero confert, ut negotia cibo ſumpto potius quam jejuni obeant. Commodo enim alimento admixto, ſtabilior longe animus evadit, quam alimenti indigens. Quod ſi adhuc magis aqua ab igne ſuperetur, ejusmodi animus valde acutus eſt, eosque ſomniis agitari neceſſe eſt. Hos autem ſubfurioſos vocant. Hoc enim inſaniæ proximum eſt. Etenim a brevi & incommoda inflammatione inſaniunt, & in vini potionibus, & carnis bona habitudine, & a carnium eſu. Sed & hunc ab his quidem omnibus abſtinere oportet, & omni alia repletione, & exercitationibus, quæ per vim obeuntur. In victus autem ratione, maza non ſubacta utendum, & oleribus coctis, præterquam purgantibus, & piſciculis ex muria. Quin etiam aquam bibere optimum, ſi fieri poſſit; ſin minus, quod ad hanc proxime accedit, vinum molle & album. Deambulationibus quoque matutinis multis utatur; a cœna vero ſolum exurgat, ut ne cibi quidem a deambulationibus poſt cœnam reficcentur, corpus autem a matutinis evacuetur. Aquâ autem tepidâ circumaffuſâ potius perfundatur, quam ungatur. Confert 81 etiam æſtate interdiu ſomno uti breviore, quam multo, ut ne corpus ab anni tempore exſiccetur. Commodum etiam eſt vere fotibus antea præparatos potionibus ex veratro purgare; deinde ſenſim ad victus rationem adducere, neque hunc jejunum negotia obire oportet. Et hac ſane cura ejusmodi animus prudentiſſimus evaſerit. Prudentis igitur & imprudentis animi, hæc contemperatio cauſa eſt, velut a me ſcriptum eſt; victus tamen ratione melior & deterior fieri poteſt. Ignis autem incurſibus ſuperantibus, forte aquæ aliquid addi non poteſt, ut neque, ſi aqua in temperamento prævalet, ignis augeri.

Ex

Variæ Lectiones.

325 *καὶ ἐκ τῶν πλησμονῶν* omiſſo *αὐτῶν* MS. cod. habet, & Imp. Cornar. cod.

326 *καὶ αἵματος φλεγμονὴν, & ſanguinis immoderatam calidatem*, MS. cod. quam lectionem adhibuimus. Vulgo erat *καύματος ardor.*

327 Pro *τοιοῦτον πάθη* MS. cod. legit *τοῦτο πάθη.*

328 *καὶ ἐπισπασθεῖσα· ξυμφέρει* vulgati legunt codic. Nos autem ex MS. cod. reſtituimus: *ἐπισπασθέντος τοῦ πυρὸς· συμφέρει.*

329 *καταμισγομένη τῇ συμφόρῳ μᾶλλον, ἢ ἐνδεὴς οὖσα τροφῆς.* *Ἐν δὲ τινὶ πλεῖον κρατηθείη* legit MS. cod. Notandum venit pro *οὖσα* in Imp. Samb. cod. *ἰοῦσα* adſcribi.

330 *ὀνειρώσσειν ἀνάγκη* Imp. Cornar. quam lectionem ſequuntur omnes interpretes, & nos ex MS. cod. addito *ἀνάγκη.*

331 *Ἔςι δ' ἔγγιςα μανίης τὸ τοιοῦτον* Imp. Samb. cod. & Fevr. legunt levi immutatione.

332 Pro *ἢ* Imperial. Cornar. habet *μὴ non* multo ſcilicet ſomno.

333 *αὕτη αἰτίη ἐςὶν* Imp. Corn. & MS. Reg. quod probamus: *ἐςιν* deeſt in vulgatis.

Ex his vero prudentiores, & imprudentiores animi efficiuntur.

CAPUT XIV.

Ortus & incrementi humani diversitates quantum ad animi appetentem facultatem enarrat.

At vero istorum nulla amplius contemperatio, cujusmodi est iracundus, segnis; dolosus, simplex; infensus, benevolus. Horum omnium, meatuum natura, per quos anima meat, causa est. Per qualia enim vasa secedit, & ad qualia allabitur, & qualibus commiscetur, talia (homines) sapiunt. Ideoque hac victus ratione immutari non possunt; naturam enim occultam transformare non licet. Similiter vero & vocis, qualiscunque tandem fuerit, spiritus meatus causa sunt. Per quales enim aer movetur, & ad qualescunque allabitur, talem esse vocem necesse est. Et hanc quidem deteriorem & meliorem facere possunt: quod leviores & asperiores spiritus meatus reddi queant; illud vero victus ratione permutari non possit.

Ἐκ τούτων δὲ φρονιμώτεραι, καὶ ἀφρονέστεραι γίνονται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔʹ.

Τὰς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεώς τε, καὶ αὐξήσεως διαφορὰς κατὰ τὴν τῆς ψυχῆς ὀρεκτικὴν δύναμιν ἐξηγεῖται.

Τῶν δὲ τοιούτων οὐκ ἔστιν ἡ σύγκρησις ἔτι· οἷον ὀξύθυμος, ῥάθυμος· δόλιος, ἁπλοῦς· δυσμενὴς, εὔνους. Τῶν τοιούτων ἁπάντων, ἡ φύσις τῶν πόρων, δι' ὧν ἡ ψυχὴ πορεύεται, αἰτίη ἐστί. Δι' ὁκοίων γὰρ ἀγγείων ἀποχωρεῖ, καὶ πρὸς ὁκοῖά τινα προσπίπτει, καὶ ὁκοίοις τισὶ κα-
82 ταμίσγεται, τοιαῦτα φρονέουσι. Διὰ τοῦ-
το γοῦν [334] ἀδύνατον τὰ τοιαῦτα ἐκ διαίτης μεθιστάναι· φύσιν γὰρ μεταπλάσαι ἀφανέα οὐχ οἷόν τε. Ὡσαύτως δὲ καὶ τῆς φωνῆς, [335] ὁκοίη τις ἂν ᾖ, οἱ πόροι αἴτιοι τοῦ πνεύματος. [337] Δι' ὁκοίων γὰρ ἄν τινων κινέηται [337] ὁ ἤηρ, καὶ πρὸς ὁκοίους τινὰς προσπίπτῃ, τοιαύτην ἀνάγκη τὴν φωνὴν εἶναι. Καὶ [338] ταύτην μὲν δυνατὸν,
83 καὶ χείρω, καὶ βελτίω ποιέειν· διότι λειοτέρους καὶ [339] τραχυτέρους τοὺς πόρους τῷ πνεύματι δυνατὸν ποιῆσαι· κεῖνο δὲ ἀδύνατον ἐκ διαίτης ἀλλοιῶσαι.

334 Sic MS. cod. sed δυνατὸν vulgata legunt exemplaria.
335 ὁκοίη τις ἂν ᾖ MS. cod. ubi ᾖ pro εἴη vulgato melius adscribitur, & nos in contextum intulimus.
336 δι' ὁκοίων τινῶν MS. habet cod. omissis τῷ ἄν.
337 MS. cod. ὁ ἤηρ, καὶ πρὸς ποίους τινὰς προσπίπτει.
338 ταύτην pro ταῦτα Imp. Cornarii cod. quem sequimur.
339 βραχυτέρους τοὺς πόρους, *breviores meatus* legunt vulgata exemplaria; τραχυτέρους τοὺς πόρους cum Foes. scripsimus. MS. cod. autem hunc locum sic habet: διότι πλειοτέρους καὶ βραδυτέρους τῷ σώματι omissis τοὺς πόρους. Quæ tamen ultima verba, cum planiorem sensum faciant, requiri videntur, ut in editis Codd. habetur.

ΙΠΠΟ-

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΠΕΡΙ ΔΙΑΙΤΗΣ ΥΓΙΑΙΝΟΝΤΩΝ, ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

HIPPOCRATIS DE VICTUS RATIONE SANORUM, LIBER SECUNDUS.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΔΕΥΤΕΡΩι.

Τῇ τῶν ἀρχῶν τε καὶ διαφορῶν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ἐξηγήσει, ἥπερ πάντως φυσική ἐστιν, ἕπεται ἡ διαίτης πραγματεία, ᾗ τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, ἢ ἐν ταὐτῇ μὲν στάσει παραφυλάττεται, ἢ κατὰ τὴν ποσότητά τε καὶ ποιότητα μεταλλάττεται· ὑπὲρ ἑκάστων οὖν τῶν πνευμάτων, καὶ χωρῶν, φύσεών τε, καὶ θέσεων διέρχεται· καὶ περὶ τῆς τῶν τροφῶν δυνάμεώς τε, καὶ διαφορᾶς ἐκ τῶν ζώων τε, καὶ τῶν φυτῶν· περὶ λουτρῶν τε, καὶ τῶν ἔξω· καὶ τῶν διαφόρων γυμνασίων.

ARGUMENTUM LIBRI SECUNDI.

Enarrationem principiorum & differentiarum humani corporis (quæ penitus Physica est) sequitur diætæ tractatio, qua corpus humanum vel conservatur in eodem statu, vel secundum qualitatem & quantitatem mutatur. Agit itaque de ventorum ac regionum singularum naturis, ac situ; de alimentorum facultatibus ac differentiis, ex animalibus ac plantis petitis; de balneis, & externis rebus; ac de variis exercitiis.

Basil. Græc. 446 pag. 90 — Foesius Sect. IV. 20. 353. — Basil. Lat. III. 390. pag. 136

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ τῆς τῶν χωρέων θέσιός τε καὶ κρήσεως.

1 ΩΡΕΩΝ δὲ θέσιν καὶ φύσιν ἑκάστων ὧδε χρὴ διαγινώσκειν. Κατὰ παντὸς μὲν εἰπεῖν, ὧδε ἔχει. Ἡ πρὸς μεσημβρίην κειμένη, θερμοτέρη καὶ ξηροτέρη τῆς πρὸς τὰς ἄρκτους κειμένης· [2] διότι ἐγγυτάτω τοῦ ἡλίου ἐστίν. Ἐν δὲ ταύτῃσι τῇσι χώρῃσιν ἀνάγκη, καὶ τὰ ἔθνεα τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὰ φυόμενα ἐκ τῆς γῆς, ξηρότερα καὶ θερμότερα, καὶ ἰσχυρότερα εἶναι, ἢ ἐν τῇσιν ἐναντίῃσιν·

CAPUT I.

De locorum situ ac temperie.

1 T singularum regionum situm & naturam sic dignoscere oportet. In universum quidem res ita se habet. Quæ ad meridiem sita, ea quæ ad septentriones spectat, calidior & siccior, quod ad Solem proxime accedat. In his autem regionibus, hominum nationes & quæ e terra producuntur, ficciora, calidiora, & validiora esse necesse est, quam quæ in contrariis, velut

VARIÆ LECTIONES.

1 Sic emendavimus ex MS. cod. quam lectionem sequuntur interpretes pro *χωρίων*; cum deinde dicatur fœminino genere *ἡ πρὸς μεσημβρίην*.

2 *διότι ἐγγυτάτω τοῦ ἡλίου ἐστὶ* legit MS. cod. plane egregie in superlativo; nam si de vespera dixisset, tum aptum fuisset *τὸ ἐγγυτέρω*; quam lectionem præseferunt vulgati codices: sed cum de ipso meridie, illud *ἐγγυτάτω* præferendum quis dubitabit? propterea vertendum: *quod ad solem proxime accedat*; non obstant, quæ sequuntur, *ξηρότερα, θερμότερα*.

velut Libyca natio (si) cum Pontica (conferatur), & quæ utrisque vicina sunt. Per se autem ipsæ regiones hoc modo se habent. Alta loca, & arida, & ad meridiem sita, campestribus æqualiter sitis sunt sicciora, quod pauciores humiditates contineant. Illa siquidem aquam pluviam non retinent; hæc contra. Lacustria & palustria humectant & calefaciunt. Calefaciunt quidem, quoniam cava sunt, & circumdantur, & (ventis) minime perflantur; humectant vero, quod quæ e terra producuntur, quibus homines nutriuntur, humidiora sint, & spiritus, quem inspiramus, propter aquam motus expertem, crassior sit. Cava vero & minime aquosa, siccant & calefaciunt. Calefaciunt quidem, quod cava sint & circumdentur: siccant vero, cum propter alimenti siccitatem, tum quod spiritus, quem inspiramus, quum siccus sit, humorem ad sui nutritionem e corporibus trahat; quum non habeat humidius quidquam, in quod incidens nutriatur. At quum regionibus montes ad austrum adjacent, in his austri æstuosi, & morbosi afflant. Quum vero ab aquilone montes adjacent, in his aquilones perturbant ac morbos efficiunt. Ubi autem ab aquilone cava loca urbibus adjacent, ab æstivis ventis calidus & morbosus hic locus est: propterea quod neque perflans boreas puram spiritus invectionem exhibet, neque ab æstivis ventis perfrigeratur. Quæ autem insulæ continenti sunt vicinæ, eæ rigidiores habent hiemes; marinæ vero hiemem tepidiorem; propterea quod nives & glacies in continenti stationem habent, & ventos frigidos ad vicinas insulas mittunt. In marinis vero, per hiemem stationem non habent.

οἷον τὸ Λιβυκὸν ἔθνος πρὸς τὸ Ποντικὸν, καὶ τὰ ἔγγιστα ἑκατέρων. Αὗται δὲ καθ' [3] ἑωϋτὰς αἱ χῶραι, ὧδε ἔχουσι. Τὰ ὑψηλὰ, καὶ αὐχμηρὰ, [4] καὶ πρὸς μεσημβρίην κείμενα, ξηρότερα τῶν πεδίων τῶν ὁμοίως κειμένων, διότι ἐλάσσους ἰκμάδας ἔχει. Τὰ μὲν γὰρ οὐκ ἔχει στάσιν τῷ ὀμβρίῳ ὕδατι· τὰ δὲ ἔχει. [5] Τὰ λιμναῖα, καὶ ἑλώδεα, ὑγραίνει καὶ θερμαίνει. Θερμαίνει μὲν, διότι κοῖλα, [6] καὶ περιέχεται, καὶ οὐ διαπνέεται· ὑγραίνει δὲ, διότι τὰ φυόμενα ἐκ τῆς γῆς, ὑγρότερα, [7] οἷσι τρέφονται οἱ ἄνθρωποι· [8] τό, τε πνεῦμα ὃ ἀναπνέομεν, παχύτερον, διὰ τὸ ὕδωρ, τὸ ἀπὸ τῆς ἀκινησίης. [9] Τὰ δὲ κοῖλα καὶ ἄνυδρα, ξηραίνει καὶ θερμαίνει. Θερμαίνει μὲν, ὅτι κοῖλα καὶ περιέχεται· ξηραίνει δὲ, διά τε τῆς τροφῆς τὴν ξηρότητα, καὶ διότι τὸ πνεῦμα, ὃ ἀναπνέομεν, ξηρὸν ἐὸν, ἕλκει ἐκ τῶν σωμάτων τὸ ὑγρὸν, ἐς τροφὴν ἑωϋτῷ, [10] οὐκ ἔχον πρὸς ὅ, τι ἂν ὑγρότερον προσπίπτον τρέφηται. [11] Ὅκου δὲ τοῖσι χωρίοισιν ὄρη προσκέεται πρὸς νότου, ἐν [12] τουτέοισιν αὐχμώδεες οἱ νότοι, καὶ νοσεροὶ προσπνέουσιν. Ὅκου δὲ βορέηθεν ὄρη πρόσκειται, ἐν τουτέοισιν οἱ βορέαι ταράσσουσι, καὶ νούσους ποιέουσιν. Ὅκου δὲ βορέηθεν κοῖλα χωρία τοῖσιν ἄστεσι προσκέεται, πρὸς τῶν θερινῶν πνευμάτων θερμὸν, καὶ νοσερὸν τοῦτο 91
τὸ χωρίον· διότι οὔτε βορέας διαπνέων καθαρὴν τὴν ἐπαγωγὴν τοῦ πνεύματος παρέχει, οὔτε ὑπὸ τῶν θερινῶν πνευμάτων διαψύχεται. Τῶν δὲ νήσων, αἱ μὲν ἐγγὺς τῶν ἠπείρων, δυσχειμερώτεραί εἰσιν· αἱ δὲ πόντιαι, ἀλεεινότεραι τὸν χειμῶνα· διότι αἱ χιόνες καὶ πάγοι ἐν μὲν τῇσιν ἠπείροισιν ἔχουσι στάσιν, καὶ τὰ πνεύματα ψυχρὰ πέμπουσιν ἐς τὰς ἔγγυς νήσους. Τὰ δὲ πελάγια οὐκ ἔχει στάσιν ἐν χειμῶνι.

CAPUT II.

De aëre, & de ventorum natura ac facultatibus diversis.

At vero de ventis, quam quisque naturam aut facultatem habeat, hoc modo dignoscendum. Omnes quidem venti,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ ἀέρος, καὶ τῆς τῶν πνευμάτων φύσεώς τε, καὶ δυνάμεως διαφόρου.

Περὶ δὲ πνευμάτων, ἥν τινα φύσιν ἔχει, καὶ δύναμιν ἕκαστα, ὧδε χρὴ διαγινώσκειν. Φύσιν μὲν ἔχει τὰ πνεύματα πάντα, ὑγραίνειν

VARIÆ LECTIONES.

3 Sic MS. cod. Ionice, pro ἑαυτὰς vulgato.
4 Sic MS. cod. pro καὶ πρὸς μεσημβρίαν.
5 Vulgati codices τὰ δὲ λιμναῖα; verum particula δὲ deest in MS. cod. quod probamus.
6 Pro vulgato περιεχόμενα *circumdata*, in MS. cod. habetur περιέχεται, *circumdantur*, quam lectionem amplectimur, inque textum intulimus; ut infra habetur.
7 οἷσι τρέφονται οἱ ἄνθρωποι MS. cod. quem sequimur cum interpretibus, pro vulgatis: οἷσιν ἐκτρέφονται οἱ ἄνθρωποι, *quibus homines enutriuntur.*
8 τό τε πνεῦμα ὃ ἀναπνέομεν, *spiritus, quem respiramus*, habet MS. cod. quem secuti sumus, pro vulgatis: τό τε πνεῦμα ὃ ἀναφέρομεν; uti paulo infra legitur.
9 Τὰ δὲ κοῖλα, καὶ μὴ ἄνυδρα, *cava vero, & minime aquæ carentia* legunt Asulana exemplaria: sed in Imp. Sambuci codice μὴ deletur: quæ lectio vera & menti Hippocratis accommodata: illud quod circumferunt Foesius & Charterius, καὶ μὴ ἔνυδρα, eodem redit.
10 οὐκ ἔχον πρὸς ὅ, τι ἂν ὑγρότερον προσπίπτον τρέφηται, *cum non habeat humidius quidquam, in quod incidens nutriatur* MS. cod. quod placet, pro vulgatis οὐκ ἔχων ὅ, τι ἂν ὑγρὸν προσπίπτον τρέφηται, *quum non habeat alium humorem, ad quem allapsus nutriatur.*
11 ὅκου δὲ τοῖσι χωρίοισιν ὄρη προσκέεται MS. cod. omissis vulgatis πρὸς νότου, *ad austrum*, ἐλλειπτικῶς ex more utriusque linguæ Scriptorum tam Græcorum, quam Romanorum, de qua vid Cl. Leisner. Præf. ad Lamb. Bos ellipses Græc.
12 Sic MS. cod. Ionice, pro τούτοισιν.

ὑγραίνειν καὶ ψύχειν τάτε σώματα τῶν ζώων, καὶ τὰ φυόμενα ἐκ τῆς γῆς, διὰ τάδε· ἀνάγκη ἐστὶ τὰ πνεύματα ταῦτα πάντα πνέειν, ἀπὸ χιόνος, καὶ κρυστάλλου, καὶ πάγων ἰσχυ-
2 ρῶν, καὶ ποταμῶν, καὶ λιμνέων, [12] καὶ γῆς
ὑγρανθείσης, καὶ [13] ψυχρανθείσης· καὶ τὰ μὲν ἰσχυρότερα τῶν πνευμάτων, ἀπὸ μεζόνων καὶ ἰσχυροτέρων· τὰ δὲ ἀσθενέστερα, ἀπὸ μειόνων καὶ ἀσθενεστέρων. Ὥσπερ γὰρ καὶ τοῖσι ζώοισι πνεῦμα ἔνεστιν, οὕτως καὶ τοῖσιν ἄλλοισι πᾶσι· τοῖσι μὲν ἔλασσον πνεῦμα· τοῖσι δὲ, κατὰ μέγεθος. Φύσιν μὲν οὖν ἔχει, ψύχειν καὶ ὑγραίνειν τὰ πνεύματα πάντα. Διὰ θέσιν δὲ χωρίων καὶ τόπων δι' ὧν παραγίνεται τὰ πνεύματα ἐς τὰς χώρας ἑκάστας, διάφορα γίνεται ἀλλήλων· ψυχρότερα, θερμότερα, ὑγρότερα, ξηρότερα, νοσερώτερα, ὑγιεινότερα. Τὴν δὲ αἰτίην ἑκάστων, ὧδε χρὴ γινώσκειν. Ὁ μὲν βορέας ψυχρὸς πνέει καὶ ὑγρὸς, ὅτι ὁρμᾶται ἀπὸ τοιουτέων χωρίων, πορεύεταί τε
3 διὰ τῶν τοιούτων τόπων, [14] ὧς τινας ὁ
ἥλιος οὐχ ἕρπει, οὐδ' ἀποξηραίνων [15] τὸν ἠέρα, ἐκπίνει τὴν ἰκμάδα· ὥστε παραγίνεται ἐπὶ τὴν οἰκουμένην, τὴν ἑωυτοῦ δύναμιν ἔχων, ὅκου μὴ διὰ τὴν θέσιν τῆς χώρης διαφθείρεται, καὶ τοῖσι μὲν οἰκέουσιν ἔγγιστα, ψυχρότατος· τοῖσι δὲ προσωτάτω, ἥκιστα. Ὁ δὲ νότος, πνέει μὲν ἀπὸ τῶν ὁμοίων τὴν φύσιν, τῷ βορέᾳ. Ἀπὸ γὰρ τοῦ νοτίου πόλου πνέων, ἀπὸ χιόνος πολλῆς, καὶ κρυστάλλου, καὶ πάγων ἰσχυρῶν ὁρμώμενος, τοῖσι μὲν ἐκεῖσε πλησίον αὐτοῦ
4 οἰκοῦσιν, ἀνάγκη τοῖον πνέειν, [16] ὁκοῖόν
περ ἐν ἡμῖν ὁ βορέας. Ἐπὶ δὲ πᾶσαν χώρην οὐκ ἔτι ὅμοιος παραγίνεται. Διὰ γὰρ τῶν ἐφόδων τοῦ ἡλίου, [17] καὶ ὑπὸ τὴν μεσημβρίην πνέων, ἐκπίνεται τὸ ὑγρὸν ὑπὸ τοῦ ἡλίου, [18] ἀποξηραινόμενος δὴ ἀραιοῦται· διὸ ἀνάγκη θερμὸν αὐτὸν, καὶ ξηρὸν ἐνθάδε παραγίνεσθαι. Ἐν μὲν οὖν τοῖσιν ἔγγιστα χωρίοισιν, ἀνάγκη τοιαύτην δύναμιν ἀποδιδόναι θερμὴν καὶ ξηρήν. Καὶ ποιέει τοῦτο ἐν τῇ Λιβύῃ· [19] τάτε γὰρ φυόμενα ἐξαυαίνει, καὶ τοὺς ἀνθρώπους λανθάνει ἀποξηραίνων. Ἅτε γὰρ οὐκ ἔχων, οὔτε ἐκ θαλάσσης ἰκμάδα λαβεῖν, οὔτε ἐκ ποταμοῦ, καὶ ἐκ τῶν ζώων καὶ τῶν φυομένων [20] ἐκπίνει τὸ ὑγρόν. Ὁκόταν δὲ τὸ πέλαγος περαιώσῃ, [21] ἅτε

tum animalium corpora, tum ea, quæ e terra producuntur, ſuapte natura ideo humectant & refrigerant, quod ventos omnes a nive, a glacie, a vehementi gelu,
2 a fluminibus & ſtagnis, & terra humecta
ac perfrigerata ſpirare neceſſe ſit; & validiores quidem ventos a majoribus & validioribus; debiliores vero a minoribus & debilioribus. Quemadmodum enim animantibus ſpiritus ineſt, ita in cæteris omnibus, nonnullis quidem minor ſpiritus, quibusdam vero (major) pro eorum magnitudine. Naturam igitur habent quidem refrigerandi & humectandi venti omnes. Verum propter ſitum regionum & locorum, per quæ ad regiones quasque accedunt, diverſi inter ſe ſunt, frigidiores, calidiores, humidiores, ſicciores, morboſiores, ſalubriores. Singulorum autem cauſa ad hunc modum cognoſcenda eſt. Boreas quidem frigidus & humidus
3 ſpirat, quia ab ejusmodi locis erumpit,
& ad loca ejusmodi permeat, ad quæ ſol non accedit, neque aërem reſiccans humorem ebibit: ideoque ad terram habitabilem, ſuam ipſius facultatem retinens accedit, quum regionis ſitu non corrumpitur, & his quidem, qui proxime habitant, frigidiſſimus eſt; remotiſſimis vero minime. At auſter a locis, natura aquiloni ſimilibus ſpirat. Quum enim ab auſtrali axe ſpiret, & a nive multa, glacieque ac gelu valido
4 irruat, his quidem, qui illic prope ha-
bitant, talis ſpiret, qualis nobis boreas, neceſſe eſt. Neque tamen toti regioni ſimilis accedit. Nam, quum per ſolis acceſſus in meridiem ſpiret, exhauſta a ſole ejus humiditate, reſiccatus rareſcit; ideoque calidum & ſiccum ad nos ipſum pervenire neceſſe eſt. Proindeque vicinis regionibus eandem potentiam calidam & ſiccam ex neceſſitate impertit. Quod & ipſum ſane in Lybia facit; quum, quæ e terra naſcuntur, arefaciat, & homines latenter exiccet. Nam, quum neque e mari, neque e fluvio humorem accipere queat, ex animantibus & plantis humidum exugit. At ubi pelagus tranſierit, quum

Variæ Lectiones.

13 ψυχθείσης Imp. Samb. pro ψυχρανθείσης, nullo quod ad ſenſum diſcrimine.

14 οὓς τινας Imp. Samb. & Fevr. quod nos ſecuti ſumus, pro vulg. ὧς τινας.

15 τὸν ἠέρα Ionice Imp. Samb. pro vulg. τὸν ἀέρα.

16 ὁκοῖόν περ ἡμῖν Imp. Samb. & MS. Reg. Alia ὁκοῖον παρ' ἡμῖν; ſed prius præferendum: nam & paulo ante in τοῖσιν ὁκοῖσιν, nullam verbo πνέειν præpoſitionem jungit.

17 Pro vulgat. καὶ ἐπὶ τὴν, MS. cod. καὶ ὑπὸ τὴν, quod in contextum intulimus. Neque tamen alterum improbamus.

18 ἀποξηραινόμενος δὴ MS. cod. quem ſecuti ſumus: prius ἀποξ. γὰρ legebatur.

19 τάτε γὰρ φυόμενα ἐξαυαίνει MS. cod. multo melius habet, quam quæ in vulgatis codd. hunc in modum leguntur: *τάτε φυόμενα ἐξαυαίνεται, nam e terra naſcentia exareſcunt.*

20 Aſulana exemplaria ἐκποιεῖ, ubi aſteriſcus ponitur, vitii nota. Nos damnamus illud ἐκποιεῖ· ut enim ſi torquere velis, non omnino nihil ſignificare poſſit; tamen abhorret ab Hippocratis loquendi more: forte etiam ab omnium Græce loquentium. Ceterum nobis ſatis expeditus videtur ſermo, omninoque ſanus eſſe hic locus.

21 ἅτε θερμὸς ἐὼν καὶ ἀραιὸς habet MS. cod. *quippe cum calidus & rarus ſit*, ubi ἐὼν, pro ὢν ſcribitur; id quod magis Homericum.

calidus & rarus sit, multa hmiditate regionem, ad quam illabitur, implet; atque adeo Austrum calidum & humidum esse necesse est, ubi regionum situs non (aliud) ferant. Ad eundem vero modum reliquorum etiam ventorum facultates se habent. Ad singulas autem regiones sic venti comparati sunt. Qui quidem venti ex mari in regiones irruunt, ii quodammodo ficciores sunt. Qui vero e nive, aut glacie, aut stagnis, aut fluminibus, ii omnes tum sata, tum animantia humectant & refrigerant, & corporibus sanitatem præstant, quotquot frigore modum non excedunt. Hi enim, quod magnas in corporibus caloris & frigoris mutationes faciunt, lædunt. Quod sane iis contingit, qui loca palustria & calida, juxta magna flumina, incolunt. At reliqui venti, qui ex prædictis spirant, utiles sunt, tum quod aërem purum & sincerum præbeant, tum etiam animæ calori humiditatem suggerant. Qui autem venti secundum terram flant, eos, quum a sole & terra resiccentur, sicciores esse necesse est. Nam, quum non habeant venti, unde alimentum trahant, a viventibus humorem exugunt, sataque & animantia omnia lædunt. Et qui quidem relictis montibus ad urbes perveniunt, non solum siccant; verum etiam spiritum, quem attrahimus, turbant, & hominum corpora morbis obnoxia reddunt. Horum igitur cujusque natura & facultas ad hunc modum cognoscenda est. Quanam autem ratione ad singula se præparare oporteat, procedente oratione demonstrabo.

θερμὸς ἐὼν καὶ ἀραιὸς, πολλῆς ὑγρασίης ἐμπίπλησι τὴν χώρην ἐμπίπτων· ἀνάγκη δὲ τὸν νότον, θερμόν τε καὶ ὑγρὸν εἶναι, ὅκου μὴ τῶν χωρίων αἱ θέσιες αἴτιαι εἴσιν. [22] Ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν ἄλλων πνευμάτων αἱ δυνάμιες ἔχουσιν. Κατὰ δὲ [23] τὰς χώρας ἑκάστας, τὰ πνεύματα ὧδε ἔχει. Τὰ μὲν ἐκ θαλάσσης πνεύματα [24] ἐς τὰς χώρας ἐμπίπτοντα, ξηρότερά πώς ἐστι. Τὰ δὲ ἀπὸ χιόνος, ἢ πάγων, ἢ λιμνέων, ἢ ποταμῶν, ἅπαντα ὑγραίνει καὶ ψύχει, καὶ τὰ φυτὰ, καὶ τὰ ζῶα, καὶ ὑγείην τοῖς σώμασι παρέχει, ὁκόσα μὴ ὑπερβάλλῃ ψυχρότητι. Ταῦτα δὲ βλάπτει, διότι μεγάλας τὰς μεταβολὰς ἐν τοῖσι σώμασιν ἐμποιέει τοῦ θερμοῦ καὶ τοῦ ψυχροῦ. Ταῦτα δὲ πάσχουσιν, ὅσοι ἐν χωρίοις οἰκέουσιν ἑλώδεσι καὶ θερμοῖσιν, ἐγγὺς ποταμῶν ἰσχυρῶν. Τὰ δ᾽ ἄλλα τῶν πνευμάτων, ὁκόσα πνέει ἀπὸ τῶν προειρημένων, ὠφελέει, τόν τε ἠέρα [25] καθαρὸν, καὶ εἰλικρινέα παρέχοντα, καὶ τῷ τῆς ψυχῆς θερμῷ ἰκμάδα διδόντα. Ὁκόσα δὲ τῶν πνευμάτων κατὰ γῆν παραγίνεται, ξηρότερα ἀνάγκη εἶναι, [26] ἀπό τε τοῦ ἡλίου ἀποξηραινόμενα, καὶ ἀπὸ τῆς γῆς. Οὐκ ἔχοντα δὲ τροφὴν [27] ὁκόθεν σπάσηται τὰ πνεύματα, [28] ἐκ τῶν ζώων ἕλκοντα τὸ ὑγρὸν, βλάπτει καὶ τὰ φυτὰ, καὶ τὰ ζῶα [29] πάντα. Καὶ ὁκόσα περ τὰ ὄρεα καταλιπόντα παραγίνεται ἐς τὰς πόλιας, οὐ μόνον ξηραίνει, ἀλλὰ [30] καὶ ταράσσει τὸ πνεῦμα ὃ ἀναπνέομεν, καὶ τὰ σώματα [31] τῶν ἀνθρώπων, ὥστε νόσους ἐμποιέειν. Φύσιν μὲν οὖν καὶ δύναμιν ἑκάστων, οὕτω χρὴ γινώσκειν. Ὅκως δὲ χρὴ πρὸς ἕκαστα παρασκευάζεσθαι, προϊόντι τῷ λόγῳ δηλώσω.

CAPUT III.

De alimentis in universum, mox de cerealibus in specie; ac de panum differentiis ac facultatibus.

5 AT vero ciborum & potuum singulorum facultatem tum naturalem, tum arte paratam, ita cognoscere oportet.
6 Qui igitur in universum, aut de dulcium, aut amarorum, aut pinguium, aut sal-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ΄.

Περὶ τῶν κατὰ παντὸς τροφῶν, ἔπειτα περὶ τῶν καθ᾽ ἕκαστα δημητρείων· καὶ τῶν διαφορῶν τε, καὶ δυνάμεων ἄρτων.

" [32] Σιτίων δὲ καὶ πομάτων δύναμιν ἑκάστων, καὶ τὴν κατὰ φύσιν, καὶ τὴν διὰ τέχνης, ὧδε χρὴ γινώσκειν. [33] Ὁκόσοι μὲν οὖν κατὰ παντὸς ἐπεχείρησαν εἰπεῖν, " [34] ἢ περὶ τῶν γλυκέων, ἢ πικρῶν, ἢ περὶ τῶν λιπαρῶν

VARIÆ LECTIONES.

22 ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ τῶν ἄλλων πνευμάτων δυνάμιες MS. cod.
23 Sic MS. cod. inserto τάς.
24 ἐς τὰς χώρας ἐσπίπτοντα, desunt in codice MS. ξηρότερα πώς ἐστι.
25 MS. cod. καθαίροντα· καὶ εἰλικρινέα.
26 ἀπὸ, omissa enclitica τε MS. cod. Nos vero vulgatam lectionem secuti sumus.
27 ὁκόθεν ἐπαγάγηται, unde adducant MS.
28 Sic MS. cod. pro vulgatis ἀπὸ τῶν ζώντων ἕλκοντα.
29 In MS. cod. abest πάντα, & dicitur καὶ ὅσα ὑπὲρ τὰ ὄρεα ὑπερπίπτοντα, quicunque supra montes incidentes ad urbes accedunt; quod Glossema redolet, ferri tamen poterit.
30 Sic omnia exemplaria, sed καὶ ante ταράσσει delet Imp. Samb. quod tamen necessarium.
31 Sic MS. cod. pro vulgatis τῶν ἀνθρώπων ἐπίνοσα ἐμποιέειν, quæ lectio etiam stare potest.
32 σιτῶν καὶ ποτῶν MS. cod. Ibid. pro ἑκάστων Gal. libr. I. de Aliment. facult. ἑκάστου legit; ubi alterum hujus libri principium hic esse agnoscit.
33 Ὅσοι μὲν κατὰ παντὸς legit MS. cod. omissa particula οὖν. mox post εἰπεῖν, deest ἤ. Utrovis modo apte cohærent.
34 Vulgati codd ἢ περὶ τῶν γλυκέων, ἢ λιπαρῶν, ἢ ἁλικῶν, Nos MS. cod. lectionem amplexi sumus.

λιπαρῶν, ἢ ἁλμυρῶν, ἢ περὶ ἄλλου τινὸς τῶν τοιούτων τῆς δυνάμιος, οὐκ ὀρθῶς γινώσκουσιν. Οὐ γὰρ τὴν αὐτὴν δύναμιν ἔχουσιν, οὔτε τὰ γλυκέα ἀλλήλοισιν; [35] οὔτε τὰ πικρὰ, οὔτε τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων οὐδέν. [36] Πολλὰ γὰρ τῶν τοιούτων, ἃ κ̓ διαχωρέει, κ̓ ἵστησι, κ̓ ξηραίνει,
92 κ̓ ὑγραίνει. Ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων. Ἔστι δὲ, ὅσα στύφει, καὶ διαχωρέεται, καὶ οὐρέεται. Τὰ δὲ οὔθ' ἕτερα τούτων. Ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν θερμαντικῶν, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ἄλλην ἄλλα δύναμιν ἔχει. Περὶ μὲν οὖν ἁπάντων, οὐχ οἷόν τε δηλωθῆναι, ὁκοῖά τινά ἐστι· καθ' ἕκαστα δὲ, ἥν τινα δύναμιν ἔχει, διδάξω. Κριθαὶ, φύσει μὲν [37] ψυχρὸν κ̓ ὑγρὸν κ̓ ξηραίνει. Ἔνι δὲ κ̓ καθαρτικόν τι, ἀπὸ τοῦ χυλοῦ τοῦ ἀχύρου. [38] Τεκμήριον δὲ, ἢν μὲν θέλῃς κριθὰς ἀπτίστους ἑψῆσαι, καθαίρει ὁ χυλὸς ἰσχυρῶς· [39] εἰ δὲ ἐπτισμένας, ψύξει μᾶλλον, καὶ ξυστήσει. Ὁκόταν δὲ πυρωθῶσι, τὸ μὲν ὑγρὸν καθαρτικὸν ὑπὸ τοῦ πυρὸς παύεται· [40] τὸ 7
δὲ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν καταλείπεται. [41] Ὁκόσα δὲ δεῖ ψύξαι καὶ ξηρῆναι, ἄλφιτα 8
διαπρήσσεται ὧδε. [42] Χρώμεθα μάζῃ παντοδαπῇ· δύναμιν δὲ ἔχει ἡ μάζα τοιήνδε. Τὰ συγκομιστὰ ἄλευρα τροφὴν μὲν ἔχει ἐλάσσω· διαχωρέει δὲ μᾶλλον. Τὰ δὲ καθαρὰ τροφιμώτερα· ἧσσον δὲ διαχωρέει. Μάζα προφυρηθεῖσα, ῥαντὴ, ἄτριπτος, [43] κουφοῖ, καὶ διαχωρέει, καὶ ψύχει. Ψύχει μὲν, ὅτι ψυχρῷ ὕδατι [44] ψυχρὴ ἐγένετο· διαχωρέει δὲ, ὅτι ταχέως πέσσεται· [45] κουφοῖ δὲ, ὅτι πουλὺ τροφῆς μετὰ τοῦ 9
πνεύματος ἔξω ἀποκρίνεται. [46] Στεινοπορώτεροι γὰρ αἱ διέξοδοι τῆς τροφῆς ἐοῦσαι, ἄλλην ἐπιοῦσαν οὐ δέχονται· καὶ τὸ μὲν ξὺν τῷ πνεύματι λεπτυνόμενον, ἀποκρίνε-

ſorum, ſive alius cujuspiam rei ejusmodi facultate dicere conati ſunt, ii non recte judicant. Neque enim eandem facultatem habent, nec dulcia inter ſe, neque amara, neque aliorum ejusmodi quidquam. Horum enim multa & alvum dejiciunt, & ſiſtunt, & ſiccant, & humectant. Eodem modo in reliquis omnibus. Sunt & quæ aſtringunt, & per alvum ſecedunt, & urinas movent. Sunt, quæ horum neutrum faciant. Ad hunc autem modum & ex calefacientibus ac reliquis omnibus, alia aliam habent facultatem. Et quidem omnia qualia ſint, declarari non poſſunt; quam tamen ſingularia quædam facultatem habeant, docebo. Hordeum natura quidem frigidum & humidum & exiccat. Ineſt & quiddam, quod purget, ex palearum ſucco. Indicium autem eſt, quod ſi hordeum integrum quidem coquere velis, vehementer purgat is ſuccus; ſi vero decorticatum (coxeris) refrigerabit magis, alvumque ſiſtet. Quum autem toſtum fuerit, humor qui purgat, igne adimitur; frigiditas autem & ſiccitas relinquitur. Quod ſi refrigerare & ſiccare oporteat, id ipſum polenta perficiet. Maza cujusvis generis ſic utimur, eamque habet maza facultatem. Farinæ confuſaneæ minus quidem nutriunt; magis autem per alvum ſecedunt. Puræ vero plus nutriunt: minus autem per alvum ſecedunt. Maza pridem ſubacta, conſperſa, ſine intritione, levem facit, & facile ſecedit, & refrigerat. Refrigerat quidem, quia frigida aqua frigefacta eſt; ſecedit vero, quia cito concoquitur; levem vero facit, quia multum alimenti cum flatu foras exit. Quum enim alimenti tranſitus anguſtiores ſint, aliud quod ſuperadditur, non recipiunt; & pars quidem cum ſpiritu attenuata foras excer-

 nitur:

Variæ Lectiones.

35 Pro vulgato *οὔτε τὰ πικρὰ*, in MS. cod. ſcribitur *οὔτε τὰ λιπαρὰ*, *neque pinguia.*

36 Sic MS. cod. multo commodiori ſermone atque ſenſu, quam vulgata lectio, quæ ſic habet, Πολλὰ γὰρ τῶν τοιούτων, ὅσα διαχωρέει, κ̓ ἵστησι, κ̓ ξηραίνει, κ̓ ὑγραίνει. Ὡσαύτως δὲ κ̓ τῶν ἄλλων ἁπάντων. Ἔτι δὲ, ὅσα στύφει, κ̓ διαχωρέεται· κ̓ οὐρέεται. Τὰ δὲ οὔθ' ἕτερα τούτων.

37 MS. cod. ψυχρὸν κ̓ ὑγρὸν κ̓ ξηραίνει, *frigidum, & humidum, & exſiccat*, quæ vera & genuina ſcriptura eſt, quamque probant, quæ ſequuntur. Vulgati codd. ſimpliciter habent ψυχρὸν κ̓ ξηρὸν, *frigidum & ſiccum*; ſcilicet, eſt hordeum, mox MS. cod. καθαρτικὸν legit, omiſſo τί.

38 MS. cod. Τεκμήριον δ' εἰ μὲν ἐθέλοις ἀπτίστους κριθὰς ἑψῆσαι, eodem ſenſu. Ἀπτίστων Erotianus apud Hipp. ἀλεπίστων, *non decorticatorum* exponit.

39 εἰ δὲ πτίσας, ψύχει κ̓ ἵστησιν· ὅτ' ἂν δὲ πυρωθῶσι· τὸ μὲν ὑγρὸν κ̓ καθαρτικὸν ὑπὸ τοῦ πυρὸς παύεται, *ſi autem pinſueris, refrigerat, & ſiſtit; ſi autem terantur, quod humidum eſt, & purgans, igne adimitur*, MS. cod. quod parum abit a vulgato: melius tamen eſſe putamus παύεται, quam οἴχεται, *decedit.*

40 τὸ δὲ καταλειπόμενον ψυχρὸν, καὶ ξηρὸν, *quod ſupereſt frigidum, & ſiccum.* MS. cod.

41 Ὁκόσα οὖν δεῖ ψῦξαι, καὶ ξηρῆναι, ἄλφιτον habet MS. cod. eodem ſenſu.

42 Pro χρώμεθα MS. cod. χρεομένῳ habet: &, poſt μάζα, omittit αὕτη, ut ſuperfluum; hancque lectionem ſequimur.

43 κουφοῖ Imp. Corn. pro κούφη vulgato. Priorem lectionem ſecuti ſumus, accipiendo de corporis levitate; nam maza corpus attenuat, tum quia ob ſiccandi facultatem tardioris eſt tranſitus, tum etiam quia, cum tenuis ſit ſubſtantiæ, facile in flatus diſſipatur. E contrario Calvus & Zuingerus de levitate alimenti interpretantur. Verum ratio Hipp. non facile præmiſſis accommodatur, niſi nutrimenti levitatem ad ejus imbecillitatem reducamus; ita ut, ſicuti facile concoquitur, ita etiam facile reſolvatur, & proinde ſit exigui nutrimenti. Nam quæ ſunt tenuioris ſubſtantiæ, facilius in vapores reſolvuntur, quos fortaſſe flatus nomine hoc in loco ſignificare voluit Hippocrates. Mart. p. 109. ubi plura.

44 ψύχει μὲν, ὅτι ψυχρῷ ὕδατι ὑγρὴ, MS. cod. pro ὑγρὴ, ſcribit ψύχρη, quæ lectio probatur.

45 Sic MS. cod. pro vulgatis κούφη δὲ, ὅτι πολλῆς τροφῆς.

46 Zuingerus στεινοπορώτεροι pro στεινότεροι vulgato. MS. codex autem hunc in modum ſcribit: στεινότεραι γὰρ, αἱ διέξοδοι τῇ τροφῇ ἐοῦσαι, *anguſtiores enim exitus alimento quum ſint*; ſcilicet per vaſa meſaraica, per ſe anguſtata.

nitur; pars vero, quæ intus manet, flatum inducit; partimque etiam ſuperne eructatur, partim per inferiora ſecedit. Multum itaque alimentum e corpore expirat. Quod ſi mazam ſtatim, ut ſubacta eſt, exhibere velis, ea ſiccandi vim habet, quod nimirum polenta quum ſicca ſit, atque ita aqua irrigata in ventrem calida incidat, humorem ex ipſo trahit. Calidum ſiquidem frigidum, & frigidum calidum trahere ſolet. Ventriculi autem humore conſumpto, reſiccari neceſſe eſt. Aqua vero, quæ ſimul mazam ſubiit, inducta, refrigerat. Quæ igitur aut in alvi profluvii, aut alius ejusmodi caliditatis profuſione, ſiccare aut refrigerare oportet, hæc maza efficiet. At vero ſicca intrita, exiccat quidem; non æque tamen, propterea quod vehementer condenſata eſt; alimentum vero plurimum corpori impertit, quum nimirum ſenſim ipſius eliquatæ alimentum viæ excipiant. Per alvum igitur tarde ſecedit; flatum tamen minime excitat, neque ructus adfert. Quæ autem jam pridem ſubacta & intrita eſt, nutrit quidem minus; ſed alvum movet & flatum magis inducit. Cyceon autem cum farina ſolum in aqua refrigerat & nutrit; cum vino autem calefacit, ac nutrit & ſiſtit; cum melle, minus quidem calefacit & nutrit; magis vero alvum ſubducit, ſi mel purum fuerit; alioqui alvum non ciet, ſed ſiſtit. Cum lacte autem, omnes (cyceones) quidem nutriunt; verumtamen ovillum lac alvum ſiſtit; caprinum vero magis alvum ſubducit: bubulum minus: equinum & aſininum alvum magis movent. Triticum hordeo quidem eſt valentius, & magis nutrit, minus autem alvum ſubducit, tum ipſum, tum ſuccus. Panis autem ex tota farina factus, ſiccat & alvum ſubducit; purus vero plus quidem nutrit, minus vero alvum dejicit.

ται ἔξω· [47] τὸ δ' αὐτοῦ μένον, Φῦσαν ἐμ-
ποιέει· καὶ τὸ μὲν ἄνω ἐρυγγάνεται· τὸ δὲ κά-
τω ὑποχωρέει. Πουλὺ οὖν τῆς τροφῆς [48]
ἀπὸ τοῦ σώματος ἀποπνέεται. Ἢν δὲ θέλῃς
τὴν μάζαν εὐθέως φυρήσας διδόναι, ἡ
τοιαύτη ξηραντική· ἅτε γὰρ τὸ ἄλφιτον
ξηρὸν ἐὸν, καὶ ὑπὸ τοῦ ὕδατος διάβροχον
οὕτω γεγενημένον, ἐσπεσὸν ἐς τὴν κοιλίην,
10 ἕλκει ἐξ αὐτῆς τὸ ὑγρὸν, θερμὸν ἐόν.
[49] Πέφυκε γὰρ τὸ μὲν θερμὸν, ψυχρὸν
ἕλκειν· τὸ δὲ ψυχρὸν, θερμόν. Ἀναλι-
σκομένου δὲ τοῦ ὑγροῦ ἐκ τῆς κοιλίης, ἀνάγκη
11 ξηραίνεσθαι. Τοῦ δὲ ὕδατος τοῦ σὺν τῇ
μάζῃ ἐσελθόντος, ψύχει ἐπαγόμενον.
12 Ὁκόσα οὖν δεῖ ξηρῆναι, ἢ ψύξαι, ἢ διαρ-
ῥοίῃ ἐχόμενον, ἢ ἄλλῃ τινὶ θερμασίῃ τοιαύ-
τῃ, μάζα διαπρήσσεται. [50] Ἡ δὲ ξηρὴ
13 τριπτὴ, ξηραίνει μὲν οὐχ ὁμοίως, διὰ τὸ
πεπιλῆσθαι ἰσχυρῶς· τροφὴν δὲ τῷ σώ-
14 ματι πλείστην δίδωσιν, [51] ἅτε δὴ ἡσυχῇ
τηκομένης, δέχονται τὴν τροφὴν αἱ δίοδοι.
Διαχωρέει μὲν οὖν βραδέως. Φῦσαν δὲ οὐκ
ἐμποιέει, οὐδὲ ἐρυγγάνεται. Ἡ δὲ προ-
φυρηθεῖσα τριπτὴ, τρέφει μὲν ἧσσον· δια-
χωρέει δὲ, καὶ ἐμποιέει μᾶλλον Φῦσαν.
15 [52] Κυκεὼν δὲ σὺν ἀλφίτοισι μόνον ἐφ'
ὕδατι ψύχει, καὶ τρέφει· ἐπ' οἴνῳ δὲ,
θερμαίνει, καὶ τρέφει, καὶ ἵστησιν· ἐπὶ
μέλιτι δὲ, θερμαίνει μὲν ἧσσον, καὶ τρέ-
φει· διαχωρέει δὲ μᾶλλον, [53] ἢν ἄ-
κρητον ᾖ τὸ μέλι· ἢν δὲ μὴ, οὐ δια-
χωρέει, ἀλλ' ἵστησιν. Ἐπὶ δὲ [54] γάλα-
κτι, τρόφιμοι μὲν πάντες, [55] πλὴν γάλα
τὸ μὲν οἶον ἵστησι· τὸ δὲ αἴγειον μᾶλλον
διαχωρέει· [56] τὸ (δὲ) βόειον, ἧσσον· τὸ δὲ
ἵππειον, καὶ τὸ ὄνειον, μᾶλλον διαχω-
ρέει. Πυροὶ, ἰσχυρότεροι κριθῶν, καὶ τρο-
φιμώτεροι· διαχωρέουσι δὲ ἧσσον καὶ αὐ-
τοὶ, καὶ ὁ χυλός. Ἄρτος δὲ, ὁ μὲν συγκο-
μιστὸς, ξηραίνει καὶ διαχωρέει· ὁ δὲ καθαρὸς,
τρέφει μὲν μᾶλλον, [57] διαχωρέει δὲ ἧσσον.

Αὐτῶν

VARIÆ LECTIONES.

47 *μένον* ſcribit MS. cod. quam lectionem amplectimur cum interpretibus, pro vulgato *ἐμμένον*, *permanet.*

48 *ἀπὸ τοῦ σώματος ἀπογίνεται· εἰ δὲ ἐθέλοις εὐθέως συμφυρήσας τὴν μάζαν διδόναι*, MS. cod.

49 In MS. cod. ſic hæc ſententia habetur: *πέφυκε γὰρ τὸ μὲν θερμὸν τὸ ψυχρὸν ἕλκειν· τὸ δὲ ψυχρὸν, τὸ θερμόν· καταναλισκομένου δὲ τοῦ ὑγροῦ κ. λ.* Deinde paulo poſt pro *ψύχει ἐπαγόμενον*, MS. cod. ſcribit *ψύχεσθαι ἐπαγόμενον.*

50 Sic MS. cod. quam lectionem adhibuit Imp. Corn. pro *ἢν δὲ ξηρέ.* Ibid. *τριπτὴ*, *intrita*, dicitur Philotimo & Athenienſibus, vino dulci aut ſapa macerata. Qua de re videatur Galen. Libr. I. de Facultate alimentorum.

51 *ἅτε γὰρ ἡσυχῇ τηκομένης δέχονται τὴν τροφὴν αἱ ὁδοί* præ ſe fert MS. cod. quæ lectio in Imp. Sambuço adſcribitur. Utraque vero lectio proba eſt, *δίοδοι* ſæpe Hipp. inſtrumenta digeſtioni, concoctioni, partim etiam chylificationi deſtinata dicuntur.

52 *Κυκεὼν δὲ σὺν ἀλφίτοισι μόνον· ἐφ' ὕδατι ψύχει, καὶ τρέφει*, id eſt, *Cyceon vero cum farina ſolum in aqua refrigerat, & nutrit*, MS. cod ſcribit: quæ lectio nobis veriſimilior videtur, eamque in contextum intulimus, pro vulgata, quæ ita habet: *Κυκεὼν δὲ μόνον, ἐφ' ὕδατι μὲν ψύχει καὶ τρέφει*, *Cyceon autem ſolum in aqua quidem frigefacit, ac nutrit.* *Κυκεὼν* erat potio confuſa ex variis rebus aliquantum ſolida: ita ut cibi & potus inſtar haberet; interdum conſtabat vino, melle, polenta, aqua, caſeo; aliquando variæ herbæ adhibebantur, quin etiam lac. Apud Homer. Iliad. Λ conſtat ex vino, farina, & caſei caprini ramentis. Odyſs. Κ ex caſeo, farina, melle atque vino: nomen duxit a *κυκᾶν commiſcere.* Haud abſimilis fuit potio Dodra apud Latinos ex novem rebus, de qua Auſon. Epigr. LXXXV.

Dodra ex dodrante eſt: ſic collige, jus, aqua, vinum,
Sal, oleum, panis, mel, piper, herba; novem.

Duo ſequentia Epigr. 86. & 87. eandem ſententiam habent. De hiſce plura, qui cupit videre, adeat Foeſ. Oecon. Langii Epiſt. libr. I. epiſt. 58. Lind. Exerc. X. §. 107. Item *κυκεὼν* pro potione a medico data, ut inquit Budæus, afferens hæc Platonis de Republ. libr. III. *κἂν εἰ τύχοιεν ἐν τῷ παραχρῆμα κυκεῶνα πιόντες.*

53 MS. cod. *ἢν ἄκρητον ᾖ τὸ μέλι· εἰ δὲ μὴ, ἵστησιν· Si purum fuerit mel; ſin minus, ſiſtit*; quæ lectio nobis probatur, & in textum intulimus: vulgo erat *ἢν δὲ μὴ ἄκρητον ᾖ τὸ μέλι· ἢν δὲ μὴ, οὐ διαχωρέει, ἀλλ' ἵστησιν*, *ſi mel ſincerum non fuerit; alioqui alvum non ciet; ſed ſiſtit.* Ibidem *εὐτρόφιμοι* legiſſe videntur interpretes, pro *τρόφιμοι.*

54 Sic legit MS. cod. vulgo erat *γάλακτος*, quæ lectio habetur in MSS. Reg. & Imp. Samb. cod.

55 Sic MS. cod. & Lindenus, quam lectionem ſequimur, prius legebatur *πλὴν ἀλλά.*

56 *τὸ δὲ οἶον ovillum vero* minus MS. cod.

57 *διαχωρέεται μὲν ἧσσον* MS. cod. ut paulo poſt:

Αὐτῶν δὲ τῶν ἄρτων, ὁ μὲν ζυμίτης, κοῦφος,
καὶ διαχωρέει. [58] Καὶ κοῦφος μέν ἐστιν,
ὅτι ἀπὸ τῆς ζύμης τοῦ ὀξέος, τὸ ὑγρὸν προ-
σανάλωται, ὅπερ ἐστὶν ἡ τροφή· διαχωρέει
δὲ, ὅτι ταχέως πέσσεται. Ὁ δὲ ἄζυμος
διαχωρέει μὲν ἧσσον, τρέφει δὲ μᾶλλον.
[59] Ὁ δὲ τῷ χυλῷ πεφυρημένος, κουφό-
τατος, [60] καὶ τρέφει δὲ ἱκανῶς, καὶ δια-
χωρέει. Τρέφει μὲν, ὅτι καθαρός· [61]
κοῦφος δέ ἐστιν, ὅτι τῷ κουφοτάτῳ πε-
φύρηται, καὶ ἐζύμωται ὑπὸ τουτέου [62] καὶ
πεπύρωται. Διαχωρέει δὲ, ὅτι τῷ γλυ-
κεῖ, [63] καὶ διαχωρητικῷ τοῦ πυροῦ συμ-
μέμικται. [64] Αὐτῶν δὲ τῶν ἄρτων οἱ μέ-
γιστοι τροφιμώτατοι· διότι ἥκιστα ἐκκαίον-
16 ται ὑπὸ τοῦ πυρὸς, τὸ ὑγρόν. [65] Καὶ οἱ
ἰπνῖται ἄρτοι, τροφιμώτεροι τῶν ἐσχαρι-
τῶν καὶ ὀβελιέων, διότι ἧσσον ἐκκαίονται
ὑπὸ τοῦ πυρός. Οἱ δὲ κλιβανῖται, καὶ οἱ ἐγ-
κρυφίαι, ξηρότατοι· οἱ μὲν, διὰ τὴν σπο-
δόν· οἱ δὲ διὰ τὸ ὄστρακον, [66] ἐκπινόμενοι τὸ
ὑγρόν. Οἱ δὲ σεμιδαλῖται, ἰσχυρότατοι
πάντων τούτων· ἔτι δὲ μᾶλλον, [67] οἱ ἐκ τοῦ
17 χόνδρου, καὶ τρόφιμοι σφόδρα· [68] πλὴν οὐ
διαχωρέουσιν ὁμοίως. Ἄλητον καθαρὸν [69]
18 πινόμενον ἐφ' ὕδατι, ψύχει· καὶ πλύμα [70]
σταιτὸς ἐπὶ πυρί. [71] Πιτύρων χυμὸς ἑφθὸς,
κοῦφος, διαχωρέει. [72] Τὰ δὲ ἐν γάλακτι
διδόμενα ἄλητα, διαχωρέει μᾶλλον, ἢ ἐν
τῷ ὕδατι, διὰ τοὺς ὀῤῥούς· καὶ μάλιστα ἐν
τοῖσι διαχωρητικοῖσιν. Ὁκόσα δὲ ξὺν μέ-
λιτι, [73] καὶ ἐλαίῳ ἕψηται, ἢ ὄπτηται ἐξ
ἀλήτων, πάντα καυσώδεα, καὶ [74] ἐρευγμα-
τώδεά ἐστιν· ἐρευγματώδεα μὲν, ὅτι
τρόφιμα ἐόντα, οὐ διαχωρητικά ἐστι· καυ-
σώδεα δὲ, διότι λιπαρὰ ἐόντα καὶ γλυ-
19 κέα, [75] καὶ ξύμφορα ἀλλήλοις, οὐ
τῆς αὐτῆς καθεψήσιος δεόμενα, ἐν τῷ
αὐτῷ ἐστί. Σεμίδαλις καὶ χόνδρος [76]
ἑφθὸς, ἰσχυρὰ καὶ τρόφιμα· οὐ μέν τοι
διαχωρέει. [77] Ἡ τρύγις, κουφοτέρα

Ex ipsis autem panibus, fermentatus quidem levis est, & per alvum secedit. Ac levis quidem est, quoniam fermenti acore humiditas est consumpta, quæ sane alimentum est; secedit autem, quia cito coquitur. At non fermentatus, minus quidem alvum dejicit, plus vero nutrit. Ex succo autem subactus, levissimus est, etenim abunde nutrit, & per alvum secedit. Nutrit quidem, quia purus; levis vero est, quod levissimo subactus sit, & ab eodem fermentatus ac tostus. Per alvum autem secedit, quod dulci & alvum subducenti tritici parti commixtus sit. Ex panibus autem maximi plurimum habent alimenti; quod humidum ab igne minime exuratur. Et furnacei panes magis nutriunt, quam focarii & veruarii, quod minus ab igne exurantur. Testuatii vero & subcinericii, siccissimi: hi quidem propter cinerem; illi vero propter testam, humido exucto. Similagine autem, horum omnium validissimi sunt; multoque magis qui ex alica parantur, admodum nutriunt; verum non æque subducunt. Farina pura ex aqua pota refrigerat: & lotura farinæ aqua subactæ, igne cocta. Furfurum succus coctus, levis, alvum subducit. At farinæ ex lacte exhibitæ, propter serum magis per alvum secedunt, quam quæ ex aqua; præcipueque si cum alvum dejicientibus misceantur. Quæ vero farinæ cum melle & oleo incoquuntur, aut assantur, omnes æstum & ructum excitant: ructum quidem, quod quum multum alimentum exhibeant, per alvum minime secedunt; æstum vero, quod quum pingues & dulces sint, & inter se conveniant, neque ejusdem coctura indigeant, in eodem sunt. Similago & alica cocta, validum & multum alimentum exhibent; non tamen per alvum secedunt. Tragus sive olyra, tritico

Variæ Lectiones.

58 pro Καὶ κοῦφος μέν ἐστιν, MS. cod. habet κοῦφος μέν. quæ lectio elegantior est, & in Imp. Samb. cod. adnotatur.

59 MS. cod. habet ὁ δὲ τῷ χυλῷ πεφυρημένος, κουφότατος, *ex succo autem subactus, levissimus est*; quæ lectio nobis probatur, pro κουφότερος, *levior* est; innuit enim postea, *nutrire, quia purus, & levissimo subactus sit.*

60 καὶ τρέφει δὲ ἱκανῶς habet MS. cod. addita enclitica δὲ, quod sequimur.

61 κοῦφος δέ ἐστιν vulgati codd. In MS. cod. omittitur verbum elegantius.

62 καὶ πεπύρωται, *ac tostus est*, hæc delet Imp. Samb. cod.

63 Pro καὶ διαχωρητικῷ τοῦ πυροῦ, MS. cod. legit καὶ διαχωρητικὸν τοῦ πυροῦ,

64 καὶ αὐτῶν inserto καὶ MS. cod. Paulo post ἐκκαίεται Lind. scribit, pro ἐκκαίονται.

65 Καὶ οἱ ἰπνῖται τροφιμώτεροι legit MS. cod. omisso ἄρτοι *panes*: abesse potest. Ibidem κλιβανίτης, *testuatium* dicitur, quod in testa calida coquebatur.

66 ἐκπίνονται τὸ ὑγρὸν MS. cod.

67 καὶ οἱ ἐκ τοῦ χόνδρου legunt vulgati codd. Verum MS. cod. καὶ omittit, & quidem recte.

68 οὐ μέν τοι διαχωρέουσιν ὁμοίως, omisso πλὴν habet MS. cod. quæ lectio etiam in MS. Reg. notatur.

69 καὶ πινόμενον ἐφ' ὕδατι, ψύχει, &c. MS. cod. ubi notandum ἐφ' pro ἐν melius poni: quæ lectio arridet Lindeno, & nos sequimur.

70 σταιτὸς τοῦ πυροῦ Imp Cornar. cod. cui lectioni respondet ejus interpretatio, cum *loturam pollinis tritici* dixerit.

71 Πιτύρων χυμὸς ὀπτῶν κοῦφος, καὶ διαχωρέει, MS. cod. *furfurum tostorum succus*: vulgata vero lectio nobis magis arridet.

72 Τὰ δὲ ἐν γάλακτι ἑψόμενα ἄλητα, διαχωρέει μᾶλλον, ἢ τὰ ἐν τῷ ὕδατι legit MS. cod. *& farina in lacte cocta magis secedunt, quam in aqua.*

73 καὶ ἐλαίῳ ἕψεται, ἢ ὄπτεται habent quædam exemplaria; ast vulgata lectio melior.

74 ἐρευγματώδεά ἐστιν· ἐρευγματώδεα μὲν, διότι legit MS. cod. quæ lectio nobis probatur, eamque in contextum intulimus pro vulgatis ἐρευγμώδεα. Ἐρευγμώδεα μὲν, ὅτι &c. ibidem participium ἐόντα omittitur in MS. cod.

75 καὶ ἀσύμφορα ἀλλήλοις, *& inter se discordia*, MS. cod. Alii καὶ οὐ ξύμφορα ἀλλήλοις eodem significatu legunt. Verum vulgata lectio magis arridet, quæ verissima est. De hisce plura apud Martianum vide pag. m. 109. Vers. 138.

76 καὶ ἑφθὰ ἰσχυρὰ, καὶ τρόφιμα, οὐ μέντοι MS. cod.

77 Pro Ἡ τρύγις, κουφοτέρα πυροῦ idem MS. cod. habet τιφήεσσα κουφοτέρα.

tritico levior, & quæ ex ea conficiuntur, his ſimiliter, quæ ex tritico parantur; magis tamen per alvum ſecedunt. Avena in cibo & ſorbitione ſumpta, humectat & refrigerat. Polentæ ac farinæ recentes vetuſtis ſicciores ſunt, quod igni & præparationi viciniores ſint. Quæ ubi vetuſtæ ſunt, calor expirat, frigiditas vero inducitur. Panes calidi quidem ſiccant, frigidi vero minus; gracilitatem tamen quandam inferunt.

20 πυρῶν, [78] καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς γενόμενα
ὅμοια ἐκ τῶν πυρῶν, καὶ διαχωρητικὰ
μᾶλλον. Ὁ βρόμος ὑγραίνει [79] καὶ ψύ-
χει ἐσθιόμενος, καὶ ῥόφημα γενόμενος.
Τὰ πρόσφατα ἄλφιτα, καὶ ἄλητα, ξη- 93
ρότερα τῶν παλαιῶν, ὅτι ἔγγιον τοῦ πυρὸς,
καὶ τῆς ἐργασίης εἰσί. Παλαιούμενα δὲ,
τὸ μὲν θερμὸν ἐκπνέει, τὸ δὲ ψυχρὸν ἐπά-
γεται. Ἄρτοι θερμοὶ μὲν ξηραίνουσι, [80]
ψυχροὶ δὲ ἧσσον· ἰσχνασίην δέ τινα παρέ-
χουσιν.

CAPUT IV.

De leguminibus, carne, & ſucco carnis univerſim.

FAbæ alimentum quoddam, alvum ſiſtens & flatuoſum exhibent. Flatuoſum quidem, quoniam meatus aliud ſuperveniens alimentum non excipiunt; alvum autem ſiſtens, quoniam totam alimenti fœcem continet. Piſa minus quidem inflant; magis autem alvum dejiciunt. Eruiliæ autem & phaſeoli, his magis alvum dejiciunt, minus vero inflant, & probe nutriunt. Cicer album, alvum & urinam movet, & nutrit. Nutrit quidem, quod carnoſum eſt; dulce per urinam redditur; ſalſuginoſum per alvum demittitur. Milii grana ac paleæ ſiccant, & alvum ſiſtunt: & cum ficubus, vehementibus doloribus (ſuccurrunt.) Milium autem coctum nutrit, minime tamen per alvum ſecedit. Lentes æſtuoſæ ſunt & turbant, & neque alvum dejiciunt, neque ſiſtunt. Ervum vero alvum ſiſtit & validum eſt, incraſſat, explet, & bonum colorem homini conciliat. Lini ſemen nutrit & alvum ſiſtit, & aliquid habet refrigeratorium. Hormini ſemen conſimilia lini ſemini efficit. Lupini natura validi & calidi; præparatione

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ τῶν χεδρώπων τε καὶ τῆς σαρκὸς, καὶ τοῦ τῆς κατὰ παντὸς σαρκὸς, χυμοῦ.

Κύαμοι, τρόφιμόν τι, καὶ στατικὸν, καὶ
φυσῶδες. Φυσῶδες μὲν, ὅτι οὐ δέ-
χονται οἱ πόροι τὴν τροφὴν ἄλλην ἐπιοῦ-
σαν· στάσιμον δὲ, [81] ὅτι ὅλην ἔχει τὴν
ὑποστάθμην τῆς τροφῆς. [82] Οἱ πισσοὶ
φυσῶσι μὲν ἧσσον· διαχωρέουσι δὲ μᾶλ-
21 λον. Ὦχροὶ δὲ καὶ δόλιχοι, [83] διαχωρη-
τικώτεροι τουτέων, ἧσσον δὲ φυσώδεα, τρό-
φιμα δέ. Ἐρέβινθοι λευκοὶ, διαχωρέουσι, καὶ
οὐρέονται, καὶ τρέφουσι. Τρέφει μὲν, τὸ σαρκῶ-
δες· οὐρέεται δὲ, τὸ γλυκύ· διαχωρέεται δὲ,
22 τὸ ἁλμυρόν. [84] Κέγχρων χόνδροι, κυρήβια,
23 ξηρὰ καὶ στάσιμα· μετὰ σύκων ἰσχυροῖ-
σι τοῖσι πόνοισιν. Αὐτοὶ δὲ οἱ κέγχροι
ἑφθοὶ τρόφιμοι, οὐ μέν τοι διαχωρέου-
24 σιν. [85] Φακοὶ καυσώδεες, [86] καὶ
καταρρηκτικοὶ, καὶ οὔτε διαχωρέει, οὔθ'
ἵστησιν. Ὄροβοι, στάσιμον, καὶ ἰσχυ-
ρὸν, καὶ παχύνει, καὶ πληροῖ, καὶ εὔ-
χρουν ποιέει τὸν ἄνθρωπον. [87] Λίνου
καρπὸς τροφιμὸν, καὶ στάσιμον· ἔχει δέ τι
καὶ ψυκτικόν. Ὁρμίνου καρπὸς, [88] πα-
ραπλήσια τῷ λίνῳ διαπρήσσεται. Θέρμοι,
φύσει μὲν ἰσχυρὸν καὶ θερμόν· διὰ δὲ τὴν
ἐργασίην,

VARIÆ LECTIONES.

78 Cod, MS. hunc locum ſic adducit: καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν γινόμενα ὁμοίως· ὥσπερ ἐκ τῶν πυρῶν· καὶ διαχωρέει δὲ μᾶλλον, *& quæ ex illis fiunt; ſimiliter, ut ex frumento; & magis ſecedunt &c.*

79 καὶ ψύχει, καὶ ἐσθιόμενος MS. cod.

80 ψυχροὶ δὲ ἧσσον· ἕωλοι δέ τι ἧσσον MS. cod. *frigidi vero minus, & heſterni aliquanto minus.*

81 Pro ὅτι ὅλην, MS. cod. habet ὅτι ὀλίγην, *quia parvam habent fecem.*

82 MS. cod. Οἱ δὲ πισσοὶ, φυσῶσι μὲν, *piſa vero minus quidem inflant.*

83 διαχωρητικώτεροι τουτέων· ἧσσον δὲ φυσώδεες, τρόφιμοι δὲ habet MS. cod. Hunc locum adducit Gal. Libr. I. de Fac. Aliment. Sed pro φυσώδεα, hic legit, ἧσσον δὲ φυσώδεις, τροφιμώτεροι δέ· quæ lectio adſcribitur in Imp. Corn. cod. hancque lectionem citat Galen. Libr. I. de Alim. Facult. XXVIII. & quidem multo melius, notante Mercuriale.

84 Κέγχρων χόνδρεα, κυρηβάζια ξηρὸν, καὶ στάσιμον· μετὰ σύκων ἰσχυρὸν τοῖσι πονέουσιν MS. cod. inſertis omiſſis. Κυρήβια Foeſius legit, ſeu *farinas ex milio*, ut exponit Heſychius. Vulgati codd. κυβήελα habent, quam ſcripturam nullo modo probo, maxime quum ſuperiorem confirmet ſeries Alphabetica, quæ apud Heſych. & Suidam eſt, nec non apud Galen. in Exegeſi, κυρήβια exponit ille, ἄχυρα, δηλοῖ δὲ καὶ τὰ πίτυρα καὶ τὰ τῶν κριθῶν ἀποβρέγματα, *palea, ſignificat & furfures, & hordei purgamenta.* Heſych. vero & Suidæ, ſunt τῶν κριθῶν τὰ ἀποβρέγματα, hoc eſt, *acera & gluma hordei, quæ decidunt, dum aqua macerantur*, vel etiam, *quæ decidunt*, quum αἱ κέγχροι φρύγονται, hordeum torretur in clibano, aut ſole. A Suida exponitur non ſolum τὰ ἄχυρα, ſed etiam τὰ πίτυρα, & quidem τῶν πυρῶν· ut hoc vocabulo tam hordei, quam tritici purgamenta intelligantur, quæ tum decidunt, tum vel aqua macerantur, vel torrentur ad ſolem, vel in furno. Heſychio ſunt præterea κυάμων λέπυρα, *fabarum cortices*, & τὰ τῶν κέγχρων ἄλφιτα, *farina e milio.* de quo poſtremo ὑπέχω. Præſertim quum Galenus ejus ſignificationis non meminerit. Plura Foeſ. in OEcon. voce κυρήβια. Sunt autem κυρήβια *palea ex milio*, ut exponit Galen. Ibidem pro ἰσχυρῶν quædam exemplaria Vaticana legunt ἰσχυρῶς, *magnopere*; quod ſequitur Calvus. Cornarius vero ἰσχυροῖσι legiſſe videtur, quem ſequimur.

85 Sic cum interpretibus legimus; omiſſo δὲ, quæ lectio adnotatur in MS. cod.

86 καὶ ξηραντικοί· οὔτε διαχωρέουσιν MS. cod. quæ lectio adſcribitur in Imp. Corn. cod. Cæterum καταρροϊτικοὶ *deſtillationemque movet* Calvus legiſſe videtur pro καταρρηκτικοί.

87 Pro vulg. Λίνου καρπὸς ἐσθιόμενος, στάσιμον. ex MS. cod. ſcripſimus: λίνου καρπὸς τροφιμὸν, καὶ στάσιμον *Lini ſemen nutrit & ſiſtit.* In Imp. Samb. cod. ἐσθιόμενος deletur.

88 παραπλήσια διαπρήσσεται legit MS. cod. omiſſis τῷ λίνῳ, quæ lectio non aſpernanda.

ἐργασίην, κουφότερον καὶ ψυκτικώτερόν [89] ἐςι, καὶ διαχωρέει. Ἐρύσιμον ὑγραίνει, καὶ διαχωρέει. Σικύου σπέρμα, διουρέεται μᾶλλον, [90] ἢ διαχωρέει. Σήσαμα ἄπλυτα διαχωρέεται· πληροῖ δὲ, καὶ παχύνει· διαχωρέει μὲν, διὰ τὸ ἄχυρον τὸ ἔξω· πληροῖ δὲ, καὶ παχύνει, διὰ τὴν σάρκα· [91] πεπλυμένον δὲ, διαχωρέει μὲν, ἧσσον δὲ, παχύνει δὲ, καὶ πληροῖ μᾶλλον· [92] αὐαίνει δὲ, καὶ καίει, διὰ τὸ λιπαρὸν καὶ πῖον. [93] Κνίκος διαχωρέει. Μήκων ςάσιμον· μᾶλλον δὲ ἡ μέλαινα μήκων, ἀτὰρ καὶ ἡ λευκή· τρόφιμον δὲ, καὶ ἰσχυρόν. Τουτέων δὲ ἁπάντων, [94] οἱ χυμοὶ μᾶλλον τῆς σαρκὸς διαχωρητικοί. Δεῖ οὖν ἐργασίῃ φυλάσσειν· ὁκόσα μὲν βούλει ξηραίνειν, [95] τοὺς χυμοὺς ἀφαιροῦντα, τῇ σαρκὶ χρῆσθαι· [96] ὁκόσα δὲ διαχωρέειν, τῷ μὲν χυμῷ πλείονι, τῇ δὲ σαρκὶ ἐλάσσονι, καὶ εὐχυμοτέρῃ.

tamen leviores & frigidiores evadunt, &
per alvum fecedunt. Irio humectat &
alvum dejicit. Cucumeris femen, urinam
magis, quam alvum, movet. Sefamum
non lotum per feceffum abit; implet autem
& incraffat: alvo quidem fecedit propter
exterius putamen; carne vero implet & in-
craffat: lotum vero, alvum quidem mi-
nus dejicit; incraffat autem, & explet ma-
25 gis: ficcat vero & urit, quia pingue & o-
leofum. Cnicus autem dejicit. Papaver
fiftit, idque nigrum præftat magis, quod
etiam album facit; potenter autem nutrit.
26 Horum omnium fuccus magis, quam caro,
27 alvum movet. Hæc igitur in præparatio-
ne adhibenda cautio, ut in quibus ficcare
velis, in iis fucco detracto carne utaris; in
quibus vero alvum movere, fucco plurimo,
& carne pauciore, ac bene fucculenta.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τῶν ἐσθιομένων ζώων, καὶ τετραπόδων, καὶ ὀρνίθων, καὶ ἰχθύων.

[97] Περὶ δὲ ζώων τῶν ἐσθιομένων, ὧδε χρὴ γινώσκειν. Βόεια κρέα, ἰσχυρὰ καὶ ςάσιμα, καὶ δύσπεπτα τῇσι κοιλίῃσι· διότι παχύαιμον καὶ πουλύαιμόν ἐςι τοῦτο τὸ ζῶον. [98] Καὶ τὰ κρέα βαρέα ἐς τὸ σῶμα, καὶ αὗται αἱ σάρκες, καὶ τὸ αἷμα, καὶ τὸ γάλα. Ὁκόσων δὲ τὸ γάλα λεπτὸν, καὶ τὸ αἷμα ὅμοιον, καὶ αἱ σάρκες παραπλήσιοι. Τὰ δὲ αἴγεια κρέα, κουφότερα τουτέων, καὶ διαχωρέει μᾶλλον. Τὰ δὲ ὕεια, ἰσχὺν μὲν τῷ σώματι ἐμποιέει μᾶλλον τουτέων, διαχωρέει δὲ ἱκανῶς· διότι λεπτὰς τὰς φλέβας ἔχει, καὶ ὀλιγαίμους· σάρκα δὲ πολλήν. Τὰ δὲ ἄρνεια, κουφότερα τῶν οἰων, καὶ τὰ ἐρίφεια τῶν αἰγείων· διότι ἀναιμότερα καὶ ὑγρότερα. Ξηρὰ γὰρ καὶ ἰσχυρὰ φύσει

CAPUT V.

De iis, quæ ab animalibus fumuntur, alimentis; quadrupedibus, volucribus, pifcibus.

DE animalibus autem, quæ in cibum ve-
niunt, fic fentiendum. Carnes bubu-
læ validæ funt, & tardæ ac difficiles con-
coctu ventribus; quoniam craffi & multi fan-
28 guinis eft hoc animal. Et carnes in corpus
fumptæ graves funt, eædemque carnes &
fanguis, & lac. Quorum autem anima-
lium lac tenue eft, & fanguis fimiliter, eo-
rum quoque carnes confimiles funt. Ca-
prinæ carnes his leviores funt, & magis
alvum dejiciunt. Suillæ his quidem ma-
gis corpus roborant, & abunde alvum de-
jiciunt: propterea quod tenues, paucum-
que fanguinem continentes venas (hoc ani-
mal) habet; multam vero carnem. Agni-
næ ovillis funt leviores, & hœdinæ capri-
nis: quia exangues magis & humidæ. Sic-
ca enim & valida natura animantia, quum
qui-

Variæ Lectiones.

89 ἔςι deeft in MS. cod.

90 ἢ διαχωρέει. Σήσαμα ἄπλυτα διαχωρέεται· πληροῖ δὲ, παχύνει δὲ διὰ τὴν σάρκα MS. cod. *quam alvum movet. Sefamum non lotum per feceffum abit; implet autem, & incraffat propter carnem.* Hæc fequentia verba defunt in omnibus exemplaribus, σήσαμα ἄπλυτα διαχωρέεται: nos vero in contextum intulimus.

91 Πεπλυμένα δὲ habet MS. cod. pro πεπλυμένον δέ.

92 ὑγραίνει δὲ, καὶ καίει, *humectat, & urit*, habent vulgati codd. Verum nos ex MS. cod. αὐαίνει δὲ, καὶ καίει, *ficcat & urit*, emendavimus; facilis enim erat lapfus hujus vocis. Foefius notat quibusdam in exemplaribus κενοῖ, pro καίει legi, ut fit, humectat, & *evacuat*, fcilicet per veficam. Zuinger. fufpicatur legendum ὑγραίνει δὲ, καὶ κύςιν, *humectat & veficam*. Vid. ejus expofitionem pag. m.464.

93 κνίκος διαχωρέει, *cnicus dejicit*, deeft in MS. cod. qui ftatim hifce verbis orditur: μήκων, ςάσιμον μὲν μᾶλλον· ἡ μέλαινα ἀτὰρ, καὶ ἡ λευκὴ, τρόφιμον μέντοι, καὶ ἰσχυρόν, id eft: *papaver fiftit magis; nigrum vero, & album nutrit quidem, & roborat.*

94 MS. cod. οἱ χυλοὶ διαχωρητικώτεροι τῆς σαρκός· δεῖ οὖν τῇ ἐργασίῃ φυλάσσειν, id eft: *fucci magis fecedunt quam caro: in præparatione igitur cavendum eft*, inferto τῇ. Ibid. pro τῆς σαρκὸς διαχωρητικοὶ, MS. cod. habet τῆς γαςρὸς διαχωρητικοί. Sed τῆς σαρκὸς διαχωρητικώτεροι, aut μᾶλλον διαχωρητικοὶ legendum effe cenfet Foef. quæ lectio etiam Mercuriali arridet. Calvus vero μᾶλλον τροφιμώτεροι, *magis nutrit*, legiffe videtur.

95 MS. cod. τοὺς χυλοὺς ἀφαιρέοντα legit.

96 Ὁκόσα δὲ διαχωρῆσαι, τῷ μὲν χυλῷ πλέονι, fcribitur in MS. cod.

97 Περὶ δὲ τῶν ζώων τῶν ἐσθιομένων, ὧδε χρὴ διαγινώσκειν· βοὸς κρέα habet MS. cod.

98 Καὶ τὰ κρέα βαρέα ἐς τὸ σῶμα, *& carnes in corpus fumta graves* funt, habet MS. cod. quæ lectio nobis probatur pro ςόμα, nam quomodo *carnes in ore fumta graves fint*, non facile concipimus. Imp. Cornar. cod. delet ἐς τὸ ςόμα, καὶ αὐταὶ αἱ σάρκες. Verum Zuingerus βαρέα ἐν τῷ ςαθμῷ mavult, fcilicet *in pondere*, ideo quod bubulæ carnes aliis comparatæ graviores fint: & κρέα *carnes* exponit mortui animalis, σάρκες vivi; ita ut & mortui, & vivi bovis caro, lac, fanguis; fi cum cæteris animalium carne &c. conferantur, graviora fint: quæ lectio arridet Lindeno.

quidem tenera sunt, per alvum secedunt, quum vero adoleverint, non item, & vitulinæ carnes ad bubulas eodem se habent modo. At porcellorum carnes suillis sunt graviores; hoc enim animal natura carnosum & exangue, quamdiu tenellum est, superabundantem habet humiditatem. Quum ergo superinjestum alimentum meatus non suscipiunt, id quod remanet, ventrem calefacit & turbat. Carnes asininæ per alvum secedunt; sed pullorum præsertim, & equinæ sunt leviores. Caninæ calefaciunt & siccant, roburque afferunt, non tamen per alvum secedunt. Catulinæ vero humectant, & alvum dejiciunt. Silvestris suis (caro) siccat, & robur affert, alvumque dejicit: cervi vero siccat, & minus alvum dejicit, magis autem urinam provocat. Leporina sicca est & alvum moratur: urinam tamen quodammodo ciet. Vulpina humidior est. Erinaceorum terrestrium carnes urinam provocant; verum humectant. At vero de volucribus sic se res habet. Omnes fere volucres quadrupedibus sicciores sunt: nam quæ vesicam non habent, neque urinam reddunt, neque salivam fundunt, prorsus sicca sunt; ventris enim caliditate corporis humiditas in caloris alimentum absumitur; atque idcirco neque urinam reddunt, neque salivam fundunt. Cui autem ejusmodi humiditates desunt, id ipsum necessario siccat. Palumbis igitur caro siccissima apparet: deinde columbæ, tertio perdicis, & galli, ac turturis: anseris vero, maxime humida. Quæ autem semina legunt, prioribus sicciores sunt. Anatis vero carnes, & reliquarum (avium,) quæ in paludibus aut aquis degunt, omnes humidæ sunt. Ex piscibus siccissimi quidem hi: scorpius, draco, callionymus, cuculus, glaucus, perca, thrissa: leves vero, saxatiles fere omnes; velut turdus, phycis, elephitis, gobio. Tales autem & prædicti, erronibus leviores sunt; quum enim quiescant, raram & le-

[99] ὄντα τὰ ζῶα, ὁκόταν μὲν ἁπαλὰ ἦ, διαχωρέει· ὁκόταν δὲ αὐξηθῇ, οὐχ ὁμοίως· καὶ τὰ μόσχεια τῶν βοείων ὡσαύτως. [100] Τὰ δὲ χοίρεια τῶν συείων βαρύτερα· ʹ Φύσει γὰρ εὔσαρκον ὂν τὸ ζῶον, καὶ ἄναιμον,
29 " [101] ὑπερβολὴν ἐξυγρασίης ἔχει, τέως ἣν νέον ἦ. Ὁκόταν οὖν οἱ πόροι μὴ δέχωνται τὴν τροφὴν ἐπιοῦσαν, [102] ἐμμένον θερμαίνει καὶ ταράσσει τὴν κοιλίην. Τὰ δὲ ὄνεια διαχωρέει, καὶ τῶν πώλων ἔτι μᾶλλον, [103] καὶ τὰ ἵππεια κουφότερα. Κύνεια δὲ θερμαίνει, καὶ ξηραίνει, καὶ ἰσχὺν ἐμποιέει, οὐ μέντοι διαχωρέει. Σκυλάκια δὲ ὑγραίνει, καὶ διαχωρέει. [104] Συὸς ἀγρίου ξηραίνει, καὶ ἰσχὺν παρέχει, καὶ διαχωρέει. Ἐλάφου δὲ ʹ ξηραίνει· ἧσσον δὲ διαχωρέει· οὐρέεται δὲ μᾶλλον. [105] Λάγεια ξηρὰ καὶ στάσιμα, οὔρησιν δέ τινα παρέχει. [106] Ἀλωπέκων
30 δὲ " ὑγρότερα. Καὶ ἐχίνων χερσαίων, οὐρητικά· ὑγραίνει δέ. [107] Περὶ δὲ ὀρνίθων, ὧδε ἔχει. Σχεδόν τι πάντα τὰ ὀρνίθια ξηρότερα, ἢ τὰ τετράποδα· ὁκόσα γὰρ κύστιν οὐκ ἔχει, οὔτε οὐρέει, [108] οὔτε σιαλοχοέει, πάντως ξηρά· διὰ γὰρ θερμότητα τῆς κοιλίης, [109] ἀναλίσκεται τὸ ὑγρὸν ἐκ τοῦ σώματος ἐς τὴν τροφὴν τῷ θερμῷ· [110] ὥς τε οὔτε οὐρέεται, οὔτε σιαλοχοέει. [111] Ὅτῳ δὲ μὴ ἔνεισι
31 τοιαῦται ὑγρασίαι, ξηραίνειν ἀνάγκη. " [112] Ξηρότατον μὲν οὖν φαίνεται κρέας φάσσης· [113] δεύτερον περιστερᾶς· τρίτον πέρδικος, καὶ ἀλεκτρυόνος, καὶ τρυγόνος· ὑγρότατον δὲ, χηνός. [114] Ὅσα δὲ σπερμολογέει, ξηρότερα τῶν προτέρων. Νήσσης δὲ, καὶ τῶν ἄλλων, ὁκόσα ἐν ἕλεσι διαιτῆται, ἢ ἐν ὕδασι, πάντα ὑγρά. Τῶν δὲ ἰχθύων, [115] ξηρότατοι μὲν οὗτοι· σκορπίος, δράκων, καλλιώνυμος, κόκκυς, γλαῦκος, πέρκη, θρίσσα· κοῦφοι δὲ οἱ πετραῖοι σχεδόν τι πάντες· οἷον ʹ κίχλη, φυκὶς, ἐλεφιτὶς, κωβιός. [116] Οἱ τοιοῦτοι δὲ καὶ οἱ προῤῥηθέντες, κουφότεροι τῶν πλανήτων· ἅτε γὰρ ἀτρεμίζοντες οὗτοι, ἀραιὴν τὴν σάρκα, καὶ κούφην

VARIÆ LECTIONES.

99 Pro ὄντα τὰ ζῶα. MS. cod. scribit ἐ τὰ ζῶα.
100 Τὰ δὲ χοίρεια τῶν ὑείων βαρύτερα eodem significatu habet MS. cod.
101 ὑπερβολὴν ἐργασίης ἔχει vulgati codd. legunt; ast ὑγρασίης omnes interpretes legunt, quæ lectio in MS. cod. adscribitur. Nos vero ex Imp. Samb. cod. ἐξυγρασίης scripsimus.
102 ἐμμένουσα Imp. Corn. cod. referendo ad τὴν τροφήν.
103 καὶ τὰ ἵππεια δ' ἔτι κουφότερα MS. cod. qui ibidem post κύνεια, ξηραίνει, *canina siccant*, & robur afferunt, legit, omissis, δὲ θερμαίνει.
104 οὐρέεται δὲ μᾶλλον ὑὸς ἀγρίου, ξηραίνει, *urinam autem magis movet silvestris suis caro, siccat*, MS. cod.
105 λάγεια MS. cod. Imp. Samb. & Fevr. codd. quæ lectio arridet Lindeno, pro vulgato λαγῷα.
106 Hunc locum sic habet MS. cod. ἀλωπέκων ὑγρότερα, καὶ οὐρέεται, ἐ ἐχίνων, *vulpina humidiores sunt; & urinam movent, & erinaceorum* carnes &c.
107 ὀρνίθων δὲ πέρι ὧδε ἔχει MS. cod. & dein post πάντα desunt τὰ ὀρνίθια in eodem cod.
108 οὔτε σιαλοχέει MSS. Regia legunt.
109 ἀναλίσκεται γὰρ τὸ ὑγρὸν MS. cod. inserto γάρ.
110 ὥστε οὔτε οὐρέει idem MS. cod.
111 ἐν οἷῳ δὲ μὴ ἔνι τοιαύτη ὑγρασίη, ξηρὰ εἶναι ἀνάγκη MS. cod.
112 ξηρότατον μὲν οὖν φαίνεται κρέας φάσσης MS. cod. *siccissima igitur apparet caro palumbis*; atque ita legendum videtur, addito verbo φαίνεται, quod deest in vulgatis; idque nos in contextum intulimus.
113 δεύτερον πέρδικος, τρίτον περιστέρης καὶ ἀλεκτρυόνος, *deinde perdicis, tertio columba, & galli*, habet MS. cod.
114 MS. cod. legit. ὁκόσα δὲ σπερμολογέει, ξηρότερα τῶν ἑτέρων· ἐν ὕδατι πάντα ὑγρὰ, *quæ autem semina legunt, aliis sicciores sunt; in aqua omnes humida*, quæ lectio non est aspernanda.
115 ξηρότατοι μὲν οἵδε· σκορπίος, δράκων MS. cod. scribit.
116 οἱ τοιοῦτοι τῶν ἰχθύων, κουφότεροι τῶν πλανητῶν· ἅτε γὰρ ἀτρεμίζοντες, ἀραιὴν &c. *tales pisces leviores sunt erraticis &c.* MS. cod.

κούφην ἔχουσιν. Οἱ δὲ πλανῆται, καὶ κυματόπληγες, [117] τεθρυμμένοι τῷ πόνῳ, στερεωτέρην τὴν σάρκα ἔχουσιν. Νάρκαι δὲ, καὶ ῥίναι, [118] καὶ ψῆτται, καὶ τὰ τοιαῦτα, ὡς ἐλαφρότερα. [119] Ὁκόσοι δὲ τῶν ἰχθύων ἐν τοῖσι πηλώδεσι, [120] καὶ ὑδρηλοῖσι χωρίοισι τὰς τροφὰς ἔχουσιν, οἷον κέφαλοι, [121] κεστρῆες, ἐγχέλυες, καὶ οἱ λοιποὶ τοιοῦτοι, βαρύ-
94 τεροι· διότι ἀπὸ τοῦ ὕδατος, καὶ τοῦ πηλοῦ, καὶ τῶν ἐν τουτέοισι φυομένων, τὰς τροφὰς ἔχουσιν. [122] Ἀφ' ὧν καὶ τὸ πνεῦμα εἰσιὸν ἐς τὸν ἄνθρωπον, βλάπτει καὶ βαρύνει. Οἱ δὲ ποτάμιοι, καὶ λιμναῖοι, ἔτι βαρύτεροι τουτέων· πολύποδες δὲ καὶ σηπίαι, καὶ τὰ τοιαῦτα, οὔτε κοῦφα, ὡς δοκέει, ἐστὶν, οὔτε διαχωρητικὰ, [123] διὸ καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς βαρύνουσιν ἐσθιόμενοι· πλὴν, οἱ ζωμοὶ τουτέων διαχωρέουσι. Τὰ δὲ κογχύλια οἷον πίνναι, πορφύραι, λεπάδες, κήρυκες, ὄστρεα, [124] αὐτὰ μὲν ξηρά· [125] οἱ δὲ χυμοὶ τούτων, διαχωρητικοί. Μύες δὲ, καὶ κτένες, καὶ τελλίναι, τουτέων μᾶλλον διαχωρέουσιν. Αἱ δὲ κνίδαι μάλιστα, καὶ τὰ σελάχια, ὑγραίνει καὶ διαχωρέει. Τῶν δὲ ἐχίνων τὰ ὠὰ, [126] καὶ τὸ ὑγρὸν καράβου, μύες, καὶ ἄρκτοι, καὶ καρκῖνοι, μᾶλλον μὲν οἱ ποτάμιοι, [127] ἅτε, καὶ οἱ θαλάσσιοι, διαχωρέει, καὶ οὐρέεται. Οἱ τάριχοι ξηραίνουσι, καὶ ἰσχναίνουσι· τὰ δὲ πλείονα, καὶ διαχωρέει ἐπιεικῶς· [128] ξηρότατοι μὲν τῶν ταρίχων, οἱ θαλάσσιοι, δεύτεροι, οἱ ποτάμιοι· ὑγρότατοι δὲ, οἱ λιμναῖοι. Αὐτέων δὲ τῶν ταρίχων, οἱ λεγόμενοι πέρκαι ἰχθύες, ἰσχυρῶς ξηρότεροι. Τῶν δὲ ζώων τῶν τιθασσῶν, [129] τὰ ὑλόνομα, καὶ ἀγρόνομα, τῶν ἔνδον τρεφομένων ξηρότερα· ὅτι πονοῦντα ξηραίνεται, καὶ ὑπὸ τοῦ ἡλίου, καὶ ὑπὸ τοῦ ψύχεος, [130] καὶ τῷ πνεύματι ξηροτέρῳ χρῆται. Τὰ δὲ ἄγρια, τῶν ἡμέρων ξηρότερα, [131] καὶ τὰ ὠμοφάγα, καὶ τὰ ὑλοφάγα, καὶ τὰ ὀλιγοφάγα τῶν πολυφάγων· καὶ τὰ χορτοφάγα τῶν ποηφάγων· καὶ τὰ καρποφάγα τῶν μὴ καρποφάγων, καὶ τὰ ὀλιγόποτα τῶν πολυπότων, καὶ τὰ πολύαιμα τῶν ἀναίμων, καὶ

vem carnem habent. Errones autem & undas verberantes, laboribus attriti, solidiorem carnem obtinent. Torpedines, & squatinæ, ac rhombi, & ejuscemodi, leviores sunt. Qui vero pisces in cœnosis & palludosis locis cibum capiunt, velut capitones, mugiles, anguillæ, & reliqui id genus, gra-
32 viores sunt, quod ab aqua & luto, & his quæ illic producuntur, nutriuntur; ex quibus etiam spiritus haustus hominem lædit & aggravat. Fluviatiles autem & palustres, his etiam graviores sunt. Polypi vero & sepiæ, atque ejusmodi, neque leves sunt, ut videntur, neque alvum dejiciunt, idcircoque, si edantur, oculos gravant; illorum tamen jus alvum movet. Conchylia vero, velut pinnæ, purpuræ, patellæ, buccinæ, ostrea, ea quidem sicca sunt; horum autem succi alvum movent. Mytuli, pectines & telinæ his magis per alvum secedunt. Urticæ, & qui cartilaginei sunt generis, maxime humectant & alvum dejiciunt. Erinaciorum ova, & locustarum humor, musculi, & ursi, & cancri, præsertim fluviatiles, sed. & marini, alvum movent, & urinam provocant. Sale conditi siccant & attenuant; plerique etiam leniter alvum dejiciunt: ex salitis siccissimi quidem marini, deinde fluviatiles, palustres maxime humidi. Inter sale conditos pisces, qui percæ nominantur, valde siccant. Ex cicuratis autem animalibus, quæ in sylvis & agris pascuntur, iis quæ domi nutriuntur, sunt sicciora; quia laborando a sole & rigore resiccantur, & sicciore spiritu utuntur. Fera etiam animalia mansuetis sicciora, & crudivora, quæque sylvarum materia pascuntur, & quæ parum edunt, multum edentibus sicciora; quæque fœno pascun-
33 tur, iis quæ herbis; item quæ fructus edunt, iis quæ minime fructibus victitant; quæque parum bibunt, iis quæ multum; & quæ multo sanguine abundant exanguibus & paucum sanguinem habentibus;

F. 2

Variæ Lectiones.

117 τεθρυμμένοι τῷ πόνῳ, στερεωτέρην, καὶ βαθυτέρην τὴν σάρκα ἔχουσιν. MS. cod. *labore attriti, solidiorem, & crassiorem carnem habent.*

118 Sic MS. cod. habet, pro vulgato ψῆσσαι, quæ lectio adnotatur in Imp. Samb. cod. Post τοιαῦτα, κοῦφα *leves* habet MS. cod. omissis ὡς ἐλαφρότερα, pro quibus κουφότερα solummodo adscribunt MSS. Regia. Imp. vero Samb. cod. κουφότερα.

119 ὁκόσοι δὲ ἐν τοῖσι πηλώδεσι MS. cod. omissis τῶν ἰχθύων.

120 καὶ ὑγροῖσι χωρίοισι τὰς τροφὰς ἔχοντες. *& humidis locis* MS. cod.

121 Sic legunt MSS. Reg. pro vulgato κεστρεῖοι. Imp. vero Samb. cod. κεστρῆες, οἱ τοιοῦτοι τῶν ἰχθύων βαρύτεροί εἰσι, quæ lectio etiam adnotatur in MS. cod. præterquam quod κέστρεις ibidem scribatur. Ibidem pro καὶ οἱ λοιποὶ τοιοῦτοι, βαρύτεροι MS. cod. habet οἱ τοιοῦτοι τῶν ἰχθύων βαρύτεροί εἰσι. *reliqui ejusmodi pisces graviores sunt.*

122 MS. cod. habet ἀφ' ὧν, quæ lectio melior est, & nos in textum intulimus pro vulgato ἀφ' ὅτου.

123 διὸ καὶ τοὺς δὲ ὀφθαλμοὺς ἐπαμβλύνουσιν· οἱ μέντοι χυμοὶ τουτέων διαχωρέουσι MS. cod. scribit.

124 In cod. MS. habetur αὐτὴ μὲν ἡ σὰρξ ξηραίνει, id est: *ipsa autem caro siccat.*

125 οἱ δὲ χυλοὶ, διαχωρητικοί, omisso τούτων legit MS. cod. postea μᾶλλον, τούτων διαχωρέουσιν, idem scribit.

126 καὶ τὸ ὑγρὸν καράβων διαχωρέει, καὶ οἱ καρκῖνοι, *& locustarum humor alvum movet, & cancri præsertim fluviatiles;* habet MS. cod. omissis μύες, καὶ ἄρκτοι, *musculi, & ursi.*

127 καὶ οἱ θαλάσσιοι, καὶ οὐρέεται MS. cod. omisso verbo διαχωρέει, quod jam supra positum est. Ibidem MS. cod. οἱ τάριχοι ἰσχναίνουσι καὶ ξηραίνουσι, eodem sensu habet.

128 ξηρότατοι μὲν οὖν τῶν ταρίχων, οἱ θαλάσσιοι· δεύτεροι δ' οἱ ποτάμιοι MS. cod.

129 Sic cum Imp. Corn. & MS. cod. legimus, pro vulgato ἰλόνομα.

130 καὶ τῷ πνεύματι ξηροτέρῳ χρῆται, *& spiritu sicciore utuntur*, verisimilius legitur in MS. cod. quem sequimur, pro vulgato τρέφεται *nutriuntur*.

131 καὶ τὰ ὠμοφάγα τῶν σαρκοφάγων, καὶ τὰ ὑλοφάγα τῶν σιτοφάγων, καὶ τὰ ὀλιγοφάγα τῶν πολυφάγων, καὶ τὰ χλοηφάγα τῶν ποηφάγων, καὶ τὰ καρποφάγα, τῶν μὴ καρποφάγων, καὶ τὰ ὀλιγόποτα &c. habet MS. cod.

bus; & quæ in ætatis vigore sunt constituta, potius quam admodum vetusta: & juvencula, & mascula quam fœminea, & castrata, quam non castrata; nigra quam alba, & hirsuta quam nuda. His vero contraria, humidiora. Animalium autem ipsorum carnes validissimæ quidem, quæ maxime laborant, & sanguine abundant, & supra quas recumbunt. Levissimæ vero carnes sunt, quæ minime laborant, & in umbra latent, & in intimis animalis partibus sitæ sunt. Exanguium autem validissimæ, cerebrum & medulla. Levissimæ quæ sunt in ventre inferiore, musculi, pectines, pedes. Piscium siccissimæ sunt partes superiores, levissimæ ventris inferioris, & capita humidiora, propter pinguedinem & cerebrum. Volucrum ova validum quid, & nutriens, & inflans habent: validum quidem, quoniam animalis generationem continent: nutriens vero, quod hoc in pullo lactis rationem habeat; inflans autem, quia ex parva mole in multam diffundatur. Caseus validus est, æstuosus, & alit, alvumque sistit: validus quidem, quod generationi sit proximus: alit vero, quia lactis carnosa pars in eo remanet: æstuosus est, quia pinguis; alvum autem sistit, quia ex succo & coagulo constat.

ὀλιγαίμων· καὶ τὰ ἀκμάζοντα μᾶλλον, ἢ τὰ λίην παλαιά· καὶ τὰ νέα, καὶ τὰ ἄρσενα τῶν θηλειῶν, καὶ τὰ [132] ἔνορχα τῶν ἀνόρχων· καὶ τὰ μέλανα τῶν λευκῶν, καὶ τὰ δασέα τῶν ψιλῶν. Τὰ δ' ἐναντία, ὑγρότερα. [133] Αὐτῶν δὲ τῶν ζώων, ἰσχυρόταται μὲν αἱ σάρκες αἱ μάλ-
34 λιστα πονέουσαι, καὶ ἐναιμόταται" καὶ ἐν ᾗσι κατακλίνεται. Κουφόταται δὲ τῶν σαρκῶν, [134] αἱ ἥκιστα πονοῦσαι, καὶ ἐκ τῆς σκιῆς, καὶ ὅσαι ἐσώταται τοῦ ζώου. Τῶν δὲ ἀναίμων, ἐγκέφαλος, καὶ μυελὸς, ἰσχυρότατα. " [135] Κουφότατα δὲ τὰ ὑπο-
35 γάστρια, μύες, κτένες, πόδες. Τῶν δὲ ἰχθύων, ξηρότατα ἐστι τὰ ἄνω, κουφότατα δὲ τὰ ὑπογάστρια, καὶ κεφαλαὶ ὑγρότεραι, διὰ τὴν πιμελὴν, καὶ τὸν ἐγκέφαλον. Τὰ ᾠὰ δὲ ὀρνίθων, ἰσχυρὸν μέν τι ἔχουσι, καὶ τρόφιμον, καὶ φυσῶδες· ἰσχυρὸν μὲν, ὅτι γένεσίς ἐστι ζώου· τρόφιμον δὲ, ὅτι γάλα ἐστὶ τοῦτο τῷ νεοττῷ· φυσῶδες δὲ, ὅτι ἐκ μικροῦ ὄγκου, εἰς πολὺ διαχέεται. Ὁ τυρὸς, ἰσχυρόν· καὶ καυσῶδες, [136] καὶ τρόφιμον, καὶ στάσιμον· ἰσχυρὸν μὲν, ὅτι ἔγγιστα γενέσιός ἐστι· τρόφιμον δὲ, ὅτι τοῦ γάλακτος τὸ σαρκῶδές ἐστιν ὑπόλοιπον· καυσῶδες δὲ, ὅτι λιπαρόν· στάσιμον δὲ, ὅτι ὀπῷ, καὶ πιτύῃ ξυνέστηκεν.

CAPUT VI.

De poculentis, aqua, vino, aceto, sapa, lora.

Aqua frigida & humida est; vinum calidum & siccum; habet & purgans quiddam a materia. Vina nigra & austera, sicciora sunt, neque per alvum secedunt, neque urinam aut sputum movent; sed corporis humiditatem absumendo, siccant & caliditatem inferunt. Mollia vero nigra, humidiora sunt, & inflant, alvumque magis dejiciunt. Dulcia nigra, humidiora sunt; calefaciunt autem, & inflant, quum humiditatem inducant. Alba vero & austera calefaciunt, magis autem

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛ'.

Περὶ τῶν ποτῶν, ὕδατος, οἴνου, ὄξους, ἑψήματος, τρυγῶν.

[137] Ὕδωρ, ψυχρὸν καὶ ὑγρόν· οἶνος, θερμὸν καὶ ξηρόν· ἔχει δέ τι καὶ καθαρτικὸν ἀπὸ τῆς ὕλης. [138] Τῶν δὲ οἴνων οἱ μέλανες, καὶ αὐστηροὶ, ξηρότεροι, καὶ οὐ διαχωρεῦνται, οὔτε οὐρέονται, οὔτε πτύουσι· ξηραίνουσι δὲ, καὶ τὴν θερμασίην ἐμποιοῦσι, τὸ ὑγρὸν ἐκ τοῦ σώματος καταναλίσκοντες. [139] Οἱ δὲ μαλακοὶ μέλανες, ὑγρότεροι, καὶ φυσῶσι, καὶ διαχωρέουσι μᾶλλον. Οἱ δὲ γλυκέες μέλανες, ὑγρότεροι· θερμαίνουσι δὲ καὶ φυσῶσιν, ὑγρασίην ἐμποιεῦντες. Οἱ δὲ λευκοὶ καὶ αὐστηροὶ, θερμαίνουσι, [140] οὐρέονται δὲ μᾶλ-

VARIÆ LECTIONES.

132 Sic MS. cod. vulgo erat ἀνόρχα τῶν ἐνόρχων *& non castrata, quam castrata.*

133 Αὐτῶν δὲ τῶν ζώων ἰσχυρότεραι μὲν αἱ σάρκες, αἱ μάλιστα πονοῦσαι, καὶ ἐναιμόταται, καὶ ἐν οἷσι κατακλίνεται; *ipsorum autem animalium carnes validores quidem, quæ optime laborant, & sanguine abundant, & in quibus recumbunt*, vulgo legebatur; verum nos lectionem MS. codicis secuti sumus, quæ meliorem sensum facit; & hanc in contextum intulimus.

134 αἱ ἥκιστα πονέουσαι, καὶ ὀλιγαιμόταται, καὶ ἐν τῆς σκιῆς, *quæ minime laborant, & parum admodum sanguinis habent, & in umbra* degunt. MS. cod.

135 κουφόταται δὲ τῶν σαρκῶν κεφαλαὶ, καὶ τὰ ὑπογάστρια, *levissimæ autem sunt carnes capitales & sub ventre*, musculi, pectines, pedes, legit Cornarius ex quibusdam exemplaribus. Cod. MS. totum istud sic legit κουφότατα δὲ κεφαλαὶ, πόδες, κτένες, καὶ μύες.

136 καὶ τρόφιμον, καὶ στάσιμον, *& alit, alvumque sistit*, habet MS. cod. & quidem recte; nam sequentia verba hanc emendationem postulant, καὶ στάσιμον non habetur in vulgatis exemplaribus, uno excepto Lindeno, qui hunc locum ita correxit.

137 Ὕδωρ, ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν, *aqua frigida & humida est.* MS. cod. quæ lectio probatur. Vulgati codd. ὕδωρ ψυκτικόν, *aqua refrigerat.* In margine rubricam περὶ οἴνου habetur.

138 τῶν δὲ οἴνων οἱ μέλανες, καὶ αὐστηροὶ, ξηραίνουσι, καὶ οὔτε διαχωρέονται, οὔτε οὐρέονται, οὔτε πτύουσι· ξηραίνουσι δὲ τῇ θερμασίῃ, τὸ ὑγρὸν ἐκ κ.τ.λ. habet MS. cod.

139 οἱ δὲ μαλακοὶ μέλανες, ὑγρότεροι καὶ ἀσθενέστεροι· καὶ φυσῶσιν ὑγρασίην ἐμποιέοντες· οἱ δὲ λευκοὶ αὐστηροὶ, θερμαίνουσι μὲν, οὐ μὴν ξηραίνουσιν. MS. cod.

140 Imp. Sambuc. cod. pro οὐρέονται emendat οὐρέουσι.

δὲ μᾶλλον, ἢ διαχωρέουσιν. Οἱ νέοι μᾶλλον τῶν οἴνων διαχωρέουσιν, [141] διότι ἐγγυτέρω τῆ γλεύκεός εἰσι, καὶ τρόφιμοι· κὴ οἱ ὄζοντες, [142] τῶν ἀνόσμων τῆς αὐτῆς ἡλικίης, διότι εὐπεπτέςεροί εἰσι, καὶ οἱ παχέες τῶν λεπτῶν. [143] Οἱ δὲ λεπτοὶ γλυκέες, οὐρέονται μᾶλλον, καὶ διαχωρέουσι, καὶ ὑγραίνουσι τὸ σῶμα, καὶ τὸ αἷμα ἀσθενὲς ποιέουσιν· [144] αὔξοντες δὲ τὸ ἀντίπαλον τῆ σώματος αἷμα ἐν τῷ σώματι. Γλεῦκος φυσᾷ, κὴ ὑπάγει, κὴ ἐκταράσσεται, [145] κὴ διαχωρέει. Φυσᾷ μὲν, ὅτι θερμαίνει· ὑπάγει δὲ ἐκ τῆ σώματος, ὅτι καθαίρει· ταράσσει δὲ, ζέον ἐν τῇ κοιλίῃ, καὶ διαχωρέει. [146] Οἱ ὄξυναι οἶνοι, ψύχουσι, [147] καὶ ἰσχναίνουσι, καὶ ὑγραίνουσι. Ψύχουσι μὲν, κὴ ἰσχναίνουσι, κένωσιν τῆ ὑγροῦ ἀπὸ σώματος ποιεύμενοι· ὑγραίνουσι δὲ, ἀπὸ τῆ ἐσιόντος [148] ὕδατος σὺν τῷ οἴνῳ. Ὄξος, ψυκτικὸν, [149] διότι τήκον τὸ ὑγρὸν ἐν τῷ σώματι καταναλίσκει· ἵςησι δὲ μᾶλλον, ἢ διαχωρέει, διότι οὐ τρόφιμον, καὶ δριμύ. Ἕψημα θερμαίνει, καὶ ὑγραίνει, καὶ ὑπάγει. Θερμαίνει μὲν, ὅτι οἰνῶδες· ὑγραίνει δὲ, ὅτι τρόφιμον· ὑπάγει δὲ, [150] ὅτι γλυκύ. Αἱ τρύγες ςεμφυλίτιδες ὑγραίνουσι, καὶ ὑπάγουσι, καὶ φυσῶσι· διότι, κὴ τὸ γλεῦκος τὸ αὐτὸ ποιέει. Μέλι θερμὸν κὴ ξηρὸν, ἄκρητον· σὺν ὕδατι δὲ, ὑγραίνει, κὴ διαχωρέει τοῖσι χολώδεσι, τοῖσι δὲ φλεγματώδεσιν, ἵςησιν. Ὁ δὲ γλυκὺς οἶνος, [151] διαχωρέει μᾶλλον τοῖσι φλεγματώδεσιν.

urinam movent, quam alvum dejiciant. Vina recentia alvum magis movent, quod musto sint propriora, & nutriunt; item odora magis quam inodora ejusdem ætatis, quia facilius concoquuntur, & crassa, quam tenuia. At tenuia dulcia urinam magis & alvum movent, corpusque humectant, & sanguinem imbecillum reddunt;
36 quum infestum corpori sanguinem in corpore augeant. Mustum flatum movet, & subducit, conturbatque, alvumque dejicit. Flatum quidem movet, quod calefaciat; e corpore autem subducit, quia purgat; conturbat autem, quia in ventriculo fervet, & alvo secedit. Vina acida refrigerant, extenuant, & humectant. Refrigerant quidem & extenuant, quod humidi e corpore vacuationem moliantur; humectant autem, ob aquam una cum vino ingredientem. Acetum refrigerat, quod corporis humidum colliquando absumat; magis autem alvum sistit, quam dejiciat, quia minime alit, & acre est. Sapa calefacit, humectat, & subducit. Calefacit quidem quia vinosa: humectat vero, quod nutriat; subdu-
37 cit autem quia dulcis. Fæces vinaceæ humectant, subducunt, & flatum excitant; quod etiam mustum idem efficiat. Mel calidum & siccum, quum est sincerum; ex aqua vero humectat, & biliosis alvum dejicit, pituitosis vero sistit. At vero vinum dulce, pituitosis magis per alvum secedit.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ τῶν ποῶν τε κὴ λαχάνων.

ΠΕρὶ δὲ λαχάνων ὧδε ἔχει. [152] Σκόροδον θερμὸν, κὴ διαχωρέει κὴ οὐρέεται, κὴ τοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν οὐκ ἀγαθόν. [153] Κάθαρσιν γὰρ τῆ σώματος πολλὴν ποιεύμενον, τὴν ὄψιν ἀπαμβλύνει· [154] διαχωρέει δὲ, κὴ οὐρέεται διὰ τὸ καθαρτικόν· ἑφθὸν ἀσθενέςερον, ἢ ὠμόν· [155] φῦσαν δὲ ἐμποιέει,

CAPUT VII.

De herbis & oleribus.

DE oleribus autem sic se res habet. Allium calidum est, & alvum movet, & urinam ciet, oculis minime bonum. Quum enim multam corporis purgationem faciat, visum hebetat; alvum autem & urinam ciet, propter vim purgantem; coctum crudo imbecillius; flatum autem pa-

VARIÆ LECTIONES.

141 διότι ἐγγυτέρω τοῦ γλυκέος Imp. Samb. cod.
142 τῶν ἀνόδμων MS. cod. & pro εὐπεπτέςεροί εἰσι, Idem cod. habet πεπειρότεροί εἰσι.
143 MS. cod. sic; οἱ δὲ λεπτοὶ οὐρέονται μᾶλλον· κὴ οἱ λευκοὶ κὴ οἱ λεπτοὶ γλυκέες οὐρέονται μᾶλλον, ἢ διαχωρέουσι, κὴ ψύχουσι μὲν, κ ἰσχναίνουσι, κὴ ὑγραίνουσι τὸ σῶμα.
144 αὔξονται τὸ ἐς τὸ ἀντίπαλον τῷ αἵματι ἐν τῷ σώματι MS. cod. Zuingerus τὸ ἀντίπαλον τοῦ αἵματος legit; intelligit autem de humore tenui, & aquoso.
145 ζέον ἐν τῇ κοιλίῃ, *fervens in ventre*, videlicet mustum, habent vulgata exemplaria, post ἐκταράσσεται; quæ verba, quum abundare videantur, rejecimus cum Æmil. Porto, quæ bene post ταράσσει linea sequenti ponuntur; id quod & fecit Lindenus in contextu græco, quamvis in latina interpretatione reliquerit, id quod sæpius a nobis animadversum fuit. MS. autem codex sic hunc locum effert: κὴ ἐκταράσσει, κὴ τὴν κοιλίην ὑπάγει, *& conturbat, & alvum subducit*, omisso κὴ διαχωρέει.
146 Omnes codices, quoscunque videre licuit, hunc locum sic efferunt οἱ ὀξυναῖοι οἶνοι. E contra vero MS. codex οἱ ὄξυναι οἶνοι, scribit, quæ lectio vulgatâ multo melior est, eamque in contextum intulimus.
147 κὴ ὑγραίνουσι, κὴ ἰσχναίνουσι MS. cod. inverso ordine.
148 Pro ὕδατος σὺν τῷ οἴνῳ MS. cod. habet ὕδατος ἐν τῷ οἴνῳ.
149 διότι τῆκον τὸ ὑγρὸν τὸ ἐν τῷ σώματι MS. cod. scribit.
150 ὅτι γλυκὺ, κὴ προσκαθήμενον· αἱ τρύγες ςεμφυλίδες ὑγραίνουσι, κὴ ὑπάγουσι, κὴ φυσῶσι. Ὅπερ κὴ τὸ γλεῦκος τὸ αὐτὸ ποιέει· μέλι θερμαίνει κὴ ξηραίνει, MS. cod. legit.
151 διαχωρέει μᾶλλον τοῖσι φλεγματίησι scribit MS. cod.
152 MS. cod. hunc locum ita habet: σκόροδον θερμὸν, κὴ διαχωρητικὸν, κὴ οὐρέεται ἀγαθὸν τοῖσιν σώμασι· τοῖσι δὲ ὀφθαλμοῖσι φλαῦρον, id est: *allium calidum est, & alvum dejicit, & urinam ciet; bonum corpori: oculis vero pravum.* Quidam codd. MSS. διουρέεται pro οὐρέεται legunt. Imp. autem Samb. habet οὐρέεται τῷ σώματι, quam lectionem videtur secutus Cornarius.
153 κάθαρσιν γὰρ ἐκ τοῦ σώματος πολλὴν ποιεύμενον, *multam enim ex corpore purgationem facit*, habet MS. cod.
154 διαχωρέει δὲ, κὴ διουρέεται Imp. Samb. cod.
155 MS. cod. φῦσαν δὲ ἐμποιέει, διὰ τοῦ πνεύματος τὴν ἐπίσπασιν, *flatum autem facit propter spiritus attractionem*, adductionem.

rit, propter spiritus vehementiam. Cepa visui quidem commoda: corpori vero noxia; quoniam calida & æstuosa, & per alvum non secedit: nullum enim alimentum corpori, neque utilitatem præbet; calefaciendo autem exiccat propter succum. Porrum minus quidem calefacit, urinam vero & alvum movet; etenim habet quid purgatorium; humectat autem, & ructum acidum sedat, ipsumque post reliquos cibos comedere præstat. Raphanus humectat, pituitam sua acrimonia diffundendo: folia vero non tantum vim habent; sed radix infesta est arthritico morbo laborantibus: per summa autem fluitat, & ægre concoquitur. Nasturtium calidum est, & carnem liquefacit; pituitam albam sistit, proindeque stranguriam infert. Sinapi calidum est, & alvum dejicit; sed & hoc urinæ difficultatem parit. Quin & eadem eruca facit. Coriandrum calidum, alvum sistit, & ructum acidum sedat, somnum conciliat, si postremo loco edatur. Lactuca frigidissima est priusquam succum habeat; imbecillitatem autem quandam corpori infert. Anethum calidum, & alvum sistit, olfactumque sternutamentum sedat. Apium urinam magis quam alvum movet; radices etiam magis, quam ipsum, alvum movent. Ocimum siccum est, calidum, & alvum sistit. Ruta urinam magis quam alvum movet; quandam etiam condensandi vim habet, & præpota adversus venena valet. Asparagus siccus est, & alvum sistit. Salvia sicca est, & alvum sistit. Solanum refrigerat, & in somnis semen effundere non permittit. Portulaca recens refrigerat, & sale condita calefacit, & purgat. Calamintha calefacit, & urinam movet. Mentha calefacit, & urinam ciet, vomitionemque sistit; ac si quis eam sæpe comedat, ejus genitale semen ita colliquefacit, ut effluat, & arrigere prohibet, corpusque imbecillum reddit. Ru-

διὰ τῦ πνεύματος τὴν ἐπίτασιν. Κρόμυον, τῇ μὲν ὄψει ἀγαθόν· τῷ δὲ σώματι, κακόν· [156] διότι θερμὸν καὶ καυσῶδές ἐςι, καὶ οὐ διαχωρέει· τροφὴν μὲν γὰρ οὐδεμίην δίδωσι τῷ σώματι, οὐδὲ ὠφελίην· θερμαῖνον δὲ ξηραίνει τὸν ὀπόν. [157] Πράσον θερμαίνει μὲν ἧσσον, οὐρέεται δὲ καὶ διαχωρέει· ἔχει δέ τι καθαρτικόν· ὑγραίνει δὲ, καὶ ὀξυρεγμίην παύει· καλὸν δὲ ὕςατον τῶν ἄλλων βρωμάτων ἐσθίειν αὐτό. Ῥαφανὶς ὑγραίνει, [158] διαχέουσα
38 τὸ φλέγμα τῇ δριμύτητι· [159] τὰ δὲ φύλλα ἧσσον, πλὴν πρὸς τοὺς ἀρθριτικοὺς μοχθηρὸν ἡ ῥίζη, [160] ἐπιπολάζον δὲ καὶ δύσπεπτον. [161] Κάρδαμον θερμὸν, καὶ τὴν σάρκα τήκον· ἵςησι δὲ φλέγμα λευκὸν, ὥςε ςραγγουρίην ἐμποιέειν. Νάπυ θερμὸν, [162] διαχωρητικὸν δὲ πλὴν δυσουρέεται καὶ τῦτο. Ἀλλὰ καὶ τὸ εὔζωμον παραπλήσια ποιέει. Κορίανον θερμὸν καὶ ςατικὸν, καὶ τὴν ὀξυρεγμίην παύει, [163] καὶ ὑπνωτικὸν, ἐὰν ὕςατον ἐδεσθῇ. Θρίδαξ ψυχρότατον, πρὶν τὸν ὀπὸν ἔχειν· ἀσθενείην δέ τινα ποιέει ἐν τῷ σώματι. [164] Ἄνηθον θερμὸν καὶ ςατικὸν, καὶ πταρμὸν παύει ὀσφραινόμενον. Σέλινον οὐρέεται μᾶλλον, ἢ διαχωρέει, καὶ αἱ ῥίζαι μᾶλλον ἢ αὐτὸ διαχωρέουσιν. [165] Ὤκιμον ξηρὸν καὶ θερμὸν, καὶ ςάσιμον. Πήγανον οὐρέεται μᾶλλον,
39 ἢ διαχωρέει, καὶ [166] συςρεπτικόν τι ἔχει, καὶ πρὸς τὰ φάρμακα τὰ βλαβερὰ [167] ὠφελέει προπινόμενον. [168] Ἀσπάραγος ξηρὸν καὶ ςάσιμον. Ἐλελίσφακον ξηρὸν καὶ ςατικόν. [169] Στρύχνος ψύχει, καὶ ἐξονειρώσσειν οὐκ ἐᾷ. [170] Ἀνδράχνη ψύ-
40 χει ἡ ποταινίη· ταριχευμένη δὲ θερμαίνει [171] καὶ καθαίρει. Καλαμίνθη θερμαίνει καὶ [172] οὐρέεται. Μίνθη θερμαίνει καὶ οὐρέεται, καὶ ἐμέτους ἵςησι· καὶ
41 ἢν πολλάκις ἐσθίῃ τις, [173] τὸν σπόρον αὐτῦ τήκει, ὥςε ῥέειν, καὶ ἐντείνειν κωλύει, καὶ τὸ σῶμα ἀσθενὲς ποιέει. Λάπαθον

VARIÆ LECTIONES.

156 Sic MS. cod. Vulgati codd. διότι θερμὸν, καὶ καυσῶδές ἐςι, καὶ διαχωρέει. Τροφὴν μὲν οὐδεμίην κ. τ. λ.

157 MS. cod. πράσον δὲ θερμαίνει μὲν ἧσσον, οὐρέεται δὲ καὶ διαχωρέει, ἔχει δέ τι καὶ καθαρτικόν.

158 Διαχέουσα τὸ φλέγμα τῇ ὑγρότητι MS. cod. *diffundens pituitam sua humiditate.*

159 Sic MS. codex multo melius junctim scribit; cum disjunctim hæc verba hunc in modum legerentur: τὰ δὲ φύλλα ἧσσον, πλὴν πρὸς τοὺς ἀρθριτικούς. Μοχθηρὸν ἡ ῥίζη, *folia vero minus, nisi in articularibus morbis. Radix vitiosa est.*

160 Sic MS. cod. habet; quam lectionem secuti sunt interpretes, pro vulgato ἐπιπελάζον, quod vitiose irrepserat in omnes codd.

161 Κάρδαμον, θερμαντικὸν, καὶ τὴν σάρκα τῆκον· ἀνίςησι φλέγμα λευκὸν, *nasturtium calefaciendi vim habet, & carnem liquefacit; pituitam albam sistit.* MS. cod.

162 διαχωρέει, δυσουρέεται δὲ, καὶ τοῦτο, καὶ εὔζωμον παραπλήσια τούτοισι διαπρήσσεται, *alvum dejicit, sed urinæ difficultatem parit: & eruca similia his efficit.* MS. cod.

163 Imp. Samb. cod. habet: ὕςατον δὲ ἐδεσθὲν καὶ ὕπνον ποιέει· MS. autem codex: ὕςατον δ' ἐπεσθιόμενον, καὶ ὑπνοποιέει.

164 ἄνηθον ἧσσον θερμὸν, *anethum minus calidum* MS. codex habet.

165 ὤκιμον ξηρὸν καὶ ςάσιμον omisso καὶ θερμόν, MS. cod.

166 ψυκτικόν τι, *quadamque tenus refrigerat,* legisse videtur Calvus.

167 ὠφελέει legimus, pro vulgato ὠφέλιμον, ex MS. cod. Ibidem post τὰ βλαβερὰ, καὶ ὀφθαλμοὺς Calvus addidisse videtur.

168 Cod. MS. sic: ἀσπάραγος, ξηρὸς καὶ ςάσιμος, pro ἀσπάραγος, ξηρὸν καὶ ςάσιμον.

169 Pro ςρύχνος MS. cod. & MSS. Reg. habent ςρύχνον.

170 ἀνδράχνη ψύχει ἡ ποταινίη, *portulaca recens refrigerat,* MS. cod. quæ lectio arridet Foesio pro ποταμίη *fluviatilis*, quod habetur in vulgatis exemplaribus.

171 Post θερμαίνει *calefacit*, MS. cod. orditur καὶ δὴ καθαίρει, *urtica purgat.*

172 Sic multo melius MS. cod. pro vulgato καθαίρει *purgat.*

173 τὴν γονὴν τήκει MS. cod. pro τὸν σπόρον αὐτοῦ τήκει. Imp. Samb. cod. τὸν σπόρον &c. habet.

θον θερμαῖνον διαχωρέει. [174] Ἀνάφραξις ὑγρὸν, εὖ μέν τοι διαχωρέει. [175] Βλῆτον οὐ θερμὸν, διαχωρητικόν. Κράμβη θερμαίνει, καὶ διαχωρέει, [176] καὶ τὰ χολώδεα ἄγει. Τεύτλου ὁ μὲν χυλὸς διαχωρέει· [177] τὸ δὲ λάχανον ἐσθιόμενον ἵστησιν· αἱ δὲ ῥίζαι τῶν τεύτλων διαχωρητικώτεραι. Κολοκύντη ψύχει, καὶ ὑγραίνει, καὶ διαχωρέει. Γογγυλὶς, καυσώδης· ὑγραίνει δὲ, καὶ ταράσσει τὸ σῶμα, οὐ μέν τοι διαχωρέει· [178] δυσουρέεται δέ. Γλήχων θερμαίνει, καὶ διαχωρέει. Ὀρίγανον θερμαίνει, ὑπάγει δὲ καὶ τὰ χολώδεα. Θύμβρη παραπλήσια [179] τῷ ὀριγάνῳ διαπρήσσεται. Θύμον θερμὸν, διαχωρέει, καὶ οὐρέεται· [180] ἄγει δὲ καὶ φλεγματώδεα. [181] Ὕσσωπον θερμὸν καὶ φλεγματώδεα ἄγει. Τῶν δὲ ἀγρίων λαχάνων [182] ὁκόσα τῷ στόματι θερμαντικὰ καὶ εὐώδεα, ταῦτα θερμαίνει καὶ οὐρέεται μᾶλλον, ἢ διαχωρέει. Ὁκόσα δὲ ὑγρὴν φύσιν ἔχει καὶ ψυχρὴν, καὶ μωρὴν, [183] καὶ ὀσμὰς βαρείας, ὑποχωρέεται μᾶλλον, ἢ οὐρέεται. Ὁκόσα δὲ ἔτι στρυφνὰ, καὶ αὐστηρὰ, στάσιμα. Ὁκόσα δὲ δριμέα [184] καὶ εὐώδεα, οὐρέεται. Ὁκόσα δὲ δριμέα καὶ ξηρὰ ἐν τῷ στόματι, ταῦτα πάντα ξηραίνει· ὁκόσα δὲ ὀξέα, ψυκτικά. Οἱ δὲ χυμοὶ, διουρητικοί· [185] κρήθμου, σελίνου, σκορόδου ἀποβρέγματα, κυτίσου, [186] μαράθρου, πράσσου, ἀδιάντου, [187] στρύχνου ὃ καὶ ψύχει. Σχολοπένδριον, μίνθη, σέσελι, καυκαλίδες, ὑπερικὸν, κνίδαι. Διαχωρητικὰ δὲ, καὶ καθαρτικὰ, ἐρέβινθοι, φακὴ, κριθαὶ, τεῦτλα, κράμβη, λινόζωστις, ἀκτὴ, κνίκος. Ταῦτα πάντα ὑποχωρέεται μᾶλλον, ἢ διουρέεται.

mex calefaciendo alvum movet. Atriplex humida eſt, belle tamen alvum dejicit. Blitum non calidum, alvum movet. Braſſica calefacit, per alvum ſecedit, & bilioſa educit. Betæ ſuccus quidem alvum dejicit: olus autem ipſum cibo ſumptum ſiſtit; radices vero betæ alvum magis movent. Cucurbita refrigerat, & humectat, alvoque ſecedit. Rapum æſtuoſum eſt; humectat autem & corpus conturbat, non tamen per alvum ſecedit; verum urinæ difficultatem adfert. Pulegium calefacit & alvum movet. Origanum calefacit, bilioſa tamen ſubducit. Thymbra eadem, quæ origanum, efficit. Thymum calidum, alvum & urinam movet; & pituitoſa educit. Hyſ-
42 ſopum calidum, & pituitoſa ducit. Ex agreſtibus autem oleribus, quæ os calefaciunt & odorata ſunt, ea calefaciunt, & urinam potius quam alvum movent. Quæ vero humidam habent naturam & frigidam, ac inſipidam, & odorem gravem, per alvum magis ſeceduut quam per urinam. Quæ acerba & auſtera, alvum ſiſtunt. Quæ acria & odorata, urinam provocant. Quæ acria & ſicca ſunt in ore, ea omnia ſiccant: quæ acida, refrigerant. Hi ſucci urinam
43 movent, crethmi, apii, allii cremor, cytiſi, fœniculi, porri, adianti, ſolani, qui &
44 refrigerat. Scolopendrium, mentha, ſeſeli, caucalides, hypericum, urticæ. Alvum ve-
45 ro movent & purgant, cicer, lens, hordeum, beta, braſſica, mercurialis, ſambucus, cnicus. Hæc omnia alvum potius quam urinam movent.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'. — CAPUT VIII.

Περὶ τῶν διαφόρων καρπῶν.

Περὶ δὲ ὀπώρης ὧδε ἔχει. Τὰ μὲν ἐγκάρπια, διαχωρητικώτερα· τὰ

De fructibus diverſis.

AT vero de fructibus autumnalibus, ſic ſe res habet. Fructus ſeminibus referti alvum

VARIÆ LECTIONES.

174 MS. cod. ἀνάφραξις ὑγρὸν, εὖ μέντοι διαχωρέει, καὶ τὰ χολώδεα ἄγει, *Atriplex humida eſt, belle alvum movet, bilioſosque humores evacuat*, quæ lectio veriſſima eſt, eamque amplectimur. Atriplex, inquiunt Galen. & Dioſcorides ἔστι δὲ κοιλίας μαλακτικὴ, *alvum mollit*, Libr. II. cap. 145. Vulgati codices legunt ἀνδράφαξις ὑγρὸν, οὐ μήν τοι διαχωρέει, *atriplex humida eſt, non tamen alvum movet.* Cæterum quamvis ἀνδράφαξις legebatur apud Theophr. tamen ἀνάφραξις frequentius nominata reperitur, nec etymi ratio traditur ſecundum quod poſſit ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς derivari. Vide ſis Stephan. Theſ. ling. Græc. Tom. I. p. 435.

175 Vulgati codd. βλῆτον θερμὸν, οὐ διαχωρητικὸν habent; verum nos particulam negativam poſt βλῆτον ponimus, ſiquidem Galen. VI. ſimpl. ait *Blitum frigidum & humidum eſſe in ſecundo gradu.* Huic conſentiunt Arabes. Plinius Libr. XXI. cap. 22. innuit ejus uſu *ventrem adeo turbari, ut choleram morbum quibusdam faciat.* Galen. II. de Alim. fac. cap. 45. cum atriplice comparans, *ſubſtantiam* dicit *habere aqueam, qua lubricet alvum*; quo ſenſu forte Dioſcorides, ἔστι δὲ εὐκοίλιον, blitum *eſt alvo utile*, dixit.

176 Pro καὶ τὰ χολώδεα ἄγει, MS. cod. habet χολώδεα δὲ ἄγει, *bilioſa vero educit.* Ibid. pro τεύτλου cod. habet σεύτλου eodem ſenſu.

177 MS. cod. ſic legit: αὐτὸ δ' ἵστησι· αἱ δὲ ῥίζαι τῶν σεύτλων διαχωρητικώτεραι.

178 Pro δυσουρέεται MS. cod. οὐρέεται.

179 τῷ ὀριγάνῳ deeſt in MS. cod.

180 ἄγει δὲ φλεγματώδεα omiſſo καὶ cod. MS.

181 MS. cod. Ὕσσωπος θερμαίνει καὶ ὑπάγει φλεγματώδεα, *hyſſopum calefacit, & pituitoſa ſubducit*, quæ lectio arridet. In quodam MS. Reg. ex ſcholio quodam adſcribitur in margine, φλεγματώδεα ἄγει, quod illius vocis (φλεγματώδης) explicatio quædam eſſe videtur, hancque lectionem in textum intulit Lindenus. Vide Foeſium Oecon. voce φλέγμα.

182 ὁκόσα ἐν τῷ στόματι θερμαντικὰ, *quæ in ore calefaciendi vim obtinent* MS. cod. & ταῦτα θερμαίνει μᾶλλον καὶ οὐρέεται, *ea calefaciunt magis, & urinam movent.*

183 Pro καὶ MS. cod. habet ἢ *vel* & pro καὶ αὐστηρὰ, idem ἢ αὐστηρά.

184 καὶ εὐώδεα, διουρέεται MS. cod. ibidem pro ἐν τῷ στόματι Aſulana exemplaria habent, ἐν τῷ σώματι, *in corpore*, & ſequens πάντα delet MS. cod. & Imp. Samb.

185 Sic MS. cod. legit, quod ſecuti ſunt interpretes, pro κράμβου.

186 μαράθου eodem ſenſu MS. cod. ibidem πρασίου, *marrubii*, legiſſe videtur Calvus. MS. vero cod. πράσου *porri.*

187 στρύχνου, ὃ καὶ ψύχει, *ſolani, qui & refrigerat*, ſcilicet ſuccus, legimus ex Imp. Samb. Editi codd. στρύχνου ψύχει habent. Quædam exemplaria Reg. στρύχνου, καὶ αὐτὰ ψύχει. Aldus vero στρύχνου τάδε ψύχει. Poſt ψύχει Calvus addit σκορόδου ἀποβρέγματα, *allii decoctum.*

vum magis movent; virides magis quam ficci. Horum autem facultas explicabitur. Mora calefaciunt, & humectant, per alvumque fecedunt. Pyra matura calefaciunt, & humectant, & alvum dejiciunt; dura vero fiftunt. Pyra filveftria, hiberna, matura alvum movent, eamque purgant; cruda vero fiftunt. Mala dulcia ægre concoquuntur; acida autem & matura minus. Cydonia aftringunt, neque alvum dejiciunt. Malorum autem fucci vomitiones fiftunt & urinam promovent, quod & odor ante vomitionem præftat. Mala filveftria alvum fiftunt; cocta vero comefta magis alvum dejiciunt: ad refpirationem, quæ non nifi erecta cervice fit, tum eorum fucci, tum ipfa quoque epota juvant. Sorba, mefpila, corna, aliique id genus fructus, alvum fiftunt, & acerbi funt. Mali punici dulcis fuccus alvum dejicit; verum æftuofum quiddam habet. Mala punica vinofa minus æftuofa funt: acida vero magis refrigerant. At omnium nuclei tardæ coctionis. Cucumeres crudi, frigidi, ægreque concoquuntur: maturi vero, urinam & alvum dejiciunt; verum flatus excitant. Uvarum racemi, calidi & humidi, alvum dejiciunt; præcipue quidem albi. Dulces igitur potenter calefaciunt, quod multum jam calidi obtineant: immaturi vero minus calefaciunt; potu autem magis purgant. Ficus & uvæ paffæ æftuofæ funt, alvum tamen dejiciunt. Ficus viridis humectat, alvum dejicit, & calefacit: humectat quidem, quod fucco prægnans fit; calefacit vero propter lac: fed alvum dejicit, proter ejusdem dulcedinem. Primæ ficus vitiofiffimæ, quia lacte pleniffimæ; optimæ autem poftremæ. Ficus aridæ æftuofæ, alvum tamen dejiciunt. Amygdalæ æftuofæ funt, & nutriunt, his de caufis: æftuofæ quidem, quia pingues; nutriunt autem, quia carnofæ. Nuces rotundæ his fimiliter funt.

46 δὲ χλωρὰ, τῶν ξηρῶν. Ἡ δὲ δύναμις [188] εἴρησεται αὐτέων. Μόρα θερμαίνει, καὶ ὑγραίνει, καὶ διαχωρέει. Ἄπιοι πέπειροι θερμαίνουσι, καὶ ὑγραίνουσι, καὶ διαχωρέουσιν· αἱ δὲ σκληραὶ, ςάσιμοι. [189] Ἀχράδες χειμέριοι, πέπειροι διαχωρέουσι, καὶ τῆς κοιλίης καθαρτικαί· αἱ δὲ ὠμαὶ, ςάσιμοι. Μῆλα γλυκέα, δύσπεπτα· τὰ δὲ ὀξέα, καὶ πέπονα, ἧσσον. Κυδώνια ςυπτικὰ, καὶ οὐ διαχωρέουσιν. Οἱ δὲ χυλοὶ τῶν μήλων πρὸς τοὺς ἐμέτους ςατικοὶ, καὶ οὐρητικοὶ, καὶ ὀδμαὶ [190] πρὸ τῶν ἐμέτων. Τὰ δὲ ἄγρια μῆλα, ςατικά· [191] ἑφθὰ δὲ ἐσθιόμενα, μᾶλλον διαχωρητικά· πρὸς δὲ τὴν ὀρθοπνοίην, οἵτε χυλοὶ αὐτῶν, καὶ αὐτὰ πινόμενα ὠφελέει. Οὖα δὲ, καὶ μέσπιλα, καὶ κρανία, [192] καὶ ὅση ἄλλη τοιαύτη ὀπώρη, ςατικὴ, καὶ ςρυφνή. [193] Ῥοιῆς γλυκείης ὁ χυλὸς, διαχωρέει· καυσῶδες δέ τι ἔχει. Αἱ οἰνώδεες τῶν ῥοιῶν, ἧσσον καυσώδεες· αἱ δὲ ὀξεῖαι, ψυκτικώτεραι. [194] Οἱ δὲ πυρῆνες πάντων ςάσιμοι. Σίκυοι ὠμοὶ ψυχροὶ, καὶ δύσπεπτοι· [195] οἱ δὲ πέπειροι οὐρέονται, καὶ διαχωρέονται φυσώδεες δέ. Βότρυες, θερμοὶ καὶ ὑγροὶ, καὶ διαχωρητικοί· [196] μάλιςα μὲν οἱ λευκοί· οἱ μὲν οὖν γλυκέες, θερμαίνουσιν ἰσχυρῶς, διότι πολὺ ἤδη τοῦ θερμοῦ ἔχουσιν. Οἱ δὲ ὀμφακώδεες, ἧσσον θερμαίνουσι· καθαίρουσι δὲ [197] μᾶλλον πινόμενοι. Σῦκα καὶ ςαφίδες, καυσώδεα· διαχωρητικὰ δέ. Σῦκον χλωρὸν ὑγραίνει, καὶ διαχωρέει, καὶ θερμαίνει· ὑγραίνει μὲν [198] ὅτι ἔγχυλόν ἐςι· θερμαίνει δὲ διὰ τὸν ὀπόν· διαχωρέει δὲ, [199] διὰ τὸ γλυκὺ τοῦ ὀποῦ. Τὰ [200] πρῶτα τῶν σύκων, κάκιςα· ὅτι εἰσὶν ὀπωδέςατα: βέλτιςα δὲ, τὰ ὕςατα. [201] Τὰ ξηρὰ σῦκα 96 καυσώδεα· διαχωρητικὰ δέ. Αἱ ἀμυγδαλαὶ καυσώδεες· [202] τρόφιμοι δέ εἰσι διὰ ταῦτα· καυσώδεες μὲν, διὰ τὸ λιπαρόν· τρόφιμοι δὲ, διὰ τὸ σαρκῶδες. [203] Κάρυα τὰ ςρογγύλα, παραπλησίως ταύταις ἔχουσι.

Τὰ

VARIÆ LECTIONES.

188 *εἰρήσεται, explicabitur* MS. cod. habet pro *εἴρηται dicta funt*, quemadmodum legunt vulgata exemplaria. Ejus lectionem prætulimus; neque enim adhuc dicta funt, quæ explicanda proponit auctor. Ibidem pro *αὐτέων*, habent quædam exemplaria *ἑκαςέων*.

189 *ἀχράδες δὲ χειμέριοι, πέπειροι διαχωρέουσι καὶ τὴν κοιλίην καθαίρουσιν· αἱ δὲ ὠμαὶ, ςάσιμοι. Μῆλα κυδώνια, δύσπεπτα ὀξέα, πέπονα ἧσσον· ἔχει δέ τι ςυπτικόν· οἱ δὲ χυλοὶ πρὸς τοὺς ἐμέτους. Pyra Silveftria, hiberna, matura alvum movent, & eam purgant; cruda vero fiftunt. Mala Cydonia concoctu difficilia, acida; matura minus; habent autem vim aliquam adftringendi: fucci autem vomitiones* fiftunt &c. MS. cod.

190 Pro *πρὸ τῶν ἐμέτων* MS. cod. *πρὸς τοὺς ἐμέτους*.

191 *ἑφθὰ δὲ μᾶλλον διαχωρέει, cocta vero magis alvum movent*, MS. cod. habet.

192 *καὶ ἡ τοιαύτη* legit MS. cod. pro *καὶ ὅση ἄλλη τοιαύτη*.

193 *Καὶ ῥοιῆς γλυκείης ὁ χυλὸς, & mali punici fuccus dulcis*, codd. habent, *καὶ* vero delet Imp. Corn. quem fequimur.

194 *Οἱ δὲ πυρῆνες πάντων, ςάσιμοι*, iftud de tarda coctione interpretandum effe videtur, non autem de alvi conftipatione, quemadmodum fecerunt interpretes, vide Lind. Exercit. XIII. §. 507. V. §. 91. 92.

195 Sic MS. cod. Editi codd. vero, *οἱ δὲ πέπονες οὐρέονται* habent, nullo fane fenfu, nam prius Hippocrates enumerans facultates cucumeris crudi, frigidi, quod difficulter concoquatur; fequitur, ut quid maturus præftet in corpore, demonftretur: hinc apparet vitiatam effe vulgatam lectionem, quæ hoc de peponibus accipit.

196 Sic MS. cod. quam lectionem fequuntur, interpretes, *μὲν* non habent editi codd.

197 In cod. MS. abeft *μᾶλλον, magis*. Deinde in eodem cod. fequitur *ἀςαφίδες δὲ καυσώδεις· διαχωρέει δέ*. Iftud *δὲ* delet Imp. Samb. cod. poft *διαχωρητικά*.

198 Pro *ὅτι ἔγχυλόν ἐςι* MS. cod. habet *διὰ τὸ ἔγχυλον εἶναι*.

199 *διὰ τὸ γλυκὺ τοῦ ὀποῦ* deeft in cod. MS.

200 *πρῶτα σῦκα* Imp. Samb. cod. habet, & poft *ὅτι* in MS. cod. *εἰσὶν* deeft.

201 *Ξηρὰ σῦκα, καυσώδεα μέν· διαχωρέει δέ· ἀμύγδαλα, καυσώδεις* fcribitur in MS. cod.

202 *τρόφιμοι δὲ· καυσώδεις μὲν διὰ τὸ λιπαρόν*, id eft: *nutriunt autem; æftuofa quidem, quia pingues.* MS. cod.

203 *Κάρυα ςρογγύλα παραπλήσια* legit MS. cod. pro *καὶ κάρυα ςρογγύλα παραπλησίως*, uti habetur in vulgatis codd. Ita etiam Imp. Samb. & Fevreus, ac delent vulgata verba, *ταύταις ἔχουσι*.

[204] Τὰ δὲ πλατέα πέπονα, τρόφιμα κὴ διαχωρητικά. Καθαρὰ δὲ ἐόντα, καὶ φῦσαν ἐμποιέουσιν. Οἱ δὲ χιτῶνες αὐτέων ςάσιμοι· [205] ἀκυλοὶ, κὴ βάλανοι, κὴ φηγοὶ, ςατικὰ ὠμὰ κὴ ὀπτά· ἑφθὰ δὲ, ἧσσον.

Latæ vero maturæ, nutriunt & alvum dejiciunt. Purgatæ autem, etiam flatus pariunt; earum vero tunicæ alvum sistunt. Glandes ilignæ, quercinæ & fagineæ, crudæ & tostæ alvum sistunt; coctæ vero, minus.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ΄.

Περὶ τῶν ὧν τινων σαρκῶν· περὶ τῆς ταριχείας τε, κὴ γενέσεων, κὴ ἐνεργειῶν, κὴ χρόνου, κὴ ἑψήσεως τροφῶν.

ΤΑ πίονα τῶν κρεῶν, καυσώδεα· [206] διαχωρητικὰ δέ. Κρέα ταριχηρὰ, ἐν οἴνῳ μὲν ὄντα, ξηραίνει καὶ τρέφει. Ξηραίνει μὲν, διὰ τὸν οἶνον· τρέφει δὲ, διὰ τὴν σάρκα. Ἐν ὄξει δὲ τεταριχευμένα, [207] θερμαίνει μὲν, ἧσσον δὲ διὰ τὸ ὄξος· τρέφει δὲ ἱκανῶς. Ἐν ἁλσὶ δὲ κρέα ταριχηρὰ, τρόφιμα μὲν ἧσσον, διὰ τὸ ἅλας τοῦ ὑγροῦ ἀπεςερημένα· ἰσχναίνει δὲ, καὶ ξηραίνει, κὴ διαχωρέει ἱκανῶς. Τὰς δὲ δυνάμιας ἑκάςων ἀφαιρέειν, [208] καὶ προςιθέναι ὧδε χρή. Πυρὶ καὶ ὕδατι πάντα ξυνίςαται, κὴ ζῶα κὴ φυτὰ, κὴ ὑπὸ τουτέων αὔξεται, κὴ ἐς ταῦτα διακρίνεται· τῶν μὲν οὖν ἰσχυρῶν σιτίων, ἑψῶντα πολλάκις, καὶ [209] διαψύχοντα, τὴν δύναμιν ἀφαιρέειν, κὴ προςιθέναι πάλιν ὧδε χρή. Τῶν δὲ ὑγρῶν πυροῦντα κὴ φώζοντα, τὴν ὑγρασίην ἐξαιρέεσθαι· τῶν δὲ ξηρῶν, βρέχοντα κὴ νοτίζοντα τὴν ξηρότητα· τῶν δὲ ἁλμυρῶν, βρέχοντα κὴ ἑψῶντα τὴν ἁλμήν. Τῶν δὲ πικρῶν, κὴ δριμέων, τοῖσι γλυκέσι διακιρνῶντα. Τῶν δὲ ςρυφνῶν, τοῖσι λιπαροῖσι. [210] καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων πάντων, ἐκ τῶν προειρημένων χρὴ γινώσκειν. [211] Ὁκόσα πυρούμενα, ἢ φωζόμενα, ςάσιμά ἐςι μᾶλλον τῶν ὠμῶν· διότι τὸ ὑγρὸν ὑπὸ τοῦ πυρὸς ἀνήρηται, " [212] 47 κὴ τὸ ὀπῶδες, κὴ τὸ λιπαρόν. Ὁκόταν γοῦν ἐς τὴν κοιλίην ἐμπέσῃ, ἕλκει τὸ ὑγρὸν ἐκ τῆς κοιλίης ἐπ᾽ αὐτά, [213] συγκλείοντα τὰ ςόματα τῶν φλεβίων, ξηραίνοντα κὴ θερμαίνοντα· [214] ὥςε ἵςησι τὰς διεξόδους τοῦ ὑγροῦ. " Τὰ δὲ ἐκ τῶν ἀνύδρων, κὴ ξηρῶν, κὴ πνιγη- 48

CAPUT IX.

De carnibus quibuscunque; de conditura, natalibus, effectis, tempore, & coctura alimentorum.

CArnes pingues æstuosæ; sed alvum dejiciunt. Carnes conditæ ac asservatæ in vino, siccant & nutriunt. Siccant quidem propter vinum; nutriunt vero propter carnem. Aceto autem conditæ, calefaciunt certe, propter acetum tamen minus; sed abunde nutriunt. At sale conditæ, minus quidem nutriunt, humido a sale spoliatæ; extenuant tamen & siccant, abundeque alvum dejiciunt. Singulorum autem vires ad hunc modum detrahere, & adjicere oportet. Ex igne & aqua constant cuncta, tum animantia tum plantæ, & ex his concrescunt, ac in hæc resolvuntur; firmorum ciborum vim sæpe elixando & exiccando auferre; & augere rursus ad hunc modum oportet. Humidorum quidem, torrendo & assando, humiditatem detrahere; siccorum vero, macerando & irrigando siccitatem: salsorum autem macerando & coquendo salsuginem. Amara & acria dulcibus, acerba vero pinguibus permiscendo: ac de reliquis omnibus ex prædictis æstimare oportet. Quæcunque tosta aut assata sunt, crudis magis alvum sistunt; quod humidum, & succulentum, & pingue ab igne detractum sit. Quum igitur in ventriculum inciderint, humidum ad se e ventre trahunt; & venarum oscula exsiccando & calefaciendo occludunt; proindeque humoris transitus coarctant. Quæ vero e locis minime aquosis, siccis & æstuosis proveniunt, ea om-

Variæ Lectiones.

204 Pro τὰ δὲ πλατέα πέπονα, τρόφιμα κὴ διαχωρητικὰ, *lata vero matura, nutriunt, & alvum dejiciunt*, MS. cod. legit: τὰ δὲ πλατέα κάρυα, τρόφιμα· πέπονα, κὴ διαχωρέει, *lata vero nuces nutriunt; matura & alvum dejiciunt*. Ibidem καθαρὰ ἐόντα, deleto δὲ dicitur in eodem cod. MS.

205 Pro ἀκυλοὶ κὴ βάλανοι, κὴ φηγοὶ ςατικὰ MS. cod. habet ἀκυλοὶ κὴ βάλανοι δρυ[illegible] ςατικὰ ὠμὰ &c. *acyli ilicis, & glandes quernæ alvum sistunt crudæ*, omissis κὴ ὀπτὰ & *tostæ*.

206 MS. cod. διαχωρέει δὲ· κρέα ταριχηρὰ, ἐν οἴνῳ μὲν.

207 θερμαίνει μὲν, διὰ δὲ τὸ ὄξος, *calefaciunt quidem, verum propter acetum*, omisso ἧσσον *minus* MS. cod.

208 κὴ προςιθέναι ὧδε χρὴ, εἰδότα ὅτι πυρὶ κὴ ὕδατι, κ. τ. λ. & *adjicere oportet hoc modo, scientem, quod igne & aqua, &c.* habet MS. cod.

209 τὸ διαψύχειν *exiccare* significat, ut τὰς ναῦς διαψῦξαι apud Thucid. libr. VI. videre est, qui Hippocrati coætaneus fuit. Ibid. κὴ προςιθέναι ὧδε χρὴ, *& augere hoc modo oportet*, omisso πάλιν Imp. Samb. cod. Hæc vero omittuntur in MS. cod.

210 κὴ τῶν ἄλλων πάντων omisso ἐπὶ MS. cod.

211 κὴ ὁκόσα habent quædam exemplaria. istud sic legit MS. cod. ὅσα πυρωτὰ, ἢ φωζόμενα, ςάτικά ἐςι.

212 κὴ τὸ πυρῶδες, ἢ τὸ λιπαρὸν editi codd. Ast κὴ ἐκπυροῦται τὸ λιπαρὸν, *& igne absumptum est pingue* legit Linden. Πιῶδες Imp. Corn. & Zuinger. intelligentes, ut putat Foesius, humidum suave, quodque in alimento leve est, & aëreum; ita ut λιπαρὸν, *pingue*, & oleosum accipiatur. Ast alii per πῖος, aut πιῶδες, id intelligunt, in quo plus solidi, quam humidi redundat, quum λιπαρὸν id sit, in quo magis humidum dominatur. Ipse autem Foesius κὴ πυρῶδες cum præcedenti ὑγρὸν conjungens, *humidum igneum* vertit, particula κὴ silentio prætermissa. Nos ex MS. cod. restituimus, κὴ τὸ ὀπῶδες, & *succulentum*; quæ lectio vulgatâ melior est

213 συγκλείει τὰ ςόματα Fevr. Linden. ξυγκλείοντα μὲν τὰ ςόματα τῶν φλεβίων, ξηραίνοντα δὲ κὴ θερμαίνοντα.

214 ὥςε ἵςησι τὰς διεξόδους τῶν ὑγρῶν MS. cod.

ea omnia ſicciora & calidiora ſunt, & robur plurimum corpori exhibent; eo quod pari mole & copia graviora ſunt ac denſiora, uberioremque fœtum ferunt, quam quæ humidis, riguis, & frigidis locis naſcuntur. Ea autem humidiora, leviora & frigidiora ſunt. Neque igitur ſolum ipſius cibi & potus, atque animantium, ſed & patriæ, ex qua oriuntur, vim noſſe oportet. Quum ergo ex iiſdem etiam cibis validum alimentum corpori offerre volent, his, quæ ex locis minime aquoſis prodeunt, utendum, tum cibis, tum potionibus, tum animantibus. Quum vero levius atque humidius, his, quæ ex riguis locis naſcuntur, utendum. Dulcia, acria, ſalſa, amara, auſtera, & carnoſa calefacere ſolent, tum quæ ſicca ſunt, tum quæ humida. Quæ igitur plus ſiccæ partis in ſe habent, ea ſiccant quidem & calefaciunt. Quæ vero plus humidæ partis, hæc omnia calefaciendo humectant, & magis quam ſicca per alvum ſecedunt. Nam quum alimentum amplius corpori præbeant, in ventriculum repugnantiam faciunt, & humectando alvum dejiciunt. Quæ vero calefacientia ſiccant, tum cibi, tum potus, neque ſputum, neque urinam, neque dejectionem cientia, corpus ſiccant has ob cauſas. Incaleſcens corpus humido vacuatur: partimque ab ipſis cibis, partim etiam a calore animæ in alimentum abſumitur; partim vero calefactum & attenuatum, per cutim foras propellitur. Dulcia vero, pinguia, & oleoſa idcirco implent, quia ex parva mole multum ſe diffundunt: calefacta vero & diffuſa, calore corpus replent, & tranquillum reddunt. Acida autem, acria, auſtera, acerba, & ex toto collata, & ſicca, non implent; ideo quod venarum ora tum aperiunt, tum expurgant: & partim quidem ſiccantia, partim vero mordentia & aſtringentia horrorem inferunt, & carnis humidum in parvam molem contrahunt: atque ita vacuum multum in corpore oritur. Quum igitur paucis implere, vel multis vacuare voles, hiſce utitor. Recentia omnia plus roboris quam cætera exhibent; propterea quod vivo ſunt propinquiora. At vetuſta autem ac mar-

ρῶν χωρίων, ἅπαντα ξηρότερα καὶ θερμότερα, καὶ ἰσχὺν πλείω παρέχεται ἐς τὸ σῶμα· διότι ἐκ τοῦ ἴσου ὄγκου, βαρύτερα καὶ πυκνότερα, καὶ πολύνοστά ἐστιν, ἢ τὰ ἐκ τῶν ὑγρῶν, καὶ ἀρδομένων, καὶ ψυχρῶν. Ταῦτα δὲ ὑγρότερα, καὶ κουφότερα, καὶ ψυχρότερα. Οὔκουν δεῖ τὴν δύναμιν μόνον αὐτέων γνῶναι τοῦ τε σίτου, καὶ τοῦ πόματος, καὶ τῶν ζώων, [215] ἀλλὰ καὶ τῆς πατρίδος ὁπόθεν εἰσίν. Ὁκόταν γοῦν βούλωνται τροφὴν ἰσχυρὰν τῷ σώματι [216] προσενεγκεῖν, καὶ ἀπὸ τῶν αὐτέων σιτίων, τοῖσιν ἐκ τῶν ἀνύδρων χωρίων χρηστέον, καὶ σίτοισι καὶ πόμασι, καὶ ζώοισιν. Ὁκόταν δὲ κουφοτέρῃ τῇ τροφῇ καὶ ὑγροτέρῃ, τοῖσιν ἐκ τῶν ἀρδομένων, χρηστέον. Τὰ γλυκέα, καὶ τὰ δριμέα, καὶ τὰ ἁλυκὰ, καὶ τὰ πικρὰ, καὶ τὰ αὐστηρὰ, [217] καὶ σαρκώδεα θερμαίνειν πέφυκε, [218] καὶ ὅσα ξηρά ἐστι, καὶ ὅσα ὑγρά. [219] Ὁκόσα μὲν οὖν ξηροῦ μέρος πλέον ἔχει ἐν αὐτέοισιν, ταῦτα μὲν ξηραίνει, καὶ θερμαίνει. [220] Ὁκόσα δὲ ὑγροῦ μέρους ἔχει πλέον, ταῦτα πάντα [221] θερμαίνοντα ὑγραίνει, καὶ διαχωρέει μᾶλλον, ἢ τὰ ξηρά. Τροφὴν γὰρ μᾶλλον ἐς τὸ σῶμα διδόντα, [222] ἀντίστασιν ποιέεται ἐν τῇ κοιλίῃ, καὶ ὑγραίνοντα διαχωρέει. [223] Ὁκόσα δὲ διαθερμαίνοντα ξηραίνει, ἢ σῖτα, ἢ ποτὰ, οὔτε πτύσιν, [224] οὔτε οὔρησιν, οὔτε διαχώρησιν ποιεῦντα, ξηραίνει τὸ σῶμα, διὰ τάδε. Θερμαινόμενον τὸ σῶμα κενοῦται τοῦ ὑγροῦ· [225] τὸ μὲν ἀπ᾽ αὐτέων τῶν σιτίων, τὸ δὲ εἰς τὴν τροφὴν τῷ τῆς ψυχῆς θερμῷ καταναλίσκεται· τὸ δὲ διὰ τοῦ χρωτὸς ἐξωθέεται, θερμαινόμενον καὶ λεπτυνόμενον. [226] Τὰ δὲ γλυκέα, καὶ τὰ πίονα, καὶ τὰ λιπαρὰ, πληρωτικά ἐστι· διότι ἐξ ὀλίγου ὄγκου, πολύχοά ἐστι· θερμαινόμενα δὲ καὶ διαχεόμενα, πληροῖ τὸ θερμὸν ἐν τῷ σώματι, [227] καὶ γαληνίζειν ποιέει. Τὰ δὲ ὀξέα, καὶ δριμέα, καὶ αὐστηρὰ,
49 καὶ στρυφνὰ, καὶ συγκομιστὰ, καὶ ξηρὰ, οὐ πληροῖ· διότι τὰ στόματα τῶν φλεβῶν ἀνέωξέ τε καὶ διεκάθηρε· καὶ τὰ μὲν ξηραίνοντα, τὰ δὲ δάκνοντα, [228] καὶ στύφοντα φρίξαι καὶ συστῆσαι ἐς ὀλίγον ἐποίησεν ὄγκον, τὸ ὑγρὸν τὸ ἐν τῇ σαρκί· καὶ τὸ κενὸν πουλὺ ἐγένετο ἐν τῷ σώματι. [229] Ὁκόταν γοῦν βούλῃ ἀπ᾽ ὀλίγων πληρῶσαι, ἢ ἀπὸ πλειόνων κενῶσαι, [230] τοῖσι τοιούτοισι χρέεσθαι. Τὰ πρόσφατα πάντα, [331] ἰσχὺν πλείω παρέχεται τῶν ἄλλων, διὰ τόδε· ὅτι ἔγγιον τοῦ ζῶντός ἐστι. Τὰ δὲ ἕωλα καὶ σαπρὰ διαχω-

VARIÆ LECTIONES.

215 ἀλλὰ καὶ τὰς πατρίδας ὁκόθεν εἰσιν, ὅτ᾽ ἂν μὲν οὖν βούλωνται τροφὴν ἰσχυροτέρην, habet MS. cod.
216 προσενεγκεῖν, ἀπὸ τῶν κ. τ. λ. Imp. Samb. deleto καὶ.
217 καὶ τὰ σαρκώδεα MS. cod. & Imp. Samb. cod.
218 καὶ ὅσα ξηρά ἐστι, καὶ ὅσα πικρὰ, *tum quæ ſicca ſunt, tum quæ amara*, ſcribitur in MS. cod. qui pro vulgato ὑγρὰ, *humida*, πικρὰ ponit; ſed vulgata lectio melior.
219 ξηροῦ μέρους πλεῖον, vulgati codd. Nos MS. cod. lectionem, utpote meliorem, ſecuti ſumus.
220 ὁκόσα δὲ ὑγροῦ μέρος ἔχει πλεῖον MS. cod.
221 θερμὰ ἐόντα ὑγραίνει MS. cod.
222 ἀντίστασιν ποιέεται ἐς τὴν κοιλίην MS. cod. Verum Servini cod. ἀντίστασιν *repugnantiam* habet; & ταραχὴν, *turbationem* exponit, quæ lectio nobis probatur; & in contextum intulimus, pro vulgato ἀντίσπασιν, *revulſionem*.
223 ὅσα θερμαίνοντα, *quæ calefacientia* ſiccant, MS. cod. habet.
224 οὔτε διούρησιν, οὔτε διαχώρη[illegible] ποιέοντα MS. cod.
225 Ita Imp. Samb. cod. pro vu…tis ὑπ᾽ αὐτέων, quæ lectio adſcribitur in cod. Fevr. & MS. Reg. ibidem ante τροφὴν MS. cod. addit articulum τὴν, quod ſequimur.
226 τὰ δὲ γλυκέα, *dulcia vero*, Imp. Sambuc. cod. quem ſequimur addito δέ.
227 Vulgati codd. καὶ γαληνιάζειν ποιέει habent; nos autem ex MS. cod. καὶ γαληνίζειν ποιέει legimus, meliori lectione.
228 Pro καὶ στύφοντα &c. MS. cod. habet, τὰ δὲ στύφοντα φρίξαι καὶ συστῆσαι ἐς ὀλίγον.
229 ὅτ᾽ ἂν οὖν βούλῃ habet MS. cod. pro ὁκόταν γοῦν βούλῃ.
230 τοιούτοισι omiſſo τοῖσι, MS. cod.
231 Sic Imp. Samb. cod. pro πλείονα vulgato.

διαχωρέει μᾶλλον τῶν προσφάτων, διότι ἔγ-
γιον τῆς σηπεδόνος ἐςί. [232] Τὰ δὲ ἔνωμα,
τροφώδεα, καὶ ἐρευγμώδεά ἐςι, διότι ἃ δεῖ τῷ
πυρὶ κατεργασθῆναι, ταῦτα ἡ κοιλίη δια-
πρήσσεται, ἀσθενεςέρα ἐοῦσα τῶν ἐσιόντων.
45 Τὰ δ' ἐν τοῖσιν ὑποτρίμμασιν ὄψα σκευα-
ζόμενα, καυσώδεα καὶ ὑγρὰ, ὅτι λιπα-
ρὰ πυρώδεα, καὶ θερμὰ, [233] καὶ ἀνομοίους
τὰς δυναμίας ἀλλήλοισιν ἔχοντα, ἐν τῷ αὐ-
τέῳ ἵζει· [234] τά δ' ἐν ἅλμῃ, βελτίω, καὶ
οὐ καυσώδεα.

cida, quod ad putredinem magis accedant, recentibus alvum magis dejiciunt. Cruda vero alunt, & ructus excitant, quod quæ igne coqui oporteat, ea ventriculus, his quæ ingeruntur, quum debilior ſit, conficere cogatur. At vero opſonia ex intritis præparata, ideo ſunt æſtuoſa & humida, quod pinguia, & ignea, & calida, & inæquales inter ſe vires ſortita, in eodem reſident: quæ vero muria condiuntur, meliora, & minime æſtuoſa.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι΄.

Περὶ λουτρῶν τε καὶ ἀναλειφίης, καὶ ἀέρος, καὶ ἱδρῶτος, καὶ ἀφροδισίων, ἐμέτου τε καὶ ὕπνου, καὶ πόνου, καὶ ἡσυχίας, καὶ σιτίων· καὶ τὸ τέλος, περὶ τῶν κατὰ παντὸς ἐς τὸ σῶμα ἐμπιπτόντων.

CAPUT X.

De balneis, unctione, aëre, ſudore, venere, vomitu, ſomno, labore, quiete, & cibatione; de iis denique univerſim, quæ corpus quomodolibet ingrediuntur.

ΠΕρὶ δὲ λουτρῶν, ὧδε ἔχει. Ὕδωρ πό-
τιμον ὑγραίνει, καὶ ψύχει· δίδωσι
γὰρ τῷ σώματι ὑγρασίην. Τὸ δὲ ἁλμυ-
ρὸν λουτρὸν θερμαίνει καὶ ξηραίνει· [235] φύ-
σει γὰρ ἔχον τὸ θερμὸν, ἕλκει ἀπὸ τοῦ
σώματος τὸ ὑγρόν. Τὰ δὲ θερμὰ λου- 50
τρὰ, νῆςιν μὲν ἰσχναίνει καὶ ψύχει· φέ-
97 ρει γὰρ ἀπὸ τοῦ σώματος τὸ ὑγρὸν τῇ θερ-
μασίῃ· κενουμένης δὲ τῆς σαρκὸς τοῦ ὑγροῦ,
ψύχεται τὸ σῶμα· βεβρωκότα δὲ θερμαίνει
καὶ ὑγραίνει, διαχέοντα τὰ [236] ὑπάρχον-
τα ἐν τῷ σώματι, [237] εἰς πλείονα ὄγκον.
Ψυχρὰ δὲ λουτρὰ, τοὐναντίον. Κενῷ μὲν
τῷ σώματι δίδωσι θερμόν τι ψυχρὸν· βε- 51
βρωκότι δὲ, ἀφαιρέεται ὑγροῦ ἐόντος, καὶ
πληροῖ ψυχρὸν ἐὸν τοῦ ὑπάρχοντος ξη-
5 ροῦ. Ἀλουσίη ξηραίνει, καταναλισκο-
μένου τοῦ ὑγροῦ· ὡσαύτως δὲ, [238] καὶ ἡ
ἀναλειφίη. [239] Λίπη δὲ θερμαίνει, καὶ
ὑγραίνει, καὶ μαλάσσει. Ἥλιος δὲ, [240]
καὶ πῦρ ξηραίνει διὰ τάδε· θερμὰ ἐόντα καὶ
ξηρὰ, [241] ἕλκει ἐκ τοῦ σώματος τὸ ὑγρόν· 52
σκιὰ δὲ, καὶ ψύχεα τὰ μέτρια ὑγραί- 53
νει· δίδωσι γὰρ μᾶλλον, ἢ λαμβάνει.
Ἱδρῶτες πάντες ἀπιόντες, καὶ ξηραίνουσι,
καὶ ἰσχναίνουσιν, ἐκλείποντος τοῦ ὑγροῦ
ἐκ τοῦ σώματος. Λαγνείη ἰσχναίνει,
καὶ ὑγραίνει, καὶ θερμαίνει. Θερμαίνει

DE balneis autem ita ſe res habet. Aqua potabilis humectat & refrigerat; nam corpori humiditatem impertit. Salſum vero balneum calefacit & ſiccat; quum enim natura calidum ſit, humiditatem e corpore trahit. At balnea calida jejunum quidem extenuant, & refrigerant; caliditate enim humidum e corpore tollunt, eoque e carne vacuato, corpus refrigeratur: poſt cibum autem calefaciunt & humectant, quum ea, quæ in corpore ſunt, in majorem molem diffundant. Frigida vero balnea, contra. Vacuo quidem corpori frigidum (balneum) calorem quendam impertit; at poſt cibum humiditatem præſentem tollit, & ſua frigiditate, ſiccum quod adeſt, auget. Balnei abſtinentia, conſumpta humiditate, ſiccat: eodem ſane modo neglecta unctio. At vero unctio calefacit, humectat, & emollit. Sol autem & ignis has ob cauſas ſiccant: quod calida quum ſint & ſicca, e corpore humiditatem trahunt; umbra vero, & frigus, moderate humectant; plus enim dant, quam accipiunt. Sudores omnes exeuntes, & ſiccant & attenuant, humido e corpore evaneſcente. Veneris uſus extenuat, humectat, & calefacit. Calefacit

G 2 quidem

Variæ Lectiones.

232 τὰ δὲ ἔνωμα, τροφώδεα, καὶ ἐρευγματώδεα· διότι ἃ δεῖ τῷ πυρὶ κατεργάζεσθαι, MS. cod. quem ſecuti ſumus, inſerto ἃ, *quæ*. Ἔναιμα ſeu *quæ ſanguinem habent*, Imp. Samb. cod. habet.

233 καὶ ἀνομίας ἐς τὰς δυναμίας MS. cod. & Imp. Samb. cod.

234 τὰ δὲ ἐν ἅλμῃ ἢ ὄξει, βελτίω καὶ οὐ καυσώδεα, *quæ vero muria condiuntur, aut aceto, & meliora, & non æſtuoſa ſunt*, MS. cod.

235 φύσει γὰρ ἔχον τὸ θερμὸν ex MS. cod. ſcripſimus, pro vulgato Φύσει γὰρ ἐὸν θερμόν.

236 Sic melius MS. cod. quæ lectio adſcribitur in cod. Servini, pro vulgato ὑπερέχοντα, *ſuperſunt*.

237 In MS. cod. legitur: ὑγρὰ ἐς πλείονα ὄγκον· ψυχρὰ δὲ λουτρὰ, τοὐναντίον. Κένωσιν μὲν τῷ σώματι δίδωσι· θερμῷ ἐόντι ψυχρὸν ἐόν· βεβρωκότος δὲ ἀφαιρεῖ θερμοῦ ἐόντος, καὶ πληροῖ ψυχροῦ ἐόντος τοῦ ὑπάρχοντος ὑγροῦ.

238 καὶ ἀναλειφίη ὡσαύτως, *& unctio eodem modo*, habet MS. cod. omiſſis δὲ, καὶ ἡ.

239 λίπος θερμαίνει, καὶ ὑγραίνει, καὶ μαλάσσει, *adeps calefacit, humectat, & emollit*, habet MS. cod.

240 καὶ τὸ πῦρ ξηραίνει Imp. Samb. cod. inſerto τό.

241 ἕλκει ἐκ τοῦ σώματος τὸ ὑγρὸν, *humidum de corpore trahit*, legunt exempl. Vatic. inſerto ἐκ, quod ſequimur cum Calvo & Lind. & hæc lectio etiam adſcribitur in cod. MS. qui pro τὸ ὑγρὸν, habet τὰ ὑγρά.

quidem ob laborem, & humiditatis excretionem; attenuat autem ob vacuationem: humectat vero propter id, quod ex colliquatione a labore in corpore relictum est. Vomitiones (vero) extenuant, propter alimenti evacuationem; neque tamen siccant, si quis postridie recte medeatur: sed propter repletionem, & carnis ex labore colliquationem humectant. At si quis hæc postridie in alimentum a calore consumi sinat, sensimque diætæ adjiciat, siccant. Alvum autem coactam vomitio solvit, & plus æquo fluidam sistit: illam quidem humectando; hanc vero siccando. Quum igitur quis alvum celerrime sistere volet, devoratum cibum priusquam humescat, & deorsum detrahatur, evomere eum oportet, & acerbis ac austeris cibariis potius uti. Ubi autem alvum solvere volet, quamplurimo tempore immorari cibis confert, & acribus ac salsis, & pinguibus, dulcibusque, tum cibariis, tum potionibus uti. Somni jejunum quidem extenuant & refrigerant, si non longi fuerint, eam, quæ adest, humiditatem vacuantes. Si vero longi excalefacientes carnem colliquant, corpusque resolvunt, & imbecillum reddunt. Post cibum autem calefacientes humectant, alimentum in corpus diffundendo. A matutinis deambulationibus somnus maxime siccat. Vigilia vero post cibos noxia, quum cibum colliquescere non sinat: jejunos autem extenuat quidem; at minus lædit. Ignavia humectat, & corpus imbecillum reddit. Anima enim quiescens non abducit humorem e corpore. Labor vero siccat, corpusque validum efficit. Semel die sumptus cibus extenuat & siccat, alvumque sistit: quoniam animæ calore ventris & carnis humidum absumitur. Prandium vero uni cibatui contraria efficit. Aquæ potus calidus extenuat: eodemque modo etiam frigidus.

54 μὲν, διὰ τὸν πόνον, καὶ τὴν ἀπόκρισιν
τοῦ [242] ὑγροῦ· ἰσχναίνει δὲ, [243] διὰ τὴν
κένωσιν· ὑγραίνει δὲ, διὰ τὸ ὑπολειπόμενον
ἐν τῷ σώματι τῆς συντήξιος ὑπὸ τοῦ πόνου.
Ἔμετοι (δὲ) ἰσχναίνουσι διὰ τὴν κένωσιν τῆς
55 τροφῆς· οὐ μέντοι ξηραίνουσιν, [244] ἢν
μέν τις τῇ ὑστεραίῃ θεραπεύῃ ὀρθῶς· ἀλλ'
ὑγραίνουσι διὰ τὴν πλήρωσιν, καὶ διὰ τὴν σύν-
56 τηξιν τῆς σαρκὸς τὴν ἀπὸ τοῦ πόνου. Ἢν
δέ τις ἐάσῃ ταῦτα καταναλωθῆναι, [245] τῇ
ὑστεραίῃ, ἐς τὴν τροφὴν τῷ θερμῷ, καὶ τῇ
διαίτῃ ἡσύχως προσάγῃ, ξηραίνουσι. [246] Κοι-
λίην δὲ συνεστηκυῖαν λύει ἔμετος, καὶ διαχω-
ρεῦσαν μᾶλλον τοῦ καιροῦ ἵστησι· τὴν μὲν δι-
57 ϋγραίνων· τὴν δὲ ξηραίνων. Ὁκόταν μὲν οὖν
στῆσαι [247] βούληταί τις τὴν ταχίστην, φαγόν-
τα χρὴ ἐξεμέειν, πρὶν ἂν διϋγρανθῆναι τὸ σῖ-
τον, καὶ κατασπασθῆναι κάτω· καὶ τοῖσι στρυ-
φνοῖσι, καὶ τοῖσιν αὐστηροῖσι σιτίοισι μᾶλλον
χρέεσθαι. Ὁκόταν δὲ λῦσαι τὴν κοιλίην βούλη-
ται, ἐνδιατρίβειν ἐν τοῖσι σιτίοισιν, ὡς πλεῖστον
χρόνον ξυμφέρει, καὶ τοῖσι δριμέσι, καὶ ἁλμυ-
ροῖσι, καὶ λιπαροῖσι, καὶ γλυκέσι, [248] καὶ τοῖσι
58 σιτίοισι, καὶ πόμασι χρέεσθαι. Ὕπνοι δὲ
νῆστιν μὲν ἰσχναίνουσι, [249] καὶ ψύχουσιν, ἢν
μὴ μακροὶ ἔωσι, κενοῦντες τοῦ ὑπάρχοντος
ὑγροῦ. [250] Ἢν δὲ μακροὶ ἔωσι, μᾶλλον ἐκ-
θερμαίνοντες, συντήκουσι τὴν σάρκα, καὶ δια-
59 λύουσι τὸ σῶμα, [251] καὶ ἀσθενὲς ποιέουσι.
Βεβρωκότα δὲ θερμαίνοντες ὑγραίνουσι, τὴν
τροφὴν ἐς τὸ σῶμα διαχέοντες. Ἀπὸ δὲ τῶν
ὀρθρίων περιπάτων ὕπνος μάλιστα ξηραίνει.
60 Ἀγρυπνίη δὲ, ἐν μὲν τοῖσι σιτίοισι βλάπτει,
οὐκ ἐῶσα τὸ σιτίον τήκεσθαι· [252] ἀσίτοισι δὲ
ἰσχνασίην μέν τινα παραδίδωσι· βλάπτει δὲ ἧσ-
σον. Ῥᾳθυμίη ὑγραίνει, καὶ ἀσθενὲς τὸ σῶμα ποι-
έει. Ἀτρεμίζουσα γὰρ ἡ ψυχὴ οὐκ ἀναλίσκει
τὸ ὑγρὸν ἐκ τοῦ σώματος. Πόνος δὲ ξηραίνει, καὶ
61 τὸ σῶμα ἰσχυρὸν ποιέει. Μονοσιτίη ἰσχναίνει,
καὶ ξηραίνει, καὶ τὴν κοιλίην ἵστησι· διότι τῷ τῆς
ψυχῆς θερμῷ τὸ ὑγρὸν ἐκ τῆς κοιλίης, καὶ τῆς
σαρκὸς καταναλίσκεται. Ἄριστον δὲ τἀναντία
διαπρήσσεται τῇ μονοσιτίῃ. [253] Ὕδωρ πό-
62 μα θερμὸν, ἰσχναίνει· ὡσαύτως δὲ καὶ
ψυχρόν.

VARIÆ LECTIONES.

242 Pro ψυχροῦ, *frigiditatis* excretionem, MS. cod. habet ὑγροῦ *humiditatis*; quæ lectio non aspernanda, & nos in textum intulimus.

243 διὰ τὴν κένωσιν· ὑγραίνει δὲ, διὰ τὸ λειπόμενον MS. cod. scribit.

244 ἢν μέν τις Imperial. Cornar. cod. quem sequimur lubenter pro vulgato ἢν μήτις. Ipse autem Cornarius ἤν τις, *si quis* legisse videtur; hancque lectionem amplectitur Foes. & post eum Lindenus. Ibidem MS. cod. habet θεραπεύσῃ ὀρθῶς, ἀλλ' ὑγραίνουσι μᾶλλον διὰ τὴν πλήρωσιν, καὶ διὰ τὴν σύντηξιν τῆς σαρκὸς τὴν ὑπὸ τοῦ πόνου. ἢν δέ τις ἐάσῃ ταῦτα ἀναλωθῆναι.

245 τῇ ὑστεραίῃ ἐς τὴν τροφὴν τῷ θερμῷ, καὶ τῇ διαίτῃ ἡσύχῃ MS. omisso δὲ vulgato.

246 κοιλίην δὲ συνεστηκυῖαν διαλύει ἔμετος; *alvum autem compactam vomitus dissolvit*, MS. cod.

247 Sic Imp. Cornar. Cod. quod sequitur Foes. vulgo erat βούλεται τὴν ταχίστην, *sistere celerrime*. MS. autem cod. habet βούλῃ τὴν ταχίστην, φαγόντα χρὴ ἐμέειν πρὶν ἂν ὑγρὸν ἐὸν τὸ σιτίον καταβιβασθῇ κάτω, id est: *si vis celerrime* (alvum sistere) *cibo sumpto oportet vomere, priusquam cibus, quum jam humidus sit*, (aut potius *liquidus sit*) *deorsum descendat*.

248 Pro καὶ τοῖσι σιτίοισι MS. cod. tantum σιτίοισι habet, ut sit *dulcibusque cibariis*.

249 καὶ ψύχουσιν, *& refrigerant*, desunt in MS. cod.

250 οἱ δὲ Imp. Cornarii cod. & Lindenus pro vulgato ἢν δὲ, *si vero*. MS. vero cod. ἢν δὲ μακροὶ ἔωσι μᾶλλον ἐκθερμαίνοντες, *si vero longi fuerint magis calefacientes*: quæ est vera lectio, & nos in textum intulimus.

251 διαχέοντες, *diffundendo*, habent omnes editi codices, ante καὶ ἀσθενὲς, quod omisimus ex MS. cod. ibidem ποιοῦντες; *facientes* Imperial. Samb. cod. quæ lectio Lindeno arridet.

252 MS. cod. ἀσίτῳ δὲ, ἰσχνασίην μέν τινα δίδωσι id est; *jejuno autem extenuationem aliquam dat*. Verum pro δίδωσι, cum MS. Reg. παραδίδωσι legimus. Ibid. ῥᾳθυμίη ὑγραίνει &c. ex hac sententia Cornel. Cels. I. de re med. cap. 1. suam fecit. *Ignavia corpus hebetat; labor firmat: illa maturam senectutem; hic longam adolescentiam reddit.*

253 ὕδωρ πόμα πολὺ θερμὸν, ἰσχναίνει πάντα· καὶ ψυχρὸν ὡσαύτως, *aqua potus multus calidus, extenuat omnia, similiterque frigidus*, MS. cod. Παντῶς pro ὡσαύτως legunt quædam MSS. Regia. Alia ἰσχναίνει δὲ πάντη, καὶ ψυχρὸν ὡσαύτως.

ψυχρόν. Τὸ δὲ ὑπερβάλλον ψυχρὸν, καὶ πνεῦμα, καὶ τὸ σιτίον, καὶ τὸ ποτὸν, πήγνυσι τὸ ὑγρὸν τὸ ἐν τῷ σώματι, καὶ τὰς κοιλίας ξυνίστησι τῇ πήξει, καὶ ψύξει· κρατέει γὰρ τοῦ τῆς ψυχῆς ὑγροῦ. [254] Καὶ τοῦ θερμοῦ δὲ πάλιν αἱ ὑπερβολαὶ πηγνύουσι, καὶ τοσοῦτον, ὡς μὴ διάχυσιν ἔχειν. Ὁκόσα δὲ θερμαίνοντα τὸ σῶμα, τροφὴν μὴ διδόντα, κενοῖ τοῦ ὑγροῦ τὴν σάρκα, [255] μηδ᾽ ὑπερβολὴν ποιέοντα, ψύξιν τῷ ἀνθρώπῳ παραδίδωσι· [256] κενουμένου γὰρ τοῦ ὑπάρχοντος ὑγροῦ, 63 πνεύματος ἐπακτοῦ πληρούμενος, ψύχεται.

dus. At vero plus æquo frigidus tum ſpiritus, tum cibus, & potus, humidum in corpore cogunt, & concreione ac frigore alvos ſiſtunt; nam animæ humiditatem ſuperant. Contraque etiam caloris exceſſus in tantum cogit, ut diffundi nequeat. Quæ vero corpus calefaciunt, neque alimentum exhibent, carnem humore vacuant, & quum nihil excedant, frigiditatem homini conciliant: humiditate enim, quæ adeſt, evacuata, ſpiritu adventitio repletus, refrigeratur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Περὶ τῶν κατ᾽ ὅλου τε, καὶ κατὰ μέρος γυμνασίων.

Περὶ δὲ τῶν πόνων, ἣν τινὰ ἔχει [257] δύναμιν, ὧδε χρὴ γινώσκειν. Εἰσὶ γὰρ 64 οἱ μὲν κατὰ φύσιν· οἱ δὲ, [258] διὰ βίης. Οἱ μὲν οὖν κατὰ φύσιν αὐτῶν, εἰσὶν ὄψιος πόνος, ἀκοῆς, φωνῆς, μερίμνης. Ὄψιος μὲν οὖν δύναμις τοιαύτη. Προσέχουσα ψυχὴ τῷ ὁρεομένῳ, κινέεται καὶ θερμαίνεται· θερμαινομένη δὲ ξηραίνεται, κεκενωμένη τοῦ ὑγροῦ. Διὰ δὲ τῆς ἀκοῆς ἐσπίπτοντος τοῦ ψόφου, σείεται ἡ ψυχὴ καὶ πονέει· πονέουσα δὲ θερμαίνεται καὶ ξηραίνεται. [259] Ὁκόσα δ᾽ ἐν μερίμνῃ ἀνθρώποισι γίνεται, ἡ ψυχὴ ὑπὸ τουτέων θερμαίνεται καὶ ξηραίνεται· καὶ τὸ ὑγρὸν καταναλίσκουσα πονέει, [260] καὶ λεπτύνει τὰς σάρκας, καὶ κενοῖ τὸν ἄνθρωπον. Ὁκόσοι δὲ πόνοι φωνῆς· οἷον λέξις, ἢ ἀνάγνωσις, ἢ ᾠδὴ, πάντες οὗτοι κινέουσι τὴν ψυχήν. κινουμένη δὲ ξηραίνεται καὶ θερμαίνεται, [261] καὶ τὸ ἐν τῷ σώματι ὑγρὸν καταναλίσκει. Οἱ δὲ περίπατοι, κατὰ φύσιν μέν εἰσι καὶ οὗτοι μάλιστα τῶν λοιπῶν, ἔχουσι δέ τι βίαιον· [262] δύναμις δὲ αὐτέων ἐστὶ τοιήδε. Ὁ ἀπὸ δείπνου περίπατος [263] ξηραίνει τήν τε κοιλίην, καὶ τὸ 65 σῶμα, καὶ τὴν γαστέρα, [264] καὶ οὐκ ἐᾷ πιειρὴν γενέσθαι διὰ τάδε. Κινουμένου τοῦ ἀνθρώπου, θερμαίνεται καὶ τὸ σῶμα, καὶ τὰ σιτία. Ἕλκει οὖν τὴν ἰκμάδα ἡ σάρξ, [265] καὶ οὐκ ἐᾷ περὶ τὴν

CAPUT XI.

De exercitis, tum in genere, tum in ſpecie.

At vero de laboribus, quam habeant facultatem, ita dignoſcendum. Sunt enim quidam naturales, quidam violenti: naturales igitur ſunt, viſus labor, auditus, vocis, curæ. Ac viſus quidem hæc eſt facultas. Anima in id quod videtur intenta, movetur & incaleſcit; calefacta vero, humido vacuato, exiccatur. Per auditum autem irrumpente ſono, anima concutitur, & laborat; laborans vero calefit & ſiccatur. Quæcunque in cura hominibus contingunt, ex his anima calefit & ſiccatur; humidoque abſumpto laborat, & carnes attenuat, hominemque vacuat. Quicunque ſunt vocis labores, velut ſermo, aut lectio, aut cantus, ii omnes animam movent; mota vero ſiccatur & calefit, humidumque corporis abſumit. At deambulationes, etiamſi maxime præ reliquis naturales ſint, habent tamen quid violentum; earum autem hæc eſt facultas. A cœna deambulatio alvum, corpus, & ventrem exiccat, ipſumque hanc ob cauſam pinguem fieri non ſinit. Quum homo movetur, tum corpus, tum cibi incaleſcunt. Humiditatem igitur caro attrahit, neque circa ventrem congregari

VARIÆ LECTIONES.

254 καὶ τοῦ θερμοῦ δὲ, αἱ ὑπερβολαὶ πηγνύουσιν οὕτως· ὥστε μὴ διάχυσιν ἔχειν, MS. cod. & Imp. Sambuc. cod. ſcribunt.

255 μὴ ὑπερβολὴν ποιέοντα πάντα ψύξιν MS. cod. omiſſo δέ.

256 κενουμένου γὰρ τοῦ ὑπάρχοντος ὑγροῦ, πνεύματος ἐπακτοῦ πληρούμενος ψύχεται MS. cod. quam lectionem ſequimur, pro vulgatis κινουμένου, γὰρ τοῦ ὑπάρχοντος ὑγροῦ, πνεύματος ὑπ᾽ αὐτοῦ πληρούμενον ψύχεται.

257 ἔχουσι δύναμιν, ὧδε χρὴ γιγνώσκειν, pro ἔχει δύναμιν, διηγήσομαι MS. cod. habet, quæ lectio in MS. Reg. & Imp. Samb. cod. adſcribitur, quod ſequimur.

258 Pro διὰ βίης Imp. Sambuc. ſcribit διὰ βίην.

259 ὅσα δὲ μεριμνᾷ ἄνθρωπος· κινέεται ἡ ψυχὴ ὑπὸ τούτων, καὶ θερμαίνεται *quæcunque autem cogitat homo, movetur ab his anima, & incaleſcit.* MS. cod.

260 MS. cod. καὶ κενοῖ τὰς σάρκας, καὶ λεπτύνει τὸν ἄνθρωπον, inverſo ordine, *carnes vacuat, hominemque attenuat.*

261 καὶ τὸ ὑγρὸν ἀναλίσκει, *humidumque conſumit*, habet MS. cod. pro καὶ τὸ ἐν τῷ σώματι ὑγρὸν καταναλίσκει.

262 δύναμις δὲ αὐτέων ἑκάστων τοιήδε, *facultas autem harum ſingularum talis eſt*, MS. cod. omiſſo verbo ἐστί.

263 ξηραίνει τὸ σῶμα, καὶ τὴν γαστέρα videtur legiſſe Calvus, omiſſis τήν τε κοιλίην. MS. cod. vero ξηραίνει τήν γε κοιλίην.

264 καὶ οὐκ ἐᾷ πικρὴν κοιλίην γίνεσθαι, *& alvum amaram fieri non ſinit*, legunt vulgata exemplaria, quæ lectio non eſt improbanda. Cibi enim pars ſubtilior (inquit Zuing. in comment. pag. m. 494.) quam ἰκμάδα paulo poſt vocat, & τὸ τῆς τροφῆς λεπτότατον, a ventre diutius retenta, facile in bilem tranſit. Ea ipſa vero deambulatione ſtatim a cibo facta in ambitum totius abrepta, ventrem amarum fieri, hoc eſt, bilem amaram in ventre colligi prohibet, cum per ſudorem, & per inſenſibilem tranſpirationem facile expellatur. Quæ lectio quamvis fundamento nitatur; tamen nos MS. cod. ſcripturam ſequimur, qui hunc locum ita habet, καὶ οὐκ ἐᾷ πιειρὴν γίνεσθαι, hancque lectionem ſequimur una cum Lindeno.

265 καὶ οὐκ ἐᾷ περὶ τὴν κοιλίην συνίστασθαι, *& circa ventrem congregari non ſinit*, habet MS. cod. quæ veriſſima nobis videtur lectio, eamque in textum intulimus; cum vulgati codices πικρὴν *pinguem* habeant, pro περὶ τήν.

gregari finit. Impletur igitur corpus, venter vero extenuatur; has autem ob causas exiccatur. Quum movetur corpus & calefit, quod alimenti tenuissimum est, consumitur partim ab insito calore; partim vero una cum spititu foras excernitur: partim etiam per urinam emittitur. Quod vero in cibis est sicciſſimum, remanet; ita ut cum ventre simul etiam caro siccetur. Deambulationes matutinæ extenuant, & quæ circa caput sunt partes, leves & agiles, & promptas efficiunt, alvumque solvunt. Extenuant quidem, quia quum agitetur corpus, incalescit, & humidum partim quidem a spiritu attenuatur, & purgatur; partim vero emungitur, & excreatur; partim etiam ab animæ calore in alimentum absumitur. Alvum autem solvunt, quod quum calida sit, spiritu frigido ex superioribus partibus irruente, frigido calidum cedit. Leves autem circa caput partes hasce ob causas efficiunt. Ubi evacuata est alvus, calida quum sit, e reliquo corpore & capite humidum ad se attrahit. Vacuato autem capite, repurgatur visio, & auditio, & agiles homines redduntur. At deambulationes post exercitia, corpora pura reddunt & emaciant; neque carnis colliquationem, ex labore provenientem, consistere sinunt; sed eam repurgant. Cæterum ex cursibus hæc contingunt. Longi quidem & non flexi, sensim adaucti carnem calefacientes concoquere ac diffundere queunt, & ciborum facultatem in carne concoquunt; tardiora tamen & crassiora corpora efficiunt, quam qui in orbem fiunt. His autem, qui multum comedunt, commodiores sunt, & hieme magis quam æstate. Qui vero in veste obeuntur cursus, eandem facultatem habent; sed magis calefaciunt, humidioraque corpora & decoloratiora reddunt: quia purus extrinsecus irruens spiritus ea non repurgat; sed in

κοιλίην ξυνίςασθαι. Τὸ μὲν οὖν σῶμα πλη-
ροῦται, ἡ δὲ κοιλίη λεπ]ύνεται· ξηραίνεται
δὲ διὰ τάδε. Κινουμένου τοῦ σώματος ϗ θερ-
μαινομένου, τὸ [266] λεπτότατον τῆς τροφῆς
καταναλίσκεται· τὸ μὲν ἀπὸ τοῦ ξυμφύτου
θερμοῦ· τὸ δὲ, σὺν τῷ πνεύματι ἀποκρίνε-
ται ἔξω· τὸ δὲ ϗ οὐρέεται. [267] Ὑπολείπεται
δὲ τὸ ξηρότατον ἀπὸ τῶν σιτίων· ὥςε τῇ κοι- 98
λίῃ ἀποξηραίνεσθαι τὴν σάρκα. [268] Οἱ δὲ
ὄρθριοι περίπατοι ἰσχναίνουσι, καὶ τὰ περὶ
66 τὴν κεφαλὴν " κοῦφά τε καὶ [269] εὐαγέα,
καὶ εὐήκοα παρασκευάζουσι, καὶ τὴν κοι-
67 λίην λύουσιν. Ἰσχναίνουσι μὲν, [270] " ὅτι κι-
νούμενον τὸ σῶμα θερμαίνεται, καὶ τὸ ὑγρὸν
λεπ]ύνεται ϗ καθαίρεται· τὸ μὲν ὑπὸ τοῦ
68 πνεύματος· " τὸ δὲ, μύτ]εταί τε ϗ χρέμ-
π]εται· τὸ δὲ ἐς τὴν τροφὴν τῷ τῆς ψυ-
χῆς θερμῷ καταναλίσκεται. Τὴν δὲ κοιλίην
69 λύουσι· διότι θερμὴ ἐοῦσα, " τοῦ [271] ψυ-
χροῦ πνεύματος ἐσπίπ]οντος ἄνωθεν, ὑποχω-
70 ρέει τὸ θερμὸν τῷ ψυχρῷ. " Κοῦφα δὲ τὰ
περὶ τὴν κεφαλὴν [272] ποιέουσι, διὰ τάδε.
Ὅταν κενωθῇ ἡ κοιλίη, ἕλκει ἐς ἑωϋτὴν ἐκ
τοῦ ἄλλου σώματος, ϗ τῆς κεφαλῆς τὸ ὑ-
γρὸν, θερμὴ ἐοῦσα. Κενουμένης δὲ τῆς κε-
φαλῆς, ἀποκαθαίρεται ἥτε ὄψις ϗ ἡ ἀκοὴ,
ϗ γίνονται εὐαγέες οἱ ἄνθρωποι. [273] Οἱ δὲ
ἀπὸ τῶν γυμνασίων περίπατοι, καθαρὰ τὰ
σώματα παρασκευάζουσι, ϗ ἰσχναίνουσιν,
οὐκ ἐῶντες τὴν σύντηξιν τῆς σαρκὸς, τὴν ὑπὸ
τοῦ πόνου ξυνίςασθαι· ἀλλ᾽ ἀποκαθαίρουσι.
71 " Τὰ δὲ ἐκ [274] τῶν δρόμων γίνονται. Οἱ μὲν
72 μακροὶ ϗ " ἀκαμπ]οὶ, ἐξ ὀλίγου προσαγόμε-
νοι, θερμαίνοντες τὴν σάρκα, συνεψεῖν ϗ δια-
χέειν δύνανται, ϗ τὴν δύναμιν τῶν σιτίων
73 τὴν ἐν τῇ σαρκὶ καταπέσσουσι· " [275] βραδύτερα
δὲ ϗ παχύτερα τὰ σώματα παρασκευάζουσι τῶν
τροχῶν. Τοῖσι δὲ τὰ πολλὰ ἐσθίουσι, ξυμφο-
ρώτεροι, ϗ χειμῶνος μᾶλλον, ἢ θέρεος. [276]
Οἱ δὲ ἐν ἱματίῳ δρόμοι, τὴν μὲν δύναμιν τὴν
αὐτὴν ἔχουσι· μᾶλλον δὲ διαθερμαίνουσι,
ϗ ὑγρότερα τὰ σώματα ποιέουσιν, ἀχροώ-
τερα δέ· διότι οὐκ ἀποκαθαίρει προσπί-
πτον τὸ πνεῦμα τὸ εἰλικρινές· [377] ἀλλ᾽ ἐν
τῷ αὐ-

VARIÆ LECTIONES.

266 λεπ]ότατον τῆς τροφῆς MS. cod. & Imp. Sambuc. cod. quod melius, inserto τῆς, idque sequimur.

267 ὑπολείπεται δὲ τὸ ξηρότατον ἀπὸ τῶν σιτίων ἐν τῷ σώματι· ὥςε τὴν κοιλίην ἀποξηραίνεσθαι, ϗ τὴν σάρκα, *quod vero in cibis est sicciſſimum, in corpore relinquitur; adeo ut venter, & caro exsiccentur*, MS. cod. legit. Imp. Corn. cod. ὥςε σὺν τῇ κοιλίῃ, quam lectionem secuti sunt interpretes.

268 ϗ οἱ ὄρθριοι legunt vulgati codd. verum ϗ non videntur legisse interpretes. MS. cod. οἱ δὲ ὄρθριοι habet, quam lectionem secutus est Calvus, & nos probamus.

269 Sic MS. cod. quam lectionem sequitur Corn. & ex eo Foes. pro εὐπαγέα, vulgato.

270 Sic MS. cod. habet, vulgati vero codd. διότι κινούμενον, alii κινούμενον legunt. Paulo post βήσ]εταί τε Calvus legit ex Vatic. membr. pro μύτ]εταί τε.

271 Omnes quidem codd. θερμοῦ legunt, verum MS. cod. ψυχροῦ habet; quam lectionem sequimur cum interpretibus, & in textum intulimus. Pro ἐσπίπ]οντος MS. cod. ἐπεισπίπ]οντος, *superincedente*, habet ibidem.

272 Imp. Corn. habet ποιέουσι, quod sequimur cum interpretibus, pro vulgato ποιέει.

273 οἱ δὲ ἀπὸ τῶν γυμνασίων, καθαρώτατα τὰ σώματα παρασκευάζουσι, ϗ ἰσχνὰ, οὐκ ἐῶντες τὴν σύντηξιν τῆς σαρκὸς, τὴν ὑπὸ τοῦ πόνου ξυνίςασθαι· ἀλλ᾽ ἀποκαθαίρουσι, id est: *deambulationes vero post exercitia, puriſſima corpora reddunt, & tenuia, nec carnis colliquationem, ex labore provenientem, consistere sinunt; sed eam repurgant*, legit MS. cod. quæ lectio nobis probatur.

274 Sic vulgati codd. habent; verum τῶν δὲ δρόμων δύναμις legit MS. cod. Ibidem, pro vulgato καμπ]οὶ, scripsimus ἀκαμπ]οὶ, *non flexi*, ex Zuingero; id quod videtur sententiæ accommodatius, de quibus cursibus Auctor inferius verba facit.

275 βαρύτερά τε ϗ παχύτερα τὰ σώματα, *graviora & crassiora corpora*, legisse videtur Calvus ex MS. Vat. Ibidem οἱ δὲ τροχοὶ sequentibus adjunxisse videtur Calvus, qui τροχοὺς *cursus rectos, aut directos* vocat. Notat Foesius quædam exemplaria habere τρόχον pro τροχῶν.

276 In MS. cod. hæc sententia sic legitur: οἱ δ᾽ ἐν τῷ ἱματίῳ δρόμοι, τὴν μὲν δύναμιν τὴν αὐτὴν ἔχουσι, θᾶσσον δὲ διαθερμαίνοντες ὑγρότερα τὰ σώματα ποιέουσι, ϗ ἀχροώτερα δὲ, *qui vero in veste fiunt cursus, eandem facultatem habent; celerius autem percalefacientes, humidiora corpora faciunt, & decoloratiora.*

277 ἀλλ᾽ ἐν τῷ αὐτῷ ἐγγυμνάζεται πνεύματι, MS. cod. habet, id est: *sed in eodem spiritu inexercentur.*

τῷ αὐτῷ γυμνάζεται πνεύματι. Συμφέρει οὖν καὶ τοῖσι ξηροῖσι, καὶ τοῖσι πολυσάρκοισιν, [278] ὅςις καθαίρειν τὴν σάρκα βούλεται, καὶ τοῖσι πρεσβυτέροισι διὰ ψύξιν τοῦ σώματος. Οἱ δὲ δίαυλοι καὶ ἤπειροι ἵπποι, τὴν μὲν σάρκα ἧσσον [279] διαχέονται· ἰσχναίνουσι δὲ μᾶλλον· διότι τοῖς ἔξω τῆς ψυχῆς μέρεσιν οἱ πόνοι ἐόντες, ἀνασπῶσιν ἐκ τῆς σαρκὸς τὸ ὑγρὸν, καὶ τὸ σῶμα λεπτύνουσι καὶ ξηραίνουσιν. Οἱ δὲ τροχοὶ, [280] τὴν μὲν σάρκα ἥκιςα διαχωρέουσιν· ἰσχναίνουσι δὲ καὶ διαςέλλουσι τὴν σάρκα, καὶ τὴν κοιλίην μάλιςα· διότι ὀξυτάτῳ τῷ πνεύματι χρώμενοι, τάχιςα τὸ ὑγρὸν ἕλκουσιν ἐφ' ἑωϋτούς. Τὰ δὲ παρασείσματα ξηραίνουσι μὲν ἐξαπίνης· οὐκ ἐπιτήδεια δὲ καὶ ἀξύμφορα. Σπάσματα γὰρ ἐμποιέεται, διὰ τόδε· διατεθερμασμένου τὸ σῶμα, τὸ μὲν δέρμα ἰσχυρῶς λεπτύνει· τὴν δὲ σάρκα ἧσσον συνίςησι τῶν τροχῶν· κενοῖ δὲ τὴν σάρκα τοῦ ὑγροῦ. [281] Τὰ δὲ ἀνακινήματα, καὶ ἀνακουφίσματα τὴν μὲν σάρκα ἥκιςα διαθερμαίνουσι· παροξύνουσι δὲ τὸ σῶμα, καὶ τὴν ψυχὴν, καὶ τοῦ πνεύματος κενοῦσι. [282] Πάλη δὲ καὶ τρίψις τοῖσιν ἔξω τοῦ σώματος παρέχει μᾶλλον τὸν πόνον· θερμαίνει δὲ τὴν σάρκα, καὶ ςερεοῖ, καὶ αὔξεσθαι ποιέει διὰ τάδε. Τὰ μὲν γὰρ ςερεὰ φύσει τριβόμενα, [283] συνίςαται· τὰ δὲ κοῖλα αὔξεται, καὶ ὁκόσα φλέβες εἰσί. Θερμαινόμεναι γὰρ αἱ σάρκες, καὶ ξηραινόμεναι, ἕλκουσιν ἐφ' ἑωϋτὰς τὴν τροφὴν [284] διὰ τῶν φλεβῶν· εἶτα αὔξονται. Ἀλίνδησις [285] παραπλήσια τῇ πάλῃ διαπρήσσεται· ξηραίνει δὲ μᾶλλον, διὰ τὴν κόνιν, καὶ σαρκοῖ ἧσσον. [286] Ἀκροχειρίη ἰσχναίνει, καὶ τὰς σάρκας ἕλκει ἄνω. Καὶ κωρυκομαχίη, καὶ χειρονομίη, τὰ παραπλήσια διαπρήσσεται. Πνεύματος δὲ κατάσχεσις, τοὺς πόρους διαναγκάσαι, καὶ τὸ δέρμα λεπτύναι, [287] καὶ τὸ ὑγρὸν ὑπὸ τὸ δέρμα ἐξῶσαι δύναται. Ἐν κόνει καὶ ἐν ἐλαίῳ γυμνάσια, διαφέρει τοσόνδε· κόνις μὲν ψυχρὸν· ἔλαιον δὲ θερμόν. Ἐν [288] μὲν οὖν τῷ χειμῶνι τὸ ἔλαιον αὐξιμώτερον· διότι τὸ ψύχος κωλύει φέρειν ἀπὸ

eodem ſpiritu exercentur. Siccis igitur & multum carnoſis conferunt, quum quis carnem detrahere volet, & ſenioribus pro-
74 pter corporis frigiditatem. Curſus autem reciproci, & indefiniti equeſtres, carnem quidem minus diffundunt: ſed magis extenuant, quia quum externis ani-
75 mæ partibus hi labores obeantur, humidum ex carne revellunt, corpuſque attenuant & exiccant. Circulares vero curſus, carnem quidem minime pervadunt; ſed extenuant; carnemque & ventrem maxime aperiunt; quod cum citiſſimo ſpiritu utantur, humidum ad ſe promptiſſime attrahunt. Curſus vero dimiſſis manibus derepente quidem ſiccant; neque tamen idonei, neque utiles ſunt. Convulſiones enim inducunt, propterea quod calefactum corpus cutem vehementer tenuat; carnem vero minus cogunt quam curſus circulares, eandemque humore evacuant. Commotiones, & in ſublime ſaltationes carnem quidem minime excalefaciunt; ſed corpus & animam commovent, & ſpiritu vacuant. Lucta vero & frictio exterioribus corporis partibus laborem magis præbent; carnem autem calefaciunt, firmant, ac augeri faciunt, ob hanc cauſam. Quæ natura ſolida ſunt, dum fricantur, in ſe coeunt; cava vero augeſcunt, & quæcunque venas habent. Calefactæ enim & exiccatæ carnes alimentum ad ſe per venas trahunt; deinde increſcunt. Volutatio in pulvere eadem, quæ lucta facit; ſed propter pulverem magis exiccat, carnemque
76 minus gignit. Lucta, quæ ſummis manibus fit, extenuat, carneſque ſurſum trahit. Cum folle decertatio, & manuum geſticu-
77 latio, conſimilia efficiunt. Spiritus retentio meatus per vim cogere, cutem tenuare, & humiditatem ad cutem propellere valet. Quæ in pulvere & oleo exercitationes obeuntur, hoc differunt: pulvis quidem frigidus; oleum vero eſt calidum. Oleum quidem hieme corpus magis auget; quoniam quid auferre e corpore frigus prohi-

Variæ Lectiones.

278 ὅςις καθελεῖν τὴν σάρκα βούλεται, καὶ τοῖσι πρεσβυτέροισι διὰ ψύξιν τοῦ σώματος. Οἱ δὲ δίαυλοι, καὶ ὑπαίθριοι, τὴν μὲν σάρκα ἧσσον διαχέουσιν· ἰσχναίνουσι δὲ μᾶλλον· διότι τοῖς εἴσω τῆς ψυχῆς μέρεσιν, οἱ πόνοι ὄντες, ἀντισπῶντες ἐκ τῆς σαρκός MS. cod.

279 In Imp. Samb. cod. διαδέχονται ſcribitur pro διαχέονται deinde ex MS. cod. ἀνασπῶσιν emendavimus pro ἀντισπῶσιν *retrahunt*, hancque lectionem ſervant Lindenus & Zuingerus.

280 τὴν μὲν σάρκα ἥκιςα διαχωρέουσιν, *carnem quidem minime pervadunt*, habet MS. cod. Imp. Samb. & Fevr. quod probamus, ubi pro διαχωρέουσιν, vulgati codd. legunt διαχέουσιν, *diffundunt*. Ibidem παρασείσματα interpretes vertunt, *concuſſiones*: ſed nos *curſus demiſſis manibus* diximus: unde Plautus *currit demiſſis manibus*. Apud Ariſt. & Theophr. θεῖν παρασείων τὰς χεῖρας.

281 τὰ δὲ κινήματα Servin. cod. [illegible]dem ἥκιςα διαθερμαίνει· παροξύνει δὲ καὶ τὸ σῶμα habet MS. cod.

282 MS. cod. πάλη δὲ καὶ τρίψις, τοῖσιν ἔξω τοῦ σώματος παρέχει τὸν πόνον· μᾶλλον θερμαίνει, *lucta vero & frictio, externis corporis partibus laborem præbent; magis autem calefaciunt.*

283 συνίςαται Imp. Corn. cod. atque ita legendum videtur pro συνίςησι vulgato. Deinde poſt τὰ δὲ κοῖλα αὔξεται, ſequentia verba delevimus una cum MS. cod. & delentur quoque in Imp. Sambuc. cod. τῆς γοῦν σαρκός· τὸ μὲν πυκνὸν τριβόμενον ξυνίςαται· τὰ δὲ κοῖλα αὔξεται.

284 Pro vulgato διὰ τῶν φλεβῶν, MS. cod. habet διὰ τῶν πόρων.

285 Pro παραπλήσια τῇ πάλῃ, MS. cod. habet παραπλήσια ἃ πάλη.

286 ἀκροχειριςμὸς ἰσχναίνει MS. cod. ἀκροχειρὶξ Vatic. & Aſulan. exemplar. ἀκροχειρισμὸς Zuing. in marg.

287 καὶ τὸ ὑγρὸν ἐκ τοῦ δέρματος ἐξῶσαι δύναται. Τὰ ἐν κόνει, καὶ τὰ ἐν ἐλαίῳ γυμνάσια MS. cod. *& humidum ex cute expellere poteſt, &c.*

288 μὲν οὖν τῷ χειμῶνι Imp. Corn. cod. addito οὖν, idque amplectimur.

prohibet. Æstate vero oleum, calorem vehementer audaugens, carnem colliquat; quum & a tempore, & oleo, & labore incalescat. Pulvis autem æstate incrementum magis juvat. Quum enim corpus refrigeret, ultra modum incalescere non sinia; hieme vero frigus & algorem adfert. Morari autem post exercitationes in pulvere per æstatem modico tempore, refrigerando quidem juvat; diu vero, supra modum exiccat, & corpora dura ac arida reddit. Frictio ex oleo & aqua emollit, neque vehementer incalescere sinit.

τȣ̃ σώματος. Ἐν δὲ τῷ θέρει, ἔλαιον ὑπερβολὴν [289] θερμασίης ποιευμένον, τήκει τὴν σάρκα· [290] ὁκόταν κ̀ ὑπὸ τῆς ὥρης
78 θερμαίνηται, κ̀ τȣ̃ ἐλαίȣ, κ̀ τȣ̃ πόνȣ. Ἡ δὲ κόνις ἐν τῷ θέρει αὐξιμώτερος. Ψύχουσα γὰρ τὸ σῶμα, [291] οὐκ ἐᾷ εἰς ὑπερβολὴν θερμαίνεσθαι· ἐν δὲ τῷ χειμῶνι, διαψυκτικὸν κ̀ [292] κρυμνῶδες. Διατρίβειν δὲ ἐν τῇ κόνει μετὰ τοὺς πόνους ἐν τῷ θέρει, ὀλίγον μὲν χρόνον, ὠφελέει ψύχουσα· πουλὺν δὲ ὑπερξηραίνει, κ̀ τὰ σώματα σκληρὰ, κ̀ ξυλώδεα ἀποδεικνύει. Τρίψις ἐλαίȣ σὺν ὕδατι μαλάσσει, [293] κ̀ οὐ δεινῶς ἐᾷ διαθερμαίνεσθαι.

CAPUT XII.

De exercitiorum accidentibus, veluti lassitudinibus.

AT de lassitudinibus, quæ in corporibus nascuntur, ad hunc se res habet modum. Homines quidem inexercitati ab omni labore lassantur. Nulla enim corporis pars ad ullum aliquem laborem exercitata est. Exercitata autem corpora ab insuetis laboribus lassantur. Quædam vero etiam a consuetis exercitiis lassantur, si his supra modum utantur. Et ea quidem sunt lassitudinum genera. Earum vero facultas talis est. Nam non exercitati, humidam carnem habentes; quum laboraverint, calefacto corpore, multam colliquationem dimittunt. Quicquid igitur exudaverit, aut cum spiritu repurgatum fuerit, non aliam molestiam affert, nisi corporis parti præter consuetudinem vacuatæ: sed quicquid colliquationis intus remanserit, non modo parti corporis præter morem vacuatæ molestiam exhibet, imo & ei parti, quæ humiditatem suscepit: neque enim corpori commodum est, sed infestum. In non carnosas quidem corporum partes haud æquabiliter coit, sed in carnosas, ita ut his quidem, donec exeat, molestiam exhibeat. Nempe quum circuitum non habeat & quiescat, tum ipsum, tum ea, quæ irrumpunt, incalescunt. Si igitur copiosum fuerit, quod secretum est, id quidem, quod sanum est, superat,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ΄.

Περὶ τῶν ἐν τοῖσι γυμνασίοισιν ἐγγινομένων· οἷον τῶν κόπων.

ΠΕρὶ δὲ κόπων τῶν ἐν τοῖσι σώμασιν ἐγγινομένων, ὧδε ἔχει. [294] Οἱ μὲν ἀγύμνασοι τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ παντὸς κοπιῶσι πόνου. Οὐδὲν γὰρ τȣ̃ σώματος διαπεπόνηται πρὸς οὐδένα πόνον. [295] Τὰ δὲ γεγυμνασμένα τῶν σωμάτων, ἀπὸ τῶν ἀνεθίςων πόνων κοπιᾷ. Τὰ δὲ κ̀ ἀπὸ τῶν συνήθων γυμνασίων κοπιᾷ, ὑπερβολῇ χρησάμενα. Τὰ μὲν οὖν εἴδεα τῶν κόπων, τοιαῦτά ἐςιν. Ἡ δὲ δύναμις αὐτέων, ὧδε ἔχει. Οἱ μὲν γὰρ ἀγύμνασοι, ὑγρὴν τὴν σάρκα ἔχοντες· ὁκόταν πονῶσι θερμαινομένου τȣ̃ σώματος, σύντηξιν πολλὴν ἀφιᾶσιν. [296] Ὅ, τι μὲν οὖν ἐξιδρώσῃ, ἢ ξὺν τῷ πνεύματι ἀποκαθαρθῇ, [297] οὐ παρέχει πόνον ἄλλον· ἢ τῷ κενωθέντι τȣ̃ σώματος παρὰ τὸ ἔθος· ὅ, τι δ' ἂν
79 ἐμμείνῃ τῆς συντήξιος, οὐ μόνον κενωθέντι τȣ̃ σώματος παρὰ τὸ ἔθος παρέχει τὸν πόνον· ἀλλὰ κ̀ τῷ δεξαμένῳ τὸ ὑγρόν· οὐ γάρ ἐςι ξύμφορον τῷ σώματι, ἀλλὰ πολέμιον. [298] Εἰς μὲν δὴ τὰ ἄσαρκα τῶν σωμάτων οὐ ξυνίςαται ὁμοίως· εἰς δὲ τὰ σαρκώδεα· ὥςε τȣ́τοισι, πόνον
80 παρέχει, ἕως ἂν ἐξέλθῃ. [299] Ἅτε δὴ οὐκ ἔχον περίοδον, ἀτρεμίζον θερμαίνεται, αὐτό τε καὶ τὰ προσπίπτοντα. Ἢν μὲν οὖν πολὺ γένηται τὸ ἀποκριθὲν, ἐκράτησε καὶ τȣ̃ ὑγιαίνοντος, [300] ὥςε συνεκθερ-

VARIÆ LECTIONES.

289 *θερμασίης ποιεῦν* MS. cod. Imp. vero Samb. cod. *ποιευμένον*.

290 *ὅτ' ἂν ὑπὸ τῆς ὥρης ἐκθερμαίνηται, κ̀ τοῦ ἐλαίου* (omissis *κ̀ τοῦ πόνου*) *ἡ δὲ κόνις ἐγγυμνάζεσθαι ἐν τῷ θέρει αὐξιμώτερον* MS. cod. habet. Ibidem pro *ἐλαίου* legit *ἡλίου* Servin. cod. ut sit *in sole*.

291 *οὐκ ἐᾷ ἐκθερμαίνεσθαι ἐς ὑπερβολὴν* MS. cod. modica diversitate.

292 Pro *κρυμνῶδες* Imp. Samb. cod. habet *κρυμῶδες*

293 *κ̀ οὐκ ἐᾷ πολλὰ διαθερμαίνεσθαι σώματι γινόμενον, & non multum excalefieri sinit corpus*, habet MS. cod. qui pro *δεινῶς*, eodem sensu *πολλὰ* scribit.

294 *οἱ μὲν ἀγυμνάσιοι τῶν ἀνθρώπων* MS. cod.

295 *τὰ δὲ γεγυμνασμένα τῶν σωμάτων ὑπὸ τῶν ἀήθων* MS. cod.

296 *ὅ, τι μὲν οὖν ἂν ἐξιδρώσῃ, ἢ κ̀ σὺν τῷ πνεύματι ἀποκαθαρθῇ* legit MS. cod. quem sequimur, pro *ὅ, τι μὲν οὖν συνεξιδρώσῃ, ἢ ξὺν τῷ σώματι ἀποκαθαρθῇ*, *quicquid igitur exsudaverit, aut cum corpore repurgatum fuerit.* *Συνεξιδρώσει* Imp. Samb. cod. habet, quidam etiam *ξὺν ἱδρῶτι*, quod notat Zuingerus.

297 Sic MS. cod. quæ lectio longe melior est vulgatâ, eamque amplectimur. Prius erat: *οὐ παρέχει πόνον μᾶλλον ἐν τῷ κενωθέντι τȣ̃ σώματος παρὰ τὸ ἔθος· ὅ, τι δ' ἂν ἐμμένῃ τῆς ἀποκρίσιος τοῦτο παρέχει τὸν πόνον*, *non amplius molestiam affert in corporis parte præter consuetudinem vacuata: quod vero post secretionem intus remanet, huic molestiam exhibet.*

298 Sic emendavimus ex MS. cod. pro vulgatis: *Εἰς μὲν δὴ τὰς σάρκας.*

299 *ἅτε δὴ οὐκ ἔχον πάροδον, ἀτρεμίζον ἐκθερμαίνεται* MS. cod.

300 *ὥςε συνεκθερμανθῆναι [illegible] πᾶν σῶμα, ita ut omne corpus concalescat* MS. cod. ibidem post *πυρετὸν febrem*, deest *ἰσχυρὸν vehementem*, in eodem cod.

νεκθερμᾶναι ὅλον τὸ σῶμα, καὶ ἐνεποίησε πυρετὸν ἰσχυρόν. Θερμανθέντος γὰρ τοῦ αἵματος, καὶ ἐπισπασθέντος, [301] ταχείην 81 ἐποίησε τὴν περίοδον τὰ ἐν τῷ σώματι, καὶ τό τε ἄλλο σῶμα καθαίρεται ὑπὸ τοῦ πνεύματος, καὶ τὸ συνεστηκὸς θερμαινόμενον, [302] λεπτύνεταί τε καὶ συνεξωθέεται ἐκ τῆς σαρκὸς ἔξω ἐπὶ τὸ δέρμα, ὅπερ ἱδρὼς καλέεται θερμός. Τούτου δ᾽ ἀποκριθέντος, τό τε αἷμα καθίσταται ἐς τὴν κατὰ φύσιν, σύστασιν· καὶ ὁ πυρετὸς ἀνίησι, καὶ ὁ κόπος παύεται μάλιστα τριταῖος. Χρὴ δὲ τὸν τοιοῦτον κόπον ὧδε θεραπεύειν· πυρίῃσι καὶ λουτροῖσι θερμοῖσι διαλύοντα τὸ ξυνεστηκός· [303] καὶ περιπάτοισί τε μὴ βιαίοισιν, ὡς ἀποκαθαίρωνται, 82 καὶ ὀλιγοσιτίῃσι, καὶ ἰσχνασίῃσι, συνιστάναι τῆς σαρκὸς τὴν κένωσιν, [304] καὶ τρίβεσθαι τῷ ἐλαίῳ ἡσυχῇ πουλὺν χρόνον, ὅκως μὴ βιαίως ἀναθερμαίνηται· καὶ τοῖσι χρίσμασι, καὶ τοῖσιν ἱδρωτικοῖσι, [305] καὶ μαλακτικοῖσι χρέεσθαι, καὶ μαλακύνειν ξυμφέρει. Τοῖσι δὲ γυμναζομένοισιν ἀπὸ τῶν ἀνεθίστων πόνων [306] διὰ τάδε ὁ κόπος γίνεται· ὅτι ἢν μὴ πεπονήκῃ τὸ σῶμα, ὑγρὴν ἀνάγκη τὴν σάρκα εἶναι πρὸς τοῦτον τὸν τόπον, πρὸς ὃν μὴ εἴθισται πονέειν. [307] ὥσπερ ἀγυμνάστων, πρὸς ἕκαστα. Τὴν μὲν οὖν σάρκα ξυντήκεσθαι ἀνάγκη, καὶ ἀποκρίνεσθαι, καὶ συνίστασθαι, ὥσπερ τῷ προτέρῳ. Ξυμφέρει δὲ θεραπεύεσθαι ὧδε. Τοῖσι μὲν γυμνασίοισι χρῆσθαι τοῖσι συνήθεσιν, ὅκως τὸ ξυνεστηκὸς θερμαινόμενον λεπτύνηται, καὶ ἀποκαθαίρηται, καὶ τὸ ἄλλο σῶμα μὴ ὑγραίνηται, μηδ᾽ ἀγύμναστον γίνηται. Τοῖσι δὲ λουτροῖσι τοῖσι θερμοῖσι, [308] ξυμφέρει καὶ τοῦτον χρέεσθαι· καὶ τῇ τρίψει ὁμοίως, ὡς καὶ τὸν πρόσθεν· τῆς δὲ πυριήσιος οὐδὲν δέεται. [309] Οἱ πόνοι γὰρ ἱκανοὶ θερμαίνοντες, λεπτύνειν καὶ ἀποκαθαίρειν τὸ συστάν. Οἱ δὲ ἀπὸ τῶν 83 συνηθέων [310] γυμνασίων κόποι τῷδε τῷ τρόπῳ γίγνονται· ἀπὸ μὲν συμμέτρου πόνου, κόπος οὐ γίγνεται. [311] Ὁκόταν δὲ πλείων τοῦ καιροῦ πόνος ᾖ, ὑπερξηραίνει τὴν σάρκα· κενωθεῖσα δὲ τοῦ ὑγροῦ [312] θερμαίνεται, καὶ ἀλγέει, καὶ φρίσσει, καὶ ἐς πυρετὸν καθίσταται μακρότερον·

ita ut totum corpus concalefcat, & vehementem febrem inferat. Sanguine enim calefacto & attracto, ea, quæ in corpore infunt, celerem circuitum faciunt, & tum reliquum corpus a fpiritu purgatur, tum quod coaluit, incalefcens attenuatur, fimulque ex carne in cutem foras propellitur, idque fudor calidus vocatur. Hoc autem excreto, tum fanguis ad naturalem ftatum reftituitur, tum febris remittit, & laffitudo fedatur, tertio præfertim die. Hanc autem laffitudinem hunc in modum curare oportet: fomentis & balneis calidis id, quod concrevit, diffolvendo, & non violentis deambulationibus, ut expurgentur, ciborumque paucitate & extenuatione carnis vacuationem cogendo, ac oleo leniter, & diu, ne violenter recalefcat, confricando: unguentis etiam tum fudorem elicientibus, tum emollientibus inungere, ac emollire confert. His vero, qui exercentur, ab infuetis laboribus idcirco laffitudo contingit; quod fi corpus laboribus fe non exercuerit, ea parte qua laborare non confuevit, carnem humidam effe neceffe eft, velut inexercitatis ad fingula genera. Carnem igitur colliquefieri, & fecerni, ac in fefe cogi velut in priore neceffe eft. Sic autem curari confert. Exercitationibus quidem affuetis utendum, ut quod compactum eft, incalefcens tenuetur, ac depurgetur, neque reliquum corpus humectetur, neque inexercitatum maneat. Utile eft autem & hunc balneis calidis, ac frictione fimiliter ac priorem, uti: fomentis autem nihil opus eft; labores enim calefaciendo, ad id, quod coactum eft, tenuandum, & depurgandum fufficiunt. A confuetis autem exercitiis laffitudo hoc modo contingit; a commoderato quidem labore nulla oritur laffitudo. Quum vero major, quam par fit, labor fuerit, carnem fupra modum exiccat, eaque humore vacuata, incalefcit, & dolet, & horret, & in longiorem febrem incidit; nifi

Variæ Lectiones.

301 *ταχείην ἐποιήσατο τὴν περίοδον τὴν ἐν τῷ σώματι* MS. cod.

302 *λεπτύνεταί τε καὶ ἐξωθέεσθαι ἐκ τῆς σαρκὸς ἔξω ὑπὸ τὸ δέρμα* MS. cod. Ibidem pro *κατὰ φύσιν σύστασιν* MS. cod. habet *κατὰ φύσιν κίνησιν*, *ad naturalem motum.*

303 Codd. vulgati hunc locum ita habent: *καὶ περιπάτοισι βιαίοισιν, ὡς ἀποκαθαίρωνται*, *& deambulationibus violentis, ut expurgentur*, aft nos ex MS. cod. *περιπάτοισι τε μὴ βιαίοισιν, ὡς ἀποκαθαίρωνται, καὶ ὀλιγοσιτίῃσι*, meliori fenfu legimus, ut inferiora demonftrant. Aldina exemplaria *περιπάτοισι βιαίοισιν ὡς ἀποκαθαίρων.* Reg. vero codd. *ἀποκαθαίρονται*, quod fequitur Lindenus. *ἀποκαθαίρειν καὶ ὀλιγοσιτίῃσι* Imp. Cornar.

304 *καὶ ἀλείφεσθαι* in MS. cod. legitur, pro *καὶ τρίβεσθαι*: deinde loco *ἀναθερμαίνηται* in MS. cod. *διαθερμαίνηται.*

305 In eodem MS. cod. deeft *καὶ μαλακτικοῖσι*, *& emollientibus.*

306 *διὰ τάδε γίνεται ὁ κόπος· ὅτι ἢν μὴ πεπονήκῃ τὸ σῶμα* MS. cod. quæ lectio probatur pro vulgatis: *διὰ τάδε γίνεται· ὁκόταν μὴ πεπονήκῃ τ. σ.*

307 Sic MS. cod. habet, quæ lectio multo melior eft vulgatâ; *καὶ τῶν γυμνασίων, πρὸς ἕκαστα. Τὴν μὲν οὖν σάρκα, ξυντήκεσθαι ἀνάγκη*, *quem admodum etiam ad fingula exercitationum genera, Carnem igitur neceffe eft colliquari.*

308 *καὶ τούτοισι συμφέρει χρῆσθαι, τῇ τρίψει ὅμοια, ὡς καὶ τοὺς ἔμπροσθεν* MS. cod.

309 *οἱ πόνοι γὰρ ἱκανῶς διαθερμαίνοντες, λεπτύνουσι, καὶ ἀποκαθαίρουσι τὸ συστάν* MS. cod.

310 *γυμνασίων πόνοι, τόνδε τὸν τρόπον γίνονται*, habent vulgati codd. Nos ex MS. cod. *γυμνασίων κόποι· τῷδε τῷ τρόπῳ γίγνονται* reftituimus, & pro *κινέεται* ex eodem *γίγνεται* legimus, quæ lectio optima eft.

311 Pro *ὁκόταν δὲ πλείων τοῦ καιροῦ πόνος ᾖ*, MS. cod. habet *ὅτ᾽ ἂν δὲ πλεῖον τοῦ καιροῦ πονήσῃ*, id eft: *quum vero plus quam oportunum fit, laboraverit.*

312 *θερμαίνεταί τε καὶ ξηραίνεται, καὶ ἀλγέει καὶ φρίσσει*, *calefit, & reficcatur, & dolet, & horrefcit.* MS. cod.

niſi quis recte curet. Oportet autem imprimis quidem balneo neque admodum multo, neque nimis calido lavari; deinde ipſum a balneo, epoto molli vino, in cœna quam plurimis & cujusque generis eduliis veſci, & potu aquoſo; vino autē molli ac copioſo uti. Poſtea diutius immorari, dum venæ oppletæ turgeſcant. Mox vomat, & poſt modicam ſtationem, molliter dormiat. Poſtea per dies ſex ſenſim ad cibos & labores conſuetos ipſi redeundum, & in his ad conſuetum tum cibum, tum potum deveniendum. Quæ curatio hanc habet vim, ut ſupra modum reſiccatum corpus, citra exceſſum humectare queat. Si quidem igitur concederetur, laboris exuperantiam noſcendo quantacunque ea ſit, cibi commoderatione mederi, id bene haberet. Nunc vero illud quidem fieri non poteſt, hoc vero facile. Reſiccatum namque corpus, a cujusvis generis ingeſtis, ſibi quod confert, aſſumit, & unaquæque corporis pars de ſingulis cibis; repletum vero & humectatum, vacuato per vomitionem ventriculo, rurſus id, quod exuperat, dimittit. Ventriculus autem vacuus factus revellit. Exuperantem igitur humiditatem caro eructat; commoderatam vero non niſi per vim, aut labores, aut medicamenta, aut aliud quoddam revulſionis genus dimittit. Subinde cibi accretione ſenſim uſus corpori diætam reſtituit.

ἣν μήτις ἐκθεραπεύσῃ ὀρθῶς. [313] Χρὴ δὲ πρῶτον μὲν αὐτῷ τῷ λουτρῷ μὴ σφόδρα πολλῷ, μηδὲ θερμῷ ἄγαν λούεσθαι· εἶτα πίσας αὐτὸν ἐκ τοῦ λουτροῦ μαλακὸν οἶνον, δειπνεῖν ὡς πλεῖστα καὶ παντοδαπὰ σιτία, καὶ ποτῷ ὑδαρεῖ· οἴνῳ δὲ μαλακῷ χρέεσθαι πολλῷ.

84 Εἶτ᾽ [314] ἐνδιατρίψαι χρόνον πλείω, μέχρις ἂν αἱ φλέβες πληρωθεῖσαι ἀρθῶσιν. Εἶτα δὴ ἐξεμεέτω, [315] καὶ ἐξαναστάντα ὀλίγον, καθεύδειν μαλθακῶς. Εἶτα προσάγειν ἡσυχῇ τοῖσι σιτίοισι, καὶ τοῖσι πόνοισι τοῖσι συνήθεσιν ἡμέρας ἕξ, [316] ἐν ταύτῃσι δὲ καταστῆσαι ἐς τὸ σύνηθες καὶ σίτου, καὶ ποτοῦ. Δύναμιν δὲ ἔχει ἡ θεραπείη, τοιήνδε· ἐξηρασμένον τὸ σῶμα ἐς ὑπερβολὴν, ἐξυγρῆναι δύναται ἄτερ ὑπερβολῆς.

85 Ἦν μὲν οὖν ἡ δυνατὸν τὴν ὑπερβολὴν τοῦ πόνου [317] γνόντα ὁκόση τίς ἐστι, τοῦ σίτου τῇ συμμετρίῃ ἀκέσασθαι, εὖ ἂν [318] εἶχεν οὕτω· νῦν δὲ τὸ μὲν ἀδύνατον, τὸ δὲ ῥᾴδιον. [319] Ἐξηρασμένον γὰρ τὸ σῶμα τῶν ἐμπεσόντων παντοδαπῶν λαμβάνει τὸ ξυμφέρον αὐτὸ ἑωϋτῷ, ἕκαστον τοῦ σώματος ἑκάστου σίτου· πληρωθὲν δὲ καὶ ὑγρανθὲν, κενωθείσης τῆς κοιλίης ὑπὸ τοῦ ἐμέτου, ἀφίησι πάλιν τὴν ὑπερβολήν. Ἡ δὲ κοιλίη κενὴ ἐοῦσα ἀντισπᾷ. Τὸ μὲν οὖν ὑπερβάλλον ὑγρὸν ἐξερεύγεται ἡ σάρξ· τὸ δὲ σύμμετρον οὐκ ἀφίησιν· [320] ἢν μὴ διὰ βίης, ἢ πόνων, ἢ φαρμάκων, ἢ ἄλλης τινὸς ἀντισπάσιος. Τῇ δὲ προσαγωγῇ χρησάμενος, [321] κατέστησε τῷ σώματι τὴν δίαιταν ἡσυχῇ.

VARIÆ LECTIONES.

313 MS. cod. ſic legit: *χρὴ δὲ πρῶτον μὲν αὐτὸν τῷ λουτρῷ μὴ σφόδρα πολλῷ, μηδὲ θερμῷ ἄγαν λοῦσαι. Εἶτα πίσας αὐτὸν ἐκ τοῦ λουτροῦ μαλθακὸν οἶνον, καὶ δειπνεῖν ὡς πλεῖστα καὶ παντοδαπὰ σιτία, καὶ τῷ ποτῷ, μαλθακῷ δ᾽ οἴνῳ χρῆσθαι καὶ πολλῷ. Primum quidem ipſum oportet balneo neque admodum multo, neque nimis calido lavari: deinde a balneo, epoto molli vino, copioſis, & omnigenis cibis veſci, & ad potum molle, & multum vinum adhibere.*

314 *ἐνδιατρίψαι πλείω χρόνον* MS. cod. quam lectionem prætulimus cum interpretibus, pro vulgato *ἐντρίψαι, fricari.* Hancque lectionem confirmant ea, quæ leguntur Libro III. de Diæta, dum præcipit, *καὶ μὴ διατριβέτω ἐν τῷ σίτῳ· ἀλλὰ τὴν ταχίστην ἐμείτω, & in cibo ne immoretur; ſed quam celerrime vomat.* Deinde paulo poſt in eodem libro habentur circa finem: *ἐνδιατριβέτω δὲ τέως πλεῖστον χρόνον ἐν τοῖσι σιτίοισι πρὸς τοὺς ἐμέτους, immoretur plurimum temporis in cibis uſque ad vomitum.*

315 *καὶ ἐξαναστάντα ὀλίγον* ex Imp. Samb. cod. & Fevr. ſcripſimus pro vulgato *καὶ ἀναστάντα ὀλίγον.*

316 *ἐν ταύτῃσι καθιστῆσαι ἐς τὸ σύνηθες καὶ σίτου* MS. cod. qui deinde *ἀνεξηρασμένον* habet pro *ἐξηρασμένον*, ſequentia vero *ἄτερ ὑπερβολῆς, citra exceſſum*, reticet MS. cod.

317 Sic emendavimus ex MS. cod. pro vulgato *γνῶναι noſſe.*

318 Sic MS. cod. habet, quæ lectio in aliis MSS. codd. adſcribitur pro vulgato *τοῦτο.*

319 *ἐξηρασμένον γὰρ τὸ σῶμα τῶν ἐμπεσόντων παντοδαπῶν, ἀφ᾽ ὧν λαμβάνει τὸ ξυμφέρον αὐτὸ ἐν ἑωϋτῷ, reſiccatum enim corpus, ab ingeſtis omnigenis eduliis id, quod conducibile ſibi ipſi eſt, ſumit*, legunt omnia exemplaria, pro quibus MS. cod. *ἐξηρασμένον γὰρ τὸ σῶμα σιτῶν ἐμπεσόντων, ἕλκει τὸ σύμφορον αὐτὸ ἑωυτῷ*, id eſt: *reſiccatum namque corpus ex ingeſtis cibis trahit ipſum ſibi, quod conducibile eſt.* Quæ lectio multo commodior eſt, certe in vulgata, verba illa *ἀφ᾽ ὧν* ante *λαμβάνει* non modo redundare, ſed & ſenſum turbare videntur: quapropter illa delenda cenſuimus. Nec minus turbat illud *ἐν* ante *ἑωϋτῷ*, quum ſenſus poſtulet *ſibi* conducibile, non *in ſe.*

320 Pro *ἢν μὴ διὰ βίης* MS. cod. *εἰ μὴ διὰ βίης*, ſcribit.

321 *καθεστήσεις τὸ σῶμα ἐς τὴν ἀρχαίην δίαιταν ἡσυχῇ* MS. cod. quæ lectio non aſpernanda.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ
ΠΕΡΙ ΔΙΑΙΤΗΣ ΥΓΙΑΙΝΟΝΤΩΝ, ΤΟ ΤΡΙΤΟΝ.

HIPPOCRATIS
DE VICTUS RATIONE SANORUM, LIBER TERTIUS.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΤΡΙΤΩι.

Τὴν τῆς προσφορᾶς τῆς διαίτης μέθοδον ἐκδιδάσκει· ὅτι χαλεπώτατόν ἐστι τὴν τοῖς πόνοις ἀνάλογον δίαιταν συγγράψαι· ἥτις δίαιτα καθ' ἑκάστην τὴν τοῦ ἐνιαυτοῦ ὥραν, τοῖς πλουσίοις τε καὶ τοῖς ἰδιώταις ἐπιτήδειος ᾖ· περὶ τῶν πλησμονῶν τε καὶ κόπου, καὶ τῶν σημείων, καὶ τῆς θεραπείας αὐτῶν· περὶ διαῤῥοιῶν, καὶ ἀπεψιῶν, καὶ τῆς ὄψιος ἀχροίας, καὶ ἐρυγμῶν, καὶ ἐμέτου τοῦ κόπρου, καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίων.

ARGUMENTUM LIBRI TERTII.

Diætæ applicandæ methodum instituit: quod perarduum sit diætam præscribere laboribus analogam; quæ diæta singulis anni tempestatibus, tum divitibus, tum plebi sit idonea: de repletionibus, lassitudine, earumque signis, & curatione: de diarrhœis, cruditatibus, faciei decoloratione, ructibus, stercoris vomitione, & cæteris similibus.

Basil. Græc. 502 pag. 99 — Foesius Sect. IV. 34. 366. — Basil. Lat. III. 407. pag. 148

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Τὴν τῆς διαίτης ἀνθρωπίνης διανόησιν προτίθησι.

ΠΕΡΙ [1] δὲ διαίτης ἀνθρωπίνης, ὥσπέρ μοι καὶ πρότερον εἰρέαται, ξυγγράψαι μὲν οὐχ οἷόν τε ἐς ἀκριβείην· ὥστε πρὸς τὸ πλῆθος τοῦ σίτου τὴν συμμετρίην ποιέεσθαι τῶν πόνων. Πολλὰ γὰρ τὰ κωλύοντα. Πρῶτον μὲν αἱ φύσιες τῶν ἀνθρώπων, διάφοροι ἐοῦσαι. Καὶ γὰρ αἱ ξηραὶ αὗται ἑωϋτῶν πρὸς ἑωϋτὰς, καὶ πρὸς ἄλλα μᾶλλον [2] καὶ ἧσσον, ξηραὶ, καὶ ὑγραί; ὡσαύτως καὶ αἱ ἄλλαι πᾶσαι. Ἔπειτα καὶ αἱ ἡλικίαι μὴ τῶν αὐτῶν δεόμεναι. Ἔτι δὲ καὶ τῶν χωρίων αἱ θέσιες, καὶ τῶν πνευμάτων αἱ μεταβολαί· τῶν τε ὡρέων

45 (beside line 4) · 1 · 2 · 100 (beside last line)

CAPUT I.

Diætæ humanæ considerationem proponit.

DE diæta vero humana, quemadmodum etiam antea a me dictum est, accurate conscribere quidem nemo potest; ita ut ad ciborum copiam laborum commoderatio adhibeatur. Multa enim sunt, quæ prohibent. Primum quidem differentes inter se hominum naturæ. Nam & quæ siccæ sunt, ipsæ inter se invicem, & cum cæteris collatæ, magis & minus siccæ sunt, & humidæ, ad eundem modum, & cæteræ omnes. Deinde etiam ætates, quæ iisdem minime indigent. Ad hæc vero & regionum positiones, ventorumque mutationes; & tempestatum transmu-

Variæ Lectiones.

1 Sic Imp. Samb. cod. inserto δὲ, quod in editis deest. Ibidem pro καὶ πρότερον εἰρέαται MS. cod. scribit καὶ πρόσθεν εἴρηται.

2 καὶ ἧσσον ὑγραὶ, & minus humida, legunt Asulana exemplaria, excluso ξηραὶ, siccæ; quæ lectio etiam habetur in MS. cod.

transmutationes, & anni conditiones. Quin & inter cibos ipsos magna est differentia. Triticum enim a tritico, & vinum a vino differt, reliquaque omnia, ex quibus victum trahimus, quum diversa sint, impediunt, quo minus quis ea de re exacte scribere possit. Sed enim inventæ a me sunt eorum, quæ in corpore superant, prænotiones, sive labores cibos, sive cibi labores superent; & ut singulis mederi oporteat: tum etiam sanis naturis prospicere, uti ne in morbos incidant: nisi quis valde multum ac sæpe delinquat. Hæc autem medicamentis jam indigent; sunt autem quædam, quæ neque medicamentis sanari possunt. Quæ igitur quam proxime
ad finem inveniri potuerunt, a me inventa 3
sunt: exacte vero a nemine.

αἱ μεταστάσιες, καὶ τοῦ ἐνιαυτοῦ αἱ καταστάσιες. Αὐτῶν τε τῶν σίτων [3] πολλὴ διαφορά. Πυροί τε γὰρ πυρῶν· καὶ οἶνος οἴνου, [4] καὶ τἄλλα οἷς διαιτεόμεθα πάντα, διάφορα ἐόντα, ἀποκωλύει δυνατὸν εἶναι ἐς ἀκριβείην ξυγγραφῆναι. [5] Ἀλλὰ γὰρ αἱ προγνώσιες ἐξευρημέναι ἔμοιγε τῶν ἐπικρατεόντων ἐν τῷ σώματι, ἤν τε οἱ πόνοι ἐπικρατέωσι τῶν σιτίων, ἤντε τὰ σιτία τῶν πόνων, καὶ ὡς χρὴ ἕκαστα ἐξακέεσθαι· [6] προκαταμανθάνειν τε ὑγιέας τὰς φύσιας, μὴ προσπελάζειν τε τὰς νούσους· εἰ μή τις μεγάλα πάνυ ἐξαμαρτάνοι, καὶ πολλάκις. Ταῦτα δὲ φαρμάκων δέεται ἤδη· ἔστι δ' ἅσσα οὐδ' ὑπὸ τῶν φαρμάκων δύναται ὑγιάζεσθαι. [7] Ἡ μὲν οὖν δυνατὸν εὑρεθῆναι ἔγγιστα [8] ὅρου, ἐμοὶ εὕρηται· τὸ δὲ ἀκριβὲς, οὐδενί.

CAPUT II.

Sanorum diætam quatuor anni tempestatibus accommodatam, in genere describit.

PRimum quidem igitur plerisque hominibus conscribam, ex quibus maxime utilitatem capiant, qui cibis quibuslibet & laboribus necessariis, coactisque profectionibus utuntur, tum qui maritimis negotiationibus ad victum parandum repertis occupantur; si plus justo incalescant, & magis, quam expediat, refrigerentur, reliquaque victus ratione instabili utantur. His sane ex præsentibus ita victum instituere conducit. Annum quidem in quatuor partes omnibus fere notas divido, hiemem, ver, æstatem, & autumnum. Ac hiemem quidem a Vergiliarum occasu ad Æquino-
4 ctium vernum. Ver autem ab Æquinoctio ad Vergiliarum exortum. Æstatem a Vergiliarum ortu ad Arcturi exortum. Autumnum vero ab Arcturo ad Vergiliarum occasum. Per hiemem igitur, ut anni tempori frigido & constricto te opponas, hac victus ratione uti convenit. Primum quidem semel tantum cibus sumendus; nisi quis alvum valde siccam

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Τὴν τῶν ὑγιαινόντων δίαιταν ταῖς τοῦ ἐνιαυτοῦ τέσσαρσιν ὥραις ἐπιτήδειον, ξυγγράφει καθόλου.

ΠΡῶτον μὲν οὖν τοῖσι πολλοῖσι τῶν ἀνθρώπων συγγράψω, ἐξ ὧν μάλιστα ἂν ὠφελοῖντο, [9] οἵτινες σιτίοισι προσυχοῦσι χρέονται, [1] πόνοισί τε τοῖσιν ἀναγκαίοισιν, ὁδοιπορίῃσί τε τῇσι προσαναγκῃσι, θαλασσουργίῃσί τε τῇσι πρὸς τὴν συλλογὴν εὑρεθείσῃσι τοῦ βίου· [10] θαλπόμενοί τε παρὰ τὸ σύμφορον, ψυχόμενοί τε παρὰ τὸ ὠφέλιμον, τῇ τε ἄλλῃ διαίτῃ ἀκαταστάτῳ χρεόμενοι. Τούτοισι δὴ ξυμφέρει ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ὧδε [11] διαιτῆσθαι. Τὸν μὲν ἐνιαυτὸν ἐς τέσσαρα μέρεα [12] διαιρέω, ἅπερ μάλιστα γινώσκουσιν οἱ πολλοί· χειμῶνα, ἦρ, θέρος, φθινόπωρον. [13] Καὶ χειμῶνα μὲν ἀπὸ πλειάδων δύσιος ἄχρι ἰσημερίης ἠαρινῆς. Ἦρ δὲ ἀπὸ ἰσημερίης μέχρι πλειάδων ἐπιτολῆς. Θέρος ἀπὸ πλειάδων μέχρις ἀρκτούρου ἐπιτολῆς. Φθινόπωρον δὲ ἀπὸ ἀρκτούρου μέχρι πλειάδων δύσιος. Ἐν μὲν οὖν τῷ χειμῶνι ξυμφέρει πρὸς τὴν ὥρην, ψυχρήν τε καὶ ξυνεστηκυῖην ὑπεναντιούμενον τοῖσι διαιτήμασιν, ὧδε χρέεσθαι. Πρῶτον μὲν μονοσιτίῃσι χρὴ διάγειν· ἢν μὴ πάνυ ξηρὴν τις τὴν κοιλίην ἔχῃ·

Variæ Lectiones.

3 πολλὴ διαφορὴ, MS. cod. habet πολλαὶ αἱ διαφοραὶ, *multa discrimina*, differentiæ.

4 Vulgati codd. καὶ τἄλλα ὅσα. MS. habet καὶ τ' ἄλλα οἷς, ubi οἷς melius pro vulgato ὅσα legitur; ideoque in textum intuli.

5 ἀλλὰ γὰρ αἱ προγνώσιες MS. cod. fortasse melius legit ἀλλὰ γὰρ αἱ διαγνώσιες ἐξευρημέναι ἔμοιγέ εἰσι τῶν κ. τ. λ. *at enim judicia, explorationes, &c.* Ibidem κρατέωσι, MS. cod. pro ἐπικρατέωσι.

6 προκαταλαμβάνειν τε ὑγιείην· ὥστε τὰς νούσους μὴ προσπελάζειν, *præservare valetudinem, ne morbi incidant*, MS. cod. scribit: quæ lectio non est aspernanda.

7 ἣ μὲν οὖν, pro vulgato ὡς μὲν οὖν, habet Imp. Samb. cod. quam lectionem secuti sumus. MS. cod. legit ὡς μὲν οὖν δυνατὸν εὑρεθῆναι· εἴ τις τὰ ὀρθοῦ, ἐμοὶ εὕρηται, *quantum igitur inveniri potuit; si quis unquam recte, a me inventum est.*

8 τοῦ ἔργου legunt Aldina exemplaria. MS. cod. τοῦ ὅρου, quem sequimur; pro τοῦ ἥρου, ut habetur in editis vitiose.

9 Οἵτινες σιτίοισί τε καὶ πόμασι τοῖσι προσυχοῦσι χρῶνται, πόνοισί τε ἀναγκαίοισιν, ὁδοιπορίῃσι τῇσι πρὸς ἀνάγκας, *qui cibis & potibus obviis utuntur, & necessariis laboribus & coactis profectionibus*, MS. cod.

10 Pro θαλπόμενοί τε, MS. cod. habet ἡλιούμενοί τε παρὰ τὸ συμφέρον, id est: *& plus justo apricantes.*

11 Pro διαιτᾶσθαι, Imp. Samb. cod. διαιτῆσθαι, Ionice, quem sequimur.

12 MS. cod. habet διαιρέω, *divido*, quod melius est, & secuti sumus, pro vulgato διαιρέουσι, *dividunt.*

13 χειμῶνα μὲν ἀπὸ πληιάδων δύσιος ἄχρι ἰσημερίης ἠαρινῆς MS. cod. omisso καὶ qui etiam infra πληιάδων bis legit.

ἔχῃ· εἰ δὲ μὴ, μικρὸν ἀριςῆν. Τοῖσι δὲ διαι-
τήμασι χρέεσθαι, [14] τοῖσι ξηροῖσι, κ̓ αὐςη-
ροῖσι, κ̓ θερμαντικοῖσι, ʹ κ̓ συγκομιςοῖσι, κ̓
ἀκρήτοισιν. Ἀρτοσιτέειν δὲ μᾶλλον, κ̓ τοῖσιν
ὀπ7οῖσι τῶν ὄψων μᾶλλον, [15] ἢ τοῖσιν ἑφθοῖ-
σιν χρέεσθαι. Καὶ τοῖσι πόμασι μέλασιν, ἀ-
κρητεςέροισι, κ̓ ἐλάσσοσι. [16] Λαχάνοισι δὲ,
ὡς ἥκιςα, πλὴν τοῖσι θερμαντικοῖσι κ̓ ξηροῖσι·
κ̓ χυλοῖσι, κ̓ ῥοφήμασιν, ὡς ἥκιςα. Τοῖσι
δὲ πόνοισι πουλλοῖσιν ἅπασι, τοῖσί τε δρόμοι-
σι καμπ7οῖσιν ἐξ ὀλίγου προσάγοντα, κ̓ τῇ
πάλῃ ἐν ἐλαίῳ, μακρῇ, ʺ [17] ἀπὸ κούφων 5
προσάγοντα. Τοῖσι μὲν περιπάτοισιν ἀπὸ τῶν
γυμνασίων, ʹ ὀξέσιν· ἀπὸ δὲ τοῦ δείπνου, βρα-
δέσιν ἐν ἀλέῃ. ʺ [18] Ὀρθρίοισί τε πολλοῖσιν, 6
ἐξ ὀλίγου ἀρχόμενον, [19] πρὸς ἅπαντα ἐς
τὸ σφοδρόν· ἀποπαύοντά τε ἡσυχῆ. ʺ [20] 7
Καὶ σκληροκοιτίῃσι, κ̓ νυκτοβατίῃσι, ʺ [21] κ̓ 8
κονιβατίῃσι, καὶ κυνοδρομίῃσι χρέεσθαι συμ-
φέρει. Πάντα γὰρ ταῦτα, ἰσχναίνει, καὶ
θερμαίνει· ʺ χρέεσθαί τε [22] πλείω. Ὁκό- 9
ταν δὲ ἐθέλῃ λούσασθαι· ἢν μὲν ἐκπονήσῃ
ἐν παλαίςρῃ, [23] ψυχρῷ λουέσθω· ἢν δὲ ἄλλῳ
τινὶ πόνῳ χρήσηται, τὸ θερμὸν ξυμφορώτε-
ρον. [24] Χρέεσθαι δὲ κ̓ λαγνείῃ πλέον, εἰς
ταύτην τὴν ὥρην· κ̓ τοὺς πρεσβυτέρους μᾶλ-
λον, ἢ τοὺς νεωτέρους. Χρέεσθαι δὲ κ̓ τοῖσιν
ἐμέτοισι· τοὺς μὲν ὑγροτέρους, τρεῖς τοῦ μη-
νός· τοὺς δὲ ξηροτέρους, δὶς ἀπὸ σιτίων παν-
τοδαπῶν. Ἐκ δὲ τῶν ἐμέτων, προσάγειν ἡσυ-
χῆ πρὸς τὸ εἰθισμένον σιτίον ἐς ἡμέρας τρεῖς·
καὶ τοῖσι πόνοισι χρέεσθαι κουφοτέροισι κ̓ ἐ-
λάσσοσι, τοῦτον χρόνον. [25] Ἀπὸ δὲ βοείων,
κ̓ χοιρείων κρεῶν, ἢ τῶν ἄλλων ὅ, τι ἂν ὑπερ-
βάλλῃ πληθόμενον, ἐμέειν. ʺ [26] Καὶ ἀπὸ 10
τυρωδέων, κ̓ γλυκέων, κ̓ λιπαρῶν ἀνεθίςων πλη-
σμονῆς, ἐμέειν συμφέρει. [27] Καὶ ἀπὸ μέθης,

habeat: si id fieri nequeat, parum prandendum. Cibis autem utendum siccis, austeris, calefacientibus, ex toto collatis, ac meracis. Pane quoque magis, & opsoniis assis potius quam elixis utendum. Potionibus item nigris, meracioribus, ac paucioribus. Oleribus autem quam minimum, præterquam calefacientibus & siccis: succis etiam, ac sorbitionibus quam minimum. Laboribus autem plurimis omnibus, cursibusque flexis, sensim accessione facta, & lucta cum oleo longa, a levioribus adurgendo. Et deambulationibus quidem post exercitationes celeribus; a cœna vero tardis, in loco tepido. Matutinis etiam multis, ex levi initio vehementer in omnibus progrediendo, & leniter desinendo. Duro etiam cubili, tum nocturnis deambulationibus uti, tum etiam in pulvere, ac canibus venari confert. Hæc enim omnia extenuant & calefaciunt: iisque plurimis utendum. Quum vero quis lavari volet, si quidem in palæstra laboraverit, frigida lavetur: quod si alio quopiam labore usus fuerit, calida magis confert. Uti autem ad hoc tempus re venerea frequentius oportet; at grandiores natu magis, quam juniores. Vomitionibus autem post cibos cujusvis generis humidiores ter in mense utantur; sicciores vero bis. A vomitionibus sensim per tres dies ad consuetum cibum deducendum: & sub id tempus levioribus & paucioribus laboribus utendum. A bubula & porcina carne, aut a quibusvis aliis, qui supra modum repletus est, vomat. Quin etiam a caseosorum, & dulcium, & pinguium minime consuetorum repletione, vomere confert. Post ebrietatem quoque,

Variæ Lectiones.

14 MS. cod. scribit: τοῖσι δὲ ξηραντικοῖσι, κ̓ θερμαντικοῖσι, κ̓ συγκομιςοῖσι, κ̓ ἀκρήτοισιν· ἀρτοσιτίῃ δὲ μᾶλλον; *siccantibus autem & calefacientibus, & ex toto collatis, & meracis; pane vero magis.*

15 ἢ ἑφθοῖσιν χρέεσθαι Imp. Samb. cod. deleto articulo τοῖσιν.

16 λαχάνοισιν· ὡς ἥκιςα χρὴ, πλὴν κ. τ. λ. MS. cod. scribit.

17 Servin. cod. προσάγοντα habet, quem sequimur pro προσαναγκάζοντα. Exempl. autem Reg. προσαναγκάζειν scribunt.

18 ὀρθοῖσί τε πολλοῖσιν legunt vulgata exemplaria. MS. cod. ὀρθρίοισί τε πολλοῖσιν, quem sequimur cum interpretibus, aut ὀρθρινοῖσι.

19 προάγοντα σφοδρὸν, *accessione sensim crescente*, habent vulgati codd. pro quibus ex MS. cod. emendavimus πρὸς ἅπαντα ἐς τὸ σφοδρὸν, quæ lectio vulgatâ multo melior est.

20 MS. cod. habet κ̓ σκληρευνίῃσι, κ̓ νυκτοβαδίῃσι, κ̓ νυκτοδρομίῃσι χρῆσθαι συμφέρει· *& duris cubilibus, & nocturnis ambulationibus, ac nocturnis cursibus uti convenit.* MSS. Reg. σκληροσιτίῃσι *duris cibis* scribunt.

21 Σχοινοβατίῃσι, *funambulationibus*, legunt vulgati codd. Alii κονιοβατίῃσι, *ambulare supra arenam*; quod exercitii genus in æstate commendatur, quia *arena* refrigerat, minime vero hoc exercitium commendat in hieme Hippocr. MS. Reg. vero habet κονιοβατίῃ. Hipp. vocat κονιοβάτειν id, quod Xenophontes dicebat κοινοδρόμειν, *quemdam cursu anteire, cum aliquo currere.* Martianus amplectitur Cornarii versionem. vide ejus comment. p. 118. Innuit Dacerius in MSS. Regiis inveniri κενοδρομίῃσι, Græci quandoque κένος, *vacuum*, pro ἐλαφρὸς, *levis* utebantur: sic κενοδρομίη quandoque significari potest, *cursus levis, celer.* Χοινοδρομίῃσι, *cursibus in fune* legit Cornar. Mercurial. κονιβαθείῃσι δρομίῃσι legit, ut cursibus per altum pulverem uti velit. De his plura in libr. de Arte Gymnastica.

22 Calvus & Cornar. πλοίῳ aut πλόῳ legisse videntur, de *navigatione* intelligentes. Istud sic MS. cod. χρέεσθαι τε τὰ πλείω· ὁκόταν δὲ ἐθέλῃ λούεσθαι.

23 Vulgati codd. ψυχρὸν λουέσθω habent: ast in MS. cod. ψυχρῷ λουέσθω meliori sensu scribitur; quam lectionem sequimur.

24 (χρέεσθαι δὲ κ̓ λαγνείῃ πλέον, εἰς ταύτην τὴν ὥρην· κ̓ τοὺς πρεσβυτέρους μᾶλλον, ἢ τοὺς νεωτέρους.) Χρέεσθαι δὲ κ̓ τοῖσιν ἐμέτοισι, hoc est: (*uti autem ad hoc tempus re venerea frequentius oportet; at grandiores natu magis, quam juniores.*) *Utendum etiam & vomitibus*, legit MS. cod. quæ lectio ad rem facere videtur, quum inferius dicatur, *æstate re venerea quam minime utendum; vere rarius quam hieme.* Hinc scite Cornel. Celsus Libro 1. cap. 4. *neque æstate vero, neque autumno utilis venus est. Tolerabilior tamen per autumnum: æstate in totum, si fieri potest, abstinendum est.*

25 ἀπὸ δὲ βοείων, κ̓ χοιρείων κρεῶν, ἢ τῶν ἄλλων ὅτι ἂν ὑπερβάλλῃ πλησμονῇ, ἐμέειν συμφέρει, MS. cod. id est: *a bubula & porcina carne, aut aliis, quod repletione excesserit, vomere conducit.*

26 ἀπὸ τυρωδέων, legimus ex MS. cod. & Asulan. exempl. pro πυρωδέων, *urentium*, quæ lectio habetur in quibusdam codd.

27 κ̓ ἀπὸ μέθης, *& ab ebrietate*, hæc desunt in MS. cod. qui sententiam sic prosequitur; κ̓ ἀπὸ σίτων, κ̓ χωρίων μεταλλαγῆς ἐμέειν βέλτιον· διδόναι δὲ κ̓ τῷ ψύχει, ἑωυτὸν θαρσέων, id est: *& post ciborum mutationem vomere melius est, & se frigori audacter exponere, &c.*

& ciborum mutationem, locorumque transmutationem, vomendum. Purum autem se frigori exponere oportet; præterquam a cibis, & exercitiis. Sed & in matutinis deambulationibus, quum corpus incalescere cœperit, & in cursibus, reliquoque quovis tempore, exuperantia vitanda est. Hac enim tempestate corpori frigus sentire, quam exerceri magis confert. Neque enim arbores, quæ hoc tempore frigora non senserunt, fructum ferre, aut satis valere possunt. Hac quoque tempestate laboribus etiam multis ad exuperantiam utendum; nisi lassitudines contingant. Istud docebo plebeios argumentum: curque hæc ita se habeant, aperiam. Quum hoc anni tempus frigidum & constrictum sit, consimilia etiam animalia patiuntur. Corpora igitur lente ex labore incalescere, & humidi, quod inest, parvam quandam portionem excerni necesse est. Deinde labori quidem temporis parum conceditur, quieti vero multum: quum dies quidem brevis sit; nox autem longa. Ideoque neque tempus, neque labor modum excedunt. Eam igitur ob causam hoc anni tempore, ista victus ratio instituenda est, a Vergiliarum occasu ad Solstitium usque, diebus quadraginta quatuor. At circa solstitium, in custodia quam maxime esse oportet; & a solstitio aliis totidem diebus eadem victus ratione uti. Ubi autem tempestas favonium adduxerit, & mollior evaserit, victus quoque rationem cum tempestate sequi oportet, diebus quindecim, quum Arcturi exortus est, & hirundo advenit. Sequens vero tempus, varie magis jam transigere oportet, ad Æquinoctium usque, diebus duobus & triginta. Victus igitur ratione ad anni temporis varietatem accommodata, molliore ac leviore utendum, & cibis, & potibus, & laboribus, sensim ad ver adducendo. Cum autem Æquinoctium jam mollius evaserit, diesque longiores, & noctes breviores, annique adveniens tempestas calida & sicca constiterit;

καὶ σίτων μεταβολῆς, καὶ χωρίων με-
ταλλαγῆς, ἐμέειν. Διδόναι δὲ καὶ τῷ
ψύχει, καθαρὸν ἑωϋτόν· πλὴν ἀπὸ τῶν σι-
τίων, καὶ γυμνασίων. Ἀλλ' ἔν τε τοῖσιν
ὀρθρίοισι περιπάτοισιν, [28] ὁκόταν ἄρξηται
τὸ σῶμα διαθερμαίνεσθαι, καὶ ἐν τοῖσι δρόμοι-
σι, καὶ ἐν τῷ ἄλλῳ χρόνῳ ὑπερβολὴν φυλασ-
σόμενος. [29] Ἀγαθὸν γὰρ τῷ σώματι χειμά-
ζεσθαι, ἢ γυμνάζεσθαι ἐν τῇ ὥρῃ. Οὐδὲ
γὰρ τὰ δένδρεα μὴ χειμασθέντα ἐν τῇ ὥρῃ,
δύνανται καρπὸν φέρειν, οὐδ' αὐτὰ ἐῤῥῶσθαι.
Χρέεσθαι δὲ καὶ τοῖσι πόνοισι πολλοῖσι ταύ-
την [30] τὴν ὥρην ἐς ὑπερβολὴν· ἢν μὴ οἱ
κόποι ἐγγίνωνται. Τοῦτο τεκμήριον διδά-
σκω τοὺς ἰδιώτας· [31] διότι τάδε οὕτως
ἔχει, φράσω. Τῆς ὥρης οὔσης ψυχρῆς καὶ
συνεστηκυίης, παραπλήσια πέπονθε καὶ τὰ
ζῶα. Βραδέως οὖν ἀνάγκη διαθερμαίνεσθαι
τὰ σώματα ὑπὸ τοῦ πόνου, καὶ τοῦ ὑγροῦ μι-
κρόν τι μέρος ἀποκρίνεσθαι τοῦ ὑπάρχοντος.
Εἶτα τοῦ χρόνου ὅντινα μὲν πονέει, [32] ἀπο-
δίδοται ὀλίγος· ὅντινα δὲ ἀναπαύεται, που-
λύς· ἡ μὲν γὰρ ἡμέρη, βραχείη· ἡ δὲ
νὺξ, μακρή. [33] Διὰ ταῦτα οὐκ ἔχει ὑπερ-
βολὴν ὁ χρόνος, καὶ ὁ πόνος. [34] Χρὴ
οὖν διὰ ταῦτα τὴν ὥρην ταύτην οὕτω διαι-
τῆσθαι, ἀπὸ πλειάδων δύσιος μέχρις ἡλίου
11 τροπῶν, ἡμέρας [35] τεσσαράκοντα τέσ-
σαρας. Περὶ δὲ τὴν τροπὴν, [36] ἐν φυλα-
κῇ ὡς μάλιστα εἶναι, καὶ ἀπὸ τροπῆς ἡλίου
ἄλλας τοσαύτας ἡμέρας, τῇ αὐτῇ διαίτῃ
12 χρέεσθαι. [37] Ἐπὴν δὲ ἡ ὥρη ἐπανάγῃ
τὸν ζέφυρον, καὶ μαλακωτέρη γένηται, δεῖ
καὶ τῇ διαίτῃ [38] μετὰ τῆς ὥρης ἕπεσθαι ἡμέ-
ρας πεντεκαίδεκα, ὅτε ἡ ἀρκτούρου ἐπιτο-
λὴ, καὶ χελιδὼν ἤδη φέρεται. Τὸν ἐχό- 103
μενον δὲ χρόνον, [39] ποικιλώτερον ἤδη διά-
γειν μέχρις ἰσημερίης, ἡμέρας τριήκοντα
δύο. Χρὴ οὖν καὶ τοῖσι διαιτήμασι [40] ἕπε-
13 σθαι τῇ ὥρῃ διαποικίλλοντα, [41] μαλακω-
τέροισι καὶ κουφοτέροισι, τοῖσί τε σιτίοισι,
καὶ τοῖσι ποτοῖσι, καὶ πόνοισι προσάγοντα ἡσυ-
χῇ πρὸς τὸ ἦρ. Ὁκόταν δὲ ἰσημερίη γένη-
ται ἤδη μαλακωτέρη, καὶ αἱ ἡμέραι μὲν
14 μακρότεραι, αἱ νύκτες δὲ βραχύτεραι, [42]
καὶ ἡ ὥρη ἐπιοῦσα θερμή τε, καὶ ξηρὴ καταστῇ,
καὶ ἡ

VARIÆ LECTIONES.

28 ὁκόταν ἄρξηται. MS. cod. habet ὅτ' ἂν ἄρχηται, eodem sensu.

29 ἀγαθὸν γὰρ κ. τ. λ. MS. cod. οὐκ ἀγαθὸν γὰρ τῷ σώματι μὴ χειμάζεσθαι ἐν τῇ ὥρῃ· οὐδὲ γὰρ δένδρεα μὴ χειμασθέντα ἐν τῇ ὥρῃ δύναται καρποφορέειν, hoc est: *nec enim utile corpori est non frigus sentire hoc tempore; nec porro arbores, quæ hoc tempore frigus non senserunt, fructum ferre possunt.*

30 τὴν ὥρην κ. τ. λ. MS. cod. habet τὴν ὥρην ἅπασιν· ὑπερβολὴν γὰρ οὐκ ἔχει· ἢν μὴ κόποι ἐγγίνωνται, id est: *hoc tempore omnibus: non enim superant modum, nisi lassitudines contingant.*

31 Διότι δὲ οὕτως ἔχει, φράσω. Τῆς ὥρης ψυχρῆς ἐούσης; habet MS. cod. paulo post καὶ ἑστηκυίης Ald. cod.

32 ἀποδίδοται Imp. Samb. cod. & Fevr. quos secuti sumus, vulgo erat ἀποδίδοται.

33 Sic MS. cod. Imp. scribit, quam lectionem sequimur cum interpretibus: vulgo διὰ ταῦτα ἂν οὐκ.

34 MS. cod. Imp. habet, χρὴ οὖν ταύτην τὴν ὥρην οὕτως διαιτῆσθαι, hoc est: *oportet igitur hoc tempore sic victum instituere.*

35 τεσσαράκοντα, *quadraginta* diebus, legisse videtur Calv.

36 ἐν φυλακῇ ὅτι μάλιστα εἶναι, legunt vulgati codd. verum nos pro ὅτι, ex Imp. Samb. cod. & Frevreo ὡς substituimus.

37 MS. cod. Imp. habet, μετὰ δὲ ταῦτα ὥρη ἤδη ζέφυρον πνέειν, καὶ μαλακωτέρη ἡ ὥρη· χρὴ δὴ καὶ τῇ διαίτῃ, id est: *post hæc autem jam tempus est favonii venti, ac tempestas mollior fit; oportet quidem & victus rationem &c.*

38 μετὰ τῆς ὥρης ἐφέπεσθαι ἡμέρας πεντεκαίδεκα· εἶτα δὲ ἀρκτούρου ἐπιβολὴ, καὶ χελιδόνα ὥρη ἤδη φαίνεσθαι, id est: *cum tempestate sequi: deinde Arcturi exortus est, ac tempus jam, ut hirundo appareat,* MS. cod. scribit.

39 ποικιλώτερον ἤδη ἄγειν, MS. cod. in quo ἄγειν pro vulgato διάγειν ponitur.

40 MS. cod. Imp. pro χρέεσθαι τῇ ὥρῃ, scribit ἕπεσθαι τῇ ὥρῃ, quæ melior lectio est, eamque in textum intulimus.

41 φαυλοτέροισι Asulan. exempl. scribunt, pro μαλακωτέροισι.

42 καὶ ἡ ὥρη ἐπιοῦσα θερμή τε, καὶ ξηρή· ἡ δὲ παρεοῦσα, τρόφιμός τε καὶ εὔκρητος. δεῖ οὖν, ὥσπερ καὶ τὰ δένδρεα, *& tempestas adveniens calida & sicca est: præsens autem victus bene nutriens, & probe temperatus sit.* sic scribitur in MS. cod.

[43] καὶ ἡ παρεοῦσα τρόφιμός τε καὶ ἄκρητος. Δεῖ οὖν, ὥσπερ τὰ δένδρεα παρασκευάζονται ἐν ταύτῃ τῇ ὥρῃ, αὐτοῖσιν ὠφελείην ἐς τὸ θέρος, οὐκ ἔχοντα γνώμην, αὔξησίν τε καὶ σκιήν· οὕτω καὶ τὸν ἄνθρωπον· ἐπεὶ γὰρ γνώμην ἔχει, τῆς σαρκὸς τὴν αὔξησιν δεῖ ὑγιηρὴν αὐτῷ παρασκευάζειν. Χρὴ οὖν, ὡς μὴ ἐξαπίνης [44] τὴν δίαιταν μεταβάλλειν, διελεῖν τὸν χρόνον ἐς μέρεα ἕξ, κατὰ ὀκτὼ ἡμέρας. Ἐν γοῦν τῇ πρώτῃ μοίρῃ χρὴ τῶν τε πόνων ἀφαιρέειν, [45] καὶ τοῖσι λοιποῖσιν ἠπιωτέροισι χρέεσθαι, τοῖσι δὲ σιτίοισι, μαλακωτέροισί τε, καὶ πόμασιν ὑδαρεστέροισι, καὶ λευκωτέροισι, [46] καὶ τῇ πάλῃ σὺν τῷ ἐλαίῳ, ἐν τῷ ἡλίῳ χρέεσθαι. Ἐν ἑκάστῃ δὲ τῇ ὥρῃ ἕκαστα τῶν διαιτημάτων μεθιστάναι κατὰ μικρόν· καὶ τῶν περιπάτων ἀφαιρέειν, [47] τῶν ἀπὸ τοῦ δείπνου, τοὺς πλείους· τῶν δὲ ὀρθρίων, ἐλάττους. Καὶ τῆς μάζης ἀντὶ τῶν ἄρτων προστίθεσθαι, καὶ τῶν λαχάνων τῶν ἑφθῶν προσάγειν, καὶ τὰ ὄψα ἀνισάζειν τὰ ἑφθὰ τοῖσιν ὀπτοῖσι. [48] Λουτροῖσί τε χρέεσθαι, καὶ ἐναριστῆν μικρὸν, ἀφροδισίοισί τε ἐλάσσοσι, καὶ τοῖσιν ἐμέτοισι τὸ μὲν πρῶτον ἐκ τῶν δύο ποιέεσθαι· εἶτα διὰ πλείονος χρόνου, ὅκως ἂν καταστήσῃ τε τὸ σῶμα σεσαρκωμένον καθαρῇ σαρκὶ, καὶ τὴν δίαιταν [49] μαλακὴν ἐν τουτέῳ τῷ χρόνῳ, μέχρι πλειάδων ἐπιτολῆς. [50] Ἐν τούτῳ ἤδη θέρος, καὶ τὴν δίαιταν ἤδη χρὴ πρὸς τοῦτο ποιέεσθαι. Χρὴ οὖν ἐπειδὰν πλειὰς ἐπιτείλῃ, τοῖσί τε σιτίοισι μαλακωτέροισι, [51] καὶ ἐλάσσοσι χρέεσθαι· εἶτα τῇ μάζῃ πλεῖον, ἢ τῷ ἄρτῳ· [52] ταύτῃ δὲ προφυρητῇ ἀτριπτοτέρῃ. Τοῖσι δὲ πόμασι μαλακοῖσι, λευκοῖσιν, ὑδαρέσιν· ἀρίστῳ δὲ ὀλίγῳ, καὶ ὕπνοισιν ἀπὸ τοῦ ἀρίστου βραχέσι, καὶ πλησμονῇσιν, [53] ὡς ἥκιστα τῶν σιτίων τε καὶ ποτῶν. Καὶ τῷ ποτῷ ἱκανῶς ἐπὶ τῷ σίτῳ χρέεσθαι. Δι' ἡμέρης δὲ, ὡς ἥκιστα πίνειν, [54] ἢν μὴ ἀναγκαίῃ τινὶ ξηρασίῃ τὸ σῶμα χρήσηται. Χρέεσθαι δὲ τοῖσι λαχάνοισι τοῖσιν ἑφθοῖσι, πλὴν τῶν καυσωδέων [55] καὶ ξηρῶν. Χρέεσθαι δὲ καὶ τοῖσιν ὠμοῖσι, πλὴν τῶν θερμαντικῶν καὶ ξηραντικῶν. Ἐμέτοισι δὲ, ἢν μή τις πλησμονὴ ἐγγένηται, μὴ χρέεσθαι, τοῖσι δὲ ἀφροδισίοισιν, ὡς ἥκιστα. Λουτροῖσι δὲ χλιεροῖσι χρέεσθαι. Ἡ δὲ ὀπώρη, [56] ἰσχυρότερον τῆς ἀνθρωπίνης φύσιος· βέλτιον οὖν

præsens etiam victus nutriens ac meracus esto. Quemadmodum igitur arbores, quum ratione careant, hac tempestate sibi comparant adjumentum ad æstatem (ferendam,) & incrementum, & umbram; ita & homo, quum mente sit præditus, carnis incrementum salubre sibi comparare debet. Ne igitur victus ratio derepente immutetur, tempus in sex partes, per octo dies dividendum. In prima itaque parte de laboribus detrahendum, reliquisque lenioribus utendum, cibi quoque molliores exhibendi, & potiones aquosiores ac albidiores, & lucta cum oleo in sole utendum. In singulis autem anni temporibus una quæque victus ratio paulatim transmutanda, & deambulationes a cœna plures detrahendæ, matutinæ vero pauciores. Maza quoque pro pane apponenda, & olera cocta exhibenda, opsoniaque elixa assis adæquanda. Balneis etiam utendum, & parvo prandio, & rebus venereis paucis; vomitiones quoque primum quidem duobus interpositis diebus; deinde longiore interjecto tempore, faciendæ, quo & corpus ad puram carnem reducas, & victus rationem hoc tempore mollem instituas, ad Vergiliarum exortum. Tunc jam adest ætas, ad quam victus rationem instituere oportet. Quum itaque Plejas jam exorta est, cibis mollioribus & paucioribus utendum; deinde plus maza quam pane, eaque prius subacta, & vino dulci non emollita. Potibus autem mollibus, albis, aquosis, prandio modico, & somnis a prandio brevibus, & ciborum ac potionum repletionibus quam minimis. In cibo potu quantum satis est utendum. Interdiu vero quam minimum bibendum, nisi necessaria aliqua siccitate corpus detineatur. Oleribus autem coctis utendum, æstuosis & siccantibus exceptis. Crudis quoque utendum, calefacientibus & siccantibus exceptis. Ac vomitionibus, nisi siqua repletio insit, minime utendum, rebusque venereis omnium minime. Balneis vero tepidis uti licet. Poma vero, quum pro natura humana valentiora sint: ab his fructi-

Variæ Lectiones.

43 ἡ δὲ παρεοῦσα τρόφιμός τε καὶ εὔκρητος scribitur in MS. cod. & paulo post in cod. habetur αὐτὰ αὐτοῖσιν ὠφελείην ἐς τὸ θέρος.

44 τὴν δίαιταν μεταβάλλῃ MS. cod.

45 In MS. cod. scribitur: καὶ τοῖσιν λοιποῖσιν ἠπιωτέροισι χρῆσθαι, τοῖσι δὲ σιτίοισι, μαλακωτέροισί τε καὶ καθαρωτέροισι· τοῖσί τε πόμασιν, id est: *& reliquis* nempe laboribus, *lenioribus utendum: cibis autem mollioribus & purioribus, & potibus autem &c.* quæ lectio magis arridet: quum enim dixerit de laboribus detrahendum, non admodum convenit vox illa ὀξυτέροισι *acutioribus*, in vulgato contextu: potius enim leniores adhibendi videntur.

46 καὶ τῇ πάλῃ σὺν τῷ ἐλαίῳ, MS. cod. Imp. addito τῷ, quod secuti sumus.

47 τῶν μὲν ἀπὸ δείπνου τοὺς πλέους, MS. cod. habet, addito μέν.

48 καὶ λουτροῖσί τε χρέεσθαι *& balneis utendum* Imp. Samb. cod. verum hæc verba in MS. cod. desunt; in illo autem sequentia sic leguntur: καί τι καὶ ἐναριστῆν μικρόν· ἀφροδισίοισι δὲ ἐλάσσοσι κ. τ. λ.

49 μαλθακὴν ἐν τουτέῳ habet MS. cod. Imp. Ibidem μέχρι πλειάδος ἐπιτολῆς habet MS. cod.

50 ἐν τούτῳ θέρος MS. cod. ut in Vaticanis & Aldinis exemplaribus scribitur, omisso ἤδη.

51 MS. cod. καὶ καθαρωτέροισι, καὶ ἐλάσσοσι χρέεσθαι· ἔπειτα τῇ μάζῃ κ. τ. λ. addito καὶ καθαρωτέροισι, *& purioribus*.

52 ταύτῃ δὲ προφυρηθείσῃ ἀθρυπτοτέρῃ Imp. Samb. cod.

53 ὡς ἥκιστα τῶν σιτίων τε καὶ ποτῶν· καὶ τῷ ποτῷ ἱκανῶς Imp. Corn. cod. quæ lectio nobis probatur; vulgati codd. ὡς ἥκιστα τῶν σιτίων τε καὶ ποτῶν ἱκανῶς κ. τ. λ. legunt. MS. cod. ὡς ἥκιστα τῶν σιτίων· καὶ τῷ ποτῷ ἱκανῷ.

54 Sic MS. cod. Vulgati autem codd. ἢν μὴ ἀνάγκῃ τινι· ξηρασίῃ τὸ σῶμα χρήσηται.

55 καὶ ξηρῶν *& siccantibus*, desunt in MS. cod. & postea habetur χρέεσθαι δὲ καὶ, τοῖσιν ὠμοῖσι. πλὴν τῶν θερμαντικῶν, καὶ τῶν ξηραντικῶν, ubi ξηραντικῶν legimus, pro ξηρῶν *siccis*.

56 ἰσχυροτέρη τῆς ἀνθρωπίνης φύσιος, βέλτιον οὖν ἀπέχεσθαι, MS. cod. habet omisso ὀπωρῶν.

fructibus abstinere præstat. Quod si quis cum cibis utatur, minime deliquerit. Laboribus etiam, & cursibus circularibus exerceri oportet, & reciprocis cursibus modicis multo tempore, & deambulationibus in umbra. Lucta vero in pulvere, quo minimum incalescat. Nam volutatio in pulvere cursibus circularibus præstat. Refrigerant enim corpus, humidum vacuando. A cœna minime deambulandum, sed tantum surgendum. Mane vero deambulationibus utendum. Soles vitandi & frigora tum matutina, tum vespertina, quæcunque a fluminibus, aut stagnis, aut nivibus spirant. In hac autem victus ratione ad solstitium æstivum usque perseverandum, uti hoc tempore sicca omnia & calida, ac nigra, & meraca, ac panes detrahas; nisi si paulum quid voluptatis gratia exhibeas. Tempore vero sequenti, utatur mollibus, & humidis, & refrigerantibus & albis, ad Arcturi exortum, & Æquinoctium, diebus tribus & nonaginta. Post Æquinoctium autem hoc modo victus rationem instituere oportet, per autumnum ad hiemem accedendo, ita ut frigorum ac teporis mutationes vestitu crasso devites. Hoc vero tempore prius in veste motu utendum, frictioneque, & lucta cum oleo, sensim adjiciendo, & loco tepido deambulandum, calidaque lavandum, & somni diurni detrahendi; cibi etiam assumendi calidiores, minus humidi, & puri; potus vero nigriores, molles tamen & non aquosi, olera autem minus. Reliquaque omni victus ratione ita progrediendum, ut ab æstivis demas, hibernis utaris, non ad summum, quo quam proxime ad hibernam victus rationem devenias, per dies duodequinquaginta, ad Vergiliarum occasum ab Æquinoctio. Atque ista quidem plerisque hominibus suadeo, quibus temere vitam degere necesse est, neque licet reliquis posthabitis suæ ipsorum sanitatis curam habere. Qui vero ita sunt comparati, sibique in animum induxerunt, neque pecuniarum, neque ul-

ὀπωρέων ἀπέχεσθαι. Εἰ δὲ χρῷτό τις [57] με-
16 τὰ τῶν σιτίων χρεόμενος, ἥκιστ' ἂν ἐξαμαρ-
τάνοι. Τοῖσί τε πόνοισι, τοῖσί τε τροχοῖσι,
χρὴ γυμνάζεσθαι, καὶ διαύλοισιν ὀλί-
γοισι πουλὺν χρόνον, καὶ τοῖσι περιπάτοισιν
ἐν σκιῇ. Τῇ τε πάλῃ ἐν κόνει, [58] ὅκως ἥκι-
17 στα ἐκθερμαίνηται. Ἡ γὰρ ἀλίνδησις βέλ-
τιον [59] ἢ οἱ τροχοί. Ψύχουσι γὰρ τὸ σῶμα,
κενοῦντες τοῦ ὑγροῦ. [60] Ἀπὸ δείπνου τε μὴ
περιπατέειν, ἀλλ' ἢ ὅσον ἐξαναστῆναι. Πρωῒ
δὲ χρέεσθαι τοῖσι περιπάτοισιν. [61] Ἡλίους
δὲ φυλάσσειν καὶ τὰ ψύχεα, τά τε ἐν
πρωῒ, καὶ τὰ ἐν τῇ ἑσπέρῃ, ὁκόσα ποταμοὶ,
ἢ λίμναι, ἢ χιόνες ἀποπνέουσι· ταύτῃ δὲ
τῇ διαίτῃ προσανεχέτω μέχρις ἡλίου τροπέων·
ὅκως ἐν τουτέῳ τῷ χρόνῳ, ἀφαιρήσῃ πάν-
τα ὁκόσα ξηρὰ, καὶ θερμὰ, καὶ μέλανα, καὶ
ἄκρητα, καὶ τοὺς ἄρτους· πλὴν εἴ τι σμικρὸν
ἡδονῆς παρέχειν εἵνεκα. Τὸν ἐχόμενον
δὲ χρόνον διαιτήσεται τοῖσι μαλθακοῖσι, καὶ
ὑγροῖσι, [62] καὶ ψυκτικοῖσι, καὶ λευκοῖσι,
μέχρις ἀρκτούρου ἐπιτολῆς, καὶ ἰσημερίης,
ἡμέρας ἐννενήκοντα τρεῖς. Ἀπὸ δὲ ἰσημε-
ρίης, [63] ὧδε χρὴ διαιτῆσθαι, προσάγοντα
πρὸς τὸν χειμῶνα [64] ἐν τῷ φθινοπώρῳ, φυ-
λασσόμενον τὰς μεταβολὰς τῶν ψυχέων,
καὶ τῆς ἀλέης, ἐσθῆτι παχείῃ. Χρέεσθαι
δὲ ἐν τουτέῳ τῷ χρόνῳ, ἐν ἱματίῳ προκινή-
σαντα· τῇ τε τρίψει, καὶ τῇ πάλῃ ἐν
ἐλαίῳ ἡσυχῇ προσάγοντα, καὶ τοὺς περι-
πάτους ποιέεσθαι ἐν ἀλέῃ· θερμολουσίῃ
τε χρέεσθαι, καὶ τοὺς ἡμερινοὺς ὕπνους
ἀφαιρέειν, καὶ τοῖσι σιτίοισι θερμοτέροισι,
καὶ ἧσσον ὑγροῖσι, καὶ καθαροῖσι, [65] καὶ τοῖσι
πόμασι μελανωτέροισι, μαλακοῖσι δὲ καὶ μὴ
18 ὑδαρέσι· τοῖσί τε λαχάνοισιν ἧσσον. Τῇ τε
ἄλλῃ διαίτῃ προσάγειν πάσῃ τῶν θερινῶν
ἀφαιρεῦντα, [66] τοῖσι χειμερίοισι χρέεσθαι
μὴ ἐς ἄκρον· ὅκως καταστήσῃ, ὡς ἔγγιστα τῆς
19 χειμερινῆς διαίτης, ἐν ἡμέρῃσι δυοῖν [67] δεού-
σαιν πεντήκοντα, μέχρι πλειάδων δύσιος
ἀπὸ ἰσημερίης. Ταῦτα μὲν παραινέω τῷ
πλήθει τῶν ἀνθρώπων, ὁκόσοισιν ἐξ ἀνάγκης
20 εἰκῇ τὸν βίον διατελέειν ἐστὶ, μηδ' ὑπάρχει
αὐτέοισι τῶν ἄλλων ἀμελήσαντας τῆς
ἑαυτῶν ὑγιείης ἐπιμελεῖσθαι. Οἷσι δὲ τοῦτο
παρεσκεύασται καὶ διέγνωσται, ὅτι οὐδὲν
ὄφελός ἐστιν, [68] οὔτε χρημάτων, οὔτε
τῶν

VARIÆ LECTIONES.

57 μετὰ τῶν σιτῶν χρώμενος MS. cod. Deinde sequentia sic habentur in Vaticanis membranis, quas secutus est Calvus, οὐ βλαβήσεται, καὶ ἥκιστα ἂν ἐξαμαρτάνοι, id est: *non lædetur, & minime deliquerit.*

58 ὅκως ἥκιστα διαθερμαίνοιτο. MS. cod.

59 καὶ οἱ τροχοὶ δὲ βέλτιον· ψύχουσι γὰρ τὸ σῶμα habet MS. cod. Verum Calvus ξηραίνουσι, *desiccant*, pro ψύχουσι *refrigerant*, legit, ad cursus referens: alii, qui ψύχουσι retinent, ad luctam referunt, & volutationem in pulvere.

60 ἀπὸ δείπνου δὲ μὴ περιπατέειν, *a cœna autem deambulandum non est*, habetur in MS. cod.

61 ἡλίους δὲ φυλάσσεσθαι, καὶ τὰ ψύχη τὰ πρώϊα, καὶ τὰ ἐς τὴν ἑσπέρην· ὅσα ποταμοὶ MS. cod.

62 καὶ ψυκτικοῖσι λευκοῖσι, καὶ καθαροῖσι, μέχρις ἀρκτούρου ἐπιτολῆς, *& refrigerantibus albis, & puris, ad arcturi usque exortum*, MS. cod. quæ lectio non est aspernanda.

63 Ita MS. cod. vulgo ὧδε χρὴ διαιτεῖσθαι.

64 ἐν τῇ φθινοπωρινῇ, φυλασσόμενον τὰς μεταβολὰς τοῦ ψύχεος MS. cod.

65 καὶ τοῖσι πόμασι μελαντέροισι· μαλθακοῖσι δὲ μὴ ὑδαρέσι· τοῖσί τε λαχάνοισι ξηροῖσιν ἧσσον· τῇ τε ἄλλῃ διαίτῃ, scribitur in MS. cod. id est: *& potibus nigrioribus; verum mollibus, non aquosis: oleribus vero siccis minus; reliquam diætam &c.* Notandum est Aldina exemplaria pro προσάγειν, προσάδειν habere, quod sequitur Cornarius, cum dixit: *diætam omnem sic consonam adhibere oportet.*

66 MS. cod. scribit τοῖσι δὲ χειμερινοῖσι χρῆσθαι.

67 Sic MS. cod. vulgo erat δεούσαιν, ἢ πεντήκοντα.

68 Vulgata exemplaria οὔτε χρημάτων, οὔτε σώματος, *neque pecuniarum, neque corporis*, scribunt; quæ postrema verba οὔτε σώματος, *neque corporis*, ex MS. cod. omisimus.

τῶν ἄλλων οὐδενὸς, ἄτερ τῆς ὑγιείης, [69] πρὸς τουτέους ἐςί μοι δίαιτα ἐξευρημένη, ὡς ἀνυςὸν πρὸς τὸ ἀληθέςατον τῶν δυνατῶν
102 τῶν προσηγμένη. " Ταύτην μὲν οὖν 21 [70] προϊόντι τῷ λόγῳ δηλώσω.

lius rei utilitatem, citra ſanitatem æſtimandam eſſe, iis a me inventa eſt victus ratio, quæ quoad ejus fieri poteſt maxime ad veritatem accedit. Hanc itaque procedente oratione demonſtrabo.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ΄.

Τὰ τῶν ὑγιαινόντων ἁμαρτήματα τοῖς διαφόροις τῶν πληρώσεων γένεσι διαγινώσκειν διδάσκει. Περὶ τῶν τῆς πρώτης πλησμονῆς τεκμηρίων τε καὶ θεραπείας.

CAPUT III.

Diæta, ſanorum errores cognoſcere variis repletionum generibus docet. De repletionis primæ ſignis atque cura.

Τόδε δὲ τὸ ἐξεύρημα, καλὸν μὲν ἐμοὶ τῷ εὑρόντι· ὠφέλιμον δὲ τοῖσι μαθοῦσιν· οὐδεὶς δὲ κω τῶν πρότερον, οὐδὲ ἐπεχείρησε ξυνθεῖναι, [71] ὃ πρὸς ἅπαντα τὰ ἄλλα πολλοῦ κρίνω εἶναι ἄξιον. Ἔςι δὲ προδιάγνωσις μὲν πρὸ τοῦ κάμνειν· διάγνωσις δὲ τῶν σωμάτων, τί πέπονθε· πότερον τὸ σιτίον κρατέει τοὺς πόνους, ἢ οἱ πόνοι τὰ σιτία, ἢ μετρίως ἔχει πρὸς ἄλληλα. Ἀπὸ μὲν γὰρ τοῦ κρατέεσθαι ὁκότερον οὖν, νοῦσοι ἐγγίνονται· ἀπὸ δὲ τοῦ ἰσάζειν πρὸς ἄλληλα, ὑγιείη πρόσεςιν. Ἐπὶ ταῦτα δὴ τὰ εἴδεα ἐπέξειμι καὶ δείξω, [72] ὁκοῖα γίνεται τοῖσιν ἀνθρώποισιν ὑγιαίνειν δοκέουσι, καὶ ἐσθίουσί τε ἡδέως, πονέειν τε δυναμένοισι, καὶ σώματος, καὶ χρώματος ἱκανῶς ἔχουσιν. Αἱ ῥῖνες ἄτερ προφάσιος φανερῆς, [73] ἐμπλήσσονται ἀπὸ τοῦ δείπνου· καὶ δοκέουσι μὲν πλήρεες εἶναι· μύσσονται δὲ οὐδέν. Ὁκόταν δὲ περιπατεῖν ἄρξωνται [74] τοῦ ὄρθρου, καὶ γυμνάζεσθαι, τότε μύσσονται καὶ πτύουσι· καὶ προϊόντος τοῦ χρόνου, καὶ τὰ βλέφαρα βαρέα ἴσχουσι· [75] καὶ τὸ μέτωπον ξυσμὴν λαμβάνει· τῶν τε σίτων ἀπέχονται· καὶ πίνειν ἧσσον δύνανται, [76] ἀχροίη τε τουτέοισιν ἡ χροιὴ γίνεται· καὶ ἢ " κατάῤῥοοι κινέον- 22 ται, ἢ πυρετοὶ φρικώδεες, καθ' ὅ, τι ἂν τύχῃ τοῦ χρόνου ἡ πλησμονὴ κινηθεῖσα. Ὅ, τι δὲ ἂν τύχῃ ποιήσας κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν, τοῦτο αἰτιῆται οὐκ αἴτιον ἐόν. Τουτέῳ γὰρ κρατεῦντα τὰ σιτία τοὺς πόνους, [77] κατὰ μικρὰ ξυλλεγομένη ἡ πλησμονὴ, ἐς νοῦσον προήγαγεν. Ἀλλ' οὐ χρὴ προΐεσθαι μέχρι τουτέου ἀλλ' ὁκόταν γνῷ τὰ πρῶτα τῶν τεκμηρίων, εἰδέναι ὅ, τι κρατέει τὰ σιτία τοὺς πόνους, " [78] 23 καὶ κατὰ μικρὰ ξυλλεγόμενα, ἡ πλησμονή ἐςι.

Atque iſta inventio mihi quidem inventori decora eſt; utilis vero diſcentibus: a nullo adhuc antea tentata, & quam ad alia omnia plurimi æſtimo. Eſt autem prænotio antequam ægrotent: & affectionis corporum cognitio, utrum cibi labores, an labores cibos ſuperent; an moderate inter ſe habeant. Quodcunque enim ſuperetur, ex eo morbi contingunt; ex mutua vero inter ſe æquabilitate, ſanitas adeſt. Ad has ſane ſpecies aggrediar & aperiam, quænam iis contingant, qui ſibi ſani eſſe videntur, & jucunde comedunt, ac laborare queunt, ac tum corporis tum coloris habent abunde. Nares a cœna citra cauſam maifeſtam implentur; etſi plenæ eſſe videntur; nihil tamen emungunt. Quum vero mane deambulare & exerceri cœperint, tunc emungunt & ſpuunt; procedenteque tempore palpebras etiam graves habent; frontem pruritus occupat; cibis abſtinent, ac bibere minus poſſunt, & color his fit decolor; & aut diſtillationes, aut febres cum horrore excitantur, quocumque tempore repletionem commoveri contigerit. Eo autem tempore quicquid forte fecerit, in id culpam rejicit, quum minime in cauſa ſit. In hoc enim ſuperiores cibi laboribus, & ſenſim collecta repletio, morbum prius invexerunt. Verum non oportet eo uſque differre; ſed quum prima ſigna noverit, ſcire, quod quum cibi labores ſuperant, paulatim collecta repletio eſt.

Variæ Lectiones.

69 πρὸς τουτέους ἐςί μοι deſunt in MS. cod. & merito; non enim videntur eſſe neceſſaria.

70 προϊόντος τοῦ λόγου δηλώσω habet MS. cod. alii pro τῷ λόγῳ *oratione*, legunt τῷ χρόνῳ, *tempore*.

71 MS. cod. ſic: ὃ πρὸς ἅπαντα δὴ τ' ἄλλα κρίνω αὐτὸ εἶναι πολλοῦ ἄξιον, id eſt: *quam ſane ad omnia alia magni facio.*

72 MS. cod. hunc locum ſic adducit: οἷά ἐςι, καὶ γίνεται τοῖσιν ἀνθρώποισιν ὑγιαίνειν δοκέουσι, *qualia ſint, & accidant hominibus, qui ſibi ſani eſſe videntur.*

73 MS. cod. ἐμπλήσσονται ἀπό τε τοῦ δείπνου καὶ τοῦ ὕπνου, *implentur a prandio, & a ſomno.*

74 Sic pleraque exemplaria. Aſulana autem ὄρθρου. Ibidem προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, *progreſſu vero temporis* habet MS. cod.

75 καὶ τὸ μέτωπον ὥσπερ ξυσμὸς λαμβάνει, *& frontem velut pruritus corripit*, MS. cod. Deinde ſententiam proſequitur: τῶν τε σιτῶν ἧσσον ἅπτονται· πίνειν τε ἧσσον δύνανται, *& cibos minus attingunt, & minus bibere poſſunt.*

76 In MS. cod. legitur: ἀχροίαι τουτέοισιν ὑπογίνονται· καὶ οὖν κατάῤῥοι, ἢ πυρετοὶ φρικώδεες, καθ' ὅ, τι ἂν τύχῃ τοῦ τόπου, *decoloratio his contingit; aut igitur catarrhi, aut febres cum horrore excitantur, in quemcumque locum repletionem moveri contigerit.*

77 MS. cod. habet κατὰ μικρὰ συλλεγομένη ἡ πλησμονὴ, ἐς νοῦσον προήγαγεν, quam lectionem ſequimur pro κατὰ μικρὸν, κ. τ. λ. vulgatis.

78 κατὰ μικρὸν ξυλλεγόμενα, πλησμονή ἐςι vulgo habebatur. Aſt nos ex MS. cod. ſcripſimus: καὶ κατὰ μικρὰ συλλεγόμενα· ἡ πλησμονή ἐςι.

Mucus enim & ſaliva repletionis ſunt indices: quæ quieſcente quidem corpore, ſpiritus meatus opplent, quum multa inſit repletio; quod vero labore incaleſcit, extenuatum excernitur. Hunc autem ita curare oportet: exercitatum conſuetis exercitiis citra laſſitudinem, calidaque lotum, cibis omnis generis explere, ac vomitionem ciere. A vomitu vero os & fauces vino auſtero colluat, quo venarum oſcula conſtringantur, nihilque amplius divellatur, velut ex vomitionibus contingere ſolet. Deinde ubi ſurrexerit, loco tepido modice deambulet. Poſtridie vero deambulationibus quidem utendum; exercitationibus tamen paucioribus & levioribus quam antea; & ſi æſtas fuerit, minime prandeat; ſi vero æſtas non ſit, parum comedat; & de cœna, quam ſumere ſolebat, dimidium detrahat. Tertio autem die labores quidem conſuetos omnes & deambulationes obeat; ſed ad cibos ſenſim adducatur, uti quinto die poſt vomitionem conſuetus cibus aſſumatur. Quod ſi inde ſatis bene habuerit, de cætero paucioribus quidem cibis; laboribus vero pluribus curetur. Si vero plenitudinis ſigna minime quieverint, duabus ab ea, qua cibos (conſuetos) aſſumpſit, intermiſſis diebus, rurſus vomat, & ad eoſdem ſenſim deducatur. Sin minus, etiam tertio idem (repete) quoad plenitudine liberetur.

CAPUT IV.

De repletionis ſecundæ, tertiæ, & quartæ dignotione & curatione.

AT quidam ſunt homines, qui, ubi labores a cibis ſuperantur, talia patiantur. Incipiente quidem repletione, ſomni longi & placidi ipſis contingunt; & interdiu etiam dormiunt. Contingit autem ſomnus humectata carne, & funditur ſanguis, & quieſcit (eo) fuſo ſpiritus. Quum vero corpus plenitudinem amplius capere non poteſt, circuitus violentia ſecretionem intro jam remittit; quæ alimento a cibis provenienti occurrens,

[79] Μύξαι γὰρ ϰ̀ σίελα, πλησμονῆς ἐςὶ κρίσις· ἀτρεμίζοντος μὲν δὴ τȣ̃ σώματος, [80] Φράσσουσι τοὺς πόρους τȣ̃ πνεύματος, πολλῆς ἐνεούσης τῆς πλησμονῆς. [81] Θερμαινόμενον δὲ ὑπὸ τȣ̃ πόνȣ, ἀποκρίνεται λεπ̓λυνόμενον. Χρὴ δὲ τὸν τοιȣ̃τον ἐκθεραπευθῆναι ὧδε· [82] διαπονήσαντα ἐν τοῖσι γυμνασίοισι τοῖσιν εἰθισμένοισιν ἀκόπως, θερμῷ λουσάμενον, [83] σιτίσαι παντοδαποῖσι, ϰ̀ ποιῆσαι ἐμέσαι. Ἐκ δὲ τȣ̃ ἐμέτου, κλύσαι τὸ ςόμα ϰ̀ τὴν φάρυγγα οἴνῳ αὐςηρῷ, [84] ὅκως ἂν συςυφῇ τὰ
24 ςόματα τῶν φλεβῶν, ϰ̀ [85] μηδὲν ἔτι κατασπαθῇ, ὁκοῖα γίνεται ἀπὸ ἐμέτων. Εἶτα ἀναςὰς, περιπατησάτω ἐν ἀλέῃ ὀλίγα. [86] Ἐς δὲ τὴν ὑςεραίην, τοῖσι μὲν περιπάτοισι χρέεσθαι· τοῖσι δὲ γυμνασίοισιν ἐλάσσοσι καὶ κουφοτέροισιν, ἢ πρόσθεν· ϰ̀ ἀνάριςος διαγέτω, ἢν θέρος ᾖ· ἢν δὲ μὴ θέρος ᾖ, μικρὸν ἐπιφαγέτω· ϰ̀ τȣ̃ δείπνȣ ἀφελεῖν τὸ ἥμισυ,
25 [87] ȣ̃ εἴωθε δειπνεῖν. Τῇ δὲ τρίτῃ τοὺς μὲν πόνους ἀποδότω τοὺς εἰθισμένους πάντας, ϰ̀ τοὺς περιπάτους· τοῖσι δὲ σιτίοισι προσαγέτω ἡσυχῇ, ὅκως τῇ πέμπτῃ ἀπὸ τȣ̃ ἐμέτȣ κομιεῖται τὸ σιτίον τὸ εἰθισμένον. [88] Κῆν μὲν ἀπὸ τουτέȣ ἱκανῶς ἔχῃ, θεραπευέσθω τὰ ἐπίλοιπα· τοῖσι μὲν σιτίοισιν ἐλάσσοσι· τοῖσι δὲ πόνοισι πλείοσιν. Ἢν δὲ μὴ καθεςήκῃ τὰ τεκμήρια τῆς πλησμονῆς, διαλιπὼν δύο ἡμέρας ἀφ᾽ ἧς ἐκομίσατο τὰ σιτία, ἐμεσάτω πάλιν, καὶ προσαγέτω κατὰ τωὐτά. Ἢν δὲ μὴ, καὶ ἐκ τρίτου, μέχρις ἂν ἀπαλλαγῇ τῆς πλησμονῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ διαγνώσεώς τε ϰ̀ θεραπείας τῆς δευτέρας, ϰ̀ τρίτης, ϰ̀ τετάρτης πλησμονῆς.

ΕΙσὶ δέ τινες τῶν ἀνθρώπων, οἵ τινες ὁκόταν κρατέωνται οἱ πόνοι [89] ἀπὸ τῶν σιτίων, τοιαῦτα πάσχουσιν. Ἀρχομένης μὲν τῆς πλησμονῆς, ὕπνοι μακροὶ ϰ̀ ἡδέες [90] αὐτοῖσιν ἐπιγίνονται· ϰ̀ ἐπὶ τῆς ἡμέρης ἐπικοιμῶνται.
26 Ὁ δὲ ὕπνος γίνεται, τῆς σαρκὸς ὑγρανθείσης, ϰ̀ χεῖται τὸ αἷμα, ϰ̀ γαληνίζει διαχεομένου τὸ πνεῦμα. Ὁκόταν δὲ μὴ δέχηται ἔτι τὸ σῶμα τὴν πλησμονὴν, ἀπόκρισιν ἤδη ἀφίησιν εἴσω ὑπὸ βίης τῆς περιόδου· ἥτις ὑπεναντιουμένη τῇ τροφῇ, τῇ ἀπὸ

VARIÆ LECTIONES.

79 Μύξαι γὰρ καὶ σίαλον MS. cod. ſcribit.
80 Φράσσουσι τοὺς πόρους τȣ̃ σώματος Imp. Samb. cod. id eſt: *meatus corporis obturant*; quæ lectio melior videtur; niſi meatus perſpirationi inſervientes intelligantur. MS. cod. vero legit φραγνύουσι τοὺς πόρους τȣ̃ πνεύματος: *meatus ſpiritus*, habet.
81 Θερμαινομένου δὲ ὑπὸ τȣ̃ πόνȣ, *calefacto vero præ labore*, Imp. Corn. cod. & λεπ̓λυνόμενα, *attenuata* excernuntur, Idem habet.
82 ἐκπονήσας ἐν τοῖσι γυμνασίοισι MS. cod. ſcribit.
83 ἐξεμέσαι εὐθὺς· σιτοῖσι χρησάμενον παντοδαποῖσιν, id eſt: *vomere ſtatim, cibis omnis generis uſum*, MS. cod.
84 ὅκως ἂν σύφῃ τὰ ςόματα τῶν φλεβῶν in MS. cod. legitur.
85 μηδὲν ἐπικατασπασθῇ legunt vulgata exemplaria, & codd. MS. cod. vero ἐπισπασθῇ, *attrahatur*; quam lectionem ſecutus eſt Calvus, & Foeſ. Mercurialis μηδὲν ἔτι κατασπασθῇ, & *nihil amplius divellatur*. Ibidem pro εἶτα ἀναςὰς in MS. cod. ſcribitur: εἶτα ἐξαναςάς.
86 τῇ δ᾽ ὑςεραίῃ, τοῖσι μὲν περιπάτοισιν αὐτοῖσι χρησάσθω: *die autem inſequente iiſdem deambulationibus utatur*. MS. cod. habet.
87 οὗ εἴωθε δειπνεῖν lego ex MS. cod. vulgo οὗ ἤθελε δειπνεῖν, *quam ſumere volebat*.
88 Κῆν μὲν οὖν ἀπὸ τουτέου ἱκανῶς ἔχῃ in MS. cod. ſcribitur.
89 ἀπὸ τῶν σιτίων· καὶ τοιάδε πάσχουσιν MS. cod.
90 In MS. cod. legitur αὐτοῖσιν ἐγγίγνονται· καί τι τῆς ἡμέρης ἐπικοιμῶνται· ὁ δὲ ὕπνος γίνεται τῆς σαρκὸς ὑγρανθείσης, καὶ χεῖται τὸ αἷμα, καὶ γαληνίζεται διαχεόμενον τὸ πνεῦμα.

ἀπὸ τῶν σιτίων, ταράσσει τὴν ψυχήν. [91] Οὐκ ἔτι δὴ κατὰ τῦτον τὸν χρόνον ἡδεῖς οἱ ὕπνοι, ἀλλ᾽ ἀνάγκη ταράσσεσθαι τὸν ἄνθρωπον, καὶ δοκέει μάχεσθαι. Ὁκοῖα γάρ τινα πάσχει τὸ σῶμα, τοιαῦτα ὁρῇ ἡ ψυχὴ, κρυπτομένης τῆς ὄψιος. Ὁκόταν οὖν ἐς τῦτο ἥκῃ ὁ ἄνθρωπος, ἐγγὺς ἤδη τῦ κάμνειν ἐστίν. Ὅτι δὲ ἕξει τὸ νόσημα, μάλα δῆλον. Ὁκοίη γὰρ ἂν ἔλθῃ ἀπόκρισις, [92] καὶ ὅκου ἂν κρατήσῃ, τῦτο ἐνοσοποίησεν. ἀλλ᾽ ὐ χρὴ προσαείεσθαι τὸν φρονέοντα· ἀλλ᾽, ὅτ᾽ ἂν ἐπιγνῷ τὰ πρῶτα, τῆς θεραπείης ἔχεσθαι· καὶ δὴ τῦτον [93] ὥσπερ τὸν πρότερον ἐκθεραπευθῆναι· πλείονος δὲ χρόνου, καὶ λιμοκτονίης δέεται. Ἔστι δὲ καὶ τοιάδε τὰ τεκμήρια πλησμονῆς. Ἀλγέει τὸ σῶμα· [94] οἷς μὲν ἅπαν· οἷς δὲ μέρος τι τῦ σώματος, ὅ, τι ἂν τύχῃ. Τὸ δὲ ἄλγος ἐστὶν, [95] ὁκοῖον κόπος, καὶ δοκέουσι κοπιῇν· ῥαθυμίῃσί τε καὶ πλησμονῇσι θεραπεύονται μέχρις ἂν ἐς πυρετὸν ἀφικνέωνται. [96] Καὶ οὐδέπω οὐδὲ τῦτο γινώσκουσιν· ἀλλὰ λουτροῖσί τε, καὶ σιτίοισι χρησάμενοι, ἐς περιπλευμονίην κατέστησαν τὸ νούσημα· καὶ ἐς κίνδυνον τὸν ἔσχατον ἀφικνέονται. Ἀλλὰ χρὴ προμηθέεσθαι [97] πρὶν ἂν ἐς τὰς νούσους ἀφικνέωνται, καὶ θεραπεύεσθαι τῷδε τῷ τρόπῳ· μάλιστα μὲν πυριηθέντα μαλακῇσι πυριῇσι [98] τὸν ἄνθρωπον· εἰ δὲ μὴ, λουσάμενον (ὕδατι) πολ-
103 λῷ καὶ θερμῷ, διαλύσαντα τὸ σῶμα ὡς 27
μάλιστα, χρησάμενον τοῖσι σιτίοισι, πρῶτον μὲν τοῖσι δριμέσι καὶ πλείστοισιν· [99] εἶτα τοῖσιν ἁλυκοῖσιν, ἐξεμέσαι εὖ· καὶ ἐξαναστάντα περιπατῆσαι ὀλίγον χρόνον ἐν ἀλέῃ· ἔπειτα καταδαρθεῖν. Πρωῒ δὲ τοῖσι περιπάτοισιν ἐξ ὀλίγου προσάγοντα χρέεσθαι, καὶ τοῖσι γυμνασίοισι κούφοισι, καὶ τῇσι προσαγωγῇσι, καθάπερ καὶ τὸ πρότερον. Ἰσχνασίης δὲ τῦτο πλείστης δέεται, καὶ περιπάτων. Ἢν δὲ μὴ προνοηθεὶς ἐς πυρετὸν ἀφίκηται, [100] προσφέρειν μηδὲν ἄλλο, ἀλλ᾽ ἢ ὕδωρ ἡμερέων τριῶν. [101] Ἢν μὲν οὖν ἐν ταύτῃσι παύσηται· εἰ δὲ μὴ, πτισσάνης χυλῷ θεραπεύεσθαι· καὶ ἢ [102] τεταρταίοισιν, ἢ ἑβδομαίοισιν ἐκστήσεται, εἰ ἐξιδρώσει. Ἀγαθὸν δὲ τοῖσι χρίσμασι χρέε-

animam perturbat. Quo sane tempore non amplius suaves ipsis sunt somni, sed hominem perturbari necesse est, ac pugnas movere videtur. Qualiacunque enim patitur corpus, talia videt anima, abdita visione. Quum igitur eo devenerit homo, prope jam est, ut ægrotet. Quod autem morbum habiturus sit, admodum est manifestum. Qualiscunque enim secretio venerit, & in quacunque parte invaluerit, eam morbosam facit; sed prudentem hominem non decet differre; ast quum primum cognoverit, curationem aggredi; & hunc sane veluti priorem curare: longiori autem tempore, & exquisita inedia opus habet. Sunt prætereà etiam talia plenitudinis indicia. Quibusdam totum quidem corpus dolet; quibusdam vero corporis pars quædam, quæcunque ea fuerit. Dolor vero est velut lassitudo, & delassati esse sibi videntur; segnitiaque, & repletione remedium quærunt, quoad in febrem incidant. Ac nondum id vero cognoscunt; sed balneis, ac cibis utentes, morbum ad peripneumoniam deducunt: & in extremum periculum deveniunt. Verum antequam in hos morbos incidant, consilio prospiciendum, & ad hunc modum curandum: præcipue quidem mollibus fomentis hominem fovendo; sin minus, (aqua) multa & calida lavando, & corpus quam maxime diluendo, & post exhibitos cibos, primum quidem acres ac plurimos; deinde salsos, probe vomitum ciendo: postea exurgat, modicoque tempore in loco tepido deambulet; deinde dormiat. Mane vero deambulationibus paulatim, adjectione facta utendum, exercitationibusque levibus, atque ciborum oblationibus, velut antea. Extenuatione autem plurima & deambulationibus indiget. Si vero non adhibita providentia, in febrem inciderit, per dies tres, præter aquam, nil offerendum. Interea igitur si sedetur, bene se habet: sin minus, ptisanæ succo curandus est: & vel quarto, vel septimo die decedet febris, si exudaverit. Bonum vero est sub crises il-

VARIÆ LECTIONES.

91 οὐκ ἔτι δὴ κατὰ τοῦτον, MS. cod. quem secuti sumus, inserto δὴ *sane*; hæc lectio etiam ita in Imp. Samb. & Fevr. codd. reperitur. Ibid. καὶ δοκέει μάχεσθαι habet MS. cod.

92 Sic MS. cod. pro vulgatis: καὶ ὅκου ἂν κρατήσῃ, τοῦτο ἐνόσησεν. Ἀλλ᾽ οὐ χρὴ προσίεσθαι τὸν ἀφρονέοντα· ἀλλ᾽, ὁκόταν ἐπιγνῷ τῶν τεκμηρίων τὰ πρῶτα, *& quamcunque partem superaverit, eam morbo afficiet. Verum non oportet imprudentem id differre; sed quum prima signa dignoverit.*

93 ὥσπερ τὸν πρῶτον ἐκθεραπευθῆναι MS. cod.

94 οἷς μὲν κ. τ. λ. MS. cod. habet οἷσι μὲν ἅπαν· οἷσι δὲ μέρος τι· deinde τοῦ σώματος, ὅ, τι ἂν τύχῃ desunt in eodem MS. cod.

95 οἷον ὁ κόπος· δοκέοντες αὖ κοπιῇν, ῥαθυμίῃσι καὶ πλησμονῇσι, *tanquam lassitudo: quum igitur sibi defatigati esse videantur segnitia, & repletione*, remedium quærunt MS. cod.

96 καὶ οὐδέκω pro καὶ οὐδέπω, Imp. Samb. cod.

97 πρὶν ἐς τὰς νούσους ἀφίκηται MS. cod. habet.

98 Desunt in MS. cod. τὸν ἄνθρωπον: deinde dicitur, εἰ δὲ μὴ, λουσάμενον ὕδατι πολλῷ καὶ θερμῷ; id est: *sin minus, aqua multa & calida lavando*, quæ lectio etiam in MSS. Regiis habetur. Ibidem χρησάμενον τῶν σιτίων, scribitur in MS. cod.

99 MS. cod. habet: εἶτα τοῖσιν ἄλλοισιν, ἐξεμέσαι εὖ· καὶ ἐξαναστάντα περιπατῆσαι ὀλίγον χρόνον ἐν ἀλέῃ· πρωῒ δὲ τοῖσι περιπάτοισιν πολλοῖσιν ἐξ ὀλίγου, hoc est: *deinde aliis*, nempe cibis oblatis, *probe vomat, & quum surrexerit, parumper in loco tepido deambulet; mane autem multis deambulationibus, &c.* omissis ἔπειτα καταδαρθεῖν.

100 προσφέρειν MS. cod. pro προσφέρει vulgato.

101 ἢν μὲν οὖν ἐν ταύτῃσι παύσηται· ἢν δὲ μὴ, πτισσάνης χυλῷ, κ. τ. λ. MS. cod. omissis καλῶς ἔχει, Charterii.

102 Sic Imp. Samb. pro vulgatis τεταρταῖος, ἢ ἑβδομαῖος.

litionibus sudorem moventibus uti; (ad sudorem) enim provocant. At quidam etiam ex plenitudine hæc perpetiuntur. Caput iis dolet & gravatur, palpebræque ipsis a cœna concidunt, & inter dormiendum turbantur, calorque inesse videtur, & alvus interdum sistitur. Quum autem venere usus est, levior statim sibi videtur; at postea magis gravatur. In his caput, plenitudinem ad se attrahens, tum alvum supprimit, tum ipsum gravatur; & gravia impendent pericula, & quo plenitudo eruperit, id ipsum corrumpit: sed hac ratione providendum. Si celerem curationem facere velit, veratro purgandus est; deinde cibi leves & molles, ad dies decem offerendi, iique alvum dejicientes, quo alvus inferior, deorsum revellendo, caput superet. Cursibus tardis & matutinis, ac deambulationibus convenientibus, utendum; luctaque ex oleo, & prandio, somnoque a prandio non longo; a cœna vero tantum exurgere satis est. Et partim quidem balneis, partim vero unctionibus (utendum) balneis autem tepidis; a coitu autem abstinendum. Hæc quidem expeditior est curatio. Quod si medicamentorum potiones sumere nolit, multa calida lotus, a cibis dulcibus & salsis vomat; a vomitu vero, ut exurgat, satis est. Matutinæ autem deambulationes, & exercitationes præscriptæ, ad dies sex sensim augendæ. Die vero septimo addita repletione, ex similibus cibis vomitus movendus est: & ad eundem modum sensim adjectio facienda. His autem ad quatuor hebdomadas utendum. Tanto enim maxime tempore restituitur. Deinde cibi exhibendi, quo corpus reficiatur: & diæta ad consuetum morem paulatim reducenda.

CAPUT V.

Repletionis quintæ, sextæ, atque septimæ dignotio & curatio.

HÆc quoque ex plenitudine contingunt. Quibus ventriculus cibum quidem

σθαι τοῖσιν ἱδρωτικοῖσιν, ὑπὸ τὰς κρίσιας ἐξαναγκάζουσι γάρ. Πάσχουσι δὲ τινες, καὶ τοιάδε ἀπὸ πλησμονῆς. [103] Τὴν κεφαλὴν ἀλγέουσι, καὶ βαρύνονται, καὶ τὰ βλέφαρα πίπτει αὐτέοισιν ἀπὸ τοῦ δείπνου· ἔν τε τοῖσιν ὕπνοισι ταράσσονται, καὶ δοκέει θέρμη ἐνεῖναι, ἥτε κοιλίη ἐφίσταται ἐνίοτε. Ὁκόταν δὲ ἀφροδισιάσῃ, δοκέει κουφότερος
28 εἶναι ἐς τὸ παραυτίκα· ἐξ ὑστέρου δὲ μᾶλλον βαρύνεται. Τούτοισιν ἡ κεφαλὴ τὴν πλησμονὴν ἀντισπῶσα, τήν τε κοιλίην ἐφίστησι, καὶ αὐτὴ βαρύνεται, [104] κίνδυνοί τε ἐπίκεινται κακοὶ, καὶ ὅκου ἂν ῥαγῇ ἡ πλησμονὴ τοῦτο διαφθείρει· ἀλλὰ χρὴ προμηθέεσθαι ὧδε. Ἢν βούληται τὴν θεραπείην ταχείην ποιέεσθαι, [105] ἐλλεβόρῳ καθαρθῆναι· εἶτα προσάγειν τοῖσι σιτίοισι κούφοισι [106] καὶ μαλθακοῖσιν, ἡμέρας δέκα· τοῖσι δὲ σιτίοισι διαχωρητικοῖσιν, ὅκως
29 κρατήσῃ ἡ κάτω κοιλίη, [107] τὴν κεφαλὴν κάτω ἀντισπᾶσαι. Καὶ τοῖσι δρόμοισι βραδέσι, καὶ τοῖσιν ὀρθρίοισι, καὶ τοῖσι περιπάτοισιν ἱκανοῖσι· τῇ τε ἐν ἐλαίῳ πάλῃ, [108] ἀρίστῳ τε χρέεσθαι καὶ ὕπνῳ ἀπὸ τοῦ ἀρίστου οὐ μακρῷ· ἀπὸ τοῦ δείπνου δὲ, ὁκόσον ἐξαναστῆναι ἱκανόν. Καὶ τὸ μὲν λούεσθαι τὸ δὲ χρίεσθαι· λούεσθαι δὲ χλιερῷ· λαγνείης δὲ ἀπέχεσθαι. [109] Αὕτη μὲν ἡ ταχυτέρη θεραπείη. Εἰ δὲ μὴ βούλοιτο φαρμακοποτέειν, λουσάμενον [110] πολλῷ, ἐμέσαι ἐκ σιτίων γλυκέων καὶ ἁλυκῶν· ἐξ ἐμέτου δὲ, ὅσον ἐξαναστῆναι. Πρωῒ δὲ, τοῖσι περιπάτοισι προσάγειν, καὶ τοῖσι γυμνασίοισι τοῖσι προγεγραμμένοισιν, ἐς ἡμέρας ἕξ. Τῇ δὲ ἑβδόμῃ, πλησμονὴν προσθέντα, [111] ἔμετον ποιήσασθαι, ἀπὸ τῶν ὁμοίων σιτίων· καὶ προσάγειν κατὰ ταὐτό. Χρέεσθαι δὲ τούτοισιν ἐπὶ τέσσαρας ἑβδομάδας. Μάλιστα γὰρ ἐν τοσούτῳ χρόνῳ καθίσταται. [112] Εἶτα
30 προσάγειν, ὅκως τὸ σῶμα κομίσηται· καθιστάναι δὲ τὴν δίαιτην ἐς τὸ σύνηθες κατὰ μικρόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ τῆς διαγνώσεως, καὶ θεραπείας τῆς πέμπτης τε, καὶ τῆς ἕκτης, καὶ τῆς ἑβδόμης πλησμονῆς.

ΓΙνεται δὲ καὶ τοιάδε ἀπὸ πλησμονῆς. Ὁκόσοισι μὲν ἡ κοιλίη καταπέσσει τὸ σιτίον,

VARIÆ LECTIONES.

103 Vulgo erat *τὴν κεφαλὴν ἀλγέει, καὶ βαρύνεται.* Verum nos MS. cod. lectionem secuti sumus, utpote meliorem.

104 Sic ex MS. cod. emendavimus pro vulgatis: *κίνδυνοι δὲ ὑπόκεινται ὅκη ἂν ῥαγῇ*, *periculum autem subest, ne quo plenitudo eruperit*, id ipsum corrumpat.

105 *προπυριηθέντα, ἐλλεβόρῳ καθαρθῆναι*, *ante suffitu adhibito, veratro purgandus est*, MS. cod.

106 MS. cod. scribit: *καὶ μαλθακοῖσιν ἐφ' ἡμέρας δέκα· τοῖσι δὲ ὄψοισι & mollibus ad dies decem: obsoniis autem, &c.*

107 *τὴν ἄνω κεφαλὴν* Imp. Samb. & Fevr. cod. MS. vero cod. *τὴν κεφαλὴν τῇ κάτω ἀντισπάσῃ* legit. *Caput deorsum versus revellat*, seu plenitudinem ex capite.

108 MS. cod. *ἀρίστῳ τε χρῆσθαι, καὶ ὕπνῳ ἀπὸ τοῦ ἀρίστου μὴ μακρῷ.*

109 *αὕτη μὲν κ. τ. λ.* MS. cod. *αὕτη μὲν ἡ ταχυτάτη θεραπείη*, *hæc quidem celerrima curatio.*

110 Hæc sententia in MS. cod. sic legitur: *θερμῷ, ἐμέσαι σιτίοισι χρησάμενον τοῖσι δριμέσιν· ὑγροῖσι, καὶ γλυκέσι καὶ ἁλμυροῖσιν. Ἐξ ἐμέτου δὲ, ὅσον ἐξαναστῆναι· πρωῒ δὲ, τοῖσι περιπάτοισι πρηέσι προσάγειν, καὶ τοῖσι γυμνασίοισι τοῖσι γεγραμμένοισιν*, *calida lotus vomat, cibis usus acribus, humidis, & dulcibus, & salsis: a vomitu vero satis est exurgere. Matutinæ autem lenes deambulationes & exercitationes, &c.*

111 Pro *ἔμετον ποιήσασθαι*, in MS. cod. scribitur *ἔμετον ποιῆσαι.* Ibidem pro *κατὰ τὸ αὐτὸ* Imp. Samb. cod. & Fevr. habent: *κατὰ ταὐτὸ*, quod probamus.

112 MS. cod. hunc locum ita habet: *Εἶτα προσάγειν τοῖσί τε σιτίοισι, καὶ τοῖσι πόνοισι· τούς τε ἐμέτους σὺν πλείονι χρόνῳ ποιέεσθαι· τὰ τε σιτία ἐν ἐλάσσονι προσάγειν· ὅκως τὸ σῶμα ἀνακομίσηται·* hoc est: *deinde adjiciendum cibis & laboribus; & vomitus longiore tempore faciendi, ac minore augendi sunt cibi, ut corpus reficiatur.* Ibidem pro *δίαιταν ἐς τὸ σύνηθες κατὰ μικρὸν*, quidam codd. *αἰτίην κ. τ. λ.* scribunt.

σιτίον, αἱ δὲ σάρκες μὴ δέχονται, ἐμμένουσα ἡ τροφὴ φῦσαν ἐμποιέει· ὁκόταν δὲ ἀριστήσῃ, καθίσαται. Ὑπὸ γὰρ τοῦ ἰσχυροτέρου τὸ κουφότερον ἐξελαύνεται, καὶ δοκέουσιν ἀπηλλάχθαι· τὸ δὲ πουλὺ πλέον ἐς τὴν ὑστεραίην παραγίνεται. Ὁκόταν δὲ καθ' ἡμέρην ἑκάστην αὐξανόμενον, ἰσχυρὸν γένηται, ἐκράτησε τὸ ὑπάρχον τῶν ἐπεισενεχθέντων, καὶ ἐξεθέρμηνε,[113] καὶ ἐτάραξε ἂν τὸ σῶμα, καὶ ἐποίησε διάῤῥοιην. Τοῦτο γὰρ ὀνομάζεται, ἕως ἂν αὐτὴ μούνη σαπεῖσα ἡ τροφὴ, ὑποχωρέει. Ὁκόταν δὲ θερμαινομένου τοῦ σώματος, κάθαρσις δριμέα γένηται, τότε ἔντερον ξύεται, καὶ ἑλκοῦται, καὶ διαχωρέεται αἱματώδεα· τοῦτο δὲ δυσεντερίη καλέεται, νοῦσος[114] χαλεπή τε, καὶ ἐπικίνδυνος. Ἀλλὰ χρὴ προμηθέεσθαι, καὶ τὸ ἄριστον ἀφαιρέεσθαι, καὶ τοῦ δείπνου τὸ τρίτον μέρος·[115] τοῖσι δὲ δρόμοισι πλείοσι, καὶ τῇσι πάλῃσι, καὶ τοῖσι περιπάτοισι χρέεσθαι, ἀπό τε τῶν γυμνασίων καὶ ὄρθρου.

31 Ὁκόταν δὲ ἡμέραι δέκα γίνωνται, προσθεῖναι τοῦ σίτου τὸ ἥμισυ τοῦ ἀφαιρεθέντος, καὶ ἔμετον ποιήσασθαι,[116] καὶ προσαγαγεῖν ἐς ἡμέρας τέσσαρας. Ὁκόταν δὲ ἄλλη δεκὰς γένηται, τόντε σῖτον τὸν λοιπὸν προσθέσθαι, καὶ ἔμετον ποιήσασθαι. Καὶ προσάγων πρὸς τὸν σῖτον, ὑγιέα ποιήσεις ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ.[117] Τοῖσι δὲ πόνοισι θαῤῥεῖν τὸν τοιοῦτον πιέζων.

32 Γίνεται δὲ καὶ τοιήδε πλησμονή. Ἐς τὴν ὑστεραίην τὸν σῖτον ἐρυγγάνεται ὠμὸν, ἄτερ ὀξυρεγμίης. Ἢν δὲ ἡ κοιλίη διαχωρέει, ἐλάσσω μὲν, ἢ πρὸς τὰ σιτία, ὅμως δὲ ἱκανῶς· πόνος δὲ οὐδεὶς ἐγγίνεται. Τουτέοισιν ἡ κοιλίη ψυχρὴ ἐοῦσα,[118] οὐ δύναται καταπέσσειν τὰ σιτία ἐν τῇ νυκτί. Ὁκόταν γοῦν κινηθῇ, ἐρυγγάνεται τὸν σῖτον ὠμόν. Δεῖ οὖν τούτῳ παρασκευάσαι τῇ κοιλίῃ θερμασίην, ἀπό τε τῆς διαίτης,[119] ἀπό τε τῶν πόνων. Καὶ πρῶτον μὲν οὖν χρὴ ἄρτῳ συγκομιστῷ χρέεσθαι ζυμίτῃ, διαθρύπτοντα δὲ εἰς οἶνον μέλανα, ἢ ζωμὸν ὑείων κρεῶν· τοῖσι δὲ ἰχθύσιν ἑφθοῖσιν ἐν ἅλμῃ δριμείῃ. Χρέεσθαι μὲν καὶ τοῖσι σαρκώδεσιν,[120] οἷον ἀκροκωλίοισί τε διέφθοισι, τοῖσιν οἰείοισιν πλείοσι, καὶ τοῖσιν ὑείοισιν ἑφθοῖσι· τοῖσί τε χοιρείοισι μὴ πολλοῖσι, καὶ σκυλάκων,[121] μηδὲ ἐρίφων. Λαχάνοισι δὲ, πράσοισί τε, καὶ σκοροδοισιν ἑφθοῖσι, καὶ ὠμοῖσι,

concoquit, carnes vero minime recipiunt, alimentum intus manens flatum infert; ubi autem pransi fuerint, subsidet. Levius enim a valentiore expellitur, & sibi liberari videntur; sed postridie multo copiosius adest. Quum autem in dies singulos increscens, valentius fiat, id, quod adest, quæ superingeruntur, superat, corpusque calefacit & perturbat, & diarrhœam infert. Hoc enim ita nominatur, quoad alimentum solum computrescens per alvum secedit. At ubi calefacto corpore acris purgatio fit, tunc & intestinum raditur ac exulceratur, cruentaque per alvum demittuntur: hoc dysenteria vocatur, tum gravis, tum periculosus morbus. Verum providere oportet, prandiumque detrahere, & cœnæ tertiam partem; cursibus autem pluribus & luctis uti, & deambulationibus tum ab exercitationibus, tum mane.

31 Quum vero dies decem præterierint, cibi detracti dimidium apponere, & vomitum ciere, atque ad dies quatuor cibum sensim offerre. Ubi vero alii decem dies advenerint, tum reliquum cibum adjicere, tum vomitum facere. Et sensim ad cibum adducendo, intra hoc tempus sanitati restitues. Laboribus autem hic audacter urgendus est.

32 Accidit vero quoque ejusmodi plenitudo. Postridie cibum crudum citra ructum acidum eructat. Quod si venter dejicit, pauciora quidem quam pro ciborum ratione, satis multa tamen; dolor vero nullus adest. His quum ventriculus frigidus sit, cibos per noctem concoquere nequit. Motione igitur accedente, cibum crudum eructat. Huic itaque, tum victus ratione, tum laboribus ventriculo calorem conciliare oportet. Ac primum quidem pane confusaneo fermentato, in vino nigro, aut suillæ carnis jusculo intrito utendum; piscibus vero in acri muria decoctis. Carnosis etiam utendum, velut trunculis suillis percoctis pluribus; & carnibus ovillis coctis; porcinis vero non multis, neque catulorum, neque hœdorum carnibus. Oleribus autem, porro, & allio coctis, & crudis, blito-

I 3

VARIÆ LECTIONES.

113 καὶ ἐτάραξε κ. τ. λ. MS. cod. habet καὶ ἐτάραξεν ἅπαν τὸ σῶμα, *& perturbat omne corpus.* Ibidem in eodem cod. pro ἡ τροφὴ ὑποχωρέει; scribitur ἡ τροφὴ χωρέει.

114 In MS. cod. scribitur χαλεπὴ, ἐπικίνδυνος· μάλιστα ἀπὸ μελαίνης χολῆς. Ἀλλὰ χρὴ, *morbus gravis, periculosus, maxime ab atra bile. Verum oportet &c.*

115 MS. cod. habet: τοῖσι δὲ πόνοισι πλείοσι, τῇσι πάλῃσι, καὶ τοῖσι δρόμοισι, καὶ περιπάτοισι χρέεσθαι, ἀπό τε τῶν γυμνασίων, καὶ ὄρθρου. Ὅτ' ἂν δ' ἡμέραι δέκα γένωνται, προσθέσθαι τοῦ σίτου, hoc est: *laboribus autem pluribus, luctis, & cursibus, & deambulationibus uti, tum ab exercitationibus, tum mane. Quum autem dies decem, &c.* Sed pro ἡμέραι, Vatic. & Aldin. exempl. habent δὴ περαὶ, id quod facile ex τὸ δ' ἡμέραι enasci potuit.

116 καὶ προσάγειν MS. cod. pro προσαγαγεῖν.

117 Sic legit MS. cod. quæ est optima lectio. Vulgo: τοῖσι δὲ πόνοισι θαῤῥεῖν τὸν τοιοῦτον πιέζων· γίνεται δὲ καὶ τοιάδε ἐς τὴν ὑστέρην· ἢν τὸν σῖτον ἐρυγγάνηται ὠμὸν, ἄτερ ὀξυρεγμίης, ἡ δὲ κοιλίη διαχωρέῃ; hoc est: *laboribus autem audacter hunc urge: fiunt & talia postridie; si cibum eructat crudum, sine acido ructu; venter autem dejicit, &c.*

118 MS. cod. habet: οὐ δύναται καταπέσσειν τὸν σῖτον.

119 Pro ἀπό τε τῶν πόνων, in MS. cod. legitur: καὶ τῶν πόνων: deinde πρῶτον μὲν οὖν χρὴ ἄρτῳ θερμῷ χρέεσθαι ζυμίτῃ; διαθρύπτοντα εἰς οἶνον μέλανα; ἢ ἐς ζωμὸν ὕειον· τοῖσι δὲ, hoc est: *primum quidem pane calido, fermentato, in vino nigro, aut suilla carnis jusculo intrito utendum, &c.*

120 οἷον ἀκρέσι διεφθοῖς τοῖς ὑείοις· τοῖσί τε πίοσιν ὑείοις ὀπτοῖσι· τοῖσι δὲ χοιρείοισι, id est: *velut trunculis suillis coctis, & pingui suilla tosta: porcina vero non multa, &c.* cod. MS.

121 MS. cod. pro καὶ ἐρίφων habet μηδὲ ἐρίφων, quem sequimur.

blitoque cocto, & cucurbita; tum potionibus meracioribus; tum somnis longis, citra prandium primis diebus, tum etiam somnis post exercitationes; cursibus etiam flexis paulatim increscentibus; lucta item mollis ex oleo sensim adjicienda. Balneis quoque paucis, inunctionibus pluribus, deambulationibus etiam matutinis pluribus; a cœna vero modicis utendum. Bona est etiam ficus cum cibis (sumpta,) & post merum. Ex hac quidem curatione, his quidem citius, illis vero tardius plenitudo curatur. Aliis autem quibusdam ista contingunt. Faciem decolorem habent, & ubi comederint, paulo post acida eructant, & acor sursum nares petit. His corpora impura sunt; quum plus ex carne a labore colliquetur, quam ex circuitu repurgetur. Quod sane intus remanens, alimento contrarium est, eique vim infert, & acidum reddit. Alimentum igitur eructatur; ipsum vero sub cutem propellitur, hominique decolorationem procreat, morbosque hydropi similes. Verum ita providere oportet. Celerior igitur curatio est, epoto veratro cibos exhibere, quemadmodum a me scriptum est. Tardior vero per victus rationem hoc modo. Primum quidem lotum calida, vomitum ciere; deinde septem a vomitu diebus ad consuetum cibum adducere oportet. Decimo vero post vomitum die, rursus vomat, & eodem modo cibos assumat; idque tertium similiter faciat. Et cursibus utatur circularibus paucis ac concitatis, & in motionibus, & frictione ac in exercitatione mora longa ungatur, & volutatione in pulvere. Utatur vero & deambulationibus multis post exercitationes, quin etiam post cœnam; matutinis autem utatur plurimis in pulvere. Quum autem lavari volet, calida lavetur; & impransus totum hoc tempus transigat. Et si quidem uno mense restituitur, de cætero convenientibus curetur. Quod si quid reliquum fuerit, priore curatione utatur.

[122] βλίτῳ τε ἑφθῷ, καὶ κολοκύντῃ· πόμασί τε ἀκρητεστέροισιν· ὕπνοισί τε μακροῖσιν, ἀναριστίησι τὴν πρώτην, ὕπνοισί τε ἀπὸ τῶν γυμνασίων, τοῖσί τε δρόμοισι καμπτοῖσιν ἐξ ὀλίγου· προσάγειν τε πάλην μαλθακὴν ἐν ἐλαίῳ. Λουτροῖσί τε ὀλίγοισι, χρίσμασι πλείοσι, τοῖσί τε πρωῒ [123] περιπάτοισι πλείοσιν· ἀπὸ δείπνου δὲ ὀλίγοισι. Καὶ τὸ σῦκον μετὰ τῶν σιτίων ἀγαθόν· ἄκρητόν τε ἐπ᾽ αὐτέῳ. Ἐκ δὲ ταύτης τῆς θεραπείης καθίσταται τοῖσι μὲν θᾶσσον· τοῖσι δὲ βραδύτερον. Ἄλλοι δέ τινες τοιάδε πάσχουσιν· [124] ἀχροοῦσι τὴν ὄψιν, καὶ ὁκόταν φάγωσιν, ἐρυγγάνουσιν ὀλίγον ὕστερον ὀξέα, καὶ ἐς τὰς ῥῖνας ἀνέρπει τὸ ὀξύ. Τούτοισι τὰ σώματα οὐ καθαρά ἐστιν· ὑπὸ γὰρ τοῦ πόνου πλεῖον τὸ συντηκόμενον τῆς σαρκὸς, ἢ τὸ ἀποκαθαιρόμενον ὑπὸ τῆς περιόδου. Ἐμμένον δὴ τοῦτο, ἐναντιοῦται τῇ τροφῇ, καὶ βιάζεται, καὶ ἀποξύνει. Ἡ μὲν οὖν τροφὴ ἐρυγγάνεται· [125] αὐτὸ δὲ ὑπὸ τὸ δέρμα ἐξωθέεται, καὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἄχροιαν ἐμποιέει, καὶ νούσους ὑδρωποειδέας. Ἀλλὰ χρὴ προμηθέεσθαι ὧδε. Ἡ μὲν οὖν ταχυτέρη θεραπείη, ἐλλέβορον πίσαντα προσάγειν, [126] ὥσπερ γέγραπταί μοι. Ἡ δὲ ἀσφαλεστέρη, ἀπὸ τῆς διαίτης, ὧδε. Πρῶτον μὲν λουσάμενον θερμῷ, ἔμετον ποιήσασθαι· [127] εἶτα προσάγειν ἡμέρας ἀπὸ τοῦ ἐμέτου ἑπτὰ, τὸ σιτίον τὸ εἰθισμένον. Δεκάτῃ δὲ ἡμέρῃ ἀπὸ τοῦ ἐμέτου, αὖθις ἐμεέτω, καὶ προσαγέτω κατὰ τωὐτό· καὶ τὸ τρίτον ὡσαύτως ποιησάτω. [128] Καὶ δρόμοισι τοῖσι μὲν τροχοῖσιν ὀλίγοισι, καὶ
33 ὀξέσι, [129] καὶ ἐν κινήμασι, καὶ ἐν τρίψει
34 καὶ ἐν διατριβῇ πολλῇ χρειέσθω καὶ ἐν τῷ γυμνασίῳ, καὶ ἀλινδήσει. Χρεέσθω δὲ καὶ τοῖσι περιπάτοισι πολλοῖσιν ἀπὸ τῶν γυμνασίων, [130] ἀλλὰ μὲν καὶ ἀπὸ τοῦ δείπνου· πλείστοισι δὲ τοῖσιν ὀρθρίοισιν ἐκκεκονιωμένοισι χρεέσθω. Ὁκόταν δὲ λούεσθαι θέλῃ, θερμῷ λουέσθω· ἀνάριστος δὲ διατελεέτω τοῦτον τὸν χρόνον. [131] Καὶ ἣν μὲν ἐν μηνὶ καθίστηται, θεραπευέσθω τὸ λοιπὸν τοῖσι προσήκουσιν. Ἣν δέ τι ὑπόλοιπον ᾖ, χρεέσθω τῇ θεραπείῃ.

ΚΕΦΑ-

VARIÆ LECTIONES.

122 MS. cod. sic hunc locum habet: βλιτῷ δὲ ἑφθῷ· τῆς τε κολοκύντης, πότοισί τε ἀκρήτοισιν· ἀναρίστῃ τὸ τὴν πρώτην· ὕπνοισί τε ἀπὸ τῶν γυμνασίων, τοῖσί τε δρόμοισι καμπτοῖσιν ἐξ ὀλίγου προσάγειν, πάλῃ τε μαλθακῇ ἐν ἐλαίῳ, hoc est: *blitoque cocto, & cucurbita, & potionibus meracioribus; sine prandio primum, & somno post exercitationes: cursibus etiam flexis paulatim increscentibus, & molli lucta ex oleo.*

123 περιπάτοισι πλείστοισιν MS. cod.

124 ἀχροοῦσι, καὶ ὁκόταν φάγωσιν, ἐρυγγάνουσιν ὀλίγον ὕστερον ὀξὺ MS. cod.

125 Sic MS. cod. pro vulgatis αὐτὸ δὲ ὑπὸ τοῦ δέρματος ἐξωθέεσθαι, καὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἄχροιαν ἐμποιέειν, καὶ νούσους ὑδρωποειδέας ἀποκλήσειν.

126 In MS. cod. scribitur: ὥσπερ μοι πρότερον γέγραπται· ἡ δὲ βραδυτέρη, ὑπὸ τῆς διαιτήσιος, hoc est: *ut prius a me scriptum est: tardior autem per victus rationem, &c.*

127 MS. cod. εἶτα προσάγειν ἐς ἡμέρας ἑπτὰ τὸ σιτίον; *deinde intra septem dies cibum adducere consuetum.*

128 καὶ δρόμοις desunt in MS. cod. Imp. autem Cornarii cod. καὶ δρόμοισι habet; alia exemplaria καὶ δρόμους. Totum vero istud sic legit Imp. Samb. cod. καὶ δρόμοις τοῖσι δὲ.

129 καὶ ἀνακινήμασι MSS. quædam Regia legunt. Imp. autem Cornar. cod. habet καὶ ἐγκινήμασι, καὶ ἐντρίψει, καὶ ἐνδιατριβῇ: ita ut ἐν particula non sit præpositio. MS. cod. καὶ ἐν κινήμασι, καὶ τρίψει, καὶ διατριβῇ πολλῇ χρῆσθαι, omissis ἐν τῷ γυμνασίῳ, καὶ ἀλινδήσει χρῆσθαι. Ibidem pro χρῆσθαι vulgato, χρειέσθω ex Zuingero scripsimus, quam lectionem secutus est Lindenus, qui sequentia sic legit: χρειέσθω, καὶ ἐν τῷ γυμνασίῳ, καὶ ἀλινδήσει.

130 Pro vulgato ἀλλὰ μὲν κ. τ. λ. MS. cod. χρῆσθαι δὲ καὶ ἀπὸ δείπνου, πλείστοισι δὲ τοῖσιν ὀρθρίοισιν· ἐγκονιώμενος δὲ χρειέσθω, hoc est: *utatur & a cœna: plurimis etiam matutinis in pulvere ungatur.* Verum ἀλλὰ μὲν καὶ non legit Lindenus, qui pro illis verbis substituit πλήν.

131 Sic multo melius scribitur in MS. cod. pro vulgatis: καὶ ἣν μὲν ἐν μηνὶ καθιστῆται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛ'.

Η ὀγδόη τε, καὶ ἐννάτη, καὶ δεκάτη πλησμονή.

Εἰσὶ δὲ τινες οἷσιν ἐς τὴν ὑϛεραίην ὀξυρεγ-
μίαι γίνονται· τούτοισιν ἐν τῇ νυκτὶ ἡ
ἀπόκρισις [132] ἀπὸ τῆς πλησμονῆς γίνεται.
Ὁκόταν οὖν [133] κινηθῇ ἐκ τοῦ ὕπνου τὸ σῶ-
μα, πυκνοτέρῳ τῷ πνεύματι χρησάμενον,
βιάζεται ἔξω σὺν τῷ πνεύματι θερμόν τε
καὶ ὀξύ· καὶ ἐκ τουτέου νοῦσοι γίνονται, [134] ἢν 35
μή τις προμηθείῃ χρήσηται. Ξυμφέρει δὲ
καὶ τουτέοισιν, [135] ὡς καὶ τῷ προτέρῳ, τὴν 36
θεραπείην ποιήσασθαι [136] τοῖσι δὲ πόνοισι
πλείοσι χρὴ τούτους χρέεσθαι. Γίνεται δέ 37
τισι, [137] καὶ τοιάδε. Ἐν τοῖσι πυκνοσάρκοισι
τῶν σωμάτων, ὅταν τὰ σιτία διαθερμαίνηται,
[138] καὶ διαχέηται, καὶ ἀπὸ πρώτου ὕπνου θερ-
μαινομένης τῆς σαρκὸς ὑπό τε τῶν σιτίων διὰ
τὸν ὕπνον ἀπόκρισις γίνεται ἀπὸ τῆς σαρκὸς [139]
πουλλὴ ὑγρασίη· εἶτα τὴν μὲν τροφὴν ἡ σὰρξ
οὐ δέχεται, πυκνὴ ἐοῦσα. Τὸ δὲ ἀπὸ τῆς σαρ-
κὸς ἀποκριθὲν, [140] ἐναντιούμενον τῇ τροφῇ
[141] καὶ βιαζόμενον ἔξω, πνίγει τὸν ἄνθρωπον
καὶ θερμαίνει, μέχρις, ἂν ἐξεμέσῃ. [142] Ἔπειτα
δὲ κουφότερος ἐγένετο· πόνος δὲ οὐδεὶς ἐν τῷ
σώματι φανερός· [143] ἀχροίη δὲ αὐτῷ ἔνεϛι. 38
Προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, πόνοι τε γίνονται καὶ
νοῦσοι. Πάσχουσι δὲ τούτοισι παραπλήσια,
καὶ ὁκόσοι, ἀγύμναϛοι ἐόντες, ἐξαπίνης πονή-
σαντες, [144] σύντηξιν τῆς σαρκὸς βιαίαν καὶ
πολλὴν ἐποίησαν. Χρὴ δὲ τοὺς τοιούτους,
ὧδε θεραπεύειν. Ἀφελεῖν τῶν σιτίων τὸ
τρίτον μέρος. Τοῖσι δὲ σιτίοισι χρέεσθαι τοῖ-
σι δριμέσι, καὶ ξηροῖσι, καὶ αὐϛηροῖσι, καὶ εὐώ-
δεσι, καὶ οὐρητικοῖσι. Τοῖσι δὲ δρόμοισι τοῖ-
σι μὲν πλείϛοισι καμπτοῖσιν, [145] ἐν ἱματίῳ·
γυμνοῖσι δὲ τοῖσι διαυλοῖσι, καὶ τοῖσι τρο-
χοῖσι· τρίψεσι δὲ καὶ πάλῃ ὀλίγῃ· [146] ἀκρο- 39
χειρισμοῖσι δέ· ἀκροχείριξις γὰρ ἢ κωρυκομα-
χίη ξυμφορώτερον. Τοῖσι δὲ περιπάτοισιν ἀπὸ

CAPUT VI.

Repletio octava, nona, decima.

SUnt autem nonnulli quibus poſtridie ructus acidi contingunt; his in nocte ſecretio fit ex plenitudine. Quum igitur ex ſomno corpus motum fuerit, crebriore ſpiritu uſum, una cum ſpiritu calidum & acidum foras propellit; indeque, niſi quis providentia utatur, morbi oboriuntur. His autem confert, velut ſuperiori, curationem adhibere; ſed hi pluribus laboribus uti debent. Nonnullis etiam iſta contingunt. In corporibus denſa carne præditis, quum cibi concaleſiunt, & diffunduntur, tum a primo ſomno, tum a cibis carne incaleſcente, per ſomnum a carne multæ humiditatis ſecretio fit; deinde caro, quum denſa evaſerit, alimentum non ſuſcipit. Quod vero a carne ſecretum eſt, alimento contrarium, ac foras vi propulſum, hominem ſuffocat & calefacit, quoad evomuerit. Poſtea vero levior factus eſt: ac dolor nullus manifeſtus in corpore; ſed pallidus redditur. Procedente vero tempore, & dolores, & morbi oboriuntur. His autem conſimilia patiuntur & ii, qui exercitationibus non aſſueti, derepente laboraverunt, & violentam multamque carnis colliquationem fecerunt. His hæc adhibenda curatio eſt. Cibi pars tertia detrahenda. Utendum autem cibis acribus, ſiccis, auſteris, odoratis, & urinam ducentibus. Curſibus vero, flexis quidem plurimis in veſte; exutis autem veſtibus, ad metam recurrentibus ac circularibus: frictione item & lucta modica; ſed lucta, quæ fit tantum palmis inter ſe conſertis: hæc enim lucta, quam follis pugillatorii certamen utilior eſt. Deambulationibus quoque multis poſt exerci-

VARIÆ LECTIONES.

132 Sic Imp. Samb. cod. pro ὑπὸ, quam lectionem ſecuti ſumus.

133 κινηθῇ ἀπὸ τοῦ ὕπνου τὸ σῶμα ex Fevreo ſcribit Lindenus; quæ lectio habetur in Imp. Samb. cod.

134 ἢν μή τις προμηθείῃ χρήσηται habet MS cod. quæ lectio melior eſſe videtur, & nos ſecuti ſumus; vulgo erat: ἢν μή που προμηθείῃ χρῆσθαι.

135 ὡς καὶ τῷ προτέρῳ τὴν θεραπείην ποιήσασθαι legunt quædam exemplaria. Aldina autem: ὡς καὶ τῷ προτέρῳ ποιήσασθαι, quæ ſecutus eſt Cornarius, cum dicit: *facere velut priori.* MS. autem cod. ita hunc locum exprimit: ὥσπερ καὶ τὸν πρότερον θεραπευθῆναι, deleto verbo ποιήσασθαι, quæ lectio in Imp. Samb. cod. quoque habetur.

136 τοῖσι δὲ πόνοισι πλείοσι τούτους χρῆσθαι, legitur in MS. cod. pro τοῖσι δὲ πόνοισι πλείοσι χρὴ τούτους.

137 καὶ τοιάδε legunt Aſulana exemplaria, ut ad πλησμονὴν, *repletionem* referatur.

138 καὶ διαχέεσθαι ἀπὸ πρώτου ὕπνου, *& diffunduntur a primo ſomno*, ſcribitur in MS. cod. & Imp. Sambuc.

139 πολλῆς ὑγρῆς ἐούσης MS. cod. ſed. Imp. Corn. cod. πολλῆς ὑγρασίης, pro vulgatis πολλὴ ὑγρασίη, ſcribit.

140 Pro vulgatis ἐναντιούμενον τῇ τροφῇ MS. cod. ὑπαντιοῦσθαι ἐνὸν τῇ τροφῇ, hoc eſt: *obviam occurrit, quum inſit alimento.*

141 MS. cod. καὶ βιαζόμενον ἔσω, πνίγει τὸν ἄνθρωπον, *ac intro vi protruſum, hominem ſuffocat*; verum vulgata lectio magis arridet.

142 Ἔπειτα δὲ Imper. Cornar. cod. quem ſequimur inſerta conjunctione δ; eamque lectionem amplectuntur interterpretes.

143 ἀχροίη ἔνεστι ἐν τῷ σώματι, καὶ προϊόντος MSS. Regia legunt. MS. cod. autem ἀχροίη δ' ἔνεστι habet, inſerta conjunctione δέ.

144 Pro vulgatis σύντηξιν τῆς σαρκὸς βιαίαν καὶ πολλὴν ἐποιήσαντο, *& colliquationem carnis violentam, ac multam fecerunt.* MS. cod. habet σύντηξιν τῆς σαρκὸς πολλὴν ἐποίησαν, *& colliquationem carnis multam fecerunt*; quæ lectio non aſpernanda eſt.

145 In MS. cod. legitur: ἐν ἱματίοισι· γυμνὸς δὲ, καὶ τοῖσι διαυλοῖσι, καὶ τοῖσι τροχοῖσι; hoc eſt: *in veſtibus; nudus autem ad metam recurrentibus, & circularibus.*

146 Sic legimus ex Imp. Samb. Vulgo erat: ἀκροχειρισμοῖσιν· ἀκροχείριξις, πλὴν κωρυκομαχίη. Exercitationum genera coryci & pilæ memorat Galen. 11. Lib. c. 8. de Sanitate tuenda. Κώρυκον autem *ſacculum coriaceum*, ſeu *folliculum* ſignificat, ut pugillatorii follis ludus videatur; unde Plaut. *ego te follem pugillatorium faciam*, vid. Adrian.

exercitationes utendum, iisque matutinis, & a cœna. Vocis autem exercitatio utilis est; quum enim humidi vacuationem faciat, carnem rarefacit. Confert quoque sine prandio degere. Hisce autem utendum per dies decem; deinde dimidium subtracti cibi adjiciendum per dies sex, & vomitus procurandus: & post vomitionem usque ad quatuor dies cibus paulatim adjiciendus. Diebus vero decem a vomitu præteritis, totum subtractum cibum recipiat, & ad labores ac deambulationes animum convertat, & sanus evadet. Ejusmodi autem natura copiosiore labore quam cibo indiget. Altera plenitudo. Quidam etiam talia perpetiuntur; cibus per alvum ipsis fecedit liquidus, incoctus: qualis in lienteria, nullumque dolorem affert. Hoc autem præcipue patiuntur alvi humidæ & frigidæ: quæ propter frigiditatem quidem minime concoquunt; propter vero humiditatem dejiciunt. Corpus proinde contabescit, quum alimentum conveniens non assumat, alvique corrumpuntur, & in morbos incidunt: verum prospiciendum est. Huic quidem confert ciborum tertiam partem subtrahere. Sint autem cibi, panes non fermentati, confusanei, clibano cocti, aut subcinericii, calidi, vino austero intincti; & piscium partes ex dorso & cauda; partes vero capitis & ventris inferioris, tanquam humidiores (finendæ.) Et cocti quidem pisces cum muria edendi; assati vero cum aceto. Carnibus etiam sale & aceto conditis utendum, & catulinis assatis, e palumbe autem, ac reliquis hujusmodi volucribus, assatis & elixis: oleribus autem quam minimum. Vino quoque nigro, & deambulationibus; sed a cœna,

τῶν γυμνασίων πουλλοῖσι, [147] καὶ τοῖσιν ὀρθρίοισι, καὶ ἀπὸ δείπνου. Φωνῆς δὲ πόνος, ὁ ἐπιτήδειον· κένωσιν γὰρ τοῦ ὑγροῦ ποιούμενος, ἀραιοῖ τὴν σάρκα. Ξυμφέρει δὲ ἀνάριστον διάγειν. [148] Χρέεσθαι δὲ τοῖσι τοιούτοισιν ἐν ἡμέρῃσι δέκα· [149] εἶτα προσθέσθαι τὸ ἥμισυ (τοῦ σίτου) τοῦ ἀφαιρεθέντος ἐς ἡμέρας ἕξ, καὶ ἔμετον ποιήσασθαι· [150] ἐκ δὲ τοῦ ἐμέτου προσάγειν ἐς ἡμέρας τέσσαρας τὸ σιτίον. Ὅταν δὲ ἡμέραι δέκα γένωνται ἀπὸ τοῦ ἐμέτου, [151] κομισάσθω τὸ ἀφαιρεθὲν σιτίον ἅπαν· τοῖσι δὲ πόνοισι, καὶ τοῖσι περιπάτοισι προσεχέτω, καὶ ὑγιὴς ἔσται. Ἡ δὲ τοιαύτη φύσις, πόνου πλείονος δέεται, ἢ σίτου.

40 [152] Ἑτέρα πλησμονή. [153] Πάσχουσι δέ τινες, καὶ τοιάδε· διαχωρέει τὸ σιτίον αὐτέοισιν ὑγρὸν, ἄπεπτον· οἷον ἐκ λιεντερίης· καὶ πόνον οὐδένα παρέχει. Πάσχουσι δὲ τοῦτο μάλιστα αἱ κοιλίαι, ὅσαι ὑγραὶ καὶ ψυχραί εἰσιν· [154] διὰ μὲν τὴν ψυχρότητα, οὐ συνέψοι· διὰ δὲ τὴν ὑγρότητα διαχωρέει. [155] Τὸ οὖν σῶμα τρύχεται, τροφὴν οὐ λαμβάνον τὴν προσήκουσαν· αἵ τε κοιλίαι διαφθείρονται, ἐς νόσους τε ἐμπίπτουσιν· ἀλλὰ χρὴ προμηθέεσθαι. Ξυμφέρει δὲ τουτέῳ, τῶν μὲν σιτίων ἀφελεῖν τὸ τρίτον μέρος. Ἔστω δὲ τὰ σιτία, ἄρτοι ἄζυμοι, συγκομιστοὶ, κλιβανῖται, ἢ ἐγκρυφίαι, θερμοὶ, [156] ἐς οἶνον αὐστηρὸν ἐμβαπτόμενοι· καὶ τῶν ἰχθύων τὰ νωτιαῖα, καὶ οὐραῖα· τὰ δὲ κεφάλαια, [157] καὶ ὑπογάστρια ἐᾶν, ὡς ὑγρότερα. Καὶ τοὺς μὲν ἑφθοὺς, ἐν ἅλμῃ ἐσθίειν· τοὺς δὲ ὀπτοὺς, ἐν ὄξει. Καὶ τοῖσι κρέασι τεταριχευμένοισιν, ἐν ἁλσὶ καὶ ὄξει, [158] καὶ τοῖσι κυνείοισιν ὀπτοῖσι, καὶ ἀπὸ φάττης, καὶ τῶν λοιπῶν τοιούτων ὀρνίθων, ὀπτοῖσι καὶ ἑφθοῖσι· λαχάνοισι δὲ, ὡς ἥκιστα. [159] Οἴνῳ μέλανι, καὶ

41 τοῖσι περιπάτοισιν· ἀπὸ δὲ τοῦ δείπνου, καὶ

Variæ Lectiones.

Adrian. Turneb. Advers. libr. XXVI. c. II. Annon hodieque lusus pilæ majoris huc spectaret? quæ pila Gallice dicitur, & vernacule *un balon*? Mercurialis contendit κωρυκομαχίην non esse id exercitationis genus; quod *follem* dicunt Latini, qua de re videatur ejus Lib. II. cap. IV. de Arte Gymnastica. Cæterum Zuinger. ἀκροχειρισμοῖσι, πλὴν κωρυκομαχίη, ξυμφορώτερον habet, & quidem recte; nam vox ἀκροχείρηξις e margine in contextum videtur temere irrepsisse. MS. cod. vero habet τρίψει δὲ καὶ πάλῃ ἁπαλῇ, καὶ κωρυκομαχίῃ, *frictione vero & lucta placida, follisque pugillatorii certamine*, cæteris omissis.

147 Sic MS. cod. quæ lectio nobis probatur. Vulgo erat καὶ τοῖσι δὲ ὄρθρου. Sequentia vero in MS. cod. sic leguntur: καὶ ἀπὸ δείπνου· φωνῆς δὲ πόνος ἐπιτήδειον· κένωσιν γὰρ, quæ lectio vulgatâ melior, & in textum intulimus. Vulgo erat: καὶ ἀπὸ δείπνου δὲ, ὁ τῆς φωνῆς πόνος μάλα ἐπιτήδειος.

148 Vulgo parum apte legebatur: χρέεσθαι δὲ τοῖσι σιτίοισι ἐν ἡμέρῃσι δέκα, *bis autem cibis utendum est per dies decem*; nam remotissima erat ciborum mentio; ac de exercitationibus proximus sermo fuerat. Nos autem pro σιτίοισιν *cibis*, ex Manuscripto codice τοιούτοισιν, *hisce* substituimus.

149 εἶτα προσθέσθαι τὸ ἥμισυ τοῦ σίτου τοῦ ἀφαιρεθέντος, καὶ ἔμετον ποιήσασθαι, *deinde dimidium ablati cibi adjiciendum, & vomitus procurandus*, legit MS. cod.

150 Pro ἑκάστου ἐμέτου προσάγειν. MS. cod. habet ἐκ δὲ τοῦ ἐμέτου προσάγειν ἐς ἡμέρας τέσσαρας τὸ σιτίον, *a vomitu vero ad quatuor dies cibus adjiciendus*; quæ lectio melior videtur.

151 κομισάσθω ἀπὸ τοῦ σίτου τὸ ἀφαιρεθὲν ἅπαν habet MS. cod.

152 ἑτέρα πλησμονή, *altera plenitudo*, hæc epigraphe abest in MS. cod. quare suspicari possumus e margine in textum irrepsisse, ut alias sæpe.

153 πάσχουσι δέ τινες, καὶ τοιάδε· διαχωρέει αὐτοῖς τὸ σιτίον ὑγρὸν, ἄπεπτον, οὐ διὰ νούσημα· οἷον λιεντερίην, οὐδὲ πόνον οὐδένα παρέχει, hoc est: *hæc nonnulli patiuntur. Cibus eis dejicitur humidus, non coctus, non propter morbum*, scilicet, *lienteriam, neque aliquem dolorem adfert*, habet MS. cod. Hic locus iisdem verbis a Galen. adducitur libr. VI. comment. ad Aphorism. 1.

154 MS. cod. habet: διὰ μὲν οὖν ψυχρότητα.

155 τὸ οὖν σῶμα τρύχεται ex MS. cod. legimus; vulgo τρύχει erat.

156 In MS. cod. ἐς οἶνον θερμὸν ἐμβάπτοντα, *in vinum calidum intingendo*.

157 καὶ ὑπογάστρια, ὑγρότερα MS. cod. omissis ἐᾶν, ὡς.

158 καὶ τοῖσι κυνείοισιν ἑφθοῖσι· καὶ φάσσης, καὶ τῶν τοιούτων ὀρνίθων· ἑφθοῖσι καὶ ὀπτοῖσι, *& catulinis coctis, & palumbis, ac similium avium coctis, & assatis*. MS. cod.

159 MS. cod. habet: οἴνῳ δὲ μέλανι ἀκρητεστέρῳ αὐστηρῷ, καὶ τοῖσι περιπάτοισιν· ἀπὸ δὲ τοῦ δείπνου πολλοῖσι, καὶ τοῖσιν ὀρθρίοισιν, hoc est: *vino autem nigro, meraciore, austero; & deambulationibus a cœna multis, & matutinis utendum*.

καὶ τοῖσιν ὀρθρίοισιν, [160] καὶ ἐκ τοῦ περιπάτου κοιμᾶσθαι. Δρόμοισι δὲ καμπτοῖσιν ἐκ προσαγωγῆς. Ἔστω δὲ καὶ τρῖψις πολλὴ, καὶ πάλη βραδείη, καὶ ἐν τῷ ἐλαίῳ, καὶ ἐν τῇ κόνει, ὅκως [161] διαθερμαινομένη ἡ σὰρξ ἀποξηραίνηταί τε, καὶ τὸ ὑγρὸν ἐκ τῆς κοιλίης ἀντισπᾷ. Ἀλείφεσθαι δὲ ξυμφέρει μᾶλλον, ἢ λούεσθαι· ἀνάριστος δὲ διαγέτω. Ὅταν δὲ γένωνται ἡμέραι ἑπτὰ, προσθέσθω τὸ ἥμισυ τοῦ σιτίου, καὶ προσαγέσθω εἰς τέσσαρας ἡμέρας τὸν σῖτον [162] καὶ ἐμεέτω· τῇ δὲ ἄλλῃ ἑβδόμῃ, κομισάσθω ἅπαν τὸ σιτίον· καὶ ἔμετον πάλιν ποιησάμενος, προσαγέσθω κατὰ ταυτά.

ac matutinis, & a deambulatione dormiendum. Cursibus autem inflexis utatur, sensim accessione facta. Sit & frictio multa, & lucta tarda, tum in oleo, tum in pulvere, uti concalescens caro resiccetur, & ex ventriculo humiditatem retrahat. Inungi autem magis quam lavari conducit; impransus vero degat. Ubi autem dies septem præterierint, dimidium cibi adji-
42 ciatur: & ad dies quatuor cibus sensim exhibeatur, & vomat; præteritis vero aliis septem diebus, totum cibum recipiat, & vomitione rursus facta, ad eadem sensim reducatur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζʹ.

Περὶ τῆς πλησμονῆς ἐνδεκάτης τε καὶ δωδεκάτης, καὶ τρισκαιδεκάτης.

Ἄλλοισι δέ τισι γίνεται τοιάδε· τὸ διαχώρημα, [163] ἄσηπτον διαχωρέει, καὶ τὸ σῶμα τρύχεται, τῶν σίτων οὐκ ἐπαυρισκόμενον. Οὗτοι δὲ προϊόντος τοῦ χρόνου ἐμπίπτουσιν ἐς τὰς νούσους. Τουτέοισιν αἱ κοιλίαι ψυχραὶ, καὶ ξηραί. Ὁκόταν γοῦν μήτε σιτίοισι προσήκουσι χρέωνται, μήτε γυμνασίοισι, πάσχουσι ταῦτα. [164] Συμφέρει δὲ τῷ τοιούτῳ ἄρτοισί τε καθαροῖσιν ἰπνίτοισι χρέεσθαι, [165] καὶ τοῖσιν ἰχθύσιν ἑφθοῖσιν σὺν ὑποτρίμμασι· καὶ κρέασιν ἑφθοῖσιν ὑείοισι, [166] καὶ τοῖσιν ἀκροκωλίοισι διέφθοισι, καὶ τοῖσι πλείστοισιν ὀπτοῖσι, καὶ τῶν δριμέων, καὶ τῶν γλυκέων, τοῖσιν ὑγραίνουσι, καὶ τοῖσιν ἁλμυροῖσιν. Οἴνοισι δὲ μέλασι, μαλακοῖσι· καὶ τῶν βοτρύων, καὶ τῶν σύκων ἐμφορεῖσθαι, [167] ἔν τε τοῖσι σιτίοισι. Χρὴ δὲ καὶ ἀναριστῆν μικρόν· τοῖσι δὲ γυμνασίοισι πλείοσι χρέεσθαι, καὶ δρόμοισι καμπτοῖσιν ἐκ προσαγωγῆς· [168] ὑστάτοισι δὲ τροχοῖσι, καὶ μετὰ τὸν δρόμον, πάλῃ σὺν ἐλαίῳ· περιπάτοισι δὲ μὴ πολλοῖσιν ἀπὸ τῶν γυμνασίων· [169] ἀπὸ δείπνου, δ' ὅσον ἐξαναστῆναι. Ὄρθροισι δὲ πλείοσι περι-

CAPUT VII.

De repletione undecima, duodecima, & decima tertia.

Aliis autem quibusdam hæc contingunt; alvi recrementum incoctum per alvum secedit, corpusque contabescit, quum cibis minime fruatur. Hi vero procedente tempore in morbos delabuntur. His ventres sunt frigidi & sicci. Proinde quum neque convenientibus cibis, neque exercitationibus utantur, talia perpetiuntur. Sic autem affecto panibus puris, furnaceis uti conducit, & piscibus coctis cum intritis, carnibusque suillis coctis, & animalium extremitatibus percoctis, plurimisque assis, & ex acribus ac dulcibus, his, quæ humectant, & salsuginosis. Vinis quoque nigris & mollibus; & uvis ac ficubus inter reliquos cibos abunde uti confert. Modicum vero prandere oportet: & pluribus exercitationibus uti, cursibusque inflexis, sensim accessione facta; circularibus autem postremis, & post cursum lucta ex oleo: deambulationibus vero post exercitationes
43 non multis; a cœna vero satis est exurgere. Matutinis autem deambulationibus plu-

Variæ Lectiones.

160 καὶ ἐκ τοῦ περιπάτου legimus ex MS. cod. inserto καὶ, quam lectionem secuti sunt interpretes; ibidem pro κοιμᾶσθαι, in MS. cod. habetur κοιμάσθω.

161 διαθερμαινομένη ἡ σὰρξ vulgati codd. verum ex Imp. Samb. scripsimus ἡ pro ἢ vulgato; quam lectionem probat Æmil. Portus.

162 Post τὸν σῖτον, καὶ ἐμεέτω, & vomat. Imp. Samb. cod. MS. vero cod. hunc locum ita adducit: τοῦ σίτου ἀφαιρεθέντος, καὶ ἔμετον ποιησάσθω, τὸ ἥμισυ τοῦ σίτου· καὶ προσαγέτω κ. τ. λ. Hæc verba transposita videntur, sed quod hic additur de vomitu, non est ineptum; ideoque Imp. Samb. lectionem secuti sumus, & in textum intulimus.

163 ἄσηπτον διαχωρέει, alvi recrementum, illud ἄσηπτον, non proprie *putrefactum* significat, cum quandoque pro *inconcocto* accipiatur, Galeno notante Sect. II. Aph. I. Hoc tamen loco in propria significatione accipiendum est; putrefactionem enim ciborum intelligit Hipp. quam corruptionem vulgari sermone appellare solemus, hancque peculiariter excreta indicant, de quibus Hipp. in textu. Martianus comment. pag. m. 121.

164 συμφέρει δὲ τούτῳ ἄρτοισί τε καθαροῖσιν ἰπνίτοισι χρῆσθαι MS. cod. habet.

165 καὶ τοῖσιν ἰχθύσιν ἑφθοῖσι σὺν ὑποτρίμμασι Imp. Corn. cod. atque ita legimus, addito σὺν.

166 καὶ τοῖσι μὲν ἄκροις διέφθοισι· τοῖσι δὲ πλείοσιν ἑφθοῖσι. καὶ τῶν δριμέων, καὶ τῶν γλυκέων, MS. cod. pro γλυκέων, exemplaria habent ἁλυκῶν *salsorum*.

167 ἐν τοῖσι σιτίοισι MS. cod. scribit.

168 In MS. cod. dicitur: ὑστάτοισι δὲ τροχοῖσι· πάλῃ δὲ μετὰ τὸν δρόμον ἐν ἐλαίῳ.

169 ἀπὸ δὲ ὕπνου ὅσον &c. ex MS. legimus ἀπὸ δείπνου, δ' ὅσον ἐξαναστῆναι. Hoc verbo ἐξαναστῆναι utitur Hippocrates in his, qui surgunt post cœnam, quoniam suo jam tempore accumbentes, in stratis cœnabant; quem morem etiam ad Romanos transiisse, & longo tempore durasse, ex auctorum scriptis, & antiquis lapidibus clarissime constat. De illo cœnantium more plura Mercurialis in Libro de Arte Gymnastica.

plurimis utendum. Calida vero lavetur, & inunctionibus utatur; somno longiori indulgeat, & molliter cubet. At venere aliquantulum utendum, & cibi pars quarta subtrahenda, diebusque decem ad cibos paulatim reducendus. Sunt vero nonnulli, quibus alvi recrementum liquidum & concoctum per alvum secedit; & qui alias sani sunt, & exercentur, res nullam molestiam exhibet. Quibus vero convenientia exercitia desunt, procedente tempore venter ob caliditatem carnes attrahit, saneque dolorem exhibet; & cibos fastidiunt, & venter exulceratur: ipsumque jam sistere difficile est. Prius autem providere oportet, ubi cognoveris ventrem plus quam expediat calidum, & humidum, laborumque minime convenientium exuperantiam contigisse. Victus igitur ratione refrigerare & siccare oportet, & primum quidem exercitationes dimidia ex parte detrahere, ciborumque tertiam partem. Maza vero ante subacta, vino dulci intrita, piscibusque siccissimis, coctis, neque pinguibus, neque salsis. Carnibus vero volucrium utatur assis; palumbis quidem & columbæ elixis: perdicum vero & gallorum assatis, sine condimento. Leporinis autem in aqua coctis, & ferinis omnibus. Oleribus vero quæ refrigerant, velut beta cocta, aceto condita. Vino etiam nigro, austero. Exerceatur quoque cursibus circularibus, celeribus. Sed neque multa frictio adhibeatur, sed modica, neque etiam lucta. Lucta summis manibus, & manuum ad rythmum agitatio, & follis pugillatorii certamen, ac volutatio in pulvere commoda; sed non multa. Deambulationibus post exercitationes utatur, pro laborum ratione accommodatis; & a cœna, ad ciborum rationem, pluribus, & matutinis, pro habitus ratione, moderatis. Lavet autem tepida, & quietem agat. Hac victus ratione per decem dies usus, cibi dimidium, & laboris tertiam partem adjiciat; & post cibos siccos & acerbos assumptos, vomitus cieat; nec cibo immoretur, sed quam citissime vomat.

πάτοισι χρέεσθαι. [170] Λουέσθω δὲ θερμῷ· χρεέσθω δὲ καὶ χρίσμασιν· [171] ὕπνον τε πλείονα διδότω, [172] καὶ μαλακευνείτω. 44 Χρὴ δὲ καὶ ἀφροδισιάσαι τι· τῶν δὲ σιτίων ἀφελεῖν [173] τὸ τέταρτον μέρος, ἐν ἡμέρῃσι δέκα, καὶ προσάγειν αὐτὸν πρὸς τὰ σιτία. Εἰσὶ δέ τινες, οἷσι τὸ διαχώρημα ὑγρὸν διαχωρέει καὶ σεσηπός· [174] τοῖσι δὲ ἄλλως ὑγιαίνουσι, ἢ γυμναζομένοισιν, οὐδὲ πόνον παρέχει. Οἱ δέ τινες ἀποκλείονται τῶν προσηκόντων· προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, [175] τὰς σάρκας ἐπισπᾶται τῇ θερμασίῃ ἡ κοιλίη· καὶ πόνον δὴ παρέχει καὶ τῶν σιτίων ἀποκλείονται, ἥτε κοιλίη ἐξελκοῦται· στῆσαι δὲ χαλεπὸν ἤδη γίνεται αὐτήν. Ἀλλὰ χρὴ πρότερον προμηθέεσθαι γνόντα τὴν κοιλίην θερμὴν, καὶ ὑγρὴν παρὰ τὸ προσῆκον, [176] πόνων τε ὑπερβολὴν ἀξυμφόρων γεγενημένην. Τῇ οὖν διαίτῃ χρὴ ψῦξαι καὶ ξηρῆναι, καὶ πρῶτον μὲν τὰ ἡμίσεα γυμνάσια ἀφελεῖν, καὶ τῶν σιτίων τὸ τρίτον μέρος. Χρεέσθω δὲ μάζῃ προφυρητῇ τριπτῇ, καὶ τοῖσιν ἰχθύσι, τοῖσι ξηροτάτοισιν ἑφθοῖσιν, [177] μήτε λιπαροῖσι, μήτε ἁλμυροῖσι. [178] Χρήσθω δὲ ἢ ὀπτοῖσι κρέασι, τοῖσιν ὀρνιθίοισιν ἑφθοῖσι μὲν, φάττης, ἢ περιστερῆς· ὀπτοῖσι δὲ περδίκων καὶ ἀλεκτρυόνων, ἀνηδύντοισι. Λαγωοῖσι δὲ, ἑφθοῖσιν ἐν ὕδατι, [179] καὶ τοῖσιν ἀγρίοισιν ἅπασι. Λαχάνοισι δὲ ὅσα ψυκτικὰ, οἷον τοῖσι τεύτλοισι καθέφθοισιν, ὀξυροῖσιν. Οἴνῳ δὲ μέλανι, αὐστηρῷ. Γυμνασίοισι δὲ, τροχοῖσιν ὀξέσιν. [180] Ἀλλὰ τρῖψις μὴ πολλὴ προσαγέσθω· ἀλλ' ὀλίγη, μηδὲ πάλη. [181] Ἀκροχειρησις, καὶ χειρονομίη· καὶ κωρυκομαχίη, καὶ ἀλίνδησις ἐπιτηδείη· ἀλλὰ μὴ πολλή. Τοῖσι δὲ περιπάτοισι, καὶ ἀπὸ τοῦ γυμνασίου [182] χρήσθω ἱκανοῖσι κατὰ τὸν πόνον· καὶ ἀπὸ τοῦ δείπνου, πλείοσι κατὰ τὰ σιτία, καὶ πρωῒ, ξυμμέτρως πρὸς τὴν ἕξιν. [183] Λουέσθω δὲ χλιερῷ, καὶ ἀτρεμεέτω. Οὕτω διαιτηθεὶς ἡμέρας δέκα, προσθέσθω τοῦ τε σιτίου τὸ ἥμισυ, καὶ τῶν πόνων τὸ τρίτον μέρος· καὶ ἔμετον ποιησάσθω, [184] ἀπὸ σιτίων ξηρῶν καὶ στρυφνῶν· καὶ μὴ διατριβέτω ἐν τῷ σιτίῳ, ἀλλὰ τὴν ταχίστην ἐμεέτω. Ἐκ

VARIÆ LECTIONES.

170 λουέσθω δὲ θερμῷ multo melius legimus ex MS. cod. pro λουέσθω δὲ θερμόν. Ibidem vulgo legebatur χρεέσθω δὲ πόνοισι; verum ex MS. cod. πόνοισι omisimus.

171 Prius erat ὕπνον δὲ, MS. autem cod. τὲ pro δὲ habet, quod sequimur.

172 καὶ μαλακευνείτω ex MS. cod. scripsimus, pro vulgatis: μάλα κινείτω: quidam cod. μαλακευνείτω etiam habent, quæ lectio probatur.

173 MS. cod. habet; τὸ τρίτον μέρος· ἐν ἡμέρῃσι δὲ δέκα δύο προσάγειν; hoc est: *tertia pars; & intra decem dies duæ reducendæ.*

174 MS. cod. legit; τοῖσιν ἄλλως ὑγιαίνουσι, καὶ γυμναζομένοισι, καὶ πόνον οὐ παρέχει.

175 καὶ τὰς σάρκας ἐπισπᾶται τῇ θερμασίῃ ἡ κοιλίη; πόνον τε παρέχει· τῶν τε σιτίων ἀποκλείονται habet MS. cod.

176 πόνων τε ὑπερβολὴν ἀσυμφόρων ἐγγινομένων· τῇ οὖν διαίτῃ δεῖ ψύξαι καὶ ξηρῆναι· πρῶτον μὲν χρὴ τὰ γυμνάσια τὰ ἡμίσεα ἀφελεῖν, καὶ τῶν σιτίων τὸ τρίτον μέρος· χρῆσθαι δὲ μάζῃσι προφυρήτῃσι τρίπτῃσι; parum diverse effertur in MS. cod.

177 καὶ μήτε λιπαροῖσι, *& neque pinguibus* legunt vulgati codd. nos vero particulam καὶ omisimus, quemadmodum effertur in cod. MS.

178 Χρήσθω δὲ καὶ ὀπτοῖσι κρέασι, τοῖσιν ὀρνιθίοισιν· ἑφθοῖσι μὲν, φάττης, περιστερῆς· περδίκων δὲ καὶ ἀλεκτορίδων ὀπτοῖσιν ἡδύντοισι MS. cod. legit.

179 καὶ τοῖσιν ἀγρίοισι· λαχάνοισι δὲ ὅσα ψυκτικὰ, τοῖσι τεύτλοισι MS. cod. omissis verbis ἅπασιν, & οἷον.

180 In MS. cod. particula ἀλλὰ deest; & dicitur τρῖψις μὴ πολλὴ προσίτω

131 MS. cod. ἀκροχειρισμος δέ. Deinde dicitur: καὶ ἀλίνδησις ἐπιτηδείη, μὴ πολλή.

102 χρήσθω πρὸς τὸν πόνον ἱκανοῖσι· καὶ ἀπὸ τοῦ δείπνου πρὸς σιτία πλειστοῖσι habet MS. cod.

183 λουέσθω δὲ χλιερῷ ἀτρέμας in MS. cod. scribitur.

184 ἀπὸ τῶν ξηρῶν, omisso σιτίων, MS. cod.

Ἐκ δὲ τȣ̃ ἐμέτου, προσαγέσθω εἰς ἡμέρας τέσσαρας τὸ σιτίον, καὶ τὸν πόνον μερίζων. Ὅταν δὲ ἡ δεκὰς τῶν ἡμερέων γένηται, προσθέσθω τὸν σῖτον λοιπὸν, καὶ τῶν οἴνων τὸ πότιμον· πλὴν τῶν πόνων ἐνδεέστερον. Καὶ ἔμετον ποιησάμενος, προσαγέτω, καθάπερ γέγραπται. Μονοσιτέειν δὲ τȣ̃τον τὸν χρόνον ξυμφέρει, μέχρις ἂν καταστήσῃ. Ἄλλοισι δὲ τισι, ξηρόν τι καὶ [185] διακεκαυμένον τὸ διαχώρημα γίνεται· καὶ τὸ στόμα ξηρόν· προϊόντος δὲ τȣ̃ χρόνου, [186] καὶ πικρὸν γίνεται, καὶ ἡ κοιλίη ἵσταται, καὶ ἡ οὔρησις. Ὅταν γὰρ μὴ ἔχῃ τὸ ἔντερον ὑγρασίην περὶ τὸν ἀπόπατον, περιοιδησάν τι ἀποφράσσει τὰς διεξόδους, ὀδύνην τε παρέχει· καὶ θέρμη λαμβάνει, καὶ ὅ, τι ἂν πίῃ, ἢ φάγῃ, ἐξεμέει· τελευτῶν δὲ, καὶ κόπρον ἐμέει· οὗτος οὐ βιώσιμος, ὅταν ἐς τȣ̃το ἔλθῃ. Ἀλλὰ χρὴ πρότερον προμηθέεσθαι, γινώσκοντα [187] ὅτι ξηρασίῃ θέρμῃ κρατέεται ὁ ἄνθρωπος. Διαιτῆσθαι οὖν χρὴ αὐτὸν, τῇ τε [188] μάζῃ προφυρητῇ, ῥαντῇ, καὶ ἄρτῳ σιτανίων πυρῶν, τῷ χυλῷ τῶν πιτύρων ἐζυμωμένῳ· λαχάνοισί τε χρέεσθαι· πλὴν τῶν δριμέων, καὶ ξηρῶν, καὶ ἑψάνοισι· καὶ τῶν ἰχθύων τοῖσι κουφοτάτοισιν ἑφθοῖσι, καὶ τοῖσι κεφαλαίοισι τῶν τε ἰχθύων, καὶ καράβων, μυσὶ, καὶ ἐχίνοισι, καὶ τοῖσι καρκίνοισι, [189] καὶ τῶν κογχύλων, τοῖσι χυλοῖσι, καὶ αὐτοῖσιν ὑγροτάτοισι. Κρέασι δὲ τοῖσιν ὑείοισι, (καὶ) ἀκροκωλίοισιν ἐμπροσθίοισιν ἑφθοῖσι, καὶ ἐρίφων, καὶ ἀρνῶν, καὶ σκυ-
106 λάκων ἑφθοῖσιν. [190] Ἰχθύων δὴ τοῖσι ποταμίοισι, καὶ λιμναίοισιν ἑφθοῖσιν. Οἴνῳ μαλακῷ, ὑδαρεῖ. Τοῖσι δὲ πόνοισι μὴ πολλοῖσι, [191] μηδὲ ταχέσιν, ἀλλ' ἡσύχοισι πᾶσι. Τοῖσι δὲ περιπάτοισι πρωῒ μὲν χρήσθω, πρὸς τὴν ἕξιν ἱκανοῖσι, καὶ ἀπὸ γυμνασίου πόνων ξυμμέτροισιν· ἀπὸ δείπνου δὲ, [192] μὴ περιπατείτω. Λουτροῖσι δὲ χρήσθω, καὶ ὕπνοισι μαλακοῖσι, καὶ ἀρίστῳ· ὕπνῳ τε μετὰ τὸ ἄριστον, οὐ μακρῷ. Ὀπώρῃ τε τῇ ὑγραινούσῃ, [193] μετὰ τῶν σιτίων χρήσθω· καὶ τοῖσιν ἐρεβίνθοισι τοῖσι χλωροῖσι, καὶ ξηροῖσι, βρέξας ἐν τῷ ὕδατι. Ἀφελέσθω δὲ τῶν πόνων τῶν πρόσθεν τοὺς ἡμίσεας, καὶ οὗτος ἐξ ἀρχῆς, καὶ ἔμετον ποιησάσθω ἀπὸ γλυκέων, καὶ λιπαρῶν, καὶ ἁλμυρῶν, καὶ πλειόνων· [194] ἐνδιατριβέτω δὲ τέως πλεῖστον χρόνον ἐν τοῖσι

Poſt vomitum vero ad quatuor dies cibus & labor partitus ſenſim exhibeatur. Quum autem dies decem præterierint, reliquus cibus adjiciatur, & vini potio conſueta; ſed labores parciores. Ac vomitione facta, paulatim ad priorem victum, velut ſcriptum eſt, deducatur. Semel vero tantum cibum capere per hoc
45 tempus confert, quoad malum conquieverit. Aliis autem quibusdam ſiccum quodammodo & exuſtum eſt alvi recrementum; osque ſiccum, & progreſſu temporis amarum evadit, & alvus ſiſti-
46 tur, & urina. Quum enim inteſtinum humiditatem non habeat circa excrementum, intumeſcens vias obſtruit, & dolorem parit; calor prehendit, & quidquid biberit, aut comederit, evomit; tandem etiam ſtercus vomit. Quo quum hic per-
47 venerit, non vivet. Verum ante providere oportet eum, qui hominem ſiccitate evinci agnoverit. Hunc igitur victum inſtituere oportet, ex maza prius ſubacta, reſperſa, & pane ex tritico trimeſtri, furfurum ſucco fermentato; oleribus quoque coctis uti, præterquam acribus & ſiccis; piſcibus etiam leviſſimis coctis, piſciumque & locuſtarum capitibus, mitylis, erinaceis, & cancris, & conchyliorum ſuccis, iisque liquidiſſimis. Carnibus vero ſuillis, & trunculis anterioribus coctis, hœdorum etiam & agnorum, atque catulorum elixis. Piſcibus ſane fluvialibus, & in ſtagnis degentibus coctis. Vino molli, aquoſo. Laboribus autem non multis, neque
48 celeribus, ſed omnino quietis. Deambulationibus autem matutinis utatur, quæ pro corporis habitu ſatis ſint, & poſt exercitii labores moderatis; a cœna vero minime deambulet. Balneis quoque utatur, & ſomnis mollibus, & prandio: ſomnoque a prandio non longo. Fructibus etiam humectantibus cum cibis utatur, & cicere viridi, ſiccoque in aqua macerato. De prioribus autem laboribus dimidium etiam hic a principio detrahat, & poſt dulces, pingues, ſalſos, multosque cibos vomitum faciat, plurimoque tempore in cibis immoretur, aduſque vomi-

VARIÆ LECTIONES.

185 συγκεκαυμένον legit MS. cod. quæ lectio etiam notatur in MS. codd. quibusdam Regiis.

186 καὶ πικρὸν γίνεται, καὶ ξηρὸν, *& amarum fit & ſiccum*, habet MS. cod.

187 Hic variant MSS. codd. ob defectum veræ lectionis; ὅτι ξηρῇ καὶ θέρμῃ contendit legendum eſſe Foeſius ex Cornario, pro vulgato, ὅτι ξηρῇ τῇ θέρμῃ. Calvus autem ex codd. Vaticanis ξηρῇ μᾶλλον ἢ θέρμῃ legit, *ſiccitate potius, quam caliditate.* Ad quam lectionem accedunt exemplaria Aldina, quæ ὅτι ξηρῇ ἢ θέρμῃ legunt, & aſteriſcum ponunt, ut vitium indicent. Verum melior habetur lectio in MS. cod., eamque ſecuti ſumus, inque textum intulimus.

188 μάζῃ προφυρηθείσῃ ῥαντῇ habet Corn. & pro καὶ ἄρτῳ σιτανίων πυρῶν, Imp. Samb. adſcribit καὶ ἄρτων σιτανίων πυρῶν.

189 In MS. cod. habetur: καὶ τῶν κογχυλίων τοῖσι χυμοῖσι.

190 MS. cod. habet ἰχθύων δὲ τοῖσι ποταμίοισι, *piſcibus vero fluvialibus.*

191 μηδὲ παχέσιν omnes codd. habent; aſt in cod. MS. μηδὲ ταχέσιν adſcribitur; quam lectionem ſecuti ſunt Interpretes ex conjectura, & nos amplectimur. In eodem codice, pro vulgatis ἀλλ' ἡσύχοισι πᾶσι habetur: ἀλλ' ἡσυχίοισιν ἅπασι, id eſt: *quietis omnibus.*

192 MS. cod habet μὴ περιπατείτω. Ionice.

193 MS. cod. μετὰ τῶν λοιπῶν χρήσθω legit, ut ſit, fructibus *cum reliquis utatur.* Deinde MS. cod. habet pro καὶ ξηροῖσι, βρέξας ἐν τῷ ὕδατι *& ſicco*, cicere, *in aqua macerato*, καὶ ξηροὺς δὲ βρέξας ἐν ὕδατι.

194 ἐνδιατριβέτω δὲ ὡς πλεῖστον in MS cod. ſcribitur.

vomitum. Deinde per tres dies sensim ad cibum redeat, neque impransus maneat. Quum vero dies decem præterierint, labores plures sensim adjiciat; & si quidem plenitudo ac ventriculi a cibo offensio adsit, vomat; sin minus, sic reliquo tempore in ista curatione perseveret.

CAPUT VIII.

Duas inanitionum species cognoscere, & curare docet.

Contingunt autem etiam ista. Horrores a matutinis deambulationibus proveniunt, & caput gravatur. Huic deambulationes modum excedunt. Corpus enim & caput humore vacuatum horret, & gravatur; procedente vero tempore in febrem horrificam incidit. Verum ad hoc deveniendum non est, sed prius ita curandum. Quum statim signa aliqua adfuerint, unctus, & frictus modice, plus solito prandeat: & vinum molle, quod satis sit, bibat, deinde a prandio abunde dormiat. Sub vesperam vero, levibus exercitiis usus, & calida lotus, more solito cœnet. A cœna deambulationibus non utatur; sed aliquanto tempore immoretur. Postridie vero in aqua lavetur, & in mollibus somnis vitam traducat. Et per dies quinque sensim is ad consueta deducatur. Sunt autem nonnulli, qui post exercitationes horrent; ac ubi quis exuitur, donec certamen conferat; quum vero refrigeratur, rursus horret: & dentium fremitus corpus occupat, somnoque gravatur; quumque expergiscitur, sæpius oscitat. A somno vero ei palpebræ ingravescunt; progressuque temporis malignæ febres succedunt. Cavere igitur oportet, ne huc usque res progrediatur, sed prius ita curare. Imprimis quidem exercitationes omnes, aut dimidium, detrahantur. Ci-

σιτίοισι πρὸς τοὺς ἐμέτους. Εἶτα προσαγέ-
49 τω τὸ σιτίον ἐις ἡμέρας τρεῖς, " [195] καὶ μὴ
μενέτω ἀνάριςος. Ὁκόταν δὲ ἡμέραι δέκα
γένωνται τῶν πόνων προσαγέτω πλείονα· [196]
50 κἢν μὲν οὖν ἡ πλησμονὴ ἐνῆ, " ᾗ ἀπὸ σιτίου
ἡ τῆς κοιλίης πλημμέλεια, ἐμεσάτω· ἢν δὲ
μή, οὕτω θεραπευέσθω τὸν ἐπίλοιπον χρόνον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Ἐκδιδάσκει μέθοδον τῦ γινώσκειν τε, καὶ θεραπεύειν τὰ τῶν κενώσεων εἴδη δύο.

Γίνεται δὲ καὶ τοιάδε. [197] Φρίκαι ἀπὸ
τῶν περιπάτων ἐγγίνονται τῶν τῦ ὄρ-
θρου, καὶ τὴν κεφαλὴν βαρύνεται. Του-
τέῳ πλείονες οἱ περίπατοι τῆς συμμετρίης.
Κενούμενον γὰρ τὸ σῶμα, καὶ ἡ κεφαλὴ τῦ
ὑγροῦ, φρίσσει καὶ βαρύνεται· προϊόντος δὲ
τῦ χρόνου ἐς πυρετὸν ἀφικνέεται φρικώδεα.
Ἀλλ' οὐ χρὴ προϊέσθαι ἐς τῦτο, ἀλλ' ἐκθε-
ραπεύεσθαι πρότερον ὧδε. Ὅταν γένηται
τάχιστα τῶν τεκμηρίων τινά, χρισάμενον,
καὶ ἀνατριψάμενον ὀλίγα, τὸ ἄριστον ποιήσα-
σθαι, [198] πλεῖον τῦ εἰθισμένου· καὶ πιεῖν
ἱκανὸν οἶνον μαλακόν· εἶτα ὕπνῳ χρήσα-
σθαι ἀπὸ τῦ ἀρίστου ἱκανῶς. Ἐς τὴν
ἑσπέρην δὲ κούφοισι χρησάμενον γυμνα-
σίοισι, θερμῷ τε λουσάμενον δειπνῆσαι
τὸ εἰθισμένον. [199] Περιπάτοισι δὲ μὴ χρέ-
51 εσθαι ἀπὸ δείπνου· διατρίβειν δὲ χρόνον. "
[200] Τῇ δὲ ὑστεραίῃ ἀπολουέσθω ἐν τῷ ὕδα-
52 τι, ἐν ὕπνοισί τε μαλακοῖσι διαγέτω. "
Ἡμέρῃσι δὲ πέντε, τοὺς προσαγέσθω κα-
τὰ μικρόν. Εἰσὶ δέ τινες οἱ φρίσσουσιν ἐκ
τῶν γυμνασίων καὶ ἐπειδὰν ἐκδύη-
53 ται, " μέχρις ἂν διαγωνίσηται· ὅταν δὲ
ψύχηται, πάλιν φρίσσει· βρυγμός τε τὸ
σῶμα ἔχει, ὑπνώσσει τε· ὅταν δὲ ἐξέγρη-
ται, χασμᾶται πολλάκις. [201] Ἐκ δὲ τῦ
ὕπνου τὰ βλέφαρα βαρέα αὐτῷ· προϊόντος
δὲ τῦ χρόνου, [202] καὶ πυρετοὶ ἐπιγίνονται
φαῦλοι. Φυλάσσεσθαι οὖν χρή, μὴ προ-
54 ϊέσθαι ἐς τῦτο· " ἀλλὰ [203] θεραπεύεσθαι
πρό-

VARIÆ LECTIONES.

195 μὴ δὲ ἀνάριςος ἔςω· ὅτ' ἂν δὲ ἡμέραι δέκα γένωνται τῶν πόνων, προσαγέσθω πλείονας· ἢν μὲν κ. τ. λ. in MS. cod. scribitur.

196 Sic legimus cum Zuingero, quæ lectio probatur Foesio. Κἢν μὲν οὖν πλησμονὴ ἐνῇ ἀπὸ σιτίου, ἢ τῆς κοιλίης πλημμέλεια, ἐμεσάτω, *& siquidem repletio inerit a cibo, aut ventris vitio, vomat* legit Cornar. Aldina vero exemplaria, & Vaticana κ' ἢν μὲν οὖν πλησμονὴ ἐνῇ ἀπὸ σιτίου, ἢ τῆς κοιλίης. Calvus πλημμυρίη, aut πλημμυρίη, *redundantia* legisse videtur. πλημμέλειας Imp. Corn. cod.

197 In MS. cod. hæc sententia ita habetur: Φρίκαι ἀπὸ τῶν περιπάτων ἐγγίνονται τῶν ὀρθρίων, καὶ τὴν κεφαλὴν βαρύνονται τοσούτῳ ὁκόσῳ πλείονες, id est: *horrores a matutinis deambulationibus oriuntur, & capitis gravitatem sentiunt, quanto magis deambulationes modum excedunt.*

198 MSS. quædam Regia: πλεῖον τοῦ εἰθισμῦ legunt. Deinde, ἀπὸ τῦ ἀρίςυ ἱκανῷ, pro ἀπὸ τῦ ἀρίςυ ἱκανῶς MS. cod. scribit.

199 Pro περιπάτοισι MS. cod. habet περιπάτῳ.

200 Hic quidem innuit Foesius omnia exemplaria habere vitiose: τῇ δὲ ὑστεραίῃ ἀφελέσθω ἐν τῷ ὕδατι· sed ἀπολουέσθω legendum esse cum omnibus interpretibus; quæ lectio nobis probata. Verum noster MS. cod. hunc locum sic adducit: τῇ δὲ ὑστεραίῃ ἀφελέσθω τῶν γυμνασίων πάντων, καὶ τῶν περιπάτων τὸ τρίτον μέρος· τοῖσι δὲ σιτίοισι χρήσθω, ὥσπερ εἴθιςο· λουέσθω δὲ χλιαρῷ· καὶ τῷ ἐλαίῳ ἀλειφέσθω ἐν τῷ ὕδατι· ὕπνοισι δὲ μαλακοῖσι διαγέτω· ἐν ἡμέρῃσι δὲ πέντε τοὺς πόνους προσαγέτω κατὰ μικρόν. Id est: *Postridie autem auferatur exercitationum omnium, & deambulationum tertia pars; cibis autem utatur, ut solebat: lavetur autem tepida, & oleo ungatur in aqua; in somnis vero mollibus vitam traducat, & intra quinque dies ad labores paulatim deducatur*, quæ lectio sane multum ad rem facere videtur.

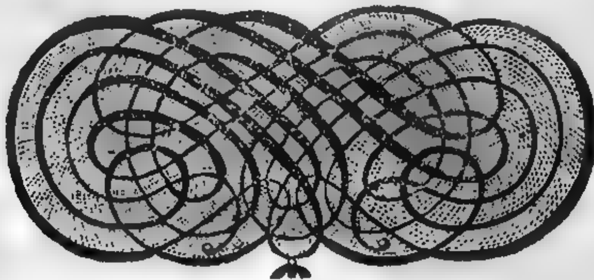
201 ἐκ δὲ τοῦ δείπνου τὰ βλέφαρα βαρέα αὐτοῦ, *a cœna vero ei palpebræ ingravescunt*, habent vulgati codd. Verum in MS. cod. ὕπνου legitur pro vulgato δείπνου, cujus scripturam amplectimur.

202 Hæc ita scribuntur in MS. cod. καὶ πυρετοὶ ἐγγίνονται ἰσχυροί, καὶ φλυαρεῖ· φυλάσσεσθαι οὖν χρή, *& vehementes febres accidunt, & delirat; cavere igitur oportet* &c.

203 Pro θεραπεύεσθαι quidam codd. scribunt ἐκδιαιτῆσθαι, pro quo MS. cod. habet διαιτήσασθαι.

τερον ὧδε. Πρῶτον μὲν τῶν γυμνασίων [204] ἀφελέσθω πάντα, ἢ τὰ ἡμίσεα. Τοῖσι δὲ σιτίοισιν ἅπασι χρήσθω· ὑγροτέροισί τε καὶ ψυχροτέροισι, καὶ τοῖσι πόμασι μαλακωτέροισι καὶ ὑδαρεστέροισιν. Ὅταν δὲ παρέλθωσιν ἡμέραι πέντε, τῶν πόνων προσθέσθω τὸ τρίτον μέρος τῶν ἀφαιρεθέντων· τοῖσι δὲ σιτίοισι χρήσθω τοῖσιν αὐτοῖσι. Πέμπτῃ δὲ ἡμέρῃ ἄλλῃ, τοὺς ἡμίσεας τῶν λοιπῶν πόνων προσθέσθω. Αὖθις δὲ πέμπτῃ, μετὰ τοῦτο ἀπάδος τοὺς πόνους πάντας. [205] κουφοτέρους δὲ καὶ ἐλάσσονας, [206] ὡς μὴ πάλιν ὑπερβολὴ γένηται. Τοῖσι γὰρ πάσχουσι ταῦτα τὰ τεκμήρια, οἱ πόνοι κρέσσους εἰσὶ τῶν σιτίων. Ἀνισάζειν οὖν χρή. Ἔνιοι δὲ οὐ ταῦτα πάσχουσιν· ἀλλὰ τὰ μέν· τὰ δ᾽ οὔ. Πάντων δὲ τουτέων τῶν τεκμηρίων, οἱ πόνοι κρατέουσι τῶν σιτίων, καὶ ἡ θεραπείη ἡ αὐτή. Ξυμφέρει δὲ τουτέοισι θερμολουτέειν, καὶ μαλακῶς εὐνάζεσθαι· [207] μεθυσθῆναι δὲ ἅπαξ, ἢ δίς· [208] πλὴν ἀλλὰ μὴ ἐς ὑπερβολήν. Ἀφροδισιάσαί τε ὅταν ἐπιγένηται, ῥαθυμῆσαι πρὸς τοὺς πόνους. Περιπάτους δὲ μὴ ποιῆσαι ὅλως.

bis vero omnibus humidioribus & frigidioribus utatur, potibusque mollioribus ac dilutioribus. Ubi autem dies quinque præterierint, detractorum laborum tertia pars adjiciatur; cibis vero iisdem utatur. Post alios autem quinque dies, reliquorum laborum dimidium adjiciatur. Rursusque alio quinto post die, labores omnes, sed leviores paucioresque restituito, ne iterum exuperantia contingat. Iis enim, qui signis hujusmodi conflictantur, labores cibos excedunt. Æquales igitur reddere oportet. Ac quibusdam hæc non contingunt; sed partim quædam, partim vero minime. In omnibus autem istis signis, labores cibos superant, curatioque eadem est. His autem calida lavare, & molliter cubare conducit: semelque atque iterum merum bibere, sed non supra modum. Quod si rerum venerearum usus accesserit, a laboribus quiescendum. A deambulationibus vero prorsus abstinendum.

VARIÆ LECTIONES.

204 *ἀφελέσθω πάντα· ἢ τὰ ἡμίσεα* MS. cod. quæ lectio probatur, pro vulgatis *ἀφελέσθω πάντων τὰ ἡμίσεα.*

205 *κουφοτέρους δὲ* omisso *καὶ* MS. cod. quem sequimur.

206 *ὡς μὴ πάλιν ὑπερβολὴ γένηται τῶν σιτίων· ἀνισάζειν οὖν χρή· ἔνιοι δὲ οὐ ταῦτα πάντα πάσχουσιν· ἀλλὰ τὰ μέν· τὰ δ᾽ οὐ κ. τ. λ. ut ne rursus excessus fiat in cibis; adæquare igitur hos oportet; quidam vero hæc non omnia patiuntur; sed partim quadam; partim vero minime.* Ita MS. cod.

207 Egegia hic fit animadversio in operibus Hippocratis, à Dacerio Gallice editis, quæ sic habet. *μεθυσθῆναι δὲ ἅπαξ ἢ δὶς, semel atque iterum inebriari*, quidam vertunt. Quæ versio multis persuasit, qui opera Hipp. non attente perlegerunt, tantum Virum suadere ebrietatem semel aut bis in mense: verum non ea fuit Auctoris mens; alibi enim mala describit, quæ ex ebrietate oriuntur. Itaque *μεθυσθῆναι* hic non esse *inebriari*; sed *μέθυ πίειν, temetum bibere* seu merum; atque hæc fuit prima hujus vocabuli significatio, quæ deinde ad ebrietatem denotandam traducta est ex abusu meri; hancque significationem amplectimur.

208 In MS. cod. scribitur *μὴ ἐς ὑπερβολὴν ἀφροδισιάσαι· ὅταν ὑποπτῇ, ῥαθυμῆσαι πρὸς τοὺς πόνους πλὴν τῶν περιπάτων*, quæ sane lectio haudquaquam vilipendenda est, pro vulgatis, *πλὴν ἀλλὰ μὴ ἐς ὑπερβολήν, ἀφροδισιάσαι τὲ, ὅταν ἐπιγένηται, ῥαθυμῆσαι πρὸς τους πόνους· περιπάτους δὲ μὴ ποιῆσαι ὅλως, verum non usque ad excessum, & venere uti, ubi excessus contigerit, & segnem esse ad labores. Deambulationes autem in totum non facienda*: ad quæ Dacerius: ita Cornarius vertit, quæ quidem præceptio stultissima foret, potissimum vero erga illos, quorum morbus inde natus est, quod labor alimenti quantitatem superaverit. Deinde pergit: at quispiam dicet Hipp. hic Venerem suadere post ebrietatem (in quem sensum sumsit Zwingerus) quemadmodum sub finem Libr. VII. Epidem. suadet in dysenteria cum scortis congredi: qui sane locus notatione dignus est; sed in contrarium mihi detortus esse videtur. Ait enim Hippocrates *πορνείη ἄχρωμος δυσεντερίης ἄκος, scortatio turpis, dysenteriæ remedium.* Multum de hujus loci sensu disputatum est, & quidam voluerunt *ἄχρωμος* proprium esse nomen, ac legendum *πόρνη Ἄχρωμος, meretrix Achromos*, perinde ac si Hipp. monere voluerit, illud scortum tuta remedia adversus dysenteriam habere: quod hercle Hippocrate indignum est. Id autem ego sentio, quod peritiorum judicio submittere non vereor: Hippocrates nimirum, non diligentius quid faciendum, quam quid vitandum sit, monet. Hæc quidem præceptio ad secundum genus refertur: viderat enim absque dubitatione Medicos, qui Venerem in dysenteria suaderent, quemadmodum & in Aëtio ex Ruffo Libr. III. cap. 8. legimus: *τὰς διαῤῥοίας χρονίους ἔστιν, ὅτε ξηραίνει τὰ ἀφροδίσια, accidit aliquando, ut diuturnas diarrhæas veneris usus exiccet.* Tam pravum igitur consilium improbans, ab eo nos avocare voluit, dicens: scortatio malum ac perniciosum est dysenteriæ remedium. Legendum autem est *ἀχρωμὸν* pro *ἄχρωμος*, & referendum est ad *ἄκος.* Hoc vocabulum *ἄχρωμος* vetustum est, nec nisi in Hippocrate, & Artemidoro reperitur, nec certam nimis significationem habet. Suidas interpretatur *impudicum, impudentem*, qui nullum colorem habet, non erubescit, quæ prima significatio est; verum etiam denotat pravum, detestabilem, veluti *ἄχροον*, quod idem est, ac *ἄχρωμον*, apud Hesychium *πονηρὸν, improbum* significat. Hoc igitur solo verbo Hippocrates declarat ejusmodi remedium deterrimum esse, quod ad valetudinem, & ad mores attinet, eo quod honestati ac decoro contrarium sit.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΠΕΡΙ ΕΝΥΠΝΙΩΝ.

HIPPOCRATIS DE INSOMNIIS LIBER.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΒΙΒΛΙΩι.

Εξηγεῖται τὰ ἐνύπνια, ἐξ ὧν τὰ ἀσφαλῆ τῆς ὑγείας τε ϗ νόσου τεκμήρια συλλαμβάνεται· ϗ οἷα ἡ ψυχὴ ἐν ὕπνοις φαντάζεται.

ARGUMENTUM LIBRI.

Explicat insomnia, ex quibus certa tum prosperæ, tum adversæ valetudinis signa colliguntur: & cujusmodi res anima in somnis imaginatur.

Basil. Lat. III. 496. pag. 156 — Foesius Sect. IV. 44. 375. — Basil. Græc. 543 pag. 106

CAPUT I.

Indiciorum ex insomniis præstantiam ac utilitatem præfatur; de anima in vigilia, ac somno; somnia alia præternaturalia, alia naturalia.

DE indiciis eorum, quæ in somnis (visuntur) quisquis recte cognorit, is ea ad omnia magnam habere vim comperiet. Anima enim vigilat; & quum quidem corpori inservit, in multas partes dispertita, sui juris non est; sed singulis corporis partibus partem quandam communicat, sensibus nimirum, auditui, visui, tactui, ambulationi, totius corporis actionibus: ipsa autem anima sui ipsius non est. Quum vero corpus quiescit, anima in motu est, &

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περιλογίζει τὴν ἐξοχήν τε ϗ ὠφέλειαν τῶν ἐκ τῶν ἐνυπνίων κρίσεων· περὶ τῆς γρηγορούσης τε ϗ καθευδούσης ψυχῆς· ἐνύπνια, τὰ μὲν θεῖα, τὰ δὲ φυσικά.

1 ΠΕΡΙ δὲ τῶν τεκμηρίων τῶν ἐν τοῖσιν ὕπνοισιν, ὅςις [1] ὀρθῶς γινώσκει, μεγάλην ἔχοντα δύναμιν εὑρήσει πρὸς ἅπαντα. Ἡ γὰρ ψυχὴ [2] ἐγρήγορεν,
2 " ὅταν μὲν οὖν τῷ σώματι ὑπηρετοῦσα ᾖ, ἐπὶ πολλὰ μεριζομένη, οὐ γίγνεται αὐτὴ ἑωϋτῆς· [3] ἀλλ' ἀποδίδωσί τι μέρος ' ἑκάστῳ
3 τοῦ σώματος, " [4] ἤγουν τοῖσιν αἰσθητηρίοισιν, ἀκοῇ, ὄψει, ψαύσει, ὁδοιπορίῃ, [5] πρή-
4 ξεσι, " πάντος τοῦ σώματος· αὐτὴ δ' ἡ διάνοια ἑωϋτῆς οὐ γίνεται. Ὁκόταν δὲ τὸ σῶμα ἡσυχάσῃ, [6] ἡ ψυχὴ κινευμένη, καὶ

Variæ Letiones.

Hic liber περὶ ἐνυπνίων, *eundem auctorem agnoscit, quem ille, qui de Diæta inscribitur, partemque illius esse indicant Asul. Exemplaria, Calvus, & MS. cod. ex quo non paucas excerpsimus variantes lectiones. Julius Cæsar Scaliger, & Zuingerus doctissimis commentariis hunc librum illustravunt. Mercurialis ait hunc librum non ab Hippocrate; sed ab aliquo pio, & religioso viro, Hippocratis sequace conscriptum fuisse, nec a veteribus omnino neglectum. Siquidem & Artemidorus, & Apomasar, & Astrampsychius, & Aristotel. Gal. & posteriores hunc scriptorem imitati, eandemque fere viam incedentes de* Insomniis *similes sententias, & dogmata protulerunt.*

1 MS. cod. scribit ὀρθῶς ἔγνωκε.

2 ἐγρηγορότι μὲν τῷ σώματι ὑπηρετοῦσα ἐπὶ πολλὰ, οὐ γίνεται MS. cod. habet, omisso substantivo ᾖ. videlicet, *vigilanti corpori inserviens ad plurima, sui juris non est:* multo elegantius, & sequenti sententiæ accommodatius, quæ agit de animæ actione, quum corpus quiete correptum est, neque anima illius ministerio detinetur, & occupatur.

3 ἀποδίδωσι τὸ μέρος habetur in MS. cod.

4 ἤγουν τοῖσιν αἰσθητηρίοισιν, in MS Cod. deest hoc glossema, & pro ἤγουν in Asulan. cod. legitur ἤ.

5 πρήξεσι πάντος τοῦ σώματος· αὐτὴ δ' ἡ διάνοια ἑωϋτῆς οὐ γίνεται. Ὁκόταν δὲ τὸ σῶμα, omisso διανοίῃ habet MS. cod. quæ lectio multo melior est; eamque secuti sumus. Zuingerus pro διανοίῃ *cogitationi*, scribit διακονίῃ *ministerio*. Cornarius vero δυνάμει *facultati* legisse videtur.

6 ἡ ψυχὴ κινεομένη, ϗ ἐγρηγορέουσα τὰ πρήγματα διοικέει, τὸν ἑωϋτῆς οἶκον, *anima se movens, ac vigilans, negotia administrat, suam ipsius domum* &c. MS. cod. Ast. fortasse melius scriberetur τοῦ ἑωϋτῆς οἴκου, *sua ipsius domus.*

καὶ ἐπεξέρπουσα τὰ μέρη τοῦ σώματος, διοικεῖ τὸν ἑαυτῆς οἶκον, καὶ τὰς τοῦ σώματος πρήξιας ἁπάσας αὕτη διαπρήσσεται. Τὸ μὲν γὰρ σῶμα καθεῦδον οὐκ αἰσθάνεται· [7] ἡ δὲ γρηγοροῦσα γινώσκει· καθορῇ τε τὰ ὁρατὰ, καὶ διακούει τὰ ἀκουστά· βαδίζει, ψαύει, λυπεῖται, ἐνθυμέεται·
45 ἑνὶ λόγῳ, ὁκόσαι τοῦ σώματος ὑπηρεσίαι, [8] ἢ τῆς ψυχῆς, ταῦτα πάντα ἡ ψυχὴ ἐν τῷ ὕπνῳ διαπρήσσεται. Ὅστις οὖν ἐπίσταται κρίνειν ταῦτα ὀρθῶς, μέγα μέρος ἐπίσταται σοφίης. Ὁκόσα μὲν οὖν τῶν ἐνυπνίων θεῖά ἐστι, καὶ προσημαίνει ([9] τινὰ συμβησόμενα, ἢ πόλεσιν, ἢ τῷ [10] ἰδιώτῃ λαῷ, ἢ κακὰ, ἢ ἀγαθὰ, μὴ δι' αὐτῶν ἁμαρτίην, εἰσὶν οἱ κρίνουσι περὶ τῶν τοιούτων ἀκριβῆ τέχνην ἔχοντες. Ὁκόσα δὲ ἡ ψυχὴ τοῦ σώματος παθήματα προσημαίνει,) πλησ-
107 μονῆς ἢ κενώσιος, ὑπερβολὴν τῶν ξυμφύτων, [11] ἢ μεταβολὴν τῶν συνηθέων, κρίνουσι μὲν καὶ ταῦτα· καὶ τὰ μὲν τυγχάνουσι· [12] τὰ δὲ ἁμαρτάνουσι, καὶ οὐδέτερα τούτων γινώσκουσι· διότι οὖν γίνεται, οὔθ' ὅ, τι ἂν ἐπιτύχωσιν, οὔθ' ὅ, τι ἂν ἁμάρτωσι. Φυλάσσεσθαι δὲ [13] παραινέοντες, μή τι κακὸν λάβῃ, οὐ διδάσκουσιν ὡς χρὴ φυλάξασθαι· ἀλλὰ θεοῖσιν εὔξασθαι κελεύουσι. [14] Καὶ τὸ μὲν εὔχεσθαι πρέπον, καὶ λίην ἐστὶν ἀγα-
5 θόν· δεῖ δὲ καὶ αὐτὸν ξυλλαμβάνοντα, τοὺς θεοὺς ἐπικαλέεσθαι. [15] Ἔχει οὖν περὶ τουτέων ὧδε.

corporis partes perreptans, domicilio suo continetur, omnesque corporis actiones ipsa obit. Neque enim corpus dormiens sentit; at ipsa vigilans cognoscit; videnda videt, & audienda audit; vadit, tangit, mœret, temporis momento ratiocinatur, ac (ut paucis dicam) quæcunque corporis, aut animæ officia sunt, ea omnia in somnis anima peragit. Quisquis igitur recte ista judicare novit, is magnam sapientiæ partem novit. Porro quæcunque somnia divina sunt, & quædam eventura significant, aut urbibus, aut privato populo, vel mala vel bona, non ob ipsorum culpam, sunt qui ipsa judicant, de his accuratam artem habentes. Quas vero corporis affectiones anima prænunciat, repletionis, vel inanitionis, rerum a natura insitarum exuperantiam, vel consuetarum mutationem, & hæc quidem judicant: & partim assequuntur, partim aberrant, neutrumque eorum intelligunt, curnam fiant, neque id, quod assecuti fuerint, neque a quo aberrarint. Præcavere ne quid mali accidat,
5 adhortantes, ut cautio adhibenda sit, non docent; sed Diis supplicare jubent. At precari quidem decorum est & optimum; sed oportet & manus admoventem Deorum opem advocare. De his itaque ita se res habet.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ ἐνυπνίων τῶν τὰς ἡμερινὰς πρήξεις ἐνυπνιαζομένων, ὑγιεινῶν τε καὶ νοσερῶν· καὶ θεραπείας τῆς ταραχῆς.

[16] Ὁκόσα τῶν ἐνυπνίων τὰς ἡμερινὰς πρήξιας τοῦ ἀνθρώπου, ἢ διάνοιας ἐς τὴν εὐφρόνην ἐνυπνιάζεται οὕτως ὥσπερ ἦν, καὶ ἀποδίδωσι κατὰ τρόπον γενόμενα, [17] ὥσπερ τῆς ἡμέρης ἐπράχθη, ἢ ἐβουλεύθη ἐν δικαίῳ πρήγματι, ταῦτα τῷ ἀνθρώπῳ ἀγαθά· ὑγείην γὰρ σημαίνει· διότι ἡ ψυχὴ παραμένει ἐν τοῖσιν ἡμερινοῖσι βουλεύμασιν, οὔτε πλησμονῇ

CAPUT II.

De insomniis diurnas actiones objicientibus salubribus, insalubribus: & pertubationis curatione.

Quæcunque insomnia diurnas hominis actiones aut cogitationes sub
6 noctem exhibent, quales fuerunt, & eodem modo reddunt, quo per diem in re justa, gesta aut consulta sunt, hæc homini bona sunt; sanitatem enim protendunt; propterea quod anima, neque plenitudine ulla, neque evacuatione, neque alio

VARIÆ LECTIONES.

7 In MS. cod. legitur, ἡ δ' ἐγρηγορέουσα γινώσκει πάντα, καὶ ὁρῇ τε τὰ ὁρατὰ, καὶ ἀκούει τὰ ἀκουστά· βαδίζει, ψαύει, λυπέεται: *ipsa autem vigilans, cognoscit omnia, & videnda videt, & audienda, audit.*

8 ἢ τῆς ψυχῆς, πάντα ταῦτα MS. cod. omisso σοφίης, quod sequimur.

9 τινὰ συμβησόμενα ἢ πόλεσιν ἢ τῷ ἰδιώτῃ λαῷ, ἢ κακὰ, ἢ ἀγαθὰ, μὴ δι' αὐτῶν ἁμαρτίην; εἰσὶν οἱ κρίνουσι περὶ τῶν τοιούτων ἀκριβῆ τέχνην ἔχοντες. Ὁκόσα δὲ ἡ ψυχὴ τοῦ σώματος παθήματα προσημαίνει desunt in MS. cod. hæc verba.

10 Pro ἰδιώτῃ λαῷ, in Imp. Samb. adscribitur ἰδιώτῃσιν, *privatis* hominibus.

11 συνηθέων MS. cod. Imp. Corn. & Calvus, quam lectionem prætulimus. prius mendose legebatur αἰθέων, priorem lectionem adhibuit Zuinger.

12 τὰ δ' οὐδέτερα τούτων γινώσκουσι διότι ἂν γίνεται MS. cod. insertis omissis.

13 MS. cod. παραινέοντες loco παραινεῦντες scribit, hocque Doricum est, illud Ionicum. Deinde οἱ δὲ οὖν, οὐ διδάσκουσι scribitur in Vatic. & Asulanis exemplaribus.

14 καὶ τὸ μὲν εὔχεσθαι ἀγαθὸν, *& precari quidem bonum* MS. cod.

15 ἔχει δὲ περὶ τουτέων ὧδε MS. cod. habet. melior lectio pro vulgatis, ἔχει οὖν περὶ τούτων ταῦτα ὧδε.

16 Liber περὶ ἐνυπνίων ab hisce verbis incipit in Asulanis exemplaribus. Deinde in MS. cod legitur: τὰς ἑσπερινὰς πρήξιας τοῦ ἀνθρώπου, ἢ διανοίας ἐς τὴν εὐφρόνην ἀποδίδωσι κατὰ τρόπον γινομένας ubi ἢ διανοίας optime verborum structuræ, & sententiæ convenit: atque in textum intulimus, pro ἢ διάνοια vulgato.

17 ὥσπερ ex Fevreo scripsimus, pro ὅπερ. Istud totum sic in MS. cod. legitur: ὥσπερ τῆς ἡμέρης ἐπρήχθη, ἢ ἐπεβουλεύθη ἐπὶ δικαίῳ πρήγματι. ubi τῆς ἡμέρης melius videtur, quam τῇσιν ἡμέρῃσιν. Paulo post particula τοι abest in MS. cod. post πλησμονῇ.

alio extrinsecus accidente superata, in diurnis consiliis perseverat. Quum autem insomnia diurnis actionibus adversantur, & de ipsis pugna oboritur, quum id contigerit, perturbationem in corpore denunciat. Et si vehemens quidem sit, malum est vehemens; si vero levis, debilius. De actione igitur, utrum averruncanda sit, necne, nihil statuo; corpus vero hominis curari suadeo. Repletione enim aliqua intus facta, secretio quædam contigit, quæ animæ negotium facessit. Ac si quidem, quod adversum est, vehemens fuerit, vomitum ciere conducit, & cibos leves exhibere sensim adjiciendo aliquid ad dies quinque. Deambulationibus quoque multis ac concitatis, sensim adjectione facta (uti,) & exercitationes pro ciborum adjectione moderatas adhibere. Si igitur quod adversum est debilius fuerit, dempta vomitione, cibi tertiam partem demito, eamque sensim in dies item quinque promoveto, & deambulationibus urgeto. Vocis etiam utitor contentione: & Diis supplicet, & conquiescet ipsi perturbatio.

τινι κρατηθεῖσα, ὅτε κενώσει, ὅτε ἄλλῳ οὐδενὶ ἔξωθεν προσπεσόντι. [18] Ὅταν δὲ πρὸς τὰς ἡμερινὰς πρήξιας ὑπεναντιῶται τὰ ἐνύπνια, καὶ ἐγγίνηται περὶ αὐτέων ἡ μάχη· ἡνίκα ἂν τοῦτο συμβαίνῃ, ταραχὴν σημαίνει ἐν τῷ σώματι. [19] Καὶ ἢν μὲν ἰσχυρὴ ᾖ, ἰσχυρὸν τὸ κακόν· ἢν δὲ φαύλη, ἀσθενέστερον. [20] Περὶ μὲν οὖν τῆς πρήξιος, εἴτε δεῖ ἀποτρέπειν, εἴτε μὴ δεῖ, οὐ κρίνω· τὸ δὲ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου θεραπεύεσθαι ξυμβουλεύω. Πλησμονῆς γὰρ [21] τινος ἐγγινομένης, ἀπόκρισις
7 ἐγένετό τις, " ἥτις ἐτάραξε τὴν ψυχήν. Ἢν μὲν οὖν ἰσχυρὸν ᾖ τὸ ἐναντιωθὲν, ἐμετόν τε ξυμφέρει ποιήσασθαι, [22] καὶ τοῖσι σιτίοισι κούφοισι προσάγειν ἐς ἡμέρας πέντε. Καὶ τοῖσι περιπάτοισι πολλοῖσι, καὶ ὀξέσιν ἐκ προσαγωγῆς χρέεσθαι, καὶ τοῖσι γυμνασίοισιν ἐπιγυμνάζεσθαι συμμέτροισι πρὸς τὴν προσαγωγὴν τῶν σιτίων. Ἢν δὲ ἀσθενέστερον τὸ [23] ἐναντιωθὲν γένηται, ἀφελὼν τὸν ἔμετον, τὸ τρίτον μέρος ἄφελε τοῦ σιτίου· καὶ τοῦτο ἡσυχῇ προσάγου [24] πάλιν ἐς τὰς πέντε ἡμέρας, καὶ τοῖσι περιπάτοισι [25] πιέζειν. Καὶ τοῖσι τῆς φωνῆς πόνοισι χρεέσθω· καὶ τοῖσι θεοῖσιν εὐχέσθω. καὶ καταστήσεται [26] αὐτῷ ἡ ταραχή.

CAPUT III.

De insomniis astra objicientibus, sanitatem aut morbum ac curationem significantibus.

At vero sol, luna, cœlum & sidera, pura, & suo motu agitata, solito more visa, singula bona sunt. Sanitatem enim corpori significant ab omnibus præsentibus. Atque hunc habitum præsenti victus ratione conservare oportet. Si vero horum aliquod contrarium fiat, aliquem corpori morbum portendit; a vehementioribus quidem vehementiorem; a debilioribus vero leviorem. Ac sideribus quidem exterior ambitus, soli medius; lunæ vero, qui ad cavitates, (respondet.) Si quid igitur istorum siderum extingui, aut lædi, aut evanescere,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ. Γ'.

Περὶ ἐνυπνίων τοὺς ἀστέρας ἐνυπνιαζομένων, ὑγίειαν τε καὶ νόσον καὶ θεραπείαν σημαινόντων.

Ἥλιον δὲ καὶ σελήνην, καὶ οὐρανὸν, καὶ [27] ἄστρα, καθαρὰ καὶ εὐαγέα, κατὰ τρόπον ὁρώμενα ἕκαστα, ἀγαθά. Ὑγείην γὰρ τῷ σώματι σημαίνει ἀπὸ πάντων τῶν ὑπαρχόντων. Ἀλλὰ χρὴ διαφυλάσσειν ταύτην τὴν ἕξιν, [28] τῇ παρούσῃ διαίτῃ. Εἰ δὲ τι τουτέων ὑπεναντίον γένοιτο, νοῦσόν τινα τῷ σώματι σημαίνει· [29] ἀπὸ μὲν τῶν ἰσχυροτέρων, ἰσχυροτέρην· ἀπὸ δὲ τῶν ἀσθενεστέρων, κουφοτέρην. [30] Καὶ ἄστρων μὲν οὖν ἡ ἔξω περίοδος· ἡλίου δὲ ἡ μέση· σελήνης δὲ ἡ πρὸς τὰ κοῖλα. [31] Ὅ, τι μὲν οὖν δοκοίη τουτέων τῶν ἄστρων σβέννυσθαι, ἢ βλάπτεσθαι, ἢ ἀφανίζεσθαι, " ἢ
8 ἐπι-

VARIÆ LECTIONES.

18 ὁκόταν δὲ πρὸς τὰς ἡμερινὰς πρήξιας MS. cod. Paulo post ἡνίκα ἂν τοῦτο σημαίνει, ταραχὴ ἐν τῷ σώματι, legunt Aldina exemplaria.

19 ὁκόταν ᾖ ἰσχυρὴ, ἰσχυρὸν τὸ σῶμα, *& si vehemens sit, corpus est validum*, MS. cod.

20 MS. cod. habet περὶ μὲν οὖν τῆς πρήξιος. εἴτε ἀποτρέπειν, εἴτε μὴ, οὐ κρίνω.

21 τινος ἐγγινομένου, ἀπόκρισις τίς γενομένη ἐτάραξε τὴν ψυχήν MS. cod. Verum γέγονέ τις pro ἐγένετό τις scribit Imp. Samb. & Fevr. Ald. vero exemplar. ἐτάραξε pro ἐτάραξε legunt.

22 καὶ τοῖσι σιτίοισι, τοῖσι κούφοισι προσάγειν ἐς ἡμέρας πέντε· καὶ τοῖσι περιπάτοισιν ὀρθρίοισι πολλοῖσι, καὶ ὀξέσιν ἐκ προσαγωγῆς χρέεσθαι· καὶ τοῖσι γυμνασίοισιν· ὅσις ἔτι γυμνάζεται συμμέτροισι πρὸς τὴν ἀγωγὴν τῶν σιτίων MS. cod.

23 ὑπεναντίον MS. cod. pro ἐναντιωθέν. Lindenus vero ὑπεναντιωθέν. Deinde ἄφελε τῶν σιτίων MS. cod habet, pro ἄφελε τοῦ σιτίου.

24 πάλιν *rursus* delet Imp. Sambuc. Postea pro ἐς τὰς πέντε ἡμέρας, in MS. cod. legitur ἐπὶ πένθ' ἡμέρας.

25 πιέζει parum apte Fevreus scribit.

26 αὐτῷ ἡ ταραχὴ vulgata exemplaria; in MS. cod. αὐτῷ deest.

27 καὶ ἄστρα scripsimus ex MS. cod. pro καὶ ἀστέρας, quam lectionem adhibuisse mihi videtur Jul. Cæsar Scaliger. Postea pro καθαρὰ Imp. Samb. scribit καθαρεῖα.

28 τῇ παρεούσῃ διαίτῃ MS. cod. habet.

29 ἀπὸ μὲν τῶν ἰσχυροτέρων, ἰσχυροτέρην MS. cod. quem sequimur· vulgati codd. ἀπὸ μὲν ἰσχυρῶν, ἰσχυροτέρην.

30 καὶ ante ἄστρων deest in MS. cod. & delet Imper. Sambuc. quod parum refert.

31 ὅ, τι μὲν οὖν δοκίοι τῶν ἄστρων βλάπτεσθαι MS. cod. & pro ἐπίχεσθαι ex Imp. sambuc. scripsimus ἐπίσχεσθαι. Pro quo ἀπέχεσθαι reposuit Jul. Cæs. Scaliger. quæ lectio non est aspernanda. Paulo post, κατ' αὐτὸ τὸ μέρος, καὶ τὸν νοῦσον προσγίνεσθαι. Καὶ hæc verba desunt in MS. cod.

ἐπίσχεσθαι τῆς περιόδου, κατ' αὐτὸ τὸ
μέρος [32] καὶ τὴν νοῦσον προσγίνεσθαι· " καὶ 9
ἢν μὲν ὑπὸ ἀέρος ὁρᾶται ἢ νεφέλης τι τῶν
ἄστρων τούτων πάσχον, ἀσθενέστερον· " ἢν 10
δὲ ὑπὸ ὕδατος ἢ χαλάζης, ἰσχυρότερον. Ση-
μαίνει δὲ ἀπόκρισιν ἐν τῷ σώματι ὑγρὴν καὶ
φλεγματώδεα γενομένην, ἐς [33] τὴν ἔξω πε-
ριφορὴν ἐσπεπλωκέναι· " συμφέρει δὲ τού- 11
τῳ, τοῖσί τε δρόμοισιν " [34] ἐν τοῖσιν ἱματίοι- 12
σι κεχρῆσθαι πολλοῖσιν, ἐξ ὀλίγου προσά-
γοντα, ὅκως ἐξιδρώσῃ ὡς μάλιστα, καὶ τοῖσι
περιπάτοισιν ἀπὸ τοῦ γυμνασίου [35] πολλοῖ-
σί τε καὶ ἀνάριστον χρέεσθαι, τῶν τε σιτίων
ἀφελόμενος τὸ τρίτον μέρος, προσάγειν ἐς
πέντε ἡμέρας. [36] Εἰ δὲ δοκοίη ἰσχυρὸν εἶναι,
καὶ πυριῆσαι· " τὴν γὰρ κάθαρσιν διὰ τοῦ 13
[37] χρωτὸς ξυμφέρει ποιέεσθαι· διότι ἐν τῇ
ἔξω περιφορῇ ἐστὶ τὸ βλάβος. [38] Τοῖσι δὲ
σιτίοισι χρέεσθαι ξηροῖσι, δριμέσιν, αὐστη-
ροῖσιν, [39] ἀκρήτοισι, καὶ τοῖσι πόνοισι, τοῖσι 14
ξηραίνουσι μάλιστα. Εἴτι δὲ τούτων ἡ σε-
λήνη πάσχοι, εἴσω τὴν ἀντίσπασιν [40] ποιεῖ-
σθαι ξυμφέρει, ἐμέτῳ χρησάμενον ἀπὸ τῶν
δριμέων, καὶ ἁλμυρῶν, καὶ μαλακῶν σιτίων·
[41] τοῖσι δὲ τροχοῖσιν ὀξέσι, καὶ τοῖσι περιπά-
τοισιν ὀξέσι. [42] Τοῖσι δὲ τῆς φωνῆς πό-
νοισι, καὶ ἀναριστίῃσι, καὶ τοῦ σίτου τῇ ἀφαι-
ρέσει, καὶ προσαγωγῇ ὡσαύτως. Διὰ τοῦ-
το δὲ εἴσω ἀντισπαστέον· διότι πρὸς τὰ κοῖ-
λα τοῦ σώματος τὸ βλαβερὸν ἐφάνη. Εἰ δὲ
ὁ ἥλιος [43] τοιοῦτο πάσχει, ἰσχυρότερον
τοῦτο ἤδη, καὶ δυσεξαγωγότερον. Δεῖ δὲ
ἀμφοτέρως τὰς ἀντισπάσιας ποιέεσθαι, καὶ
τοῖσι δρόμοισι, τοῖσί τε [44] καμπτοῖσι καὶ
τροχοῖσι χρέεσθαι, καὶ τοῖσι περιπάτοισι, καὶ
τοῖσιν ἄλλοισι πόνοισι πᾶσι· τῶν δὲ σι-
τίων τῇ ἀφαιρέσει, καὶ τῇ προσαγωγῇ ὡσαύ-
τως. Ἔπειτα ἐξεμέσαντα, αὖθις προσά-
γειν πρὸς τὰς πέντε.

aut cursum sustinere videatur; in illa ipsa parte morbum eventurum (indicat;) ac debiliorem quidem si ab aëre aut nube ex ipsis sideribus aliquod pati videatur; si vero ab aqua, aut grandine, graviorem. Secretionem enim humidam & pituitosam in corpore factam, & in externum ambitum incidisse indicat. Huic conducit, ut vestibus indutus cursibus utatur multis sensim increscentibus, ut quam maxime sudet; & deambulationibus post exercitationem multis, etiam absque prandio, subtractaque tertia ciborum parte, paulatim ad dies quinque adjicere. Si vero vehemens (morbus) videatur, etiam vaporariis uti. Nam quum in externo corporis ambitu nocumentum sit, purgationem per cutim facere confert. Cibis vero utendum siccis, acribus, austeris, meracis, & laboribus maxime exiccantibus. At si quid horum luna patiatur, ad interna revulsionem facere conducit, ab acribus quoque, salsuginosis, & mollibus cibis, vomitione uti; cursibus vero circularibus citatis, ac deambulationibus celeribus. Vocis etiam exercitiis (utendum,) & prandii abstinentia, cibique detractione, & appositione eodem modo. Ob id autem intro revellendum, quoniam ad corporis cavitates offensio conspicitur. Si autem tale sol patiatur, vehementius jam malum est, & difficilius expellitur. Utramque vero in partem revulsiones faciendæ, & cursibus, tum flexis, tum circularibus utendum, & deambulationibus, aliisque omnis generis laboribus; ciborum etiam subtractione, & adjectione eodem modo. Deinde vomitu facto, rursus ad dies quinque paulatim cibos adhibere.

Variæ Lectiones.

32 καὶ τὴν νοῦσον προσγίνεσθαι Aldina exemplaria scribunt. Postea καὶ ἢν μὲν ὑπὸ ἀέρος ὁρᾷ vulgati codd. Zuing. vero ὁρᾶσθαι *videatur*, cum Calvo legisse videtur, quæ lectio in MS. Vat. adscribitur. MS. cod. autem hæc sic profert: ἢν μὲν ὑπ' ἠέρος ἢ νεφέλης, ἀσθενέστερον· εἰ δὲ καὶ ὕδατος. Alia exemplaria: ἢν δὲ ὕδατος, ἢ χαλάζης simpliciter scribunt, ut & Aldina exempl.

33 ἐς τὴν ἔξω περιφορὴν ἐσπεπλωκέναι ex MS. cod. scripsimus, pro vulgatis: ἐς τὴν ἔσω περιφορὴν ἐμπεπλωκέναι. Quod confirmat ipse Auctor dum in sequentibus ait: τὴν γὰρ κάθαρσιν διὰ τοῦ χρωτὸς συμφέρει ποιέεσθαι· διότι ἐν τῇ ἔξω περιφορῇ ἐστι τὸ βλάβος. Paulo post MS. cod. & Imper. Samb. συμφέρει δὲ τούτῳ scribunt, omisso τοιγαροῦν, *igitur*, quæ lectio probatur.

34 Sic scribunt omnia exemplaria. Verum Asul. cod. ἐν πᾶσιν ἱματίοισι κεχρῆσθαι habet, quam lectionem secuti sunt Calv. & Zuinger. sed pro κεχρῆσθαι in MS. cod. legitur χρῆσθαι.

35 πολλοῖσι καὶ ἀνάριστον διάγειν· τῶν δὲ σιτίων ἀφελόμενον MS. cod ubi vocem ἀνάριστον, *impransum*, multo melius vulgatam ἀναρίστοισι convenire putavimus; ita enim respondet συμφέρει τούτῳ, *huic* homini *conducit*: si relinquas ἀναρίστοισι, respondebit περιπάτοισι, *deambulationibus*; quæ sane impransæ dici non possunt? accedit ratio syntaxeos; cum τὸ τε conjungat τὸ ἀφελόμενον necessum est, ut etiam καὶ habeat ἀνάριστον.

36 εἰ δὲ δοκοίη ἰσχυρότερον εἶναι, καὶ πυριῆσαι χρῆσθαι MS. cod. Lind. vero πυρίῃ χρέεσθαι, quam lectionem notat Imp. Sambuc. pro πυριῆσαι, quod alii *fotus*, & *fomenta* interpretantur; ac recte quidem. Hic cum de toto agatur corpore, *vaporarium* potius intelligimus, quas *stuffat* Germani vocant: sic infra distinxit, τὴν πυρίην ἀπὸ τῆς θερμολουσίας. Jul. Cæs. Scaliger. p. 57.

37 Sic ex MS. cod. scripsimus pro χρώματος. Mercurialis notat χρώματος hic sumi ἀντὶ τοῦ δέρματος.

38 Calvus τοῖς σιτίοισι, male interpretatus est, *vinis*: neque enim vino solum; sed etiam omni cibatu sicco præcipit, utendum. Jul. Cæs. Scaliger. pag. 61.

39 ποτοῖσι αὐστηροῖσι, *potibus austeris*, ex MS. Vatic. legisse videtur Calvus.

40 ποιέεσθαι συμφέρει, ἐμέτῳ χρέεσθαι MS. cod. scribit.

41 τοῖσί τε πόνοισιν ὀξέσι, καὶ τοῖσι περιπάτοισι, *laboribus citatis, ac deambulationibus* MS. cod. habet.

42 τοῖσί τε τῆς φωνῆς MS. cod. ubi τε pro δὲ ponitur.

43 τοιοῦτό τι πάσχει exemplaria omnia, MS. cod. τί omittit, quem sequimur.

44 Vulgati codd. καμπτοῖσι τροχοῖσι χρῆσθαι habent. Imper. Cornar. καμπτοῖσι καὶ τροχοῖσι χρέεσθαι, quam lectionem prætulimus. Jul. Cæs. Scaliger notat hic Hippocratem utrumque currendi genus complexum fuisse, rectum ad metam, & curvum circum metam. Rectus autem (inquit) fuit triplex: primus simplex stadium: secundus, duplex uno cursu stadium, quem δόλιχον appellarunt: tertius, duplex reflexus recursu, quem δίαυλον nominabant. Plura Mercurial. in Libr. Arte Gymnastica.

CAPUT IV.

Cœlum ac sidera varie affecta in somnis varios affectus somniantibus portendere, variaque præsidia indicare.

Quod si sereno cœlo sidera premantur, & imbecilla esse videantur, præ siccitate, & a suo circuitu inhiberi, imminentis morbi periculum denunciat. Sed labores subtrahendi, & victus ratione humidiore & molli utendum, & balneis, animique tranquillitate longiore, & somno multo, quoad (malum) conquiescat. Si vero igneum & calidum esse videatur, quod eis adversatur, bilis secretionem arguit. Quod si etiam evicta dispareant, imminens ex morbo mortis periculum est. Si vero terga vertisse, quod præsens est, ac celeriter fugere: hi vero persequi videantur; insaniæ periculum homini, nisi curetur, imminet, His vero omnibus post veratri purgationem, optime instituta victus ratio conducit. Alioqui, ut victus ratione ad aquam tendente utantur, expedit, neque vinum bibant, nisi album, tenue, molle, & dilutum. Ab acribus autem, siccantibus, calefacientibus, salsuginosis abstineant; laboribus secundum naturam plurimis utantur, & cursibus in veste plurimis. Frictio vero ne adsit, neque lucta, neque volutatio in pulvere. Multo somno & molliter recubet, & in desidia degat, laboribus secundum naturam exceptis, & a cœna obambulet. Prodest etiam vaporariis uti, & ex vaporatione vomere. Per triginta dies minime repleatur. Quum vero repletus fuerit, cibariis sumptis dulcibus, aquosis & lenibus, bis in mense vomat. Quæcunque autem ex his nulla necessitate coacta huc vel illuc oberrant, animi perturbationem quandam ex solicitudine indicant. Huic autem confert ut cum animi relaxationem adhibeat,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Τὸν οὐρανόν τε ϗ τὰ ἄστρα διαφόρως ἐν ὕπνοις ἔχοντα, τὰς διαφόρους διαθέσεις τοῖς ἐνυπνιαζομένοις, ϗ τὰς διαφόρους ἐφεδρείας ἐπισημαίνει.

ΕΙ δὲ αἰθρίης οὔσης, θλίβεται ϗ ἀσθε-
15 νέα δοκοίη εἶναι [45] ὑπὸ τῆς ξηρασίης ϗ τῆς περιόδου κρατέεσθαι, σημαίνει κίνδυνον εἰς νοῦσον πεσεῖν. Ἀλλὰ χρὴ τῶν πόνων ἀφαιρέειν, τῇ τε [46] διαίτῃ ὑγροτέρῃ καὶ μαλακῇ χρέεσθαι, ϗ λου- 45
τροῖσι, ϗ ῥαθυμίῃ πλείονι, ϗ ὕπνῳ πολλῷ, μέχρις ἂν καταστήσῃ. Εἰ δὲ πυροειδὲς δοκοίη εἶναι τὸ ἐναντιούμενον ϗ θερμὸν, χολῆς ἀπόκρισιν σημαίνει. Εἰ δὲ ϗ ἀφανίζοιτο τὰ [47] κρατευμένα, κίνδυνος ἐς θάνατον ἐκ τῆς νούσου ἐλθεῖν. [48] Εἰ δὲ τρε-
16 φθῆναι δοκοίη ἐς φυγὴν τὸ ὑπάρχον φεύ-
17 γειν δὲ ταχέως τοὺς δὲ διώκειν, κίνδυνος μανῆναι τὸν ἄνθρωπον, ἢν μὴ θεραπευθῇ.
18 Συμφέρει δὲ τούτοισι πᾶσι [49] μάλιστα μὲν, ἐλλεβόρῳ καθαρθέντας διαιτῆσθαι.
Ἢν δὲ μὴ, τῇ πρὸς ὕδατος διαίτῃ χρέεσθαι 108
19 συμφέρει· οἶνον δὲ μὴ πίνειν· [50] εἰ μὴ λευκὸν, λεπτὸν, μαλακὸν, ὑδαρῆ· ἀπέχεσθαι δὲ δριμέων, ξηραντικῶν, θερμαντικῶν, ἁλμυρῶν· πόνοισι δὲ τοῖσι κατὰ φύσιν [51] πλείστοισι χρέεσθαι, ϗ δρόμοισιν ἐν ἱματίοισι πλείστοισι. Τρῖψις δὲ μὴ ἔστω, μηδὲ πάλη, μηδὲ ἀλίνδησις. [52]
20 Ὕπνοισι πολλοῖσι μαλακευνείτω, ϗ ῥα-
θυμείτω, πλὴν τῶν κατὰ φύσιν πόνων· 5
ἀπὸ δὲ τοῦ δείπνου περιπατείτω. Ἀγαθὸν δὲ ϗ πυριῆσθαι· ἐμέειν δ' ἐκ τῆς πυριῆς· τριήκοντα δὲ ἡμερέων μὴ πληρωθῇ. Ὅταν δὲ πληρωθῇ, δὶς ἐν τῷ μηνὶ ἐμεσάτω ἀπὸ τῶν γλυκέων, ϗ ὑδαρέων, ϗ κούφων. Ὁκόσα δὲ τούτων πλανᾶται, [53] ἄλλοτε ἄλλῃ μὴ ὑπ' ἀνάγκης, ψυχῆς τινα ταραξιν σημαίνει ὑπὸ μερι-
21 μνης. Ξυμφέρει δὲ τούτῳ [54] ῥαθυμῆσαί τε, ϗ τὴν ψυχὴν τρέψαι πρὸς θεωρίας, μάλι-

VARIÆ LECTIONES.

45 Post εἶναι, particula καὶ omittitur in Membranis Vat. & MS. cod. qui hanc sententiam sic proferunt: εἶναι ὑπὸ τῆς ξηρασίης, καὶ τῆς περιόδου κρατέεσθαι, quæ lectio probatur.

46 διαίτῃ τῇ ὑγροτάτῃ χρέεσθαι, τοῖσί τε λουτροῖσι, ϗ ῥαθυμίῃ πλείονι, καὶ ὕπνοισι μέχρις καταστῇ· εἰ δὲ πυροειδὲς τὸ ὑπεναντιούμενον δοκέοι εἶναι, *victu humidissimo utendum, & balneis, & longiore quiete, & somnis, donec* (malum) *conquiescat* &c. MS. cod.

47 κρατευμένα MS. cod. quem secuti sumus, prius fuit κρατούμενα.

48 Sic multo melius MS. cod. omisso τραπῆναι. Nam vulgati codd. scribunt: εἰ δὲ τρεφθῆναι δοκοίη, τραπῆναι ἐς φυγήν. Postea ὑστέρας δὲ διώκειν habent quædam exempl. sed glossema redolet.

49 Sic MS. cod. quam lectionem in contextum intulimus. Vulgati codd. κάλλιστα μὲν ἐλλεβόρῳ κρατηθέντας mendose pro καθαρθέντας. Zuingerus vero τάχιστα, scribit pro μάλιστα; sic quoque Libr. III. περὶ διαίτης. Ταχυτέρην θεραπείην per veratrum, ἀσφαλεστέρην per diætam constituit. In MS. cod. pro διαιτῆσθαι, legitur ἐνδιαιτῆσθαι, eodem sensu.

50 Sic MS. cod. εἰ μὴ λευκὸν, λεπτὸν, μαλακὸν, ὑδαρέα· ἀπέχεσθαι δὲ θερμῶν, δριμέων, ξηραντικῶν, ἁλμυρῶν, *nisi album, tenue, molle, aquosum: abstineant autem a calidis, acribus, siccantibus, salsuginosis.*

51 πλείστοισι χρῆσθαι MS. cod. Dein pro ἱματίῳ Imb. Samb. ἱματίοισι, quæ lectio nobis probatur.

52 ὕπνοισι πολλοῖσι μαλακευνείτω, ῥαθυμείτω, πλὴν ἐκ τῶν κατὰ φύσιν πόνων, ἀπὸ δείπνου περιπατείτω· ἀγαθὸν δὲ καὶ πυριῆσθαι, καὶ ἐμέειν ἐκ τῆς πυριῆς, scribit MS. cod. Pro vulgato μαλακοῖσιν εὑδέτω, Fevr. habet μαλακοῖσιν εὐνείτω. Nos MS. cod. lectionem secuti sumus, hancque adhibuit Lind.

53 Pro ἄλλοτε ἄλλῃ μὴ ὑπ' ἀνάγκης, in MS. cod. scribitur ἄλλοις ἄλλως, cæteris omissis.

54 MS. cod. ῥαθυμῆσαι τὴν ψυχὴν τραπέσθαι, legit, pro ῥαθυμῆσαί τε, καὶ τὴν ψυχὴν τραπῆναι. Lind. vero τρέψαι scribit, pro τραπῆναι, hanc lectionem prætulimus.

μάλιςα μὲν " [55] πρὸς τὰς Φερέσας γέ- 22
λωτας. [56] Εἰ δὲ μὴ, ὅ, τι μάλιςα
ἡσθήσεται θεασάμενος, ' ἡμέρας δύο ἢ
τρεῖς, καὶ καταςήσεται· εἰ δὲ μὴ, κίνδυνος
ἐς νοῦσον πίπτειν. Ὅ, τι δ' ἂν ἐκ τῆς πε-
ριφορῆς ἐκπίπτειν δοκέῃ τῶν ἄςρων, ὁκόσα
μὲν καθαρὰ, καὶ λαμπρὰ, [57] καὶ πρὸς ἕω
φέρεται, ὑγείην σημαίνει. Ὅ, τι γὰρ
ἐν τῷ σώματι καθαρὸν ἐὸν, ἐκκρίνεται,
ἐκ τῆς περιόδου κατὰ φύσιν " ἀφ' ἑσπέρας 23
[58] πρὸς ἕω, ὀρθῶς ἔχει. " [59] Καὶ γὰρ τὰ 24
ἐς τὴν κοιλίην ἀποκρινόμενα, καὶ τὰ ἐς τὴν
σάρκα ἀπερευγόμενα, ἅπαντα ἐκ τῆς πε-
ριόδου ἐκπίπτει. Ὅ, τι δ' ἂν τούτων μέλαν,
καὶ ἀμυδρὸν, καὶ πρὸς ' ἑσπέρην δοκέῃ φέ-
ρεσθαι, [60] ἢ ἐς τὴν θάλασσαν, ἢ ἐς τὴν
γῆν, ἢ ἄνω, μᾶλλον ταῦτα σημαίνει τὰς
νούσους. Τὰ μὲν ἄνω φερόμενα, " [61] κε- 25
φαλῆς ῥεύματα ἐςι δηλῶντα. Ὁκόσα δὲ
ἐς θάλασσαν, κοιλίης νουσήματα. Ὁκόσα
δὲ ἐς γῆν, [62] ἐκφύματα μάλιςα σημαίνει,
τὰ ἐν τῇ σαρκὶ φυόμενα. Τούτοισι ξυμ-
φέρει τὸ τρίτον μέρος τοῦ σίτου ἀφελέσθαι·
ἐμέσαντας δὲ προσάγειν ἐς ἡμέρας πέντε·
ἐν ἄλλῃσι δὲ πέντε, κομίσασθαι [63] τὰ σι-
τία πάντα· καὶ ἐμέσαντας πάλιν προσάγε-
σθω κατὰ τὸν ' αὐτὸν τρόπον. [64] Ὅ, τι
δ' ἂν τῶν οὐρανίων δόξῃ ἐφέζεσθαι " καθα- 26
ρὸν μὲν καὶ ὑγρὸν ἐὸν, ὑγιαίνειν σημαίνει·
διότι ἐκ τοῦ αἰθέρος [65] εἰς τὸν ἄνθρωπον κα-
τελθόν ἐςι· τοιοῦτον δὲ καὶ ἡ ψυχὴ ὁρᾷ,
οἷόν περ ἐσέλθῃ. Ὅ, τι δ' ἂν μέλαν ᾖ, καὶ μὴ
καθαρὸν, " μηδὲ [66] διαφανὲς, νοῦσον σημαί- 27
νει, οὔτε διὰ πλησμονὴν, οὔτε διὰ κένωσιν,
[67] ἀλλ' ἔξωθεν ἐπαγωγῇ. Συμφέρει δὲ τού-
τῳ τροχοῖσιν [68] ὀξέσι χρέεσθαι, ὅκως σύν-
τηξις μὲν ὡς ἐλαχίςη τοῦ σώματος γένηται·
πνεύματι δὲ ὡς πυκνοτάτῳ χρησάμενος, ἐκ-
κρίνῃ τὸ ' παρελθόν. Ἀπὸ δὲ τῶν τροχῶν, πε-
ριπάτοισιν ὀξέσιν. [69] Ἡ δὲ δίαιτα, μαλακὴ
καὶ κούφη προσαχθήτω ἐς ἡμέρας τέσσαρας.

tum animum ad ſpectacula, quæ maxime riſum movent, convertat. Sin minus, per biduum aut triduum ea ſpectet, quibus maxime gaudeat, & malum conquieſcet; alioqui periculum eſt, ne in morbum incidat. Quæ autem ſidera pura & ſplendida e ſua orbita excidere videntur, & auroram verſus feruntur, ſanitatem denunciant. Quidquid enim in corpore purum ſecundum naturam ex ſuo circuitu excernitur, a veſpera ad auroram, bene habet. Quæ enim in ventrem demittuntur, & in carnem rejectantur, ea omnia ex circuitu ſuo excidunt. Quod vero horum nigrum & obſcurum, ad veſperam ferri videtur, ſive in mare, ſive in terram, aut ſurſum, hæc efficacius morbos portendunt. Et quæ quidem ſurſum feruntur, capitis diſtillationes; quæ vero in mare, ventris morbos, quæ autem in terram, tubercula potiſſimum in carnem eruptura ſignificant. His utile eſt tertiam cibi partem detrahere, & poſt vomitum, ſenſim ad dies quinque adjicere; in aliis autem quinque diebus totum cibum reponere, & vomitu facto, rurſus eodem modo ſenſim reducere. Ex cœleſtibus vero quodcunque purum & humidum inſidere tibi videbitur, ſanitatem denunciat; quoniam ex æthere in hominem deſcendit; tale vero, quale ingreſſum eſt, animus etiam cernit. Quod autem nigrum, impurum, minime perſpicuum fuerit, morbum portendit, non ob plenitudinem aut evacuationem, ſed ob id, quod extrinſecus inductum eſt. Huic confert curſibus circularibus concitatis uti, quo quam minima corporis colliquatio contingat; & ubi ſpiritu quam creberrimo uſus fuerit, id, quod advenit, excernat. Poſt curſus autem deambulationibus concitatis (utatur.) Victus autem ratio ad dies quatuor mollis, & levis adhibeatur.

 Quic-

VARIÆ LETIONES.

55 πρὸς τὰς γελοίους, contractius pro φερούσας γέλωτας MS. & cod. Imp. Samb.

56 εἰ δὲ μὴ, ἄλλας τινὰς, ὅ, τι μάλιςα MS. cod. inſertis ἄλλας τινάς.

57 καὶ πρὸς ἕω φέρεται, & auroram, ſive orientem verſus feruntur MS. cod. hancque lectionem ſecuti ſumus, quæ ſequentibus mirifice reſpondet. Vulgati codd. ſcribunt: καὶ ἐπέκεινα δοκέει φέρεσθαι, & ultra ferri videntur. Deinde in MS. cod. legitur: ὅ, τι δ' ἂν ἐν τῷ σώματι καθαρὸν ἐνεόν.

58 Sic multo melius ex MS. cod. emendavimus, pro vulgatis: πρὸς ἢ ὀρθῶς ἔχει. Calvus πρὸς ἢ ὄρθον ἔχει ex MS. Vat. legiſſe videtur, quam lectionem probat Scaliger. πρὸς ἠῶ ὀρθῶς ἔχει Charter. ſcribit.

59 Sic ex MS. cod. ſcripſimus, quæ lectio Scaligero & Lind. probatur: vulgati codd. καὶ γὰρ ἐν τῇ κοιλίῃ habent. Et ſenſus confirmat τὸ enim ἅπαντα ἐκ τῆς περιόδου ἐκπίπτει motum notat, appellatque etiam ad τὸ: τὰ ἐς τὴν κοιλίην ἀποκρινόμενα.

60 MS. cod habet: ἢ ἐς θάλασσαν, ἢ ἐς τὴν γῆν, ἄνω, ταῦτα σημαίνει τὰς νούσους.

61 κεφαλῆς ῥεύματα MS. cod. omiſſis ἐςὶ δηλῶντα. Et pro δηλῶντα, Aldin. exemplar. δῆλον, habent.

62 MS. cod. φύματα ſcribit pro ἐκφύματα; aſt Aſul. exempl. ἐς φύματα ſcribunt. Deinde in cod. legitur: ἐμέσαντας δὲ προσάγειν, quæ lectio melior vulgata; præcedit enim τούτοισι. vulgo fuit ἐμέσαντα κ. τ. λ. Fevr. ἐμέσας.

63 τὰ σιτία πάντα in MS. cod. omittitur πάντα. mox καὶ ἐμέσας ſcribitur in MS. cod. & Imp. Sambuc.

64 Sic ex MS. cod. ſcripſimus, quæ lectio melior eſt vulgata, quæ ſic habet: ὅ, τι δ' ἂν τούτων οὐρανίων ἐφίζεσθαι δόξει σοι καθαρὸν, καὶ ὑγρὸν ἐόν.

65 MS. cod. τὸ ἐς τὸν ἄνθρωπον καθαρόν ἐςι, quæ lectio non eſt aſpernanda, hancque Calvus ſecutus eſt. Deinde τοιοῦτον δὲ ὁρῇ, καὶ ἡ ψυχὴ, Imp. Samb. & Fevr. quam lectionem probat Lindenus.

66 ἀφανὲς obſcurum vitioſe quidam codd. ἐμφανὲς, lucidum, ſcribit Scaliger. Nos διαφανὲς ex MS. cod. una cum Charterio ſecuti ſumus.

67 ἀλλ' ἔξωθεν ἐπαγωγῇ MS. cod. quem ſequimur, pro vulg. ἀλλ' ἔξωθεν ἐπαγωγῆς.

68 ὀξέσι χρέεσθαι, ὅκως σύντηξις μὲν ὡς ἐλαχίςη MS. cod. quam lectionem ſequimur, pro vulgatis: ὀξέσι κεχρῆσθαι· ὅκως σύντηξις ὡς ἐλαχίςη κ. τ. λ.

69 Pro ἡ δὲ δίαιτα, μαλακὴ καὶ κούφη vulgatis, in MS. cod. ſcribitur: τῇ διαίτῃ μαλακῇ, κούφῃ.

Quicquid vero purum a Deo ſumere ſibi quis videtur, id bonum eſt ſanitatis (augurium.) Ea enim, quæ in corpus ingeſta ſunt, pura eſſe indicat. At vero quidquid huic contrarium videre quis putat, bonum non eſt. Morbum enim corpori adveniſſe ſignificat. Huic igitur, velut priori, eadem curatio adhibenda eſt. Si quis clementi cœlo, molli pluvia complui, & minuta roratione, neque cum gravi tempeſtate madefieri videatur, bonum eſt. Commoderatum enim & purum ſpiritum ex aere ingreſſum eſſe ſignificat. Quod ſi his contraria contingant, ut quis vehementer complui aqua impura,& cum tempeſtate ac procella videatur; morbum a ſpiritu inducto ſignificat. Verum huic quoque eadem victus ratio obſervanda eſt, iisque omnibus modicus cibus exhibendus. Ac de ſignis quidem cœleſtibus, ſic ſtatuere & conſilio providere, ad idque victus rationem dirigere oportet, & diis ſupplicare. Ad res quidem proſperas, Soli, Iovi cœleſti, Iovi opulento, Minervæ, Heræ, Mercurio, Apollini; ad adverſas vero, Diis averruncatoribus, & Terræ, & Heroibus, ut gravia omnia averruncent.

[70] Ὅ, τι δ' ἂν λαμβάνειν παρὰ θεοῦ δοκῇ καθαρὸν· ἀγαθὸν πρὸς ὑγείην. Σημαίνει γὰρ τὰ ἐσιόντα ἐς τὸ σῶμα, εἶναι καθαρά. Ὅ, τι δ' ἂν τούτου τὸ ἐναντίον [71] δοκῇ ὁρῆν, οὐκ ἀγαθόν. Νοῦσον γὰρ ἐς τὸ σῶμα σημαίνει ἐληλυθέναι. Χρὴ οὖν ὡς τὸν πρότερον, θεραπευθῆναι καὶ τοῦτον. Εἰ δὲ δοκοίη ὕεσθαι, [72] ὕδατι μαλθακῷ ἐν εὐδίῃ, καὶ μὴ σφόδρα βρέχεσθαι, μηδὲ δεινῶς χειμάζειν, ἀγαθόν. Σημαίνει γὰρ σύμμετρον καὶ καθαρὸν τὸ πνεῦμα ἐκ [73] τοῦ ἠέρος εἰσεληλυθέναι. Εἰ δὲ τούτων τἀναντία, σφόδρα ὕεσθαι, καὶ χειμῶνα καὶ ζάλην εἶναι, ὕδατί τε μὴ καθαρῷ, [74]
28 νοῦσον σημαίνει ἀπὸ πνεύματος τοῦ ἐπακτοῦ. Ἀλλὰ χρὴ καὶ τοῦτον ὡσαύτως διαιτηθῆναι, [75] σιτίοισί τε ὀλίγοισι πάντας τούτους. Περὶ μὲν τῶν οὐρανίων σημείων, οὕτω χρὴ γινώσκοντα προμηθέεσθαι, [76] καὶ ἐκδιαιτῆσθαι, καὶ τοῖσι θεοῖσιν εὔχεσθαι. Ἐπὶ μὲν τοῖσιν ἀγαθοῖσιν, ἡλίῳ, διῒ οὐρανίῳ, διῒ κτησίῳ, ἀθηναίῃ, κτησίῃ, ἑρμῇ,
29 ἀπόλλωνι· ἐπὶ δὲ τοῖσιν ἐναντίοισι τοῖσιν [77] ἀποτροπαίοισι, καὶ γῇ, καὶ ἥρωσιν ἀποτρόπαια γενέσθαι τὰ χαλεπὰ πάντα.

CAPUT V.

De corporeis, ac civilibus functionibus in inſomniis; de terræ arborum, fluviorum, fontium ac maris ſomniorum judicationibus.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ τῶν ἐν τοῖς ἐνυπνίοις σωματικῶν τε καὶ πολιτικῶν· περὶ τῶν τῆς γῆς δενδρέων τε, καὶ ποταμῶν, καὶ κρηνῶν, καὶ θαλάττης ὀνειροκριτικῶν.

At vero hæc quoque ſanitatem præſagiunt, ea quæ in terra fiunt, acute cernere, & audire firmiter, item ſecure iter facere, ac ſine metu currere; terram planam ac bene cultam videre; arbores item germinantes, fructuoſas & ſativas; flumina etiam curſu ſolito labentia, & aqua limpida, neque copioſiore, neque pauciore quam conveniat, fonteſque & puteos eodem modo. Hæc omnia (ſic viſa) ſanitatem homini denunciant, corpuſque & circuitus

30 Προσημαίνει δὲ καὶ τάδε [78] πρὸς ὑγείην, τῶν ἐπὶ γῆς ὀξὺ ὁρῆν, καὶ ἀκούειν, ὁδοιπορέειν τε ἀσφαλῶς, καὶ τρέχειν ἀσφαλῶς, [79] καὶ ἄτερ φόβου· καὶ τὴν γῆν ὁρῆν λείην καὶ καλῶς εἰργασμένην· καὶ τὰ δένδρεα [80] θαλέθοντα, καὶ πολύκαρπα, καὶ ἥμερα, καὶ ποταμοὺς ῥέοντας κατὰ τρόπον, καὶ ὕδατι καθαρῷ, [81] μήτε πλείονι, μήτε ἐλάσσονι τοῦ προσήκοντος, τάς τε κρήνας, καὶ τὰ φρέατα ὡσαύτως. [82] Ταῦτα πάντα (οὕτως ὁρώμενα,) σημαίνει ὑγείην τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ τὸ σῶμα κατὰ τρόπον, πάσας τε

Variæ Lectiones.

70 ὅ, τι δ' ἂν παρὰ θεοῦ δοκέῃ λαμβάνειν καθαροῦ καθαρόν. *quicquid autem a DEO puro accipere purum ſibi videtur*, MS. cod.

71 ὁρῆν δοκέῃ, οὐκ ἀγαθόν· νόσηρον γάρ τι σημαίνει ἐς τὸ σῶμα ἐσεληλυθέναι. Χρὴ οὖν ὥσπερ τὸν πρότερον ἐκθεραπευθῆναι scribitur in MS. cod.

72 ὕδατι μαλακῷ eodem ſenſu MS. cod.

73 τοῦ ἀέρος ἐληλυθέναι MS. cod.

74 νοῦσον σημαίνει ἀπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἐπακτοῦ ſcribitur in MS. cod. ubi ἐπεισάκτου pro ἐπακτοῦ habet Lind. Aſulanus vero cod. νόσον σημαίνει ἀπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἐπ' αὐτοῦ, quam lectionem ſecutus eſt Cornar. νόσον σημαίνει ἀπὸ τοῦ πνεύματος οὐκ ἐπ' ἀγαθοῦ, *morbum ſignificat contractum ſpiritu non bono*, Calvus legiſſe videtur.

75 σιτίοισι δὲ ὀλίγοισι παντελῶς τούτοις· περὶ μὲν οὖν τῶν οὐρανίων σημείων (ἄστρων) MS. cod. ubi ἄστρων omittitur & quidem ſcite, ac recte.

76 καὶ ἐνδιαιτῆσθαι, καὶ τοῖσι θεοῖσιν MS. cod. Paulo poſt κτησίῃ ex Fevr. emendavimus pro ἀθηνᾶ vulgato.

77 Sic MS. cod. quæ lectio Fœſio arridet, videſis ejus Oeconom. voce Ἀποτρόπαια. Vulgati codd. hoc in loco ἀποτροπαίοισι, ſcribunt.

78 πρὸς ἐς ὑγείην, τὸ ἐπὶ γῆς ὀξὺ ὁρῆν, καὶ ὀξὺ ἀκούειν MS. cod. ſcribit. Sed MSS. Regia pro ἐπὶ γῆς, ſcribunt ὕεσθαι, *aque*, quam lectionem prætulit Lindenus, verum vitioſe, ut opinatur Fœſius.

79 καὶ τάχυ ἄτερ φόβου, *& celeriter ſine metu currere* MS. cod. ſcribit.

80 Sic MS. cod. Homerice, pro vulgato θαλέοντα.

81 μήτε πλέονι, μήτε ἐλάσσονι, καὶ τὰς κρήνας MS. cod. ſcribit.

82 ταῦτα πάντα οὕτως ὁρώμενα omnia exemplaria publicata; verum in MS. cod. οὕτως ὁρώμενα, *ſic viſa*, non habetur. Paulo poſt Lind. legit: καὶ τὰς ἀποκρίσιας καλὰ τρέπειν εἶναι.

τε τὰς περιόδους, καὶ τὰς προσαγωγὰς, καὶ
τὰς ἀποκρίσεις. Εἰ δέ τι τουτέων ὑπεναν-
τίον ὁρῷτο, βλάβος σημαίνει τι ἐν τῷ σώ-
ματι. " ὄψεως μὲν καὶ ἀκοῆς βλαπτομέ- 31
νων, περὶ τὴν κεφαλὴν νοῦσον σημαίνει.
Τοῖσιν οὖν ὀρθρίοισι περιπάτοισι, καὶ τοῖσιν
ἀπὸ δείπνου πλείοσι χρηστέον, πρὸς τῇ
45 προτέρῃ διαίτῃ. ' [83] Τῶν σκελέων δὲ βλα-
πτομένων, ἐμέτοισιν ἀντισπαστέον, καὶ τῇ
πάλῃ πλείονι χρηστέον, πρὸς τῇ προτέ-
ρῃ διαίτῃ. " [84] Γῇ δὲ τρηχείῃ, οὐ κα- 32
θαρὴν τὴν σάρκα σημαίνει. [85] Τοῖσιν οὖν
ἀπὸ τῶν γυμνασίων περιπάτοισι πλείοσι
πονητέον. " [86] Δένδρων δὲ ἡ ἀκαρπίη, 33
" σπέρματος τοῦ ἀνθρωπίνου διαφθορὴν δη- 34
λοῖ. Ἢν μὲν οὖν φυλλοροῦντα ᾖ τὰ
δένδρα, ὑπὸ τῶν ὑγρῶν καὶ ψυχρῶν βλάπτε-
ται. Ἢν δὲ τεθηλημένα, ἄκαρπα δὲ ᾖ,
ὑπὸ τῶν θερμῶν καὶ ξηρῶν. Τὰ μὲν οὖν,
109 [87] τοῖσι διαιτήμασι χρὴ ' ξηραίνειν καὶ
θερμαίνειν· τὰ δὲ ψύχειν καὶ ὑγραίνειν.
Ποταμοὶ δὲ μὴ κατὰ τρόπον γινόμενοι,
αἵματος περίοδον σημαίνουσι· πλέον μὲν
ῥέοντες, ὑπερβολήν· ἔλασσον δὲ ῥέοντες
ἔλλειψιν. Δεῖ δὲ τῇ διαίτῃ τὸ μὲν αὐξῆ-
σαι· τὸ δὲ μειῶσαι· μὴ καθαροὶ δὲ ῥέοντες,
ταραχὴν σημαίνουσι· καθαίρονται δὲ ὑπὸ
τῶν τροχῶν καὶ τῶν περιπάτων, [88] πνεύ-
5 ματι πυκνῷ ἀνακινεύμενα. ' [89] Κρῆναι καὶ
φρέατα, περὶ τὴν κύστιν τί σημαίνει· ἀλ-
λὰ χρὴ τοῖσιν οὐρητικοῖσιν ἐκκαθαίρειν.
[90] Θάλασσα (δὲ) ταρασσομένη, κοιλίης
νοῦσον σημαίνει· ἀλλὰ χρὴ τοῖσι διαχω-
ρητικοῖσι, καὶ κούφοισι, καὶ μαλακοῖσιν
ἐκκαθαίρειν.

omnes, ciborumque exhibitiones, & excretiones recte habere. Quod ſiquid his quodammodo adverſum videatur, noxam aliquam in corpore ſignificat. Viſu quidem & auditu læſo, capitis morbus indicatur. Matutinis igitur deambulationibus, & poſt cœnam pluribus utendum, adjecta priore victus ratione. Cruribus vero læſis, vomitibus revellendum eſt, & frequentiore lucta utendum, ſervata etiam priore victus ratione. Terræ vero ſqualidæ viſio, carnem minime puram indicat. Plurimæ igitur deambulationes poſt exercitationes obeundæ. Arborum autem ſterilitas ſeminis humani corruptelam ſignificat. Si igitur ab arboribus folia decidant, ab humidis & frigidis offenſionem denotant: ſi vero frondoſæ fuerint, at fructu careant, a calidis & ſiccis. Hæc igitur per victus rationem refrigerare atque humectare oportet; illa vero ſiccare, & calefacere. Flumina non pro more fluentia, ſanguinis circuitum denotant, & plus juſto quidem fluentia, exuperantiam; minus vero, defectum. Hunc quidem diæta augere; illum vero imminuere oportet. Quum vero impura defluunt, turbationem indicant; quæ a curſibus circularibus ac deambulationibus, denſo ſpiritu agitata expurgantur. Fontes & putei aliquid circa veſicam ſignificant; quamobrem urinam cientibus (medicamentis) purganda eſt (veſica.) Mare (vero) perturbatum, ventris morbum ſignificat; ſed alvum dejicientibus, levibuſque, & mollibus expurgare oportet.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛʹ.

Περὶ τῆς κινευμένης τε καὶ κατακλυζομένης, καὶ μελαίνης, καὶ κατακεκαυμένης γῆς, καὶ τοῦ κολύμβου ὀνειροκριτικῶν.

Γῆ κινευμένη θεωμένη ἢ οἰκίη, ὑγιαίνοντι μὲν ἀνδρὶ ἀσθενείην σημαίνει· νοσεῦντι δὲ, ὑγείην καὶ μετακίνησιν τοῦ ὑπάρχοντος. Τῷ μὲν οὖν ὑγιαίνοντι

CAPUT VI.

De terræ motæ, inundatæ, atræ, combuſtæ, & natationis ſomniorum judicationibus.

Terra aut domus ſi moveri videatur, ſano quidem homini imbellicitatem: ægrotanti vero ſanitatem, præſentiſque ſtatus immutationem portendit. Sano igitur

 victus

VARIÆ LECTIONES.

83 τῶν σκελέων δὲ βλαπτομένων, ἐμέτοισιν ἀντισπαστέον, καὶ τῇ πάλῃ πλείονι χρηστέον, προτέρῃ διαίτῃ, deſunt hæc in MS. codice.

84 τῇ δὲ τρηχείῃ Aſulan. exemplaria omiſſo γῇ. vitioſe tamen.

85 Sic MS. cod. inſerto articulo τῶν. Poſtea pro πονητέον, in cod. dicitur χρηστέον.

86 Δένδρων ἀκαρπία σώματος τοῦ ἀνθρωπίνου, *arborum ſterilitas corporis humani corruptelam ſignificat.* MS. cod. ſed ἀκαρπίας habent Aſulana exemplaria; eadem paulo poſt ἄκαρπα δὲ ᾖ, ſcribunt, ubi ᾖ, pro ἢ vulgato, ponitur.

87 θερμαίνειν καὶ ξηραίνειν τοῖσι διαιτήμασι χρὴ, τάδε ψύχειν τε καὶ ὑγραίνειν, MS. cod. levi tranſpoſitione.

88 τῷ πνεύματι πυκνῷ διακινούμενα MS. cod.

89 κρῆναι δὲ καὶ φρέατα θεώμενα, πνεύματα περὶ τὴν κύστιν σημαίνει, habent vulgati codd. Zuingerus pag. 559. ſuſpicatus eſt, pro πνεύματα, legendum eſſe, aut παθήματα *affectiones*, aut πονήματα *dolores.* Trillerus vero in ſuis Obſ. Crit. pag. 266. ſcribit ῥεύματα, *fluxiones*, cujus quidem conjectura non diſpliceret, quum hic mendum jam ſuo tempore obſervarit Scaliger, in pereleganti comment. ſupra Libr. περὶ ἐνυπνίων. pag. 131. *quam ob cauſam* (inquit) *flatum potius; quam humorem adſcripſerit*, ſcilicet Hippocrates, *mihi nondum conſtat.* Nos MS. cod. lectionem, propoſiti memores nolle nos quicquam immutare, niſi cujuſdam MS. cod. auctoritate ſuffulti, ſequimur.

90 MS. cod. θάλασσα δὲ ταρασσομένη, quem ſequimur, inſerto δὲ.

victus rationem transmutare convenit. Imprimis vomat, ac rursum paulatim cibum assumat; nam corpus ex præsenti victus ratione totum movetur. At ægro eadem victus ratione uti confert, quum nimirum corpus ex præsenti statu transmutetur. Terra ab aquæ aut maris diluvio inundari si videatur, morbum ob multam humiditatem, quæ in corpore inest, denunciat. Sed vomitibus, prandii abstinentia, & laboribus, & victus ratione sicca utendum: deinde ex parvis intervallis modicus cibus adjiciendus. Sed neque nigram, neque exustam terram videre bonum censetur, contra vero, ne vehemens ac lethalis morbus consequatur, periculum est; siccitatis enim in carne exuperantiam significat. Sed labores & cibos tum siccos, tum calidos & acres, urinamque cientes detrahere, oportet; & in victus ratione ptisanæ succum decoctum, omniaque mollia & levia, sed pauca exhibere. Potu utendum diluto, albo, copioso; balneis calidis, multis; verum ne jejunus lavet; molliter cubet, in desidia conquiescat, frigus, solemque vitet. Terræ autem, Mercurio & Heroibus vota faciat. Quod si in stagno, aut mari, aut fluminibus quis sibi natare videatur, bonum non est: nam humidatis exuperantiam indicat. Huic autem victus ratione sicca & pluribus laboribus uti confert. At febricitanti bonum est, quoniam calor ab humoribus extinguitur.

μεταςῆσαι τὴν δίαιταν ξυμφέρει. [91] 35 Ἐμεσάτω πρῶτον, εἶτα προσδέξηται αὖθις κατὰ μικρόν· ἀπὸ γὰρ τῆς ὑπαρχούσης κινέεται ἅπαν τὸ σῶμα. Τῷ δὲ ἀσθενοῦντι ξυμφέρον χρέεσθαι [92] τῇ αὐτῇ διαίτῃ· μεθίςαται γὰρ δὴ τὸ σῶμα ἐκ τοῦ παρεόντος. Κατακλυζομένην γῆν ὑπό τινος ὕδατος ἢ θαλάσσης ὁρῆν, νοῦσον σημαίνει, ὑγρασίης πολλῆς ἐνεούσης ἐν τῷ σώματι· ἀλλὰ χρὴ τοῖσιν ἐμέτοισι, [93] καὶ τῇσιν ἀναριςήσεσι, καὶ τοῖσι πόνοισι, [94] καὶ τοῖσι ξηροῖσι διαιτήμασι χρέεσθαι· ἔπειτα προσάγειν ἐξ ὀλίγων, καὶ ὀλίγοισιν. 36 Ἀλλ' οὐδὲ μέλαιναν ὁρῆν γῆν οὐδὲ κατακεκαυμένην, δοκέει ἀγαθόν· ἀλλὰ κίνδυνος ἰσχυροῦ νουσήματος ἀντιτυχεῖν καὶ θανασίμου· ξηρασίης γὰρ ὑπερβολὴν [95] σημαίνει εἶναι ἐν τῇ σαρκί. Ἀλλὰ χρὴ τούς τε πόνους ἀφελεῖν, [96] τοῦ τε σιτίου ὁκόσα ξηρά τε καὶ θερμὰ καὶ δριμέα καὶ οὐρητικά· 37 διαιτῆσθαί τε τῆς τε πτισσάνης καθέφθω τῷ χυλῷ, καὶ πᾶσι τοῖσι μαλθακοῖσι καὶ κούφοισιν ὀλίγοισι. [97] Ποτῷ χρέεσθαι ὑδαρεῖ, λευκῷ, πλείονι· λουτροῖσι πολλοῖσι θερμοῖσιν· ἀλλὰ μὴ ἄσιτος λουέσθω· μαλακευνεέτω, καὶ ῥαθυμεέτω, ψῦχος καὶ ἥλιον φυλασσέσθω. Εὔχεσθαι δὲ γῇ, καὶ Ἑρμῇ καὶ τοῖσιν ἥρωσιν. Εἰ δὲ κολυμβῆν ἐν λίμνῃ, ἢ ἐν θαλάσσῃ, [98] ἢ ἐν ποταμοῖσι δοκέει, οὐκ ἀγαθόν· ὑπερβολὴν γὰρ ὑγρασίης σημαίνει. 38 [99] Ξυμφέρει δὲ τούτῳ ξηραίνειν τῇ διαίτῃ, τοῖσί τε πόνοισι πλείοσι. Πυρέσσοντι δὲ ἀγαθόν· σβέννυται γὰρ τὸ θερμὸν ὑπὸ τῶν ὑγρῶν.

CAPUT VII.

De variæ corporum, partium, mortuorum, indumentorum formæ, somniorum judicationibus.

QUod autem quis modo consueto & ad naturam suam accommodato circum se fieri videt, neque majus, neque minus,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ τῶν τοῦ διαφόρου τῶν σωμάτων τε, καὶ τῶν μερέων, καὶ ἀποθανόντων, καὶ ἱματίων σχήματος, ὀνειροκριτικῶν.

ΟΤΙ δ' ἂν τις [100] περὶ αὐτοῦ ὁρᾷ κατὰ τρόπον γινόμενον πρὸς τὴν φύσιν τὴν ἑωυτοῦ, μήτε μείζω, μήτε ἐλάσ-

VARIÆ LECTIONES.

91 In MS. cod. sic legitur: ἐμεσάτω δὲ πρῶτον· ἵνα προσδέξηται αὖθις κατὰ μικρόν· ἀπὸ γὰρ τῆς ὑπαρχούσης κινέεται πᾶν τὸ σῶμα τῷ· δ' ἀσθενέοντι συμφέρει. *vomat autem primum, ut deinde rursus paulatim cibum assumat; ex præsenti enim* (victus ratione) *totum corpus judicatur. Ægroto autem conducit*, &c. Lindenus vero habet ἐμεσάτω δὲ πρῶτον καὶ, εἰ προσδέξηται.

92 τῇ τοιαύτῃ διαίτῃ Ald. exempl. postea μεθίςαται γὰρ ἤδη MS. cod. & pro ἀπό τινος ex Imp. Samb. emendavimus ὑπό τινος.

93 Sic scripsimus ex MS. cod. inserto τῇσιν, quod deest in editis codd.

94 καὶ τοῖσι διαιτήμασι ξηροῖσι, omisso verbo, χρῆσθαι MS. cod. Deinde in eodem cod. dicitur: ἔπειτα προσάγειν ἐξ ὀλίγων, οὐδὲ μέλαιναν ὁρῆν τὴν γῆν, οὐδὲ κατακεκαυμένην, ἀγαθόν, omissis verbis: καὶ ὀλίγοισιν. ἀλλ', & inferius verbo δοκεῖ, ante ἀγαθόν.

95 In MS. cod. legitur: σημαίνει ἐν τῇ σαρκί, omisso verbo substantivo εἶναι.

96 τοῦ τε σιτίου, ὁκόσα τε ξηρά, καὶ δριμέα, καὶ οὐρητικὰ MS. cod. omissa mentione ciborum calidorum. Postea pro διαιτῆσθαί τε, Vatic. exempl. scribunt διαιτῆσαί τε; sed perperam.

97 ποτῷ δὲ πλείονι ὑδαρεῖ λευκῷ, λουτροῖσι πολλοῖσι μὴ ἄσιτος λουέσθω. MS. cod. Nos pro vulgato χρέοντι ex Fevr. χρέεσθαι scripsimus. Æmil. Portus χρέονται, substituit.

98 MS. cod. ἢ ἐν ποταμοῖσι δοκεῖν, οὐκ ἀγαθόν.

99 συμφέρει δὲ καὶ τούτῳ ξηραίνειν τῇ διαίτῃ, τοῖσι πόνοισι πλείοσι· πυρέσσοντι δὲ ἀγαθόν, MS. cod. quam lectionem sequimur, pro vulgatis: ξυμφέρει δὲ τούτῳ τῇ διαίτῃ, τοῖσί τε πόνοισι χρῆσθαι· πυρέττοντι δὲ ἀγαθόν. MSS. Reg. scribunt, ξυμφέρει καὶ τούτῳ σημαίνει, verum perperam pro ξηραίνειν: sed tamen vestigia veræ lectionis indicant, scilicet: ξηραίνειν τῇ διαίτῃ. Interpretes ξηρῇ pro ξηραίνειν, cum vera deesset lectio, legisse videntur.

100 περὶ αὐτοῦ ὁρῇ κατὰ τρόπον γινόμενον πρὸς τὴν φύσιν ἑωυτοῦ, μήτε μέζω, μήτε ἐλάσσω, ἀγαθὸν πρὸς ὑγείην σημαίνει· καὶ ἐσθῆτα λευκὴν τὴν ὑπάρχουσαν, καὶ ὑπόδεσιν τὴν καλλίστην, ἀγαθὸν MS. cod. levi differentia.

ἐλάσσω, ἀγαθὸν πρὸς ὑγείην ἐστί. Καὶ ἐσθῆτα λευκὴν ἐνδεδύσθαι, καὶ ὑπόδεσιν τὴν καλλίστην, ἀγαθόν. [101] Ὅ, τι δ' ἂν εἴη μεῖζον τῶν μελέων, οὐκ ἀγαθόν. Ἀλλ' οὐδ', ὅπερ ἂν εἴη ἔλασσον. Καὶ χρὴ τὸ μὲν αὔξειν τῇ διαίτῃ, τὸ δὲ μειοῦν. Τὰ δὲ μέλανα [102] νοσερώτερά τε καὶ ἐπικινδυνώτερα· ἀλλὰ χρὴ μαλάσσειν καὶ ὑγραίνειν. Καὶ τὰ καινὰ μεταλλαγὴν σημαίνει. [103] Τοὺς ἀποθανόντας ὁρῇν καθαροὺς ἐν ἱματίοισι λευκοῖσιν, ἀγαθόν· καὶ λαμβάνειν τί παρ' αὐτῶν καθαρὸν, ἀγαθόν. [104] Ὑγείην γὰρ σημαίνει καὶ τῶν σωμάτων καὶ τῶν ἐσιόντων· ἀπὸ γὰρ τῶν ἀποθανόντων, αἱ τροφαὶ καὶ αὐξήσιες καὶ σπέρματα γίνονται. [105] Ταῦτα δὲ καθαρὰ εἰσέρπειν ἐς τὸ σῶμα, ὑγείην σημαίνει· [106] ἢν δὲ τοὐναντίον τις ὁρώῃ, ἢ γυμνοὺς, ἢ μελανοείμονας, ἢ μὴ καθαροὺς, ἢ λαμβάνοντάς τι, ἢ φέροντας ἐκ τῆς οἰκίης, οὐκ ἐπιτήδειον· σημαίνει γὰρ νοῦσον, τὰ γὰρ ἐσιόντα ἐς τὸ σῶμα βλαβερά. Ἀλλὰ χρὴ τοῖσι τροχοῖσί τε καὶ τοῖσι περιπάτοισιν ἀποκαθαίρεσθαι· [107] καὶ τῇ τροφῇ μαλακῇ τε καὶ κούφῃ προσάγειν, ἐμέσαντα. Ὁκόσα δὲ ἀλλόμορφα σώματα φαίνεται ἐν τοῖσιν ὕπνοισι, καὶ φοβέει τὸν ἄνθρωπον, σιτίων ἀσυνήθων σημαίνει πλησμονὴν, καὶ ἀπόκρισιν, καὶ χολέραν, καὶ νοῦσον κινδυνώδη. Ἀλλὰ χρὴ ἔμετον ποιήσασθαι, [108] καὶ προσαγαγεῖν ἐς ἡμέρας πέντε, σιτίοισιν ὡς κουφοτάτοισι μὴ πολλοῖσι, μηδὲ δριμέσι, μήτε τοῖσι ξηροῖσι, μήτε τοῖσι θερμοῖσι, καὶ τῶν πόνων τοῖσι κατὰ φύσιν μάλιστα, πλὴν τῶν ἀπὸ δείπνου περιπάτων. [109] Χρῆσθαι δὲ καὶ λουτροῖσι, καὶ θερμολουτίῃσι, καὶ ῥαθυμίῃσιν· ἥλιον δὲ καὶ ψῦχος φυλασσέσθω.

bonæ valetudinis indicium est. Veste etiam alba, & calceamento pulcherrimo 39 indutum esse, bonum. Quidquid vero in membris majus fuerit, minime bonum; sed neque quodcunque tandem minus fuerit. Et hoc quidem per victus rationem augere; illud vero imminuere oportet. Nigra autem morbosiora sunt, & periculosiora; verum emollire & humectare oportet. Nova quoque transmutationem significant. Vita functos nitidos, & in albis vestibus videre, bonum est; bonum quoque quid purum ab ipsis sumere. Corporum enim, & eorum, quæ ingeruntur, salubritatem indicat; quum a mortuis alimenta & incrementa & semina ipsa proveniant. Hæc autem pura in corpus ingredi, sanitatem denunciat. Quod si contra quis aut nudos, aut atratos, 40 aut sordidatos, aut aliquid accipientes, aut ædibus exportantes videat, minime est accommodatum; morbum enim indicat, quod quæ in corpus ingerantur, noxia sint. Verum cursibus circularibus & deambulationibus repurgari oportet, & vomitu facto alimentum molle & lene sensim adhibere. Quæcumque vero monstrosa corpora in somnis se ostendunt, & hominem territant, ciborum insuetorum repletionem, & secretionem, & choleram, ac periculosum morbum indicant. Verum vomitus procurandus, & ad dies quinque cibi quam levissimi, non multi, neque acres, neque sicci, neque calidi sensim adhibendi, & laboribus maxime ad naturam accomodatis (utendum;) præterquam deambulationibus a cœna. Balneis etiam & calidis lavacris utendum & animi æquabilitate; sol & frigus vitanda.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Ἅτινα ἀπὸ τῶν συνήθων, ἐδέσματός τε καὶ πόματος, καὶ ὄψεως ἅτινα ἀπὸ μάχης τε καὶ τῶν διαβασίων τῶν ποταμῶν, καὶ πολεμίων καὶ τεράτων ὀνειροκριτικὰ λαμβάνεται.

CAPUT VIII.

Quæ ab assuetorum esu, potu, visu; quæ a pugna, fluminum trajectionibus, hostibus & monstris somniorum interpretationes desumantur.

Ἢν [110] δὲ ἐν τῷ ὕπνῳ ἐσθίειν δοκῇ ἢ πίνειν τῶν συνήθων σιτίων ἢ πομάτων, ἔνδειαν σημαίνει τροφῆς, καὶ ψυχῆς

PEr somnum vero si quis solitos cibos aut potus sibi edere ac bibere videatur, alimenti inopiam, animique mœrorem in-

VARIÆ LECTIONES

101 ὅ, τι δ' ἂν εἴη μεῖζον τῶν μελέων, ἢ ἔλασσον, οὐκ ἀγαθόν· ἀλλὰ χρὴ, τὰ μὲν αὔξειν, *quodcunque autem ex membris majus, aut minus fuerit, neutiquam bonum: sed oportet hæc quidem augere.* MS. cod. contractius. In Aldinis exemplaribus legitur ὅ, τι δὲ ἂν εἴη μείζω τῶν μελῶν ἢ ἔλασσον, οὐκ ἀγαθόν· ἀλλ' οὐδ' ὅπερ ἂν εἴη ἐλάσσω κ. τ. λ.

102 νοσερώτερα καὶ ἐπικινδυνώτερα MS. cod. quem sequimur. Vulgati codd. νοσερώτερά τε καὶ ἐπικίνδυνα habent.

103 τοὺς δὲ ἀποθανόντας MS. cod. scribit inserto δέ.

104 ὑγείην σημαίνει MS. cod. omisso γάρ. Paulo post pro ἀποθανόντων, in MS. cod. legitur θανόντων.

105 ταῦτα γὰρ καθαρὰ ἐσέρπειν, scribitur in MS. cod.

106 ἢν δὲ τοὐναντίον τις ὁρέῃ, ἢ γυμνοὺς ex MS. cod. scripsimus, inserto ἢ ante γυμνούς. Paulo post ἢ φέροντας τῆς οἰκίης, omisso ἐκ Ald. exemplar.

107 Sic MS. cod. pro vulgatis καὶ τῇ τροφῇ τῇ μαλακῇ.

108 καὶ προσαγαγεῖν omnia exemplaria vulgata habent; in MS. Cod. autem καὶ προσάγειν scribitur eodem sensu.

109 χρῆσθαι δὲ καὶ θερμολουσίῃ, καὶ ῥαθυμίῃσιν MS. cod. omissis: λουτροῖσι, καὶ, quæ supervacua videntur.

110 ἐσθίειν δ' ἐν τῷ ὕπνῳ ἐσθίειν δοκέῃ, ἢ πίνειν τῶν συνήθων ποτῶν, ἢ σιτίων MS. cod. habet.

indicat. Carnes autem validissimæ, maximæ exuperantiæ indices sunt, debiliores vero, minoris. Quemadmodum enim id, quod editur, bonum est, ita & quod cernitur. Cibos igitur subtrahere convenit, quum alimenti exundantis id sit indicium. Quin etiam panes ex caseo & melle confecti, per somnum comesti, eadem indicant. Aquam puram (per somnum) bibere, bonum; reliqua vero omnia nocent. Quæcunque ex consuetis per quietem quis sibi cernere videtur, ea animi desiderium significant. Quæ vero perterritus fugit, sanguinis repressionem præ siccitate indicant. Corpus autem refrigerare & humectare conducit. Quod si quis aut pugnare, aut pungi, aut ab aliis vinciri sibi videtur, secretionem circuitui contrariam in corpore factam significat. Vomere igitur confert & attenuare, ac deambulare, cibisque levibus uti, & a vomitu per dies quinque eos sensim adhibere. Quin & errores, & ascensus in somnis apparentes, gravia hæc denunciant. Fluviorum transitus, hostes armati, monstra difformia, morbum aut furorem præsagiunt. His igitur conducit, qui talibus insomniis detinentur, ut cibis paucis, levibus ac mollibus utantur, & vomitibus factis, ad dies quinque leniter cibos adhibeant. Laboribus quoque multis naturæ accommodatis utendum; præterquam a cœna. Balnea calida, desidia, frigus & sol, vitanda. Qui his, velut conscripta sunt, utetur, vitam sanus deget. Atque hæc victus ratio, quantum homini consequi licuit, Diis bene juvantibus, a me est inventa.

ἀθυμίην. Κρέα δὲ, τὰ μὲν ἰσχυρότατα, μεγίστης ὑπερβολῆς· τὰ δὲ [111] ἀσθενέστερα, ἧσσον. Ὥσπερ γὰρ ἐσθιόμενον ἀγαθὸν, οὕτω καὶ ὁρώμενον. Ἀφαιρέειν οὖν τῶν σιτίων ξυμφέρει· τροφῆς γὰρ [112] ὑπερβολὴν τοῦτο σημαίνει. Ἀλλὰ καὶ ἄρτοι τυρῷ καὶ μέλιτι πεποιημένοι καθ' ὕπνους ἐσθιόμενοι, ὡσαύτως σημαίνουσιν. [113] Ὕδωρ δὲ καθαρὸν πινόμενον, ἀγαθόν· τὰ δὲ ἄλλα πάντα, βλάπτει. Ὁκόσα 45
δὲ δοκέει ὁ ἄνθρωπος θεωρέειν τῶν συνήθων, ψυχῆς ἐπιθυμίην σημαίνει. Ὁκόσα
41 δὲ φεύγει πεφοβημένος, ἐπίστασιν τοῦ αἵματος σημαίνει ὑπὸ ξηρασίης. Ξυμφέρει δὲ ψύξαι καὶ ὑγρῆναι τὸ σῶμα. Ὁκόσα δὲ ἢ μάχεται, ἢ κεντέεται, [114] ἢ συνδέεται ὑπ' ἄλλου, ἀπόκρισιν σημαίνει ὑπεναντίην [115] τῇ περιόδῳ γεγονέναι ἐν τῷ σώματι. Συμφέρει οὖν ἐμέειν καὶ ἰσχναίνειν καὶ περιπατέειν, καὶ σιτίοισι κούφοισι χρέεσθαι, καὶ προσάγειν ἐκ τοῦ ἐμέτου [116] ἐς ἡμέρας πέντε. Ἀλλὰ καὶ πλάναι καὶ ἀναβάσιες ἐκ φαντασμά- 110
των, χαλεπὰ ταῦτα σημαίνουσι. Ποταμῶν διαβάσιες, [117] καὶ ὁπλῖται, καὶ πολέμιοι, καὶ τέρατα ἀλλόμορφα, νοῦσον σημαίνει, ἢ μανίην. Ξυμφέρει [118] οὖν τοῖς ἐν τοιούτοισιν ἀλωμένοισι, σιτίοισιν ὀλίγοισι, κούφοισί τε καὶ μαλακοῖσι χρέεσθαι, καὶ ἐμέτοισι προσάγειν ἡσυχῇ, ἐπὶ ἡμέρας πέντε. Καὶ τοῖσι πόνοισι τοῖσι κατὰ φύσιν πολλοῖσι χρέεσθαι· πλὴν ἀπὸ τοῦ δείπνου. Θερμολουσίην δὲ, ῥαθυμίην, 5
ψῦχος, ἥλιον φυλάσσεσθαι. Τουτέοισι χρώμενος, ὡς γέγραπται, ὑγιαίνει τὸν βίον· καὶ εὕρηταί μοι δίαιτα, ὡς δυνατὸν εὑρέειν ἄνθρωπον ὄντα, ξὺν τοῖσι θεοῖσιν.

Variæ Lectiones.

111 Sic ex MS. cod. scripsimus, quæ lectio in Imper. Samb. & Fevr. habetur, pro ἀσθενέστερα, ἧσσω. vulgatis.

112 ὑπερβολὴν σημαίνει, καὶ ἄρτοι τυρῷ καὶ μέλιτι πεποιημένοι, ὡσαύτως σημαίνουσιν MS. cod. insertis omissis. Præterea notandum venit, καὶ μέλιτι, & melle, Scaliger. haud interpretatum fuisse.

113 ὕδωρ πινόμενον καθαρόν· οὐ βλάπτει, τὰ δ' ἄλλα πάντα, βλάπτει, *aqua pura* (in somnis) *epota non nocet: at reliqua nocent omnia.* MS. cod.

114 ἢ ξυνδέεται vulgati codd. ἢ συνδέεται Ionice MS. cod. quod prætulimus.

115 τῇ περιόδῳ γεγονέναι ἐν τῷ σώματι, MS. cod. addita præpositione ἐν, quam recepimus; deinde in eodem cod. ἐμέειν συμφέρει scribitur οὖν omisso.

116 πρὸς ἡμέρας τέσσαρας MS. cod. pro vulgatis, ἐς ἡμέρας πέντε. Paulo post φαντασμάτων in cod. omittitur.

117 καὶ ὁπλῖται, πολέμιοι, τέρατα ἀλλόμορφα, νοῦσον σημαίνει MS. cod.

118 οὖν τοῖς ἐν τοιούτοισιν ἀλωμένοισι desunt in MS. cod. Postea legitur: καὶ σιτίοισιν ὀλίγοισι, κούφοισι, μαλακοῖσι χρέεσθαι· καὶ ἐμέτοισι προσάγειν ἡσυχῇ, ἐς ἡμέρας πέντε. Καὶ σιτίοισι, καὶ πόνοισι τοῖσι κατὰ φύσιν πολλοῖσι· ἀπὸ τοῦ δείπνου. *& cibis paucis, levibus, mollibus uti; & vomitibus factis, ad dies quinque leniter cibos adhibere: & cibis, & laboribus multis natura accommodatis a cœna uti;* verum *& cibis* iterum inserit, quod abundare videtur; & labores a cœna adhibendi contrariam communi lectioni sententiam continent.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΠΕΡΙ ΤΡΟΦΗΣ ΒΙΒΛΙΟΝ.

HIPPOCRATIS DE ALIMENTO LIBER.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩΙ ΒΙΒΛΙΩΙ.

Περὶ τῶν τῆς τροφῆς γενῶν τε καὶ δυνάμεων· καὶ πρὸς τίνα αὐτὴ φέρεται μόρια· καὶ τίς εὐμετάβλητός τε καὶ δυσμετάβλητος· τίνες ταύτης ἀρχαί· τίνες, τίσιν, αἱ τροφαί· τίνες, οὔ.

ARGUMENTUM LIBRI.

De alimentorum generibus, & facultatibus; ad quas devehantur partes; quæ facilius, & quæ difficilius transmutentur; quæ eorum principia; quæ, quibus alimenta; quæ, non.

Basil. Græc. 543 pag. 110 — Foesius Sect. VI. 49. 380. — Basil. Lat. I. 353. pag. 161.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Τροφῆς εἶδος, καὶ ἰδέαι· ἑαυτῆς ἐνέργημα, καὶ δύναμις· περὶ χυλῶν ποικίλων, βλαπτόντων τε καὶ ὠφελούντων. Διαφοραὶ νούσων, καὶ τούτων τεκμήρια ἐναριθμοῦνται.

1 ΤΡΟΦΗ καὶ τροφῆς εἶδος, μία καὶ πολλαί· μία μὲν, ᾗ γένος ἕν· εἶδος δὲ, ὑγρότητι καὶ ξηρότητι· καὶ ἐν τουτέοισιν ἰδέαι, καὶ πόσον ἐστὶ, καὶ ἐς τίνα, καὶ ἐς τοσαῦτα. Αὔξει δὲ, καὶ ῥώννυσι, καὶ σαρκοῖ, καὶ ὁμοιοῖ, καὶ ἀνομοιοῖ τὰ ἐν ἑκάστοισι, κατὰ φύσιν τὴν ἑκάστου, καὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς δύναμιν.
2 Ὁμοιοῖ δὲ ἐς δύναμιν, ὁκόταν [1] κρατέῃ μὲν ἡ [2] ἐπιοῦσα· ἐπικρατέει δὲ ἡ

Tom. II.

CAPUT I.

Alimenti species ac formæ: ejusdem effectus ac vis: de varietate succorum, nocentium æque atque non nocentium. Differentiæ morborum, eorundemque signa recensentur.

1 Alimentum & alimenti species unum, & multæ; unum quidem, quatenus genus unum: species vero, humiditate, & siccitate (finitur,) in hisque formæ, & quantitas inest, & ad quædam, & ad tanta (referuntur.) Auget autem, & roborat, & carnem gignit, & assimilat, & dissimilia facit, quæ singulis insunt, pro cujusque natura, & primitus insita facultate.
2 Assimilat autem pro viribus, cum id, quod supervenit, superat; id vero, quod

M

Variæ Lectiones.

Librum de Alimento, quem licet nonnulli Auctori tribuant Philisthioni vel Pherecydi: alii Thessalo, aut Herophilo, inter genuinos collocandum judicat Mercurialis; ea tamen (inquit) est in ipso sententiarum copia, sermonis brevitas, verborum gravitas, dogmatum consonantia, simulque dictionis obscuritas, ut vere Hippocrate dignus a plerisque omnibus sit judicatus. Ac propterea Galenus quatuor commentariorum libris eum illustrare voluerit, qua mutila, & magna ex parte deturpata, vix conservata sunt. In hoc igitur libro agitur de alimentorum differentiis ac facultatibus: ad quas devehantur partes: quæ facilius, quæ difficilius transmutentur, quæ eorum principia, quæ quibus alimenta sint, quæque minime.

1 κρατέῃ ad alimentum refert Galen. uti etiam Cornarius, qui pro κρατέῃ legit κρατέεται, quum id quod superingeritur, superatur. Zuingerum itaque secuti sumus, istud ad facultatem aliunde influentem referendo. MSS. Reg. κρατήσῃ pro κρατέῃ legunt.

2 Pro vulgato ἐπιοῦσα Ald. exempl. ἐπεισιοῦσα legunt; quam lectionem sequitur Zuing. MSS. vero Reg. ἐπεισιοῦσα. Præterea eadem exemplaria scribunt, καὶ ὅταν ἐπικρατήσηται.

quod prius inerat, superat. Evanidum autem fit: interdum quidem prius tempore dissolutum, aut superappositum; quandoque vero posterius tempore dissolutum, aut superappositum. Destruit autem utrumque in tempore, & post tempus id, quod extrinsecus assidue superingestum est, & per multum temporis firmiter omnibus membris implicatum est. Et propriam quidem formam producit; priorem autem formam (commutat) est interdum, quum priores abolevit. Facultas autem alimenti pervenit, & ad os, & ad omnes ejus partes, & in nervum, & in venam, & in arteriam, & in musculum, & membranam, & carnem, & pinguedinem, & sanguinem, & pituitam, & medullam, & cerebrum, & spinalem medullam, & viscera, & omnes ipsorum partes: & protinus in calorem, & spiritum, & humorem. Alimenti (species hæ:) quod jam alit, alimentum proprie, & quod nutrimento proximum est: & quod futurum est alimentum. Principium autem omnium unum, & finis omnium unus, & idem finis, & principium: & quæcunque particulatim in alimento probe, & male disponuntur; probe quidem quæ prædicta sunt; male vero, quæ his contrarium habent ordinem. Succi varii, & coloribus & facultatibus: & in noxam, & utilitatem, & ut neque lædant, neque juvent: & plenitudine, & exuperantia, & defectu, & complicatione; aliquorum quidem, aliquorum vero non: & omnium; quod ad calorem lædunt, & juvant; quod ad frigus lædunt, & juvant: quod ad facultatem lædunt, & juvant. Facultatis autem variæ naturæ sunt. Succi corrumpentes, & totum & partem, & foris & intus. Spontanei, ac minime spontanei; nobis quidem spontanei, causa vero minime spontanei. Causæ rursus aliæ quidem manifestæ, aliæ abditæ: & aliæ quidem possibiles, aliæ impossibiles. Natura omnia omnibus sufficit. Ad hanc vero extrinsecus quidem cataplasma, illitus, inunctio, nuditas, & tegumentum totius, ac partis; calor, & frigus eadem ratione, & adstrictio, & ulceratio, morsus, & quod pin-

3 προϋπάρχουσα. " Γίνεται δὲ καὶ [3] ἐξίτηλος·
ὁτὲ μὲν ἡ προτέρη γε ἐν χρόνῳ ἀπολυθεῖσα,
ἢ ἐπιπροσεθεῖσα· ὁτὲ δὲ, ἡ ὑστεραίη ἐν χρό-
νῳ ἀπολυθεῖσα, ἢ ἐπιπροστεθεῖσα. Ἀμαυροῖ
δὲ ἑκατέρας ἐν χρόνῳ, καὶ μετὰ χρόνον
ἡ ἔξωθεν συνεχὴς ἐπεισκριθεῖσα, καὶ
ἐπὶ πολλὸν χρόνον στερεμνίως πᾶσι τοῖσι
μέλεσι διαπλακεῖσα. [4] Καὶ τὴν μὲν
ἰδίην ἰδέην ἐξεβλάστησε· τὴν δὲ προ-
4 τέρην ἰδέην ἐξαλλάττει· " ἔστιν
ὅτε, καὶ τὰς προτέρας ἐξημαύρωσε.
Δύναμις δὲ τροφῆς ἀφικνέεται, καὶ ἐς
ὀστέον, καὶ πάντα τὰ μέρεα αὐτοῦ, καὶ
ἐς νεῦρον, καὶ ἐς φλέβα, καὶ ἐς ἀρτη-
ρίην, καὶ ἐς μῦν, καὶ ἐς ὑμένα, καὶ σάρ-
κα, καὶ πιμελὴν, καὶ αἷμα, καὶ φλέγ-
μα, καὶ μυελὸν, καὶ ἐγκέφαλον, καὶ νω-
τιαῖον, καὶ τὰ ἐντοσθίδια, καὶ πάντα τὰ
μέρεα αὐτῶν· καὶ δὴ ἐς θερμασίην,
5 καὶ πνεῦμα, κατὰ ὑγρασίην. " [5] Τρο-
φῆς δὲ τὸ τρέφον, τοῦτο τροφὴ, καὶ
οἷον τροφὴ· καὶ τὸ μέλλον τροφή.
Ἀρχὴ δὲ πάντων μία, καὶ τελευτὴ πάν-
των μία, καὶ ἡ αὐτὴ τελευτὴ, καὶ ἀρ-
χή· καὶ ὅσα κατὰ μέρος, ἐν τροφῇ κα-
λῶς καὶ κακῶς διοικέεται· καλῶς μὲν,
ὅσα προείρηται· κακῶς δὲ, ὅσα τούτοισι
τὴν ἐναντίαν ἔχει τάξιν. Χυλοὶ ποικίλοι,
καὶ χρώμασι, καὶ δυνάμεσι· καὶ ἐς βλά-
βην, καὶ ἐς ὠφελείην· καὶ οὔτε βλάπτειν,
οὔτε ὠφελέειν· καὶ πλήθει, καὶ ὑπερβο-
λῇ, καὶ ἐλλείψει, καὶ διαπλοκῇ· ὧν μὲν,
6 ὧν δὲ οὔ· " καὶ πάντων· [6] ἐς θερμα-
σίην βλάπτει, καὶ ὠφελέει· εἰς ψύξιν
βλάπτει, καὶ ὠφελέει· εἰς δύναμιν βλά-
πτει, καὶ ὠφελέει. Δυνάμιος δὲ ποικίλαι
φύσιες. Χυλοὶ φθείροντες, καὶ ὅλον καὶ
7 μέρος, καὶ ἔξωθεν, καὶ ἔνδοθεν. " Αὐτό-
8 ματοι, καὶ οὐκ αὐτόματοι· " ἡμῖν
μὲν αὐτόματοι, αἰτίῃ δ' οὐκ αὐτόματοι.
Αἰτίη δ' αὖ, τὰ μὲν δῆλα, τὰ δ' ἄδη-
λα· καὶ τὰ μὲν δυνατὰ, τὰ δ' ἀδύνατα.
9-10 " Φύσις ἐξαρκέει [7] πάντα πᾶσιν. " Ἐς δὲ
ταύτην ἔξωθεν μὲν κατάπλασμα, κατάχρι-
11 σμα, ἄλειμμα, γυμνότης [8] " καὶ σκέπη ὅλου,
καὶ μέρεος· θέρμη, καὶ ψύξις κατὰ τὸν αὐτὸν
λόγον καὶ στύψις, καὶ ἕλκωσις, καὶ δηγμὸς, καὶ
λι-

VARIÆ LECTIONES.

3 ἐξίτηλος heic significat *evanidum*, *exolescens*, diciturque de Alimentis, nullum incrementum conferentibus. Hunc locum exprimere videtur Erotianus, cum illi ἐξίτηλος, ἀσθενὴς exponitur apud Hippocratem: quem secutus est Cornar. qui ἐξίτηλος γίνεται, *exile fit*, dixit. Plura Foes. in sua Oeconomia, voce Ἐξίτηλος.

4 Hunc locum sic legit Claudius Galenus: καὶ τὴν μὲν ἰδίην ἐξεβλάστησε, μεταβάλλει τε τὴν ἀρχαίαν, καὶ καταφέρεται· τρέφει δὲ πεπεμμένη· τὴν δὲ προτέρην ἰδέην ἐξαλλάττει· ἔστιν ὅτε καὶ τὰς προτέρας ἐξημαύρωσε. i. e. *& ideam quidem producit; commutat priscam, & descendit; alit vero concoctum. Ideam autem priorem commutat: est interdum, quum priorem hebetavit.* Cæterum videntur quædam in margine addita, in contextum postea irrepsisse. Hic porro notandum venit Imp. Samb. cod. ἰδέην delere post προτέρην; postea pro προτέρας, cum Zuingero ὑστέρας scripsimus; sensus enim hanc emendationem postulat. Siquidem paulo ante ὑστέρης in singulari meminit, cum singula membra singularem habeant tertiam hanc concoctionem. Zuing. in Com. pag. 316.

5 Præsentem locum adducit Gal. Libr. III. de temper. Cap. 2. & Libr. I. de facultate natur. capit. IX. & Libr. I. de sanitate tuenda Cap. XV. atque alibi. Τροφῆς (subintellige εἴδη) καὶ τὸ τρέφον (quod jam actu nutrit) τοῦτο τροφὴ (κατ' ἐξοχὴν dicitur) Zuinger. & ita nos interpretari censuimus.

6 Imper. Samb. cod. ἐς θερμασίην καὶ βλάπτει habet, quæ lectio stare potest.

7 πανταχοῦ legit Gal. pro πάντα πᾶσιν, eodem sensu.

8 Hunc locum paulo aliter legisse videtur Gal. Libr. I. de diebus judicat. ἐμβροχὴ ὅλου τε καὶ μέρεος. Ibid. Aldina & Vatican. exempl. ἄλειμμα, γυμνότης καὶ ὅλου, καὶ μέρεος, omisso σκέπη, quam lectionem secutus est Calvus, & Gal. in suis comment. & Cornar.

[9] λίπασμα: "Ἔνδοθεν δὲ, τινά τε τῶν εἰρη-
μένων, καὶ ἐπὶ τούτοισιν αἰτίη ἄδηλος, καὶ
μέρει, καὶ ὅλῳ, τινί τε, καὶ οὐ τινί.
Ἀποκρίσιες κατὰ φύσιν, κοιλίης, οὔρων,
ἱδρῶτος, πτυάλου, μύξης, ὑστέρης, καθ'
αἱμοῤῥοΐδα," [10] θύμον, λέπρην, φῦμα,
καρκίνωμα· ἐκ ῥινῶν, ἐκ πνεύμονος, ἐκ
κοιλίης, ἐξ ἕδρης, ἐκ [11] καυλοῦ, κα-
τὰ φύσιν, καὶ παρὰ φύσιν. Αἱ διακρί-
σιες τούτων ἄλλοισι πρὸς ἄλλον λόγον, ἄλ-
λοτε, καὶ ἀλλοίως. [12] Μία φύσις ἐστὶ ταῦτα
πάντα, καὶ οὐ μία· πολλαὶ φύσιές εἰσι ταῦ-
τα πάντα, καὶ οὐ μία. Φαρμακείη ἄνω, καὶ
κάτω· καὶ οὔτε ἄνω, οὔτε κάτω. "Ἐν
τροφῇ φαρμακείη, ἄριστον· ἐν τροφῇ φαρ-
μακείη, φλαῦρον. Φλαῦρον καὶ ἄριστον πρός τι.
Ἕλκος, ἐσχάρη, αἷμα, πύον, ἰχὼρ, λέ-
πρη, πίτυρον, ἀχὼρ, λειχὴν, ἀλφὸς,
ἔφηλις, ὁτὲ μὲν βλάπτει, ὁτὲ δὲ ὠφε-
λέει· ὁτὲ δὲ οὔτε βλάπτει, οὔτε
ὠφελέει. Τροφὴ, οὐ τροφή· ἢν μὴ
οἷόν τε ᾖ τρέφεσθαι, [13] οὔνομα τροφή.
ἔργον δὲ, οὐχί· ἔργον τροφὴ, οὔνομα δὲ,
οὐχί. Ἐς τρίχας τροφὴ, καὶ ἐς ὄνυ-
χας, καὶ ἐς τὴν ἐσχάτην ἐπιφανείην
ἔνδοθεν ἀφικνέεται. " Ἔξωθεν τροφὴ ἐκ
τῆς ἐσχάτης ἐπιφανείης ἐνδοτάτω ἀφικνέ-
εται·" ξύῤῥοια μία, ξύμπνοια μία.
Ξυμπαθέα πάντα, κατὰ μὲν οὐλομελίην
πάντα· κατὰ μέρος δὲ, τὰ ἐν ἑκάστῳ
μέρει μέρεα πρὸς τὸ ἔργον. Ἀρχὴ μεγάλη
εἰς ἔσχατον μέρος ἀφικνέεται· ἐξ ἐσχά-
III του μέρεος εἰς ἀρχὴν μεγάλην ἀφι-
κνέεται·" Μία φύσις, εἶναι καὶ μὴ εἶναι.
Νουσῶν διαφοραὶ, ἐν τροφῇ, ἐν πνεύ-
ματι, ἐν θερμασίῃ, ἐν αἵματι, ἐν φλέγ-
ματι, ἐν χολῇ, ἐν χυμοῖσιν, ἐν σαρκὶ,
ἐν πιμελῇ, ἐν φλεβὶ, ἐν ἀρτηρίῃ, ἐν
νεύρῳ, μυῒ, ὑμένι, ὀστέῳ, ἐγκεφάλῳ,
νωτιαίῳ, μυελῷ, στόματι, γλώσσῃ, στο-
μάχῳ, κοιλίῃ, ἐντέροισι, φρεσὶ, περι-
τοναίῳ, ἥπατι, σπληνὶ, νεφροῖσι, κύστεϊ,
μήτρῃ, δέρματι· ταῦτα πάντα, καὶ καθ'
ἓν, καὶ κατὰ μέρος· μέγεθος αὐτῶν, μέγα,
καὶ οὐ μέγα. Τεκμήρια·" [14] γαργαλι-
σμὸς, ὀδύνη, ῥῆξις, γνώμη, ἱδρὼς, οὔρων

guefacit. Intrinsecus vero, & quædam præ-
dictorum, & præterea causa abdita, & parti,
& toti, & alicui, & non alicui. Excretiones
secundum naturam, ventris, urinarum, su-
doris, sputi, muci, uteri, per hæmorrhoidas,
12 thymum, lepram, tuberculum, cancrum: e
naribus, ex pulmone, ex ventre, ex sede, ex
cole, secundum naturam, & præter naturam.
Horum discrimina aliis alia ratione, alibi,
& aliter. Una natura sunt hæc omnia, & non
una; multæ naturæ sunt hæc omnia, & non
una. Purgans medicamentum sursum, & de-
orsum; & neque sursum, neque deorsum. In
13 alimento medicamentum purgans, optimū;
in alimento medicamentum purgans, ma-
lum. Malum & optimum ad aliquid referun-
tur. Ulcus, crusta, sanguis, pus, sanies, lepra,
furfur, ulcera capitis manantia, impetigo,
vitiligo, maculæ solares, interdum lædunt,
interdum juvant: interdum neque lædunt,
neque juvant. Alimentum, non alimentum;
nisi alere queat, nomine alimentum, re au-
tem minime; re alimentum, nomine vero non
item. Alimentum in pilos, & in ungues, &
in extimam superficiem ab internis parti-
14 bus pervenit. Ab externis partibus ali-
mentum ab extima superficie ad intima
15 pervenit: confluxio una, conspiratio una.
Consentientia omnia, ad universam quidem
compagem, omnia: ad particularem vero,
partes in unaquaque parte ad opus. Prin-
cipium magnum in ultimam partem per-
venit; ex ultima parte ad principium ma-
16 gnum pervenit. Una natura, esse & non esse.
Morborum differentiæ, in alimento, in spiri-
tu, in calore, in sanguine, in pituita, in
bile, in humoribus, in carne, in pingue-
dine, in vena, in arteria, in nervo, mu-
sculo, membrana, osse, cerebro, spinali
medulla, ore, lingua, gula, ventriculo,
intestinis, septo transuerso, peritonæo,
jecore, liene, renibus, vesica, utero,
cute: hæc omnia tum sigillatim, tum
per partes; magnitudo ipsorum, magna,
17 & non magna. Signa: titillatio, dolor,
ruptio, mens, sudor, urinarum sedimen-
tum,

VARIÆ LECTIONES.

9 Cornarius διάβρωσις, aut aliquid simile legit, cum *corrosio* dixit, pro λίπασμα. An potius colliquationem pinguedinis intelligit, quam alibi σύντηξιν vocat?

10 Θύμιον legisse videtur Gal. Est autem θύμος tuberculum carnosum instar verrucæ, ad cutem latius, supra tenue, subdurum, & in summo perasperum. Id, qua summum, colorem floris thymi repræsentat; unde ei nomen est: ibique facile finditur, & cruentatur; nonnunquam aliquantum sanguinis fundit: fereque citra magnitudinem fabæ Ægyptiæ est: raro majus, interdum perexiguum. Modo autem unum, modo plura nascuntur, vel in palmis, vel in inferioribus pedum partibus: pessima tamen in obscœnis sunt; maximeque ibi sanguinem fundunt. Corn. Cels. cap. 28. Libr. V.

11 καυλὸς hoc in loco mihi videtur accipi pro pene seu membro virili, quemadmodum exponit Galenus Libr. XIV. de usu Part. cap. 12. unde & fortassis Latinum *coles*, in quem sensum sumsisse videtur Celsus Libr. VI. cap. 18. Præterea καυλὸς, *virga* etiam exponitur Polluci.

12 Sic omnia exemplar. habent. Lindenus vero μία φύσις ἐστὶ ταῦτα πάντα, καὶ οὐ πολλαί· πολλαὶ φύσιές εἰσι ταῦτα πάντα, καὶ οὐ μία, quæ lectio non est aspernanda.

13 οὔνομα τροφή· ἔργον δὲ οὐχί. Post hæc verba Lindenus legit: ἢν δὲ οἷόν τε τρέφεσθαι, quam lectionem sequitur Cornar.

14 Hunc locum mihi subindicare videtur Erot. in suo Onomastico, ubi γαργαλισμοῦ exponens γάργαλον, & γαργάλην, ἐρεθισμὸν dici, scribit, hoc est, pruritum quemdam, ἀπὸ τῶν πακητιουσῶν γυναικῶν εἰλημμένης τῆς λέξεως, *a mulieribus libidine prurientibus deducta dictione.* Attamen γαργαλισμὸς scribendum esse videtur, notante Fœsio in Oecon. Hesychio γαργαλισμὸς κίνησις σώματος, *corporis pruritus & motus quidam*, dicitur.

tum, quies, jactatio, visus, imaginationes, morbus regius, singultus, morbus comitialis, sanguis integer, somnus; & ex his, & ex aliis quæ secundum naturam sunt: & quæcunque ejusmodi cætera ad noxam, & utilitatem tendunt. Labores totius & partis, & magnitudinis signa; alterius quidem ad majus, alterius vero ad minus; & ex utrisque ad majus, & ex utrisque ad minus. Dulce, non dulce; dulce facultate, ut aqua; dulce gustu, ut mel. Signa utrorumque, ulcera, oculi, & gustus; & in his magis, & minus. Dulce ad aspectum, & in coloribus, & in aliis mixturis dulce magis, & minus.

ὑπόστασις, ἡσυχίη, ῥιπτασμὸς, [15] ὄψιες,
18 Φαντασίαι, ἴκτερος, λυγμὸς, " ἐπιληψίη, αἷμα ὁλοσχερὲς, ὕπνος· καὶ ἐκ τούτων καὶ ἐκ τῶν ἄλλων τῶν κατὰ φύσιν· καὶ ὅσα ἄλλα τοιουτότροπα ἐς βλάβην, καὶ ἐς ὠφελίην ὁρμᾷ. Πόνοι ὅλου, καὶ μέρεος, καὶ μεγέθους σημήϊα, τοῦ μὲν ἐς τὸ μᾶλλον, τοῦ δὲ ἐς τὸ ἧσσον· καὶ ἀπ' ἀμφοτέρων ἐς τὸ μᾶλλον, καὶ ἀπ' ἀμφοτέρων ἐς τὸ ἧσσον.
19 Γλυκὺ, οὐ γλυκύ· γλυκὺ ἐς δύναμιν, " [16] οἷον ὕδωρ· γλυκὺ ἐς γεῦσιν, οἷον μέλι. Σημεῖα ἑκατέρων, ἕλκεα, ὀφθαλμοὶ, καὶ γεύσιες· καὶ ἐν τούτοισι τὸ μᾶλλον, καὶ τὸ ἧσσον. [17] Γλυκὺ ἐς τὴν ὄψιν, καὶ ἐν χρώμασι, καὶ ἐν ἄλλησι μίξεσι γλυκὺ μᾶλλον καὶ ἧσσον.

CAPUT II.

De perspiratione, aliisque speciebus alimenti; in quibus etiam de dispositione athletica, deque cibo juvenum, senumque.

Corporis raritas ad perspirationem, quibus amplius fertur, salubrius; quibus vero minus, insalubrius. Densitas corporis ad perspirationem, quibus minus aufertur, morbosum. Qui probe perspirant, imbecilliores, & salubriores sunt, & facile reconvalescunt. Qui male perspirant, priusquam ægrotent, robustiores sunt: ubi vero in morbum inciderint, difficilius sanescunt. Hæc autem, & toti, & parti (attribuuntur.) Pulmo contrarium corpori alimentum trahit; reliqua vero omnia idem. Principium alimenti spiritus, nares, os, guttur, pulmo, reliquaque perspiratio. Principium alimenti, tum humidi tum sicci, os, gula, ventriculus: antiquius autem alimentum per abdomen, umbilicus. Radix venarum jecur; radix arteriarum, cor; ab his & sanguis, & spiritus in omnia aberrat, & calor per hæc meat. Facultas una, & non una; quæ hæc omnia & diversa gubernat. Alia quidem ad vitam totius, & partis; alia vero ad sensum totius, & partis. Lac alimentum (est iis,) quibus secundum naturam alimentum est; aliis vero minime. Alii autem sunt, quibus vinum ali-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ διαπνοῆς, καὶ ἄλλων ἰδέων τροφῆς· ἔνθα καὶ περὶ ἀθλητικῆς διαθέσεως, καὶ περὶ σιτίου νέων τε, καὶ γερόντων.

20 [18] Ἀραιότης " σώματος ἐς διαπνοὴν, οἷσι πλέον φέρεται, ὑγιεινότερον· οἷσι δὲ ἔλαττον, νοσερώτερον. Πυκνότης σώματος ἐς διαπνοὴν, οἷσιν ἔλαττον ἀφαιρέεται, νοσερόν. Οἱ διαπνεόμενοι καλῶς, ἀσθενέστεροι, καὶ ὑγιεινότεροι, καὶ εὐανάσφαλτοι. Οἱ διαπνεόμενοι κακῶς, πρὶν ἢ νοσέειν, ἰσχυρότεροι· νοσήσαντες δὲ, δυσανάσφαλτοι.
21 Ταῦτα δὲ καὶ ὅλῳ, καὶ μέρεϊ. " Πνεύμων ἐναντίην σώματι τροφὴν ἕλκει· τὰ
22 δ' ἄλλα πάντα τὴν αὐτήν. " Ἀρχὴ τροφῆς πνεύματος, ῥῖνες, στόμα, βρόγχος,
23 πνεύμων, καὶ ἡ ἄλλη [19] διαπνοή. " Ἀρχὴ τροφῆς καὶ ὑγρῆς καὶ ξηρῆς, στόμα, στό-
24 μαχος, κοιλίη· " ἡ δὲ ἀρχαιοτέρη τροφὴ,
25 [20] διὰ τοῦ ἐπιγαστρίου, ὀμφαλός. " Ῥίζωσις φλεβῶν, ἧπαρ· ῥίζωσις ἀρτηριῶν, καρδίη· ἐκ τουτέων ἀποπλανᾶται ἐς πάντα αἷμα, καὶ πνεῦμα, καὶ θερμασίη διὰ τούτων φοιτᾷ.
26 " Δύναμις μίη, καὶ οὐ μίη· ἢ πάντα ταῦτα, καὶ ἑτεροῖα διοικέεται. Ἡ μὲν ἐς ζωὴν ὅλου, καὶ μέρεος· ἡ δὲ ἐς αἴσθησιν ὅλου, καὶ μέρεος. Γάλα τροφὴ, [21] οἷσι τροφὴ κατὰ φύσιν· ἄλλοισι δὲ οὐχί. [22] Ἄλλοισι δὲ, οἷσιν οἶνος τροφὴ, καὶ οἷσιν οὐχί.

Variæ Lectiones.

15 MSS. Reg. legunt: ὄψιες, στάσιες, φαντασίαι. & pro ἐπιληψίη, Calvus λειποψυχίη *defectus animi* legisse videtur.

16 οἷον γλυκὺ ὕδωρ, *sicuti dulcis aqua* Calv. ex Vat. MSS. Ibidem ὀφθαλμοὶ, καὶ ἐν τοῖσι δὲ τὸ μᾶλλον, καὶ ἐν τοῖσι δὲ τὸ ἧσσον MS. Cod. Vat. omissis καὶ γεύσιες, *& gustus*, quam lectionem secutus est Calv.

17 γλυκὺ ἐς τὴν ὄψιν, dulce ad visum mihi videtur ab Hipp. dictum illud, quod κατ' ἀναλογίαν, dulce vocatur; nam per similitudinem quandam ad saporem, quibus color dulcis, & similiter quidam sonus nuncupatur; imo, ut asserit Gal. in 2. de loc. affect. non defuerunt etiam, quibus dolores aliquos, dulces nominare placuerit. Quomodo enim certo ex coloribus sapores dignoscantur (ut interpretatur Fraeantianus) videre nequeo: tanto minus ex illius verbis, inquit Mercurialis, in notis ad hunc locum.

18 Hunc locum egregie dilucidavit immortalis memoriæ Sanctorius in sua Statica medicina.

19 Pro διαπνοὴ Galenus legit ἀναπνοὴ libr. περὶ χρείας ἀναπνοῆς. & Libr. II. de Placit. Hipp. & Plat. hanc sententiam explicat; ubi & eadem fere a Gal. scribuntur, quæ in comment. in hanc sententiam.

20 Galen. libr. de uteri conceptu, quo probat animal esse, quod utero continetur, ubi δι' ἐπιγαστρίου ὀμφαλοῦ legitur: ibique non solum fœtum per umbilicum nutriri vult; sed ore etiam alimentum sugere, ex Hipp. libr. περὶ φύσ. παιδ. Mercurial. in not.

21 Sic legimus cum Cornar. & Zuingero, omisso γάλα post οἷσιν; siquidem subintelligitur: & hæc lectio notatur in Imp. Corn. codice.

22 καὶ ἄλλοισι Imp. Samb. Cod. & MSS. Reg. Ibid, καὶ παρὰ χώρην Imp. Sambuci cod. παρὰ χώρην, deleto καί.

οὐχί· καὶ σάρκες, καὶ ἄλλαι ἰδέαι
τροφῆς πολλαί· καὶ κατὰ χώρην, καὶ
ἐθισμόν. " Τρέφεται δὲ τὰ μὲν ἐς 27
αὔξησιν, καὶ ἐς τὸ εἶναι· τὰ δὲ ἐς τὸ εἶναι
μόνον, ὡς γέροντες· τὰ δὲ πρὸς τού-
των, καὶ ἐς ῥώμην. " [23] Διάθεσις 28
ἀθλητικὴ οὐ φύσει· ἕξις ὑγιεινὴ κρείσσων
ἐν πᾶσι. " Μέγα, [24] τὸ ποσὸν εὐστό- 29
χως ἐς δύναμιν ξυναρμοσθέν. Γάλα καὶ
αἷμα, τροφῆς πλεονασμός. " Περίοδοι ἐς 30
πολλὰ σύμφωνοι, ἐς ἔμβρυον, καὶ ἐς τὴν
τούτου τροφήν. Αὖθις δ' ἄνω ῥέπει, ἐς
γάλα, καὶ ἐς τροφὴν, καὶ ἐς βρέφος. " Ζω- 31
οῦται τὰ μὴ ζῶα· ζωοῦται τὰ ζῶα· ζωοῦ-
ται τὰ μέρεα τῶν ζώων. " [25] Φύσιες πάν- 32
των ἀδίδακτοι. Αἷμα ἀλλότριον, ὠφέλι-
μον· αἷμα ἴδιον, ὠφέλιμον· αἷμα ἀλλό-
τριον, [26] βλαβερόν· αἷμα ἴδιον, βλαβερόν.
Χυμοὶ ἴδιοι, βλαβεροί· χυμοὶ ἀλλότριοι, βλα-
βεροί· χυμοὶ ἀλλότριοι ξυμφέροντες· χυ-
μοὶ ἴδιοι, ξυμφέροντες· τὸ ξύμφωνον, διά-
φωνον· τὸ διάφωνον, ξύμφωνον. Γάλα ἀλ-
λότριον, ἀστεῖον· γάλα ἴδιον, βλαβερόν· γά-
λα ἀλλότριον, βλαβερόν· γάλα ἴδιον, ὠφέ-
λιμον. " Σιτίον νέοισιν [27] ἀκροσαπές· γέ- 33
ρουσι δὲ ἐς τέλος μεταβεβλημένον· ἀκμά-
ζουσιν, ἀμετάβλητον. " Ἐς τύπωσιν, τριή- 34
κοντα πέντε, ἥλιοι· ἐς κίνησιν, ἑβδομή-
κοντα· ἐς τελειότητα, διακόσιοι καὶ δέκα.
Ἄλλοι δὲ φασὶν ἐς μορφὴν, τεσσαράκοντα
πέντε. Ἐς κίνησιν, ἑβδομήκοντα ἕξ. Ἐς ἔξο-
δον, διακόσιοι καὶ δέκα. Ἄλλοι πεντήκοντα ἐς
ἰδέην. Ἐς πρῶτον ἅλμα, ἑκατόν. Ἐς τελειό-
τητα, [28] τριακόσιοι. Ἄλλοι " ἐς διάκρι- 35
σιν, τεσσαράκοντα. Ἐς μετάβασιν, ὀγδοή-
κοντα. Ἐς ἔκπτωσιν, διακόσιοι καὶ τεσσαρά-
κοντα. " [29] Ἔστι δὲ, καὶ οὐκ ἔστιν ὀκτάμηνος 36
γέννησις· " γίνεται γὰρ ἐν τούτοισι καὶ 37
πλείω, καὶ ἐλάσσω· καὶ ὅλον καὶ κατὰ μέρος·
καὶ εἴπομεν δὲ καὶ πλέω πλεόνων, καὶ ἐλάσσω
ἐλασσόνων. Οὐ πολλὸν δὲ πλείω ἢ ἐλάσσω·
τὰ δὲ ἐλάσσω τοσαῦτα, καὶ ὅσα ἄλλα τού-
τοισιν ὅμοια.

mentum eſt; alii quibus non: & carnes, & aliæ multæ ſpecies alimenti: & pro regione, & conſuetudine. Aluntur ſane quædam ad incrementum, & ut ſint; quædam ut ſint ſolum, uti ſenes; quædam vero ſupra hæc, etiam ad robur. Affectio athletica non eſt natura: habitus ſalubris melior in omnibus. Ardua res eſt, quantitas proba conjectura ad vires accommodata. Lac, & ſanguis, alimenti ſunt redundantia. Circuitus ad multa conſoni, ad fœtum, ejusque alimentum. Rurſus autem ſurſum tendit ad lac, & in alimentum, & ad infantem. Animantur quæ non ſunt animalia; animantur animalia; animantur animalium partes. Naturæ omnium a nullo edoctæ ſunt. Sanguis alienus, utilis; ſanguis proprius, utilis; ſanguis alienus, noxius: ſanguis proprius, noxius. Humores proprii, noxii; humores alieni, noxii: humores alieni conferentes; humores proprii conferentes: conſonum, diſſonum eſt; diſſonum, conſonum eſt. Lac alienum, bonum; lac proprium, noxium; lac alienum noxium; lac proprium, utile. Cibus junioribus parum immutatus; ſenibus ſumme immutatus; ætate vigentibus, haud immutatus. Ad conformationem ſoles trigintaquinque; ad motum ſeptuaginta; ad perfectionem ducenti decem. Alii vero tradunt, ad formam, quadraginta quinque. Ad motum, ſeptuaginta ſex. Ad exitum ducenti decem. Alii ad ſpeciem quinquaginta. Ad primum ſaltum, centum. Ad perfectionem, trecenti. Alii ad diſtinctionem, quadraginta. Ad tranſitum, octoginta. Ad elapſum, ducenti quadraginta. Eſt autem & non eſt octimeſtris generatio; naſcuntur autem in his, & plures, & pauciores: & ex toto, & ex parte: dicimus etiam plures pluribus, & pauciores paucioribus. Neque vero multo plures quam pauciores; at pauciores tot, & quæcunque alia his ſimilia.

Variæ Lectiones.

23 *διαθέσιος ἀθλητικῆς οὐ φύσει; ἕξις ὑγιεινὴ κρείσσων* legit Gal. ex hoc libr. Libro vero ad Thraſybulum, num ars ſanit. tuendæ ad Medicin. pertineat. *ἐν πᾶσι*, *in omnibus*, hoc in loco non legit Galen. ſed ſequentibus addidit; contra tamen, notante Fœſio, omnium codd. fidem.

24 Hujus dicti Galen. ab initio Libr. *περὶ τέχνης* ad Glauconem meminit hiſce verbis: *καὶ μὲν δὴ καὶ ὅτι μέγα τὸ ποσὸν εὐστόχως ξυναρμοσθὲν ἐς δύναμιν, ὁ αὐτὸς ἀνὴρ ἔγραψεν*, ad auxiliorum medicorum quantitatem referendo.

25 Quod hic ait Hippocrates *φύσιες πάντων ἀδίδακτοι*, *naturæ omnium a nullo edoctæ ſunt*, a Galeno maxime citatur lib. I. c. 3. de uſu partium in principio; quæ ſententia (inquit Mercurialis in notis) cum nullo modo, alio loco Hipppocratis, ita expreſſa habeatur; hinc captam fuiſſe putandum. Demonſtrat autem ibi Galenus particulæ, *πάντων*, *omnium*, adjugendum *ζώων*, *animalium*. Sed nihil immutandum eſſe arbitramur. Deinde Galenus Libr. de uteri conceptu hunc locum quoque indicare videtur, ubi *φύσιες πάντων ἀδίδακτοι* legitur. Libr. vero Epid. VI. comment. 5. *φύσιες ζώων ἀδίδακτοι*, legit.

26 *αἷμα ἀλλότριον φλαῦρον* legit Servin. eodem ſenſu.

27 *ἀκροσαπὲς τὸ ἐπιπολῆς μεταβεβληκὸς* exponitur Gal. in Exegeſi, *in ſummo ac ſuperficie immutatum*; ſed melius *ἐπὶ βραχὺ*; Varinus interpretatur *ἐπιπολῆς*, ſignificatque quod parum; aut leviter immutatum eſt; ac in ſuperficie putredinem contraxit.

28 Sic MS. Vatic. legunt; quæ lectio probatur; addito *ἄλλοι*, *alii*.

29 Sic legimus ex Gellio libr. III. cap. 16. Noct. Attic. quam lectionem probat Mercurial. Var. Lect. Libr. IV. cap. 10. pro vulgatis: *οὐκ ἔστι, καὶ ἔστι*. Præterea notat Sabinus Medicus, referente Aul. Gellio, qui Hippocratem commentariis illuſtravit, id tam obſcure, atque præciſe, tamque adverſum dictum eſſe hiſce verbis: *ἔστι δὲ ὡς θνήσκοντα μὲν ταῦτα· καὶ ἔστιν οὖν φαντασίᾳ μὲν παραυτίκα ὄντα· δυνάμει δὲ οὐκ ἔστι*, id eſt, *apparent quidem ut viventia poſt abortum; non ſunt autem, utpote morientia ſtatim: & ſunt quidem nunc imaginatione; poteſtate vero, non ſunt*, quia non poſſunt vivere. Quæ verba Foeſio accipi videntur de non ſatis determinato, ac medicorum reſcriptis ſtato geſtationis fœtuum, aut partus tempore, ac de varia menſium partus numerandi ratione.

CAPUT III.

Alimentum ossium, narium, maxillarum & bujusmodi: alimenti conversio.

OSsium alimentum ex fractura: naso bis quinque; maxillæ vero, & claviculæ, & costis duplicia: cubito triplicia; tibiæ, & brachio quadruplicia: femori quintuplicia; & si quid in his plus, aut minus potest. Sanguis fluidus, & sanguis solidus; sanguis fluidus, nobilius: sanguis solidus, ignobilius. Ad aliquid omnia mala & bona (referuntur.) Via sursum, deorsum, una. Facultas alimenti melior, quam moles. Moles alimenti melior, quam facultas, & in humidis & in siccis. Detrahit, & apponit idem: huic quidem detrahit: illi vero apponit idem. Venarum pulsationes & respiratio, pro ætate, consentiunt & dissentiunt: & morbi & sanitatis sunt indicia: magisque sanitatis quam morbi: & morbi magis, quam sanitatis: spiritus enim etiam alimentum est. Humidum alimentum facilius transmutatur, quam siccum: alimentum siccum facilius, quam humidum transmutatur. Quod difficile alteratur, difficile consumitur: quod facile apponitur, facile consumitur. Et quicunque celeri appositione indigent, iis humidum medicamentum ad resumendas vires optimum. Quicunque vero adhuc celeriore, per olfactum. Quibuscunque vero tardiore appositione opus est, solido cibo. Musculi solidiores difficilius reliquis colliquescunt, excepto osse & nervo. Quæ exercitata sunt ægre immutantur, ipsaque in suo genere seipsis, quam pro natura, valentiora sunt; ideo ipsa se ipsis ægrius colliquescunt. Pus ex carne, purulentum ex sanguine, & ex reliquo humore. Pus ulceris alimentum; pus venæ & arteriæ alimentum; medulla, ossis alimentum; ideo callo firmatur. Facultas omnia auget, & alit, & propagat. Humiditas alimenti vehiculum, est.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Τροφὴ ὀςέων, ῥίνων, γνάθων καὶ ὁμοίων τούτων· τῆς τροφῆς μεταβολή.

38 ΟΣτέων " τροφὴ ἐκ κατήξιος· ῥινὶ δὶς
πέντε· γνάθῳ δὲ, καὶ κληίδι, καὶ πλευρῇσι, διπλάσιαι· πήχει, τριπλάσιαι·' κνήμῃ, 40
καὶ βραχίονι τετραπλάσιαι· μηρῷ, πενταπλάσιαι· καὶ εἴ τι ἐν τούτοισι δύναται πλέον,
ἢ ἔλασσον. Αἷμα ὑγρὸν, καὶ αἷμα ςερεόν· αἷμα ὑγρὸν, ἀςεῖον· αἷμα ςερεὸν, φλαῦρον.
39 " Πάντα δὲ τὰ φλαῦρα καὶ ἀςεῖα, πρός τι.
Ὁδὸς ἄνω, κάτω, μίη. Δύναμις τροφῆς κρέσσων, ἢ ὄγκος. Ὄγκος τροφῆς κρέσσων, ἢ δύναμις, καὶ ἐν ὑγροῖσι, καὶ ἐν
40 ξηροῖσιν. Ἀφαιρέει, " καὶ προςίθησι [30]
τὸ αὐτό· τῷ μὲν ἀφαιρέει· τῷδε, προςίθησι τὸ αὐτό. [31] Φλεβῶν διασφύξιες,
41 " καὶ ἀναπνοὴ ' [32] πνεύματος καθ' ἡλικίην, 45
καὶ ξύμφωνα καὶ διάφωνα· καὶ νούσου καὶ ὑγείης σημήϊα· καὶ ὑγείης μᾶλλον ἢ νούσου, καὶ νούσου μᾶλλον ἢ ὑγείης· τροφὴ γὰρ καὶ πνεῦμα. Ὑγρὴ τροφὴ εὐμετάβλητος μᾶλλον, ἢ ἡ ξηρή· ξηρὴ τροφὴ εὐμετάβλητος μᾶλ-
42 λον, ἢ ἡ ὑγρή. " Ἡ δυσαλλοίωτος, δυσεξανάλωτος· ἡ εὐπρόσθετος, εὐεξανάλω-
43 τος. " Καὶ ὁκόσοι ταχείης προσθέσιος δέονται, ὑγρὸν ἴημα εἰς ἀνάληψιν δυνάμιος [33] κράτιςον. Ὁκόσοι δὲ ἔτι ταχυτέρης, δι' ὀσφρήσιος. Ὁκόσοι δὲ βραδυτέρης ' προσθέσεως δέονται, ςερεὴ τροφή. 112
Μῦες ςερεώτεροι, [34] δυσέκτηκτοι τῶν ἄλλων, παρὲξ ὀςέου καὶ νεύρου. [35] Δυσμετάβλητα τὰ γεγυμνασμένα, κατὰ γένος αὐτὰ αὑτῶν ἰσχυρότερα τοῦ ὄντος· διὰ τοῦτο αὐτὰ ἑωϋτῶν, δυςηκτότερα· πύον τὸ ἐκ σαρκὸς, πυῶδες τὸ ἐξ αἵματος, καὶ ἐξ ἄλλης ὑγρασίης. Πύον τροφὴ ἕλκεος· πύον, τροφὴ φλεβὸς, ἀρτηρίης· μυελὸς, τροφὴ ὀςέου· διὰ τοῦτο ' ἐπιπωροῦται. Δύναμις πάντα αὔξει, 5
44 καὶ τρέφει, καὶ [36] βλαςάνει. " Ὑγρασίη, τροφῆς ὄχημα.

ΙΠΠΟ-

Variæ Lectiones.

30 τοῦτο αὐτὸ legunt vulgati codices, pro quibus οὐ τὸ αὐτὸ, *non idem*, Zuingerus legit. Verum τὸ αὐτὸ cum interpretibus legimus, quæ lectio Galeno probatur in comment. Imp. Samb. cod. habet τωὐτό.

31 φλεβῶν διασφίξιες Servin. cod. pro φλεβῶν διασφύξιες.

32 πνεύμονος, *plumonis* spiratio Calvus, legit ex cod. vatic. quæ lectio in Imp. Samb. cod. adscribitur.

33 pro κράτιςον Servinus adscribit ἄριςον, eodem sensu.

34 Sic legimus cum Imp. Corn. cod. pro vulgato δυσεύκλητοι. Lind. scribit δυσέντηκτοι.

35 δυσμετάβλητα τὰ γεγυμνασμένα, *quæ denudata sunt, ægre transmutantur*, interpretatur Corn. Sed Zuing. per metaphoram, ab hominum corporibus, quæ labore tum alio, tum præsertim gymnastico durantur, ad alimenta quævis translatam, exercitata intelligere mavult, ex Libr. II. de Diæta; hancque lectionem amplectimur.

36 Libro περὶ χυμῶν, *de Humoribus*, βλαςάνει est pullulare, stolones producere, & de carnium in ulceribus productione dicitur, quemadmodum legitur libro περὶ ἑλκῶν, hisce verbis: ἕλκεα ὅσα μὴ καλῶς καθαρθέντα, καὶ ἐς τὸ δέον αἰεὶ πρότερον ἄρχεται βλαςάνειν, *quæ ulcera neque probe, neque ut convenit prius assidue repurgata, (carnem) producere incipiunt.*

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΠΕΡΙ ΔΙΑΙΤΗΣ ΟΞΕΩΝ ΝΟΥΣΗΜΑΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

HIPPOCRATIS DE ACUTORUM MORBORUM VICTUS RATIONE LIBER PRIMUS.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΒΙΒΛΙΩι.

Περὶ τῶν τοὺς πάλαι Ἰατροὺς ὑπὲρ τῆς τῶν ὀξέων νουσημάτων διαίτης εἰς ἀμφιλογίαν καλεσάντων διαλογίζεται ὁ Ἱπποκράτης· πρῶτον καὶ περὶ πτισσάνης.

ARGUMENTUM LIBRI.

De iis disserit Hippocrates, quæ veteres Medicos pro acutorum morborum victu in controversiam, vocabant, ac primum de ptisana.

Basil. Græc. pag. 368. — Foesius Sect. IV. 52. 340. — Basil. Lat. I. 212. 489.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Οὐδὲν ἄξιον λόγου ξυνέγραψαν περὶ διαίτης οἱ ἀρχαῖοι. Ἰητρὸν ἐν τοῖσιν ὀξέσι νουσήμασι γνωρίζεσθαι. Περὶ τούτων διαφέρειν ἀλλήλων μάλιστα τοὺς ἰητρούς.

Ι ξυγγράψαντες τὰς Κνιδίας [1] καλεομένας γνώμας [2] ὁκοῖα μὲν πάσχουσιν οἱ κάμνοντες ἐν ἑκάστοισι τῶν νουσημάτων, ὀρθῶς ἔγραψαν, καὶ ὁκοίως ἔνια ἀπέβαινεν αὐτέων· καὶ ἄχρι μὲν

CAPUT I.

Nihil memoratu dignum de Diæta veteres scripserunt. Medicum in acutis morbis cognosci. Verum de iis quam maxime Medicos discrepare.

Ui Cnidias apellatas sententias conscripserunt, hi sane quæ singulis in morbis ægri patiantur, & quomodo eorum quædam evenerint, recte scripserunt: sed hactenus etiam medicinæ igna-

Variæ Lectiones.

Hic liber de ratione victus in morbis acutis inscribitur, ut omnia exemplaria MSS. persuadent; non autem de Ptisana, ut Plinio, & Cælio Aureliano, aliisque persuasum est; ab aliis Cnidias sententias inscriptum memorat Galenus. Præterea Athenæus de Diæta *insignitum fuisse docet. In eo enim Hippocrates non modo rationem victum præscribendi in morbis acutis diligenter explicavit; sed etiam hujus occasione, per modum exempli, præcepta circa curationem acutorum morborum nobis reliquit; ad redarguendos sui temporis medicos; qui in instituenda vitæ ratione sæpenumero cum maxima humani generis pernicie errabant. Prosper Martianus profitetur se majorem utilitatem ad praxin ex hoc libro percepisse, quam ex quovis alio Hipp. opere. Præterea & illud accedit nos non leve emolumentum percepisse ex variis emendationibus, quas in hunc librum divulgavit Vir Clar. nostrique amantissimus* GODOFREDUS GUNZIUS, *Academiæ Reg. Scient. nec non Rothomagensis Sodalis dignissimus, & de re literaria bene meritus.*

1 Hæc epigraphe in Veteri codice, referente Mercuriali, adscribitur, *περὶ τὰς κνιδίας γνώμας, ἢ περὶ πτισάνης.* In Imp. Sambuci vero: *οἱ δὲ περὶ πτισάνης· οἱ δὲ περὶ τὰς κνιδίας γνώμας* habetur.

2 *ὁκόσα* MSS. Reg. habent pro *ὁκοῖα*.

ignarus possit recte de ea re scribere, modo probe ex singulis ægrotis, quæ patiantur, resciverit. Verum quæ Medicum ægro non referente prædiscere oportet, eorum multa prætermissa sunt, & alia quidem in aliis, nec non ad conjecturalem cognitionem peropportuna. Quæcunque vero (Cnidii) proponant, ut conjici possit, quomodo singulis mederi deceat, in iis multa aliter, quam illi disseruerint, sentio. Atque non solum ob id non laudo, verum quod & paucis numero remediis usi sint. Nam plurima ab ipsis dicta & commendata sunt (præterquam in morbis acutis) medicamenta deorsum purgantia exhibenda, tum serum, tum lac pro tempestate propinandum. Hæc igitur si bona essent, & morbis in quibus dari monuerunt convenientia, longe laude digniora essent, quod pauca sufficerent: sed nunc non ita se res habet. Qui vero rursus tractarunt, & scriptis excoluerunt, de iis sane, quæ singulis assumenda sint, medice magis disseruerunt. Sed neque de victus ratione quicquam effatu dignum veteres conscripserunt; &, quanquam magnum id sit, prætermiserunt. Varia tamen singulorum morborum genera, multiplicemque eorum divisionem non ignorarunt quidam. Nonnulli vero singulorum morborum numeros dilucide pronuntiare volentes, non recte scripserunt. Neque enim (eos) numerare facile fuerit, siquis ex eo ægrotantium morbum æstimet, quod ab altero (morbo) re quadam differat, neque eundem esse morbum reputet, nisi idem nomen sortiatur. Mihi vero placet in omni arte animum advertere. Etenim quæ recte procedunt opera, ea quoque singula recte facere oportet; quæ celeritatem postulant, ea quoque celeriter; & quæ munditiem, munde; & quæ citra dolorem administrari desiderant, ea quam maxime sine dolore facere; cætera quoque hujus generis omnia, aliter quam proximi, ad meliorem formam reducere oportet: sed maxime medicum probave-

τουτέων, καὶ μὴ ἰητρὸς ἂν δύναιτο ὀρθῶς
ξυγγράψαι, εἰ εὖ παρὰ τῶν καμνόντων
2 [3] ἑκάστου πυθοίατο, ὁκοῖα πάσχουσιν. "
Ὁκόσα δὲ προκαταμαθεῖν χρὴ τὸν ἰητρὸν,
μὴ λέγοντος τοῦ κάμνοντος, τουτέων τὰ
πολλὰ παρεῖται, ἄλλα ἐν ἄλλοισι, καὶ ἐπί-
καιρα ἔνια ἐόντα ἐς τέκμαρσιν. [4] Ὁκόσα δὲ
3 ἂν ἐς τέκμαρσιν λέγηται, " ὡς χρὴ ἕκαστα
ἰητρεύειν, ἐν τουτέοισι πολλὰ ἑτεροίως γι-
νώσκω, ἢ ' ὡς ἐκεῖνοι ἐπεξῄεσαν. Καὶ οὐ
μόνον διὰ [5] τοῦτο οὐκ ἐπαινέω, ἀλλ' ὅτι
καὶ ὀλίγοισι τὸν ἀριθμὸν τοῖσιν ἀκέεσιν
ἐχρέοντο. Τὰ γὰρ πλεῖστα [6] αὐτέοισιν
4 εἰρέαται, πλὴν τῶν ὀξέων νούσων, " φάρ-
μακα ἐλατήρια διδόναι, καὶ ὀῤῥὸν, [7] καὶ γά-
λα ἐς τὴν ὥρην πιπίσκειν. Εἰ μὲν οὖν
ταῦτ' ἦν ἀγαθὰ, καὶ ἁρμόζοντα τοῖσι νου-
σήμασιν, ἐφ' οἷσι παρῄνεον διδόναι, [8] πολὺ
ἂν ἀξιώτερα ἦν ἐπαίνου, ὅτι ὀλίγα ἐόν-
τα αὐτάρκεα ἐστί· νῦν δὲ οὐχ οὕτως ἔχει.
Οἱ μέντοι ὕστερον ' ἐπιδιασκευάσαντες, ἰη-
τρικώτερον δή τι ἐπῆλθον περὶ τῶν προσοι-
στέων ἑκάστοισιν. Ἀτὰρ οὐδὲ περὶ διαίτης
οἱ ἀρχαῖοι ξυνέγραψαν οὐδὲν ἄξιον λό-
γου· καίτοι μέγα τοῦτο παρῆκαν. Τὰς
μέντοι [9] πολυτροπίας τὰς ἐν ἑκάστῃσι
τῶν νούσων, καὶ τὴν πολυσχιδίην αὐ-
5 τέων, οὐκ ἠγνόουν ἔνιοι. Ἔνιοι " δὲ τοὺς
[10] ἀριθμοὺς ἑκάστου τῶν νουσημάτων [11]
σάφα φράζειν ἐθέλοντες, οὐκ ὀρθῶς
ἔγραψαν. [12] Μὴ γὰρ καὶ οὐκ εὐαρίθμητον
ἦν, εἰ τουτέῳ [13] τίς σημαίνεται τὴν τῶν
καμνόντων νοῦσον, τῷ ἕτερον ' τοῦ ἑτέ-
ρου διαφέρειν τι, [14] καὶ μὴ τωὐτὸ νού-
σημα δοκέειν εἶναι, ἢν μὴ τωὐτὸ ὄνομα
ἔχῃ. Ἐμοὶ δὲ ἁνδάνει μὲν ἐν πάσῃ τέ-
χνῃ προσέχειν τὸν νόον. Καὶ γὰρ ὁκόσα
ἔργα διήκει καλῶς, ἕκαστα χρὴ ποιέειν
καὶ ὀρθῶς· καὶ ὁκόσα ἔργα ταχέως, τα-
χέως· καὶ ὁκόσα καθαρίως, καθαρίως· καὶ
ὁκόσα ἀνωδύνως διαχειρίζεσθαι, ὡς ἀνωδυ-
νώτατα ποιέειν· καὶ τὰ ἄλλα πάντα τὰ
τοιουτότροπα, διαφερόντως τῶν πέλας, ἐπὶ
τὸ βέλτιον ποιέειν χρή· μάλιστα δὲ ἂν ἐπαι-
νέσαιμι ' ἰητρὸν, ὅστις ἐν τοῖσιν ὀξέσι νουσή-
μασιν,

VARIÆ LECTIONES.

3 Sic emendavimus ex MS. Servini, pro ἑκάστου. Paulo post ὁκόσα δὲ προκαταμαθεῖν δεῖ Imp. Samb.

4 Sic emendavimus ex Cl. Gunzio pro ὁκόταν, δὲ ἐς τέκμαρσιν κ. τ. λ. ejusque interpretationem secuti sumus. Deinde ex ipsius mente, τουτέοισι ad ὁκόσα retulimus, neutiquam ad ἕκαστα. Quemadmodum cæteri interpretes fecerunt. Præterea notandum venit: ἢ ὡς χρὴ MSS. Vatic. habere, ἢ inserto, quam lectionem secutus est Calvus, item etiam in Serv. cod. notatur.

5 Hic legunt MSS. Reg. quædam τουτέου pro vulgato: τοῦτο.

6 αὐτέοισιν εἰρέαται omnia exemplaria publicata. Duretus vero εὕρηται, vel εὑρέαται, *inventa*, legisse videtur; sed præter necessitatem notante Günzio. & pro αὐτέοισιν MS. Reg. scribit, αὐτέων.

7 Sic emendavimus ex cod. Medic. inserta præpositione ἐς.

8 ἔτι pro πολὺ Imp. Sambuc. habet, quod sequitur Lind. Postea ὀλίγα scripsimus ex MS. Reg. pro superlativo ὀλίγιστα.

9 πολυτροπίας. Sic τρόπους accipit Hipp. pro differentia ac specie morbi: alias τρόποι significant mores morbi, εὐήθεις, κακοήθεις. Ibidem pro πολυσχιδίην, in MS. Med. scribitur. πολυσχεδίην.

10 ἀριθμοὺς ex hoc loco exponit Erotianus: τὰ ὀνόματα οὕτω καλέει. Nominibus enim, ex natura morbi petitis, distinguere morbos voluerunt (Cnidii medici) non numero; & confirmat, quod sequitur: καὶ μὴ τωὐτὸ νούσημα δοκέειν εἶναι, ἢ μὴ τωὐτὸ ὄνομα ἔχῃ, *neque putet eundem morbum esse, nisi idem nomen habeat.*

11 σαφῶς eodem significatu MSS. Reg. pro σάφα.

12 μὴ γὰρ καὶ οὐκ ὀρθὸν καὶ οὐκ εὐαρίθμητον εἴη MS. Reg.

13 in MS. cod. Medic. dicitur: τίσι σημαινεῖται. Postea τὸ ἕτερον Duretus ad ægrotos retulit; id ideo fecisse videtur, quia τὴν νοῦσον, & τὸ ἕτερον, ob generis diversitatem, inter se minus consistere posse existimabat; Cæterum pro τὸ vulgato rescripsi τῷ, ut responderet τῷ τουτέῳ, quam lectionem secutus est Lindenus: potest tamen & τὸ defendi. Gunz.

14. καὶ μὴ ταὐτὸ δὲ νούσημα, inserto δὲ Servin.

μασιν, ἃ τοὺς πλείστους τῶν ἀνθρώπων κτείνει, ἐν τουτέοισι διαφέρων τι τῶν ἄλλων εἴη ἐπὶ τὸ βέλτιον. Ἔστι δὲ ταῦτα ὀξέα, ὁκοῖα ὠνόμασαν οἱ ἀρχαῖοι πλευρῖτιν, καὶ περιπλευμονίην, καὶ φρενῖτιν, καὶ λήθαργον, καὶ καῦσον, καὶ τὰ ἄλλα νουσήματα, ὁκόσα τουτέων ἐχόμενά ἐστιν· ὧν οἱ πυρετοὶ [15] τὸ ἐπίπαν ξυνεχέες ἐόντες, κτείνουσιν. Ὁκόταν γὰρ μὴ λοιμώδεος νούσου τρόπος τις κοινὸς ἐπιδημήσῃ, ἀλλὰ σποράδεες ἔωσιν αἱ νοῦσοι, καὶ μὴ παραπλήσιοι, ὑπὸ τουτέων τῶν νουσημάτων ἀποθνήσκουσι πλείους, ἢ ὑπὸ τῶν ἄλλων τῶν συμπάντων. Οἱ μὲν οὖν ἰδιῶται οὐ κάρτα γινώσκουσι τοὺς εἰς ταῦτα διαφέροντας τῶν πέλας. Ἑτεροίων τε μᾶλλον ἐπαινέται ἰημάτων, καὶ ψέκται εἰσίν. [16] Ἔπειτα μέγα σημεῖον τόδε, ὅτι οἱ μὲν δημόται ἀξυνετώτατοι αὐτοὶ ἑωϋτῶν περὶ τουτέων τῶν νουσημάτων εἰσὶν, ὥστε μελετητέα εἶναι. Οἱ γὰρ μὴ ἰητροὶ, ἰητροὶ δοκέουσιν εἶναι μάλιστα διὰ ταύτας τὰς νούσους. Ῥηΐδιον γὰρ τὰ ὀνόματα ἐκμανθάνειν ἐστὶν, ὁκοῖα νενόμισται προσφέρεσθαι πρὸς τοὺς τὰ τοιαῦτα κάμνοντας. Ἢν γὰρ ὀνομάσῃ τις πτισάνης χυλὸν, καὶ οἶνον τοῖον ἢ τοῖον, ἢ καὶ μελίκρητον· [17] ἅπαντα τοῖσι δημότῃσι δοκέουσιν ἰητροὶ ταῦτα λέγειν, οἵ τε βελτίους καὶ οἱ χείρους· τὰ δὲ οὐχ οὕτως ἔχει, ἀλλ' ἐν τουτέοισι δὴ, καὶ πάνυ μέγα διαφέρουσιν ἕτεροι ἑτέρων.

6 Δοκέει δέ μοι ἄξια γραφῆς εἶναι ταῦτα μάλιστα, ὁκόσα τε ἀκαταμάθητά ἐστι τοῖσιν ἰητροῖσιν, ἐπίκαιρα ἐόντα εἰδέναι, καὶ ὁκόσα μεγάλας ὠφελείας φέρει, ἢ μεγάλας βλάβας. Ἀκαταμάθητα μὲν οὖν, τάδε ἐστί. διὰ τί ἄρα ἐν τοῖσιν ὀξείῃσι νούσοισιν, οἱ μὲν τῶν ἰητρῶν, ἅπαντα τὸν αἰῶνα διατελέουσι, πτισάνας διδόντες ἀδιηθήτους, καὶ νομίζουσιν ὀρθῶς ἰητρεύειν· οἱ δέ τινες, περὶ παντὸς ποιέονται, ὅκως κριθὴν μηδεμίην καταπίῃ ὁ κάμνων, μεγάλην γὰρ βλάβην ἡγέονται εἶναι· ἀλλὰ δι' ὀθονίου

7 τὸν χυλὸν διηθέοντες διδόασιν. [18] οἱ δὲ αὖ τινες αὐτέων οὔτ' ἂν πτισάνην παχείην δοῖεν, οὔτε χυλόν· οἱ μὲν μέχρις ἂν ἑβδομαῖος γένηται ὁ κάμνων, οἱ δὲ καὶ διὰ τέλεος, ἄχρις ἂν κριθῇ ἡ νοῦσος. Μάλα μὲν οὖν οὐδὲ προβάλλεσθαι τὰ τοιαῦτα ζητήματα εἰθισμένοι εἰσὶν οἱ ἰητροί·

8 ἴσως δὲ οὐδὲ προβαλλόμενα, [19] ἀρέσκεται. Καίτοι διαβολήν γε ἔχει ὅλη ἡ τέχνη πρὸς τῶν δημοτέων μεγάλην, [20] ὡς μηδὲ δοκέειν ὅλως ἰητρικὴν εἶναι.

ro, qui acutis in morbis, qui plerosque homines occidunt, longe melius cæteris se gerat. Sunt autem hi acuti morbi, quos prisci nominarunt pleuritidem, peripneumoniam, phrenitidem, lethargum, febrem ardentem, & quicunque alii morbi ad hos consequuntur: quorum febres omnino continuæ interficiunt. Quum enim nullus communis pestilentis morbi modus populariter grassatus fuerit, sed dispersi morbi, ac non similes fuerint, ab his morbis plures, quam ab aliis omnibus, moriuntur. Populares igitur non admodum cognoscunt eos, qui in his, proximis antecellunt. Aliarumque curationum magis laudatores aut vituperatores sunt. Deinde magnum id indicium, quod hi populares hujusmodi morborum intelligentiam minime habent, cum ad eam non nisi studio perveniri possit. Nam qui medici non sunt, medici esse videntur, maxime propter hos morbos. Facile est enim nomina, quæ apud ægrotos his morbis affectos proferri consueverunt, ediscere. Siquis enim ptisanæ cremorem nominaverit, & vinum hoc aut illud, aut etiam mulsum; hæc omnia eadem plebeis tum præstantiores, tum deteriores medici dicere videntur: at non ita se res habet, verum in his sane

6 alii ab aliis magnopere differunt. Mihi vero maxime ea scribi digna esse videntur, quæ cum sint scitu admodum utilia, tamen a medicis ignorantur, quæque magnum adjumentum, vel detrimentum adferunt. Quæ vero ignorantur, hæc sunt: qua de causa adeo ex medicis quidam, in acutis morbis, per totum eorum decursum, continuo ptisanam, non colatam exhibent, ac sese medicinam recte facere arbitrantur; quidam vero toti in eo sunt, ne nullum hordeum æger devoret (magno enim detrimento esse illud existimant;) sed cremorem, lin-

7 teo colatum exhibent: quidam præterea ipsorum, neque crassam ptisanam, neque cremorem dederint; & hi quidem quousque ad diem septimum æger pervenerit; illi autem assidue, donec morbus judicatus fuerit. Itaque hujusmodi quæstiones proponere non admodum medici consueverunt; neque ve-

8 ro fortassis si proponantur, (solutæ) comperiantur. Ac proinde calumniam adeo magnam patitur apud vulgus ars tota, ut nulla omnino ars medica esse existimetur.

Variæ Lectiones.

15 τὸ ἐπίπαν hoc loco ad ξυνεχέες retulimus observante Gunzio, cujus interpretationem amplectimur. Deinde: ὁκόταν γὰρ μὴ λοιμώδεος· ἀλλὰ σποράδην, αἱ νοῦσοι, καὶ μὴ παραπλήσιοι τοῖσι πλείστοισιν MS. cod. Med. Abest μὴ Sect. 3. Libr. III. Epid. com. 20. ubi hæc eadem sententia repetitur a Galeno.

16 ἰητροὶ habet Servin. Postea pro μελετητέα in MS. Reg. scribitur μελετητέας, mendose quidem.

17 ἅπαντα τὰ αὐτὰ τοῖσι δημότῃσι MS. Reg. paulo post μέγα deest in MS. cod. Medic.

18 Sic MSS. Vatic. scribunt, vulgati codd. οἱ δὲ τίνες.

19 ἀρέσκεται MS. cod. Med. cujus lectionem secuti sumus, pro vulgato εὑρίσκεται.

20 Hæc verba, usque ad ἰητρικὴν εἶναι Duretus plane omisit, & reliqui interpretes a sequentibus separarunt sine causa. De eo sermo est, quod medentes facere solent, in acutis morbis; quare, cum Hippocrates plebem ajat propter hæc calumniari artem, certe ita interpungenda hæc verba sunt: ὡς μηδὲ δοκέειν ὅλως ἰητρικὴν εἶναι ἔν γε τοῖσιν ὀξέσι τῶν νουσημάτων. Τοσόνδε διοίσουσιν, κ. τ. λ. *ut nullam plane medendi artem, in acutis saltem morbis, esse existimens.* Gunz. p. 988. ubi plura.

Quare acutissimis in morbis tantopere dissentiunt inter se artifices, ut quæ alter exhibet, optima esse existimans, ea mala jam alter esse arbitretur; ac fere ob id artem vaticinationi similem esse dixerint: quoniam & augures eundem alitem, si sinister quidem appareat, bonum esse augurantur, si vero dexter, malum. Atque in aruspicina eadem in aliis aliter exponunt; nec de his adeo inter vaticinantes convenit. Hanc vero speculationem utilissimam esse existimo, & quæ plurimis, maximeque necessariis casibus in arte ipsa facienda accommodari potest. Etenim ægrotantibus omnibus ad sanitatem magnum quippiam valet, & sanitate fruentibus, ad sanitatem tuendam, & sese exercentibus, ad bonum habitum, & ad quod quisque voluerit.

CAPUT II.

Ptisanam in morbis acutis recte prælatam esse: oportere ex hordeo optimo eandem præparare, & quam optime coctam. Quod lubricissima sit, & maxime sitim extinguat: quodque aliquando quidem juvet, aliquando vero noceat: unde icti apud veteres. Qando permittere oporteat, vel inhibere sorbitionis exhibitionem.

PTisana igitur triticeis eduliis recte prælata fuisse mihi videtur his in acutis morbis, eosque, qui ipsam prætulerunt, laudo. Cremor enim ejus lævis, concontinuus, suavis, lubricus, & moderate humidus, sitim restinguit, & siquid elui indiguerit, id facile eluitur, neque astrictionem continet, neque pravam turbationem, neque in alvo turgescit. Nam in elixatione, quoad maxime intumescere potuit, intumuit. Quicunque ergo ptisana hisce in morbis utuntur, nullo die, ut breviter dicam, vasa vacuanda sunt; sed ea utendum, neque intermittendum, nisi aut propter medicamentum, aut clysterem intermittere oporteat. Et his quidem, qui bis die cibum sumere consueverunt, bis danda est: his vero, qui semel cibum capere consueverunt,

῞Ωστ᾽ ἔν γε τοῖς ὀξυτάτοισιν τῶν νουσημάτων [21] τοσόνδε διοίσουσιν ἀλλήλων οἱ χειρώνακ- 369
τες, ὥςε ἃ ὁ ἕτερος προσφέρει ἡγεύμενος ἄριςα εἶναι, [22] ταῦτα νομίζειν ἤδη τὸν ἕτερον κακὰ εἶναι· κ̀ σχεδὸν ἂν κατά γε [23] τὸ τοιόνδε, τὴν τέχνην φαίεν ὁμοιοῦσθαι τῇ μαντικῇ· ὅτι κ̀ οἱ μάντιες τὸν αὐτὸν ὄρνιθα, εἰ μὲν ἀριςερὸς εἴη, ἀγαθὸν εἶναι νομίζουσιν· εἰ δὲ δεξιὸς, κακόν. Καὶ ἐν ἱεροσκοπίῃ δὲ τὰ τοιάδε, [24] ἄλλα ἐπ᾽ ἄλλοισιν· ἀλλ᾽ ἔνιοι τῶν μάντεων, τὰ ἐναντία τουτέων. Φημὶ δὲ πάγκαλον εἶναι τοῦτο τὸ σκέμμα, καὶ ἠδελφισμένον τοῖσι πλείςοισι τῶν ἐν τῇ τέχνῃ, καὶ ἐπικαιροτάτοισι. Καὶ γὰρ τοῖσι νουσέουσι πᾶσιν ἐς ὑγείην μέγά τι δύναται, καὶ τοῖσιν ὑγιαίνουσιν ἐς ἀσφαλείην, καὶ τοῖσιν ἀσκέουσιν, καὶ ἐς εὐεξίην, [25] καὶ ἐς ὅ, τι ἕκαςος ἂν ἐθέλῃ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Πτισσάνην τοῖσιν ὀξέσι νουσήμασιν ὀρθῶς προκεκρίσθαι· χρῆναι ἐκ κριθέων βελτίςων ταύτην εἶναι, κ̀ ὡς καλλιςα ἑψῆσθαι. Ὅτι ὀλισθηροτάτη καὶ ἀδιψοτάτη ἐςι· κ̀ ποτὲ ὠφελεῖ, ποτὲ δὲ βλάπτει· ὅθεν οἱ τῶν ἀρχαίων βλήτοι· ὅταν χρὴ ἐπιδοῦναι ἢ ἐπίσχειν τὴν δόσιν τοῦ ῥοφήματος.

9 [26] "ΠΤισσάνη μὲν οὖν μοι δοκέει ὀρθῶς προκεκρίσθαι τῶν σιτηρῶν γευμάτων, ἐν τουτέοισι τοῖσιν ὀξέσι νουσήμασι, καὶ ἐπαινέω γε τοὺς προκρίναντας. Τὸ γὰρ γλίσχρασμα αὐτέης λεῖον, καὶ συνεχὲς, καὶ προσηνές ἐςι, καὶ ὀλισθηρὸν καὶ πλαδαρὸν μετρίως, καὶ ἄδιψον, καὶ [27] εὐέκκλυτον, εἴ τι καὶ τουτέου προσδέοι, κ̀ οὔτε σύψιν ἔχον, οὔτε ἄραδον κακὸν, οὔτε ἀνοιδίσκεται ἐν τῇ κοιλίῃ. Ἀνῴδηκε γὰρ ἐν τῇ ἑψήσει, ὁκόσον ἂν πλεῖςον ἐπεφύκει διογκοῦσθαι. [28] Ὁκόσοι μὲν οὖν πτισσάνῃσι χρέωνται ἐν τουτέοισι τοῖσι νουσήμασιν, οὐδεμιῇ ἡμέρῃ κενεαγγητέον, ὡς ἔπος εἰρῆσθαι, ἀλλὰ χρηςέον, [29] καὶ οὐ διαλειπτέον, ἢν μή τι δέῃ, ἢ διὰ φαρμακίην, ἢ κλύσιν διαλείπειν. Καὶ τοῖσι μέν γε εἰθισμένοισι δὶς σιτέεσθαι τῆς ἡμέρης, δὶς δοτέον· τοῖσι δὲ μονοσιτέειν εἰθισμένοισιν, ἅπαξ δοτέ-

VARIÆ LECTIONES.

21 τοσοῦτον MS. Reg. ibid. χειρώνακται Imp. Samb. pro χειρώνακτες.

22 ταῦτα δὴ νομίζειν, ἢ δεῖ τὸν ἕτερον κακὰ εἶναι MS. cod. Med.

23 Sic cod. Foesii & Mercurial. pro τοῦτο, τὴν τέχνην φαίη.

24 εὕροι τις ἂν, *inveniat quis*, scribitur in Imp. Samb. Servin. & Fevr. ἄλλα ἐν ἄλλοισι MS. cod. Med. Cæterum versionem Gunzii secuti sumus, quæ clariorem sensum facit. Paulo post in Imperial. Samb. legitur: ὑγίην μέγα τι δύνασθαι.

25 καὶ ἐς ὅ, τι ἕκαςος ἂν ἐθέλει Imp. Samb. alii ἐθέλει. Lind. καὶ ἐς ὅ, τι ἕκαςος ἂν ἐθέλῃ.

26 Pro epigraphe MS. Reg. περὶ πτισάνης.

27 εὔκριτον, quod facile excernit, vel excernitur, MS. cod. Medic. Paulo post: ἄραδον κακὸν, Erotianus exponit ἄραδον, ταραχώδη κίνησιν καὶ σάλον, *turbulentam quamdam motionem; ac tumultum*, vide sis Foesii Oeconom. voce ἄραδος.

28 MS. Reg. & cod. Medic. scribunt: ὁκόσοι μὲν οὖν ὅλῃσι πτισάνῃσι.

29 καὶ οὐ μεταλειπτέον MS. cod. Medic. Postea Lind. ἢ διὰ κλύσιν διαλείπειν, addito διά. & pro κλύσιν, habent καῦσιν, quidam codd. Galen.

δοτέον τὴν πρώτην· ἐκ προσαγωγῆς δέ· [30] ἣν δὲ ἐνδέχηται, καὶ τουτέουσι δὶς διδόναι, ἤν τι δοκέῃ προσδεῖν. Πλῆθος δ᾽ ἀρκέει κατ᾽ ἀρχὰς διδόναι μὴ πουλὺ, μηδὲ ὑπέρπαχυ, [31] ἀλλ᾽ ὁκόσον ἕνεκα τοῦ ἔθεος εἰσιέναι τι, καὶ κενεαγγείην μὴ γενέσθαι πολλήν. [32] Περὶ δὲ τῆς ἐπιδόσεως ἐς πλῆθος τοῦ ῥοφήματος, ἣν μὲν ξηρότερον ᾖ τὸ νούσημα, ἢ ὡς ἄντις οἴοιτο, οὐ χρὴ ἐπὶ πλέον διδόναι, ἀλλὰ προπίνειν πρὸ τοῦ ῥοφήματος, ἢ μελίκρητον, ἢ οἶνον, [33] ἢ ὁκότερον ἂν ἁρμόζῃ· τὸ δ᾽ ἁρμόζον ἐφ᾽ ἑκάστοισι τῶν τρόπων, εἰρήσεται. Ἢν δ᾽ ὑγραίνηται τὸ στόμα, καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ πνεύμονος εἴη, ὁκοῖα δεῖ, ἐπιδιδόναι [34] χρὴ ἐς πλῆθος τοῦ ῥοφήματος, [35] ὡς ἐν κεφαλαίῳ εἰρῆσθαι. Τὰ μὲν γὰρ θᾶσσον καὶ μᾶλλον πλαδῶντα, ταχυτῆτα σημαίνει κρίσιος· τὰ δὲ βραδύτερον καὶ ἧσσον, βραδυτέρην σημαίνει τὴν κρίσιν. [36] Καὶ ταῦτα μὲν καθ᾽ ἑωυτὰ τοιάδε τὸ ἐπίπαν ἐστί· πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα ἐπίκαιρα παρεῖται, οἷσι προσημαίνεσθαι δεῖ, ἃ εἰρήσεται ὕστερον. Καὶ ὁκόσῳ ἂν πλείων ἡ κάθαρσις γίγνηται, τοσῷδε πλεῖον χρὴ ἐπιδιδόναι μέχρι κρίσιος· μάλιστα δὲ κρίσιος ὑπερβολῆς δύο ἡμερέων· οἷσί γε ἢ πεμπταίοισιν, ἢ ἑβδομαίοισιν, ἢ ἐνναταίοισι δοκέει [37] κρίνεσθαι, ὡς καὶ τὸ ἄρτιον καὶ τὸ περιττὸν προμηθὲς ᾖ. Μετὰ δὲ τοῦτο τῷ μὲν [38] ῥοφήματι ἐς τὸ πρωῒ χρηστέον, ἐς ὀψὲ δὲ ἐς σιτία μεταβάλλειν. Ξυμφέρει δὲ τὰ τοιάδε, ὡς ἐπιτοπολὺ, τοῖσιν ὅλῃσι πτισάνῃσιν αὐτίκα χρεομένοισιν. Αἵτε γὰρ ὀδύναι ἐν τοῖσι πλευριτικοῖσιν αὐτίκα παύονται αὐτόματοι, ὅταν ἄρξωνται πτύειν τι ἄξιον λόγου, καὶ ἐκκαθαίρεσθαι· αἵτε γὰρ καθάρσιες [39] πολλῷ τελεώτεραί εἰσι, καὶ ἔμπυοι ἧσσον γίνονται, ἢ εἰ ἀλλοίως τὶς διαιτῴη, καὶ αἱ κρίσιες ἁπλούστεραι καὶ [40] εὐκριτώτεραι, καὶ ἧσσον ὑποστροφώδεες. Τὰς δὲ πτισσάνας χρὴ ἐκ βελτίστων τέως κριθέων εἶναι, καὶ ὡς κάλλιστα ἡψῆσθαι· [41] καὶ ἄλλως, ἢν μὴ τῷ χυλῷ μούνῳ μέλλῃς χρέεσθαι. Μετὰ γὰρ τῆς

his primo die semel danda; paulatim autem progrediendo, si fieri possit, iis etiam bis danda, si quid adjiciendum videatur. Verum per initia copiam dare sufficiat non multam, neque ultra modum crassam; sed ut pro consuetudine aliquid ingeratur, & ne multa vasorum inanitio fiat. Quod autem ad sorbitionis adjiciendæ quantitatem attinet, si admodum siccus fuerit morbus, aut magis, quam quis putaverit, plena manu non est exhibenda: sed ante sorbitionem, aquam mulsam, aut vinum, aut quodcunque utile fuerit, propinare. Quid autem maxime conveniens sit, in singulis generibus (morborum) dicetur. Quod si os humescat, & quæ a pulmone prodeunt, qualia decent (talia) fuerint, sorbitionis quantitatem, ut equidem breviter dicam, augeri oportet. Nam quæ celerius, magisque madescunt, celeriorem crisin denunciant; quæ vero tardius & minus, tardiorem judicationem significant. Atque hæc quidem in universum harum rerum natura est. Sed multa quoque alia peropportuna, ex quibus signa elicienda sunt, prætermittuntur, quæ postea dicentur. Et quo purgatio copiosior fuerit, eo majorem copiam ad judicationem usque adjicere oportet; sed maxime duobus ab judicatione diebus, quibus sane aut quinto, aut septimo, aut nono die, indicere videatur judicatio, ut etiam dierum parium & imparium ratio habeatur. Postea vero sorbitione mane utendum est, vespere vero ad cibaria transeundum. Hæc autem plerumque iis conferunt, qui statim integra ptisana utuntur. Dolores etenim in pleuriticis statim sponte desinunt, quum aliquid effatu dignum, tum expuere, tum expurgari cœperint: etenim purgationes multo perfectiores sunt, minusque purulenti fiunt, quam siquis aliter victum instituat; & judicationes simpliciores, & melius judicantes, ac minus redeuntes. At ptisanam interea ex optimo confici hordeo, & quam optime coctam esse oportet; ac præsertim si non solo cremore uti debeas. Nam cum aliis

N 2 virtu-

VARIÆ LECTIONES.

30 ἢ δ᾽ ἐνδέχεται, quidam Codd. δὲ omittunt; id quod parum refert.

31 ἀλλ᾽ ὅκως ἂν legi mavult Guntz. vel ἀλλ᾽ ὁκόσον ἕνεκα τοῦ ἔθεος εἰσιέναι δεῖ.

32 περὶ δὲ τῆς ἐπιδόσιος εἰς πλῆθος τοῦ ῥοφήματος, ἣν μὲν ξηρότερον, vulgati cod.

33 Notat Gunzius ὁκότερον ad μελίκρητον, & οἶνον non pertinere, vel ex particula ἢ elucescere, quam Duret. sustulit. Hujusque emendationem secuti sumus.

34 χρὴ ἐς πλῆθος Linden. & Galen. quam lectionem sequimur, eodem significatu; nam ἐς pro ὡς sæpe poni observat Gunz, & contra.

35 Sic MS. cod. Medic. insertis verbis: ὡς ἐν κεφαλαίῳ εἰρῆσθαι, hancque lectionem amplectitur Lindenius. Paulo post MS. cod. Med. habet: τὰ δὲ βραδύτερον πλαδῶντα; verum τὸ πλαδῶντα supervacuum est, namque subintelligitur ἐλλειπτικῶς.

36 Sic Imp. Sambuci pro καὶ ταῦτα αὐτὰ μὲν καθ᾽ αὐτὰ vulgatis. Cæterum τὸ ἐπίπαν hic est, *in universum* plane ut apud Thucydidem lib. II. 48. pag. 128. Τὸ μὲν οὖν νόσημα τοιοῦτον ἦν ἐπίπαν τὴν ἰδέαν, quem locum Phavorinus in Lexico allegavit, & τὸ ἐπίπαν exposuit ὁλοτελῶς. Günz.

37 Sic Galeni exemplaria, alia κρίνει, scribunt.

38 ῥοφήματι τῷ πρωῒ Imp. Sambuc.

39 πολλῶν quidam codd. quam lectionem secuti sunt interpretes; nos vulgatam prætulimus cum Charter. & Gunzio. Paulo post in MS. cod. Medic. scribitur: ἢ εἰ ἄλλως τίς, vel ἄλλος τίς; Heurnius διαιτῶν ibidem scribit pro διαιτῴη.

40 εὐκριτώτεραι Galeni exemplaria. alia εὐεκκριτώτεραι scribunt.

41 καὶ ὅλως scribendum censet Gunzius, ut respondeat sequentibus. Ad succum enim vel cremorem tantum parandum excoqui perfecte non debet; verum non videtur necessaria immutatio; nam καὶ ἄλλως potest significare *&* *præsertim*, aut præsertim; certe idem ἄλλως τε καὶ apud Xenoph. Lucian. & alios: itaque hic vertendum est *præsertim*.

virtutibus ptisanæ lubricitas efficit, ut hordeum, quum devoratur, minime lædat; nusquam enim adhæret, neque secundum thoracis rectum tramitem moram trahit. Est autem maxime lubrica, sitimque maxime restinguit, & facillime coquitur, & est infirmissima, si optime cocta fuerit, quibus omnibus opus est. Nisi igitur quis, quantum deest, attulerit, ut idoneus ejusmodi ptisanæ sorbendæ modus efficiatur, plerumque lædet. Quibus etenim statim cibus interclusus est, siquis eo non subvacuato sorbitionem dederit, dolorem, si adest, exacerbaverit; si non adest, statim induxerit, densiorque evaserit spiritus; hoc autem malum est, pulmonem enim magis exsiccat, fatigatque hypochondria, & imum ventrem, septumque transversum. Id vero cavendum, si lateris dolore etiamnum continuo manente, neque ad calida fomenta remittente, sputoque minime prodeunte, imo perquam glutinoso crudescente, nisi quis dolorem, aut alvo emollita, aut secta vena solverit, aut quicquid ægris, ita laborantibus, conduxerit; si ptisanam ita affectis dederis, ex ejusmodi medicinis mors præceps oborietur. Has igitur ob causas, & alias hujusmodi etiamnum magis, qui tota utuntur ptisana, septimo die, ac celerius moriuntur; alii quidem mente læsi, alii vero erectæ cervicis spiratione & rhonco suffocati. At sane hos antiqui sideratos esse existimaverunt, tum ob id maxime, tum non minime, quod mortuis latus lividum plagæ simile deprehendatur. Rei hujus hæc causa est, quod priusquam dolor solvatur, intereant; brevi siquidem anhelatione corripiuntur. A multo autem densoque spiritu, ut jam dictum est, peragglutinatum cruditate sputum, egressum (spiritus) fieri prohibet, imo stertorem inducit, pulmonis bronchiis impactum; & ubi eo res devenit, plerumque ægrum jugulat. Etenim ipsum sputum intus impactum, spiritum quidem intro ferri prohibet, celeriter vero extra

ἄλλης ἀρετῆς τῆς πτισάνης, τὸ ὀλισθηρὸν τὴν κριθὴν καταπινομένην ποιέει μὴ βλάπτειν· οὐδαμῇ γὰρ προσίσχεται, οὐδὲ μένει κατὰ τὴν τοῦ θώρακος ἴξιν. Ὀλισθηροτάτη δὲ, καὶ ἀδιψοτάτη, καὶ εὐπεπτοτάτη, καὶ [42] ἀσθενεστάτη ἐστὶν, ἢ κάλλιστα ἑφθῇ, ὧν πάντων δεῖ. Ἢν μὲν οὖν μὴ [43] προσιμωρήσῃ τις, ὁκόσον δεῖται, αὐτάρκης εἶναι ὁ τρόπος τῆς τοιαύτης πτισανορροφίης, πολλαχῇ βεβλάψεται. Ὁκό-
10 σοισί τε γὰρ σῖτος αὐτίκα [44] ἐγκατακέκλεισαι, ἢν μή τις ὑποκενώσας τὸ ῥόφημα δῴη, τὴν ὀδύνην ἐνεοῦσαν προσπαροξύνειεν ἄν· καὶ μὴ ἐνεοῦσαν εὐθὺς ἐμποιήσειεν, καὶ πνεῦμα πυκνότερον γένοιτ' ἄν· κακὸν δὲ τοῦτό ἐστιν· ξηραντικώτερόν τε γὰρ πνεύμονος, [45] καὶ κοπῶδες ὑποχονδρίου, καὶ ἤτρου, καὶ φρενῶν. Τοῦτο δὲ, ἢν ἔτι τῆς ὀδύνης τοῦ πλευροῦ συνεχέος ἐούσης, καὶ πρὸς τὰ θερμάσματα μὴ χαλώσης, καὶ τοῦ πτυέλου μὴ ἀνιόν-
11 τος, ἀλλὰ καταγλισχραινομένου [46] ἀσαπέως, ἢν μὴ λύσῃ τις τὴν ὀδύνην, ἢ κοιλίην μαλθάξας, ἢ φλέβα ταμὼν [47] ἢ ὁκότερον ἂν τουτέων συμφέρῃ· τὰς δὲ πτισάνας ἢν οὕτως ἔχουσι διδῷς, ταχέως οἱ θάνατοι τῶν τοιουτέων γίγνονται. Διὰ ταύτας οὖν τὰς προφάσιας, καὶ ἑτέρας τοιαύτας ἔτι μᾶλλον, οἱ ὅλῃσι χρώμενοι πτισάνῃσιν, ἑβδομαῖοι καὶ ὀλιγημερώτεροι θνήσκουσιν· οἱ μέντοι καὶ τὴν γνώμην βλαβέντες· οἱ δὲ ὑπὸ τῆς ὀρθοπνοίης, καὶ τοῦ ῥέγχους ἀποπνιγέντες. Μάλα δὲ τοὺς τοιουτέους οἱ ἀρχαῖοι βλητοὺς ἐνόμιζον εἶναι, [48] διὰ τόδε μάλιστα, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ ὅτι ἀποθανόντων αὐτέων ἡ πλευρὴ πελίη εὑρίσκεται ἴκελόν τι πληγῇ. Αἴτιον δὲ τουτέου τόδε ἐστὶν, ὅτι πρὶν λυθῆναι τὴν ὀδύνην, θνήσκουσι·
12 ταχέως γὰρ πνευματίαι γίνονται. Ὑπὸ δὲ τοῦ πολλοῦ καὶ πυκνοῦ πνεύματος, ὡς ἤδη εἴρηται, καταγλισχραινόμενον τὸ πτύελον ἀ-
13 πέπτως, κωλύει τὴν ἐπάνοδον γίγνεσθαι, [49] ἀλλὰ τὴν ῥέγξιν ποιέει ἐνισχόμενον ἐν τοῖσι βρογχίοισι τοῦ πνεύμονος· καὶ ὁκόταν ἐς ταὐτὸ ἔλθῃ, θανατῶδες ἤδη ὡς ἐπιτοπουλύ ἐστι. Καὶ γὰρ αὐτὸ τὸ πτύελον ἐνισχόμενον, κωλύει μὲν τὸ πνεῦμα εἴσω φέρεσθαι, ἀναγκάζει δὲ ταχέως ἔξω

VARIÆ LECTIONES.

42 Hic variant exemplaria; quædam enim legunt εὐθενεστάτη, ut Imp. Sambuci εὐθενεστάτη Lind. ex Fevr. & Servin. Asulan. cod. ἀσθενεστάτη: quam lectionem agnoscit Galen. in comment. referens ad facillimam hordei coctionem, quod nullam ventriculo molestiam in coctione facessat, hancque notionem amplectimur.

43 προσιμωρήσῃ Galenus apud Hippocratem significare βοηθεῖν in Comment. asserit; id quod cum Gunzio approbamus. Paulo post τοιαύτης delet Imper. Sambuci: abesse etiam potest.

44 ἐγκατακέκλειται MS. cod. Bourdel. Paulo post Mercurialis ex V. Cod. καὶ πνεῦμα πυκνότατον, ut & Imp. Sambuci. Deinde pro ξηραντικὸν, cum Imp. Samb. & Fevr. ξηραντικώτερον scripsimus.

45 ὑποχονδρίου Imp. Sambuci; quam lectionem probamus cum Chart. Vulgati codd. ὑποχονδρίων habent.

46 Sic Galenus; vulgati cod. ἀπέπτως eodem significatu. Vatic. exempl. ἀσαφέως.

47 ἢ ὁκότερον ἂν τουτέων ξυμφέρῃ vulgati codd. Quo quæso τὸ τουτέων pertinet? ad κοιλίην μαλθάξας, & φλέβα ταμὼν certe non potest. Mihi videtur καμνόντων subintelligi debere, & verti: *quicquid ægris, ita laborantibus, conduxerit.* Neque casus obstare debet. ξυμφέρειν enim cum genitivo sæpe apud Demosthenem legitur. τὸ ἔχουσι, quod sequitur, pariter ad ægros pertinet. Forte tamen τὸ τουτέων, *ex ejusmodi*, aut etiam *ex iis*, interpretandum, & referendum ad ea, quæ λύουσι τὴν ὀδύνην, *solvunt dolorem*, Gunz. in Notis p. 312. hancque emendationem amplectimur. MS. cod. Bourdelotii, ἢ ὁκότερον ἂν τουτέων σημαίνει, *aut horum utrumque significarit.*

48 Dubium est, quid intelligat Hippocrates per τόδε. An quod moriuntur ἀποπνιγέντες, an ὀλιγημερώτεροι? mihi illud probatur. Quod enim morbi sunt, qui tertio die, imo citius jugulant? His mortui deberent adeo omnes βλητοὶ dici. Günz 312. & 313.

49 Hæc verba ἀλλὰ τὴν ῥέγξιν inclusive, usque ad καὶ γὰρ αὐτὸ, desunt in quibusdam MSS. cod., eaque omisit Duretus.

ἔξω φέρεσθαι. [50] Καὶ οὕτως ἐς τὸ κακὸν ἀλλήλοισι συντιμωρέουσι· τό, τε γὰρ πτύελον ἐνεχόμενον, πυκνὸν τὸ πνεῦμα ποιέει· τοῦτο δὲ πυκνὸν ἐὸν, ἐπιγλισχραίνει τὸ πτύελον, καὶ κωλύει ἀπολισθαίνειν. Καταλαμβάνει δὲ ταῦτα οὐ μόνον ἢν πτισσάνῃσιν ἀκαίρως [51] χρέωνται· ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον, ἤν τι ἄλλο φάγωσιν ἢ πίωσιν, πτισσάνης ἀνεπιτηδειότερον. Μάλα μὲν οὖν τὰ πλεῖστα παραπλήσιαί εἰσιν αἱ τιμωρίαι, τοῖσί τε ὅλῃσι τῇσι πτισσάνῃσι χρεομένοισι, τοῖσί τε τῷ χυλῷ αὐτέων· τοῖσι δὲ μηδετέρῳ τουτέων, ἀλλὰ ποτῷ μοῦνον, ἔστιν ὅπῃ καὶ διαφερόντως τιμωρητέον. Χρὴ δὲ τόγε πάμπαν οὕτω ποιέειν· ἢν μὲν νεοβρῶτι αὐτέῳ ἐόντι, καὶ κοιλίης μήπω ὑποκεχωρηκυίης ἤρξατο ὁ πυρετὸς, ἤν τε ξὺν ὀδύνῃ, ἤν τε ἄνευ ὀδύνης· ἐπισχεῖν τὴν δόσιν τοῦ ῥοφήματος, ἔστ' ἂν οἴηται ὑποκεχωρηκέναι εἰς τὸ κάτω μέρος τοῦ ἐντέρου, τὸ σιτίον. Χρέεσθαι δὲ ποτῷ, ἢν (μὲν) ἄλγημά τι ἔχῃ, ὀξυμέλιτι, χειμῶνος μὲν, θερμῷ, θέρεος δὲ, ψυχρῷ· ἢν δὲ πολλὴ δίψα εἴη, καὶ μελικρήτῳ, καὶ ὕδατι. Ἔπειτα μέντοι, ἢν μὲν ἄλγημά τι ἐνῇ, ἢ τῶν ἐπικινδύνων τι ἐμφαίνηται, διδόναι τὸ ῥόφημα, μήτε πολὺ, μήτε παχύ· μετὰ δὲ τὴν ἑβδόμην [52] ἢ τὴν ἐνάτην, ἢν ἰσχύῃ. Ἢν δὲ μὴ ὑπεληλύθῃ ὁ παλαιότερος σῖτος νεοβρῶτι ἐόντι, ἢν μὲν ἰσχύῃ τε καὶ ἀκμάζῃ τῇ ἡλικίῃ, [53] κλύσαι· ἢν δὲ ἀσθενέστερος ᾖ, βαλάνῳ προσχρήσασθαι, ἢν μὴ αὐτόματα διεξίῃ καλῶς. Καιρὸν δὲ τῆς δόσιος τοῦ ῥοφήματος, τόνδε μάλιστα φυλάττεσθαι κατ' ἀρχὰς καὶ διὰ παντὸς τοῦ νουσήματος. Ὅταν μὲν οἱ πόδες ψυχροὶ ἔωσιν, ἐπισχεῖν χρὴ τοῦ ῥοφήματος τὴν δόσιν· μάλιστα δὲ καὶ τοῦ ποτοῦ ἀπέχεσθαι. Ὅταν δὲ ἡ θέρμη καταβῇ εἰς τοὺς πόδας, τότε διδόναι· καὶ νομίζειν μέγα δύνασθαι τὸν καιρὸν ἐν ἁπάσῃσι τῇσι νούσοισιν, οὐχ ἥκιστα δ' ἐν τῇσιν ὀξείῃσιν, [54] μάλιστα δὲ ἐν τοῖσι μᾶλλον πυρετώδεσι καὶ ἐπικινδυνωτάτοισιν. Χρέεσθαι δὲ πρῶτον μάλιστα μὲν χυλῷ· ἔπειτα δὲ πτισσάνῃ, κατὰ τὰ τεκμήρια τὰ προγεγραμμένα ἀκριβῶς [55] ἀναθεωρῶν.

ferri cogit. Atque ita in (ægri) perniciem mutuas tradunt operas: nam retentum ſputum denſum ſpiritum facit; ſpiritusque denſus quum ſit, ſputum agglutinat, & lubricum fieri prohibet. Prehendunt autem hæc, non ſolum ſi ptiſana intempeſtive utantur; verum multo magis ſiquid aliud, quod ptiſana minus idoneum ſit, vel ederint, vel biberint. Proinde plerumque conſimilia ſunt auxilia & iis, qui integra ptiſana, & iis, qui ejus ſucco utuntur, nec non illis, quibus neutrum horum, ſed ſola potio convenit; tamen etiam eſt, ubi illis diverſe providere oportet. Verum hoc modo omnino facere oportet; ſiquem a cibo recens accepto, & alvo nondum ſubducta, febris invaſerit, ſive cum dolore, ſive ſine dolore; a ſorbitione exhibenda tantiſper eſt temperandum, quoad cibi fæces ad imam inteſtini partem ſeceſſiſſe videantur. Utendum autem eſt in potu aceto mulſo, ſiquis dolor affuerit, hyeme quidem calido, æſtate vero frigido; & ſi multa ſitis fuerit, etiam aqua mulſa & aqua. Poſtea vero ſiquis dolor inſit, aut periculum quoddam impendeat, ſorbitio neque copioſa, neque craſſa exhibenda; verum poſt ſeptimum aut nonum diem ſi validus (æger) fuerit. Quod ſi cui poſt recens ſumptum cibum, prioris recrementa nondum per alvum ſeceſſerint, huic clyſter eſt infundendus, ſiquidem validus & ætate florente ſit; ſi vero debilior fuerit, glande utendum eſt, ſi non ſua ſponte probe prodierit. Tempus autem exhibendæ ſorbitionis tum per initia, tum per totum morbum (hoc) maxime obſervare oportet. Quum quidem pedes frigidi fuerint, ſorbitionis exhibitionem differre oportet; maxime vero & a potu temperandum eſt. Quum vero calor ad pedes deſcenderit, tunc dare convenit, reputareque cum in morbis omnibus, tum haud minime in acutis, ac potiſſimum in magis febrilibus, ac periculoſiſſimis hocce tempus plurimum poſſe. Primum autem maxime quidem cremore; deinde ptiſana, præſcriptas conjecturas accurate conſulentem, uti oportet.

VARIÆ LECTIONES.

50 Sic Galen. habet. Vulgati vero codd. καὶ οὕτως ἐς τὸ κακὸν ἀλλήλοισι τιμωρέουσι· τό, τε γὰρ πτύελον ἐνεχόμενον. Præterea notandum venit pro κακὸν vulgato, καλὸν, *commodum* adſcribi in MS. Burdel. ſatis vitioſe, ut apparet.

51 χρέωνται hoc in loco habent MSS. Reg. & Burdelot. pro χρέονται. Alia exemplar. χρῶνται.

52 In Imp. Sambuci τὴν præfigitur ante ἐνάτην; hancque lectionem ſequimur.

53 Quidam codd. καλῦσαι, pro κλύσαι adſcribunt. Deinde MS. Bourdelot. προχρῆσθαι legit, pro προχρήσασθαι.

54 MS. cod. Med. μάλιστα δ' ἐν τοῖσι πυρετώδεσι, *ac potiſſimum in febrilibus*, omiſſo μᾶλλον.

55 Pro ἀναθεωρῶν, in quibusdam exemplar. ſcribitur θεωρῶν.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΠΕΡΙ ΔΙΑΙΤΗΣ ΟΞΕΩΝ ΝΟΥΣΗΜΑΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

HIPPOCRATIS DE ACUTORUM MORBORUM VICTUS RATIONE LIBER SECUNDUS.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ Τῼ ΒΙΒΛΙῼ

Ἐπὶ τῷ παραδείγματι τῆς ὀδύνης τοῦ πλευροῦ, πρῶτον περὶ τῶν θερμασμάτων, καὶ τῆς φλεβοτομίας, καὶ ὑποχωρήσεως, καὶ τῶν ἄλλων κενώσεων· ἔπειτα περὶ τοῦ χυλοῦ τῆς πτισάνης, καὶ τῆς πτισάνης, καὶ τῆς μάζης, καὶ τοῦ ἄρτου· περὶ ὕδατος, καὶ οἴνου καὶ μελικράτου, καὶ ὀξυμέλιτος· ὕστατα δὲ περὶ τῶν διαφόρων τε καὶ ἐξαπιναίων τῶν συνηθῶν μεταβολῶν ἐνταῦθα ὁ λόγος πλεῖστος γίνεται.

ARGUMENTUM LIBRI.

Exemplo doloris lateris, prius de fomentis, venæ ſectione, alvo ſubducenda, purgationibus, & aliis evacuationibus: deinde de cremore hordei, ptiſana, maza, pane; de aqua, vino, aqua mulſa, aceto mulſo; poſtremo de variis ac repentinis rerum aſſuetarum mutationibus ampliſſime hic diſſeritur.

Basil. Lat. I. 216. 492. — Foesius Sect. IV. 56. 345. — Basil. Græc pag. 370.

CAPUT I.

Calefactoriis dolorem pleuritidis tentandum eſſe diſſolvere, vel venæ ſectione, vel alvum emolliendo, aut veratro nigro, aut peplio, aut hujuſmodi: deque harum rerum opportunitate.

Lateris autem dolorem, ſive is per exordia, ſive poſtea obortus ſit, tentare calidis quidem fomentis primum diſſolvere non diſſentaneum eſt. Fomentorum autem optimum quidem

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Θερμάσμασι τὴν ὀδύνην πλευροῦ πειρηθῆναι διαλῦσαι, ἢ φλεβοτομίᾳ, ἢ τῷ μαλθάσσειν τὴν κοιλίην, ἢ μέλανι ἐλλεβόρῳ, ἢ πεπλίῳ, ἢ τοῖς τούτων ὁμοίοις· καὶ περὶ τούτων καιροῦ.

14

Ὀδύνη δὲ πλευροῦ, ἤν τε κατ' ἀρχὰς γένηται, ἤν τε ὕστερον, [56] θερμάσμασι μὲν πρῶτον οὐκ ἀπὸ τρόπου ἐστὶ χρησάμενον πειρηθῆναι διαλῦσαι τὴν ὀδύνην. Θερμασμάτων δὲ κράτιστον μὲν

VARIÆ LECTIONES.

56 χλιάσμασι Imp. Samb. MS. Servin. & Fevr. quo ſenſu tepentia fomenta intelligere videtur. Verum θερμάσμασι, calidis ſcilicet fomentis Galenum intellexiſſe conſtat; hancque lectionem prætulimus.

μὲν ὕδωρ θερμὸν ἐν ἀσκῷ, ἢ ἐν κύστει, ἢ ἐν χαλκῷ ἀγγείῳ, ἢ ἐν ὀστρακίνῳ. Προϋποτιθέναι δὲ χρὴ μαλθακόν τι πρὸς τὴν πλευρὴν, προσηνείης ἕνεκεν. Ἀγαθὸν δὲ καὶ σπόγγος μαλθακὸς μέγας, ἐξ ὕδατος θερμοῦ ἐκπεπιεσμένος, προστίθεσθαι. Περιστέγειν δὲ ἱματίῳ τὴν θάλψιν χρή· πλείω τε γὰρ χρόνον ἂν διαρκέσει καὶ παραμενεῖ, [57] καὶ ἅμα, ἵνα μὴ ἡ ἀτμὶς πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ κάμνοντος προσφέρηται· ἢν ἄρα μὴ δοκέῃ καὶ τοῦτο χρήσιμον πρός τι εἶναι· ἔστι γὰρ ὅτε δεῖ πρός τι. Ἔτι δὲ καὶ κριθαὶ, καὶ ὄροβοι ἐν ὄξει κεκρημένῳ, σμικρῷ ὀξύτερον, ἢ ὡς ἄν τις πίῃ, διέντα καὶ ἀναζέσαντα, [58] εἰς μαρσύππιά τε ἀποῤῥάψαντα προστιθέναι· καὶ πίτυρα τὸν αὐτὸν τρόπον. [59] Πυρίη δὲ ξηρὴ, ἅλες, καὶ κέγχροι πεφρυγμένοι, ἐν εἰρινέοισι μαρσυππίοισιν ἐπιτηδειότατοι· καὶ γὰρ κοῦφον καὶ προσηνὲς, ὁ κέγχρος. Μάλθαξις δὲ λύει ἡ τοιήδε καὶ τὰς πρὸς κληῖδα περαινούσας ἀλγηδόνας· Τομὴ μέντοι γε οὐχ ὁμοίως λύει ὀδύνην, ἢν μὴ πρὸς τὴν κληῖδα [60] περαίνοιτο ἡ ὀδύνη. Ἢν δὲ μὴ λύηται πρὸς τὰ θερμάσματα ὁ πόνος, οὐ χρὴ πουλὺν χρόνον θερμαίνειν· καὶ γὰρ ξηραντικὸν τοῦ πνεύμονος τοῦτό ἐστι, καὶ ἐμπυητικόν. [61] Ἀλλ' ἢν μὲν σημαίνῃ ὀδύνη ἐς τὴν κληῖδα, ἢ ἐς τὸν βραχίονα βάρος, ἢ περὶ μαζὸν, ἢ ὑπὲρ τῶν φρενῶν, τάμνειν ἀρήγει τὴν ἐν τῷ ἀγκῶνι φλέβα τὴν εἴσω, καὶ μὴ ὀκνεῖν συχνὸν ἀφαιρέειν τὸ αἷμα, ἕως ἂν ἐρυθρότερον πολλῷ ῥυῇ, ἢ ἀντὶ καθαροῦ τε καὶ ἐρυθροῦ [62] πελιδνόν· ἀμφότερον γὰρ γίγνεται. Ἢν δὲ ὑπὸ τὰς φρένας ᾖ τὸ ἄλγημα, [63] ἐς δὲ τὴν κληῖδα μὴ σημαίνῃ, μαλθάσσειν χρὴ τὴν κοιλίην, ἢ μέλανι ἐλλεβόρῳ, ἢ πεπλίῳ· μέλανι μὲν δαῦκον, ἢ [64] σέσελι, ἢ κύμινον, ἢ ἄνισον, ἢ ἄλλο τι τῶν εὐωδέων μίσγοντα· πεπλίῳ δὲ, ὀπὸν σιλφίου· ἀτὰρ καὶ μισγόμενα ἀλλήλοισιν, ὁμοιότροπα ταῦτά ἐστιν. 15
Ἄγει δὲ μέλας μὲν, καλλίω καὶ κρισιμώτερα πεπλίου· πέπλιον δὲ, μέλανος μᾶλλον φυσέων καταῤῥηκτικώτερόν ἐστιν. [65] Ἄμφω δὲ ταῦτα ὀδύνην παύει· παύει δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν ὑπηλάτων· κράτιστα δὲ ταῦτα, ὧν ἐγὼ οἶδα ἐστιν. Ἐπεὶ καὶ τὰ
371 ἐν τοῖσι ῥοφήμασι διδόμενα ὑπήλατα, ἀρήγει, ὁκόσα μὴ ἄγαν ἐστὶν ἀηδέα, ἢ διὰ πικρότητα, ἢ δ' ἄλλην τινὰ ἀηδίην,

est aqua calida in utere aut in vesica aut in vasculo æneo aut testaceo (adhibita.) Verum prius molle quidpiam ad latus lenitatis gratia subjicere oportet. At commode etiam spongia mollis, magna, ex aqua calida expressa admovetur. Sed fomentum linteo involvendum est; etenim longiore tempore sufficiet ac perdurabit; atque simul ut ne halitus ad laborantis spiritum efferatur; nisi fortassis & hoc utilitatem quandam habere videatur; interdum enim ad aliquid opportunum est. Ad hæc autem & hordeum, & ervum in aceto temperato paulo acidiore, quam quis bibere queat, macerata, fervefacta, atque in sacculos consuta admovere oportet; eodemque modo furfures. Siccum autem fomentum præbent sal, miliumque torrefacta, in sacculis laneis maxime idonea sunt; etenim leve ac blandum est milium. Fomentum hujusmodi lene dolores etiam ad claviculam pertingentes soluit. At venæ sectio non peræque dolorem soluit, nisi dolor ad claviculam pertingat. Verum si fomentis dolor non solvatur, non multo tempore calefacito; id enim pulmones exiccat, ac suppurationem intus creat. Quod si dolor quidem ad claviculam sui det signum; aut ad brachium, aut circa mammam, aut supra septum transversum gravitas (sentiatur) internam flexus cubiti venam secare juvat, neque copiosum sanguinem detrahere cunctandum est, usque dum multo rubicundior, aut pro puro & rubro lividus fluat; nam utrunque contingit. Si vero sub septo fuerit dolor, neque sui ad claviculam signum præbeat, alvum aut nigro veratro, aut peplio emollire oportet; veratro quidem nigro, daucum, aut feseli, aut cuminum, aut anisum, vel aliud quidpiam boni odoris admisceas; peplio vero laserpitii succum; sed & hæc inter se mixta congeneris sunt facultatis. Sed veratrum quidem nigrum, melius, & ad judicationem commodius, quam peplium, alvum ducit; peplium vero flatus magis excutit. Sed hæc ambo dolorem sedant. Sedant autem & alia multa ex iis, quæ vim habent dolorem sedandi: verum quæ noverim ego, hæc sunt optima. Quandoquidem & quæ in sorbitionibus dantur alvum subducentia medicamenta, opitulantur, quæcunque vel propter amaritudinem, vel aliam quandam insuavitatem, aut

Variæ Lectiones.

57 καὶ ἅμα ὡς μὴ ἡ ἀτμὶς πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ κάμνοντος φέρηται, scribunt quædam exemplaria.

58 ἐς μαρσύπια καταῤῥάψαντα, πίτυρα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον scribit MS. cod. Medic.

59 Ξηρῶν δὲ θερμασμάτων, ἅλες, κέγχροι, *siccorum autem fomentorum, sal, milium*, Galeni exemplar.

60 περαίνῃ alia exemplar. scribunt, pro περαίνοιτο. Paulo post ἐκθερμαίνειν· ξηραντικὸν quidd. codd.

61 ἀλλ' ἢ μὲν συμβαίνει ὀδύνη MS. cod. Med. Bourd. autem ἀλλ' εἰ μὲν συμβαίνει ὀδύνη, ἐς τὴν κληῖδα, ἢ ἐν βραχίονι. Paulo post in MS. cod. Medic. legitur: ἢ ὑπὲρ τῶν νεφρῶν, τάμνειν χρὴ τὴν ἐν ἀγκῶνι.

62 Pro πελιδνὸν, Lind. legit πέλιον. Deinde in MS. cod. Med. & Imp. Sambuci scribitur ἀμφότερα. Alia exempl. ἀμφοτεροῖα.

63 ἐς τὴν κληῖδα μὴ συμβαίνει Imp. Samb. cod. & pro μαλθάσσειν quidam habent μαλθάσσειν.

64 Pro σέσελι, in Bourdel. habetur σέλινον ἄριστον, quam lectionem adhibuit Calv. & pro ἄνισον quædam exempl. scribunt ἄννησον.

65 ἄμφω δὲ ταῦτα ὀδύνην usque ad τὴν μέν τοι πλευρὴν non leguntur in quibusdam exemplaribus.

aut copiam, aut colorem, aut suspicionem aliquam, non admodum ingrata sunt. At vero ptisanam, quum epotum est medicamentum, insuper sorbendam statim dare oportet, neque admodum pauciore, quam consuetum est, copia. Quandoquidem rationi consentaneum est, media in purgatione sorbitionem non exhibere. Quum autem cessaverit purgatio, tunc minus quam pro consuetudine sorbeat; postea vero semper copia augeatur, si & dolor sedatus fuerit, nihilque aliud repugnet. Eadem autem mihi ratio est, si & ptisanæ cremore utendum sit. Melius enim esse dico, statim omnino per morbi exordia sorbere, potius quam prævacuatis vasis aut tertio, aut quarto, aut quinto, aut sexto, aut septimo die sorbitionem inchoare, nisi hocce tempore morbus prius judicatus fuerit. Præparationes autem & his consimiles, quales dictæ sunt, faciendæ. De sorbitionis igitur exhibitione ita sentio. Quin & de potu, qualemcunque tandem ex describendis quis potaturus sit, eadem omnino mihi est ratio. At vero novi medicos, qui contra omnino quam oporteat, faciant. Volunt enim omnes, ubi sub initia morborum homines, aut duos, aut tres, aut etiam plures dies inedia præmaceraverint, ita tum sorbitiones, tum potiones exhibere. Et fortassis etiam ipsis consentaneum esse videtur, magna mutatione oboriente corpori, magnam etiam quandam mutationem contra objicere, non parum quidem commutare bene habet; recte tamen etiam mutatio transferenda, & ex mutatione, ciborum exhibitio etiamnum magis. Plurimum igitur læduntur, qui tota utuntur ptisana, nisi recte mutationem fecerint; læduntur etiam & ii, qui solo utuntur cremore, læduntur præterea & qui solo utuntur potu, sed hi minime. Oportet autem & ex sanorum adhuc hominum victu, quæ conferant, addiscere. Si enim sanis tales vel tales victus magnopere inter se differre videntur, cum in aliis quibusdam, tum in mutationibus; quomodo & in morbis, maximeque in acutissimis, non multum different? Atqui quod simplex victus cibi & potus sui semper similis ad sanitatem tutior omnino sit, quam siquis subito ad alium meliorem ma-

ἢ διὰ πλῆθος, ἢ χροιὴν, ἢ ὑποψίην τινά. [66] Τὴν μέν τοι πτισάνην, ὁκόταν πίῃ τὸ φάρμακον, ἐπιῤῥοφεῖν αὐτίκα χρὴ διδόναι, μηδὲν ἔλασσον ἀξίως λόγου, ἢ ὁκόσον εἴθισται. [67] Ἐπεὶ καὶ κατὰ λόγον ἐστὶ, μεσηγὺ τῆς καθάρσεως μὴ διδόναι ῥοφήν. Ὁκόταν δὲ λήξῃ ἡ κάθαρσις, τότε ἔλασσον ῥοφεέτω, ἢ ὁκόσον εἴθισται· μετὰ δὲ τοῦτο, ἀναγέτω αἰεὶ ἐπὶ τὸ πλεῖον, ἤν ἥτε ὀδύνη πεπαυμένη ᾖ, καὶ μηδὲν ἄλλ' ἐναντιῶται. Ὡυτὸς δέ μοι λόγος ἐστὶ, καὶ ἢν χυλῷ δέῃ [68] πτισάνης χρέεσθαι. Φημὶ γὰρ ἄμεινον εἶναι αὐτίκα ἄρξασθαι τὸ ἐπίπαν ῥοφεῖν μᾶλλον, ἢ προκενεαγγήσαντα ἄρξασθαι τοῦ ῥοφήματος, ἢ τριταῖον, ἢ τεταρταῖον, ἢ πεμπταῖον, ἢ ἑκταῖον, ἢ ἑβδομαῖον, ἤν γε μὴ προκριθῇ ἡ νοῦσος ἐν τουτέῳ τῷ χρόνῳ. Αἱ δὲ προπαρασκευαὶ καὶ ἐπὶ τουτέοισι παραπλήσιοι ποιητέαι, ὁκοῖαί περ εἴρηνται. Περὶ μὲν οὖν ῥοφήματος προσάρσιος οὕτω γινώσκω. Αὐτὰρ καὶ περὶ ποτοῦ, ὁκοῖον ἄν τις μέλλῃ πίνειν τῶν [69] γραφησομένων, ὡυτός μοι λόγος ὡς ἐπίπαν ἐστί. Οἶδα δὲ καὶ τοὺς ἰητροὺς τὰ ἐναντιώτατα, ἢ ὡς δεῖ, ποιέοντας· βούλονται γὰρ ἅπαντες ὑπὸ τὰς ἀρχὰς τῶν νούσων προταριχεύσαντες τοὺς ἀνθρώπους, ἢ δύο, ἢ τρεῖς ἡμέρας, ἢ καὶ πλείονας, [70] οὕτω προσφέρειν τὰ ῥοφήματα, καὶ τὰ ποτά. Καὶ ἴσως τι καὶ εἰκὸς δοκέει αὐτέοισιν εἶναι, μεγάλης τῆς μεταβολῆς γενομένης τῷ σώματι, μέγα τι κάρτα καὶ ἀντιμεταβάλλειν· τὸ δὲ μεταβάλλειν μὲν εὖ ἔχει· εἰ [71] μὴ ὀλίγον· ὀρθῶς μέντοι γε μεταβιβαστέη καὶ ἡ μεταβολὴ, καὶ ἔκ γε τῆς μεταβολῆς ἡ πρόσαρσις τῶν γευμάτων ἔτι μᾶλλον. Μάλιστα μὲν οὖν βλάπτοιντο ἂν, ἢν μὴ ὀρθῶς μεταβάλλοιεν, οἱ ὅλῃσι τῇσι πτισάνῃσι χρεόμενοι· βλάπτοιντο δ' ἂν καὶ οἱ μούνῳ τῷ χυλῷ χρεόμενοι· βλάπτοιντο δ' ἂν καὶ οἱ μούνῳ τῷ ποτῷ χρεόμενοι, [72] ἥκιστα δὲ οὗτοι. Χρὴ δὲ καὶ τὰ μαθήματα ποιέεσθαι ἐν τῇ διαίτῃ τῶν ἀνθρώπων ἔτι ὑγιαινόντων, οἷα ξυμφέρει· εἰ γὰρ δὴ τοῖσί γε ὑγιαίνουσι φαίνονται διαφέροντα μεγάλα τὰ τοῖα ἢ τοῖα διαιτήματα, καὶ ἐν ἄλλῳ τινί που, καὶ ἐν τῇσι μεταβολῇσι, πῶς οὐχὶ καὶ ἔν γε τῇσι νούσοισι [73] διαφέρει μεγάλα, καὶ τουτέων ἐν τῇσιν ὀξυτάτῃσι μάλιστα; Ἀλλὰ μὴν εὐκαταμάθητόν γέ ἐστιν, [74] ὅτι φαύλη δίαιτα βρώσεως καὶ πόσεως αὐτὴ ἑωυτῇ ἐμφερὴς αἰεὶ, ἀσφαλεστέρη ἐστὶ τὸ ἐπίπαν ἐς ὑγιείην, ἢ ἐάν τις ἐξαπίνης [75] μέ-

Variæ Lectiones.

66 τὴν μὲν τῆς πτισάνης legitur in MS. cod. Bourdel.

67 ἐπειδὴ καὶ κατὰ λόγον ἐστὶ MS. cod. Med.

68 MS. cod. Med. scribit πτισάνης χρησάσθαι.

69 προγραφησομένων MS. cod. Medic. deinde in eodem codic. dicitur: οἶδα δὲ τοὺς ἰητροὺς omissa particula καὶ

70 οὕτως προσφέρειν MS. cod. Med.

71 εἰ μὴ ὀλίγον Imp. Samb. quam lectionem probat Lind. inserto εἰ. Gunzio videtur ἢν vel εἰ ὀλίγον legendum esse; quem locum adumbrasse videtur Corn. Cels. libr. I. cap. 3. cum scribit: *cum quis mutare aliquid volet, paulatim debebit assuescere.* Deinde Linden. scribit, μεταβιβασθείη pro μεταβιβαστέη.

72 ἥκιστα δ' ἂν οὗτοι Imp. Samb. cod. scribit.

73 διαφέρει μέγα, καὶ τουτέων ἐν τῇσιν ὀξυτάτῃσι μέγιστον MS. cod. Medic.

74 ὅτι φαύλη δίαιτη βρώσιος καὶ πόσιος. In MS. cod. Medic. duabus lineis interceptis, quasi videntur abundare. Pro ποτέας Linden. scribit πόσιος. Paulo post, ἢν εἴτις ἐξαπίνης μεταβάλλοι μέγα ἐς ἄλλο κρέσσον quidam cod. & Lind. Cæterum totum hunc locum sic vertit Cl. Gunzius: *Quod siquis per totam vitam, se nullis diætæ cibi potionisque legibus adstringat, magis omnino a periculo tutus & securus esse potest. Diæta susque deque habita, & sibi semper similis, videtur utique ab ea non differre, quæ semper negligitur, adeoque nunquam non susque deque habetur.*

[75] μέγα μεταβάλλαι εἰς ἄλλο κρέσσον. Ἐπεὶ καὶ τοῖσι δὶς σιτεομένοισι τῆς ἡμέρης, καὶ τοῖσι μονοσιτέουσιν, αἱ ἐξαπιναῖοι μεταβολαὶ βλάβας καὶ ἀῤῥωστίην παρέχουσι· καὶ τοὺς μέν γε μὴ μεμαθηκότας ἀριστᾷν, ἢν ἀριστήσωσιν, [76] εὐθέως ἀῤῥώστους ποιέει, καὶ βαρέας ὅλον τὸ σῶμα, καὶ ἀσθενέας, καὶ ὀκνηρούς. Ἢν δὲ καὶ ἐπιδειπνήσωσιν, [77] ὀξυρεγμιώδεας· ἐνίοισι δὲ καὶ σπατίλη γένοιτο ἂν, ὁκόταν παρὰ τὸ ἔθος ἀχθοφορήσῃ ἡ κοιλίη, εἰθισμένη ἐπιξηραίνεσθαι, καὶ μὴ δὶς διογκοῦσθαι, μήδε δὶς ἕψειν τὰ σιτία. [78] Ἀρήγει οὖν τουτέοισιν ἀνασηκῶσαι τὴν μεταβολήν· ἐγκοιμηθῆναι γὰρ χρὴ, ὥσπερ νύκτα ἀγαγόντας μετὰ τὸ δεῖπνον· τοῦ μὲν χειμῶνος, ἀριγέως· τοῦ δὲ θέρεος, ἀθαλπέως. Ἢν δὲ καθεύδειν [79] μὴ δύνανται, βραδείην συχνὴν περίοδον πλανηθέντα, μὴ στασίμως, δειπνῆσαι μηδὲν, ἢ ὀλίγα, καὶ μὴ βλαβερά· ἔτι δὲ ἔλασσον [80] πιεῖν ἀκρατὲς, καὶ μὴ ὑδαρές. Ἔτι δὲ μᾶλλον ἂν πονήσειεν ὁ τοιοῦτος, εἰ τρὶς σιτέοιτο τῆς ἡμέρης ἐς κόρον· ἔτι δὲ μᾶλλον εἰ πλεονάκις· καί τοιγε πολλοί εἰσιν, οἳ εὐφόρως φέρουσι τρὶς σιτεόμενοι τῆς ἡμέρης εἰς πλῆθος, οἳ ἂν οὕτως ἐθισθῶσιν. Ἀλλὰ μὴν καὶ οἱ μεμαθηκότες δὶς σιτέεσθαι τῆς ἡμέρης, ἢν μὴ ἀριστήσωσιν, ἀσθενέες καὶ ἄῤῥωστοί εἰσι· καὶ δειλοὶ εἰς πᾶν ἔργον, καὶ καρδιαλγέες· κρεμᾶσθαι γὰρ δοκέει τὰ σπλάγχνα αὐτέοισι, καὶ [81] οὐρέουσι θερμὸν, καὶ χλωρὸν, καὶ ἡ ἄφοδος ξυγκαίεται. Ἔστι δ' οἷσι καὶ τὸ στόμα πικραίνεται, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ κοιλαίνονται, καὶ οἱ κρόταφοι πάλλονται, καὶ τὰ ἄκρα [82] διαψύχονται. Καὶ οἱ μὲν πλεῖστοι τῶν ἀνηριστηκότων οὐ δύνανται κατεσθίειν τὸ δεῖπνον· δειπνήσαντες δὲ, βαρύνουσι τὴν κοιλίην, καὶ δυσκοιτέουσι πολὺ μᾶλλον, ἢ εἰ προηριστήκεισαν. Ὁκότε γοῦν ταῦτα τοιαῦτα γίγνεται τοῖσιν ὑγιαίνουσιν ἕνεκεν ἡμίσεος ἡμέρης διαίτης μεταβολῆς παρὰ τὸ ἔθος, οὔτε προσθεῖναι λυσιτελέειν φαίνεται, οὔτε ἀφελέειν. Εἰ τοίνυν οὗτος ὁ παρὰ τὸ ἔθος μονοσιτήσας, ὅλην τὴν ἡμέρην [83] κενεαγγήσας δειπνήσειεν ὁκόσον εἴθιστο, εἰκὸς αὐτὸν, εἰ τότε ἀνάριστος ἐὼν, ἐπόνεε καὶ ἤῤῥωσει· δειπνήσας δὲ τότε βαρὺς ἦν, πολὺ μᾶλλον βαρύνεσθαι. Εἰ δέ γε ἐπὶ πλείω χρόνον

gnam mutationem faciat, facile addiſcitur. Quandoquidem tum bis die, tum ſemel cibum aſſumentibus repentinæ mutationes, damna, & morbos invehunt: & ſane qui prandere non conſueverunt, ſi prandeant, id ſtatim infirmos effici, & toto corpore graves, & imbecilles, ac ignavos. Quod ſi præterea cœnaverint, acidum eructant;
16 nonnullis etiam alvi liquida dejectio oboritur: quum præter conſuetudinem ventriculus pondere gravetur, reſiccari conſuetus, non bis intumeſcere, neque bis cibos coquere.
17 Iis igitur conducit mutationem rependere; dormire ſiquidem eos oportet, tanquam noctem a cœna agentes: hyeme quidem citra frigus; æſtate vero citra calorem. Quod ſi dormire nequeant, ubi multa lentaque ambulatione oberraverint, neque ſtabiliter, nihil cœnent, aut pauca, & innoxia; inſuperque minus merum, neque aquoſum bibant. Is præterea etiam magis afficietur, ſi ter die ad ſatietatem cibum ſumpſerit; ac etiamnum magis, ſi ſæpius: quanquam multi ſunt ſane, qui ter die copioſum cibum facile ferunt, quod ita aſſueti ſint. Quinetiam qui bis die cibum ſumere conſueverunt, ii, niſi pranſi fuerint, imbecilles ac infirmi ſunt, & ad quodcunque opus ignavi, & oris ventriculi dolore vexantur: iis enim viſcera pendere videntur, calidum mejunt, & cum virore pallidum, ſtercusque exuritur. Quibusdam etiam os amareſcit, oculi cavantur, tempora palpitant, & extrema perfrigerantur. Ac plurimi quidem impranſi cœnam abſumere nequeunt; cœnati vero, ventriculum gravant, multoque difficilius in lecto decumbunt, quam ſi prius etiam pranſi fuiſſent. Quum igitur talia hæc ob dimidiatæ diei victus a conſuetudine mutationem ſanis contingant, neque apponere quicquam, neque detrahere commodum eſſe videtur. Qui igitur præter conſuetudinem ſemel cibum acceperit, & toto die evacuatis vaſis, quantum conſuevit, cœnaverit, ſi tunc impranſus doluit, ac debilis fuit; & ubi cœnavit, gravatus fuerit, multo magis eum gravari par eſt. Quod ſi etiamnum longiore tempore eva-

VARIÆ LECTIONES.

75 Linden. omiſit τὸ μέγα ex MS. cod. Medic. & facile interponi potuit a Librariis, propter ſimilitudinem cum μετὰ in μεταβάλλειν. Sed forte tamen ab Hippocrate eſt, qui adjecerit, quo indicaret, cum neque ex ordine mutationem fieri, quod ante vidimus μεταβάλλειν abſolute poſitum ſignificare, tum non omnem mutationem; ſed eam, qua quis ab accuratiſſima diæta, & quæ adeo vehemens ſit, tranſitum faciat, nocere. Gunzius.

76 εὐθέως ἀῤῥώστους ποιήσει Aſulan. Exempl.

77 ὀξυρεγμιώδεας. ἐνίοτε Linden. Deinde σπατίλη, exponitur Heſychio & Galeno, ὑγρὸν διαχώρημα ex hoc loco, id eſt: *humidum excrementum*; unde etiam σπαλάλη vitioſe, pro σπατίλη τῶν ἅπαξ εἰρημένων ſcribitur, κεῖσθαι δὲ ἐπὶ διαῤῥοίας. At Ariſtoph. Schol. ἐν εἰρήνῃ σπατίλην ἡ ἀνθρωπίνη κόπρος dicitur, hoc eſt: *ſtercus humanum*, ut & Polluci Libr. V. qui τίλον καὶ σπατίλην exponit pro eodem. Accipitur & pro ſegmento corii, quod ſcalpro recidunt ſutores.

78 ἀῤῥήγει pro ἀρήγει ſcribit MS. cod. Medic. Deinde pro ἀγαγόντα, habet ἀναγάγοντα cod. MS. Medic. Nos tamen ἀγαγόντας plurali numero legimus, ut reſpondeat τουτέοισιν.

79 Pro μὴ δύνανται, Lindenus μὴ δύνηται. Deinde pro στασίμως MS. cod. Bourdel. στασίμους ſubintellig. τόπους, vel περιόδους.

80 πιεῖν ἄκρατες, καὶ μὴ ὑδαρὲς ſcripſimus ex Imp. Sambuci, addito ἄκρατες, *merum*; hancque lectionem adhibuit Lindenus ex MS. cod. Fevrei & Servini, quamvis verſionem, huic lectioni reſpondentem non confecerit.

81 εὐρέουσι mendoſe cod. Baſil. ſcribit; paulo poſt ξυγκλείεται MS. cod. Medic. pro ξυγκαίεται

82 διαψύχονται emendavimus ex MS. cod. Medic. hancque lectionem ſecutus eſt Linden. pro διαψύχεται vulgato.

83 Pro κενεαγγήσας, quidam legunt κενεαγγήσαντα poſtea μέγα δειπνήσειεν, *copioſe cœnavit*, inſerto μέγα iidem habent.

evacuatis vasis, derepente post cœnaverit, magis adhuc gravabitur. Cui igitur præter consuetudinem vasa evacuata sunt, ei hunc diem sic rependere confert; citra frigus, calorem, & laborem. Hæc enim omnia graviter tulerit: & cœnam, quam consuevit, multo parciorem faciat, eamque non siccam, sed quodammodo humectiorem; & postea bibat neque aquosum, neque minus quam pro cibi ratione; posteroque die pauca prandeat, quo accessione facta ad consuetudinem redeat. Ista tamen eorum quidam molestius certe ferunt, qui in supernis partibus amara bile infestantur. Non consuetam autem cibi abstinentiam facilius omnino ferunt, qui superioribus partibus pituitosi sunt: quare assumptum præter consuetudinem semel in die cibum hi facilius etiam tulerint. Satis igitur idoneum & hoc argumentum, quod eorum, quæ circa temperamentum nostrum, habitumque contingunt, maximæ mutationes, maxime morbos efficiunt. Neque sane intempestivas, neque vehementissimas vasorum innanitiones moliri fas est; neque vigentibus morbis, & in inflammatione consistentibus, cibos exhibere, neque derepente huc aut illuc in toto negotio quicquam mutare licet.

CAPUT II.

Consuetos cibos ac potus præferendos esse; & repentinam diætæ mutationem sano quidem noxiam esse, non autem ægris.

Ac de rebus ad alvum reliquasque partes pertinentibus, multa aliquis dixerit, quæ his affinia sint, quod quidem cibos, quibus assueverunt, facile ferant, etiamsi natura non boni sint; eodem modo & potus. Moleste autem ferunt cibos, quibus non assueti sunt, quamvis mali non sint; consimili modo & potus. Et quæcunque multus quidem carnis esus præter consuetudinem assumptus facit, aut allia, aut laserpitium, aut ejus succus, aut caulis, aut ejusmodi alia insignibus prædita facultatibus propriis. Minus utique miretur quis, si quæ sunt ejusmodi, dolores ventriculis magis quam alia, inducunt. At si didiceris, quantam maza

κενεαγγήσας, ἐξαπίνης μεταδειπνήσειεν, ἔτι
μᾶλλον ἂν βαρύνοιτο. Τὸν γοῦν παρὰ
18 τὸ ἔθος κενεαγγήσαντα, " συμφέρει ταύ-
την τὴν ἡμέρην ἀντισηκῶσαι ὧδε, ἀριγέως
καὶ ἀθαλπέως, καὶ ἀταλαιπώρως. Ταῦτα
γὰρ ἅπαντα βαρέως ἂν ἐνέγκοι· καὶ τὸ
δεῖπνον συχνῷ ἔλασσον ποιήσασθαι, ἢ ὅσον
εἴθιστο, καὶ μὴ ξηρὸν, ἀλλὰ τοῦ πλαδαρω-
τέρου τρόπου· [84] καὶ μετὰ ταῦτα πιεῖν 372
μὴ ὑδαρὲς, μηδὲ ἔλασσον, ἢ κατὰ λόγον τοῦ
βρώματος· καὶ τῇ ὑστεραίῃ ὀλίγα ἀριστῆσαι,
ὡς ἐκ προσαγωγῆς ἀφίκηται εἰς τὸ ἔθος.
Αὐτοὶ μέντοι σφῶν αὐτῶν δυσφορώτερον δὴ
19 τὰ τοιαῦτα φέρουσιν " οἱ [85] πικρόχολοι
τὰ ἄνω. Τὴν δὲ ἀσιτίην, τὴν παρὰ τὸ
ἔθος οἱ φλεγματίαι τὰ ἄνω εὐφορώτερον φέ-
ρουσι τὸ ἐπίπαν· [86] ὥστε καὶ τὴν μονοσιτίην,
τὴν παρὰ τὸ ἔθος, εὐφορώτερον ἂν οὗτοι
ἐνέγκοιεν. Ἱκανὸν μὲν οὖν καὶ τοῦτο ση-
μήιον, ὅτι αἱ μέγισται [87] μεταβολαὶ τῶν
περὶ τὰς φύσιας ἡμῶν καὶ τὰς ἕξιας συμ-
βαινόντων, μάλιστα νοσοποιέουσιν. [88] Οὐ-
δὲ δὴ οἷόν τε παρὰ καιρὸν, οὔτε σφοδρο-
τάτας κενεαγγείας ποιέειν, οὔτε ἀκμαζόν-
των τῶν νουσημάτων καὶ ἐν φλεγμασίῃ
ἐόντων, προσφέρειν, οὔτε ἐξαπίνης οἷόν
τε ὅλῳ τῷ πρήγματι μεταβάλλειν, οὔτε
ἐπὶ τὰ, οὔτε ἐπὶ τά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Τὰ εἰθισμένα βρώματα καὶ ποιὰ εἶναι προφερέστερα· καὶ τὴν ἐξαπιναίαν τῆς διαίτης μεταβολὴν, βλαβερὰν μὲν εἶναι τῷ ὑγιαίνονται. οὐ δὴ τοῖς νοσοῦσι.

Πολλὰ δ' ἂν τις ἠδελφισμένα του-
τέοισι τῶν ἐς κοιλίην καὶ τ' ἄλ-
λα εἴποι· ὡς εὐφόρως μὲν φέρουσι τὰ
βρώματα, ἃ εἰθισμένοι εἰσὶν, ἢν καὶ μὴ
ἀγαθὰ ᾖ φύσει· ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ πο-
τά. Δυσφόρως δὲ φέρουσι τὰ βρώματα,
20 ἃ μὴ εἰθισμένοι εἰσὶν, " ἢν καὶ μὴ κακὰ
ᾖ· ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ ποτά. Καὶ ὁκόσα
μὲν κρεηφαγίη πολλὴ παρὰ τὸ ἔθος [89] βρω-
θεῖσα ποιέει, ἢ σκόροδα, ἢ σίλφιον, ἢ ὀπὸς,
ἢ καυλὸς, ἢ ἄλλα ὁκόσα τοιουτότροπα με-
γάλας δυνάμιας ἔχοντα ἰδίας. Ἧσσον ἄν τις
θαυμάσειεν, εἰ τὰ τοιαῦτα πόνους ἐμποιέει
τῇσι κοιλίῃσι μᾶλλον τῶν ἄλλων. [90] Ἀλλ'
εἰ καταμάθῃς, ὁκόσον ἂν μάζα τε ὄχλον
καὶ

Variæ Lectiones.

84 καὶ μετὰ ταῦτα πιεῖν μὲν μὴ ὑδαρὲς MS. cod. Medic. inserta particula μὲν.

85 πικρόχολοι Hippocrati dicuntur, qui bile amara & flava abundant; unde in Epigr. Metaph. Archilochi στόμα πικρόχολον dicitur, *os effundens verba, ex amara bile profecta.* Intelligit autem Gal. de iis, in quorum superiore ventre flava bilis colligitur, & supernatat.

86 ὥστε καὶ τὴν μονοσιτίην MS. cod. Medic. quem sequimur, inserto articulo τὴν.

87 μεταβολαὶ τῶν παρὰ τὴν φύσιν ἡμῶν vulgati codd. melius περὶ φύσις est temperamentum: ἕξις est in crassitie & gracilitate corporis.

88 In MS. cod. Medic. legitur; οὐ δὴ οἷόν τε, omisso δὴ, *sane*: alii οὐδ' εἰ οἷόν τε. Particula εἰ Gunzio abundare videtur, & nata probabiliter ex sequente οἷόν τε, cui adscribimus.

89 καταβρωθεῖσα pro βρωθεῖσα scribunt Asulana exemplaria. Paulo post ἔχοντα ἰδίως Fevr.

90 ἀλλ' εἰ καταμάθοι Imp. Sambuci. Præterea in Imp. Sambuci παρὰ τὸ ἔθος delentur, quod probat Gunzius.

καὶ ὄγκον, καὶ φῦσαν, καὶ στρόφον τῇ κοιλίῃ παρέχει, παρὰ τὸ ἔθος βρωθεῖσα τῷ ἀρτοφαγέειν εἰθισμένῳ· [91] ἢ ὁκοῖον ἄρτος βάρος καὶ τάσιν κοιλίης τῷ μαζοφαγέειν εἰθισμένῳ· ἢ αὐτός γε ὁ ἄρτος θερμὸς βρωθεὶς οἵην δίψην παρέχει καὶ ἐξαπιναίην πληθώρην, διὰ τὸ ξηραντικόν τε καὶ [92] βραδύπορον. 21 Καὶ οἱ ἄγαν καθαροί τε ″ καὶ συγκομιστοὶ παρὰ τὸ ἔθος βρωθέντες, οἷα διαφέροντα ἀλλήλων ποιέουσι· καὶ μᾶζα τε ξηρὴ παρὰ τὸ ἔθος, ἢ ὑγρὴ, ἢ γλισχρή· καὶ τὰ ἄλφιτα οἷόν τι ποιέει τὰ ποταίνια, τοῖσι μὴ εἰωθόσι, καὶ τὰ ἑτεροῖα, τοῖσι τὰ ποταίνια εἰωθόσι· καὶ οἰνοποσίη καὶ ὑδροποσίη παρὰ τὸ ἔθος εἰς θάτερα μεταβληθέντα ἐξαπίνης, καὶ ὑδαρής γε οἶνος καὶ ἄκρητος παρὰ τὸ ἔθος ἐξαπίνης ποθείς. Ὁ μὲν γὰρ πλάδον τε ἐν τῇ ἄνω κοιλίῃ ἐμποιήσει, [93] καὶ φῦσαν ἐν τῇ κάτω· ὁ δὲ παλμόν τε φλεβῶν, καὶ καρηβαρίην, καὶ δίψην. Καὶ λευκός τε καὶ μέλας οἶνος παρὰ τὸ ἔθος μεταβάλλοντι, εἰ καὶ ἄμφω οἰνώδεες εἶεν· ὅμως πολλὰ ἂν ἑτεροιώσειαν κατὰ τὸ σῶμα· ὡς δὴ γλυκύν τε καὶ οἰνώδεα οἶνον, ἧσσον ἄν τις φαίη θαυμαστὸν εἶναι, μὴ τωὐτὸ δύνασθαι ἐξαπίνης μεταβληθέντα. 22 ″ Τιμωρετέον μέντοι τοιόνδε τι μέρος τῷ ἐναντίῳ λόγῳ, ὅτι ἡ μεταβολὴ τῆς διαίτης τουτέοισιν ἐγένετο, οὐ μεταβάλλοντος τοῦ σώματος, οὔτε ἐπὶ τὴν ῥώμην, ὥστε προσθέσθαι δεῖν σιτία, οὔτ᾽ ἐπὶ τὴν ἀῤῥωστίην, ὥστε ἀφαιρεθῆναι. Προσεκμαρτέα δὴ καὶ ἡ ἰσχὺς, 23 ″ καὶ ὁ τρόπος τοῦ νουσήματος [94] ἑκάστου, καὶ τῆς φύσιος τοῦ τε ἀνθρώπου καὶ τοῦ ἔθεος, καὶ τῆς διαίτης τοῦ κάμνοντος, οὐ μόνον σιτίων· ἀλλὰ καὶ ποτῶν.

& turbationem, & tumorem, & flatum, & tormina ventri afferat præter morem comesta ab eo, qui pane vesci solet; aut qualem panis gravitatem & tensionem ventris, mazam edere solito; vel qualem panis ipse calidus devoratus sitim inducat, & repentinam repletionem, tum quod exiccet, tum quod tarde descendat. Et quam diversa inter se efficiant panes purissimi & confusanei, sive cibarii, præter consuetudinem in cibo assumpti; itemque mazá præter morem arida, aut humida, aut viscida; & quale quid polentæ efficiant recentes non assuetis, aliæque iis qui recentibus assueti sunt; & vini, & aquæ potus præter consuetudinem vicissim derepente permutatus; & aquosum vinum, & meracum derepente præter consuetudinem epotum. Illud enim in superiore ventre humiditatem excrementitiam, & in inferiore flatum inducit; hoc vero venarum palpitationem, capitis gravitatem, & sitim. Tum etiam vinum album & nigrum, præter consuetudinem immutanti, etiamsi ambo vinosa fuerint: multa tamen in corpore alterarint; ut proinde minus admiratione dignum esse aliquis dicat, dulce & generosum vinum non eandem efficaciam habere, si ab uno ad alterum repente transitus fit. At adversariorum sententiæ, sic aliqua ex parte favendum est, quod his (ægris) victus mutatio facta sit, corpore neque ad robur, ut cibos adjicere, neque ad infirmitatem, ut cibos demere oporteat, non immutato. Ad hæc autem & virium robur conjectandum est, & morbi cujusque modus, & hominis natura, & consuetudo, & ægri victus, non in cibis solum; verum etiam in potionibus.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ΄.

Προσεκμαρτέον πρὸς τὸ ἀσφαλῶς τοῖς νοσοῦσι τὴν δίαιταν προγράφειν. Δεῖν δὲ ἐν ἀρχῇ τοῦ νοσήματος τοῖς ῥοφήμασι τρέφειν τοὺς κάμνοντας, καὶ τῆς πτισάνης χυλῷ· καὶ ἐν τῇ νοσήματος ἀκμῇ τῇ λεπτοτάτῃ διαίτῃ χρηστέον.

Πολλῷ δὲ ἧσσον ἐπὶ τὴν πρόσθεσιν ἰτέον· ἐπεὶ τήν γε ἀφαίρεσιν ὅλως ἀφελεῖν πολλαχοῦ λυσιτελέει, ὅκου διαρκέειν μέλλει ὁ κάμνων, μέχρις ἂν τῆς νούσου ἡ ἀκμὴ πεπανθῇ. Ἐν ὁκοίοισι δὲ τὸ

CAPUT III.

Conjectanda ad diætam tuto ægris præscribendam. Oportere autem initio morbi sorbitionibus ægros nutrire, & ptisanæ cremore; inque morbi vigore tenuissima diæta utendum esse.

MUlto autem minus ad additionem procedendum: quandoquidem ipsos detractione omnino subducere sæpenumero conducit, ubi suffecturus est æger, donec morbi vigor mitescat. In quibus autem hoc fa-

Variæ Lectiones.

91 Sic Galen. exempl. paulo post ἢ ὁκοῖον ἄρτος omnia exemplaria; verum in Imp. Sambuci particula ἢ deletur.

92 βραδύτερον scribunt Asulan. exemplaria. Postea συγκομιστοὶ ἄρτοι exponuntur Gal. in Exegesi ῥυπαροὶ διὰ τὸ πάντα ἅμα τὰ ἄλευρα συγκομίζεσθαι, καὶ μὴ διακρίνεσθαι, *sordidi panes, quod omnes simul furina colliguntur, & non secernuntur.* Etsi ubique ξυγκομιστοὶ, scribitur. Galen. ad Glauc. Libr. II. & Athenæus Libr. III. Plura Fœs. voce ἄρτος συγκομιστός. Cæterum βραδύπορον, hoc vocabulum indicat, panis calidi particulas tardius cum subire vasculorum orificia, tum per ea lentius moveri. Gunz.

93 καὶ φῦσαν ἐς τῇ κάτω Imp. Sambuc. & Fevr. ubi ἐς pro ἐν ponitur.

94 Pleraque exemplaria ἑκάστοισι scribunt; nos Servini lectionem amplectimur.

faciendum sit, scribetur. Multa vero etiam alia productis consimilia quis scribere possit. Hoc tamen melius est testimonium. Non enim solum rei, de qua plurimus a me sermo habitus est, cognatum est; sed res ipsa opportunissimum est documentum. Nam quidam per morborum acutorum exordia, nonnunquam quo tum laborare cœperunt die, cibos comederunt: quidam etiam postridie, nonnulli quoque quidvis sine delectu, alii etiam cyceonem sorpserunt. Sane hæc omnia deteriora sunt, quam siquis aliter victum instituerit: sed quæ hoc tempore præter legem fiunt, & peccata committuntur, minus damni adferunt, quam siquis primis quidem duobus, vel tribus diebus omnino vasa exinanierit, mox quarto, aut quinto talem cibum exhibuerit. Deterius etiam tamen est, siquis totis his diebus vasis prævacuatis, posterioribus deinceps diebus ita victum instituerit, priusquam morbus concoctus sit: sic enim aperte plurimis mortem adfert, nisi mitis quidam omnino morbus extiterit. Quæ vero ab initio errata fiunt, his non æque incurabilia sunt, sed multo facilius curantur. Hoc igitur maximum reor esse documentum, quod primi dies hac vel illa sorbitione non sint privandi, in his, qui paulo post his aut illis sorbitionibus usuri sunt. Funditus igitur ignorant, qui hordeacea ptisana utuntur, quod ab ea male habeant, quum duobus, aut tribus, aut etiam pluribus diebus antea exinanitis vasis, sorbere cœperint. Neque etiamnum qui cremore utuntur, quod sorbentes lædantur, intelligunt, ubi non recte sorbitionem inchoaverint: hoc tamen cavent, & agnoscunt magnam adferre læsionem, si æger, priusquam morbus concoctus fuerit, ptisanam hordeaceam sorpserit, cremore uti assuetus. Omnia igitur hæc magna testimonia sunt, quod Medici non recte ægrotantes ad cibos adducant; sed & in quibus morbis vasa exinaniri non oportet, his, qui sorbitionibus uti debent, vasa evacuant; & in quibus ex vasorum inanitione ad sorbitiones transeundum non est, in his transeant;

τοιόνδε ποιητέον, [95] γεγράψεται. Πολλὰ δ᾽ ἄν τις καὶ ἄλλα ἠδελφισμένα τοῖσιν εἰρημένοισι γράφοι. Τό γε μὴν κρέσσον μαρτύριον. [96] Οὐ γὰρ ἠδελφισμένον μόνον ἐστὶ τῷ πρήγματι, περὶ οὗ μοι πλεῖστος λόγος εἴρηται· ἀλλ᾽ αὐτὸ τὸ πρῆγμα, ἐπικαιρότατόν ἐστι διδακτήριον. Οἱ γὰρ ἀρχόμενοι [97] τῶν ὀξέων νουσημάτων ἔστιν ὅτε οἱ μὲν σιτία ἔφαγον αὐθημερὸν, ἠργμένοι ἤδη· οἱ δὲ καὶ τῇ ὑστεραίῃ· οἱ δὲ καὶ ἐῤῥόφεον τὸ προστυχόν· οἱ δὲ καὶ κυκεῶνα ἐῤῥόφεον. Ἅπαντα δὲ ταῦτα κακίω μέν ἐστιν, ἢ εἰ ἑτεροίως τὶς διαιτηθείη, πολλῷ μέντοι ἐλάσσω βλάβην φέρει ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ τὰ [98] ἁμαρτηθέντα, ἢ εἴ τις τὰς μὲν πρώτας ἡμέρας δύο ἢ τρεῖς κενεαγγήσειε τελείως, τεταρταῖος δὲ ὢν, τοιάδε διαιτηθείη, ἢ καὶ πεμπταῖος. Ἔτι μέντοι κάκιον, [99] εἰ ταύτας πάσας τὰς ἡμέρας προκενεαγγήσας, ἐν τῇσιν ὕστερον ἡμέρῃσιν οὕτω διαιτηθείη, πρὶν ἢ πέπειρον γενέσθαι τὴν νοῦσον· οὕτω μὲν γὰρ θάνατον φέρει φανερῶς τοῖσι πλείστοισιν, [100] ἢν μὴ παντάπασί τις εὐήθης ἡ νοῦσος εἴη. Αἱ δὲ κατ᾽ ἀρχὰς ἁμαρτάδες, οὐχ ὁμοίως ταύτῃσιν ἀνήκεστοί εἰσιν, ἀλλὰ πολλῷ εὐακεστότεραι. Τοῦτο οὖν ἡγεῦμαι μέγιστον διδακτήριον, ὅτι οὐ στερητέαι αἱ πρῶται ἡμέραι τοῦ ῥοφήματος ἢ [101] τοίου, ἢ τοίου, τοῖσι μέλλουσιν ὀλίγον ὕστερον ῥοφήμασιν ἢ 24 τοίοις ἢ τοίοις χρέεσθαι. [102] Πυθμενόθεν μὲν οὖν οὐκ ἴσασιν οὐθ᾽ οἱ τῇσι κριθώδεσι πτισσάνῃσι χρεόμενοι, ὅτι αὐτέῃσι κακοῦνται, ὁκόταν ῥοφέειν ἄρξωνται, ἢν προκενεαγγήσωσι, δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας ἢ καὶ πλείους. Ὅτ᾽ αὖ οἱ τῷ χυλῷ χρεόμενοι γινώσκουσιν, ὅτι αὐτέοισι βλάπτονται ῥοφέοντες, ὁκόταν μὴ ὀρθῶς ἄρξωνται τοῦ ῥοφήματος· τότε μὴν φυλάσσουσι, καὶ γινώσκουσιν, ὅτι μεγάλην τὴν βλάβην φέρει, ἢν, πρὶν [103] πέπειρον γενέσθαι τὴν νοῦ- 373 σον, κριθώδεα πτισσάνην ῥοφήσῃ ὁ κάμνων, εἰθισμένος χυλῷ χρέεσθαι. Πάντα οὖν ταῦτα μεγάλα μαρτύρια, ὅτι οὐκ ὀρθῶς ἄγουσιν εἰς τὰ διαιτήματα οἱ ἰητροὶ τοὺς κάμνοντας· ἀλλ᾽ ἐν ᾗσί γε νούσοισιν [104] οὐ χρὴ κενεαγγέειν τοὺς μέλλοντας ῥοφήμασι διαιτᾶσθαι, κενεαγγέουσιν· ἐν ᾗσί τε οὐ χρὴ μεταβάλλειν ἐκ κενεαγγείης εἰς ῥοφήματα, ἐν ταύτῃσι μεταβάλλουσι· [illegible] καὶ

VARIÆ LECTIONES.

95 Pro γεγράψεται in MS. cod. Mediceo scribitur γράψεται, quam lectionem secuti sunt Interpretes. Deinde γράφει habet Bourdel. MS. cod. pro γράφοι.

96 οὐ γὰρ ἠδελφισμένον ἐστὶ τῷ πρήγματι cod. Basil. omisso μόνον.

97 Hic quædam exemplaria τῶν ὀξέων νούσων ἔστιν legunt.

98 ἁμαρτηθέντι Linden. habet ex Servino; quod non probamus ex Günzio. ἁμαρτηθέντα MS. cod. Medic. qui postea δύο ἢ τρεῖς, omisso καὶ, scribit.

99 εἰ μέντοι ταύτας ἁπάσας MS. cod. Medic.

100 εἰ μὴ παντάπασιν εὐήθης, sublata particula τὶ MS. cod. Medic.

101 ἢ τόσου ἢ τοίου MS. cod. Med.

102 Πυθμενόθεν exponit Galen. in Exegesi οὐδ᾽ ὅλως, *nullo modo.* γέγονε δὲ παρὰ τὸν πυθμένα τῶν ἀγγείων, ὡς εἰ καὶ ὁλοκλήρως ἔλεγεν, ἢ τελέως, ἢ παντάπασιν, ἢ ἐξ ἀρχῆς, ἢ παντελῶς, *facta autem est vox a vasorum fundo, ut funditus sonet, perinde ac si dixisset integre, perfecte, omnino, ex initio, aut prorsus.* Erotian. in Onomastico hanc dictionem exponens; scribit Bacchium in secundo ἐξ ἀρχῆς dicere; esse autem potius κάτωθεν καὶ οἷον ἐκ βάθους, *ex imo, & velut ex profundo,* dictam autem esse vocem ἀπὸ τοῦ πυθμένος, *a fundo.*

103 Galen. in commentario scribit: εὔδηλον δ᾽ ὅτι πέπειρον ὀνομάζει νόσον, τὴν πεπεμμένην, *quod maturum appellet concoctum, manifestum est.*

104 Duretus particulam οὐ hic sublatam ante κενεαγγέειν posuit; & quidem male, ut apparet, ex sequentibus: ᾗσί τε οὐ χρὴ κ. τ. λ. Imo probant etiam antecedentia. Gunzius. Paulo post ἁμαρτάνουσιν scribunt quædam exemplaria; hancque lectionem veram esse docent, quæ proxime sequuntur. Foesius vero, & ex eo Lindenus, ἀπαρτὶ malunt, quæ lectio in quibusdam MSS. cod. habetur. Imp. Samb. ἐνίοτε δὲ καὶ ἐν τοῖσι τοιούτοισι καιροῖσι scribit, inserta copula καί.

" καὶ ὡς ἐπιτοπολὺ ἁμαρτάνουσιν· ἐνίοτε 25 δὲ ἐν τοῖσι τοιούτοισι καιροῖσι, μεταβάλλουσιν ἐς τὰ ῥοφήματα ἐκ τῆς κενεαγγείης, ἐν οἷσι πολλάκις ἀρήγει ἐκ τῶν ῥοφημάτων πλησιάζειν τῇ κενεαγγείῃ· ἢν οὕτως τύχῃ παροξυνομένη ἡ νοῦσος.

& plerunque absolute; aliquando vero iis occasionibus, ex vasorum inanitione ad sorbitiones transeunt, quibus sæpe a sorbitionibus ad vasorum inanitionem accedere prodest; si ita morbum exacerbari contigerit.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Συμπτώματα τῆς κακῆς διαίτης κατὰ τὴν ἀρχὴν τῶν νουσημάτων εἶναι θανάσιμα· τὰ περὶ σχολῆς ἢ ἀσχολίας παραπλήσια εἶναι τοῖς κατὰ κοιλίην.

ΕΝίοτε δὲ καὶ ὠμὰ ἐπισπῶνται ἀπό τε κεφαλῆς, καὶ τοῦ περὶ τὸν θώρηκα τόπου χολώδεα· ἀγρυπνίαι τε συνεμπίπτουσιν αὐτέοισι· δι᾽ ἃς οὐ πέσσεται ἡ νοῦσος· περίλυποί τε καὶ πικροὶ γίγνονται, καὶ παραφρονέουσι, καὶ μαρμαρυγώδεα [105] τουτέων τὰ ὄμματα, καὶ αἱ ἀκοαὶ ἤχου μεσταί, καὶ τὰ ἀκρωτήρια κατεψυγμένα, καὶ οὖρα ἄπεπτα, καὶ πτύσματα λεπτὰ καὶ ἁλυκά, καὶ κεχρωσμένα ἀκρήτῳ χρώματι, σμικρά, καὶ ἱδρῶτες περὶ τὸν τράχηλον, καὶ διαπορήματα, " καὶ πνεῦμα προσπταῖον ἐν τῇ 26 ἄνω φορῇ, πυκνὸν ἢ μέγα λίην, ὀφρύες δεινώσιος μετέχουσαι, λειποψυχώδεα πονηρά, καὶ τῶν ἱματίων ἀπορρίψιες ἀπὸ τοῦ στήθεος, καὶ χεῖρες τρομώδεες· ἐνίοτε δὲ χεῖλος τὸ κάτω σείεται. Ταῦτα δ᾽ ἐν ἀρχῇσιν ἐπιφαινόμενα, παραφροσύνης δηλωτικά εἰσι [106] σφοδρῆς, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀποθνήσκουσιν. [107] Οἱ δὲ διαφεύγοντες, ἢ μετ᾽ ἀποστήματος, ἢ αἵματος ῥεύσιος ἐκ τῆς ῥινός, ἢ πύον παχὺ πτύσαντες διαφεύγουσιν· ἄλλως δὲ οὔ. Οὐδὲ γὰρ τῶν τοιουτέων ὁρέω ἐμπείρους τοὺς ἰητρούς, ὡς χρὴ διαγιγνώσκειν τὰς ἀσθενείας ἐν τῇσι νούσῃσιν, αἵτε διὰ κενεαγγείην [108] ἀποτελοῦνται, αἵτε δι᾽ ἄλλον τινὰ ἐρεθισμόν, αἵτε διὰ πόνον, καὶ ὑπὸ ὀξύτητος τῆς νούσου, ὁκόσα τε ἡμέων ἡ φύσις, καὶ ἡ ἕξις ἑκάστοισιν ἐκτεκνοῖ πάθεα καὶ εἴδεα παντοῖα· καίτοι σωτηρίην, ἢ θάνατον φέρει γινωσκόμενα, ἢ ἀγνοούμενα τὰ τοιαῦτα. Μέζον μὲν γὰρ κακόν ἐστιν, ἢν διὰ τὸν πόνον καὶ τὴν ὀξύτητα τῆς νούσου ἀσθενέοντι προσφέρῃ τις ποτόν, [109] ἢ ῥόφημα πλεῖον, ἢ σιτίον, οἰόμενος διὰ κενεαγγείην ἀσθενέειν. " Ἀεικὲς δὲ καὶ διὰ κενεαγγείην 27 ἀσθενέοντα μὴ γνῶναι, καὶ πιέζειν τῇ διαίτῃ· φέρει μὲν γάρ τινα κίνδυνον καὶ αὕτη ἡ ἁμαρτάς· πολλῷ δὲ ἧσσον τῆς ἑτέρης· καταγελαστοτέρη δὲ πολλῷ αὕτη μᾶλλον

CAPUT IV.

Symptomata depravatæ diætæ, in principio morbi esse lethalia: exercitii & otii rationem iis similem esse, quæ ad alvum spectant.

INterdum autem & cruda a capite attrahuntur, & a thoracis regione biliosa; vigiliæque his accidunt, ob quas non coquitur morbus; pertristes & amarulenti evadunt, delirant, & splendores ipsis ob oculos obversantur, aures sonitu implentur, & extrema perfrigescunt, urinæ tenues & crudæ, sputa tenua fiunt, salsa, & colore sincero tincta, & exigua; sudores circa cervicem, & jactationes, & spiritus in ea, quæ sursum fit latione offensans, creber, aut magnus valde, supercilia gravitatem sortiuntur, pravæ animi defectiones, vestium a pectore rejectationes, manus tremulæ; interdum vero labium inferius concutitur. Hæc autem in principiis apparentia vehementis delirii sunt indicia, & plerunque (ægri) intereunt. Qui vero effugiunt, aut cum abscessu, aut sanguinis e naribus profluvio, aut puris crassi expuitione evadunt, aliter autem minime. Neque enim horum ita peritos video medicos, quo modo debilitates in morbis dignoscere oporteat, & quæ ob vasorum evacuationem, & quæ ob aliud quoddam irritamentum, & quæ ob laborem, & ab acumine morbi oboriantur, quosque affectus, ac diversas eorum species natura nostra, & habitus singulis pariat; & quidem hæc cognita aut ignorata, salutem aut mortem adferunt. Majus siquidem malum est, siquis ob laborem, & acumen morbi, debilitato potum, aut sorbitionem copiosiorem, aut cibum, exhibeat, ob vasorum vacuationem imbecillum esse arbitratus. Indecorum autem est & ob vasorum vacuationem imbecillum non cognoscere, & victu opprimere: periculum siquidem aliquod adfert & hic error, multo tamen minus quam alter; sed multo magis alte-

VARIÆ LECTIONES.

105 τουτέων τὰ ὄμματα Imp. Sambuc. habet, pro σφέων τὰ ὄμματα; in Serv. vero codice legitur τουτέων ὦριται. Nos Imp. Sambuci lectionem prætulimus.

106 Pro σφοδρῆς Serv. Cod. scribit πολλῆς, & Linden. utramque lectionem adhibuisse videtur, cum πολλῆς καὶ σφοδρῆς legat.

107 In Imp. Sambuci legitur: ὅσοι δὲ διαφεύγωσι μετὰ ἀποστήματος. Lindenus vero, οἱ δὲ διαφεύγοντες φθάνουσι μετ᾽ ἀποστήματος, quæ lectio habetur in Vatic. cod. Postea pro ῥύσιος MS. Cod. Bourdel. ῥεύσιος scribit; quod magis Homericum.

108 Sic scripsimus ex Imp. Sambuci, pro ἀσθενέοντας, prioremque lectionem adhibuit Linden.

109 ἢ ῥοφήματα πλεῖω Imp. Sambuci. Postea ἀεικὲς, exponit Erotianus in Onomast. αἰσχρὸν, καταγέλαστον, fœdum, ridiculum. Hesychio vero exponitur ἀπρεπὲς, εὐκαταφρόνητον, ἀπεοικὸς, indecens, indignum, despiciendum, minime conveniens. Plura Foes. voce Ἀεικές.

altero risu dignior hic error est. Nam si medicus alius, aut etiam plebeius accesserit, & quæ contigerunt, cognoverit, dederitque tum cibos, tum potus, quos alter prohibuit, aperte auxilium attulisse videatur; atque ista maxime artifices apud homines infamant: videtur enim ipsis qui accessit medicus, aut plebeius, hunc tanquam mortuum suscitasse. Propterea & signa scribentur, quæ de horum singulis haberi debent. Sed tamen & hæc sunt iis, quæ ad alvum spectant, consimilia. Etenim si universum corpus præter consuetudinem multum quieverit, non statim robustius evadit. Si vero sane & ubi diuturniori tempore otiatum, ad labores repente venerit, manifesto damno efficietur: ita vero & in singula corporis parte. Nam pedibus quoque & reliquis artubus, laborare non solitis, eadem evenient, si longo post tempore derepente ad laborem accesserint; eadem certe perpetientur oculi, & dentes, & quæcunque tandem pars. Quandoquidem & lectus præter consuetudinem mollis laborem facit, itemque præter solitum durus. Quin & sub dio cubile præter solitum corpus indurat. Sed & horum omnium exempla scribere satius est. Siquis enim accepto in tibia vulnere, neque admodum periculoso, neque valde benigno, cui neque admodum difficile, neque admodum facile vulnera sanentur, statim prima ab initio die decumbens curetur, & nequaquam crus moveat; sic sane vulnus inflammationis expers fuerit, multoque celerius sic sanus evaserit, quam si obambulans curaretur: si tamen quinto, aut sexto, aut etiam prius surgens ambulare voluerit, tunc magis utique ægrotabit, quam si statim ab initio oberrans curatus fuisset. Quod si repente graves labores susceperit, multo pejus afficietur, quam si illo modo curatus, illis ipsis diebus multa subito laboraverit. Hæc igitur omnia inter se perpetuo testantur, res omnes, quæ derepente supra modum in hæc vel illa magnopere mutantur, officere.

ἡ ἁμαρτὰς τῆς ἑτέρης. Εἰ γὰρ ἄλλος ἰητρὸς, ἢ καὶ ἰδιώτης εἰσελθὼν, καὶ γνοὺς τὰ ξυμβεβηκότα, δῴη καὶ φαγεῖν, καὶ πιεῖν, ἃ ὁ ἕτερος ἐκώλυσεν, ἐπιδήλως ἂν [110] δοκέῃ ὠφεληκέναι· τὰ δὲ τοιαῦτα μάλιστα καθυβρίζεται τῶν χειρωνακτέων ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· δοκέει γὰρ αὐτέοισιν ὁ εἰσελθὼν ἰητρὸς ἢ ἰδιώτης, ὥσπερ εἰ καὶ τεθνειότα ἀναστήσας. Γεγράψεται οὖν καὶ περὶ τούτων σημήϊα, οἷσι δεῖ ἕκαστα τουτέων διαγινώσκειν. Παραπλήσια μέντοι τοῖσι κατὰ κοιλίην ἐστὶ καὶ ταῦτα. Καὶ γὰρ ἢν ὅλον τὸ σῶμα ἀναπαύσηται πουλὺ παρὰ τὸ ἔθος, οὐκ αὐτίκα ἔῤῥωται μᾶλλον· ἢν δὲ δὴ καὶ πλείω χρόνον διελινύσας, ἐξαπίνης εἰς τοὺς πόνους ἔλθῃ, φλαῦρόν τι πρήξειεν ἐπιδήλως· οὕτω δὲ [111] καὶ ἐν ἑκάστῳ τοῦ σώματος. Καὶ γὰρ, ἢν οἱ πόδες τοιόνδε τι πρήξειαν, [112] καὶ τὰ ἄλλα ἄρθρα μὴ εἰθισμένα πονέειν, ἢν διὰ χρόνου ἐξαπίνης πρὸς τὸ πονέειν ἔλθῃ. Ταῦτα δ' ἂν καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ, καὶ οἱ ὀδόντες πάθοιεν, καὶ πᾶν ὁτιοῦν. Ἐπεὶ καὶ ἡ κοίτη παρὰ τὸ ἔθος μαλθακὴ πόνον ἐμποιέει, καὶ σκληρὴ παρὰ τὸ ἔθος· καὶ ὕπαιθρος εὐνὴ παρὰ τὸ ἔθος, σκληρύνει τὸ σῶμα. Αὐτὰρ καὶ τῶν τοιῶνδε πάντων, ἀρκέει παραδείγματα γράψαι. Εἰ γάρ τις ἕλκος λαβὼν ἐν κνήμῃ, μήτε λίην ἐπίκαιρον, μήτε λίην εὔηθες, καὶ μήτε ἄγαν δυσελκὴς ὤν, μήτε ἄγαν εὐελκὴς, αὐτίκα ἀρξάμενος ἐκ πρώτης κατακείμενος ἰητρεύοιτο, καὶ μηδαμῇ [113] μετεωρίζοι τὸ σκέ-
28 λος, ἀφλέγμαντος μὲν ἂν οὕτως εἴη, καὶ ὑγιὴς πολλῷ θᾶσσον οὕτω γένοιτο, ἢ εἰ περιπλανώμενος ἰητρεύοιτο· εἰ μέντοι πεμπταῖος ἢ ἑκταῖος ἢ, ἢ καὶ ἔτι ἀνωτέρω ἀναστὰς ἐθέλοι προβαίνειν, μᾶλλον ἂν πονέοι τότε, ἢ εἰ αὐτίκα ἐξ ἀρχῆς πλανώμενος ἰητρεύοιτο. Εἰ δὲ καὶ πολλὰ ταλαιπωρήσειεν ἐξαπίνης, πολλῷ ἂν μᾶλλον πονήσειεν, ἢ [114] ἐκείνως ἰητρευόμενος ταῦτα ταλαιπωρήσειεν ἐν ταύτῃσι τῇσιν ἡμέρῃσι. Διὰ τέλεος οὖν μαρτυρέει ταῦτα πάντα ἀλλήλοισιν, ὅτι πάντα ἐξαπίνης μείζω πολλῷ τοῦ μετρίου μεταβαλλόμενα ἐπὶ τὰ καὶ ἐπὶ τὰ, βλάπτει.

ΚΕΦΑ-

VARIÆ LECTIONES.

110 Alia exemplaria pro δοκέῃ scribunt δοκοίη. Paulo post ὥσπερεὶ τεθνεῶτα ἀναστῆσαι quædam exempl. pro ὥσπερ εἰ καὶ τεθνειότα ἀναστήσας.

111 Imp. Sambuci, pro καὶ ἐν ἕκαστον, scribit καὶ ἐν ἑκάστῳ, quæ lectio probatur, eamque amplectitur Linden.

112 καὶ τὰ ἄλλα ἄρθρα μὴ εἰθισμένα legunt vulgata exempl. Linden. vero καὶ τ' ἄλλα εἰθισμένα habet, rejecto ἄρθρα ex Fevr. hæcque lectio adscribitur in Imp. Samb.

113 μετεωρίζοιτο Imper. Sambuci habet, pro μετεωρίζοι τὸ. Deinde ἀφλέγμαντον ἂν οὕτω εἴη legunt exempl. quædam; & ad ἕλκος referunt, & περιπλανώμενος. Galenus tamen πλανώμενος legisse videtur.

114 ἐκείνως retulimus ad verba: ἢ εἰ αὐτίκα ἐξ ἀρχῆς πλανώμενος ἰητρεύοιτο, præeunte Gunzio, cujus versionem secuti sumus.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Βλαβερὰν εἶναι τὴν ἐκ πολλῆς κενεαγγείας ἐς πολυφαγίαν, καὶ ἐξ ἡσυχίας μακρᾶς ἐς ταλαιπωρίαν μεταβολήν· αὐτῆς εὔχρηστος ἡ διάγνωσις. Περὶ ῥοφημάτων τῆς πτισσάνης χυλοῦ, καὶ περὶ τῆς ἀγρυπνίας τε καὶ τοῦ ὕπνου συμπτωμάτων.

Πολλαπλασίη μὲν οὖν κατὰ κοιλίην ἡ βλάβη ἐστὶν, ἣν ἐκ πολλῆς κενεαγγείης ἐξαπίνης πλέον τοῦ μετρίου προσαίρηται. Ἀτὰρ καὶ κατὰ τὸ ἄλλο σῶμα, ἣν ἐκ πολλῆς ἡσυχίης ἐξαίφνης ἐς πλείω πόνον ἔλθοι, πουλὺ πλείω βλαβείη, ἢ εἰ ἐκ πολλῆς ἐδωδῆς ἐς κενεαγγείην μεταβάλλοι.[115] Δεῖ μέντοι καὶ τὸ σῶμα τουτέοισιν ἐλιννύειν, καὶ ἣν ἐκ πολλῆς ταλαιπωρίης ἐξαπίνης ἐς σχολήν τε 29 καὶ ῥαθυμίην ἐμπέσῃ· δεῖ δὲ καὶ τουτέοισι
374 τὴν κοιλίην ἐλιννύειν πλήθεος βρώμης. Ἢν δὲ μὴ, πόνον ἐν τῷ σώματι ἐμποιήσει, καὶ βάρος ὅλου τοῦ σώματος· ὁ δὴ οὖν πλεῖστός μοι λόγος γέγονε περὶ τῆς μεταβολῆς τῆς ἐπὶ τῆς διαίτης, καὶ ἐπὶ τὰ, καὶ ἐπὶ τὰ, ἐς πάντα μὲν οὖν εὔχρηστον ταῦτα εἰδέναι, ἀτὰρ καὶ περὶ οὗ ὁ λόγος ἦν, ὅτι καὶ ἐν τῇσιν ὀξείῃσι νούσοισιν ἐς τὰ ῥοφήματα μεταβάλλουσιν ἐκ τῆς κενεαγγείης· μεταβλητέον γὰρ, ὡς ἐγὼ κελεύω ἤδη· ἔπειτα οὐ χρηστέον ῥοφήμασι, πρὶν ἢ νοῦσος πεπανθῇ, ἢ ἄλλό τι σημεῖον φανῇ, ἢ κατὰ ἔντερον κενεαγγικὸν, ἢ ἐρεθιστικὸν, ἢ κατὰ τὰ ὑποχόνδρια, ὁκοῖα γεγράψεται σημεῖα. Ἀγρυπνίη ἰσχυρὴ, πόματα καὶ σιτία ὠμὰ καὶ ἀπεπτότερα ποιέει· καὶ ἡ ἐπὶ τὰ ἕτερα αὖ μεταβολὴ, διαλύει τὸ σῶμα, καὶ ἑφθότητα καὶ καρηβαρίην ἐμποιέει.

CAPUT V.

Noxiam esse mutationem a diuturna vacuatione ad cibi copiam, & a diuturno otio ad vehementem laborem: hujus mutationis cognitionem prodesse. De sorbitione cremoris hordei, deque vigiliæ somnique symptomatibus.

Multiplex itaque ventri affertur damnum, si ex multa vasorum innanitione derepente quid plus justo exhibeatur. Quin & reliquum corpus si ex multa quiete subito ad majorem laborem devenerit, multo magis lædetur, quam si ex multo cibo ad vasorum innanitionem transeat. Corpus sane his quiescere oportet, imo si ex multo labore derepente ad otium ac ignaviam exciderit: oportet autem & his ventrem a ciborum copia quiescere; sin minus, corpori ægritudinem afferet, & totius corporis gravitatem. Plurimus itaque mihi sermo habitus est de victus rationis in hæc vel illa immutatione, quod hæc nosse valde sit utile, cum ad omnia, tum ad id etiam, de quo erat oratio; quod in morbis acutis, ex vasorum inanitione, ad sorbitiones (ægros) transire jubent: sic enim transeundum est, ut jam ante præcepi; deinde sorbitionibus non utendum, priusquam morbus maturuerit, aut signum aliquod aliud apparuerit, vel in intestinis vacuatorium, vel proritatorium, vel in hypochondriis, qualia signa scribentur. Vehemens vigilia potus cibosque tum crudos, tum incoctiores efficit: ac rursus quæ in contraria fit mutatio, corpus dissolvit, & excoctionem ac capitis gravitatem inducit.

ΙΠΠΟ-

Variæ Lectiones.

115 Hic certe locus adeo obscurus apparet, ut multis ansam dederit litteram immutandi, quod & fecit Corn. Calvus sane aliud quid ex Vaticanis membranis mihi sub auguratus videtur. Quotquot tamen adhuc mihi videre licuit exemplaria, hac lectione sibi constant, quam profecto mihi immutare magna religio est, quamque secutum esse Galenum optime mihi conscius sum, etsi valde est implicata. Foes. Infra ἀγρυπνίη usque ad ἐμποιέει notat Galenus suo loco excidisse, & extra ordinem hic inserta esse ob exemplarium perturbationem. Postea per ἑφθότητα, *excoctionem* intelligit Galenus corporis segnitiem, quod ob multum somnum halituosa redundent excrementa. Deinde pro ἑφθότητα vulgato, Lindenus scribit ἀπεπτότητα.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ
ΠΕΡΙ ΔΙΑΙΤΗΣ ΟΞΕΩΝ ΝΟΥΣΗΜΑΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.
HIPPOCRATIS
DE ACUTORUM MORBORUM VICTUS RATIONE
LIBER TERTIUS.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΒΙΒΛΙΩι

Ὁ λόγος γίνεται περὶ τῶν τοῦ οἴνου, καὶ τοῦ ὑδρομέλιτος, καὶ τοῦ ὀξυμέλιτος, καὶ τοῦ ὕδατος, καὶ τῶν λουτρῶν δυνάμεων.

ARGUMENTUM LIBRI.

Agitur de vini, mulſæ, oxymelitis, aquæ, & balneorum facultatibus.

Basil. Lat. I. 222. 497. — Foesius Sect. IV. 61. 345. — Basil. Græc pag. 374.

CAPUT I.

Vinum quale, & quibus conducit.

AT vinum dulce, & vinoſum, & album, & nigrum, & aquam mulſam, & aquam, & acetum mulſum, his notis in morbis acutis diſtinguere oportet. Dulce quidem vinoſo minus caput gravat, & minus mentem ferit; magisque ſane quam alterum, inteſtinorum dejectiones movet; viſcera vero magna lienem jecurque facit; non igitur amara bile ſcatentibus idoneum. Hisce etenim ſitiferum eſt; quinetiam ſuperiori inteſtino flatum excitat; non tamen inferiori inteſtino pro flatus ratione eſt inimicum, etſi non admodum penetrat, qui a dulci vino eſt flatus; ſed diutius circa hypochondria moratur. Etenimſane hoc in univerſum minus, quam vinoſum album, urinas omnino movet. Sputum vero altero potentius educit, quod dulce eſt. Et quibus epotum quidem ſitim facit, his minus, quam alterum vinum,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Οἶνον τί καί τισι ὠφέλιμον.

ΟΙΝΟΝ δὲ γλύκυν καὶ [116] οἰνώδεα, καὶ λευκὸν, καὶ μέλανα, καὶ μελίκρητον, καὶ ὕδωρ, καὶ ὀξύμελι, τοῖσιδε σημαινόμενον χρὴ διορίζειν ἐν τῇσιν ὀξείῃσι νούσοισιν. Ὁ μὲν γλυκὺς ἧσσον ἐστι καρηβαρικώτερος τοῦ οἰνώδεος, καὶ ἧσσον φρενῶν ἁπτόμενος, καὶ διαχωρητικώτερος δή τι τοῦ ἑτέρου [117] κατὰ τὸ ἔντερον· μεγαλόσπλαγχνος δὲ σπληνὸς καὶ ἥπατος. Οὐκ ἐπιτήδειος οὖν· οὐδὲ τοῖσι πικροχόλοισι· καὶ γὰρ οὖν διψώδης τοῖσί γε τοιουτέοισίν ἐστιν· ἀτὰρ καὶ φυσώδης ἐντέρου τοῦ ἄνω, οὐ μὴν πολέμιός γε αὐτῷ τῷ κάτω ἐντέρῳ· ὡς κατὰ λόγον τῆς φύσης, καίτοιγε οὐ πάνυ [118] πόριμος ἐστὶν ἡ ἀπὸ τοῦ γλυκέος οἴνου φῦσα· ἀλλ' ἐγχρονίζειν περὶ ὑποχόνδρια. Καὶ γὰρ οὖν ἧσσον οὗτος διουρητικὸς γίγνεται τὸ ἐπίπαν τοῦ οἰνώδεος λευκοῦ. Πτυέλου δὲ μᾶλλον ἀναγωγός ἐστι τοῦ ἑτέρου ὁ γλυκύς. Καὶ οἷσι μὲν διψώδης ἐστὶ πινόμενος, ἧσσον ἂν τούτοισιν ἀνάγοι, ἢ ὁ ἕτε-

VARIÆ LECTIONES.

116 *οἰνώδης οἶνος*, vinoſum vinum, de quo ſæpe Hipp. verba facit, præſertim in Libris de Diæta, eſt forte ac generoſum vinum, quod aquam vincit, ut Amineum in regione Falerna. Virg. Georg. II. *ſunt etiam Aminea vites, firmiſſima vina.* Illi opponitur *ὑδατώδης*, *aquoſum*, ſive debile.

117 Pro *κατ' ἔντερον*, in MS. cod. Medic. eſt *κατὰ τὸ ἔντερον*, nec inconcinne.

118 *πορίμη* omnia exemplaria legunt. *πόριμος* cod. Medic. habet, multo melius; & id nos ſecuti ſumus: nam duas tantum terminationes habet *ὁ καὶ ἡ πόριμος, τὸ πόριμον*. Deinde *οἴνου φῦσα περὶ ὑποχόνδρια* ſcribit MS. cod. Med.

ἕτερος οἶνος· οἷσι δὲ μὴ διψώδης, μᾶλλον ἀνάγοι ἂν τοῦ ἑτέρου. Ὁ δὲ λευκὸς οἰνώδης οἶνος, ἐπῄνηται μὲν καὶ ἔψεκται τὰ πλεῖστα καὶ τὰ μέγιστα ἤδη ἐν τῇ τοῦ γλυκέος οἴνου διηγήσει. Ἐς δὲ κύστιν μᾶλλον πόριμος ἐὼν τοῦ ἑτέρου, καὶ διουρητικὸς δὲ ὢν καὶ καταῤῥηκτικὸς αἰεὶ, πολλὰ προσωφελέοι ἂν ἐν ταύτῃσι τῇσι νούσοισι· καὶ γὰρ εἰ πρὸς ἄλλα ἀνεπιτηδειότερος τοῦ ἑτέρου πέφυκεν, ἀλλ᾽ ὅμως ἡ κατὰ τὴν κύστιν κάθαρσις, ὑπ᾽ αὐτοῦ γιγνομένη, ῥύεται, [119] ἣν προτρέπηται, ὁκοῖον δεῖ. Καλὰ δὲ ταῦτα τεκμήριά ἐστι τῆς περὶ οἴνου ὠφελείης καὶ βλάβης, ὁκόσα ἀκαταμάθητα ἦν τοῖσιν ἐμεῦ γεραιτέροισι. Κιῤῥῷ δὲ οἴνῳ, καὶ μέλανι αὐστηρῷ ἐν ταύτῃσι τῇσι νούσοισιν ἐς τάδε ἂν χρήσαιο· εἰ καρηβαρίη μὲν μὴ ἐνείη, μηδὲ φρενῶν ἅψις, μηδὲ τὸ πτύελον κωλύοιτο τῆς ἀνόδου, μηδὲ τὸ οὖρον ἴσχοιτο, τὰ διαχωρήματα δὲ πλαδαρώτερα, καὶ ξυσματωδέστερα εἴη· ἐν δὴ τοῖσι τοιουτέοισι πρέπει ἂν μάλιστα μεταβάλλειν ἐκ τοῦ λευκοῦ, καὶ ὁκόσα τουτέοισιν ἐμφερέα. Προξυνιέναι δὲ δεῖ, ὅτι τὰ μὲν ἄνω πάντα καὶ τὰ κατὰ τὴν κύστιν, ἧσσον βλάψει, ἢν ὑδαρέστερος ᾖ· τὰ δὲ κατ᾽ ἔντερον καὶ μᾶλλον ὀνήσει, ἢν ἀκρητέστερος ᾖ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Μελίκρητον, τοὺς μὲν ὠφελεῖ· τοὺς δὲ βλάπτει.

ΜΕλίκρητον δὲ πινόμενον διὰ πάσης τῆς νούσου, ἐν τῇσιν ὀξείῃσι νούσοισι, τὸ ἐπίπαν μὲν τοῖσι πικροχόλοισι καὶ μεγαλοσπλάγχνοισιν ἧσσον ἐπιτήδειον, ἢ τοῖσι μὴ τοιούτοισίν ἐστι. Διψῶδές γε μὴν ἧσσον τοῦ γλυκέος οἴνου. Πνεύμονός τε γὰρ μαλθακτικόν ἐστι, καὶ πτυέλου ἀναγωγὸν μετρίως, [120] καὶ βηχὸς παρηγορικόν· ἔχει γὰρ σμηγματῶδές τι, ὃ μᾶλλον τοῦ μετρίου καταγλισχραίνει τὸ πτύελον. Ἔστι δὲ καὶ [121] οὐρητικὸν τὸ μελίκρητον ἱκανῶς, ἢν μή τι τῶν ἀπὸ σπλάγχνων κωλύῃ. Καὶ [122] διαχωρητικόν τε κάτω τῶν χολωδέων, ἔστι μὲν ὅτε καλῶν, ἔστι δ᾽ ὅτε κατακορεστέρων μᾶλλον τοῦ καιροῦ καὶ ἀφρωδεστέρων· μᾶλλον δὲ τὸ τοιοῦτο τοῖσι χολώδεσί τε καὶ μεγαλοσπλάγχνοισι γίνεται. Πτυάλου μὲν οὖν ἀναγωγὴν καὶ πνεύμονος μάλθαξιν τὸ ὑδαρέστερον μελίκρητον ποιέει μᾶλλον· τὰ μέντοι ἀφρώδεα διαχωρήματα, καὶ μᾶλλον τοῦ καιροῦ κατακορέως χολώδεα, καὶ μᾶλλον θερμὰ, τὸ ἄκρητον μᾶλλον τοῦ ὑδαρέος ἄγει.

educit; quibus vero siticulosum non est, his magis quam alterum educit. At vero vinum album vinosum jam plurimum ac maxima ex parte laudatum quidem, & vituperatum est in vini dulcis enarratione. Ad vesicam autem altero magis penetrans, & quum urinas provocet, ac semper perrumpat, multum his morbis contulerit: nam etsi ad alia altero minus est idoneum, quæ tamen in vesica ab eo fit purgatio, liberat, si quale oportet, propellatur. Bonæ hæ conjecturæ sunt de vini utilitate, & noxa, quas me seniores non didicerunt. Fulvo autem vino, & nigro austero in his morbis, tum quidem utaris, si capitis gravitas non affuerit, neque mentis perculsio, neque sputum ab ascensu prohibeatur, neque urina supprimatur, sed dejectiones humentiores, & ramentosiores fuerint; in his sane ex albo mutationem facere decuerit, & quæcunque his similia sunt. At insuper nosse oportet, si dilutius vinum fuerit, superiores quidem partes, & quæ circa vesicam sunt, minus lædere; si vero meracius, iis quæ circa intestina sunt, magis prodesse.

CAPUT II.

Aqua mulsa, quibus conducibilis, quibus non.

AT quæ potui datur mulsa toto morbi decursu, ex acutorum genere in universum quidem, tum amara bile redundantibus, tum quibus tument viscera, minus, quam non talibus est idonea. Sitim tamen minus, quam dulce vinum, infert. Etenim pulmonem emollit, & sputum mediocriter educit, tussimque lenit: habet nanque detergens quoddam, quod si modum excedit, efficit, ut justo viscosius reddat. Urinas quoque mulsa sufficienter ciet, siqua viscerum affectio non prohibeat. Sed & biliosa excrementa magis subducit, interdum quidem bona, interdum vero magis quam deceat colore saturata, ac spumantiora; idque biliosis magis, & magna viscera habentibus, contingit. At sputi quidem eductionem, ac pulmonis mollitionem dilutior mulsa magis efficit; spumosas vero dejectiones, & plusquam convenit sincera bile enaturatas, calidioresque, meraca mulsa, quam aquosa, magis ducit.

Variæ Lectiones.

119 Quædam exemplaria ἢ προσφέρηται, ὁκοῖον δεῖ scribunt, pro ἢ προτρέπηται κ. τ. λ. Paulo post τοῖς αὐστηροῖς Galenus legit, ad utrumque vinum referens.

120 καὶ βηχὸς παρηγορικὸν μετρίως MS. cod. Medic. inserto μετρίως. & paulo post: ὃ μᾶλλον τοῦ καιροῦ Imp. Sambuci, Servin. Fevr. & MS. Bourdel. habent, eodem sensu *magis quam opportunum sit*; nos vero Galeni lectionem retinuimus. Sed in MS. cod. Medic. legitur ὃ μᾶλλον τοῦ κιῤῥοῦ, intelligens de vino fulvo.

121 διουρητικὸν MS. cod. Servin. pro οὐρητικόν.

122 Alia exemplaria habent διαχωρητικώτερον, postremam lectionem cum interpretibus retinuimus. Lindenus καί (ἐστι) δὲ καὶ διαχωρητικὸν δὲ κάτω τῶν χολωδέων, (καὶ) ἐστι scribit: quam lectionem probat Gunzius. Notandum venit κάτω abesse in MS. cod. Medic. & pro καλῶν, in Imp. Samb. & Servin. cod. adscribi κακῶν, contrario sensu; sed Galenus legit καλῶν, eamque lectionem pluralitate exempl. confirmatam retinuimus.

Talis autem dejectio habet quidem & alias graves noxias: neque enim hypochondriorum ardorem extinguit, sed concitat; gravem, molestamque membrorum jactationem facit; intestina vero ac sedem exulcerat; sed horum auxilia scribentur. Si igitur hisce in morbis, absque sorbitionibus aqua mulsa pro alio potu utaris, ut multa feliciter consequaris, ita non multum successu frustraberis. Verum quibus danda sit, & quibus non danda, & quas ob causas non danda, maxima ex parte dictum est. Damnata vero est ab hominibus aqua mulsa, quod ipsam bibentes prorsus debilitet, ac propterea mortem accelerare existimata est. Quod quidem propter eos, qui vita per inediam discedunt dictum est: nonnulli enim sola mulsa in potu utuntur, tanquam nimirum talis sit. Verum non prorsus ita se res habet, sed si mulsa sola bibatur, aqua quidem multo valentior est, nisi alvum exturbarit. Sed & vino albo, tenui, parum aquæ ferente, & inodoro, quodammodo validior est, & quodammodo debilior. Multum tamen differt tum vini, tum mellis meracitas, ad utriusque robur. Nam etiamsi duplam vini meraci mensuram quis biberit, ratione mellis quod delinxerit, tamen a solo melle multo validior fuerit, nisi alvum turbaverit. Nam & multo plus stercoris ipsi prodibit. Si tamen pro sorbitione ptisana utatur, insuper vero aquam mulsam bibat, hunc vehementer replebit, ac flatus concitabit, & hypochondriorum visceribus erit noxia. At si ante sorbitionem mulsa bibatur, non ut superepota lædit, imo etiam aliquo modo opitulatur. Cocta autem aqua mulsa aspectu quidem quam cruda longe præstantior est. Splendida namque & tenuis, alba, & pellucida est: sed quam ipsi virtutem attribuam, qua crudam antecellat, non habeo, neque enim cruda est suavior, si mel probum esse contigerit; cruda tamen est imbecillior, ac minus ducit stercoris; quorum neutro ad præsidium mulsa indiget. Præcipue vero ejusmodi (mulsa cocta) utendum; si mel pravum fuerit, & impurum, & nigrum, neque boni odoris: coctura nanque majorem pravitatum ipsius fœditatem tollit.

Τὸ δὲ τοιοῦτον διαχώρημα ἔχει μὲν καὶ ἄλλα σίνεα μεγάλα (ὅτε γὰρ ἐξ ὑποχονδρίων καῦμα [123] σβέννυσιν, ἀλλ' ὁρμᾷ· δυσφορίην τε καὶ ῥιπτασμὸν τῶν μελέων ποιέει) ἑλκῶδές τέ ἐστι καὶ ἐντέρων καὶ ἕδρης· ἀλεξιτήρια δὲ τουτέων γεγράψεται. [124] Ἄνευ μὲν οὖν ῥοφημάτων, μελικρήτῳ χρεόμενος ἀντ' ἄλλου ποτὲ ἐν ταύτῃσι τῇσι νούσοισι, πολλὰ ἂν εὐτυχοίης, καὶ οὐκ ἂν πολλὰ [125] ἀτυχοίης· οἷσι δὲ δοτέον καὶ οἷσιν οὐ δοτέον, τὰ μέγιστα εἴρηται, καὶ δι' ἃ οὐ δοτέον. Κατέγνωσαι δὲ μελίκρητον ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων,
31 [126] ὡς καταγυιοῖ τοὺς πίνοντας, καὶ διὰ τοῦτο ταχυθάνατον εἶναι νενόμισται. Ἐκλήθη δὲ τοῦτο διὰ τοὺς ἀποκαρτερέοντας· ἔνιοι γὰρ μελικρήτῳ μόνῳ χρέονται ποτῷ, ὡς τοιοῦδε δῆθεν ἐόντος. Τὸ δὲ οὐ παντάπασιν ὧδε ἔχει· ἀλλ' ὕδατος μὲν πολλῷ
32 ἰσχυρότερόν ἐστι πινόμενον μοῦνον, [127] ἢν μὴ ἐκταράσσῃ τὴν κοιλίην. Ἀτὰρ καὶ οἴνου λευκοῦ, καὶ λεπτοῦ, καὶ ὀλιγοφόρου, καὶ ἀνόσμου, ἢ μὲν ἰσχυρότερον, [128] ἢ δὲ ἀσθενέστερον. Μέγα μὴν διαφέρει καὶ οἴνου καὶ μέλιτος ἀκρητότης ἐς ἰσχὺν ἀμφοῖν. Ὅμως τοίνυν εἰ καὶ διπλάσιον μέτρον οἴνου ἀκρήτου πίνοι τὶς, ἢ ὁκόσον μέλι ἐκλείχοι, πολλῷ ἂν δήπου ἰσχυρότερος εἴη ὑπὸ τοῦ μέλιτος μοῦνον, εἰ μὴ ταράσσοι τὴν κοιλίην· πολλαπλάσιον γὰρ καὶ τὸ κόπριον διεξίοι ἂν αὐτέῳ. Εἰ μέντοι ῥοφήματι χρέοιτο πτισάνῃ, ἐπιπίνοι δὲ μελίκρητον, ἄγαν πλησμονῶδες ἂν εἴη, καὶ φυσῶδες, καὶ τοῖσι κατὰ τὰ ὑποχόνδρια σπλάγχνοισιν ἀσύμφορον. Προπινόμενον μέντοι [129] πρὸ ῥοφήματος μελίκρητον, οὐ βλάπτει ὡς ἐπιπινόμενον, ἀλλά τι καὶ ὠφελέει. Ἑφθὸν δὲ μελίκρητον, ἐσιδεῖν μὲν πολλῷ κάλλιον τοῦ ὠμοῦ. Λαμπρὸν γὰρ καὶ λεπτὸν καὶ λευκὸν, καὶ διαφανὲς [130] γίγνεται· ἀρετὴν δὲ ἥν τινα αὐτέῳ προσθέω διαφέρουσάν τι τοῦ ὠμοῦ, οὐκ ἔχω· οὔτε γὰρ ἥδιόν ἐστι τοῦ ὠμοῦ, ἢν τυγχάνοι γε τὸ μέλι καλὸν ἐόν· ἀσθενέστερον μέντοιγε τοῦ ὠμοῦ, καὶ ἀκοπρωδέστερόν ἐστιν, ὧν οὐδετέρου ἐς τι-
33 μωρίην προσδέεται μελίκρητον. Ἄγχιστα δὲ χρηστέον αὐτῷ τοιῷδε ἐόντι, ἢν τὸ μέλι τυγχάνοι πονηρὸν ἐὸν, καὶ ἀκάθαρτον καὶ μέλαν, καὶ μὴ εὐῶδες· ἀφέλοιτο γὰρ ἂν ἡ ἕψησις, τῶν κακοτήτων αὐτέου τὰ πλέονα τοῦ αἴσχεος.

ΚΕΦΑ-

VARIÆ LECTIONES.

123 Pro σβέννυσιν, quædam exemplaria scribunt σβεννύει.

124 ἄνευ μὲν κ. τ. λ. MS. cod. Medic. ἄνευ μὲν οὖν ῥοφήματος μελικρήτῳ χρεόμεθα.

125 ἀτυχέοιεις Imp. Sambuc. & Fevr. eodem sensu legunt, pro ἀτυχοίης.

126 καταγυιοῖ exponit Galen. in Exegesi εἰς ἔσχατον ἀχρησίας, ἢ ἀσθενείας ἄγει, *extreme debilitat, & ad summam debilitatem ducit.*

127 εἰ μὴ ταράσσοι τὴν κοιλίην, *nisi alvum perturbet*, legisse videtur Galenus, uti paulo post habetur.

128 ἐόν, ἢ omnia exempl. publicata, præter Ald. cod. qui ἐνίῃ scrib[illegible]

129 πρὸ ῥοφημάτων μελίκρητον, οὐ βλάπτει ὡς ἐπιπινόμενον quidam cod. pro πρὸ ῥοφήματος μελίκρητον οὐ βλάπτει, ὅκως μεταπινόμενον.

130 γίγνεται delet Imp. Samb. deinde loco προσθέω, Fevr. & Imp. Sambuc. legunt προσφέρω. Paulo post ἄγχιστα exponitur Erotiano μάλιστα, *præcipue*, ex hoc loco.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ὀξύμελι τοῖς μὲν εὔχρηστόν ἐστι· τοῖς δὲ βλαβερόν.

ΤΟ δὲ ὀξύμελι καλεόμενον ποτὸν, πολλαχοῦ μὲν εὔχρηστον ἐν ταύτῃσι τῇσι νούσοισιν εὑρήσεις ἐόν· καὶ γὰρ πτυέλου ἀναγωγόν ἐστι, καὶ εὔπνοον· καιροὺς μέντοι τοιούσδε ἔχει. Τὸ μὲν κάρτα ὀξὺ, οὐδὲν ἂν [131] μέσον ποιήσειεν πρὸς τὰ πτύελα τὰ μὴ ῥηϊδίως ἀνιόντα. Εἰ γὰρ ἀνάγοι μὲν τὰ ἐγκέρχνοντα, καὶ ὄλισθον ἐμποιήσειε, καὶ ὥσπερ εἰ διαπτερώσειε τὸν βρόγχον, παρηγορήσειεν ἂν τὸν πνεύμονα, (μαλθακτικὸν γὰρ αὐτέου.) Καὶ εἰ μὲν ταῦτα συγκυρήσειε, μεγάλην ἂν ὠφελείην ποιήσειεν· ἔστι δ' ὅτε τὸ κάρτα ὀξὺ οὐκ ἐκράτησε τῆς ἀναγωγῆς τοῦ πτυέλου, ἀλλὰ προσεγλισχρηνέ τε καὶ ἔβλαψε. Μάλιστα δὲ τοῦτο πάσχουσιν, οἵπερ καὶ ἄλλως ὀλέθριοί εἰσι, καὶ ἀδύνατοι βήσσειν τε καὶ ἀποχρέμπτεσθαι τὰ ἐνεχόμενα. Εἰς μὲν οὖν τόδε προσεκμαίρεσθαι χρὴ τὴν ῥώμην τοῦ [132] κάμνοντος· κἢν ἐλπίδα ἔχῃ, διδόναι. Διδόναι δὲ, ἢν διδῷς, ἀκροχλίαρον, καὶ κατ' ὀλίγον τὸ τοιόνδε, καὶ μὴ λάβρως. [133] Τὸ μέντοι ὀλίγον ἔποξυ ὀξύμελι ὑγραίνει μὲν τὸ στόμα καὶ φάρυγγα, ἀναγωγὸν δὲ πτυέλου ἐστὶ, καὶ ἄδιψον· ὑποχονδρίῳ δὲ καὶ σπλάγχνοισι τοῖσι ταύτῃ εὐμενὲς, καὶ τὰς ἀπὸ μέλιτος βλάβας ταύτας κωλύει· τὸ γὰρ ἐν μέλιτι χολῶδες κολάζεται· ἐστὶ δὲ καὶ φυσέων καταῤῥηκτικὸν, καὶ ἐς οὔρησιν προτρεπτικόν. Ἐντέρου μέντοι τῷ κάτω μέρει πλαδαρώτερον, καὶ ξύσματα ἐμποιέει. Ἔστι δ' ὅτε καὶ φλαῦρον τοῦτο ἐν τῇσιν ὀξείῃσι νούσοισι γίνεται, [134] μάλιστα δ' ὅτι φῦσαν κωλύει περαιοῦσθαι, ἀλλὰ παλινδρομέειν ποιέει· ἔτι δὲ καὶ ἄλλως γυιοῖ, καὶ τὰ ἀκρωτήρια ψύχει. Ταύτην καὶ οἶδα μούνην βλάβην τὴν δι' ὀξυμέλιτος γιγνομένην, ἥτις καὶ ἀξίη γραφῆς. Ὀλίγον δὲ τὸ τοιόνδε ποτὸν, νυκτὸς μὲν καὶ νήστει πρὸ ῥοφήματος ἐπιτήδειον προπίνεσθαι· ἀτὰρ καὶ ὁκόταν [135] πολὺ μετὰ ῥόφημα ᾖ, οὐδὲν κωλύει πίνειν. Τοῖσι δὲ ποτῷ μούνῳ διαιτωμένοισιν ἄνευ ῥοφημάτων, διὰ τόδε οὐκ ἐπιτήδειόν ἐστιν αἰεὶ καὶ διὰ παντὸς χρέεσθαι τούτῳ· μάλιστα μὲν διὰ ξύσιν, ἢ τρηχυσμὸν τοῦ ἐντέρου. Ἀκόπρῳ γὰρ ἐόντι, [136] μᾶλλον ἐμποιέῃ ἂν, καὶ ταῦτα κενεαγγείης παρεούσης· ἔπειτα δὲ καὶ τὸ μελίκρητον τῆς ἰσχύος

CAPUT III.

Acetum mulsum quibus conducibile, quibus noxium.

AT vero acetum, vocatum mulsum, epotum sæpenumero his in morbis esse perutile comperies: etenim sputum sursum educit, & facilem respirationem facit; hasce vero habet opportunitates. Quod sane valde acidum est, non majorem efficaciam ad sputa non facile prodeuntia habebit. Nam si exasperantia educeret, ac lubricitatem induceret, & veluti si guttur dilataret, pulmonem utique leniret; (nam ipsum emolliret.) Quod sane si hæc contingerent, magnam id utilitatem præstaret; interdum vero valde acidum, sputi eductionem non sortitur, imo & magis glutinosum reddit, & officit. Id autem maxime perpetiuntur etiam, qui alias perniciose habentes, neque tussire, neque, quæ intus retinentur, excreare possunt. Ad hoc igitur ægrotantis robur conjicere oportet; & si de eo spem habeas, exhibere. Exhibere autem oportet, si dederis; summe tepidum, idque paulatim, neque affatim. Subacidum vero oxymel os quidem & fauces humectat, sputum educit, & sitim sedat; hypochondriis ac visceribus ibi locatis placidum est, & ex melle noxias hac parte prohibet; quod enim in melle biliosum est, emendat: quin & flatus discutit, urinasque promovet. Intestini tamen inferiorem partem humectiorem reddit, & ramenta inducit. Interdum autem & in acutis morbis hoc pravum est, maxime vero, quod flatus foras prodire prohibeat, imo remeare faciat. Præterea vero etiam debilitat, & extrema refrigerat. Atque hancce noxiam solam ex aceto mulso oboriri novi, quæ etiam ut scribatur digna sit. Exiguum autem ejusmodi potum nocte quidem & jejuno ante sorbitionem propinare convenit; sed & quum a sorbitione multum intersit temporis, bibere nihil prohibet. Solo vero potu citra sorbitiones pro victu utentibus, propterea hoc uti semper & perpetuo non idoneum est; maxime quidem propter intestini abrasionem, aut exasperationem. Quum enim stercore vacuum sit, magis hæc induxerit, quum vasorum adsit vacuatio; postea vero & aqua mulsa vires di-

VARIÆ LECTIONES.

131 Pro *μέσον mediocre*, quædam exemplaria habent *μεῖζον majus*, ut etiam ætate Galeni, qui *μέσον* legendum esse demonstrat; & ita habet MS. cod. Medic. nosque retinuimus. Deinde quæ leguntur *μαλθακτικὸν γὰρ αὐτέου* pro glossemate habentur, & quidem recte. Gunz.

132 *κάμνοντος ἀνθρώπου* quædam exemplaria: Imp. Sambuci delet *ἀνθρώπου*, atque ita Lind. & Foes. quos sequimur. Aldus mendose non habet *κάμνοντος*. Postea *κἢν δίδως ἀκροχλίαρον δὸς καὶ κατ' ὀλίγον* Imp. Sambuci scribit.

133 *Τὸ μέντοι ὀλίγον ὀξύμελι*, *tenue oxymel*, sive acetum mulsum, quod dilutum sit, ad qualitatem referendo, non ad paucitatem, scribit MS. cod. Medic. Sed *ὀξύμελι* quædam exempl. non habent, & Linden.

134 *μάλιστα μὲν* quidam codd. sed pro *μὲν*, *quidem*, reposuimus *δέ*. Deinde pro *ἀκρωτήρια*, in Imp. Sambuci & Fevr. legitur *ἀκρότερα*.

135 *πολὺ μετὰ ῥοφήματος* quædam exemplaria habent, & pro *ᾖ*, Aldus habet *ἡ* mendose.

136 *μᾶλλον ἂν ἐμποιέῃ καὶ ταῦτα*, *κενεαγγείης* quædam exemplaria. Lindenus vero, pro *ἐμποιέῃ*, habet *ἐμπνοίῃ*. Nos Imp. Sambuci lectionem amplexi sumus, vel Gunzio adstipulante.

diminuerit. Si tamen opitulari apparuerit ad totum morbum copiosus hujus potionis usus, paucum aceti, quoad solum agnoscatur, affundendum est. Ita enim tum quæ lædere solet, ea minime læserit; tum quibus prodesse opus est, his proderit. Ut autem in summa dicatur, orti ab aceto acores, amara bile abundantibus magis, quam melancholicis, conferunt. Amara nanque dissolvuntur, & in pituitam abeunt, dum ab ipso attolluntur; nigra vero fermentantur, in sublime attolluntur, ac multiplicantur; acetum enim nigra per superiora evocat. Mulieribus autem longe magis, quam viris, adversatur acetum; nam uterum dolore afficit.

CAPUT IV.

Aquæ potus parum juvat in morbis acutis: ejusque rei ratio.

At vero aquæ potui acutis in morbis, aliud sane nullum munus habeo, quod ascribam. Neque enim in pleuriticis ac peripneumonicis tussim lenit, neque sputum educit; imo cæteris minus, siquis perpetuo aqua ad potum utatur. Verum si inter acetum mulsum, & aquam mulsam aquæ pauculum sorbeatur, sputum educit propter qualitatis potuum transmutationem; quandam enim intus inundationem advehit: alias neque sitim sedat, sed irritat, siquidem biliosæ naturæ biliosa est; & præcordiis mala, imo pessima, ac biliosissima, viresque maxime labefactat, ubi in vacuitatem venerit. Lienem quoque & hepar auget, quum inflammata fuerint, fluctuatque ac innatat; tarde siquidem permeat, quod subfrigida sit & coctionis expers; neque alvum, neque urinas movet. Nonnihil etiam insuper obest, quod natura fæces non educat. Quodsi sane pedibus etiamnum frigentibus aliquando epota fuerit, has omnes noxas multo graviores afferet, ad quancunque tandem inclinaverit. Quum vero in ejusmodi morbis vehementem capitis gravitatem, aut mentis læsionem suspicatus fueris, a vino penitus abstinendum est; quo in statu aqua utendum, aut vinum aquosum omnino, flavumque exhibendum, ac prorsus inodorum; atque post ipsius potum aquæ exiguum superbibendum: ita enim vini vehementia caput, ac mentem minus feriet.

ἀφαιρέοιτο ἄν. Ἢν μέντοι ἀρήγειν φαίνηται πρὸς τὴν ξύμπασαν νοῦσον, πολλῷ ποτῷ τούτῳ χρέεσθαι· ὀλίγον χρὴ τὸ ὄξος παραχέειν, ὅσον μοῦνον γινώσκεσθαι. Οὕτω γὰρ καὶ, ἃ φιλέει βλάπτειν, ἥκιστα ἂν βλάπτοι· καὶ, ἃ δεῖται προσωφελέειν, προσωφελοίη ἄν. Ἐν κεφαλαίῳ δὲ εἰρῆσθαι, αἱ ἀπὸ ὄξεος ὀξύτητες πικροχόλοισι μᾶλλον, ἢ μελαγχολικοῖσι, συμφέρουσι. Τὰ μὲν γὰρ πικρὰ διαλύεται καὶ ἐκφλεγματοῦται, μετεωριζόμενα ὑπ' αὐτέου· τὰ δὲ μέλανα ζυμοῦται, καὶ μετεωρίζεται, καὶ πολλαπλασιοῦται· ἀναγωγὸν γὰρ μελάνων ὄξος. Γυναιξὶ δὲ τὸ ἐπίπαν [137] πολεμιώτατον, ἢ ἀνδράσιν, ὄξος· ὑστεραλγὲς γάρ ἐστιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Ὕδατι ποτῷ ὀλίγον ἀφελοῦνται οἱ ἐν ὀξείῃσι νούσοισιν· καὶ τούτου αἰτίαι.

Ὕδατι δὲ ποτῷ ἐν τῇσιν ὀξείῃσι νούσοισιν, ἄλλο μὲν οὐδὲν ἔχω ἔργον, ὅ, τι προσθέω. Οὔτε γὰρ βηχὸς παρηγορικόν ἐστιν ἐν τοῖσι πλευριτικοῖσι καὶ περιπνευμονικοῖσιν, οὔτε πτυέλου ἀναγωγὸν, ἀλλ' ἧσσον τῶν ἄλλων, εἴτις διὰ παντὸς ὕδατι ποτῷ χρέοιτο· μεσσηγὺ μέντοι ὀξυμέλιτος καὶ μελικρήτου ὕδωρ ἐπιρροφεόμενον, ὀλίγον πτυέλου ἀναγωγόν ἐστι, διὰ τὴν μεταβολὴν τῆς ποιότητος τῶν ποτῶν, πλημμυρίδα γάρ τινα ἐμποιέει· ἄλλως δὲ οὐδὲ δίψαν παύει, ἀλλ' ἐπιπικραίνει· χολῶδες γὰρ φύσει χολώδει, [138] καὶ ὑποχονδρίῳ κακὸν, καὶ κάκιστον ἑωϋτοῦ, καὶ χολωδέστατον, καὶ φιλαδυναμιώτατον, ὅταν ἐς κενειότητα ἐσέλθῃ. Καὶ σπληνὸς δὲ αὐξητικὸν καὶ ἥπατός ἐστιν, ὁκόταν πεπυρωμένον ᾖ, καὶ ἐγκλυδαστικόν τε καὶ ἐπιπολαστικόν· [139] βραδύπορόν τε γάρ ἐστι διὰ τὸ ὑπόψυχρον καὶ ἄπεπτον εἶναι· καὶ οὔτε διαχωρητικὸν, οὔτε διουρητικόν. Προσβλάπτει δέ τι καὶ διὰ τόδε, ὅτι ἄκοπρόν ἐστι φύσει. Ἢν δὲ δὴ καὶ ψυχρῶν ποδῶν ἐόντων ποτὲ ποθῇ, ταῦτα πάντα πολλαπλασίως βλάπτει, ἐς ὅ, τι ἂν αὐτέων ὁρμήσῃ. Ὑποπτεύσαντι μέντοι ἐν ταύτῃσι τῇσι νούσοισιν, ἢ καρηβαρίην ἰσχυρὴν, ἢ φρενῶν 376 ἅψιν, παντάπασιν οἴνου ἀποσχετέον· ὕδατι δὲ ἐν τῷ τιῷδε χρηστέον, ἢ ὑδαρέα καὶ [140] κιῤῥὸν παντελῶς δοτέον οἶνον, καὶ ἄοσμον παντάπασι, καὶ μετὰ τὴν πόσιν αὐτοῦ, ὕδωρ μεταποτέον ὀλίγον· οὕτω γὰρ ἂν ἧσσον τὸ ἀπὸ τοῦ οἴνου μένος ἅπτοιτο τῆς κεφαλῆς καὶ γνώμης. Ἐν

VARIÆ LECTIONES.

137 πολεμιώτερον Imp. Sambuc. verum superlativum pro comparativo apud Hippocratem ponitur; id quod non rarum est. Idem occurrit apud Aretæum de curatione Diuturn. Libr. I. cap. V. pag. m. 124. ἥδε γὰρ ἡ ἀφαίρεσις πολλόν τι ἐπικαιροτάτη τῆς φλεβοτομίης.

138 Pro καὶ ὑποχονδρίῳ, Imp. Sambuci habet, καὶ ἐν τῷ ὑποχονδρίῳ. Deinde pro κενεότητα, MS. cod. Medic. scribit κενεώτατον, *maxime vacuum*, ac postea καὶ τοῦ ἥπατος Imp. Sambuci inserto τοῦ.

139 Pro βραδύπορον, Imp. Sambuci & Fevr. habent βραδύτερον. Ibid. προσβλάπτει δέ τοι Servin. MS, ubi τοι pro τι scribitur, eamque lectionem secutus est Lind.

140 κιῤῥὸν, *fulvum* vinum legit Galen. & ita habet MS. cod. Medic. Verum pleraque exemplaria λευκὸν, *album* legunt, pro κιῤῥόν.

Ἐν οἷσι δὲ μάλιστα αὐτῶν ὕδατι ποτῷ χρηστέον, καὶ ὁκότε πολλῷ κάρτα, καὶ ὅκου μετρίῳ, καὶ ὅκου ψυχρῷ, καὶ ὅκου θερμῷ, τὰ μέν που καὶ πρόσθεν εἰρέαται, τὰ δὲ ἐν αὐτέοισι τοῖσι καιροῖσι ῥηθήσεται. [141] Περὶ δὲ τῶν ἄλλων ποτῶν, οἷον τὸ κρίθινον, καὶ τὰ ἀπὸ χλοίης ποιεύμενα, καὶ τὰ ἀπὸ σαφίδος, καὶ στεμφύλων, καὶ πυρῶν, καὶ κνίκου, καὶ μύρτων, καὶ ῥοιῆς, καὶ τῶν ἄλλων, ὅταν οὖν ἄν τινος αὐτέων καιρὸς ᾖ χρέεσθαι, γεγράψεται [142] παρ' αὐτῷ τῷ νουσήματι, ὅκως τε καὶ τὰ ἄλλα τῶν συνθέτων φαρμάκων.

Sed in quibus maxime ex his morbis aquæ potu utendum sit, & quando copiosissima, & quando moderata, quando frigida, & quando calida, partim quidem antea dictum est, partim vero suo quæque tempore dicetur. At de cæteris potibus, qualis est hordeaceus, & qui ex herba virente, uva passa, vinaceis, tritico, cnico, myrtis, malo punico, & ex aliis parantur, quum horum aliquo uti tempestivum fuerit, in morbo ipso scribetur, ubi & de compositis agetur medicamentis.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Οὔτε πᾶσιν, οὔτε παντάπασιν τοῖς λουτροῖς χρηστέον.

Λουτρὸν δὲ συχνοῖσι τῶν νουσημάτων ἀρήγοι ἂν χρεομένοισιν, ἐς τὰ μὲν ξυνεχέως, ἐς τὰ δὲ οὔ· ἔστι δ' ὅτε ἧσσον χρηστέον, διὰ τὴν ἀπαρασκευασίην τῶν ἀνθρώπων. Ἐν ὀλίγῃσι γὰρ οἰκίῃσι παρεσκεύασται τὰ ἄρμενα, καὶ οἱ θεραπεύοντες ὡς δεῖ· εἰ δὲ μὴ παγκάλως λούοιτο, βλάπτοιτ' ἂν οὐ σμικρά. Καὶ γὰρ σκέπης ἀκάπνου δεῖ, καὶ ὕδατος δαψιλέος, καὶ τοῦ λουτροῦ συχνοῦ, καὶ μὴ λίην λάβρου, ἤν γε μὴ οὕτω δέῃ. Καὶ μᾶλλον μὲν μὴ σμήχεσθαι· ἢν δὲ σμήχηται, θερμῷ χρέεσθαι αὐτέῳ, καὶ πολλαπλασίῳ, ἢ ὡς νομίζεται, σμήγματι· καὶ προσκαταχεῖσθαι μὴ ὀλίγῳ, καὶ ταχέως μετακαταχεῖσθαι. Δεῖ δὲ καὶ τῆς ὁδοῦ βραχείης ἐς τὴν πύελον, καὶ ἐς εὐέμβατον, καὶ ἐς εὐέκβατον. Εἶναι δὲ καὶ τὸν λουόμενον κόσμιον καὶ σιγηλὸν, καὶ μηδὲν αὐτὸν προσεξεργάζεσθαι, ἀλλ' ἄλλους καὶ καταχέειν, καὶ σμήχειν. 34 Καὶ [143] μετακέρασμα πολλὸν ἡτοιμάσθαι, καὶ τὰς ἐπαντλήσιας ταχείας ποιέεσθαι· καὶ σπόγγοισι χρέεσθαι ἀντὶ στελεγγίδος, καὶ μὴ ἄγαν ξηρὸν χρίεσθαι τὸ σῶμα. Κεφαλὴν μέντοι [144] ἀνεξηρανθῆναι χρὴ, ὡς οἷόν τε μάλιστα, ὑπὸ σπόγγου ἐκμασσομένην· καὶ μὴ διαψύχεσθαι τὴν κεφαλὴν, μήτε τ' ἄκρεα, μήτε τὸ ἄλλο σῶμα· καὶ μήτε νεοῤῥόφητον, μήτε νεόποτον λουέσθαι· μήτε ῥοφεῖν, μήτε πίνειν ταχὺ μετὰ τὸ λουτρόν. Μέγα μὲν δὴ μέρος χρὴ νέμειν τῷ κάμνοντι, ἢν ὑγιαίνων εἴη φιλόλουτρος ἄγαν, καὶ εἰθισμένος λούεσθαι. Καὶ γὰρ ποθέουσι μᾶλλον οἱ τοιοίδε, καὶ ὠφελέονται λουσάμενοι, καὶ βλάπτονται μὴ λουσάμενοι. [145] Ἁρμόζει δὲ ἐν

CAPUT V.

Non omnibus, nec semper balneis utendum esse.

Balneum vero plerisque morbis, eo utentibus contulerit, his quidem assidue, his vero minime; interdum vero & eam ob causam balneo minus utendum est, quod id homines non recte parare sciunt. At nisi quis accurate lavetur, plurimum inde damni sentiet. Tecto etenim citra fumum opus est, & copiosa aqua, & frequenti balneo, sed non immoderatius affuso, nisi res ita postulaverit. Et detersione quidem potius minime utendum est: at si detergatur, calido ipso, ac multo copiosiore, quam fieri soleat, detersorio medicamento utendum; multa subinde aqua affundenda est, & protinus (super ægro) diffundenda. Atque via brevi ad solium opus est, tum ad facilem descensum, tum ascensum. Qui lavatur, moderate se componat, ac tacitum esse oportet; ipsumque nihil agere, sed cæteros tum perfundere, tum detergere. Multa quoque aquæ contemperatio paranda est, celeresque perfusiones faciendæ; ac spongiis pro strigili utendum est, neque valde siccum corpus inungendum. Caput spongia detersum, quoad maxime fieri poterit, resiccari oportet; neque caput, neque extrema, neque reliquum corpus refrigerari, ac neque eum qui recens sorbitionem, aut potum sumpsit, lavare oportet, neque statim a balneo sorbere, neque bibere. Enimvero magna pars ægrotanti tribuenda est, si is quum sanitate frueretur, balneo valde oblectatus fuerit, & lavari consueverit. Etenim tales magis appetunt, lotique juvantur, illotique læduntur. Balneum vero pe-

VARIÆ LECTIONES.

141 Ante hæc verba MS. cod. Medic. legit κατὰ ταῦτα δὲ καὶ, omisso sequente δέ.

142 MS. cod. Medic. habet παρ' αὐτῶν τῶν νουσήματων, *in ipsis morbis*.

143 μετακέρασμα apud Hippocr. significat mediam quamdam mixturam aut temperamentum. Ubi Galen. μετακέρασμα, κέρασμα *mixtionem*, ac mixturam simpliciter exponit, additque μετακέρασμα, aut μετὰ κέρασμα legi posse, eadem notione.

144 Omnia prope exemplaria habent ἀνεξηρανθῆναι, *reficcatum* est, quod cum χρὴ sequente, *oportet*, non videtur convenire; potiusque legendum ἀναξηρῆναι *exiccare*, aut ἀναξηρανθῆναι, *reficcari*.

145 ἁρμόζει δὲ περιπνευμονίῃσι καὶ πλευρίτισι μᾶλλον, ἢ ἐν καύσοισι, balneum *vero peripneumonia, & pleuritidi magis, quam ardenti febri, idoneum est*, scribi mavult Galen.

peripneumoniæ magis, quam febribus ardentibus in universum, accomodatum est: etenim lateris, pectoris, ac dorsi dolorem balneum lenit, sputum maturat, educit, ac facilem spirationem reddit, & lassitudines tollit, (quum articulos & cutis superficiem emolliat;) sed & urinas ciet, capitis gravitatem solvit, & nares humectat. Tot igitur commoda balneum affert, quibus omnibus opus est; sin vero apparatus penuria aliqua in una re vel pluribus fuerit, periculum est ne magis lædat balneum, quam prosit; Earum enim unaquæque, nisi a ministris prout oporteat, apparata fuerit, magnam noxam advehit. At quibus alvus in morbis plus æquo liquidior est, eis balneum minime opportunum est; imo neque iis quibus magis quam deceat astricta est, neque prius soluta. Sed neque viribus defectos, lavare oportet, neque ciborum fastidio, aut vomitu jactatos, neque biliosa eructantes; neque quibus sanguis e naribus profluit, nisi minus, quam opportunum sit, fluat (tempus autem nosti) si vero parcius quam pro occasione fluat, lavare convenit, sive universum corpus in cæteris, sive caput solum juverit. Si igitur apparatus idonei fuerint, ægerque feliciter balneum suscepturus sit, quotidie lavare oportet. Quos autem balneum oblectat, eos etiamsi bis die laveris, nihil aberraveris. Tota vero ptisana utentibus multo magis uti balneo licet, quam solo cremore utentibus; licet autem & his interdum; minime vero solo potu utentibus. Sunt autem & ex iis, quibus uti licet; ex præscriptis vero conjiciendum est, tum quibus in singulis victus modis profuturum sit balneum, tum quibus minime. Quibus nanque aliquid eorum maxime deest, quæ balneum bonum efficiunt, & balneo conferunt, lavare oportet; quibus vero nihil horum deest, & adsunt ipsis signa in quibus lavari conducit, lavare oportet.

περιπλευμονίῃσι μᾶλλον, ἢ ἐν καύσοισι, τὸ ἐπίπαν· καὶ γὰρ ὀδύνης τῆς κατὰ πλευρὴν, καὶ στήθεα, καὶ μετάφρενον, παρηγορικόν ἐστι τὸ λουτρὸν, καὶ πτυέλου πεπαντικὸν καὶ ἀναγωγὸν, καὶ εὔπνοον, καὶ ἄκοπον (μαλθακτικόν γὰρ καὶ ἄρθρων, καὶ τοῦ ἐπιπολαίου δέρματος) καὶ οὐρητικὸν δὲ, καὶ καρηβαρίην λύει, καὶ ῥῖνας ὑγραίνει. Ἀγαθὰ μὲν οὖν λουτρῷ τοσαῦτα πάρεστιν, ὧν πάντων δεῖ· ἢν μέντοι τῆς παρασκευῆς ἔνδειά τις ᾖ, ἑνὸς ἢ πλειόνων, κίνδυνος μὴ λυσιτελέειν τὸ λουτρὸν, ἀλλὰ μᾶλλον βλάπτειν. Ἓν γὰρ ἕκαστον αὐτέων μεγάλην φέρει τὴν βλάβην, μὴ παρασκευασθὲν ὑπὸ τῶν ὑπουργῶν, ὡς δεῖ. Ἥκιστα δὲ λούειν καιρὸς τούτοισιν, οἷσιν ἡ κοιλίη ὑγροτέρη τοῦ καιροῦ ἐν τῇσι νούσοισιν· ἀτὰρ οὐδὲ οἷσιν ἐστήκει μᾶλλον τοῦ καιροῦ, καὶ μὴ προεληλύθῃ. Ἀλλ' οὐδὲ τοὺς γεγυωμένους χρὴ λούειν, οὔτε δὴ τοὺς ἀσώδεας, ἢ ἐμετικοὺς οὔτε τοὺς ἐπανερευγμένους χολῶδες, οὔτε τοὺς αἱμοῤῥαγέοντας ἐκ ῥινῶν, εἰ μὴ ἔλασσον τοῦ καιροῦ ῥέοι (τοὺς δὲ καιροὺς οἶδας) ἢν δὲ ἔλασσον τοῦ καιροῦ ῥέοι, λούειν, ἤν τε ὅλον τὸ σῶμα πρὸς τὰ ἄλλα ἀρήγῃ, ἤν τε τὴν κεφαλὴν μοῦνον. Ἢν οὖν αἱ παρασκευαὶ ἔωσιν ἐπιτήδειοι, καὶ ὁ κάμνων μέλλῃ εὖ δέξασθαι τὸ λουτρὸν, λούειν χρὴ ἑκάστης ἡμέρης. Τοὺς δὲ φιλολουτρέοντας οὐδ' εἰ καὶ δὶς τῆς ἡμέρης [146] λούσῃς, οὐκ ἂν ἁμάρτοις. Χρέεσθαι δὲ λουτροῖσι, τοῖσιν ὅλῃσι πτισσάνῃσι χρεομένοισι παραπουλὺ μᾶλλον ἐνδέχεται, ἢ τοῖσι χυλῷ μούνῳ χρεομένοισι· ἐνδέχεται δὲ καὶ τούτοισιν ἐνίοτε, ἥκιστα δὲ καὶ τοῖσι ποτῷ μούνῳ χρεομένοισιν. [147] Ἔστι δ' οἷσι καὶ τουτέων μὲν ἐνδέχεται· τεκμαίρεσθαι δὲ χρὴ τοῖσι προγεγραμμένοισι, οὕς τε μέλλῃ λουτρὸν ὠφελέειν ἐν ἑκάστοισι τῶν τρόπων τῆς διαίτης, οὕς τε μή. Οἷσι μὲν γὰρ προσδέεταί τινος κάρτα τουτέων, ὁκόσα λουτρὸν ἀγαθὸν ποιέει, λούειν, καὶ ὅσα ἂν λουτρῷ ὠφελέηται· οἷσι δὲ τούτων μηδενὸς προσδεῖ, καὶ πρόσεστιν αὐτέοισι τῶν σημείων, ἐφ' οἷσι λούεσθαι ξυμφέρει, δεῖ λούειν.

ΙΠΠΟ-

Variæ Lectiones.

146 λούσῃς, οὐκ ἂν ἁμάρτοις legunt vulgati codd. sed pro ἁμάρτοις, MS. cod. Medic. habet βλάπτοις, *laseris*, quam lectionem secutus est Calvus.

147 Hæc verba in priscis codd. ac in versione prisca superioribus textus verbis conjunguntur, atque id non temere. Postea τεκμαίρεσθαι κ. τ. λ. hæc omnia in antiquis codd. non reperiuntur, ac fortassis non sunt Hippocratis. Charter. in Not. Præterea paulo post legitur in codd. vulgatis: ὁκόσα λουτρὸν ἀγαθὸν ποιέει, οὐ λούειν; sed negativam omissimus cum Imp. Sambuci, hæc enim emendatio pernecessaria erat, eamque adhibuit Mercur. & post eum Lindenus.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΠΕΡΙ ΔΙΑΙΤΗΣ ΟΞΕΩΝ ΝΟΥΣΗΜΑΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

HIPPOCRATIS DE ACUTORUM MORBORUM VICTUS RATIONE LIBER QUARTUS.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΒΙΒΛΙΩι

Περὶ τῶν ὀξέων νοσημάτων πολλῶν, καὶ τῶν ἄλλων· περὶ καύσου, συνάγχου, ἀφωνίας, ὑποχονδρίων φλεγμαινόντων, κατάῤῥου, τῆς ἀρτηρίας ἑλκώσεως, τοῦ πνεύμονος καύματος, διαφόρων πυρετῶν, τῆς πλευρίτιδος, περιπνευμονίας, δυσεντερίας, ἰκτέρου, τετάνου, ὕδρωπος, αἱμοῤῥοΐδων, ἐμπύων, καὶ τῶν τούτων συμπτωμάτων, διαφόρων ἀλγημάτων κατὰ τὸν πλευρὸν, τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ ὀσφὺν, καὶ τ' ἄλλα μόρια, ὧν τὰ διαγνωστικὰ, προγνωστικὰ, καὶ θεραπευτικὰ παραδίδοται.

ARGUMENTUM LIBRI.

De multis morbis acutis, & aliis, de causo, angina, aphonia, præcordiis inflammatis, catarrho, arteriæ ulceratione, pulmonis ardore, diversis febribus, pleuritide, peripneumonia, disenteria, ictero, tetano, hydrope, hæmorrhoidibus, suppuratis, eorumque symptomatis, variis doloribus lateris, oculorum, lumborum, & aliarum partium; quorum diagnostica, prognostica & therapeutica traduntur.

BASIL. GRÆC. pag. 376. FOESIUS SECT. IV. 66. 345. BASIL. LAT. I. 227. 500.

ΚΑΥΣΟΣ [148] δὲ γίνεται, ὁκόταν ἀναξηρανθέντα τὰ φλεβία ἐν θερινῇ ὥρῃ ἐπισπάσηται δριμέας καὶ χολώδεας ἰχῶρας ἐς ἑωυτά. Καὶ πυρετὸς πολὺς ἴσχει, τό τε σῶμα, [149] ὥς ὑπ' ὀστεοκόπου ἐχόμενον, κοπιᾷ καὶ ἀλγέει. Γίγνεται δὲ ὡς ἐπιτοπουλὺ καὶ ἐκ πορείης μακρῆς, καὶ δίψεος μακροῦ, ὁκόταν ἀναξηρανθέντα τὰ φλεβία, δριμέα καὶ θερμὰ ῥεύματα ἐπισπάσηται πρὸς ἑωυτά.

AT febris ardens fit, quum resiccatæ venulæ tempore æstivo, acres & biliosos serosos humores ad se attraxerint. Ac febris multa detinet; corpusque velut ossearia lassitudine affectum, laborat, ac dolet. Fit plerunque tum ex longo itinere, tum longa siti, quum arefactæ venulæ acres calidasque fluxiones ad se attraxerint. Fit

VARIÆ LECTIONES.

148 Hoc loco in Imp. Sambuci adscribitur *ἀρχὴ τῶν νόθων*, *principium spuriorum*: & quidem Gal. in hanc quartam, ut ipse dividit, libri hujus partem commentarii sui, exordio proponit suspicionem eorum, qui reliqua non ab Hippocr. scripta fuisse opinati sunt. Ipse autem materiam omnem, ab ipso Hippocrate præparatam, & vel ab aliquo ejus discipulo, vel ab ipso Hippocrate (in quam opinionem magis propendet) literis mandatam fuisse arbitratur; sed multa fuisse interjecta fatetur.

149 *ὥς ὑπ' ὀστεοκόπου* legunt omnia exemplaria. Lindenus vero *ὡς ὑπὸ κόπου* scribit.

Fit vero lingua aſpera, & ſicca, valdeque nigra; partiumque ventris morſu dolet; dejectiones tum liquidæ, tum pallidæ fiunt; ſitis adeſt vehemens, & vigiliæ, atque interdum mentis alienationes. Huic tum aquam, tum mulſam coctam aquoſam, quantum deſideret, potui dato. Quodſi os amarum fuerit, vomere confert, & alvum ſubluere. Verum ſi ad hæc non ſolvatur, cocto aſinino lacte purgato. Salſum autem nihil, neque acre exhibendum; non enim (æger) ſufferet. Sorbitionem vero, antequam extra criſes fuerit, ne dato. Et ſi ſanguis e naribus fluxerit, ſolvitur affectio; itemque ſi ſudores ſupervenerint judicatorii legitimi cum urinis albis craſſiſque, & lævibus ſedimentis. Ac ſi abſceſſus aliquis obortus fuerit. Sin vero abſque his ſolutus fuerit, reverſio morbi rurſum erit, aut coxæ, aut crurum dolor accidet, expuetque craſſa, ſi ſanus futurus ſit. Febris ardentis genus aliud. Alvus ſubducitur; ſitis lingua aſpera, ſicca, ſalſa. Urinæ ſuppreſſio, vigilia, extrema refrigerata. Tali, niſi ſanguis e naribus fluxerit, aut circa collum abſceſſus, aut crurum dolor oboriatur, & (æger) ſputa craſſa expuerit (hæc autem ſuppreſſa alvo contingunt) aut coxæ dolor, aut pudendi livor ſupervenerit, non judicatur; teſticulus quoque intenſus, judicatorius eſt. Sorbitiones dato attractorias. In acutis autem morbis venam ſecabis, ſi morbus vehemens appareat, & qui ægrotant, ætate vigeant, & virium robur ipſis adfuerit. Atenim ſi angina, aut ſiquis alius ex pleuriticis morbus fuerit, medicamentis, quæ diliguntur, repurgato; at ſi imbecilliores appareant, ac plus ſanguinis detraxeris, infuſo in alvum tertio quoque die utendum, donec in tuto æger fuerit, aut etiam fame opus habeat. Tumentia hypochondria non ſpirituum interceptione, ſepti transverſi contenſiones, aut ſpirituum protenſiones, quibus in rectæ cervicis ſpiratione ſicca pus non ſubeſt; ſed a ſpirituum interceptione hæ affectiones ſuccedunt; potiſſimum vero & vehementes jecoris dolores & lienis gravitates, atque aliæ inflammationes, & ſupra ſeptum transverſum dolores, morborumque collectiones ſolvi nequeunt, ſiquis prius medicamentis purgare aggreſſus fuerit; verum in his venæ ſectio princeps remedium eſt; deinde vero clyſteres, niſi vehemens &

Γίγνεται δὲ ἡ γλῶσσα τρηχείη καὶ ξηρὴ, καὶ μέλαινα κάρτα· [150] καὶ τὰ περὶ τὴν νηδὺν δακνόμενος ἀλγέει, τά τε ὑποχωρήματα ἔξυγρα καὶ ὠχρὰ γίγνεται, καὶ δίψαι σφοδραὶ ἔνεισι, καὶ ἀγρυπνίαι, ἐνίοτε δὲ καὶ παραλλάξιες φρενῶν. Τῷ τοιῷδε πίνειν ὕδωρ τε καὶ μελίκρητον ἑφθὸν δίδου ὑδαρὲς, ὁκόσον ἐθέλει. Καὶ ἢν πικρὸν τὸ σόμα γίγνηται, ἐμέειν ξυμφέρει, καὶ τὴν κοιλίην ὑποκλύσαι. Ἢν δὲ μὴ πρὸς ταῦτα λύηται, γάλα ὄνου ἑψήσας κάθαιρε. Ἁλμυρὸν δὲ μηδὲν, μήδε δριμὺ προσφέρειν· ȣ̓ γὰρ ὑποίσει. [151] Ῥοφῆμα δὲ, ἔς ἂν ἔξω τῶν κρισίμων γένηται, μὴ δίδου. Καὶ ἢν αἷμα ἐκ τῶν ῥινῶν ῥυῇ, λύεται τὸ πάθος· καὶ ἢν ἱδρῶτες ἐπιγίγνωνται κριτικοὶ γνήσιοι, μετ᾽ οὔρων λευκῶν καὶ παχέων καὶ λείων ὑφισαμένων. [152] Κἢν ἀπόςημά τι γένηται. Ἢν δ᾽ ἄνευ τούτων λυθῇ, ὑποςροφὴ πάλιν ἔςαι τῆς ἀῤῥωςίης, ἢ ἰσχίων, ἢ σκελέων ἄλγημα ξυμβήσεται· καὶ πτύσεται παχέα, ἢν μέλλῃ ὑγιὴς ἔσεσθαι. Καῦσȣ γένος ἄλλο. Ἡ κοιλίη ὑπάγουσα, δίψης ἐςὶ μεςή· γλῶσσα τρηχείη, ξηρὴ, ἁλυκώδης. [153] Οὔρων ἀπόληψις, ἀγρυπνίη, ἀκρωτήρια ἐψυγμένα. Τῷ τοιούτῳ, ἢν μὴ αἷμα ἐκ ῥινὸς ῥυῇ, ἢ ἀπόςημα περὶ τὸν τράχηλον γένηται, ἢ σκελέων ἄλγημα, καὶ πτύσματα παχέα πτύσῃ (ταῦτα δὲ ξυςάσης τῆς κοιλίης γίνεται) ἢ ἰσχίου ὀδύνη, ἢ αἰδοίου πελίωμα, οὐ κρίνεται· καὶ ὄρχις ἐνταθεὶς, κριτικόν. Ῥοφήματα ἐπισπαςικὰ δίδου. Τὰ δὲ ὀξέα πάθεα φλεβοτομήσεις, ἢν ἰσχυρὸν φαίνηται τὸ νούσημα, καὶ οἱ ἔχοντες ἀκμάζωσι τῇ ἡλικίῃ, καὶ ῥώμη παρῇ αὐτέοισιν. Ἢν μὲν οὖν συνάγχος ᾖ, καὶ ἐκλεικτοῖσιν ἀνακάθαιρε, ἤν τ᾽ ἄλλο τι τῶν πλευριτικῶν· ἢν δὲ ἀσθενέστεροι φαίνωνται, [154] ἢν καὶ πλέον τȣ͂ αἵματος ἀφέλῃς, κλυσμῷ κατὰ τὴν κοιλίην χρέεσθαι διὰ τρίτης ἡμέρης, ἕως ἂν ἐν ἀσφαλείῃ γένοιτο ὁ νοσέων, ἢ καὶ λιμοῦ χρήζοι. Φλεγμαίνοντα ὑποχόνδρια μὴ πνευμά-
36 των ἀπολήψει, φρενῶν ἐντάσιες, ἢ πνευμάτων [155] προτάσιες, ὀρθοπνοίης ξηρῆς, οἷσι μὴ πύον ὕπεισιν, ἀλλὰ ὑπὸ πνευμάτων ἀπολήψιος τὰ παθήματα ταῦτα ὑπογίνεται· μάλιςα δὲ καὶ ἥπατος περιωδυνίαι, καὶ σπληνὸς βαρέα, καὶ ἄλλαι φλεγμασίαι τε καὶ ὑπὲρ φρενῶν περιωδυνίαι τε καὶ ξυςροφαὶ νουσημάτων, ȣ̓ δύνανται λύεσθαι, ἤν τις πρῶτον ἐπιχειρέῃ φαρμακεύειν· ἀλλὰ φλεβοτομίη τῶν τοιῶνδε ἡγεμονικόν ἐςιν· ἔπειτα δὲ ἐπὶ κλυσμῶν, ἢν μὴ μέ- 377

VARIÆ LECTIONES.

150 καὶ περὶ τὴν νηδὺν Imp. Sambuci, omiſſo τά. Poſtea pro σφοδραὶ. idem habetur πολλαὶ, eodem ſenſu.

151 ῥοφήματα δὲ, ἕως ἂν alia ſcribunt exemplaria eodem ſenſu. Deinde pro ῥυῇ, quædam exemplaria ῥέῃ.

152 Alii καὶ ἢν ἀπόςημά που γίνηται ſcribunt.

153 οὔρων ἐπίσχεσις Imper. Sambuc. eodem ſenſu. Paulo poſt ῥοφήματα ἐπισπαςικὰ δίδου, *ſorbitiones dato attractorias.* Horatius Augen. Tom. II. Epiſt. & Conſil. Medic. p. m. 344. exponendum eſſe textum per alimenta ſorbilia, purgantibus mixta, docet.

154 ἢν καὶ πλείω, pro ἢ καὶ πλέον alia exemplaria legunt; & paulo poſt γένοιτο ὁ νόσων eadem habent.

155 Sic legimus cum Galeno, qui Libr. III. περὶ δυσπν. πνευμάτων προτάσιες ex hoc loco adducit. & τὴν διακεκομένην ἐνεργείαν indicari ſcribit, velut hic quoque τὰ προτεταμένα πνεύματα, τὰ οἷον ἐγκεκλειόμενα exponit. Etſi προτεταμένα paſſim legunt omnia exemplaria, quæ προτάσιες, *extenſiones*, etiam ferri poſſe declarant. Deinde ἀλλὰ πνευμάτων ἀπολήψιες Imper. Sambuci & Servin.

μέγα καὶ ἰσχυρὸν τὸ νούσημα ᾖ· εἰ δὲ μὴ, καὶ ὕϛερον φαρμακείης δεῖ. Δέεται δὲ καὶ ἀσφαλείης, καὶ μετριότητος μετὰ φλεβοτομίην φαρμακείη.

37 "Ὁκόσοι δὲ τὰ φλεγμαίνοντα ἐν ἀρχῇ τῶν νούσων εὐθέως ἐπιχειρέουσι λύειν φαρμακείῃ· τοῦ μὲν ξυντεταμένου καὶ φλεγμαίνοντος, οὐδὲν ἀφαιρέουσιν, οὐ γὰρ ἐνδιδοῖ, ὠμὸν ἐὸν τὸ πάθος· τὰ δ' ἀντέχοντα τῷ νοσήματι, καὶ ὑγιεινὰ, συντήκουσιν. Ἀσθενέος δὲ τοῦ σώματος γιγνομένου, τὸ νούσημα ἐπικρατέει· ὁκόταν δὲ τὸ νόσημα ἐπικρατήσει τοῦ σώματος, τὸ τοιόνδε ἀνιήτως ἔχει.

38 Τὸ δὲ ἄφωνον τινὰ ἐξαίφνης γενέσθαι," φλεβῶν ἀπολήψιες [156] ποιέουσιν, ἢν ὑγιαίνοντι τόδε ξυμβῇ ἄνευ προφάσιος, ἢ ἄλλης αἰτίης ἰσχυρῆς. Φλεβοτομέειν οὖν χρὴ τὸν βραχίονα τὸν δεξιὸν τὴν εἴσω φλέβα, καὶ ἀφαιρέειν τοῦ αἵματος, κατὰ τὴν ἕξιν, καὶ τὴν ἡλικίην διαλογιζόμενον τὸ πλεῖον καὶ τὸ ἔλασσον. Ξυμπίπτει δὲ τοῖσι πλείϛοισιν αὐτέων τοιάδε, ἐρυθήματα προσώπου, καὶ ὀμμάτων ϛάσιες, καὶ διαϛάσιες χειρῶν, τρισμοὶ ὀδόντων, σφυγμοὶ, σιηγόνων συναγωγὴ, καὶ κατάψυξις ἀκρωτηρίων, πνευμάτων ἀπολήψιες ἀνὰ τὰς φλέβας. Ὁκόταν ἀλγήματα προσγένηται, μελαίνης χολῆς, καὶ δριμέων ῥευμάτων ἐπιῤῥύσιες γίνονται. Ἀλγέει δὲ τὰ ἐντὸς δακνόμενα. Δηχθεῖσαι δὲ καὶ λίην ξηραὶ γενόμεναι αἱ φλέβες, ἐντείνονταί τε, καὶ φλεγμαίνουσαι ἐπισπῶνται τὰ ἐπιῤῥυέντα· ὅθεν διαφθαρέντος τοῦ αἵματος, καὶ τῶν πνευμάτων οὐ δυναμένων ἐν αὐτῷ τὰς κατὰ φύσιν ὁδοὺς βαδίζειν, καταψύξιες τε γίνονται ὑπὸ τῆς [157] ϛάσιος, καὶ σκοτώσιες, καὶ ἀφωνίη, καὶ καρηβαρίη, καὶ σπασμοὶ, ἢν ἤδη ἐπὶ τὴν καρδίην, ἢ τὸ ἧπαρ, ἢ ἐπὶ τὴν φλέβα διέλθῃ. Ἔνθεν ἐπίληπτοι γίνονται, ἢ παραπλῆγες, ἢν ἐς τοὺς περιέχοντας τόπους ἐμπέσῃ τὰ ῥεύματα, καὶ ὑπὸ τῶν πνευμάτων οὐ δυναμένων διεξιέναι, καταξηρανθῇ. Ἀλλὰ χρὴ τοὺς τοιούτους προπυριῶντας, φλεβοτομέειν ἐν ἀρχῇσιν εὐθέως, μετεώρων ἐόντων, πάντων τῶν λυπεόντων πνευμάτων καὶ ῥευμάτων· εὐβοηθητότερα γάρ ἐϛι. Καὶ ἀναλαμβάνοντα, καὶ τὰς κρίσιας ἐπιθεωρέοντα φαρμακεύειν, ἢν μὴ κουφίζηται, ἄνω· τὴν δὲ κάτω κοιλίην, ἢν μὴ ὑποχωρέῃ κλυσμῷ· ὄνου γάλα ἑφθὸν δίδου, καὶ πινέτω μὴ ἔλασσον δώδεκα κοτυλῶν· [158] ἢν δὲ δύναμις αὐτὸν περιέχῃ, πλεῖον ἑξκαίδεκα.

39 " Κύναγχος δὲ γίνεται, ὁκόταν ἐκ τῆς κεφαλῆς ῥεῦμα πουλὺ καὶ κολλῶδες, ὥρην χειμερινὴν, ἢ ἐαρινὴν ἐς τὰς σφαγίτιδας [159] φλέβας ἐπιῤῥυῇ, καὶ τὸ ῥεῦμα πλεῖον διὰ τὴν εὐρύτητα ἐπισπάσωνται.

magnus fuerit morbus; ſin minus, etiam poſtea medicamento purgante opus eſt. Quod & poſt venæ ſectionem purgans medicamentum ſecuritate, ac moderatione indiget.

37 Quicunque vero ſtatim per initia morborum, inflammationes purgante medicamento ſolvere conantur, ii de contenta quidem ac inflammata parte nihil detrahunt, quum nihil cedat, quæ adhuc cruda eſt affectio; verum quæ morbo reluctantur, & ſana ſunt, contabefaciunt. At debili evadente corpore, morbus invaleſcit; quum autem morbus corpori prævaluerit, is curationem non admittit.

38 Subitam autem vocis ceſſationem venarum interceptiones faciunt, ſi bene valenti citra occaſionem, aut vehementem aliam cauſam id contigerit. Vena igitur brachii dextri interna ſecanda eſt, ac ſanguis detrahendus, inita ſecundum habitum ac ætatem pluris minoriſque ratione. Horum autem quamplurimis hæc accidunt, faciei rubores, oculorum immobilitates, & manuum diſtentiones, dentium ſtridores, pulſationes, maxillarum contractio, extremarum partium refrigeratio, & ſpirituum in venis interceptiones. Cum dolores acceſſerint, ſanguinis melancholici, acriumque humorum affluxiones fiunt. Demorſæ autem partes internæ dolent. Demorſæ vero & nimis arefactæ venæ, tum diſtenduntur, tum inflammatæ conciunt, colliguntque ea, quæ affluunt: unde corrupto ſanguine, ac ſpiritibus vias, quæ in ipſo ſecundum naturam ſint, permeare nequeuntibus, perfrigerationes fiunt ob ſtabilitatem, vertigines, vocis ceſſatio, capitis gravitas, & convulſiones; ſi jam ad cor, aut hepar, aut ad venam pervenerint. Hinc epilepſiæ, aut partium reſolutiones eveniunt, ſi in ambientes locos fluxiones inciderint, atque ſpiritibus exire nequeuntibus exaruerint. At his ſane, prius adhibitis fomentis, confeſtim per initia venam ſecare oportet, quum adhuc ſublati ſunt, qui vexant omnes, tum ſpiritus, tum fluxiones; facilius etenim remediis patent. Et recreatis viribus, & proſpectis judicationibus, ſi non levetur, venter ſuperior medicamento purgandus eſt; inferior autem alvus, niſi clyſtere ſubducatur, lacte aſinino, quod coctum exhibito, neque minus quam heminas duodecim bibat; atque ſi virium robur ipſi adſit, plusquam ſexdecim.

39 Angina fit, quum ſub hyemem aut vernum tempus multa ac viſcida fluxio e capite ad jugulares venas defluxerit, eæque propter amplitudinem, copioſiorem fluxionem attraxerint.

Variæ Lectiones.

156 Sic Imp. Sambuci quam lectionem e vetuſtis membranis erutam probant Foeſius, Linden. &c. pro vulgato λυπέουσι.

157 Pro ϛάσιος in MS. Servini ſcribitur συϛάσιος, eodem ſenſu.

158 ἢν δὲ ῥώμη quædam exemplaria legunt. eodem ſenſu.

159 Alia exemplaria φλέβας διαῤῥυῇ, αἵ τε πνεῦμα, verum πνεῦμα non probatur. Poſtea pro πάγχυσι τὰ σύνεγγυς, in MS. cod. Medic. legitur πάγχυσι τὰ ἐγγύς.

Quum autem, quod & frigida & viscida sit, obstruat tum spiritus, tum sanguinis vias occludens, vicinas sanguinis partes cogit, ipsumque immobilem ac stabilem efficit, quum frigidus natura sit, & obstruendi vi præditus; ob id suffocantur, livente lingua & rotunda evadente, ac reflexa, propter venas linguæ subjacentes. Nam subsecta uvula, quam nonnulli columellam vocant, vena utrinque crassa apparet; quum igitur hæ oppletæ fuerint, linguæ, quæ ob siccitatem & rara & spongiosa est, innituntur; ea vero præ violentia ex venis humorem accipiens, ex lata, rotunda efficitur; ex bene colorata, livens, ex molli, dura, atque ex facile flexibili, inflexibilis; ita ut cito suffocet, nisi quis celeriter auxilietur, tum facta ex brachiis venarum sectione, tum sectis, quæ sub lingua sunt, venis, & medicamentis linctu medentibus, & calidis oris collutionibus: abraso quoque capite, ceratum tum collo, tum capiti admovendum, & obvolutis lanis, mollibusque spongiis ex aqua calida expressis fotus adhibendi. Aqua etiam, & mulsa non frigida bibenda est; cremor denique assumendus, quum jam ex judicatione in tuto fuerit. Quum vero æstiva vel autumnali tempestate ex capite calida & nitrosa fluxio defluxerit, ut quæ ab anni tempestate tum acris, tum calida sit; quum hujusmodi fuerit, mordet, ulcerat, & spiritu implet, erectæ cervicis spiratio, siccitasque multa accedit, quæ sub conspectum cadunt, gracilia videntur; posteriores quoque cervicis tendones contenduntur, ac velut nervorum distentione corripi videntur: vox quoque abrupta est, ac spiratio parva; spiritusque retractio densa, ac violenta oboritur. His arteria ulceratur, pulmo incenditur, neque externum aerem introducere queunt; at his (affectio) nisi ad exteriores cervicis partes ultro deferatur, gravior ac inevitabilior est, tum propter anni tempus, tum quod a calidis acribusque (fit humoribus.) Si febris prehenderit, veteri stercore non subeunte, aut recenti cibo accepto, sive cum lateris dolore, sive secus; eum quietem agere oportet, donec cibi recrementa primum ad imum ventrem descenderint. Potu autem uti aceto mulso; at quum gravitas ad lumbos devenerit, inferiorem alvum clystere subluito, aut medicamento purgato; quum vero purgatus fuerit, pro victu sorbitionem primum & aquam mulsam; deinde cibaria & elixos pisces præscribere, vinumque aquosum paucum ad noctem, interdiu vero dilutam mulsam.

Ὁκόταν δὲ ψυχρόν τε ἐὸν, καὶ κολλῶδες ἐμφράξῃ, τοῦ τε πνεύματος τὰς διεξόδους καὶ τοῦ αἵματος ἀποφράσσον, πήγνυσι τὰ ξύνεγγυς τοῦ αἵματος, καὶ ἀκίνητον καὶ στάσιμον ποιέει, φύσει ψυχρὸν ἐὸν καὶ ἐμφρακτικόν· 378
διὰ τοῦτο πνίγονται, τῆς γλώσσης ἀποπελιουμένης, καὶ στρογγυλουμένης, καὶ ἀνακαμπτομένης διὰ τὰς φλέβας, τὰς ὑπὸ τὴν γλῶσσαν. Τῆς γὰρ ὑποτεμνομένης σταφυλῆς, οἱ δὲ κιονίδα καλέουσιν, ἑκατέρωθεν φλὲψ παχεῖα· ὁκόταν οὖν πλήρεις αὗται ἐοῦσαι, ἐς τὴν γλῶσσαν ἐναποστηρίζονται, ἀραιὴν ἐοῦσαν καὶ σπογγοειδέα, διὰ τὴν ξηρασίην· ἡ δ' ὑπὸ βίης, τὸ ἐκ τῶν φλεβῶν δεχομένη ὑγρὸν, ἐκ πλατείης μὲν στρογγύλη γίνεται, ἐξ εὐχρόου δὲ πελιδνὴ, ἐκ μαλθακῆς δὲ σκληρὴ, ἐξ εὐκάμπτου δὲ ἄκαμπτος· ὥστε ταχέως ἀποπνίγεσθαι, ἢν μήτις ταχέως βοηθῇ, φλεβοτομίην τε ποιεύμενος ἀπὸ βραχιόνων, καὶ τὰς ὑπὸ τὴν γλῶσσαν φλέβας [160] ὑποτάμνων, καὶ φαρμακεύων τοῖσιν ἐκλεικτοῖσιν, καὶ ἀναγαργαρίζων θερμοῖσι, καὶ τὴν κεφαλὴν ὑποξυρῶν, καὶ κήρωμα τραχήλῳ, καὶ κεφαλῇ περιτιθέναι, καὶ εἰρίοισι περιελίσσειν, καὶ σπόγγοισι μαλθακοῖσιν, ἐν ὕδατι θερμῷ, ἐκπιεζεῦντα πυριῆν. Πίνειν τε ὕδωρ καὶ μελίκρητον, μὴ ψυχρά· χυλὸν δὲ προσφέρειν, ὁκόταν ἐκ κρίσιος ἐν ἀσφαλείῃ ἤδη ᾖ. Ὁκόταν δ' ἐν θερινῇ ἢ μετοπωρινῇ ὥρῃ ἐκ κεφαλῆς θερμὸν τὸ ῥεῦμα καταῤῥυῇ καὶ νιτρῶδες, ἅτε ὑπὸ τῆς ὥρης δριμὺ καὶ θερμὸν γεγενημένον· δάκνει δὲ τὸ τοιόνδε ἐὸν, καὶ ἑλκοῖ, καὶ πνεύματος ἐμπίμπλησι, καὶ ὀρθόπνοια παραγίνεται, καὶ ξηρασίη πολλὴ, καὶ τὰ θεωρεύμενα ἰσχνὰ φαίνεται· καὶ τοὺς ὄπισθεν τένοντας ἐν τῷ τραχήλῳ ξυντείνεται, καὶ δοκέει οἷον τέτανος ἐντετᾶσθαι· καὶ ἡ φωνὴ ἀπέῤῥωγε, καὶ τὸ πνεῦμα σμικρόν· καὶ ἡ ἀντίσπασις τοῦ πνεύματος πυκνὴ, καὶ βιαίη παραγίνεται. Οἱ τοιοίδε τὴν ἀρτηρίαν ἑλκοῦνται, καὶ τὸν πνεύμονα πίμπλανται, οὐ δυνάμενοι τὸ ἔξωθεν πνεῦμα ἐπάγεσθαι· τοῖσι τοιουτέοισι δὲ ἢν μὴ εἰς τὰ ἔξω μέρεα τοῦ τραχήλου ἑκουσίη ἀποφέρηται, δεινοτέρη καὶ ἀφυκτοτέρη ἐστὶ, διά τε τὴν ὥρην, καὶ ὅτι ἀπὸ θερμῶν καὶ δριμέων. [161] Ἢν πυρετὸς λάβῃ, παλαιῆς κόπρου οὐχ ὑπεούσης, ἢ νεοβρῶτι ἐόντι, ἤν τε σὺν ὀδύνῃ πλευροῦ, ἤν τε μὴ· ἡσυχίην ἄγειν, μέχρις οὗ καταβῇ τὰ σιτία πρῶτον ἐς τὴν κάτω κοιλίην. Πόματι δὲ χρέεσθαι ὀξυμέλιτι· ὁκόταν δὲ ἐς τὴν ὀσφὺν βάρος ἥκῃ, κάτω κλύσαι κλυσμῷ, ἢ καθᾶραι φαρμάκῳ· ὁκόταν δὲ καθαρθῇ, διαιτᾶν ῥοφήματι πρῶτον, καὶ πόματι μελικρήτῳ· ἔπειτα σιτίοισι καὶ ἰχθῦσιν ἑφθοῖσι, καὶ οἴνῳ ὑδαρεῖ εἰς νύκτα ὀλίγῳ, ἡμέρῃ δὲ, ὑδαρὲς μελίκρητον. Ὁκό-

VARIÆ LECTIONES.

160 Pro ὑποτεμὼν, Bourdelot. ὑποτάμνων, quæ lectio præcedentibus correspondet, & nos secuti sumus. Alii ὑποταμών. Postea ἐκλεικτοῖσιν scripsimus ex Imp. Sambuci pro ἐγλικτοῖσιν, *attractoriis* seu attrahentibus Bourdelot. ἐλικτοῖσι habet, fortasse melius.

161 Plurima ex iis quæ sequuntur, falsa sunt, manca, obscura, Hippocrate indigna, & de quibus potius divinare, quam conjectari licet. Quod si quædam ex iis veritatem obtineant, pauciora sunt, quum hæc antea clarius dicta sint.

Ὁκόταν δὲ αἱ φῦσαι δυσώδεες ἔωσιν οὕτως, ἢ βαλάνῳ, ἢ κλυσμῷ· εἰ δὲ μὴ, ἐπισχεῖν ὀξύμελι πίνοντα, ἕως ἂν καταβῇ ἐς τὴν κάτω κοιλίην, εἶθ' οὕτως κλυσμῷ ὑπαγαγεῖν. Ἢν δὲ λαπαρῷ ἐόντι καῦσος ἐπιγένηται, ἥν σοι δοκέῃ φαρμακεύειν ἐπιτηδείως ἔχειν, εἴσω τριῶν ἡμερῶν μὴ φαρμακεύειν, [162] ἀλλ' ἢ τεταρταῖον. Ὁκόταν δὲ φαρμακεύσῃς, τοῖσι ῥοφήμασι χρῶ, διαφυλάσσων τοὺς παροξυσμοὺς τῶν πυρετῶν, ὅκως μηδέποτε προσοίσεις ἐόντων, μηδὲ μελλόντων ἔσεσθαι, ἀλλὰ ληγόντων, ἢ παυσαμένων, καὶ ὡς ποῤῥωτάτω ἀπὸ τῆς ἀρχῆς. Ποδῶν δὲ ψυχρῶν ἐόντων, μήτε ποτὸν, μήτε ῥόφημα, μήτ' ἄλλο μηδὲν δίδου τοιόνδε, [163] ἀλλὰ μέγιστον ἡγεῖο τοῦτ' εἶναι διαφυλάσσεσθαι, ἕως ἂν διαθερμανθῇ σφόδρα, εἶθ' οὕτως τὸ ξυμφέρον πρόσφερε. Ὡς γὰρ ἐπιτοπουλὺ σημεῖόν ἐστι μέλλοντος παροξύνεσθαι τοῦ πυρετοῦ, ψύξις ποδῶν· εἰ δὲ ἐν τοιούτῳ καιρῷ προσοίσεις, ἅπαντα τὰ μέγιστα ἐξαμαρτήσεις· τὸ γὰρ νούσημα αὐξήσεις οὐ μικρῶς. Ὁκόταν δὲ ὁ πυρετὸς λήγει, τοὐναντίον οἱ πόδες θερμότεροι γίνονται τοῦ ἄλλου σώματος. Αὔξεται μὲν γὰρ ψύχων τοὺς πόδας, ἐξαπτόμενος ἐκ τοῦ θώρηκος, εἰς τὴν κεφαλὴν ἀναπέμπων τὴν φλόγα· [164] συνδεδραμηκότος δὲ ἄλεος τοῦ θερμοῦ ἅπαντος ἄνω, καὶ ἀναθυμιωμένου ἐς τὴν κεφαλὴν, εἰκότως οἱ πόδες ψυχροὶ γίνονται, ἄσαρκες καὶ νευρώδεες φύσει ὑπάρχοντες· ἔτι δὲ καὶ πολὺ ἀπέχοντες τῶν θερμοτάτων τόπων, ψύχονται, συναθροιζομένου τοῦ θερμοῦ εἰς τὸν θώρηκα. Καὶ πάλιν [165] ἀνάλογον λυομένου τοῦ πυρετοῦ, καὶ κατακερματιζομένου, ἐς τοὺς πόδας καταβαίνει· κατὰ τόνδε οὖν τὸν χρόνον ἡ κεφαλὴ, καὶ ὁ θώρηξ κατέψυκται αὐτέων· εἵνεκεν τουτέου προσαρτέον· ὅτι ὁκόταν οἱ πόδες ψυχροὶ ἔωσι, [166] θερμὴν ἀνάγκη τὴν κοιλίην εἶναι, καὶ πολλῆς ἄσης μεστὴν, καὶ ὑποχόνδριον ἐντεταμένον, καὶ ῥιπτασμὸν τοῦ σώματος διὰ τὴν ἔνδοθεν ταραχὴν, καὶ μετεωρισμὸν γνώμης, καὶ ἀλγήματα, καὶ ἕλκεται, καὶ ἐμέειν ἐθέλει, καὶ, ἢν πονηρὰ ἐμέῃ, ὀδυνῆται. Θέρμης δὲ καταβάσης εἰς τοὺς πόδας, καὶ οὔρου διελθόντος, καὶ ἢν μὴ ἱδρώσῃ, πάντα λωφᾷ· κατὰ τόνδε οὖν τὸν καιρὸν δεῖ τὸ ῥόφημα διδόναι· τότε δὲ, ὄλεθρος. Ὁκόσοισι δὲ διὰ τέλεος ἡ κοιλίη ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν ὑγρὴ, τουτέοισι διαφερόντως τοὺς πόδας θερμαίνων, καὶ περιστέλλων κηρώμασι, καὶ ταινιδίοισι περιελίσσων, πρόσεχε, ὅκως μὴ ἔσονται ψυχρότεροι τοῦ λοιποῦ σώματος· θερμοῖσι δ' ἐοῦσι, θέρμασμα μηδὲν πρόσφερε, ἀλλὰ παρατήρει, ὅκως μὴ ψυχθήσονται· πόματι δὲ χρέεσθαι
379 ὡς ἐλαχίστῳ, ὕδατι ψυχρῷ, ἢ μελικρήτῳ.

Quum vero flatus ita graveolentes fuerint, aut glande subdititia, aut alvi infuso (utendum; sin minus, in aceti mulsi potu contineto, donec cibi ad inferiorem alvum descenderint; deinde sic clystere subducito. At si liquidam alvum habenti febris ardens oboriatur, si purgare tibi idoneum esse videatur, intra tres dies ne purgaveris, sed vel quarto. Quum autem purgaveris, sorbitionibus utere, observatis febrium accessionibus, ut nequaquam quum adsunt, neque quum futuræ sunt, exhibeas, sed quum cessant, vel quieverunt, & quam longissime ab eorum initio. Frigentibus autem pedibus, neque potum, neque sorbitionem, neque aliud quicquam hujusmodi dabis. Verum maximum esse ducito, si expectaveris, quousque valde incaluerint; deinde id quod utile est, exhibe: frigus enim pedum plerunque febris accessuræ signum est; at eo tempore siquid exhibueris, maxime per omnia peccaveris; morbum namque non parum auxeris. At quum febris desinit, vice versa pedes reliquo corpore calidiores fiunt; quum enim pedes refrigerat, augetur, & ex thorace accensa, flammam ad caput remittit; at confertim calore universo sursum concurrente, atque ad caput exhalante, merito pedes frigescunt, quum natura excarnes & nervosi sint: præterea & a calidissimis locis multum distantes, refrigerantur, sese colligente ad thoracem calore. Ac rursum eadem ratione, quum febris solvitur, & in minutas partes distribuitur, ad pedes (calor) descendit; hoc igitur tempore caput & thorax refrigerantur: eas ob res (sorbitio) exhibenda; quod quum pedes frigidi fuerint, calidum ventriculum esse necesse est, multoque fastidio plenum, intentum esse hypochondrium, & corporis jactationem propter internam turbationem, mentis abalienationem, & dolores; (æger) vellicatur, vomere cupit, & si prava vomuerit, dolet. At quum calor ad pedes descenderit, urinaque prodierit, etiamsi non sudaverit, omnia cessant; eo igitur tempore sorbitio exhibenda est, alias perniciosa. Quibus autem alvus per febres perpetuo liquida est, his ubi pedes eximie calefeceris, ceratis contexeris, fasciisque obvolveris, animum attende, ne sint reliquo corpore frigidiores; quod si caleant, calefactorium nullum admove, sed cave ne frigescant: potu est utendum quam paucissimo, aqua frigida, aut mulsa.

Variæ Lectiones.

162 Lindenus post hæc verba: ἀλλ' ἢ τεταρταῖον addit ἢ πεμπταῖον, *aut quinto*. Paulo post χρεόμενος legunt vulgati codd. Galenus vero χρῶ.

163 ἀλλὰ μέγιστον ἡγεῖο alia exemplaria, ubi ἡγεῖο pro ἡγεῖο adscribitur. Postea pro διαθερμανθῇ vulgato, alii scribunt διάθερμοι γένωνται.

164 συνδεδραμηκότος δὲ ἄλεος Galeni exempl. ubi ἄλεος pro ἄλεος, eodem sensu scribitur. Deinde pro ἄσαρκες Galeni exempl. habent ἄσαρκοι.

165 Pro ἀνάλογον Imp. Samb. habet ἀναλόγως, eodem sensu.

166 θερμὴν ἀνάγκη τὴν κάτω κοιλίην Aldina exemplaria, & postea pro ἔνδοθεν quidam codd. ἔνδον.

At quibus in febribus alvus liquida eſt, & mens perturbata, & horum multi floccos vellunt, nareſque fodiunt, & parum quidem ad interrogata reſpondent, ipſi vero per ſe nihil compoſitum dicunt; ſane talia mihi melancholica eſſe videntur. His autem ita ſe habentibus, ſi alvus liquida fuerit, & colliqueſcens; ſorbitiones frigidiores & craſſiores exhibendæ mihi videntur, & potiones, quæ alvum ſiſtant, vinoſiores potius, quam aſtringentes. Quibus autem per febres ab initio tum vertigines, tum capitis pulſationes fiunt, ac urina tenuis, in his dum ad criſes febris exacerbetur, expectandum eſt; neque ſi delirarent, mirarer. At quibus principio urinæ nebuloſæ, aut etiam craſſæ ſunt, hos, ſi cætera quoque conferant, ſubpurgare oportet; quibus vero urinæ inter initia tenues, eos ne purgato; ſed ſi videatur, alvum ſublue. Hos ita curare confert. Corpus quieti conciliare, ungere, & æqualiter contegere oportet; at pro potu mulſa aquoſa uti, & in ſorbitione cremore hordei ad veſperam; alvum ab initio ſubluito, ſed his purgantia medicamenta ne exhibeto. Siquid enim circa ventrem commoveris, urina non concoquitur, ſed febris ſine ſudore, & judicatione, diu perdurabit. Sorbitiones autem, quum prope judicationes fuerint, ne dederis, ſi perturbetur; ſed quum (turbatio) remiſerit, reſque in melius proceſſerit. Omnium autem febrium judicationes obſervandæ ſunt, atque eo tempore ſorbitiones detrahendæ. Hæ vero febres longæ fieri conſueverunt, & abſceſſus habere circa aures & cervicem, ſi quidem infernæ partes frigidæ fuerint; quod ſi frigidæ non fuerint, alias habent mutationes. Fluit autem & ſanguis e naribus, & his alvi exturbantur. Quibuſcunque vero febres anxioſæ ſunt, & hypochondria contendunt, quique decumbentes eodem in loco ſtare nequeunt, & extremis omnibus frigeſcunt, hi maximam diligentiam & cuſtodiam requirunt; eos autem ſic degere oportet, ut non niſi acetum mulſum dilutum exhibeas, neque ſorbitionem offeras, donec (febris) deſierit, & urina concocta fuerit. Decumbere autem in conclavi obſcuro (debent) & in ſtratis quam molliſſimis reclinati, longo tempore eundem decubitum perferre, & quam minime ſeſe jactare; id enim eos maxime juvat. Supra vero hypochondrium lini ſemen illitum admove, cavendo ne inhorreſcat (æger) quum apponitur; ſit autem ſumme tepidum,

Ὀκόσοισι δὲ ἐν πυρετοῖσί κοιλίη ὑγρὴ, καὶ γνώμη τεταραγμένη, καὶ οἱ πολλοὶ τῶν τοιουτέων τὰς κροκίδας ἀφαιρέουσι, καὶ τὰς ῥῖνας σκάλλουσι, καὶ κατὰ βραχὺ μὲν ἀποκρίνονται τὸ ἐρωτώμενον, αὐτοὶ δὲ ἀφ᾽ ἑωϋτῶν οὐδὲν λέγουσι κατηρτημένον· δοκέει οὖν μοι τὰ τοιάδε μελαγχολικὰ εἶναι. [167] Ἢν δὲ τῶν τοιῶνδε ἐόντων, ἢν ἡ κοιλίη ὑγρὴ ᾖ, καὶ συντήκῃ, δοκέει μοι τὰ ῥοφήματα ψυχρότερα καὶ παχύτερα προσφέρειν, καὶ τὰ πόματα ςατικὰ καὶ οἰνωδέςερα, ἢ καὶ ςυπτικώτερα. Ὀκόσοισι δὲ τῶν πυρετῶν δῖνοί τε ἀπ᾽ ἀρχῆς, καὶ σφυγμοὶ κεφαλῆς εἰσὶ, [168] καὶ οὖρον λεπτὸν, τουτέοισι δεῖ προσδέχεσθαι πρὸς τὰς κρίσιας παροξυνόμενον τὸν πυρετόν· οὐ θαυμάσαιμι δ᾽ ἂν, οὐδ᾽ εἰ παραφρονήσειαν. Οἷσι δ᾽ ἐν ἀρχῇ τὰ οὖρα νεφελοειδέα, ἢ καὶ παχέα, τοὺς τοιούσδε ὑποκαθαίρειν, ἢν καὶ τ᾽ ἄλλα ξυμφέρῃ· ὁκόσοισι δὲ ἐν ἀρχῇ τὰ οὖρα λεπτὰ, μὴ φαρμάκευε τοὺς τοιούτουσδε· ἀλλ᾽ ἢν δοκέῃ κλύσαι. Τούτους ξυμφέρει, οὕτως θεραπεύεσθαι. Τῷ σώματι ἡσυχίην [169] ἄγοντα, ἀλείφοντά τε καὶ περιςέλλοντα ὁμαλῶς· ποτῷ δὲ χρέεσθαι μελικρήτῳ ὑδαρεῖ, καὶ ῥοφήματι χυλῷ πτισσάνης ἐς ἑσπέρην· κοιλίην δ᾽ ὕπαγε κατ᾽ ἀρχὰς κλυσμῷ, φάρμακα δὲ μὴ πρόσαγε τούτοισιν. Ἢν γάρ τι κινήσῃς κατὰ κοιλίην, τὸ οὖρον οὐ πεπαίνεται, ἀλλ᾽ ἀνιδρώς τε καὶ ἄκριτος ὁ πυρετὸς ἐπὶ πολὺν χρόνον ἔςαι. Τὰ δὲ ῥοφήματα, ὁκόταν τῶν κρίσεων ἐγγὺς ᾖ, μὴ δίδου, ἢν θορυβῆται· ἀλλ᾽ ὁκόταν ἀνῇ καὶ ἐπιδιδῷ ἐπὶ τὸ βέλτιον. Φυλάσσεσθαι δὲ χρὴ καὶ πάντων τῶν πυρετῶν τὰς κρίσιας, καὶ ἀφαιρέειν τὰ ῥοφήματα κατὰ τοῦτον τὸν καιρόν. [170] Μεμαθήκασι δὲ μακροὶ οἱ πυρετοὶ οἵδε γίγνεσθαι, καὶ ἀποςήματα ἴσχειν, ἢν μὲν τὰ κάτω ψυχρὰ ᾖ, περὶ ὦτα καὶ τράχηλον· ἢν δὲ μὴ ψυχρὰ ᾖ, ἄλλας ἴσχειν μεταβολάς. Ῥέει δὲ καὶ αἷμα ἐκ ῥινῶν, καὶ αἱ κοιλίαι τοῖσι τουτέοισιν ἐκταράσσονται. Ὀκόσοισι δὲ πυρετοὶ ἀσώδεές εἰσι, καὶ ὑποχόνδρια συντείνουσι, καὶ κεκλιμένοι οὐκ ἀνέχονται ἐν τῷ αὐτέῳ, καὶ τὰ ἄκρεα ψύχονται πάντα, πλείςης ἐπιμελείης καὶ φυλακῆς δέονται· διάγειν δὲ τούτοισι προσφέροντας μηδὲν ἄλλο ἢ ὀξύμελι ὑδαρές· ῥόφημα δὲ μὴ πρόσφερε, ἕως ἂν λήξῃ, καὶ οὖρον πεπανθῇ. Κατακλίνειν δὲ εἰς ζοφερὰ οἰκήματα, καὶ κατακεκλίσθαι ὡς ἐπὶ μαλθακωτάτοισι ςρώμασι, πολὺν χρόνον ἐπὶ τὰ αὐτὰ καρτεροῦντα, καὶ ὡς ἥκιςα ῥιπτάζειν· μάλιςα γὰρ τοῦτο τοὺς τοιούσδε ὠφελέει. Ἐπὶ δὲ τὸ ὑποχόνδριον, λίνου σπέρμα ἐγχρίων ἐπιτίθει, φυλασσόμενος, ὅκως μὴ φρίξῃ προσιθέμενος· ἔςω δὲ ἀκροχλίαρον, ἑφθὸν

VARIÆ LECTIONES.

167 ὅταν κατῶνδε ἐόντων omnia exemplaria: alia exempl. ἢν δὲ τῶν τοιῶνδε ἐόντων. Deinde pro ςαλτικὰ, Imp. Sambuci ςατικὰ habet, & quidem recte ex interpretum mente. ἀςακτικὰ Aſulanus cod.

168 καὶ οὖρον λεπτὸν, τουτέοισι προσδέχεσθαι omiſſo δεῖ, ſcribunt vulgati codd.

169 ἄγοντας, ἀλείφοντας, περιςέλλοντας ſcribit Serv. ex MSS. codd.

170 μεμαθήκασι exponit Erotianus εἰώθασι, *conſueverunt.* Ibidem ἀποσκήμματα, *humorum decubitus* habet Aſul. cod. nec male, pro ἀποςήματα: verum interdum unum & idem eſt.

ἑφθὸν ὕδατι καὶ ἐλαίῳ. Τεκμαίρεσθαι δὲ ἐκ τῶν οὔρων, τὸ μέλλον ἔσεσθαι· ἢν μὲν γὰρ παχύτερα καὶ ὠχρότερα ᾖ, βελτίω· ἢν δὲ λεπτότερα καὶ μελάντερα, πονηρότερα. Ἢν δὲ μεταβολὰς ἔχῃ, χρόνον τε σημαίνει, [171] καὶ ἀνάγκη τῷ νουσήματι μεταβάλλειν καὶ ἐπὶ τὰ χείρω, καὶ ἐπὶ τὰ βελτίω τὴν ἀνωμαλίην. Τοὺς δὲ ἀκαταστάτους τῶν πυρετῶν, ἐᾷν μέχρις ἂν καταστῶσιν· ὁκόταν δὲ στῶσιν, ἀπαντῆσαι διαίτῃ καὶ θεραπείῃ τῇ προσηκούσῃ, κατὰ φύσιν θεωρέων. Εἰσὶ δὲ ὄψιες πολλαὶ τῶν καμνόντων· διὸ προσεκτέον τῷ ἰωμένῳ, [172] ὅκως μὴ διαλήσεταί τις τῶν προφάσιωνι· μήτε τῶν κατὰ λογισμὸν, μήτε ὁκόσαι εἰς ἀριθμὸν ἄρτιον, ἢ περισσὸν δεῖ φανῆναι. Μάλιστα μὲν, ὧν δεῖ, τὸν περισσὸν ἀριθμὸν εὐλαβέεσθαι, ὡς αὗται αἱ ἡμέραι ἑτεροῤῥεπέας ποιέουσι τοὺς κάμνοντας. Φυλάσσεσθαι οὖν δεῖ τὴν πρώτην ἡμέρην, ἐν ᾗ ἦρκται ἀσθενέειν ὁ κάμνων, ἰδόντα τὴν ἀρχὴν, ἐξ ὅτου καὶ ὅτε· ἡγέεται γὰρ τοῦτο τὸ πρῶτον εἰδῆσαι. Ὁκόταν δὲ ἔρῃ αὐτὸν, καὶ διασκέψῃ ταῦτα πάντα, πρῶτον μὲν κεφαλὴν, ὅκως ἔχῃ, εἰ ἀνάλγητος, καὶ μὴ βάρος ἔχῃ ἐν ἑωϋτῇ· ἔπειτα ὑποχόνδρια, καὶ τὰ πλευρὰ, [173] εἰ ἀνάλγητα. Ὑποχόνδριον μὲν γὰρ εἰ ἐπίπονόν ἐστιν, ἢ ἐπηρμένον, ἢ ἔχει τινὰ σκολιότητα, ἢ κόρον, ἢ πλευροῦ ἀλγηδὼν ἐνῇ, καὶ ἅμα τῷ ἀλγήματι, ἢ βηχίον, ἢ στρόφος, ἢ πόνος κοιλίης· ὁκόταν δὲ τι τουτέων παρῇ ἐν ὑποχονδρίῳ μὲν, μάλιστα λύειν τὴν κοιλίην κλυσμοῖσι· πινέτω δὲ μελίκρητον θερμὸν ἀφηψημένον. Καταμανθάνειν δὲ καὶ ἐν τῇσιν ἐξαναστάσεσιν, εἰ λειποθυμέῃ, καὶ εἰ τοῦ πνεύματος εὐφορίη αὐτὸν ἔχει. Ἰδεῖν δὲ καὶ διαχώρησιν, μήτε μέλαν ἰσχυρῶς διεχώρησεν χρῶμα, καὶ εἰ καθαρὸν, ὁκοῖα ὑγιαίνοντος ἂν εἴη διαχωρήματα· καὶ ὁ πυρετὸς εἰς τὴν τρίτην ἐπιπαροξυνόμενος. Κατιδὼν δὲ εὖ μάλα τοὺς τοιούσδε ἐν ταύτῃσι τῇσι νούσοισι τριταίους, πρὸς ταῦτα ἤδη καὶ τὰ ἄλλα συνορέειν· καὶ ἢν ἡ τετάρτη τῇ τρίτῃ ἡμέρῃ ὅμοιον ἔχῃ τὶ τῶν αὐτῶν τουτέων, κινδυνώδης ὁ κάμνων γίγνεται. Τὰ δὲ σημεῖα, ἡ μὲν μελαίνη διαχώρησις θάνατον σημαίνει· ἡ δὲ ὁμοίη τῷ ὑγιαίνοντι, [174] ὁκόταν ἀνὰ πάσας τὰς ἡμέρας φαίνηται, σωτήριον. Ὁκόταν δὲ μὴ ὑπακούῃ τῇ βαλάνῳ, ἐνῇ δὲ τοῦ πνεύματος εὐφορίη, διαναστὰς ἐπὶ τὸν θρόνον, ἢ αὐτοῦ ἐν τῇ κλίνῃ ἢν ἀψυχίη ἐνῇ· ταῦτα δὲ ὁκόταν προσῇ τῷ κάμνοντι, ἢ τῇ καμνούσῃ κατ᾽ ἀρχὰς, παραφροσύνην οἴου προσδέχου ἐσομένην.

ex aqua & oleo coctum. Conjectare vero oportet ex urinis, quid futurum ſit; ſi namque craſſiores pallidioresque fuerunt, meliores: ſi vero tenuiores & nigriores, deteriores. Si autem mutationes habeant, temporis diuturnitatem indicant; morbusque neceſſario tum ad deterius, tum ad melius commutat inæqualitatem. Inconſtantes vero febres, donec conſtent, ſinere oportet: quum autem conſtiterint, victu & curatione convenienti occurrere, facta ſecundum naturam ſpeculatione. Sunt autem facies ægrotantium multæ: quare medenti animadvertendum eſt, ne aliqua ipſum manifeſta cauſa lateat; neque earum quæ ratiocinatione cognoſcuntur, neque earum quas die pari aut impari apparere oportet. Maxime igitur numerus impar verendus eſt; quod hi dies in alterutram partem ægrotos inclinare faciant. Obſervare itaque oportet primum diem, quo æger debilis eſſe cœpit, cognito principio ex quo, & quando; id enim noſſe præcipuum exiſtimatur. Quum autem ipſum interrogaveris, etiam hæc omnia conſiderabis, imprimis quidem, quomodo caput habeat, an dolore vacet, neque gravitatem in ſe habeat; deinde an hypochondria, lateraque dolore careant. Si videlicet hypochondrium doleat, aut attollatur, aut obliquitatem aliquam habeat, aut ſatietatem, aut lateris dolor affuerit, ſimulque cum dolore aut tuſſicula, aut tormina, aut ventris dolor; quum autem horum quicquam hypochondrio adfuerit, alvum potiſſimum per clyſterem ſolvere oportet; bibat autem mulſam calidam coctam. Sed & perdiſcendum, an in exurrectionibus defectu animi corripiatur, & an ſpiritum facile ducat. Inſpicienda quoque alvi dejectio, num vehementer atro colore prodierit, an ſincera, quales ſunt ſanorum dejectiones, & an tertio die exacerbetur febris. Ubi autem hujusmodi tertianos circuitus in his morbis probe admodum inſpexeris, præterea jam & alia conſideranda ſunt; & ſi quartus dies tertio quicquam his in ipſis ſimile habuerit, æger in periculo verſatur. Ex ſignis autem, nigra dejectio mortem ſignificat; quæ vero ſani dejectioni ſimilis eſt, ubi per omnes dies apparuerit, ſalutaris. Quum autem alvus glandi ſubditæ non ceſſerit, & facilis ſpiratio affuerit, ſurgensque æger ad ſedem, aut in ipſo lecto animi defectu corripiatur; quum hæc ægro, aut ægræ inter initia affuerint, delirium affore expecta.

Q 3 Mens

VARIÆ LECTIONES.

171 Aldina exemplaria habent, *καὶ ἀνάγκη τῷ σώματι.* Ibidem *εἶτα δὲ στῶσι* ſcribit Imp. Sambuci, ubi *εἶτα* pro *ὁκόταν* habetur.

172 *ὅκως μὴ διαλύσηταί τις* legunt Aldina exempl. Imp. Sambuci *διαλύσηταί τι.* Servin. *διαλησηταί τι*, hancque lectionem adhibuit Lind. Paulo poſt *ἑτερορροπέας* Lind. pro *ἑτεροῤῥεπέας.*

173 *εἰ τὰ μὲν ἀνάλγητα, τὰ δὲ ἐπίπονα, ἢ ἐπηρμένα* MS. Servini. Alii *εἰ ἀνάλγητα ὑποχόνδριον μὲν, εἰ ἐπίπονον ᾖ, ἢ ἐπηρμένον.* Paulo poſt *ἀλγήματι μὴ βηχίον* negative habet Imp. Sambuci.

174 *Ὁκόταν ἀνὰ* non habet Lindenus, ſed pro *ἡ ὁμοίη τῷ ὑγιαίνοντι, κ. τ. λ.* ut & alii codd. habet: *ἢν δὲ ὁμοίη τῷ ὑγιαίνοντι κ. τ. λ.* quo caſu poſſunt abeſſe verba *ὁκόταν ἀνὰ*, quæ deſunt in multis exemplaribus. Deinde pro *σωτήριον* Imp. Sambuci *ὑγιεινόν*. alii *σωτηρίην.*

Mens vero manibus quoque adhibenda est; nam si tremulæ fuerint, huic sanguinis e naribus destillationem futuram expecta. Inspicere vero ipsas quoque nares oportet, an per utrasque spiritus æqualiter trahatur; & si multus e naribus fertur, convulsio fieri assolet; si vero convulsio fiat, huic mors expectanda est, & bene habet, si quis prædicat. At si in febre hyberna, lingua aspera fiat, adsintque animi defectus, huic etiam remissio febris contingere consuevit; verumtamen eum summa inedia curare oportet, & aquæ, ac mulsæ potione, ptisanæque cremore conservato nihil febris remissioni fidens, quod hujusmodi signa habentes, in mortis periculo versentur. Quum autem hæc cognoveris, optimeque contemplatus fueris, ita fore, si lubeat tibi, prædicendum. Quum autem in febribus quinto die quid terrificum contigerit, aut alvus repente liquida dejecerit, & animi defectus inciderit, aut vocis suppressio prehenderit, aut convulsio vel singultus evenerit, ex his jactari æger consuevit, & sudores sub naso, & circa frontem, ac cervicem posteriore capitis parte suboriri; at qui hæc patiuntur, suspiriosi non multo post intereunt. Quibus autem per febres crura scatent tuberculis, quæ diu immorantia, febribus etiamnum perseverantibus non maturantur, faucibusque irruit suffocatio, quum nullus tumor in faucibus, neque tubercula maturuerint, sed extincta fuerint, iis sanguis e naribus fluere consuevit; qui si copiosus fluxerit, morbi solutionem portendit; sin minus, longitudinem: quo vero parcius fluxerit, eo deterius, & diuturnum. Quod si & cætera facillima fuerint, huic dolores ad pedes expectandi: qui si pedem attigerint, isque dolere perseveret, inflammetur, & non levetur; dolores paulatim ad cervicem pervenient, & ad claviculam, ad humerum, ad pectus, & ad articulum; huncque tuberculosum fieri oportebit. His vero extinctis, si manus contrahantur, vel tremulæ fiant, eum convulsio prehendit, ac delirium; quin etiam in superciliis pustulas ferventes, & rubores habet, & palpebra altera ad alteram pergerminat, dura tenet inflammatio, tumet vehementer oculus, & delirium valde increscit; at noctes magis, quam dies, delirii significationem præbent. Multa vero signa ad numerum imparem magis, quam parem, contingunt:

Προσέχειν δὲ χρὴ καὶ τῇσι χερσίν· ἢν γὰρ τρομεραὶ ἔωσι, [175] προσδέχου τῷ τοιῷδε ἀπόςασιν αἵματος ἐκ ῥινῶν ἐσομένην. Ὁρῆν δὲ χρὴ αὐτοὺς τοὺς μυκτῆρας, ἢν ὁμοίως τὸ πνεῦμα δι' ἀμφοτέρων ἕλκηται· καὶ ἢν πολὺ φέρηται ἐκ τῶν μυκτήρων, φιλέει γίνεσθαι σπασμός· ἢν δὲ σπασμὸς γένηται, τῷ τοιῷδε [176] θάνατος προσδόκιμος, καὶ καλῶς ἔχει προλέγειν. Ἢν δὲ ἐν πυρετῷ χειμερινῷ, ἡ γλῶσσα τρηχείη γένηται, καὶ ἀψυχίαι ἐνέωσι, φιλέει τῷ τοιῷδε καὶ ἐπάνεσις εἶναι τοῦ πυρετοῦ· ἀλλ' ὅμως τὸν τοιόνδε παραφυλάσσειν τῇ λιμοκτονίῃ, καὶ τῇ ὑδατοποσίῃ, καὶ μελικρήτου πόσει, καὶ χυλοῖσι [177] παραφυλάσσε· μηδὲ πιςεύων τῇ ἀνέσει τῶν πυρετῶν, ὡς οἱ τὰ τοιάδε ἔχοντες σημεῖα, ἐπικίνδυνοί εἰσι θνήσκειν. Ὁκόταν δὲ ταῦτα συνειδῇς, οὕτω προλέγειν, ἤν σοι ἀρέσκῃ, θεωρήσας εὖ μάλα. Ὁκόταν δ' ἐν πυρετοῖσι φοβερόν τι γένηται πεμπταίοισιν ἐοῦσιν, [178] ἢ κοιλίη τε ἐξαίφνης ὑγρὰ διαχωρήσει, καὶ ἀψυχίη γένηται, ἢ ἀφωνίη ἐπιλάβῃ, ἢ σπασμώδης γένηται, ἢ λυγμώδης, ἐπὶ τούτοισι καὶ ἀσώδης φιλέει γενέσθαι, καὶ περὶ [179] ὑπορίνιον καὶ μέτωπον ἱδρῶτες, καὶ αὐχένα ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς· οἱ δὲ ταῦτα πάσχοντες, θνήσκουσι πνευματωθέντες οὐκ εἰς μακρόν. Ὁκόσοισι δὲ ἐν πυρετοῖσι τὰ σκέλεα γίγνεται φυματώδεα, καὶ ἐγχρονιζόμενα, μὴ ἐκπεπαίνηται, ἔτι ἐόντων ἐν πυρετοῖσι, καὶ προσπέσῃ πνιγμὸς ἐν φάρυγγι, ἰσχνῶν ἐόντων τῶν περὶ φάρυγγα, [180] καὶ μηδὲ πεπαίνηται, ἀλλὰ σβεσθῇ, φιλέει τῷ τοιῷδε, αἷμα ἐκ τῶν ῥινῶν ῥέειν· κἢν μὲν πολὺ ῥυῇ, λύσιν σημαίνει τῆς νούσου· ἢν δὲ μή, μακρήν· ὁκόσῳ δ' ἂν ἔλασσον ῥυῇ, τοσῷδε χεῖρον, [181] καὶ ἐπίμηκες. Ἢν δὲ τἄλλα ῥήϊςα γένηται, προσδέχεσθαι τῷ τοιῷδε ἐς πόδας ἀλγήματα· ἢν δὲ ἅψηται τοῦ ποδὸς, καὶ ἐπώδυνος γενόμενος παραμένει, πυριφλεγὴς γενόμενος, καὶ μὴ λυθῇ, κατὰ σμικρὸν ἥξει καὶ ἐς αὐχένα ἀλγήματα, καὶ ἐς κληΐδα, καὶ ἐς ὦμον, καὶ ἐς ςῆθος, καὶ ἐς ἄρθρον, καὶ τοῦτο δεήσει φυματῶδες γενέσθαι. Σβεννυμένων δὲ τούτων, ἢν αἱ χεῖρες ἑφέλκωνται, ἢ τρομεραὶ γένωνται, σπασμὸς τὸν τοιόνδε ἐπιλαμβάνει, καὶ παραφροσύνη· ἀτὰρ καὶ φλυζάκια ἐπὶ τὴν ὀφρὺν, καὶ ἐρυθήματα ἴσχει, καὶ βλέφαρον τὸ ἕτερον παρὰ τὸ ἕτερον παραβλαςάνει, καὶ σκληρὴ φλεγμονὴ κατέχει, καὶ οἰδέει ἰσχυρῶς ὁ ὀφθαλμὸς, καὶ παραφροσύνη μέγα ἐπιδιδοῖ· αἱ δὲ νύκτες μᾶλλον ἐπισημαίνουσιν, ἢ αἱ ἡμέραι, τὰ περὶ τὴν παραφροσύνην. Τὰ δὲ σημεῖα μάλιςα γίνεται πολλὰ ἐπὶ τὸν περισσὸν ἀριθμὸν, ἢ ἐπὶ τὸν ἄρτιον· ὁκο-

VARIÆ LECTIONES.

175 *προσδέχου τῷ τοιῷδε ἀπόςασιν* omnia exemplaria; sed in Imp. Sambuci legitur *προσδέχου ἀπόςασιν*, omissis *τῷ τοιῷδε*.

176 Pro *θάνατος προσδόκιμος*, *mors expectanda*. Imp. Sambuci habet *ἐπακολουθήσει θάνατος*, *insequetur mors*.

177 *παραφυλάσσειν* alii codd. & pro *ὡς οἱ*, alii legunt *ὅσοι δέ*. Deinde *ὁκόταν δὲ τοιαῦτα* Imper. Sambuci eodem sensu.

178 Imp. Sambuci legit *ἢν ἡ κοιλίη*; hancque lectionem habent vulgati codd. prætermisso articulo *ἡ*.

179 Pro *ὑπορίνιον*, Lind. & Servin. habent *ὑποῤῥίνιον*, quod Polluci exponitur, *μύσταξ*, *προπωγώνιον*, *πρώτη βλάστησις αἱ ὑπὸ τῇ ῥινὶ τρίχες*.

180 *καὶ μηδὲ πεπαίνηται* omisit Lindenus, & postea *καὶ μὴ σβεσθῇ* habet. *ἀλλὰ μηδὲ σβεσθῇ*, *sed nec extincta sint*, legunt codd. quidam; quam lectionem sequitur Calvus. Nos Galenum probavimus.

181 *καὶ μῆκος*, pro *καὶ ἐπίμηκες*, quidam Codd.

ὁκοτέρῳ δ' ἂν τούτων τῶν ἀριθμῶν γίνηται, ὀλέθριοι ἐπιγίνονται. Τοὺς τοιούτους δὲ, ἢν μὲν ἐξ ἀρχῆς φαρμακεύειν προαιρῇ, πρὸ τῆς πέμπτης, ἢν βορβορύζῃ ἡ κοιλίη· ἢν δὲ μὴ, ἐᾶν ἀφαρμακεύτους εἶναι· ἢν δὲ διαβορβορύζῃ, καὶ τὰ ὑποχωρήματα χολώδεα ᾖ, [182] σκαμμωνίῳ ὑποκάθαιρε μετρίως. Τῇ δὲ ἄλλῃ θεραπείῃ, ὡς ἐλάχιστα προσφέρειν ποτὰ καὶ ῥοφήματα, ἵνα βελτιόνως ἔχῃ, ἢν μὴ ὑπερβῶσι τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην, ἐπανέντες. Ὁκόταν πυρέσσοντι τεσσαρεσκαιδεκαταίῳ ἐόντι ἀφωνίη προσγένηται, οὐ φιλέει ἥκειν λύσις ταχείη, οὐδ' ἀπαλλαγὴ τοῦ νοσήματος γίγνεσθαι, ἀλλὰ χρόνον τῷ τοιῷδε σημαίνει· ὁκόταν δὲ φανῇ ἐπὶ τῇ ἡμέρῃ ταύτῃ, μακρότερον ξυμπίπτει. Ὁκόταν δὲ πυρέσσοντι τεταρταίῳ, ἡ γλῶσσα ἐκτεταραγμένα [183] διαλέγηται, καὶ ἡ κοιλίη χολώδεα ὑποχωρέει ὑγρὰ, φιλέει παραληρεῖν ὁ τοιόσδε· ἀλλὰ χρὴ παραφυλάσσειν παρεπόμενον τοῖσιν ἀποβαίνουσι. Θερινῆς καὶ μετοπωρινῆς ὥρης ἐπὶ τῶν ὀξέων, αἵματος ἀπόσταξις ἐξαπίνης, συντονίην καὶ πολλὴν φλεγμασίην κατὰ τὰς φλέβας δηλοῖ, καὶ ἐς τὴν ὑσεραίην λεπτῶν οὔρων ἐπιφάσιας· καὶ, ἢν ἀκμάζῃ τῇ ἡλικίῃ, καὶ τὸ σῶμα ἐκ γυμνασίων, ἢ εὐσαρκώσιος ἔχῃ, ἢ μελαγχολικὸς, ἢ ἐκ πόσιος χεῖρες τρομεραὶ, καλῶς ἔχει παραφροσύνην προειπεῖν, ἢ σπασμόν. Κἢν μὲν ἐν ἀρτίῃσιν ἐπιγένηται, βέλτιον· ἐν κρισίμῃσι δὲ, ὀλέθριον· ἢν μὴ πουλὺ ἅλις [184] ἀποσσυθὲν αἷμα ἐξόδους ποιήσηται τῆς πλεονεξίης κατὰ τὰς ῥῖνας, ἢ καθ' ἕδρην, ἢ ἐμπυήσεις, ἢ μεταστάσεις, ἢ ἀποστάσεις, ἢ πόνους τῶν ὑποχονδρίων, ἢ ἐς ὄρχιας, ἢ ἐς σκέλεα· πεφθέντων δὲ τουτέων, ἔξοδοι γίγνονται πτυσμῶν, καὶ παχέων οὔρων, ἢ λείων, λευκῶν. Πυρετῷ λυγγώδει ὀπὸν σιλφίου, ὀξύμελι, δαῦκον τρίψας πιεῖν δίδου, καὶ χαλβάνην ἐν μέλιτι, καὶ κύμινον ἐκλεικτικὸν, καὶ χυλὸν πτισσάνης ἐπὶ τουτέοισι ῥοφέειν. Ἄφυκτος δ' ὁ τοιοῦτος, ἢν μὴ ἱδρῶτες κριτικοὶ καὶ ὕπνοι ὁμαλοὶ ἐπιγένωνται, καὶ οὖρα παχέα, καὶ δριμέα καταδράμῃ, [185] ἢ εἰς ἀπόστασιν στηρίζῃ. Κόκκαλος καὶ σμύρνα ἐκλεικτόν· πίνειν δὲ τοῖσι τοιουτέοισιν διδόναι ὀξύμελι ὡς ἐλάχιστον· ἢν δὲ διψώδεες ἐῶσι σφόδρα, τοῦ κριθίνου ὕδατος. Τὰ δὲ περιπνευμονικὰ καὶ πλευριτικὰ ὧδε χρὴ σκέπτεσθαι· ἢν ὀξύς τε ὁ πυρετὸς ᾖ, καὶ τὰ ὀδυνήματα τοῦ ἑτέρου πλευροῦ, ἢ καὶ ἀμφοῖν, καὶ τοῦ πνεύματος δὲ [186] ἀναφερομένου, ἢν πονέῃ, καὶ βῆχες ἐνεῶσι, καὶ πτύσματα ἀνιῇ πυῤῥὰ, ἢ πελιὰ, ἢ καὶ λεπτὰ, καὶ ἀφρώδεα, καὶ ἀνθηρὰ, καὶ εἴτι ἄλλο διαφέρον ἔχοι παρὰ τὰ

utro tamen horum numerorum contingant, lethales (morbi) succedunt. Hos vero si per initia quidem medicamentis purgare volueris, ante quintum (facito) si venter murmuraverit; si non, impurgatos finito: verum si murmuraverit, aluique dejectiones biliosæ fuerint, scammonio moderate subpurgato. In reliqua vero curatione potus ac sorbitiones parcissime exhibeto, quo melius æger habeat, nisi remissione facta decimum quartum transgressus fuerit. Quum febricitanti decimo quarto die vocis interceptio accesserit, non cita morbi fieri solutio, neque liberatio solet, sed tali temporis diuturnitatem indicat; quum itaque hoc die apparuerit, diuturnior morbus evadit. Quum febricitanti lingua quarto die perturbate sermocinatur, & alvus biliosa liquida dejicit, is delirare consuevit; sed ex eventis, quid consequatur, observandum. Æstiva ac autumnali tempestate in acutis repentina sanguinis destillatio, venarum contentionem, multumque fervorem significat, ac postero die urinas tenues futuras; & si (æger) ætate viguerit, fueritque corpore ob exercitationes bene carnoso, aut melancholico, vel ex potatione manus tremulæ fuerint, delirium, aut convulsionem prænunciare decet. Et si paribus quidem (diebus) supervenerint, melius: judicatoriis vero, perniciosum: nisi copiosus cu-
41 mulate concitatus sanguis redundantiæ exitum fecerit per nares, aut per sedem, aut puris excretiones, aut abscessus, aut humorum translationes, aut hypochondriorum dolores, aut ad testes, aut ad crura: his autem concoctis, viæ patent sputis, urinisque crassis, lævibus, albis. Febri singultuosæ silphii succum, acetum mulsum, daucum tritum potui dato; galbanumque ex melle, & cuminum delingendum; posteaque ptisanæ cremorem sorbendum. Is autem evadere non potest, nisi judicatorii sudores, & somni æquales accesserint, urinæque crassæ, & acres defluxerint, aut in abscessum (morbus) decubuerit. Nux pinea & myrrha ad delingendum (exhibeantur;) his vero acetum mulsum quam paucissimum potui dato: sed si vehementer siticulosi fuerint, aquam hordei. Peripneumonicos & pleuriticos affectus ita considerare oportet; an febris acuta sit, & dolores lateris alterius, aut utriusque, & quum sursum fertur spiritus, num laboret, tusses adsint, & sputa educantur rufa, aut livida, aut etiam tenuia, & spumosa, & florida, & siquid aliud discrepet ab iis, quæ illis con-

VARIÆ LECTIONES.

182 Pro σκαμμωνίῳ Imo. Sambuci σκαμμωνίῃ legit, quod idem est.

183 διαλέγεται MS. cod. Medic. pro διαλέγηται.

184 ἐπίσσυθὲν, *cum impectu erumpens* cod. Basil. scribit. Paulo post λυθέντων pro πεφθέντων habent quidd. codd.

185 Pro ἢ εἰς ἀπόστασιν στηρίζῃ, vulgati codd. ἢ ἐς ἀπόσταξιν στηρίξῃ scribunt.

186 Pro ἄνω φερομένου, cum Linden. ἀναφερομένου scripsimus. Postea ἀνιῇ cum Servin. emendavimus pro ἀνίῃ, alii ἀνίει legunt.

consueta sunt; ita degere oportet. Si dolor quidem sursum ad claviculam, aut circa mammam, & brachium pertingat, internam brachii venam secare oportet, utracunque fuerit parte, ea in ipsa. Sanguinem vero detrahere pro corporis habitu, anni tempore, ætate, & colore copiosius, & audacter, & si dolor acutus fuerit, ad animi usque deliquium ducere: postea clystere alvum subducere. Si vero deorsum sub thorace dolor fuerit, valdeque urgeat, pleuritico alvum subpurgato; at medio purgationis tempore nihil dato, post purgationem autem acetum mulsum. At quarto die purgandum, verum per tres ab initio dies alvus subluenda; quod si ita non levetur, subpurgato. Custodia vero adhibeatur adusque febris decessionem, ac septimum diem: deinde si in tuto esse videatur, in primis exiguum ac tenuem cremorem admisto melle dato: quod si facile sputum educat, facile spiret, & laterum dolore careat, paulo crassiorem & copiosiorem, ac bis die dato. Quod si non facile liberetur, pauciorem potionem, modicam sorbitionem, cremorem tenuem, & semel, eo quo melius degit tempore; quod ex urinis deprehendes. Sorbitionem autem his in morbis prius afferre non oportet, quam urinas, aut sputa concocta esse videris. Quod si medicamento purgatus multum dejecerit, dare necesse est, verum pauciorem ac tenuiorem; non enim poterit præ vasorum vacuatione dormire, neque concoquere similiter, neque judicationes sustinere: verum ubi crudorum colliquationes factæ fuerint, & quæ renituntur rejecerit, nihil obstabit. Concocta autem sputa quidem sunt, quum puri similia apparuerint; urinæ vero, ubi sedimenta subrubra habuerint, quale eruum est. Cæteris autem laterum doloribus tepefactoria ac cerata admovere nihil prohibet; crura & lumbos (oleo) calido inungere, & pinguedine illinere; hypochondriis autem adusque mammas ex lini semine cataplasma imponere. Quum autem peripneumonia ad statum pervenerit, nisi repurgetur, auxilium non admittit, ac prava est, si æger difficile spiraverit, urinæ tenues & acres sint, sudoresque circa cervicem, & caput oboriantur; hi enim sudores pravi sunt, præ suffocatione, & impetu,

μεμαθηκότα τούτοισιν· οὕτω χρὴ διάγειν. Ἢν μὲν ὀδύνη ἄνω περαίνῃ πρὸς κληῖδα, ἢ περὶ μαζὸν, ἢ περὶ βραχίονα, τάμνειν χρὴ 381
τὴν ἐν τῷ βραχίονι φλέβα τὴν εἴσω, ἐφ' ὁκότερον ἂν ᾖ τῶν μερέων, κατὰ τόδε. Ἀφαιρέειν δὲ κατὰ τὴν τοῦ σώματος ἕξιν, καὶ ὥρην, καὶ ἡλικίην, καὶ χροιὴν [187] πλεῖον, καὶ θαρσέων, καὶ ἢν ὀξὺ τὸ ἄλγημα ᾖ, ἀγαγεῖν πρὸς [188] λειποθυμίην· ἔπειτα ὑποκλύζειν μετὰ τοῦτο. Ἢν δὲ ὑποκάτω τοῦ θώρηκος ᾖ τὸ ἄλγημα, καὶ συντείνῃ λίην, τῷ πλευριτικῷ τὴν κοιλίην ὑποκάθαιρε· μεσσηγὺ δὲ τῆς καθάρσιος μηδὲν δίδου, μετὰ κάθαρσιν δὲ, ὀξύμελι. Φαρμακεύειν δὲ ταταρταῖον· τὰς δὲ ἐξ ἀρχῆς τρεῖς ὑποκλύζειν· καὶ, ἢν μὴ κουφίζῃ οὕτως, ὑποκάθαιρε. Φυλακὴ δὲ ἔσω, ἕως ἀπυρέτου καὶ ἑβδόμης· ἔπειτα, ἢν ἀσφαλὴς ἐὼν φαίνηται, οὕτω χυλῷ ὀλίγῳ, καὶ λεπτῷ τὸ πρῶτον, σὺν μέλιτι μίσγων δίδου· ἢν δὲ ἀνάγηται ῥηϊδίως, καὶ εὔπνοος ᾖ, καὶ ἀνώδυνος τὰ πλευρὰ, κατὰ σμικρὸν παχυτέρῳ τε καὶ πλείονι καὶ δὶς τῆς ἡμέρης. Ἢν δὲ μὴ ῥηϊδίως ἀπαλλάσσῃ, ἔλασσόν τε τὸ πόμα, καὶ τὸ ῥόφημα ὀλίγον χυλὸν λεπτὸν, καὶ ἅπαξ, καὶ ἐν ὁκοτέρῃ ἂν ὥρῃ βέλτιον διάγῃ· γνώσῃ δὲ καὶ ἐκ τῶν οὔρων. Δεῖ δὲ ῥόφημα προσφέρειν τοῖσιν ἐκ τῶν νουσημάτων μὴ πρότερον, ἢ πέπονα τὰ οὖρα, ἢ πτύσματα ἴδῃς γεγενημένα. Ἢν δὲ φαρμακευθεὶς, συχνὰ καθαρθῇ, ἀναγκαῖον διδόναι, ἔλασσον τε καὶ λεπτότερον· οὐ γὰρ δυνήσεται ὑπὸ κενεαγγείης ὑπνώσσειν, οὐδὲ πέσσειν ὁμοίως, οὐδὲ τὰς κρίσιας ὑπομένειν· ἀλλ' ἐπειδὰν ξυντήξιες ὠμῶν γένωνται, καὶ τὰ ἀντέχοντα ἀποβάλλῃ, ἀνθέξει οὐδέν. Πέπονα δέ ἐστι τὰ μὲν πτύελα, ὁκόταν φαίνηται ὅμοια τῷ πύῳ· [189] τὰ δὲ οὖρα τὰς ὑποστάσιας ἔχοντα ὑπερύθρους, ὁκοῖον ὄροβος. Οὐδὲν δὲ κωλύει καὶ πρὸς τὰ ἄλλα ἀλγήματα τῶν πλευρέων, καὶ χλιάσματα προστιθέναι, καὶ κηρώματα· ἀλείφειν δὲ τὰ σκέλεα καὶ ὀσφὺν θερμῷ, καὶ λίπος ἐγκαταλείφειν· ἐπὶ δὲ ὑποχόνδρια, λίνου σπέρμα καταπλάσσειν ἕως μαζῶν. Ἀκμαζούσης δὲ τῆς περιπλευμονίης, ἀβοήθητον μὴ ἀνακαθαιρομένου, καὶ πονηρὸν ἢν δύσπνοος ᾖ, καὶ τὰ οὖρα λεπτὰ καὶ δριμέα, καὶ οἱ ἱδρῶτες περὶ τράχηλον, καὶ κεφαλὴν γίγνωνται· οἱ τοιοῦτοι γὰρ ἱδρῶτες πονηροὶ, ὑπὸ πνιγμοῦ, καὶ ῥωγμῆς, καὶ

VARIÆ LECTIONES.

187 τὸ πλεῖον καὶ διὰ καθάρσιων, *plus & per purgationes*, Imp. Sambuci, Fevr. & Servin. habent; Lindenus & Foesius scribunt πλεῖον καὶ θᾶσσον, *plus & celerius*; sed ex Galeni commentario apparet, θαρσέων *audacter*, legendum, quod probamus.

188 λειποθυμίην alii legunt pro λειποψυχίην; priorem lectionem prætulimus, eamque adhibuisse videtur Galenus. Quomodo autem inter se differant, parum interest; qua de re consulatur Galen. Libr. XII. Meth. medendi cap. 5. conferri etiam meretur Just. Cortnummius de morbo Attonito Cap. LXXII. pag. 382.

189 ὁκόταν φαίνηται ex MS. Fevr. emendavimus, pro ὁκότα γίνηται. Ex hoc loco de urinis ostendit Galenus, auctorem hujus quartæ partis non ubique eundem esse, ac trium antecedentium, ac proinde non solum esse Hippocratem; quippe qui non ita superius de coctis urinis scripserit, atque alibi dixerit: οὖρον δὲ ἄριστον, ὁκόταν ὑπόστασις λευκή τε, καὶ λείη, καὶ ὁμαλὴ, *urinam optimam esse, quum sedimentum est tum album, tum leve, tum æquale.* de subrubro sedimento nihil, quod ad urinæ bonitatem attinet, & coctionem in hisce morbis. Ibidem ὁκοῖον ὀρόβων quædam exemplaria habent.

καὶ βίης ἐπικρατεόντων τῶν νουσημάτων,
ἢν μὴ οὖρα πολλὰ καὶ παχέα ὁρμήσῃ,
καὶ πτύσματα πέπονα ἔλθῃ· ὅ, τι δ᾽ ἂν
τούτων αὐτοματίσῃ, [190] λύσει τὸ νούση-
μα. Περιπνευμονίης ἐκλεικτόν. Κόκκαλος,
καὶ χαλβάνη ἐν μέλιτι Ἀττικῷ· ἀβρότονον
ἐν ὀξυμέλιτι· πέπερι, ἐλλέβορον μέλανα
ἀποζέσας, καὶ πλευριτικῷ ἐν ἀρχῇσι
περιωδύνῳ ἐόντι πίνειν δίδου. Ἀγαθὸν δὲ
καὶ τὸ πάνακες ἐν ὀξυμέλιτι ἀναζέσαντα
καὶ διηθέοντα, διδόναι πίνειν, καὶ ἡπατι-
κοῖσι, καὶ τῇσιν ἀπὸ τῶν [191] Φρενῶν πε-
ριωδυνίῃσι· καὶ ὁκόσα δεῖ ἐς κοιλίην, ἢ ἐς
οὔρησιν, ἐν οἴνῳ καὶ μέλιτι· τὰ δὲ ἐς
κοιλίην, ξὺν ὕδατι μελικρήτῳ πίνειν πλείω
δίδου. Δυσεντερίη ἀπόςημα, ἢ ἔπαρμά τι
παυσαμένη ποιήσει, ἢν μὴ ἐς πυρετοὺς,
ἢ ἱδρῶτας, " [192] καὶ οὖρα παχέα, καὶ 42
λευκὰ λίαν ἐπιφανῆ, ἢ ἐς τριταίους, ἢ
ἐς κιρσὸν, ἢ ἐς ὄρχιν, ἢ ἐς σκέλεα, ἢ
ἐς ἰσχίον ςηρίξῃ ὀδύνη. Ἐν πυρετῷ χο-
λώδεϊ πρὸ τῆς ἑβδόμης ἡμέρας, μετὰ ῥί-
γεος ἴκτερος ἐπιγενόμενος, λύει τὸν πυρε-
τόν· ἄνευ δὲ ῥίγεος ἢν ἐπιγένηται ἔξω
τῶν καιρῶν, ὀλέθριον. Τέτανος δὲ ὀσφύος,
καὶ ἀπὸ μελαγχολικῶν διὰ Φλεβῶν πνευ-
μάτων ἀπολήψιες ὁκόταν ἔωσι, φλεβοτο-
μίῃ λύεται. Ὁκόταν δὲ ἀπὸ τῶν τενόν-
των σφοδρῶς ἔμπροσθεν ἀντισπῶνται, καὶ
ἱδρῶτες, περὶ τὸν τράχηλον καὶ πρόσωπον
ὑπὸ τοῦ πόνου δακνομένων καὶ ξηραινο-
μένων τῶν [193] τενόντων " καὶ τῶν οὐρω- 43
δέων, οἱ παχύτατοι μὲν τὴν ῥάχιν ξυνέ-
χουσιν, ᾗ οἱ μέγιςοι σύνδεσμοι καταπε-
φυκότες, ἕως εἰς πόδας ἀποτελευτῶσι· τῷ
τοιῷδε, ἢν μὴ πυρετὸς καὶ ὕπνος ἐπιγένη-
ται, καὶ τὰ ἑπόμενα οὖρα πέψιν ἔχοντα
ἔλθῃ, καὶ ἱδρῶτες κριτικοὶ, πίνειν οἶνον
κρητικὸν οἰνώδεα, καὶ ἄλητον ἑφθὸν ἐσθίειν,
καὶ κηρωτῇ ἀλείφειν, καὶ ἐγχρίειν, τά τε
σκέλεα περιελίσσειν ἕως τῶν ποδῶν, θερμῷ
προσβρέχων ἐν σκάφῃ, καὶ βραχίονας ἕως
δακτύλων κατελίσσειν, καὶ ὀσφὺν ἀπὸ
τοῦ τραχήλου ἕως τῶν ἰσχίων, σινδόνιον
ἐγκηρώσας μαλακῷ δέρματι, ὅκως καὶ τὰ
ἔμπροσθεν περιέξῃ· καὶ διαλίπων πυρία
τοῖσιν ἀσκίοισι, θερμὸν ὕδωρ ἐγχέων, καὶ
περιτείνων σινδόνιον, ἐπανάκλινε αὐτόν.
Κοιλίην δὲ μὴ λίην λύσῃς, ἢν μὴ βαλά-
νῳ· ἢν μὴ πολὺν χρόνον ᾖ ἀδιαχώρητος
ἐοῦσα· καὶ ἢν μὲν τί σοι ἐπιδιδῷ ἐπὶ
τὸ βέλτιον· [194] εἰ δὲ μὴ, " τοῦ μόδου 44

& violentia morbis ſuperantibus, niſi urinæ copioſæ ac craſſæ proruperint, & ſputa cocta prodierint; horum autem quidquid ſua ſponte evenerit, morbum ſolvet. Peripneumoniæ medicamentum ad delingendum. Nux pinea, & galbanum ex melle Attico; abrotanum ex aceto mulſo, piper, & veratrum nigrum fervefacta pleuritico etiam per initia perdolenti bibenda dato. Confert etiam panacem ex aceto mulſo fervefactum, percolatumque propinare tum hepaticis, tum in ſepti transverſi doloribus; & quæcunque per alvum, aut mictionem deducere voles, hæc ex vino, & melle (dabis:) quæ ad alvum, illa cum mulſa aquoſa copioſiore propinato. Dyſenteria ſedata abſceſſum aut tumorem aliquem faciet, niſi (deſierit) aut in febres, aut ſudores, aut urinas craſſas, albas valde perſpicuas, aut in tertianas, aut in varices; aut in teſticulum, aut in crura, aut in coxam dolor decubuerit. In biliosa febre morbus regius ante ſeptimum diem cum rigore ſuccedens febrem ſoluit; citra rigorem vero intempeſtive obortus, lethale. Lumborum diſtentio, & ex atrabilariis humoribus per venas ſpirituum interceptiones quum affuerint, venæ ſectione ſolvuntur. Quum autem a tendonibus vehementer in anteriorem partem revelluntur, ſudoresque circa cervicem & faciem oriuntur, dum præ dolore mordentur, ac reſiccantur tendines adusque oſſis ſacri extremum porrecti, qui quidem craſſiſſimi ſpinam continent, qua parte maxima ligamenta exorta ad pedes usque deſinunt; huic niſi febris, & ſomnus ſucceſſerit, & quæ ſequuntur coctionem habentes urinæ, ſudoresque judicatorii prodierint, vinum Creticum vinoſum bibendum, & pultem ſeu farinam coctam edendam exhibeto; cerato quoque perungere, atque illinere convenit, & crura ad pedes usque calida in pelvi madefacta, velamentis contegere, ac brachia ad digitos usque involvere, lumbosque a cervice ad coxas usque, molli pelle, exungia & cera illita obducere, ita ut anteriora etiam contineat; & ex intervallis per utriculos calida aqua affuſa foveto, ac linteo obvoluto, ipſum decumbere jubeto. Alvum autem ne admodum, niſi ſubditia glande, ſolvas, ſi ex longo tempore non dejecerit; & ſi quid tibi proceſſerit in melius, (ſatis:) ſin minus, modi radicem

Variæ Lectiones.

190 Sic Imp. Sambuci vulgati codd. λύει, *ſolvit*, ſcribunt.

191 In Imp. Sambuci habetur φρενῶν καὶ περιωδυνίῃσι, inſerta copula καὶ.

192 Hoc loco, pro καὶ οὖρα παχέα, καὶ λευκὰ, καὶ λίαν ἐπιφανῆ, contendit Foes. legendum eſſe καὶ οὖρα παχέα, καὶ λευκὰ λίαν ἐπιφανῆ, *& urinas craſſas, albas valde perſpicuas*, ſublata particula καὶ, *&*, ante λίαν; quem ſecuti ſumus, & in Græco textu conjunctionem καὶ ſuſtulimus ex Foeſii conjectura, & ratione, quod tales urinæ craſſæ, & albæ, & valde perſpicuæ conſiſtere non poſſint: ait vero aliquos interpretes de lævibus urinarum ſedimentis accepiſſe, ita ut λεῖα, *levia* legiſſe videantur.

193 τενόντων οὐρωδέων legit Galenus in commentario omiſſis καὶ τῶν, tendones intelligens porrectos ad oſſis ſacri extremum, quod οὐραῖον appellari dicit. Plura qui cupit, adeat Foeſii Oeconom. voce ὀῤῥωδέειν.

194 εἰ δὲ μὴ, τοῦ μόδου τῆς ῥίζης. Cœl. Aurelianus Libr. III. capit. 7. Acutor. intelligit potiones ex radice Bryoniæ, dauco, & vino confectas, ut notat Foeſius. Lindenus autem legit μάδου, quam vocem exponit Heſychius ψίλωθρον; eſt autem apud Nicandr. ψίλωθρον herba, quæ & καρκίνωθρον, & κλῆμα vocatur: hoc nomine etiam ab aliquibus appellatur ἄμπελος λευκὴ, *vitis alba*, cujus acini uſum habent in depilandis coriis.

in vino odorato tritam & daucum mane jejuno ante calidæ perfusionem propina; & post hæc cito farinam coctam tepidam quam plurimam edat, vinumque quum voluerit bene temperatum superbibat; & si res quidem in melius tibi processerit, (bene habet;) sin minus, prædicendum. At morbi omnes solvuntur, aut per os, aut per alvum, aut per vesicam, aut alium aliquem ejusmodi articulum; sudoris autem species morbis omnibus communis est. Quibus a capite fluxio fertur, his veratrum dare oportet. Quicunque vero ex abscessibus, aut venæ ruptione, aut ob intemperantiam, aut ob aliam vehementem quandam causam suppurati fiunt, his ne elleborum dederis; nihil enim proderit; & siquid patiatur æger, in causa esse videbitur elleborus. Si vero corpus dissolvatur, aut dolor in capite sit, aut oppletæ aures, aut nares, aut sputatio, aut genuum gravitas, aut corporis præter consuetudinem tumor; quidquid horum contigerit, dabis, si hæc neque a potibus, neque a rebus venereis, neque a mœrore, neque a curis, neque a vigiliis oriantur; & siquid sane horum causa fuerit, ad id curationem instituere oportet. Dolores autem laterum, dorsi, lumborum, coxarum, qui ex itinere contingunt, & quæcunque inter spirandum ex causa manifesta dolent; sæpius enim dolores ex crapulis, cibisque flatulentis, ad lumbos & coxas venire consueverunt. Quibus vero ipsorum talia fuerint, his urinæ difficultas accedit: horum autem iter causa est, gravedinis quoque & raucedinis. Quæcunque ex victus ratione contingunt, multa quidem unusquisque, prout præter consuetudinem victu usus fuerit, maxime observat; etenim qui prandere non consueverunt, si pransi fuerint, his ingens ventris tumor (oboritur,) tum dormitatio, tum plenitudo; si vero supercœnaverint, alvus exturbatur. His a balneo dormire confert, & a somno lenta deambulatione multos conficere circuitus: quod si quidem alvus evacuata fuerit, cœnare, & parcum vinum, sed meracius bibere; si vero alvum non exoneraverint, corpus oleo calido illinere: &, si sitis urgeat, epoto vino aquoso albo, aut dulci, quiescere; si vero non dormierit, amplius quiescere: in reliquis similis victus ratio, qualis crapula gravatis, instituatur. Ex potionibus autem quæ quidem aquosiores sunt, tardioris sunt transitus, ac velut in orbem actæ circum hypochondria fluitant, & ad mictionem non decurrunt: tali vero potione repletus, nullum celeriter ex iis absolvet opus, quæ contendenti corpori vi & celeritate elaborare accidit; quam maxime autem

τῆς ῥίζης τρίβων ἐν οἴνῳ εὐώδει καὶ δαῦκον, πίνειν δίδου πρωῒ νήσει, πρὸ τοῦ βρέχειν· καὶ ταχὺ ἐπὶ τούτοισι τὸ ἄλευρον ἑφθὸν χλιαρὸν, ἐσθιέτω ὡς πλεῖστον· καὶ οἶνον ὁκόταν βούληται εὔκρητον ἐπιπινέτω· καὶ ἢν μέν σοι ἐπιδιδῷ ἐπὶ τὸ βέλτιον· ἢν δὲ μὴ, προλέγειν. Τὰ δὲ νουσήματα πάντα λύεται, ἢ κατὰ στόμα, ἢ κατὰ κοιλίην, ἢ κατὰ κύστιν, ἤ τινος ἄλλου τοιούτου ἄρθρου· ἡ δὲ τοῦ ἱδρῶτος ἰδέη κοινὴ ἁπάντων. Ἐλλεβορίζειν δὲ χρὴ, οἷσιν ἀπὸ κεφαλῆς φέρεται ῥεῦμα. Ὁκόσοι δ' ἐξ ἀποστημάτων, ἢ φλεβοῤῥαγίης, ἢ δι' ἀκρησίην, 382 ἢ δι' ἄλλην τινὰ ἰσχυρὴν αἰτίην ἔμπυοι γίνονται, μὴ δίδου ἐλλέβορον τοῖσι τοιουτέοισιν· οὐδὲν γὰρ ὠφελήσει· καὶ ἤν τι πάθῃ, αἴτιον δόξει εἶναι ὁ ἐλλέβορος. [195] Ἢν δὲ διαλύηται τὸ σῶμα, ἢ πόνος ἐν κεφαλῇ, ἢ ἐμπεπλασμένα τὰ ὦατα, ἢ ῥὶς, ἢ πτυελισμὸς, ἢ τῶν γουνάτων βάρος, ἢ σώματος ὄγκος παρὰ τὸ ἔθος, ὅ, τι ἂν συμβαίνῃ, μήθ' ὑπὸ πότων, μήθ' ὑπὸ ἀφροδισίων, μήθ' ὑπὸ λύπης, μήθ' ὑπὸ φροντίδων, μήθ' ὑπὸ ἀγρυπνιῶν· κἢν μέν τι τουτέων ἔχῃ αἴτιον, πρὸς τοῦτο ποιέεσθαι τὴν θεραπείην. Τὰ δὲ ἐκ πορείης ἀλγήματα πλευρέων, νώτου, ὀσφύος, ἰσχίων, καὶ ὁκόσα ἀναπνέοντες ἀλγέουσι πρόφασιν ἔχοντες· πολλάκις γὰρ μεμάθηκε φοιτᾷν ἐκ κραιπαλέων καὶ βρωμάτων φυσωδέων ἀλγήματα, καὶ εἰς ὀσφὺν καὶ ἐς ἰσχία. Οἷσι δ' ἂν αὐτέων ᾖ τοιάδε, δυσουρέεται· τούτων δὲ πορείη αἰτίη, καὶ κορυζέων καὶ βράγχων. Ὁκόσα δὲ ἀπὸ διαιτημάτων, τὰ μὲν πολλὰ ἕκαστος, ὡς ἂν παρὰ τὸ ἔθος διαιτηθῇ, 45 μάλιστα ἐπισημαίνει· καὶ γὰρ ὁκόσοι ἂν μὴ μεμαθηκότες ἀριστᾷν, ἢν ἀριστήσωσιν, ὄγκος πολὺς αὐτοῖσι τῆς γαστρὸς, καὶ νυσταγμὸς καὶ πληθώρη· ἢν δὲ ἐπιδειπνήσωσι, κοιλίη ἐκταράσσεται. Ξυμφέρει δὲ τουτέοισιν ἐκλουσαμένοισι καθεύδειν, κοιμηθέντας δὲ περιπατῆσαι βραδέως συχνὴν περίοδον· καὶ ἢν μὲν λαπαχθῇ, δειπνῆσαι, καὶ πιεῖν οἶνον ἐλάσσονα ἀκρητέστερον· ἢν δὲ μὴ λαπαχθῇ, ὑποχρίσασθαι τὸ σῶμα θερμῷ· καὶ, ἢν διψῇ, ὑδαρέα οἶνον λευκὸν, ἢ γλυκὺν ἐπιπιόντα, ἀναπαύεσθαι· ἢν δὲ μὴ ἐγκοιμηθῇ, πλείω ἀναπαύεσθαι· τὰ δὲ ἄλλα ὁμοίως τοῖσιν ἐκ κραιπάλης διαιτάσθω. Τὰ δὲ ἀπὸ πομάτων, ὁκόσα μὲν ὑδαρέα, βραδυπορώτερά ἐστι, καὶ ἐγκυκλέεται, καὶ ἐπιπολάζει περὶ ὑποχόνδρια, καὶ εἰς οὔρησιν οὐ κατατρέχει· τοιούτου δὲ πόματος πληρωθεὶς, μηδὲν ἔργον ὀξέως διαπράξῃ, ὁκόσα τῷ σώματι ξυνταθέντι βίῃ, ἢ τάχει πονέειν ξυμβαίνει· ὡς μάλιστα δὲ ἡσυ-

VARIÆ LECTIONES.

195. ἢν δὲ διαλυνῆται scribit cod. Medic. sed Galenus in commentario διαλύηται legit, ac multa in hac periodo reprehendit, quæ scitu digna sunt.

ἡσυχαζέτω, ἔων ἂν καταπεφθῶσι μετὰ τῶν σιτίων. Ὁκόσα δὲ τῶν πομάτων ἀκρητέσερά ἐςιν ἢ αὐςηρότερα, παλμὸν ἐν τῷ σώματι καὶ σφυγμὸν ἐν τῇ κεφαλῇ ἐμποιέει· τούτοισι καλῶς ἔχει ἐπικοιμᾶσθαι, καὶ θερμόν τι ῥοφέειν, πρὸς ἅπερ μάλιςα ἥδιςα ἔχουσι. Νηςείη δὲ πονηρὸν πρὸς τὴν κεφαλαλγίην, καὶ κραιπάλην·
46 ὁκόσοι δὲ μονοσιτέουσι, κεῖνοί καὶ ἀδύνατοί εἰσιν, καὶ οὐρέουσι θερμὸν παρὰ τὸ ἔθος κενεαγγέοντες· γίνεται δὲ καὶ ςόμα ἁλικὸν καὶ πικρὸν, καὶ τρέμουσιν ἐν παντὶ ἔργῳ, καὶ κροτάφους ἐπιξυντείνονται, καὶ τὸ δεῖπνον οὐ δύνανται πέσσειν, ὅκως περ ἢν ἠριςηκότες ἔωσι. Τούτους δὲ χρὴ πίνειν ἔλασσον, ἢ μεμαθήκασιν, καὶ ὑγροτέρην μάζαν ἀντὶ ἄρτου· καὶ λαχάνων, λάπαθα, ἢ μαλάχην, ἢ πτισσάνην, ἢ σεῦτλα. Πίνειν δὲ κατὰ τὸ σιτίον, οἶνον, ὁκόσον σύμμετρον, καὶ ὑδαρέςερον· καὶ ἀπὸ δείπνου περιπατῆσαι ὀλίγον, ἕως οὖρα καταδράμῃ, καὶ οὐρήσει· χρήσθω δὲ καὶ ἰχθύσιν ἑφθοῖσι. Βρώματα δὲ μάλιςα ἐπισημαίνει. Σκόροδον φῦσαν καὶ θέρμην περὶ τὸν θώρηκα, καὶ κεφαλῆς βάρος, καὶ ἄσην, καὶ εἴτι ἄλλο ἄλγημα εἴη μεμαθηκὸς πρόσθεν, παροξύνειεν ἂν· οὐρητικὸν δὲ, καὶ τοῦτο ἔχει ἀγαθόν. Ἄριςον δὲ αὐτοῦ φαγέειν, ἢ μέλλοι τις ἐς πόσιν ἰέναι, ἢ [196] μεθύειν. Τυρὸς δὲ φῦσαν, καὶ ςεγνότητα, καὶ σιτίων ἔξαψιν ποιέει, ὠμὸν, καὶ ἄπεπτον· κάκιςον δ᾽ ἐν τῷ ποτῷ φαγεῖν, πεπληρωμένοισιν. Ὄσπρια δὲ πάντα φυσώδεα, καὶ ὠμὰ, καὶ ἑφθὰ, καὶ [197] πεφρυγμένα, ἥκιςα δὲ βεβρεγμένα, ἢ χλωρά· τούτοισι δὲ μὴ χρέεσθαι, εἰ μὴ καὶ μετὰ σιτίων. Ἔχει δὲ καὶ ἰδίας μοχθηρίας ἕκαςον αὐτέων. Ἐρέβινθος φῦσαν μὲν ὠμὸς, καὶ πεφρυγμένος, καὶ πόνον ἐμποιέει. Φακὸς δὲ ςύφει, καὶ ἄραδον ἐμποιέει, ἢν μετὰ τοῦ φλοιοῦ ᾖ. Θέρμος δὲ ἥκιςα τούτέων κακὰ ἔχει. Σιλφίου δὲ καυλὸς καὶ ὀπὸς, ἐςὶ μὲν οἷσι μάλιςα· τοῖσι δὲ ἀπείροισιν οὐ διέρχεται τῇ κοιλίῃ. Ἀλλὰ καλέεται ξηρὴ χολέρη· μάλιςα δὲ γίνεται, ἢν μετὰ πολλοῦ τυροῦ μιχθῇ, ἢ κρεηφαγίης βοείων κρεῶν. Τὰ μὲν γὰρ μελαγχολικὰ παθήματα καὶ παροξυνθείη ἂν ὑπὸ βοείων κρεῶν ἐδωδῆς· ἀνυπέρβλητος γὰρ ἡ φύσις αὐτέων, καὶ οὐ τῆς τυχούσης κοιλίης καταπέψαι· βέλτιςα δ᾽ ἂν ἀπαλλάσσοιεν, εἰ διέφθοισί τε χρέοιντο, καὶ ὡς παλαιοτάτοισι. [198] Αἴγεια
47 δὲ κρέα συμφορώτερα· πλὴν ὅσα τε ἐν βοείοισιν ἔνι κακὰ, πάντ᾽ ἔχει· ἤγουν τήν τε ἀπεψίην καὶ φυσωδέςερα καὶ ἐρευγματωδέςερα, καὶ χολέρην ποιέει. Ἔςι δὲ τὰ εὐωδέςατα, ςερεὰ, καὶ ἥδιςα, ταῦτ᾽ ἄριςα διέφθα καὶ ψυχρά· τὰ δ᾽ ἀηδέςατα, καὶ δυσώ-

quiescat, donec una cum cibis concoctæ fuerint. At vero potiones meraciores, & austeriores sunt, palpitationem in corpore, atque in capite pulsationem efficiunt; his belle fuerit, si superdormiant, & calidum quid ex iis, quæ potissimum suavissima ipsis sunt, sorbeant. At vero jejunium ad capitis dolorem & crapulam, malum est; qui semel die cibum sumunt, hi & imbecilli sunt, & calidum mejunt, præter consuetum vasis vacuatis; os ipsis salsum, & amarum efficitur, in omni opere tremunt, tempora distenduntur, cœnamque perinde ac si pransi fuissent, concoquere nequeunt. Hos autem minus bibere oportet quam consueverunt, liquidioremque mazam pro pane edere; atque ex oleribus rumicem, aut maluam, aut ptisanam & betas. At vinum in cibo, quantum est moderatum, ac dilutius bibendum est, atque a cœna paululum deambulandum, donec excurrat urina, minxerintque; piscibus etiam coctis utantur. Edulia vero de se potissimum præbent indicia. Allium flatum, & calorem circa thoracem facit, capitis gravitatem, & anxietatem, & siquis alius dolor antea fieri consueverit, eum exacerbaverit; urinas autem ciet, idque habet bonum. Optimum vero est, ut quis ipsum edat, si aut ebrius est, aut ad potationem ire volet. Caseus flatum, & adstrictionem, & ciborum incendium facit, crudum, & incoctum (edulium:) repletos autem in potu edere, deterrimum est. Legumina omnia flatulenta sunt, & cruda, & elixa, & frixa, minime vero vel macerata, vel viridia; his autem nisi cum cibariis utendum non est. Sed horum singula suum vitium habent. Cicer quidem flatum, tum crudum tum frixum, & molestiam affert. Lens astringit, ac turbationem inducit, si cum cortice sit. Lupinus autem horum malorum habet minima. Laserpitii tum caulis, tum succus, nonnullis quidem maxime; inexpertis vero per alvum non descendit. Verum sicca cholera (hoc malum) vocatur; fit autem maxime, si cum multo caseo, aut bubularum carnium edulio mixtus fuerit. Nam & melancholicæ affectiones bubularum carnium esu ingravescunt, quod earum natura insuperabilis sit, neque omnis eas ventriculus concoquere possit: at optime liberabuntur, qui perelixis, & perquam vetustis utentur. At caprinæ carnes optimæ; nisi quæ bubulis insunt vitia, habeant omnia, & cruditatem; flatusque, & ructus magis movent, & choleram generant. Verum quæ odoratissimæ, solidæ, & suavissimæ sunt, hæ optimæ sunt tum perelixæ, tum frigidæ; quæ vero insuavissimæ, graveolentes,

VARIÆ LECTIONES.

196 Galeni exemplaria μεθύοντι, *inebriato*; quod si illud retineas, legendum erit, ἢ μέλλοντι ἐς πόσιν ἰέναι, ἢ μεθύοντι, *aut ad potandum ituro, aut inebriato.* cui lectioni favere videtur lectio cod. Basil. quæ habet μέλλοι τι κ. τ. λ.

197 Quædam exemplaria πεφρυγμένα καὶ βεβρεγμένα, καὶ χλωρά· τούτοισι δὲ μὴ χρέεσθαι· ἢν μὴ μετὰ καὶ ἑτέρων σιτίων.

198 αἴγεια δὲ κρέα, ὅσα τε ἐν βοείοισιν ἔνι κακὰ, ἅπαντ᾽ ἔχει, quædam exemplaria.

tes, & duræ, hæ deterrimæ; imo etiam quæ recentes. Optimæ autem ſunt æſtatis tempore; autumno vero peſſimæ. Porcelli carnes pravæ, quum crudiuſculæ, & ambuſtæ fuerint: magis autem tum choleram, tum turbationem efficiunt. Suillæ autem carnium omnium optimæ ſunt; præſtantiſſimæ vero, quæ neque vehementer pingues, neque contra vehementer graciles ſunt, neque veteris victimæ ætatem aſſequutæ. Edendæ vero ſunt absque pelle, ac frigidiuſculæ. In cholera ſicca venter inflatur, & ſtrepitus inſunt, & dolor tum laterum, tum lumborum; nihilque alvus dejicit, ſed adſtricta eſt. Ita affectum, ne vomat, ſervato, verum alvus ſubducatur. Clyſterem itaque calidum, ac pinguiſſimum celeriter injice; perunctumque in aquam calidam, & quam plurimam, in ſolio collocatum, & calida ſenſim affuſa demittito; ac ſi calefacto ipſi alvus ſubducatur, liberatus eſt. Huic etiam dormire confert, ac vinum tenue, & vetus, & meracius bibere: oleum quoque dato, ut quieſcat, & alvus ſubducatur, & ſolvitur (morbus;) a cibis autem, atque cæteris abſtineat; verum ſi dolor non remiſerit, lac aſininum bibendum, donec purgatus fuerit, exhibeto. At ſi alvus liquida fuerit, ac bilis dejiciatur, vexentque tormina, vomitus, & ſuffocationes; quieſcere his eſt optimum, mulſam bibere, & non vomere. Hydropum duæ naturæ ſunt, quorum alter ſub carne, ſi fieri incipit, vitari non poteſt; alter vero cum flatibus, multam proſperam curationem expoſtulat; maxime autem laboribus, fotu, & temperantia. Sicca autem, & acria edat; ſic enim maxime urinam excreverit, ac viribus pollebit. Si vero difficulter ſpiraverit, fueritque tempus vernum, & ætas viguerit, & virium robur adſit; ſanguinem e brachio detrahere oportet, deinde calidos panes vino nigro, & oleo intinctos edat, & quam minimum bibat, & quam plurimum laboret; ſuillasque carnes carnoſas cum aceto coctas edat, ut acclives obambulationes ſuſtinere poſſit. Quicunque ventres inferiores calidos habent, ipſis & acres, & inæquales dejectiones a colliquatione prodeunt. Quibus quidem ſi vires validæ fuerint, revelles elleboro albo; ſin minus, trimeſtris tritici cremor craſſus & frigidus exhibendus, & lenticulæ pulmentum, paneſque ſubcinericii, ac piſces: febricitanti quidem elixi; non febricitanti vero, aſſi. Vinum etiam non febricitanti nigrum; ſin minus, aqua ex meſpilis, aut myrti baccis, aut malis, aut ſorbis, aut

δεα, καὶ σκληρὰ, ταῦτα κάκιστα· ἀλλὰ δὴ
καὶ τὰ πρόσφατα. Βέλτιστα δέ ἐστιν ἐν θέ-
ρεος καιρῷ· ἐν δὲ μετοπώρου καιρῷ κάκι-
στα. Χοίρου δὲ πονηρὰ, ὁκόταν ᾖ ἐνωμότε-
ρα καὶ περικαῆ· χολερώτερα δ' ἂν εἴη,
καὶ [199] ἐκταρακτικά. Ὕεια δὲ βέλτιστα
τῶν κρεῶν ἁπάντων· κράτιστα δὲ τὰ μήτε
ἰσχυρῶς πίονα, μήτε πάλιν ἰσχυρῶς λε- 383
48 πτὰ, μηθ' ἡλικίην φέροντα ἱερείου πα-
λαιοῦ. Ἐσθίειν δὲ ἄνευ τῆς φορινῆς, καὶ
ὑπόψυχρα. Χολέρης δὲ ξηρῆς ἡ γαστὴρ
πεφύσηται, καὶ ψόφοι ἔνεισι, καὶ ὀδύνη
πλευρέων καὶ ὀσφύος· διαχωρέει δὲ οὐδὲν
κάτω, ἀλλ' ἀπεστέγνωται. Τὸν τοιόνδε δια-
φύλαξον, ὅκως μὴ ἐμέσηται, ἀλλ' ἡ κοιλίη
ὑπελεύσηται· κλύσον οὖν ὅτι τάχος θερμῷ,
καὶ ὡς λιπαρωτάτῳ, καὶ ἐς ὕδωρ ἀλεί-
φων ὡς πλεῖστον κάθιζε θερμὸν, ἐν σκάφῃ
κατακλίνων, καὶ τοῦ θερμοῦ κατὰ μικρὸν
παράχεε· καὶ ἢν θερμαινομένῳ αὐτέῳ ἡ
κοιλίη [200] ὑπίῃ, λέλυται. Ξυμφέρει
δὲ καὶ ἐγκοιμᾶσθαι τῷ τοιῷδε· καὶ πίνειν
οἶνον λεπτὸν, καὶ παλαιὸν, καὶ ἀκρητέ-
στερον· καὶ ἔλαιον δίδου, ὥστε ἡσυχίη καὶ
ἡ κοιλίη ὑπίῃ, καὶ λέλυται· σιτίων δὲ
καὶ τῶν ἄλλων ἀπεχέσθωσαν· ἢν δὲ μὴ
ἀνῇ ὁ πόνος, ὄνου γάλα δίδου πίνειν, ἕως
καθαρθῇ. Ἢν δὲ ὑγρὴ ἡ κοιλίη ᾖ,
καὶ χολὴ ὑποχωρέει, καὶ στρόφοι,
καὶ ἔμετοι, καὶ πνιγμοί· τούτοισι κρά-
τιστον ἀτρεμίζειν, πίνειν δὲ μελίκρητον,
[201] καὶ μὴ ἐξεμέειν. Ὑδρώπων δύο φύσιες,
ὧν ὁ μὲν ὑποσαρκίδιος ἐγχειρέων γίνεσθαι,
ἄφυκτος· ὁ δὲ μετ' ἐμφυσημάτων, πολ-
49 λῆς εὐτυχίης δεόμενος· μάλιστα δὲ ὑπὸ
ταλαιπωρίης, καὶ πυρίης, καὶ ἐγκρατείης.
Ξηρὰ δὲ καὶ δριμέα ἐσθιέτω· οὕτω γὰρ
οὐρητικώτατος ἂν εἴη, καὶ ἰσχύοι μάλιστα.
Ἢν δὲ δύσπνοος εἴη, [202] καὶ ἡ ὥρη ἐαρινὴ
ἐοῦσα τύχῃ, καὶ ἡλικίη ἀκμάζῃ, καὶ ῥώμη
ᾖ, ἀπὸ τοῦ βραχίονος αἷμα ἀφαιρέειν·
εἶτα θερμοὺς ἄρτους ἐξ οἴνου μέλανος, καὶ
ἐλαίου ἀποβάπτων ἐσθιέτω, καὶ ὡς ἐλάχι-
στα πίνων, ὡς πλεῖστα πονεέτω· καὶ κρέα
ὕεια σαρκώδεα ἐσθιέτω μετὰ ὄξους ἑφθὰ,
ὅκως πρὸς τοὺς προσάντεας περιπάτους ἀν-
τέχῃ. Ὁκόσοι κοιλίας τὰς κάτω θερμὰς
ἔχουσι, καὶ δριμέα τὰ ὑποχωρήματα καὶ
ἀνώμαλα διέρχεται ὑπὸ συντήξεως αὐτέοι-
σιν. Ἢν μὲν δυνατοὶ ἔωσιν, ἐλλεβόρῳ τῷ
50 λευκῷ ἀντισπᾶσαι· ἢν δὲ μὴ, ὁ χυ-
λὸς τῶν σητανίων πυρῶν παχὺς, καὶ
ψυχρὸς, καὶ τὸ φάκιον ἔτνος, καὶ ἄρτοι
ἐγκρυφίαι, καὶ ἰχθύες· πυρέσσοντι μὲν
ἑφθοί· ἀπυρέτῳ δ' ἐόντι, ὀπτοί. Καὶ οἶνος
μέλας ἀπυρέτῳ· ἢν δὲ μὴ, ὕδωρ ἀπὸ
μεσπίλων, ἢ μύρτων, ἢ μήλων, ἢ οὔων, ἢ
φοι-

VARIÆ LECTIONES.

199 Imp. Samb. habet ἐκκαταρακτικὰ eodem ſenſu.
200 Pro ὑπίῃ, quædam codd. ὑπάγῃ ſcribunt. Ibidem pro ἀπεχέσθωσαν, iidem codd. ἀπεχέσθω.
201 καὶ μὴ ἐξεμέειν omnia legunt exemplaria; quædam vero μὴ omittunt; ſed ex Galeni commentario requiritur.
202 καὶ ἡ ὥρη ἐαρινὴ ἐοῦσα τύχῃ, *& tempus vernum fuerit* vulgati omnes codd. ſed Galeni ex quibusdam exemplaribus θερινὴ, *æſtiva* ſcilicet anni tempeſtas legiſſe videtur pro ἐαρινὴ; verum vitiatam innuit eſſe lectionem.

φοινικοβαλάνων, ἢ οἰνάνθης [203] ἀμπελικῆς. Ἢν δὲ πυρετὸς μὴ ἔχοι, καὶ στρόφοι ἔωσι, γάλα ὄνειον θερμὸν ὀλίγον τὸ πρῶτον· ἔπειτα ἐκ προσαγωγῆς πλεῖον, καὶ λίνε σπέρμα, καὶ πύρινα ἄλφιτα, καὶ τῶν Αἰγυπτίων κυάμων ἐξελὼν τὰ πικρὰ, [204] καταλεπίσας, ἐπιπάσσων πινέτω· ἢ ὠὰ ἡμιπάγεα ἐσθιέτω ὀπτὰ, καὶ σεμίδαλιν, καὶ κέγχρον, καὶ χόνδρον ἑφθὸν ἐν γάλακτι, ἑφθὰ ψυχρὰ ἐσθίειν· καὶ τὰ τουτοισιν ὅμοια καὶ ποτὰ καὶ ἐδέσματα προσφερέσθω. Τῆς διαιτητικῆς ἐστὶ μέγιστον, παρατηρεῖν καὶ φυλάσσειν, ὥσπερ ἐν τοῖς ὀξέσι καὶ ἐν τοῖσι μακροῖσιν ἀῤῥωστήμασι, καὶ τὰς ἐπιτάσιας τῶν πυρετῶν, καὶ τὰς ἀνέσιας, ὥστε τοὺς καιροὺς διαφυλάσσειν, ὁκότε μὴ δεῖ τὰ σιτία προσενεγκεῖν, καὶ ἀσφαλέως, ὁκότε δέῃ προσενεγκεῖν, εἰδέναι· ἔτι δὲ ὁκότε πλεῖστον ἀπέχωσι τῆς ἐπιτάσεως. Εἰδέναι δὲ τοὺς κεφαλαλγικοὺς ἐκ γυμνασίων, ἢ δρόμων, ἢ πορειῶν, ἢ κυνηγεσιῶν, ἢ ἄλλου τινὸς πόνου ἀκαίρου, ἢ ἐξ ἀφροδισίων· τοὺς ἀχρόους, τοὺς βραγχαλέους, τοὺς σπληνώδεας, τοὺς λειφαίμους, τοὺς πνευματώδεας, καὶ ξηρὰ βήσσοντας, καὶ διψώδεας, τοὺς φυσώδεας, τὰς φλεβῶν ἀπολήψιας· τοὺς ἐντεταμένους ὑποχόνδρια καὶ πλευρὰ καὶ μετάφρενον, καὶ τοὺς ἀπονεναρκωμένους, καὶ [205] ἀμαυρὰ βλέποντας, καὶ οἷσιν ἦχοι τῶν οὐάτων ἐμπίπτουσι, καὶ τὰς οὐρήθρας ἀκρατῶς διακειμένους, τοὺς ἰκτεριώδεας, καὶ ὧν αἱ κοιλίαι ὠμὰ ἐκβάλλουσιν, καὶ αἱμοῤῥαγέοντας ἐκ ῥινῶν ἢ καθ' ἕδρην σφοδρῶς, ἢ ἐν ἐμφυσήμασιν ἐόντας, ἢν πόνος αὐτοῖς ἐπιτρέχει σφοδρὸς, καὶ μὴ ἐπικρατέωσι· τῶν τοιῶνδε μηδένα φαρμακεύειν· κίνδυνόν τε γὰρ ἕξεις, καὶ οὐδὲν ὀνήσεις, τάς τε ἀπὸ ταυτομάτου ἀπαλλάξιας, καὶ κρίσιας ἀφαιρήσεις. Ἢν δὲ αἷμά τινι ξυμφέρῃ ἀφαιρέειν, στερεὴν πρότερον ποιέειν τὴν κοιλίην, καὶ οὕτως ἀφαιρέειν· καὶ λιμοκτονέειν, καὶ οἶνον ἀφαιρέειν αὐτῷ· ἔπειτα τῇ διαίτῃ τῇ προσηκούσῃ τὰ ἐπίλοιπα αὐτέων, καὶ πυρίῃσιν ἐνίκμοισι θεράπευε. Ἢν δέ σοι κατάπυκνος ἡ κοιλίη δοκῇ εἶναι, μαλθακῷ κλύσματι ὑπόκλυζε. Ἢν δὲ φαρμακεῦσαι δόξῃ, ἐλλεβόρῳ ἀσφαλέως ἄνω κάθαιρε, κάτω δὲ μηδενὶ τῶν τοιούτων. Κράτιστον δὲ ἐς οὔρησιν, καὶ ἐς ἱδρῶτας, καὶ ἐς περιπάτους ἄγειν, καὶ τρίψει ἡσύχῳ χρέο, ἵνα μὴ πυκνώσῃς τὴν ἕξιν· ἢν δὲ κλινοπετὴς ᾖ, ἄλλοι τριβέτωσαν αὐτόν. Κἢν μὲν ἐν τῷ θώρηκι ὑπὲρ τῶν φρενῶν λυπέῃ τὸ πάθος αὐτὸν, ἀνακαθίζειν ὡς πλειστάκις, καὶ ὡς ἥκιστα προσκλινέσθωσαν [206] ἐς ὅτε δυνατοί εἰσι, καὶ καθίζοντα ἀνατρίβειν μὲν πολὺν χρόνον πολλῷ θερμῷ· ἢν δὲ ἐν τῇ κάτω κοιλίῃ ὑπὸ φρένας ἴσχῃ τὰ ἀλγήματα,

palmulis, aut labruſcæ florentis racemulis. Si vero febris non detineat, adſintque tormina, lac aſininum calidum, modicum primum; deinde ſenſim progreſſu facto amplius bibat, & lini ſemen, & triticeam polentam, & fabas Ægyptias, exempto amaro quod ineſt, detracto cortice inſpergens, potui exhibeto: aut ova ſemiconcreta edat aſſa, & ſimilam, & milium, & alicam ex lacte coctam: hæc cocta frigida edenda, hisque ſimilia & pocula, & edulia exhibenda. Diætetices maximum eſt, febrium tum intentiones, tum remiſſiones ut in acutis, ſic & longis morbis obſervare, ac cavere, ut tempora quibus cibi offerendi non ſunt, ſerves, & quando tuto offerendi ſint, cognoſcas; atque etiam quando plurimum ab intentione adfuerint. At noſſe oportet eos, quibus caput dolet ob exercitationes, aut curſus, aut itinera, aut venationem, aut quemvis alium intempeſtivum laborem, aut res venereas; decolores, raucedinoſos, lienoſos, exangues, difficile ſpirantes, ſicca tuſſi laborantes, ſiticuloſos, flatulentos, & venarum interceptiones; & eos, quibus intenta ſunt tum hypochondria, tum latera, tum dorſum, ac torpore detentos, & obſcure videntes, & eos quibus aurium tinnitus incidunt, & qui urinas non continent, morbo regio laborantes, & quorum alvi cruda dejiciunt, quibus ſanguis e naribus, aut ſede vehementer erumpit, aut inflationibus obſeſſos, ſi his vehemens dolor incurſet, neque ſuperiores ſint: horum nullum medicamento purgandum eſſe; etenim periculum invehes, nihilque juvabis, ſpontaneasque liberationes, ac judicationes adimes. At ſicui ſanguinem detrahere conferat, firmam prius alvum facere oportet, atque ita detrahere; & ægrum inedia macerare, eique vinum demere; poſtea congruenti victu, & fotibus humidis reliquam curationem perage. At ſi conſtricta alvus eſſe tibi videatur, eam molli clyſtere ſublue. Si vero purgandum eſſe viſum fuerit, tuto per veratrum ſurſum purga, deorſum vero talium neminem. Optimum autem eſt, ad urinas, ad ſudores, & ad deambulationes adducere, & leni frictione uti, ut ne habitum denſiorem efficias; ſi vero in lecto decumbat, alii eum fricent. Et ſi in thorace quidem ſupra ſeptum transverſum affectus læſerit, eum ut plurimum deſidere convenit, & quam minimum reclinari, quoad vires ferant, ſedentemque longo tempore oleo multo calido perfricari; ſi vero in inferiore alvo ſub ſepto transverſo doloribus afficiatur, de-

VARIÆ LECTIONES.

203 Sic ſcripſimus pluralitatem codd. ſecuti, in aliis ἀμπέλων legitur. Paulo poſt γάλα βόειον, *lac bubulum*, alia legunt exemplaria.

204 Pro καταλεπίσας, *detracto cortice*, alii ſcribunt καταλέσας, *ubi molueris*. Deinde pro πινέτω, Imp. Sambuci habet ἐκπινέτω.

205 Pro ἀμαυρὰ habet MS. cod. Medic. ἀμυδρὰ eodem ſenſu.

206 ὡς ὅτε δυνατοί εἰσι Imp. Sambuci habet.

decumbere confert, nulloque motu moveri, præterquam frictione, tali corpori conducit. Qui vero ex inferiore alvo solvuntur dolores, per urinas, & sudores, si moderate delabantur, qui parvi sunt, sua sponte solvuntur; vehementes autem pravi sunt: tales enim aut intereunt, aut aliorum malorum expertes non convalescunt; verum quæ ejusmodi sunt, incumbunt ac firmantur. Potio hydropi idonea. Cantharidas tres ablatis cujusque capite, pedibus, & alis, earum corpora in tribus aquæ cyathis trita (exhibe;) & quum ex epoto medicamento laboraverit, calida perfundatur; illitus autem prius, jejunus bibat, & ex oleo panes calidos edat. Sanguinem sistens medicamentum. Fici succum lana exceptum intus ad venam appone. Aut coagulum involutum in nares immitte. Aut chalcitidem digito prius formatam apprime, & cartilagines utrinque foris comprime, alvumque lacte asinino cocto solve, & caput rade, & refrigerantia, si anni tempestas calida fuerit, admove. Sesamoides sursum purgat, sesquidrachmæ pondere ex aceto mulso tritum, & potui datum; commiscetur autem & veratris tertia potionis pars, ac minus suffocat. Ad Trichosin, Immissum acui foramen habenti filum in summa superioris palpebræ margine deorsum versus facta perpunctione transmitte, aliudque sub hoc inferne trajicito; extensa fila consue, ac colliga, quoad decidant. Et si satis quidem habuerit, bene cedat; sin minus, siquid deficiat, rursus eadem facienda. Hæmorrhoidas quoque eodem modo, impulso per acum crassissimo & quammaximo lanæ succidæ filo deligabis, (securior enim evadit hæc curatio) deinde iis compressis, septico medicamento utere, neque priusquam deciderint, perfunde; unamque perpetuo relinque; & postea refectis viribus, elleboro purgandum, deinde exerceatur, & exudet, & ante exercitationem mane frictio multa fiat; cursu abstineat, ebrietate, & acribus, excepto origano. Vomat septimo quoque die, aut ter in mense: sic enim optime corpus habuerit. Vinum fulvum bibat, austerum, & aquosum, & modicum. Purulentis dissectos scillæ orbiculos in aqua coquito; & ubi valde efferbuerit, effunde, & alia affusa coquito, quoad tactui percocti, & molles apparuerint. Deinde læviter tritis cuminum frixum commisce, alba sesama, & amygdalas recentes tritas, atque hæc melle excepta, delingenda exhibeto;

ἀνακέεσθαι ξυμφέρει, καὶ μηδεμίην κίνησιν
κινέεσθαι τῷ τοιῷδε σώματι ξυμφέρει, ἔξω
τῆς ἀνατρίψεως. Τὰ δ' ἐκ τῆς κάτω κοι- 384
λίης λυόμενα δι' οὔρων καὶ ἱδρώτων, ἢν ὀλι-
σθῇ μετρίως, ὑπὸ αὐτοματισμοῦ λύεται τὰ
σμικρά· τὰ σφόδρα δὲ, πονηρόν· οἱ τοιοῦ-
τοι γὰρ ἢ ἀπόλλυνται, ἢ ἄνευ κακῶν ἄλ-
λων οὐ γίνονται ὑγιεῖς, ἀλλ' ἀποστηρίζει,
51 καὶ τὰ τοιουτότροπα. [207] Πόμα ὑδρωπιῶν-
τι. Κανθαρίδας τρεῖς, ἀφελὼν τὴν κεφα-
λὴν ἑκάστης, καὶ πόδας, καὶ πτερὰ, τρί-
ψας ἐν τρισὶ κυάθοις ὕδατος τὰ σώματα·
ὁκόταν δὲ πονέῃ ὁ πιὼν, θερμῷ βρεχέ-
σθω· ὑπαλειφόμενος δὲ πρότερον, νῆστις δὲ
πινέτω, ἐσθιέτω δὲ ἄρτους θερμοὺς ἐξ ἀ-
λείφατος. Ἴσχαιμον. Ὀπὸν συκῆς ἐν εἰ-
ρίῳ προσθεῖναι εἴσω πρὸς τὴν φλέβα. Ἢ
πιτύην συστρέψαντα ἐμβῆσαι εἰς τὸν μυ-
κτῆρα. Ἢ χαλκίτιδος τῷ δακτύλῳ προ-
σεπισπασάμενος πίεσον, καὶ τοὺς χόνδρους
ἔξωθεν προσπίεζε ἑκατέρωθεν, καὶ τὴν
κοιλίην λῦσον ὄνου γάλακτι ἑφθῷ, καὶ
τὴν κεφαλὴν ξυρῶν, ψυκτικὰ πρόσφερε,
ἢν ὥρη θερμὴ γίγνηται. Σησαμοειδὲς
ἄνω καθαίρει, ἡ πόσις ἡμιόλιον δραχμῆς
[208] ὁ σταθμὸς ἐν ὀξυμέλιτι τετριμμένον·
ξυμμίσγεται δὲ καὶ τοῖσιν ἐλλεβόροισι, καὶ
ἧσσον πνίγει, τὸ τρίτον μέρος τῆς πόσιος.
[209] Τριχώσιος. Ὑποθεὶς τὸ ῥάμμα τῇ βε-
λόνῃ τῇ τὸ κύαρ ἐχούσῃ, κατὰ τὸ ὀξὺ
τῆς ἄνω τάσιος τοῦ βλεφάρου ἐς τὸ κάτω
διακεντήσας, δίες καὶ ἄλλο ὑποκάτω τούτου·
ἀνατείνας δὲ τὰ ῥάμματα, ῥάψον καὶ κατά-
δει, ἕως ἂν ὑποπέσῃ. Κῆν μὲν ἱκανῶς ἔχῃ·
εἰ δὲ μὴ, ἢν ἐλλείπῃ, ὀπίσω ποιέειν τὰ
αὐτά. Καὶ τὰς αἱμοῤῥοΐδας τὸν αὐτὸν τρόπον
διώσεις, τῇ βελόνῃ ὡς παχύτατον εἰρίου οἰσυ-
πηροῦ ῥάμμα, καὶ ὡς μέγιστον ἀποδήσας·
(ἀσφαλεστέρη γὰρ γίνεται ἡ θεραπείη) εἶτα
ἀποπιέσας τῷ σηπτῷ χρέο, καὶ μὴ βρέχε
πρὶν ἀποπέσῃ, καὶ αἰεὶ μίην καταλίμπανε·
καὶ μετὰ ταῦτα ἀναλαβὼν, ἐλλεβορίσαι·
εἶτα γυμναζέσθω, καὶ [210] ἀφιδρούτω,
γυμνασίου δὲ τρῖψις πολλὴ ἀπὸ ὄρθρου·
δρόμου δὲ ἀπεχέσθω, καὶ μέθης, καὶ
τῶν δριμέων ἔξω ὀριγάνου. Ἐμεέτω δὲ δι'
ἑπτὰ ἡμερέων, ἢ τρὶς ἐν τῷ μηνί·
οὕτω γὰρ ἂν ἔχοι ἄριστα τὸ σῶμα. Οἶ-
νον δὲ κιῤῥὸν, αὐστηρὸν, ὑδαρέα τε, καὶ
ὀλίγον πινέτω. Τοῖσι δὲ ἐμπύοισι, σκυλ-
λης καταταμὼν κυκλίσμους, ἑψεῖν ὕδατι,
καὶ ἀποζέσας εὖ μάλα ἀπόχεον, καὶ ἐ-
πιχέας ἄλλο ἕψε, ἕως ἂν ἁπτομένῳ δι-
εφθὸν καὶ μαλθακὸν φανῇ. Εἶτα τρί-
ψας λεῖον, ξύμμισγε κύμινον πεφρυγμέ-
νον, καὶ λευκὰ σήσαμα, καὶ ἀμυγδάλας
νέας, τρίψας ἐν μέλιτι ἐκλεικτὸν δίδου,
καὶ

VARIÆ LECTIONES.

207 Hoc medicamentum notat Galenus infeliciter evenisse, ob tumorem in femore enatum, qui deinde sectus fuit; atque æger interiit.

208 Imp. Samb. & Lind. delent ὁ σταθμὸς, *pondus.*

209 τρίχωσις est ortus pilorum in palpebris enascentium, ac pungentium.

210 Alii διϊδρούτω hoc in loco habent pro ἀφιδρούτω.

καὶ ἐπὶ τούτῳ οἶνον γλυκύν. Ῥοφήματα δὲ, μήκωνος τῆς λευκῆς ὑποτρίψας ὁκόσον λεκίσκιον, ὕδατι διεὶς σηπανίου πλύματι ἀλεύρου, ἑψήσας, μέλι ἐπιχέας, χλιαρὸν ἐπιῤῥοφέων, οὕτω διαγέτω τὴν ἡμέρην· εἶτα ἐς τὰ ἀποβαίνοντα λογιζόμενος, τὸ δεῖπνον δίδου. Δυσεντερίης. Κυάμων καθαρῶν τεταρτημόριον, [211] καὶ ἐρυθροδάνου δυοκαίδεκα κάρφεα λεῖα ξυμμίξαντα, καὶ ἑψήσαντα, λιπαρὰ διδόναι ἐκλείχειν. [212] Ὀφθαλμῶν. Σποδὸς πεπλυμένη, λιπαρῶς πεφυρημένη ὡς στέαρ, μὴ ὑγρὸν, λεῖον τρίψας, ὀμφακίῳ τῷ τῆς πικρῆς ὄμφακος ἀνυγρήνας, ἐν ἡλίῳ τε ἀναξηρήνας, ὑγραίνειν ὡς ἐνάλειπτον· ὁκόταν δὲ ξηρὸν γένηται, λείῳ τετριμμένῳ ξηρῷ ὑπάλειφε τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ παράπασσε τοὺς κανθούς. [213] Ὑγρῶν. Ἐβένου δραχμὴν, χαλκοῦ κεκαυμένου ἐννέα ὀβολοὺς ἐπ' ἀκόνης τρίβων, κρόκου τριώβολον, ταῦτα τρίψας λεῖα, παράχεε οἴνου γλυκέος κοτύλην Ἀττικήν· κἄπειτα ἐς τὸν ἥλιον θεὶς, κατακαλύψας, ὁκόταν συνεψηθῇ, τούτῳ χρέο. [214] Πρὸς τὰς περιωδυνίας. Χαλκίτιδος δραχμὴ, σταφυλῆς ὁκόταν δύο μέρεα ληφθῇ, ἐκπιέσας, σμύρναν καὶ κρόκον τρίψας, ξυμμίξας τὸ γλεῦκος, ἕψησον ἐν τῷ ἡλίῳ, καὶ τούτῳ ὑπάλειφε τοὺς περιωδυνέοντας· ἔστω δὲ ἐν χαλκῷ ἀγγείῳ. Ὑπὸ ὑστερικῶν πνιγομένων γνῶσις· πιέσαι τοῖσι δυσὶ δακτύλοισι, καὶ ἢν αἴσθηται, τὰ ὑστερικά ἐστιν· ἢν δὲ μὴ, σπασμώδεα. Τοῖσιν ὑδρωπιώδεσι. Μηκώνιον, λεκίσκιον Ἀττικὸν στρογγύλον πόσις. Λεπίδος μηλαὶ τρεῖς τῷ πλάτει, καὶ [215] ἀλήτου σηπανίου, κολλήσαντα ταῦτα, λεῖα τρίψας, καταποτὰ ξυστρέψας, δίδου· κάτω ὕδωρ καθαίρει, καὶ κοιλίην ἐκκοπρεῖ. Ἐς ἰσχάδας, ὀποῦ τοῦ τιθυμάλλου ἀπόσταζε ὁκόσον ἑπτάκις ἐς ἑκάστην, εἶτα ἐς καινὸν ἄγγος συνθεὶς ταμιεύεσθαι, δίδου τῷ εἰρημένῳ πρὸ τῶν σιτίων. [216] Τοῖς ὑδρωπικοῖς τὸ μὲν κώνιον τρίβων, ὕδωρ ἐπιχέας, δίδου ἐσθίειν καὶ ἐπιπίνειν· καὶ τὸ μηκώνιον τρίβων; ὕδωρ ἐπιχέων καὶ διηθέων, ἄλευρον φυρῶν, ἴτριον ὀπτῶν, [217] μέλι ἑφθὸν παραχέων, τοῖσιν ὑδρωπικοῖσι τρώγειν δίδου, καὶ ἐπιπίνειν οἶνον γλυκὺν ὑδαρέα, ἢ μελίκρητον ὑδαρές. Τὸ δὲ ἀπὸ τῶν κοπρίων μηκώνιον ξυλλέγων, ταμιεύου καὶ θεράπευε.

& postea vinum bibat dulce. Sorbitiones autem, papaveris albi subtriti parvum acetabulum, aqua loturæ farinæ hornæ maceratum, melleque affuso coctum, tepidum sorbeat; sicque diem transigat: deinde quæ contingunt expendens ratione, cœnam dato. Ad Dysenteriam. Fabarum purarum quadrantem, surculosque rubiæ duodecim tritos commisceto, & coquito, ac pingui addito, delingenda præbeto. Ad Oculos. Spodium lotum, tanquam farinæ massam probe subactum, non liquidum, læviter teras, acerbo uvæ immaturæ & amaræ succo humectatum, & in sole resiccatum, ut illini queat, humectato: quum autem siccum evaserit, læviter tritum, siccum oculis illine, eorumque angulis insperge. Ad eosdem humidos. Ebeni drachmam, æris usti obolos novem in cote terito, croci obolos tres, his læviter tritis, vini dulcis heminam Atticam affundito; deinde Soli exponito, & contegito, atque ubi cocta exaruerint, his utere. Ad vehementes eorum dolores. Chalcitidis drachmam, uvæ expressæ reliquas partes duas, myrrham, crocumque terito, musto admixto, in Sole coquito, & eo vehementer dolentes illinito; sit autem in vase æneo. Earum, quæ ab utero suffocantur, cognitio; digitis duobus comprime, quod si senserit, uteri strangulatio est; si non, convulsio. Ad hydropicos. Meconii seu pepli, acetabulum parvum Atticum rotundum potui dato. Squamæ æris quantum specilla tria lata capiunt, cum farina recenti agglutinentur, hæc læviter trita, in catapotia convolvens dato; deorsum aquam purgant, & ex alvo stercus deturbant. In caricas singulas succi tithymalli guttas septem instilla; deinde in vas novum compositas reconde, ac prædicto ante cibum exhibe. Hydropicis cicutam tritam, aqua affusa, dato edendam, & superbibendum: & meconium seu peplum terito, aqua affusa percolato, & farina subactum in placentam coque, mel coctum affundens, hydropicis edendum exhibe, ac superbibendum (vinum) dulce aquosum, vel dilutam mulsam porrige. Quod autem ab excrementis meconium colligis, asserua, & cura.

ΙΠΠΟ-

Variæ Lectiones.

211 καὶ ἐρυθροῦ δαύκου cod. Basil. Gal. habet.

212 ἄλλο περὶ ὀφθαλμῶν Servin. ex MS. cod.

213 Pro indicatura MS. Servin. habet ὑγρῶν θεραπεία.

214 Servin. pro indicatura legit πρὸς τὴν περιωδυνίην καὶ ῥεύματα. qui postea σταφυλῆς περκαζούσης scribit.

215 Hoc in loco pro ἀλήτου, Galeni exemplaria scribunt ἀλεύρου, quam lectionem adhibuit Charterius. Paulo post ξυστρέψας cum Galeno legimus, quam vocem non habent exemplaria vulgata.

216 Τοῖς ὑδρωπικοῖς τὸ μὲν κώνιον τρίβων, ὕδωρ ἐπιχέας, δίδου ἐσθίειν καὶ ἐπιπίνειν legunt Galeni exemplaria, quæ sententia in vulgatis codd. deest, adscribere tamen perplacuit.

217 μέλι παραχέων, *mel affundens*, vulgati quidam codd. omisso ἑφθὸν, *coctum*, quod sequimur cum Galeno.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΠΕΡΙ ΤΟΠΩΝ ΤΩΝ ΚΑΤ ΑΝΘΡΩΠΟΝ ΒΙΒΛΙΟΝ.

HIPPOCRATIS DE LOCIS IN HOMINE LIBER.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΒΙΒΛΙΩι.

Περὶ τῶν τοῦ σώματος κατὰ γένος μορίων τινά· περὶ τῶν αἰσθήσεων τῶν ἔξωθεν· περὶ τῶν φλεβῶν τὰ πλεῖστα· περὶ τῶν νεύρων, καὶ τῶν ῥαφῶν, καὶ τῶν ἄρθρων, καὶ τῶν ἄλλων μορίων· περὶ τῶν ῥόων, καὶ τῶν πυρετῶν, καὶ τῶν ἑλκῶν, καὶ τῶν ἄλλων νοσημάτων· καὶ περὶ τῆς μεθοδικῆς τῶν βοηθημάτων πλείστων χρείας.

ARGUMENTUM LIBRI.

De corporis partibus in genere quædam; de sensibus exterioribus; de venis plurima; de nervis, suturis, articulis, aliisque partibus; de fluxionibus, febribus, ulceribus, aliisque morbis; ac de methodico auxiliorum plurimorum usu.

Basil. Lat. II, 1. pag. 88. — Foesius Sect. IV. 78. 407. — Basil. Græc 343. pag. 63.

SECTIO I.

CAPUT I.

Corporis, circuli, ac morborum principium ac finis; morbis aridiora corpora magis obnoxia, minus humidiora; proprium partis alicujus affectum, affectus per consensum, & secundarios excitare; interseptum humorem fluxionum & morborum causam esse; a primogenito morbo curationis principium ducendum; partium cognatio, consensio, communicatio; partis unius affectu, universum corpus affici.

Rincipium corporis mihi quidem nullum esse videtur, sed partes omnes peræque principium, omnesque finis. 1
Descripto namque circulo, prin- 2

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Ἡ τοῦ σώματος, καὶ κύκλου, καὶ νοσημάτων ἀρχὴ καὶ τελευτή· τὰ ξηρότερα σώματα τὰς νόσους λάζεσθαι καὶ πονεῖν μᾶλλον, τὰ ὑγρὰ ἧσσον· τὸ ἴδιον τινος μορίου νοσήματα κατὰ συμπάθειαν νοσήματά τε καὶ τὰ δευτέρια ποιεῖν· τὴν ὑγρότητα ἀποφρασσομένην τῶν ῥευμάτων καὶ τῶν νοσημάτων αἰτίαν εἶναι· ἀπὸ τῆς πρωτογόνου νόσου ἀρκτέον τὴν θεραπείαν· ἡ τῶν μορίων συγγένεια, καὶ συμπάθεια, καὶ κοινωνία· τῇ τοῦ ἑνὸς μορίου διαθέσει τὸ ἅπαν σῶμα διακεῖσθαι.

ΜΟΙ " δοκέει ἀρχὴ μὲν οὖν οὐδεμία εἶναι τοῦ σώματος, ἀλλὰ ' πάντα ὁμοίως ἀρχὴ, καὶ πάντα τελευτή. " [1] Κύκλου γὰρ γραφέντος, ἀρχὴ οὐχ

Variæ Lectiones.

Cum multa ex hoc libro citentur a Cornelio Celso, Cæl. Aurel. Ruffo Ephesio; atque ab ipso Gal. & Erotiano in explicatione vocum Hippocr. eum si non genuinum, saltim Hipp. doctrina dignum antiquitus esse judicatum facile colligitur. Quinimo Ruffus Ephes. Libr. I. part. altera. cap. I. pag. 111. Hippocr. vere illius auctorem facere videtur, eum appellans divinissimum *auctorem. Compendium est hic liber totius medicinæ: physiologiam enim continet partium corporis humani, earumque affectiones describit breviter, tum naturales & non naturales; unde inscriptionem meruit* περὶ τόπων τῶν κατ' ἄνθρωπον.

1 Similis locus habetur Libr. περὶ ὀστέων φύσιος, hisce verbis: κύκλου γὰρ γεγενημένου ἀρχὴ οὐχ εὑρέθη. Postea pro νούσους λάζεσθαι, quædam exemplaria legunt νούσοις, *morbis*, scilicet obnoxium; hancque lectionem probat Lindenus præeunte Foesio.

οὐχ εὑρέθη· [2] καὶ τῶν νουσημάτων ἐπὶ παντὸς ὁμοίως τοῦ σώματος. Τὸ μὲν ξηρότερον, πεφυκὸς νούσους λάζεσθαι, καὶ μᾶλλον πονέειν· τὸ δὲ ὑγρὸν, ἧσσον. Τὸ μὲν γὰρ ἐν τῷ ξηρῷ νούσημα πήγνυταί τε καὶ οὐ διαπαύει· τὸ δ᾽ ἐν τῷ ὑγρῷ, διαῤῥεῖ, καὶ τοῦ σώματος ἄλλοτ᾽ ἄλλο μάλιστα ἔχει, καὶ αἰεὶ μεταλλάσσον, ἀνάπαυσιν ποιέει, καὶ θᾶσσον παύεται, ὥστε οὐ πεπηγός. Τοῦ δὲ σώματος τὰ μέλεα ἕκαστα τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ, ὁκόταν ἔνθα ἢ ἔνθα ὁρμήσῃ, νοῦσον παραυτίκα ποιέει· ἡ κοιλίη τῇ κεφαλῇ, καὶ ἡ κεφαλὴ τῇσί τε σαρξὶ καὶ τῇ κοιλίῃ· καὶ τἄλλα πάντα οὕτω κατὰ λόγον, ὥσπερ ἡ κοιλίη τῇ κεφαλῇ, καὶ ἡ κεφαλὴ τῇσί τε σαρξὶ καὶ τῇ κοιλίῃ. Ἡ γὰρ κοιλίη ὁκόταν ὑπεκχώρησιν μὴ ποιέῃ τὴν μετρίην, [3] καὶ ἐσίῃ (τὸ σιτίον) ἐς αὐτὴν, ἄρδει τῇ ὑγρότητι τὸ σῶμα τῇ ἀπὸ τῶν σιτίων τῶν προσφερομένων· αὐτὴ δὲ ἡ ὑγρότης ἀπὸ τῆς κοιλίης [4] ἀποφρασσομένη, ἐς τὴν κεφαλὴν ὡδοιπόρησεν ἀθρόη· καὶ ἐς τὴν κεφαλὴν ἐπὴν ἀφίκηται, οὐ χωρευμένη ὑπὸ τῶν τευχέων τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ, ῥεῖ ᾗ ἂν τύχῃ, καὶ πέριξ τῆς κεφαλῆς, καὶ ἐς τὸν ἐγκέφαλον διὰ λεπτοῦ τοῦ ὀστέου, καὶ ἡ μὲν ἐν τῷ ὀστέῳ ἐνδέδυκεν, ἡ δὲ περὶ τὸν ἐγκέφαλον διὰ λεπτοῦ τοῦ ὀστέου. Καὶ ἢν μὲν ἐς τὴν κοιλίην πάλιν ἀφίκηται, [5] τῇ κοιλίῃ νοῦσον ἐποίησεν· ἢν δ᾽ ἄλλῃ πῃ τύχῃ, ἄλλῃ νοῦσον ποιέει. Καὶ τἄλλα οὕτως, ὥσπερ τοῦτο, τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ νοῦσον ποιέει. Καὶ κάλλιστον οὕτως, εὐτρεπίζειν τὰ νοσεύμενα, διὰ τῶν τὰς νούσους ποιεύντων. Οὕτω γὰρ ἂν κάλλιστα τὴν ἀρχὴν τοῦ νοσευμένου τὶς ἰῷτο. Τὸ δὲ σῶμα αὐτὸ ἑωυτῷ τωὐτόν ἐστι, καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν σύγκειται· [6] ὁμοίως δὲ οὐκ ἔχοντος καὶ τὰ σμικρὰ αὐτοῦ, καὶ τὰ μεγάλα, καὶ τὰ κάτω καὶ τὰ ἄνω· καὶ εἴτις βούλεται τοῦ σώματος ἀπολαβὼν μέρος κακῶς ποιέειν τὸ σμικρότατον, πᾶν τὸ σῶμα αἰσθήσεται τὴν πεῖσιν, ὁποίη ἄν τις ᾖ, διὰ τόδε, ὅτι τοῦ σώματος τὸ σμικρότατον πάντα ἔχει, ὅσαπερ καὶ τὸ μέγιστον. Τοῦτο δ᾽ ὁποῖον ἄν τι πάθῃ τὸ σμικρότατον, ἐπαναφέρει πρὸς τὴν [7] ὁμοεθνίην, ἕκαστον πρὸς τὴν ἑωϋτοῦ, ἤν τε κακὸν, ἤν τε ἀγαθὸν ᾖ· καὶ διὰ ταῦτα καὶ ἀλγέει, καὶ ἥδεται ὑπὸ ἔθνεος τοῦ σμικροτάτου τὸ σῶμα, ὅτι ἐν τῷ σμικροτάτῳ πάντ᾽ ἔνι τὰ μέρεα, καὶ ταῦτα ἐπαναφέρουσιν ἐς τὰ σφῶν αὐτῶν ἕκαστα, καὶ διαγγέλλουσι, πάντα.

cipium non invenitur: eademque ratio morborum in toto corpore. Quod enim ſiccius eſt, morbos ſuſcipere, magisque laborare conſuevit; humidum vero, minus. Morbus enim qui in ſicco eſt, figitur, neque ceſſat; qui vero in humido, diffluit, & alias aliam præcipue corporis partem occupat, & ſemper commutando quietem facit, celeriusque ſedatur, quod non fixus ſit. Unaquæque vero corporis pars altera alteri, quum hinc vel illinc proruperit, ſtatim morbum facit; venter capiti, & caput carnibus, ac ventri; & reliquæ omnes eadem ratione, quemadmodum venter capiti, & caput carnibus ac ventri. Quum enim venter moderatam dejectionem non fecerit, & in eum (cibus) immittatur, aſſumptorum ciborum humore corpus irrigat; ipſe vero humor a ventre interſeptus, confertim ad caput viam molitur: quumque ad caput pervenerit, a capitis vaſis haud exceptus, fluit quocunque fors tulerit, & in capitis ambitum, & in cerebrum per os tenue, & partim quidem os ſubit, partim vero circum cerebrum per os tenue fertur. Quod ſi ad ventrem rurſus quidem ſe contulerit, ventri morbum inducit; ſi vero in aliam quampiam partem decubuerit, ei ipſi morbum facit. Ita etiam reliquæ partes ut hæc, altera alteri morbum inducit. Atque ſic optimum fuerit ægrotantium partium per eas, quæ morbos faciunt, curationem ſuſcipere. Sic enim quam optime quis ægrotantis principio medebitur. Corpus autem ipſum ſibi ipſi idem eſt, & ex eisdem conſtat;
3 etſi vero non eodem modo ſe habent ejus partes parvæ & magnæ, itemque inferiores & ſuperiores; ſiquis tamen interceptam corporis partem minimam male afficere velit, eam affectionem, qualiscunque tandem fuerit, totum corpus ſentiet, propterea quod minima corporis pars eadem habet omnia, quæcunque & maxima. Eaque minima pars quicquid tandem
4 pertulerit, ad cognatas refert, unaquæque ad ſuam, ſive bonum, ſive malum id fuerit; ac propterea corpus ob minimæ partis cognationem tum dolet, tum oblectatur, quod in minima partes omnes inſint, eæque ad ea, quæ ſui ſunt generis, ſingula transferunt, & omnia denunciant.

Variæ Lectiones.

2 Vulgati codd. καὶ τῶν νουσημάτων legunt. Linden. vero vulg. lect. immutavit, & ſic habet: καὶ τῶν μελέων ἐπὶ παντὸς ὁμοίως τοῦ σώματος, *ſimiliter etiam membrorum in toto corpore*, quæ lectio Foeſio probatur in verſione, & quamvis ratione non deſtituatur, tamen vulgatam prætulimus ope Codd. deſtituti. Ibid. pro ἐπὶ quidam legunt ἀπό.

3 καὶ ἐσίῃ τὸ σιτίον ἐς αὐτὴν Imp. Corn. codex, quam lectionem ſecuti ſunt Interpretes additis τὸ σιτίον, quæ lectio probatur.

4 ἐμφρασσομένη Imp. Corn. cod. pro ἀποφρασσομένη.

5 τῇ κοιλίῃ νοῦσον ἐμποιέει Lind. legit, ubi ἐμποιέει pro ἐποίησεν ponitur.

6 Sic legunt omnia exempl. Cornarius tamen legiſſe videtur ὁμοίως δὲ ἔχοντος, omiſſo οὐκ, & cum ſequentibus connectit. Linden. vulgatam quidem retinet lectionem, ſed pro ἔχοντος legit ἐχόντων.

7 Ὁμοεθνίη dicitur gentilitas, *cognatio* & partium corporis inter ſe *conſenſio*, qua altera alteri affectum communicat, & quadam inter ſe mutua conſenſione conſpirat. Cæterum ὁμοεθνίη ex Scholio cod. Reg. explicatur ἡ τοῦ σώματος συμμετρία καὶ ὁμοτονία.

CAPUT II.

De auditu, odoratu, ac visu; eorumque organis, ac venis; de tribus oculorum membranis; & cerebri duabus; de venarum a capite distributione, & communicatione; de venæ cavæ distributione. Unde infæcunditas, visionis extinctio, læsio, turbatio, sanguinis mictus.

At vero corporis natura principium sermonis in arte Medica. Primum qua parte audimus, perforatum est. Vacua namque in aurium circuitu nil aliud, præter strepitum & clamorem, inaudiunt; quidquid vero per membranam ad cerebrum pervenerit, id aperte hac parte auditur; ac unicum foramen per membranam cerebrum circumvolventem est. In naribus quidem foramen nullum, sed laxum quiddam inest, velut spongia; eamque ob causam per longius intervallum audit, quam olfacit. Longe enim ab olfactu odor dispergitur: ad oculos etiam venulæ tenues ad visionem ex cerebro per ambientem membranam feruntur. Hæ autem venulæ humore purissimo de cerebro affluente visionem alunt, qui etiam in oculis apparet. Eædem venæ quoque ubi resiccatæ fuerint, visionem extinguunt. Membranæ vero tres sunt oculos ipsos custodientes, superna quidem, crassior; media vero, tenuior; & tertia tenuis, quæ humorem conservat. Ex his superior quidem & crassissima, si læsa fuerit, morbum facit; media vero, ipsa etiam periculi plena est, & ubi rupta fuerit, foras veluti vesica prominet. Tertia tenuissima, omnino periculosa, quæ humorem conservat. Cerebri autem membranæ duæ sunt, altera superna quidem crassior, altera, quæ cerebrum contingit, tenuis, non amplius eadem, ubi vulnerata fuerit. Venæ autem ad verticem quidem per carnem permeant ossi proximæ. Ex vertice vero, duæ quidem recta per carnem feruntur, qua parte

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τῆς ἀκοῆς, ϗ ὀσφρήσεως, ϗ ὄψεως· ϗ τῶν αὐτῶν ὀργάνων, ϗ φλεβῶν· περὶ τῶν τριῶν ὀφθαλμῶν μηνίγγων· ϗ δυοῖν τῆς κεφαλῆς· περὶ τῆς τῶν φλεβῶν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς διαδόσεώς τε ϗ κοινωνίας· περὶ κοίλης φλεβὸς διαδόσεως· ὅθεν ἀκαρπία, ἡ τῆς ὄψεως ἀπόσβεσις, ϗ βλάβη, ϗ τάραξις, ϗ τοῦ αἵματος οὔρησις.

5 Φύσις " δὲ τοῦ σώματος, [8] ἀρχὴ τοῦ ἐν
ἰητρικῇ λόγου. Πρῶτον διατέτρηται
ᾗ ἐσακούομεν. Τὰ μὲν γὰρ περὶ τὰ ὦτα
πέριξ κενεὰ, οὐκ εἰσακούει ἄλλο ἢ ψόφον
καὶ ἰαχήν· ὅ, τι δ' ἂν διὰ τῆς μήνιγγος ἐς
6 τὸν ἐγκέφαλον ἐσέλθῃ, " τοῦτο διαφραδέως ἀκούεται ταύτῃ· καὶ μόνη τρῆσις
διὰ τῆς μήνιγγός ἐστι τῆς περὶ τὸν ἐγκέφαλον περιτεταμένης. Κατὰ δὲ τὰς ῥῖνας
7 τρῆμα μὲν οὐκ ἔνεστιν, " [9] σομφὸν δὲ,
οἷον σπογγιά· καὶ διὰ τοῦτο διὰ πλέονος
ἀκούει ἢ ὀσφραίνεται· κατὰ πολὺ γὰρ
σκίδναται ἡ ὀδμὴ τῆς ὀσφρήσιος· καὶ ἐς
τοὺς ὀφθαλμοὺς φλέβια ' λεπτὰ ἐς τὴν
ὄψιν ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου διὰ τῆς μήνιγγος
τῆς περιεχούσης φέρονται. Ταῦτα δὲ τὰ
φλέβια τὴν ὄψιν τρέφουσι τῷ ὑγρῷ τῷ καθαρωτάτῳ τῷ ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου, [10] ὃ
καὶ ἐμφαίνεται ἐν τοῖσιν ὀφθαλμοῖσι. Ταῦτα δὲ τὰ φλέβια καὶ ἀποσβεννύασι τὰς ὄψεις,
ὅταν ξηρανθῶσι. Μήνιγγες δὲ τρεῖς εἰσιν αἱ
τοὺς ὀφθαλμοὺς φυλάσσουσαι· ἡ μὲν ἐπάνω, παχυτέρη· ἡ δὲ διὰ μέσου, λεπτοτέρη· ἡ δὲ τρίτη, λεπτὴ, ἡ τὸ ὑγρὸν φυλάσσουσα. Τούτων ἡ μὲν ἐπάνω καὶ παχυ-
8 τάτη, νοῦσος, ' ἣν " [11] κωφωθῇ· ἡ δὲ διὰ
μέσου ἐπικίνδυνος [12] καὶ αὕτη, καὶ ὅταν
ῥαγῇ, ἐξίσχει οἷον κύστις. Ἡ δὲ τρίτη ἡ λεπτοτάτη, πάνμπαν ἐπικίνδυνος, ἡ τὸ ὑγρὸν φυλάσσουσα. Μήνιγγες δὲ δύο εἰσὶ τοῦ ἐγκεφάλου, ἡ μὲν ἐπάνω παχυτέρη, [13] ἡ δὲ λεπτὴ τοῦ ἐγκεφάλου ἁπτομένη, οὐκέτι ἡ αὐτὴ, ἐπὴν τρωθῇ. Φλέβες δὲ περαίνουσι μὲν ἐς τὴν κορυφὴν διὰ τῆς σαρκὸς, [14] ἔχουσαι πρὸς τὸ ὀστέον. Φέρονται δὲ διὰ τῆς σαρκὸς, δύο μὲν ἐκ τῆς κορυφῆς κατ' ἰθὺ, ᾗ αἱ ὀφρύες

Variæ Lectiones.

8 Hæc verba ex Hippocrate transferuntur in Libr. Quod optimus medic. & in Libr. qui medicus inscribitur. Ubi τοῦ κατ' ἰατρικὴν λόγου παντὸς legitur. Lindenus vero totum hunc locum ita adducit: ἀρχὴ τοῦ ἐν ἰητρικῇ λόγου· ϗ πρῶτον μὲν τὸ σῶμα διατετρηται, ᾗ ἐσακούομεν. Ibid. διαφραδὲς legit Erot. ex hoc loco, quod σαφὲς *manifestum* exposuit, pro διαφραδέως. Hesych. vero φραδῶς, φρασικῶς, φανερῶς, *diserte*, & *aperte* exponit.

9 σομφόν. Hunc locum indicare videtur Erot. cum τὸ χαῦνον *laxum* exponit. Præterea *obscurum* Libr. II. de Morb. etiam significat, vel colorem *fuscum* & *obscurum*, ut scribit Gaza apud Theophr.

10 ὃ ϗ ἐμφαίνεται Imp. Corn. codex omisso ἐς ante ϗ, quam lectionem probamus cum Calvo.

11 Sic omnes codices. Erot. vero κωφωθῇ ex hoc loco legisse videtur, cum ἐβλάβη παρεμποδίσθη *læsa* est, *impedita* est, exponit. Cornar. autem, *si mutila fuerit*, dixit.

12 ϗ αὕτη legimus cum Imp. Corn. quam lectionem probant Interpretes, in editis cod. ϗ desideratur.

13 Sic omnes codd. Ald. vero ἡ λεπτὴ οὐκέτι ἡ αὐτὴ, ἐπὴν τρωθῇ, mendose tamen.

14 ἔρχονται Imp. Corn. codex, pro ἔχουσαι.

ὀφρύες συγκλείονται, καὶ τελευτῶσιν ἐς τοὺς κανθοὺς ʹ τῶν ὀφθαλμῶν. Μία δὲ ἀπὸ τῆς κορυφῆς ἐς τὴν ῥῖνα φέρεται, ϗ σχίζεται ἐς τὸν χόνδρον τῆς ῥινὸς ἑκάτερον. ʺΑλλαι δύο φλέβες παρὰ τοὺς κροτάφους φέρονται, ἐν μέσῳ τῶν κροτάφων ϗ τῶν ὤτων, αἳ πιέζουσι τὰς ὄψεις ϗ σφύζουσιν ἀεί. Μόναι γὰρ αὗται οὐκ ἄρδουσι τῶν φλεβῶν, ἀλλ' ἀποτρέπεται ἐξ αὐτῶν τὸ αἷμα. Τὸ δ' ἀποτρεπόμενον ʺ ἀποσυμβουλεύει τῷ ἐπιῤῥέοντι· ϗ τὸ μὲν ἀποτρεπόμενον βουλόμενον [15] ἄνω χωρέειν· τὸ δ' ἄνωθεν ἐπιῤῥέον βουλόμενον κάτω χωρέειν· ἐνταῦθα ʹὠθεύμενά τε ϗ ἀναχεόμενα πρὸς ἄλληλα, ϗ κυκλούμενα, σφυγμὸν παρέχουσιν τοῖσι φλεβίοισιν. Ἡ δὲ ὄψις τῷ ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου ὑγρῷ τρέφεται· ὅταν δέ τι τοῦ ἀπὸ τῶν φλεβῶν λάβῃ, τῇ ῥύσει ταράσσεται, [16] ϗ οὐκ ἐμφαίνεται ἐς αὐτὸ, ϗ προκινέεσθαι δοκέει ἐν αὐτῷ, τοτὲ μὲν οἷον εἴδωλον ὀρνίθων, τοτὲ δὲ οἷον φακοὶ μέλανες· ʺ καὶ τἄλλα οὐδὲν ἀτρεκέως κατ' ἀληθείην δύναται ὁρᾷν. ʺΑλλαι δύο φλέβες ἐν μέσῳ τῶν τε ὤτων ϗ τῶν ἄλλων φλεβῶν, αἳ φέρονται ἐς τὰ ὦτα, ϗ πιέζουσι τὰ ὦτα. ʹʺΑλλαι δύο φλέβες ἐκ τῆς συγκλείσεως τοῦ ὀστέου ἐς τὰς ἀκοὰς φέρονται. Αἱ δὲ κάτω τοῦ σώματος τετραμμέναι, δύο μὲν φλέβες παρὰ τοὺς τένοντας τοῦ τραχήλου, [17] φέρονται καὶ παρὰ τοὺς σπονδύλους, καὶ τελευτῶσιν ἐς τοὺς νεφρούς· αὗται δὲ καὶ ἐς τοὺς ὄρχιας περαίνουσιν, ϗ ὅταν αὗται πονέσωσιν, [18] αἷμα οὐρέει ἄνθρωπος. ʺΑλλαι δύο φλέβες ἀπὸ τῆς κορυφῆς φέρονται ἐς τοὺς ὤμους, ϗ δὴ ϗ ὠμιαῖαι καλέονται. ʺΑλλαι δύο φλέβες ἀπὸ τῆς κορυφῆς παρὰ τὰ ὦτα ἐν τοῖς ἔμπροσθεν τοῦ τραχήλου, ʹἑκατέρωθεν ἐς τὴν κοίλην φλέβα καλεομένην φέρονται. Ἡ δὲ κοίλη φλὲψ περαίνεται μὲν ὡς ὁ οἰσοφάγος, πέφυκε δὲ μεταξὺ τοῦ τε βρόγχου, ϗ τοῦ οἰσοφάγου· φέρεται δὲ διὰ τῶν φρενῶν, ϗ διὰ τῆς καρδίης, ϗ μεταξὺ τῶν φρενῶν· ϗ σχίζεται ἐς τοὺς βουβῶνας, ϗ ἐς τοὺς μηροὺς ἐντὸς, ʺ ϗ τὰς διασφαγὰς ἐν τοῖσι μηροῖσι ποιέεται, ϗ ἐς τὰς κνήμας φέρεται [19] ἐντὸς παρὰ τὰ σφυρά. Αὗται ϗ ἄκαρπον ποιέουσι τὸν ἄνθρωπον, ὅταν ἀποτμηθῶσιν, αἳ ϗ ἐς τοὺς μεγάλους δακτύλους τελευτῶσιν. ʹἘκ δὲ τῆς κοίλης φλεβὸς ἀποπέφυκεν ἐς τὴν χεῖρα τὴν ἀριστερήν· φέρεται δ' ὑποκάτω τοῦ σπληνὸς ἐς τὴν λαπάρην τὴν ἀριστερὴν, ὅθεν ὁ σπλὴν ἀποπέφυκεν διὰ τοῦ ἐπιπλόου, ϗ τὴν ἀποτελεύτησιν ἴσχει ʺ ἐς τὸν κίθαρον. Ἀποπέφυκε δὲ κατὰ τὰς φρένας, ϗ ξυμβάλλει τῇ ὠμιαίῃ ʺ [20] κάτω τοῦ ἄρθρου τοῦ ἀγκῶνος, ϗ τοῦ σπληνὸς τέμνεται αὕτη. Καὶ ἄλλη ἐς τὴν δεξιὴν, τὸν αὐτὸν τρόπον ἀποπέφυκεν [21] ʺ ἀπὸ τῆς κοίλης.

supercilia clauduntur, & ad oculorum angulos desinunt. Una autem de vertice ad nares fertur, & in utramque narium cartilaginem scinditur. Aliæ duæ venæ juxta tempora feruntur, inter tempora & aures, quæ oculos premunt, semperque pulsant. Ex venis enim hæ solæ minime irrigant, sed abducitur ab ipsis sanguis. Qui
9 vero avertitur, alteri influenti motum habet contrarium; & qui quidem avertitur, quum ascendere cupit; qui autem superne affluit, quum deorsum vult procedere: hîc autem mutuo impulsu ac diffusione, & circumvolutione, venulis pulsum præbent. At visio ex cerebro humore nutritur; quum autem quid humoris a venis acceperit, fluxione turbatur, neque in eo apparent (species,) sed obversari ipsi videntur interdum quidem velut avicularum ima-
10 gines, interdum vero ut lentes nigræ; nihilque de cætero exacte re vera cernere potest. Aliæ duæ venæ per medium aurium & reliquarum venarum, ad aures tendunt, iisque incumbunt. Aliæ duæ venæ ex ossis conjunctione, ad aures feruntur. Ex his autem, quæ ad inferiora corporis descendunt, duæ quidem venæ juxta cervicis tendines, & juxta vertebras feruntur, ac in renes desinunt, eædemque etiam ad testes permeant; quumque hæ male affectæ fuerint, homo sanguinem mejit. Aliæ duæ venæ a vertice ad humeros feruntur, & eæ sane humerales vocantur. Aliæ duæ venæ a vertice juxta aures, per anteriorem cervicis partem, utrinque in cavam appellatam venam feruntur. At vena cava, velut gula quidem producitur; mediaque inter guttur & gulam genita, per septum transversum fertur, & per cor, & inter septum; ad inguina autem & femora
11 intro scinditur, & divaricationes in cruribus facit, & in tibias intus ad malleolos fertur. Eæ quum sectæ fuerint, hominem infœcundum reddunt, quæ & in magnos digitos desinunt. Ex vena autem cava (propago) in manum sinistram deducitur; & subter lienem fertur, ad sinistri lateris inanitatem; unde lien per omentum emergit, & in thoracem desi-
12 nit. Exoritur autem juxta septum transversum, & cum humerali committitur
13 infra cubiti articulum, ipsaque lienis gratia secatur. Alia etiam ad dextram
14 manum eodem modo a cava propagatur. Omnes

VARIÆ LECTIONES.

15 ἄνω χωρέειν pro ἀποχωρέειν legimus ex Servino, cui κάτω χωρέειν opponitur.
16 καὶ οὐκ ἐμφαίνεται αὐτὸ Imp. Corn. codex omisso ἐς.
17 Sic ex Imp. Corn. cod. legimus, pro vulgatis φέρονται δὲ καὶ παρὰ τοὺς σπονδύλους.
18 Pro αἷμα Mercurial. in marg. notat ex MS. cod. Vat. ἀινὰ legi, ita ut sententia hæc non sit de *mictu cruento* intelligenda; sed potius de *frequentiori lotio*.
19 ἐν τοῖς pro ἐντός, quædam habent exempl.
20 Constans hæc est omnium exemplarium lectio; Calvus vero legit: *humeralique vena occurrit, sub ventriculo, & liene scinditur*; contra tamen omnium exemplarium fidem.
21 Sic Imp. Corn. cod. quam lectionem sequimur cum Interpretibus, prius legebatur ἀπὸ τῆς κοιλίης, facili lapsu.

Omnes autem venæ communicant, & inter se mutuo confluunt. Aliæ siquidem sibi invicem committuntur; aliæ vero per venulas, quæ a venis distenduntur, & carnes nutriunt, ea parte inter se confluunt.

CAPUT III.

De nervorum natura, alimento, substantia, situ, colore, robore, morbis; de pluribus capitis suturis; de ossibus universi corporis ac partium; de ossium omnium articulis, articulorum affectibus, doloribus, muco, claudicatione; ac quot ossa, tot articulos, esse.

QUicumque autem a venis morbus oritur, is levior est, quam qui a nervis. Diffluit enim una cum humore in venis contento, neque quiescit; venisque natura in humore & carnibus est. Nervi vero cum sicci sunt, tum cavitates non habent, & ossi adhærescunt, maximamque partem ab osse nutriuntur; nutriuntur vero & a carnibus, coloremque & robur inter os & carnem medium natura sortiti sunt; & humidiores quidem sunt ac carnosiores quam ossa; licciores vero & magis ossei quam carnes. Quicumque autem morbus eos invaserit, eodem in loco firmatur & consistit, ac educere perarduum est. Præcipue vero ipsos invadunt distensiones, aliique morbi, a quibus tremor corpus prehendit, quique ipsi tremorem inducunt. Nervi autem articulos premunt, per totum corpus extenti; robusti autem maxime & semper crassissimi sunt in illis corporis partibus, in quibus paucissimæ carnes sunt; totumque quidem corpus nervis plenum est. At circa faciem & caput non sunt nervi; sed fibræ nervis consimiles, inter os & carnem, tenuiores & solidiores; item nervi quidam cavi. Capita suturas habent, alia tres, alia quatuor. Quæ quidem quatuor habent, his sunt utrinque juxta aures, altera sutura anteriore, altera posteriore capitis parte; sic quidem se habet (caput,) quod quatuor habet: quod vero tres, ad aures utrinque, & anteriore parte; at ut in eo quod quatuor habet, hac parte (posteriore) nulla sutura enascitur. Qui plures suturas habent, hi capite salubriores degunt.

Κοινωνέουσι δὲ πᾶσαι αἱ Φλέβες, ϗ διαῤῥέουσιν ἐς ἑωϋτάς. Αἱ μὲν γὰρ σφίσιν ἑωϋταῖς ξυμβάλλουσιν· αἱ δὲ διὰ τῶν Φλεβίων τῶν διατεταμένων ἀπὸ τῶν Φλεβῶν, αἳ τρέφουσι τὰς σάρκας, ταύτῃ διαῤῥέουσι πρὸς ἑωϋτάς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ τῆς τῶν νεύρων Φύσεως, ϗ τροφῆς, ϗ οὐσίας, ϗ θέσεως, ϗ χροάς, ϗ ἰσχύος, ϗ τῶν νοσημάτων· περὶ πλεόνων τῆς κεφαλῆς ῥαφῶν· περὶ ὀστῶν παντὸς τοῦ σώματος ϗ τῶν μορίων· περὶ τῶν ὀστῶν ἁπάντων ἄρθρων, ἄρθρων παθημάτων, ϗ ὀδυνῶν, ϗ τῆς μύξης, ϗ χωλότητος· ϗ ὅσα ὀστᾶ, τοσαῦτα ϗ ἄρθρα εἶναι.

ΚΑὶ ἀπὸ τῶν Φλεβῶν ὅ, τι ἂν νούσημα γένηται, [22] ῥᾷόν ἐστιν, ἢ ἀπὸ τῶν νεύρων. Διαῤῥεῖ γὰρ σὺν τῷ ὑγρῷ τῷ ἐνεόντι ἐν τῇσι Φλεψὶ, καὶ οὐκ ἀτρεμίζει. Καὶ ἡ Φύσις τῇσι Φλεψὶν ἐν ὑγρῷ ἐστιν ἐν τῇσι σαρξί· τὰ δὲ νεῦρα ξηρά τέ ἐστι καὶ ἀκοίλια, καὶ πρὸς τῷ ὀστέῳ πεφύκασιν· καὶ τρέφονται δὲ τὸ πλεῖστον ἀπὸ τοῦ ὀστέου· τρέφονται δὲ καὶ ἀπὸ τῆς σαρκὸς, καὶ τὴν χροιὴν καὶ τὴν ἰσχὺν μεταξὺ τοῦ ὀστέου καὶ τῆς σαρκὸς πεφύκασιν· καὶ ὑγρότερα μέν εἰσι τοῦ ὀστέου καὶ σαρκοειδέστερα, ξηρότερα δ' εἰσὶν ἢ αἱ σάρκες καὶ ὀστοειδέστερα. Νούσημα δ' ὅ, τι ἂν ἐς αὐτὰ ἔλθῃ, ῥώννυταί τε καὶ ἀτρεμίζει ἐν τῷ αὐτῷ, καὶ χαλεπόν ἐστιν ἐξάγειν. Μάλιστα δ' ἐσέρχονται τέτανοί τε, καὶ ἄλλα, ἀφ' ὧν τρόμος τὸ σῶμα λαμβάνει, καὶ τρέμειν ποιέει. Τὰ δὲ νεῦρα πιέζουσι τὰ ἄρθρα, παρατεταμένα τέ ἐστι παρ' ὅλον τὸ σῶμα· ἰσχύουσι δὲ μάλιστα ἐν ἐκείνοισι τοῦ σώματος, καὶ αἰεὶ παχύτατά ἐστιν, ἐν οἷσι τοῦ σώματος αἱ σάρκες ἐλάχισταί εἰσι· καὶ τὸ μὲν σῶμα πᾶν ἔμπλεον νεύρων. Περὶ δὲ τὸ πρόσωπον καὶ τὴν κεφαλὴν, οὐκ ἔστι νεῦρα· ἀλλὰ ἶνες παρόμοιαι νεύροις, μεταξὺ τοῦ τε ὀστέου καὶ τῆς σαρκὸς, λεπτότεραι καὶ στερεώτεραι, " [23] αἱ δὲ νευροκοίλιοι. Αἱ κεφαλαὶ ῥαφὰς ἔχουσιν, αἱ μὲν, τρεῖς· αἱ δὲ, τέσσαρας. Αἱ μὲν τέσσαρας ἔχουσαι, κατὰ τὰ ὦτα ἑκατέρωθεν, ῥαφὴ ἄλλη ἔμπροσθεν, ἄλλη ἐξόπισθεν τῆς κεφαλῆς· οὕτω μὲν ἡ τὰς τέσσαρας ἔχουσα· ἡ δὲ τὰς τρεῖς, κατὰ τὰ ὦτα ἑκατέρωθεν, καὶ ἔμπροσθεν, ὥσπερ δὲ ἡ τὰς τέσσαρας ἔχουσα, οὐ διαπέφυκεν οὐδὲ ταύτῃ ῥαφή. Ὑγιεινότεροι δ' εἰσὶ τὴν κεφαλὴν, οἱ τὰς πλέονας ῥαφὰς ἔχοντες. " [24] Ἐν

VARIÆ LECTIONES.

22 ῥᾷον pro ῥᾴων vulgato legimus ex Æmil. Port.

23 αἱ δὲ νευροκοίλιοι omittunt interpretes quidam. Veluti Calvus, & Cornar. cum tamen in omnibus codd. legatur.

" [24] Ἐν τῇσιν ὀφρύσι διῆλθεν τὸ ὀςέον, 16
καὶ ἡ σύγκλεισις τῶν γενύων, ἔν τε τῷ
γενείῳ μέσῳ, καὶ ἄνω πρὸς τῇ κεφαλῇ.
Σπονδύλους οἱ μὲν πλέονας, οἱ δὲ ἐλάσσο-
νας ἔχουσιν. [25] Καὶ οἱ μὲν ἐλάσσο- 17
νας ἔχοντες, δυοῖν δεόντοιν εἴκοσίν εἰσιν,
[26] ὧν οἱ μὲν ἄνω πρὸς τῇ κεφαλῇ, οἱ δὲ
κάτω πρὸς τῇ ἕδρῃ. Πλευραὶ ἑπτὰ, τὰ
μὲν ὄπισθεν τοῦ σώματος πρὸς τοὺς σπον-
δύλους, τὰ δ' ἔμπροσθεν ἐν τῷ ςέρνῳ, πρὸς
ἑωϋτάς. Κλεῖδες ἄρθρα ἔχουσιν, τὰ μὲν
ἐν μέσῳ τοῦ ςέρνου κατὰ τὸν βρόγχον,
κατὰ ταῦτα ἤρθρωνται· τὰ δὲ πρὸς τοὺς
ὤμους κεκλιμένα " πρὸς τὰς πλάτας, 18
[27] ἃ ἐπὶ τοῖς ὤμοις ἀεὶ πεφύκασιν. Αἱ δὲ
πλάται πρὸς τὰ γυῖα ἤρθρωνται, " [28] ἐπι- 19
βάλλουσαι ἐπὶ τὸ ὀςέον τὸ ἐν τῷ γυίῳ.
Παρὰ δὲ τὸ ὀςέον " [29] περόναι δύο πα- 20
ρήκουσιν, ἡ μὲν, ἔνδοθεν, ἡ δὲ, ἐκτός· καὶ
πρὸς τὰς πλάτας, τῷ ὀςέῳ προσπεφυ-
κυῖαι ἤρθρωνται κάτω· αἱ δ' ἐν τῷ ἀγκῶ-
νι, κάτω μὲν περόνῃ ἤρθρωνται, " [30] κα- 21
τὰ τὸ πεφυκὸς κοιλαινῶδες· ἄνω δὲ σμι-
κρῷ τῆς περόνης ἐς τὸν ἀγκῶνα· τό, τε
ὀςέον καὶ ἡ περόνη ἐς τὸ αὐτὸ συμβάλλον-
τα, " [31] ἄρθρον ἐν τῷ κυβίτῳ (τῷ 22
ἀγκῶνι) ποιέουσι. Παρὰ δὲ τὸν πῆχυν
περόναι παρήκουσι λεπταὶ πάνυ τέσσαρες·
αἱ μὲν δύο, ἄνω· αἱ δὲ δύο, κάτω· καὶ
πρὸς μὲν τὸν ἀγκῶνα δύο περόναι πε-
φυκυῖαι, ἄνω ἐκ τοῦ ὀςέου πεφύκασιν.
Αὗται σὺν τῷ ὀςέῳ [32] πεφυκυῖαι πα-
ρὰ τὸ τοῦ ὀςέου ἄρθρον ἤρθρωνται ἐς 23
τὸ κύβιτον· αἱ δὲ κάτω κείμεναι καὶ ἐν-
τὸς κεκλιμέναι, αὗται ἀμφότεραι ξυμβάλ-
λουσαι πρὸς τὴν περόνην τὴν ἄνωθεν ἀπὸ
τοῦ γυίου φερομένην, ἐντὸς τοῦ γυίου ἤρ-
θρωνται, καὶ περόνην καλευμένην ποιέου-
σιν, αὗται ἑωϋταῖς ξυμβάλλουσαι ἐν τῷ
κυβίτῳ ἐντός. Κάτω δὲ πρὸς τὴν χεῖρα
τὸ ὀςέον ἄρθρον ἔχει. Αἱ δὲ περόναι
ταύτῃ [33] ἁπαλαὶ ἐοῦσαι, αἱ μὲν δύο
οὐκ ἐξήκουσιν ἐς τὸ ἄρθρον, ἡ δ' ἄνω καὶ

Inter supercilia os intercedit, & maxillarum conjunctio in medio mento, & superiore parte ad caput est. Vertebras hi quidem plures, hi vero pauciores habent. Quibus pauciores, his sunt duodeviginti, quarum aliæ quidem sursum ad caput, aliæ vero deorsum ad sedem tendunt. Costæ septem; partim quidem posteriore corporis parte ad vertebras, partim vero anteriore in pectore, inter se committuntur. Claviculæ articulos habent, alios quidem in medio pectore juxta guttur, eaque parte articulatæ sunt; alios vero ad humeros ad scapulas reclinatos, quæ (summis) humeris semper adhærescunt. At scapulæ ad membra articulis connectuntur, super os, quod in membro est, incumbentes. Nam ab hoc osse appendices duæ porriguntur, una quidem intrinsecus, altera extrinsecus: quæ ad scapulas, ossi cohærentes, inferiore ex parte articulis conjunguntur; quæ vero sunt in cubiti flexu, infra quidem radio coarticulatæ sunt, juxta os natura sua cavum; paulum autem supra radium in cubiti gibbum; tum os, tum radius in eundem locum commissa, articulationem in cubiti (gibbo) efficiunt. Ad ulnam vero appendices protenduntur valde tenues quatuor: duæ quidem sursum, duæ vero deorsum; & ad cubiti quidem gibbum duæ appendices adnatæ, superiore parte ex osse exoriuntur. Hæ cum osse cohærentes, ad ossis articulum, in cubiti gibbum articulo committuntur: quæ vero infra sitæ sunt, & intro reclinatæ, eæ utræque ad radium superne a membro procedentem concurrentes, interiore membri parte articulo committuntur, eæque inter se interiore cubiti parte commissæ, radium appellatum efficiunt. Infra vero ad manum, os articulum habet. Quum autem hac parte appendices teneræ sint, duæ quidem in articulum non exeunt, superior vero & in-

VARIÆ LECTIONES.

24 ἄρθρα, ante hæc verba in quibusdam codd. inscribitur, quam lectionem secutus est Calvus, qui ita legit: *conjunctiones articulorum & ossium sic habent.* Sed syngraphe esse videtur eorum, de quibus deinceps Hipp. locuturus est.

25 Omnes codices πλέονας *plures* legunt: verum nos cum interpretibus ἐλάσσονας *pauciores* scilicet vertebras legimus; ita ut duodeviginti sint numero in iis, qui habent pauciores.

26 Calvus ex Vatic. Membranis legit: ὧν ὁ μὲν ἄνω πρὸς τῇ ἕδρῃ τῆς κεφαλῆς· ὁ δὲ κάτω πρὸς τῇ ἕδρῃ, *quarum una, quæ in superiore parte est, capitis sedes est; quæ vero in inferiore, sedis firmamentum.*

27 ἃ pro αἳ ad articulos referentes legimus, alii ad claviculas referunt, & αἳ habent, uti legitur in vulgatis codd. priorem lectionem probat Lindenus.

28 τὰ δὲ πρὸς τοὺς ὤμους ἐπιβάλλουσαι ἐπὶ τὸ ὀςέον τῷ ἐν τῷ γυίῳ Calvus legit ex Vat. membran. Cæterum γυίῳ hic pro brachio sumitur. Plura Foes. voce Γυῖον.

29 παρήκουσι exponit Erotianus παρατέτανται, *porriguntur*, Cornar. *prodeunt* dixit. περόνη, ποτὲ μὲν ὀςοῦν ὅλον κῶλυ, ποτὲ δὲ ἐπίφυσιν ὀςοῦ, ποτὲ δὲ ἐπιφύσεως ἐπανάστασιν, *interdum quidem os totium membri; interdum vero quod ossi adnascitur, quandoque ejus extuberantiam* exponit Galen. in Exegesi. Plura Foes. voce περόνη.

30 Sic exemplar. Vatican. quam lectionem sequitur Calvus, & nos cum interpretibus. Vulgo κάτω πεφυκυῖαι erat, quam lectionem retinuit Lindenus. Notat Lazar. a Soto, qui commentar. hunc libr. illustravit, hunc locum non recte a Cornario fuisse interpretatum, quippe in Græco cod. hæc lectio non reperitur, scilicet: *juxta os naturâ cavum sua.* Reperitur tamen lectio hæc: κάτω πεφυκυῖαι, *naturaliter constituta*, ut sensus sit: *quæ vero infra cubiti flexuram naturaliter constitutæ sunt, radio quidem coarticulatæ sunt:* quæ lectio planior est, & nihil habet difficile.

31 ἄρθρον ἐν τῷ κυβίτῳ τῷ ἀγκῶνι ποιέουσι, *articulum in cubiti gibbo faciunt*, legunt interpretes addito τῷ ἀγκῶνι, quæ lectio probatur.

32 Pro πεφυκυῖαι Mercurial. in marg. notat ex Vatic. membr. legi πεφυκότι. Ibidem Galenus mihi ex hoc loco videtur κυβίτον subindicare, quod exponit: τὸ ὠλέκρανον, ὅπερ καὶ ἄγκων, *os cubiti, quod & cubitus.* Dioscorides autem τὸν κόνδυλον τοῦ βραχίονος, *nodum brachii* exponit. Vid. Foes. Oecon. voce κύβιτον.

33 Vatic. membr. quædam ἁπαλῇ ἐούσῃ legunt, sed mendum est.

inferior cum osse ad manum articulo committuntur. Manus autem multos habent articulos; quæ enim ossa inter se committuntur, omnia articulos faciunt. Digiti multos habent articulos, tres unusquisque: unum quidem sub ungue, inter vuguem & condylum; alterum vero in ipso condylo, qua parte etiam digitos inflectunt; tertium, qua parte digitus e manu exoritur. In coxendicibus autem duo sunt articuli, acetabula appellata, & in hos femora inarticulata sunt. Ad femora duæ appendices porriguntur, altera quidem intus, altera foris; neutraque in articulum procedit, neque ex altera parte, sed ossi in ipso femore annexæ sunt. Femur autem superne, ubi in acetabulo immittitur, hujuscemodi bicipitio bifidum est; in ea quidem bicipitii parte, quæ intro inclinata est, in summo adnatum est rotundum ac leve, quod in acetabulum ingreditur; altera vero pars minor, quæ in bifurculo protuberat, foras magis prominet, & inferiore parte ad nates apparet, coxendixque vocatur. Ad genu autem femoris os hoc modo bifidum est. Huic vero bicipitio, os quod tibia appellatur, velut in cardine adaptatur; supra adaptatum autem mola (seu patella) incumbit, quæ ad articulum, dum extenditur, humiditatem a carne descendere prohibet. Ad tibiam autem procedunt appendices duæ, quæ inferne quidem ad pedis malleolos desinunt; superne vero ad genu, non autem perveniunt ad articulum. Ad pedem vero tibia juxta malleolos articulum habet, aliumque infra malleolos. In pedibus etiam articuli multi, quemadmodum etiam in manibus sunt. Quot enim ossa, tot sunt articuli; & in pedum digitis pari numero & eodem se habent modo: multi quoque in corpore articuli parvi sunt, non simili tamen modo in omnibus, sed aliis alii; hi autem, quos scripsimus, in omnibus similiter se habent; aliæ quinetiam sunt aliis venæ: vix tamen effatu dignæ. Mucus omnibus a natura inest, qui quum purus fuerit, sani sunt articuli, ideoque facile moventur, quum sint inter se lubrici; oboritur autem labor & dolor, ubi vitiosa humiditas fluxerit. Imprimis quidem rigidus fit articulus: neque enim lubricus est, qui ex carne affluxit humor; deinde sua copia valde dispersus, neque a carne irrigatus, semper resiccatur: quumque eum

ἢ κάτω, σὺν τῷ ὀςέῳ ἤρθρωνται πρὸς τὴν
24 χεῖρα. ³⁴ Αἱ δὲ χεῖρες ἄρθρα ἔχουσι πολλά· ὅσα γὰρ ὀςέα πρὸς ἑωϋτὰ συμβάλλουσι, πάντα ἄρθρα ποιέουσι. Δάκτυλοι ἄρθρα ἔχουσι πολλά· ἕκαςος τρία· ἓν μὲν ὑπὸ τῷ ὄνυχι ἐν μέσῳ τοῦτε ὄνυχος καὶ τοῦ κονδύλου· ἄλλο δὲ ἐν τῷ κονδύλῳ, ᾗ καὶ ξυγκάμπτουσι τοὺς δακτύλους· ³⁵ ἄλλο τρίτον, ᾗ ὁ δάκτυλος ἀπὸ τῆς χειρὸς ἀποπέφυ-
25 κεν. Ἐν δὲ τοῖσιν ἰσχίοισιν ³⁶ ἄρθρα δύο εἰσὶν, αἱ κοτύλαι καλεύμεναι, καὶ οἱ μηροὶ
26 ἐς ταῦτα ἐνήρθρωνται. Παρὰ δὲ τοὺς μηροὺς περόναι δύο παρήκουσιν, ἡ μὲν ἐντὸς, ἡ δ' ἐκτός· καὶ ἐς τὸ ἄρθρον οὐδετέρη ἐξήκει, οὐδ' ἑτέρωθεν, ἀλλὰ πρὸς τῷ ὀςέῳ προσπεφύκασι πρὸς τῷ μηρῷ. Ὁ δὲ μηρὸς, ἄνωθεν μὲν, ᾗ ἐς τὴν κοτύλην ἐμβάλλει, δίκραιός ἐςι τοιῇδε δικραιότητι· ἐπὶ μὲν τοῦ ἐντὸς
27 κεκλιμένου ³⁷ τῶν δικραίων, ἐπὶ τοῦ ἄκρου ἐπιπέφυκε ςρογγύλον καὶ λεῖον, ὃ καὶ ἐς τὴν κοτύλην ἐμβάλλει· τὸ δ' ἕτερον, τὸ ἔλασσον τῶν δικραίων ἐκτὸς, μᾶλλον ἔξω ἐξέχει, καὶ φαίνεται ἐν τῷ πυγαίῳ κάτω, καὶ ἰσχίον καλέεται. Πρὸς δὲ τὸ γόνυ τὸ ὀςέον τοῦ μηροῦ τοιόν δ' ἐςὶ δίκραιον. Τῷ δὲ δικραίῳ τούτῳ τὸ ὀςέον ἡ κνήμη καλεομένη, οἷον ἐν
28 γιγλύμῳ ἐνήρμοςαι· ἄνωθεν δὲ τοῦ ἐνηρμοσμένου, ἡ μύλη ἐπίκειται, ἣ ἀποκωλύει ἐς τὸ ἄρθρον ἀναπεπταμένον ἐσβῆναι τὴν ὑγρότητα, τὴν ἀπὸ τῆς σαρκός. Παρὰ δὲ τὴν κνήμην περόναι δύο παρήκουσιν· αἱ κάτωθεν μὲν πρὸς τοῦ ποδὸς τὰ σφυρὰ τελευτῶσιν· ἄνωθεν δὲ πρὸς τοῦ γόνατος· οὐ δὲ ἐξήκουσι πρὸς τὸ ἄρθρον. Πρὸς δὲ τὸν πόδα ἡ κνήμη κατὰ τὰ σφυρὰ ἄρθρον ἔχει,
29 καὶ ἄλλο κατώτερον τῶν σφυρῶν. Καὶ ἐν τοῖσι ποσὶν ἄρθρα πολλά· ὥσπερ καὶ ἐν τῇσι χερσίν. Ὅσα γὰρ τὰ ὀςέα, τοσαῦτα καὶ ἄρθρα, καὶ ἐν τοῖσι δακτύλοισι τῶν ποδῶν τὸν ἀριθμὸν ἴσα κατὰ ταῦτα. Ἄρθρα δὲ πολλὰ ἐν τῷ σώματι σμικρὰ, οὐχ ὁμοίως πᾶσιν, ἀλλὰ ἄλλα ἄλλοις· ταῦτα δὲ τὰ γεγραμμένα πᾶσιν ὁμοίως εἰσίν· ἄλλά τε φλέβιά εἰσιν ἄλλοις· ἀλλ' οὐκ ἄξια λόγου. Μύξα πᾶσίν ἐςι φύσει· καὶ, ὅταν αὕτη καθαρὴ ᾖ, ὑγιαίνουσι τὰ ἄρθρα, καὶ διὰ τοῦτο εὐκίνητά ἐςιν, ὥςε ὀλισθαίνοντα πρὸς ἑωϋτά: πόνος δὲ καὶ ὀδύνη γίνεται, ὅταν ἀπὸ τῆς σαρκὸς ὑγρασίη ῥυῇ πονησάσῃ. ³⁸ Τὸ πρῶτον μὲν πήγνυται τὸ ἄρθρον· οὐ γὰρ ὀλισθηρὴ ἡ ὑγρότης, ἡ ἐπεῤῥυηκυῖα ἀπὸ τῆς σαρκός· ³⁹ ἔπειτα ὥςε πολλὴ λίην νεμομένη, καὶ οὐκ ἀρδομένη ἐκ τῆς σαρκὸς, ἀεὶ ξηραίνεται· καὶ ὥςε πολλὴ

VARIÆ LECTIONES.

34 Hunc locum adducit Erotianus, ubi ἄρθρα exponit τὰς συμβολὰς τῶν ὀςῶν, & ita legit: ὁκόσα γὰρ ὀςέοισι συμβάλλουσι, πάντα ἄρθρα ποιέουσι: hoc est, *quacunque enim ossibus committuntur, omnia articulos efficiunt.*

35 Pro ἄλλο τρίτον, Lindenus legit: καὶ τὸ τρίτον.

36 Erotianus hunc locum etiam adducit, ubi ἄρθρον improprie accipi vult pro altera ossis parte, quæ committi debet: in coxendicibus vero duo sunt articuli, κοτύλαι, hoc est, *acetabula* dicta.

37 Hisce in locis δίκραιον legisse videtur Erotianus. Vid. Foes. Oecon. voce Δίκραια. Ibidem pro ἐπιπέφυκεν Imp. Corn. Cod. πέφυκεν legit.

38 τὸ πρῶτον μὲν γὰρ Imp. Corn. codex. Linden. vero τὸ πρῶτον μὲν ὅτι legit. Pro πονησάσῃ Æmil. Port. πονησάσης. Referens ad σαρκὸς, hoc est, ubi humiditas ex carne ægrotante fluxerit.

39 ἔπειτα ὅτι, Linden. pro ὥςε utroque in loco ὅτι reponit.

πολλὴ ἐοῦσα, καὶ οὐ χωρεῦντος τοῦ ἄρθρου, [40] ἐκχεῖται· κακῶς τε πεπηγῦα μετεωρίζει 66 τὰ νεῦρα, οἷσι τὸ ἄρθρον συνδέδεται, καὶ ἄδετα ποιέει καὶ διαλελυμένα. Καὶ διὰ τοῦτο χωλοὶ γίγνονται, καὶ ὅταν μὲν τοῦτο μᾶλλον γίνεται, μᾶλλον· ὅταν δὲ ἧσσον, ἧσσον.

ob eamdem copiam articulus capere non possit, effluit; maleque concrescens, nervos, quibus articulus colligatur, attollit, elaxat, & dissolvit. Quam quidem ob caussam claudi fiunt, quum hoc magis fit, magis: quum minus, minus.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄.

Ἡ τῶν ἐσθιομένων καὶ τῶν πινομένων ὑποδοχὴ, κοιλία· ἡ δὲ τοῦ ὀῤῥώδους ὑγροῦ, κύστις. Αἱ τοῦ ῥοῦ αἰτίαι, τὸ ψύχος κατὰ τὴν ἔκθλιψιν· ἡ δὲ θερμότης, κατὰ τὴν τῶν σαρκῶν ἀραίωσιν, καὶ τὴν τοῦ ὑγροῦ ἴσχνανσιν· ἡ δὲ πλησμονὴ, κατὰ τὴν ἔμφραξιν· καὶ ἡ κενότης, κατὰ τὴν τῶν ὁδοιποριῶν ἄνοιξιν. Ὅτι τὰ κάτω μόρια τῶν ἄνω ἐστὶ ξηρότερα, διὰ τὰς ἐλάσσονας φλέβας.

CAPUT IV.

Eduliorum ac potulentorum receptaculum, venter; serosi humoris, vesica. Fluxionum causæ, frigus exprimendo; calor, rarefaciendo carnes, & humorem attenuando; plenitudo, obstruendo; vacuitas, patefaciendo vias. Partes inferiores superioribus sicciores, ob pauciores venas.

Ἐς δὲ τὴν κοιλίην καὶ τὰ ἐσθιόμενα καὶ τὰ πινόμενα χωρέουσιν· ἐκ δὲ τῆς κοιλίης ἶνες ἐς τὴν κύστιν, ᾗ διηθεῖ τὸ ὑγρὸν, τεταμέναι εἰσί. [41] Ῥόοι δὲ γίνονται καὶ διαψυχομένης τῆς σαρκὸς λίην, καὶ διαθερμαινομένης, καὶ ὑπερφλεγμαινούσης. 30 Ῥόοι δὲ διὰ μὲν τὸ ψύχος γίνονται, [42] ὅταν ἡ σὰρξ 31 ἡ ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ αἱ φλέβες τεταμέναι ἔωσιν· [43] αὗται γὰρ φριξάσης τῆς σαρκὸς καὶ ἐς μικρὸν ἀφικνουμένης καὶ ἐκθλιψάσης, ἐκθλίβουσι τὴν ὑγρότητα· καὶ αἱ σάρκες ἅμα αὗται ἀντεκθλίβουσιν ἐς μικρὸν ἀφικνούμεναι· καὶ αἱ τρίχες ἄνω ὀρθαὶ γίνονται, ὥστε πάντοθεν ἅμα ἰσχυρῶς πιεζόμεναι. Ἐντεῦθεν ὅ, τι ἂν ἐκθλιβῇ, ῥεῖ ᾗ ἂν τύχῃ. Ῥεῖ δὲ καὶ διὰ τὴν θερμότητα, ὅταν αἱ σάρκες ἀραιαὶ γενόμεναι διόδους ποιήσωσι, καὶ τὸ ὑγρὸν θερμανθὲν λεπτότερον γένηται. Πᾶν γὰρ τὸ ὑγρὸν θερμαινόμενον, λεπτότερον γίνεται. καὶ πᾶν τὸ ὑπεῖκον, ῥεῖ· μάλιστα δ' ὅταν λίην ὑπερφλεγμήνῃ, διὰ τόνδε ῥεῖ. Αἱ σάρκες λίην ἔμπλεαι γενόμεναι, [44] ὅτε ἂν μὴ δύνωνται χωρέειν, ῥεῖ τὸ ὑγρὸν τὸ μὴ δυνάμενον χωρέεσθαι· ῥεῖ δὲ ᾗ ἂν τύχῃ. [45] Ἐπὴν δὲ ἅπαξ εὔροοι αἱ ῥοαὶ γένωνται, ῥεῖ καὶ ἐς τὸ χωρίον, ᾗ ἂν τύχῃ, ἐς τ' ἂν συμπιεχθῶσιν αἱ δίοδοι τοῦ ῥόου, [46] διὰ ἰσχνότητα, ὅταν τὸ σῶμα ξηρανθῇ. 32 Ὥστε γὰρ, τὸ σῶμα κοινωνέον αὐτὸ ἑωϋτῷ,

At vero quæ eduntur ac bibuntur, in ventrem feruntur; ex ventre vero venæ in vesicam, qua parte humorem transmittit, extentæ sunt. Fluxiones autem contingunt, & perfrigerata valde carne, & percalefacta, & supertumefacta. Propter frigus fluxiones fiunt, quum capitis caro & venæ tensæ fuerint; hæ namque, horrente carne, & in angustum coacta, & elidente, humorem exprimunt; simul etiam carnes ipsæ in angustum contractæ, vicissim exprimunt; & capilli, velut undique simul vehementer compressi, sursum eriguntur. Hinc quicquid expressum fuerit, quocunque fors tulerit, fluit. Fluit autem etiam ob calorem, quum carnes rarefactæ transitus præbuerint, humorque calefactus tenuior evaserit. Omnis enim humor calefactus, tenuior evadit, & quicquid cedit, fluit; potissimum autem ubi valde inflammatum fuerit, hanc ob causam fluit. Carnes admodum repletæ, quum capere nequeant, humor, qui contineri non potuit, effluit; fluit autem quocunque contigerit. Semel autem fluidis factis fluxionibus, diffluunt ad locum, quocunque contigerit, quoad fluxionis viæ ob attenuationem compressæ fuerint, cum corpus fuerit resiccatum. Quum enim corpus sibi ipsi communicet, quam-

VARIÆ LECTIONES.

40 Sic Imp. Corn. cod. quæ lectio optima est; vulgo legebatur ἰσχεῖ pro quo Asul. exempl. habent ἐκρεῖ.

41 οἱ ῥόοι γίνονται Æmil. Portus, quæ lectio non est aspernanda.

42 Quædam exemplaria post γίνονται hæc verba addunt: ὁπόταν τόδε γίνηται; verum superabundare videntur.

43 Sic Imper. Cornar. cod. addito γάρ.

44 ὅτι omnes codd. legunt, pro quo ὅτε reposuimus. Lind. autem ὅ, τι habet.

45 Sic legimus ex Imp. Corn. cod. vulgo erat: ἐπὴν δὲ ἅπαξ εὔροοι αἱ ῥοαὶ γίνωνται, ῥεῖ ἐς τὸ χωρίον, ᾗ ἂν τύχῃ, ἐς ἂν συμπ.

46 Post ῥόου Æmil. Portus hæc adscribit: ῥεῖ δὲ καὶ δι' ἰσχνότητα. Imp. Corn. cod. ὅταν δὲ τὸ σῶμα ξηρανθῇ legit, quam lectionem secutus est Calvus ex Vatic. codd.

quamcunque in partem humor inciderit, quum ex se siccum sit, eum suscipit ac trahit; neque vero ipsum deducere est difficile, quum corpus vacuum sit, minimeque præ attenuatione intumescat. Quum autem inferiores partes siccæ evaserint, superiores vero humidæ (superiora enim vasa humidiora sunt; venæ enim plures sunt parte superiore quam inferiore, & capitis carnes minore indigent humore) tum sane sicca corporis pars humorem ex capite ducit; etenim meatus ducenti magis patent, quam ei, qui ducitur. Quum enim ipsi sicci sint, eum sibi lucrifaciunt; simulque humores natura deorsum ferri solent, vel si vis modica contingat.

CAPUT V.

De fluxionibus a capite septem; tribus conspicuis in aures, nares, & oculos; quatuor abditis, in thoracem, iisque frequentioribus, unde bilis, lassitudo, empyema, tabes; in spinalem medullam, unde cæca tabes; in vertebras & carnes, unde hydrops; in articulos, unde arthritides, ischiades, & cedmata.

At fluxiones a capite septem sunt: quædam siquidem in nares; quædam in aures; quædam etiam in oculos: atque hæ a capite fluxiones oculis sunt conspicuæ. Ubi vero in thoracem ob frigus fluxerit, bilis fit. Magis autem in thoracem præ frigore fluit, propterea quod ad guttur facilis est fluxio, quum minime sit contectum. Eos vero, qui a frigore bile vexantur, lassitudo eam ob causam detinet, quia carnes bile affectæ minime quiescunt, sed concutiuntur, concussæque laborant & lassantur, non secus ac ex via concussæ. Quinetiam, quum in thoracem fluxio decubuerit, suppurati & tabidi fiunt; quum vero in medullam fluxio contigerit, tabes occulta oritur. Quum retro in vertebras & carnes

διαλαμβάνει καὶ ἄγει, [47] καθ' ὅ, τι ἂν ὑγρὸν ἐπιτύχῃ, ἐς ἑωϋτὸ ξηρόν· ἄγειν δὲ οὐ χα-
33 λεπὸν αὐτό ἐςιν, [48] ὥςε τοῦ σώματος κενοῦτε καὶ οὐ συνοιδέοντος ὑπὸ ἰσχνότητος. Οταν δὲ τὰ κάτω ξηρὰ γένωνται, τὰ δὲ ἄνω ὑγρά (μᾶλλον δὲ τὰ ἄνω ὑγρά ἐςι τεύχεα· αἱ γὰρ φλέβες ἄνω πλέονές εἰσιν ἢ κάτω, καὶ αἱ σάρκες ἐλάσσονος ὑγρότητος δεόμεναι αἱ ἐν τῇ κεφαλῇ) ἄγει δὴ τὸ ξηρὸν τοῦ σώματος τὸ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑγρὸν, καὶ ἅμα καὶ δίοδοί εἰσι τῷ ἄγοντι μᾶλλον, ἢ τῷ ἀγομένῳ. Καὶ γὰρ αὖται κερδαίνουσιν ὥςε ξηραὶ ἐοῦσαι· καὶ ἅμα καὶ τὰ ὑγρὰ πέφυκε κάτω χωρέειν· καὶ ἢν βραχείη τίς ἀνάγκη γένηται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ τῶν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ῥόων ἑπλά· τριῶν μὲν καταφανῶν, κατὰ τὰ ὦτα, καὶ κατὰ τὰς ῥῖνας, καὶ κατὰ τοὺς ὀφθαλμούς· τεσσάρων δὲ ἀδήλων, ἐς τὸν κίθαρον, καὶ τούτων πλειόνων, ὅθεν ἡ χολὴ, ὁ κόπος, καὶ τὸ ἐμπύημα καὶ ἡ φθίσις· ἐς τὸν μυελὸν, ὅθεν ἡ φθίσις ἀόρατος· ἐς τοὺς σπονδύλους, καὶ τὰς σάρκας, ὅθεν ὕδρωψ γίνεται· ἐς ἄρθρα, ὅθεν ἰσχιάδες, καὶ ἀρθρίτιδες, καὶ τὰ κέδματα.

Ῥόοι δὲ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἑπτά· ὁ μὲν κατὰ τὰς ῥῖνας· ὁ δὲ, κατὰ τὰ ὦτα· ὁ δὲ κατὰ τοὺς ὀφθαλμούς· οὗτοι οἱ ῥόοι καταφανέες ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν. Ἐπὴν δ' ἐς τὸν κίθαρον ῥυῇ ὑπὸ ψύχους, χολὴ γίνεται. Μᾶλλον δὲ ῥεῖ ἐς τὸν κίθαρον ὑπὸ ψύχους διὰ τόδε, ὅτι εὔροον γίνεται ἐς τὸν βρόγχον, [49] ὥςε οὐδὲ ξυγκεκαλυμμένον. Ὑπὸ δὲ τοῦ ψύχους, ὁ κόπος ἔχει διὰ τοῦτο τοὺς ὑπὸ τῆς χολῆς ἐχομένους, ὅτι αἱ σάρκες,
34 [50] ὅταν χολὴ ᾖ, οὐκ ἀτρεμίζουσιν, ἀλλὰ σείονται, καὶ σειόμεναι μοχθέουσιν, καὶ κοπιῶσιν, ὥςε σειόμεναι, ὥσπερ ἐν τῇσιν ὁδοιπορίῃσιν. Καὶ ἔμπυοι γίνονται ὅταν ἐς τὸν κίθαρον ῥέῃ, καὶ φθισιῶντες· ὅταν δὲ ἐς τὸν μυελὸν ῥόος γέ-
35 νηται, [51] φθίσις ἀλαία γίνεται. Ὅταν δ' ὄπισθεν ἐς τοὺς σπονδύλους, καὶ ἐς τὰς σάρκας ῥυῇ,

Variæ Lectiones.

47 Sic ex Æmil. Port. emendavimus pro καθ' ὅ, τι, quæ lectio Lindeno probatur, pro καθ' ὅτι.

48 ὥςε ἔτι τὸ Imp. Corn. cod. Alii ὥς γε.

49 ὡς δὴ οὐδὲ pro vulgatis ὥςε οὐδὲ Lind. legit.

50 Sic legunt omnia exemplaria, ut sit de humore copia magis, quam qualitate intelligendum. Calvus ex codd. Vatic. ὅταν ἐκεῖ μένῃ, *cum illic* fluor *remaneat*, legit. Mercurialis suspicatur melius legius, ὅταν μὴ εὐχυμίη, vel ὅταν κακοχυμίη ᾖ, *carnes enim*, inquit, *ubi bonorum succorum copia non suppetat, proprio cibo destitutæ turbationem sentiunt.* Cornar. ὅταν χολὴ ᾖ, aut ἐνῇ legisse videtur, cum, *quum bilem habuerint*, dixit, quæ lectio facilior est, eamque adhibuimus.

51 Omnes codices φθίσις ἄλλη γίνεται hoc in loco legunt; verum ex hoc libr. Galen. φθίσις ἀλαία legisse videtur, ubi scribit hanc vocem, ἀλαία significare *phthisim occultam, & inconspicuam.* Cum itaque Galen. Libr. de loc. in homine citet, & nullibi hæc vox reperiatur, hic ponendam esse censemus. Imp. Corn. cod. secuti sumus deletis ἄλλη καί. Zuinger. *phthisim alterius generis* interpretatur.

ῥυῇ, ὕδρωψ γίνεται· καὶ τῷ δ' ἐστὶ γι-
γνώσκειν· ἢν ξηρὰ τὰ ἔμπροσθεν ᾖ, ἡ
30 κεφαλὴ καὶ αἱ ῥῖνες καὶ οἱ ὀφθαλ-
μοί· καὶ τοῖσιν ὀφθαλμοῖσι γίνεται
ἀμβλυώσσειν, καὶ χλωροὶ γίνονται, καὶ
τὸ ἄλλο σῶμα, καὶ οὐκ ἀποπτύει οὐδὲν,
οὐδ' ἢν πολὺ ῥέῃ· ὅδε γὰρ ὁ ῥόος διὰ
τῆς σαρκὸς μέσης ῥέων τῆς ὄπισθεν, καὶ
τῆς ἔμπροσθεν ἀπεστραμμένος, ξηρὰ τὰ
(μὲν) ἔμπροσθεν ποιέει, τὴν δ' ὄπισθεν
ἄρδει σάρκα, καὶ τὴν ἐντὸς μᾶλλον πρὸς
τὴν κοιλίην, ἢ ἐκτὸς πρὸς τὴν [52] ῥά-
χιν. Διὰ τοῦτο δὲ ἐκτὸς μᾶλλον ἢ
ἐντὸς στερεώτερον τὸ σῶμα, καὶ στενω-
τέρας διατρήσιας ἔχει· [53] ὥστε δὲ
λεπταὶ ἐοῦσαι συμπιλέονται, καὶ ἀκέου-
35 σιν αὗται σφίσιν ἑωυταῖς, καὶ ῥόος
οὐ δύναται ταύτῃ ἰέναι οὐδείς. Αἱ δ'
εὐρύτεραί τέ εἰσιν αἱ ἐντὸς, καὶ λεπτό-
τερα τὰ μεταξὺ ἔχουσαι· ὁ δὲ ῥόος,
ὥστε ἀφ' ὑψηλοτέρων, καὶ λεπτὰ τὰ 36
ἀντικωλύοντα ἔχων, ῥεῖ καὶ πίμπλησιν
ὑγρότητος τὰς σάρκας. Καὶ ἀπὸ τῶν
σιτίων ἐς τὸ αὐτὸ χωρέουσα ἡ ὑγρότης,
διέφθαρται, διεφθαρμένη δ' αὐτὴ ὑπὸ
τῆς συμμίξιος, καὶ τὸ ῥέον σὺν αὐτῇ ἀπὸ
τῆς κεφαλῆς, τρέφουσι τὸ σῶμα· λίην
δὲ πολλῷ ὑγρῷ αἱ σάρκες τρεφόμεναι,
40 καὶ νοσηλῷ θάλλουσαι, ὕδρωπος ἔμ-
πλεαί εἰσιν. Ἢν δ' ὀλίγον ῥεύσῃ, ἰσχιά-
δα καὶ κέδματα ἐποίησεν, ἐπὴν ῥέον παύ-
σηται. Ὥστε γὰρ ὀλίγον ἐῤῥυηκὸς καὶ
πάντοθεν ὠθεύμενον ὑπὸ παντὸς κρέσσονος
ἐόντος, ἐς τὰ ἄρθρα ἀποφυγὴν ποιέεται.
Γίνεται δὲ κέδματα, καὶ ἰσχιάδες καὶ
ἀπὸ τοιούτων νουσημάτων ὑγιῶν γιγνο-
μένων· ὅταν τὸ μὲν νούσημα τὸ ποιέον
ὑγιὲς γένηται, καταλειφθῇ δέ τι ἐν τῇ
σαρκὶ, καὶ μὴ ᾖ αὐτῷ ἡ ἔξοδος, μήτ'
αὖ ἔσω, μήτε ἔξω, ἀλλ' ἐς τὸ δέρμα
φῦμα ποιήσῃ, ἐξιὸν φεύγει ἐς τὸ ὑπεῖκον,
45 ἐς τὰ ἄρθρα, καὶ ἢ κέδματα, ἢ ἰσχιά-
δα ἐποίησεν.

desfluxerit, hydrops suboritur; inde vero dignoscere licet, nempe si anteriores partes siccæ sunt, caput scilicet, nares & oculi; quin & oculis caligo accedit, qui & una cum reliquo corpore ex virore pallescunt, neque quicquam expuitur, ne si multum quidem defluat; fluxio enim ista per mediam carnem posteriore parte delapsa, & ab anteriore aversa, anteriores (quidem) partes siccas facit, carnemque in posteriora irrigat, eamque magis quæ interior est ad ventrem, quam quæ exterior ad spinam. Eamque ob causam corpus exteriore parte magis quam interiore solidum est, & angustiores habet meatus; qui quum tenues sint, coarctantur, ipsique sibi ipsis medentur, & hac fluxio ferri non potest. Intus autem cum latiores sunt, tum intermedia tenuiora habent; fluxio vero quum ab altioribus delabatur, & levia nactus impedimenta, defluit, & carnes humore replet. Quin & humor a cibis eodem procedens corrumpitur, ipseque ex commixtione corruptus, & qui cum eo ex capite defluit, corpus nutriunt: plurimo vero humore carnes nutritæ, & morboso turgidæ aqua inter cutem replentur. Quod si modica fluxio fuerit, coxarium morbum, & diuturnam articulorum affectionem facit, si fluere cessaverit. Nam quum modicum sit, quod affluit, & undequaque a potentioribus partibus depulsum, ad articulos se recipit. Diuturni quoque articulorum affectus, & coxendicum morbi, iis, qui ab ejusmodi morbis convaluerunt, contingunt; quum, quod morbum facit, sanum evaserit, in carne vero quid remanserit; cui quum neque intro denuo, neque foras exitus pateat, sed in cute tuberculum creet; in ipso exitu confugit ad id, quod cedere potest, articulos nimirum, & aut eas articulorum affectiones diuturnas, aut coxendicum morbum parit.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛ'.

Περὶ τοῦ καταφανοῦς ῥόου ἐς τὰς ῥῖνας, καὶ ἐς τὰ ὦτα, καὶ ἐς τοὺς ὀφθαλμοὺς ῥέοντος, διὸ καὶ τῆς κορύζης, καὶ τῆς ὠταλγίας, καὶ σύριγγος τοῦ ὠτὸς, καὶ τῆς ὀφθαλμίας, καὶ τῆς ψωροφθαλμίας, καὶ τῆς ἐπιφορᾶς, καὶ τοῦ ἀργέμου θεραπείας τῆς χειρουργικῆς τε κατὰ τὴν τομὴν, καὶ τὸ πυρωτικὸν, καὶ τῆς φαρμακευτικῆς κατὰ τὰ τοπικὰ, καὶ τὰ καθαρτικά.

Ἢν δὲ συνοιδήσωσιν αἱ ῥῖνες, καὶ φλέγματος ἔμπλεαι ἔωσιν συμπεπηγότος

CAPUT VI.

De manifestæ fluxionis in nares, aures, & oculos decumbentis, ac proinde coryzæ, otalgiæ, auris fistulæ, ophthalmiæ, scabiei pruriginosæ palpebrarum oculi, epiphoræ, & albuginosi curatione, tum chirurgica per incisiones & ignem; tum pharmaceutica per topica & cathartica.

Quod si nares intumuerint, & pituita eaque concreta repleantur, ea ubi

Variæ Lectiones.

52 ῥάχιν pro ῥῖνες legimus, quam lectionem sequitur Lindenus.

53 ὥστε δὲ, pro ὅτε δὲ, restituit Imp. Corn. quam lectionem secutus est in versione.

concreverit, aut fomentis, aut medicamentis attenuanda, minimeque avertenda est; etenim si aversa alio feratur, omnino fluxio majorem morbum efficiet. Quum vero ad aures fluxerit, primum dolorem parit; vi enim fertur; dolorem autem affert, quoad fistula contracta fuerit: ubi autem fluere consueverit, non amplius dolorem excitat. At (vero) ei, quem dolor detinet, medicamentum natura calidum tepefactum, & metopio subactum infundendum, & pone cucurbitula admovenda, ad dextram, si sinistra auris doluerit; ad sinistram vero, si dextra, sed citra scarificationem, verum ut trahat tantum. Quod si per hæc dolor minime sedetur, ea, quæ natura refrigerant, frigida infundito, & medicamentum, quod deorsum purget, propinato; sursum autem minime, quum vomitus nihil conferat, & in reliquo refrigerantibus utendum. Semperque modus, qui sanitatem non inducit, permutandus est; quod si deterius quidem malum reddiderit, ad contrarium confuge; si vero ad sanitatem vergat, nihil omnino ex his quæ adhibentur auferendum, neque aliud quicquam sejungendum aut apponendum. At ubi jam contracta fistula fuerit, multaque sanies purulenta & graveolens effluxerit, istud ita faciendum. Spongiam siccante quodam medicamento sicco imbutam, quam penitissime in aurem inde; & medicamentum purgans naribus adhibe, ut quod prius ad aures defluebat, in nares feratur, neque id, cum morbosum sit, ad caput rursus decedat. At vero quum ad oculos fluxio decubuerit, oculi inflammantur & tument. Sic affectus medicamento aut liquido, aut sicco asperso curandus est; quod si subito inflammationem concipiant, nihil omnino illine, sed aut validissimo asperso inferne abluito, vel alio quopiam alvum subducente medicamento attenuato, cautione adhibita ne vomitum provoces. Quod si velut lapilli decurrant, medicamentum, quod plurimam lacrymam cieat, illinito, & reliquum corpus humectum & tumidum reddito, quo oculi humidiores evadant, ac colluantur, ut concretam lacrymam decurrere facias. Quum autem paulatim in oculos fluxerit, pruritumque creaverit, sic affectum molli medicamento, quod

τούτου, χρὴ τὸ φλέγμα τὸ συμπεπηγὸς
λεπτύνειν ἢ πυριήσιν, ἢ φαρμάκῳ, καὶ
μὴ ἀποτρέπειν· ἢν γὰρ ἀποτρεφθὲν ἄλ-
λῃ πορεύσηται, πάντη τὸ ῥέεθρον μείζο-
να νόσον ποιέοι. Ὁπόταν δ' ἐς τὰ ὦτα
ῥέῃ, τὸ πρῶτον ὀδύνην παρέχει· βίῃ γὰρ
37 χωρέει· πόνον δὲ παρέχει, ἔς τ' ἂν ἀ-
ποσυριγγωθῇ· ἐπὴν δὲ μάθῃ ῥεῖν, οὐκέτι
πόνον ποιέει. Τῷ (δὲ) ὑπὸ τῆς ὀδύνης
ἐχομένῳ φάρμακον θερμὸν φύσει, χλια- 67
38 ρὸν ποιήσαντα, διέντα [54] μετωπίῳ,
ἐγχεῖν, καὶ ὄπισθεν σικύην ἐμβάλλειν· ἢν
τὸ ἀριστερὸν ἀλγέῃ, ἐς τὸ δεξιόν· καὶ ἢν
τὸ δεξιὸν, ἐς τὸ σκαιόν· μὴ κατακρούειν
δὲ, ἀλλ' ὡς ἂν ἕλκῃ μοῦνον. Ἢν δὲ μὴ
πρὸς ταῦτα παύηται, ψύχοντα ἐγχεῖν φύ-
σει ψυχρὰ, καὶ φάρμακον πίσαι, ὅ, τι
ἂν κάτω ὑποχώρησιν ποιέῃ· ἄνω δὲ μή·
[55] ὥσπερ οὐδ' ἀρήγει ἐμέειν, καὶ τὰ ἄλ-
λα ψύχειν. Καὶ αἰεὶ δὲ ἐκ τοῦ ὑγιὲς μὴ
ποιέοντος τρόπου μεταλλάσσειν· καὶ, ἢν
μὲν κάκιον ποιέῃ, [56] ἔχου ἐς τὸ ὑπεναν-
τίον· ἢν δὲ ῥέπῃ ἐς τὸ ὑγιὲς, τὸ πάμ-
παν μὴ ἀφελεῖν τι τῶν προσφερομένων,
μὴ δ' ἀποζευγῆσαι, μὴ δὲ προσθεῖναι
ἄλλό τι. Ἢν δὲ σεσυριγγωμένον ἤδη ᾖ,
καὶ πεπυωμένον, ῥέῃ ἰχὼρ πουλὺς, καὶ
39 κακὸν ὀζόμενος, [57] τοῦτο ὧδε ποιέειν.
Σπογγιὰν δεύων ξηραίνοντί τινι φαρμάκῳ
ξηρῷ, πρὸς τὴν ἀκοὴν ὡς πελαστάτω προ-
σθεῖναι· καὶ πρὸς τὰς ῥῖνας καθαρτή-
ριον, ὅπως τοῦ ἐς τὰ ὦτα ῥέοντος πρόσθεν
ἐς τὰς ῥῖνας φέρηται, καὶ μὴ ἐς τὴν
κεφαλὴν πάλιν ἀποχωρέῃ, νοσηλὸν ἐόν.
Ὅταν δ' ἐς ὀφθαλμοὺς ῥεῦμα ἴῃ, φλεγ-
μαίνουσιν οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ οἰδέουσι. Τοῦ-
τον χρὴ φαρμάκῳ, ἢ τῷ ὑγρῷ, ἢ τῷ ξη-
ρῷ ἐν πάσῳ ἰᾶσθαι· ἢν δ' [58] εὐθέως
40 φλεγμήνωσι, μὴ ἔγχριε μηδὲν, [59] ἀλλ'
ἢ κλύσαι κάτω πάσῳ ἰσχυροτάτῳ, ἢ ἄλ-
λῳ τινὶ ἀπισχνῆναι ὑποχωρητικῷ φαρμά-
κῳ, φυλασσόμενος μὴ ἔμετον ποιήσῃς.
Ἢν δὲ οἷον λίθοι ὑποτρέχωσιν, φάρμα-
κον ἐγχρίειν, ὅ, τι πλεῖστον ἄγειν δάκρυον
μέλλει, καὶ τὸ ἄλλο σῶμα ὑγραίνον-
τα καὶ φλεγμαίνειν ποιέοντα, ὡς ὑγρό-
41 τεροι οἱ ὀφθαλμοὶ γένωνται [60] καὶ
ἐκκεκλυσμένοι, ὡς τὸ δάκρυον συμπεπηγὸς
ὑποτρέχειν ποιέῃς. Ὅταν δ' ἐς τοὺς ὀφθαλ-
42 μοὺς κατὰ σμικρὸν ῥέῃ, καὶ κνιπότητα
παρέχῃ, τοῦτον ἐγχρίειν μαλθακώδει, ὅ,

τι

VARIÆ LECTIONES.

54 Calv. νιτώπῳ, pro μετωπίῳ, legit, quam lectionem sequitur Cornar. Cæterum Ægyptium unguentum est, cujus apud Hippocratem creber usus in similibus habetur; μετώπιον, vocatum esse testis est Galenus in Exeg. Vulgati vero codices μετώπῳ legunt: sumitur & pro oleo amygdalino. De hisce plura Foes. Oecon. voce μετώπιον.

55 Pro ὥσπερ Imp. Corn. cod. ἐπείπερ, *quandoquidem*, quam lectionem sequitur in versione.

56 ἄρχου pro ἔχου Imp. Corn. Cod. Lind. ἔχειν scribit.

57 τουτῳ, *huic*, legit Calvus pro τοῦτο.

58 Sic Imp. Corn. Codex, quam lectionem secutus est Foes. Vulgo αὐτίκα erat, quod sequitur Zuing. At Lind. ἀρτίως habet hoc in loco.

59 Sic Cl. Askew, pro vulgatis ἀλλ' ἢ καῦσαι κατωτάτω ἰσχυροτάτῳ, *sed aut fortissimo in infimis partibus urito*; quæ lectio ut ambiguam valde sententiam, sic præceptum periculosum, & incertum facit. Lindenus ex Mercur. legit ἀλλ' ἢ καθαίρειν κάτω τῷ ἰσχυροτάτῳ, magna sane immutatione facta, nempe *sed aut fortissimo per inferna purgato*.

60 καὶ λελεπτυσμένοι, *& extenuatiores* legisse videtur Calvus. Ibidem κνιπότητα Erotianus exponit ξηροφθαλμίαν, *siccam lippitudinem*; Galenus autem in Exegesi κνησμὸν, *pruritum* interpretatur. Quod non aliunde, quam ex hoc libro, desumpsisse persuasum habeo.

τι μέλλει ξηραίνειν, ἅμα καὶ δάκρυον ὀλίγον ἄ-
γειν, καὶ πρὸς τὰς ῥῖνας φάρμακον προσφέρειν,
ἢ ἑκάστης ἡμέρης, ἢ διὰ τρίτης τῷ αὐτῷ χρεώ-
μενος· τοῖον δ' ἔσω τὸ φάρμακον, ὅ, τι μὴ
πλεῖον ἢ ἐμβάφιον ἀπάγειν μέλλει κατὰ
τὰς ῥῖνας· ἀπάγειν δὲ κατὰ σμικρόν· τὸ δὲ κα-
τὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀποξηραίνειν, ὡς ὅ, τι ἂν
ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν φάρμακον ἀποξηρήνῃ καὶ ἀ-
ποφράξῃ, καὶ κατὰ τὰς ῥῖνας ἀποτράπηται. Τὰ
δὲ φάρμακα τὰ τῆς κεφαλῆς καθαρτήρια, ἃ
μὲν αὐτῶν ἰσχυρά ἐστιν, ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἄ-
γουσιν ὅλης· ἅσσα δὲ ἀσθενέα, ἀπὸ τῶν ὀ-
φθαλμῶν, καὶ αὐτόθεν ἀπὸ τῶν πέλας τῆς ῥινός.
Ἢν δ' ἀπὸ τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ ὀστέου, μύξης ὑπο-
στάσης μεταξὺ τοῦ ὀστέου καὶ τῆς σαρκὸς, ῥεῦμα
ἐς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐγγένηται, τῷ δὲ δῆλόν ἐ-
στιν, ὅτι ἐντεῦθεν ῥεῖ. [61] Τὸ ῥεῦμα, τὸ ἐπὶ 43
τῇ κεφαλῇ φλιβόμενον καὶ ὑπείκει, καὶ ἕλκεα ἐς
τὴν κεφαλὴν ἐκθύουσιν, καὶ κατὰ τοὺς ὀ- 44
φθαλμοὺς [62] δακρύουσι, καὶ οὐχ ἑλκοῦνται
τὰ βλέφαρα, οὐδὲ δάκνει, οὐδ' ἀμβλυώσσειν
ποιέει, ἀλλ' ὀξὺ ὁρῶν γίνεται· τὸ γὰρ ῥεῦμα
οὐχ ἁλμυρόν ἐστιν, ὡς οὐκ ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου,
ἀλλὰ μυξῶδες μᾶλλον· τοῦτον ὧδε χρὴ ἰᾶσθαι.
Φαρμάκῳ καθαίρειν χρὴ τὴν κεφαλὴν μὴ
ἰσχυρῷ, καὶ τὸ σῶμα ἰσχναίνειν, καὶ σιτίοισι
καὶ φαρμάκοισι κάτω ὑπάγοντα, [63] ὡς ἀπο-
ξηρανθῇ ἰσχναινομένου τοῦ σώματος ἢ 45
ἀποτρεφθῇ τῷ κατὰ τὰς ῥῖνας προστιθεμένῳ
φαρμάκῳ· πρὸς δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς οὐδὲν δεῖ
φάρμακον προσφέρειν. Ἢν δὲ μηδ' οὕτως
ὑγιὴς γίγνηται, τὴν κεφαλὴν κατατάμνειν,
ἔστ' ἂν πρὸς τὸ ὀστέον ἵκῃς, μὴ μετεώρους, μηδ'
ἐπικαρσίους τὰς τομὰς ποιέειν, τάμνειν δὲ
ἄχρι τούτου, ἄχρις ἂν τοῦ ὀστέου θίγῃς· τά-
μνειν δὲ πυκνὰ, ὡς ἂν τὸ συνεστηκὸς ἐξέλθῃ θᾶσ-
σον διὰ τῶν ἑλκέων ἀποῤῥέον· ἅμα δὲ αἱ τομαὶ
πυκναὶ ἐοῦσαι [64] πρόστασιν ποιέωσιν τῇ σαρκὶ 46
πρὸς τὸ ὀστέον. Οὕτως ἰᾶσθαι δεῖ, εἰ τούτῳ
τοιάδε ἡ ἀποτελεύτησις γίνεται· [65] ἢν μὴ
ταῦτ' εὐτρεπῆ εἴη, [66] καὶ οὐκ ἐκκέκλυσται, ὥστ'
ἐκκεκλυσμένον ὀξὺ ὁρᾶν ποιέειν· αἰεὶ τῷ 47
ἐφισταμένῳ μαρμαρυγώδης μᾶλλον γίνεται,
[67] καὶ τὸ ὀξὺ ὁρᾶν τοῦ ἀνθρώπου ἀποσβέννυται.
Ἢν δ' ἐς τὴν ὄψιν ἐς τὸ ὑγρὸν καθαρὸν, αἱ-
ματῶδές τι ἐσέλθῃ ὑγρὸν, τούτῳ ἡ ὄψις ἔνδον
ἐμφαίνεται τοῦ ὀφθαλμοῦ οὐ στρογγύλον ἐὸν
διὰ τόδε· ἐν ᾧ ἂν τὸ αἱματῶδες ἐνῇ, τοῦτο οὐκ
ἐμφαίνεται· τούτῳ δὴ ἐλλείπει τὸ φαινόμενον
περιφερὲς εἶναι, καὶ προκινέεσθαι αὐτῷ δοκέει

ſiccare ſimulque modicam lacrymam ciere poſſit, illinito, naribusque medicamentum admoveto, aut ſingulis diebus, aut tertio quoque die eodem utens; ſit autem medicamentum ejus generis, quod non plus quam acetabulum per nares educat; idque paulatim educat: quod vero oculis admovetur, id reſiccare oportet, uti quod oculorum medicamentum reſiccarit & interceperit, etiam per nares deducatur. At medicamenta caput purgantia, quæ quidem ſunt valentia, a toto capite ducunt; quæ vero debilia, ab oculis: & inde a vicinis naſo partibus. Quod ſi muco inter os & carnem ſubſiſtente, ex carne & oſſe in oculos fluxio decumbat, ex eo cognoſces, quod inde fluit. Fluxio in capite comprimitur, cedit, & ulcera in capite erumpunt, oculique illacrymantur, palpebræ non exulcerantur, neque mordet (fluxio,) neque oculorum aciem hebetat, ſed (æger) acutius cernit; ſiquidem fluxio minime ſalſa eſt, quum de cerebro non procedat, verum mucoſa magis ſit: ſic affectus hac ratione curandus eſt. Caput medicamento non vehementi purgandum, & corpus tum cibis, tum medicamentis infra ſubducentibus attenuandum, quo attenuato corpore (fluxio) reſiccetur, aut per medicamentum naribus admotum avertatur: verum oculis nullum medicamentum admovendum eſt. Quod ſi ne ſic quidem convaleſcat, caput ad os usque incidendum, non ſublimibus, neque transverſis ſectionibus, ſed eo usque ſecandum, dum ad os ipſum pertingas; at crebro incidendum, quo collectus humor citius emigret, per ulcera effluens, ſimulque crebræ ſectiones carnem oſſi adhæreſcere faciant. Sic medendum, ſi res hujusmodi ſucceſſum ſit habitura; ſin minus hæc commoda fuerint, & non eſt elotus (oculus,) ita ut elotus acute cernere poſſit; ſemperque potius ab incumbente humore ſplendeſcens redditur, hominisque acies extinguitur. Quod ſi in viſum ad humorem purum cruentus aliquis humor inciderit, huic pupilla intus in oculo minime eſſe rotunda ob eam cauſam apparet, quod in quacunque parte cruentus ineſt humor, ea non conſpicitur; huic itaque quod cernitur, deſinit rotundum eſſe, & ante oculos ei quæ-

VARIÆ LECTIONES.

61 τὸ ῥεῦμα τὸ ἐπὶ τῇ κεφαλῇ φλιβόμενον cum Lindeno legimus, id quod ſequentia demonſtrant. Cornar. & Zuinger. τὸ δέρμα, *cutis* legunt, pro τὸ ῥεῦμα. Vulgati autem codices: ὅτι ἐντεῦθεν ῥεῖ τὸ ῥεῦμα. τὸ ἐπὶ κ. τ. λ.

62 Ita habent omnia exemplaria: Calvus μὴ δακρύουσι *non illacrimantur* legit, ut fluxio non ad oculos feratur; ideoque paulo poſt oculis nullum medicamentum adhiberi vult Hippocrates.

63 ἕως *donec* pro ὡς legit Imp. Corn. cod. quam lectionem Corn. ſervat in verſione. Deinde pro ἐκτρεφθῇ vulgato, ἀποτρεφθῇ, *avertatur* cum Lindeno legimus.

64 Cornarius *carnis ad os extenſionem* dixit, ut a προτείνεσθαι deduxerit: ſed ibi fortaſſe melius πρόσθεξιν legas, ut contactus oſſis a carne intelligatur. Indicat enim crebras ſectiones efficere, ut vacuatis per vulnera ſuperfluis humoribus, caro naturali habitu ad oſſa inſiſtat, ac adhæreat.

65 ἢν δὲ μὴ legiſſe videtur Cornar. quæ lectio etiam in Imp. Corn. cod. adſcribitur.

66 καὶ οὐκ ἐκκέκλυσται, ὥστ' ἐκκεκλυσμένον cum Imp. Corn. cod. legimus, quæ lectio vulgata melior eſt. Vulgo legebatur: οὐκ ἐκκέκλυσται, ὥς ἐκκλυσμένον. Ibidem pro αἰεὶ quædam exemplaria ἀλλὰ legunt, quam lectionem probat Lindenus. Alii præponunt ἀλλὰ, ut ſit: ἀλλὰ αἰεὶ, nec præter rationem.

67 καὶ τὸ ὀξὺ ὁρῶν prius erat; ſed nos pro ὁρῶν ex Imp. Corn. Cod. ὁρᾶν repoſuimus.

quædam obversari videntur, nihilque quicquam, re vera ut est, cernit. Hujus venæ, quæ videndi aciem premunt, adurendæ sunt, quæ semper pulsant, & inter aurem & tempora natura sitæ sunt; easque ubi obturaveris, medicamenta, quæ humectant, oculis adhibe, lacrymamque quamplurimam educito, uti quod in oculis consistit & morbum facit, colluatur. Quod si rumpatur oculus, mollibus & acerbis medicamentis utendum, ut constrictum ulcus in angustum coeat, cicatrixque tenuis fiat. Quum vero albugo fuerit, lacrymæ oculo conducunt.

CAPUT VII.

De fluxionis biliosæ a capite in thoracem decumbentis, & ab ea ortæ peripneumoniæ, pleuritidis, suppurati, tabis & tussis, etiam tabis a fluxione in spinam, ac icteri, ortu, causis, signis diagnosticis, & prognosticis.

At quum in thoracem fluxus ierit, bilisque fuerit, quod hinc manifestum est; dolor ile afficit, & claviculam mollitudini e regione respondentem, & febris adest, linguaque superiore parte ex viridi pallescit, & concreta excreantur. In hoc morbo periculum septimo aut nono die instat. Quum utraque latera doluerint, reliquaque similiter ut in priore se habuerint: hæc quidem peripneumonia est; illa vero pleuritis: hæ autem eam ob causam oriuntur. Quum e capite per guttur & arteriam asperam in pulmonem fluxio se tulerit, pulmo, quippe natura rarus & siccus, quicquid humoris potest, in se attrahit; & ubi influxerit, major redditur, & si quidem in totum fluxerit, ejusque fibræ majores redditæ

πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ οὐδὲν κατ᾽ ἀλήθειαν
48 ὁρᾷ. Τούτου χρὴ τὰς φλέβας ἀποκαίειν
τὰς πιεζούσας τὰς ὄψεις, αἳ σφύζουσιν αἰεὶ,
καὶ μεταξὺ τοῦ τε ὠτὸς καὶ τοῦ κροτάφου πεφύ-
κασι· καὶ, ἐπειδὰν [68] ταύτας ἀποφράξῃς,
πρὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς φάρμακα ὅσα ὑγραί-
νει πρόσφερε, καὶ δάκρυον ἄπαγε ὡς πλεῖ-
στον, ὅπως τὸ συνεστηκὸς ἐν τοῖσιν ὀφθαλμοῖ-
σιν ἐκκλυσθῇ, τὸ τὴν νοῦσον παρέχον. Ἢν
δ᾽ ὀφθαλμὸς ῥαγῇ, μαλθακοῖσι φαρμάκοισι
χρῆσθαι, καὶ στρυφνοῖσιν, ὡς στυφόμενον τὸ
ἕλκος ἐς μικρὸν συνίῃ, καὶ ἡ οὐλὴ λεπτὴ 45
49 ᾖ. [69] Ὅταν δ᾽ ἄργεμον ᾖ, δακρύειν τῷ
ὀφθαλμῷ ἀρήγει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

Περὶ τοῦ χολώδους ῥόου ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἐς τὸν κίθαρον ῥέοντος, καὶ τῆς ἀπὸ τούτου γινομένης περιπνευμονίας, καὶ πλευρίτιδος, καὶ ἐμπυήματος, καὶ φθίσεως, καὶ βηχὸς, καὶ τῆς φθίσεως ἀπὸ τοῦ ῥόου ἐκ τῆς κεφαλῆς ἐς τὴν ῥάχιν, καὶ τοῦ ἰκτέρου, γενέσεώς τε καὶ αἰτίων, καὶ σημείων διαγνωστικῶν, καὶ προγνωστικῶν.

Ὁπόταν δὲ ἐς τὸν κίθαρον ῥέῃ καὶ χολὴ
ᾖ, τῷ δὲ δῆλόν ἐστιν· ὀδύνη ἔχει ἐς
50 τὴν λαπάρην, καὶ ἐς τὴν κληΐδα [70] τὴν
ἐς τὴν λαπάρην, καὶ πυρετὸς, καὶ ἡ γλῶσ-
σα τὰ ἄνω χλωρὴ γίνεται, καὶ ἀποχρέμ-
πτεται ξυμπεπηγότα. Ταύτης τῆς νού-
σου ἑβδομαίῳ ὁ κίνδυνός ἐστιν ἢ ἐνναταίῳ.
51 [71] Ὁκόταν ἀμφότερα τὰ πλευρὰ ἀλγέῃ,
τὰ δ᾽ ἄλλα ὅμοια ᾖ τῇ ἑτέρῃ· αὕτη μὲν
περιπλευμονίη ἐστὶν, ἡ δ᾽ ἑτέρη πλευρῖτις·
αὗται δὲ γίνονται διὰ τόδε. Ὅταν ἐς τὸν 68
52 πλεύμονα ῥεύσῃ ἐκ τῆς κεφαλῆς διὰ τοῦ
βρόγχου, καὶ τῶν [72] ἀορτέων, ὁ πνεύμων,
ἅτε ψαφαρὸς ἐὼν καὶ ξηρὸς φύσει, ἕλκει
ἐφ᾽ ἑωυτὸν τὸ ὑγρὸν ὅ, τι ἂν δύνηται· καὶ,
ἐπὴν εἰσρύσῃ, μείζων γίνεται, καὶ, ὅταν
μὲν ἐς ὅλον ῥεύσῃ, μείζων ὁ λοβὸς γενόμενος,
ἀμφο-

VARIÆ LECTIONES.

68 Vide Arist. problema 5. Sect. XXXI. ubi scribit πυκνοῦντας τοὺς τῶν ὑγρῶν πόρους, inurunt Medici, *condensantes humorum poros.* Zuingerus aliter hunc locum sumpsit: nam, *quibus apertis & evacuatis*, dixit.

69 Vulgati Codd. legunt: ὅταν δ᾽ ἄρ᾽ ἐπιγέμον δακρύειν τῷ ὀφθαλμῷ ἀρήγει, quo in loco asteriscus apponitur vitium subnotans. Zuingerus vero habet: ὅταν δ᾽ ἄρ᾽ ἐπιγέμῃ, δακρύειν τῷ ὀφθαλμῷ ἀρήγει, *si autem adhuc humoribus plenus*, scilicet oculus, *fuerit, lacrymare oculo confert.* Erotianus certe ἄργεμον ex hoc loco legisse videtur, & exponit: πάθος τι περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς λευκωματῶδες· ὃ δὴ ἐκ τῆς παρεπομένης λευκότητος ὠνομάσθη, *affectio quadam in oculis, alba colore; qua sane a sequenti albedine nominata est.* Quibus adductis cum Foesio legendum esse ducimus: ὅταν δ᾽ ἄργεμον ᾖ, δακρύειν τῷ ὀφθαλμῷ ἀρήγει, hoc sensu: cum vero albugo fuerit, lacrymæ oculo conducunt, quod excitatæ lacrymæ tenuem adhuc, & recentem ex oculi ruptione contingentem albuginem subluere possint. Præterea subjungit etiam legi posse: ὅταν δ᾽ ἄρ᾽ ἐπάργεμος ᾖ, quod ἐπάργεμος dicatur, qui albugine laborat, aut ipse etiam oculi affectus. Vide Foes. Oecon. voce Ἄργεμον.

70 πρὸς τὴν ἐς τὴν λαπάρην legunt omnia exempl. MSS. Verum πρὸς τὴν λαπάρην, aut τὴν ἐς τὴν λαπάρην uti habetur in Asulan. cod. scribendum esse videtur, quæ lectio nobis probatur. Lind. τὴν πρὸς τὴν λαπάρην legit, quæ lectio non est aspernanda.

71 ὁκόταν δὲ ἀμφότερα legisse videtur Cornar. qui ἄλλη χολὴ addit post ἐνναταίῳ, ut aliam a bile fluxionem indicet; verum contra omnium exemplarium fidem.

72 Sic cum Imp. Corn. cod. legimus, pro ἀρτηριῶν; etsi communem istam lectionem agnoscere videtur Erotianus ex Bacchio, cum scribit, ἀορτέων Βακχεῖος μὲν ἐν τῇ τρίτῃ φησὶν ἀρτηριῶν κοινῶς, id est: Ἀορτέων, *Bacchius quidem in tertio, inquit, arteriis communiter hac voc intelligitur.* Epicles tamen & Lycus Neopolitanus ἀορτὰς exponunt; τὰ ἐν τῷ πλεύμονι, καὶ τῇ τραχείᾳ ἀρτηρίῃ βρογχία, *eas qua sunt in pulmone, & aspera arteria* circulares cartilagines, βρογχία dicta. Plura Foes. Oecon. voce Ἀορτή.

ἀμφοτέρων ἔψαυσε τῶν πλευρέων, καὶ πε-
ριπλευμονίην ἐποίησεν· ὅταν δὲ τῆς ἑτέρης
μοῦνον, ʹ πλευρῖτις ᾖ. Ἡ περιπλευμονίη
πολὺ ἐπικινδυνοτέρη ἐστὶ, καὶ ὀδύναι πολὺ
ἰσχυρότεραί εἰσιν αἱ ἐς τὰς λαπάρας, καὶ
ἐς τὰς κληῗδας, καὶ ἡ γλῶσσα πολὺ ὠχρο-
τέρη, καὶ τὴν φάρυγγα ἀλγέει ὑπὸ τοῦ
ῥεύματος, καὶ κόπος ἔχει ἰσχυρὸς, καὶ
πνεῦμα ἑκταῖον ἢ ἑβδομαῖον λάζεται. Τοῦ-
τον ἢν μὴ ἑβδομαῖον ὁ πυρετὸς ἀφῇ, ἀπο-
θνήσκει, [73] ἢ ἀποπνίγεται, ἢ ἀμφότερον·
ἢν δ᾽ ἐνναταῖον, δύο ἡμέρας διαλιπὼν, [74] λά-
ξηται, ὡς τὰ πολλὰ καὶ, οὗτος ἢ ἀποθνή-
σκει, ἢ ἔμπυος διαφεύγει· ἢν δὲ ʹ δωδεκα-
ταῖον, ἔμπυος γίνεται· ἢν δὲ τεσσαρεσκαι-
δεκαταῖον, ὑγιὴς γίνεται. Καὶ ἔμπυοι, ὅσοι
ὑπὸ περιπλευμονίης ἢ πλευρίτιδος γίνονται,
" [75] οὐκ ἀποθνήσκουσιν, ἀλλ᾽ ὑγιέες γίνον- 53
ται. Ὡς τὰ πολλὰ ἔμπυοι γίνονται, ὅταν
ῥεῦμα ἐς τὸ αὐτὸ, ὥσπερ ἐπὶ τῇσι χολῇσι
γένηται· ἀλλὰ τῇσι μὲν χολῇσι, πολὺ
ἀποῤῥεῖ, καὶ ἀποῤῥεῦσαν παύεται· τοῖσι δ᾽
ἐμπύοισιν ἔλασσόν τε ῥεῖ καὶ οὐ παύεται.
Καὶ ἔμπυοι γίνονται, ὅταν ἔλασσον ἀπο-
χρέμπτωνται ἢ ἐπιῤῥεῖ ἐς τὸν πλεύμονα.
Τοῦτο γὰρ, τὸ ἐν τῷ πλεύμονι ʹ συνιστάμε-
νόν τε καὶ ἐπιῤῥέον, πῦον γίνεται· τὸ δὲ
πῦον συνιστάμενον ἐν τῷ πλεύμονι καὶ ἐν τῷ
κιθάρῳ, ἑλκοῖ καὶ σήπει· καὶ, ἐπὴν ἑλκω-
θῇ, ἀπὸ τοῦ ἡλκωμένου ἐπιῤῥεῖ, καὶ ἐπανα-
χρεμπτομένου· ἅμα μὲν ἡ κεφαλὴ μᾶλλον
ῥεῖ σειομένη, ἅμα δὲ ἐκ τοῦ ἡλκωμένου ἐν
τῷ κιθάρῳ καὶ τῷ πλεύμονι μᾶλλον ῥεῖ,
καὶ τὰ ἕλκεα κινεύμενα ἐπαναῤῥήγνυται·
ὥστε καὶ, εἰ παύσαιτο τὸ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς
ῥέον, τὸ ἀπ᾽ αὐτέων τῶν ἑλκέων ἱκανὸν ἔσται
νοῦσον παρασχεῖν. Γίνεται δὲ καὶ ἀπὸ ἕλ-
κους ʹ ἔμπυος, καὶ ῥᾴων αὕτη ἡ νοῦσος.
Γίνεται δὲ καὶ ἐκτὸς τοῦ πλεύμονος, μά-
λιστα μὲν ἀπὸ ῥήγματος, καὶ ὅταν ἡ σὰρξ
φλασθῇ· κατὰ τοῦτο γὰρ πῦον ξυνίσταται,
καὶ συνιστάμενον, εἴ τις σείῃ τὸ σῶμα, κλυ-
δάζεται, καὶ ψόφον παρέχει· καὶ καίονται
ταῦτα. Φθίσις δὲ γίνεται, ὅταν ἐς τὸ αὐτὸ,
ὥσπερ τῷ ἐμπύῳ, ὁ ῥόος γένηται διὰ τοῦ
βρόγχου " καὶ τῶν [76] ἀορτέων, αἳ ξυνέχου- 54
σι τὸν πλεύμονα καὶ τὸν βρόγχον. Ἐς δὲ τὸν
πλεύμονα ῥέει θαμινὰ κατ᾽ ὀλίγον, " καὶ ὑ- 55
γρότητα ἐν τῷ πλεύμονι [77] οὐ ποιέει πολλήν·
ʹ ξηραινόμενον γὰρ τὸ ἐπιῤῥέον καὶ ἐν τῷ
βρόγχῳ πεπηγὸς, ὥστε οὐκ ἐκκλυζόμενον, ἀλ-
λὰ κατ᾽ ὀλίγον ἐπιῤῥέον " [78] καὶ ἐνεχόμενον, 56
βῆχα ποιέει·" ἔν τε τῇσιν ἀορτῇσιν ἐνεχόμενον 57

utrumque latus attingunt, pulmonisque inflammationem faciunt; quum vero alterum tantum, pleuritis fit. Pulmonis inflammatio longe periculosior est, & dolores ad laterum mollitudinem & claviculas multo vehementiores habet, linguaque longe est pallidior, fauces a fluxione dolor occupat, vehemens lassitudo detinet, & anhelatio sexto aut septimo die prehendit. Hunc nisi febris septimo die dimiserit, moritur, aut suffocatur, aut utrumque contingit; quod si nono die, duobus intermissis diebus, corripiat, hic etiam ut plurimum aut moritur, aut suppuratus evadit: si vero duodecimo die, suppuratus fit; si decimoquarto, convalescit. Et quicunque ex pulmonis inflammatione, aut pleuritide suppurati fiunt, minime moriuntur, sed convalescunt. Suppurati vero ut plurimum fiunt, quum fluxio ad eundem locum, velut in bilis fluxionibus, decubuerit: sed in bilis quidem fluxionibus multum defluit, & ubi defluxit, sedatur; suppuratis vero, tum minus defluit, tum minime sedatur. Suppurati etiam fiunt, quum minus excreant, quam ad pulmonem defluat. Quod enim in pulmone consistit & defluit, in pus vertitur. Pus autem in pulmone & thorace consistens, ulcerat & putrefacit: & ubi ulcus factum fuerit, ab ulcerata parte, & ab eo, quod per sputum repurgatur, defluit; ac simul quidem caput concussum magis fluit, simulque ex ulcerato thorace & pulmone magis fluit, & ulcera motu agitata refringuntur; ut etiamsi qui humor a capite defluit, cesset, is tamen, qui ab ipsis ulceribus procedit, morbum facere possit. Fit etiam ab ulcere suppuratus, & levior hic morbus est. Fit vero etiam extra pulmonem, potissimum quidem a ruptura, & ubi caro contusa fuerit; hac enim parte pus colligitur, collectumque, si quis corpus concutiat, fluctuat, & strepitum facit: & hæc ustione curantur. At vero tabes fit, quum ad eundem (locum,) velut in suppurato, fluxio fertur per guttur & asperam arteriam, quæ pulmonem & guttur continent. Defluit autem in pulmonem frequenter & paulatim, nec copiosum in pulmone humorem facit; dum enim resiccatur quod defluit, & in gutture concrescens, nimirum quum non eluitur, sed sensim influit ac detinetur, tussim concitat; & in aspera arteria detentum

T 3 quod

Variæ Lectiones.

73 Quidam codices καὶ pro ἢ habent; interpretes autem ἢ legisse videntur, ut versu sequenti habetur, in quo eadem repetitur sententia.

74 λάζηται vulgati cod. pro quo λάξηται reposuimus observante Æmil. Porto. Ibidem ἔμπυος γίνεται quidam codices legunt.

75 καὶ οὐκ ἀποθνήσκουσιν, ὑγιέες γίνονται, *& non pereunt, sanescunt*, Calvus legit; quæ lectio in quibusdam MSS. codd. habetur; sed ἀλλὰ addunt.

76 Quidam MSS. codd. ἀορτρέων legunt pro ἀορτέων. Plura Foes. Oecon. voce Ἀορτή.

77 Sic legimus ex Imp. Corn. cod. quæ lectio Lindeno probatur. Vulgat. cod. habent: μὴ ποιέει πολλήν· ξηραινόμενον γὰρ τὸ ἐπιῤῥέον ἐν τῷ βρόγχῳ.

78 καὶ ἐνεχόμενον βῆχα ποιέει· ἔν τε τῇσιν ἀορτῇσιν ἐνεχόμενον τὸ ῥέον legit Lindenus. Quædam vero MSS. exemplar. καὶ ἐπιχεόμενον legunt pro vulg. ἐνεχόμενον. Et ἀορτῇσιν Asul. cod. habet pro ἀορτῇσιν. Alii ἀορτρῇσιν, vitiose tamen ut apparet.

quod influit, quum asperæ arteriæ angusta foramina habeant, angustiam spiritui affert, eamque spirandi difficultatem habere facit, ut eo velut deficiente, semper respirare desideret; quin etiam in pulmone, ceu non admodum humido, pruritus exoritur: quum vero multum a capite defluxerit, pruritus in pulmone non fit; etenim copiosum est, quod in ipsum defluit, & suppurati ex tabidis hujusmodi fiunt, ubi humidius corpus factum fuerit; & ubi siccius fuerit, ex suppuratis tabidi. Suppurati hoc modo dignoscuntur. Lateris mollitudinem a principio dolor obsidet; quum vero jam pus collectum est, & dolor similiter vexat, & tussis suboritur, tum pus excreatur, & anhelatio corripit; quod si nondum pus eruperit in lateris mollitudine, concutitur, ac velut in utre strepitum edit. At si horum nihil adfuerit, suppuratus tamen sit, ex his conjectare oportet. Multum anhelat, subraucum loquitur, pedes & genua intumescunt; magis vero ex ea lateris mollitudine in qua pus inest, thorax incurvatus est; & membrorum dissolutio fit, sudore etiam totum corpus perfunditur; interdum quidem sibi calidus, interdum etiam frigidus videtur; ungues circumtensi sunt, & venter incalescit. Atque ex his suppurati dignoscendi sunt. Quum vero posteriore ex parte fluxio in spinam decubuerit, huic tabes ejusmodi suboritur. Lumbos dolor occupat, & anteriores capitis partes ipsi vacuæ esse videntur. Bili autem hæc insunt periculosa; si in oculis regius morbus oboriatur, si in unguibus livores suborti fuerint, si corpus ulcera habeat, partesque circa ulcera lividæ fuerint; & quum sudor non toto corpore, sed una aliqua tantum corporis parte erumpit; & quum febre remanente, ex pallido virescens excreatur, aut si excreatio cesset, quum adhuc in pulmone remanet ex pallido virescens. Sic autem quum inest, quumque non inest, dignoscendum. Quum inest, in faucibus respirantis strepit, anhelatio item periculosa est, & singultus, febrisque discedit excreatione adhuc in pulmone hærente, & debili jam ægro alvus dejicit. Hæc sunt pleuritidis, & peripneumoniæ periculosa indicia.

τὸ ῥέον, ὥστε στενὰς διατρήσιας ἐχούσας
τὰς ἀορτὰς, στενοχωρίην τῷ πνεύματι πα-
58 ρέχει, " [79] καὶ τοιοῦτο ποιέει πνεῦμα
ἔχειν· ὥστε γὰρ ἀναλιπόμενον αἰεὶ ἐπιθυ-
μέει ἀναπνεῖν, καὶ ἐν τῷ πλεύμονι, ὥστε
οὐκ ἰσχυρῶς ὑγρῷ ἐόντι, ξυσμὸς ἐγγίνεται·
[80] ὅταν δὲ πολὺ ἀποῤῥυῇ τῆς κεφαλῆς, οὔτ'
ἐν τῷ πλεύμονι ξυσμὸς γίνεται· πολὺ
γὰρ αὐτέῳ τὸ ἐπιῤῥέον ἐστι, καὶ ἔμπυοι ἐκ
τῶν φθισίων τούτων γίνονται, ὅταν ὑγρό-
τερον τὸ σῶμα γένηται· καὶ, ὅταν ξηρότε-
ρον γένηται, ἐκ τῶν ἐμπύων φθισιῶντες.
[81] Ἔμπυοι τῷδε δῆλοι γίγνονται. Τὴν λα-
πάρην ἀρχομένων πόνος ἔχει· ἐπὴν δὲ πῦον
ξυνεστήκῃ ἤδη, ὅ, τε πόνος ὁμοίως ἔχει,
βήξ τε γίνεται, καὶ ἐπαναχρέμπτεται πῦον,
καὶ πνεῦμα ἔχει· ἢν δὲ μήπω [82] ἐῤῥώγῃ ἐν
τῇ λαπάρῃ, σείεται καὶ ψοφέει οἷον ἐν ἀσκῷ.
59 " Ἢν δὲ τούτων μηδὲν προσείη, ἔμπυος δὲ
ᾖ, τοῖσιδε χρὴ τεκμαίρεσθαι. Πνεῦμα που-
λὺ ἔχει, φθέγγεταί τε ὑποβραγχότερον,
καὶ οἱ πόδες οἰδέουσι καὶ τὰ γούνατα· μᾶλ-
λον δὲ κατὰ τὴν λαπάρην, ἐν ᾗ τὸ πῦόν ἐστι,
καὶ ὁ κίθαρος συγκεκαμμένος ἐστί· καὶ λυ-
σιγυῖα γίνεται, καὶ ἱδρὼς περιχεῖται ὅλον τὸ
σῶμα· καὶ τοτὲ μὲν δοκέει θερμὸς αὐτὸς
ἑωϋτῷ εἶναι, τοτὲ δὲ ψυχρός· καὶ οἱ ὄνυχες
περιτεταμένοι εἰσί· καὶ ἡ κοιλίη θερμὴ γί-
νεται. Τούτοισι χρὴ γινώσκειν τοὺς ἐμπύους.
Ὅταν δ' ὄπισθεν ῥεύσῃ ἐς τὴν ῥάχιν, φθί-
σις γίνεται τούτῳ τοιάδε. Τὴν ὀσφῦν
ἀλγέει, καὶ τὰ ἔμπροσθεν τῆς κεφαλῆς κε-
νὰ δοκέουσιν αὐτῷ εἶναι. [83] Χολῇ δὲ τάδ'
ἐστὶν ἐπικίνδυνα· ἴκτερος ἢν ἐπιγένηται ἐν
τοῖσιν ὀφθαλμοῖσι, καὶ ἐν τοῖσιν ὄνυξι πε-
λιδνὰ ὅταν γένωνται, καὶ ἐς τὸ σῶμα ὅταν
ἔχῃ ἕλκεα, καὶ τὰ περὶ τὰ ἕλκεα πελιδνὰ
ᾖ· καὶ ὁ ἱδρὼς ὁκόταν μὴ καθ' ὅλον τὸ σῶμα
ἐκθύῃ, ἀλλὰ καθ' ἓν μέρος τοῦ σώματος·
καὶ ὅταν τοῦ πυρετοῦ ἔτι ὄντος ἐπαναχρέμ-
πτηται χλωρὸν, ἢ ἐνεόντος ἐν τῷ πλεύμονι
ἔτι τοῦ χλωροῦ, ἡ ἐπανάχρεμψις παύση-
60 ται. " [84] Οὕτω δὲ δεῖ γινώσκειν ὅταν ἐνῇ,
καὶ ὅταν μὴ ἐνῇ. Ὅταν ἐνῇ, ἐμψοφεῖ ἐν
τῇ φάρυγγι ἀναπνέοντος, καὶ πνεῦμα ἐπι-
61 κίνδυνον, " καὶ λὺγξ, καὶ ὁ πυρετὸς ἀπιὼν,
ἀποχρέμματος ἔτι ἐν τῷ πλεύμονι ἐόντος,
καὶ ἡ κοιλίη ἀσθενέος ἤδη ἐόντος ὑποχωρέου-
σα. Ταῦτα πλευρίτιδος, καὶ περιπλευμο-
νίης ἐπικίνδυνα.

SE-

Variæ Lectiones.

79 Sic Imp. Corn. cod. quæ lectio probatur. Vulgo καὶ τοῦτο positum erat.

80 ὅταν δὲ πολὺ ἀποῤῥοῇ vulgati codic. ubi pro ἀποῤῥοῇ ex Servin. ἀποῤῥυῇ restituimus, quæ lectio Lind. probatur.

81 Post ἔμπυοι Lind. addit δέ.

82 ἐῤῥάγῃ Servin. adscribit pro ἐῤῥώγῃ. Ibidem pro προσείῃ quidam codices legunt προσμείνῃ, permanserit.

83 Sic Imp. Corn. cod. pro χολὴ δέ.

84 οὕτω pro τοῦτο ex Imp. Corn. cod. legimus, quæ lectio Lind. probatur. Alii τούτῳ legunt. Ibidem ἀποχρέματος vitiose legunt exempl. Basil. Hesychius ἀποχρέμματος exponit ἀποπτύσματος, id quod screatu ejectum est.

SECTIO II.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Περὶ τ̃ πλευρίτιδος, περιπνευμονίας, ἐμπυήματος, φθίσεως, ϗ τοῦ ὀγδόου ῥόου διὰ τοῦ οἰσοφάγου ἐς τὴν κοιλίαν θεραπείας.

Πλευρῖτιν ὧδε χρὴ ἰᾶσθαι. Τὸν πυρε-
τὸν μὴ παύειν ἑπ]ὰ ἡμερέων· ποτῷ
δὲ χρήσθω, ἢ ὀξυμελικρήτῳ, ἢ ὄξει καὶ ὕ-
69 δατι· ταῦτα δὲ χρὴ προσφέρειν ὡς πλεῖ-
ϛα, ὡς ἐπίτεγξις γένηται, καὶ γινομένη ἐ-
πανάχρεμψιν ποιέῃ, καὶ τὴν ὀδύνην παύειν
θερμαντηρίοισι φαρμάκοισι, καὶ καταῤῥο-
φεῖν διδόναι, ὅ, τι ἐπανάχρεμψιν ποιήσει·
καὶ λουτροῖσι χρέεσθαι τεταρταίοισι· τῇ δὲ
πέμπ]ῃ, καὶ τῇ ἕκτῃ χρίειν ἐλαίῳ· τῇ δὲ
ἑβδόμῃ λούειν, ἢν μὴ ὁ πυρετὸς μέλλῃ ἀ-
φιέναι, ὡς ὑπὸ τοῦ λουτροῦ ὁ ἱδρὼς ἐγγένη-
ται· καὶ ἔτι τῇ πέμπ]ῃ καὶ τῇ ἕκτῃ ἰσχυ-
ροτάτοισι χρέεσθαι τοῖσιν ἐπαναχρεμπ]ηρίοι-
σι φαρμάκοισι, ὡς τὴν ἑβδόμην ὅ τι ῥήϊϛα
ἡμέρην ἀγάγῃ. Ἢν δὲ μηδὲ τῇ ἑβδόμῃ
ἡμέρῃ παύσηται, τῇ ἐννάτῃ παύσεται,
ἢν μή τι ἄλλο τῶν ἐπικινδύνων γένηται.
Ἐπὴν δὲ ὁ πυρετὸς [85] ἀφῇ, ῥοφήμα- 62
τα ὡς ἀσθενέϛατα ποιέων προσφέρειν. Ἢν 63
δὲ ἰνηθμὸς ἐγγένηται, ἢν μὲν ἔτι νεαροῦ
τοῦ σώματος ἐόντος, τῶν ποτῶν ἀφαι-
ρέειν· ἢν δὲ, τοῦ πυρετοῦ [86] ἀφιέντος,
πυρίνοισι τοῖσι ῥοφήμασι χρῶ. Καὶ τὴν
περιπλευμονίην τὸν αὐτὸν τρόπον ἰῶ.
Τοὺς ἐμπύους καθαίρειν τὴν κεφαλὴν,
μὴ ἰσχυροῖσι φαρμάκοισιν, ἀλλὰ κατὰ
μικρὸν ἀποτρέπειν ἐς τὰς ῥῖνας, καὶ ἅμα
διαχωρητικοῖσι σιτίοισι χρέεσθαι. Καὶ,
ἐπὴν ἡ ἀρχὴ τοῦ νουσήματος μηκέτι ᾖ,
ἀλλ' ἐκτρέπηται ὁ ῥόος, ἐπανάχρεμψιν ποιέ-
εσθαι, καὶ βῆχα ποιέειν, [87] καὶ ἐγχύ- 64
τοισι φαρμάκοισι χρέεσθαι, καὶ σιτίοισιν
ἅμα. Ὁκόταν δὲ δεῖ ἀπόχρεμψιν ποιέ-
εσθαι, καὶ πλέοσι σιτίοισι καὶ ἁλυκοῖσι
χρέεσθαι καὶ λιπαροῖσι, καὶ οἴνῳ αὐϛηρῷ,
καὶ βῆχα ποιέειν, ὅταν ὧδε ἔχῃ.
Καὶ τοὺς ὑπὸ τῆς φθίσιος τὸν αὐτὸν
τρόπον τἄλλα, πλὴν τὰ σιτία μὴ πολ-
λὰ ἅμα, καὶ τὰ ὄψα μὴ πλέονα ἢ τὰ
σιτία, καὶ τῷ οἴνῳ ὑδαρεῖ χρῶ ἐπὶ τῷ σι-
τίῳ, ὡς μὴ θερμαίνῃ, καὶ τῷ σώματι
ἀσθενεῖ ἐόντι θερμότητα παρέχῃ, καὶ ἅμα
ἀμφότερα θερμαίνωσιν ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ,

CAPUT VIII.

De pleuritidis, peripneumoniæ, suppurati, tabis, & octavæ fluxionis per fauces in ventrem, curatione.

Pleuritidem sic oportet curare. Febris per septem dies haud sedanda; potu vero aut aceto mulso, aut aceto & aqua utendum: hæc autem quam plurima offerenda, quo humectatio fiat, eaque facta excreationem faciat; dolorque medicamentis calefacientibus sedandus, & sorbitione exhibendum quicquid excreationem moliatur: & balneis etiam quarto die utendum, quinto autem & sexto, oleo illinendum; septimo vero lavandum, si febris non remittat, uti ex balneo sudor oboriatur: quinto insuper & sexto validissimis utendum excreationem promoventibus medicamentis, quo quam facillime septimum transigat diem. Quod si neque septimo die desierit, nono desinet, nisi aliud quiddam periculosum contingat. Postquam autem febris remiserit, sorbitiones quam debilissimæ offerantur. Quod si alvi fluor corpori, quod recens in morbum incidit, supervenerit, a potu auferendum erit; sin postquam febris remiserit, triticeis sorbitionibus utitor. Eodemque modo pulmonis inflammationem curato. Suppuratis, caput haud vehementibus medicamentis purgandum, sed sensim ad nares avertendum, cibisque simul ventrem subducentibus utendum. Et cum morbi principium non amplius erit, sed fluxus divertitur, excreatio promovenda, & tussis excitanda, & tum medicamentis, quæ infunduntur, tum cibis utitor. Quum autem excreatio movenda est, pluribus etiam cibis, tum salsis, tum pinguibus, vinoque austero utendum est, & quum hoc modo habuerit, tussis excitanda. Tabidos quinetiam quoad reliqua (curabis) ad eundem modum, præterquam quod cibaria non multa simul exhibenda, neque opsonia plura, quam cibaria frumentacea; & vino diluto inter cibos utendum, ne calefaciat, & corpori debili calorem exhibeat, & utraque simul eodem tempore calefaciant; &

VARIÆ LECTIONES.

85 Si febris ἀφῇ, *remittat*, sorbitionibus utendum levissimis, nimirum quando sputum nondum procedit, ne corpus cibo oneretur, & febris redeat. An legendum, si febris ἐφῇ superveniat, corripiat, nimirum in principio morbi, victu tenui utendum esse? νεαρὸν σῶμα, non tam respectu ætatis (uti Corn. placuit) quam invasionis morbi videtur intelligere, quod in principio & augmento est morbi; quod paulo post appellat ἀρχὴν νουσήματος: cui opponitur σῶμα ejusdem ægri. πυρετοῦ ἀφίκοντος. Nisi quis νεαρὸν νούσημα legendum putet. Ita Zuingerus in notis. Præterea notandum est ibidem pro ἰνηθμῷ, νύγμον *punctionem* Mercur. ex Vatic. MS. prætulisse. Calvus vero λυγμὸν legisse videtur nempe *singultum*. Verum nos vulgatam lectionem retinuimus ἰνηθμὸν legentes, scilicet ventris *purgationem*, quæ lectio Erot. probatur.

86 Imp. Corn. cod. ἀφιέντος scribit pro ἀφίκοντος, quam lectionem cum Lindeno prætulimus.

87 Sic fere legunt omnia exemplaria, quædam etiam habent ἐγχύλοισι, id est, *succulentis*.

& calore multam fluxionem inducant. Ubi vero per gulam in ventrem fluxio inciderit, infra purgatio, interdumque supra fit. Huic quidem si dolor in ventre adfuerit, is primum medicamento aut succo subducendus; deinde medicamento corroborante utendum, cibis vero alvum subducentibus, quamdiu dolor detinuerit. At ubi dolor sedatus fuerit, cibis corroborantibus utendum. Eodem modo etiam ubi per multos dies purgatio detinuerit, curato. Quod si imbecillus fuerit, & præ imbecillitate ista offerri nequeant, primum quidem ptisanæ succo alvus per infusum eluenda; deinde ubi per hunc purgaris, adstringente aliquo utendum.

[88] καὶ θερμωλῇ ποιέωσιν ῥεῦμα πουλύ. Ὁπόταν δὲ διὰ τοῦ οἰσοφάγου ἐς τὴν κοιλίην
65 ῥεύσῃ, [89] ἴνησις γίνεται κάτω, ἔςι δ᾽ ὅτε καὶ ἄνω. Τούτῳ ἢν μὲν ὀδύνη ἐνῇ ἐν τῇ γαςρὶ, ὑπεξάγειν πρῶτον φαρμάκῳ
66 ἢ χυλῷ· ἔπειτα φαρμάκῳ ἰσχυτηρίῳ χρέεσθαι, τοῖσί τε σιτίοισι διαχωρητικοῖσιν, ἕως ἂν ἡ ὀδύνη ἔχῃ. Ἐπὴν δὲ παύσηται ἡ ὀδύνη, καὶ τοῖσι σιτίοισιν ἰσχυτηρίοισι χρέεσθαι. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον, καὶ ἐπὴν πολλὰς ἡμέρας ἡ ἴνησις ἔχῃ, ἰᾶσθαι. Ἢν δὲ ἀσθενὴς ᾖ, καὶ μὴ δύνηται προσφέρεσθαι ὑπὸ ἀσθενείης, κλύζειν πρῶτον μὲν χρὴ χυλῷ πτισάνης· ἔ-
67 πειτα, ἐπὴν τούτῳ καθήρῃς, [90] τῶν ςυφόντων τινί.

CAPUT IX.

De Hydropis, ischiadis, & tabis a fluxione capitis in posticas partes, etiam de splenis tumescentis, ac pueri hydropici, curatione.

QUum autem in carnem posteriore parte juxta vertebras illapsa fluxio hydropem excitarit, sic medendum. Cervicis caro, quæ in medio est venarum, tribus crustis inurenda; & ubi usseris, constringenda, & quam tenuissimæ cicatrices inducendæ: & ubi viam intercluseris, medicamentum naribus admoveto, ut eo divertatur, & imbecillum rursus aliud, donec avertatur; ac anteriores quidem capitis partes calefacito, posteriores vero refrigerato. Et postquam partibus capitis anterioribus excalefactus tibi videbitur. Cibos (vero) edat, qui maxime nutriant, & minime ventrem subducant, quo fluxionum meatus anteriore capitis parte quam maxime dilatentur. Posteaquam vero viam intercluseris, & influxionem averteris, siquid prius quam fluxionem curaveris, ad corpus pervenerit, hoc modo medendum. Si quidem ad cutem magis secesserit, externis partibus fomentum admovebis; si vero intro ad ventrem, neque foris conspicuum sit, medicamentum propinabis; sin utramque in partem, utrinque detrahes. Diligentia autem adhibenda est, ut proximum exitum facias, sive superne, sive inferne, sive alia quavis corporis parte exitus detur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ′.

Περὶ τοῦ τοῦ ὕδρωπος, καὶ τοῦ ἰσχιάδος, καὶ τοῦ φθίσεως ἀπὸ ῥόου ἐκ τῆς κεφαλῆς ἐς τὰ ὄπισθεν, καὶ τοῦ σπληνὸς θάλλοντος, καὶ τοῦ ἐν παιδίῳ ὕδρωπος, θεραπείας.

ΟΠότε δ᾽ ἐς τὴν σάρκα ὄπισθεν παρὰ τοὺς σπονδύλους [91] ῥεύσῃ καὶ ὕδρωπα ποιήσῃ, ὧδε χρὴ ἰᾶσθαι. Καίειν τὴν σάρκα τὴν ἐν τῷ τραχήλῳ μεταξὺ τῶν φλεβῶν, ἐσχάρας τρεῖς· καὶ, ἐπὴν καύσῃς, ξυνάγειν καὶ ποιέειν ὡς ἰσχνοτάτας οὐλάς· καὶ, ἐπὴν ἀποφράξῃς, πρὸς τὰς ῥῖνας φάρμακον πρόσφερε, ἕως ἐκτρέπηται,
68 [92] καὶ ἀσθενὲς αὖθις ἄλλο, ἕως ἂν ἀποτρεφθῇ· καὶ τὰ μὲν ἔμπροσθεν τῆς κεφαλῆς, θέρμαινε· τὰ δ᾽ ὄπισθεν ψύχε. Καὶ, ἐπήν σοι ἐκτεθερμασμένος ᾖ, τὰ
69 ἔμπροσθεν τῆς κεφαλῆς. Σιτία (δὲ) ἐσθίειν τὰ φλεγματωδέςατα, καὶ ἥκιςα διαχωρητικὰ, ὡς ὅ, τι μάλιςα διευρυνθῶσιν αἱ ῥοιαὶ αἱ ἔμπροσθεν τῆς κεφαλῆς. Ἔπειτα δ᾽, ἐπὴν ἀποφράξῃς, καὶ ἀποτρέψῃς τὴν ἐπίῤῥευσιν, ἤν τι, πρὶν ἢ εὐτρεπίζειν τὸ ῥεῦμα, ἐς τὸ σῶμα ἔλθῃ, ὧδε χρὴ ἰᾶσθαι. Ἢν μὲν μᾶλλον πρὸς τὸ δέρμα ἐκκεχωρηκὸς ᾖ, τὰ ἔξωθεν πυριῶντα· ἢν δ᾽ ἔνδον πρὸς τὴν
70 κοιλίην, ἔξωθεν δὲ μὴ δῆλον ᾖ, φάρμακον [93] πιπίσκοντα· ἢν δ᾽ ἐπ᾽ ἀμφότερα, ἀμφοτέρων ἀφαιρέειν. Ἐπιτηδεύειν δὲ χρὴ ἐγγυτάτην ἔξοδον ποιέειν, ἤν τε κάτω, ἤν τε ἄνω, ἤν τε ἄλλῃ ὅπῃ τοῦ σώματος ἔξοδοί εἰσιν. [94] Ὁκό-

VARIÆ LECTIONES.

88 ποιέωσι Imp. Corn. cod. pro vulgato ποιέουσι, quem secuti sumus.

89 Nugantur hic & Calvus, Corn. & Foesius, in reddenda mendosissimi loci ratione; quo rectissime ab Illustri Askew critico castigato nihil facilius in toto libro reperias, adeo ut nulla interpretatione egeat; scriptum enim prius erat in antiquis Codd. ΡΕΥΣΗΙΝΗΣΙΣ, quod cum non intelligerent librarii, scripserunt ῥεύσῃ, νῆσις. Deinde ἰσχυτηρίῳ Asulan. cod. quæ lectio nobis probatur, pro ἰσχυροτέρῳ, valentiore.

90 Post hæc verba, Aldina exempl. addunt: ὕστερον ἐπὴν τούτῳ κλυσθῇ, aut κλύσῃ. quæ Imp. Samb. delet.

91 Pro vulgatis ῥεύσαντας ὕδρωπα ποιήσῃ, Linden. habet ῥεύσῃ καὶ ὕδρωπα ποιήσῃ; quam lectionem secuti sumus.

92 καὶ ἀσθενὲς αὖθις ἄλλο legit Charter. addito ἄλλο. Imp. vero Corn. cod. ἀλλ᾽ ἐνταῦθις habet, MSS. codd. quidam ἀσθενὲς ὕστερον scribunt.

93 Erotianus πιπίσκοντα exponit ποτίζοντα propinantem.

[94] Ὁκόταν (δὲ) ἰσχιὰς ἀπὸ ῥόου γένηται,
σικύην χρὴ προσβάλλειν, καὶ ἕλκειν ἔξω,
καὶ μὴ κατακρούειν, καὶ ἔνδοθεν θερμαν-
τήρια φάρμακα πιπίσκοντα διαθερμαίνειν,
ὅπως ἔξοδος ᾖ, καὶ ἔξω εἰς τὸ δέρμα ὑπὸ
τῆς ἑλκύσιος τῆς σικύης, καὶ ἐντὸς πρὸς
τὴν κοιλίην ὑπὸ τῆς θερμασίης. Ὁπόταν
γὰρ ἀποφραχθῇ, καὶ μὴ ἔχῃ, ὅπῃ ὁδοι-
πορέῃ, ὁδοιπορέουσα ἐς τὰ ἄρθρα ῥέει ἐς τὸ
ὑπεῖκον, καὶ ἰσχιάδα ποιέει, " [95] ἢ ὄπι- 71
40 σθεν φθίσιν. ' Τούτῳ τὴν κεφαλὴν κα-
θαρτέον ἀσθενεῖ φαρμάκῳ, ἕως ἂν ἀπο-
τρεφθῇ ὁ ῥόος, καὶ τῇ διαίτῃ, ὥσπερ
ἔμπροσθεν, χρῶ. " Φάρμακον δὲ πῖσον 72
[96] ἐλατήριον, καὶ κάτω γάλακτι κλύσον·
τὰ δ' ἄλλα πυρίῃσιν ἰῶ. Ἐπὴν ὁ σπλὴν
ὑπὸ πυρετοῦ μέγας γένηται· γίνεται δὲ,
ὅταν τὸ σῶμα λεπτυνθῇ· [97] τοῖσι γὰρ
αὐτοῖσιν ὅτε τὸ σῶμα θάλλει " καὶ 73
ὁ σπλὴν φθίνει. Ὅταν δὲ τὸ σῶμα λε-
πτὸν ᾖ, καὶ ὁ σπλὴν θάλλει, καὶ τὸ ἐπί-
πλοον ἅμα τῷ σώματι λεπτυνθῇ, ἡ πιμε-
45 λὴ ἡ ἐν τῷ ἐπιπλόῳ ἐκτήκεται. ' [98] Ἐπὴν
δὲ ταῦτα κενεὰ πιμελῆς γένηται, καὶ ἀπὸ
τοῦ σπληνὸς θάλλοντος ἀποῤῥέῃ ἐς τὸ ἐπί-
πλοον· ὡς ἐγγύτατα ἐὸν τὸ ἐπίπλοον· ὥστε
τεύχεα ἔχειν, " καὶ ταῦτα κενεὰ ἐσδέχε- 74
ται· καὶ, ἐπὴν τὸ νούσημα ἅπαξ ἐν τῷ σώ-
ματι γένηται, ἐς τὸ νοσέον τρέπεται, ἢν
μή τις εὐτρεπίζῃ· ὡς " καὶ τὸ εὐτρεπι- 75
ζόμενον [99] ἐπικίνδυνον. Τοῦτον ὧδε
ἰᾶσθαι. Φάρμακα πιπίσκειν ὑφ' ὧν ὕδωρ
καθαιρεῖται, καὶ σιτία τὰ φλεγματωδέ-
στατα διδόναι. Ἢν δὲ μηδ' οὕτω ῥάων
70 γένηται, καίειν ὡς λεπτότατα καὶ ὡς ' ἐπι-
πολαιότατα, " ὅπως τὸ ὕδωρ ἴσχειν δύνῃ, 76
πέριξ τοῦ ὀμφαλοῦ κύκλον, καὶ ἐς τὸν
ὀμφαλὸν [100] μὴ, καὶ ἀφιέναι ἑκάστης ἡμέ-
ρης. Τῶν νουσημάτων, ὅ, τι ἂν ἐπικινδυ-
νότατόν ἐστιν, ἐν τουτέοισι παρακινδυνεύειν
χρή· ἐπιτυχὼν μὲν γὰρ ὑγιᾶ ποιήσεις·
ἀτυχήσας δ' ὅπερ καὶ ὡς ἔμελλε γίνε-
σθαι, τοῦτ' ἔπαθε. Παιδίῳ δὲ χρὴ ὕδρωπα

Quum vero coxendicum morbus a fluxione oritur, cucurbitulam admovere, & foras attrahere oportet, citra scarificationem, & calefacientia medicamenta propinando intus calefacere, ut exitus pateat tum extra ad cutem per cucurbitulæ tractionem, tum intra ad ventrem per caliditatem. Ubi namque (fluxioni) via interclusa fuerit, neque habuerit quo procedat, ad articulos progrediens, in id, quod cedit, defluit, & morbum coxendicum inducit, aut posteriorum (partium) tabem. Sic affecto caput medicamento imbecillo purgandum, donec alio avertatur fluxio, & victus ratione, velut antea, utendum. Medicamentum autem potui exhibeto sursum purgans, & alvum inferiorem lacte infuso subluito; cætera fomentis curato. Quum lien ex febre magnus extiterit; fit autem quum corpus extenuatur: ex iisdem enim & corpus augescit, & lien contabescit. Quum autem corpus extenuatur, & lien turgescit, una etiam cum corpore omentum extenuatum fuerit, omenti pinguedo colliquescit. Ubi vero partes istæ pinguedine vacuæ fuerint, & ex liene turgescente in omentum defluxerit; omentum quum valde vicinum sit, & vasa vacua habeat, id excipit; atque ubi semel in corpore morbus exortus fuerit, ad id quod morbosum est vertitur, nisi quis recte curet; ita ut etiamsi bene curetur, periculo non careat. Huic sic medendum. Medicamenta, quibus aqua detrahatur, potui exhibenda, & cibi maxime nutrientes offerendi. Si vero neque sic levior fiat, inurendæ sunt crustæ quam tenuissimæ, & quam maxime in superficie, quo aquam emittere possis, in umbilici ambitu, & non supra umbilicum, singulisque diebus emittito. Quumque morbus periculosissimus sit, in his periclitari oportet: nam si tibi successerit, sanum efficies; sin vero frustratus fueris, nihil gravius, quam quod eventurum erat, perpetietur. At in puero hydropem

Variæ Lectiones.

94 Sic Imp. Samb. cod. legit, quem probamus. Vulgati autem cod. ὁκόταν ἰσχιὰς habent.

95 ἢ ὄπιθεν φθίσιν meliora legunt exemplaria; verum ἡ ὄπιθεν φθίσις legisse videtur Cornar. quam lectionem sequitur Lindenus.

96 Ἐλατήριον exponit Galen. οὐ μόνον τὸ ἀπὸ τοῦ ἀγρίου σικύου γιγνόμενον· ἀλλὰ καὶ πᾶν τὸ τὴν κάτω κοιλίην καθαῖρον, id est: *non solum quod ex cucumere agresti fit; sed etiam omne, quod deorsum ventrem purgat.* Verum hæc expositio non est ubique vera; vult enim hic Hippocr. prius dari medicamentum per superiora purgans; deinde inferiorem ventrem infuso lacte elui, dum dicit, καὶ κάτω γάλακτι κλύσον; indicat ergo præcedens medicamentum purgasse superiorem; alioqui vox κάτω superflua esset omnino. Non enim rationabile est in tabe, de qua hic agitur, per inferiora purgari voluisse, quod expresse prohibet Libr. II. de Morb. ubi tabidos omnes helleboro purgat, cujus proprium est sursum purgare; imo in tabe ex pulmonis affectu ejusdem Libr. Sect. II. ita temperari jubet, ὅκως τὴν κάτω κοιλίην μὴ κινήσῃ, id est, *ut ne alvum infernam moveat.* De hac re plura Martian. pag. 81. N. 52. cujus sensum secuti sumus.

97 Galen. 11. de Potent. nat. cap. ultimo, hæc ait, καὶ μὴν ὅτι γε τὸ σῶμα θάλλει τούτοις, ὁ σπλὴν φθίνει; φησὶν Ἱπποκράτης. Quæ sententia (inquit Mercur.) cum alibi nuspiam reperiatur, eam ex hoc loco depromptam esse existimo: unde etiam quæ a Gal. subnectuntur illi accepta esse clarum est. Quocirca Hippocratis textum sic restituendum opinor; τοῖσι γὰρ αὐτοῖσιν, ὅτε τὸ σῶμα θάλλει, καὶ ὁ σπλὴν φθίνει, quæ lectio in textum illata est. Vulgati codices legunt τοῖσι γὰρ αὐτοῖσιν, ὅτε σπλὴν θάλλει, καὶ τὸ σῶμα φθίνει. Erotiano φθίνει exponitur συντήκεται, ἰσχναίνεται, μειοῦται. ἀτροφεῖ id est, *colliquescit, attenuatur, minuitur, non nutritur.*

98 ἐπὴν δὲ τὰ τεύχεα legisse videtur Cornarius, ut infra ponitur.

99 ἐπικίνδυνον ex Imp. Samb. legimus pro ἐπὶ κινδύνου. Paulo post ὕδωρ ἴσχειν; τὸ ἴσχειν, velut ἀνιέναι sumpsimus, quod notat Foesius ex Budæo.

100 μίαν legunt omnes codices & asteriscum ponunt Aldin. exemplar. Zuing. vero μέγαν pro μίαν legit, intelligens μέγαν κύκλον, seu *magnam cucurbitulam.* Lind. aliam secutus est lectionem μὴ, pro μίαν, legendo; nam incidendus non est umbilicus; sed circa umbilicum incisuras faciendas, aut retro, præcipit Hippocrat. & hanc lectionem sequimur. Infra pro ἐξοίγοντα & ἐξοίγειν cum interpretibus ἐξάγοντα & ἐξάγειν scripsimus.

sic curare oportet. Tumidæ & aquæ plenæ partes scalpello aperiendæ sunt, crebroque ac parum educendum est: a singulis igitur corporis partibus educendum, fomentisque utendum, & semper, quod apertum est, calefaciente medicamento illinendum.

CAPUT X.

De arida pleuritide citra fluxionem, ejusque curatione; ac de febris generatione & curatione.

Pleuritis sicca citra fluxionem oritur, quum ex coacta siti pulmo admodum resiccatus fuerit. Pulmo enim quum siccus sit, ubi amplius quam pro natura resiccatus fuerit, gracilis evadit, & impotens redditus, ad latus præ impotentia inclinatur, latusque contingit, eoque contacto, quum humidum sit, ei adhærescit, & pleuritidem facit. Tunc vero & dolor ad latus & claviculam oboritur, & febris, & album excreat. Hic multis potionibus curandus est & lavandus, eique medicamentum, quod dolorem sedet, exhibendum, aliaque quæ excreationem faciunt. Hic intra septimum diem convalescit, neque morbus periculosus est, neque cibos exhibere oportet. At vero febres hanc ob causam oriuntur. Quum corpore immoderatius inflammato carnes intumuerint, pituita bilisque conclusæ conquieverint, nihil refrigeretur, neque exeat, neque moveatur, neque aliud quid subeat. Quum itaque lassitudo (& febris,) & repletio detinuerit, multa aqua lavandum, & liquido illinendum, & quam maxime calefaciendum, quo calor aperto corpore per sudorem exeat; hæcque deinceps bene tribus aut quatuor diebus facienda: quod si non sedetur, medicamentum, quod bilem educat, propinandum, & febris perfrigeranda, priusquam in quartana deveniat. Neque tamen donec corpus turgescit, medicamentum potui exhibendum: non enim judicantur, nisi parum, nimirum corpore turgente; quum autem macilentum fuerit, propinandum, & expurgabitur. In febre cibus minime offerendus, neque sorbitionibus alvus subducenda; in potu exhibenda calida aqua, mulsa, & acetum cum aqua: & hæc quam plurima propinanda. Si enim non frigidus potus ingressus fuerit, cum calidus sit,

ὧδε ἰᾶσθαι. Τὰ οἰδέοντα καὶ ὕδατος ἔμ-
77 πλεα ἐξοίγειν μαχαιρίῳ, πυκνὰ καὶ
σμικρὰ ἐξάγοντα· ἐξάγειν δ' ἐν μέρει ἑ-
κάστῳ τοῦ σώματος, καὶ πυρίησι χρήσα-
σθαι, καὶ αἰεὶ τὸ ἐξοιγόμενον χρίειν θερ-
μαντηρίῳ φαρμάκῳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Περὶ τῆς ξηρᾶς πλευρίτιδος ἄνευ ῥόου, καὶ τῆς αὐτῆς θεραπείας· καὶ περὶ τῆς τοῦ πυρετοῦ γενέσεώς τε καὶ θεραπείας.

Πλευρῖτις ξηρὴ ἄνευ ῥόου γίνεται, ὅταν
ὁ πλεύμων λίην ξηρανθῇ ὑπὸ δίψης
ἀναγκαίης. Ὁ γὰρ πλεύμων, ἅτε ξηρὸς
ἐὼν, ἐπὴν τι μᾶλλον ξηρανθῇ τῆς φύσιος,
ἰσχνὸς γίνεται, καὶ ἀκρατὴς γενόμενος
78 [101] καὶ κλιθεὶς ἐς τὸ πλευρὸν ὑπ' ἀ-
κρατίης, ψαύει τοῦ πλευροῦ, καὶ, ἐπὴν
θίγῃ, ὑγροῦ ἐόντος ἅπτεται, καὶ πλευρῖ-
τιν ποιέει. Τότε δὲ καὶ ὀδύνη γίνεται ἐς
τὸ πλευρὸν, καὶ ἐς τὴν κληῖδα, καὶ πυρε-
τὸς, καὶ ἐπαναχρέμπτεται λευκόν. Τοῦτον
χρὴ πολλοῖσι ποτοῖσιν ἰᾶσθαι, καὶ λούειν,
καὶ τῆς ὀδύνης φάρμακον διδόναι, καὶ τἄλ-
λα τὰ ἀνάχρεμψιν ποιεῦντα. Οὗτος ἐν ἡ-
μέρῃσιν ἑπτὰ ὑγιὴς γίνεται· καὶ τὸ νούση-
μα ἀκίνδυνόν ἐστιν, καὶ σιτία οὐ χρὴ δι-
δόναι. Πυρετοὶ δ' αὐτὸ δὲ γίνονται. Ὅ-
ταν τοῦ σώματος ὑπερφλεγμήναντος, αἱ
σάρκες ἀνοιδήσωσι, καὶ τὸ φλέγμα, καὶ
ἡ χολὴ κατακλεισθέντα ἀτρεμίζωσι, καὶ
μὴ ἀναψύχηται μηδὲν, μήτ' ἔξιον,
μήτε κινεύμενον, μήτ' ἄλλου ὑπιόντος.
[102] Ὁπόταν οὖν κόπος ἔχῃ, (καὶ πυρετὸς,)
καὶ πλησμονὴ, λούειν χρὴ πολλῷ, καὶ
χρίειν ὑγρὸν, καὶ θερμαίνειν ὡς μάλιστα,
79 [103] ὡς ἡ θερμωλὴ ἀνοιχθέντος τοῦ
σώματος ὑπὸ τοῦ ἱδρῶτος ἐξέλθῃ· ἑξῆς
δ' εὖ αὐτὰ ποιέειν καὶ τρεῖς καὶ τέσσαρας
ἡμέρας· καὶ, ἢν μὴ παύηται, φάρμα-
κον πῖσαι χολαγωγὸν, καὶ ψύχειν τὸν πυ-
80 ρετὸν, [104] πρὶν ἢ τεταρταῖος ᾖ. Μηδ'
ἕως ἂν τὸ σῶμα θάλλει, πιπίσκειν φάρ-
μακον· [105] οὐ γὰρ κρίνονται εἰ μὴ σμι-
κρὸν, ὥστε συνοιδέοντος τοῦ σώματος· ἐπὴν
81 δὲ ἰσχνὸς ᾖ, πιπίσκειν, καὶ ἰνήσεται.
Πυρετῷ σιτίον μὴ προσφέρειν, μηδὲ ῥο-
φήμασιν ὑπεξάγειν· καὶ πιὼν ὕδωρ θερ-
μὸν καὶ μελίκρητον, καὶ ὄξος σὺν ὕδατι·
82 ταῦτα δὲ πιπίσκειν ὡς πλεῖστα. Ἢν γὰρ
[106] μὴ ψυχρὸν ἐσίῃ τὸ ποτὸν, θερμὸν ἐὸν,
καὶ

VARIÆ LECTIONES.

101 *καὶ κλιωθεὶς* legunt vulgati codices; verum *κλιθεὶς* melius scribitur.

102 *ὁπόταν οὖν κόπος ἔχῃ, καὶ πλησμονὴ* legit Linden. omisso *καὶ πυρετός*.

103 *θερμωλὴ*, idem, quod *θέρμη*, & calorem excessivum denotat. Erotiano *θερμωλὴ πυρετὸς* exponitur; qui tamen hoc nomine omnem caliditatem subindicare mavult, his verbis: *μή ποτε καὶ πᾶσα θερμασία ὑπ' αὐτοῦ θερμωλὴ λέγεται*. Verum *θερμωλὴν*, *πυρετὸν* significare apud Jonas annotatur ex Corintho.

104 *πλὴν εἰ τεταρταῖος ᾖ*, *præterquam si quartana sit*, legit Imp. Corn. cod.

105 *οὐ γὰρ κενοῦνται* *non enim vacuantur* Cornar. legisse videtur pro *κρίνονται*. Imp. vero Cornar. Cod. *ἰνοῦνται*. Ibidem, *καὶ ἰνήσεται*: istud adumbrare videtur Erotianus, cum *ἰνήσεται* exponit *καθαρθήσεται* medicamentum *purgans*. Exemplaria omnia *ἰνήσεται πυρετῷ* conjunctim legunt.

106 *μὴ* deest in quibusdam exempl. quam lectionem sequitur Calvus.

καὶ μένον, ἐκ τοῦ σώματος τοῦ νοσέοντος ἀφαιρέει, ἤν τε διουρήσῃ, ἤν τε διϊδρώσῃ. Πάντῃ δὲ ἀνοιγόμενόν τε καὶ ἀναπνέον, καὶ κινεύμενον τὸ σῶμα, συμφέρον ποιήσει. Ἐπὴν δὲ ἰσχνὸν ἐόντα καίῃ, δῆλον ὅτι οὐ διὰ τὸ [107] φλεγμαίνειν ὁ πυρετὸς ἔχει· καὶ, ἢν μὴ παύηται, τρέφειν καὶ φλεγμαίνειν ποιέειν· καὶ, ἢν μηδ᾽ οὕτω ξυμφέρῃ, δῆλον, ὅτι οὐκ ἐχρῆν τὸν πυρετὸν παρέχειν. Τοῦτον χρὴ φάρμακον πίσαι, ὡς ὑπεξάγῃ, ὅπῃ ἂν μᾶλλον ὁ πυρετὸς ἔχῃ· ἤν τε κάτω, ἤν τε ἄνω· ἢν μὲν ἄνω, ἄνω· ἢν δὲ κάτω, κάτω. [108] Οὐδὲν δ᾽ ἧσσον δεῖ τοὺς ἀσθενέοντας τῶν ἰσχυρῶν φαρμάκων πιπίσκειν· ἀλλ᾽ ὁμοίως· ἢ μοῦνον οὕτω· τοῖσι μὲν ἰσχυροῖσιν, ἰσχυρόν· τοῖσι δ᾽ ἀσθενέσιν, ἀσθενές. Τὰς δὲ [109] πυρώσιας ποτοῖσι καὶ ῥοφήμασιν, ὥσπερ τὸν πυρετὸν ψυκτηρίῳ φαρμάκῳ ἐκλύειν, " καμμάρῳ, ἢ ἄλλῳ τινὶ τοιούτῳ. 83
[110] Καὶ, " ἐπὴν ναυτιῷτο τῷ ψυκτηρίῳ, θερμαντηρίοισι χρῶ ἑξῆς· ἐπὴν δὲ μὴ παύηται, ψυκτηρίοισι πάλιν χρέεσθαι. 84

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ΄.

Ἡ τοῦ ἰκτέρου, καὶ τοῦ ἕλκους θηρίου, καὶ τοῦ κυνάγχου θεραπεία.

Ἴκτερον ὧδε χρὴ ἰᾶσθαι. Ἐπὴν παραλάβῃς, τρέφε καὶ λουτροῖσι καὶ πιαντηρίοισι, καὶ ποτοῖσι καὶ σιτίοισι καθυγραίνειν τρεῖς ἢ τέσσαρας ἡμέρας. Ἐπὴν δ᾽ ὑγρανθῇ τὸ σῶμα, καθαίρειν καὶ ξηραίνειν τὸ σῶμα, λιπαρά τε ἐξαίφνης ἐξαρύσαι, πάντῃ τε προσφέρων φάρμακον, εἰ δυνατὸν ἦ, ὑγρότητα ἐξάγειν· πρὸς δὲ τὴν κεφαλὴν καθαρτηρίῳ ἀσθενεῖ· καὶ οὐρητικὰ πιπίσκειν· καὶ πρὸ τῶν σιτίων τοῦτον τὸν χρόνον, ἢν καθάρῃς τὴν τεταραγμένην ὑγρότητα, " [111] κατὰ πότον δίδου, ὡς 85 μὴ τρέφηται ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου τὸ σῶμα. Ὅταν δὲ ἰσχναίνηται, καὶ λουτροῖσι καθαίρειν· τοῦ δὲ σικύου τοῦ ἀγρίου τὴν ῥίζαν κόψας ἐς ὕδωρ ἐμβαλὼν, ἀπὸ τούτου λοῦε. Χοληγαγὰ δὲ φάρμακα μὴ πίπισκε,

& maneat, ex ægro corpore detrahit, sive urinas deducat, sive sudorem eliciat. Undequaque autem apertum corpus, & respirans, ac motum, quod conducat, faciet. Quum vero attenuatum febris urat, manifestum est, quod non ob corporis tumorem febris detineat; &, si non cesset, nutrire, & tumidum reddere oportet; quod si ne sic quidem conducat, manifestum non oportuisse (per oblatos cibos) febrem inducere. Huic medicamentum absorbendum est, quod educat, qua parte magis febris detinet, sive superiore, sive inferiore: si superiore quidem, supra; si inferiore, infra. Nihil vero minus convenit, quam debilibus medicamenta vehementia præbere, sed eodem modo; aut sic tantum, robustis quidem vehemens; debilibus vero debile. Ardores autem potionibus & sorbitionibus, quemadmodum febrem refrigerante medicamento exolvere oportet, cammaro, aut alio quopiam id genus. Ac ubi ex refrigerante ad nauseam devenerit, calefacientibus postea utitor; quod si non cesset, refrigerantibus rursus utendum.

CAPUT XI.

Curatio icteri, ulceris ferini, & anginæ.

Icterum sic curare oportet. Quum curandum susceperis, nutrito, & balneis, & pinguefacientibus, tum potibus, tum cibis, tribus aut quatuor diebus humectato. Ubi vero corpus humectatum fuerit, purgato, ipsumque exiccato, pinguiaque confestim submoveto, & undique adhibito medicamento, si fieri possit, humiditatem educito; ad caput imbecillo purgatorio (utitor;) & quæ urinas ducant, propinato; eaque ante cibos eo tempore, quo turbatam humiditatem repurgaris, in potu præbe, ne post hoc tempus corpus nutriatur. Cum vero attenuatum fuerit, balneis etiam purgato; & cucumeris agrestis radice contusa in aquam conjecta, inde lavato. Medicamenta autem bilem educentia ne propinato,

 ne

VARIÆ LECTIONES.

107 Omnes codices φλεγμαίνειν habent. Calvus vero φλέγμα legisse videtur ex quibusdam MS. cod. Vatic. quæ lectio Mercuriali probatur; quoniam (inquit) corpora gracilia, ut bile, non autem pituita abundare constat: sic pituitosis remediis magnopere in febribus levari, non parum rationi consentaneum est.

108 οὐδὲν δ᾽ ἧσσον. Circa hæc verba notat Martianus, eis contrarium sensum accommodasse Cornarium, affirmativam reddentem sententiam, quæ negativa legenda est: duæ enim (inquit) negationes, quæ apud latinos affirmativam constituunt; efficacius negant apud Græcos, & hanc emendationem secuti sumus.

109 Erotianus πυρίας pro πυρώσιας ex hoc loco legisse videtur. Ibidem quid sit κάμμαρον Hippocratis Galen. in Exegesi. Erotian. in Onom. & Foes. in Oecon. satis dilucidarunt. Cum autem hæc vox nullibi inveniatur, apud Hipp. ex hoc libro adducta esse mihi videtur; unde apparet hunc librum pro genuino habitum fuisse antiquitus. Notandum εἴρω καμμάρῳ *videlicet cammaro*, Cornar. legisse.

110 Apparet Erotianum hanc sententiam hisce verbis legisse: καὶ, ἐπὴν μὴ λύσῃς τῷ ψυκτηρίῳ φαρμάκῳ, θερμαντηρίῳ χρῶ, id est, *&, si non liberaveris refrigerante medicamine, calefaciente utitor.*

111 Pro vulgatis κατὰ πότον δίδου, Vaticanus Codex habet ἄποτον δίδου, quam lectionem videtur secutus Calvus, & probat Mercurialis, quoniam (inquit) ut potus maxime ad nutrimenti distributionem facit; sic ubi eo careas, nutritio magis impeditur. Verum nos vulgatam lectionem ut probabiliorem sequimur.

ne id corpus magis conturbet. Ubi vero ſiccum fuerit, quod conturbatum fuit, nutrito, nullo alvum ſubducente, aut urinas ciente medicamento, ſed vino vinoſo, & his, quæ rubicundiorem hominem reddant. Quod ſi viridis palleſcens ſit, rurſus exhaurito, neque ullo modo reſiccato, ne viror defixus hæreat. Ulcus ferinum hanc ob cauſam corpus invadit. Poſtquam caro circumcirca inflammationem conceperit, & ulceris labra intumuerint, ulcusque humidum, & in ulcere ſanies reſiccata inerit, aut ulcus compactum fuerit; putris ab ulcere ſanies defluens, a compacto ulcere foras ad carnem prodire prohibetur; caro autem ſuſcipit, quum nimirum ex inflammatione elevata ſit; quumque eo pervenerit ſubterfluens ſanies, putrefacit & attollit. Hunc medicamentis humectando, ulcus ipſum illinere oportet, ut ex humectato ulcere foras fluxio, & non ſubter carnem, effluat; & quæ ad ulcus affluunt, refrigerantibus medicamentis (illinenda) uti caro frigore condenſata coeat, & minime diffracta rurſus fluxionem immittat; quin & reliqua ulcera refrigerantibus oblinenda ſunt, iisque humectantia adhibenda. Angina a ſanguine oritur, quum ſanguis in venis, quæ in collo ſunt, concreſcit. Sic affectis a venis, quæ in brachiis ſunt, ſanguis detrahendus eſt, ſimulque alvus ſubducenda, quo id, quod morbum exhibet, avellatur. Lingua quoque, quum magna ulcera habuerit, ſimiliter tractanda. Morbi ab initio curandi ſunt; qui a fluxionibus oriuntur, (in his) primum fluxiones ſedandæ: qui vero ab alia cauſa, in his morbi principium ſedandum, & curandum: deinde quod confluxit, ſi quidem copioſum eſt, educendum; ſin vero modicum, victus ratione emendandum.

ὡς μὴ ταράσσῃ μᾶλλον τὸ σῶμα [112] τοῦτο. Ἐπὴν δὲ ξηρὸν ᾖ τὸ τεταραγμένον, τρέφε μηδενὶ ὑποχωρητικῷ φαρμάκῳ, μηδὲ διου-
86 ρητικῷ, [113] ἀλλ' οἴνῳ οἰνώδει καὶ ὅσσα ἐρυθρότερον ποιέει τὸν ἄνθρωπον, τούτοισιν. Ἢν δὲ χλωρὸς ᾖ, πάλιν ἐξαρῦσαι· ξηραίνειν δὲ μηδαμᾷ, ὡς μὴ παγῇ χλωρὸς ἐών.
87 [114] Θηρίον ἐπέρχεται ἐπὶ τὸ σῶμα διὰ τόδε. Ἐπὴν φλεγμαίνῃ ἡ σὰρξ ἡ πέριξ,
88 καὶ οἱ [115] κρημνοὶ μεγάλοι ἔωσι τοῦ ἕλκεος, καὶ τὸ ἕλκος ὑγρὸν, καὶ ἐπὶ τοῦ ἕλκεος ἐξηρασμένος ἐπῇ ἰχὼρ, ἢ τὸ ἕλκος συμπεπηγὸς ᾖ, ξυνσεσηπὼς ὁ ἰχὼρ, ὁ ἀπὸ τοῦ ἕλκεος ἀποῤῥέων, κωλύεται ἔξω χωρέειν ὑπὸ τοῦ ἐπιπεπηγότος ὑπὸ τοῦ ἕλκεος πρὸς τὴν σάρκα· ἡ δὲ σὰρξ ὑποδέχεται, ὥστε μετέ-
89 ωρος ἐοῦσα ὑπὸ φλεγμασίης· [116] καὶ, ὅτ' ἂν ἀφίκηται ὁ ἰχὼρ ὑποῤῥέων, σήπει καὶ μετεωρίζει. Τοῦτον φαρμάκοισιν ὑγραίνοντας αὐτὸ τὸ ἕλκος χρίειν, ὡς ὑγραινομένου ἔξω τὸ ῥεῦμα ῥέῃ ἐκ τοῦ ἕλκεος, καὶ μὴ ὑπὸ τὴν σάρκα· [117] καὶ τὰ κατάῤῥοα τοῦ ἕλκεος
90 ψυχροῖσι φαρμάκοισιν περιχρίειν, ὡς χειμιοῦσα συμπιλῆται ἡ σὰρξ, καὶ μὴ διαῤῥαγεῖσα ἀντεπιῤῥέῃ· καὶ τἄλλα δὲ ἕλκεα ψυχροῖσι περιχρίειν, καὶ ἐπ' αὐτὰ τὰ ὑγραίνοντα 71 ἐπιτιθέναι. Κύναγχος ἀπὸ αἵματος γίνεται, ὅταν τὸ αἷμα παγῇ τὸ ἐν τῇσι φλεψὶ, τῇσιν ἐν τῷ τραχήλῳ. Τούτων ἀπὸ τῶν ἐν τοῖσι γυίοισι φλεβῶν αἷμα ἀφαιρέειν, καὶ ἅμα κάτω ὑπεξάγειν, ὡς τὸ τὴν νοῦσον παρέχον [118] ἐς τοῦτο κατασπασθῇ. Καὶ γλῶσσαν ὁπόταν ἕλκεα μεγάλα σχῇ, ὡσαύτως εὐτρεπιστέον. Τὰ νουσήματα χρὴ ἀπ' ἀρχῆς ἰᾶσθαι· ὅσα μὲν ἀπὸ τῶν ῥόων γίνεται, τοὺς ῥόους παύειν πρῶτον· ὅσα δ' ἀπ' ἄλλου, παύειν τὴν ἀρχὴν τοῦ νουσήματος, καὶ εὐτρεπίζειν· ἔπειτα τὸ συνεῤῥυηκὸς, ἢν μὲν πολὺ ᾖ, ἐξάγειν· ἢν δὲ ὀλίγον, διαιτῶν καθιστάναι.

ΚΕΦΑ-

Variæ Lectiones.

112 Poſt σῶμα punctum addit Linden. & ſententiam ſic orditur: Τοῦτο, ἐπὴν ξηρὸν ᾖ; id eſt: *hoc* ſcilicet, corpus, *poſtquam ſiccum fuerit.*

113 ἀλλ' οἴνῳ ὑδατώδει, *ſed vino aquoſo* Calvus legiſſe videtur, aut οἰνώδη οἶνον ſumſiſſe ἁπαλὸν, quemadmodum quosdam apud Hippocrat. accepiſſe teſtatur Erotianus, quibus tamen ipſe refragatur, & εὔτονον potius intelligit, & Galenus ἰσχυρόν. Vide Foeſ. Oecon. pag. 447. ubi plura.

114 Θηρίον exponit Galenus ex hoc loco τὸ ἄγριον ἕλκος, id eſt, *ferinum ulcus.* Plura in Foeſ. Oecon. pag. 279. Litera Θηρίον.

115 κρημνοὶ pro κρημνοὶ vitioſe ſcribitur apud Erotian. quod illi exponitur, τὰ χείλη τοῦ γυναικείου αἰδοίου, *labra pudendi muliebris.* Galenus vero τὰ χείλη τῶν ἑλκῶν, ὡς ἐν τῷ περὶ τόπων τῶν κατ' ἄνθρωπον, καὶ τὰ πτερυγώματα τοῦ γυναικείου αἰδοίου, *ulceris labra, velut libr. de Loc. in Hom. & pudendi muliebris* alæ.

116 Galenus ὁπόταν ἀφίκηται ὁ ἰχὼρ ἀποῤῥέων, *quum advenerit ſanies defluens*, ex hoc loco legiſſe videtur.

117 Sic Imp. Cornar. quam lectionem ſequitur Lind. Vulgo legebatur καὶ τὰ κατάῤῥοα τοῦ ἕλκεος ψύχουσι φαρμάκοισιν. Ibidem χειμιοῦσα συμπίλῆται vitioſe legitur in omnibus codicibus, quam lectionem ſecutus Cornar. χειμιοῦσα συμπίληται, *perfrigerata exiſtat*, dixit, συμπέλομαι pro πέλομαι uſurpans. Calvus συμπιλιδοῦται legiſſe videtur. Neuter tamen (inquit Foeſ. in Oecon.) Hipp. germanum ſenſum eſt aſſecutus: nam συμπιλῆται, aut συμπεπίληται legendum exiſtimo cum Foeſio a verbo συμπιλέομαι, *condenſo*, ut ex MS. Cod. adſcribitur.

118 Sic Imp. Corn. cod. ἐς inſerto. Servini vero cod. οὕτω pro τοῦτο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒʹ.

Περὶ τῶν τῆς κεφαλῆς καταγμάτων, καὶ ῥαγμῶν, καὶ τῆς τούτων κατὰ τὸν πρίονα ἢ τρύπανον θεραπείας. Περὶ καθάρσεων θανασίμων, καὶ ἐμέτων, καὶ τρωμάτων, καὶ τῶν ἑλκυδρίων. Ἡ τοῦ μετὰ τὴν κάθαρσιν ὑπερνοσοῦντος θεραπεία. Χολῆς ῥῆξις δυσχερῶς καθίσταται· ἔμετος παύει ἰνηθμόν.

[119] ΚΕφαλῆς " κατάγματα. Ἢν μὲν τὸ 91
ὀστέον καταγῇ καὶ ξυντριβῇ, ἀκίν-
δυνον· καὶ ἰᾶσθαι χρὴ τοῦτον ὑγραίνουσι
φαρμάκοισιν· ἢν δὲ ῥαγῇ, καὶ ῥωγμὴ ἐγ-
γένηται· ἐπικίνδυνον. Τοῦτον πρίειν, ὡς μὴ
κατὰ τὴν ῥωγμὴν τοῦ ὀστέου ἰχὼρ ῥέων
τὴν μήνιγγα σήπῃ· ὥστε γὰρ κατὰ στενὸν
εἰσιὼν μὲν, ἐξιὼν δὲ οὒ, λυπέει καὶ μαί-
νεσθαι ποιέει τὸν ἄνθρωπον. Τοῦτον χρὴ
πρίειν, ὡς ἔξοδος ᾖ τῷ ἰχῶρι, μὴ μοῦνον
ἔσοδος, εὐρέος διαπρισθέντος· καὶ φαρμά-
κοισι χρέεσθαι, ἅσσα ἐφ' ἑωυτὰ τὸ ὑγρὸν
ἕλκουσι, " [120] καὶ λούειν. Πυρεταίνοντι 92
κεφαλὴν μὴ κάθαιρε, ὡς μὴ μαίνηται.
Θερμαίνουσι γὰρ τὴν κεφαλὴν καθαίρον-
τα φάρμακα· πρὸς δὴ τὸ ἀπὸ τοῦ πυρε-
τοῦ θερμὸν, τὸ ἀπὸ τοῦ φαρμάκου προ-
σελθὸν μανίην ποιέει. " [121] Θανάσιμα 93
τρώματα. Ἐφ' ὧν ἄν τινι κακῶς ἔχοντι
χολὴν μέλαιναν ἀπεμέσῃ, ἀποθνήσκει
" ὁ τὸ [122] τρῶμα ἔχων. Καὶ ὑπὸ ἰνηθμοῦ 94
ὁ ἐνεχόμενος, καὶ ἔχων ἀσθενέως, καὶ λε-
πτὸς ἐὼν, [123] ἢν ἐξαπίνης ξηρὸς καθίζῃ, ἀ-
ποθνήσκει. Ἐπὴν ὑπὸ θερμωλῆς ἐχομένῳ
ἑλκύδρια ἐκθύωσιν ἀσθενεῖ ἐόντι, πέριξ πε-
λιδνὰ, ἀποθνήσκει. Ἐπὴν ὑπό τινος νου-
σήματος ἐχομένῳ ἀσθενεῖ ἤδη ἐόντι, πελι-
δνὰ ἐκθύῃ, θανάσιμον. Ἐπὴν φάρμακόν
τις πιὼν ὑπερνοσῇ, καὶ κάτω καὶ ἄνω ὑ-
πεκχωρέῃ, [124] οἶνον καταῤῥοφεῖν τὸ μὲν
πρῶτον κεκρημένον· ἔπειτα ἄκρητον θα-
μινὰ διδόναι, καὶ παύεται· φάρμακον
δὲ μήτ' ἰνηθμῶν, μήτ' ἐμετήριον. Χολὴ
δ' ἐπὴν αὐτομάτη ῥαγῇ, ἢ κάτω, ἢ ἄ-
νω, χαλεπωτέρα παύειν· ἡ γὰρ αὐτομά-
τη, ὑπὸ βίης γινομένης τῷ σώματι, βιᾶ-
ται· ἢν δ' ὑπὸ φαρμάκου ῥέῃ, οὐχ ὑπὸ

CAPUT XII.

De capitis fracturis ac fissuris, earumque per serram aut terebram curatione. De lethalibus purgationibus, vomitionibus, vulneribus, & ulcusculis. A purgatione laborantis curatio. Bilis eruptio difficile sedatur; vomitus sedat evacuationem.

CApitis suturæ. Si os quidem fractum sit & contritum, periculo vacat, & hunc medicamentis humectantibus curare oportet; si vero fissum fuerit, & fissura intro procedat; periculi plenum est. Huic serram adhibere oportet, ne sanies per ossis fissuram affluens meningem putrefaciat: nam, quum per angustum quidem subeat, nec tamen exeat, molestia afficit, hominemque ad insaniam adigit. Huic serra adhibenda est, ut ampla serratura facta, saniei exitus, neque solum ingressus pateat; & medicamentis, quæ humorem ad se attrahant, utendum, ac lavandum. Febricitanti caput ne purgato, ut ne ad insaniam agatur. Caput siquidem medicamenta purgantia calefaciunt, & sane ad febrilem calorem medicamenti calor accedens, insaniam excitat. Lethalia vulnera. Siquis quavis ex causa male affectus bilem atram vomuerit, moritur, qui vulnus habet. Et qui evacuatione detentus, imbecillus ac extenuatus, si derepente siccus considet, moritur. Quum febre detento ulcuscula in ambitu livida, imbecillus quum sit, eruperint, moritur. Quum cuipiam morbo detento, quum jam debilis fuerit, livores eruperint, lethale. Quum quis a medicamenti potu superægrotaverit, ac per superiora & inferiora ejecerit: vinum primo quidem dilutum, deinde meracum frequenter sorbendum exhibeto, & sedabitur: medicamentum autem neque subducens, neque vomitum excitans (dato.) Si bilis sua sponte, aut deorsum, aut sursum proruperit, difficilius sedatur: quæ enim sponte fertur, vi corpori illata propellitur; si vero a medicamento effluat, a nulla re

 co-

Variæ Lectiones.

119. κεφαλῆς κατάγματα deest hæc epigraphe in Aldino codice, neque eam legisse videtur Calvus.

120 Hæc de medicamentis detergentibus, & saniem a meninge abluentibus intelligenda; ut pro humectantibus de anodynis ac dolores mitigantibus, & inflammationem sedantibus intelligendum sit.

121 Θανάσιμα τρώματα non legisse videtur Corn. hanc epigraphen; sed restituit Imper. Samb. cod. Hæc vero verba ad capitis lethalia vulnera retulit Calvus. & ἐφ' ᾧ ἄν τινι pro ἐφ' ὧν ἄν τινι quidam cod. MSS. legunt.

122 τρῶμα ἔχων· καὶ ὑπὸ ἰνηθμοῦ quod sequitur λυγμοῦ Calvus legisse videtur.

123 Sic Imp. Sambuci cod. quam lectionem cum Lindeno sequimur ἢν inserto. Deinde Cornar. ξηρὸς καθίζει legisse videtur, cum, *derepente siccus subsidit*, dixit.

124 οἶνον καταῤῥοφεῖν Lind. vitiose.

cognata cogitur. Quum evacuatum & vomentem curandum fusceperis, vomitum ne sedato: vomitus siquidem evacuationem sedat, facilius autem postea vomitus sedabitur. Si vero imbecillus sit, qui hæc patitur, a vomitu medicamentum somnum concilians exhibeto. Sanguis quidem cum morbum facit, dolorem inducit; pituita vero, ut plurimum gravitatem.

CAPUT XIII.

De morbi ignoti, ægri robusti & debilis, ulcerum, fluxionis, mærentium, & convulsionis curatione.

IN morbis, quos quis minime cognoscit, medicamentum minime vehemens potui exhibendum. Si levior (æger) evadat, demonstrata via est, & extenuando curatio instituenda est; sin vero minime levius, sed deterius habeat, contraria facienda: si extenuare minime conducat, tumidum reddere contulerit, crebroque permutabis, hoc consilio usus. Siquis in morbis robusto quidem ægro, debili vero morbo permutaturus est, tunc quidem audacter valentiore, quam morbus est, medicamento utendum; ut quamvis quod sanum est, una cum ægro educatur, nulla inde sit noxia: at ubi morbum valentiorem, ægrum vero debilem nactus fueris, debilibus medicamentis curatio instituenda est, quæ morbo superiora sint, ipsumque abducant, ægrum autem nihilo debilorem efficiant. Gymnastice, & Medicina, contrariæ esse solent; Gymnastice namque nullis eget permutationibus; sed Medicina. Sano namque præsentem statum permutare nihil prodest, sed ægroto. Morbi quicunque ulcera sunt, & reliquo corpore supereminent, una cum medicamentis, etiam fame curandi sunt; fluxione ex capite manante, vomitus confert. Morbi vetusti difficilius quam recentes curantur; verum vetustos morbos primum recentes facere (oportet;) ulcus callosum factum, ubi quod durum est medicamento putrefaciente expuleris; demum occludendum. Medicamenta, quæ tumefacere maxime solent, ea pura (ulcera) occludunt; quæ vero attenuant, ea purgant. Quod siquis, quæ nondum matura, occludat, corpus ægrotum nutrit, quod ulcus habuerit. Et, si

95 συγγενέος βιᾶται. Ἐπὴν παραλάβῃς
[125] ἰνώμενόν τε καὶ ἐμεῦντα, μὴ παύειν τὸν ἔμετον· ὁ γὰρ ἔμετος τὸν ἰνηθμὸν παύει· ῥᾷον δὲ ὁ ἔμετος ὕστερον παύσαιτο. Ἢν δ᾽ ἂν ἀσθενὴς ᾖ ὁ ταῦτα πάσχων, ὕπνου φάρμακον ἐμετηρίσας διδόναι. Τὸ μὲν αἷμα ὁπόταν νοῦσον ποιέει, ὀδύνην παρέχει· τὸ δὲ φλέγμα, βάρος, ὡς τὰ πολλά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ΄.

Περὶ τοῦ ἠγνοημένου νοσήματος, καὶ ἀλγοῦντος ἰσχύοντος καὶ ἀσθενοῦς, καὶ τῶν ἑλκῶν, καὶ τοῦ ῥόου, καὶ τῶν ἀνιωμένων, καὶ τοῦ σπασμοῦ θεραπείας.

96 ΤΩν νουσημάτων, ὧν μὴ ἐπίσηται τις,
φάρμακον πῖσαι μὴ ἰσχυρόν. Ἢν δὲ ῥᾷον γένηται, δέδεικται ὁδὸς, εὐτρεπιστέον ἐστὶν ἰσχνάναντα· ἢν δὲ μὴ ῥᾷον ᾖ, ἀλλὰ χαλεπώτερον ἔχῃ, τἀναντία· ἢν μὴ ἰσχναίνειν ξυμφέρῃ, φλεγμαίνειν συνοίσει, καὶ θαμινὰ μεταλλάσσειν, ταύτῃ τῇ γνώμῃ χρώμενος. Τῶν δὲ νουσημάτων ἤν τις, ἰσχύοντος μὲν τοῦ ἀλγέοντος, παραλλάξεται, τοῦ δὲ νουσήματος ἀσθενέος, ἐνταῦθα μὲν ἰσχυροτέρῳ θαρσεῦντα τῷ φαρμάκῳ τοῦ νουσήματος χρέεσθαι· ὥστε καὶ, [126] ἤν τι τοῦ ὑγιαίνοντος ἦν ἀπάγειν σὺν τῷ ἀσθενέοντι, οὐδεμία βλάβη ἐστίν· ἐπὴν δὲ τὸ νούσημα ἰσχυρότερον, τὸν δὲ νοσέοντα ἀσθενέα λάβῃς, ἀσθενέσι τοῖσι φαρμάκοισιν εὐτρεπίζειν, ἅσσα αὐτοῦ τοῦ νουσήματος περιέσονται, καὶ ἀπάξουσιν, ἀσθενέστερον δὲ μηδὲν ποιήσουσι τὸν ἀλγέοντα. Γυμναστικὴ δὲ καὶ ἰητρικὴ ὑπεναντία πέφυκεν· ἡ μὲν γὰρ γυμναστικὴ οὐ δεῖται μεταλλαγὰς ποιέειν· ἀλλ᾽ ἡ ἰητρική. Τῷ μὲν γὰρ ὑγιαίνοντι οὐκ ἀρήγει ἐκ τοῦ παρεόντος μεταλλάσσειν, τῷ δὲ ἀλγέοντι. Τῶν δὲ νουσημάτων, ἅσσα μὲν ἕλκεα ἐόντα ὑπερέχοντα τοῦ ἄλλου σώματός εἰσιν, ἅμα τοῖσι φαρμάκοισι καὶ λιμῷ χρὴ ἰῆσθαι· ῥόου ξυμφέρον ἐκ κεφαλῆς ῥέοντος, ἔμετος. Τὰ παλαιὰ νουσήματα χαλεπώτερον ἰῆσθαι τῶν
97 νέων· ἀλλὰ νουσήματα τὰ παλαιὰ νέα
πρῶτον ποιέειν· ἕλκος πεπωρωμένον ἐκβάλλοντα τὸ σκληρὸν σηπτηρίῳ φαρμάκῳ· ἔπειτα συνάγειν. Τῶν φαρμάκων ὅσα φλεγμαίνειν ποιέουσι μάλιστα, ταῦτα συνάγουσι τὰ καθαρά· [127] τὰ δὲ διϊσχναίνοντα, ταῦτα καθαίρουσιν. Ἢν δέ τις συνάγῃ τὰ μήπω ὡραῖα ἐόντα, τὸ νοσέον τρέφει σῶμα, ὃ ἂν ἕλκος ἔχῃ. Καὶ, ἢν μὲν

VARIÆ LECTIONES.

125 Omnia exemplaria publicata οἰνώμενον, *vinolentum* hic legunt. Sed Imp. Cornarii Cod. ἰνώμενον scribit, quod probat Foesius, quum hic de vacuatione sive spontanea, sive per medicamentum agatur, uti præcedentia indicant verba, ὑπὸ ἰνηθμοῦ ὁ ἐνεχόμενος, & φάρμακον δὲ μήτ᾽ ἰνηθμῷ ἰ ac deinde, ut ait, bilis sponte effusa evacuationem promovet. Cæterum apud Hesychium, Galenum & Pollucem voces illæ ἰνώμενος, ὑπεξινωμένος, ὑπέξινος, *evacuatum*, & *vehementer evacuatum* significant. Mercurialis vocabulum ἰνηθμὸν, quod paulo post sequitur, libentius commutat in μέθην, *ebrietatem*, *temulentiam*; propterea quod superius scriptum sit οἰνώμενον, *vinolentum*. Doctissimus autem Trillerus in suis Observ. Criticis mavult οἴνου ἀτμὸν, sive οἴνου θυμὸν, *vini vaporem*, fumum, consequenter ad priorem vulgatam lectionem verbi οἰνώμενον. Calvus pro voce ἰνηθμὸν, legisse videtur λυγμὸν, *singultum*? Ald. exemplaria ἰνιθμὸν, scribunt.

126 ἤν τι τοῦ ὑγιαίνοντος, ἀπάγειν deleto ἦν Imp. Cornar. cod.

127 Sic Imp. Cornar. cod. Vulgo legebatur, τὰ διϊσχναίνοντα, ταῦτα δὲ καθαίρουσιν.

μὲν συνάγειν δέῃ τὸ ἕλκος, καὶ ἐμπλῆσαι, φλεγμαίνειν ἀρήγει· καὶ, ἢν ἐν κεφαλῇ σάρκα βούλῃ· ἐπανατρεφομένη γὰρ ἡ σὰρξ ὑπὸ τῶν σιτίων, ὠθέει τὴν ὑπὸ τοῦ φαρμάκου σηπομένην, " [128] καὶ τῇ φύσει ξυμμαχεῖ· 98
τὴν δὲ μετέωρον ἢ λείην ἰσχναίνειν τοῖσι σιτίοισι. Τοὺς ἀνιωμένους, καὶ νοσέοντας, καὶ ἀπάγχεσθαι βουλομένους,
45 μανδραγόρου ῥίζην πρωῒ πιπίσκειν ἔλασσον, ἢ ὡς μαίνεσθαι. Σπασμὸν ὧδε χρὴ ἰῆσθαι. Πῦρ παρακαίειν ἑκατέρωθεν τῆς κλίνης, καὶ μανδραγόρου ῥίζην πιπίσκειν ἔλασσον, ἢ ὡς μαίνεσθαι, καὶ πρὸς τοὺς τένοντας τοὺς ὀπισθίους σακκία προστιθέναι θερμά. " Ἀπὸ σπασμοῦ πυρετὸς ἢν 99
ἐπιλάβῃ, παύεται αὐθημερὸν, ἢ τῇ ὑστεραίῃ, ἢ τῇ τρίτῃ ἡμέρῃ. Ἀπὸ ῥήγματος πυρετὸς οὐ λάζεται πλεῖον, ἢ τρεῖς ἢ τέσσαρας ἡμέρας· ἢν δὲ λάζηται, οἰόμενος ἀπὸ ῥήγματος ἔχειν, ἀπ' ἄλλου τινὸς λά-
72 ζοιτο ἂν, καὶ οὐ χρὴ ὡς ἂν ἀπὸ ῥήγματος εὐτρεπίζειν. " Ὁπόταν ἄνθρωπος 100
συντεταμένος ᾖ τοὺς πόδας, καὶ τὰς χεῖρας, μανίην ἑωυτῷ ποιέει.

quidem ulcus occludere ac implere opus sit, tumefacere juvat; quod si carnem in capite (producere) velis; cibis enim recreata caro, eam, quæ a medicamento computruit, propellit, ac naturæ auxiliatur; elatam vero in tumorem & levem, cibis extenuare oportet. Mœrore confectis & ægrotantibus, ac se strangulare volentibus, mandragoræ radicem mane propinato, minore tamen pondere, quam quod insaniam excitet. Convulsionem hoc modo curare oportet. Ex utraque lecti parte ignem succendito, & mandragoræ radicem propinato, minore, quam quod insaniam excitet, pondere, & ad posteriores tendones sacculos calidos admoveto. A convulsione si febris prehenderit, eodem die cessat, aut postero, aut etiam tertio. Ex ruptura febris non ultra tres aut quatuor dies prehendit; quod si prehendat, ratus quis ex ruptura, ea detineri, ab alia quapiam causa corripitur; neque ea veluti ex ruptura tractanda. Quum homo distentis pedibus, aut manibus fuerit, insaniam sibi inducit.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Περὶ καύσεως τῶν φλεβῶν, καὶ τοῦ ταύτην ποιεῖν τρόπου, καὶ τῆς χρήσεως, ἣ τὸ αἷμα ἵστησι, καὶ τὸν ῥόον ἀποτρέπει, καὶ τὴν κεφαλαίαν θεραπεύει.

Φλέβα δὲ ὧδε χρὴ καίειν ἐπιτήδειον, [129] ὥστε τὸ νούσημα, ὃ ἂν καὶ ᾖ νοσέων. " Ἢν κεκαυμένος ᾖ ἄνθρωπος, " ῥέῃ 101
δέ τι τοῦ αἵματος, ὡς μὴ ἐπικίνδυνον ᾖ τοῦτο αὐτῷ, ἀμφότερα ταῦτά ἐστι ποιέειν. [130] Ἢν διακαύσῃς, ταύτῃ ἐν τῷ πόνῳ, οὗ εἵνεκα ἐκαίετο, οὐ ξυμφύεται· ὠφέλησε δὲ τῷ ῥόῳ· ἢν γὰρ διακαῇ, οὐ ῥέει. Ἐπὴν γὰρ διακαῇ, τὸ ἄκρον ἑκάτερον ἀνατρέχει τῆς φλεβὸς, ᾗ διακαῇ, καὶ συναυαίνεται· [131] ἢν δέ τι καταλελειμμένον ᾖ, ὑπὸ τοῦ καταλελειμμένου διαρρέοντος τοῦ ῥεύματος ὑγραίνεται. Ἢν δὲ αἷμα ῥέει ἐκ φλεβὸς, διακαίειν ἐπικαρσίην· ἢν δὲ μὴ παύηται πρὸς ταῦτα, ἄνω καὶ κάτω ἑκατέρωθεν διαταμνεῖν, ὡς ἀποτρεφθῇ τὸ αἷμα ῥέον· " [132] διαλελημμένον γὰρ φαρμάκῳ ῥᾷον 102
παύειν, ἢ τὸ ἀθρόον. Ὀδύνης ἐν τῇ κεφαλῇ, τοῦ αἵματος ἀφαιρέειν ἀπὸ τῶν φλεβῶν· ἢν δὲ μὴ παύηται, ἀλλὰ πολυχρόνιον ᾖ, " διάκαιε τὰς φλέβας, καὶ ὑγιὴς γίνεται· 103
ἢν δὲ κεφαλὴν καθάρῃς, μᾶλλον πονέεις.

CAPUT XIV.

De ustione venarum, ejusque faciendæ modo, ac usu; quæ sanguinem sistit, fluxionem avertit, & cephalæam curat.

Venam autem sic inurere oportet, ut morbo, quocunque quis ægrotarit, conveniat. Si inustus homo fuerit, fluat autem aliquid sanguinis, ut ne hoc ipsi periculosum sit, ambo hæc facere licet. Si inusseris, qua parte dolor est, cujus gratia urebatur, non coalescit; verum ad fluxum contulit: si enim perusta fuerit, minime effluit. Tunc enim utrumque venæ extremum, qua parte perustum est, recurrit, simulque exarescit; quod siquid relictum fuerit ab ea parte, quæ relicta est, profluente fluxione, humectatur. At si sanguis ex vena effluit, eam obliquam perurito: quod si non cesset ad hæc, superiore & inferiore parte utrinque incidito, quo sanguinis fluxus avertatur; interceptum enim facilius est, quam confertum, medicamento sedare. In capitis dolore sanguinem ex venis detrahito: quod si non cesset, sed diuturnus sit, venas inurito, & convalescit; si vero caput purgaveris, magis affliges.

CA-

VARIÆ LECTIONES.

128 τῇ φύσει ξυμμαχεῖ videtur legisse Calv. ut una cum natura ad debellandum conspiret, aut in propellendo adjuvet. Foes.

129 ὥς τὸ νούσημα Imperial. Cornar. deleto τί. Ibidem ῥέῃ δέ τι legimus cum Calvo, pro vulg. ῥέῃ δὲ τό. Deinde καὶ ἀμφότερα legit Lind. inserto καί.

130 ἢν διακαύσῃς ταύτῃ ἐν τῷ πόνῳ, *si vero perusseris ipsam in dolore*, legit Imp. Corn. cod. quam lectionem in versione adhibuit.

131 Sic Imp. Corn. cod. inserto τί· quod probamus cum interpretibus.

132 διαλελαμμένον legunt exempl. quædam, idque Dorice pro διαλελημμένον.

CAPUT XV.

Artem medicam longam esse ac difficilem, ob varium subjectum, diversos affectus, & medicamentorum effectus sæpe contrarios.

Medicina ut cito addiscatur, fieri nequit, propterea quod in ea firma aliqua doctrina tradi non potest; verbi gratia, qui uno modo, quem docent, scribere didicit, omnia novit; & qui sciunt omnes, eodem modo, ideo quod idem est, & eodem modo fit, & nunc & non nunc, neque contrario modo fieri potest, sed semper merito simile est, neque temporis occasione opus est. Ars vero Medica, & nunc, & paulo post, non idem facit, & erga eundem contraria facit, eaque sibi ipsis contraria. Primum alvum subducentia non semper hoc faciunt, eaque utrumque faciunt: neque fortassis sic se habent alvum subducentia, ut alvum sistentibus sint contraria. Alvo suppressa, ob vehementem suppressionem corpus tumidum redditur, pituita ad ventrem perveniente; sic suppressio alvi subductionem facit: ubi enim pituita ad ventrem pervenerit, evacuatio contingit. Hoc vero modo quæ natura alvum subducunt, alvum remorantur, nisi certe alvum subducentia reddideris; exolvatur autem id quod morbum facit & humectetur: postquam exolutum fuerit, sanus evadit. Et sic quæ sistunt, subducentibus alvum remorantur, vicissimque alvum subducentia sistentibus. Eodem modo de rubicundis & pallidis: etenim pituitosa & tumefacientia pallidos & decolores reddunt, & attenuantia bene coloratos. Utriusque vero remedium est contrarium contrario. Verbi gratia, quum intumuerit, qui pallidus est, exolvitur, si attenuans aliquod medicamentum adhibitum fuerit; hicque tumenti attenuans profuit. Ex his autem quod aliquando utilitatem percepit, nunc ei qui profuit hic prodest, siquando ex attenuatione decolor, & ex viridi pallescens fuerit. Si quis enim tumorem inducens medicamentum exhibuerit, pallor sedatur. Dolor etiam oritur ob frigus & ob calorem, & propter nimiam

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Τὴν ἰατρικὴν τέχνην μακρὰν εἶναι καὶ χαλεπὴν, διὰ τὸ ὑποκείμενον διάφορον, καὶ τὰ διάφορα παθήματα, καὶ φάρμακα πολλάκις ὑπεναντία ποιοῦντα.

Ἰητρικὴν οὐ δυνατόν ἐστι ταχὺ μαθεῖν διὰ
τόδε, ὅτι ἀδύνατόν ἐστι καθεστηκός τι ἐν
αὐτῇ σόφισμα γενέσθαι· οἷον ὁ τὸ γράφειν
ἕνα τρόπον μαθὼν, ὃν διδάσκουσι, πάντα
ἐπίσταται· καὶ οἱ ἐπιστάμενοι πάντες ὁμοίως
διὰ τόδε, ὅτι τὸ αὐτὸ καὶ ὁμοίως ποιεύμενον, νῦν τε καὶ οὐ νῦν, οὐκ ἂν τὸ ὑπεναντίον γένοιτο, ἀλλ' αἰεὶ [133] ἐνδυκέως ὅμοιόν
ἐστιν, καὶ οὐ δεῖ καιροῦ. Ἡ δὲ ἰητρικὴ,
νῦν τε καὶ αὐτίκα οὐ τὸ αὐτὸ ποιέει, καὶ
πρὸς τὸν αὐτὸν ὑπεναντία ποιέει, καὶ ταῦτα ὑπεναντία σφίσιν ἑωυτοῖσι. [134] Πρῶτον
ὑπεκχωρητικὰ οὐκ αἰεὶ ποιέουσιν, καὶ τὰ
ὑπεκχωρητικὰ ἀμφότερα ποιέουσι: τάχα δὲ
οὐδ' οὕτως ἔχουσι τὰ ὑπεκχωρητικὰ τοῖσι
104 στασίμοισιν, ὡς ὑπεναντία. [135] Ἐπιστάσης
τῆς κοιλίης διὰ τὴν λίην στάσιν φλεγμῆναν
τὸ σῶμα ἐς τὴν κοιλίην φλέγματος ἀφικομένου, οὕτως ἡ στάσις ὑπεκχώρησιν ἐποίησεν·
Ἐπὴν γὰρ τὸ φλέγμα ἐς τὴν κοιλίην ἐσέλθῃ, ἰνηθμὸς γίνεται. Ἐν τούτῳ δὲ τὰ
ὑπεκχωρητικὰ φύσει στάσιμον ποιέουσιν ἐν
105 τῇ κοιλίῃ· [136] ἢν μὲν μὴ ὑπεκχωρητικὰ
ποιέῃς, ἐκλύηται δὲ τὸ νοσεῖν ποιέον καὶ
106 ὑγραίνεται, ἐπὴν ἐκλυθῇ, γίνεται ὑγιής.
Καὶ οὕτω τά τε στάσιμα τοῖσιν ὑπεκχωρητικοῖσι στάσιν ποιέουσι τῆς κοιλίης, καὶ τοῖσι
στασίμοισι τὰ ὑπεκχωρητικά. Τὸν αὐτὸν
δὲ τρόπον, καὶ τοὺς ἐρυθροὺς, καὶ τοὺς χλωρούς· καὶ τὰ φλεγματώδεα χλωροὺς ποιέει
107 [137] καὶ ἀχρόους, καὶ τὰ ἰσχναινόμενα εὐχρόους. Ἑκατέρου δ' ἐστὶ φάρμακον τὰ
ὑπεναντία τῷ ὑπεναντίῳ. Αὐτίκα, ἢν
τ' ἂν φλεγμαίνῃ χλωρὸς ἐὼν, ἐκλύεται,
108 [138] ἤν τι ἰσχναίνῃ φάρμακον προσενεχθέν· ἐνθάδε τῷ φλεγμαίνοντι τὸ ἰσχναῖνον ὠφέλησεν. Τούτων δὲ τὸ ποτὲ ὠφελεύμενον, τῷ ὠφελεῦντι νῦν ὠφελεῖ ἐνταῦθα, ὁπότ' ἂν ὑπὸ ἰσχνότητος ἄχροος
[139] καὶ χλωρὸς ᾖ. Ἢν γάρ τις φλεγματῶδες προσφέρῃ, παύεται τὸ χλωρόν.
109 Ὀδύνη τε γίνεται, καὶ διὰ τὸ ψυχρὸν,
καὶ διὰ τὸ θερμὸν, καὶ διὰ τὸ πλέον
λίην,

Variæ Lectiones.

133 Sic exemplaria Aldina, quam lectionem sequimur; contra Basil. cod. ἐνδικέως vitiose, quod emendavit Æmil. Port.

134 πρῶτον τὰ ὑπεκχωρητικὰ οὐκ αἰεὶ τοῦτο ποιέουσιν ἀλλ' ἵστασι, καὶ τὰ ὑπ. legit Lind. Verum nullo suffragante MS. codice.

135 Sic meliora exemplar. pro quo alia ἐπίστασις. Infra pro ἐν τούτῳ δὲ τὰ ὑπεκχωρ. Imp. Corn. cod. τοῦτο δὲ τὰ ὑπεκχωρ. legit.

136 ἢ καὶ μὴ legit Zuinger. Deinde ἐπὴν ἐκλυθῇ legimus cum Foesio pro ἐκκλυσθῇ, quod ad alvi ablutionem, lubricitatem & humectationem refertur; quam notionem habent quædam exemplaria. Calvus vero ἐκκαύθῃ, uritur legisse videtur.

137 καὶ ἀχρόους, καὶ τὰ ἰσχναινόμενα Imp. Cornar. cod. deleto εὐχρόους, quod sequitur.

138 ἢν μήτι ἰσχναίνῃ legunt omnia exempl. MS. verum cum interpretibus negationem μὴ sustulimus, quæ lectio Lindeno probatur.

139 καὶ χλωρὸς, & ex viridi pallescens delet Imp. Samb. cod. & tantummodo ἄχροος ᾖ, legit. Ibid. ὀδύνη γίνεται habent Vatic. Asul. & Basil. codices, quem locum disertis verbis adducit Gal. Lib. VII. de placitis Hipp. & Plat. paulum alioqui immutata lectione, ubi ὀδύνη γίνεται legitur, ut & codd. quidam MS. γίνεται, quos sequimur.

λίην, καὶ διὰ τὸ ἔλασσον. " [140] Καὶ ἐν μὲν 110
' τοῖσιν ἐψυγμένοισι φύσει τοῖσιν ἐκ τοῦ σώ-
ματος πρὸς τὸ δέρμα, διὰ τὸ θερμαινόμενον
λίην ὀδύνη γίνεται· ἐν δὲ τοῖσι θερμοῖσι φύ-
σει, διὰ τὸ ψυχρόν· καὶ ἐν μὲν τοῖσι ξηροῖσι
φύσει, ὑγραινομένοισι· ἐν δὲ τοῖσιν ὑγροῖσι
φύσει, ξηραινομένοισι. " Τὴν γὰρ φύσιν 111
διαλλασσομένοις ἑκάστοισι καὶ διαφθειρομένοις
αἱ ὀδύναι γίνονται, ὑγιαίνονταί τε αἱ ὀδύναι
τοῖσιν ὑπεναντίοισιν. "Ἴδιον ἑκάστῳ νουσήματί
ἐστι. Τοῖσι θερμοῖσι φύσει, " διὰ τόδε τὸ 112
ψυχρὸν νοσέουσι, " [141] θερμαῖνόν τι· τἄλλα
τούτων κατὰ λόγον. "Ἄλλος ὅδε τρόπος. Διὰ
τὰ ὅμοια νοῦσος γίνεται, καὶ διὰ τὰ ὅμοια
προσφερόμενα ἐκ νοσεύντων ὑγιαίνονται· οἷον
στραγγουρίην τὸ αὐτὸ ποιέει οὐκ ἐοῦσαν, καὶ
ἐοῦσαν τὸ αὐτὸ παύει, καὶ βὴξ κατὰ τὸ αὐτὸ,
ὥσπερ καὶ στραγγουρίη, ὑπὸ τῶν αὐτῶν γίνεται
καὶ παύεται. "Ἄλλος ὅδε τρόπος. [142] (Πυρετὸς
ὁ διὰ φλεγμασίην γινόμενος, τοτὲ μὲν ὑπὸ
τῶν αὐτῶν γίνεται καὶ παύεται,) τοτὲ δὲ τοῖ-
σιν ὑπεναντίοισιν ἐγένετο. Τοτὲ μὲν γάρ εἴ-
τις βούλεται ' λούειν ὕδατι θερμῷ, καὶ ποτὰ
πολλὰ διδόναι, ὑγιὴς γίνεται, καὶ διὰ τὸ φλε-
γμαῖνον, τοῖσι φλεγμαίνειν ποιέουσιν προσ-
φερομένοισιν, ὃ ὢν πυρετὸς γίνεται ὑγιής.
Καὶ εἴτις βούλεται φάρμακον πίσαι ὑποχω-
ρητικὸν καὶ ἐμετικὸν, τὸν αὐτὸν τρόπον τοῖσί
τε ποιέουσι παύεται, καὶ τοῖσι παύουσι γίνε-
ται. Τοῦτο μὲν γὰρ εἴτις ἐμέοντι ἀνθρώπῳ
βούλεται ὕδωρ δοῦναι πιεῖν πολὺ, ἐκκλυσθή-
σεται δι' ἃ ἐμέει σὺν τῷ ἐμέτῳ· [143] αὐτῷ μὲν
διὰ τὸ ἐμέειν ὁ ἔμετος παύεται· " ᾧ δὲ διὰ 113
' τὸ παύειν, ὅτι κάτω ποιήσει αὐτῷ ἐλθεῖν ἐξ
ἐκείνου, ὃ ἔνεον ἔμετον ποιέει· ἀμφοτέροισι
τοῖσι ὑπεναντίοισι τρόποις, ὑγιὴς γίνεται.
Καὶ, εἰ μὲν οὕτως εἶχε πᾶσι, καθεστήκει ἂν οὕ-
τω, τὰ μὲν τοῖς ὑπεναντίοισιν εὐτρεπίζεσθαι,
οἷά τέ ἐστι καὶ ἀφ' ὅτου ἐγένετο· τὰ δὲ τοῖσιν
ὁμοίοισιν, οἷά τε ἐστὶ καὶ ἀφ' ὅτου ἐγένετο. Τού-
του δ' αἴτιόν ἐστιν ἡ τοῦ σώματος ἀσθενείη· τὸ
γὰρ σῶμα ὑπὸ μὲν τῶν σιτίων ἴσων ἴσως τρέ-
φεται· ὑπὸ δὲ τοῦ σώματος τὰ σιτία κρατέεται.
Ἐπὴν δὲ πλέον ἢ ἔλασσον προσενέγκηται, ἢ ὡς
73 ' ἄλλο [144] μεταλλάξας, κρατέεται τὸ σῶμα
ὑπὸ τῶν προσοισμάτων· κρατέεται δὲ καὶ τὰ
σιτία· " καὶ, ὁπόταν κρατέηται (τὰ σιτία) 114
θάλλειν ποιέει ταῦτα, καὶ κρατέει ἅμα τοῦ σώ-
ματος, τά τε ὑπεναντία ποιέουσιν αὐτίκα. Τὸ
λοῦσθαι θερμῷ, ἕως μὲν ἂν τὸ σῶμα κρατέῃ
τοῦ προσοίσματος, θάλλει· ἐπὴν δὲ κρατηθῇ,

copiam, & propter paucitatem. Et in perfrigeratis quidem natura corporis partibus ad cutem ob nimium calorem dolor suboritur; & in calidis natura, ob frigus: & in siccis quidem natura, dum humectantur, & in humidis natura, dum resiccantur. Quum enim cujusque natura immutatur & corrumpitur, dolores fiunt, & sanantur dolores contrariis. Proprium id est cuique morbo. Natura calidis ob ipsum frigus male habentibus, calefaciens aliquid (adhibendum,) reliquaque eadem ratione. Alius modus hic est. Per similia morbus oritur, & per similia oblata ex morbis sanantur: veluti stranguriam, si non adsit, idem facit, & si adsit, idem sedat; tussisque eodem modo, ut & urinæ stillicidium, ab iisdem fit & sedatur. Alius itidem modus. (Febris orta ob tumefactionem ex pituita, interdum quidem ab iisdem fit & sedatur,) interdum vero a contrariis facta est. Etenim interdum siquis calida lavare velit, & copiosum potum exhibere, sanus evadit; & propter tumefactionem exorta febris, oblatis tumorem inducentibus sanescit. Ac siquis medicamentum alvum subducens aut vomitum movens propinare velit, ad eundem modum ab iis quæ excitant sedatur, & a sedantibus excitatur. Etenim siquis homini vomenti copiosam aquam potui exhibeat, una cum vomitu eluentur ea, quæ vomitus causa sunt: huic quidem per vomitum vomitus sedatur; illi vero per ea quæ sedant, quoniam ipsi per inferiora demittunt, quod intus vomitum facit: (sicque) utrisque contrariis modis homo convalescit. Et quidem si in omnibus hoc modo se haberet, constitutum quidem sic esset, hæc quidem contrariis curari, quæcunque sint, & quacunque ex causa fiant; illa vero similibus, quæcunque tandem sint, & a quacunque causa fiant. Hujus rei causa est corporis debilitas: corpus enim a cibis æqualibus æqualiter nutritur; a corpore vero cibi superantur. Ubi vero plus aut minus ingesserit, aut alia quædam mutatio facta fuerit, superatur corpus ab oblatis; superantur autem & cibi: & ubi superantur cibi, corpus vigere faciunt; iique simul corpus superant, ac statim contraria efficiunt. Calida lavari, dum quidem corpus calidam admotam superat, vegetum; sin superatum fuerit,

Variæ Lectiones.

140 καὶ ἐν μὲν τοῖσιν ἐψυγμένοισι τοῦ σώματος, διὰ τὸ θερμὸν μὲν, ἐν δὲ τοῖσί τε θερμασμένοισι διὰ τὸ ψυχρὸν videlicet: *ac in refrigeratis corporis partibus per calorem, in calefactis vero per frigus*, legit Galen. libr. VII. de placitis Hipp. & Platon. Corn. vero ἐκτὸς σώματος, *extra corpus*, pro ἐκ τοῦ σώματος, *ex corpore*, legisse videtur. Lind. autem hunc locum ita habet: καὶ ἐν μὲν τοῖσι ψυχροῖσι φύσει, καὶ ἐν τοῖσι λίην ἐψυγμένοισιν ἐκτὸς τοῦ σώματος πρὸς τὸ δέρμα, διὰ τὸ θερμὸν ὀδύνη γίνεται· ἐν δὲ τοῖσι θερμοῖσι φύσει, καὶ τοῖσι τεθερμασμένοισι, διὰ τὸ ψυχρόν. καὶ ἐν μὲν τοῖσι ξηροῖσι, φύσει ὑγραινομένοισι· ἐν δὲ τοῖσιν ὑγροῖσι, φύσει ξηραινομένοισι. τὴν γὰρ φύσιν διαλλασσομένοισι, καὶ διαφθειρομένοισιν αἱ ὀδύναι γίνονται· ὑγιαίνονταί τε αἱ ὀδύναι τοῖσιν ὑπεναντίοισι. Τοῦτο δὲ ἴδιον ἑκάστῳ νουσήματί ἐστι. Οἱ δὲ θερμοὶ φύσει διὰ τόδε τὸ ψυχρὸν νοσέουσι. καὶ θερμαίνονται.

141 Sic cum Zwinger. legimus pro θερμαίνονται.

142 Πυρετὸς ὁ διὰ φλεγμασίην &c. usque ad τότε καὶ παύεται inclusive prætermittuntur in versione Latina Foesii.

143 καὶ οὕτω μὲν δ. τ. ἐ. legit Lind. *Et sic quidem*, nos vulgatam sequimur lectionem. Ibid. ᾧ Aldina exemplaria, pro ὢν vulgato, quod probamus.

144 Sic ex Imp. Corn. legendum esse existimamus. Publicati cod. hunc locum ita efferunt μεταλλάξας κρατέεται· κρατέεται δὲ καὶ τὰ σιτία· καὶ ὁπόταν κρατέηται τὸ σῶμα ὑπὸ τῶν προσοισμάτων, θάλλειν ποιέει ταῦτα.

gracile reddit corpus. Et comessatio idem quod balneum efficit; hæc siquidem dum superantur, corporis vigorem faciunt; ubi vero superaverint; tum alvi dejectiones, tum varia vitia adferunt. Quum vero id, cui offertur, immutatur, id quod offertur, immutari necesse est. Immutatum enim corpus, quum evictum sit, parum est efficax, & ex quovis offensiones exhibet. Hoc autem efficiunt etiam ea, quæ alvum subducunt; & quæ vigorem afferunt, hæc corpus extenuatum reddunt; & reliqua omnia, quæ his contrario modo afficiuntur. At vero ars Medica brevem habet occasionem, & qui hoc novit, illud constitutum habet, & novit, quæ sint rerum species, & quæ non species, ad quas cognoscendas occasio est in Medicina, nempe quod alvum subducentia non subducentia fiant, & reliqua quod contrario modo se habeant, & quod maxime contraria, non sint maxime contraria. Occasio autem hæc est, cibos offerre ea copia, quam corpus superare valeat: quod si quis sic fecerit, cibum alvum subducentem oblatum, alvum subducere, & corpus tumefacientem tumefacere omnino necesse est. Si igitur cibos corpus superaverit, neque morbus, neque ex his, quæ offeruntur, contrarietas oritur; eaque est opportunitas, quam Medicus cognitam habere debet. Ubi vero opportunitatem prætergressus fuerit, contrarium accidit; & qui prius etiam supra modum cibum coquere poterant, vix nunc se incalescere sentiant: corpus enim, quamdiu id, quod offertur, superaverit, nutritur; ubi vero hanc opportunitatem prætergressum fuerit, contrarium contingit, siquidem attenuatur. Sed & reliqua omnia, quæ tumefaciunt, quoad ea corpus superaverit, prætereaque si opportune (exhibeantur,) etiam secundum suam naturam singula faciunt, & tumefacientia tumefaciunt: at ubi occasionem excesserint, contraria fiunt.

ἰσχνὸν ποιέει τὸ σῶμα. Καὶ τὸ εὐωχέεσθαι
ὁμοίως τοῦ λοῦσθαι ποιέει· ταῦτα μὲν γὰρ,
ἕως μὲν ἂν κρατέωνται, θάλλειν ποιέου-
σιν· ἐπὴν δὲ κρατέωσιν, ὑπεκχωρήσεις τε
115 ποιέουσι, καὶ ἀλλοίας κακίας. [145] Ὁπό-
τε δὲ ᾧ προσφέρεται, τοῦτο μεταλλάσσε-
ται, ἀνάγκη καὶ τὸ προσφερόμενον μετα-
τρέπεσθαι. Τὸ γὰρ σῶμα μετατρεπόμενον,
νικώμενον καὶ ὀλιγοεργές ἐστιν, καὶ ὑπὸ
παντὸς τὰς παλιγκοτίας παρέχει. Τοῦτο
δὲ ποιέει, καὶ τὰ ὑποχωρητικὰ καὶ τὰ
θάλλειν ποιέοντα, ἰσχναῖνον ταυτὰ τὸ σῶ-
116 μα ποιέουσι· καὶ τἆλλα πάντα [146] τὰ
ὑπεναντία τούτοισι πάσχοντα. Ἡ δὲ ἰη-
τρικὴ ὀλιγόκαιρός ἐστι, καὶ ὃς τοῦτο ἐ-
πίσταται ἐκεῖνο καθέστηκεν, καὶ ἐπίσταται
117 [147] τὰ εἴδεα, καὶ τὰ μὴ εἴδεα, ἃ δή ἐστιν
118 ἐν ἰητρικῇ ὁ καιρὸς γνῶναι, ὅτι τὰ [148] ὑπο-
χωρητικὰ οὐχ ὑποχωρητικὰ γίνεται, καὶ
τἆλλα ὅτι ὑπεναντία ἐστί, καὶ τὰ ὑπεναντιώ-
τατα [149] οὐχ ὑπεναντιώτατα. Ὁ δὲ καιρὸς
ὅδ' ἐστί· τὰ σιτία προσφέρειν, ὅσων μέλλει
τὸ σῶμα προσφερόμενον τὸ πλῆθος κρατέειν·
ὡς, ἢν μὲν οὕτω ποιέῃ, πᾶσα ἀνάγκη τὸ
ὑποχωρητικὸν σιτίον προσφερόμενον ὑποχω-
ρητικὸν εἶναι, καὶ τὸ φλεγματῶδες,
φλεγματῶδες. Ἢν κρατέῃ οὖν τὸ σῶμα
τῶν σιτίων, οὔ τε νοῦσος, οὔ τε ὑπεναν-
τίωσις γίνεται προσφερομένων· καὶ αὐτὸς
ὁ καιρός ἐστιν ὃν δεῖ τὸν ἰητρὸν εἰδέναι.
Ἐπὴν δὲ τὸν καιρὸν ὑπερβάλλῃ, τὸ ὑπε-
119 ναντίον γίνεται [150] καὶ οἱ πρὶν
ὑπερπεσσέειν οἴοιτ' ὄντες, νῦν οὐδὲ θερ-
μαίνεσθαι· ἕως μὲν γὰρ ἂν τὸ σῶμα
τοῦ προσοίσματος κρατέῃ, τρέφεται τὸ
120 σῶμα· ἐπὴν δὲ τοῦτον τὸν καιρὸν
ὑπερβάλλῃ, τὸ ὑπεναντίον γίνεται, ἰ-
σχναίνεται γάρ. Καὶ τἆλλα πάντα δὲ τὰ
φλεγμαίνειν ποιεῦντα, ἕως μὲν ἂν κρα-
τέῃ τὸ σῶμα, ἔτι τε πρὸς τὸν καιρὸν,
καὶ τὰ κατὰ φύσιν ποιέουσιν ἕκαστον, τὰ
φλεγματώδεα φλεγμαίνειν· ἐπὴν δὲ ὑ-
περβάλλῃ τὸν καιρὸν, τὰ ὑπεναντία γίνεται.

KE-

VARIÆ LECTIONES.

145 Sic habet Zuinger. cui lectioni suffragatur Foesius; pro vulgatis, *ὁπότε δὲ ὃ προσφέρεται.* Cornarius vero legisse videtur, *ὁπότε δὲ τὸ προσφερόμενον τοῦτο μεταλλάσσεται, ἀνάγκη καὶ ᾧ προσφέρεται;* quam lectionem adscribit Imp. Corn. & sequitur Lindenus.

146 Interpretes *τὰ ὑπεναντία τούτοισι ποιέοντα*, *contraria his facientia* legunt. An *σώματα* vel *μόρια* intelligunt? an vero *τὰ προσοίσματα*, uti paulo ante *τὰ ὑποχωρητικὰ*, & *τὰ ἐμετικὰ* fecit subcontraria? nam ratione motus contraria videntur; at ratione effectus idem præstant, scilicet quod vomitum sistunt: ut proinde non absolute contraria, sed subcontraria tantum videantur esse. Vid. Zuing. in Not. pag. 370. versus finem.

147 Cornarius *τὰ ἤθεα, καὶ τὰ μὴ ἤθεα*, *consueta, & non consueta* legisse videtur. Calvus, *quæ bono sunt, & contra* dixit. Zuing. vero *similia & dissimilia* recte Foesio dixisse videtur, & explicasse. Illud vero *ἐκεῖνο καθέστηκεν*, Cornar. & Zuing. *ἐκεῖνοι* legunt *illi*, scilicet, stata ac certa est ars. Zuingerus ibidem pro *ἃ μή ἐστι* legit *ἃ δή ἐστιν*, quem secuti sumus.

148 *τὰ ὑποχωρήματα* habent vulgati codices. Verum interpretes *τὰ ὑποχωρέοντα*, *quæ per alvum secedunt*, legisse videntur. Nos ex Imp. Corn. *τὰ ὑποχωρητικὰ*, *alvum subducentia* restituimus.

149 *οὐχ ὑπεναντιώτατα*, hæc verba delet Imper. Samb. codex.

150 Vulgati Codd. *καὶ οἱ πρὶν ὑπερπεσσεῖν* legunt, quam lectionem probat Foesius, hoc sensu, ut antequam ad contrarium delabantur, se incalescere existiment: nimirum ex cruditate suborta febre. Lindenus autem vulgatam retinuit lectionem, nisi quod *ὑπερπεσσέειν* scripserit, pro *ὑπερπεσσεῖν*: Nos Zuingeri lectionem menti Hipp. accommodatam secuti sumus, pro vulgatis *καὶ οἱ πρὶν ὑπερπεσσεῖν, οἴονται ἔχειν, καὶ τὸ θερμαίνεσθαι.* Præterea notandum venit Calvum totum istud omisisse, ut quod vitium suboleat.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ιϛʹ.

Τί τὸ φάρμακον· καὶ περὶ φαρμάκων ἀσθενῶν τε καὶ ἰσχυρῶν, καὶ τῶν ὑποχωρητικῶν, καὶ τῶν ϛασίμων, καὶ περὶ τῆς τούτων χρείας.

Πάντα φάρμακά εἰσι τὰ μετακινέοντα τὸ παρεόν· πάντα δὲ τὰ ἰσχυρότερα μετακινέουσιν. Ἔξεστι δὲ, ἢν μὲν βούλῃ, φαρμάκῳ μετακινέειν· "[151] ἢν δὲ μὴ βούλῃ, σιτίῳ. 121 Ἅπαντα δὲ νοσέοντι μετακινέειν ἐκ τοῦ παρεόντος ἀρήγει· ἢν γὰρ μὴ μετακινήσῃς τὸ νοσέον, αὔξεται. Φάρμακα οὐ χρὴ τὰ ἰσχυρὰ φύσει ἐπὶ τῶν ἀσθενέων νουσημάτων διδόναι, ὀλιγότητι τοῦ φαρμάκου ἀσθενὲς ποιεῦντα· ἀλλὰ τοῖσι μὲν ἰσχυροῖσι φύσει, φαρμάκοις ἰσχυροῖσι χρῆσθαι, τοῖς δ' ἀσθενέσι, φαρμάκοις μὴ ἰσχυροῖσι· "[152] μηδὲ μεταποιεῦντα τὸ 122 φάρμακον, ἀλλὰ κατὰ φύσιν ἑκάϛοισι τοῖσι μὲν ἀσθενέσιν, ἀσθενῆ φάρμακα φύσει· τοῖσι δὲ ἰσχυροῖσι νουσήμασιν, ἰσχυρὰ φύσει τὰ φάρμακα. Τὰ δὲ νουσήματα, "[153] ᾗ πελαϛάτω πέφυκεν, ἐξά- 123 γειν ταύτῃ δ' ἐξάγειν, ᾗ ἑκάϛῳ ἔξοδος ἐγγυτάτω. Τὰ ὑποχωρητικὰ τοιάδε ἐϛὶν, ὅσα ὀλισθηρὰ, καὶ τμηματώδεα, καὶ ὅσα ἐν τοῖσι θερμοῖσι λεπτύνονται (ἡ γὰρ κοιλίη θερμή ἐϛι) καὶ τἄλλα τὰ ἁλμυρὰ, καὶ ὅσα τῶν τοιούτων πλεῖϛον ἔχουσι· τὰ δ' οὐ διαχωρητικά· ἀλλὰ ϛάσιμα, ὅσα φῦσαν παρέχουσι (τὰ γὰρ ὑγρὰ ξηραινόμενα, φῦσαν ποιέουσι) καὶ τὰ ϛύφοντα, καὶ τὰ ὑπὸ θερμοῦ πηγνύμενα, καὶ τὰ ψαθυρὰ, καὶ τὰ ξηρά. Πάντα δὲ τὰ ἐντὸς φλεγμαίνειν ποιέουσι προσφερόμενα, ἅσσα τὰ ἐκτὸς ἰσχναίνουσι, ταῦτα δὲ καὶ ἰσχυτήριά ἐϛι καὶ φλεγματώδεα· καὶ τὰ ὑποχωρητικὰ ἰσχναίνοντα, θερμαίνουσι τὰ τοιαῦτα· "[154] ἔτι δὲ καὶ τὰ ὀξέα καὶ φλεγματώδεα. Πάντα δὲ τὰ ψύχοντα τὰ ἐν τῇ κοιλίῃ, τὰ δὲ τοιαῦτα ὑποχωρητικά ἐϛι, καὶ τὰ ψυχρὰ καὶ τὰ ὑγρά· ὁπόταν δὲ μὴ ὑποχωρητικὰ ἔωσι, θερμαίνουσι. Ψύχουσι δὲ καὶ τὰ θερμὰ εἰς τὴν κοιλίην προσφερόμενα, "[155] καὶ ταχὺ 124 διαχώρησιν ποιέουσι· διαχώρησιν δὲ μὴ ποιεύμενα, θερμά ἐϛιν ἐν τῇ κοιλίῃ. Τούτων ὅσα πλησμονὴν ποιέει, μάλιϛα φλεγματώδεά ἐϛιν· ἃ δὲ πλεῖϛα προσφερόμενα, οὐ ποιέει πλησμονὴν, διαχωρητικά.

CAPUT XVI.

Quid medicamentum; ac de medicamentis blandis ac vehementibus, alvum ſubducentibus ac ſiſtentibus, eorumque uſu.

Omnia medicamenta ſunt, quæ præſentem ſtatum dimovent; vehementiora autem omnia immutant. Licet autem, ſi quidem velis, medicamento transmovere; ſin minus velis, cibo. Ægrotanti vero omnia e præſenti ſtatu dimovere opem fert; niſi enim, quod morbum facit, dimoveris, augetur. In morbis debilibus medicamenta natura vehementia minime exhibere oportet, medicamentum ob paucitatem debile exiſtimando; ſed in valentibus natura, valentibus medicamentis utendum; debilibus vero non valentia medicamenta danda: neque medicamentum transmutandum eſt, ſed ſingulis ſecundum ſuam naturam exhibendum; ita ut debilibus quidem, debilia natura medicamenta; valentibus vero morbis, valentia natura medicamenta exhibeantur. Morbi autem ea parte, cui proximi ſunt, educendi, & parte, qua ſingulis proximus eſt exitus, eliciendi. Hæc alvum ſubducunt, quæcunque lubrica & inciſiva ſunt, & quæcunque in calidis attenuantur (venter enim calidus eſt) & reliqua, quæ ſalſa ſunt, & quæ ex his plurimum habent: minime autem alvum ſubducunt; ſed ſiſtunt, quæcunque flatum creant (humida enim dum reſiccantur, flatum pariunt) quæque adſtringunt, & quæ calore concreſcunt, & friabilia & ſicca. Quæcunque autem foris extenuant, ea omnia intro aſſumpta tumefaciunt, eademque roborant, & tumorem inducunt; & quæ alvum ſubducentia extenuant, eadem calefaciunt: ad hæc vero etiam acida pituitoſa ſunt. Quæcunque autem ventrem refrigerant, eadem alvum ſubducunt, & quæ frigida ſunt, & humida; quum vero alvum minime ſubducunt, calefaciunt. Frigefaciunt autem & calida in ventrem aſſumpta, & cito ſeceſſum faciunt: quæ vero alvum non movent, in ventre calida ſunt. Ex his, quæ repletionem inducunt, maxime tumefaciunt; quæ vero plurima aſſumpta repletionem non faciunt, ea alvum dejiciunt.

Variæ Lectiones.

151 *καὶ αὖθις εἰ βούλῃ, σιτίῳ, & rurſus ſi velis alimento ac cibo*, legiſſe videtur Cornar.

152 Sic cum Foeſio legimus, quod probat Lind. pro vulgatis, μὴ δὲ τὰ ποιεῦντα, quibus verbis præfigunt aſteriſcum Aſul. exempl.

153 ἢ πελατάτω legunt vulgati codd. ſed cum Cornar. ᾗ πελαϛάτω probamus.

154 Sic ex Servino reſtituimus inſerto καὶ ante τὰ ὀξέα, quæ lectio Lindeno probatur.

155 Sic Imperialis Corn. cod. additis διαχώρησιν ποιέουσι quam lectionem probat Lindenus; ſequentia enim hanc emendationem poſtulare videntur.

CAPUT XVII.

Artem medendi certam & constantem esse, quam qui novit, eum fortuna non indigere, sed & cum fortuna, & citra fortunam, optime facturum & successu potiturum.

ARs sane Medica jam mihi tota inventa esse videtur: quæ sic comparata est, ut singulas & consuetudines, & occasiones doceat. Qui enim sic Medicinam novit, minime fortunam expectat, sed & citra fortunam, & cum fortuna, recte faciet. Constituta enim est tota Medicina, ejusque præceptiones, ex quibus constat, pulcherrimæ, fortuna minimum indigere videntur. Sui enim juris est fortuna, & nullius imperio paret, neque voto illam consequi datur. Scientia vero tum imperio subjacet, tum successu felix est, siquis ea instructus uti velit. Deinde qua in re Medicina fortunæ indiget? si namque explorata sint morborum medicamenta, quemadmodum reor, ea medicamenta, ut morbis sanitatem adferant, minime fortunam morantur, si modo medicamenta sint; quod si cum fortuna ea exhibere juvat, non magis medicamenta, quam non medicamenta, una cum fortuna morbis oblata sanitatem restituunt. At quicunque fortunam ex Medicina, aut alia quapiam (arte) expellit, negatque eos, qui probe aliquid noverint, fortuna uti, is mihi contrarium sentire videtur; mihi enim soli hi vel successu potiri, vel eo frustrari videntur, qui recte quid, vel male facere noverunt. Est enim prospere succedere, recte facere; quod faciunt, qui sciunt: at vero successu frustrari est, quum quis, quod minime sciat, id non recte faciat. Ignaro enim quomodo prospere succedere queat? quod siquid etiam prospere succedat, nequaquam commemorandum successum habebit; nam qui non recte facit, huic prospere succedere non poterit, quum reliqua, quæ sunt consentanea, non faciat.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ′.

Τὴν ἰατρικὴν βεβαίαν εἶναι, ἣν ὅσις ἐπίσαται, τοῦτον ἐλάχισα τῆς τύχης δεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ ἄνευ τύχης, καὶ σὺν τύχῃ εὖ ποιήσειν, καὶ εὐτυχήσειν.

ΙΗτρικὴ δή μοι δοκέει ἤδη ἀνευρῆσθαι ὅλη, ἥτις οὕτως ἔχει· ἥτις διδάσκει ἕκασα καὶ τὰ ἔθεα, καὶ τοὺς καιρούς. Ὅς γὰρ οὕτως ἰητρικὴν ἐπίσαται, ἐλάχισα τὴν τύχην ἐπιμένει, ἀλλὰ καὶ ἄνευ τύχης, καὶ ξὺν τύχῃ εὐποιηθείη ἄν. [156] Βέβηκε γὰρ ἰητρικὴ πᾶσα, καὶ φαίνεται τῶν σοφισμάτων τὰ κάλλισα ἐν αὐτῇ συγκείμενα, ἐλάχισα τύχης δεῖσθαι. Ἡ γὰρ τύχη αὐτοκρατής ἐσι, καὶ οὐκ ἄρχεται, οὐ δ' ἐπ' εὐχῇ ἐσὶν αὐτὴν ἐλθεῖν. Ἡ 45
δ' ἐπισήμη ἄρχεταί τε καὶ εὐτυχής ἐσιν, ὁπόταν βούληται ὁ ἐπισάμενος χρέεσθαι. Ἔπειτα τὶ καὶ δεῖται ἰητρικὴ τύχης;
125 [157] εἰ μὲν γάρ ἐσι τῶν νουσημάτων φάρμακα σαφῆ, οἶμαι, οὐκ ἐπιμένει τὴν τύχην τὰ φάρμακα, ὑγιᾶ ποιῆσαι τὰ νουσήματα, εἴ πέρ ἐσι τὰ φάρμακα· εἰ δὲ σὺν τῇ τύχῃ διδόναι ὠφελέει, οὐδὲν μᾶλλον τὰ φάρμακα, ἢ καὶ τὰ μὴ φάρμακα σύν γε τῇ τύχῃ ὑγιᾶ ποιέουσι προσφερόμενα τοῖσι νουσήμασιν. Ὅς τις δὲ τὴν τύχην ἐξ ἰητρικῆς, ἢ ἐξ ἄλλου τινὸς ἐξελάσει, φάμενος οὐ τοὺς κα- 74
λῶς τι πρῆγμα ἐπισαμένους χρέεσθαι τύχῃ, τὸ ὑπεναντίον δοκέει μοι γινώσκειν· ἐμοὶ γὰρ δοκέουσι μοῦνοι καὶ ἐπιτυγχάνειν καὶ ἀτυχεῖν, οἱ καλῶς τι καὶ κακῶς πρῆξαι ἐπισάμενοι. Ἐπιτυγχάνειν τὲ γὰρ τοῦτ' ἔσι, τὸ καλῶς ποιέειν· τοῦτο δὲ οἱ ἐπισάμενοι ποιέουσιν· ἀτυχεῖν δὲ τοῦτ' ἐσὶν, ὃ ἤν τις μὴ ἐπίσηται, τοῦτο μὴ καλῶς ποιέῃ. Ἀμαθὴς δὲ ἐὼν, 5
[158] πῶς ἂν ἐπιτύχοι; εἰ γάρ τι καὶ ἐπιτύχοι, οὐκ ἂν ἀξίως λόγου τὴν ἐπιτυχίην ποιήσαιτο· ὁ γὰρ μὴ καλῶς ποιέων οὐκ ἂν ἐπιτύχοι, τἄλλα τὰ εἰκότα μὴ πράσσων.

ΙΠΠΟ-

VARIÆ LECTIONES.

156 Quidam codd. pro βέβηκε legunt ἕστηκε, quam lectionem notat Zuingerus.

157 Hunc locum paulo aliter adducit Linden. & sic habet: εἰ μὲν (γάρ) ἐσι τῶν νουσημάτων φάρμακα σαφῆ, οὐκ ἐπιμένει τὴν τύχην. οἶμαι. (δὲ) τὰ φάρμακα ὑγιᾶ ποιῆσαι τὰ νουσήματα.

158 Sic ex Æmil. Porto emendavimus, pro vulgatis πῶς ἂν ἐπιτύχοιεν. Hic notandum venit, omnia exemplaria post τἄλλα τὰ εἰκότα μὴ πράσσων, alia adscribere, quæ, quum ad morbos mulierum pertineant, in Libr. II. de Morbis Mulier. meliori consilio reposuimus, Lindenum secuti.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ
ΠΕΡΙ ΥΓΡΩΝ ΧΡΗΣΙΟΣ.
HIPPOCRATIS
DE LIQUIDORUM USU LIBER.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΒΙΒΛΙΩι.

Αἱ τῶν θερμῶν τε, καὶ τῶν ψυχρῶν ὑδάτων, καὶ τοῦ θαλασσίου ὕδατός τε, καὶ οἴνου, καὶ ὄξους ἐνέργειαι, καὶ δυνάμεις· καὶ τίνα τὰ μόριά τε, καὶ τίνες διαθέσεις τοῖς θερμοῖς μᾶλλον, ἢ τοῖς ψυχροῖς ἥδονταί τε, καὶ ἄχθονται.

ARGUMENTUM LIBRI.

Aquarum calidarum frigidarumque, nec non magis aquæ, vini, acetique effectus & facultates; & quæ partes, & qui affectus calidis magis quam frigidis delectentur, afficianturque.

Basil. Græc. 573. pag. 112. — Foesius Sect. IV. 96. 424. — Basil. Lat. III. 420. pag. 164.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Ἡ ποτοῦ τοῦ ὕδατος θερμοῦ τε καὶ ψυχροῦ δύναμις, καὶ ἡ χρεία.

ΥΔΩΡ ποτὸν, ἁλμυρὸν, θάλασσα. Ποτὸν μὲν, κατ' ἰητρεῖον κράτιστον· καὶ γὰρ σιδηρίοισι, καὶ χαλκείοισι κράτιστον· καὶ φαρμάκοισι τοῖσι πλείστοισι παλαιουμένοισι κοινότατον. Ἐς δὲ χρῶτα γνῶναι δεῖ, ὅτι τοῦτο, ἢ τέγξει, ἢ ψύξει, ἢ θερμαίνει. [1] Ἄλλῳ δὲ οὐδενὶ ὠφελέει, ἢ βλάπτει ποτόν. Ὅπου ὀλίγου ποτοῦ σπόγγῳ [2] χρήσῃ, ἄριστον ὀφθαλμοῖσιν. Αὐτὸ τὸ δέρμα ἐφήλκωται θερμοῦ αἰονήσει. Πυρίη τοῦ σώματος ἅπαντος, ἢ μέρεος· δέρματος [3] σκληροῦ μάλθαξις, συντεταμένου χάλασις, [4] νεύρων, σαρκῶν, ἐκχύμωσις,

CAPUT I.

Aquæ potulentæ calidæ & frigidæ facultas & usus.

1 AQua potabilis, salsa, mare. Potabilis quidem ad officinam medicam optima; etenim ferramentis & æramentis optima, & medicamentis plurimis inveteratis convenientissima. Verum corpori adhibita, sciendum est, quod hæc aut humectat, aut refrigerat, aut calefacit. Alio præterea nullo usu potabilis aut utilis est, aut noxia. Ubi potabili modica cum spongia uteris, ad oculos est optima. Calidæ aspersione ipsa summa
2 cutis exulceratur. Fotus corporis totius, aut
partis; cutis duræ emollitio, intensæ laxa-
3 tio, nervorum, carnium, humorum effusio,
X 3 su-

Variæ Lectiones.

Galenus non semel hunc librum de liquidorum usu citasse reperitur, ut videre est V. Aphorism. 16. & VI. Epid. Sect. III. Tex. 14. Cumque is aliqua ex Hipp. auctoritate citet, minime inter spurios rejiciendum esse existimat Mercur. neque tamen pro germano recipiendum; quoniam Galen. profitetur sese nothos Hipp. libros citaturum esse. In hoc libro tractatur de simplicium liquidorum facultatibus, quibus ars medica exterius admotis uti maxime solet; eaque ad quatuor capita reducit, quandoquidem hæc sunt, aut aqua potabilis, aut aqua salsa, sive marina, aut acetum, aut denique vinum. Num vero hujusmodi doctrina inordinata sit, intercisa, & veluti Aphoristica, recordationis tantum gratia conscripta, doctioribus dijudicandum relinquimus.

1 Pro ἄλλῳ interpretes videntur legisse ἄλλως *aliter.*

2 Asulanæ exempl. & Zwinger. χρήσει pro χρήσῃ legunt.

3 Quamvis Galenus hunc librum nominatim nuspiam, inquit Mercurialis, citet; nonnulla tamen Hippocr. verba in medium profert, quæ ex hoc libro, & non aliunde accepta esse possunt, qualis est præsens sententia, cujus ut Hipp. meminit Libr. V. de simpl. med. c. XI & VII. de comp. medic. per genera, Cap. IX. & III. de san. tuend. cap. VI Itaque non ab Hipp. editum, & scriptum putavit Galen. saltem ejus doctrinam aliquo pacto sapere non negavit; nam brevitatis fractarum sententiarum, ac gravitatis senis lumina quædam in ipso apparent.

4 Imperial. Sambuci cod. & Servinus legunt νεύρων συντεταμένων πάρεσις *contractorum nervorum remissio*, & πλαδαρῶν σαρκῶν, *humidarum carnium.* Verum Linden. sic hunc locum habet, νεύρων πάρεσις, σαρκῶν (ἀραίωσις, χυμῶν) ἐκχύμωσις.

sudoris exitus: prolutione humectare, velut nares, vesicam, ventrem. Carne implere, tenerum reddere, liquefacere, imminuere, colorem revocare, colorem dissipare. Somnum conciliat capiti affusa & aliis partibus. Convulsiones, tensionesque lenit; auris, oculorum dolores obtundit; & quæ sunt hujuscemodi. Frigida calefacere, velut ventrem. Ulceribus, præterquam ex quibus sanguis effluit, aut effluxurus est, fractis, luxatis, reliquis, quibus per lintea Medicus medetur, capitis gravitati. In unoquoque quod moderatum, ne ultra, novimus explorare, velut calidum corpori adhibitum, excessu in utramque partem vitato, ut utraque ex parte minime aberret, qui conjecturam ex eo quod nocet, aut non juvat sumpserit, velut in tepida. Iis enim, quæ lædunt aut juvant, & si sunt ejusmodi, eousque uti convenit, quoad juvant, vel quoad lædunt. Madefactio itaque debile quid est; refrigeratio vero & calefactio validum quid, velut ex Sole. At frigida videtur, quæ calida est, velut potabilis aqua ægrotanti. Verum calida eousque, ne urat. De his autem judicat ipse ægrotus, exceptis mutis, aut leviter syderatis, aut stupore affectis, aut velut in vulneribus perfrigeratis, aut nimio dolore vexatis. Iis vero hæc non sentiuntur. Neque enim hi perusti sentiunt, ut nec profundas ac magnas luxationes. Jam vero etiam pedes perfrigerati deciderunt ex calidæ affusione. Verum in his ejus, qui affundit, cutis judex est; ac similiter in frigida. Harum autem ipsarum paucitas utriusque, debile quid est; copia vero, validum. Verumtamen sinere oportet, donec id contingat, cujus gratia fiunt, prius vero quam extremum eveniat, cessandum est.

4 [5] ἱδρῶτος ἄφοδος· ὑγρῆναι " προσκλύ-
5 σει, οἷον ῥῖνας, κύστιν, " [6] φύσκας. Σαρ-
6 κῶσαι, " ἁπαλῦναι, τῆξαι, μινυθίσαι,
χροιὴν ἀνακαλέσαι, χροιὴν ἀνασκεδάσαι.
7 " Ὑπνικὸν καὶ κατὰ κεφαλῆς, καὶ [7] ἄλ-
λων. Σπασμῶν καὶ τετάνων παρήγορι-
8 κόν· " ὀδύνας [8] κωφοῖ, ὠτὸς, ὀφθαλ-
μῶν· ὅσα τοιαῦτα. Τὰ ψυχρὰ θερμῆ-
9 ναι, " οἷον φύσκας. Ἕλκεσιν, [9] πλὴν τοῖ-
σιν αἱμορραγέουσιν, ἢ μέλλουσι, κατήγ-
10 μασιν, ἐκπτώμασι, " τοῖσιν ἄλλοισιν,
οἷσιν ἂν ὀθόνια ἰητρὸς, καρηβαρίῃ. Τὸ
11 μέτριον ἑκάστῳ, ' μὴ πρόσω, " οἴδα-
μεν βασανίζειν, οἷον τὸ θερμὸν τῷ χρῶ-
τι ἐξ ὑπερβολῆς ἐφ' ἑκάτερα, ὡς ἀμφοῖν
μὴ ἁμαρτάνῃ, σημαινόμενος ταῖς βλά-
βαις, ἢ οὐκ ὠφελείαις, οἷον χλιαροῦ.
Δεῖ γὰρ τῇσιν βλάβῃσιν, ἢ τῇσιν ὠφε-
λείῃσιν, κἂν ὦσι, χρέεσθαι μέχρι τοῦ
ὠφελέοντος, ἢ μέχρι τοῦ βλάπτοντος.
Τέγξις μὲν οὖν, ἀσθενές· ψύξις δὲ
καὶ θάλψις, ἰσχυρόν· ὡς ἐξ ἡλίου.
Τὸ δὲ ψυχρὸν, θερμὸν ἐὸν, ὡς ποτὸν
[10] ἀσθενέοντι. Ἀλλὰ τὸ μὲν θερ-
μὸν, μὴ πρόσω καίειν. Κρίνει δ' αὐ-
τὸς, πλὴν τοῖσιν ἀφώνοισιν, ' ἢ πα-
ραπληγικοῖσιν, ἢ ναρκωμένοισιν, ἢ οἷα
ἐπὶ τρώμασι, κατεψυγμένοισιν, ἢ ὑπε-
ρωδύνοισι. Τούτοισι δὲ ἀναίσθητα. Λά-
θοις γὰρ ἂν κατακαύσας, καὶ τὰ ἐκ-
πτώματα δὲ τὰ βαθέα, καὶ τὰ μεγά-
λα. Ἤδη καὶ πόδες ἀπέπεσον κατα-
ψυχθέντες ἐκ καταχύσιος θερμοῦ. Ἀλ-
12 λὰ τούτοισιν " [11] ὁ τοῦ καταχέοντος
χρὼς, κριτής· καὶ ψυχροῦ δὲ ὡσαύ-
τως. Τούτων δ' αὐτῶν τὸ ὀλίγον ἑκα-
τέρου, ἀσθενές· τὸ δὲ πολὺ, ἰσχυρόν.
13 " Ἀλλὰ [12] μὴν ἐᾶν μέχρι γένηται οὗ
ἕνεκα ποιέεται, τὸ ἔσχατον ' προπαύειν,
πρὶν γενέσθαι.

ΚΕΦΑ-

VARIÆ LECTIONES.

5 ἱδρῶτος πολλοῦ ἄφοδος, *sudoris multi excretio* legit Imper. Sambuci cod. Ibidem προσκλύσει pro προσκλήσει ex Imp. Corn. legimus, quæ lectio Foesio probatur, ut calida proluendo humectare dicatur. Huic loco asteriscum præfigunt Asul. exempl. & Germanica.

6 Lindenus φύσιας. σαρκῶσαι legit, & ad corporis habitum carnosum refert. Ast φύσσας *flatus* Cornar. legit, idque probante Foesio, pro vulgato φύσας. Verum nullo sensu, ut facile putaverim, modica immutatione depravatam lectionem a dictione φύσκας, aut φύσκην, quod cum præcedentibus cohæret. Φύσκη enim crassum intestinum, aut ventrem, ex quibus lucanicæ fiunt, significat apud Aristophan. Comment. in Equit. & Athen. lib. 14. Sic etiam mox mutandum commodiori sensu videtur illud, οἷον φύσας in οἷον φύσκας; quod aqua ventrem quidem, nullo autem modo flatum frigidum calefacere dici possit. Paulo post Asulana exemplaria pro μινυθίσαι habet μινυθῆσαι.

7 Zuingerus pro ἄλλων credit ἄλλως *aliter* legendum esse.

8 Erotianus ex hoc loco κουφοῖ *mitigat* pro κωφοῖ *exurdat* legisse videtur, quod λύει, παύει τὰς ὀδύνας exponit. vid. Foes. Oecon. voce. Κώφωσις. Ibid. Imp. Samb. cod. habet, καὶ ὅσα τοιαῦτα ψυχρὰ ἐόντα· θερμῆναι δὲ οἷον πίσσα ἐν ἕλκεσιν, *& quæ hujusmodi frigida sunt: calefacere veluti pix in ulceribus.* An οἷον φύσσας *flatus*? quos in febribus causas esse rigoris libro de flatibus docuit Hippocrates? legere mavult Zuingerus, ut calida flatus suo calore tenuet, & dissipet. Hunc locum sic adducit Linden. οἷον φύσας ἕλκεσιν πλὴν τοῖσιν αἱμορραγέουσιν, ἢ μέλλουσι, quam lectionem prætulimus. Vulgo legebatur οἷον πίσσα ἕλκεσιν, πλὴν τοῖσιν αἱμορραγεῦσιν, ἢ μέλλουσι, *velut pix ulceribus, præterquam a quibus sanguis erumpit, aut erupturus est.*

9 Hæc sententia Aph. 19. libr. V. ita legitur: πλὴν ὁκόσα αἱμορραγέει, ἢ μέλλει.

10 Imp. Cornar. cod. pro ἀσθενέοντι legit ἀσθενές τι *debile quid* est, quam lectionem secutus est in versione Cornarius.

11 ὁ τοῦ καταχεομένου χρὼς Imp. Corn. quam lectionem secutus est in versione Cornarius, & non improbabilis est.

12 ἀλλὰ μὴ ἐᾶν MSS. quædam membranæ legunt, quam lectionem secutus est Zuing. hoc sensu, *ut non sit desistendum, donec id, quod volumus, consequamur: desistendum autem prius, quam extremum succedat.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Περὶ τῆς τοῦ θερμοῦ τε, καὶ τοῦ ψυχροῦ ὕδατος χρείας· καὶ τίνα ἀμφότερον ὠφελεῖ τε, καὶ βλάπτει μόρια· καὶ τίνας τὰς διαθέσεις ποιεῖ τε, καὶ παύει.

Τοῦτων δὲ [13] ἑκάτερον βλάπτει. "[14] Βλά- 14
πτει δὲ ταῦτα, τὸ θερμὸν πλέον χρεο-
μένοισι· σαρκῶν ἐκθήλυνσιν, νεύρων ἀκρά-
τειαν, γνώμης νάρκωσιν, αἱμοῤῥαγίας,
[15] λειποθυμίας· ταῦτα ἐς θάνατον." Τὸ δὲ 15
ψυχρὸν, σπασμοὺς, τετάνους, μελασμοὺς,
καὶ ῥίγεα πυρετώδεα· αἱ μὲν μετριότητες ἐκ
τούτων· τὰ δ' ἄλλα βλάπτει, καὶ ὠφελέει
τὰ εἰρημένα, ἡδονῇσι, καὶ εὐφορίῃσι, καὶ
ἀχθηδόσι, καὶ δυσφορίῃσιν." αἱ καθ' ἓν ἕκα- 16
στον αὐτῶν ὁμολογοῦσαι φαίνονται ὑγιέες.
Σῶμα τὸ μὲν ἐν σκέπῃ εἰθισμένον, ὅ, τι ἀή-
θες, ὅ, τι προσωτάτω τοῦ οἰκείου θάλπεος· ἐγ-
γύτατα δὲ τοῦ ἀλλοτρίου ψύχεος, διὰ ταῦτ'
ἄρα τῷ θερμῷ ἥδεται, καὶ φέρειν δύναται
"[16] ὁ ἐγκέφαλος, καὶ ὅσα ἀπὸ τούτου, ψυ- 17
χρῷ μὲν ἄχθεται, θερμῷ δ' ἥδεται, καὶ ἢν
ἄρα ᾖ ψυχρότερον [17] καὶ στερεώτερον φύσει.
"[18] Διὰ τοῦτο ὀστέοισιν, ὀδοῦσι, νεύροισι τὸ 18
ψυχρὸν πολέμιον· τὸ δὲ θερμὸν φίλιον· ὅτι
ἀπὸ τούτου σπασμοὶ, τέτανοι, ῥίγεα πυρε-
τώδεα· ἃ τὸ μὲν ψυχρὸν, ποιέει· τὸ δὲ
θερμὸν παύει· διὰ τοῦτο, καὶ ἀπὸ τοῦ θερ-
μοῦ ἡδοναὶ" καὶ προκλήσιες· ἀπὸ δὲ τοῦ 19
ψυχροῦ ἀλγηδόνες, καὶ ἀποτρέψιες· διὰ τοῦ-
το ὀσφὺς, στῆθος, νῶτον, ὑποχόνδρια, μᾶλ-
λον ψυχρῷ ἄχθεται, θερμῷ δ' ἥδεται, καὶ
φέρειν δύναται. Διὰ τοῦτ' ἄρα ὀσφὺς, νῶτον,
στῆθος, ὑποχόνδρια, καὶ ἐναντία πέπονθεν, ὅτι
ἐναντιαῖα. Διὰ τοῦτ' ἄρα τούτῳ τῷ χωρίῳ ἀ-
σῶδες ἐνταῦθα χρωμένοισι τῷ θερμῷ, τὸ δὲ
ψυχρὸν παύει. Διὰ τοῦτ' ἄρα ποτῷ ψυ-
χρῷ ἥδεται· διὰ τοῦτ' ἄρα βρώμασι τοῖσι
θερμοῖσιν ἥδεται. Διὰ τοῦτ' ἄρα καὶ κατὰ
ἀκρέων ἐν λειποθυμίαις τὸ ψυχρὸν κατα-
χεόμενον ὠφελέει. "Ὅτι δὲ τὰ ὄπισθεν
τῶν ἔμπροσθεν τὸ θερμὸν μᾶλλον ἀνέχε-
ται, τὰ εἰρημένα αἴτια·" [19] ὅτι δὲ καὶ τὰ 20

CAPUT II.

De aquæ calidæ & frigidæ usu; ac quas utraque juvet, lædatque partes; & quos affectus inferat, curetve.

HArum autem utraque lædit. Has vero læsiones calida copiosior adfert utentibus, carnium mollitiem, nervorum debilitatem, animi torporem, sanguinis profusiones, animi deliquia: & hæc ad mortem. Frigida vero convulsiones, tensiones, nigrores, & rigores febriles; ac mediocritates quidem ex his (cætera autem prædicta lædunt ac juvant voluptate & tolerandi facultate, ex dolore etiam & ferendi molestia) in singulis eorum convenientes, salubres videntur. Corpus quidem tegi solitum, quicquid insuetum est, & longissime a familiari calore abest; alieno vero frigori est proximum (aversatur,) ideoque calida delectatur & ferre potest cerebrum, quæque ex eo oriuntur, frigida quidem offenduntur, calida vero delectantur, etiam si natura sit frigidius & solidius. Eam ob causam ossibus, dentibus, nervis, frigida inimica est; calida vero amica; quoniam convulsiones, distensiones, rigores febriles, quos frigida creat, calida sedat: propterea etiam a calida voluptates & illecebræ: a frigida vero dolores & aversationes; ob id lumbi, pectus, dorsum, hypochondria, magis offenduntur frigida, calida vero gaudent, eamque ferre possunt. Eam sane ob causam lumbi, dorsum, pectus, hypochondria, contraria perpetiuntur, quod sint contraria. Idcirco sane anxietatem hac in parte calidæ usu obortam frigida sedat. Ideoque etiam frigidæ potu gaudet, & cibariis calidis delectatur. Ideoque sane in animi defectionibus frigida summis partibus affusa prodest. Quod autem partes posteriores calidam magis ferant, quam anteriores, prædictæ causæ sunt: quodque etiam frigida recte

Variæ Lectiones.

13 τοῦτων δὲ ἑκατέρων βλάπτει legunt Asulana & German. exemplar. Ast Serv. cod. ἑκάτερον legit pro ἑκατέρων, quod sequimur.

14 Eadem hæc habentur in Sect. V. Aphorism. XVI. & XVII. Aphorismi enim, ut perspectum est, in id volumen ab Hipp. jam sene fuerunt ex variis ipsius libris coacervati, ut quicquid alibi certum ab ipso, vel ratione, vel experientia inventum esset, in Enchiridio, tanquam in Synopsi quadam posset uno prope intuitu conspici.

15 λειποθυμίας, ταῦτα οἷσι θάνατος, *animi deliquia, hæc quibus mors* legitur Aph. 16. Sect. V. infra καὶ ῥίγεα ex eodem Aph. addito καί.

16 Quædam exemplaria istud ad præcedentia referunt, & καὶ φέρειν δύναται ἐγκέφαλος, *facileque fert cerebrum*, quam lectionem prætulit Zuinger. cum tamen (innuente Foesio) hanc loquendi formulam non ferat Græcus sermo. Verum ὁ ἐγκέφαλος legendum.

17 Post καὶ στερεώτερον φύσει, omnia exemplaria sequentia adscribunt, καὶ πρὸς ὅτου οἰκείου θάλπεος, καὶ πλεῖστα αὐτῶν, & *pleraque illorum extra familiarem calorem propagentur*; sed suspecta nobis videntur, tum quod in codice Aldino sint asterisco notata, tum quod Imp. Corn. delenda notet, & ab ipso non interpretentur: ideoque nos delevimus. Nota Zuing. πρόσω τοῦ legisse cum quibusdam.

18 Hæc sententia sic habetur Aph. 18. libr. V. τὸ δὲ ψυχρὸν πολέμιον ὀστέοισιν, ὀδοῦσι, νεύροις, ἐγκεφάλῳ, νωτιαίῳ μυελῷ· τὸ δὲ θερμὸν ὠφέλιμον. *Frigidum inimicum ossibus, dentibus, nervis, cerebro, dorsali medullæ: calidum vero amicum*, & ita hic fortassis legendum esset; sed pro ὠφέλιμον invenio φίλιον, ut in Galen. Pro προκλήσιες quidam legunt προσκλήσιες. qua de re vid. Oecon. Foes.

19 Hunc locum Lindenus sic habet: ὅτι δὲ καὶ τὰ ψυχρὰ ὀρθῶς ἀνέχεται τά τε ἄκρεα, καὶ τὰ ἔμπροσθεν, καὶ τὰ οὐκ ἐν σκέπῃ εἰθισμένα. Vulgatam lectionem sequi mavult Foesius *ad frigidi tolerantiam* referendo, quam lect. prætulimus. Quidam post ψυχρὰ distinguunt, & ὀρθῶς *recte* per se accipiunt. Cornarius τὰ ψυχρὰ ad partes posteriores frigidas retulit.

recte ferant. Extremæ etiam partes anteriores sunt, & frigori externo assuetæ, neque tegi solitæ, ut internæ. Cogitandum autem, quod utrumque in utraque corporis parte cutem internam superat; quæ, quum sibi ipsi & nervo exangui sit continua, eo quod extra proprium calorem in frigore externo versetur, ab utrisque frequenter superatur, & utrorumque frequenter indiget: frequentius tamen calido ad voluptatem. Tale quiddam etiam partibus extremis contingit, ideoque cito multa sentiunt, tarde autem primum attolluntur. Ex venis etiam alias prius, alias posterius affici constat. Sic conspiciuntur omnia, ubi tum refrigerantur extremæ partes, tum calefiunt, in vasorum evacuationibus, in animi defectionibus. Neque citra rationem sane venas sequuntur, quæ ex illis dependent, eaque primum calida calefacit, velut internas manus. At ulcera calida plane delectantur, quod tegi sint solita. Merito ab altera læduntur. Jure sane ipsæ etiam venæ, quod sint in calido. Jure sane ipse etiam thorax, ipseque ventriculus a frigida superatus potissimum moleste fert, & lethaliter afficitur, quod maxime non assueta sint. At plurimum abest ab eo, ut patiatur, quum ipsa indigentia huic sit maxime propinqua. Jure itaque frigidæ potu gaudet; sicque omnia ista inter se consentiunt. Jam vero valde consentaneum est, omnia in superficie desquamata & ambusta, non admodum tegi solita, frigidam ægerrime ferre, quum citissime superentur. Et profundissima, si superentur, maxime utique lædi; deinde etiam naturam nervosam participant. Quod autem imus venter calida delectari videatur, considerandus locus est. Quin etiam partes extremæ, & vesica, & uterus, & aliæ partes genitales

ψυχρὰ ὀρθῶς. Τά τε γὰρ ἄκρεα ἔμπρο-
21 σθεν, καὶ οὐκ ἐν σκέπῃ εἰθισμένα, [20] ὥ-
σπερ τὸ ἔνδον, τοῦ ἔξω. [21] Μνηςέον δὲ
καὶ ὅτι ἑκάτερον ἐφ' ἑκατέρου τοῦ σώμα-
τος κρέσσον [22] τοῦ δέρματος τοῦ εἴσω· ὅ,
22 τι συνεχές τε ἑωϋτῷ καὶ νεύρῳ ἀναίμῳ
διὰ τὸ ἔξω τοῦ οἰκείου θερμοῦ ἐν τῷ 113
ἔξω [23] ψυχρῷ εἶναι, ἐπ' ἀμφοῖν πυκνὰ
κρατέεται, καὶ ἑκατέρων πυκνὰ δεῖται·
23 πυκνὰ δὲ μᾶλλον θερμοῦ ἐς ἡδονήν. Πά-
σχει δὲ καὶ ἄκρεα τοιοῦτο, ὥςε ταχέως
ἐνακούειν [24] πολλῶν· βραδέως δὲ πρῶ-
τον ἐπαείρεται. Καὶ φλεβῶν δῆλον αἱ
πρότερον καὶ ὕςερον. Οὕτως πάντα φαί-
νεται, ὅκου τε ψύχεται ἄκρεα, ὅκου τε
θερμαίνεται· ἐν κενεαγγικοῖσιν, ἐν λει-
24 ποθυμικοῖσι. [25] Καὶ κατὰ λόγον,
εἰκότως ἄρα φλέβας, καὶ [26] τὰ ἀπὸ του-
τέων ἕπεται, καὶ θερμαίνει πρῶτον τὸ θερ-
μὸν, οἷον τῶν χειρῶν τὰ εἴσω. Τὰ δ' ἕλκεα
θερμῷ ἥδεται ὁμολογουμένως, ὅτι ἐν σκέπῃ
εἴθιςαι. Εἰκότως ἄρα τῷ ἑτέρῳ ἄχθεται.
Εἰκότως ἄρα καὶ αὗται αἱ φλέβες, ὅτι ἐν
θερμῷ εἰσιν. Εἰκότως ἄρα καὶ αὐτὸς ὁ
θώρηξ, καὶ αὐτὴ ἡ κοιλίη κρατουμένη ὑπὸ
τοῦ ψυχροῦ μάλιςα ἀγανακτεῖ καὶ θανα-
25 τοῖ, ὅτι μάλιςα ἀήθεα. Ἀλλὰ πλεῖςον
[27] ἀπέχει τοῦ παθεῖν, τούτου γὰρ ἐγ-
γύτατα τοῦτο τὸ δεῖσθαι. Εἰκότως ἄρα
ποτῷ ψυχρῷ ἥδεται· οὕτω ὁμολογέει ταῦ-
τα πάντα. Ὅτι δὲ μάλιςα πάντα τὰ ἀ-
ποσύρματα, καὶ τὰ ἐπικαύματα ἐπιπολῆς,
οὐ μάλιςα εἰθισμένα ἐν σκέπῃ, μάλιςα ἐν
ψυχρῷ ἀγανακτεῖ, εἰκότως, τάχιςα γὰρ
κρατέεται. Καὶ τὰ βαθύτατα εἰ κρατοῖτο,
μάλις' ἂν ἄχθοιτο· ἔπειτα καὶ τῆς φύσιος
τῆς νευρώδους μετέχει. Ὅτι ὑπογάςριον
26 ἥδεσθαι δοκέει θερμῷ, [28] σκεπλέον τὸ χω-
27 ρίον. [29] Καὶ μετέπειτα [30] καὶ ἄκρεα, καὶ
κύςις, καὶ [31] γονὴ, καὶ ἄλλος γόνος ὁ
γυ-

VARIÆ LECTIONES.

20 *ὥσπερ τὸ ἔνδον πρὸς τὸ ἔξω velut interna* pars se habet, *ad externam* legisse videtur Corn. Nos Foesium secuti sumus, intelligentes *extremas partes minime tegi solitas, ut internas, quæ neque aëri externo sunt assuetæ.*

21 *μνηςέον δὲ καὶ ὅτι ἑκάτερον ἐφ' ἑκατέρου* legunt vulgati & MSS. codd. verum *ἐφ' ἑκάςου* legunt omnes interpretes; sed priorem lectionem secuti sumus cum Foesio.

22 *τοῦ δέρματος τὸ ἔξω, ὅ, τι συνεχές τε ἑωϋτῷ* legit Zuingerus. Ast Lindenus *τοῦ δέρματος τοῦ εἴσω cutem internam* habet, quæ lectio probabilior est. Deinde pro *ἐναίμῳ, sanguineo* scilicet nervo, legimus *ἀναίμῳ* levi mutatione facta.

23 *ἐν τῷ ἔξω ψυχρῷ εἶναι* cum Servino legimus, quam lectionem probant interpretes; vulgo pro *ψυχρῷ* legebatur *ψυχρά.*

24 *ταχέως ἐνακούει πολλῶν, cito multa sentiunt*, Zuingerus mavult *ἄλλων*, ut sit *alia.*

25 Sic legunt omnia exemplaria; & Interpretes; Zuingerus vero *καὶ κατὰ λοιπῶν* legere mavult, ut ad alias leviores affectiones referat, in quibus idem sit consensus, idemque judicium.

26 *καὶ τὰ ἀπὸ τουτέων* Imp. Sambuci codex delet *τά.*

27 *ὅτι μάλιςα ἀήθεα· ἀλλὰ πλεῖςον ἀπέχει τοῦ οἰκείου· τούτου γὰρ ἐγγύτατα ποιεῖτο ἥδεσθαι, quodque plurimum abest ab eo, cui assuevit, cujus præsentia delectationem affert*, legendum censet Zuingerus; sed hæc nimis longe quæsita esse videntur. Accedit quod hunc locum suspectum faciant Asulana exemplaria, quæ hic asteriscum apponunt, qui vitiatam lectionem denotat. Lindenus *ὅτι μάλιςα ἀήθεα, καὶ πλεῖςον ἀπέχει τοῦ παθεῖν* &c. legit.

28 *σκεπλέον τὸ χωρίον* legunt omnia exemplar. Zuingerus autem *σκέπεται τὸ χωρίον* legisse videtur, cum de tegendo loco & muniendo a frigore accepit; verum non magni refert.

29 *καὶ μετέχει σκέπης, & tegumenti particeps*, legit Lindenus. Ast Cornar. *μετέπειτα, postea* legisse videtur, quæ lectio in Imp. Corn. cod. notatur, & nos secuti sumus, pro vulgato *μετέχει.* Zuinger. autem hunc locum sic habet: *καὶ μετέχει τῆς νευρώδεος φύσιος & nervosa substantia participat*, ut præcedenti periodo habetur.

30 Sic legunt omnia exemplaria, quam lectionem secuti sumus cum Foesio, ut sit intelligendum de corporis partibus, quæ in alto sunt positæ, & velut in abscondito, atque a caloris fonte, nempe thorace remotissimæ, ut quæ in inferiori ventre sitæ sunt, & quæ inter genitales partes immorantur. Zuingerus pro *καὶ ἄκρεα, & extremæ partes* legit *καὶ ἔντερα & intestina*, quam lectionem probat Lind.

31 Zuingerus hic *γονὴ* non de *utero*, sed de *genitalibus partibus* accepit; Cornarius vero de *virilis membri glande denudata* interpretatus est. Nos Foesii interpretationem amplexi sumus; cum deinde *ἄλλος γόνος ὁ γυμνὸς aliæ partes genitales denudatæ* addatur; quibus verbis pudendum virile velut denudatum, ac propendulum indicatur. Ibidem pro *ἄλλος* quidam legunt *ἄλλως aliter*, quæ lectio non est aspernanda, & Lindenus secutus est.

γυμνός· ἐςὶ τῇ φύσει ψυχρότερος, ἢ [32] ὡς τις οἴεται. "Ανω γὰρ, οὐ κάτω θερμὸν ἀΐσσει. Διὰ ταῦτα ἥδεται," [33] ὅτι μετὰ τὸ θερμὸν ψύχεται τὸ σῶμα διαψυχθὲν μᾶλλον· μετὰ δὲ τὸ ψυχρὸν ἀναθερμαίνεται μᾶλλον συςαλέν· οἷον καὶ τὰ ὕδατα ψυκτέα, θερμαντέα διὰ λεπτότητα, ὅτι μετὰ τὸ θερμὸν σκληρύνεται μᾶλλον ἐπιξηρανθέν· οἷον ὀφθαλμοὶ μετὰ τὸ ψυχρόν· τὸ μὲν γὰρ ὅμοιον τῷ περιέχοντι, τὸ δὲ οὔ.

denudatæ; suapte natura frigidiores sunt, quam quis putat. Sursum enim, non deor-
28 sum caliditas prorumpit. Idcirco calida delectatur, quod post calidam corpus perfrigeratum magis frigescat: post frigidam vero contractum magis recalescat; velut aquam refrigerandam calefacere oportet, ob tenuitatem, quod post calidam corpus magis indurescat, ac resiccetur, ut oculi post frigidam; illa enim aëri ambienti est similis, hæc vero minime.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ τῶν τοῦ θαλασσίου ὕδατός τε, καὶ οἴνου, καὶ ὄξους δυνάμεων· καὶ τίσι τοῖς μορίοις τε, καὶ ταῖς νόσοις ἐπιτήδειον, καὶ πολέμιον.

20 Θάλασσα δὲ τοῖσι κνησμώδεσι, καὶ δακνώδεσι, καὶ λούειν, καὶ πυριῆν θερμῇ· τοῖσι μέν τοι ἀήθεσιν [34] ἀπολιπαίνονται αἱ σάρκες." Πρὸς ἕλκεα δὲ πυρίκαυτα, καὶ ἀποσύρματα, καὶ ὅσα τοιαῦτα, πολέμιον. Ἐπιτήδειον δὲ τοῖσι καθαροῖσιν, ἀγαθὸν καὶ ἰσχναίνειν [35] εὖ· ὡς τὰ τῶν ἁλιέων ἕλκεα· ταῦτα γὰρ οὐδ' ἐκπυεῖ, ἢν μὴ ψαύῃ," καὶ πρὸς [36] ὑποδεσμίδας. Καὶ τὰ νεμόμενα παύει καὶ ἵςησιν, ὡς ἅλες, καὶ ἁλμυρίδες, καὶ λίτρον. Πάντα δὲ ταῦτα σμικρῷ μὲν χρωμένῳ, ἐρεθιςικά· προσνικῶντι δὲ, ἀγαθά. Βέλτιον δὲ θερμὴ
25 πρὸς τὰ πλεῖςα. "Οξος δὲ χρωτὶ μὲν, καὶ ἄρθροισι, παραπλήσιον θαλάσσῃ, καὶ δυνατώτερον καταχέειν, καὶ πυριῆν· καὶ ἕλκεσι τοῖσι νεοτρώτοισι, θρόμβοισιν, οὗ μέλασμα αἰδοίων," [37] καῦσις ὤτων, ἢ καὶ ὀδόντων. Θερμῷ δὲ ταῦτα, τά τε ἄλλα, καὶ τῇ ὥρῃ συντεκμαίρεσθαι. " [38] Ἐκτήξεως ἅλες, καὶ πρὸς ἄλλα δὲ ὅσα λειχῆσιν, λέπρῃσιν, ἀλφοῖσι συντείνει,

CAPUT III.

De aquæ marinæ, vini, & aceti facultatibus; & quibus partibus & morbis curandis prosint, obsintque.

MAris aqua pruritu & mordaci sensu affectis tum lotione, tum fotu calida prodest: non assuetis quidem carnes attenuat.
29 Ulceribus autem & ambustis & desquamatis, & reliquis hujusmodi adversatur. Puris vero apta, bona est ad probe extenuandum, uti piscatorum ulcera: hæc enim neque suppurant, nisi attigeris, & ad fra-
30 cturarum fascias. Quin etiam depascentia ulcera sedat ac sistit, ut sal, salsugo, & nitrum. Hæc autem omnia siquis parcius quidem utatur, irritant; si vero liberalius, bona sunt. Calida vero ad plurima melior est. Acetum cuti & articulis admotum aquæ marinæ simile est, potentius tamen in perfusione & fotu; valet etiam ad ulcera recens vulneratis, & ad sanguinis grumos, ubi ni-
31 gror est in pudendis, & aurium ac dentium ardor adest. Calido autem hæc & alia fiunt, sed & ex anni tempore conjectura facienda
32 est. Ex eliquatione sal, etiam ad alia quæcunque impetiginibus, lepris, & vitiliginibus

Variæ Lectiones.

32 ἢ ὡς τις οἴεται legunt omnia exemplaria. Verum Zuingerus pro hisce verbis habet ὅςις σκέπεται, quia tegitur (uterus) a natura, & intra abdomen singulari naturæ providentia occultatur. Eaque propter calidior est natura sua, quam virilis γένος.

33 Cornarius istud de corpore post calidæ usum resiccato ac indurato intelligit. Potest etiam intelligi de aqua, quæ cito calescit, & cito perfrigeratur, uti habetur Aph. 26. lib. V. siquidem aqua calefacta resolutis terrestribus & crassioribus heterogeneis partibus aptior est ad conservandam frigiditatem. *Hac enim ratione* (inquit Martianus) *aquam in quibusdam regionibus refrigerari existimo per vasa quadam testacea, per qua partes aqua tenuiores resudantes, qua remanent frigidiores, evadunt; terra enim, ex qua vasa construuntur, porosa est, ut partes tenuiores remittere possint.* Trillerus contendit legendum esse μετὰ τὸ θερμὸν ψύχεται διαχυθὲν μᾶλλον, pag. 265. observ. criticarum.

34 Hæc lectio cum subobscurior esset, ita Mercuriali placuit, ut paucissimis mutatis restitueretur, ἀπολιπαίνει τε πρός; nisi quis legere malit ὑπολαπάττει τι. Zuingerus autem ὑπόλυπόν τι *molestiam quandam* adfert. Alii ἀπολιπαίνονται αἱ σάρκες *attenuantur carnes* & pinguedine exuuntur, vel ὑπολιπαίνει τι, marinæ usus non tantum acres, & salsos humores evacuat; verum etiam bonos absumit. Imp. Corn. cod. λυμαίνεται legit. Foesius autumat ἀπολυμαίνεται legendum esse, ut sordes & excrementa deponat, aut etiam humores corrumpat, ut sit ἀπολυμαίνεται idem quod τὰ λύματα καὶ καθάρσια ἐκβάλλει, aut idem quod καθαίρει. Lindenus ὑπολυμαίνονται legit.

35 ἀγαθὸν videtur (referente Zuingero) in margine glossa τοῦ εὖ fuisse, mox in contextum irrepsisse: nisi quis legere malit, ἀγαθὸν καὶ ἰσχναίνειν, καὶ ὡς τὰ τῶν ἁλιέων, quam lectionem secuti sunt Cornar. & Zuinger. qui pro εὖ adscripserunt καί. At nos vulgatam lectionem retinuimus.

36 Sic legimus codicum pluralitatem secuti. Cornar. legit, καὶ πρὸς τὰ ὕπουλα aut καὶ τὰς ὑποφορὰς, cum *canaliculosa ulcera* dixerit, quæ lectio etiam est probabilis.

37 Imp. Cornar. codex pro vulgato καῦσις *ardor* κλύσις legit, ut ad dentium & aurium *collutionem* valeat, quam lectionem probat Lind.

38 ἐκτήξει ὡς ἅλες *eliquat velut sal* legit Cornar. verum nos secuti sumus vulgatam lect. utraque lectio tolerari potest, posteriori namque favet de Dynamidiis Galeno adscriptus liber, qui radicem plantaginis cum sale & aceto fortissimo ad impetigines probat: prior tamen præsenti loco accommodatior est, quandoquidem altera recepta, auctorem ab instituto recedere facit, qui hic tantum de simplicibus, non autem de compositis tractat.

conducit, in sole calido inspissatum; præcipue vero unguibus scabris confert, quos temporis progressu superat, verrucas formicarias attenuat, aurium sordibus medetur; cutem etiam emollit. Multis quoque aliis modis valeret, nisi odore, præcipueque mulieribus noceret. Valeret & ad podagram, nisi cutem vulneraret: eadem aceti fæx præstat. Vinum dulce diuturnis vulneribus assidue utenti idoneum, etiam ad medicamentorum potiones; at austerum vinum, & album, & nigrum, frigidum ad ulcera adhibetur, frigidum propter caliditatem. Quæ refrigerationis quidem gratia, aut perfunduntur, aut induntur, aut imbuuntur, velut aqua frigidissima adhibendæ. Quæ vero astrictione indigent, ea vino nigro cum lana irrigato; velut etiam betarum folia, aut linteola in plurimis, quæ astrictione valent, intincta adhibentur, qualia sunt hederæ albæ folia, aut si quæ sunt magis acerba ac friabilia; velut hedera & rubus, rhus coriarius, salvia, & quæ mollire oportet, quale quid farina cocta facit.

[39] παχυνθὲν ἐν ἡλίῳ θερμῷ· μάλιςα δὲ
ὄνυξι λεπροῖσι· κρατέει γὰρ μετὰ χρόνον,
μυρμηκίας ἀπαλύνει, καὶ τοὺς ἐν ὠσὶν ἰᾶ-
ται ῥύπους· μαλάσσει δὲ καὶ χρῶτα.
Πολλαχῆ δὲ καὶ ἄλλῃ, [40] εἰ μὴ ὀδμῇ
ἔϐλαπ]ε, καὶ μάλιςα γυναῖκας. Ἐδύνα-
το δ' ἂν καὶ ποδαγρίῃ, εἰ μὴ ὁ χρὼς
ἐτιτρώσκετο· ταῦτα καὶ τρὺξ ὄξους
ποιέει. Οἶνος δὲ γλυκὺς, ὅσα χρόνια τρώ-
ματα συνεχέως χρωμένῳ αὔταρκες, ἀ-
τὰρ καὶ ἐς φαρμακοποσίην· αὐςηρὸς δὲ
ὁ λευκὸς, καὶ μέλας οἶνος ψυχρὸς ἐπὶ
τὰ ἕλκεα ἐνδέχεται, ψυχρὸς διὰ τὴν θέρ-
33 μην. " [41] Ὅσα μὲν ψύχεος εἵνεκα, ἢ
καταχεῖται, ἢ ἐνίεται, ἢ ἐμϐάπ]εται, ὡς
34 ὕδωρ ψυχρότατον. " [42] Ὅσα δὲ ςύ-
ψιος, ὁ μέλας οἶνος, [43] καὶ εἰρία καταῤ-
ῥῆναι· οἷον καὶ φύλλα τευτλίων, ἢ ὀθόνια
βάπ]εται ἐπὶ τὰ πλεῖςα· [44] ὅσα δ' ἔτι
ςύψιος, οἷον κισσοῦ φύλλα τοῦ λευκοῦ· καὶ
ὅσα ςρυφνότερα, ἢ [45] ψαθυρώτερα· οἷον
κισσός τε, καὶ βάτος, ῥοῦς σκυτοδεψικὴ,
35 ἐλελίσφακος· " καὶ ὅσα μαλθάσσειν δεῖ,
οἷον ἄλητον ἑφθόν.

CAPUT IV.

De diversis aquæ calidæ & frigidæ facultatibus & effectibus; quas utraque lædat, juvetque partes, & quos morbos inferat, curetque.

FRigida pustulis rubicundis prodest, quales latiusculæ alia atque alia parte erumpunt, quales in iis, qui lienes tumidos habent; in carnosis autem & molli carne præditis admodum rubicundæ sunt; in nigris vero, & veluti rotundæ (ætholicas vocant) & quales in calidis lavacris excitatæ oboriuntur, ac mulieribus ex menstruorum

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ διαφόρων τῶν τοῦ θερμοῦ τε, καὶ τοῦ ψυχροῦ ὕδατος δυνάμεων, καὶ ἐνεργειῶν· τίνα ἀμφότερον ὠφελεῖ τε, καὶ βλάπ]ει μόρια, καὶ τίνα τὰ νοσήματα ποιεῖ καὶ παύει.

ΤΟ ψυχρὸν ὠφελέει τὰ ἐρυθρὰ, οἷα
ἄλλῃ καὶ ἄλλῃ ἐκθύει ὑποπλάτη,
36 [46] οἷα οἱ " τοὺς σπλῆνας ὀγκηροὺς ανίσχου-
σιν· εὐσάρκοισι δὲ, καὶ ἁπαλοσάρκοισιν
37 " [47] ὑπέρυθρα· μέλασι δὲ καὶ οἷαι ςρογ-
38 γύλαι ἐοῦσαι, " αἰθόλικας λέγουσι, καὶ
ἐν αὐτῇσι τῇσι θερμολουσίῃσιν ανίςαται
39 γενόμενα, καὶ γυναιξὶν " ἐκ γυναικείων
[48] ἀνα-

VARIÆ LECTIONES.

39 Pro vulgato παχυνθὲν *inspissatum*, Imperialis Cornarii Codex καταχυθὲν *affusum* legit, quam lectionem servat in versione Cornarius; non autem ἐκχυθὲν uti quidam arguunt, quod *effusum* significat. Turnebus παλυνθὲν *aspersum* habet, quæ lectio tolerari potest. Quidam etiam ἐπιχυθὲν legunt.

40 *εἰ μὴ ὀδμῇ ἔβλαπ]ε, nisi odore offenderet*, legunt omnia exemplaria. Zuingerus tamen suspicatur ὀδύνῃ legendum esse, *acredine* scilicet salis eliquati in partibus exulceratis dolorem excitari vehementissimum, præsertim corporibus teneris, qualia sunt muliebria, & puerilia. Cæterum Aragosiana submonitione, vulgatam retinet lectionem.

41 εἰρία δὲ ὅσα μὲν ψύξιος legunt omnia exemplaria tam MSS. quam publicata; sed ὅσα μὲν ψύξιος legendum esse videtur (in margine adscriptum εἰρία, in contextum irrepsisse videtur) quam lectionem probamus, etsi eam retinent interpretes. Zuing. An sic: ὅσα μὲν ψυχρότατον εἵνεκα ἢ καταχεῖται, ἢ ἐνίεται, ἢ ἐμβάπ]εται, ὡς εἰρία (pro ὕδωρ) ψυχρότατον (scilicet οἶνον δεῖ προσφέρειν?) Imper. Samb. codex εἰρίοις legit.

42 ὅσα δὲ ςύψιος ex Imp. Corn. cod. legimus, quam lectionem probat Foesius: vulgo ὅσα δὲ ψύξιος erat.

43 καὶ εἰρίοις Imp. Samb. cod. & post καταῤῥῆναι Imp. Corn. cod. addit δύναται, *potest*. Ibidem οἷον φύλλοις τευτλίων, ἢ ὀθονίοις legit Imp. Samb. codex.

44 Pro vulgatis ὅσα δ' ἐνὶ ςύψιος Zuingerus legit ὅσα δ' ἔτι ςύψιος, quod secuti sumus. Et pro vulgato ὁ λευκὸς ex Imp. Sambuci cod. τοῦ λευκοῦ, scilicet κισσοῦ legimus.

45 Sic legunt omnia exemplar. quædam etiam ψαφαρώτερα. Alii legunt ψαυθυρώτερα forte a ψαύω *tango*, *stringo*, quæ vehementi adstrictione gustatus organa veluti ligant. Ibidem pro vulgato κισσὸς Zuingerus legit κίςος.

46 Sic legimus ex Aldinis exemplaribus, ideo quod in obstructionibus, & scirrhis lienis papulæ istæ sæpe erumpant: cum contra alia exemplaria: οἷα οἱ τοὺς σπλῆνας ὀλκηροὺς, *ut in iis, qui splenia attractoria sustinent*. Attractoriis nempe medicamentis, ut sinapismi & dropaces. σπλῆνας ὁλκηροὺς, linteola longa magis quam lata, splenis instar, attractioni accommodata. Ubi notandum Cornarium legisse οἷα διὰ τοὺς σπλῆνας ὁλκηρούς.

47 ὑπέρυθρα *subrubicunda* videtur legisse Corn. pro vulgato ὑπέῤῥυθρα. Ibidem pro αἰθόλικας, δοθιῆνας *furunculos* idem legit. Quædam exemplaria etiam θολικὰς habent. Zuingerus ibidem notat μέλανα δὲ καὶ οἷαι ςρογγυλ. legendum esse, ut respondeant τοῖς ἐρύθροις. Sin μέλασι retineamus, ad corporis habitum melancholicum erunt referendæ.

[48] ἀναδρομῆς ὑπὸ χρῶτα, καὶ ὑπὸ ἐρε-
θισμοῦ δέρματος, ἢ ἱματίων τρηχέων ἀή-
θει Φορήσει, καὶ ἐξ ἱδρώτων ἐξόδου, ἢ ἐκ
ψύχεος ἐξαίΦνης πρὸς [49] πῦρ ἐλθόντι, ἢ
λουτρὰ θερμά [50] ταῦτα γὰρ ἢν ὕστερον
ποιήσῃ, ἔτι οὐδαμῶς ἐκθύει. Ἐπεὶ, ὁκόσα γε
ἐκ ψύχεος γίνεται, " ἢ ὁκόσα τρηχύνε- 40
ται [51] κεγχρώδεα, εἶτ' ἐΦελκοῦται, τὸ μὲν
45 ψυχρὸν, βλάπτει· τὸ δὲ θερμὸν, ὠφελέει.
" [52] Ἃ δὲ ἄμφω ὠΦελέει, τὰ ἐν ἄρθροι- 41
σιν οἰδήματα, καὶ (ἀλγήματα) ἄνευ ἕλ-
κεος, (καὶ) ποδαγρικὰ, " καὶ σπάσματα 42
πλεῖστα. Τοῦτο ψυχρὸν πολλὸν καταχεόμε-
νον [53] ἱδρῶσιν, ἰσχναίνει καὶ ὀδύνην ναρ-
κοῖ. Νάρκη δὲ μετρίη, ὀδύνης λυτικόν·
καὶ τὸ θερμὸν ἰσχναίνει καὶ μαλθάσσει.
" [54] Τοῖσι δὲ ποδαγρικοῖσι, παρέσεσι, 43
τετάνοισι, σπασμοῖσι, τὰ τοιαῦτα. Συν-
τάσιες, τρόμοι, παραπληγίαι· [55] τὰ
τοιαῦτα χαλῶσιν ἢ χωλώσιες, νάρκαι,
114 ἀναυδίαι, τὰ τοιαῦτα, κάτωθεν ἀπο-
λήμψιες. Φυλάσσεσθαι δὲ ἐν τῇ ψυχρῇ
χρήσει, ψυχροῖσι χρεόμενος μᾶλλον, ἢ
τἀναντία· τὰ δὲ ἐς τὰ ἄρθρα ἐσκληρυσ-
μένα, ἢ ὑπὸ Φλεγμονῆς ὁκότε γενομένης,
ἢ ἀγκύλης, προὔργου ἰάσασθαι, [56] ἐς
ἀσκίον θερμὰ ἐγχέοντας, τὴν χεῖ- 44
ρα ἐναποδῆσαι. [57] Καὶ ὄμματα, δακρύου
παρηγορικὸν, καταλείΦοντα πρὸς τὰ δρι-
μέα λίπος προσηνὲς, ὥς τε μὴ ἅπτεσθαι
5 τὸ ἁλμῶδες. " Καὶ τοῖσι βοθρίοισι 45
διάνιψις, [58] καὶ πλήρωσις ἐς Φύσιν ἄ-
γουσα. ὈΦθαλμοῖσι θερμὸν, ὀδύνησιν,
ἐμπυήσεσιν δακρύων δακνωδέων, ξηροῖσιν

sub cutem recursu fiunt, & ex cutis irritatione, aut insolita asperorum vestimentorum gestatione, & ob sudoris exitum, aut quum quis ex frigore derepente ad ignem, aut calida lavacra accesserit; nam si posterius hæc fecerit, neutiquam amplius erumpunt. Alioqui, quæ ex frigore oriuntur, aut quæ ad instar milii exasperantur, dein exulcerantur, iis quidem nocet frigida; calida vero prodest. Quibusdam autem utraque prodest; velut articulorum tumoribus, & (doloribus) sine ulcere (&) podagris, & convulsis plerisque. Hoc constat, frigidam copiosam sudoribus affusam, extenuare, & dolorem stupefacere. Moderatus autem stupor, dolorem tollit; calida autem attenuat & emollit. Podagricis, resolutis, tensionibus, convulsionibus hæc conferunt. Distentiones, tremores, leves siderationes, ac ejusmodi affectiones remittunt; aut claudicationes, torpores, vocis defectiones, atque alia hujusmodi, & inferiores suppressiones. In frigidæ tamen usu potius, quam calidæ, quatenus ea utaris attendendum: at articulis induratis, aut ab inflammatione quandoque oborta, aut a distortione, ante omnia mederi convenit, calida in utriculum infusa, & manui immissæ alligatum. Oculorum lacrymas lenit, si quis acrimoniam leni aliquo unguento illinat, ne eas salsus humor attingat. Fossulis quoque ablutio confert, & repletio ad naturam adducens. Calida oculis prodest, doloribus, suppurationibus ex lacrymis mordacibus, siccis

Variæ Lectiones.

48 Vulgati codices ἀναδρομὴ ὑπὸ χρῶτα, καὶ ὑπὸ ἐρεθισμόν. Nos Foesii lectionem, quam Lindenus probat, secuti sumus.

49 πῦρ ἐλθούσῃ Imp. Sambuci Cod. quam lectionem notant Servin. & Fevreus.

50 ταῦτα γὰρ ἢν ὕστερον ποιήσῃ Imp. Samb. Corn. quod secuti sumus inserto γάρ. Imperialis vero Samb. cod. ἐν ὑστέρῳ.

51 κερχνώδεα legunt Asulana exempl. quæ huic loco asteriscum ponunt.

52 Similis locus habetur libr. V. Aphorism. 25. quamvis parum diversus, quem secutus est Corn. Nos vero intactum relinquimus. Imp. Corn. hunc locum ita adducit omissis ἃ δὲ ἄμφω ὠφελέει, *sunt quibus utraque conducit.* Τὰ ἐν ἄρθροισιν οἰδήματα, καὶ ἀλγήματα ἄνευ ἕλκεος, καὶ ποδαγρικὰ, καὶ σπάσματα, πλεῖστα τουτέοισι ψυχρὸν π. κ. sed quædam exempl. pro σπάσματα ibidem legunt σῶμα *corpus.*

53 Pro ἱδρῶσιν, ἰσχναίνει, καὶ ὀδύνην ναρκοῖ. Aph. 25. libr. V. habet ῥηΐζει τε καὶ ἰσχναίνει, καὶ ὀδύνην λύει, *levat & attenuat, doloremque solvit,* quam lectionem sequitur Lindenus ex Cornar. nisi quod ibidem pro λύει *solvit,* legatur ναρκοῖ *torpefacit.* Quidam putant ἱδρῶσιν ἰσχάνει, *exudationem sistit* legendum esse; sed tunc dispar erit effectus aquæ frigidæ & calidæ.

54 Hæc suspecta faciunt Asulana exemplaria, quæ asteriscum apponunt. Martianus hunc locum ita exponit: Podagricis, & resolutis, & tetano correptis & convulsis talia prosunt, hoc est, aqua & calida & frigida. Distensiones, tremores, paraplegiæ, talia existunt, i. e., ejusdem conditionis cum prædictis, quatenus & a calida & a frigida opem sentiunt. Laxatis (i. e.) quibus impotentia adest nervorum, talia prosunt, sunt autem hæc claudicationes, torpores, vocis interceptiones, excretionesque per infernas partes suppressæ, facultatis expultricis torpescentis vitio.

55 τὰ τοιαῦτα χαλῶσιν, χωλώσιες omissa particula ἢ Imp. Corn. cod. Quod vero subjungitur (inquit Zuinger.) ἢ χωλώσιες *aut claudicationes*, videtur in margine a quopiam loco glossæ adscriptum (cum verbum χαλῶσι, *remittunt*, non assequeretur) a librariis in ipsum contextum postea translatum fuisse.

56 ἐς ἀσκίον θερμὸν ἐγχέοντας Imp. Corn. Cod.

57 Videtur hoc velle καὶ ὄμματα (subintellige ἰάσασθαι *sanare*) πρὸς τὰ δριμέα καταλείφοντα λίπος προσηνὲς, δακρύου παρηγορικὸν, ὥστε μὴ ἅπτεσθαι τὸ ἁλμῶδες. Zuingerus in comment. Innuit hoc in loco Hipp. articulis induratis optime succurrere usum utriculi calida aqua repleti ad manum supra articulos induratos alligati, & ad oculos, prædictus scilicet sacculus alligatus, sive potius supra frontem (ὄμμα enim & *oculum* & *frontem* significare posse opinatur Martianus, quamvis etiam sacculus ad oculum alligatus intelligatur supra frontem, non supra oculum) hujusmodi inquam sacculus supra frontem alligatus lacrymam mitigat, præcedente tamen linimento oculorum ex pinguedine leni, hoc est, mordacitatis experte, & ad acres fluxiones accommodata. Calidi enim utriculi aqua repleti calida usus a principio laxando, fluxioni exitum præstat; non tamen statim humoris acrimoniam mitigat: quare, nisi priusquam sacculus applicetur, leni aliquo linimento oculus muniatur, ex prima ejus applicatione non parum lædetur oculus. Documentum in praxi plurimi faciendum.

58 Pro πλήρωσις, *repletio*, Zuingerus putat πλύσις *lotio* legendum esse, quæ lectio non aspernanda; verum nihil mutandum censemus.

omnibus. Frigida hominibus dolore carentibus, valde rubicundis, humorum collectiones in venis facere solent: qualia sunt strumosa circa thoracem, & alia dura. Recto vero intestino & uteris non admodum confert, neque sanguinem in frigore mingentibus. Ulceribus frigida quidem mordax est, cutem obdurat, tumorum dolentium suppurationem impedit, livorem & nigredinem inducit, rigores febriles, convulsiones, tensiones: interdum quoque in tensione absque ulcere, juveni corpulento, æstate media; frigidæ multæ perfusio cum contigerit, caloris revocationem facit; calor autem hæc solvit. Calida suppuratoria est, non in omni ulcere, maximum ad securitatem signum, cutem emollit, attenuat, dolorem tollit, rigores, convulsiones, tensiones mitigat: ipsam quoque capitis gravitatem solvit. Plurimum autem fracturis ossium confert; præcipue vero denudatis. Ex his autem maxime, qui in capite ulcera habent, & iis, quæ præ frigore aut moriuntur, aut ulcerantur. Ulcerationibus itidem tum voluntariis, tum involuntariis, & quibus cutis abrasa est, herpetibus exedentibus, denigratis, sive in gingivis, sive in aure, sive in ano, sive in utero. His enim omnibus calida amica est, & judicatoria: frigida vero adversa est, & interimit, præterquam in quibus sanguinis profluvium metuimus. Atque ad hunc modum adhibendæ sunt liquidorum perfusiones, unguentorum illitus, foliorum aut linteorum impositiones, & quæcunque in cataplasmate adhibita refrigeratione & caliditate prosunt, aut nocent.

ἅπασι. [59] Τὸ ψυχρὸν ἀνθρώποισιν ἀνωδύνουσιν, ἐξερύθροισι, τοῖσί τε εἰθισμένοισι συ-
46 στροφὰς κατὰ φλέβας ποιέειν· οἷα χοιραδώδεα κατὰ θώρηκα, καὶ ἄλλα σκληρά. Ἀρχῷ δὲ καὶ ὑστέρῃσιν οὐ πάνυ ἐνδέχεται,
47 [60] οὐδ᾽ αἷμα ἐν ψύχει οὐρέουσιν. Ἕλκεσι τὸ μὲν ψυχρὸν δακνῶδες, [61] δέρμα περισκληρύνει, ὀδυνώδεα ἀνεκπύητα ποιέει, πελιαίνει, μελαίνει, [62] ῥίγεα πυρετώδεα, σπασμοὺς, τετάνους. [63] Ἔστι δὲ ὅκου ἐπὶ τετάνῳ ἄνευ ἕλκεος, νέῳ εὐσάρκῳ, θέρεος μέσου, [64] ψυχροῦ πολλοῦ κατάχυσις γίνεται, θέρμης ἐπανάκλησιν
48 ποιέει· θέρμη δὲ ταῦτα ῥύεται. Τὸ θερμὸν ἐκπυητικὸν, οὐκ ἐπὶ παντὶ ἕλκει, μέγιστον σημεῖον ἐς ἀσφαλείην, δέρμα μαλθάσσει, ἰσχναίνει, ἀνώδυνον, ῥιγέων, σπασμῶν, τετάνων παρηγορικόν· [65] τὴν δ᾽ ἐν τῇ κεφαλῇ καρηβαρίην λύει. Πλεῖστον δὲ διαφέρει ὀστέων κατήγμασι· μᾶλλον δὲ τοῖσιν ἐψιλωμένοισι. [66] Τούτων δὲ μάλιστα τῶν ἐν
49 τῇ κεφαλῇ ἕλκεα ἔχουσι, καὶ ὁκόσα ὑπὸ ψύχεος, ἢ θνήσκει, ἢ ἑλκοῦται. Ἔτι ἑλκώμασι δ᾽ ἑκουσίοισί τε καὶ
50 ἀκουσίοισιν, [67] οἷσιν ἀποσύρματα ἕρπησιν ἐσθιομένοισιν, μελαινομέ-
51 νοισιν, [68] ἢ ἐν οὔλοισιν, ἢ ἐν ἀκοῇ, ἢ ἐν ἕδρῃ, ἢ ἐν ὑστέρῃ. Τουτέοισι πᾶσι τὸ μὲν θερμὸν φίλιον, καὶ κρῖνον· τὸ δὲ ψυχρὸν πολέμιον καὶ κτεῖνον· πλὴν ὁκόσα αἱμορραγέειν ἐλπίς. Οὕτω καταχύσεσιν ὑγρῶν, ἐπιχρίσεσιν ἀλειπτῶν, ἐπιθέσεσι φύλλων, [69] ἢ
52 ὀθονίων καταπλάσεσιν· ὁκόσα ἢ ψύξις, ἢ θέρμη ὠφελέει, ἢ βλάπτει.

ΙΠΠΟ-

VARIÆ LECTIONES.

59 τὸ ψυχρὸν ἀνωδύνουσιν, ἐξερυθροῖσι, τοῖσι δὲ εἰθισμένοισι συστροφὰς κατὰ φλέβας ποιέειν, οἷα ἀχυρώδεα κατὰ θώρηκα legunt vulgati codices. Cornar. vero ἀχωρώδεα legisse videtur, cum *capitis ulcuscula manantia* vertit. χυραδώδεα autem Asulanus legit Cod. ut satis apparet locum corruptum esse. Quid igitur nos præstiterimus in hoc loco emendando, dijudicent critici.

60 Sic Imper. Corn. codex, quam lectionem secutus est in versione Cornarius; in editis vero οὐδ᾽ deest, requiri autem videbatur.

61 θερμὰ περισκληρύνει legunt Aldina & Germanica exempl. ut sit de *calidis tumoribus* intelligendum. Ast nos ex Aph. 20. libr. V. δέρμα pro θερμὰ legimus, in quo hæc verba iisdem ferme verbis efferuntur: hancque lectionem amplexi sunt interpretes. Verum ibidem pro ὀδυνώδεα ἀνεκπύητα, legitur, ὀδύνην ἀνεκπύητον, *dolorem insuppurabilem* facit. Zuing. putat pro ὀδυνώδεα legendum esse οἰδηματώδεα, vel disjunctim legendum ὀδυνώδεα, scilicet ποιέει, & simul ἀνεκπύητα.

62 ῥίγεα πυρετώδεα ποιέει, σπασμοὺς καὶ τετάνους *rigores febriles facit, convulsiones & distensiones* habet Imp. Corn. quam lectionem secutus est Cornarius. Ibidem notat Zuingerus πελιαίνει, μελαίνει in omnibus exemplaribus legi; verum unum alterumve horum verborum glossam esse contendit, & in margine adscriptum, cum alii legerent πελιαίνει, alii μελαίνει, id quod probabile esse nobis videtur. An pro πελιαίνει, μελαίνει, legendum μελασμοὺς, *nigrores*? quemadmodum habetur Aph. 20. libr. V.

63 Sic habetur Aphorismo 21. libr. V. Ibi tamen pro τετάνῳ ponitur τετάνου, & ποιέεται pro ποιέει.

64 ψυχροῦ πολλοῦ κατάχυσις γίνεται, θέρμης, *multa frigidæ aquæ effusio cum contigerit, caloris &c.* Imp. Samb. cod. pro vulgatis ψυχροῦ πολλοῦ κατάχυσις, θέρμης ἐ. π. Ceterum post ῥύεται in omnibus codicibus hæc adscribuntur; τὰ δ᾽ ἐν κεφαλῇ καὶ καρηβαρίας, quæ cum adscititia sint, cum interpretibus omisimus.

65 Sic legimus ex Imp. Corn. codice. Vulgo τὰ δὲ ἐν κεφαλῇ καὶ καρηβαρίην legebatur.

66 τούτων δὲ μάλιστα τῶν ἐν κεφαλῇ τρώμασιν ἑκουσίοισι, καὶ ἀκουσίοισι legunt omnes codices. Imp. Corn. cod. locum sic adducit: τουτέων δὲ μάλιστα τοῖσιν ἐν τῇ κεφαλῇ ἕλκεα ἔχουσι, *ex his autem maxime qui in capite ulcera habent*, quam lectionem secuti sumus cum Cornario, & voces, ἑκουσίοισι καὶ ἀκουσίοισι *voluntariis & involuntariis* delevimus, interpretes secuti; e margine enim videntur temere in contextum irrepsisse. Præterea ea quæ sequuntur nobis adscititia esse videntur: Ἔτι ἑλκώμασι δ᾽ ἑκουσίοισί τε καὶ ἀκουσίοισιν. Sed nihil immutare ausi sumus.

67 οἷον habet Imperialis Cornarii cod. quam lectionem secutus est Cornarius, ut exulcerationes, aut excoriationes voluntarias declarare videatur, alioqui litera eos indicat, quibus cutis desquamationes aut abrasiones adsunt. Foes.

68 ἢ ἐν οὔλοισιν, *sive in gingivis*, Servini codex, quem sequimur cum Interpretibus pro ἢ ἐν νούσοισιν, *sive in morbis*, vulgatis. Ibidem pro καὶ κρῖνον, *judicatoria*, fortasse καὶ πρηΰνον *& leniens, mitigans* legendum esset Zuingero notante.

69 ἢ ὀθονίων καταπλάσεσιν legunt vulgati codices, Corn. autem ἢ ὀθονίων καταπλάσμασιν *aut linteorum cataplasmatis*, quam lectionem probamus cum Lindeno.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΑΠΑΝΤΑ.

HIPPOCRATIS
OPERUM OMNIUM
SECTIO V.

Τὰ θεραπευτικὰ, hoc est, quæ ad curationem pertinent, octo libris continens.

Περὶ νούσων.	*De Morbis Libr. IV.*
παθῶν.	*Affectionibus.*
τῶν ἐντὸς παθῶν.	*Internis affectionibus.*
παρθενίων.	*his, quæ ad virgines spectant.*
γυναικείης φύσιος.	*natura muliebri.*
γυναικείων.	*mulierum morbis Libr. II.*
ἀφόρων.	*his, quæ uterum non gerunt.*
ὄψιος.	*videndi acie.*

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ
ΠΕΡΙ ΝΟΥΣΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.
HIPPOCRATIS
DE MORBIS
LIBER PRIMUS.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩΙ ΒΙΒΛΙΩΙ.

Οσα τὸν ἰατρὸν ἐνθυμεῖσθαι χρὴ, ἐρωτῶντα καὶ ἀποκρινόμενον· αἱ τῶν νοσημάτων αἰτίαι, αἱ εἴσω καὶ ἔξω· οἱ τοῦ θεραπεύειν καιροὶ, καὶ ἀκαιρίαι· τὰ ὀρθῶς τε καὶ μὴ ὀρθῶς γινόμενα, καὶ λεγόμενα· τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ αὐτομάτως, ἢ τύχῃ, ἢ ἁμαρτήματι ἐπιγινόμενα· ὁποῖα μόρια διακοπέντα μὴ συμφύεται· αἱ τῆς ἰάσεως καιροὶ, ἡ εὐχειρία· τὰ τοῦ πνεύμονος, καὶ τοῦ θώρακος, καὶ τῆς κοιλίας ἐμπυήματα· τὸ τοῦ πνεύμονος ἐρυσίπελας, καὶ τὸ τοῦ πνεύμονος καὶ τοῦ πλευροῦ φῦμα· ὁ πυρετὸς, τὸ ῥῖγος, ἡ φρίκη, καὶ ὁ ἱδρώς· ἡ πλευρῖτις, ἡ περιπνευμονία, ὁ καῦσος, ἡ φρενῖτις, ἡ μελαγχολία, τὸ ὕφαιμον καὶ πελιδνὸν πτύελον.

ARGUMENTUM LIBRI.

Quæ medico animadvertenda ſint quæſita, ac reſponſa; morborum cauſæ internæ & externæ; medendi occaſiones, ac intempeſtivitates: recte ac non recte dicta, & acta; bona ac mala ſponte, aut ſorte, aut errore oborientia: quæ præciſæ partes non coaleſcant; medendi tempora, manuum dexteritas: pulmonis, thoracis, ac ventriculi ſuppurata; pulmonis eryſipelas, ac pulmonis & lateris tuberculum: febris, horror, rigor, ſudor; pleuritis, peripneumonia, febris ardens, phrenitis, melancholia, ſubcruentum ac lividum ſputum.

BASIL. LAT. III. 96. pag. 180. — FOESIUS SECT. V. 3. 446. — BASIL. GRÆC. pag. 129.

SECTIO I.

CAPUT I.

Quæ medenti medico animadvertenda ſunt, ut ægrotum ac adſtantes recte interroget, eorumque quæſtionibus recte reſpondeat, & contradicat.

Qui de (morborum) curatione tum ſcite interrogare, tum ſciſcitanti reſpondere velit, ac recte contra dicere; hæc eum animadvertere oportet.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Οσα τὸν ἰατρὸν ἰώμενον ἐνθυμεῖσθαι χρὴ, ὥστε τὸν νοσοῦντα καὶ τοὺς παρόντας ὀρθῶς ἐρωτᾷν, καὶ τοῖς αὐτῶν ἐρωτήμασιν ὀρθῶς ἀποκρίνεσθαι, καὶ ἀντιλέγειν.

Οσ 1 ἂν " περὶ ἰήσεως ἐθέλῃ ἐρωτᾷν τε ὀρθῶς, καὶ ἐρωτῶντι ἀποκρίνεσθαι, καὶ ἀντιλέγειν ὀρθῶς ἐνθυμέεσθαι χρὴ τάδε. Πρῶ-

VARIÆ LECTIONES.

Hi quatuor libri ubique de Morbis inſcribuntur. Galenus quidem Com. II. & III. in libr. de Rat. Vict. in morbis acutis, hos tanquam adverſaria memoriæ cauſſa, non tanquam abſolutum opus, ſcriptos fuiſſe arbitratur; & alibi eos Hippocrati attributos, a Dioſcoride Hippocrati Theſſali filio teſtatur: ab aliis Polybo Hippocratis diſcipulo adſcriptos videmus. Præterea in Exegeſi duos de morbis magnos libros, duosque parvos commemorat; nec quinam ſint, ſatis liquido conſtat. Erotianus autem duos tantum de morbis libros citat: quapropter haud ſatis diſtincta, & expolita operis tractatio exiſtimanda eſt. Hic autem liber, qui primus inſcribitur, a Galeno in Commentario III. in libr. I. Epid. appellatur prooemium libri primi de Morbis, nimirum ſecundi, qui major primus ab eodem nuncupatur. Cæterum hi libri præclaram, & utilem doctrinam in ſe continent, ſcituque digniſſimam.

1 ὅταν περὶ ἰήσιος ἐθέλοι, ἐρωτᾷν τε ὀρθῶς, καὶ ἐρωτώμενος ἀποκρίνεσθαι, καὶ ἀντιλέγειν ὀρθῶς, καὶ ἐνθυμέεσθαι χρὴ, τὴ μὲν ἀφ᾽ ὧν αἱ νοῦσοι γίνονται τοῖσιν ἀνθρώποις πᾶσι, initium hujus primi libri de Morbis ſic habetur in quodam fragmento in libr. de Humoribus Galeno falſe attributo, excuſo Lutetiæ Pariſ. 1554. apud Michaël. Voſcoſanum, vitioſe tamen ut apparet.

Πρῶτον μὲν, ἀφ' ὧν αἱ νοῦσοι γίνονται πᾶσαι τοῖσιν ἀνθρώποισιν· ἔπειτα δὲ, ὁκόσα ἀνάγκας ἔχει τῶν νουσημάτων, ὡς, ὅταν γένηται, εἶναι ἢ μακρὰ, ἢ βραχέα, ἢ θανάσιμα· [2] ἢ ἔμπηρόν τι τοῦ σώματος γενέσθαι, ἢ μὴ ἔμπηρον· καὶ ὁκόσα, ἐπὴν γένηται, ἐνδοιαςὰ, ἢ κακὰ ἀπ' αὐτέων ἀποβαίνει, ἢ ἀγαθά· καὶ ἀφ' ὁκοίων νουσημάτων, ἐφ' ὁκοῖα μεταπίπτει· καὶ ὁκόσα ἐπιτυχίη ποιέουσιν οἱ ἰητροὶ θεραπεύοντες τοὺς ἀσθενέοντας· καὶ ὁκόσα ἀγαθὰ ἢ κακὰ οἱ νοσέοντες ἐν τῇσι νούσοισι πάσχουσι· καὶ 2 ὁκόσα [3] ἀκαιρίῃ ἢ λέγεται ἢ ποιέεται ὑπὸ τοῦ ἰητροῦ πρὸς τὸν νοσέοντα, ἢ ὑπὸ τοῦ νοσέοντος πρὸς τὸν ἰητρόν· καὶ ὁκόσα ἀκριβῶς ποιέεται ἐν τῇ τέχνῃ καὶ λέγεται, καὶ ἅτε ὀρθὰ ἐν αὐτῇ, καὶ ἅ τε μὴ ὀρθά· καὶ ὅ, τι αὐτῆς ἀρχὴ, ἢ τελευτὴ, ἢ μέσον, ἢ ἄλλό τι ἀποδεδειγμένον τῶν τοιούτων, ὅ, τι καὶ ὀρθῶς ἐςὶν ἐν αὐτῇ εἶναι, ἢ μὴ εἶναι· καὶ τὰ σμικρὰ καὶ τὰ μέγαλα, καὶ τὰ πουλλὰ καὶ τὰ ὀλίγα· καὶ ὅ, τι ἅπαν ἐςὶν ἐν αὐτῇ ἓν· καὶ πάντα, [4] ὅ, τι ἕν· καὶ τὰ ἀνυςὰ νοῆσαί τε καὶ εἰπεῖν· καὶ, εἰ δέῃ, μήτε νοῆσαι, μήτε εἰπεῖν, μήτε ποιῆσαι· καὶ ὅ, τι εὐχειρίη ἐν αὐτῇ, καὶ ὅ, τι ἀχειρίη· καὶ ὅ, τι καιρὸς, καὶ ὅ, τι ἀκαιρίη· καὶ τῶν τεχνέων τῶν ἄλλων ᾗσί τε ἔοικε, [5] καὶ ᾗσιν οὐδὲν ἔοικε· καὶ τοῦ σώματος, ὅ, τι θερμὸν ἢ ψυχρὸν, ἢ ξηρὸν, ἢ ὑγρὸν· καὶ ὅ, τι ἰσχυρὸν, ἢ ἀσθενὲς, ἢ πυκνὸν, ἢ ἀραιόν· καὶ ὁκόσα τῶν πολλῶν ὀλίγα γίνεται, ἢ ἐπὶ τὸ κάκιον, ἢ ἐπὶ τὸ ἄμεινον· καὶ ὅ, τι καλῶς ἢ αἰσχρῶς, ἢ βραδέως ἢ ταχέως, ἢ ὀρθῶς, ἢ μὴ ὀρθῶς· [6] καὶ ὅ, τι κακὸν ἐπὶ κακῷ, ἀνάγκη γίνεσθαι. Ταῦτα ἐνθυμηθέντα, διαφυλάσσειν δεῖ ἐν τοῖσι λόγοισιν, ὅ, τι ἂν δή τις τούτων ἁμαρτάνῃ ἢ λέγων, ἢ ἐρωτῶν, ἢ ἀποκρινόμενος· καὶ ἢν πουλλὰ [7] ἐόντα ὀλίγα φῇ εἶναι· ἢ μεγάλα ἐόντα σμικρά· καὶ ἢν ἀδύνατα ἐόντα, δυνατὰ φῇ εἶναι· ἢ ὅ, τι ἂν ἄλλο ἁμαρτάνῃ λέγων, ταύτῃ φυλάσσοντα [8] χρὴ ἐπιτίθεσθαι ἐν τῇ ἀντιλογίῃ.

Primum quidem, a quibus (caussis) morbi omnes hominibus oriantur: deinde vero, qui morbi habeant necessario, postquam geniti sunt, aut longi sint, aut breves, aut lethales, aut partem aliquam corporis mutilam, aut non mutilam reddant; & qui, quum extiterunt, ancipites sint, an ab ipsis mala, aut bona proveniant: & a quibus morbis in quosnam transitus fiat: & quæ Medici ægrotos curantes prospero successu moliuntur: & quæ ægrotantes in morbis bona aut mala perpetiuntur: & quæ intempestive aut dicuntur, aut fiunt a Medico erga ægrotum, aut ab ægro erga Medicum: & quæ in arte accurate fiunt & dicuntur; & quæ in ipsa recta, & quæ non recta: & quod ejus principium, aut finis, aut medium, aut aliud quid ex his, quod in ea recte esse, vel non esse demonstratum est: & parva & magna; & multa & pauca: & quod totum in ea unum est, & omnia quod unum: & quæ effici possunt, cum intelligere, tum dicere, & si opus sit, neque nosse, neque dicere, neque facere: & quodcunque in ea facile, & quod arduum; quod opportunitas, & intempestivitas; & quibus aliis artibus similis sit, & quibus nihil similis: & corporis quid calidum, aut frigidum, aut siccum, aut humidum; & quidnam robustum, aut debile; aut densum, aut rarum: & quæ ex multis pauca fiunt, aut in pejus, aut in melius: quidque honeste, vel turpiter; vel tarde, vel cito; vel recte, vel non recte: & quod malum malo succedere necesse sit. Hæc animo versantem in sermonibus observare oportet, in quo quis aut dicendo, aut interrogando, aut respondendo, ab his aberret: & an quæ multa sunt, pauca esse dicat, & quæ magna sunt, parva: & quæ fieri non possunt, ea fieri posse asserat; & quicquid aliud dicendo peccarit, hoc modo observando, contraria oratione insectari.

CA-

Variæ Lectiones.

2 ἢ μὴ θανάσιμα, *& non lethales*, ante ἢ ἔμπηρον, legunt omnia exemplaria; verum non habentur hæc verba in MS. codice, quem secuti sumus, & certe illa non legit Calv. in suis codicibus, ac delet Imp. Sambuci.

3 εἰκασίῃ, *conjectura*, legit MS. Cod. & exemplaria Reg. & Vaticana, quæ secutus est Calvus, pro ἀκαιρίῃ. Ibidem pro ἢ ἀπὸ τοῦ νοσ. MS. cod. ἢ ὑπὸ τοῦ νοσέοντος. Paulo post ἐν αὐτῇ, καὶ ἅτε μὴ ὀρθὰ, omittit hæc Lindenus.

4 καὶ ὅτι ἕν· καὶ τὰ ἀνυςὰ νοῆσαί τε καὶ εἰπεῖν, καὶ ἰδεῖν, καὶ ποιῆσαι, καὶ τὰ μὴ ἀνυςὰ, μήτε ἰδεῖν, μήτε ποιῆσαι. Ita hicce locus habetur in MS. cod.

5 καὶ οἷσιν οὐδὲν quædam legunt exemplaria; nos vero καὶ ᾗσιν οὐδὲν ex MS. cod. legimus, quæ lectio melior est; nam prior non cohærebat. Deinde in Cod. legitur, ὅ, τι ἢ ψυχρὸν, ἢ θερμὸν, ἢ ἰσχυρὸν, ἢ ἀσθενές. Omissa desunt; imo postponuntur. ἢ ἀραιὸν ἢ ὑγρὸν, ἢ ξηρόν.

6 καὶ ὅτι κακὸν ἐπὶ κακῷ γενόμενον, ἀγαθὸν ποιέει· καὶ ὅτι κακὸν ἐπὶ κακῷ ἀνάγκη γενέσθαι MS. cod. *& quod malum malo succedens bene vertat; & quod malum malo succedere necesse sit.*

7 Vulgati cod. legunt ἐόντα σμικρὰ, καὶ ἢν ἀδύνατα ἐόντα, δυνατὰ φῇ εἶναι. MS. codex autem sic habet, ἐόντα ὀλίγα φῇ εἶναι, ἢ μεγάλα ἐόντα σμικρά· καὶ ἢν ἀδύνατα ἐόντα, δυνατὰ φῇ εἶναι, quæ lectio melior, eamque in textum intulimus.

8 MS. Cod. δεῖ eodem sensu legit pro χρὴ vulgato.

CAPUT II.

Morborum causæ, internæ, externæ; morbi lethales, ancipites, mutilantes, longi, cito judicantes, qui in alios transeunt, & qui aliis necessario superveniunt.

MOrbi igitur omnes oriuntur, ex his quidem, quæ in corpore insunt, tum a bile, tum a pituita; ex his vero quæ extra obveniunt, tum a laboribus, tum vulneribus; & quin a calido supra modum calefaciente; ac frigido supra modum refrigerante; ac sicco plus æquo resiccante; ac humido plus æquo humectante. Ac bilis quidem & pituita una cum nascentibus nascuntur, & corpori aut plus, aut minus insunt: morbos autem exhibent, partim quidem a cibis & potibus; partim vero a calido supra modum calefaciente, & frigido supra modum refrigerante. Hæc autem, quum fiunt, ipsa oboriri necessitas obtinet. In vulneribus quidem, quibus crassi nervi sauciati sunt, eos claudos fieri necesse est; & quibus musculorum capita sauciata sunt, in femoribus præsertim: mori autem, siquis vulneratus fuerit in cerebro, aut spinali medulla, aut jecore, aut septo transverso, aut vesica, aut vena sanguinem effundente, aut corde; non autem mori vulneratum his in partibus, in quibus illæ partes non insunt; sed ab his quam longissime absunt. At hi morbi ex necessitate, quum procreantur, mortem afferunt; tabes, (&) aqua subter cutem; mulierem fœtum utero gerentem si pulmonis inflammatio, aut febris ardens, aut pleuritis, aut phrenitis prehenderit, aut si erysipelas in utero oriatur. Ancipites vero (morbi,) ut enecent, aut secus, ejusmodi sunt; pulmonis inflammatio, febris ardens, phrenitis, pleuritis, angina, uva, hepatitis, splenitis, nephritis, dysenteria, in muliere cruentum profluvium. Isti vero minime lethales, nisi quid ipsis accedat; diuturnæ in articulos fluxiones, melancholia, podagra,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Αἱ τῶν νοσημάτων αἰτίαι, αἱ ἔσω τε καὶ ἔξω· τὰ νοσήματα θανάσιμα, καὶ ἐνδοιαστὰ, τὰ πηροῦντα, τὰ μακρὰ, τὰ ταχέως κρίνοντα, τὰ μεταπίπτοντα, καὶ τὰ ἐπιγινόμενα τοῖς ἄλλοις ἐξ ἀνάγκης.

3 ΑΙ [9] μὲν οὖν νοῦσοι γίνονται ἅπασαι,
τῶν μὲν ἐν τῷ σώματι ἐνεόντων,
ἀπό τε χολῆς καὶ φλέγματος· τῶν δὲ ἔξω-
θεν, ἀπὸ πόνων καὶ τρωμάτων· [10] καὶ
ὑπὸ τοῦ θερμοῦ ὑπερθερμαίνοντος· καὶ τοῦ
4 ψυχροῦ ὑπερψύχοντος· καὶ τοῦ ξηροῦ
ὑπερξηραίνοντος· καὶ τοῦ ὑγροῦ ὑπερυγραί-
νοντος. Καὶ ἡ μὲν χολὴ καὶ τὸ φλέγ-
μα, γινομένοισί τε ξυγγίνεται, [11] καὶ ἔ-
στιν ἐν τῷ σώματι, ἢ πλέον, ἢ ἔλασσον·
[12] τὰς δὲ νούσους παρέχεται, τὰς μὲν ἀ-
πὸ σιτίων, καὶ ποτῶν· τὰς δὲ ἀπὸ τοῦ
θερμοῦ ὑπερθερμαίνοντος, καὶ ἀπὸ τοῦ ψυ-
χροῦ ὑπερψύχοντος. Ἀνάγκη δὲ τὰ
τοιάδε ἔχει, ὥστε γίνεσθαι, ὁκόταν γίνηται.
Ἐν μὲν τοῖσι τρώμασι, νεῦρα τὰ παχέα
[13] τιτρωσκομένους ἀνάγκη χωλοῦσθαι· καὶ
τῶν μυῶν τὰς κεφαλὰς, μάλιστα τῶν ἐν
5 τοῖσι μηροῖσιν. [14] Ἀποθνήσκειν δὲ,
ἤν τις ἐγκέφαλον τρωθῇ, ἢ ῥαχίτην μυε-
λὸν, ἢ ἧπαρ, ἢ φρένας, ἢ κύστιν, ἢ φλέ-
βα αἱμοῤῥόον, ἢ καρδίην· μὴ ἀποθνήσκειν
δὲ τιτρωσκόμενον, ἐν οἷσι ταῦτα τῶν με-
λέων μὴ ἐνείη· [15] ἀλλὰ τούτων προ-
σωτάτω ἐστί. Τῶν δὲ νουσημάτων τὰ
τοιάδε ἔχει ἀνάγκας, ὥστε ὑπ' αὐ-
τῶν ἀπόλλυσθαι, ὅταν γένωνται· φθί-
σις, (καὶ) ὕδρωψ ὑποσαρκίδιος, καὶ γυ-
ναῖκα ὁκόταν ἔμβρυον ἔχουσαν περιπνευ-
μονίη, ἢ καῦσος λάβῃ, ἢ πλευρῖτις, ἢ
6 φρενῖτις, ἢ ἐρυσίπελας ἐν τῇσιν ὑ-
7 στέρῃσι γένηται. [16] Ἐνδοιαστὰ δὲ τὰ
τοιάδε ἀπολλῦναί τε καὶ μή· περιπνευ-
μονίη, καῦσος, φρενῖτις, πλευρῖτις, κυ-
νάγχη, σταφυλὴ, ἡπατῖτις, σπληνῖτις,
νεφρῖτις, δυσεντερίη, [17] γυναικὶ ῥόος
αἱματώδης. Τὰ δὲ τοιάδε οὐ θανάσι-
μα, ἤν μήτι αὐτοῖσι προσγένηται·
8 [18] κέδματα, μελαγχολίη, ποδάγρη,
ἰσχιὰς,

VARIÆ LECTIONES.

9 αἱ μὲν οὖν νοῦσοι γίνονται ἡμῖν ἅπασαι legit MS. codex addito ἡμῖν, *nobis*.

10 καὶ ὑπὸ τοῦ θερμοῦ ὑπερθερμαίνοντος, καὶ τοῦ ψυχροῦ ὑπερψύχοντος, καὶ τοῦ ξηροῦ ὑπερξηραίνοντος καὶ τοῦ ὑγροῦ ὑπερυγραίνοντος legit MS. cod. ut & Imp. Sambuci., quæ lectio arridet, & in textum intulimus, pro vulgatis ἀλλὰ καὶ τοῦ θερμοῦ καὶ ὑπερθερμαίνοντος, καὶ τοῦ ψυχροῦ καὶ ὑπερψύχοντος, καὶ τοῦ ξηροῦ καὶ ὑπερξηραίνοντος, καὶ τοῦ ὑγροῦ, καὶ ὑπερυγραίνοντος.

11 Pro καὶ ἔστιν ἐν τῷ σώματι vulgatis, MS. cod. legit καὶ ἔνι αἰεὶ ἐν τῷ σώματι, *& semper corpori insunt*.

12 τὰς δὲ νούσους παρέχει MS. cod.

13 MS. cod. habet τιτρωσκομένους χωλοῦσθαι omisso ἀνάγκη.

14 Sic MS. cod. pro ἀποθνήσκει δέ. Cæterum notandum venit hæc verba aliter legi in Coacis prænot. 509. & quidem sic: ἀποθνήσκουσι δὲ μάλιστα ἐκ τῶν τρωμάτων, ἤν τις ἐγκέφαλον τρωθῇ, ἢ ῥαχίτην μυελὸν, ἢ ἧπαρ, ἢ φρένας, ἢ καρδίην, ἢ κύστιν, ἢ φλέβα τῶν παχειῶν.

15 ἀλλ' ἃ τούτων, *sed quæ ab his*, MS. Servin.

16 ἐνδοιαστὸν Hesychius exponit ἀμφίβολον, ἀμφιδοξούμενον. Quod sequitur Imp. Samb. & Fevr. τὰ τοιάδε legunt, quam lectionem servat MS. cod. & nos secuti sumus pro τὰ τοιαῦτα.

17 γυναιξὶ Imper. Samb. pro vulgato γυναικὶ.

18 Quid sint κέδματα videri potest in observ. Critic. Clariss. Trillerii p. m. 426. Infra λειχὴν non habetur in MS. cod. sequentia autem in eodem MS. cod. ita leguntur: ἔμπυροι δὲ ἀπὸ τῶνδε γίνονται πουλλοί· ἀπόπληκτοι καὶ χεῖρας, καὶ πόδας.

ἰσχιὰς, τεινεσμὸς, τεταρταῖος, τριταῖος,
στραγγουρίη, ὀφθαλμίη, λέπρη, λειχὴν,
ἀρθρίτις. "Εμπηροι δὲ πολλάκις ἀπὸ τῶν-
δε γίνονται πουλλοί· ἀπόπληκτοι μὲν χεῖ-
ρας καὶ πόδας, " καὶ [19] Φωνῆς ἀκρατέες, 9
καὶ παραπλῆγες ὑπὸ μελαίνης χολῆς·
χωλοὶ δὲ ὑπὸ ἰσχιάδων· ὄμματα δὲ πη-
ροῦνται καὶ ἀκοὴν, ὑπὸ φλέγματος κατα-
στηρίξαντος. Μακρὰ δὲ τάδε ἀνάγκη εἶ-
ναι· [20] φθίσιν, δυσεντερίην, ποδάγρην, κέδ-
45 ματα, Φλέγμα λευκὸν, ἰσχιάδα, στραγ-
γουρίην· γεραιτέροισι δὲ, " νεφρίτιν· 10
γυναιξὶ δὲ, ῥόον αἱματώδη· αἱμοῤῥοΐδας,
σύριγγας." [21] Καῦσος δὲ, φρενίτις, πε-
ριπνευμονίη, κυνάγχη, σταφυλὴ, πλευρί-
τις, ταχέως κρίνει. Μεταπίπτει δὲ τά-
δε· ἐκ πλευρίτιδος εἰς καῦσον· " καὶ 11
ἐκ πλευρίτιδος ἐς περιπνευμονίην· ἐκ δὲ
περιπνευμονίης, καῦσος οὐκ ἂν γένοιτο·
[22] ἐς δυσεντερίην τεινεσμός· " ἀπὸ 12
δὲ δυσεντερίης λειεντερίη· ἐκ δὲ λειεν-
τερίης ἐς ὕδρωπα, " [23] καὶ ἐκ λευκοῦ 13
130 φλέγματος ἐς ὕδρωπα· καὶ ἐκ πε-
ριπνευμονίης, καὶ πλευρίτιδος ἐς ἔμπυον.
Τὰ δὲ ἐπὶ κακοῖσιν ἀνάγκη κακὰ γίνε-
σθαι· ῥίγος ἢν λάβῃ πῦρ ἐπιλαμβά-
νει· [24] καὶ νεῦρον ἢν διακοπῇ, σπα-
σμὸν ποιεῖ· καὶ μήτε συμφῦναι διακο-
πὲν, φλεγμῆναί τε ἰσχυρῶς· " καὶ 14
ἢν ὁ ἐγκέφαλος σειθῇ τε καὶ πονέσῃ,
πληγέντος, ἄφωνον παραχρῆμα γενέσθαι
ἀνάγκη, καὶ μήτε ὁρᾷν, μήτε ἀκούειν.
5 " Ην δὲ τρωθῇ, πυρετόν τε ἐπιγε- 15
νέσθαι, καὶ χολῆς ἔμετον, καὶ ἀπόπλη-
κτόν τι τοῦ σώματος γενέσθαι, καὶ ἀπο-
λέσθαι· " ἐπίπλοον δὲ ἢν ἐκπέσῃ, ἀ- 16
νάγκη τοῦτο ἀποσαπῆναι· " καὶ ἢν 17
αἷμα ἐκ τρώματος ἢ φλεβὸς ῥυῇ ἐς τὴν
ἄνω κοιλίην, ἀνάγκη τοῦτο [25] πῦον γε-
νέσθαι.

ischias, crebra & inanis egerendi voluntas, quartana, tertiana, stranguria, lippitudo, lepra, impetigo, arthritis. Multi autem plerumque ab his mutili redduntur; siderantur manibus & pedibus, vocis impotentia tenentur, & leviter resolvuntur ab atra bile; claudi ab ischiade fiunt; oculis & auditione orbantur, a pituita illuc incumbente. Longos autem hos esse necesse est; tabem, dysenteriam, podagram, diuturnas in articulos fluxiones, pituitam albam, ischiadem, stranguriam; senibus vero, nephritidem: mulieribus autem cruentum profluvium, hæmorrhoidas, fistulas. Febris vero ardens, phrenitis, pulmonum inflammatio, angina, uva, pleuritis, cito decernunt. Hi autem transeunt; ex pleuritide in febrem ardentem; & ex pleuritide in pulmonum inflammationem; ex pulmonis autem inflammatione febris ardens non fit; dysenteriæ succedit crebra & inanis egerendi voluntas; a dysenteria vero lienteria emergit; ex lienteria in hydropem, & ex pituita alba, in hydropem; & ex peripneumonia & pleuritide in (thoracis) suppurationem. Hæc vero mala malis supervenire necesse est; si rigor corripuerit, calor igneus succedit; ac si nervus præcisus fuerit, convulsionem facit; & ut præcisus non coalescat, ac vehementer inflammetur; & si cerebrum concussum fuerit, & doluerit, percussi (cerebrum) illico vocem intercipi necesse est, & neque videre, neque audire. Si vero vulneratum fuerit, febrem & bilis vomitum succedere, corporisque partem aliquam sideratam fieri, ac perire; omentum si exciderit, ipsum putrefieri necesse est; quod si sanguis ex vulnere, aut vena in superiorem ventrem fluxerit, id in pus verti necesse est.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Οἱ τοῦ θεραπεύειν καιροὶ πολλοὶ, καὶ παντοῖοι, καὶ ὀξύτατοι· καὶ αἱ τοῦ θεραπεύειν ἀκαιρίαι· τὰ ὀρθῶς τε καὶ μὴ ὀρθῶς ἐν τῇ ἰατρικῇ τε καὶ χειρουργίᾳ πραττόμενα καὶ λεγόμενα.

Καιροὶ δὲ τὸ μὲν καθάπαξ εἰπεῖν, [26] πολλοί τέ εἰσιν ἐν τῇ τέχνῃ καὶ παντοῖοι· ὥσπερ καὶ τὰ νουσήματα, καὶ τὰ παθήματα, καὶ

CAPUT III.

Medendi occasiones multæ, variæ, celerrimæ; medendi quoque intempestivitates; quæ recte, & quæ non recte in medicina ac chirurgia aguntur, ac dicuntur.

Occasiones autem (ut semel dicam) multæ sunt, & variæ in arte; quemadmodum & morbi, & affectiones, eorumque cu-

Variæ Lectiones.

19 *γλώσσης ἀκρατέες, lingua impotentes*, legisse videntur Corn. & Calvus.
20 Pro φθίσιν MS. cod. habet φθόην eodem significatu.
21 MS. cod. καῦσος δὲ, quam lectionem sequimur inserto δὲ.
22 *τεινεσμὸς ἐκ λειεντερίης· ἐκ δὲ λειεντερίης ἐς ὕδρωπα, tenesmus ex lienteria; ex lienteria vero in hydropem*, MS. cod. legit.
23 MS. cod. sic hanc sententiam adducit: *καὶ ἐκ λευκοῦ φλέγματος ἐς ὕδρωπα· καὶ σπληνὸς οἴδημα ἐς ὕδρωπα: & ex pituita alba in hydropem, & lienis tumor in hydropem.*
24 *καὶ νεῦρον ἢν διακοπῇ, μὴ ξυμφῦναι, ἐπιφλεγμῆναί τε ἰσχυρῶς, & si nervus dissectus fuerit, non coalescit, ac vehementer inflammatur*, legit MS. cod.
25 Sic habetur in MS. cod. pro vulgatis πύος γίνεσθαι, quæ lectio etiam in Imp. Samb. adscribitur.
26 *πολλοί τέ εἰσιν ἐν τῇ τέχνῃ* legit MS. cod. ubi ἐν pro ἐπὶ ponitur, quod secutus sum.

curationes. Ac celerrimæ quidem ſunt, quibus aut animo deficientibus opitulari oportet, aut qui neque urinam, neque ſtercus reddere poſſunt, aut qui ſuffocantur, aut mulierem parientem, aut vulneratam liberare, aut quæcunque ſunt ejusmodi. Et hæ quidem occaſiones celeres, neque confert paulo poſt; nam plerique paulo poſtea moriuntur. Occaſio ſane eſt, quum horum quidpiam homo patitur; ſiquis, antequam animam efflet, juvetur, id, ubi tempore opportuno ſumpſerit, opitulatur. Eſt igitur hæc fere opportunitas etiam in aliis morbis: ſemper enim quocunque tempore quis opituletur, opportune opitulatur. Quicunque vero morbi, aut vulnera non ad mortem ferunt, ſed periculoſa ſunt, & dolores in ipſis oboriuntur, poſſunt tamen, ſiquis recte curaverit, ſedari; his ſane non conferunt adhibita a Medico remedia, ubi admoventur: etenim etiam non præſente Medico, ceſſare poſſunt. Sunt autem alii morbi, quibus occaſio eſt, ut matutina diei hora curentur, nihilque refert, an ſummo mane, an paulo poſterius: alii vero morbi ſunt, quibus ſemel in die curandi datur occaſio, neque refert quo tempore: alii tertio quoque, aut quarto die; alii etiam ſemel in menſe; & alii quidem tertio quoque menſe, neque refert an tertio ineunte, aut deſinente. Atque ejusmodi ſunt occaſiones, in quibus non aliam, quam hanc exquiſitam diligentiam ſortiuntur. Hæc autem præter occaſionem ſunt; quæ quidem mane curari oportebat, ſi meridie curentur, intempeſtive curantur: intempeſtive autem hac ratione, quod ad pejus propenſionem habent ob factam haud opportune curationem. Quæcunque vero celerius, ſive meridie, ſive veſperi, ſive noctu curantur, intempeſtive curantur; & ſi vere curari oporteat, hieme curentur; aut ſi hieme oporteat, æſtate curentur; aut ſi quod jam curari oporteat, idipſum differatur; aut quod differri oportuit, jam curetur; hæc (omnia) intempeſtive curantur. In (arte) autem ipſa recte, & non recte hæc (fiunt.) Non recte quidem, ſi, quum alius morbus ſit, alium eſſe dicas; ſi quum magnus ſit, parvum

τούτων αἱ θεραπεῖαι. Εἰσὶ δὲ ὀξύτατοι μὲν,
18 " ὅσοισιν ἢ [27] ἐκψύχουσι δεῖ τι ὠφελῆσαι, ἢ οὐρῆσαι, ἢ ἀποπατῆσαι μὴ δυναμένοισιν, ἢ πνιγομένοισιν, ἢ γυναῖκα τίκτουσαν, ἢ τιτρωσκομένην ἀπαλλάξαι, ἢ ὅσα τοιαῦτά ἐςι. [28] Καὶ οὗτοι μὲν οἱ καιροὶ ὀξέες καὶ οὐκ ἀρκέει ὀλίγῳ ὕςερον· ἀπόλλυνται γὰρ οἱ πολλοὶ ὀλίγῳ ὕςερον. "Ο μέντοι καιρός ἐςιν, ἐπὴν πάθη
19 τούτων ὁ ἄνθρωπος ὅ, τι· ἤν τις " πρὸ τοῦ τὴν ψυχὴν [29] μεθιέναι ὠφεληθῇ, τοῦτο ἐπὴν ἐν καιρῷ λάβῃ, ὠφελεῖται. Ἔςι μὲν οὖν σχεδόν τι οὗτος ὁ καιρὸς καὶ
20 ἐν τοῖσιν ἄλλοισι νουσήμασιν ". [30] ἀεὶ γὰρ ὅτ᾽ ἄν τις, ὠφελήσῃ, ἐν καιρῷ ὠφέλησεν. Ὁκόσα δὲ τῶν νουσημάτων, ἢ τρωμάτων μὴ ἐς θάνατον φέρει· ἀλλὰ καίριά ἐςιν, [31] ὀδύναι τε γίνονται ἐν αὐτέοισιν, ἀλλ᾽ οἷά τέ ἐςιν, ἤν τις ὀρθῶς θεραπεύσῃ, παύσασθαι· τούτοισι δὲ οὐκ ἀρκέουσι γινόμεναι ὠφέλειαι ἀπὸ τοῦ ἰητροῦ, ὅταν γένωνται· [32] καὶ γὰρ μὴ παρεόντος τοῦ ἰητροῦ, ἐπαύσαντο ἄν. Ἕτερα δὲ νουσήματά ἐςιν, οἷσι καιρός ἐςι θεραπεύεσθαι τὸ πρωῒ τῆς ἡμέρης, διαφέρει δὲ οὐδὲν ἢ πάνυ πρωῒ, ἢ ὀλίγῳ ὕςερον· ἕτερα δὲ νουσήματά ἐςιν, οἷσι καιρὸς θεραπευθῆναι, ἅπαξ τῆς ἡμέρης, καὶ ὁπηνίκα δ᾽ οὐδὲν διαφέρει· ἕτερα δὲ, διὰ τρίτης ἢ τετάρτης ἡμέρης· καὶ ἕτερα γε ἅπαξ τοῦ μηνός· καὶ ἕτερά διὰ τριῶν μηνῶν, καὶ τοῦ τρίτου ἱςαμένου, ἢ φθίνοντος, οὐδὲν διαφέρει. Τοιοῦτοι δὲ οἱ καιροί εἰσιν, ἐν οἷσι καὶ ἀκριβείην οὐκ ἔχουσιν ἄλλην, [33] ἢ ταύτην. Ἀκαιρίη δέ ἐςι τὰ τοιάδε· ὅσα μὲν πρωῒ δεῖ θεραπεύεσθαι, ἢν μεσημβρίῃ θεραπεύεται· ἀκαίρως θεραπεύται· ἀκαίρως δὲ ταύτῃ, [34] ἐπεὶ ῥοπὴν ἴσχει ἐς τὸ κάκιον διὰ τὴν μὴ ἐν καιρῷ θεραπείην. Ὅσα δὲ ἐς τάχα, ἤν τε μεσημβρίης, ἤν τε ὀψὲ, ἤν τε τῆς νυκτὸς θεραπεύηται, ἀκαίρως θεραπεύεται· [35] καὶ ἢν τοῦ ἦρος δέοι θεραπευθῆναι, θεραπεύοιτο δὲ χειμῶνος· ἢ τοῦ μὲν χειμῶνος δέοι, τοῦ θέρεος δὲ θεραπεύηται· ἢ ὅ, τι ἤδη δεῖ θεραπεύεσθαι, τοῦτο δὲ ἀναβάλληται· ἢ ὅ, τι ἀναβάλλεσθαι δεῖ, τοῦτ᾽ ἤδη θεραπεύηται· τὰ τοιαῦτα ἀκαίρως θεραπεύεται. Ὀρθῶς δὲ ἐν αὐτῇ, καὶ οὐκ ὀρθῶς
21 τὰ τοιάδε. Οὐκ ὀρθῶς μὲν, " τήν τε νοῦσον ἑτέρην ἐοῦσαν, [36] ἑτέρην φάναι εἶναι, καὶ μεγάλην ἐοῦσαν, σμικρὴν φάναι εἶναι·

VARIÆ LECTIONES.

27 Sic ex MS. cod. legimus, id quod Heſychio λειποθυμοῦσιν, *animo deficientibus* exponitur: etſi ἐκψυχοῦσι, *refrigeratis* legunt omnia exemplaria.

28 Sic ex MS. cod. reſtituimus, quam lectionem ſecuti ſunt interpretes inſerto οἱ καιροί. Ibid. ἀρκέσει, *conferet* Imp. Cornar. quam lectionem adhibuit Calv.

29 Hunc locum ita legit MS. cod. μεθεῖναι, ὠφελῆσαι, τοῦθ᾽ ἅπαν ἐν καιρῷ ὠφέλησεν. Imp. Samb. pro vulgato ὠφελεῖται habet ὠφελεῖσθαι, quæ lectio arridet Foëſio. Ald. exemplaria vero legunt; μεθιέναι, ὠφελήσῃ, τοῦτο ἐπὰν ἐν καιρῷ ὠφελεῖται. Imp. Cornarius poſtrema verba ita habet: τοῦτο πᾶν &c.

30 Vulgata exempl. ἀεὶ γὰρ ἐν ᾧ ἄν τις ὠφελήσῃ legunt. Aldina autem ἀεὶ γὰρ ἐν ᾧ εἴτις ὠφελήσει, pro quibus MS. cod. ἀεὶ γὰρ ὅτ᾽ ἄν τις ὠφελήσῃ, quæ optima ſunt.

31 ὀδύναι δ᾽ ἐγγίνονται ἐν αὐτέοισι, καὶ οἷά τέ ἐστι, ἤν τις ὀρθῶς θεραπεύῃ, παύεσθαι MS. cod.

32 In MS. Cod. hicce locus ita habetur, καὶ γὰρ καὶ μὴ παρεόντος τοῦ ἰητροῦ, ἐπαύσαντο ἄν.

33 ἢ τήνδε pro ἢ ταύτην ex MS. legit Servin. Paulo poſt, ἀκαίρως θεραπεύεται, ex MS. Cod. addidimus: hæc enim verba, requiri videbantur.

34 ἐπεὶ ῥοπὴν ἔχει εἰς τὸ κάκιον διὰ τὴν οὐκ ἐν καιρῷ θεραπείην· ὅσα δὲ τάχα MS. cod.

35 MS. cod. καὶ ἢν τοῦ ἦρος δέῃ θεραπεύεσθαι· θεραπεύηται δὲ χειμῶνος· ἢ τοῦ μὲν χειμῶνος δέῃ.

36 καὶ ἑτέρην φανέειν, καὶ μεγάλην ἐοῦσαν, μικρὴν φανέειν, legunt vulgata exemplaria. Nos vero MS. cod. lectionem amplectimur, utpote meliorem.

εἶναι· καὶ σμικρὴν ἐοῦσαν, μεγάλην· καὶ περιεσόμενον, μὴ φᾶναι περιέσεσθαι· καὶ μέλλοντα ἀπολεῖσθαι, μὴ φᾶναι ἀπολεῖσθαι· καὶ ἔμπυον ἐόντα, μὴ γινώσκειν· μηδὲ νούσου μεγάλης τρεφομένης ἐν τῷ σώματι, γινώσκειν· [37] καὶ φαρμάκου δεόμενον ἢ ποτοῦ, οὗ δεῖ, μὴ γινώσκειν· καὶ τὰ δυνατὰ, μὴ ἐξιῆσθαι· καὶ τὰ ἀδύνατα, φᾶναι [38] ἐξιῆσθαι. Ταῦτα μὲν οὖν εἰσι κατὰ γνώμην οὐκ ὀρθῶς· κατὰ δὲ χειρουργίαν τάδε· πῦον ἐν ἕλκει ἐνεὸν, ἢ ἐν φύματι μὴ γινώσκειν· καὶ τὰ κατήγματα, καὶ τὰ ἐκπτώματα μὴ γινώσκειν· καὶ μηλῶντα κεφαλὴν, μὴ γινώσκειν εἰ τὸ ὀστέον κατέηγε· μηδ' ἐς κύστιν αὐλίσκον καθιέντα, δύνασθαι καθιέναι, μηδὲ λίθου ἐν κύστει ἐνεόντος γινώσκειν· [39] μηδ' ἔμπυον ἐόντα, διασείοντα γινώσκειν· καὶ τάμνοντα ἢ καίοντα, ἐκλείπειν ἢ τοῦ βάθεος, ἢ τοῦ μήκεος· ἢ καίειν τε καὶ τάμνειν, ἃ οὐ χρή· καὶ ταῦτα μὲν οὐκ ὀρθῶς. Ὀρθῶς δὲ, τά τε νουσήματα γινώσκειν, [40] ἅ τέ ἐστι, καὶ ἀφ' ὅτων· καὶ τὰ μακρὰ αὐτῶν, καὶ τὰ βραχέα· καὶ τὰ θανάσιμα, καὶ τὰ μὴ θανάσιμα, καὶ τὰ μεταπίπτοντα· καὶ τὰ αὐξανόμενα, καὶ τὰ μαραινόμενα· καὶ τὰ μεγάλα, καὶ τὰ σμικρά· καὶ θεραπεύοντα, τὰ μὲν ἀνυστὰ ἐκθεραπεύειν, τὰ δὲ μὴ ἀνυστὰ εἰδέναι, [41] διότι οὐκ ἀνυστὰ, καὶ θεραπεύοντα τοὺς τὰ τοιαῦτα ἔχοντας, ὠφελέειν ἀπὸ τῆς θεραπείης ἐς τὸ ἀνυστόν. Τὰ δὲ προσφερόμενα τοῖσι νοσέουσιν, ὧδε χρὴ φυλάσσειν, τά τε ὀρθῶς, καὶ τὰ μὴ ὀρθῶς· ἤν τις ἃ δεῖ ξηραίνειν, [42] ὑγραίνῃ· ἢ ἃ δεῖ ὑγραίνειν, ξηραίνῃ· ἢ ἃ παχύνειν δέῃ, μὴ προσφέρῃ ἀφ' ὧν δεῖ παχύνειν· ἢ ἃ δεῖ λεπτύνειν, μὴ λεπτύνῃ· [43] ἢ ψύχειν, μὴ ψύχῃ· ἢ θερμαίνειν, μὴ θερμαίνῃ· ἢ σήπειν, μὴ σήπῃ· καὶ τὰ λοιπὰ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον τούτοισι. 22

pronuncies; & si quum parvus sit, magnum; & eum qui superstes futurus est, superstitem futurum negare; & eum qui periturus est, periturum negare: & eum qui suppuratus est, non cognoscere; neque nosse si magnus in corpore morbus increscat; & siquis medicamento, aut potione indigeat, utro opus sit nescire; quæ sanari possunt, non sanare; &, quæ non possunt, sanaturum se affirmare. Atque hæc non recte ex judicio se habent: ista vero ad chirurgiam; ulceris, aut tuberculi pus non cognoscere, fracturas & luxationes non nosse; capitis os, specillo admoto, fractumne sit, non cognoscere; & fistulam in vesicam cum immittit, demittere non posse, neque lapidem in vesica cognoscere; & pus in thorace collectum ex concussione non nosse; & secando aut urendo, fundum aut longitudinem non attingere; & urere aut secare, quæ non oportet; & hæc quidem non recte. Ista autem recte, morbos cognoscere, qui sint, & unde; & qui ipsorum longi, qui breves; & qui lethales, qui minime lethales, qui in alios transeunt; qui increscunt, qui minuuntur; qui magni, qui parvi; & inter curandum, qui curari possunt, curare; qui non possunt, nosse quamobrem non possint, & dum curantur, qui ita se habent, curatione, quoad ejus fieri potest, iis prodesse. At quæ ægrotantibus offeruntur, ea sic observare oportet, rectene an non recte fiant; siquis quæ siccari oportet, humectet; aut quæ humectare oportet, exiccet; aut quæ incrassare oportet, ea non exhibeat, quibus incrassare oportet; aut quæ attenuanda, non attenuet; aut refrigeranda, non refrigeret; aut calefacienda, non calefaciat; aut putrefacienda, non putrefaciat; & reliqua secundum eandem his rationem.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄.

Ἅτινα ἐν ταῖς νόσοις, καὶ ἀπὸ ταὐτομάτου, κακά τε καὶ ἀγαθὰ, καὶ ὠφελοῦντα καὶ βλάπτοντα· καὶ ἃ διὰ τῆς τοῦ ἰητροῦ ἐργασίας, κατὰ τὴν ἐπιτυχίην καὶ τὴν ἀποτυχίην γίνονται· καὶ ἃ κακὰ γενόμενα ἐπὶ τὸν ἰητρὸν, καὶ μὴ ἐπὶ τὴν ἀνάγκην ἀναφέρεται.

CAPUT IV.

Quæ in morbis, tum sponte, bona & mala, juvantia ac lædentia; tum Medici opera, per prosperam aut adversam sortem oboriantur; & oborta mala, medico, non necessitati imputentur.

Τὰ δὲ τοιάδε ἀνθρώποισιν ἀπὸ ταὐτομάτου ἐν τῇσι [44] νόσοισι γίνονται, τά τε κακὰ καὶ τὰ ἀγαθά. Πυρέσσοντι μὲν καὶ χο-

Talia autem in morbis, tum bona, tum mala sponte hominibus contingunt. Febricitanti quidem ac biliosо,

Variæ Lectiones.

37 καὶ φαρμάκου δεόμενον ὁκοίου τοῦ δεῖ, μὴ γινώσκειν MSS. cod.

38 Sic ex MSS. Servinus pro ἐξιέεσθαι vulgato. Sequentia in MS. cod. sic habentur: ταῦτα μὲν οὖν ἐστι κατὰ γνώμην οὐκ ὀρθῶς· κατὰ δὲ χειρουργίην, τάδε· πῦον ἐν ἕλκει ἐνεὸν, ἢ φύματι μὴ γινώσκειν, καὶ τὰ κατήγματα, καὶ τὰ ἐκπεπτωκότα μὴ γινώσκειν.

39 MS. cod. sic legit: μὴ δὲ πῦον διασείοντα, γινώσκειν, *neque pus ex concussione dignoscere*, brevius & concinnius.

40 ὅτι ἐστι, καὶ ἀφ' ὧν ἐστι MS. cod.

41 Pro διότι Servin. ex MS. cod. legit ὅτι.

42 Sic MS. Cod. quæ lectio plenior est, & sententiam complet, insertis verbis ἢ ἃ δεῖ ὑγραίνειν, ξηραίνῃ.

43 ἢ ψύχειν μὴ ψύχῃ· ἢ θερμαίνειν, μὴ θερμαίνῃ· ἢ σήπειν, μὴ σήπῃ. MS. cod.

44 Hæc verba ita profert MS. cod. νούσοισι γίνεται, καὶ ἀγαθὰ, καὶ κακά· πυρέσσοντι μὲν καὶ χολῶντι, σπεδασθεῖσα ἔξω ἡ χολὴ, ἀγαθόν· ὑπὸ τὸ δέρμα κεχυμένη.

liofo, bilis (fuo tempore) extra difperfa, bonum: fub cutem vero effufa ac difperfa, ægroto toleratu facilior, & medenti curatu promptior; effufa autem ac difperfa, in unam aliquam corporis partem incumbens, malum. Pleuritide aut peripneumonia laboranti, aut fuppurato, alvus perturbata, malum: febricitanti vero, aut vulnere fauciato alvus reficcata, malum. Subaquofo & lienofo, albaque pituita detento, alvus vehementer perturbata, bonum. Si eryfipelas foras diffufum intro vertatur, malum; fi vero intus effufum foras vertatur, bonum. Vehementi alvi profluvio detento fuccedens vomitus, bonum. Mulieri fanguinem vomenti menftrua erumpere, bonum. A fluxione vero vexatæ ad nares aut os fluxionem tranfire, bonum. Mulieri ex partu convulfione infeftatæ febrem fuccedere, bonum. Et fi diftentio, ac convulfio detineat, febrem fupervenire, bonum. Hæc enim ejusmodi ex nulla Medicorum infcitia, neque fcientia contingunt, & non contingunt; fed fua fponte, ac fortuito cafu oborientia, eadem ratione tum juvant, tum lædunt. Hæc autem Medici inter curandum bona felici fucceffu moliuntur: fi medicamento furfum purgante dato, per fuperiora & inferiora probe purgent. Et fi mulieri dato medicamento, quod bilem aut pituitam deorfum purget, menfes fuppreffi erumpant. Et ficui lienem fuppuratum habenti medicamento exhibito, quod bilem & pituitam deorfum purget, pus fub liene per inferiora expurgarunt, & morbo liberarunt. Et fi calculum habenti, exhibito medicamento purgante, calculum in meatum urinarium medicamenti vi protruferunt, ita ut cum urina exeat. Et fi pus in fuperiore ventre ex tuberculo (collectum) habenti, quod habeat ignorantes, medicamentum quod pituitam furfum purget, exhibuerint, isque pus vomitione rejecerit, fanusque evaferit. Et quum curando eum, qui ex medicamento per fuperiora purgante fupra modum purgatur, alvo fponte erumpente, a vomitu fanum reddiderint. At mala hæc adverfa fortuna operantur. Si exhibito, quod bilem, aut pituitam furfum educat, medicamento, venam in pectore præ vomitione ruperint, quum nullus antea manifeftus in pectore dolor effet, & morbus oriatur. Si quoque mulieri utero gerenti dato medicamento

λῶντι, (ἐν καιρῷ) σκεδασθεῖσα ἔξω ἡ χολὴ, ἀγαθόν· ὑπὸ τὸ δέρμα δὲ κεχυμένη, καὶ ἐσκεδασμένη, εὐπετεςέρη ἔχειν τε τῷ ἔχοντι, καὶ τῷ ἰωμένῳ ἰῆσθαι· κεχυμένη 131
δὲ καὶ ἐσκεδασμένη, πρὸς ἕν τι τοῦ σώματος προσπεσοῦσα, κακόν.
23 Κοιλίη ταραχθεῖσα ὑπὸ πλευρίτιδος ἐχομένῳ ἢ περιπνευμονίης, ἢ ἐμπύῳ ἐόντι, κακόν· πυρέσσοντι δὲ, ἢ τρῶμα τετρωμένῳ, κοιλίη ἀποξηρανθεῖσα, κακόν. [45] Ὑφ' ὕδρωπι,
24 καὶ σπληνώδεϊ, καὶ ὑπὸ λευκοῦ φλέγματος ἐχομένῳ, ταραχθεῖσα ἡ κοιλίη ἰσχυρῶς, ἀγαθόν.
25 Ἐρυσίπελας ἢν ἔξω κατακεχυμένον ἔσω τράπηται, κακόν· ἢν δ' ἔσω κατακεχυμένον ἔξω τράπηται, ἀγαθόν.
26 Διαῤῥοίῃ δὲ ἐχομένῳ ἰσχυρῇ
27 ὁ ἔμετος γενόμενος, ἀγαθόν. Γυναικὶ αἷμα ἐμεούσῃ τὰ καταμήνια ῥαγῆναι, ἀγαθόν. Ὑπὸ ῥόου δὲ πιεζομένῃ ἐς τὰς ῥῖνας ἢ ἐς τὸ ςόμα μεταπεσεῖν τὸν ῥόον, ἀγαθόν. Γυναικὶ ὑπὸ σπασμοῦ [46] πιεζομένῃ ἐκ τόκου πυρετὸν ἐπιγενέσθαι, ἀγαθόν.
28 Καὶ τετάνου ἔχοντος, καὶ σπασμοῦ, πῦρ ἐπιγενέσθαι, ἀγαθόν. [47] Τὰ γὰρ τοιαῦτα δι' οὐδεμίην οὔτε ἀμαθίην οὔ τε σοφίην ἰητρῶν γίνεταί τε, καὶ οὐ γίνεται· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου καὶ ἐπιτυχίης γενόμενά τε ὠφελέει, καὶ βλάπτει κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον. Ἐπιτυχίῃ δὲ τὰ τοιάδε οἱ ἰητροὶ ποιέουσιν ἐν τῇ θεραπείῃ ἀγαθά. Ἄνω φάρμακον δόντες, καθαίρουσι καὶ ἄνω καὶ κάτω καλῶς. Καὶ γυναικὶ φάρμακον δόντες κάτω χολῆς ἢ φλέγματος, ἐπιμήνια οὐ γινόμενα κατέῤῥηξαν. Καὶ σπλῆνα ἔμπυον ἔχοντι, κάτω φάρμακον δόντες, ὥςε χολὴν καὶ φλέγμα καθῆραι, [48] πῦον κάτω ἐκάθηραν ὑπὸ τοῦ σπληνὸς καὶ ἀπήλλαξαν τῆς νούσου. Καὶ λιθιῶντι φάρμακον δόντες, τὸν λίθον ἐς τὸν οὐρητῆρα προσέωσαν ὑπὸ βίης τοῦ φαρμάκου, ὥςε ἐξουρηθῆναι. Καὶ πῦον ἔχοντι ἐν τῇ ἄνω κοιλίῃ ἐν φύματι, οὐκ εἰδότες ὅ, τι ἔχει, δόντες ἄνω φάρμακον, ὅ, τι φλέγμα καθαίρει, [49] ἤμεσε τὸ πῦον καὶ ἐγένετο ὑγιής. Καὶ ἐκ φαρμάκου ὑπερκαθαιρόμενον ἄνω θεραπεύοντες, καταῤῥαγείσης τῆς κοιλίης [50] ἀπὸ ταὐτομάτου, τοῦ ἐμέτου ὑγιᾶ ἐποίησαν. Κακὰ δὲ τάδε ἀπεργάζονται ἀπὸ ἀτυχίης. Φάρμακον δόντες ἄνω χολῆς ἢ φλέγματος, φλέβα ἐν τοῖσι ςήθεσιν ἔῤῥηξαν [51] ὑπὸ τοῦ ἐμέτου, οὐδὲν ἔχοντος πρόσθεν ἄλγημα ἐν τῷ ςήθει φανερὸν, καὶ ἐγένετο νοῦσος. Καὶ γυναικὶ ἐν γαςρὶ ἐχούσῃ ἄνω φάρ-

VARIÆ LECTIONES.

45 Sic MS. cod. & Imp. Samb. pro vulgatis: σφόδρα, καὶ σπληνώδεϊ ὑπὸ λευκοῦ.

46 Pro vulgato πιεζομένη MS. cod. & Imp. Sambuci ἐχομένη.

47 τὰ τοιαῦτα δι' οὐδεμίην οὔτε ἀμαθίην, οὔτε σοφίην ἰητρῶν γίνεταί τε, καὶ οὐ γίνεται· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου, καὶ ἀπὸ ἐπιτυχίης· καὶ γινόμενά τε ὠφελέει, ἢ βλάπτει. MS. cod.

48 Sic MS. cod. pro πῦος vulgato. Deinde pro ἀπὸ τοῦ σπληνὸς, Imp. Samb. ὑπὸ τοῦ σπληνὸς habet, quæ lectio probetur.

49 ἐξ οὗ ἤμεσε τὸ πῦον MS. cod. infertis ἐξ οὗ.

50 ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου ὑγιέα ἐποίησαν τοῦ ἐμέτου legit MS. cod. Verum Lind. habet: ἀπὸ ταυτομάτου ὑπὸ τοῦ ἐμέτου, ὑγιᾶ ἐποίησαν.

51 Pro ὑπὸ Imp. Samb. & Fevr. adfcribunt ἀπό.

φάρμακον δόντες, [52] κάτω ῥαγεῖσα ἡ κοιλίη, ἐξέτρωσε τὸ ἔμβρυον. Καὶ ἔμπυον θεραπεύοντι, ἡ κοιλίη ῥυεῖσα διαφθείρει. Καὶ ὀφθαλμοὺς θεραπεύοντι καὶ ὑπαλείψαντι, ὀδύναι ἐνέπεσον ὀξύτεραι, κἢν οὕτω τύχῃ, [53] ῥήγνυνται οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ ἀμαυροῦνται, καὶ αἰτιῶνται τὸν ἰητρὸν, ὅτι ὑπήλειψε. [54] Καὶ λεχοῖ ἐπὶ γαςρὸς ὀδύνῃ, ἢν δοίῃ τι ὁ ἰητρὸς, [55] καὶ κακῶς ἔχῃ, ἢ καὶ ἀπόληται, ὁ ἰητρὸς αἴτιος. Σχεδὸν δὲ ὅσα ἀνάγκας ἔχει ὥςε γίνεσθαι ἐν τοῖσι νουσήμασι καὶ τρώμασι, κακὰ ἐπὶ κακοῖσι, τὸν ἰητρὸν αἰτιῶνται τούτων γινομένων, καὶ τὴν [56] ἀνάγκην τὴν τὰ τοιαῦτα ἀναγκάζουσαν γίνεσθαι, οὐ γινώσκουσι. Καὶ ἢν ἐπὶ [57] πυρέσσοντα ἢ τρώματα ἔχοντα ἐσελθὼν καὶ προσενέγκας, τὸ πρῶτον μὴ ὠφελήσῃ· ἀλλὰ τῇ ὑςεραίῃ κάκιον ἔχῃ, τὸν ἰητρὸν αἰτιῶνται· ἢν δ' ὠφελήσῃ, 29 τοῦτο δὲ οὐχ [58] ὁμαλῶς ἐπαινέουσι, χρῆν γὰρ πεπονθέναι αὐτὸν, δοκέουσι. Τὰ δὲ ἕλκεα φλεγμαίνειν, [59] καὶ ἐν τῇσι νούσοισιν ἔςιν ὀδύνας ἤσι χρὴ γίνεσθαι αὐτοῖσιν, οὐδὲ τὰ τοιάδε ὥςε μὴ γίνεσθαι.

sursum purgante, alvus affatim deorsum erumpat, fœtumque abortione ejiciat. Et suppuratum curanti, si alvus profluat, ipsumque perdat. Sique dum oculos curat ac sublinit, dolores incidunt acutiores, ac si ita contingat, oculi rumpantur & obscurentur, Medicum accusant, quod oculos subleverit. Et si puerperæ in ventris dolore aliquid Medicus exhibuerit, & male habeat, aut etiam pereat, Medicus author est. Ac fere in morbis & vulneribus, quæcunque mala malis ex causis necessariis succedunt, cum ista contingunt, in Medicum causam conferunt, & necessitatem talia fieri cogentem non agnoscunt. Et si ad febricitantem aut vulneratum ingressus, & oblatis quamprimum remediis non juvet; sed postridie æger pejus habeat, Medicum criminantur: quod si opituletur, id tamen non æqualiter laudant, id enim ipsi contingere oportere existimant. Ulcera vero inflammantur in morbis, & in quibusdam dolores fieri oportet, neque tales esse, ut minime fiant.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Ὁποῖα μόρια διακοπέντα μὴ συμφύει· καὶ ὅτι οὐκ ἔςι τῆς ἰήσεως ἀρχὴ, οὐδὲ δεύτερον, οὐδὲ μέσον, οὐδὲ τελευτὴ, οὔτε λόγῳ, οὔτε ἔργῳ· ἡ κατά τίνα εὐχειρίη.

CAPUT V.

Quæ partes præcisæ non coalescant; curationis neque principium, neque secundum, neque medium, neque finem, verbo aut opere constitui; in quibus sit manuum dexteritas.

30 Νεῦρον [60] διακοπὲν οὐ συμφύει, οὐδὲ κύςις, οὐδὲ τῶν ἐντέρων τι τῶν λεπτῶν, οὐδὲ φλὲψ αἱμόῤῥους, οὐδὲ γνάθου τὸ λεπτὸν, οὐδὲ τὸ ἐπὶ τοῦ αἰδοίου δέρμα. Ἀρχὴ δὲ ἰήσιος ἀποδεδειγμένη μὲν οὐκ ἔςιν, ἥτις ὀρθῶς ἀρχὴ ἐςὶ πάσης τῆς τέχνης, οὐδὲ δεύτερον οὐδὲν, οὐδὲ μέσον, οὐδὲ τελευτή· ἀλλὰ ἀρχόμεθά τε αὐτῆς, ἄλλοτε λέγοντες, ἄλλοτε ἐργαζόμενοι, καὶ τελευτῶμεν ὡσαύτως. Καὶ οὔτε λέγοντες ἀρχόμεθα ἐκ τῶν αὐτῶν λόγων, οὐδ' ἢν περὶ τῶν αὐτῶν λέγωμεν, οὐδὲ ἐς τοὺς αὐτοὺς τελευτῶμεν· καὶ ἐργαζόμενοι κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, οὔτε ἀρχόμεθα ἐκ τῶν αὐτῶν ἔργων, οὔτε τελευτῶμεν ἐς τὰ αὐτά. Εὐχειρίη δ' ἔςι τὰ τοιάδε· ὅταν τὶς τάμνων ἢ καίων

Nervus præcisus non coalescit, neque vesica, neque aliquod ex tenuibus intestinis, neque vena fundens sanguinem, neque tenuis genæ pars, neque pudendi cutis. Principium autem curationis demonstratum quidem non est, quod universæ artis recte principium sit, neque ullum secundum, neque medium, neque finis; sed quandoque in ea a verbis, quandoque ab opere initium sumimus, eodemque modo finem imponimus. Et neque dicendo ab iisdem sermonibus exordimur, neque si de iisdem loquamur, in eadem desinimus: ad eandem rationem in opere, neque ab iisdem operibus initium sumimus, neque in eadem desinimus. Manuum vero dexteritas in his est; quum quis secando, aut urendo, ne-

VARIÆ LECTIONES.

52 Servin. καταῤῥαγεῖσα, *prorupta* scilicet alvus, pro κάτω ῥαγεῖσα, legit. Ibid. ἐξέτρωται ἔμβρυον MS. cod. habet.

53 MS. cod. ῥήγνυνταί τε ὁ ὀφθαλμὸς, καὶ ἀμαυροῦνται.

54 καὶ λεχοῖ γαςρὸς ὀδύνης omisso ἐπὶ Aldin. exemplar. & pro vulgato ὀδύνης ex MS. Servin. ὀδύνῃ reposuimus.

55 Pro καὶ κακῶς ἔχῃ, ἢ καὶ ἀπόλυται, MS. cod. habet, καὶ κακῶς ἔχῃ, ἢ ἀπόληται. Imper. Samb. autem καὶ ἢν κακῶς κλ. addito ἢν.

56 ἀνάγκην τὴν τὰ τοιαῦτα ἀναγκάζουσαν habent vulgata exemplar. Verum Imp. Samb. τὰ τοιαῦτα delet.

57 Ita MS. cod. pro πυρέσσοντι, ἢ τρῶμα ἔχοντι, quemadmodum habent edita exemplaria.

58 Pro ὁμαλῶς Galen. in Exegesi videtur ἁμαλῶς legisse, quod ἁπαλῶς, *molliter* exponit, idemque valere, quod μετρίως, *moderate*, adducto in testimonium libro περὶ τῶν ἐμπύων. Plura vid. in Foesii Oecon. litera ἁμαλῶς p. 35. Cæterum MS. cod. hunc locum adducit sic: οὐχ ὁμοίως ἐπαινέουσι· χρέον γὰρ πεπονθέναι αὐτὸν, δοκέουσι· τὰ δὲ ἕλκεα φλεγμαίνειν.

59 καὶ ἐν τῇσι νούσοισιν ἔςιν ἤσιν ὀδύνας γίνεσθαι· ταῦτα δὲ οὐ δοκέουσι χρέον εἶναι, γίνεσθαι αὐτοῖσιν, οὐδὲ τὰ τοιάδε ὥςε γίνεσθαι. MS. cod. Imper. Samb. vero ἤσιν delet.

60 MS. cod. legit νεῦρον ἢν διακοπῇ, μὴ ξυμφῦναι· μηδὲ κύςιν, μηδ' ἔντερον· ἢν ᾖ τῶν λεπτῶν· μηδὲ φλέβα αἱμόῤῥοον· μηδὲ γνάθου τὸ λεπτόν· μηδὲ τὸ ἐπὶ τοῦ αἰδοίου δέρμα. Infra MS. Cod. legit: ὅτ' ἂν τὶς τάμνῃ· ἢ καίῃ.

neque nervum, neque venam secat, aut urit; & si purulentum urat, pus consequatur; & si secet, eadem ratione. Et si fracturas recte componat; si quæ corporis pars e naturali situ exciderit, ipsam recte ad naturam compellat. Et quæ vehementer apprehendere oportet, ea apprehendendo premere; & quæ paulatim apprehendenda sunt, apprehendendo non premere; & deligando, ex rectis minime distorta reddere; neque premere, quæ non oportet; & in contactu ubicunque contigerit, superflue dolorem non exhibere. Atque hæc quidem manuum dexteritatis sunt. At digitis decenter, aut probe, aut non probe, aut longis, aut brevibus apprehendere, aut probe deligare, & universas deligaturas facere, non in arte ad manuum dexteritatem pertinere judicatur, sed separatim.

μήτε νεῦρον τάμνῃ ἢ καύσῃ, μήτε φλέβα· καὶ ἢν ἔμπυον καίῃ, ἐπιτυγχάνῃ τοῦ πύου· καὶ τάμνοντα δὲ, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον. [61] Καὶ τὰ κατήγματα συντιθέναι ὀρθῶς· καὶ ὅ, τι ἂν τοῦ σώματος ἐκπέσῃ ἐκ τῆς φύσιος, [62] ὀρθῶς ἐς τὴν φύσιν τοῦτο ἀπώσαιεν. Λαβεῖν τε ἃ δεῖ ἰσχυρῶς, καὶ λαμβάνοντα δὲ πιέζειν· 31 καὶ ὅσα ἀτρέμα λαβεῖν τε δεῖ, καὶ λαβόντα μὴ πιέζειν· καὶ ἐπιδέοντα ςρεβλὰ μὴ ποιέειν ἐξ εὐθέων, [63] μηδὲ πιέζειν ἃ μὴ δεῖ· καὶ ψαύοντα, ὅκου ἂν ψαύῃ, μὴ ὀδύνην παρέχειν ἐκ περισσοῦ. Ταῦτα μὲν οὖν ἐςιν εὐχειρίη. Τὸ δὲ τοῖσι δακτύλοισιν εὐσχημόνως λαμβάνειν, ἢ καλῶς, ἢ μὴ καλῶς, ἢ μακροῖσιν, ἢ βραχέσιν, ἢ καλῶς ἐπιδεῖν, καὶ ἐπιδέσιας παντοίας, οὐ πρὸς τῇ τέχνῃ κρίνεται εὐχειρίης· πέρι ἄλλα χωρίς.

CAPUT VI.

De pulmone suppurato ex peripneumonia; pituitæ e capite defluxu; venulæ ruptura; venæ varicosæ contractione, ac de suppurati curatione, ac interitu.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ς'.

Περὶ τοῦ πλεύμονος ἐμπύου ἐκ πλεριπλευμονίης, καὶ ἀπὸ κεφαλῆς καταῤῥυέντος φλέγματος, καὶ φλεβίου ῥαγέντος, καὶ φλεβὸς κιρσοειδοῦς σπάδωνος, καὶ περὶ τῆς ἐμπύου θεραπείας καὶ θανάτου.

QUi pulmone, aut superiore, aut inferiore ventre suppurati fiunt, aut tubercula sive in superiore, sive inferiore ventre, aut pulmone habent, aut intus ulcera, aut sanguinem vomunt, aut spuunt, aut dolorem aliquem habent vel in pectore, vel in dorso: hæc omnia illis contingunt, ex his quidem quæ in corpore insunt, a bile & pituita; ex his vero quæ extrinsecus occurrunt, ab aëre insito calori commixto, quin etiam a laboribus ac vulneribus. Et quicunque pulmone suppurati fiunt, ab his fiunt. Si peripneumonia correptus, diebus judicatoriis non purgetur, sed sputum & pituita in pulmone remaneat, suppuratus fit; qui si confestim curatus fuerit, plerumque effugit; si vero neglecta fuerint illa in pulmone, corrumpitur; illisque inhærentibus ac putrescentibus, tum ulceratur pulmo, & pus colligit; neque amplius intro ad se effatu memorabile alimentum trahit, neque ab eo quicquam per superiora repurgatur; sed & suffocatur, & semper difficilius spirat, & respirando stertit,

ΟΚόσοι ἔμπυοι γίνονται τὸν πλεύμονα, ἢ τὴν ἄνω ἢ τὴν κάτω κοιλίην, ἢ φύματα ἴσχουσιν, εἴτ' ἐν τῇ ἄνω κοιλίῃ, εἴτε ἐν τῇ κάτω, ἢ ἐν τῷ πλεύμονι, [64] ἢ ἕλκεα ἔνδοθεν, ἢ αἷμα ἐμέουσιν, ἢ πτύουσιν, ἢ ἄλγημά τι ἔχουσιν ἢ ἐν τοῖσι ςήθεσιν ἢ ἐν 132 τῷ νώτῳ· ταῦτα πάντα ἴσχουσι τῶν μὲν ἐν τῷ σώματι ἐνεόντων, ἀπὸ χολῆς καὶ φλέγματος· τῶν δὲ ἔξωθεν, [65] (ἀπὸ τοῦ ἠέρος ἐπιμιγνυμένου τῷ συμφύτῳ θερμῷ· ἀτὰρ καὶ) ἀπὸ πόνων, καὶ τρωμάτων. Καὶ ὁκόσοι μὲν τὸν πλεύμονα ἔμπυοι γίνονται, ἀπὸ τῶνδε γίνονται. Ἢν περιπλευμονίῃ ληφθεὶς μὴ 32 καθαρθῇ ἐν τῇσι [66] κυρίῃσιν ἡμέρῃσιν ἀλλ' ὑπολειφθῇ ἐν τῷ πλεύμονι πτύαλόν τε καὶ φλέγμα, ἔμπυος γίνεται· καὶ ἢν μὲν αὐτίκα θεραπευθῇ, διαφεύγει ὡς τὰ πολλά· ἢν δὲ ἀμεληθῇ, ἐν τῷ πνεύμονι διαφθείρεται, ἐνιςαμένου τε καὶ σηπομένου, ἑλκοῦταί τε ὁ πλεύμων καὶ διάπυος γίνεται, καὶ οὐκ ἔτι ἔσω ἕλκει ἐς ἑωϋτὸν ὅ, τι καὶ ἄξιον λόγου τῆς τροφῆς, οὔτε τι ἀποκαθαίρεται ἀπ' αὐτοῦ ἄνω οὐδέν· ἀλλὰ πνίγεταί τε καὶ [67] δυσπνοιεῖ ἀεὶ ἐπὶ μᾶλλον, καὶ ῥέγχει ἀναπνέων, καὶ ἀναπνέει αὐτόθεν ἄνω.

VARIÆ LECTIONES.

61 καὶ κατήγματα legunt exemplar. in MS. cod. habetur καὶ τὰ κατήγματα melius. Infra ἐκπέσῃ τῆς φύσιος in eodem legitur, omisso ἐκ.

62 MS. cod. ita habet: ὀρθῶς ἐς τὴν φύσιν τοῦτ' ἀπῶσαι· ἐμβάλλειν δὲ ἃ δεῖ ἰσχυρῶς, καὶ λαμβάνοντα πιέζειν· καὶ ἐπιδέοντα ςρεβλὰ μὴ ποιέειν ἐξ εὐθέων, omissa desunt; quæ ita in Aldin. exemplaribus leguntur: ἃ καὶ ὅσα ἀτρέμα λαβεῖν τε δεῖ κλ.

63 MS. cod. μὴ δὲ πιεζέοντα ἃ μὴ δεῖ· καὶ ψαύοντα, ὅκου ἂν ψαύῃ, μὴ ὀδύνην παρέχειν ἐκ περισσοῦ· ταῦτα μέν ἐςιν εὐχειρίη.

64 ἢ ἕλκεα εἴσω, ἢ αἷμα ἐμέουσιν, ἢ πτύουσιν, ἢ ἄλγημά τι ἔχουσιν, εἴτ' ἐν τοῖσι ςήθεσιν· εἴτ' ἐν τοῖσιν ὄπισθεν ἐν τῷ νώτῳ, ταῦτα πάντα ἴσχουσι, τῶν μὲν ἐν τῷ σώματι ἐόντων. MS. cod.

65 In MS. cod. sequentia verba desunt: ἀπὸ τοῦ ἠέρος ἐπιμιγνυμένου τῷ συμφύτῳ θερμῷ· ἀτὰρ καί.

66 Galenus in Exegesi κυρίῃσιν ἡμέρῃσιν; ἡμέραις ταῖς τὰ τοιαῦτα κρίνειν πεπιστευμέναις, *diebus, quæ talia decernere creduntur.* Ibidem pro πτύαλον, MS. cod. habet πῦον, *pus.*

67 δυσπνοεῖ· καὶ ἐπὶ μᾶλλον MS. cod.

ἄνωθεν ἐκ τῶν ςηθέων, τέλος δὲ, ʹ ἀποφράσσεται ὑπὸ τοῦ πλύσματος, καὶ ἀποθνήσκει. Γίνεται δὲ ἔμπυος, [68] καὶ ἢν ἐκ τῆς κεφαλῆς φλέγμα οἱ καταῤῥυῇ ἐς τὸν πλεύμονα· καὶ τὸ μὲν πρῶτον ὡς τὰ πολλὰ λανθάνει καταῤῥέον, καὶ βῆχά τε παρέχει λεπτὴν, [69] καὶ τὸ σίαλον πικρότερον ὀλίγῳ τοῦ εἰωθότος, καὶ ἄλλοτε θέρμη λεπτή· ὁκόταν δὲ ὁ χρόνος προΐῃ, τρηχύνεταί τε ὁ πλεύμων, καὶ ἑλκοῦται ἔνδοθεν ὑπὸ τοῦ φλέγματος ἐνιζαμένου καὶ σηπομένου, [70] καὶ βάρος παρέχει τοῖσι ςήθεσι καὶ ὀδύνην ὀξείην ʹ πρόσω καὶ ὀπίσω· θέρμαι τε ὀξύτεραι ἐμπίπλουσιν ἐς τὸ σῶμα, [71] καὶ ὁ πλεύμων ὑπὸ τῆς θερμασίης ἄγει ἐς ἑωυτὸν ἐκ τοῦ σώματος φλέγμα, καὶ μάλιςα ἐκ τῆς κεφαλῆς· ἡ δὲ κεφαλὴ θερμαινομένη, ἐκ τοῦ σώματος· [72] καὶ τοῦτο σηπόμενον, πλύει ὑπόπαχυ· ὅσῳ δ᾽ ἂν ὁ χρόνος προΐῃ, εἰλικρινὲς πλύει πύος, κ̀ οἱ πυρετοὶ ὀξύτεροι γίνονται, κ̀ ἡ βὴξ πυκνή τε κ̀ ἰσχυρὴ, ʺ κ̀ ἡ ἀσιτίη [73] διακναίει, κ̀

33 τέλος ἡ κοιλίη ἡ κάτω ταράσσεται· ταράσσεται δὲ ὑπὸ τοῦ φλέγματος, τὸ δὲ ʹ φλέγμα ἐκ τῆς κεφαλῆς καταβαίνει. [74] Οὗτος ὅταν ἐς τοῦτο ἀφίκηται, ἀπόλλυται, καθάπερ εἴρηται ἐν τοῖσιν ἔμπροσθεν, διαπύου τοῦ πλεύμονος κ̀ σαπροῦ γενομένου, κ̀ ʺ ἢ τῆς γαςρὸς ῥυείσης τῆς κάτω.

34 Γίνεται δὲ κ̀ ἀπὸ τῶνδε ἔμπυος ὁ πλεύμων. Ὁκόταν τι τῶν ἐν αὐτῷ φλεβίων ῥαγῇ· ῥήγνυται δὲ ὑπὸ πόνων· κ̀ ὅταν ῥαγῇ, [75] αἱμοῤῥοεῖ τὸ φλέβιον, κἢν μὲν παχύτερον ἔῃ, μᾶλλον, ἢν δὲ λεπτότερον, ἧσσον· κ̀ τὸ μὲν παραυτίκα τȣ̃ αἵματος πλύει· τὸ δὲ, ἢν [76] μὴ ʹ ςεγνωθῇ ἡ φλὲψ, χεῖται εἰς τὸν πλεύμονα κ̀ σήπεται ἐν αὐτῷ, κ̀ ὅταν σαπῇ, πῦον ποιέει· προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, ἄλλοτε πῦον εἰλικρινὲς, ἄλλοτε πῦον ὕφαιμον, ἄλλοτε τὸ αἷμα· κ̀ ἢν μᾶλλον πληρωθῇ τὸ φλέβιον, ἀπεμεῖ τὸ πλήρωμα ἀφ᾽ ἑωυτȣ̃ ἅλες τȣ̃ αἵματος, τό, τε πῦον πλύεται παχὺ ὑπὸ τȣ̃ προσγινομένου καὶ ἐνσηπομένου φλέγματος. Οὗτος ἢν καταληφθῇ ἀρχομένȣ τȣ̃ νουσήματος, πρὶν ἢ τὴν φλέβα [77] αἱμοῤῥοεῖν κ̀ χαλᾶν ἰσχυρῶς, πρίν τε λεπτυνθῆναι κ̀ κλινοπετέα γενέϑαι, καὶ τὴν κεφαλὴν ἄρξαϑαι φθίνειν, καὶ τὸ ἄλλο σῶμα τήκεϑαι, ἐξάντης τῆς τοιῆσδε νούσου γίνεται· ἢν δ᾽ ἀμεληθῇ, καὶ ταῦτα καταλάβῃ, ὥςε παθέειν ἢ πάντα ἢ τὰ πλεῖςα, ἀπόλλυται. Ἀπόλλυται δὲ

indeque a superiore pectore respirat; tandem vero sputis obturatur, ac moritur. Fit autem & suppuratus, si ipsi pituita ex capite in pulmonem defluxerit; ac primum quidem ut plurimum latenter defluit, tenuemque tussim creat, & sputum solito paulo amarius, calorque tenuis interdum (adest;) progressu vero temporis tum pulmo exasperatur, tum intus a pituita inhærescente & putrescente exulceratur, pondusque in pectore, & dolorem acutum ante & retro exhibet; caloresque acutiores in corpus incidunt, & pulmo præ calore ad se pituitam ex corpore, præcipueque ex capite, trahit; caput vero calefactum e corpore; eamque putrescentem subcrassam expuit; quanto vero longius tempus processerit, sincerius pus expuit; & febres acutiores fiunt; tussisque crebra, & vehemens, inedia vexat, ac tandem inferior alvus turba-

33 tur; turbatur autem a pituita; pituita vero e capite descendit. Hic quum eo pervenerit, perit, quemadmodum in superioribus dictum est, ubi pulmo purulentus & putridus extiterit, aut venter deorsum eruperit. Ab his præterea purulentus fit pulmo.

34 Quum venularum aliqua in eo rupta fuerit; rumpitur autem a laboribus; & quum rupta fuerit, si crassior quidem fuerit venula, plus fundit sanguinis, si vero tenuior, minus; partimque confestim quidem sanguinem expuit; partim vero, nisi constricta vena fuerit, in pulmonem funditur, in eoque putrescit, quumque putrefactus fuerit, pus facit: procedente vero tempore, interdum pus sincerum, interdum subcruentum, quandoque etiam sanguinem; & si uberius repleta fuerit venula, ipsa sanguinis copiam confertim a se evomit, pusque crassum præ accedente, ac intus putrescente pituita expuitur. Hic si per morbi initia, antequam vena sanguinem fundat, & vehementer laxetur, (curatione) præoccupetur; & priusquam extenuetur, ac lecto decumbat, & caput corrumpi, reliquumque corpus tabescere incipiat, incolumis ab ejusmodi morbo evadit: at si neglectus fuerit, istaque prehenderint, ita ut his omnibus aut plerisque affectus sit, perit. Perit autem hic

Variæ Lectiones.

68 Vulgati cod. habent, κ̀ ἢν ἐκ τῆς κεφαλῆς. Verum ex MS. codice legimus, κ̀ ἢν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς.

69 κ̀ τὸ σίαλον πυκνότερον, *& sputum solito paulo frequentius*, legit Charter. quæ lectio placet; verum nihil immutamus. Ibidem MS. cod. pro θέρμη λεπτὴ, legit θερμὴν λεπτήν: & pro κ̀ ἑλκοῦται ἔνδοθεν, idem habet κ̀ ἑλκοῦται ἔσωθεν, *& intrinsecus exulceratur*, idem est ἔνδοθεν & ἔσωθεν.

70 καὶ βάρος τε παρέχει ἐν τοῖσι ςήθεσι, καὶ ὀδύνην ὀξείην, καὶ ἔμπροσθεν, καὶ ὄπισθεν, MS. cod.

71 Sic MS. cod. pro vulgatis καὶ πλεύμων ἀπὸ τῆς θερμασίης ἄγει ἐς ἑωυτὸν ἐκ παντὸς σώματος.

72 καὶ τὸ σηπόμενον, πλύει ὑπόπαχυ: ὅσῳ δ᾽ ἂν ὁ χρόνος προΐῃ, εἰλικρινὲς πῦον πλύει habet MS. cod.

73 διακνέει, & διακναίει, legisse videtur Galen. & ἀποκναίει *vexat*, *cruciat* exponit. Deinde MS. cod. sequentia sic legit: καὶ ἡ κοιλίη omisso τέλος. Infra pro ἀπὸ τῆς κεφαλῆς idem MS. cod. ἐκ τῆς κεφαλῆς, quod sequimur.

74 MS. cod. legit οὗτος ὅταν ἐς τοῦτο ἀφίκηται, ἀπόλλυται· ἀπόλλυται δ᾽ ἢ καθάπερ ἐν τοῖσι πρόσθεν εἴρηται, διαπύου τοῦ πλεύμονος γενομένου.

75 αἱμοῤῥαγῇ τὸ φλέβιον MS. cod.

76 μὴ ςενωθῇ, *non coarctata fuerit* scilicet vena, legit Servin. ex MSS. Paulo post πῦον πλύει MS. Cod.

77 αἱμοῤῥοεῖν ἢ χαλᾶν ἰσχυρῶς; καὶ πρὶν ἢ λεπτυνθῆναί τε καὶ κλινοπετέα γενέσθαι, καὶ τὴν κεφαλὴν ἄρχεσθαι φθίνειν, ὑγιὴς γίνεται, καὶ τὸ ἄλλο σῶμα τήκεσθαι· ἢν δ᾽ ἀμεληθῇ κλ. legit MS. cod. interjecta verba ἐξάντης τῆς τοιῆσδε νούσου γίνεται, desunt: verba illa ὑγιὴς γίνεται transposita videntur: recte autem collocantur post illa, καὶ τὸ ἄλλο σῶμα τήκεσθαι.

hic aut ex iis quæ ante dixi, aut ex vomitu, copioso sanguine & pluries per vomitum rejecto. At si vena quidem non omnino rupta fuerit, sed convulsio in ipsa fiat; fit autem præcipue velut varix, quod etiam confestim quidem ubi factum fuerit, dolorem quemdam tenuem, & tussim siccam exhibet: si vero diutius morata & neglecta fuerit, primum quidem paucum & subatrum sanguinem transmittit, mox etiam copiosiorem & sinceriorem, & patitur quæcunque in superioribus dicta sunt. His confert, si circa exordia curandos susceperis, ut & manuum venæ (sanguinem) emittant, & victus ratione utatur, ex qua & siccissimus & maxime exanguis evadat. Ad hunc vero eundem modum etiam venulis in latere, intus in superficie natantibus accidit. Quum igitur affectæ fuerint, & varicosæ fiunt, & intus elevatæ; si quidem neglectæ fuerint, hæc perpetiuntur; & erumpunt, ac expuunt a se sanguinem, eumque interdum vomunt & suppurati fiunt, ac plerumque pereunt: quod si incipiente morbo curentur, rursus venulæ in loco ad latus subsidunt, & humiles fiunt. Et pulmo quidem ab his suppuratus redditur, & ab ipso talia perpetiuntur, sicque moriuntur.

οὗτος, ἢ [78] ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἃ εἴρηκα ἔμπροσθεν, ἢ ὑπὸ ἐμέτου, αἵματος πουλλοῦ καὶ πολλάκις ἐμεομένου. Ἢν δὲ τὸ φλέβιον παντάπασι μὲν μὴ διαῤῥαγῇ,
35 σπάδων δ' ἐν αὐτῷ ἐγγένηται, γίνεται δὲ μάλιστα οἷον κιρσὸς, [79] ὃ καὶ παραυτίκα μὲν ὅταν γένηται, ὀδύνην τινὰ παρέχει λεπτὴν, καὶ βῆχα ξηρήν· ἢν δὲ χρονίσῃ τε καὶ ἀμεληθῇ, [80] διαδιδοῖ αἷμα τὸ μὲν πρῶτον ὀλίγον καὶ ὑπομέλαν, ἔπειτα δὲ ἐπὶ πλέον τε καὶ εἰλικρινέστερον, [81] καὶ πάσχει τε ὅσαπερ ἐν τοῖσιν ἔμπροσθεν εἴρηται. Συμφέρει δὲ τοῖσι τοιούτοισιν, [82] ἢν καταρχὰς λάβῃς θεραπεύειν,
36 ὥστε αἵ τε φλέβες ἐξιέμεναι ἐκ τῶν χειρῶν, καὶ δίαιτα, ὑφ' ἧς ἔσται ξηρότατός τε καὶ ἀναιμότατος. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον τοῦτον καὶ
37 τὰ ἐν τῷ πλευρῷ φλέβια πάσχει, ὅσα ἔσω [83] ἀκρόπλοά εἰσιν. Ὁκόταν οὖν πονήσῃ, κιρσοειδέα τε γίνεται, καὶ μετέωρα εἴσω· καὶ ἢν μὲν ἀμεληθῇ, τάδε πάσχει, ἐκρήγνυταί τε, καὶ πτύουσί τε ἀπὸ σφέων αἷμα, καὶ ἐνίοτε καὶ ἐμέουσι, καὶ ἔμπυοι γίνονται, καὶ ὡς τὰ πουλλὰ διεφθάρησαν· ἢν δὲ θεραπευθῶσιν ἀρχομένου τοῦ νουσήματος, [84] αὖθις κατὰ χώρην ἱζάνουσιν πρὸς τὸ πλευρὸν τὰ φλέβια, καὶ γίνεται ταπεινά. Καὶ ὁ μὲν πλεύμων ἀπὸ τούτων ἔμπυος γίνεται, καὶ τὰ ἀπ' αὐτοῦ πάσχουσί τε τὰ τοιαῦτα, καὶ τελευτῶσιν οὕτω.

CAPUT VII.

De thoracis empyemate a pituitæ e capite defluxione, a pleuritide, a pituita lateri impacta, a labore, & vena rupta; de ventris inferioris suppuratione, ejusque causis, pituitæ & bilis collectione inter cutem & carnem, & convulsionibus.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ τοῦ θώρακος ἐμπυήματος ἀπὸ φλέγματος ἐκ τῆς κεφαλῆς ῥυέντος, καὶ ἀπὸ τῆς πλευρίτιδος, καὶ φλέγματος πρὸς τὸ πλευρὸν προσπαγέντος, καὶ ἀπὸ ταλαιπωρίας, καὶ φλεβίου ῥηχθέντος· περὶ τῆς τῆς κάτω κοιλίας ἐμπυήματος, καὶ τῶν τούτου αἰτίων, φλέγματος καὶ χολῆς μεσηγὺ τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ δέρματος συνισαμένων, καὶ τῶν σπασμῶν.

At vero multis modis superiore ventre suppurati fiunt: etenim quum pituita multa e capite confertim in superiorem

Ἢν δὲ ἄνω κοιλίην ἔμπυοι γίνονται πολλαχῶς· καὶ γὰρ ὅταν φλέγμα ῥυῇ [85] ἐκ τῆς κεφαλῆς ἅλες ἀθρόον ἐς τὴν ἄνω

Variæ Lectiones.

78 ἀπὸ pro vulgato ὑπὸ ex Imp. Samb. scripsimus; dein MS. cod. pro ἔμπροσθεν, scribit eodem significatu ἐν τῇ πρόσθεν, & post πουλλοῦ, καὶ &c adscribitur; ut sit de sanguine multo, & pluries per vomitum rejecto, quæ lectio probatur, inserto καί.

79 Pro ὃ καὶ παραυτίκα in MS. cod. καὶ omittitur.

80 Sic MS. cod. habet, pro vulgatis διαδιδοῖ αἵματος μὲν πρῶτον ὀλίγον καὶ ὑπομέλαν· ἔπειτα δὲ ἐπὶ πλεῖόν τε καὶ εἰλικρινέστατον, ubi notandum pro ἐπὶ Imp. Corn. ἔτι adbuc legisse.

81 Vulgata exemplaria εἶτα πῦον, deinde pus legunt, quæ verba delevimus ex MS. cod. & ibid. pro ἐν τοῖσιν ἔμπροσθεν, habetur ἐν τῇ πρόσθεν, plane eodem significatu.

82 MS. cod. hunc locum ita legit ἢν καταρχὰς λάβῃς· ὥστε θεραπεύειν, φλέβες &c. Cæterum Foesius hunc locum sic corrigit, ἢν καταρχὰς λάβῃς θεραπεύειν· ὥστε τὰς φλέβας ἐξιέναι τῶν χειρῶν, si ab initio curandos susceperis, ita ut manuum venæ emittant, scilicet sanguinem. Quam lectionem secutus est Calvus.

83 MS. cod habet ἀκρόπλοά ἐστιν· ὅτ' ἂν οὖν πονήσῃ, κιρσοειδέα τε γίνεται, καὶ μετέωρα ἔνδον· ἐκρήγνυταί, καὶ πτύουσί τε κλ. omissis καὶ ἢν μὲν ἀμεληθῇ, τάδε πάσχει, & neglecta fuerint, hæc perpetiuntur. Imp. Samb. & Fevr. pro μετέωρα legunt μετεωρότερα altiores, scilicet, venulæ fiunt. Cæterum ἀκρόπλοα Galeno exponuntur τὰ ἐπιπολαίως, οἷον ἐπ' ἄκρου ἐμπλέοντα; οὕτως δὲ καὶ οἱ ἀκρόπλοοι, quæ in superficie, velut in summo, natantia. Erotiano vero ἀκρόπλοα, τὰ ἐξ ἐπιπολῆς ἐμπλέοντα, in superficie natantia.

84 MS. cod. legit πάλιν κατὰ χώρην, προσπίπτει τε πρὸς τὸ πλευρὸν pro vulgatis αὖθις κατὰ χώρην ἱζάνουσιν εἰς τὸ πλευρόν. Ibidem πάσχουσί τε τοιαῦτα scribit pro πάσχουσί τε τὰ τοιαῦτα.

85 Sic MS. cod. pro ἔκ τε κεφαλῆς. Ibidem Imper. Samb. & Fevr. pro ἅλες ἀθρόον ἐς τὴν ἄνω κοιλίην, legunt ἅλες ἐν τῇ ἄνω κοιλίῃ.

ἄνω κοιλίην, [86] σήπεταί τε καὶ γίνεται πῦον·
38 σήπεται δὲ ἐν ἡμέρῃσι μάλιςα μιῇ καὶ εἰκοςῇ· τοῦτ᾽ οὖν διασείεται καὶ ἐγκλυδάζεται [87] τὸ πῦον πρὸς τὰ πλευρὰ προσπίπτον. Οὗτος ἢν καυθῇ ἢ τμηθῇ, πρὶν χρονίσαι τὸ πῦον, ὑγιὴς γίνεται ὡς τὰ πολλά. Γίνονται δὲ τὴν ἄνω κοιλίην ἔμπυοι, καὶ ἐκ πλευ-
133 ρίτιδος, [88] ὁκόταν ἰσχυρὴ γένηται, καὶ ἐν τῇσι [89] κυρίῃσιν ἡμέρῃσι μήτε σαπῇ μήτε πτυσθῇ, ἀλλ᾽ ἑλκωθῇ τὸ πλευρὸν ὑπὸ τοῦ προσπεπηγότος φλέγματος τὲ καὶ χολῆς· καὶ ὁκόταν ἕλκος γένηται, ἀναδιδοῖ ἀπὸ ἑωϋτοῦ πῦον, καὶ ἐκ τῶν πλησίον χωρίων ὑπὸ θερμασίης ἄγει ἐφ᾽ ἑωϋτὸ φλέγμα, καὶ τοῦτο ὁκόταν σαπῇ, πτύεται πῦον. Ἐνίοτε δὲ καὶ ἐκ τῶν φλεβίων διαδιδοῖ ἐς τὸ ἕλκος αἷμα, καὶ γίνεται σηπόμενον, πῦον. Οὗτος ἢν μὲν παραχρῆμα ὑποληφθῇ, ὑγιὴς γίνεται ὡς τὰ πολλά· ἢν δὲ ἀμεληθῇ, διαφθείρεται. Γίνονται δὲ ἔμπυοι καὶ ἢν φλέγμα ἐκ τῆς κεφαλῆς ῥυὲν πρὸς τὸ πλευρὸν προσπαγῇ [90] καὶ σαπῇ· τότε γὰρ τὸ πλευρὸν ὡς τὰ πολλὰ καίεται, καὶ πάσχει ὅσαπερ ἐκ πλευρίτιδος, ὅταν ἔμπυος γένηται. [91] Γίνονται δὲ καὶ ὁκό-
39 ταν ὑπὸ ταλαιπωρίης, ἢ ἐκ γυμνασίης, ἢ ἄλλως πως ῥαγῇ, ἢ ἔμπροσθεν, ἢ ὄπισθεν· ῥαγῇ δὲ, ὥςε μὴ παραυτίκα πτύσαι αἷμα, ἀλλ᾽ ἐν τῇ σαρκὶ σπάδων γένηται, καὶ ἡ σὰρξ σπασθεῖσα εἰρύσῃ ἰκμάδα ὀλίγην, [92] καὶ γένηται ὑποπέλιδνος, καὶ παραυτίκα μὲν μὴ αἰσθάνηται ὁ παθὼν ὑπὸ ῥώμης καὶ εὐεξίης· [93] εἰ δὲ καὶ αἰσθάνεται, μηδὲν πρῆγμα ἡγήσεται. Οὗτος ὅταν καταλάβῃ, ὥςε αὐτὸν ὑπὸ πυρετῶν ληφθέντα λεπτυνθῆναι, ἢ ποσίων, ἢ λαγνείης, ἢ ἄλλου τοῦ, [94] ἡ σὰρξ ἡ τετρωμένη ὑποξηραίνεταί τε καὶ ὑποθερμαίνεται, καὶ ἕλκει ἰκμάδα ἐς ἑωϋτὴν ἀπὸ τῶν πλησίον καὶ φλεβῶν καὶ σαρκῶν· ὅταν δὲ εἰρύσῃ, οἰδίσκεταί τε καὶ φλεγμαίνει, καὶ ὀδύνην παρέχει λεπτὴν, καὶ βῆχα ἀραιήν τε καὶ ξηρὴν τὸ πρῶτον· [95] ἔπειτα ἔτι μᾶλλον ἕλκει τε ἐς ἑωϋτὴν, καὶ ὀδύνην παρέχει ἰσχυροτέρην, καὶ βῆχα πυκνοτέρην· καὶ πτύει τὸ μὲν πρῶτον ὑπόπυον· ἐνίοτε δὲ [96] ὑποπέλιδνον καὶ ὕφαιμον· ὅσῳ δὲ ἂν ὁ χρόνος προΐῃ, ἕλκει τε μᾶλλον ἐς ἑωϋτὴν καὶ σήπει, καὶ αὐτῆς τῆς σαρκὸς, ὅσον πελιδνὸν ἐγένετο τὴν ἀρχὴν,

ventrem fluxerit, putrescit & pus procrea-
38 tur: putrescit autem maxime diebus uno & viginti; hoc igitur pus ad latera procedens concutitur, & intus fluctuat. Hic, si priusquam pus diutius immoretur, uratur, aut secetur, plerumque sanus evadit. Fiunt autem & superiore ventre purulenti ex pleuritide, quum vehemens fuerit, neque diebus judicatoriis computruerit, neque per sputum rejecta fuerit, sed adhærescente pituita & bile latus ulceratum fuerit; quumque ulcus factum fuerit, ex se pus effundit, & de vicinis locis præ calore pituitam ad se adducit, & hæc ubi computruit, pus expuitur. Interdum vero etiam ex venis sanguis se ad ulcus transfundit, & putrefactus, pus procreatur. Hic, si quamprimum (curandus) suscipiatur, plerumque sanus evadit; si vero negligatur, perit. Purulenti quoque etiam fiunt, si pituita e capite in latus defluens, adhæserit ac putruerit; tum enim plerumque latus inceneditur, eademque perpetitur, quæ ex pleuritide, quum purulentus fit. Fiunt etiam
39 quum præ labore, aut exercitatione, aut quavis alia causa pars anterior aut posterior rupta fuerit; & sic rupta, ut non confestim sanguis expuatur, sed convulsio in carne contingat: caro autem divulsa paucam humiditatem attrahat, & sublivida evadat; quod quidem statim ita affectus præ robore & bono (corporis) habitu non sentit, aut si etiam sentiat, nihil molesti esse putat. Hic quum perceperit se, sic febribus detineri, ut extenuetur, aut ex potionibus, aut venere, aut quavis alia re; caro vulnerata aliquantulum resiccatur, & incalescit, & ex vicinis tum venis, tum carnibus humiditatem ad se trahit; quumque attraxerit, & tumet & inflammatur, & dolorem tenuem inducit, & tussim raram & siccam primum; deinde magis ad se adhuc attrahit, vehementioremque dolorem, & tussim frequentiorem infert; & primum quidem aliquantum purulentum expuit: interdum vero sublividum & subcruentum: & quo magis tempus procedit, eo uberius ad se trahit & putrefacit, & ipsius carnis quantum per initia lividum erat,

Variæ Lectiones.

86 Pro vulgatis σήπεταί τε καὶ γίνεται πῦον· σήπεται δὲ ἐν ἡμέρῃσι, μάλιςα μιῇ, καὶ εἰκοςῇ. MS. cod. legit, σήπεταί τε καὶ γίνεται πῦον· σήπεται δ᾽ ἐπὶ τῶν φρενῶν κεχυμένον· σήπεται δ᾽ ἐν ἡμέρῃσι, μάλιςα δυοῖν, καὶ εἴκοσι, putrescit, & pus creatur: putrescit autem in præcordia diffusum: ac putrescit maxime diebus duobus & viginti.

87 Sic MS. cod. quæ lectio melior est vulgata, quæ sic legit τὸ πῦος εἰς τὰ πλευρὰ προσπίπτον; οὗτος ἢν καυθῇ ἢ τμηθῇ, πρὶν χρονίσαι τὸ πῦος, ὑγιὴς γίνεται, ὡς τὰ πολλά. Γίνονται δὲ κατὰ.

88 ὡς ὁκόταν, velut quando Imp. Samb. & Fevr.

89 κρισίμῃσιν eodem significatu Servin. ex MSS. Ibidem pro προσπεπηγότος MS. cod. habet προσπεπτωκότος φλέγματός τε καὶ χολῆς, tenui differentia.

90 καὶ σαπῇ· τότε γὰρ τὸ πλευρὸν vulgati cod. legunt. Verum in MS. cod. nostro sic habetur: καὶ σαπῇ πρὸς τὸ πλευρόν.

91 Γίνονται δὲ καὶ ὅτ᾽ ἂν ὑπὸ ταλαιπωρίης ἐν γυμνασίοισιν· ἢ ἐν ἄλλῳ τῳ ῥαγῇ, ἢ ἔμπροσθεν MS. cod.

92 MS. cod. legit καὶ γένηται ὑποπέλιος.

93 Pro vulgatis εἰ δὲ καὶ αἰσθάνεται MS. cod. habet ἢν δὲ καὶ αἴσθηται.

94 MS. cod. ἡ σὰρξ ἡ τετρωμένη ξηραίνεται, quæ lectio quoque ab Imp. Sambuc. adscribitur.

95 Sic Imp. Corn. quem sequimur pro ἔπειτα ἐπί. Deinde ἕλκεται ἐς ἑωυτὴν, καὶ ὀδύνην παρέχει ἰσχυρήν. MS. cod.

96 In MS. cod. legitur ὑποπέλιον· postea pro ἕλκει τε μᾶλλον, in eodem habetur ἕλκεται μᾶλλον.

id omne ulcus fit, doloremque excitat acutum, & febrem, & tuffim tum multam, tum crebram, & pus fincerum per fputum expuit.

" [97] τοῦτο πᾶν ἕλκος γίνεται, καὶ ὀδύνην παρέχει ὀξείην, καὶ πυρετὸν, καὶ βῆχα πολλήν τε καὶ πυκνὴν, καὶ τὸ πλύσμα εἰλικρινὲς πλύει πῦον.

SECTIO II.

Quod fi pus in ventre moram traxerit, ab eo totum corpus, præcipueque partes maxime vicinæ incalefcunt; incalefcente autem corpore, humidum maxime colliquefcit; & partim quidem a fuperioribus partibus in fuperiorem ventrem præcipue confluit, pusque creatur, creato jam intus additum; partim vero ad inferiorem ventrem defluit, ab eoque interdum alvus turbatur, & hominem perimit. Cibi enim ingefti, crudi per alvum fecedunt, neque corpori ab his alimentum accedit; neque fputi per fuperiora æquabilis fit expurgatio, quum nimirum incalefcens alvus deorfum omnia ad fe deducat. Et a fputo quidem fuffocatur, & non repurgatus ftertit; ab alvo autem fluente debilis evadit, & plerumque perimitur. In hujusmodi autem morbis hanc fluxionem præcipue caput præbet, nimirum quum cavum fit, & fuperiore parte locatum; quum enim ab alvo concalefactum fuerit, tenuiffimam pituitam e corpore ad fe trahit; quam in fe coacervatam, rurfus confertam & craffam, velut dictum eft, reddit; & pars quidem ipfius in fuperiorem ventrem, pars vero in inferiorem defluit. Quum igitur caput fluere, corpusque reliquum non amplius æquabiliter colliquefcere cœperit, ne ufti quidem fuperftites evadunt. Ad pus enim quæ affluunt mala, quam quæ effluunt, magis exuperant; carnesque magis a malis colliquefcunt, quam ab ingeftis cibis nutriantur. Hi funt, qui morbis hujusmodi obfidentur, atque ab his nonnulli brevi quidem pereunt; quidam vero etiam multum tempus trahunt. Differt enim corpus a corpore, ætas ab ætate, & affectio ab affectione, & anni tempus a tempore, in quo ægrotarint: quidam enim morbos facilius tolerant; quidam vero omnino tolerare nequeunt. Non igitur certum tempus in quo pereunt, datur, neque an longum, aut breve (futurum fit.) Neque enim certum hoc tempus eft, quod

Ἢν δὲ χρονίσῃ τὸ πῦον ἐν τῇ κοιλίῃ, διαθερμαίνεται [98] ὑπ' αὐτοῦ τὸ σῶμα πᾶν, μάλιϛα δὲ τὰ ἐγγυτάτω· θερμαινομένου δὲ τοῦ σώματος, μάλιϛα ἐκτήκεται τὸ ὑγρόν· καὶ τὸ μὲν ἀπὸ τῶν ἄνω ἐς τὴν ἄνω κοιλίην μάλιϛα συῤῥεῖ, καὶ γίνεται πῦον πρὸς τῷ ἐνεόντι· τὸ δὲ καὶ ἐς τὴν κάτω κοιλίην ῥεῖ, καὶ ἐνίοτε ταράσσεται ἡ κοιλίη ὑπ' αὐτοῦ, καὶ διέφθειρε τὸν ἄνθρωπον. Τὰ γὰρ ἐσιόντα τῶν σιτίων, [99] διαχωρέει ἄπεπτα, καὶ τροφὴ ἀπ' αὐτῶν οὐ γίνεται τῷ σώματι, καὶ ἡ τοῦ πτύσματος ἄνω κάθαρσις οὐχ ὁμαλὴ γίνεται, ἅτε διατεθερμασμένης τῆς κοιλίης, καὶ ἀγούσης πάντα κάτω ἐφ' ἑωϋτήν. Καὶ ὑπὸ μὲν τοῦ πτύσματος πνίγεταί τε, καὶ ῥέγχει οὐ καθαιρόμενος· ὑπὸ δὲ τῆς γαϛρὸς ῥεούσης, ἐξασθενέει, καὶ ὡς τὰ πουλλὰ διαφθείρεται. Μάλιϛα δὲ ἐν τῇσι τοιαύτῃσι τῶν νούσων τὸ ῥεῦμα τοῦτο ἡ κεφαλὴ παρέχει, ἅτε κοίλη ἐοῦσα, [100] καὶ ἄνω ὑπερκειμένη· ὁκόταν γὰρ διαθερμανθῇ [101] ὑπὸ τῆς κοιλίης, ἕλκει ἐς ἑωϋτὴν ἐκ τοῦ σώματος τὸ λεπτότατον τοῦ φλέγματος· ὅταν δὲ ἀλισθῇ ἐν αὐτῇ, [102] ἀποδιδοῖ πάλιν ἅλες τὲ καὶ παχύ· ὥσπερ εἴρηται, καὶ αὐτοῦ τὸ μὲν ἐς τὴν ἄνω κοιλίην καταῤῥεῖ, τὸ δὲ ἐς τὴν κάτω. Ὁκόταν οὖν ἄρξηται ἡ κεφαλὴ ῥεῖν, καὶ τὸ ἄλλο σῶμα τήκεσθαι οὐκ ἔτι ὁμαλῶς, οὐδὲ καυθέντες περιγίνονται. [103] Κρατέει γὰρ πρὸς μὲν τοῦ πύους τὰ ἐπιῤῥέοντα κακὰ, ἢ τὰ ἀποῤῥέοντα· αἱ δὲ σάρκες τηκόμεναι μᾶλλον ὑπὸ τῶν κακῶν, ἢ τρεφόμεναι ὑπὸ τῶν εἰσιόντων. Οὗτοι ὁκόσοι τοιουτότροπα νουσήματα ἴσχουσι, καὶ ἀπὸ τούτων ἔνιοι μὲν [104] δι' ὀλίγον ἀπόλλυνται· ἔνιοι δὲ πουλὺν χρόνον ἕλκουσι. Διαφέρει γὰρ σῶμα σώματος, καὶ ἡλικίη ἡλικίης, καὶ πάθημα παθήματος, καὶ ὥρη ὥρης ἐν ᾗ ἂν νοσέωσι· καὶ οἱ μὲν ταλαιπωρότεροί εἰσιν ἐν τῇσι νούσοισιν· οἱ δὲ παντάπασι ταλαιπωρέειν ἀδύνατοι. Οὔκουν ἐϛὶ τὸ ἀκριβὲς τοῦ χρόνου ἐν ᾧ ἀπόλλυνται, οὔτε εἰ πολλὸν, οὔτ' εἰ ὀλίγον. Οὔτε γὰρ οὗτος ὁ χρόνος ἀκριβὴς ὂν ἔνιοι

VARIÆ LECTIONES.

97 Optimo jure hic apponunt afterifcum Aldina exempl. vitiatam enim effe vulgatam lectionem, quæ ita legit τοῦτο πύος γίνεται *id pus fit*, quis non videt? medelam itaque vitiato huic loco affert MS. cod. qui pro illis verbis τοῦτο πύος γίνεται, legit τοῦτο πᾶν ἕλκος γίνεται, hanc itaque emendationem poftulant fequentia. Ibidem pro ὀξείην, *acutum*, MS. cod. ἰσχυρὴν, *vehementem* legit. Deinde pro vulgatis καὶ τὸ πτύσμα εἰλικρινὲς πτύει πῦον *& fputum eficit pus fincerum*, Linden. habet: καὶ τὸ πτύσμα εἰλικρινὲς, ἔπειτα πύος; *& fputum eft fincerum, deinde pus*, aut purulentum.

98 ὑπὸ deeft in MS. cod. ut & μάλιϛα ante ἐκτήκεται τὸ ὑγρόν.

99 MS. Cod. habet: διαχωρέει ἄπεπτα· καὶ τροφὴ ἀπ' αὐτέων οὐ γίνεται τῷ σώματι & οὐχ ὁμαλῶς. Idem MS. cod. pro οὐχ ὁμαλή.

100 καὶ ἄνω ἐπικειμένη MS. cod. eodem fenfu.

101 MS. cod. ὑπὸ τῆς ἄνω κοιλίης, *a ventre fuperiore*, addito ἄνω.

102 Vulgata exemplaria legunt ἀποδιδοῖ πάλιν ἅλες, καὶ παχὺ, ὥσπερ εἴρηται. Nos MS. cod. lectionem, utpote meliorem amplexi fumus. Infra pro οὐκ ἔτι ὁμαλῶς MS. cod. οὐκ ἔτι ὁμοίως.

103 Pro κρατέει γὰρ πρὸς μὲν τοῦ πύους τὰ ἐπιῤῥέοντα κακὰ, ἢ τὰ ἀποῤῥέοντα. MS. cod. legit κρατέει γὰρ πρὸς μὲν τὸ πῦον τὰ ἐπιῤῥέοντα, τὰ ἀποῤῥέοντα fcilicet, *quod enim ad pus affluit, fuperat id, quod effluit*.

104 δι' ὀλίγου MS. Cod. & Serv. Ibid. Cod. διαφέρει γὰρ καὶ σῶμα.

ἔνιοι λέγουσιν, [105] ὡς τὰ πολλὰ οὐδὲ αὐτὸ τοῦτο ἐκπύει· διαφέρει γὰρ καὶ ἔτος ἔτεος, καὶ ὥρη ὥρης· [106] ἀλλ' ἤν τις θέλῃ περὶ αὐτέων ὀρθῶς γινώσκειν καὶ λέγειν, [107] γνώσεται ὧδε πᾶσαν ὥρην 41 καὶ ἀπολλυμένους καὶ περιγενομένους, καὶ πάσχοντας ἅπερ ἂν πάσχωσι. Τὴν δὲ κάτω κοιλίην ἔμπυοι γίνονται, μάλιστα μὲν, ὅταν φλέγμα, [108] ἢ χολὴ συςῇ ἅλες μεσηγὺ τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ δέρματος· γίνονται δὲ καὶ ἀπὸ σπασμῶν, καὶ ὅταν φλέβιον σπασθὲν ῥαγῇ, τὸ αἷμα ἐκχυθὲν σήπεται, καὶ ἐμπύει. Ἢν δὲ ἡ σὰρξ σπασθῇ ἢ φλασθῇ, ἕλκει τε ἐκ τῶν παρ' ἑωϋτῇ φλεβίων αἷμα, καὶ τοῦτο σήπεται, καὶ ἐμπύει. Τουτοισιν ἢν μὲν ἔξω ἀποσημήνῃ, [109] καὶ τὸ πῦον ἐξέλθῃ, ὑγιέες γίνονται· ἢν δὲ ἐκραγῇ αὐτόματον ἔσω, ἀπόλλυνται. Κεχυμένον δὲ πῦον ἐν τῇ κάτω κοιλίῃ, ὥσπερ ἐν τῇ ἄνω εἴρηται ἐγγίνεσθαι, οὐκ ἂν δύναιτο ἐγγενέσθαι, ἀλλ' ὥσπερ μοι εἴρηται, ἐν χιτῶσί τε καὶ ἐν φύμασιν ἐγγίνεται. [110] Καὶ ἢν μὲν ἔνδον
134 ἀποσημήνῃ, δυσπετὲς γνῶναι· οὐδὲ γὰρ διασείσαντά ἐςιν εἰδέναι· γινώσκεται δὲ μάλιςα τῇ ὀδύνῃ ἔνθα ἔῃ, καὶ, ἢν καταπλάσῃς [111] γῇ κεραμίτιδι, ἢ ἄλλῳ τῳ 42 τοιούτῳ, ἀποξηραίνει δι' ὀλίγου.

quidam proferunt, quum plerumque neque hoc ipsum suppuret: differt enim annus ab anno & anni tempestas a tempestate: at siquis velit recte de his cognoscere ac dicere, is sic cognoscet, quocunque anni tempore & perire, & superesse, & quæ patiantur, perpeti. At vero inferiore ventre suppurati fiunt, maxime quidem quum pituita aut bilis inter carnem & cutim affatim collecta fuerit; fiunt etiam & a convulsionibus, quumque venula convulsa rupta fuerit, sanguis effusus putrescit, & suppuratur. Quod si caro convulsa aut contusa fuerit, sanguinem ex venis sibi vicinis trahit, isque putrescit, ac suppuratur. His, si quidem se foras ostenderit, & pus exierit, sani evadunt; si vero sua sponte intro proruperit, pereunt. Effusum autem pus in inferiore ventre, generari haudquaquam poterit, velut in superiore ventre fieri dictum est, sed in tunicis & tuberculis innascitur, velut a me dictum est. Et si quidem intro notas præbuerit, cognitu difficile est; neque enim ex concussione cognoscere licet: cognoscitur autem maxime ex dolore ubi fuerit, &, si argillam, aut aliud quid hujuscemodi imposueris, brevi id resiccat.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Περὶ τῆς τοῦ ἐν τῷ πνεύμονι ἐρυσιπέλατος γενέσεως, καὶ αἰτίων, καὶ σημείων, καὶ θεραπείας· περὶ τοῦ ἐν τῷ πνεύμονί τε καὶ ἐν τῷ πλευρῷ φύματος· περὶ τῶν ῥηγμάτων καὶ τῶν σπασμάτων ἐν τῇ σαρκὶ, καὶ ταῖς φλεψίν.

Ἐρυσίπελας δὲ ἐν τῷ πλεύμονι γίνεται, ὅταν ὑπερξηρανθῇ ὁ πλεύμων· ὑπερξηραίνεται δὲ καὶ ὑπὸ καύματος, καὶ ὑπὸ πυρετῶν, καὶ ὑπὸ ταλαιπωρίης καὶ ἀκρασίης· [112] ὁκόταν ὑπερξηρανθῇ, ἕλκει τοῦ αἵματος πλεῖςον ἐφ' ἑωϋτὸν, μάλιςα μὲν καὶ πλεῖςον ἐκ τῶν μεγάλων φλεβῶν ([113] αὗται γὰρ αὐτῷ ἐγγύταταί εἰσι, καὶ ἐπίκεινται ἐπ' αὐτῷ) ἕλκει δὲ καὶ ἐκ τῶν ἄλλων τῶν πλησίον· ἕλκει δὲ τὸ λεπτότατον καὶ ἀσθενέςατον. Ὁκόταν δὲ ῥύσῃ, πυρετὸς ἀπ' αὐτοῦ γίνεται ὀξὺς, καὶ βὴξ ξηρὴ, καὶ πληθώρη ἐν τοῖσι ςήθεσι, καὶ ὀδύνη ὀξείη ἐν τοῖσιν ἔμπροσθεν τὲ καὶ ὄπισθεν· μάλιςα δὲ κατὰ τὴν ῥάχιν,

CAPUT VIII.

De erysipelatis in pulmone ortu, caussis, signis, & curatione; de pulmonis, & lateris tuberculo; de ruptionibus, & evulsionibus in carne, & venis.

At vero erysipelas in pulmone gignitur, quum supra modum is resiccatus fuerit; quod & ab ardore, & a febribus, & nimio labore, & intemperie contingit; & quum maxime resiccatus fuerit, plurimum sanguinis in sese trahit, maxime quidem ac plurimum ex magnis venis (hæ namque ipsi maxime vicinæ sunt, ipsique superincumbunt) trahit autem etiam ex aliis vicinis; sed trahit tenuissimum ac debilissimum. Quum autem traxerit, febris acuta ex ipso oritur, & tussis sicca, plenitudo in pectore, dolor acutus in anterioribus & posterioribus partibus, præcipue vero ad spinam, nimi-

VARIÆ LECTIONES.

105 ὡς τὰ πολλὰ, desiderantur in MS. Servin. Ibid. pro οὐδὲ αὐτὸ τοῦτο ἐκπύει, MS. cod. οὐδ' αὐτὸ τοῦτο ἐκποιέει.
106 Pro vulgatis ἀλλ' ἤν τις θέλῃ, MS. cod. ἀλλ' ἤν τις ἐθέλῃ.
107 γνώσεται οὕτω πᾶσαν ὥρην, καὶ ἀπολλυμένους, καὶ περιγενομένους, καὶ πάσχοντας ἃ ἀναπάσχωσι MS. cod.
108 MS. cod. ἢ χολὴ συςῇ ἅλες ἐν τῷ μέσῳ τῆς τε σαρκός.
109 Sic MS. cod. pro καὶ πύος ἐξέλθῃ.
110 MS. cod. καὶ ἢν μὲν ἔσω ἀποσημήνῃ, δυσπετὲς γνῶναι· οὐδὲ γὰρ διασείσαντά ἐςι γνῶναι· γινώσκεται δὲ μάλιςα τῇ τε ὀδύνῃ ἔνθα ἂν ᾖ.
111 Hunc locum subindicare videtur Galenus in Exegesi, cum γῇ κεραμίτιδι τῇ ἀργίλῃ, *argilla* exponit, nisi si ἀργίλλῃ legendum sit.
112 In MS. cod. legitur καὶ ὅτ' ἂν ὑπερξηρανθῇ, ἕλκει τὸ αἷμα ἐφ' ἑωϋτὸν, *& cum valde resiccatus fuerit, sanguinem ad se trahit.*
113 αὗται γὰρ αὐτῷ ἐγγυτάτω εἰσὶ MS. cod.

nimirum magnis venis percalefcentibus; & interdum quidem fubcruentum, interdum vero lividum vomunt; pituitam vero & bilem etiam vomunt; crebroque animo linquuntur; animo vero linquuntur, ob fanguinis transmutationem derepente obortam, idque præcipue dat fignum generati in pulmone eryfipelatis, fi affidua febris invafio contigerit. Huic fi quidem duobus, aut tribus, aut quatuor ad fummum diebus diffufum fuerit, quod intus eft, & foras tranfierit, plerumque fanus evadit: fi vero neque diffufum, neque transmutatum fuerit, intus putrefcit, & fuppuratus evadit, ac perit; perit autem brevi, quum nimirum totus pulmo purulentus ac putridus fit. Quod fi extra diffufum, intro vertatur, pulmonemque prehendat, huic fpes falutis nulla fupereft. Quum enim antea reficcatus pulmo ad fefe traxerit, non amplius transmittit; fed confeftim præ ardore ac ficcitate neque quicquam amplius fufcipit, neque furfum quicquam diftribuit, fed corrumpit. Tuberculum vero in pulmone fic oritur. Quum pituita, aut bilis collecta fuerit, putrefcit; & quamdiu quidem adhuc crudum fuerit, tum dolorem tenuem, tum tuffim ficcam excitat; poftquam vero maturuerit, anteriore & pofteriore parte acutus dolor oritur, calores invadunt, ac tuffis vehemens. Et fiquidem pus quam citiffime maturuerit, eruperit, furfum vergat, ac totum expuatur, venterque in quo pus erat, confidat ac reficcetur, prorfus fanus evadit: fi vero quam citiffime ruptum fuerit, maturuerit, ac repurgatum fuerit, neque tamen penitus reficcari poffit, fed ipfum tuberculum ex fe pus effundat, perniciofum id eft; & a capite, reliquoque corpore pituita ad tuberculum defluens, putrefcit, ac pus gignitur, ac expuitur; quo corruptus perit. Perit autem ex ventris profluvio, ab his, quæ antea dicta funt; ipfoque confabulante, & res omnes æque ut priori tempore intelligente, reficcatur, ac refrigeratur, omnesque corporis venæ contrahuntur, quum nimirum ipfarum fanguis a febre exuftus fit; interdum vero tum ex temporis longitudine, & morbi magnitudine, tum etiam ex inftantibus ac fupervenientibus multis.

ἅτε τῶν φλεβῶν τῶν μεγάλων διαθερμαινομένων· καὶ ἐμέουσιν, [114] ἄλλοτε μὲν ὕφαιμον, ἄλλοτε δὲ πελιδνόν· ἐμέουσι δὲ καὶ φλέγμα καὶ χολήν· [115] καὶ ἐκψύχουσι πυκνά· ἐκψύχουσι δὲ διὰ τοῦ αἵματος τὴν μετάστασιν ἐξαπίνης γινομένην, καὶ μάλιστα διασημαίνει τοῦτο, ὅταν ἐπὶ τοῦ πλεύμονος ἐπιγένηται ἐρυσίπελας, [116] καὶ τοῦ πυρετοῦ ἔῃ συνεχὴς λῆψις. Τούτῳ εἰ μὲν δύο ἢ τριῶν ἢ τεσσάρων τὸ πλεῖστον ἡμερέων διαχυθῇ καὶ μεταστῇ τὸ ἔνδον ἐς τὸ ἔξω, ὑγιὴς γίνεται ὡς τὰ πολλά· ἢν δὲ μὴ διαχυθῇ καὶ μεταστῇ, ἐνσήπεταί τε καὶ ἔμπυος γίνεται, καὶ ἀπόλλυται· ἀπόλλυται δὲ δι' ὀλίγου, ἅτε τοῦ πλεύμονος [117] ἐμπύου ἐόντος ὅλου καὶ σαπροῦ. Ἢν δὲ ἔξω κατακεχυμένον, εἴσω τράπηται, [118] καὶ καταλάβηται τοῦ πλεύμονος, τοῦτον οὐδεμίη ἐλπὶς περιγενέσθαι. Ὅταν γὰρ προαπεξηραμμένος ὁ πλεύμων εἰρύσῃ ἐς ἑωϋτὸν, οὐκ ἂν ἔτι μεταστάίη, ἀλλὰ παραχρῆμα ὑπὸ τοῦ καύματος καὶ τῆς ξηρασίης, [119] οὐκ ἔτι δέχεται οὐδὲν, οὔτε ἄνω ἀναδιδοῖ οὐδὲν, ἀλλὰ διέφθειρε. Φῦμα δὲ γίνεται ἐν τῷ πλεύμονι ὧδε. Ὁκόταν φλέγμα ἢ χολὴ συστραφῇ, σήπεται· καὶ ἕως μὲν ἂν ἔτι ὠμότερον ἔῃ, ὀδύνην τε παρέχει λεπτὴν, καὶ βῆχα ξηρήν· ὁκόταν δὲ πεπαίνηται, ὀδύνη γίνεται καὶ πρόσθεν καὶ ὄπισθεν ὀξείη, καὶ θέρμαι λαμβάνουσι, καὶ βὴξ ἰσχυρή. Καὶ ἢν μὲν ὅτι τάχιστα πεπανθῇ, [120] καὶ ῥαγῇ, καὶ ἄνω τράπηται τὸ πῦον, καὶ ἀ-
43 ναπτυσθῇ πᾶν, καὶ ἡ κοιλίη ἐν ᾗ τὸ πῦον, προσπέσῃ τε καὶ ἀναξηρανθῇ, ὑγιὴς γίνεται παντελῶς· [121] ἢν δὲ ῥαγῇ μὲν ὅτι τάχιστα καὶ πεπανθῇ καὶ ἀνακαθαίρηται, ἀποξηρανθῆναι δὲ παντάπασι μὴ δύνηται, ἀλλ' αὐτὸ ἀφ' ἑωυτοῦ τὸ φῦμα [122] ἀναδιδοῖ
44 τὸ πῦον, ὀλέθριον τοῦτο· καὶ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τε καὶ τοῦ ἄλλου σώματος φλέγμα καταῤῥέον ἐς τὸ φῦμα, σήπεταί τε καὶ πῦον γίνεται καὶ πτύεται, δι' οὗ ἐφθάρη. [123] διαφθείρεται δὲ ὑπὸ γαστρὸς ῥυείσης, ἀφ' ὧν
45 περ καὶ ἐπὶ τῶν πρόσθεν εἴρηται· λεσχηνευομένου τε αὐτοῦ, [124] καὶ φρονέοντος πάντα χρήματα ὁμαλῶς, ὡς καὶ ἐν τῷ πρὶν χρόνῳ, ἀποξηραίνεταί τε καὶ ἀποψύχεται, καὶ συμμύει τὰ φλέβια τὰ ἐν τῷ σώματι πάντα, [125] ἅτε τοῦ αἵματος ἐξ αὐτέων ἐκκεκαυμένου ὑπὸ πυρετοῦ· ἐνίοτε δὲ ὑπὸ χρόνου τε πλήθεος, καὶ μεγέθεος τῆς νούσου, καὶ τῶν ἐνεόντων κακῶν, καὶ τῶν προσεπιγινομένων.

[126] Ἢν

VARIÆ LECTIONES.

114 ἄλλοτε ὕφαιμον omiffo μὲν MS. cod.

115 Sic ex MS. cod. emendavimus, pro vulgatis καὶ ἐκψύχουσι πυκνά· ἐκψύχουσι δέ. Deinde pro διασημαίνει, MS. Cod. σημαίνει.

116 καὶ τοῦ πυρετοῦ ἡ συνεχὴς λῆψις. Τούτῳ ἢν μὲν δύο MS. cod.

117 διαπύου ἐόντος ὅλου καὶ σαπροῦ· ἢν δὲ ἔσω τράπηται omiffis ἔξω κατακεχυμένον. MS. cod.

118 Pro vulgatis καὶ λάβηται. MS. cod. habet καὶ λάβῃ. Imp. Samb. καὶ καταλάβηται quod melius videtur. Ibidem pro τούτου οὐδεμίη, legimus ex MS. cod. τοῦτον οὐδεμίη.

119 Pro vulgatis οὐκ ἔτι δέχεται. MS. cod. habet, οὔτε δέχεται.

120 καὶ ῥάγηται pro καὶ ῥαγῇ MS. cod.

121 ἢν δὲ ῥαγῇ μὲν τάχιστα, καὶ πεπανθῇ, καὶ καθαίρηται MS. cod.

122 ἀναδιδοῖ πῦον· καὶ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τε καὶ omiffis ὀλέθριον τοῦτο, *perniciofum id* eft, MS. cod. Quæ verba non legerunt interpretes, neque habentur in Vatic. & Ald. codd.

123 MS. cod. habet διαφθείρεται δὲ ὑπὸ τῆς γαστρὸς ῥυείσης, ἢ ἀφ' ὧν περ τὸ πρόσθεν εἴρηται.

124 λεσχηνευομένου τε καὶ ἀφρονέοντος legit MS. cod.

125 ἅτε τοῦ σώματος ἐκκεκαυμένου ὑπὸ πυρετῶν MS. cod.

[126] Ἢν δὲ μὴ δύνηται πολλοῦ χρόνου ῥαγῆναι, μήτε ἀπὸ ταυτομάτου, μήτε ὑπὸ φαρμάκων, τήκεται ὁ ἀσθενῶν ὑπὸ ὀδυνέων ἰσχυρῶν, καὶ ἀσιτίης, καὶ βηχὸς, καὶ πυρετῶν, καὶ ὡς τὰ πολλὰ
35 διαφθείρεται. Ἢν δὲ ἤδη λελεπτυσμένῳ καὶ κλινοπετέϊ ἐόντι ῥαγῇ τὸ πῦον, οὐδ' οὕτω μάλα ἀναφέρουσιν, [127] ἀλλὰ διαφθείρονται τρόπῳ τοιῷδε. Ἢν δὲ ῥαγῇ μὲν ὅτι τάχιστα, καὶ πεπανθῇ, πεπανθὲν δὲ ἐκχυθῇ ἐπὶ τὰς φρένας τὸ πολλὸν αὐτοῦ, τὸ παραυτίκα δοκέει μὲν ῥάων εἶναι· προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, ἢν μὲν ἀναπτύσῃ πᾶν, καὶ ἡ κοιλίη ἐν ᾗ τὸ πῦον ἐνῆ, προσπέσῃ τε καὶ ἀναξηρανθῇ, ὑγιὴς γίνεται· ἢν δὲ ὅ, τε χρόνος πλείων γένηται, καὶ αὐτὸς ἀσθενέστερος, [128] καὶ ἀναπτύσαι μὴ δύνηται, ἀλ-
40 λὰ καυθῇ, ἢ τμηθῇ [129] καὶ τὸ πῦον ἐξέλθῃ, παραυτίκα μὲν καὶ οὕτω δή τι δοκέει ῥάων γεγονέναι, προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, διαφθείρεται ὑπὸ τῶν αὐτῶν, ὑφ' ὧνπερ καὶ ἐν τῇ πρώτῃ εἴρηται. Ἐν δὲ τῷ πλευρῷ, γίνεται μὲν φύματα καὶ ἀπὸ φλέγματος, καὶ ἀπὸ χολῆς, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον τοῖσιν ἐν τῷ πλεύμονι· γίνεται δὲ καὶ ἀπὸ τῶν πόνων, ὁκόταν τι τῶν φλεβίων [130] σπασθὲν ῥαγῇ, μὴ ῥαγῇ δὲ παντελῶς, ἀλλὰ σπάδων ἐν αὐτῷ γένηται. Ἢν μὲν οὖν ῥαγῇ, πα-
45 ραυτίκα τὸ αἷμα τὸ ἐκχυθὲν ἐκ τοῦ φλεβίου, σήπεταί τε καὶ ἐκπύει· εἰ δὲ σπάδων ἐν τῷ φλεβίῳ γένηται, [131] τοῦτο κατ' ἀρχὰς μὲν ὀδύνην τε παρέχει καὶ σφύζει, προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, διαδιδοῖ ἡ φλὲψ τοῦ αἵματος ἐς τὴν σάρκα, καὶ τοῦτο σηπόμενον ἐν τῇ σαρκὶ, [132] πῦον γίνεται. Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον καὶ ἡ σὰρξ ἢν μὲν μᾶλλον πονέσῃ, πλέον τε τοῦ αἵματος ἕλκει ἐς ἑωυτὴν ἐκ τῶν ἐγγυτάτω φλεβῶν, καὶ παραχρῆμα 46
[133] ἐκπύει· ἢν δὲ ἧσσον πονέσῃ, σχολαίτερόν
135 τε καὶ ἕλκει καὶ ἐκπύει. Ἐνίοισι δὲ [134] ὁκόταν ἀσθενέα γένηται τὰ σπάσματα ἐν τῇσι σαρξὶν, ἢ ἐν τῇσι φλεψὶν, οὐκ ἐκπυΐσκεται, ἀλλὰ γίνεται ἀλγήματα πολυχρόνια, [135] καὶ 47
καλέουσι ῥήγματα. Καὶ ὁκόσα μὲν ἐν τῇ σαρκὶ γίνεται, ὧδε γίνεται. Ὁκόταν ἡ σὰρξ πονέσῃ τι, ἢ σπασθεῖσα, ἢ πληγεῖσα, ἢ ἄλλο τι παθοῦσα, γίνεται ὥσπερ [136] προεῖπον, πελιδνὴ, οὐκ εἰλικρινεῖ αἵματι, ἀλλὰ λεπτῷ τε καὶ ὑδαρέϊ, καὶ τούτῳ ὀλίγῳ· ὅταν δὲ ὑπερξηρανθῇ μᾶλλον τοῦ εἰωθότος, διαθερμαίνεταί τε καὶ
5 ὀδύνην παρέχει, [137] καὶ ἕλκει ἐς ἑωϋτὴν ἀπὸ τῶν φλεβίων καὶ σαρκῶν τῶν πλησίον, τὸ ὑγρόν· καὶ ὁκόταν ὑπερυγρανθῇ, καὶ τοῦτο αὐτὸ τὸ ὑγρὸν

Quod si neque sponte, neque a medicamentis multo tempore rumpi possit, dolorum vehementia, inedia, tussi, ac febribus ægrotus consumitur, ac plerumque perit. Si vero jam extenuato, & in lecto decumbenti pus eruperit, neque sic admodum recreantur, sed eo modo perimuntur. Quod si quam citissime ruptum quidem & maturatum fuerit; magnaque sui parte ad septum transversum maturatum effundatur, statim quidem levius habere videtur; progressu autem temporis, siquidem totum per sputum rejecerit, & venter, in quo pus inerat, considat, ac resiccetur, sanus evadit: verum si tum tempus longius, tum ipse debilior fuerit, neque expuere possit, sed per ustionem, aut sectionem pus exeat, confestim quidem hoc sane etiam modo levius habere videtur; progressu tamen temporis, ab his, quæ in priore dicta sunt, perimitur. In latere autem tubercula quidem oriuntur, tum a pituita, tum a bile, eadem ratione, qua in pulmone: a laboribus etiam fiunt, quum vena aliqua divulsa rupta fuerit, neque tamen prorsus rupta fuerit, sed in ipsa vulsura facta sit. Siquidem igitur rupta fuerit, confestim sanguis ex vena effusus putrescit & suppuratur: quod si vulsura in vena facta sit, hæc quidem per exordia dolorem excitat & pulsat; progressu vero temporis sanguinem ad carnem vena transmittit, & hic in carne putrescens, in pus vertitur. Eadem vero ratione & caro, si sane plus laborarit, plus etiam ad se sanguinis ex maxime vicinis venis trahit, & confestim pus colligit: si vero minus laborarit, & tardius trahit, & suppuratur. Quibusdam autem cum imbecilles in carnibus, aut venis vulsuræ factæ fuerint, non suppurantur, sed diuturni fiunt dolores, & ruptiones vocantur. Et quæ quidem in carne fiunt, hoc modo fiunt. Quum caro afflicta fuerit, aut divulsa, aut percussa, aut aliquid aliud perpessa, livida, velut antea dixi, evadit, non sincero sanguine, sed tenui & aquoso, eoque pauco: quum vero plus solito resiccata fuerit, tum incalescit, tum dolorem exhibet, & ad se ex venis & carnibus propinquis humiditatem trahit; ac ubi supra modum humectata fuerit, eaque humiditas ab

 ipsa

Variæ Lectiones.

126 ἢν δὲ μὴ ῥαγῆναι μήτε ἐκ τοῦ αὐτομάτου, μήτε ὑπὸ φαρμάκων, τήκεται ὁ ἀσθενέων ἀπό τε ὀδυνέων ἰσχυρῶν legit MS. cod.

127 In MS. cod. sic habetur, ἀλλὰ διαφθείρονται τρόπῳ τῷ αὐτῷ; *sed pereunt eodem modo.*

128 καὶ ἀναπτύσαι μὴ δύναται, vulgati cod.

129 καὶ τὸ πῦος ἐξέλθῃ vulgo legebatur; nos MS. cod. lectionem secuti sumus, qui pro ῥάων γεγονέναι etiam ῥάων εἶναι adscribit.

130 MS. cod. sic legit ἢ σπασθῇ μὲν, ῥαγῇ δὲ μὴ παντελῶς.

131 τοῦτο δὲ κατ' ἀρχὰς μὲν ὀδύνας παρέχει MS. cod.

132 πῦον γίνεται· κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον, καὶ ἡ σὰρξ ἢν μὲν μᾶλλον πλέον πονέσῃ, πλέον ἕλκει τοῦ αἵματος ἐς ἑωυτὴν ἐκ τῶν ἐγγυτάτω φλεβίων MS. cod.

133 Pro ἐκπύει Aſulan. exempl. ἐμπύει habent, & MS. cod. ἐκπυΐει.

134 MS. cod. ὅταν ἀσθενέα γίνονται σπάσματα ἢ ἐν τῇσι σαρξὶν, ἢ ἐν τῇσι φλεψίν.

135 ἃ καὶ καλέουσι ῥήγματα MS. cod. inserto ἃ. Ibidem idem cod. pro vulgatis ὁκόταν ἡ σὰρξ legit ὅτ' ἂν δὲ ἡ σάρξ.

136 ὥσπερ εἴρηται πελιδνή· πελιδνὴ δὲ οὐκ εἰλικρινεῖ αἵματι sic legit MS. cod.

137 MS. cod. sic habet καὶ ἄγει ἐς ἑωϋτὴν ἀπὸ τῶν πλησίον καὶ φλεβῶν, καὶ σαρκῶν, τὸ ὑγρόν· καὶ ὁκόταν ὑπερυγρανθῇ, καὶ τοῦτο αὐτὸ τὸ ὑγρὸν διαθερμανθῇ.

ipsa carne admodum incaluerit, per totum corpus, qualis attracta est, dispergitur. Et magis sane in venas, quam in carnes, spargitur, quum venæ magis quam carnes trahant, quamquam etiam carnes trahunt; quum vero ad copiosam corporis humiditatem exigua a carne attracta fuerit, obscura & doloris expers evadit, & pro morbosa temporis tractu sanescit. Quod si caro tum magis incaluerit, tum copiosam humiditatem traxerit, dolorem exhibet, & ad quamcunque corporis partem ab ipsa irruperit, ac incubuerit, dolorem acutum excitat; & quidam putant ipsis ruptionem transmutatam esse; at id fieri non potest: sed quæ sunt ejusmodi & alia, ulceri sunt proxima. At humor de carne per venas prorumpit; quumque incaluerit, & crassior copiosiorque evaserit, dolorem exhibet, donec reliquo humori tenuitate, & frigiditate similis fiat. Quod attinet ad ea, quæ in venis accidunt, ipsa quidem vena in quantum convellitur, loco manet; quum vero convulsa fuerit (divellitur autem contentione & violentia) similis fit varici. Percalescit autem, & ad se madorem quemdam humidum trahit; mador autem a bile & pituita est; quumque sanguis & humiditas de carne mixta fuerint, crassescit sanguis, ipseque multis modis, qua parte venam divelli contingit, se ipso morbosior & longe stabilior & copiosior evadit; quumque copiosior fuerit, plenitudo, quocunque tandem contigerit, transfertur, doloremque acutum adfert, ita ut quibusdam ruptio sibi loco migrasse videatur. Quod si ad humerum transire contingat, & gravitatem in manu, & stuporem, ac torporem inducit: & si in venam incubuerit, aut ad humerum & dorsum tendat, confestim plerumque dolor sedatur. Fiunt etiam convulsiones a laboribus, a casibus, a plaga, & si quis onus majus tollat, & a cursibus, ac lucta, & ejusmodi omnibus.

ὑπερθερμανθῇ ὑπ' αὐτῆς τῆς σαρκός, σκίδναται ἀνὰ τὸ σῶμα πᾶν, [138] οἷόν περ εἰρύσθη. Καὶ μᾶλλον δή τι σκίδναται ἐς τὰς φλέβας, ἢ ἐς τὰς σάρκας· ἕλκουσι γὰρ αἱ φλέβες μᾶλλον τῶν σαρκῶν, ἕλκουσι δὲ καὶ αἱ σάρκες· ὁκόταν δὲ ἐς πολλὸν ὑγρὸν τὸ ἐν τῷ σώματι, [139] ὀλίγον τὸ ἀπὸ τῆς σαρκὸς ἑλκυσθῇ, ἄδηλον γίνεται καὶ ἀνώδυνον, καὶ ἀντὶ νενοσηκότος γίνεται ὑγιὲς τῷ χρόνῳ. Ἢν δὲ διαθερμανθῇ τε μᾶλλον ἡ σὰρξ, καὶ εἰρύσῃ πλέον τὸ ὑγρὸν, ὀδύνην παρέχει, καὶ ὅπῃ ἂν τοῦ σώματος ἀπ' αὐτῆς ὁρμήσῃ καὶ κατασηρίξῃ, ὀδύνην παρέχει ὀξείην· καὶ δοκέουσιν [140] ἔνιοι αὐτοῖσι τὸ ῥῆγμα μεταστῆναι, τὸ δὲ οὐκ ἀνυστόν· ἐγγυτάτω δὲ ἕλκεός ἐστιν, ὁκόσα τοιαῦτα, καὶ ἄλλα. Τὸ δὲ ἀπὸ τῆς σαρκὸς ὑγρὸν ἀΐσσει διὰ τῶν φλεβίων· ὅταν δὲ διαθερμανθῇ τε καὶ παχυνθῇ, καὶ γένηται πλέον, καὶ ὀδύνην παρέχει, ἔστ' ἂν γένηται ὅμοιον τῷ ἄλλῳ ὑγρῷ κατὰ λεπτότητα καὶ ψυχρότητα.
48 [141] Ὁκόσα δὲ ἐν τοῖσι φλεβίοισι γίνεται, αὐτὸ μὲν τὸ φλέβιον ὁκόσον ἔσπασται, [142] κατὰ χώρην μένει· ὅταν δὲ σπασθῇ
49 (σπᾶται δὲ ὑπὸ τόνου καὶ βίης) γίνεται οἷον κιρσός. Διαθερμαίνεται δὲ, καὶ ἕλκει ἐς ἑωυτὸ νοτίδα τινὰ ὑγρήν· ἡ δὲ νοτὶς ἐστιν ἀπὸ χολῆς καὶ φλέγματος· καὶ ὁκόταν μιχθῇ τό, τε αἷμα, [143] καὶ τὸ ὑγρὸν τὸ ἀπὸ τῆς σαρκὸς, παχύνεται τὸ αἷμα, καὶ πολλαπλασίως αὐτὸ ἑωυτοῦ, ταύτῃ ᾗ ἂν ἡ φλὲψ τυγχάνῃ ἐσπασμένη, καὶ νοσωδέστερον γίνεται [144] καὶ στασιμώτερόν τε καὶ πλέον· καὶ ὁκόταν πλέον γένηται, μεταστῇ τὸ πλήρωμα, ᾗ ἂν τύχῃ, καὶ ὀδύνην παρέχει ὀξείην, ὥστε ἐνίοισι δοκέειν τὸ ῥῆγμα [145] ἑωυτοῖσι μεταστῆναι. Καὶ ἢν τύχῃ ὥστε ἐς τὸν ὦμον μεθιστάναι, βάρος τε ἐν τῇ χειρὶ παρέχει, καὶ νάρκην καὶ
50 νωθρίην· καὶ ἢν μὲν ἐς τὴν φλέβα σκιμφθῇ, ἢ ἐς τὸν ὦμόν τε καὶ τὸν νῶτον τείνῃ, παύεται ἡ ὀδύνη παραχρῆμα ὡς τὰ πολλά. [146] Γίνεται δὲ τὰ σπάσματα καὶ ἀπὸ πόνων, καὶ πτωμάτων, καὶ ἀπὸ πληγῆς, καὶ ἤν τις ἄχθος μέζον αἴρηται, καὶ ἀπὸ δρόμων καὶ πάλης, καὶ τῶν τοιούτων πάντων.

VARIÆ LECTIONES.

138 MS. cod. οἷόν περ εἰρύσθη, καὶ μᾶλλον δή τι omittit.

139 In MS. cod. habetur ὀλίγον τὸ ἀπὸ τῆς σαρκὸς ἔλθῃ· ἄδηλόν τε γίνεται.

140 ἔνιοι ἑωυτοῖσι τὸ ῥῆγμα μεθιστάναι, τὸ δὲ οὐκ ἀνυστόν· ἕλκος γὰρ μεταστῆναι οὐκ ἀνυστόν· ἐγγυτάτω δὲ ἕλκεός ἐστιν, ὁκόσα τοιαῦτα· ἀλλὰ τὸ ἀπὸ τῆς σαρκὸς ὑγρὸν, ἀΐσσει διὰ τῶν φλεβῶν. *Quidam putant sibi ruptionem transmutatam esse: sed id fieri nequit: ulcus enim transmutari non potest: at quæ hujusmodi sunt, proxima sunt ulceri: Humor autem de carne erumpit per venas* MS. Cod.

141 Lindenus ὁκόσα δὲ ἐν τοῖσι φλεβίοισι γίνεται, ὧδε ἔχει. Quam lectionem secuti sunt interpretes, aut aliquid aliud legisse videntur.

142 In MS. cod. sic legitur κατὰ χώρην μένει· καὶ ὅτ' ἂν σπασθῇ, γίνεται οἷον κιρσός· καὶ διαθερμαίνεταί τε, καὶ ἕλκει ἐς ἑωυτὸν νοτίδα ὑγρήν.

143 καὶ τὸ ἀπὸ τῆς σαρκὸς ὑγρόν· παχύνεταί τε τὸ αἷμα MS. cod.

144 MS. cod. καὶ στασιμώτερόν τε καὶ πλέον, *& stabilior, & copiosior*: quæ melius cohærent cum sequentibus; subjicitur enim, καὶ ὁκόταν πλέον γένηται, *& quum copiosior fuerit*. Vulgo legebatur καὶ στασιμώτερόν τι ἐπιπλέον.

145 ἑωυτοῖσι μεθιστάναι· καὶ ἢν τύχῃ ὥστε ἐς τὸν ὦμον μεταστῆναι, βάρος τε τῇ χειρὶ παρέχει. MS. cod.

146 γίνεται δὲ τὰ σπάσματα habet MS. cod. inserto τά. Et pro αἴρηται, idem MS. cod. αἴρῃ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Περὶ τ̃ τῶν ἐμπύων ἀπὸ σαρκὸς ἢ φλεβὸς τρωθείσης, ἢ ῥαγείσης, ἰάσεως, καὶ ὑποςροφῆς, καὶ ἀπωλείας· καὶ ἐν τῇ αὐτῶν θεραπείᾳ ὁποῖα χρὴ ἐπιβλέπειν, γένος, καὶ ἡλικίαν, καὶ ὥραν, καὶ χρόνον, καὶ πάθημα, καὶ σῶμα, καὶ τἄλλα.

ΟΚόσοι δὲ ἀπὸ τρωμάτων ἔμπυοι γίνονται, ἢ ὑπὸ δόρατος, ἢ ἐγχειριδίου, [147] ἢ τοξεύματος ἔσω τρωθῶσι, ἕως μὲν ἂν ἔχῃ τὸ ἕλκος ἔξω ἀναπνοὴν ἀνὰ τὰ ἀρχαῖον τρῶμα, ταύτῃ τε τὸ ψυχρὸν ἐπάγεται ἐφ' ἑωϋτὸ, καὶ τὸ θερμὸν ἀφ' ἑωϋτοῦ ταύτῃ ἀφίησι, καὶ [148] ἀποκαθαίρεται εὐκόλως τὸ πῦον, καὶ [149] δὴ ἤν τι ἄλλο. Καὶ ἢν μὲν ὑγιανθῇ τό, τε εἴσω καὶ τὸ ἔξω ὁμοῦ, ὑγιὴς γίνεται παντελῶς· ἢν δὲ τὸ μὲν ἔξω ὑγιανθῇ, τὸ δὲ ἔσω μὴ ὑγιανθῇ, ἔμπυος γίνεται. Καὶ ἢν ὑγιανθῇ μὲν ὁμοῦ, [150] καὶ τὸ ἔσω καὶ τὸ ἔξω, ἡ δὲ οὐλὴ ἔσω ἀσθενὴς γένηται, καὶ τρηχείη καὶ πελιδνὴ, [151] ἀνελκοῦται ἐνίοτε, καὶ ὧδε ἔμπυος γίνεται· ἀνελκοῦται δὲ καὶ ἤν τι πονέσῃ πλέον, καὶ ἢν λεπτυνθῇ, καὶ ἢν φλέγμα, ἢ χολὴ πρὸς τῇ οὐλῇ προσπαγῇ, καὶ ἢν νούσῳ ἑτέρῃ ληφθεὶς λεπτυνθῇ. Ὅταν δὲ γένηται ἕλκος, ἤν τε οὕτως, [152] ἤν τε προσυμφυῇ τὸ ἔξω τοῦ ἔσω, ὀδύνην τε παρέχει ὀξείην, καὶ βῆχα, καὶ πυρετόν· καὶ τήν τε ψύξιν ἐπάγεται αὐτὸ ἑωϋτῷ τὸ ἕλκος, διὰ τὸ πλέον τε καὶ θερμότερον εἶναι· καὶ αὐτὸ ἀφ' ἑωϋτοῦ ἀποπνεῖ τὸ θερμὸν, καὶ τὸ πῦον ἀποκαθαίρεται, [153] καὶ προσιητρεύεταί τε διὰ πλείονος, [154] καὶ σχολαιότερον ὑγιαίνεται· ἐνίοτε δὲ οὐδ' ὑγιαίνεται· ἡ γὰρ σὰρξ, τό, τε ἕλκος ὑπὸ τοῦ καύματος τοῦ ἐν τῷ σώματι ἕψεταί τε καὶ ὑπερυγραίνεται, ὥςε μὴ δύνασθαι μήτε ξηρανθῆναι, μήτε σαρκοφυῆσαι, μήτε ὑγιανθῆναι· ἀλλ' ὁκόταν ὁ χρόνος προΐῃ, τελευτᾷ πάσχων τὰ τοιαῦτα, ἃ καὶ ἐν τῇ πρόσθεν εἴρηται. Ἢν δὲ τύχῃ ὥςε τρωθῆναί τι τῶν φλεβίων τῶν παχυτέρων, καὶ ἔσω ῥυῇ τὸ αἷμα [155] καὶ σαπῇ, ἔμπυος γίνεται. Καὶ ἢν μὲν τοῦτο τὸ πῦον πτυσθῇ πᾶν, καὶ ἡ φλὲψ ἡ τετρωμένη ςεγνωθῇ, καὶ τὸ ἕλκος ὑγιανθῇ καὶ τὸ ἔσω καὶ τὸ ἔξω, ὑγιὴς γίνεται παντελῶς· ἢν δὲ μὴ δύνηται μήτε τὸ ἕλκος

CAPUT IX.

De suppuratorum ob carnem, aut venam vulneratam, aut ruptam, sanatione, reversione, interitu; ac in ipsorum curatione, quæ animadvertenda sint, sexus, ætas, tempestas, tempus, affectus, corpus, & alia.

QUicunque autem a vulneribus purulenti
fiunt, aut hasta, aut pugione, aut jaculo
intro vulnerati sunt, quamdiu quidem ul-
cus per antiquum vulnus foras respiratio-
nem habuerit, & hac parte frigidum in se
51 attrahit, & calidum a se emittit; tum pus
facile, tum sane si quid aliud, expurgatur.
52 Et si quidem tum interna pars, tum exter-
na simul sanescant, penitus (æger) sanus
evadit: sin autem externa quidem pars sa-
nescat, interna vero minime, purulentus
fit. At sane si simul tum interna, tum ex-
terna pars sanatæ sint, cicatrix autem intus
debilis, aspera, & livida fiat, quandoque
refricatur ulcus, & sic purulentus evadit:
rursus vero etiam exulceratur, siquid plus
justo laborarit, & si extenuatus fuerit, & si
pituita aut bilis ad cicatricem affigatur, &
si morbo alio correptus extenuatus fuerit.
Quum autem ulcus extiterit, sive hoc mo-
do, vel si pars externa prius, quam inter-
na, coalescat, dolorem acutum, & tus-
sim, & febrem inducit; ipsumque ulcus,
quum amplius calidum sit, sibi ipsi refrige-
rationem inducit, & a se calidum exha-
lat, pusque expurgatur, & longiore tem-
pore curatur, & tardius sanescit; quando-
que vero minime sanescit: caro etenim ul-
cusque ab ardore corporis coquitur, &
supra modum humectatur, ut neque sic-
cari, neque carnem producere, neque sa-
nescere queat: verum procedente tempo-
re moritur, & quæ prius etiam dicta sunt,
ejusmodi patitur. At si contigerit, ut ex
crassioribus venis aliqua vulneretur, san-
guisque intro fluat & putrescat, suppura-
tus fit. Ac siquidem totum hoc pus sputo
rejectum sit, & vulnerata vena coaluerit,
ulcusque intus & foris sanatum fuerit, pror-
sus convalescit: quod si neque ulcus intus
coale-

Variæ Lectiones.

147 MS. cod. ἢ τοξεύματος ἐσωτέρω τρωθῶσι· ἕως μὲν ἂν, pro vulgatis ἢ τοξεύματος ἔσω τρωθῶσι, τέως μὲν ἂν.

148 ἀποκαθαίρεται ταύτῃ τὸ πῦον, pro vulgatis ἀποκαθαίρεται, εὐκόλως τὸ πῦον, MS. Cod.

149 καὶ δὲ ἢν exempl. german. parum recte, pro quibus καὶ δὴ ἤν τι reposuit Imp. Corn. hancque lectionem secuti sunt Interpretes. In MS. cod. autem ita legitur καὶ ἢν δῆτι. Ibidem pro τό, τε εἴσω MS. cod. habet τότ' ἔνδον.

150 Pro vulgatis καὶ τὸ ἔσω, καὶ τὸ ἔξω, ἡ δὲ οὐλὴ ἔσω ἀσθενὴς γένηται; MS. cod. habet καὶ τὸ ἔνδον, καὶ τὸ ἔξω, ἡ δ' οὐλὴ ἔσω ἀσθενής τε γένηται.

151 ἐνίοτε, καὶ ἔμπυος γίνεται· ἀνελκοῦται δὲ καὶ ἢν πονέῃ τὸ πλέον. MS. cod.

152 ἤν τε προσυμφυῇ τὸ ἔξω τῷ ἔσω, MS. cod. pro vulgatis ἤν τε προσυμφυῇ τὸ ἔξω τοῦ ἔσω.

153 καὶ προσιητρεύεται desunt hæc in MS. cod.

154 καὶ προσιητρεύεται τε καὶ σχολαίτερον ὑγιαίνεται· ἐνίοτε δὲ οὐδ' ὑγιάζεται· ἡ γὰρ σὰρξ, ἡ τοῦ ἕλκεος MS. cod. legit, *& sanari potest, & tardius sanescit: aliquando vero minime sanatur: caro enim ulceris &c.*

155 Noster MS. cod. habet καὶ ἐνσαπῇ; ἔμπυος γίνεται· καὶ ἢν μὲν τοῦτο τὸ πῦον πτυσθῇ.

coalescere possit, neque vena sauciata consolidetur, sed alias atque alias sanguinem effundat, etiamsi confestim vomatur, & expuatur, aut etiam putrescat, & pus expuatur; plerumque perimitur, aut statim sanguinem vomens, aut posteriori tempore, ab iisdem, quæ prius dicta sunt, interfectus. At sæpe quibus vena aliqua a vulneribus, aut quibusdam laboribus, aut exercitationibus, aut alia causa intus sauciatur, quum coaluerit, & sana esse vena videbitur, iterum alio tempore rumpitur; iterumque rumpitur ex iisdem causis, a quibus etiam prius patiebatur. Quum vero iterum rupta est, sanguinem effundit, confestimque copiosum sanguinem & crebro vomentes intereunt, aut subinde recentem sanguinem vomunt; multum autem & crassum pus per totum diem spuentes, eodem aut consimili modo pereunt, velut in aliis morbis dictum est. At vero in his qui ejusmodi aut similibus morbis detinentur, multum ad faciliorem aut difficiliorem liberationem interest, virne sit, an mulier; juvenis, an senex; & mulier juvencula, an vetula; ac præterea quoque qua anni tempestate ægrotent, & num ex alio morbo, aut non ex alio ægrotent. Differt etiam affectus ab affectu, major a minori; corpus a corpore, & curatio a curatione. His autem ita differentibus, tempus etiam differre necesse est; & in aliis quidem longius fieri, aliis vero brevius; & alios perire, aut non; & aliis quidem morbos perdurare, & majores esse; aliis vero minores, & brevioris temporis; aliis quoque ad senectutem usque permanere, & commori; alios vero ab ipsis brevi interire. Et qui quidem juniores eas patiuntur affectiones, quæ a laboribus fieri dictæ sunt, ii & plures & vehementiores patiuntur, plusque cæteris dolent, & confestim iis manifestæ fiunt, ut sanguinem aut spuant, aut vomant: sed quædam etiam oborientia propter bonam corporis habitudinem ipsos fugiunt. Seniores vero raro quidem afficiuntur; quod si afficiantur, debilius afficiuntur, quum

[156] συμφυῆναι τὸ ἔνδον, μήτε ἡ φλὲψ στεγνωθῇ ἡ τετρωμένη, ἀλλ' ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε ἀναδιδοῖ αἷμα, καὶ ἢν παραυτίκα ἐμέηται, καὶ πλύνηται, ἢ καὶ σήπηται, καὶ πῦον πλύνηται, διαφθείρεται ὡς τὰ πολλὰ, ἢ παραυτίκα ἐμέων αἷμα, ἢ ὑστέρῳ χρόνῳ, ὑφ' ὧν καὶ ἐν τῇ πρόσθεν εἴρηται διαφθειρόμενος. Πολλάκις δὲ ὅσοι τι τῶν φλεβίων ἔσω τιτρώσκονται ὑπὸ τρωμάτων, [157] ἢ ὑπό τι- 136 νων πόνων, ἢ γυμνασίων, ἢ ὑπ' ἄλλου του, ὁκόταν συμφυῇ καὶ δοκέῃ ὑγιὲς εἶναι τὸ φλέβιον, [158] ἀναῤῥήγνυται ἑτέρῳ χρόνῳ· ἀναῤῥήγνυται δὲ ὑπὸ τῶν αὐτῶν, ὑφ' ὧν περ καὶ πρόσθεν πάσχει. Ὁκόταν δὲ ἀναῤῥαγῇ, αἱμοῤῥοέει· ἢ παραυτίκα ἀπόλλυνται ἐμέοντες αἷμα πολλόν τε καὶ πολλάκις, [159] ἢ ἄλλοτε μὲν καὶ ἄλλοτε αἷμα ἐμέουσι πρόσφατον· πῦον δὲ πλύοντες ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην πολλόν τε καὶ παχὺ, διεφθάρησαν τρόπῳ τοιούτῳ, ἢ παραπλησίῳ, ὡς καὶ ἐν τῇσιν ἄλλῃσι [160] νούσοισιν εἴρηται. Τοῖσι δὲ ταῦτα τὰ νουσήματα ἔχουσι, καὶ ὅσα τοιαῦτα, διαφέρει ἐς τὸ εὐπετεστέρως τε ἀπαλλάσσειν καὶ δυσπετεστέρως· [161] ἀνήρ τε γυναικός· καὶ νεώτερος γεραιτέρου· [162] καὶ γυνὴ νεωτέρη παλαιοτέρης· καὶ πρὸς τούτοισιν ἡ ὥρῃ τοῦ ἔτεος, ἐν ᾗ ἂν νοσέωσι· [163] καὶ ἢν ἐξ ἑτέρης νούσου νουσήσωσιν, ἢ μὴ ἐξ ἑτέρης. Διαφέρει δὲ καὶ πάθημά τε παθήματος, μέζον τε καὶ ἔλασσον, καὶ χρὼς χρωτὸς, καὶ θεραπείη θεραπείης. Τούτων δὲ οὕτω διαφερόντων, ἀνάγκη διαφέρειν καὶ τὸν χρόνον, καὶ τοῖσι μὲν πλέω γίνεσθαι, τοῖσι δὲ ἐλάσσω τε, καὶ ἀπόλλυσθαι, ἢ μή· καὶ τοῖσι μὲν παραμόνιμά τε εἶναι, καὶ μέζω, τοῖσι δὲ ἐλάσσω τε καὶ ὀλιγοχρόνια, τοῖσι δὲ παραμένειν ἐς τὸ γῆρας τὰ νουσήματα καὶ συναποθνήσκειν, τοὺς δὲ ἀπόλλυσθαι δι' ὀλίγου ὑπ' αὐτῶν. Καὶ ὁκόσοι μὲν νεώτεροι [164] πάσχουσί τι τούτων, ὅσα εἴρηται ἀπὸ πόνων παθήματα γίνεσθαι, πάσχουσι πλέω τε καὶ ἰσχυρότερα, [165] καὶ ἀλγέουσι μᾶλλον τῶν ἄλλων, καὶ παραυτίκα ἔκδηλα αὐτοῖσιν, [166] ὥστε ἢ πλύσαι αἷμα ἢ ἐμέσαι· τὰ δὲ καὶ γινόμενα λανθάνει αὐτοὺς ὑπὸ εὐεξίης τοῦ σώματος. Οἱ δὲ γεραίτεροι πάσχουσι μὲν ὀλιγάκις, καὶ ὅταν πάθωσιν, [167] ἀσθενέστερα πάσχουσιν, ἅ τε ἀσθε-

VARIÆ LECTIONES.

156 συμφυῆναι (omissis τὸ ἔνδον) μήτε ἡ φλὲψ στεγνωθῆναι· ἀλλ' ἄλλοτε MS. cod. Postmodo Imp. Samb. & Fevr. καὶ ἢν μὲν παραυτίκα legunt, quam lectionem adhibuit Lind.

157 Pro vulgatis ἢ ὑπό τινων πόνων. MS. cod. ἢ πόνων omissis ὑπό τινων. Deinde ἢ κατὰ γυμνασίων MS. cod. pro quibus Imp. Samb. habet ἢ ὑπὸ γυμνασίων.

158 MS. cod. pro ἑτέρῳ χρόνῳ, legit ὑστέρῳ χρόνῳ. Et ibid. ὑφ' ὧν περ καὶ πρόσθεν, omittitur in cod. πάσχει.

159 ἢ ἄλλοτε μέν τε vulgati codic. In MS. cod. τε enclitica omittitur melius.

160 Ante εἴρηται in vulgatis codic. adscribitur νούσοισι; verum in MS. cod. deest; & pro sequenti ἔχουσι MS. cod. habet ἴσχουσι eodem sensu.

161 Ita multo melius legit MS. cod. vulgo erat ἀνήρ τε γυνὴ γυναικός· νεώτερος.

162 καὶ γυνὴ νεωτέρη, καὶ παλαιοτέρη MS. cod. & pro ἤ τε ὥρη vulgatis ex MS. cod. omisimus particulam τε, quæ lectio melior est.

163 Pro vulgatis καὶ ἢν ἐξ ἑτέρης νούσου νουσήσωσιν, ἢ μὴ, MS. cod. legit καὶ ἢν ἐξ ἑτέρης νούσου νοσέωσιν· ἤν τε μή.

164 MS. cod. pro πάσχουσι τούτων, habet πάσχουσί τι τούτων, multo melius, quod secuti sumus.

165 Sic MS. cod. Vulgati cod. καὶ ἀλγέουσιν οὗτοι μᾶλλον; verum οὗτοι supervacuum erat. Ibid. pro vulg. ἔκδηλα, Fevr. habet ἔνδηλα, quæ scriptio etiam est in MS. cod. eodem sensu.

166 Pro vulgatis ὥστε ἢ πλύσαι, ἢ αἷμα ἐμέσαι. MS. cod. scribit: ὥστε ἢ πλύσαι αἷμα, ἢ ἐμέσαι· τὰ δὲ γινόμενα: quod melius videtur.

167 MS. cod. ἀσθενέα pro vulgato ἀσθενέστερα habet.

ἀσθενέστεροι ἐόντες, καὶ [168] ἐπαΐουσι μᾶλλον, καὶ ἐπιμέλονται μᾶλλον τῶν παθημάτων. Γίνεται οὖν τὴν ἀρχὴν, τὸ παράπαν ἧσσον τῷ γεραιτέρῳ ἢ τῷ νεωτέρῳ· καὶ, ὁκόταν γένηται, τῷ μὲν γεραιτέρῳ ἀσθενέστερα γίνεται, τῷ δὲ νεωτέρῳ ἰσχυρότερα· καὶ τῷ μὲν νεωτέρῳ, ἅτε τοῦ σώματος [169] τόνον τε ἔχοντος καὶ ξηρασίην, καὶ τὴν σάρκα πυκινήν τε καὶ ἰσχυρὴν, καὶ πρὸς τοῖσιν ὀστέοισι προσκαθημένην, καὶ περὶ αὐτὴν τοῦ δέρματος περιτεταμένου, ὁκόταν τι πονήσῃ πλέον τοῦ εἰωθότος, μᾶλλον καὶ ἐξαίφνης σπασμοί τε γίνονται ἰσχυροὶ, καὶ ῥήγματα πολλά τε καὶ παντοῖα τῶν φλεβῶν καὶ τῶν σαρκῶν· καὶ τούτων τὰ μὲν παραυτίκα [170] ἔκδηλα γίνονται, τά δ' ὑστέρῳ χρόνῳ ἀναφαίνεται. Τοῖσι δὲ γεραιτέροισι τόνος ἰσχυρὸς οὐκ ἔνι, αἵ τε σάρκες περὶ τὰ ὀστέα περιῤῥέουσι, καὶ τὸ δέρμα περὶ τὰς σάρκας, καὶ αὐτὴ ἡ σὰρξ ἀραιή τε καὶ ἀσθενής· καὶ οὔτε τὶ ἂν πάθοι τοιοῦτον ὁμοίως ὡς καὶ ὁ νεώτερος, καὶ, ἤν τι πάθῃ, πάσχει ἀσθενέα τε [171] καὶ παραυτίκα οἱ ἔκδηλα γίνεται. Τοσούτῳ μὲν ἐν τῇ ἀρχῇ τῶν παθημάτων, δυσχερέστερον ἀπαλλάσσουσιν οἱ νεώτεροι τῶν γεραιτέρων· ὁκόταν δὲ ἡ νοῦσος ἐμφανὴς γένηται, [172] καὶ ἢ πύον, ἢ αἷμα πτύσωσιν, ἢ ἀμφότερα, ὅσοι μὲν νεώτεροί εἰσιν, ἅτε τοῦ σώματος εὐτόνου τε ἐόντος καὶ πυκινοῦ, οὐ δύνανται ἀποκαθαίρεσθαι ὁμαλῶς ἀπὸ τῶν ἑλκέων τῶν [173] ἐν τῇ ἄνω κοιλίῃ τὸ πύον· ὅ, τε γὰρ πλεύμων οὐ κάρτα ἕλκει ἐς τὰς ἀρτηρίας, πυκνότερος ἐών· αἵ τε ἀρτηρίαι [174] λεπταὶ καὶ στεναὶ ἐοῦσαι, οὐκ εἰσδέχονται τὸ πύον, εἰ μὴ ὀλίγον τε καὶ ὀλιγάκις· ὥστε ἀνάγκη τὸ πύον ἐν τῷ θώρακί τε καὶ ἐπὶ τῶν ἑλκέων ἀθροίζεσθαί τε καὶ παχύνεσθαι.

53 Τῷ δὲ ἀφηλικεστέρῳ, ὅ, τε πλεύμων ἀραιότερος, καὶ κοιλότερος, καὶ αἱ ἀρτηρίαι εὐρύτεραι, ὥστε μὴ ἐγχρονίζειν τὸ πύον ἐν τῇ κοιλίῃ, καὶ ἐπὶ τῶν ἑλκέων, καὶ, ὅ, τι ἂν ἐπιγένηται, [175] τοῦτο ἀνάγκη πᾶν ἀνασπᾶσθαι ἄνω ὑπὸ τοῦ πλεύμονος ἐς τὰς ἀρτηρίας, καὶ παραχρῆμα ἐκπτύεσθαι. Τῷ μὲν οὖν νεωτέρῳ, ἅτε τῶν παθημάτων ἰσχυροτέρων ἐόντων, καὶ τῆς καθάρσιος οὐ γινομένης κατὰ λόγον τοῦ πτύσματος, οἵ τε πυρετοὶ ὀξύτεροι καὶ πυκνότεροι γίνονται, καὶ ὀδύναι ἐμπίπτουσιν ὀξεῖαι αὐτοῦ τε τοῦ παθήματος, καὶ τοῦ ἄλλου σώματος, ἅτε τῶν φλεβῶν εὐτόνων τε ἐόντων καὶ ἐναίμων· ὅταν δὲ ταῦτα διαθερμανθῇ, ὑφ' ἑωυτῶν ὀδύναι διαΐσσουσιν ἄλλοτε ἄλλῃ τοῦ σώματος, καὶ οὗτοι μὲν διαφθείρονται ὡς τὰ πολλὰ δι' ὀλίγου· τοῖσι δὲ γεραιτέροισιν, ἅτε τῶν παθημάτων ἀσθενεστέρων ἐόντων, καὶ τοῦ πτύσματος ἀπ' αὐτῶν κα-

debiliores sint, & sentiunt magis, ac majorem curam habent incommodorum. Seniori igitur hæc per initia omnino minus contingunt, quam juniori; quumque facta fuerint, seniori quidem debiliora, juniori vero vehementiora accidunt: & juniori quidem, ut qui corporis vegetas habet vires & siccitatem, carnemque densam & validam, & ad ossa adhærescentem, & cutem ei undique obtentam, siquid plus solito laborarit, vehementes convulsiones magis & derepente contingunt, multæque & variæ venarum & carnium ruptiones: atque horum quædam statim quidem manifesta fiunt, quædam vero posteriori tempore comparent. Senioribus autem corporis vigor non inest, carnesque circum ossa diffluunt, cutisque carnes ambiens, & ipsa caro rara est ac debilis; neque tale quid pati possit, ut junior, & siquid patiatur, leviter patitur, statimque manifestum redditur. Adeo quidem per affectionum exordia difficilius juniores, quam seniores liberantur: quum vero morbus conspicuus factus fuerit, & aut pus, aut sanguinem, aut utrumque expuerint, qui quidem juniores sunt, quum nimirum robustum, ac densum ipsorum sit corpus, non æqualiter ab ulceribus, quæ pus in superiore ventre habent, repurgari possunt: neque enim pulmo, quum densior sit, admodum ad arterias trahit; arteriæque tenues & angustæ, pus, nisi paucum & raro, non excipiunt; quare pus & in thorace, & ulceribus colligi, & crassescere necesse fit. At florentem ætatem transgresso pulmo rarior, & magis cavus est, arteriæque ampliores, adeo ut pus in ventre & ulceribus diutius non immoretur; & quicquid insuper acciderit, id totum a pulmone in arterias sursum attrahi, confestimque expui necesse est. In juniore igitur quum affectiones sint vehementiores, & purgatio pro sputi ratione non procedat, febres acutiores & frequentiores oriuntur; doloresque acuti tum ipsius affectionis, tum reliqui corporis incidunt, quum nimirum venæ robustæ sint & sanguine refertæ: ubi vero hæc percaluerint, ex ipsis dolores alias ad aliam corporis partem pervadunt; & hi quidem plerumque brevi perimuntur: senioribus vero quum debiliores sint affectiones, & ab his sputum re-

VARIÆ LECTIONES.

168 Hic vulgata exemplaria *ἐπανίουσι redeunt* legunt, a verbo *ἐπάνειμι* aut *ἐπανίω*, *ἐπανίω* Poetice & Ionice, *redeo*. Aliis placuit *remittunt*, remissiores sunt affectiones, quasi a verbo *ἐπανίημι remitto*. Nos autem ex MS. cod. legimus *ἐπαΐουσι*, *sentiunt* nempe magis incomoda, iisque diligentius obviam eunt seniores, quam juniores, quæ lectio etiam Lindeno arridet. Cæterum cuique suum judicium relinquimus. Deinde pro *ἐπιμελέονται*, ex MS. Cod. scripsimus *ἐπιμέλονται*.

169 *τόνον τε ἔχοντος* vulgati cod. pro quibus MS. cod. *τόνον ἔχοντος* eodem sensu legit. Ibidem *πυκινήν τε καὶ ἰσχυροτέρην* *densam, validioremque* nempe carnem, habet MS. cod.

170 *ἔκδηλα γίνεται· τὰ δ' ὕστερον· χρόνῳ ἀναφαίνεται* MS. cod.

171 *καὶ παραυτίκα ἔκδηλα· τοσούτῳ μὲν ἐν τῇ ἀρχῇ* MS. cod.

172 Vulgati cod. *καὶ ἢ πύον, ἢ αἷμα πτύσωσι*, pro quibus, *καὶ ἢ πύον, ἢ αἷμα πτύσουσι* scripsimus ex MS. cod.

173 Prius post *ἑλκέων τῶν* legebatur *ἂν*, verum *τὸ ἂν* delevimus MS. cod. secuti.

174 Sic MS. cod. pro *λεπταὶ οὖσαι, καὶ στεναὶ, οὐκ ἐνδέχονται*.

175 In MS. cod. *τοῦτο πάλιν ἀνάγκη ἀνασπᾶσθαι* legitur, ubi *πάλιν rursus*, pro *πᾶν totum* ponitur.

purgetur, tum febres leniores paucæque oriuntur, tum dolores adſunt quidem, ſed leves adſunt. Et ab hujusmodi quidem affectionibus ne ſenes quidem prorſus liberantur; ſed multo tempore ipſis vexati pereunt; interdumque pus ſpuunt, interdum ſanguinem, quandoque vero neutrum; tandem vero cum his moriuntur. Sic autem potiſſimum moriuntur, quum aliquis morbus huic, quem habent, ſimilis eos prehenderit, ita ut hoc etiam detineantur; & is, quem prius habuerint, vehementior fit, & ut plurimum conſumpti pereunt. At morbi, qui hæc potiſſimum efficiunt, ſunt pleuritis & pulmonum inflammatio.

CAPUT X.

De febris, rigoris, horroris, ac ſudoris frigidi & calidi, ortu, & cauſis.

EX his autem febris gignitur. Quum bilis, aut pituita incaluerit, ab his reliquum totum corpus caleſcit, & hoc vocatur febris. Caleſcit autem bilis & pituita, intus quidem a cibis & potibus, a quibus & nutritur & increſcit; extra vero, a laboribus & vulneribus, & a calido ſupra modum calefaciente, & a frigido plus æquo refrigerante: incaleſcit etiam a viſu & auditu; ſed ab his minimum. At vero rigor in morbis fit quidem etiam ab externis, ventis, aqua, & aëre ſereno, & aliis id genus: fit quoque & ab ingeſtis cibariis & potibus: præcipue autem vehementior fit, quum bilis & pituita, aut ex his alterum, aut utrumque ſanguini ſimul permixtum fuerit; magis tamen ſi ſola pituita permixta ſit; pituita enim natura frigidiſſima eſt, ſanguis vero calidiſſimus, bilis autem aliquanto ſanguine frigidior. Quum igitur hi humores aut ambo, aut alter cum ſanguine permixti fuerint, ſanguinem congelant; non penitus tamen, neque enim vivere homo poſſet, ſi ſanguis multo denſior & frigidior ſeipſo fieret. Ubi igitur ſanguis refrigeratur, totum corpus reliquum refrigerari neceſſe eſt; idque quum hujusmodi evenerit, rigor appellatur. Et ſiquidem vehemens rigor fuerit, vehementior etiam eſt tremor: ſanguine enim in ſe coëunte

θαιρομένου, οἵτε πυρεταὶ λεπ]ότεροι,[176] καὶ ὀλίγοι γίνονται, ϰ὚ ὀδύναι ἔνεισι μὲν, ἔνεισι 45
δὲ λεπ]αί. Καὶ παντάπασι μὲν τῶν παθημάτων τῶν τοιούτων οὐκ ἀπαλλάσσονται οὐδὲ οἱ γεραίτεροι, ἀλλ᾽ ἔχοντες αὐτὰ πουλὺν χρόνον, καταφθείρονται, ϰ὚ ἄλλοτε πῦον π]ύουσιν, ἄλλοτε αἷμα, ἄλλοτε δὲ οὐδέτερον· τέλος δὲ συναποθνήσκει[177] αὐτοῖσιν. Ἀποθνήσκουσι δὲ μάλιϛα οὕτως· ὅταν τι αὐτοὺς νούσημα τούτῳ, ᾧ ἂν ἔχωσι, παραπλήσιον καταλάβῃ, ὥϛε ἔχειν καὶ τοῦτο, καὶ, ὃ ἂν ἔχωσι νούσημα ἰσχυρότερον γίγνεται, καὶ ὡς τὰ πολλὰ διαφθείρονται. Ταῦτα[178] δέ ἐϛι τὰ μάλιϛα 137
ἐξεργαζόμενα τῶν νουσημάτων, πλευρῖτίς τε καὶ περιπλευμονίη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι.

Ἡ τοῦ πυρετοῦ, καὶ τοῦ ῥίγους, καὶ τῆς φρίκης, ϰ὚ τοῦ ἱδρῶτος ψυχροῦ τε καὶ θερμοῦ, γένεσίς τε καὶ αἰτίαι.

ΠΥρετὸς δὲ ἀπὸ τῶνδε γίγνεται. Ὁκόταν χολὴ, ἢ φλέγμα θερμανθῇ, θερμαίνεται ϰ὚ τὸ ἄλλο πᾶν σῶμα ἀπὸ τουτέων, ϰ὚ καλέεται τοῦτο πυρετός.[179] Θερμαίνεται δὲ ἡ χολὴ ϰ὚ τὸ φλέγμα, ἔνδοθεν μὲν ἀπὸ σιτίων ϰ὚ ποτῶν, ἀφ᾽ ὧν ϰ὚ τρέφεται, ϰ὚ αὔξεται· ἔξωθεν δὲ, ἀπὸ πόνων ϰ὚ τρωμάτων,[180] ϰ὚ τοῦ θερμοῦ ὑπερθερμαίνοντος, ϰ὚ τοῦ ψυχροῦ ὑπερψύχοντος· θερμαίνεται δὲ ϰ὚ ἀπὸ ὄψιος ϰ὚ ἀκοῆς· ἐλάχιϛα δὲ ἀπὸ τούτων. Τὸ δὲ ῥίγος ἐν τῇσι νούσοισι γίνεται μὲν καὶ ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, ἀνέμων, ϰ὚ ὕδατος, ϰ὚ αἰθρίης, ϰ὚ ἑτέρων τοιούτων· γίνεται δὲ ϰ὚ ἀπὸ τῶν ἐσιόντων σιτίων ϰ὚ ποτῶν·[181] μάλιϛα δὲ ἰσχυρότερον γίνεται, ὅταν χολή τε ϰ὚ φλέγμα συμμιχθῇ[182] ἐς τωὐτὸ τῷ αἵματι, ἢ τὸ ἕτερον, ἢ ἀμφότερα· μᾶλλον δὲ ἢν τὸ φλέγμα μοῦνον συμμιχθῇ· ψυχρότατον γὰρ φύσει τὸ φλέγμα, θερμότατον δὲ τὸ αἷμα· ψυχρότερον δέ τι ϰ὚ ἡ χολὴ τοῦ αἵματος. Ὅταν οὖν ταῦτα συμμιχθῇ, ἢ ἀμφότερα, ἢ τὸ ἕτερον ἐς τὸ αἷμα,[183] πηγνύουσι τὸ αἷμα· οὐ παντάπασι δὲ, οὐδὲ γὰρ ἂν δύναιτο ζῆν ὁ ἄνθρωπος· εἰ τὸ αἷμα πυκνότερόν τε καὶ ψυχρότερον γένοιτο πολ-
54 λαπλασίως αὐτὸ ἑωυτοῦ.[184] Ψυχομένου οὖν τοῦ αἵματος, ἀνάγκη ψύχεσθαι καὶ τὸ ἄλλο σῶμα πᾶν· καὶ καλέεται ῥίγος, ὁκόταν τοῦτο τὸ τοιοῦτον γένηται. Κἢν μὲν ἰσχυρὸν γένηται ῥίγος, ἰσχυρότερός ἐϛι καὶ ὁ τρόμος· αἱ γὰρ φλέβες συσπώμεναι, καὶ

VARIÆ LECTIONES.

176 ϰ὚ ὀλιγάκις γίνονται pro ϰ὚ ὀλίγοι γιν. vulgatis, MS. cod. legit.

177 Pro vulgato αὐτοῖσιν, in MS. cod. habetur τουτοῖσιν. Deinde ἀποθνήσκουσι δὲ μάλιϛα οὕτως inſerto μάλιϛα, quod ſequimur.

178 MS. cod. ταῦτα δέ ἐϛι μάλιϛα τὰ ἐξεργαζόμενα habet, pro vulgatis ταῦτα δέ ἐϛι τὰ μάλιϛα ἐξεργαζ.

179 Θερμαίνεται δὲ ἥτε χολὴ ϰ὚ τὸ σῶμα ἔσωθεν μὲν ἀπὸ σιτίων ϰ὚ ποτῶν, ἀφ᾽ ὧνπερ ϰ὚ τρέφεται MS. Cod.

180 Sic MS. cod. pro ϰ὚ ὑπὸ τοῦ θερμοῦ ὑπερθερμαίνοντες ϰ὚ τοῦ ψυχροῦ.

181 Sic MS. cod. pro vulgatis μάλιϛα δὲ ϰ὚ ἰσχυρότερον. Paulo poſt MS. Cod. legit: ψυχρότατον γὰρ τοῦ ἀνθρώπου φλέγμα θερμότατον δ᾽ αἷμα. Ubi pro φύσει, ponitur τοῦ ἀνθρώπου.

182 ἐπὶ τῷ αὐτῷ αἵματι vulgati codd. Nos ſecuti ſumus MS. cod. quæ lectio etiam notatur in Imp. Samb. & Fevr. & ſecutus eſt Lind. Deinde MS. cod. habet ἀμφότερον· μᾶλλον δ᾽ ἢν τὸ φλέγμα συμμιχθῇ· ψυχρότατον γὰρ τοῦ ἀνθρώπου φλέγμα, θερμότατον δὲ τὸ αἷμα.

183 συμπήγνυσι τὸ αἷμα MS. cod. Ibid. οὐ γὰρ pro οὐδὲ γὰρ idem.

184 MS. cod. ψυχομένου δὲ τοῦ, poſito δὲ pro οὖν.

[185] καὶ συνιόντος καὶ πηγνυμένου τοῦ αἵματος, συσπῶσί τε τὸ σῶμα, καὶ τρέμειν ποιέουσιν· [186] ἢν δὲ τι ἧσσον ἡ σύνοδος τοῦ αἵματος γένηται, τοῦτο δὲ καλέεται ῥῖγος· φρίκη δὲ λέγεται τὸ ἀσθενέστατον. 55 Ὅτι δὲ μετὰ τὸ ῥῖγος ἀνάγκη πυρετὸν ἐπιλαβεῖν ἢ πλέω ἢ ἐλάσσω, ὧδε ἔχει. Ὁκόταν τὸ αἷμα διαθερμαίνηταί τε καὶ [187] ἀποβιῆται, καὶ ἀπίῃ πάλιν ἐς τὴν ἑωϋτοῦ φύσιν, συνδιαθερμαίνεται καὶ τοῦ φλέγματος, καὶ τῆς χολῆς τὸ ἐν τῷ αἵματι συμμεμιγμένον, καὶ γίνεται τὸ αἷμα θερμότερον αὐτὸ ἑωϋτοῦ πολλαπλασίως· τούτων οὖν διατεθερμασμένων, ἀνάγκη πυρετὸν ἐπιγενέσθαι [188] ὑπὸ τῆς θερμασίης τοῦ αἵματος, μετὰ ῥῖγος. Ἱδρὼς δὲ γίνεται διὰ τόδε. Ὁκόσοισιν ἂν νοῦσοι κρίνωνται ἐν τῇσι κυρίῃσι τῶν ἡμερέων, [189] καὶ τὸ πῦρ μεθίει, ἐκτήκεται ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ αἵματι φλέγματός τε καὶ τῆς χολῆς τὸ λεπτότατον, καὶ ἀποκρίνεται, καὶ χωρέει [190] τὸ μὲν ἔξω τοῦ σώματος· τὸ δὲ ἔνδον καὶ αὐτοῦ ἐν τῷ σώματι ὑπολείπεται· τὸ δὲ ὑπὸ θερμασίης λεπτυνόμενον, ἀτμὸς γίνεται, [191] καὶ σὺν τῷ πνεύματι μισγόμενον ἔξω χωρέει. Ἔστι μὲν οὖν ταῦτα τοιαῦτα, καὶ ἀπὸ τούτων ἀπογεννᾶται ὁ ἱδρώς· [192] διότι δὲ ὁτὲ μὲν θερμὸς, ὁτὲ δὲ ψυχρός ἐστιν, οὕτως. Θερμὸς μὲν ἀπὸ διατεθερμασμένου τε τοῦ κακοῦ, [193] καὶ ἐκκεκαυμένου, καὶ λελεπτυσμένου, καὶ ἀσθενέος, καὶ οὐ λίην πολλοῦ ἀποκρίνεται, καὶ ἀνάγκη θερμότερον αὐτὸν ἐκκρίνεσθαι ἐκ τοῦ σώματος· ὁ δὲ ψυχρὸς ἀπὸ πλέονος τοῦ κακοῦ ἀποκρινόμενος, τοῦ τε ὑπολειπομένου καὶ ἔτι ἰσχύοντος, καὶ οὔπω σεσηπότος, οὐδὲ λελεπτυσμένου, οὐδὲ ἐκκεκαυμένου, ψυχρότερος καὶ παχύτερος καὶ κακωδέστερος ἐκχωρέει. [194] Δῆλον δὲ τοῦτο ἐν τῷδε· 56 οἱ ψυχρῷ ἱδρῶτι ἱδροῦντες, μακρὰς νούσους νοσέουσιν ὡς ἐπιτοπουλύ, [195] ἐπισχύοντος τοῦ κακοῦ, τοῦ ἐν τῷ σώματι ὑπολειπομένου· οἱ δὲ θερμῷ ἱδρῶτι ἱδροῦντες, ταχύτερον ἀπαλλάσσονται τῶν νουσημάτων.

& congelato, dum venæ contrahuntur, corpus & contrahunt, & tremere faciunt: quod si minus in se coeat sanguis, id quidem rigor appellatur: horror autem dicitur, quod est debilissimum. At vero quod post rigorem necessario corripiat febris aut major, aut minor, sic (se res) habet. Quum sanguis percaluerit, perque vim eruperit, rursusque ad suam naturam redierit; quod pituitæ & bilis sanguini permixtum est, simul percalescit, & sanguis ipse se ipso multo calidior fit: his igitur percalefactis, post rigorem, præ sanguinis caliditate febrem suboriri necesse est. Sudor vero istam ob causam suboritur. Quibuscunque morbi præcipuis ad judicationem diebus judicantur, & ignis desinit, quicquid est in sanguine pituitæ & bilis tenuissimum, eliquatur & secernitur, partimque extra corpus abit, partim vero intus in corpore relinquitur; quod autem a calore attenuatur, vapor fit, & cum spiritu mixtum foras prodit. Hæc quidem sunt ejusmodi, & ab his sudor ortum ducit: cur autem interdum quidem calidus, interdum vero frigidus fit, ita contingit. Calidus certe ex percalefacto malo, & exusto, attenuatoque, ac debili, neque admodum multo secernitur, eumque ex corpore calidiorem excerni necesse est: frigidus autem ex malo copiosiore secernitur, & ex eo quod relinquitur, & adhuc invalescente, necdum putrefacto, neque attenuato, neque exusto, frigidior, crassior & graveolentior prodit. Hocque inde manifestum fit; qui frigidum sudorem exudant, plerumque longis morbis ægrotant, invalescente malo, quod in corpore relinquitur; qui vero calidum sudorem emittunt, celerius morbis defunguntur.

VARIÆ LECTIONES.

185 Pro vulgatis καὶ συνιόντος, καὶ πηγνυμένου τοῦ αἵματος, MS. cod. legit καὶ ἐπ' ἑωϋτὰς ἰοῦσαι· πηγνυμένου τε τοῦ αἵματος.

186 ἢν δέ τι ἧσσον ἡ σύνοδος vulgati cod. Verum MS. cod. ἢν δ' ἐπὶ ἧσσον ἡ ξύνοδος. Ibidem post φρίκη δὲ omittitur λέγεται in eodem MS. cod.

187 ἀποβιῆται, τουτέστι, μετὰ βίας ἀπέλθῃ, ab ἀποβιάομαι, ῶμαι vel ἀποβίῃ τι. i. ἀποβῇ, ἀποχωρῇ. Æmil. Port. Ibid. pro συνδιαθερμαίνεται, MS. cod διαθερμαίνεται.

188 MS. cod. ὑπὸ τῆς ὑπερθερμασίης τοῦ αἵματος, μετὰ τὸ ῥῖγος. Ἱδροῦν δὲ γίνεται διὰ τόδε· ὁκόσοις ἂν κρίνωνται αἱ νοῦσοι, quæ postrema verba ascribunt Imper. Samb. & Fevreus.

189 καὶ τὸ πῦρ μεθίῃ, ἐκτήκεται ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ σώματι φλέγματος MS. cod.

190 MS. cod. τὸ μὲν ἔξω τοῦ αἵματος· τὸ δὲ καὶ αὐτοῦ.

191 καὶ σὺν τῷ αἵματι μισγόμενον ἔξω ἐκχωρέει MS. cod. Ibid. ἀπογεννᾶται in cod. deest, ante ὁ ἱδρώς.

192 MS. cod. legit ὅτι δὲ ὁ μὲν θερμός, ὁ δὲ ψυχρός· ὁ μὲν θερμὸς ἀπό τε θερμ.

193 καὶ ἐκ τοῦ κεκαυμένου Imp. Sambuci. Infra πολλοῦ ex Imp. Corn. restituimus, pro vulgato πολλῷ. Verum πολλὰ Serv. habet quem sequitur Lind. Paulo post pro vulgato ἀποκρινόμενος, Imp. Samb. ἐκκρινόμενος, MS. cod. vero ἀποκεκριμένος. Servin. ex codd. scribit συνεστηκότος.

194 MS. cod. δῆλον δὲ τῷδε τοῦτο· οἱ ψυχρῷ ἱδρῶτι ἱδρῶντες.

195 Pro vulgato ἐπισχύοντος MS. cod. legit ἔτι ἰσχύοντος. Ibid. pro ἱδροῦντες MS. cod. ἱδρῶντες.

CAPUT XI.

Pleuritidis ac peripneumoniæ, cum sputo, ac sine sputo, ortus, causæ, partes affectæ, curatio; qui pleuritici, qui peripneumonici intereant, aut salvi, aut suppurati evadant.

At vero pleuritis & peripneumonia hoc modo oriuntur. Pleuritis quidem, quum cumulatæ & validæ potiones admodum occuparint: a vino enim percalescit totum corpus, ac humectatur; potissimum vero bilis & pituita percalescit ac humectatur: quum igitur his commotis & humectatis, temulentum sive sobrium rigore corripi contingit, quippe quod latus corporis præcipue natura carne nudum sit, neque sit quicquam intus, ipsi quod renitatur, sed cavum sit, maxime rigorem sentit: quumque & riguerit & perfrigeratum fuerit, tum caro quæ est in latere, tum venulæ contrahuntur & convelluntur; & quantum in ipsa carne, aut in ejus venulis, bilis inest ac pituitæ, id magna ex parte, aut totum intro ad caliditatem propulsum, carne extra condensata, fecernitur, & ad latus impingitur, doloremque vehementem excitat & percalescit, propterque calorem ad se ex proximis venis & carnibus pituitam & bilem trahit. Atque hoc sane modo fit: cum vero quæ ad latus impacta sunt putruerint, & per sputum rejecta fuerint, convalescunt. Quod si & antiquum multum ad latus impactum sit, & aliud insuper accesserit, statim intereunt, quum ob salivæ copiam expuere nequeant; aut purulenti fiunt, & alii quidem intereunt, alii vero evadunt. Hæc autem in septem, aut novem, aut undecim, aut quatuordecim diebus, de se indicium præbent; dolorem quoque ad humerum & ad claviculam & ad axillam hac de causa excitant. Vena quæ splenitis vocatur, a liene ad latus tendit, a latere vero ad humerum & ad manum sinistram: jecoraria autem in dextram partem ad eundem modum; quumque ejus pars quæ in latere est, a rigore contracta fuerit, sanguisque in ea inhorruerit, alam, & jugulum humerumque petit, & convellit, & dolorem infert. Ad eandem quoque rationem loci circa dorsum ab impacto lateri pituitæ & bilis humore

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Ἡ τῆς πλευρίτιδος καὶ τῆς περιπνευμονίας, τῆς τε σὺν τῷ πτύσματι, καὶ τῆς ἀπτύστου, γένεσις, καὶ αἰτίαι, καὶ τὰ διατεθέντα μόρια, καὶ ἡ θεραπεία· τίνες πλευριτικοὶ καὶ περιπνευμονικοὶ ἀποθνήσκουσιν, ἢ διαφεύγουσιν, ἢ ἔμπυοι γίνονται.

Πλευρῖτις δὲ καὶ περιπλευμονίη γίνονται ὧδε. Ἡ μὲν πλευρῖτις, ὁκόταν πόσιες ἁλέες τε καὶ ἰσχυραὶ κάρτα λάβωσι. διαθερμαίνεται γὰρ τὸ σῶμα ἅπαν ὑπὸ τοῦ οἴνου καὶ ὑγραίνεται· μάλιστα δὲ ἥτε χολὴ καὶ τὸ φλέγμα διαθερμαίνεταί τε καὶ ὑγραίνεται· [196] ὁκόταν οὖν τούτων κεκινημένων τε καὶ ὑγρασμένων, ξυγκυρήσει· ὥστε ῥιγῶσαι μεθύοντα, ἤν τε νήφοντα, ἅτε ἐὸν τὸ πλευρὸν ψιλὸν φύσει σαρκὸς μάλιστα τοῦ σώματος, καὶ, οὐκ ἐόντος αὐτῷ ἔσωθεν τοῦ ἀντιστηρίζοντος οὐδενὸς, ἀλλὰ [197] κοίλου, αἰσθάνεται μάλιστα τοῦ ῥίγεος· καὶ, ὁκόταν ῥιγώσῃ τε καὶ ψυχθῇ, [198] ξυνέλκεταί τε καὶ συσπᾶται ἥτε σὰρξ, ἡ ἐπὶ τῷ πλευρῷ, καὶ τὰ φλέβια· [199] καὶ ὅσον τε ἐν αὐτῇ τῇ σαρκὶ ἔνι χολῆς καὶ φλέγματος, ἢ ἐν τοῖσιν ἐν αὐτῇ φλεβίοισι, [200] τοῦτο πολλὸν, ἢ πᾶν ἀποκρίνεται ἔσω συνωθεόμενον πρὸς τὸ θερμὸν, πυκνουμένης τῆς σαρκὸς ἔξωθεν, καὶ προσπήγνυται πρὸς τῷ πλευρῷ, καὶ ὀδύνην παρέχει ἰσχυρὴν καὶ διαθερμαίνεται· [201] καὶ διὰ τῆς θερμότητος ἄγει ἐφ' ἑωϋτὸ ἀπό τε τῶν πλησίον φλεβῶν καὶ σαρκῶν, φλέγμα τε καὶ χολήν. Γίνεται μὲν οὖν τούτῳ τῷ τρόπῳ· ὁκόταν δὲ τὰ πρὸς τὸ πλευρὸν προσπαγέντα σαπῇ καὶ πτυσθῇ, ὑγιέες γίνονται. Ἢν δὲ τό, τε ἀρχαῖον πολλὸν προσπαγῇ πρὸς τὸ πλευρὸν, καὶ ἄλλο προσεπιγένηται, αὐτίκα ἀπόλλυνται, οὐ δυνάμενοι ἀναπτύσαι ὑπὸ πλήθους τοῦ σιάλου· ἢ ἔμπυοι γίνονται, καὶ οἱ μὲν 138
ἀπόλλυνται, [202] οἱ δὲ διαφεύγουσι. Διάδηλοι δὲ ταῦτα ἐν τῇσιν ἑπτὰ ἡμέρῃσιν, ἢ ἐννέα, ἢ ἕνδεκα, ἢ τεσσαρεσκαίδεκα· ὀδύνην τε παρέχει ἐς τὸν ὦμον, καὶ ἐς τὴν κληῖδα, καὶ ἐς τὴν μασχάλην, διὰ τόδε. Ἡ φλὲψ ἡ σπληνῖτις καλεομένη, τείνει ἀπὸ τοῦ σπληνὸς ἐς τὸ πλευρόν· ἐκ δὲ τοῦ πλευροῦ ἐς τὸν ὦμον, καὶ ἐς τὴν χεῖρα τὴν ἀριστερήν· ἡ δὲ ἡπατῖτις εἰς τὰ δεξιὰ ὡσαύτως· καὶ, ὁκόταν ταύτης, τὸ ἐπὶ τοῦ πλευροῦ συνειρυσθῇ ὑπὸ τοῦ ῥίγεος, καὶ φρίξῃ τὸ αἷμα τὸ ἐν αὐτῇ, ἔς τε τὴν μασχάλην, καὶ τὴν κληῖδα, καὶ τὸν ὦμον, συνέρχεταί τε καὶ σπᾷ, καὶ ὀδύνην παρέχει. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ τὰ περὶ τὸν νῶτον χωρία διαθερμαίνεται ὑπὸ τοῦ [203] προσπεπηγότος ὑγροῦ πρὸς τῷ πλευ-

Variæ Lectiones.

196 Sic MS. cod. pro vulgatis καὶ δὴ: ita etiam Imp. Samb. & Fevr.

197 Pro κοιλίης vulgato, ex MS. cod. & Imp. Samb. emendavimus κοίλου.

198 MS. cod. ξυνέλκεται, καὶ σπᾶται.

199 καὶ ὅσον τε ἐν αὐτῇ vulgati cod. Sed. MS. Cod. legit καὶ ὅσον ἐν ταύτῃ, & pro χολῆς καὶ φλ. habet χολῆς ἢ φλ.

200 In MS. codice omittitur συνωθεόμενον.

201 Pro vulgato διὰ MS. cod. habet ὑπό.

202 οἱ δὲ ἐκφεύγουσι διάδηλα δὲ ταῦτα MS. Cod.

203 προσπεπηγότος πρὸς τῷ πλεύμονι MS. cod. pro vulgatis προσπ. ὑγροῦ πρὸς τῷ πλευρῷ.

πλευρῷ, φλέγματός τε καὶ χολῆς· παρέχει δὲ ὀδύνην ἐνίοτε καὶ τοῖσι τοῦ πλευροῦ κάτωθεν χωρίοισι· πολλάκις δὲ, ἢν ἐς τὰ κάτω τράπηται, ὀδύνην διαδιδοῖ ἐς τὴν κύστιν διὰ τῶν φλεβίων, καὶ οὐρέει πολλόν τε καὶ χολῶδες· νομίζουσι δὲ ταύτης τῆς νούσου τὸ ῥίγος αἴτιον εἶναι καὶ ἀρχήν. Ἡ δὲ περιπλευμονίη γίνεται, 57 ὁκόταν κεκινημένου[204] καὶ θερμαινομένου τοῦ φλέγματος καὶ τῆς χολῆς, ἑλκύσῃ ὁ πλεύμων ὑπὸ θερμασίης ἐφ' ἑωϋτὸν ἀπὸ τῶν πλησίον χωρίων πρὸς τοῖσιν ὑπάρχουσιν ἐν ἑωϋτῷ· διαθερμαίνει μὲν πᾶν τὸ σῶμα, καὶ ὀδύνην παρέχει· μάλιστα δὲ τῷ τε νώτῳ, καὶ τῇσι πλευρῇσι, καὶ τοῖσιν ὤμοισι, καὶ τῇ ῥάχει, ἅτε ἀπὸ τούτων ἕλκων ἐς ἑωϋτὸν τὴν ἰκμάδα τὴν πλείστην, καὶ ὑπερξηραίνονται ταῦτα καὶ ὑπερθερμαίνονται. Ὁκόταν δὲ εἰρύσῃ ἐς ἑωϋτὸν, καὶ ἕδρην λάβῃ ἤτε χολὴ καὶ τὸ φλέγμα[205] ἐς τὸν πλεύμονα, σήπεται καὶ ἐμπυοῦται. Καὶ, ἢν μὲν ἐν τῇσι κυρίῃσι τῶν ἡμερέων σαπέντα πτυσθῇ, [206] ὑγιὴς γίνεται· ἢν δὲ τάδε ἐπελθόντα τὴν ἀρχὴν δέχηται, καὶ προσεπιγίνηται ἕτερα, καὶ μήτε πτύων, μήτε σήπων κρατέῃ, ὑπὸ πλήθεος τῶν ἐπιγινομένων [207] ἀποθνήσκουσιν ὡς τὰ πολλά. 58 Ἢν δὲ πρὸς τὰς ἡμέρας[208] διαγίνωνται τὰς δύο καὶ εἴκοσι, καὶ τὸ πῦρ μεθῇ, [209] καὶ ἐν ταύτῃσι μὴ ἐκπτυσθῇ, ἔμπυοι γίνονται· γίνονται δὲ μάλιστα ἐκ τούτων, οἷσιν ἰσχυρόταται ἤτε πλευρῖτις καὶ ἡ περιπλευμονίη. Γίνεται δὲ καὶ πλευρῖτις ἄπτυστος καὶ περιπλευμονίη, [210] ἄμφω ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ, ὑπὸ ξηρασίης. Ξηραίνει δὲ καὶ τὰ θερμὰ, ὅταν ὑπερθερμαίνῃ, καὶ τὰ ψυχρὰ, ὅταν ὑπερψύχῃ· πήγνυται δὲ τὸ πλευρὸν, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ τῷ πλευρῷ φλέβια, καὶ συσπᾶται, καὶ ὁκόσον ἐν αὐτῷ ἔνι χολῆς καὶ φλέγματος, τοῦτο ὑπὸ τῆς [211] θερμασίης ἐνέσκληκέ τε καὶ ὀδύνην παρέχει, καὶ ὑπὸ τῆς ὀδύνης πυρετόν. Τούτου ξυμφέρει τὴν φλέβα ἀποσχάσαι τὴν ἐν τῇ χειρὶ, τὴν σπληνῖτιν καλεομένην, ἢ τὴν ἡπατῖτιν, καθ' ὁποτέρην ἂν εἴη τὸ νούσημα· καὶ οὕτως ἡ ὀδύνη μαλακωτέρη γίνεται τοῦ πλευροῦ τε καὶ τῶν ἄλλων. Ἡ γὰρ φλὲψ, ὅσον ἔνι ἐν αὐτῇ χολῆς[212] καὶ φλέγματος, καὶ αὐτοῦ τοῦ αἵματος νενοσηκότος, μετὰ τούτων μεθίει τὸ πουλὺ ἔξω· τὸ δὲ ἐκ τῆς σαρκὸς ὑπό τε φαρμάκων, καὶ ποτῶν διαχέεται, καὶ ὑπὸ χλιασμάτων προστιθεμένων ἔξωθεν, ὥστε τὴν νοῦσον σκίδνασθαι ἀνὰ πᾶν τὸ σῶμα. [213] Καλέεται δὲ αὕτη πλευρῖτις ἄπτυστος. Ἡ δὲ περιπλευμονίη, ὁκόταν ὁ πλεύμων ὑπερξηρανθῇ καὶ αὐτὸς, [214] καὶ ὅσον

percalescunt, & lateris locis inferioribus quandoque dolorem exhibet; sæpe vero si ad inferiores partes convertatur, dolorem per venulas ad vesicam transmittit, multum & biliosum (æger) meiit; hujusque morbi causam & principium rigorem esse existimant. At vero peripneumonia fit, quum commotam & calefactam pituitam & bilem, calore ex vicinis locis pulmo in se traxerit ad ea, quæ jam in ipso sunt: totum quidem corpus percalefacit, doloremque præcipue dorso, costis, humeris, ac spinæ exhibet; quum nimirum ab his plurimam ad se humiditatem attrahat; hæque partes supra modum resiccantur, nimiumque incalescunt. Quum vero ad se traxerit, & bilis, ac pituita sedem in pulmone fixerit, putrescit, & suppuratur. Et, siquidem præcipuis judicatoriis diebus putrefacta per sputum rejecta fuerint, superstes evadit (æger:) si vero susceperit quæ per initia obvenerunt, aliaque præterea accesserint, & neque spuens, neque putrefaciens superarit, præ copia supervenientium plerumque hi moriuntur. Quod si ad duos & viginti dies perveniant, febrisque dimittat, neque in his per sputum repurgati fuerint, purulenti fiunt: fiunt autem ex his maxime, quibus pleuritis & peripneumonia vehementissimæ inciderunt. Fit autem & pleuritis sine sputo, & peripneumonia, ambæ ex eadem causa, ex siccitate. Siccant vero & calida, ubi supra modum calefaciunt, & frigida quoque, quum supra modum refrigerant: induratur autem latus, & convellitur, quæque in eo sunt venulæ, & quantum in eo est pituitæ & bilis, id a calore intus resiccatur, doloremque infert, & a dolore febrem. Huic confert venam pertundere in brachio splenitidem appellatam, aut jecorariam, ad utram sane morbus vergit: sicque lateris & aliarum partium dolor levatur. Vena enim quicquid in ea inest bilis & pituitæ, & ipsius sanguinis morbosi, una cum his magna ex parte foras emittit: pars vero ex carne medicamentis & potionibus diffunditur, & fomentis tepentibus extrinsecus admotis, adeo ut morbus per totum corpus dispergatur. Vocatur autem hæc pleuritis sputi expers. Peripneumonia vero, quum ipse etiam pulmo supra modum exiccatus fuerit, quumque quod

 in

Variæ Lectiones.

204 Vulgo erat ὑγραινομένου, *humectatam*, ex MS. cod. θερμαινομένου legimus; quæ lectio etiam ab Imp. Corn. notatur.

205 Pro ἐς τὸν πλεύμονα MS. cod. ἐν τῷ πλεύμονι, σήπεταί καὶ πτύεται.

206 Sic scripsimus ex MS. cod. pro vulgato περιγίνεται.

207 Omnia exemplaria ἀποθνήσκουσιν, *moriuntur* legunt. Ast ἀπογίνονται MS. cod. habet, ut & Imp. Samb. eadem significatione.

208 MS. cod. διαγένωνται pro vulgato διαγίνωνται habet; Asulana vero exemplaria διατείνωνται.

209 καὶ ταύτῃσι μὴ ἐκπτυσθῇ, πάντες ἔμπυοι γίνονται· μάλιστα δὲ τούτων. MS. cod.

210 ἄμφω ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ, ἀπὸ ξηρασίης MS. cod. Deinde ὅταν ὑπερθερμανθῇ, καὶ τὰ ψυχρὰ, ὅταν ὑπερψυχθῇ idem cod.

211 ξηρασίης pro θερμασίης habet MS. cod.

212 ἢ pro καὶ MS. cod. & Imp. Samb. & pro μετὰ τούτων μεθίει, idem μετὰ τούτου μεθίησι legit.

213 καλέεται δὲ αὕτη ἡ νοῦσος πλευρῖτις ἄπτυστος. MS. cod.

214 Sic multo melius MS. cod. pro καὶ ὁκόταν ἐν αὐτῷ ἐνεόντι. Imp. Corn. ὁκόσον.

in eo bilis aut pituitæ ineſt, neque æquabiliter putrefacit, neque per ſalivam rejicit, & quod in eo eſt humiditatis, aut a potu, aut a ſorbitione, aut a vicinis locis, id totum & nimia ſiccitate & caliditate exurit. Huic confert potiones bibere, quibus pulmo humectatur & expuit: niſi enim expuerit, & durior pulmo evadit, ſimulque areſcit, & hominem perimit.

CAPUT XII.

Febris ardentis ſubjectum, ortus, inſultus, cauſæ, ſymptomata, in peripneumoniam tranſitus, pernicies; de phrenitide & melancholia; a ſanguine prudentia, a bile delirium.

AT vero febris ardens promptius biliosos prehendit, corripit etiam pituitoſos; corripit autem hoc modo. Quum bilis per corpus commota fuerit, & contigerit, ut venæ & ſanguis bilem trahant (eamque copioſiſſimam ex carnibus & ventriculo trahant;) qui prius ineſt, quippe quod natura calidiſſimus in corpore ſanguis ſit, quum ex carnibus & ventriculo percaluerit, ſupra eum qui jam ineſt, amplius adhuc a bile, reliquum etiam univerſum corpus percalefacit: & quædam ſane partes ob copioſam humiditatem penitus reſiccari nequeunt: quod ſi reſiccatæ fuerint, homo perimitur: quædam vero in ſummis corporis partibus, nimirum natura ſiccæ, reſiccantur, plurimumque ex ipſis humidum exuritur; ac ipſas ſi attingere velis, frigidas & ſiccas comperies. Quapropter qui febre ardente corripiuntur, internis quidem partibus a febre uruntur, externis vero frigidi ſunt; linguaque & fauces ab interno ſpiritu, & calore exaſperantur, & areſiunt. Quicquid autem bilis in ventriculo & veſica ineſt, quod quidem in ventriculo eſt, interdum quidem per inferiora exturbatur, plerumque vero primis diebus, aut quatuor, aut quinque evomitur; evomitur autem hanc ob cauſam. Quum ſuperior ventriculus ſupra modum incaluerit, ad ſe trahit, & vomitus excitatur: ob idque ipſum ex febre ardente & ex pleuritide, in peripneumoniam potiſſimum morbi

ἐν αὐτῷ ἔνι χολῆς ἢ φλέγματος, οὔτε σήπει ὁμαλῶς, οὔτε τὸ σίαλον ἀναδιδοῖ, ὅσον τε ἐν αὐτῷ ἐστιν ἰκμάδος, ἢ ἀπὸ ποτοῦ, ἢ ἀπὸ ῥοφήματος, ἢ ἀπὸ τῶν πλησίον χωρίων, τοῦτο πᾶν ἐκκαίει, ὑπὸ τῆς ὑπερξηρασίης τε καὶ θερμασίης.
59 Τούτῳ ξυμφέρει πόματα πίνειν, ὑφ᾽ ὧν ὑγραίνεται ὁ πλεύμων, καὶ [215] πτύσκεται· ἢν γὰρ μὴ πτυσθῇ, σκληρότερός τε γίνεται ὁ πλεύμων, καὶ συναυαίνεται, καὶ τὸν ἄνθρωπον ἀπόλλυσι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒʹ.

Τὸ τοῦ καύσου ὑποδεκτικὸν, ἡ γένεσις, ἡ εἰσβολὴ, αἱ αἰτίαι, τὰ συμπτώματα, ἡ ἐς τὴν περιπνευμονίαν μετάστασις, τὸ ὀλέθριον· περὶ τῆς φρενίτιδος καὶ τῆς μελαγχολίας· ἀπὸ τοῦ αἵματος ἡ σύνεσις, ἀπὸ τῆς χολῆς ἡ παράνοια.

ΚΑῦσος δὲ λαμβάνει μὲν μᾶλλον τοὺς χολώδεας· λαμβάνει δὲ καὶ τοὺς φλεγματίας, λαμβάνει δὲ ὧδε. Ὁκόταν χολὴ κινηθῇ [216] ἀνὰ τὸ σῶμα καὶ συγκυρήσῃ, ὥστε τὰς φλέβας καὶ τὸ αἷμα εἰρύσαι τῆς χολῆς (εἰρύσαι δὲ τὸ πλεῖστον ἐκ τῶν σαρκῶν, καὶ τῆς κοιλίης·) [217] τὸ πρόσθεν ἐνεὸν, ἅτε καὶ τῇ φύσει θερμότατον ἐὸν ἐν τῷ σώματι τὸ αἷμα, [218] ὁκόταν γοῦν διαθερμανθῇ ἐκ τῶν σαρκῶν καὶ τῆς κοιλίης πρὸς τῷ ἐνεόντι, μᾶλλον ἔτι ὑπὸ τῆς χολῆς, διαθερμαίνει καὶ τὸ ἄλλο σῶμα πᾶν· καὶ τὰ μὲν ὑπὸ τῆς πολλῆς ἰκμάδος οὐ δύναται ἀποξηραίνεσθαι παντάπασιν· ἢν δὲ ἀποξηρανθῇ, [219] ἀποθνήσκει ὁ ἄνθρωπος· τὰ δὲ ἐν τοῖσιν ἀκρωτηρίοισι τοῦ σώματος, ἅτε ξηρὰ ἐόντα φύσει, ἀποξηραίνεταί τε, καὶ ἐκκαίεται ἐξ αὐτῶν τὸ ὑγρὸν τὸ πλεῖστον, καὶ εἰ θέλοις ψαύειν, ψυχρά τε εὑρήσεις αὐτὰ καὶ ξηρά. [220] Διὰ τοῦτο, ὁκόσοι ὑπὸ καύσου ἁλίσκονται, τὰ μὲν εἴσω καίονται ὑπὸ τοῦ πυρὸς, τὰ δὲ ἔξω, ψυχροί εἰσιν· [221] ἥ τε γλῶσσα, καὶ ὁ φάρυγξ τρηχύνεταί τε [222] καὶ αὐαίνεται ὑπὸ τοῦ εἴσω πνεύματος καὶ τῆς θερμότητος. Ὅσον δ᾽ ἂν ἐν τῇ κοιλίῃ 139
[223] ἢ ἐν τῇ κύστει ἐγγένηται χολῆς, τὸ μὲν ἐν τῇ κοιλίῃ, ἐνίοτε μὲν διαταράσσεται κάτω· τὰ δὲ πολλὰ ἐμέεται ἐν τῇσι πρώτῃσιν ἡμέρῃσιν, ἢ ἐν τέσσαρσιν, [224] ἢ ἐν πέντε. ἐμέεται δὲ διὰ τόδε. Ὁκόταν ἡ ἄνω κοιλίη ὑπερθερμανθῇ, ἕλκει ἐφ᾽ ἑωυτὴν, καὶ γίνεται ἔμετος· διὰ τοῦτο δ᾽ αὐτὸ καὶ ἐς περιπλευμονίην ἐκ καύσου τε καὶ ἐκ πλευρίτιδος μάλιστα μεθίσταται· τὰ νου-

VARIÆ LECTIONES.

215 Pro πτύσκεται. MS. cod. habet πτύσηται, quam lectionem etiam præſeferunt Aſul. exempl. Ibidem pro σκληρότερός τε MS. Cod. legit σκληρὸς δέ.

216 In MS. codice pro ἀνὰ habetur κατά.

217 Sic MS. cod. pro τὸ δὲ πρόσθεν, omiſſo δέ.

218 MS. cod. ὁκόταν διαθερμανθῇ ἔκ τε τῶν σαρκῶν, καὶ τῆς κοιλίης πρὸς τῷ ἐνεόντι ὑπὸ τῆς χολῆς, διαθερμαίνει, καὶ τὸ ἄλλο σῶμα πᾶν. καὶ τὰ μὲν ἔνδον ὑπὸ πολλῆς, quæ lectio non eſt contemnanda.

219 Pro ὁ ἄνθρωπος MS. cod. ἄνθρωπος.

220 καὶ ante διὰ τοῦτο addit MS. cod. Poſtea pro εἴσω in MS. cod. eſt ἔνδον.

221 ἡ δὲ γλῶσσα, καὶ ὁ φάρυγξ MS. cod. pro vulgatis ἥ τε γλῶσσα, καὶ ὁ φάρυγξ.

222 MS. cod. pro vulgatis καὶ αὐαίνεται ὑπὸ τοῦ εἴσω πνεύματος, habet καὶ ξηραίνεται ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἔνδον.

223 ἢ pro καὶ ex MS. cod. adſcripſimus. Pro ſequenti ἐγγένηται Aſulana exemplaria ibidem legunt ἐγγίνεται.

224 In MS. cod. propoſitio ἐν deeſt.

νουσήματα. Ὁκόταν γὰρ ἡ ἄνω κοιλίη ὑπερθερμανθῇ, ἕλκει ἐφ' ἑωϋτὴν, καὶ ὑποδέχεται ὁ πλεύμων, καὶ γίνεται περιπλευμονίη, καὶ ὡς τὰ πολλὰ ἀπόλλυνται, ατε ἀσθενέες ἤδη ἐόντες, καὶ ἑτέρης νούσου καινῆς ἐπιγενηθείσης, οὐ δυνάμενοι τὰς ἡμέρας διατελέειν, ἄχρις οὗ τὸ σίαλον πεπανθῇ ἐν τῷ πλεύμονι· ἀλλ' ὡς τὰ πολλὰ [225] προαπόλλυνται ὑπὸ ἀσθενείης· ἔνιοι δὲ περιγίνονται. Ὁκόσοισι δὲ ἐς τὴν κύστιν [226] συῤῥεῖ τι χολῆς, οὐρέεται παχύ· (παχὺ δὲ ὑπὸ φλέγματος) [227] χολῶδες δὲ διαχωρέει, ὑπὸ τοῦ συγκεκαῦσθαι ἐν τῇ κοιλίῃ τὰ ἐνεόντα. [228] Φρενῖτις δὲ ὧδε ἔχει. Τὸ αἷμα τὸ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ πλεῖστον ξυμβάλλεται μέρος συνέσιος· ἔνιοι δὲ λέγουσι, τὸ πᾶν. Ὁκόταν οὖν χολὴ κινηθεῖσα ἐς τὰς φλέβας καὶ ἐς τὸ αἷμα εἰσέλθῃ, διεκίνησε καὶ διούρησε τὸ αἷμα ἐκ τῆς εἰωθυίης συστάσιός τε καὶ κινήσιος, καὶ διεθέρμηνε· [229] διαθερμανθὲν δὲ διαθερμαίνει καὶ τὸ ἄλλο σῶμα πᾶν, καὶ παρανοεῖται ὁ ἄνθρωπος, καὶ οὐκ ἐν ἑωϋτῷ ἐστιν,
ὑπό τε τοῦ πλήθεος τοῦ πυρετοῦ, καὶ τοῦ 60
αἵματος τῆς [230] διουρήσιός τε καὶ κινήσιος γινομένης οὐ τῆς εἰωθυίης. Προσεοίκασι δὲ μάλιστα οἱ ὑπὸ τῆς φρενίτιδος ἐχόμενοι τοῖσι [231] μελαγχολῶσι κατὰ τὴν παράνοιαν. Οἵτε γὰρ μελαγχολώδεες, ὁκόταν φθαρῇ τὸ αἷμα ὑπὸ χολῆς καὶ φλέγματος, τὴν νοῦσον ἴσχουσι καὶ [232] παράνοοι γίνονται, ἔνιοι δὲ καὶ μαίνονται· καὶ ἐν τῇ φρενίτιδι ὡσαύτως. [233] Οὕτω δὲ ἧσσον ἡ μανίη τε καὶ ἡ παραφρόνησις γίνεται, ὅσωπερ ἡ χολὴ τοῦ φλέγματος ἀσθενεστέρη ἐστίν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Πόθεν ὕφαιμον καὶ πελιδνὸν ἐν τῇ πλευρίτιδι καὶ περιπλευμονίῃ τὸ πτύαλον· καὶ τίνες καὶ πόθεν ὑπὸ τούτων τῶν νοσημάτων, ὥσπερ καὶ ὑπὸ τοῦ καύσου, καὶ τῆς φρενίτιδος ἀποθνήσκουσι.

61 Ὕφαιμον καὶ πελιδνὸν ἐν τῇ πλευρίτιδι καὶ περιπλευμονίῃ τὸ πτύαλον διὰ τόδε πτύουσι. Καταρχὰς μὲν, ὡς τὸ πουλὺ, [234] οὐδέτερα πτύουσιν, οὔτε πελιδνὸν, οὔτε ὕφαιμον· εἰδέναι δὲ χρὴ τὴν νοῦσον ἰσχυρὴν ἐοῦσαν· [235] ὁκόταν δὲ τὸ σίαλον ὑπόπαχυ ἄρξωνται πτύειν, καὶ

transmutantur. Quum enim superior ventriculus supra modum incaluerit, ad se se trahit, pulmoque excipit, fitque peripneumonia; ac plerumque pereunt, quum nimirum jam debiles sint; alioque suborto novo morbo, dies producere nequeunt, usque eo dum sputum in pulmone concoctum fuerit; sed ut plurimum debilitate mature pereunt, quidam vero supersunt. Quibus autem in vesicam bilis aliquid confluit, urina crassa mejitur (crassa autem a pituita) biliosum vero dejicitur, eo quod exusta sunt, quæ in ventre insunt. Phrenitis autem hoc modo se habet. Sanguis, qui inest homini, plurimum ad prudentiam confert; quidam vero dicunt, totum. Quum igitur bilis commota venas & sanguinem subierit, ex consueta compage & motione sanguinem dimovet, & sero diluit, & percalefacit; percalefactus autem totum reliquum corpus percalefacit, & homo delirat, neque apud se est, propter febris magnitudinem, & sanguinis serosi insuetam generationem & agitationem. Qui vero phrenitide detinentur, quod ad mentis alienationem, melancholia laborantibus sunt assimiles. Melancholia enim vexati, quum a bile & pituita sanguis corruptus fuerit, morbo corripiuntur, & mente alienantur, quidam etiam insaniunt; & in phrenitide eodem modo. Quo vero bilis pituita minor est, eo levior tum insania, tum mentis alienatio contingit.

CAPUT XIII.

Unde subcruentum, & lividum sputum in pleuritide ac peripneumonia; & qui & unde ex his morbis, ut & febre ardente, & phrenitide intereant.

AT in pleuritide & peripneumonia hanc ob causam subcruentum & lividum sputum expuunt. Per exordia quidem sæpe neutrum expuunt, neque lividum, neque subcruentum; nosse autem oportet, morbum vehementem esse: quum vero sputum subcrassum spuere cœperint, tum præ-

VARIÆ LECTIONES.

225 Sic melius habetur in MS. cod. pro ἀπόλλυνται. Ibidem pro ὁκόσοισι δὲ ἐς MS. cod. ὅσοι δὲ ἐς.
226 In MS. cod. τί post συῤῥεῖ omittitur.
227 Pro vulgatis χολῶδες δὲ διαχωρέει MS. cod. legit, καὶ χολῆς διαχωρέει· ὅτ' ἂν διαχωρίῃ ὑπὸ κλ.
228 Φρενῖτις δὲ οὕτως ἔχει MS. cod. pro φρενῖτις δὲ ὧδε. Ibidem τὸ αἷμα τῷ ἀνθρώπῳ ex MSS. Servin. & Fevreus. MS. cod. vero τὸ αἷμα ἐν τῷ ἀνθρ. omisso τό.
229 MS. cod. διαθερμαίνει δὲ καὶ τὸ ἄλλο σῶμα πᾶν, καὶ παρανοέει ἄνθρωπος, καὶ οὐκ ἐν ἑωϋτῷ ἐστιν, ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ τοῦ πλήθεος.
230 διοῤῥώσιος Galenus in Exegesi legisse videtur, intelligens sanguinis in serum mutationem.
231 Pro μελαγχολῶσι, MS. cod. habet μελαγχολώδεσι.
232 Sic MS. cod. quod probat Lindenus pro παράνοιοι.
233 Pro οὕτω Imp. Corn. τοσούτῳ tanto, quam lectionem adhibuit in versione Corn. Ibid. ὅσῳ περ ἡ χολὴ τοῦ φλέγματος legunt omnia exemplaria; in MS. cod. autem ὅσῳ περ τῆς χολῆς. & τοῦ φλέγματος omittitur.
234 Sic MS. cod. prius erat οὐθέτερα.
235 MS. cod. ὅτ' ἂν τὸ σίαλον ἄρξωνται ὑπόπαχυ πτύειν, καὶ καθαίρεσθαι. In MS. Servin. καὶ desideratur.

præcipue purgantur. Expuitur autem ex venarum distensione, in pleuritide quidem, ex his quæ sunt in latere; in peripneumonia vero ex his quæ sunt in pulmone, qui caliditatem ad sese trahit. Quod si ægro abscessus intro ruptus fuerit, & purulentus evadat, statim primo die sanguinem & (pus) subcruentum & lividum cum saliva expuit. Lividum autem a sanguine fit, si paucus (sanguis) ad multam salivam commixtus fuerit, neque confestim spuatur, sed intus semiputrefactum & eliquatum maneat in corpore. Ex pleuritide autem intereunt, quum circa exordia copiosa quidem pituita & bilis lateri impacta fuerit, multaque ex reliquo corpore præterea affluxerit, quam neque spuendo propter copiam, neque putrefaciendo superarit (ægrotus.) Arteriæ autem implentur ab his quæ intus sunt, pituita ac pure; ob idque stertit, crebroque inde dem superne respirat; ad extremum autem omnia obturantur, & interit. Eodem ipso modo ex peripneumonia pereunt. Quicunque vero ex febre ardente intereunt, omnes ex siccitate intereunt: primum quidem extremæ eorum partes, pedes & manus, resiccantur; deinde vero (alia proxima fiunt) ficciora. Quum autem penitus corporis humor exustus & resiccatus fuerit, sanguis quidem penitus concrescit & perfrigescit; reliquum vero corpus exsiccatur, ac sic interit. At ex phrenitide ita perit. In hoc morbo perpetuo delirant, quum nimirum sanguis corruptus, & extra consuetam agitationem motus sit; quumque desipiant, nihil quicquam effatu dignum eorum, quæ offeruntur, accipiunt: procedente vero tempore marcescunt & consumuntur, tum a febre, tum quod nihil alantur. Ac primum quidem extremæ partes imminuuntur & perfrigerantur; deinde etiam proximæ. Ac frigoris & febris & dolorum hoc habet principium: quum sanguis, qui in venis est, a pituita refrigeratus fuerit, confestim in aliam atque aliam partem devolvitur, & convellitur, ac tremit; ad extremum etiam perfrigerantur omnia, & interit.

62 " καθαίρονται μάλιϛα τότε. Πτύεται δὲ
[236] ὑπὸ διαϛάσιος τῶν φλεβῶν, τῆς μὲν πλευ-
ρίτιδος, ἐκ τῶν ἐν τῷ πλευρῷ· τῆς δὲ περι-
πλευμονίης, ἐκ τῶν ἐν τῷ πλεύμονι καὶ
63 θερμασίην ἐπάγει ἐφ' ἑωϋτήν. " Ἢν [237] δὲ
ῥηγματίης εἴη ὁ τὴν νοῦσον ἔχων, καὶ σαβακὸς,
ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρης αἷμα, καὶ ὕφαιμον
[238] (πῦον) καὶ πελιδνὸν σὺν σιάλῳ πτύει. Τὸ
δὲ πελιδνὸν ἀπὸ τοῦ αἵματος γίνεται, ἢν ὀ-
λίγον συμμίσγηται ἐς πουλὺ σίαλον, καὶ μὴ
παραυτίκα πτύηται, [239] ἀλλὰ ἐμμένῃ ἡμι-
64 σαπὲς ἐὸν, " καὶ ἐκτεθηλυσμένον ἐν τῷ σώ-
ματι. Ἀποθνήσκουσι δὲ, ἀπὸ μὲν [240] πλευ-
ρίτιδος, ὁκόταν πολλὸν μὲν τὴν ἀρχὴν τῷ
πλευρῷ προσπαγῇ φλέγμα τε καὶ χολὴ,
πολλὸν δὲ προσεπιῤῥυῇ καὶ ἐκ τοῦ ἄλλου σώ-
ματος, καὶ μήτε πτύων κρατέῃ ὑπὸ [241] πλή-
θεος, μήτε σήπων. Πιμπλῶνται δὲ αἱ ἀρτη-
ρίαι ὑπὸ τῶν ἐνεόντων, φλέγματός τε καὶ
πύου· [242] τότε δὲ ῥέγκει καὶ ἀναπνεῖ πυκνόν
τε καὶ αὐτόθεν ἄνωθεν· τέλος δὲ ἀποφράσ-
σεται πάντα, καὶ ἀποθνήσκει. Τὸν αὐτὸν
δὲ τρόπον τοῦτον καὶ ἐκ περιπλευμονίης ἀπόλ-
λυνται. Ὅσοι δὲ ὑπὸ καύσου ἀποθνήσκουσι,
πάντες ὑπὸ ξηρασίης ἀποθνήσκουσιν· [243] ἀ-
ποξηραίνεται πρῶτον μὲν αὐτῶν τὰ ἀκρω-
65 τήρια, πόδες τε καὶ χεῖρες· " ἔπειτα δὲ τὰ
ἐπιξηρότερα. Ὁκόταν δὲ ἐκκαυθῇ καὶ ἀπο-
ξηρανθῇ παντάπασι τὸ ὑγρὸν ἐκ τοῦ σώμα-
τος, τὸ μὲν αἷμα πήγνυταί τε παντελῶς καὶ
ψύχεται, τὸ δὲ ἄλλο σῶμα ἀποξηραίνεται,
καὶ οὕτως ἀποθνήσκει. Ὑπὸ δὲ τῆς φρενίτιδος
[244] ἀπόλλυται ὧδε. Παραφρονέουσιν ἐν τῇ
νούσῳ διὰ παντὸς, ἅτε τοῦ αἵματος ἐφθαρ-
μένου τε καὶ [245] ἐκκεκινημένου τὴν εἰωθυῖαν κί-
νησιν· καὶ ἅτε παραφρονέοντες, οὔτέ τι τῶν
προσφερομένων δέχονται, [246] ὅ, τι ἄξιον
λόγου· ὅταν δὲ προΐῃ ὁ χρόνος, μαραίνονταί
τε καὶ μινύθουσιν ὑπό τε τοῦ πυρετοῦ, [247] καὶ
ὑπὸ τοῦ μηδὲν τρέφεσθαι. Καὶ πρῶτα μὲν τὰ
ἐν τοῖσιν ἀκρωτηρίοισι μινύθει τε, καὶ ψύχε-
ται· ἔπειτα δὲ τὰ ἐπ' ἐγγυτάτω. Καὶ ψύ-
χεος δὲ καὶ πυρὸς καὶ πόνων ἀρχὴν ταύτην ἴ-
σχει· [248] ὅταν τὸ αἷμα ἐν τῇσι φλεψὶν, ὑπὸ
τοῦ φλέγματος ψυχθῇ, [249] μεταπίπτει τε
66 καὶ συσπᾶται ἄλες, " ἄλλοτε ἄλλη, καὶ τρέ-
μει· τέλος δὲ ψύχεται πάντα, καὶ ἀπο-
θνήσκει.

ΙΠΠΟ-

VARIÆ LECTIONES.

236 Sic scripsimus partim ex Imp. Samb. & Fevr. partim ex Servino, pro vulgatis ἀπὸ διατάσιος. Ibidem ἐκ ante τῶν ἐν τῷ πλευρ. deest in MS. cod.

237 Pro vulgato ῥηγματίης MS. cod. habet ῥηγματίης, quod Galen. in Exegesi exponit, ὁ ἐῤῥωγός τι ἐντὸς ἔχων, *qui ruptum aliquid intus habet.*

238 πῦον deest in MS. cod.

239 ἀλλὰ ἡμισαπὲς ἐὸν legit MS. cod. omisso ἐμμένῃ: & pro ἐκτεθηλυσμένον habet τεθηλυσμένον.

240 τῆς πλευρίτιδος prius legebatur, τῆς autem ex MS. cod. omisimus.

241 MS cod. legit: πλήθεος τούτων.

242 Sic multo melius MS. cod. pro vulgatis τοῦτο δὲ ῥέγχει, καὶ ἀναπνεῖ πυκνὸν τε καὶ αὐτόθεν: qui & τοῦτον post τρόπον omittit.

243 MS. cod. ἀποξηραίνεται δὲ αὐτῶν· πρῶτον μὲν αὐτῶν τὰ ἀκρ.

244 Pro ἀπόλλυται ὧδε, MS. cod. habet ἀπόλλυται οὕτω.

245 Pro ἐκκεκινημένου τὴν, MS. cod. adscribit, κεκινημένου οὐ τήν. quæ lectio inepta non est.

246 In MS. cod. legitur ὅ, τι καὶ ἄξιον· ὅτ' ἂν τε. Ibidem in eodem cod. μαραίνονται omissa enclitica τε.

247 καὶ ὑπὸ τοῦ μηδὲν ἰσιέναι εἰς τὸ σῶμα, καὶ πρῶτα μὲν MS. cod. pro vulgatis καὶ ὑπὸ τοῦ μηδὲν τρέφεσθαι, καὶ πρῶτα μέν.

248 ὅταν τὸ αἷμα ἐν τῇσι φλεψὶν MS. cod. quam lectionem sequimur, pro ὅταν τὸ αἷμα, τὸ ἐν τῇσι φλεψίν.

249 MS. cod. pro μεταπίπτει τε καὶ συσπᾶται ἄλες, ἄλλοτε ἄλλη, καὶ τρέμει, legit μεταπίπτει· ξυσπᾶται ἄλες ἄλλοτε ἄλλη, καὶ τρέμει.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΠΕΡΙ ΝΟΥΣΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

HIPPOCRATIS DE MORBIS LIBER SECUNDUS.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩΙ ΒΙΒΛΙΩΙ.

Πλεῖστα παθημάτων εἴδη διδάσκονται, τῶν ἐν τῷ ὅλῳ σώματι καὶ ἐν διαφόροις μορίοις, τῇ κεφαλῇ, καὶ τῷ ἐγκεφάλῳ, καὶ ταῖς ῥισὶ, καὶ ταῖς ἀκοαῖς, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ τῷ στόματι, καὶ τῷ φάρυγγι, καὶ τῇ καρδίᾳ, καὶ τῷ πνεύμονι, καὶ τῇ τραχείᾳ ἀρτηρίᾳ, καὶ τῷ στήθει, καὶ τῷ νώτῳ, καὶ τῷ ὑπογαστρίῳ, καὶ τῷ ἥπατι, καὶ τῷ σπληνὶ, καὶ τοῖς κώλοις ὑπαρχόντων, σὺν ταῖς αὐτῶν αἰτίαις, καὶ τοῖς σημείοις, καὶ τῇ θεραπείᾳ.

ARGUMENTUM LIBRI.

Plurimæ morborum ſpecies docentur, tum univerſo corpori, tum variis partibus, capiti, cerebro, naribus, auribus, oculis, ori, faucibus, cordi, pulmonibus, aſperæ arteriæ, pectori, dorſo, imo ventri, hepati, lieni, & artubus inſidentium, cum cauſis, ſignis & curatione.

BASIL. GRÆC. pag. 140. FOESIUS SECT. V. 14. 461. BASIL. LAT. III. 115. pag. 194.

SECTIO I.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Περὶ τῆς κατὰ τὴν κεφαλὴν δυσκρασίας θερμῆς μετὰ φλέγματός τε καὶ χολῆς, καὶ τῶν ταύτης συμπτωμάτων καὶ ἐνεργημάτων, οὔρου πολλοῦ, στραγγουρίας, ἀμβλυωπίας, τοῦ σώματος πάχους, καὶ οἰδήματος, καὶ τῆς εὐχροίας, καὶ τῶν ἑλκῶν, καὶ τῆς ἰκτερώδους χροιᾶς, καὶ τῆς δυσουρίας, καὶ τῆς παρανοίας, καὶ τοῦ ὑπερεμέτου τῶν φλεβῶν, καὶ τοῦ χολώδους ἐμέτου, καὶ τοῦ ὤτων ἤχου, καὶ τῆς βαρυηκοΐας, καὶ κεφαλαλγίας, καὶ σκοτοδινίας· καὶ τί τὸ αἷμα.

CAPUT I.

De capitis intemperie calida cum pituita, & bile, ejusque ſymptomatis ac effectibus, urina copioſa, ſtranguria, viſus hebetudine, corporis craſſitudine, tumore, probo colore, ulceribus, auriginoſo colore, urinæ difficultate, delirio, ſupervomitu venarum, bilioſo vomitu, aurium ſonitu, auditus gravitate, capitis dolore, gravitate, vertigine; & quid ſanguis.

140 ΥΡΕΕΤΑΙ ΄ πολλὸν, ″ ὅταν ὑπερθερμανθῇ ἡ κεφαλή. Τήκεται γὰρ ἐν αὐτῇ τὸ φλέγμα· τηκόμενον δὲ χωρέει τὸ μὲν ἐς τὰς ῥῖνας,

Uum caput immoderatius incaluerit, copioſa urina redditur. Liquatur enim in eo pituita; liqueſcens autem partim quidem ad nares, par-

VARIÆ LECTIONES.

Quis fuerit hujus libri auctor, an Hipp. fuerit, nec ne, parum inter ſcriptores conſtat: quemadmodum autem id parum conſtat; ita & parum id noviſſe prodeſſet, cum hoc in opere non ſcribentis auctoritas; ſed ſententiarum veritas ſit attendenda. Non enim arti Medicæ auctoris nomen uſui eſſe debet; ſed doctrinæ integritas, ex qua rerum difficilium & abſtruſarum cognitionem haurire, & utiliſſima ad medendum documenta, & leges excerpere valeamus.

partim ad os, partim etiam per venas, quæ pertinent ad pudendum, ſecedit: quum autem ad pudendum pervenerit, mejit, eademque patitur quæ ab urinæ ſtillicidio. Quum vero oculorum venas pituita ſubierit, oculorum caligine vexantur. Viſus enim aquoſior & turbidior evadit, neque oculorum ſplendor ſimiliter ſplendidus eſt, neque ſiquis cernere velit, apparet, ut cum lucidus & purus erat. Hic quadraginta diebus potiſſimum ſanus evadit. Quod ſi longo poſt tempore morbus redeat, cutis capitis craſſeſcit, & corpus reliquum attollitur, craſſeſcit, ac bene coloratur. Huic pituita ad carnes convertitur, & ab hac craſſus eſſe videtur. Carnes enim quum perfuſæ, elevatæ, & rariores ſint, ex venis ſanguinem trahunt, ac propterea bene colorati eſſe videntur. Alius morbus. Caput ulceribus impletur, corpuſque intumeſcit, & color eſt auriginoſus, & alia atque alia corporis parte ulcera erumpunt, & febris ſubinde corripit, & ex auribus aqua fluit. Quum huic in capite pituita aliquantum bilioſa innutrita fuerit, ulcera quidem oriuntur, ubi ſinciput pituita & bile perfuſum fuerit, atque tum pituita, tum bilis rara, & accumulata ſit; hæc enim conſiſtit, putreſcit, & exulceratur: attenuata vero pituita, ad aures transmittitur. In reliquo autem corpore ad eandem rationem qua in capite, ulcera oriuntur, quacunque in parte conputrefactus ſanguis & bilis coacervata fuerint; ea enim parte caro putreſcit & ulceratur, prætereaque advenientem pituitam & bilem putrefacit, puſque gignitur. Alius morbus. Totum caput dolor obſidet, & bilem vomit, difficultate urinæ premitur, & delirat. Hic quidem dolore vexatur ob immoderatum capitis calorem; delirat autem, quum ſanguis capitis a bile & pituita admodum calefactus fuerit, & plus ſolito agitatus: bilem autem vomit, quum nimirum ipſa in corpore ſit agitata. Et caput præ calore ad ſe trahit, & craſſiſſimum quidem vomit, tenuiſſimum vero ad ſe trahit. Urinam autem reddit in hoc morbo ex iiſdem cauſis, ut etiam in ſuperiore dictum eſt. Alius morbus. Si circa cerebrum venulæ (ſanguinem) ſuperevomant,

τὸ δὲ ἐς τὸ στόμα, τὸ δὲ διὰ τῶν φλεβῶν, αἳ ἄγουσιν ἐς τὸ αἰδοῖον· ὅταν δὲ ἐς τὸ αἰδοῖον ἀφίκηται, οὐρέει, καὶ πάσχει οἷά περ ὑπὸ στραγγουρίης. Ἀμβλυώσσουσι δὲ, ὅταν ἐς τὰ ἐν τοῖσιν ὀφθαλμοῖσι φλέβια ἐσέλθῃ φλέγμα. Ὑδαρεστέρη [1] τε γὰρ γίνεται ἡ ὄψις, καὶ θολερωτέρη, καὶ τὸ λαμπρὸν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ οὐχ ὁμοίως λαμπρόν ἐστιν, οὐδὲ καταφαίνεται ἐν αὐτῷ, [2] ἐὰν ἐθέλῃ ὁρᾷν, ὁμοίως, ὡς καὶ ὅτε λαμπρὸς καὶ καθαρὸς ἦν. Οὗτος ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρῃσι μάλιστα ὑγιάζεται. Ἢν δὲ χρόνῳ ὕστερον πολλῷ ὑποστρέψῃ ἡ νοῦσος, τὸ δέρμα τῆς κεφαλῆς παχύνεται, καὶ τὸ ἄλλο σῶμα αἴρεται, καὶ παχύνεται, καὶ εὐχροέει. [3] Τούτῳ τὸ φλέγμα εἰς τὰς σάρκας τρέπεται, καὶ ὑπὸ τούτου δοκέει παχὺς εἶναι. Αἱ γὰρ σάρκες, ἅτε διάβροχοι ἐοῦσαι καὶ ἠρμέναι καὶ ἀραιότεραι, ἕλκουσιν ἐκ τῶν φλεβῶν αἷμα, καὶ διὰ τοῦτο δοκέουσιν εὔχροοι εἶναι.

2 Ἑτέρη νοῦσος. Ἡ κεφαλὴ ἑλκέων καταπίμπλαται, καὶ τὸ σῶμα οἰδέει, καὶ ἡ χροιὴ ἰκτερώδης, καὶ ἄλλοτε ἄλλη τοῦ σώματος ἕλκεα ἐκφύει· καὶ πυρετὸς λαμβάνει ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε, [4] καὶ ἐκ τῶν ὤτων ὕδωρ ῥεῖ. Τούτῳ ὅταν ἐν τῇ κεφαλῇ [5] φλέγμα ὑπόχολον ἐντραφῇ, τὰ μὲν ἕλκεα γίνεται, ὅταν τὸ βρέγμα διάβροχον γένηται τῷ φλέγματι καὶ τῇ χολῇ, καὶ ἀραιὸν ἔῃ καὶ ἅλες τὸ φλέγμα καὶ ἡ χολή· ἵσταται γὰρ τοῦτο καὶ σήπεται καὶ ἑλκοῦται· ἐς δὲ τὰ ὦτα λεπτυνόμενον τὸ φλέγμα διαδιδοῖ. Ἐν δὲ τῷ ἄλλῳ σώματι, τά τε ἕλκεα κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον τοῖσιν ἐν τῇ κε-
3 φαλῇ γίνεται, [6] συσσηπομένου τοῦ αἵματος καὶ τῆς χολῆς, ᾗ ἂν τύχῃ ἁλισθέντα· ταύτῃ γὰρ ἡ σὰρξ σήπεται καὶ ἑλκοῦται, καὶ προσκατασήπει τὸ ἐσελθὸν τοῦ φλέγματός τε καὶ τῆς χολῆς, καὶ γίνεται πύον. Ἑτέρη νοῦσος. Περιωδυνίη τὴν κεφαλὴν ἴσχει, καὶ ἐμέει χολὴν, καὶ δυσουρέει, καὶ παραφρονέει. Οὗτος περιωδυνέει μὲν ὑπὸ τῆς ὑπερθερμασίης τῆς κεφαλῆς· παραφρονέει δὲ, ὅταν τὸ αἷμα, τὸ ἐν τῇ κεφαλῇ ὑπὸ χολῆς ἢ φλέγματος [7] ὑπερθερμανθῇ, καὶ κινηθῇ μᾶλλον τοῦ εἰωθότος· ἐμέει δὲ χολὴν, [8] ἅτε κεκινημένης αὐτῆς ἐν τῷ σώματι. Καὶ ἡ κεφαλὴ ὑπὸ τῆς θερμασίης ἕλκει ἐφ' ἑωϋτήν· καὶ τὸ μὲν παχύτατον ἐμέει, τὸ δὲ λεπτότατον [9] ἕλκει ἐς ἑωϋτήν. Οὐρέει δὲ καὶ ἐν ταύτῃ ὑπὸ τῶν αὐτῶν, ὡς καὶ ἐν τῇ πρόσθεν εἴρηται. [10] Ἑτέρη νοῦσος. Ἢν περὶ τὸν ἐγκέφαλον φλέβια ὑπερεμήσῃ, τὸν

VARIÆ LECTIONES.

1 In MS. cod. deeſt enclitica τε.
2 ἂν θέλῃ ὁρᾷν, ὁμοίως ὡς καὶ ὅτε λαμπρῶς καὶ καθαρῶς ἦν ſcribit MS. cod.
3 τοῦτο vulgata exemplaria prius habebant; verum nos τούτῳ *huic* ſcilicet ægroto, ut etiam inferius, τούτῳ ὅταν ἐν τῇ κεφαλῇ φλέγμα ex MS. cod. ſcripſimus; quæ lectio nobis probata eſt.
4 Sic ſane MS. cod. ſcribit, quam lectionem ſubodoratus eſt Petr. Sallius Diverſus; *nam*, ait ille plane egregie, *cum paulo infra dictorum rationem aſſignans, doceat pituitam attenuatam ad aures pervenire, deinde vendicat in hoc morbo aquam ex auribus, non ex dorſo fluere, ſuſpicor non*, καὶ ἐκ τοῦ νώτου *& ex dorſo*; ſed καὶ ἐκ τῶν ὤτων, atque ita legendum eſſe quis dubitat? facilis enim ſcribentis lapſus ex ὠτῷ in νωτῷ. Vide ſis ejus comment.
5 MS. cod. habet φλέγμα ὑπόχολον ἐντραφῇ.
6 Pro συσσηπομένου Imp. Corn. ſcribit σεσηπομένου, & Calv. καὶ φλέγματος addidiſſe videtur pro ἁλισθέντα, Lindenus legit ἁλισθέντος.
7 ὑποθερμανθῇ, *aliquantum incaluerit* legunt Ald. & Baſil. codd. Servin. vero ex MS. ſcribit ὑπερθερμαινομένου *ſupra modum calefacto*.
8 MS. cod. ἅτε κεκινημένης τῆς χολῆς ἐν τῷ σώματι· καὶ ἡ κεφαλὴ ὑπὸ τῆς ὑπερθερμασίης.
9 In MS. Codice τὸ ἕλκει abeſt.
10 ἑτέρη νοῦσος, deeſt hæc epigraphe in MS. cod.

τὸν μὲν οὔνομα οὐκ ὀρθὸν τῇ νούσῳ· οὐδὲ γὰρ ἀνυστὸν ὑπερεμῆσαι οὐδὲν τῶν φλεβίων οὔτε τῶν ἐλασσόνων, οὔτε τῶν μειζόνων· ὀνομαίνουσι δὲ καὶ φασὶν [11] ὑπερέμετον. Εἰ δ' ὡς μάλιστα ὑπερεμήσειε, νοῦσος ὑπ' αὐτοῦ οὐκ ἔοικε γίνεσθαι· ἀπ' ἀγαθοῦ γὰρ κακὸν οὐχ οἷόν τε γενέσθαι, [12] οὐδ' ἀπὸ κακοῦ ἀγαθὸν γένοιτο ἄν, οὐδ' αὖ ἀγαθὸν πλέον τοῦ δέοντος οἷόν τε γενέσθαι· ἀλλ' ὑπερεμέειν δοκέει, [13] ὅταν ἐς τὰς φλέβας χολὴ ἢ φλέγμα ἐσέλθῃ. Μετεωρίζονται γὰρ αἱ φλέβες, καὶ σφύζουσι, καὶ ὀδύνη κατὰ πᾶσαν τὴν κεφαλὴν ἐγγίνεται, καὶ τὰ ὦτα ἠχέει καὶ ἀκούει οὐδέν· καὶ ἠχέει μὲν ἅτε τῶν φλεβίων σφυζόντων καὶ παλλομένων, τηνικαῦτα γὰρ ἦχος ἔνεστιν ἐν τῇ κεφαλῇ· [14] βαρηκοεῖ δὲ, τὸ μέν τι ὑπὸ τοῦ ἔσωθεν ψόφου καὶ ἤχου, τὸ δὲ, ὅταν ὁ ἐγκέφαλος καὶ τὰ φλέβια τὰ περὶ αὐτὸν ἐπαρθῇ· ὑπὸ γὰρ τῆς ὑπερθερμασίης ἐμπίπλησι τὸ κατὰ τὸ οὖς [15] κενεὸν ὁ ἐγκέφαλος ἑωϋτοῦ, καὶ ἅτε οὐκ ἐνεόντος τοῦ ἠέρος ἰσοπλήθεος, [16] ὡς καὶ ἐν τῷ πρὶν χρόνῳ, οὐδὲ τὸν ἦχον ἴσον παρέχοντος, οὐκ ἐνσημαίνει οἱ τὰ λεγόμενα ὁμαλῶς, καὶ ἀπὸ τούτου [17] βαρηκοεῖ. Οὗτος, ἢν μὲν ῥαγῇ αὐτῷ ἐς τὰς ῥῖνας, ἢ ἐς τὸ στόμα ὕδωρ καὶ φλέγμα, ὑγιὴς γίνεται· ἢν δὲ μὴ ῥαγῇ, ἑβδομαῖος μάλιστα ἀποθνήσκει. [18] Ἢν δὲ ἐν τῇ κεφαλῇ ὑπερεμέσωσι φλέβες, ὑπερεμέουσι δὲ ὑπὸ τῶν αὐτῶν, ἃ καὶ ἐν τῷ πρόσθεν εἴρηται· σημήιον δὲ ὅτι τοιούτῳ τρόπῳ ὑπερεμέουσι, τόδε. Ὅταν τις ἢ χεῖρα τοῦτο πάσχουσαν ἐπιτάμῃ, ἢ κεφαλὴν, ἢ ἄλλο τι τοῦ σώματος, τὸ αἷμα μέλαν ῥέει, καὶ θολερὸν, καὶ νοσῶδες· [19] καίτοι οὐδὲ αἷμα δίκαιον εἰπεῖν κατ' οὔνομα· ἀλλ' ἐρυθρὸν καὶ εἰλικρινὲς ῥεῖν. Ὅταν δὲ ὑπερεμέσωσιν [20] ἀπὸ τῶν αὐτῶν, ἴσχει ὀδύνη καὶ σκοτοδινίη, [21] καὶ βάρος ἔχει τὴν κεφαλήν· ὀδύνη μὲν, ὑπὸ τῆς ὑπερθερμασίης τοῦ αἵματος· σκοτοδινίη δὲ, ὅταν ἀλὲς [22] ἐπὶ τὸ πρόσωπον χωρήσῃ τὸ αἷμα· βάρος δὲ, ἅτε τοῦ αἵματος πλείονος ἐόντος ἐν τῇ κεφαλῇ, [23] καὶ χολερωτέρου, καὶ νοσωδεστέρου, ἢ [24] ἔσωθεν.

nomen quidem morbo rectum non extat, (neque enim fieri potest, ut vena aliqua, sive ex minoribus, sive ex majoribus, superevomat) supervomitum tamen appellant & dicunt. Quod si quam maxime superevomat, morbus ab eo fieri minime videtur: non enim a bono malum oriri potest, neque a malo utique bonum fiat; neque rursus bonum plus justo fieri potest: verum superevomere videntur, quum bilis aut pituita venas subierit. Venæ enim attolluntur, & pulsant, & dolor toto capite oboritur, auresque sonitum percipiunt, & nihil audiunt: ac sonitum quidem percipiunt, venis nimirum pulsantibus ac palpitantibus; tunc enim sonitus in capite est. Graviter vero audiunt, partim quidem ob internum strepitum & sonitum; partim etiam ubi cerebrum & ipsum ambientes venulæ attolluntur; nam immoderatiori calore, vacuam circa aurem partem cerebrum ex se implet; & quum nimirum par aëris copia non insit, velut priori tempore, neque æqualem sonum exhibeat, ea, quæ dicuntur, non æqualiter se imprimunt, indeque gravis auditus oboritur. Hic, siquidem ei ad nares, aut ad os aqua & pituita erumpat, sanus evadit: si vero non erumpat, septimo fere die moritur. At si in capite venæ superevomuerint, superevomunt autem ab iisdem, quæ antea dicta sunt; quod vero hoc modo superevomant, hoc signum est. Quum quis aut manum, aut caput, aut aliam corporis partem ita affectam incidit, sanguis niger, & turbidus, ac morbosus effluit; quamquam neque sanguinem nominare fas sit; nisi qui ruber, & sincerus fluit. Quum autem ab iisdem causis superevomuerint, dolor, tenebricosa vertigo, & gravitas caput occupat; dolor quidem, præ immoderato sanguinis calore; tenebricosa vero vertigo, quum sanguis conferta copia ad faciem processerit; gravitas autem, nimirum quum copiosior sanguis in capite, & magis biliosus & morbosior, quam intus, sit.

Variæ Lectiones.

11 ὑπερεμέειν pro ὑπερέμετον habetur in MS. Cod. & paulo post οὐκ ἔοικεν ἂν γίνεσθαι idem scribit.
12 Hæc verba οὐδ' ἀπὸ κακοῦ ἀγαθὸν γένοιτο ἂν in MS. cod. desunt. Deinde sequentia sic leguntur in eodem οὐδ' ἀγαθὸν & omittitur αὖ.
13 ὅταν ἐς τὰς φλέβας θολερὸν ἐσέλθῃ scribit Lind. & post μετεωρίζονται encliticam τι addit MS. cod.
14 MS. cod. βαρυηκοεῖ δὲ τὸ μέν τι καὶ ὑπὸ τοῦ ἔσωθεν
15 Pro vulgato κενὸν, MS. cod. scribit κεινὸν, quod sequimur, utpote magis Ionicum, sic etiam Lindenus. Paulo post τὰ γὰρ τῆς ὑπερθερμασίης MS. Cod. habet.
16 ὡς particula abest in MS. cod.
17 Pro βαρηκοεῖ in MS. cod. ut supra βαρυηκοέει scribitur.
18 MS. cod. ἢν δ' αἱ ἐν τῇ κεφαλῇ ὑπερεμέσωσι legit.
19 καὶ τοι οὐ δίκαιον κατὰ τὸ οὔνομα MS. cod. habet, pro καί τοι οὐδὲ αἷμα δίκαιον εἰπεῖν κατ' οὔνομα.
20 ὑπὸ scribit MS. cod. pro ἀπό.
21 καὶ βάρος τὴν κεφαλὴν scribitur in MS. cod. omisso verbo ἴσχει, quod superfluum esse videtur, quum superius sit ἴσχει, & ita scripsimus.
22 ἐπὶ τὸ πρόσωπον vulgati codd. Imp. Samb. τὸ delet, & pro ἅτε τοῦ αἵματος πλείονος MS. Cod. scribit ὅτ' ἂν τοῦ αἵματος πλέονος.
23 καὶ χολερωτέρου, & magis biliosus habet MS. cod. quæ lectio placet, pro θολερωτέρου turbidior, Imp. Sambuci θολωδεστέρου eodem significatu.
24 Pro ἔσωθεν intus, Calvus ἔξωθεν extrinsecus legisse videtur.

CAPUT II.

Morbi capitis; cerebri sideratio, ossis capitis caries, sidere ictus; eorumque affectuum causæ, signa, prognostica, symptomata.

5 Cerebri sideratio. Si cerebrum sideratum fuerit, dolor ex capite spinam occupat, & ad cor animi deliquium frequens accedit, & sudor adest, & fit insomnis, & ex naribus sanguis fluit; plerumque vero sanguinem vomit. Sideratur autem hoc modo cerebrum. Quum aut immoderatius calefactum aut refrigeratum, aut plus solito biliosum aut pituitosum evaserit: ubi vero horum aliquid perpessum fuerit, spinalem quoque medullam supra modum calefacit; quumque hæc percalefacit, spinæ dolorem inducit. Animo autem linquitur, ubi pituita & bilis ad cor consistit; consistere vero his agitatis & humectatis, necesse est. Sudor autem præ dolore fit. Sanguinem vero vomit, quum capitis quidem venæ a cerebro calefactæ fuerint; quæ vero prope spinam sunt, a spina; spina autem, a spinali medulla; & spinalis medulla a cerebro, unde originem ducit: quum igitur venæ incaluerint, & sanguis in his efferbuerit, venæ quidem capitis ipsum ad nares & ad os distribuunt; a spina vero ortæ sanguifluæ, ad corpus. Hic tertio, aut plerumque quinto die moritur. Alius morbus. Dolor derepente caput prehendit, statimque vox cessat, ac sui impotens fit; hic intra septem dies, nisi eum febris (magna) corripuerit, interit; si namque corripuerit, convalescit. Hæc autem patitur, quum ei sanguis melancholicus in capite agitatus fluxerit, maximeque in partem, in qua plurimæ sunt venulæ, in cervicem dico, ac pectus;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Κεφαλῆς παθήματα· σφακελισμὸς ἐγκεφάλου, τερηδὼν, βλητός· καὶ αἱ τῶν παθημάτων αἰτίαι, καὶ τὰ σημεῖα, καὶ τὰ προγνωστικὰ, καὶ τὰ συμπτώματα.

5 [25] Σφακελισμὸς ἐγκεφάλου. [26] Ἢν σφακελίσῃ ὁ ἐγκέφαλος, ὀδύνη ἔχει ἐκ
τῆς κεφαλῆς τὴν ῥάχιν, καὶ ἐπὶ τὴν καρ-
δίαν φοιτᾷ ἀψυχίη, καὶ ἱδρὼς, καὶ ἄυπνος
πελέθει, καὶ ἐκ τῶν ῥινῶν αἷμα ῥεῖ, πολ- 141
λάκις δὲ καὶ αἷμα ἐμέει. Σφακελίζεται
δὲ ὁ ἐγκέφαλος, τρόπῳ τοιῷδε. Ὁκόταν ἢ
ὑπερθερμανθῇ ἢ ὑπερψυχθῇ, ἢ χολώδης ἢ
φλεγματώδης γένηται μᾶλλον τοῦ εἰωθότος·
ὅταν δέ τι τούτων πάθῃ, [27] ὑπερθερμαίνει
καὶ τὸν νωτιαῖον μυελὸν, καὶ διαθερμαινόμε-
νος καὶ οὗτος, ὀδύνην τῇ ῥάχει παρέχει.
Ἀψυχέει δὲ, ὅταν προσίσηται πρὸς τὴν καρ-
δίην φλέγμα ἢ χολή· [28] προσίσταθαι δὲ
ἀνάγκη, κεκινημένων καὶ ὑγρασμένων. Ἱ-
δρὼς δὲ γίνεται ὑπὸ πόνου. Τὸ δὲ αἷμα ἐ-
μέει, ὅταν αἱ φλέβες μὲν ἐν τῇ κεφαλῇ ὑπὸ
τοῦ ἐγκεφάλου θερμανθῶσιν, αἱ δὲ παρὰ τὴν
ῥάχιν ὑπὸ τῆς ῥάχιος, ἡ δὲ ῥάχις ὑπὸ τοῦ νω-
τιαίου μυελοῦ, [29] ὁ δὲ νωτιαῖος μυελὸς ὑπὸ τοῦ
ἐγκεφάλου, ὅθενπερ πέφυκεν· ὅταν οὖν θερ-
6 μανθῶσιν αἱ φλέβες, καὶ τὸ αἷμα [30] ἐν αὐ-
τῇσι ζέσῃ, διαδιδοῦσιν αἱ μὲν ἀπὸ τῆς κεφα-
λῆς ἐς τὰς ῥῖνας [31] καὶ ἐς τὸ στόμα, αἱ δ' ἀπὸ
τῆς ῥάχιος αἱμοῤῥόοι, ἐς τὸ σῶμα. Οὗ-
τος τριταῖος ἀπόλλυται, ἢ πεμπταῖος ὡς τὰ
7 πουλλά. [32] Ἑτέρη νοῦσος. Ἐξαπίνης
ὀδύνη λαμβάνει τὴν κεφαλὴν, καὶ παραχρῆ-
μα ἄφωνος γίνεται, καὶ ἀκρατὴς ἑωυτοῦ·
οὗτος ἀποθνήσκει ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσιν, ἢν μή-
μιν πῦρ ἐπιλάβῃ· [33] εἰ γὰρ ἐπιλάβῃ, ὑγιαί-
νει. Πάσχει δὲ ταῦτα, ὅταν αὐτῷ μέλαι-
να χολὴ ἐν τῇ κεφαλῇ κινηθεῖσα ῥυῇ, καὶ
μάλιστα καθ' ὃ τὰ [34] πλεῖστά ἐστι φλέβια,
ἐν τῷ τραχήλῳ φημὶ καὶ τοῖς στήθεσιν·
ἐπεὶ-

VARIÆ LECTIONES.

25 Σφακελισμὸς ἐγκεφάλου, in MS. cod. deest hæc epigraphe, eamque non agnovit Calvus. Paulo post MS. Cod. ἐπὶ τὴν καρδίην φοιτᾷ, καὶ ἀψυχίη.

26 σφακελίζει δὲ ὁ ἐγκέφαλος MS. cod. deinde τρόπῳ τοιῷδε· ὁκόταν omittuntur, & sequitur periodus ἢ ὑπερθερμανθῇ.

27 Pro ὑπερθερμαίνει, καὶ τὸν νωτιαῖον scribitur in MS. cod. ὑπερθερμαίνεται, καὶ τὸν νωτιαῖον μυελὸν διαθερμαίνει καὶ οὗτος ὀδύνην.

28 προσίσταθαι ἀνάγκη omissa conjunctione δὲ MS. cod. Postea dicitur ἱδρὼς δὲ ὑπὸ πόνου omisso verbo γίνεται.

29 In MS. Cod. legitur ὁ δὲ νωτιαῖος omisso μυελὸς vulgato; sed ex MS. Cod. lectione & vulgata eruitur vera lectio, & legendum est: ὁ δὲ νωτιαῖος μυελὸς ὑπὸ τοῦ ἐγκεφάλου, ὅθενπερ πέφυκεν, *medulla vero spinalis a cerebro, unde sane originem habet.*

30 Sic MS. cod. quam lectionem probat Foes. prius legebatur ἐν αὐτῇ συζέσῃ.

31 καὶ τὸ στόμα vulgati codd. Imp. Corn. addit ἐς, id quod sequimur.

32 Loco ἑτέρη νοῦσος, MS. cod. pro epigraphe habet ἄλλη.

33 ἢν δ' ἐπιλάβῃ, ὑγιὴς γίνεται scribit MS. cod. ut & Imp. Samb. Paulo post μέλαινα χολὴ *sanguis melancholicus* interpretati sumus auctoritate Galen. qui comm. VI. Aph. 53. inquit, εἴρηται δὲ ὅτι τὸν οἷον τρύγα τοῦ αἵματος ἀπεργαζόμενοι μὲν οὐδέπω μέλαιναν χολὴν ὀνομάζομεν, ἀλλὰ μελαγχολικὸν χυμόν. καταχρώμενοι δὲ τοῖς ὀνόμασι καὶ μέλαιναν ἐστιν ὅτε καλοῦμεν. Qua de re Ballon. Libr. II. Consil. p. m. 10. *credo*, inquit, *atrabilarium humorem vere mærorem, & mæstitiam, & pavores parere, & deliria melancholica; at succus melancholicus, apoplexias, siderationes, attonitum morbum, quassus & resolutiones membrorum afferre potest.* Loquitur enim Hippocrates, notante Cortnummo de affluxu, qui fit per vasa: vasa autem non vehunt humores solitarios: sed totam massam sanguineam, ea si adustior est, dici aliquando potest melancholia; quibus adducti rationibus ejus interpretationem secuti sumus.

34 Pro πλεῖστά ἐστι φλέβια in MS. cod. scribitur πλεῖστα ἐν τῷ τραχήλῳ ἐστι φλέβια, καὶ τοῖσι στήθεσιν. Postea sequens ἑξῆς, non *postridie*, sed continuum, & nullo intervallo positum tempus significat observante Salio, ut verborum Hipp. talis sit sensus: deinceps & continuo, nullo interposito tempore sideratus fit ac impotens. Sic & Duret. comm. in Coac. p. 161. 50. vocem ἐξαπίνης commodissime explicat, nimirum quod idem significat ac ἀπὸ ταυτομάτου, quod est sine προφάσει, vel insita, & prænuncia, vel extrinsecus incidente. MS. cod. pro καὶ τῇ ἑξῆς, scribit καὶ τῇ ἄλλῃ.

ἔπειτα κ̀ τῇ ἑξῆς ἀπόπληκτος γίνεται κ̀ ἀ-
κρατὴς, ἅτε τοῦ αἵματος ἐψυγμένου· κ̀ ἢν
κρατήσῃ, ὥςε τὸ αἷμα θερμανθῆναι, ἤν τε
ὑπὸ τῶν προσφερομένων, ἤν τε ὑφ᾽ ἑωϋτοῦ,
[35] μετεωρίζεταί τε κ̀ διαχέεται κ̀ κινέεται,
[36] κ̀ τὴν πνοίην ἐσάγεταί τε κ̀ ἀφρέει, κ̀
[37] χωρίζεταί τε τῆς χολῆς, κ̀ ὑγιὴς γίνεται·
ἢν δὲ μὴ κρατήσῃ, ψύχεται μᾶλλον, κ̀ ὅταν
παντάπασι ψυχθῇ, [38] κ̀ ἐκλείπῃ ἐξ αὐτοῦ
τὸ θερμὸν, πήγνυται κ̀ κινηθῆναι οὐ δύνα-
ται, ἀλλὰ ἀποθνήσκει. ″ Ἢν δὲ ἐκ [39] θω- 8
ρηξίων ταῦτα πάθῃ ([40] κ̀ γὰρ πάσχει ὑπὸ
τῶν αὐτέων) [41] καὶ ἀπόλλυται. Τερηδών.
Ὅταν τερηδὼν γένηται ἐν τῷ ὀςέῳ, ὀδύνη
λαμβάνει ἐκ τοῦ ὀςέου. Χρόνῳ δὲ ἀφίςαται
τὸ δέρμα ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἄλλῃ καὶ ἄλλῃ.
Οὗτος δὲ ταῦτα πάσχει, [42] ὅταν ἐν τῇ
διπλόῃ τοῦ ὀςέου φλέγμα ὑπιγενόμενον ἀπο-
ξηρανθῇ· [43] ταύτῃ γὰρ ἀραιὸν γίνεται, κ̀ ἐκ-
λείπει ἐξ αὐτέου ἡ ἰκμὰς πᾶσα· κ̀ ἅτε ξη-
ροῦ ἐόντος, ἀφίςαται τὸ δέρμα [44] ὑπ᾽ αὐτοῦ.
Αὕτη ἡ νοῦσος οὐ θανάσιμός ἐςιν. [45] Ἑτέρη
νοῦσος. ″ Ἢν βλητὸς γένηται, ἀλγέει τῆς 9
κεφαλῆς τὰ πρόσθεν, ″ κ̀ τοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν 10
οὐχ ὁμαλῶς ὁρᾷ, [46] κ̀ κωμαίνει, ″ κ̀ αἱ φλέ- 11
βες σφύζουσι, κ̀ πυρετὸς ἴσχει βληχρὸς, κ̀
τοῦ σώματος ἀκρατίη. Οὗτος ταῦτα πάσχει,
ὅταν αἱ ἐν τῇ κεφαλῇ φλέβες θερμανθῶσιν·
[47] θερμανθεῖσαι δὲ εἰρύσωσι φλέγμα ἐς ἑωϋ-
τάς. Ἡ μὲν οὖν ἀρχὴ τῆς νούσου ἐκ τούτου
γίνεται· τὸ δὲ ἔμπροσθεν τῆς κεφαλῆς διὰ
τόδε ἀλγέει, ὅτι [48] αἱ φλέβες ἐν ταύτῃ εἰσὶν
αἱ παχύταται, κ̀ ὁ ἐγκέφαλος ἐς τὸ πρόσω
μᾶλλον κεῖται τῆς κεφαλῆς, ἢ ἐς τοὔπισθεν.
Καὶ τοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν διὰ τοῦτο οὐχ ὁρᾷ,
προκειμένου τοῦ ἐγκεφάλου [49] κ̀ φλεγμαίνον-
τος. Τὸ δὲ σῶμα διὰ τόδε, ἀκρατίαι ἴσχουσιν.
Αἱ φλέβες ἐπὴν ἐς ἑωϋτὰς ἐρύσωσι φλέγμα,
ἀνάγκη ὑπὸ ψυχρότητος τοῦ φλέγματος, τὸ
αἷμα ἑςάναι μᾶλλον [50] νῦν, ἢ ἐν τῷ πρὶν χρό-
νῳ, κ̀ ἐψύχθαι· μὴ κινουμένου δὲ τοῦ αἵματος,
οὐχ οἷόν τε μὴ οὐχὶ κ̀ τὸ σῶμα ἀτρεμίζειν ″ κ̀ 12
[51] κεκωμῶσθαι. Καὶ ἢν μὲν τὸ αἷμα κ̀ τὸ ἄλ-
λο σῶμα κρατήσῃ, ὥςε διαθερμανθῆναι, δια-
φεύγει· ἢν δὲ τὸ φλέγμα κρατήσῃ, ἐπιψύ-
χεται μᾶλλον τὸ αἷμα κ̀ πήγνυται· κ̀ ἢν
ἐς τοῦτο ἐπιδιδοῖ ψυχόμενον κ̀ πηγνύμενον,

deinceps & continuo attonitus fit, ac impotens, sanguine nimirum perfrigerato: quod si superior evaserit, ita ut sanguis incalescat, sive ab his quæ offeruntur, sive a se se, attollitur, & diffunditur, ac movetur, spirationemque inducit, & spumescit, & a bile separatur, & sanus evadit: si vero minime superaverit, magis refrigeratur, quumque omnino perfrigeratus fuerit, eumque calor defecerit, congelatur, neque moveri potest, sed moritur. Quod si ex ebrietatibus hac patiatur (etenim & hoc contingit) etiam moritur. Caries ossis capitis. Quum in osse caries contigerit, dolor ex osse invadit. Temporis autem progressu, cutis a capite alia atque alia parte discedit. Hic autem his afficitur, quum intra duplicatam ossis laminam succedens pituita resiccata fuerit: hac enim parte rarescit, & omnis ab eo humiditas deficit, quumque aridum fit, cutis ab eo discedit. Hic morbus minime lethalis est. Alius morbus. Si attonitus fiat, anterius caput dolet, & oculis inconstanter videt, & sopore detinetur, & venæ pulsant, & febris levis detinet, & corporis impotentia. Hic his afficitur, quum venæ in capite calefactæ fuerint, calefactæ vero pituitam ad se attraxerint. Morbi igitur principium inde oritur: ideo vero anterius caput dolet; quod in eo venæ sint crassissimæ, & cerebrum ad anteriorem capitis partem magis situm, quam posteriorem sit. Propterea que oculis non videt, (illuc) procumbente cerebro, ac inflammato. Impotentia vero ad motum ideo corpus obsidet. Ubi venæ pituitam ad se traxerint, pituitæ frigiditate sanguinem magis nunc, quam priori tempore, sisti & perfrigeratum esse necesse est: at dum sanguis non movetur, fieri non potest, quin & corpus quiescat, & profundo somno teneatur. Quod si quidem sanguis reliquumque corpus superarit, adeo ut calescat (æger,) evadit: quod si pituita superaverit, sanguis magis refrigeratur, & concrescit: & si refrigeratio & concretio magis increscant, ho-

Variæ Lectiones.

35 In MS. cod. μετεωρίζεσθαι κ̀ διαχέεσθαι.
36 Sic MS. cod. Ionice pro πνοήν. & pro ἐσάγεσθαι in Imp. Samb. legitur ἐπάγεσθαι.
37 Sic MS. cod. inserta copula τε. Ibid. ψύχεσθαι ἐπὶ μᾶλλον MS. cod. addito ἐπὶ.
38 καὶ ἐκλίπῃ MS. cod. scribit.
39 θώρηξις οἴνωσις, ἤτοι ἡ μέθη, *vinolentia sive ebrietas* exponit Galen. in Exeg. Erotiano vero ἡ οἰνοποσία *vini potus* dicitur. Peculiaritatem autem ἀκρατοποσία, *vini meracioris potio* significat.
40 καὶ γὰρ non legitur in MS. cod.
41 Post καὶ ἀπόλλυται leguntur in MS. cod. ὑπὸ τῶν αὐτέων, κ̀ διαφεύγει ὑπὸ τῶν αὐτέων· & sequens epigraphe Τερηδὼν omittitur.
42 MS. cod. ὅτ᾽ ἂν ἐν τῇ διπλόῃ τοῦ ὀςέου ὑπογενόμενον φλέγμα scribit, quod sequimur, pro ὅτι εἰ ἐν τῇ διπλόῃ ὅταν φλέγμα ἐπιγινόμενον.
43 ταύτῃ γὰρ ἀραιὸν γίνεται, in MS. cod. γὰρ deest.
44 ὑπ᾽ αὐτοῦ· αὕτη ἡ νοῦσος, θανάσιμός ἐςιν affirmative habet MS. cod.
45 ἑτέρη νοῦσος deest hæc epigraphe in MS. cod.
46 κωμαίνει Hesychio exponitur νυςάζει *dormitat.* Paulo post ἀκρατίη MS. cod. pro vulg. ἀκρασίης
47 Sic MS. cod. legit pro vulgatis καὶ θερμανθεῖσαι εἰρύσωσι.
48 MS. cod. αἱ φλέβες ταύτῃ omisso ἐν. Paulo post pro ἐς τὸ πρόσω, in cod. legitur εἰς τὸ πρόσθεν.
49 MS. Cod. habet φλεγόνοντος.
50 νῦν non habet MS. cod. qui postea legit μὴ κινεομένου δὲ τοῦ αἵματος, οὐχ οἷόν τε μὴ οὐ καὶ τὸ σῶμα.
51 κεκωμῶσθαι exponitur Galeno in Exegesi ἐν κώματι εἶναι, *profundo somno* vel veterno teneri. verum κεκωφῶσθαι vitiose habent Asul. & Basil. codd.

homo prorsus refrigeratus, ac congelatus perit.

CAPUT III.

De angina, uva, de gurgulione rubente, ac nigrescente, tonsillis, & oris partibus affectis.

Angina. Oritur autem angina, quum pituita in capite agitata, deorsum confertim fluxerit, & in maxillis ac circa cervicem constiterit. Hic salivam deglutire non potest, violenter autem respirat, ac stertit, ac interdum etiam eum febris detinet. Igitur morbus inde oboritur, & interdum sub ipsa lingua, interdum paulo supra pectus. Uva. Fit autem uva, quum ad gurgulionem a capite pituita descenderit, isque pendulus & rubicundus evadit, & successu temporis nigrescit; nigrescit autem hoc modo. Gurgulio venosus est, & crassus, & ubi inflammatus est, calescit, ac præ calore sanguinem ex vena attrahit, & ab ipso nigrescit. Quare nisi turgentem confestim seces, palpitando spiritum & animam efflant (ægri;) vena enim percalefacit, & præ calore circumstantia gurgulionem loca implet sanguine, & brevi suffocantur. Tonsillæ. Tonsillæ autem, & partes sub lingua sitæ, gingivæ, & lingua, & quæcunque hujusmodi hoc loco consistunt, eæ omnes partes a pituita ægrotant. Pituita autem ex capite descendit: caput vero ex corpore trahit; trahit autem, ubi percalefactum fuerit; percalescit autem a cibariis, sole, laboribus, & igne: quum autem percaluerit, ad se tenuissimum e corpore trahit; ubi vero attraxerit, id rursum in corpus descendit.

[52] πήγνυται παντελῶς καὶ ἐμψύχεται ὁ ἄνθρωπος καὶ ἀποθνήσκει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ΄.

Περὶ τῆς κυνάγχης, καὶ τῆς ςαφυλῆς, καὶ τοῦ γαργαρεῶνος, τοῦ τε ἐρυθραινομένου καὶ τοῦ μελαινομένου, καὶ τῶν ἀντιάδων, καὶ τῶν τοῦ ςόματος μορίων πεπονθότων.

[53] Κυνάγχη. Κυνάγχη δὲ γίνεται, ὅταν ἐν τῇ κεφαλῇ φλέγμα κινηθὲν ῥυῇ [54] ἄλες κάτω, καὶ ςῇ ἐν τῇσι σιαγόσι, καὶ περὶ τὸν τράχηλον. Οὗτος οὔτε τὸ σίαλον δύναται καταπίνειν, ἀναπνεῖ δὲ βιαίως καὶ [55] ῥέγχει, καὶ ἔςιν ὅτε καὶ πυρετὸς αὐτὸν ἴσχει. Τὸ μὲν οὖν νούσημα ἀπὸ τούτου γίνεται, [56] καὶ ἄλλοτε ὑπ' αὐτὴν τὴν γλῶσσαν, ἄλλοτε ὑπὲρ τῶν ςηθέων, ὀλίγον. [57] Σταφυλή. Σταφυλὴ δὲ γίνεται, ὅταν ἐς τὸν γαργαρεῶνα καταβῇ φλέγμα [58] ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, καὶ κατακρήμναται καὶ γίνεται ἐρυθρός· ἢν δὲ πλείων χρόνος γένηται, μελαίνεται· μελαίνεται δὲ ὧδε.
1 [59] Ἐπίφλεβος ἐςιν ὁ γαργαρεὼν καὶ παχὺς, καὶ, ἐπὴν φλεγμήνῃ, θερμαίνεται, καὶ ὑπὸ τῆς θερμασίης ἕλκει καὶ ἐκ τῆς φλεβὸς τοῦ αἵματος, καὶ μελαίνεται ὑπ' αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ
13 ἢν μὴ ὀργῶντα [60] τάμῃς παραχρῆμα, ἀποσπαρθάζουσιν· ἡ γὰρ φλὲψ διαθερμαίνει, καὶ ὑπὸ τῆς θερμασίης ἐμπιπλεῖ τὰ περὶ τὸν γαργαρεῶνα αἵματος, καὶ δι' ὀλίγου ἀποπνίγονται. [61] Ἀντιάδες. Ἀντιάδες δὲ καὶ ὑπο- 142
γλωσσίδες, καὶ οὖλα, καὶ γλῶσσα, καὶ ὅσα τοιαῦτα ταύτῃ πεφυκότα, ταῦτα πάντα [62] νοσέει ἀπὸ τοῦ φλέγματος. Τὸ δὲ φλέγμα ἀπὸ τῆς κεφαλῆς καταβαίνει· ἡ δὲ κεφαλὴ, ἐκ τοῦ σώματος ἕλκει· ἕλκει δὲ, ὅταν διαθερμανθῇ·
14 διαθερμαίνεται δὲ [63] ὑπὸ σιτίων καὶ ἡλίου, καὶ πόνων, καὶ πυρός· ὅταν δὲ διαθερμανθῇ, ἕλκει τὸ λεπτότατον ἐς ἑωυτὴν ἐκ τοῦ σώματος· ὅταν δὲ εἰρύσῃ, [64] καταβαίνει καὶ πάλιν ἐς τὸ σῶμα.

ΚΕΦΑ-

VARIÆ LECTIONES.

52 πήγνυται πάντη Serv. ex MS. Ibid. pro ἐμψύχεται, in MS. cod. scribitur ἐκψύχεται.
53 κυνάγχη deest hæc epigraphe in MS. cod.
54 Pro vulgato ἄλες, Serv. ex MS. scribit ἅλις *abunde*, pro quo Æmil. Port. ἀλὲς.
55 MS. cod. ῥέγκει. verum cum ῥέγχει sæpius apud Hipp. scribatur, nihil immutavimus. Galen. innuit ῥέγξιν καὶ ῥέγκας, ὀνοματοποίηται παρὰ τὸν γινόμενον ψόφον, ὥσπερ καὶ τὸ ῥέγκειν; verum Steph. in Thesauro Linguæ Græcæ probabilius a verbo ῥέγχω *sterto* derivari asserit.
56 Istud καὶ delet MS. cod. & Servin.
57 Σταφυλή. deest hæc epigraphe in MS. cod.
58 ἐκ τῆς κεφαλῆς· κατακρημναται· καὶ γίνεται ἐρυθρὸς, ἢν δὲ πλείων χρόνος ἐγγίνεται MS. cod.
59 MS. cod. ἐπίφλεβος πέφυκεν ὁ γαργαρεὼν *gurgulio natura factus venosus*, scribit. Ibid. παχὺς cum interpretimus, pro παχείης scribimus.
60 Loco τάμῃς. MS. cod. scribit τάμνῃς. Deinde παραχρῆμα, inserta punctione post παραχρῆμα, quæ lectio probatur. Cæterum ἀποσπαρθάζουσι exponit Galen. σπαίρουσιν ἢ σφύζουσι, *palpitant vel saliunt.* Hesychius ἀποσπαργάνουσι legisse videtur, pro ἀποσπαρθάζουσι, cum eamdem Galeni explicationem adhibeat; etsi Varinus utramque lectionem agnoscit. Et certe ἀποσπαργάνουσιν Hipp. loco quadrare videtur, si intelligamus ægros, nisi columella secetur, eam immissis subinde digitis lacerando divellere. Foes. in Oecon. in voce Ἀποσπαρθάζουσι.
61 Ἀντιάδες hæc epigraphe abest in MS. cod.
62 νοσέει ὑπὸ φλέγματος MS. cod. pro νοσέει ἀπὸ τοῦ φλέγματος.
63 In MS. cod. scribitur καὶ ὑπὸ σιτίων, καὶ ὑπὸ πονίων, καὶ ἡλίου, καὶ ψύχεος, καὶ πόνων, καὶ πυρός. Addunt etiam ψύχεος Imp. Corn. Ald. exempl. & Calvus.
64 Post καταβαίνει, omittuntur καὶ πάλιν ἐς τὸ σῶμα in MS. cod.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ τῶν νοσημάτων τῶν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς πλήρευς γινομένων, νάρκης, καὶ πυκνῆς οὐρήσεως, καὶ στραγγουρίας· καὶ περὶ τῆς τούτων θεραπείας διαιτητικῆς τε, καὶ φαρμακευτικῆς, καὶ χειρουργικῆς.

[65] Νοῦσοι αἱ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς γινομέναι.
" Ὅταν πλήρης γένηται ἡ κεφαλὴ, 15
καὶ τύχῃ ὑπό τινος τούτων διαθερμανθῆναι,
νάρκη ἴσχει τὴν κεφαλὴν, [66] καὶ οὐρέει συχνὰ,
καὶ τὰ ἄλλα πάσχει ἅπερ ὑπὸ στραγγουρίης.
Ὁ αὐτὸς ἡμέρας ἐννέα, ταῦτα πάσχει. καὶ
ἢν μὲν ῥαγῇ κατὰ τὰς ῥῖνας, ἢ κατὰ τὰ ὦ-
τα ὕδωρ καὶ [67] βλέννα, " ἀπαλλάσσεται τῆς 16
νούσου, καὶ παύεται τῆς στραγγουρίης, οὐρέει
τε ἀπόνως καὶ πουλὺ καὶ λευκὸν " ἐς τὰς εἴκο-
σιν ἡμέρας, καὶ ἡ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὀδύνη ἐκλεί-
πει, καὶ ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν ἐσορῶντι " κλέ- 17
πτεταί οἱ ἡ αὐγὴ, καὶ δοκέει τὸ ἥμισυ τῶν προ-
σώπων ὁρᾷν. Οὗτος τεσσαρακοσταῖος, [68] ὑγιὴς
παντελῶς γίνεται· ἐνίοτε δὲ πουλλοῖς ὑπανέ-
στρεψεν ἡ νοῦσος ἑβδόμῳ ἔτει, ἢ τεσσαρεσκαι-
δεκάτῳ· καὶ τὸ δέρμα οἱ παχύνεται τὸ [69] τῆς
κεφαλῆς, καὶ ψαυόμενον ὑπείκει, καὶ ἀπ' ὀλίγων
σιτίων " ἁπαλὸς, καὶ [70] εὔχροος φαίνεται, καὶ 18
ἀκούει οὐκ ὀξέα. Ὅταν οὕτως ἔχοντι ἐπιτύ-
χῃς ἀρχομένῳ τῆς νούσου, " πρόσθεν ἢ ῥα-
γῆναι κατὰ τὰς ῥῖνας τὸ ὕδωρ καὶ κατὰ τὰ ὦ-
τα, [71] καὶ ἔχει αὐτὸν ἡ περιωδυνίη, ἀποξυρή-
σαντα [72] χρὴ αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν, περιδέοντα
περὶ τὸ μέτωπον " τὸν ἀσκὸν τὸν σκύτινον, ὕ- 19
δατος [73] ἐμπιπλῶντα ὥσαν ἀνέχηται θερμο-
τάτου, ἐᾷν αὐτὸν χλιαίνεσθαι, καὶ ἐπὴν ἀπο-
ψυχθῇ, [74] ἕτερον ἐγχεῖν· ἢν δὲ ἀσθενέῃ, παύ-
εσθαι, καὶ διαλιπὼν αὖθις ποιέειν ταῦτα ἐς ἂν
χαλάσῃ ἡ περιωδυνίη· καὶ ἢν ἡ κοιλίη μὴ ὑπο-
χωρέῃ, ὑποκλύσαι αὐτὴν, καὶ πιπίσκοντα τῶν
οὐρητικῶν, μελίκρητα " διδόναι [75] ἐπιπίνειν
ὑδαρέα· καὶ θαλπέσθω ὡς μάλιστα, " ῥοφανέτω 20
δὲ τὸν χυλὸν τῆς πτισάνης λεπτόν. Ἢν δὲ ἡ
γαστὴρ μὴ ὑποχωρέῃ, λινόζωστιν ἑψήσας [76] ἐν
ὕδατι τρίβων, διηθέων τὸν χυλὸν, " συμμί- 21
σγειν ἴσον τοῦ ἀπὸ τῆς πτισάνης χυλοῦ καὶ
τοῦ ἀπὸ τῆς λινοζώστιος, καὶ μέλι ὀλίγον πα-
ραμίσγειν ἐς τὸν χυλόν· τοῦτον ῥοφάνειν τρὶς
τῆς ἡμέρης, καὶ ἐπιπίνειν " [77] οἶνον μελιχρὸν, 22
ὑδαρέα, λευκὸν, ὀλίγον, ἐπὶ τῷ ῥοφήματι.

CAPUT IV.

De morbis a capite repleto ortis, torpore, frequenti mictu, stranguria; ac de eorum curatione diætetica, pharmaceutica, & chirurgica.

Morbi, qui a capite oriuntur. Quum caput repletum fuerit, & ab horum aliquo incaluisse contigerit, torpor caput detinet, & crebro urinam reddit, aliisque afficitur, quæ ex urinæ stillicidio concontingere solent. Is novem diebus hæc patitur: quod si certe per nares aut aures, aqua & mucus erumpat, a morbo liberatur, stranguria cessat, urinamque multam & albam ad viginti dies sine labore reddit, capitis dolor desinit, & intuenti splendor ex oculis ipsi clam subducitur, & dimidiatas (rerum) facies sibi cernere videtur. Hic quadragesimo die prorsus convalescit: multis tamen quandoque morbus septimo, aut decimoquarto anno revertitur: & capitis cutis ei crassescit, & tactui cedit, ac ex paucis cibariis mollis beneque coloratus apparet, neque acute audit. Quum sic habentem per morbi initia offenderis, antequam per nares & aures aqua erumpat, eumque intensus dolor detineat, deraso capite, circum frontem scorteum utriculum, aqua quam ferre poterit calidissima plenum, alligare oportet, & ipsum tepefieri sinere; & ubi refrixerit, aliam aquam infundere; quod si debilis evadat, cessare; & intermissione facta, rursus eadem repetere, quoad vehemens dolor remiserit; si vero alvus non subducatur, eam subluere, & propinatis urinam ducentibus, aquam mulsam aquosam superbibendam exhibere; & quam maxime foveatur; succumque ptisanæ tenuem sorbeat. Quod si venter non subducatur, mercurialem aqua coctam contundito, succum percolato, ejusque parem portionem cum ptisanæ succo permisceto, & pauco melle succo admixto, hunc ter die sorbeat, vinumque mellitum, aquosum, album, modicum, post sorbitionem propinato.

At

Variæ Lectiones.

65 Hæc verba omittuntur seu transponuntur in MS. Cod., ut sequitur. διαθερμανθεῖσα, νοῦσοι αἱ ἀπὸ τῶν κεφαλέων, Νάρκη ἴσχει τὴν κεφαλήν.

66 καὶ οὐρέει θαμινὰ MS. cod. eodem sensu. Deinde pro ὁ αὐτὸς ἡμέρας, in cod. scribitur οὗτος ἡμέρας.

67 πλίνα MS. cod. pro vulgato βλαίνα, nos βλέννα scripsimus.

68 παντάπασιν ὑγιὴς γίνεται MS. cod.

69 τὸ ante τῆς κεφαλῆς deest in MS. cod.

70 Pro εὔχροος *bene coloratus*, Aldin. cod. ἄχροος *decoloratus*, in MS. cod. scribitur εὔχρως *boni coloris*.

71 καὶ ἔχῃ MS. cod. & pro ἡ περιωδυνίη Imp. Samb. περιοδυνίη.

72 χρὴ αὐτοῦ MS. cod. quem sequimur, pro χρὴ αὐτόν.

73 ἐμπιπλάντα MS. cod. pro ἐμπιπλῶντα.

74 Pro ἕτερον ἔχειν, MS. cod. ἕτερον ἐγχεῖν, id est *aliam aquam*, seu calidam iterum in utriculum *infundere*: quæ lectio melior videtur, quam vulgata ἕτερον ἔχειν *alium utriculum habere*; quum prior modus commodior sit.

75 Pro ἐπιπίνειν MS. cod. habet πίνειν. Paulo post MS. Cod. legit: ἢν δέ οἱ ἡ γαστὴρ.

76 ἐν ὕδατι ἴσως τρίψαντι MS. vet. & pro συμμίσγειν ἴσον MS. cod. συμμίσγειν ἴσου. Deinde ἀπὸ τῆς πτισάνης χυλῷ scribitur in cod. veter. Mercur. ut & in Vatic. membr.

77 οἶνον μελίχροον legisse videtur Galen. in Exeges. in voce μελιηδέα. qui hanc vocem interpretantur *mellei coloris*, non animadvertunt inferius hujus vini colorem determinari, & album vocari; at si est albus, quomodo potest esse mellei coloris, cum hoc flavum vel subflavum illud autem album sit.

At postquam ei per nares mucosa eruperint, & urinam crassam reddiderit, doloreque capitis liberatus fuerit, utre ne amplius utatur, sed multa & calida lotus, urinam moventia, & aquam mulsam aquosam bibat. Et primis quidem diebus milium delingat, & cucurbitam, aut betas per triduum edat; deinde cibis quam mollissimis, & alvum maxime subducentibus utatur, parco semper cibo addito. Diebus vero quadraginta elapsis (tanto enim tempore morbus præcipue circumscribitur) ubi ipsius caput repurgaveris, prius medicamentum deorsum purgans exhibebis; si anni tempestas permiserit, deinde serum septem diebus propinabis, aut si debilis sit, paucioribus. Quod si revertatur morbus, toti corpori fomento adhibito, postridie veratrum potui exhibeto; deinde quantum temporis tibi videbitur intermittito, tuncque capite repurgato, exhibito medicamento deorsum purgante, capiti octo crustas inurito, duas quidem ad aures, duas in temporibus, duas vero in occipitio hinc atque hinc ad cervicis initium, duas in naribus juxta oculorum angulos: venas autem juxta aures, quoad pulsare cessent, urito: ferramentis vero cuneoli forma paratis venas transversas perurito. Atque hæc ubi feceris, sanitas continget.

Ἐπὴν δὲ οἱ ῥαγῇ κατὰ τὰς ῥῖνας τὰ βλεννώδεα, [78] καὶ οὐρέῃ παχὺ, καὶ τῆς ὀδύνης [79] ἀπηλλαγμένος ἔῃ τῆς κεφαλῆς, τῷ ἀσκῷ μηκέτι χρήσθω, ἀλλὰ λουόμενος πολλῷ καὶ θερμῷ, πινέτω τὰ διουρητικὰ καὶ μελίκρητα ὑδαρέα. Καὶ τὰς μὲν πρώτας ἡμέρας κέγχρον λειχέτω, καὶ κολοκύνθην ἐσθιέτω ἢ τεῦτλα τρεῖς ἡμέρας· ἔπειτα σιτίοισι χρήσθω ὡς μαλθακωτάτοισι καὶ διαχωρητικωτάτοισι, προςιθεὶς ὀλίγον αἰεὶ τῶν σιτίων. [80] Ἐπὴν δὲ τεσσαράκοντα ἡμέραι διέλθωσι (καθίσταται γὰρ μάλιστα ἡ νοῦσος ἐν τοσούτῳ χρόνῳ) καθήρας αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν, πρότερον οἱ φάρμακον δοὺς κάτω κάθηρον, ἢν ὥρη ἔῃ τοῦ ἔτεος· ἔπειτα ὀῤῥὸν μεταπῖσαι ἑπτὰ ἡμέρας, ἢν καὶ ἀσθενήσῃ, ἐλάσσονας. Ἢν δὲ ὑποςρέψῃ ἡ νοῦσος, πυριάσας αὐτὸν ὅλον, ἐς αὔριον [81] δίδου ἐλλέβορον πίνειν, κἄπειτα διαλείπειν [82] ὅσον ἂν σοὶ δοκέῃ χρόνον, καὶ τότε τὴν κεφαλὴν καθήρας, κατωτερικὸν δοὺς φάρμακον, καῦσον τὴν κεφαλὴν ἐσχάρας ὀκτὼ, δύο μὲν [83] παρὰ τὰ ὦτα, δύο δὲ ἐν τοῖσι κροτάφοισι, δύο δὲ ὄπισθεν τῆς
23 κεφαλῆς ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐν τῇ κοτίδι, δύο δ' ἐν τῇ ῥινὶ παρὰ τοὺς κανθούς· τὰς φλέβας δὲ καίειν τὰς μὲν παρὰ τὰ ὦτα, ἕς ἂν παύσωνται σφύζουσαι· τοῖσι δὲ σιδηρίοισι, σφηνίσκους ποιησάμενος, διακαίειν πλαγίας τὰς φλέβας. Ταῦτα ποιήσαντι, ὑγιείη ἐγγίνεται.

CAPUT V.

De capitis ac tibiarum ulceribus, ac tumidis cruribus; de capitis dolore cum bilis vomitu, & dysuria, eorumque affectuum curatione.

Alius morbus. Ulceribus caput impletur, & crura intumescunt, velut ab aquæ potu, & tibiæ (ulceribus) offarciuntur; ac si premas, color est auriginosus, ulceraque alias alia corporis parte, maxime vero in tibiis erumpunt, & prava aspectu videntur; deposita vero inflammatione, celeriter sanantur, febrisque subinde corripit; caput autem perpetuo calet, & ex auribus aqua fluit. Quum sic habet, medicamentum ei exhibeto, quod pituitam

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ τῶν κατὰ τὴν κεφαλὴν καὶ τὰς κνήμας ἑλκῶν, καὶ τῶν σκελῶν οἰδαλέων· περὶ τῆς περιωδυνίας σὺν χολῆς ἐμέτῳ, καὶ δυσουρίᾳ, καὶ τῆς τούτων τῶν παθημάτων θεραπείας.

[84] Ἄλλη νοῦσος. Ἑλκέων καταπίμπλαται τὴν κεφαλὴν, καὶ τὰ σκέλεα οἰδίσκεται,
24 [85] ὥσπερ ἀπὸ ὑδροποσίης, καὶ ἐν τῇσι κνήμησιν
25 ἐμπλάσσεται· καὶ ἢν [86] πιέσῃς, ἡ χροιὴ ἰκτερώδης, καὶ ἐκφύει ἕλκεα ἄλλοτε ἄλλῃ, [87] μάλιστα δὲ περὶ τὰς κνήμας, καὶ φαίνεται πονηρὰ προσιδέειν· ἀποφλεγμήναντα δὲ ταχέως ὑγιέα γίνονται· καὶ πυρετὸς ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε λαμβάνει· ἡ δὲ κεφαλὴ αἰεὶ θερμὴ γίνεται, καὶ ἐκ τῶν ὤτων ὕδωρ ῥέει. Ὅταν οὕτως ἔχει, φάρμακόν οἱ δοῦναι, ὑφ' οὗ φλέγμα

καὶ

VARIÆ LECTIONES.

78 Sic MS. cod. pro καὶ οὐρέει vulgato.
79 ἀπηλλαγμένος ἢ τῷ ἀσκῷ τῆς κεφαλῆς, sic scribitur in MS. cod. mentione repetita utriculi, de quo supra dictum est.
80 ἐπὴν δὲ αἱ τεσσαράκοντα ἡμέραι ἐξελθῶσι MS. cod.
81 Pro δίδου ἐλλέβορον πίνειν, MS. cod. habet δοῦναι ἐλλέβορον πιεῖν.
82 MS. cod. ὁκόσον ἂν σοι scribit.
83 Vulgati codd. omnes παρὰ τὰ ὦτα, δύο δὲ ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐν τῇ κοτίδι, δύο ἐν τῇ ῥινὶ παρὰ τοὺς κανθούς. Pro quibus verbis MS. cod. scripturam amplexi sumus, παρὰ τὰ ὦτα· δύο δ' ἐν τοῖσι κροτάφοισι· δύο δ' ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς ἔνθεν, καὶ ἔνθεν ἐν τῇ κοτίδι, δύο δ' ἐν τῇ ῥινὶ παρὰ τοὺς κανθούς. Atque ita constat numerus octo inustionum, & loca inurenda pariter designantur. In vulgata autem lectione duarum inustionum deest locus, nec designatur; quapropter non modo ex hac scriptione, verum ex innumeris aliis inæstimabile videtur hujus MS. cod. pretium.
84 Pro hac epigraphe, ἑτέρη νοῦσος scribitur in MS. cod.
85 ὥσπερ ἀπὸ ὕδατος velut ab aqua MS. cod. pro ὥσπερ ἀπὸ ὑδροποσίης.
86 πιέσῃς ex MS. cod. scribimus pro πίεσῃς.
87 μάλιστα δὲ περὶ τὰς κνήμας vulgati codd. verum pro περὶ scribitur in cod. ἐς.

καὶ χολὴ καθαιρεῖται ἄνω· ἢν μὲν ψύχος ἔῃ, [88] προπυριάσας καὶ λούσας θερμῷ. Ἔπειτα διαλιπὼν ἡμέρας τρεῖς, τὴν κεφαλὴν καθῆραι· μετὰ δὲ κάτω φάρμακον πίσαι· ἢν δὲ ὥρη ἔῃ, καὶ ὀῤῥὸν μεταπιέτω· εἰ δὲ μὴ, γάλα ὄνου. Μετὰ δὲ τὰς καθάρσιας, σιτίοισιν ὡς ἐλαχίστοισι χρήσθω, καὶ διαχωρητικωτάτοισι, καὶ ἀλουτεέτω. Ἢν δὲ ἡ κεφαλὴ ἥλκωται, τρύγα κατακαίων οἰνηρὴν, σμῆγμα ποιέων σύμμισγε τῆς βαλάνου τὸ ἔκλεμμα, λεῖον τρίβων, λίτρον συμμίσγων ἴσον, ἀποσμήξας τουτοισι, λούσθω πολλῷ θερμῷ.
143 Χριέσθω δὲ τὴν κεφαλὴν, δαφνίδας τρίψας, καὶ κικίδας, καὶ σμύρναν, καὶ λιβανωτὸν, καὶ [89] ἀργυροῦ ἄνθος, καὶ ὕειον ἄλειφαρ, καὶ δάφνιον ἔλαιον· ταῦτα μίξας χρίειν. [90] Τὸν δὲ μετὰ ταῦτα χρόνον, ἐμέτοισι 26 χρήσθω τρὶς τοῦ μηνὸς, [91] καὶ γυμναζέσθω, καὶ θερμολουτεέτω. Ἢν δέ σοι, τάδε ποιέοντι, ἐκ μὲν τοῦ ἄλλου σώματος ἡ νοῦσος ἐξεληλύθῃ· [92] ἐν δὲ τῇ κεφαλῇ ἔτι ἕλκεά οἱ γίνηται, καθήρας τὴν κεφαλὴν αὖτις, φάρμακον κάτω μεταπίσαι. Ἔπειτα, ξυρήσας τὴν κεφαλὴν, καταταμέειν τομὰς ἀραιάς· καὶ, ἐπὴν ἀποῤῥυῇ τὸ αἷμα, ἀνατρίψαι· ἔπειτα εἴρια πινόεντα οἴνῳ ῥαίνων, ἐπιδεῖν· καὶ, ἐπὴν ἀπολύσῃς, περισπογγίζειν καὶ μὴ βρέχειν· ἔπειτα κυπάρισσον ἐπιπάσσειν, ἐλαίῳ ὑποχρίων· τοῖσι δὲ εἰρίοισι ἐπιδέσμοισι χρήσθω, ἔς ἂν ὑγιὴς γένηται. [93] Ἄλλη νοῦσος. Περιωδυνίη λαμβάνει τὴν κεφαλὴν, [94] καὶ, ἐπὴν κινήσῃ τὶς ἧσσον, ἐμέει χολήν· ἐνίοτε δὲ καὶ δυσουρέει καὶ παραφρονέει· ἐπὴν δ' ἑβδομαῖος γένηται, [95] ἐνίοτε ἀποθνήσκει· ἢν δὲ τὴν ἑβδόμην διέῃ, καὶ ἐνναταῖος 27 ἢ ἑνδεκαταῖος, ἢν μή οἱ ῥαγῇ κατὰ τὰς ῥῖνας ἢ [96] κατὰ τὰ ὦτα· ἢν δὲ ῥαγῇ, ὑπεκφυγγάνει· ῥεῖ δὲ ὑπόχολον ὕδωρ· [97] ἔπειτα τῷ χρόνῳ πῦον γίνεται ἐκσαπέν. Ὅταν οὖν οὕτως ἔχῃ, ἕως μὲν ἂν ἡ περιωδυνίη ἔχῃ κατ' ἀρχὰς, πρὶν ῥαγῆναι ἐκ τῶν ῥινῶν καὶ τῶν ὤτων, σπόγγους ἐν ὕδατι θερμῷ βρέχων, ἆσσον προσιθέναι πρὸς τὴν κεφαλήν. [98] Ἢν δὲ μὴ τοιούτοισι χαλᾷ, τῷ ἀσκῷ χρῆσθαι τῷ αὐτῷ τρόπῳ, ὥπερ ἐπὶ τῆς προτέρης. Πινέτω δὲ [99] μελίκρητα ὑδαρέα· [100] ἢν δὲ μὴ ἀπὸ τοῦ μελικρήτου, τὸ ἀπὸ 28 τῶν κριμνῶν ὕδωρ πινέτω· ῥοφανέτω 29 δὲ τὸν χυλὸν τῆς πτισσάνης, καὶ ἐπιπινέτω

& bilem sursum purget; si quidem frigus fuerit, ubi prius foveris & calida laveris. Deinde trium dierum intermissione facta, caput purgato; posteaque medicamentum deorsum purgans bibendum dato: quod si anni tempus ferat, serum deinceps propinato; sin minus, lac asininum. Post purgationes autem cibis quam paucissimis, maximeque alvum subducentibus utatur, neque lavet. Quod si caput ulceretur, smegmate ex vini fæce usta parato, glandis putamen læviter tritum admisceto, nitri pari portione admixta, quibus defrictus, multa calida lavetur. Caput autem inungatur, baccis lauri tritis, gallis, myrrha, thure, argenti flore, adipe suillo, & oleo laurino; quibus commixtis illinito. Post hæc autem vomitionibus ter in mense utatur, exerceat se, & calida lavetur. Quod si cum hæc feceris, morbus quidem ex reliquo corpore discesserit: in capite autem adhuc ipsi ulcera oriantur, rursus capite purgato, medicamentum deorsum purgans postea propinato. Deinde caput derasum levibus incisuris incidito: quumque sanguis effluxerit, confricato; mox lanis succidis vino madentibus obvolvito; quumque solveris, spongia detergito, nec madefacito; deinde insperso cyparissi pulvere, oleo sublinito; laneis autem vinculis, quoad sanus evadat, utatur. Alius morbus. Caput dolor vehemens corripit, & ubi quis vel paululum agitatur, bilem vomit; interdum vero difficulter mingit, & mente alienatur; quumque ad septimum diem pervenerit, quandoque moritur: quod si septimum transmiserit, etiam nono aut undecimo die, nisi ei per nares, vel aures effluxerit: si vero eruperit, evadit: fluit autem aqua aliquantulum biliosa; deinde successu temporis putrefacta, pus gignitur. Quum igitur ita habuerit, quamdiu quidem dolor vehemens tenuerit, per initia, antequam ex naribus & auribus erumpat, spongias aqua calida madefactas capiti propius admoveto. Si vero his minime remittat, utre eo modo quo in priore morbo, utitor. Aquam autem mulsam aquosam bibat; sin minus, post mulsam, bibat aquam, in qua farina crassior macerata fuerit: ptisanæ vero succum sorbeat, & vinum al-

Variæ Lectiones.

88 προπυριάσας· λούσας θερμῷ legitur in MS. cod.
89 Pro vulgato ἀργυρέου, ex MS. cod. scripsimus ἀργυροῦ, atque ita significat *argentum*; quod si ἀργυρέου retinueris tunc *nummum argenteum* sive *pecuniam* indicabit.
90 τὸν δὲ μετὰ ταῦτα χρόνον omnia exemplar. publicata habent, in MS. cod. autem τὸν δ' ἔπειτα χρόνον.
91 καὶ γυμναζέτω, καὶ θερμολουτέτω, καὶ τὴν ὥρην ὀρρωπατείτω MS. cod. addit *seri potionem tempestivam*.
92 ἐν δὲ τῇ κεφαλῇ ἕλκεα MS. cod. omisso ἔτι.
93 ἄλλη νοῦσος, MS. cod. ἑτέρη νοῦσος.
94 καὶ ἐπὴν κινήσηται ἧσσον Imp. Corn.
95 ἐνίοτε καὶ ἀποθνήσκει· ἢν δὲ ταύτην ἐκφύγῃ ἐνναταῖος scribit MS. cod.
96 Post κατὰ τὰ ὦτα Servin. addit καὶ οὕτω θνήσκει, & *sic moritur*.
97 ἔπειτα τῷ χρόνῳ πῦον γίνεται· ἐπὴν σαπῇ· ὅταν οὕτως scribit MS. cod.
98 ἢν δὲ μὴ τούτοισι χαλᾷ τῷ ἀσκῷ χρῆσθαι τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅνπερ. MS. cod.
99 μελίκρητα ὑδαρέα ὀλίγον MS. cod.
100 ἢν δὲ μὴ δ' ἀπὸ τοῦ μελικρήτου, ἀπὸ τῶν κριμνῶν ὕδωρ πινέτω MS. cod. κρίμνον est potio, quæ paratur ex farina crassiori, cui tenuissimus pollen detractus est, in aqua diu macerata; & inde collata, & hæc non solum refrigerat; verum etiam alvum mollit.

album aquoſum ſuperbibat. Ubi autem per aures eruperit, febriſque, & dolor remiſerit, cibis utatur alvum ſubducentibus, a paucis initio ducto, ſemper aliquid addendo: calida caput lavet, & aures aqua limpida proluat, ſpongiamque melle intinctam immittat. Si vero neque ſic reſiccetur, verum diuturna fluxio fiat, collutione facta, argenti florem, ſandaracham, ceruſſam, ſingula pari portione tenuiter trita immittito, his aures impleto, ac obturato, & ſi quid præterlabatur, aliquid de medicamento ſuperinjicito: quum vero auris reſiccata fuerit, ubi expurgaveris, medicamentum abluito; deinde (nam primum reſiccata obſurdeſcit) lenibus fomentis ipſi aures foveto: ſic enim vix, ac longo tempore ſedabitur. Moriuntur autem, ſi etiam vehemens dolor aurem occupet, neque intra ſeptem dies eruperit. Hunc calida multa lavato, & ſpongias aqua calida maceratas, tepidas & expreſſas ad aurem apponito: ſi vero neque ſic erumpat, ei fomentum ad aurem admoveto: ſorbitionibus autem & potionibus iiſdem, quibus in ſuperioribus, utitor.

30 λευκὸν οἶνον ὑδαρέα. Ἐπὴν δὲ [101] ῥαγῇ κατὰ τὰ ὦτα, καὶ ὁ πυρετὸς ἀνῇ, καὶ ἡ ὀδύνη, σιτίοισι χρήσθω διαχωρητικοῖσιν, ἀρξάμενος ἐξ ὀλίγων, [102] προστιθεὶς αἰεί· καὶ λούσθω θερμῷ κατὰ τῆς κεφαλῆς, καὶ τὰ ὦτα διακλύζειν ὕδατι καθαρῷ, καὶ ἐντιθέτω σπογγίαν μέλιτι ἐμβάπτων. Ἢν δέ τοι μὴ ξηραίνηται οὕτως, ἀλλὰ χρόνιον γένηται τὸ ῥεῦμα, διακλύσας, ἐμβάλλειν ἀργύρου ἄνθος, σανδαράχην, ψιμμύθιον, ἴσον ἑκάστου, [103] διατρίβων, ἐμπιπλεὶς τὸ οὖς σάσσειν, καὶ, ἢν παραῤῥέῃ, ἐπεμβάλλειν τοῦ φαρμάκου· ἐπὴν δὲ ξηρὸν γένηται τὸ οὖς ἐκκαθήρας, ἐκλύσαι τὸ φάρμακον· ἔπειτα (κωφὸν γὰρ γίνεται τὸ πρῶτον ἀποξηρανθὲν) πυριῆν [104] αὐτῷ βληχρῇσι πυρίῃσι τὰ ὦτα· [105] καταστήσεται γὰρ οὕτω μόλις καὶ ἐν χρόνῳ. Ἀποθνήσκουσι δὲ καὶ, ἢν ἐς τὸ οὖς περιωδυνίη γενομένη μὴ ῥαγῇ ἐν τῇσιν ἑπτὰ ἡμέρῃσιν. [106] Τοῦτον λούειν πολλῷ θερμῷ, καὶ σπόγγους ἐν ὕδατι θερμῷ βρέ-
31 χων, καὶ [107] ἐκμάσσων, χλιαροὺς προστιθέναι πρὸς τὸ οὖς· [108] ἢν δὲ μηδὲ οὕτω ῥήγνυται, πυριᾶν αὐτῷ τὸ οὖς· ῥοφήμασι δὲ καὶ πόμασι τοῖσιν αὐτοῖσι χρῆσθαι, οἷσί περ ἐπὶ τοῖσι πρόσθεν.

CAPUT VI.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛʹ.

De aqua in cerebro collecta, ſeu hydrocephalo; de rigore, dolore, & febre per caput; de venarum circa cerebrum, ac venarum in caput ſupervomitu; ac de eorum affectuum cauſis, ſignis, & curatione.

Περὶ τοῦ ὕδατος ἐπὶ τῷ ἐγκεφάλῳ συναθροισθέντος, ἢ τοῦ ὑδροκεφάλου· περὶ ῥίγους, καὶ ὀδύνης, καὶ πυρετοῦ διὰ τῆς κεφαλῆς· περὶ ὑπερεμέτου τῶν περὶ τὸν ἐγκέφαλον, καὶ τῶν ἐς τὴν κεφαλὴν φλεβίων· καὶ περὶ τῶν τούτων τῶν παθημάτων αἰτίων τε καὶ σημείων, καὶ θεραπείας.

Alius morbus. Si aqua in cerebro fuerit, dolor acutus ſinciput, & tempora, interdumque alia capitis parte detinet; ſubindeque rigor ac febris; oculorum regiones dolor occupat, iique caligant, pupilla ſcinditur, & ex uno duo ſibi cernere videtur; & ſi ſurrexerit, ipſum tenebricoſa vertigo prehendit, neque ventum, neque ſolem ſuſtinet; aures tinniunt, (auditoque) ſtrepitu offenditur; ſalivam & pituitam vomit, quandoque vero etiam cibos; capitis cutis extenuatur, & contactu gaudet. Quum ſic habuerit, primum quidem

32 [109] Ἑτέρη νοῦσος. Ἢν ὕδωρ ἐπὶ τῷ ἐγκεφάλῳ γένηται, ὀδύνη ὀξείη ἴσχει διὰ τοῦ βρέγματος καὶ τῶν κροτάφων ἄλλοτε ἄλλῃ· καὶ ῥῖγος καὶ πυρετὸς ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε· καὶ τὰς χώρας τῶν ὀφθαλμῶν ἀλγέει καὶ ἀμβλυώσσει, καὶ ἡ κόρη σχίζεται, καὶ δοκέει ἐκ τοῦ ἑνὸς δύο ὁρᾷν· καὶ, ἢν ἀναστῇ, σκοτοδινίη μιν λαμβάνει, καὶ τὸν ἄνεμον οὐκ ἀνέχεται, οὐδὲ τὸν ἥλιον· καὶ τὰ ὦτα τέτριγε, [110] καὶ τῷ ψόφῳ ἄχθεται (ἀκούων·) καὶ ἐμέει σίελα καὶ λάπην, ἐνίοτε δὲ καὶ τὰ σιτία· καὶ τὸ δέρμα λεπτύνεται τῆς κεφαλῆς, καὶ ἥδεται ψαυόμενος. Ὅταν οὕτως ἔχῃ, [111] πρῶτον μὲν δοῦ-

VARIÆ LECTIONES.

101 Poſt ῥαγῇ Calvus κατὰ τὰς ῥῖνας, ἢ κατὰ τὰ ὦτα per nares & aures eruperit, legiſſe videtur parum apte, id quod ex ſequentibus patet. Poſtea καὶ ὁ πυρετὸς ſcripſimus ex MS. cod. inſerto articulo ὁ.

102 προστιθεὶς ἀεὶ prius legebatur; ſed pro ἀεὶ ex MS. cod. ſcribimus αἰεὶ, quod Ionicum eſt.

103 Pro λεῖα τρίβων, MS. cod. habet διατρίβων, quam lectionem adhibuimus.

104 αὐτῷ pro αὐτὸν MS. cod. & Servin. quam lectionem ſequimur; hæc enim emendatio requiri videbatur.

105 MS. cod. καταστήσεται γάρ οἱ τῷ χρόνῳ, omiſſis οὕτω μόλις καὶ ἐν.

106 ἢ τοῦτον λούειν vulgati cod. verum ἢ ſuperabundare videtur, & delevimus ex MS. cod. in quo non adſcribitur.

107 Hunc locum expreſſit Foeſius in Oeconom. in dictione ἐκμάσσειν.

108 ἢν δὲ μηδὲ οὕτω ῥήγνυται, πυριᾶν αὐτῷ τὸ οὖς MS. cod. ſcribit.

109 ἄλλη νοῦσος pro ἑτέρη νοῦσος Mercurial. ex vet. cod. pro epigraphe habet. Sed in MS. cod. non legitur.

110 καὶ τῷ ψόφῳ ἄχθεται MS. cod. omiſſo ἀκούων.

111 πρῶτον μὲν οἱ πιεῖν φάρμακον δοῦναι MS. cod.

δοῦναί οἱ πιέειν φάρμακον, ὅ, τι ἄνω φλέγμα ἄξει, καὶ μετὰ τοῦτο τὴν κεφαλὴν καθῆραι· ἔπειτα διαλιπὼν, φάρμακον πίσαι κάτω· ἔπειτα σιτίοισιν ἀνακομίζειν αὐτὸν, ὡς ὑποχωρητικωτάτοισιν, ὀλίγα αἰεὶ προστιθείς. Ἐπὴν δὲ κατεσθίῃ ἤδη τὰ σιτία ἀρκοῦντα, ἐμέτοισι χρήσθω νῆστις, τῷ φακείῳ ξυμμίσγων μέλι καὶ ὄξος, λάχανα προτρώγων· καὶ τῇ ἡμέρῃ [112] ταύτῃ ἣ ἂν ἐμέσῃ, πρῶτον μὲν κυκεῶνα πινέτω λεπτόν· ἔπειτα 33 ἐς ἑσπέρην σιτίοισιν ὀλίγοισι χρήσθω, [113] καὶ ἀλουτεέτω, καὶ περιπατείτω ἀπὸ τῶν σιτίων, καὶ ὄρθρου, φυλασσόμενος τὸν ἄνεμον καὶ τὸν ἥλιον, καὶ πρὸς πῦρ μὴ προσιέτω. [114] Καὶ, ἢν μὲν τοιαῦτα [115] ποιήσηται ὑγιὴς γένηται· εἰ δὲ μὴ, προκαθήρας αὐτὸν τοῦ ἦρος, πρῶτον μὲν ἐλλεβόρῳ· [116] ἔπειτα καὶ ἐς τὰς ῥῖνας ἐγχέαι φάρμακον, καὶ διαλιπὼν ὀλίγον χρόνον, κάτω καθῆραι· ἔπειτα ἀνακομίσας σιτίοισιν, εἶτα [117] καταταμὼν τὴν κεφαλὴν κατὰ τὸ βρέγμα, τρυπῆσαι πρὸς τὸν ἐγκέφαλον, καὶ ἰῆσθαι ὡς πρίσμα. Ἄλλη 34 νοῦσος. Ῥῖγος, [118] καὶ ὀδύνη, καὶ πυρετὸν διὰ τῆς κεφαλῆς· μάλιστα δὲ ἐς τὸ οὖς, καὶ ἐς τοὺς κροτάφους, καὶ ἐς τὸ βρέγμα, καὶ τὰς χώρας τῶν ὀφθαλμῶν ἀλγέει· καὶ αἱ ὀφρύες δοκέουσίν οἱ ἐπικέεσθαι, καὶ τὴν κεφαλὴν βάρος ἔχει· καὶ, ἤν τίς μιν κινήσῃ, οὐρήσει, [119] καὶ οὐρέει πουλὺ καὶ ῥηϊδίως· καὶ τοὺς ὀδόντας ναρκᾷ, καὶ αἱμωδίῃ ἔχει· καὶ αἱ φλέβες αἴρονται, [120] καὶ σφύζουσιν αἱ ἐν τῇ κεφαλῇ· καὶ οὐκ ἀνέχεται ἠρεμέων, ἀλλ' ἀλύει καὶ ἀλλοφρονέει ὑπὸ τῆς ὀδύνης. Τούτῳ, ἢν μὲν κατὰ τὰς ῥῖνας, ἢ
144 κατὰ τὰ ὦτα ῥαγῇ, ὕδρωψ ῥεῖ ὑπόπυος, καὶ ὑγιὴς γίνεται· [121] εἰ δὲ μὴ, ἀποθνήσκει ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσιν, ὡς τὰ πολλά. Αὕτη ἡ νοῦσος γίνεται μάλιστα ἐκ [122] λιπυρίης, ἐπὴν 35 ἀπαλλαγεὶς τοῦ πυρὸς, ἀκάθαρτος ἐὼν, [123] ἢ σιτίων ἐμπλησθήσεται, ἢ θωρήξεται, ἢ ἐν ἡλίῳ κάμῃ. Ὅταν οὕτως ἔχῃ, [124] πρῶτον μὲν ἀφεῖναι ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ αἵματος, ὁπόθεν ἄν σοι δοκέῃ· ἐπὴν δὲ ἀφῇς, τὴν κεφαλὴν ξυρήσας, ψύγματά οἱ προσφέρειν· καὶ, ἢν μὴ ὑποχωρέῃ ἡ γαστὴρ, ὑποκλύσαι· πίνειν δὲ διδόναι [125] τὸν ἀπὸ τῆς πτισάνης χυλὸν ψυχρὸν, καὶ ἐπιπίνειν ὕδωρ. Ἢν δέ οἱ πρὸς τὰ ψύγματα μὴ χαλᾷ, μεταβαλὼν, τῷ ἀσκῷ χρῆσθαι καὶ θερμαίνειν· ἐπὴν δὲ παύσηται ἡ ὀδύνη, σιτίοισι χρήσθω [126] διαχωρητικοῖσι, καὶ μὴ ἐμπιπλάσθω. Ἐπὴν δε γένηται

medicamentum purgans, quod sursum pituitam educat, exhibeto, post hæc caput purgato; deinde intermissione facta, medicamentum deorsum purgans propinato; mox eum cibis quam maxime alvum subducentibus reficito, sensim semper adjiciendo. Ubi vero jam satis ciborum comederit, jejunus vomitionibus utatur, lenticulæ decocto, melle & aceto admixto, olera prius comedens; eoque die quo vomuerit, primum quidem cyceonem liquidum bibat; deinde sub vesperum paucis cibis utatur, neque lavet; & a cibis deambulet, & mane, ventum & solem devitans, neque ad ignem accedat. Quod si cum hæc fecerit, sanus evadet, (sat est;) sin minus, ubi eum vere primum quidem veratro ante purgaveris: deinde etiam in nares medicamentum infundito, & pauco tempore intermisso, deorsum purgato; deinde postquam cibis eum refeceris, demum inciso juxta sinciput capite, ad cerebrum usque perforato, & velut sectionem per terebram curato. Alius morbus. Rigor, & dolor & febris caput vexat, maxime vero ad aurem, & tempora, ac sinciput, & oculorum regiones dolet; supercilia incumbere ei videntur; & caput gravitas detinet, ac siquis eum moverit, mejet; ac copiose & facile mejit; ac dentes torpor, & stupor detinet; capitis venæ attolluntur & pulsant; quietem ferre nequit, sed anxius est, & præ dolore mente alienatur. Huic, si quidem per nares aut aures eruperit, aqua effluit aliquantum purulenta, & convalescit; alioquin in septem diebus fere moritur. Hic morbus præcipue ex febre lipyria fit, quum febre liberatus, neque purgatus, aut cibis se impleverit, aut inebriatus fuerit, aut in sole laboraverit. Quum sic habuerit, primum quidem sanguinem e capite undecunque tibi visum fuerit, mittito; eoque detracto, raso capite, ei refrigerantia admoveto; & si venter non subducatur, subluito: potui autem ptisanæ succus frigidus exhibendus, & aqua superbibenda. Quod si ad refrigerantia ei non remittat (morbus,) mutatione facta, utre utitor, & calefacito: ubi vero dolor sedatus fuerit, cibis alvum subducentibus utatur, neque impleatur. Quum autem sedato

 do-

Variæ Lectiones.

112 ταύτῃ ἣ ἂν ἐμέσῃ MS. cod. inserto ἣ, quod nobis probatur.
113 καὶ ἀλουτεέτω ἀπὸ τῶν σιτίων, omissis καὶ περιπατείτω, & deambulet MS. cod.
114 καὶ ἢν μέν τοι ταῦτα MS. cod.
115 ποιήσηται omnes cod. pro quo Serv. & MS. habent ποιήσεται.
116 ἔπειτα ἐς τὰς ῥῖνας MS. cod. omisso καί.
117 Pro καταταμὼν in MS. cod. scribitur ταμών.
118 Sic scripsimus ex MS. cod. inserto καί. Postea μάλιστα δὲ καὶ ἐς τὸ οὖς Servin. habet.
119 εἰ καὶ οὐρήσει πουλὺ καὶ ῥηϊδίως· καὶ τοὺς ὀδόντας αἱμωδίῃ καὶ ναρκᾷ ἔχει, MS. cod.
120 Sic MS. cod. pro vulgatis καὶ σφύζουσιν τῇ κεφαλῇ.
121 Sic MS. cod. pro ἢν δὲ μή.
122 λειπυρίης quidam legunt, verum λιπυρίης magis Ionicum est. Calvus λύπης legisse videtur, ut alias sæpe, cum hujus dictionis mentio incidit. Postea pro ἀπαλλαγεὶς in MS. cod. scribitur ἀπαλλαγῇ.
123 MS. cod. ἐμπίπλαται, ἢ θωρήσσεται.
124 πρῶτον μὲν ἀφιέναι MS. cod.
125 MS. cod. τὸ ἀπὸ τῶν κρημνῶν ὕδωρ· ῥυμφάνειν δὲ διδόναι τὸν ἀπὸ τῆς πτισάνης χυλὸν ψυχρὸν MS. cod. omissis καὶ ἐπιπίνειν ὕδωρ.
126 Pro διαχωρητικοῖσι Serv. ex MSS. scribit διαφορητικοῖσι.

dolore ad vigesimum diem pervenerit, fomento ipsius capiti adhibito, medicamentum ad nares admoveto, & intermissione trium dierum facta, medicamentum deorsum purgans propinato. Alius morbus. Si venulæ sanguifluæ circa cerebrum superevomuerint, & cerebrum calefecerint; febris vehemens ac dolor ad tempora, & sinciput, & posteriorem capitis partem detinet; & aures tinniunt, ac flatibus implentur, nihil audit, anxius est, & præ dolore se ipse jactat. Hic quinto, aut sexto die moritur. Quum sic habuerit, caput ipsius calefacito; etenim si per aures, aut nares aqua proruperit, mortem effugit. Si vero sex dies evaserit, eundem victum, quemadmodum priore morbo, instituito. Alius morbus. Si venæ in caput superevomuerint, dolor gravis totum caput detinet, & ad cervicem (pertingit,) interdumque ad alias capitis partes transmittit; deinde ubi surrexerit, eum tenebricosa vertigo occupat; febris autem non prehendit. Quum igitur sic habuerit, deraso capite, nisi tepefactoriis cesserit, a capite frontem qua capillus desinit, scindito; quum autem secueris, diducta cute, ubi sanguis defluxerit, tenuissimo sale conspergito; postquam vero sanguis effluxerit, ubi sectionem composueris, duplici filo totam sectionem involve; deinde splenium cera ac pice illitum, ulceri inferiore parte imponito, lana succida apposita deligato, & ad dies septem ne soluito, nisi dolor detineat; qui si detineat, soluito. Aquam autem, in qua farina hordei crassior macerata fuerit, quoad convaluerit, ei bibendam exhibeto; ptisanæ vero succum sorbendum, aquam etiam superbibendam dato.

CAPUT VII.

Cerebri bile vexati, cerebri siderati, repentini capitis doloris, ac vocis interceptionis ex temulentia, ortus, causæ, symptomata, signa, prognostica, remedia.

Alius morbus. Si cerebrum bilis vexet, febris lenis & rigor detinet, dolorque toto capite, maxime vero ad tempora, ad sinciput, & ad oculorum

εἰκοςαῖος, πεπαυμένης τῆς ὀδύνης, πυριήσας αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν, πρὸς τὰς ῥῖνας φάρμακον προςίθει, καὶ διαλιπὼν ἡμέρας τρεῖς, φάρμακον πῖσαι κάτω. Ἑτέρη νοῦσος. Ἢν ὑπερεμήσαντα τὰ φλέβια [127] τὰ ἔναιμα τὰ περὶ τὸν ἐγκέφαλον, θερμήνῃ τὸν ἐγκέφαλον, πυρετὸς ἴσχει ἰσχυρὸς, καὶ ὀδύνη ἐς τοὺς κροτάφους, καὶ τὸ βρέγμα, καὶ ἐς τοὔπισθεν τῆς κεφαλῆς· καὶ τὰ ὦτα ἠχέει, καὶ πνεύματος ἐμπίπλαται, καὶ ἀκούει οὐδὲν, καὶ ἀλύει, καὶ ῥιπτάζει αὐτὸς ἑωϋτὸν ὑπὸ τῆς ὀδύνης. Οὗτος ἀποθνήσκει πεμπταῖος, ἢ ἑκταῖος. Ὅταν οὕτως ἔχῃ, θερμαίνειν αὐτοῦ τὴν κεφαλήν· ἢν γὰρ ῥαγῇ διὰ τῶν ὤτων [128] ἢ τῶν ῥινῶν ὕδωρ, οὕτως ἐκφυγγάνει τὸν ὄλεθρον. Ἢν δ' ἐκφύγῃ τὰς ἡμέρας τὰς ἕξ, διαιτᾷν αὐτὸν, ὥσπερ τὴν προτέρην. [129] Ἑτέρη νοῦσος. Ἢν ὑπερεμήσωσιν αἱ φλέβες ἐς
36 τὴν κεφαλὴν, ὀδύνη ἔχει [130] βαρείη τὴν κεφαλὴν πᾶσαν, καὶ ἐς τὸν τράχηλον, [131] καὶ μεταβάλλει ἄλλοτε ἄλλῃ τῆς κεφαλῆς· καὶ, ἐπειδὰν ἀναςῇ, σκοτοδινίη μὶν ἴσχει· πυρετὸς δὲ οὐ λαμβάνει. [132] Ὅταν οὖν οὕτως ἔχῃ, ξυρήσας τὴν κεφαλὴν, ἢν μὴ τοῖσι χλιάσμασιν ὑπακούει,
37 σχίσαι ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τὸ μέτωπον, ᾗ ἀπολήγει τὸ δασύ· ἐπὴν δὲ τάμῃς, διαςείλας τὸ δέρμα, ὅταν ἀποῤῥυῇ τὸ αἷμα, ἁλσὶ λεπτοῖσι διαπάσαι· ἐπὴν δέ σοι τὸ αἷμα ἀποῤῥυῇ, συνθεὶς τὴν τομὴν, [133] κρόκῃ διπλῇ κατειλίξαι πᾶσαν τὴν τομήν· ἔπειτα περιχρίσας τῇ κηροπίσσῳ σπληνίσκον, ἐπιθεὶς κάτω ἐπὶ τῷ ἕλκει, [134] εἴριον πινόεν ἐπιτιθεὶς, καταδῆσαι, καὶ μὴ λῦσαι ἄχρις ἑπτὰ ἡμερέων, ἢν μὴ ὀδύνη ἔχῃ· ἢν δὲ ἔχῃ, ἀπολύσασθαι. Διδόναι δὲ, ἐς ἂν ὑγιὴς γένηται, πίνειν μὲν τὸ ἀπὸ τοῦ κρίμνου· ῥοφάνειν δὲ τὸν χυλὸν τῆς πτισάνης, καὶ ἐπιπίνειν ὕδωρ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Αἱ χολῶντος ἐγκεφάλου, ἐγκεφάλου σφακελισθέντος, ἐξαπιναίας τῆς κεφαλῆς ὀδύνης, καὶ τῆς ἐκ θωρήξεως ἀφωνίας, γένεσις, αἰτίαι, συμπτώματα, σημεῖα, προγνωστικὰ, θεραπευτικά.

[135] Ἑτέρη νοῦσος. Ἢν δὲ χολᾷ ὁ ἐγκέφαλος, πυρετὸς ἴσχει βληχρὸς καὶ ῥῖγος, καὶ ὀδύνη διὰ τῆς κεφαλῆς πάσης, [136] μάλιστα δὲ ἐς τοὺς κροτάφους, καὶ ἐς τὸ βρέγμα, καὶ ἐς τὰς χώ-

VARIÆ LECTIONES.

127 τὰ αἵματα omnia legunt exemplaria; pro quo τὰ ἔναιμα scripsimus ex MS. cod. Imp. Samb. & Fevr.
128 In MS. cod. ἢ διὰ τῶν ῥινῶν ὕδωρ, οὕτως ἐκφυγγάνει· ἢν δ' ἐκφύγῃ τὰς ἡμέρας τὰς ἕξ, διαιτᾷν, ὥσπερ τὴν προτέρην. Imp. Samb. & Fevr habent quoque ἐκφύγῃ, pro φύγῃ vulgato.
129 Hæc epigraphe ἑτέρη νοῦσος omittitur in MS. cod. & sequentia sic proferuntur, ἢν ὑπερεμήσωσιν αἱ φλέβες ἐν τῇ κεφαλῇ.
130 βαρείη gravis scilicet dolor legit Cornar. pro βραχείη.
131 Sic MS. cod. καὶ μεταβάλλει ἄλλοτε ἄλλῃ, quod probamus, pro vulgatis καὶ μεταβάλλει ἄλλοτε ἄλλα.
132 ὅταν οὕτως ἔχῃ, ξυρήσας αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν MS. cod.
133 κρόκῃ διπλῇ κατέλιξε πᾶσαν τὴν τομὴν MS. cod. scribit, ubi τὴν τομὴν ponitur pro αὐτὴν vulgato.
134 MS. cod. εἴριον πινόεν ἐπιθεὶς, καὶ ἀναδῆσαι, καὶ μὴ ἐπιλῦσαι ἐπ' ἑπτὰ ἡμερέων.
135 ἑτέρη νοῦσος deest hæc epigraphe in MS. cod.
136 MS. cod. scribit μάλιστα δὲ τοὺς κροτάφους omisso ἐς.

χώρας τῶν ὀφθαλμῶν· καὶ αἱ ὀφρύες ἐπικρέμασθαι δοκέουσι, [137] καὶ ἐς τὰ ὦτα ὀδύνη ἐσφοιτᾷ, ἐνίοτε καὶ κατὰ τὰς ῥῖνας χολὴ ῥεῖ, καὶ ἀμβλυώσσουσι τοῖσιν ὀφθαλμοῖσι· καὶ τοῖσι μὲν πλείστοισιν ἐς τὸ ἥμισυ τῆς κεφαλῆς ἡ ὀδύνη ἐσφοιτᾷ· γίνεται δὲ καὶ ἐν πάσῃ τῇ κεφαλῇ. Ὅταν οὕτως ἔχῃ, ψύγματά οἱ προστιθέναι πρὸς τὴν κεφαλήν· [138] καὶ, ἐπὴν ἤτε ὀδύνη" [139] καὶ τὸ ῥεῦμα παύηται, σελίνου χυλὸν ἐς τὰς ῥῖνας ἐνστάζειν, [140] καὶ μὴ λουέτω ἕως ἂν ἡ ὀδύνη ἔχῃ·" καὶ ῥοφανέτω κέγχρον λεπτὸν, μέλι ὀλίγον παραχέων, καὶ πινέτω ὕδωρ. Ἢν δὲ μὴ ὑποχωρέῃ, [141] κράμβας τρωγέτω, καὶ τὸν χυλὸν ῥοφανέτω· ἢν δὲ μὴ," τῆς ἀκτῆς τῶν φύλλων τὸν αὐτὸν τρόπον· καὶ, ἐπὴν σοι δοκέῃ καιρὸς εἶναι, [142] σιτία προσφέρειν οἱ ὡς ὑποχωρητικώτατα. Καὶ, ἢν ἀπηλλαγμένου τοῦ ῥεύματος, καὶ τῆς ὀδύνης," ὑπὲρ τῆς [143] ὀφρύος αὐτῷ βάρος τι ἐγγένηται καὶ κατὰ τὸν μυξωτῆρα, ἢν μύξα παχείη ᾖ καὶ σαπρὴ, πυριήσας αὐτὸν ὄξει, καὶ ὕδατι, καὶ ὀριγάνῳ· ἔπειτα λούσας θερμῷ ὕδατι, προσθεῖναι τὸ ἄνθος τοῦ χαλκοῦ καὶ τὴν σμύρναν πρὸς τὰς ῥῖνας. Ταῦτα ποιήσας, ὡς τὰ πολλὰ" [144] ὑγιὴς γίνεται· ἡ δὲ νοῦσος οὐ θανατώδης. Ἑτέρη νοῦσος. [145] Ἢν δὲ σφακελίσῃ ὁ ἐγκέφαλος, ὀδύνη [illegible]άζεται ἐκ τῆς κοτίδος ἐς τὴν ῥάχιν, καὶ ἐπὶ τὴν καρδίην καταφοιτᾷ ψῦχος, καὶ ἱδρὼς ἐξαπίνης [146] καινὸς τελέθει, καὶ διὰ τῶν ῥινῶν αἷμα ῥεῖ· πολλοὶ δὲ καὶ ἐμέουσιν. Οὗτος ἐν τρισὶν ἡμέρῃσιν ἀποθνήσκει· ἢν δὲ τὰς ἑπτὰ ἡμέρας ὑπερφύγῃ ([147] οὐχ ὑπερφεύγουσι δὲ οἱ πολλοὶ) ἢν οὖν τὸ αἷμα ἐμέῃ, ἢ ἐκ τῶν ῥινῶν ῥέῃ, μήτε λούειν αὐτὸν θερμῷ, μήτε χλιάσματα προσφέρειν· [148] πίνειν δὲ διδόναι ὄξος λευκὸν," ὑδαρὲς κιρνὰς· καὶ, ἢν ἀσθενέῃ, τῆς πτισάνης ῥοφάνειν. Ἢν δὲ πλεῖόν σοι δοκέῃ τοῦ δικαίου ἐμέειν τὸ αἷμα, ἢ ἐκ τῶν ῥινῶν οἱ ῥέῃ, ἀπὸ μὲν τοῦ ἐμέτου πινέτω" ἄλητον σιτάνιον ἐπὶ ὕδωρ ἐπιπάσσων· ἢν δὲ ἐκ τῶν ῥινῶν ῥέῃ, ἀποδείτω τὰς φλέβας τὰς ἐν τοῖσι βραχίοσι καὶ τὰς ἐν τοῖσι κροτάφοισι, σπλῆνας ὑποτιθείς. Ἢν δὲ τούτων οἱ μηδ' ἕτερον ᾖ, ἀλγέει δὲ τὴν κοτίδα, καὶ τὸν τράχηλον, καὶ τὴν ῥάχιν, καὶ ἐπὶ τὴν καρδίην ἴῃ τὸ ψῦχος, [149] χλιαίνειν τοῖσιν ὀρόβοισι τὰ στέρνα, καὶ τὸν νῶτον, καὶ τὴν κοτίδα, καὶ τὸν τράχηλον. Ταῦτα ποιέων, [150] μάλιστα

regiones; & supercilia impendere videntur, & ad aures dolor pervadit, quandoque per nares bilis effluit, & oculi caligant; & plerisque quidem ad dimidiam capitis partem dolor pervenit: quandoque etiam toto capite oritur. Quum ita habuerit, refrigerantia capiti admoveto; & ubi dolor & fluxio quieverit, apii succum in nares
38 instillato, neque lavet quamdiu dolor detinet; & milium tenue, pauco melle affuso,
39 sorbeat, & aquam bibat. Quod si alvus non subducatur, brassicas rodat, & succum sorbeat; sin minus, foliorum sambuci (suc-
40 cum) eodem modo: quumque tempestivum tibi esse videbitur, cibos quam maxime alvum subducentes ei porrigito. Ac si depulsa fluxione ac dolore, ipsi ad su-
41 percilia & juxta nasum pondus quoddam incumbat, mucusque crassus sit & putridus, fomento ex aceto, aqua, & origano adhibito: mox calida aqua loto, æris florem & myrrham ad nares admoveto. Hæc ubi fecerit, plerumque sanus fit;
42 morbus autem minime est lethalis. Alius morbus. Si vero cerebrum attonitum fuerit, dolor ex occipitio ad spinam tendit, & ad cor frigus permanat, & derepente novus sudor oritur, & per nares sanguis fluit: plerique etiam vomunt. Hic intra tres dies moritur: quod si septem dies superaverit (plerique vero minime superant) si quidem sanguinem vomat, aut ex naribus effluat, neque eum calida lavato, neque calefactoria admoveto: acetum vero al-
43 bum aqua temperatum potui exhibeto; & si debilis fuerit, ptisanam sorbendam dato. Quod si plus æquo tibi sanguinem vomere, aut ipsi ex naribus fluere vi-
44 deatur; a vomitu quidem farinam trimestris tritici aquæ inspersam bibat: si vero e naribus fluat, brachiorum & temporum venas spleniis suppositis deligato. At si horum neutrum ipsi affuerit, occipitium autem, & cervicem, & spinam dolor vexet, & ad cor frigus procedat; eruo pectus, dorsum, occipitium, & cervicem calefacito. His factis maxime

 ju-

VARIÆ LECTIONES.

137 καὶ ἐς τὰ ὦτα ὀδύνη φοιτᾷ MS. cod. & pro ἀμβλυώσσουσι, in cod. scribitur ἀμβλυώσσει.

138 καὶ ἐπὴν ἡ ὀδύνη MS. cod.

139 καὶ τὸ ῥεῦμα παύηται ex MS. cod. scripsimus, pro vulgatis καὶ τὸ πνεῦμα: priorem lectionem adhibuit Lind.

140 Pro καὶ μὴ λουέτω, MS. cod. καὶ ἀλουτείτω. Imp. Samb. autem καὶ ἀλουτείτω.

141 Sic MS. cod. ut & Imp. Samb. pro vulgato ἐσθιέτω. Paulo post ἀκτῆς MS. cod. quam lectionem secuti sunt interpretes pro αὐτῆς.

142 σιτία οἱ προσφέρειν MS. cod.

143 Quædam exempl. legunt ὀφρύος αὐτῷ βάρος τι γίνηται κατὰ τὸν μυξωτῆρα, ἢ μύξα παχείη ᾖ καὶ σαπρή. Pro quibus MS. cod. habet ὀφρύος αὐτῷ βάρος ἐγγίνηται, ἢ μύξα παχείη καὶ σαπρή.

144 Pro vulgatis ὑγιῆ δείξεις ex MS. cod. scripsimus ὑγιὴς γίνεται, quam lectionem præseferunt Membranæ Regiæ, & in textum intulit Lind. Postea ἑτέρη νοῦσος abest in Cod.

145 Imp. Samb. & MS. cod. δὲ habent, quod secuti sumus. Postea istud glossema in Imp. Samb. adscribitur: κοτίς ἐστι τῆς κεφαλῆς ἡ κορυφὴ, κοτὶς est *capitis vertex*; sed a Galeno in Exeges. exponitur ἰνίον seu cervicis nervus, occiput, παρεγκεφαλὶς seu cerebellum.

146 καὶ ἄπνοος τελευτᾷ MS. cod. scribit. Lind. καινὸς τελέθει.

147 οὐχ ὑπεκφεύγουσι δὲ οἱ πολλοί· οὗτος ἢν μὲν τὸ αἷμα MS. cod. ita etiam Imp. Samb.

148 MS. cod. legit πίνειν δὲ ὄξος λευκὸν, ὑδαρὲς κιρνὰς, καὶ ἢν ἀσθενέῃ, hancque lectionem probamus, pro πίνειν δὲ διδόναι ὄξος λευκὸν, ὑδαρέα κιρνᾶν, καὶ ἢν ἀσθενέῃ. Melius ὑδαρὲς, quam vulgatum ὑδαρέα; refertur enim ad ὄξος λευκὸν, cujus neutrum est genus.

149 Vulgati codd. χλιαίνειν ἐν τοῖσιν ὀρόβοισι, verum in MS. cod. χλιαίνειν τοῖσιν ὀρόβοισι, quem secuti sumus deleto ἐν.

150 μάλιστ' ἂν ὠφελέοις· ἐκφεύγουσι δ' ὀλίγοι MS. cod. & omittuntur τὴν τοιαύτην νοῦσον. Postea τὸν ὦτον MS. Cod. pro τὸν νῶτον.

juveris : pauci vero ex tali morbo evadunt. Alius morbus. Derepente sanum capitis dolor prehendit, confestimque vox deficit, & stertit, & os hiat; & siquis eum vocet, aut agitet, solum ingemiscit, nihil autem intelligit; & copiose meiit, ac se mingere non sentit. Hic, nisi eum febris corripiat, intra septem dies moritur; quod si corripuerit, plerumque sanus evadit: hujusmodi autem morbus senioribus contingit magis, quam junioribus. Hic, quum sic se habebit, multa calida lavandus est, & quam maxime fovendus, eique aqua mulsa tepida in os instillanda. Quod si mentis compos fiat, & morbum effugiat, quum eum cibis refeceris, & viribus valere tibi visus fuerit, immisso in nares ejus medicamento, paucisque intermissis diebus, medicamentum deorsum purgans propinato: nisi enim purgaveris, metus est, ne rursus morbus revertatur. Fere autem ex priore minime evadunt. Alius morbus. At si quis ex temulentia voce deficiat, siquidem jam confestim eum febris corripiat, convalescit; nisi vero corripuerit, intra tertium diem moritur. Quum autem ita habentem offenderis, multa calida lavato, & spongias aquæ calidæ immersas ad caput admoveto, & in nares cepas detracto cortice immittito. Hic si quidem apertis oculis, & voce recuperata ad se redeat, neque nugas loquatur, eo die sopore detentus jacet, postero vero convalescit: quod si exurgens bilem vomuerit, insanit, ac maxime diebus quinque, nisi dormiat, moritur. Huic igitur hæc facere oportet; multa calida lavare, donec is ad se redeat; deinde copioso oleo illitum, in mollibus stratis, vestimentis contectum recumbere, neque apud eum lucernam ardere, neque loqui; a balneo enim ut plurimum dormit, & si dormierit, sanus evadit. At postquam ad se redierit, tribus quatuorve primis diebus, milium tenue, aut ptisanæ succum sorbendum, & vinum mellitum bibendum exhibeto; deinde cibis quam mollissimis, primumque paucis utatur.

ἂν ὠφελέοι· ἐκφεύγουσι δὲ τὴν τοιαύτην νοῦ-
45 σον ὀλίγοι. Ἑτέρη νοῦσος. Ἐξαπίνης ὑ-
γιαίνοντα ὀδύνη ἔλαβε τὴν κεφαλὴν, καὶ παρα-
χρῆμα ἄφωνος γίνεται, καὶ ῥέγχει, καὶ τὸ στόμα
κέχηνε· καὶ, ἤν τις αὐτὸν καλέῃ, ἢ κινήσῃ,
[151] στενάζει μοῦνον· συνίει δὲ οὐδέν· καὶ οὐρέει
46 πουλὺ, καὶ οὐκ ἐπαΐει οὐρέων. Οὗτος, ἢν μὴ
πυρετὸς λάβῃ, ἐν τῇσιν ἑπτὰ ἡμέρῃσιν ἀπο-
θνήσκει· ἢν δὲ λάβῃ, ὡς τὰ πολλὰ ὑγιὴς
γίνεται· ἡ δὲ τοιαύτη νοῦσος πρεσβυτέροι-
σι μάλιστα γίνεται, ἢ νεωτέροισι. Τοῦτον,
ὅταν οὕτως ἔχῃ, [152] λούειν χρὴ πολλῷ
θερμῷ, καὶ θάλπειν ὡς μάλιστα, καὶ ἐνστάζειν
μελίκρητον [153] χλιαρὸν ἐς τὸ στόμα. Ἢν δὲ
ἔμφρων γένηται [154] καὶ ἐκφύγῃ τὴν νοῦσον,
ἀνακομίσας αὐτὸν σιτίοισιν, ἐπήν σοι δοκέῃ
ἰσχύειν, ἐς τὰς ῥῖνας ἐνθεὶς αὐτῷ [155] φάρ-
μακον, καὶ διαλιπὼν ὀλίγας ἡμέρας, κατω-
τερικὸν δὸς φάρμακον πιεῖν· ἢν γὰρ μὴ κα-
θήρῃς, δεῖμα αὖτις τὴν νοῦσον ὑποστρέψαι.
Ἐκφυγγάνουσι δὲ οὐ μάλα ἐκ τῆς πρώτης.
[156] Ἑτέρη νοῦσος. Ἢν δὲ ἐκ θωρήξιος
ἄφωνος γένηται, [157] ἢν μὲν αὐτίκα δὴ καὶ
παραχρῆμα λάβῃ μιν πυρετὸς, ὑγιὴς γίνε-
ται· [158] ἢν δὲ μὴ λάβῃ, τριταῖος ἀπο-
47 θνήσκει. Ἢν δὲ μὲν οὕτως ἔχοντι ἐπιτύ-
χῃς, λούειν πολλῷ καὶ θερμῷ, καὶ πρὸς τὴν
κεφαλὴν σπόγγους ἐν ὕδατι βάπτων θερμῷ
προστιθέναι, καὶ ἐς τὰς ῥῖνας κρόμμυα ἀπο-
λέπων ἐντιθέναι. Οὗτος, ἢν μὲν ἀνατείνας
τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ φθεγξάμενος παρ' ἑωϋ-
τῷ γένηται, καὶ μὴ [159] φλυηρῇ, τὴν μὲν
ἡμέρην ταύτην κεῖται κωμαίνων· τῇ δ' ὑστε-
ραίῃ ὑγιὴς γίνεται· ἢν δὲ ἀνιστάμενος χο-
λὴν ἐμέῃ, μαίνεται καὶ ἀποθνήσκει μάλιστα
ἐν πέντε ἡμέρῃσιν, ἢν μὴ κατακοιμηθῇ.
Τοῦτον οὖν χρὴ τάδε ποιέειν· [160] λούειν
πολλῷ καὶ θερμῷ, ἔστ' ἂν αὐτὸς ἐς ἑωϋτὸν
παρῇ· ἔπειτα ἀλείψας ἀλείφατι πολλῷ,
κατακλῖναι ἐς στρώματα μαλθακῶς, καὶ ἐπι-
βάλλειν ἱμάτια, καὶ μήτε λύχνον καίειν παρ'
αὐτῷ, μήτε φθέγγεσθαι· ὡς γὰρ ἐπιτοπο-
λὺ ἐκ τοῦ λουτροῦ κατακοιμᾶται, [161] καὶ
ἢν κοιμηθῇ, ὑγιὴς γίνεται. Ἐπὴν δὲ παρ'
ἑωϋτὸν γένηται, τὰς πρώτας ἡμέρας τρεῖς
ἢ τέσσαρας, διδόναι κέγχρον λεπτὸν ῥοφά-
48 νειν, ἢ πτισάνης χυλόν· καὶ οἶνον [162] με-
λιτοειδέα πίνειν· ἔπειτα σιτίοισι χρῆσθαι ὡς
[163] μαλθακωτάτοισι καὶ ὀλίγοισι τὸ πρῶτον.

ΚΕΦΑ-

VARIÆ LECTIONES.

151 Hæc leguntur sic in MS. cod. στενάζει, ξυνίει δ' οὐδὲν, καὶ οὐρέει πουλὺ, καὶ οὐκ ἐπαΐει οὐρέων· οὗτος ἢν μὲν μὴ πυρετὸς λάβῃ ἐν τῇσιν ἑπτὰ ἡμέρῃσιν ἀποθνήσκει· ἢν δὲ λάβῃ· ὡς τὰ πολλὰ, ὑγιὴς γίνεται· ἡ δὲ νοῦσος πρεσβυτέροισι μᾶλλον. Scripsimus ἐπαΐει pro vulgato ἐπάγει.

152 Vulg. codd. λούειν χρὴ πολλῷ καὶ θερμῷ, in MS. cod. deest καί.

153 Pro vulgato χλιαίνων, ex MS. cod. scripsimus χλιαρὸν, quæ lectio probatur Lindeno.

154 καὶ ἐκφεύγῃ MS. cod. eodem significatu.

155 Sic MS. cod. addito verbo φάρμακον.

156 Hæc epigraphe ἑτέρη νοῦσος non adscribitur in MS. cod.

157 ἢν μὲν αὐτίκα δὴ vulgati codd. δὴ abest in MS. cod.

158 Sic omnia exemplaria scribunt; Servin. autem ἢν δὲ σὺν, quod sequitur Lind. sed melior vulgata lectio, nam supra dixit Hipp. *siquidem jam confestim eum febris corripiat, convalescit*; nunc vero innuit, si illa non supervenerit, ægrum mori.

159 Sic MS. cod. Ionice, pro φλυαρῇ.

160 λούειν πολλῷ καὶ θερμῷ, in MS. cod. καὶ abest.

161 MS. cod. ita habet; καὶ ἢν τοῦτο ποιήσῃ, ὑγιὴς γίνεται· ἢν δὲ παρ' ἑωυτῷ γένηται, τὰς πρώτας ἡμέρας τῶν σιτίων εἴργειν αὐτόν· ἡμέρας τρεῖς, ἢ τέσσαρας διδόναι δὲ κέγχρον λεπτὸν ῥοφάνειν, hoc est: *& si id fecerit, sanus evadit: si autem ad se redierit, primis diebus ipsum cibis prohibere oportet; per tres aut quatuor dies milium tenue sorbendum dare.*

162 Pro μελιτοειδέα, MS. cod habet μελιηδέα, quam lectionem Galen. ex hoc loco adhibuisse videtur in Exeges. cum μελιηδέα, οὐ μόνον τὸν ἡδὺν, ἀλλὰ καὶ τῷ μέλιτι μεμιγμένον exponit.

163 Vulgati codd. μαλθακοῖσι; sed MS. cod. μαλθακωτάτοισι, atque ita scripsimus.

SECTIO II.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Σφάκελος ἐγκεφάλου, τερηδὼν, βλητός· καὶ τὰ τούτων τῶν νοσημάτων συμπτώματα, αἰτίαι, σημεῖα, βοηθήματα διαιτητικά τε καὶ φαρμακευτικὰ, μάλιστα δὲ χειρουργικά.

[164] Σφάκελος ἐγκεφάλου. Ἢν σφάκελος λάβῃ, ἡ ὀδύνη ἴσχει μάλιστα τὸ πρόσθεν τῆς κεφαλῆς [165] ἐκ τοῦ κατὰ μικρὸν, κὴ ἀνοιδέει, κὴ πελιδνὸν γίνεται, κὴ πυρετὸς, κὴ ῥῖγος [166] λαμβάνει. Ὅταν οὕτως ἔχῃ, ταμεῖν χρὴ, ῇ ἂν ἐξοιδέῃ, κὴ διακαθήραντα 49 τὸ ὀστέον, ξύσαι, ἕως ἂν ἀφίκηται [167] πρὸς τὴν διπλοΐδα· ἔπειτα ἰῆσθαι ὡς κάτηγμα. [168] Τερηδών. Ὅταν τερηδὼν γένηται ἐν τῷ ὀστέῳ, ὀδύνη λαμβάνει ἀπὸ τούτου τὸ ὀστέον· τὸ δὲ χρόνῳ λεπτὸν γίνεται, κὴ ἀναφυσᾶται, κὴ γίνεται ἐπ' αὐτῷ κάτηγμα· κὴ, ἢν τοῦτο ἀνατάμῃς, εὑρήσεις ἀνατεῖνον ὀστέον, κὴ τρηχὺ, κὴ πυῤῥόν· [169] ἐνίοισι δὲ κὴ διαβεβρωμένον πρὸς τὸν ἐγκέφαλον. Ὅταν οὕτως ἔχοντι ἐπιτύχῃς, ἢν μὲν εἴη πέρην διαβεβρωμένον, αἱρεῖν ἄριστον, κὴ ἰῆσθαι ὡς τάχιστα τὸ ἕλκος· ἢν δὲ [170] τετρωμένον μὲν μὴ εἴη, τρη- 50 χὺ δὲ, ξύσας μέχρι τῆς διπλοΐδος, ἰῆσθαι ὥσπερ τὴν πρόσθεν. [171] Ἑτέρη νοῦσος. Ἢν βλητὸς γένηται, κὴ ἀλγέῃ τὸ πρόσθεν τῆς κεφαλῆς, κὴ τοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν οὐ δύνηται ὁρᾷν· ἀλλὰ κῶμά μιν ἔχῃ· [172] κὴ αἱ φλέβες ἐν τοῖσι κροτάφοισι σφύζωσι, κὴ πυρετὸς βληχρὸς ἔχῃ, κὴ τοῦ σώματος παντὸς ἀκρατίη, κὴ [173] μινύθῃ· ὅταν οὕτως ἔχῃ, 51 κὴ λούειν αὐτὸν θερμῷ πολλῷ, κὴ χλιάσματα πρὸς τὴν κεφαλὴν προστιθέναι. Ἐκ δὲ τῆς πυρίης [174] ἐγχεῖν ἐς τὰς ῥῖνας σμύρναν καὶ ἄνθος χαλκοῦ· ῥοφάνειν δὲ τὸν χυλὸν τῆς πτισάνης, καὶ πίνειν ὕδωρ. Καὶ, ἢν μὲν ταῦτα ποιέοντι [175] ῥᾷον γένηται· εἰ δὲ μὴ, ταύτῃ γὰρ μόνη ἐλπὶς, σχίσαι αὐτοῦ τὸ 52 βρέγμα· κὴ, ἐπὴν ἀποῤῥυῇ τὸ αἷμα, συνθεὶς τὰ χείλεα, [176] ἰῆσθαι κὴ καταδῆσαι· ἢν δὲ μὴ σχίσῃς, ἀποθνήσκει ὀκτωκαιδεκαταῖος, ἢ εἰκοσταῖος ὡς ἐπὶ τὰ πολλά.

CAPUT VIII.

Sideratio cerebri, ossis capitis caries, sidere ictus; eorum affectuum symptomata, causæ, signa, auxilia diætetica, pharmaceutica, ac potissimum chirurgica.

Cerebri sideratio. Si sideratio (cerebrum) invaserit, dolor paulatim anteriorem maxime capitis partem detinet, & intumescit, & livescit, febrisque ac rigor prehendit. Quum sic habuerit, qua parte tumescit, secare oportet, & os perpurgatum radere, donec ad duplicatam laminam perveniat; deinde ut fracturam curare. Caries. Quum caries in osse oborta fuerit, ex ea os dolor corripit; hoc vero successu temporis attenuatur, ac inflatur, in eoque fractura contingit: quod si hanc resecueris, os sublatum, asperum, & fulvum reperies; quibusdam vero etiam ad cerebrum usque corrosum. Quum ita habentem offenderis, siquidem ultra corrosum fuerit, auferre optimum, & quam citissime ulcus curare: si vero perforatum non fuerit, sed asperum, derasum ad duplicatam usque laminam, sicuti præcedens curato. Alius morbus. Si quis attonitus sit, & capitis anteriore parte doleat, & oculis videre non possit; sed sopor ipsum detineat; & temporum venæ pulsent, & levis febris, totiusque corporis impotentia detineat, & imminuatur; quum sic habuerit, tunc eum multa calida lavato, tum ad caput calefactoria admoveto. A fomentis vero myrrham & æris florem in nares infundito: ptisanæ succum sorbendum, & aquam bibendam dato. Et siquidem quum hæc feceris melius habeat, (sat est;) sin minus (hæc enim unica spes est) ei sinciput scindito; quumque sanguis affluxerit, labris compositis curato, & deligato: quod nisi scideris, decimo octavo, aut vigesimo die plerumque moritur.

CA-

Variæ Lectiones.

164 σφάκελος ἐγκεφάλου, deest hæc epigraphe in MS. cod. ut & articulus ἡ ante ὀδύνη.

165 Pro ἐκ τοῦ κατὰ μικρὸν; MS. cod. scribit κατὰ σμικρόν.

166 Sic MS. cod. pro vulgato verbo καταλαμβάνει. Ibidem ταμόντα χρὴ, ἣν ἐξοιδέῃ, διακαθήραντα τὸ ὀστέον, ξύσαι ἐς ὅ ἂν ἀφίκηται in cod. legitur.

167 MS. cod. ita habet, pro εἰς τὴν διπλοΐδα.

168 τερηδὼν abest in MS. cod. Paulo post ἀπὸ τούτου τοῦ ὀστέου· τῷ δὲ χρόνῳ τὸ δέρμα λεπτὸν γίνεται, καὶ ἀναφυσᾶται, καὶ γίνεται ἐν αὐτῷ κάτηγμα, scribitur in MS. cod. sed non sine suspicione glossematis.

169 ἐνίοισι δὲ κὴ vulg. codd. verum κὴ abest in MS. cod. Paulo post αἱρεῖν auferre ex codice scripsimus, quæ lectio vulgata multo melior est, pro vulgato ἐᾷν, sinere.

170 βεβρωμένον corrosum Imp. Corn. Deinde ξύσαι τὴν διπλοΐδα MS. cod. Imp. Sambuc. vero ξύσαι ἐς τὴν διπλοΐδα eodem significatu.

171 MS. cod. ἑτέρη νοῦσος non habet hanc epigraphen.

172 κὴ ἢν αἱ φλέβες omnia exemplaria, in MS. cod. ἢν omittitur, quod melius videtur, & nos probamus.

173 Istud μινύθῃ, imminuatur, vocarunt interpretes marcorem; verum minus recte, cum marcor referatur ad corporis substantiam, quæ hisce in affectibus potius ampliatur, cum plures patientes ex hisce morbis tumeant, quam imminuantur.

174 ἐγχεῖν abest in MS. cod.

175 Sic MS. cod. pro vulg. ῥᾴων γίνεται. Paulo post κὴ ἢν ἀποῤῥυῇ in eodem legitur.

176 ἰῆσθαι, pro vulgato ἰᾶσθαι, ex MS. cod. scripsimus.

CAPUT IX.

De trium anginarum caussis, ac earum curatione.

ANgina. Febris corripit & rigor, & dolor capitis, maxillæ tumescunt, ægreque sputum deglutit, & expuit sensim densam salivam, & in imis faucibus stertit. Ac si apprehensa lingua inspexeris, curgulio quidem non magnus, sed mollis est; fauces autem interiores saliva viscida implentur, neque excreare potest; neque decumbere sustinet, sed si decumbat, suffocatur. Hunc si ita affectum offenderis, hæc facito. Imprimis quidem cucurbitulas ad primam cervicis vertebram admoveto; deinde capiti præraso ad aurem utraque ex parte apponito; & ubi cucurbitulam stricte aptaveris, quam plurimo tempore adhærere sinito. Deinde suffitum illi ex aceto, nitro, origano, & nasturtii semine parato; quæ læviter trita, pari aquæ mensura ad acetum permixta, & pauco oleo instillato, macerato; postea in ollulam infusa, operculo apposito, arundine cava indita, mox prunis imposita fervefacito; & ubi per arundinis fistulam sursum vapor ascenderit, eum aperto ore intro trahat, cavens ne fauces adurat. Foris autem spongias aqua calida imbutas ad genas & maxillas apponat. Gargarismus vero ipsi parandus est ex origano, ruta, satureia, apio, mentha, & pauco nitro; aquaque mulsa aquosa admixta, paucum acetum instillato: prædictarum herbarum foliis lævigatis ac tritis, nitroque in ea macerato, tepido os colluat. Si vero saliva supprimatur, sumpta myrti virga, lævigata, & summa ejus parte tenella inflexa, molli lana obvoluta, inspectis faucibus, salivam expurgato; & si venter non subeat, glandem indito, aut clystere subluito. Ptisanæ autem succum sorbeat, & aquam insuper bibat. Si vero ei tumor enascatur, & ad pectus intumescat, & rubicundum fit, & ardeat, salutis major spes

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Περὶ τῶν τριῶν κυναγχῶν αἰτίων, καὶ τῆς αὐτῶν θεραπείας.

[177] ΚΥνάγχη. Πυρετὸς λαμβάνει καὶ ῥῖγος,
καὶ ὀδύνη τὴν κεφαλὴν, καὶ τὰ σιαγόνια
οἰδίσκεται, καὶ τὸ πτύαλον χαλεπῶς καταπίνει,
[178] καὶ ἀποπτύει τὰ σίαλα σκληρὰ καὶ κατ' ὀ-
λίγον, καὶ ἐν τῷ φάρυγγι κάτω ῥέγχει. Καὶ, ἢν
καταλαβὼν τὴν γλῶσσαν σκέπτῃ, [179] ὁ μὲν
γαργαρεὼν οὐ μέγας, ἀλλὰ λαπαρός· ἡ δὲ
φάρυξ ἔσωθεν σιάλου γλίσχρου ἔμπλεως, καὶ
οὐ δύναται ἐκχρέμπτεσθαι· καὶ οὐκ ἀνέχεται
[180] κείμενος, ἀλλ', ἢν κατακέηται, πνίγεται.
Τοῦτον ἢν οὕτως ἐπιτύχῃς ἔχοντα, ποιέειν τάδε.
53 δε. Πρῶτον μὲν σικύας προσβάλλειν πρὸς τὸν
σπόνδυλον τὸν ἐν τῷ τραχήλῳ τὸν πρῶτον·
[181] ἔπειτα παραξυρήσας ἐν τῇ κεφαλῇ πα-
54 ρὰ τὸ οὖς τιθέναι ἔνθεν καὶ ἔνθεν· καὶ, ἐπὴν
[182] ἀποσφίγξῃς τὴν σικύην, ἐᾷν προσκέεσθαι
ὡς πλεῖστον χρόνον. Ἔπειτα πυριᾷν αὐτὸν ὄξει,
καὶ λίτρῳ, [183] καὶ ὀριγάνῳ, καὶ καρδάμου σπέρμα-
τι, τρίψας λεῖα, κεράσας τὸ ὄξος ἰσόχοον ὕδα-
τι, καὶ ἄλειφαρ ὀλίγον ἐπιστάξας, [184] διεῖναι τοῦ-
55 τῳ· ἔπειτα ἐς χυτρίδιον ἐγχέας [185] ἐπιθεὶς
ἐπίθημα, κάλαμον ἐνθεῖναι κοῖλον· ἔπειτα ἐ-
πιθεὶς ἐπ' ἄνθρακας, ἀναζέσαι· [186] καὶ, ἐπὴν διὰ
τοῦ αὐλοῦ τοῦ καλάμου ἡ ἀτμὶς ἀνείη, περιχά- 146
σκων ἑλκέτω εἴσω τὴν ἀτμίδα, φυλασσόμενος
μὴ κατακαύσῃ τὴν φάρυγγα. [187] Ἔξωθεν δὲ
σπόγγους βάπτων ἐς ὕδωρ θερμὸν, προστιθέσθω
πρὸς τὰς γνάθους καὶ τὰ σιαγόνια. Ἀναγαρ-
γάριστον δὲ αὐτῷ ποιέειν ὀρίγανον, [188] καὶ πήγα-
νον, καὶ θύμβραν, καὶ σέλινον, καὶ μίνθην, καὶ λίτρον
ὀλίγον, μελίκρητόν τε κεράσας ὑδαρὲς, ὄξος
ὀλίγον ἐπιστάξαι· λεῖα τρίψας τὰ φύλλα
[189] τῶν προειρημένων βοτανῶν, καὶ τὸ λίτρον
56 τούτῳ διεὶς, χλιηνὰς ἀναγαργαριζέτω. Ἢν δὲ
τὸ σίαλον [190] ἴσχηται, μύρτου λαβὼν ῥάβδον,
λείην ποιήσας, καὶ τὸ ἄκρον αὐτῆς ἐπικάμψας,
τὸ ἁπαλὸν κατειλίξας αὐτῆς ἐν εἰρίῳ μαλθα-
κῷ, καθορῶν εἰς τὴν φάρυγγα, τὸ σίαλον ἐκκα-
θαίρειν· καὶ, ἢν ἡ γαστὴρ μὴ ὑποχωρέῃ, βάλανον
προστιθέναι, ἢ ὑποκλύζειν. Ῥοφανέτω δὲ τὸν
57 χυλὸν τῆς πτισάνης, καὶ ὕδωρ ἐπιπινέτω. Εἰ
δέ οἱ οἴδημα ἐκφύῃ καὶ οἰδίσκηται πρὸς τὰ στή-
θεα, καὶ ἐρυθρὸν ἔῃ, καὶ καίηται, ἐλπίδες πλέονες
σωτη-

VARIÆ LECTIONES.

177 περὶ κυνάγχης pro epigraphe scribit MS. Serv.

178 Sic MS. cod. pro ἀποπτύει δὲ καὶ &c. Postea καὶ κατ' ὀλίγον MS. cod. quod probamus, pro κατ' ὀλίγα vulg.

179 ὁ μὲν γαργαρέων, in MS. cod. omittitur μέν.

180 Sic MS. cod. pro κεῖσθαι vulgato. Deinde πρῶτον μὲν σικύαν προβάλλειν in eodem cod. scribitur.

181 Ita habet MS. cod. pro ἔπειτα παραξυρήσας. Imp. Corn. autem προξυρήσας scribit, & καὶ particula deest in MS. cod. ante παρὰ τὸ οὖς, quod probamus.

182 Sic omnia exemplaria, quam lectionem confirmat MS. cod. Etsi Foesio magis arrideat ἀποσκίμψῃς; quod longe a sensu abire videtur. Lindenus ἀποχάσῃς *scarificaveris* mavult.

183 MS. cod. καὶ καρδάμου σπέρματι καὶ ὀριγάνῳ scribit.

184 διεῖναι τούτῳ ex Membr. Vatican. emendavimus pro διεῖναι τοῦτο. Deinde χυτρίδα legunt omnia exempl. publicata, pro qua voce χυτρίδιον, ut alias sæpe, legitur in MS. cod. Calvus χύτραν νέαν, *ollam novam* legisse videtur.

185 Pro vulgatis ἐπιθεὶς ἐπίθημα, κάλαμον ἐνθεῖναι κοῖλον, MS. cod. scribit: ἐπιθεὶς ἐπίθημα καὶ κατασκεπάσας· τρυπήσας τὸ ἐπίθημα κάλαμον ἐνθεῖναι κοῖλον, *imposito operculo contectam*, scilicet ollulam, *ubi operculum pertuderis, cavam arundinem immittito*, quod multo clarius rem explicat.

186 καὶ ἐπὴν διὰ τοῦ καλάμου ἡ ἀτμὶς ἀνείη scribit MS. cod.

187 καὶ ἔξωθεν σπόγγους scribit MS cod.

188 Sic MS. cod. καὶ πήγανον insertis, quæ desunt in vulgatis codd.

189 τῶν προειρημένων βοτανῶν desunt in MS. cod. Paulo post pro τοῦτο vulgato ex MS. cod. τούτῳ scripsimus, ad aquam mulsam referendo.

190 Pro ἴσχηται, Æmil. Port. οἰδίσκηται scripsit, hoc sensu, si vero saliva *intumescat*. Mox sequentia sic leguntur in MS. cod. μύρτου λαβὼν ῥάβδον λείην ποιήσας, αὐτὴν ἐπικάμψας, τὸ ἄκρον τὸ ἁπαλὸν τῆς ῥάβδου κατειλίξας εἰρίῳ μαλθακῷ.

58 σωτηρίης. Ποιέειν δὲ οἱ τάδε· ἐπὴν ἔξω τράπηται τὸ φλέγμα, τεῦτλα ἐμβάπτων ἐς ὕδωρ ψυχρὸν, [191] προστιθέναι· ἀναγαργαρίζέτω δὲ χλιαροῖσι, καὶ ἀλουτεέτω. Ταῦτα ποιέων [192] μάλιστα ἂν ἐκφυγγάνῃ· ἡ δὲ νοῦσος θανατώδης, καὶ ἐκφυγγάνουσιν ὀλίγιστοι. Ἑτέρη κυνάγχη. Πυρετὸς καὶ ὀδύνη λαμβάνει τὴν κεφαλὴν, καὶ ἡ φάρυγξ φλεγμαίνει, καὶ τὰ σιαγόνια, καὶ τὸ σίαλον καταπίνειν οὐ δύναται· πτύει δὲ παχὺ καὶ πολλὸν, καὶ φθέγγεται χαλεπῶς. Ὅταν οὕτως ἔχῃ, πρῶτον μὲν σικύην προσβάλλειν τὸν αὐτὸν τρόπον, [193] ὥσπερ καὶ ἄνωθεν εἴπομεν· ἔπειτα προσίσχειν σπόγγον, βρέχων ἐν ὕδατι θερμῷ, πρὸς τὸν τράχηλον καὶ τὰ [194] σιαγόνια· ἀναγαργαρίζειν δὲ διδόναι μελίκρητον ὑδαρές· ῥοφάνειν δὲ ἀναγκάζειν τὸν χυλὸν τῆς πτισάνης. Ἢν δὲ οἱ [195] τοιαῦτα ποιέοντι τὸ σίαλον

59 μὴ ἐξίῃ, πυριᾶν τὸν αὐτὸν τρόπον, ὥσπερ ἐν τῇ πρόσθεν. Ἢν δὲ οἱ ἐς τὰ στήθεα τράπηται, ἢ ἐς τὸν τράχηλον τὸ φλέγμα, τεῦτλα ἢ κολοκύντας καταταμὼν, [196] ἐμ-

60 βαλὼν ἐς ὕδωρ χλιαρὸν, ἐπιῤῥοφανέτω, καὶ πινέτω ψυχρὸν, [197] ὅπως τὸ σίαλον εὐπετέστερον ἀποχρέμπτηται· ὅταν δὲ ἐξοιδήσῃ ἐς τὰ στήθεα, οἱ πλέονες ἐκφεύγουσιν. Ἢν δὲ

61 τῆς φάρυγγος καθεστηκυίης καὶ τῶν οἰδημάτων, [198] τρεφθῇ ἐς τὸν πλεύμονα ἡ νοῦσος, πυρετὸς εὐθὺς ἐπανέλαβε, καὶ ὀδύνη τοῦ πλευροῦ, καὶ ὡς ἐπιτοπολὺ ἀπέθανε, ἐπὰν τοῦτο γένηται· [199] ἢν δὲ ὑπερφύγῃ ἡμέρας πέντε, ἔμπυος γίνεται, ἢν μή μιν βὴξ [200] ἐπιλάβῃ αὐτίκα· ἢν δὲ ὑπολάβῃ, ὑποχρεμψάμενος καὶ ἀποκαθαρθεὶς, ὑγιὴς γίνεται. Τοῦτον ἐς τ' ἂν ἡ ὀδύνη τὸ πλευρὸν ἔχῃ, χλιαίνειν τὸ πλευρὸν, [201] καὶ προσφέρειν, ὅσα τῇ περιπλευμονίῃ· ἢν δὲ ὑπερφύγῃ τὰς πέντε ἡμέρας, καὶ ὁ πυρετὸς ἀνῇ, ἡ δὲ βὴξ ἔχῃ, τὰς μὲν πρώτας ἡμέρας ῥοφήμασι [202] διαχρῆσθαι· ἐπὴν δὲ τῶν σιτίων ἄρξηται, ὡς λιπαρώτατα καὶ ἁλικώτατα [203] ἐσθίειν. [204] Ἢν δὲ τοι βὴξ μὴ ἔῃ, ἀλλὰ γινώσκεις ἔμπυον γινόμενον, δειπνήσαντα, ἐπὴν μέλλει καθεύδειν, σκόροδα ἐσθιέτω ὠμὰ ὡς πλεῖστα, καὶ ἐπιπινέτω οἶνον οἰνώ-

62 δεα ἀκρητέστερον· καὶ [205] ἢν μὲν οὕτως οἱ ῥαγῇ τὸ πῦον· ἢν δὲ μὴ, τῇ ὑστεραίῃ λούσας θερμῷ θυμιάσαι, καὶ ἢν ῥαγῇ, ἰῆσθαι ὥσπερ ἔμπυον. Ἑτέρη κυνάγχη. Φλεγμαίνει τοὔπισθεν

58 est. Hæc autem ei facienda sunt: ubi foras inflammatio vertitur, betas aqua frigida imbutas admoveto; tepidis autem os colluat, & ne lavet. His factis maxime evaserit: morbus autem lethalis est, & paucissimi evadunt. Alia angina. Febris & dolor caput prehendit, fauces & maxillæ inflammantur, neque salivam deglutire potest; sed crassam & copiosam expuit, & ægre loquitur. Quum sic habuerit, primum quidem eo, quo supra diximus, modo cucurbitulam admoveto; deinde spongiam aqua calida imbutam cervici & maxillis apponito; aquam autem mulsam aquosam ad os colluendum dato, & ptisanæ succum sorbere cogito. Si vero huic hæc facienti saliva non exierit, suffitum

59 eodem modo velut in superiore, parato. Si vero ad pectus aut ad cervicem inflammatio vertatur, betis aut cucurbitis concisis, in aquam tepidam conjectis, superfor-

60 beat, & frigidam bibat, quo facilius sputum excreetur: quum vero tumor in pectore (extuberaverit,) plures evadunt. At si faucibus & tumoribus sedatis, ad pul-

61 monem morbus conversus fuerit, confestim febris & lateris dolor insuper corripit, & ubi hoc contigerit, plerumque moritur: quod si dies quinque effugerit, purulentus evadit, nisi ipsum confestim tussis corripuerit: si vero corripuerit, excreato & repurgato sputo, convalescit. Huic, quamdiu dolor lateris detinet, latus calefaciendum, & offerenda, quæ pulmonis inflammationi conveniunt: quod si quinque dies effugerit, & febris remiserit, tussis vero detineat, primis quidem diebus sorbitionibus utatur: quum vero cibos sumere occœperit, quam pinguissimos, & maxime salsos edat. At si tussis non affuerit, verum purulentum fieri cognoscas; ubi cœnaverit, quumque dormire volet, allia quam plurima cruda edat, & vinum

62 vinosum meracius superbibat: quod si sic quidem ei pus eruperit, bene habet; sin minus, postridie ubi calida laveris, suffitum exhibeto, & si eruperit, velut purulentum curato. Alia angina. Linguæ pars

VARIÆ LECTIONES.

191 In MS. cod. scribitur προσιθέτω.

192 μάλιστ' ἂν ἐκφυγγάνοι MS. cod. & pro ὀλίγιστοι, scribit ὀλίγοι.

193 ὥσπερ τὸ πρόσθεν εἴπομεν eodem sensu MS. cod.

194 σιηγόνια· ἀναγαργαρίζειν δὲ διδόναι τὸ δέον τῶν φύλλων ἐλελισφάκου· πίνειν δὲ διδόναι μελίκρητον MS. cod.

195 τὸ τοιαῦτα ποιέοντι μὴ ἐξίῃ habent Asul. exemplaria. MS. cod. autem legit τὸ σίαλον ταῦτα ποιέοντι μὴ ῇ.

196 ἐσβαλὼν ἐς ὕδωρ, immisses in aquam betis MS. cod. eodem sensu. Verum Imp. Corn. hunc locum ita scribit, ἐμβάπτων ἐς ὕδωρ ψυχρὸν, ἐπιῤῥιπτέτω, καὶ πινέτω, intingens in aquam frigidam superinjiciat, & bibat, intelligens de medicamine ad inflammationem pectoris accommodato, ut in superiore anginæ specie. Sed Foesio videtur Hippocrates de betarum decocto, & quidem sorbendo, locutus fuisse, ad sputum humectandum, quo facilius expectoretur.

197 ὅκως τὸ σίαλον εὐπετέστατα ἀποχρέμπτηται, quo facillime sputum excreetur MS. cod.

198 τρεφθῇ conversus fuerit, scilicet morbus ex MS. cod. legimus, quæ lectio probatur Lindeno; prius enim legebatur στραφῇ, quod minime stare potest.

199 ἢν δὲ ὑπεκφύγῃ ἡμέρας MS. cod.

200 λάβῃ αὐτίκα· ἢν δὲ ἐπιλάβῃ MS. cod. quæ lectio etiam adnotatur in Imp. Sambuc.

201 καὶ προσφέρειν ὁκόσα εἰ περιπλευμονίῃ ἔχοιτο· ἢν δὲ ὑπεκφύγοι MS. cod.

202 Sic quidem MS. cod. pro quo MS. Servin. δεῖ χρῆσθαι, quam lectionem notat Æmil. Port. & in textum intulit Lindenus, ut sit, sorbitionibus uti oportet.

203 In MS. cod. scribitur μεθίειν, pro ἐσθίειν.

204 ἢν δὲ οἱ ἡ βὴξ μὴ ῇ· ἀλλὰ γινώσκῃς ἔμπυον γινόμενον, δειπνήσαντα MS. cod.

205 ἢν μὲν οὕτως MS. cod. ablata particula καί.

posterior inflammatur, locusque sub tonsillis ad gutam, neque salivam, neque aliud quicquam deglutire potest; sed, si coactus fuerit, ei per nares effluit. Quum ita habuerit, mentham viridem, apium, origanum, nitrum, & rhois rubri portionem terito, melle subigito, iisque crassioribus redditis linguam interiore parte, qua tumet, illinito; deinde ficus aqua decoquito, rhois triti parvam portionem hoc ficuum decocto macerato, eoque, si possit, ad gargarizandum utatur; sin minus, os colluat: aquam vero, in qua crassiores farinæ maceratæ fuerint, potui exhibeto. Extrinsecus autem collo, & maxillis cataplasma ex farina calida in tepido vino, & oleo, cocta imponito, & panes calidos admoveto. Ut plurimum enim locus sub tonsillis ad guttur suppurat: quod si sua quidem sponte eruperit, sanus evadit; si vero non erumpat, ubi digito contigeris an molle sit, acuto ferramento, ad digitum alligato, perforato. His factis multi convalescunt: is vero morbus minime lethalis est.

CAPUT X.

De uva, tonsillis, linguæ tuberculo, palati inflammatione, & eorum morborum curatione.

UVa morbus. Si uva in faucibus oriatur, summus gurgulio aqua impletur, ejusque pars extrema rotunda, & pellucida fit, spirationemque intercipit. Quod si maxillæ utraque ex parte inflammatæ fuerint, strangulatur: si vero, his non inflammatis, hic morbus per se consistat, minus moritur. Quum sic habuerit, gurgulionem digito apprehensum, & sursum ad palatum appressum, extrema parte præcidito; deinde foliorum hortensium

63 τῆς γλώσσης, καὶ τὸ [206] κλῆθρον τὸ ὑπὸ
τῷ βρόγχῳ, καὶ οὐ δύναται καταπίνειν τὸ
σίαλον, οὐδ' ἄλλο οὐδέν· ἢν δὲ ἀναγκασθῇ,
64 διὰ τῶν ῥινῶν [207] οἱ ῥέει. Ὅταν οὕτως
ἔχῃ, τρίψας μίνθην χλωρὴν, καὶ σέλινον,
65 καὶ ὀρίγανον, καὶ λίτρον, καὶ τῆς ῥόου
τῆς ἐρυθρῆς, μέλιτι διεὶς, παχὺ ποιέων
[208] ἐσχρίειν τὴν γλῶσσαν ἔσωθεν ᾗ ἂν οἰδέει· ἔπειτα ἀναζέσας σῦκα ἀποχέας
66 τὸ ὕδωρ, τρίψας τῆς ῥόου ὀλίγην, διῆναι τῷ συκίῳ τούτῳ, καὶ ἀναγαργαρίζειν ἐὰν δύνηται· ἢν δὲ μὴ, διακλύζεσθαι· πίνειν δὲ διδόναι τὸ ἀπὸ τῶν [209] κρίμνων ὕδωρ. Ἔξωθεν δὲ τὸν αὐχένα καὶ τὰ σιηγόνια καταπλάσσειν ἀλήτῳ, ἐν οἴνῳ καὶ ἐλαίῳ ἕψοντα χλιαρῷ, καὶ ἄρτους προστιθέναι θερμούς. Ἀποπυΐσκεται γὰρ ὡς τὰ πολλὰ ἐν τῷ [210] κλήθρῳ· καὶ, ἢν μὲν ῥαγῇ αὐτόματον, ὑγιὴς γίνεται· ἢν δὲ μὴ ῥήγνυται, ψηλαφήσας τῷ δακτύλῳ, ἢν [211] μαλθακὸν ἔῃ, σιδήριον ὀξὺ προσδησάμενος πρὸς τὸν δάκτυλον, τρῆσαι. Ταῦτα ποιήσαντι, πολλοὶ ὑγιαίνουσιν· ἡ δὲ νοῦσος αὕτη, ἥκιστά ἐστι θανατώδης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι΄.

Περὶ τῆς σαφυλῆς, καὶ τῶν ἀντιάδων, καὶ τῆς ὑπογλωσσίδος, καὶ τοῦ κατὰ τὴν ὑπερῴαν φλέγματος· καὶ περὶ τῆς τούτων τῶν νοσημάτων θεραπείας.

67 [212] ΣΤαφυλή. Ἢν σαφυλὴ ἐν τῇ φάρυγγι γένηται, ἐμπίπλαται ἄκρος ὁ γαργαρεὼν ὕδατος, καὶ γίνεται σρογγύλος τὸ ἄκρον καὶ διαφανὴς, καὶ ἐπιλαμβάνει τὴν πνοιήν. Καὶ, ἢν φλεγμαίνῃ τὰ σιηγόνια ἔνθεν καὶ ἔνθεν, ἀποπνίγεται· ἢν δὲ αὐτὸ [213] ἐφ' ἑωϋτοῦ γένηται, τούτων μὴ φλεγμηνάντων, ἧσσον ἀποθνήσκει. Ὅταν οὕτως ἔχῃ, λαβὼν τῷ δακτύλῳ τὸν γαργαρεῶνα, ἄνω ἐς τὴν ὑπερῴην ἀποπιέσας, [214] διαταμέειν ἄκρον· ἔπειτα διδόναι ἀναγαργαρίζειν τὸ

VARIÆ LECTIONES.

206 Pro vulgato κλεῖθρον MS. cod. scribit κλῆθρον quod Hippocrati magis familiare est, utpote Ionicum. κλῆθρον autem exponit Galen. in Exegesi ὁ περὶ τὴν κατάποσιν τόπος ὑπὸ τοῖς παρισθμίοις, *locus ad gulam sub tonsillis*, hancque notionem secuti sumus. Calvus non inepte *gutturis aditum* interpretatur, velut gutturis claustrum. Mox τὸν βρόγχον ex MS. Servin. pro τῷ βρόγχῳ.

207 Vatic. & Aldin. exempl. οἰδέει; verum vulgata lectio melior est. Paulo post τοῦ ῥόδου τοῦ ἐρυθροῦ *rosas rubras* legisse videtur Calv.

208 Vulgati codd. ἐγχρίειν τὴν γλῶσσαν ἔσωθεν οὗ ἂν οἰδέῃ· ἔπειτα ἀναζέσας σῦκα καὶ ἀποζέσας ἐς ὕδωρ. Pro quibus MS. cod. ἐχρίειν τὴν γλῶσσαν ἔσωθεν ᾗ ἂν οἰδέει· ἔπειτα ἀναζέσας σῦκα, ἀποχέας τὸ ὕδωρ, quæ lectio vulgata multo meliorem sensum facit, & nos in textum intulimus; nam vulgata implicatissima est. Paulo post in MS. cod. ἐὰν δύνηται ἀναγαργαρίζειν legitur, & Imp. Sambuc. pro καὶ ἀναγαργαρίζειν ἐὰν δύνηται.

209 Imp. Sambuci istud glossema habet: κρίμνα λέγονται τὰ ἁδρομερέστερα τῶν ἀλφίτων id est *κρίμνα vocantur crassiores partes farinæ hordeaceæ.* cui correspondet Galeni expositio in Exegesi. Dioscorid. Libr. II. cap. 12. κρίμνον esse tradit τὸ ἁδρότερον τῇ κατεργασίᾳ τοῦ ἀλεύρου, γινόμενον ἔκ τε ζειᾶς καὶ πυροῦ, ἐξ οὗ ὁ πόλτος γίνεται, *farinam e tritico zeave crassius confectam seu molitam, e qua confici pultes solent.*

210 Sic MS. cod. Ionice pro κλείθρῳ. Mox in eodem ῥηγνύνται scribitur, pro ῥήγνυται.

211 Pro μαλθακὸν ἔῃ, in MS. cod. habetur μαλακὸν ᾖ. Paulo post dicitur τύψαι· τοῖσι πλείστοισι ταῦτα ποιήσαντες, ὑγιέες γίνονται.

212 Hæc epigraphe σαφυλὴ non legitur in MS. cod. In MS. Serv. scribitur περὶ σαφυλῆς. In MS. cod. autem sic habetur ἢν σαφυλὴ γένηται ἐν τῇ φάρυγγι.

213 Sic MS. cod. pro ὑφ' ἑωϋτοῦ. Deinde pro vulgato φλεγμαινόντων, ex Imp. Sambuc. φλεγμηνάντων scripsimus. Præterea paulo post Salius pro ἧσσον, substituit οὐδαμῶς *nequaquam.* vide sis comment. p. m. 218.

214 Pro vulgato διατέμνειν, Imp. Sambuc. scribit διαταμνέειν, MS. cod. vero διαταμέειν.

" [215] τὸ ἀπὸ τῶν φύλλων· λείχειν δὲ ἄλη- 68
τον ψυχρὸν, καὶ ὕδωρ ἐπιπίνειν, καὶ μὴ
λούεσθαι." [216] Ἀντιάδες. Ἢν ἀντιάδες 69
147 γένωνται, συνοιδέει ὑπὸ τὴν γνάθον ἔν-
θεν καὶ ἔνθεν, καὶ ψαυόμενον σκληρόν ἐ-
στιν ἔξωθεν, καὶ ὁ γαργαρεὼν ὅλος φλεγ-
μαίνει. Ὅταν οὕτως ἔχῃ, καθεὶς τὸν δά-
κτυλον, διωθέειν τὰς ἀντιάδας· πρὸς δὲ τὸν
γαργαρεῶνα προσχρίειν ἄνθος χαλκοῦ ξη-
ρὸν, καὶ ἀναγαργαρίζειν " [217] τὸ ἀπὸ τῶν 70
φύλλων εἱλιθερές· ἔξωθέν τε καταπλάσ-
σειν, ᾗ ἂν ἀποιδέῃ, ὠμήλυσιν ἐν οἴνῳ καὶ
ἐλαίῳ ἑψῶν χλιαρήν. Ἐπὴν δέ σοι δο-
κέωσι τὰ φύματα μαλακὰ εἶναι " ἔσωθεν 71
[218] ἀφασσόμενα, ὑποτύψαι μαχαιρίῳ· ἔ-
νια δὲ καὶ αὐτόματα καθίσταται." Ὑπο- 72
γλωσσίς. Ἢν ὑπογλωσσὶς γένηται, ἡ
γλῶσσα οἰδίσκεται, καὶ τὸ ὑποκάτω, καὶ
τὸ ἔξω ψαυόμενον σκληρόν ἐστι, καὶ τὸ
σίαλον καταπίνειν οὐ δύναται. Ὅταν οὕ-
τως ἔχῃ, σπόγγον ἐς ὕδωρ θερμὸν ἐμβά-
πτων προστιθέναι, καὶ τὴν ὠμήλυσιν ἑψῶν
ἐν οἴνῳ καὶ ἐλαίῳ, καταπλάσσειν ἔξω, ᾗ
ἂν ἀποιδέῃ· ἀναγαργαρίζειν δὲ τῷ συκίῳ,
καὶ μὴ λούεσθαι. Ἐπὴν δὲ διάπυον γένη-
ται, τάμνειν· ἐνίοτε δὲ αὐτόματον [219] ἐκρή-
γνυται, καὶ καθίσταται οὐ τμηθέν. Ἐπὴν
δὲ ἔξω ἀποπυήσῃ, διακαῦσαι. [220] Φλέγμα
συστὰν ἐς τὴν ὑπερῴην. Ἢν δὲ φλέγμα
συστῇ ἐς τὴν ὑπερῴην, ἀποιδέει καὶ ἐμπυΐ-
σκεται. Ὅταν οὕτως ἔχῃ, καίειν τὸ φῦμα·
ἐπὴν δὲ ἐξίῃ τὸ πῦον, κλύζειν τὸ λοιπόν·
πρῶτον μὲν λίτρῳ καὶ ὕδατι χλιαρῷ, ἔπειτα
οἴνῳ· [221] ἐπὴν δὲ ἐκκλύσῃ, ἀσταφίδα τρί-
ψας λευκὴν, ἐξελὼν τὸ γίγαρτον, ἐντι-
θέναι ἐς τὸ καῦμα· ἐπὴν δὲ ἐκρυῇ, οἴνῳ
ἀκρήτῳ χλιαρῷ [222] διακλυζέτω· καὶ, ἐπὴν
μέλλῃ τι ἐσθίειν ἢ ῥοφάνειν, σπόγγιον ἐν-
τιθέναι· ταῦτα ποιέειν, ἔς ἂν ὑγιὴς γέ-
νηται.

decoctum ad gargarizandum dato; & farinam frigidam delingendam, aquamque super bibendam; neque lavet. Tonsillæ. Si tonsillæ oriantur, sub maxillis ab utraque parte tumor fit, qui ad contactum foris durus est, & totus gurgulio inflammatur. Quum sic habuerit, immisso digito tonsillas protrudito; ad gurgulionem vero æris florem siccum illinito, & foliorum condimentariorum hortensium decoctum insolatum gargarizandum dato, & extrinsecus, qua parte tumor est, hordeaceam farinam in vino & oleo coctam in cataplasmate tepidam admoveto. Ubi vero tubercula mollia esse tibi videbuntur, intus contacta, scalpello pertundito: quædam tamen etiam sua sponte sedantur. Ranula. Si ranula fiat, lingua tumet, parsque sub ipsa, & externa, ad contactum dura est, & salivam deglutire non potest. Quum sic habuerit, spongiam aqua calida madefactam apponito, & farinam hordeaceam vino & oleo incoctam, parte exteriore qua tumor est, in cataplasmate admoveto; ficuum decoctum gargarizet, nec lavet. Ubi vero purulentum fuerit, secato: interdum autem sua sponte erumpit, & citra sectionem sedatur. Quum vero foras suppuraverit, perurito. Inflammatio in palato consistens. Si vero inflammatio in palato constiterit, intumescit & suppurat. Quum sic habuerit, tuberculum urito; ubi vero pus exierit, reliquum eluito, primum quidem nitro, & aqua tepida, deinde vino: postquam autem elueris, uvam albam passam detractis acinis tritam, in usturam imponito; quumque effluxerit, vino meraco tepido colluat; & ubi quid edere aut sorbere volet, spongiam immittito; istaque, donec convalescat, facito.

VARIÆ LECTIONES.

215 Hoc loco intelliguntur herbæ hortenses odoratæ, quæ ad condimenta adhibentur, ut explicat Galenus in Exegesi φύλλα, τὰ κηπαῖα, καὶ βοτανώδη χλωρὰ ἡδύσματα, *hortensia, & herbacea viridia odoramenta.* Calv. vero ἄλητον ἑφθὸν pro ἄλητον ψυχρὸν legisse videtur, *farinam decoctam.*

216 ἀντιάδες deest hæc epigraphe in MS. cod. Cæterum MS. cod. Servin. habet περὶ ἀντιάδων. hac voce autem intelligitur inflammatio glandularum, quæ in limine faucium ex adverso sitæ sunt inter se mutuo.

217 MS. cod. τῷ ἀπὸ τῶν φύλλων εἱλιθερεῖ· ἔξωθεν δὲ καταπλασθὲν, ᾗ ἂν ἀποιδῇ.

218 Sic MS. cod. quæ vera est lectio, pro vulgato ἀφασσόμενα, nostramque scripturam confirmat Gal. in Exegesi, ἀφασσόμενα exponens ψηλαφώμενα *contrectata*, & ἀφησάμενος, *qua fricavit*, vel contrectavit. Paulo post ὑπογλωσσὶς deest hæc epigraphe in MS. cod. Ὑπογλωσσὶς Celso Libr. VII. cap. 12. vocatur *abscessus sub lingua.* Ætio vero *rana sub lingua* dicitur Tetrabibl. Libr. IV. cap. 39.

219 MS. cod. ῥήγνυται *rumpitur* scribit.

220 φλέγμα συστὰν ἐς τὴν ὑπερῴην, deest hæc epigraphe in MS. cod. Cæterum utroque in loco φῦμα pro φλέγμα scribit Lindenus; nulla tamen MSS. codd. auctoritate. Postea pro ἀποιδέει in cod. legitur ὑποιδέει.

221 ἐπὴν δ' ἐκκλύσῃς, ἀσταφίδα MS. cod.

222 διακλυζέσθω scribit MS. cod. pro διακλυζέτω.

CAPUT XI.

De quinque polypis; pendulo, oblongo, molli; carnoso, duro, nasum implente; pendulo, rotundo, molli; calloso; & cancris parvis simili; eorumque curatione.

POlypos. Si polypus oriatur in naso, ex mediis cartilaginibus velut gurgulio dependet; & ubi spiritum expellit, foras progreditur, ac mollis est; ubi vero spiritum attrahit, retrocedit; obscure loquitur, & quum dormit, stertit. Quum sic habuerit, spongiolam rotundam concisam, velut spiram contortam, lino Ægyptio convolvito, & duram efficito (sit autem ejus magnitudinis, ut naso aptetur) spongiolam vero quadruplici lineo filo, quod cubitali sit longitudine unumquodque, deligato. Deinde eis in unum principium coactis, sumptaque tenui virga stannea, quæ altera parte acus foramen habeat, virgam acuta sui parte in os transmittito; & transmisso per acus foramen lineo filo, eam apprehensam trahito, donec filorum principium apprehendas: deinde specillo ad ungulæ similitudinem bisulco curgulioni subdito, obnixe trahito, donec polypum eduxeris. Quum vero extraxeris, & sanguis fluere desierit, siccum linamentum specillo obvolutum immittito, & de cætero æris flore cum melle fervefacto, linamentum illitum in nares immittito: ulcere jam percurato, plumbum ita formatum ut ad ulcus pertingat, melle illitum, donec convalescat, apponito. Alius Polypus. Nasus carnibus impletur, & ad contactum caro dura apparet, neque naribus respirare potest. Quum sic habuerit, immissa fistula, ferramentis aut tribus, aut quatuor inurere oportet: post vero ustionem, veratrum nigrum tritum injicito; & ubi caro computruerit & exciderit, penicilla

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Περὶ τῶν πέντε πωλύπων, τοῦ καταχρεμασοῦ, προμήκους, μαλθακοῦ· καὶ τοῦ σαρκώδους, σκληροῦ, ῥῖνα ἐμπιπλάντος· καὶ τοῦ προέχοντος, στρογγύλου, μαλθακοῦ· καὶ τοῦ σκληροῦ· καὶ τοῦ τοῖς καρκινίοις παραπλησίου· καὶ τῆς τούτων θεραπείας.

73 [223] ΠΩλυπος. Ἢν πώλυπος γένηται ἐν
τῇ ῥινὶ, ἐκ μέσου τῶν χόνδρων κα-
τακρέμαται, οἷον γαργαρεὼν· καὶ, ἐπὴν ὤσῃ
τὴν πνοιὴν, προσέρχεται ἔξω, καὶ ἔστι μαλθα-
κόν· καὶ, ἐπὴν ἀναπνεύσῃ, οἴχεται ὀπίσω· καὶ
φθέγγεται σομφόν· καὶ, ἐπὴν καθεύδῃ, ῥέγχει.
Ὅταν οὕτως ἔχῃ, σπόγγιον καταταμὼν στρογγύλον, [224] καὶ ποιήσας οἷον σπεῖραν,
74 [225] κατελίξαι λίνῳ Αἰγυπτίῳ, καὶ ποιῆσαι
σκληρόν· (εἶναι δὲ μέγεθος, ὥστε ἐπαρτίζειν ἐς
τὸν μυκτῆρα·) καὶ δῆσαι τὸ σπόγγιον λίνῳ τε-
τραχόθι· μῆκος δὲ ἔσω, [226] ὅσον πυγωνιαῖον
ἕκαστον. Ἔπειτα ποιήσας αὐτῶν μίαν ἀρχὴν,
75 ῥάβδον λαβὼν κασσιτερίνην λεπτὴν ἐκ τοῦ ἑ-
τέρου κύαρ ἔχουσαν, διείρειν ἐς τὸ στόμα τὴν
ῥάβδον ἐπὶ τὸ ὀξύ· [227] καὶ, ἐπὴν λάβῃς, διέρσας
διὰ τοῦ κύαρος τὸν λίνον, ἕλκειν ἔστ' ἂν λάβῃς
76 τὴν ἀρχήν· ἔπειτα χηλὴν ὑποθεὶς ὑπὸ τὸν
γαργαρεῶνα, [228] ἀντερείδων ἕλκειν, ἔστ' ἂν ἐ-
ξειρύσῃς τὸν πώλυπον. Ἐπὴν δὲ ἐκσπάσῃς,
καὶ παύσηται τὸ αἷμα ῥέον, περιθεὶς περὶ τὴν
μήλην ξηρὸν ὀθόνιον, μοτῶσαι· καὶ τὸ λοιπὸν
ἀναζέσαι τοῦ ἄνθους ἐν μέλιτι, καὶ χρίων τὸν
μοτὸν, [229] ἐντιθέναι ἐς τὴν ῥῖνα· καὶ, ἐπὴν
ἤδη τὸ ἕλκος ἀλθαίνηται, μόλιβδον ποιησά-
μενος, ὥστε καθίκῃ πρὸς τὸ ἕλκος, τοῦτον
μέλιτι χρίων, προστιθέναι ἔστ' ἂν ὑγιὴς γένη-
ται. [230] Ἕτερος πώλυπος. Ἐμπίπλαται ἡ
ῥὶς κρέασι, καὶ ψαυόμενον τὸ κρέας, [231] σκλη-
ρὸν φαίνεται, καὶ διαπνεῖν οὐ δύναται διὰ τῆς
ῥινός. Ὅταν οὕτως ἔχῃ, ἐνθέντα χρὴ σύ-
ριγγα, καῦσαι σιδηρίοισιν, ἢ τρισὶν, ἢ τέσ-
σαρσιν· ἐπὴν δὲ καύσῃς, ἐμβάλλειν τοῦ
ἐλλεβόρου τοῦ μέλανος, [232] τρίψας· καὶ,
ἐπὴν ἐκσαπῇ καὶ ἐκπέσῃ τὸ κρέας, μοτοὺς
τοὺς

VARIÆ LECTIONES.

223 Hæc epigraphe πώλυπος deest in MS. cod. & sic habet, ἢν πώλυπος γένηται ἐν τῇ ῥινὶ ἐκ μέσου τοῦ χόνδρου. Hoc loco notari velim πώλυπος sæpe scribi apud Hippocratem per ω. verum Æolice πόλυπος dicitur. Attice vero πολύπους, ut scribit Athenæus Libr. VII. cum autem omnia exemplaria Hipp. ut & perantiquus noster MS. cod. per ω, non vero per ο scribat, noluimus scripturam mutare.

224 καὶ ποιήσας οἷον σπεῖραν, vulgati codd. in MS. cod. deest particula καὶ, & nos omissimus.

225 Vulgati codd. κατειλίξαι, in MS. cod. κατελίξαι. Paulo post ἐπαρτίζειν in eodem legitur pro ἐναρτίζειν.

226 Ita scribit MS. cod. quam lectionem probat Æmil. Portus pro ὅσον πυγωνιαῖον. Omnes vulgati Codd. habent ἔχατον mendose; quapropter emendavimus ἕκαστον. Postea κύαρ exponitur Galeno in Exegesi τὸ τῆς βελόνης τρῆμα, *acus foramen.* Plura Foes. Oecon. voce κύαρ.

227 καὶ ἐπὴν λάβῃ, διέρσας διὰ τοῦ κύαρος τὸν λίνον, ἕλκειν ἔστ' ἂν λάβῃ, publicata exempl. pro quibus ex MS. cod. scripsimus καὶ, ἐπὴν λάβῃς, διέρσας διὰ τοῦ κύαρος, ἕλκειν ἔστ' ἂν λάβῃς. Paulo post χηλὴν exponit Gal. in Exegesi, μήλην δίκρουν κατὰ τὸ ἄκρον ἐκτετμημένην ἐμφερῶς χηλῇ, *specillum bifidum in summo dissectum, velut forfex.* Plura Foes. in Oecon. voce Χηλή.

228 Vulgati codd. legunt ἀντερείδων ἕλκειν ἔστ' ἐξειρύξῃς, in MS. cod. ἀντερείδων ἕλκειν κλ. scribit & sequens αὐτὸν ut superfluum delet ante ἐκσπάσῃς.

229 Pro vulgato προστιθέναι, ex MS. cod. scripsimus ἐντιθέναι. Deinde τοῦτον post ἕλκος deletur.

230 ἕτερος πόλυπος ex MS. Servin. sed πώλυπος cum ω in MS. cod. legitur.

231 σκληρὸν γίνεται scribitur in MS. cod.

232 τρίψας λεῖον MS. cod.

τοὺς λιναίους χρίων τῷ μέλιτι, [233] ἐπιτίθει
σὺν τῷ ἄνθει. Ἐπὴν δὲ ἀλθαίνηται, τοὺς
μολίβδους χρίων τῷ μέλιτι ἐςίθει, ἄχρις ἂν
ὑγιὴς γένηται. Ἕτερος πώλυπος. Ἔσω-
θεν ἐκ τοῦ χόνδρου προέχει κρέας ςρογγύλον·
ψαυόμενον δὲ μαλθακόν ἐςι. Ὅταν οὕτως
ἔχῃ, χορδὴν λαβὼν νευρίνην, [234] βρόχον
αὐτῇ σμικρὸν ποιήσας, κατειλίξαι λίνῳ λε-
πτῷ· ἔπειτα τὴν ἀρχὴν τὴν ἑτέρην διεῖναι
διὰ τοῦ βρόχου, μέζονα ποιήσας τὸν βρό-
χον· ἔπειτα τὴν ἀρχὴν [235] διεῖραι διὰ τῆς
ῥάβδου τῆς κασσιτερίνης. Ἔπειτα ἐνθεὶς
τὸν βρόχον ἐς τὴν ῥῖνα, τῇ μήλῃ τῇ ἐν- 77
τετμημένῃ [236] περιτείνας τὸν βρόχον περὶ
τὸν πώλυπον· ἐπὴν περικέηται, [237] διεί- 78
ρειν τὴν ῥάβδον ἐς τὸ ςόμα, καὶ λαβὼν ἕλ-
κειν τὸν αὐτὸν τρόπον, τῆς χηλῆς ὑπερειδού-
σης. [238] Ἐπὴν δὲ ἐξελκύσῃς, ἰῆσθαι ὥσπερ
τὸν πρόσθεν. Ἕτερος πώλυπος. Ἔσωθεν πα-
ρὰ τὸν χόνδρον, ἀπό τευ σκληρὸν φύεται [239] καὶ
δοκέει μὲν εἶναι κρέας· ἢν δὲ ψαύσῃς αὐτοῦ,
ψοφέει οἷον λίθος. Ὅταν οὕτως ἔχῃ, σχί-
σαντα τὴν ῥῖνα σμίλῃ ἐκκαθῆραι, ἔπειτα
ἐπικαῦσαι· τοῦτο δὲ ποιήσας συῤῥάψαι
[240] τὴν ῥῖνα, καὶ ἰῆσθαι τὸ ἕλκος τῷ 79
χρίσματι ἐναλείφων, ῥάκος ἐντιθέναι· καὶ,
ἐπὴν περισαπῇ, ἐγχρίειν τὸ ἄνθος τὸ
ἐν τῷ μέλιτι, [241] ἀλθίσκειν δὲ τῷ 80
μολίβδῳ. Ἄλλος πώλυπος. Φύεται ἐκ 81
πλαγίου τοῦ χόνδρου ἐν ἄκρῳ οἷον καρκί-
νια. Πάντα δὲ ταῦτα καίειν χρή· ὅταν
[242] δὲ καύσῃς, ἐπιπάσαι τοῦ ἐλλεβόρου· ἐπὴν
δὲ σαπῇ, καθαίρειν [243] τῷ ἄνθει σὺν τῷ μέ-
λιτι, ἀλθίσκειν δὲ τῷ μολίβδῳ.

linea melle cum (æris) flore illita imponito. Quumque ulcus percuratum fuerit, plumbeas laminas melle illitas indito, donec convalescat. Alius polypus. Interius caro rotunda, ex cartilagine prominet, ad contactum vero mollis est. Quum sic habuerit, nerveo fune accepto, in eo tenuem laqueum facito, tenui filo convolvito; deinde alterum principium per laqueum transmittito, majore laqueo facto; mox principium per virgam stanneam traijcito. Postea immissum in nares laqueum, per specillum incisum circum polypum extendito; quo obducto, virgam per os trajicito, eamque correptam trahito, specillo instar ungulæ bisulcæ ad eundem modum (sub curgulione) obfirmato. Ubi vero extraxeris, velut superiorem curato. Alius polypus. Intus circa cartilaginem, durum quid aliqua ex causa adnascitur, quod caro esse videtur; si vero ipsum attigeris, sonat velut lapillus. Quum ita habuerit, nasum per scalpellum divisum expurgato, mox inurito: atque hoc facto nasum consuito, & penicillum unguento illitum imponens, ulcus curato; ac ubi circumputruerit, æris florem cum melle illinito, plumbea vero lamina (immissa) percurato. Alius polypus. In cartilaginis summa parte ex obliquo velut cancri parvi exoriuntur. Hos autem omnes inurere oportet, inustos vero veratro aspergere: ubi vero putruerint, æris flore cum melle expurgare, plumbea lamina percurare.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒʹ.

Περὶ ἰκτέρου ἀπύρου, καὶ ἰκτέρου πυρετώδους, καὶ τῆς τούτων θεραπείας.

[244] Ἴκτερος. Ἡ χροιὴ μέλαινα γίνεται 82
[245] κατὰ τὸ πρόσωπον, μάλιςα δὲ τὰ
ἐσκιασμένα, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ χλωροὶ, καὶ ἡ

CAPUT XII.

De ictero sine febre, & ictero cum febre, & eorum curatione.

Morbus regius. Color fit niger circa faciem, præcipueque partes in umbra latentes, oculi ex virore pallescunt, lingua in-

VARIÆ LECTIONES.

233 Vulgati codd. ἐπιτίθει σὺν τῷ ἄνθει, pro quibus Imper. Samb. & Fevr. legunt καὶ τῷ ἄνθει ἐπιτίθεται, *& flori æris imponuntur*; sed parum apte. Cæterum ἐπιτίθει *impone*, pro ἐπιτίθετι vel ἐπιθὲς, insusitatum, & antiquum Ionicum est; quasi ab ἐπιτιθέω; sicut in hisce libris μεθίει, ἀφίει *dimittit*: quasi a μεθίω, ἀφίω, συνίει intelligit, quasi a συνίω, quum dicendum sit μεθίησι, συνίησι præsenti tempore. Sic etiam in hoc libro, & in priore sæpius ἀναδιδοῖ, ἀποδιδοῖ, διαδιδοῖ pro ἀναδίδωσι, ἀποδίδωσι, præsenti tempore indicativi, quasi a primævo, & antiquo ἀναδιδόω, ἀποδιδόω &c. Ita nimirum Iones & veteres Graji loquebantur. Quam varietatem cum observaret Lind. maluit reponere ἐπιτίθεναι pro ἐπιτίθει. verum in MS. cod. scribitur ἐπιθέναι. Paulo post ἔς ἂν ὑγιὴς MS. cod pro ἄχρις ἂν ὑγιὴς habet, & mox ἐκ post ἔσωθεν ibidem omittitur.

234 βρόχον αὐτῆς σμικρὸν habet MS. cod. pro βρόχον αὐτῇ μικρόν. Paulo post μέζονα Ionice pro μείζονα, priorem lectionem Hippocrati familiarem adhibuimus.

235 Sic MS. cod. consentientibus omnibus codd. διεῖναι Lind. ex MS. Servin. legit. Mox κασσιτερίνης pro κατιτερίνης cum MS. cod. scripsimus, quæ lectio simul notatur in Imp. Samb.

236 In MS. cod. περιτείνας περὶ τοῦ πώλυπον τὸν βρόχον scribitur.

237 διείρειν τὴν ῥάβδον ἐς τὸ ςόμα vulgata exemplaria. Sed in MS. cod. ita habentur, διείρειν ἐς τὸ ςόμα, & omittitur τὴν ῥάβδον.

238 ἐπὴν δὲ ἐξελάσῃς omnia exempl. publ. scribunt; verum in MS. cod. ἐπὴν δ᾽ ἐξελκύσῃς multo melius legitur, eamque lectionem ex Æmilii Porti emendationibus in textum intulit Lindenus, & nos probamus.

239 καὶ δοκέει μὲν εἶναι κρέας omnia exempl. καὶ vero particula deest in MS. cod.

240 πάλιν ante τὴν ῥῖνα habent publicata exemplaria; sed omissimus ex MS. cod. Paulo post pro τῷ χρίσματι Imp. Corn. habet τῷ μέλιτι.

241 ἀλθίσκειν Galeno exponitur in Exegesi ὑγιάζειν, *curare*, sanare. Deinde pro ἄλλος in MS. cod. scribitur ἕτερος.

242 Sic quidem habent publicata exempl. & MS. cod. δὲ autem delet Imp. Sambuc. Paulo post ἐπιπάσαι codd. pro quo ἐμπάσαι eodem significatu Lind.

243 τῷ ἄνθει τῷ σὺν τῷ μέλιτι MS. cod.

244 ἴκτερος μέλας *icterus niger* Imp. Corn.

245 κατὰ πρόσωπον Linden. ex MS. Servin. deleto articulo τό.

inferiore parte, venæque sub lingua craſſæ ſunt & nigræ, febre caret, urinam craſſam biloſamque reddit. Quum ſic habuerit, primum quidem venas ſub lingua ſecato; deinde ubi multa calida laveris, aſphodeli radices quinque pari portione, repurgatas & vino incoctas, apii foliis admixtis quantum manus capere poſſit, jejuno bibendas exhibeto: vini dulcis tres dimidias heminas Æginenſes affuſas, ad dimidiam heminam ſuperſtitem coquito; hoc permixtum ex iisdem propinato. Poſtquam vero urinam reddiderit, cibis alvum ſubducentibus utatur; & poſt cibum, cicer album edat; & vinum album, copioſum, aquoſum bibat; apium & porrum in cibo comedat. Hæc autem ſeptem diebus faciat; & ſi quidem in his color moderate ipſi repurgatus eſſe videatur; ſin minus, aliis tribus eadem faciat. Poſtea vero unius aut alterius diei mora interpoſita, medicamentum ad nares admoveto; deinde medicamentum deorſum purgans, ex quo bilis repurgetur, propinato: & ſi quidem lienoſus non fuerit, lac aſininum aut ſerum poſtea bibendum dato. His factis convaleſcit. Alius morbus regius. Febris levis prehendit, caput gravitas habet, nonnullis etiam febris ceſſat; ipſe vero ex virore pallidus redditur, præcipueque oculi; debilis eſt, corporis adeſt impotentia, & urinam craſſam, ac cum virore pallidam emittit. Hunc calida lavato, & urinas ducentia bibenda dato: quum autem purior eſſe tibi viſus fuerit, & color melior apparuerit, medicamento naribus admoto, etiam medicamentum deorſum purgans poſtea dato. Cibis autem quam molliſſimis utatur, vinum album, dulce, aquoſum bibat. His factis ſanus evadit.

γλῶσσα κάτωθεν, καὶ αἱ φλέβες αἱ ὑπὸ τῇ γλώσσῃ, παχεῖαι καὶ μέλαιναι, καὶ ἄπυρος γίνεται, καὶ οὐρέει παχὺ χολῶδες. Ὅταν οὕτως ἔχῃ, πρῶτον μὲν τὰς φλέβας τὰς ὑπὸ τῇ γλώσσῃ ἀποσχᾶν· [246] ἔπειτα λούοντα πολλῷ καὶ θερμῷ, διδόναι πίνειν νήσει τοῦ ἀσφοδέλου τὰς ῥίζας, ἀποκαθαίρων, ἑψῶν ἐν οἴνῳ, ἴσον πέντε ῥίζας, καὶ σέλινα συμμίξας ὅσον χειροπληθέα τῶν φύλλων· ἐπιχεῖν δὲ οἴνου γλυκέος τρία ἡμικοτύλια Αἰγιναῖα, καὶ λείπειν ἡμικοτύλιον· [247] τοῦτο κιρνὰς, κἀκ τῶν αὐτῶν διδόναι πίνειν. Ἐπὴν δὲ οὐρήσῃ, [248] σιτίοισι χρήσθω διαχωρητικοῖσι· καὶ μετὰ τὸ σιτίον, ἐρεβίνθους λευκοὺς τρωγέτω· καὶ πινέτω οἶνον λευκὸν, πολὺν, ὑδαρέα, καὶ σέλινα τρωγέτω ἐπὶ τῷ σιτίῳ καὶ πράσα. Ποιεέτω δὲ ταῦτα [249] ἑπτὰ ἡμέρας· καὶ, ἢν μέν οἱ δοκέῃ ἐν ταύτῃσιν ἡ χροιὴ κεκαθάρθαι ἐπιεικῶς· ἢν δὲ μὴ, [250] ἑτέρας τρεῖς ταῦτα ποιεέτω. Μετὰ δὲ, ἐπισχὼν μίαν ἢ δύο ἡμέρας, πρόσθες φάρμακον πρὸς τὰς ῥῖνας· [251] μετὰ δὲ, φάρμακον πῖσον κάτω, ὑφ' οὗ χολὴν καθαιρεῖται· καὶ, ἢν [252] μὴ σπληνώδης ἔῃ, ὄνου γάλα, ἢ ὀῤῥὸν μετάπισον. Ταῦτα ποιέων, ὑγιὴς γίνεται. Ἕτερος ἴκτερος. Πυρετὸς λαμβάνει βληχρὸς, καὶ τὴν κεφαλὴν βάρος ἔχει· καὶ οἱ πυρετοὶ ἐπαύσαντο ἐνίοισιν, αὐτὸς δὲ γίνεται χλωρὸς, οἵ τε ὀφθαλμοὶ μάλιστα, [253] καὶ ἀσθενίῃ, καὶ ἀκρησίῃ τοῦ σώματος, καὶ οὐρέει παχὺ καὶ χλωρόν. Τοῦτον θερμῷ λούειν, καὶ διδόναι πίνειν διουρητικά· ἐπὴν δέ σοι δοκέῃ καθαρώτερος εἶναι, [254] καὶ ἡ χροιὴ βελτίων γένηται, πρόσθες φάρμακον πρὸς τὰς ῥῖνας, καὶ μετάπισον κάτω. [255] Σιτίοισι δὲ ὡς μαλθακωτάτοισι χρῆσθαι· οἶνον δὲ πινέτω λευκὸν, γλυκὺν, ὑδαρέα. Ταῦτα ποιέων ὑγιὴς γίνεται.

148

83

CAPUT XIII.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

De trium febrium a bile ortarum curatione.

Περὶ τῆς τῶν τριῶν πυρετῶν τῶν ἀπὸ τῆς χολῆς γινομένων θεραπείας.

FEbres a bile. Si bile vexetur homo, febris eum quotidie prehendit ac dimittit: detinet autem potiſſimum meridie, & os amarum eſt; & cum ſine cibo fuerit,

[256] ΠΥρετοὶ ἀπὸ χολῆς. Ἢν χολᾷ ὁ ἄνθρωπος, πυρετὸς αὐτὸν λαμβάνει καθημέρην, καὶ ἀφίει· ἔχει δὲ μάλιστα τὸ μέσον τῆς ἡμέρης· καὶ τὸ στόμα πικρόν· καὶ, ὅταν ἄσιτος ᾖ, λυ-

VARIÆ LECTIONES.

246 ἔπειτα λούοντα τὰ πολλῷ τῷ θερμῷ ſcribunt quædam exemplaria. τῷ delet Linden. Nos vero καὶ pro τῷ ex MS. cod. ſubſtituimus.

247 τοῦτο κιρνὰς, κἀκ τῶν αὐτῶν διδόναι πίνειν codd. publ. pro quibus MS. cod. τοῦτο κιρνὰς κἀκ αὐτῶ διδόναι πίνειν.

248 σιτίοισι χρήσθω MS. cod. pro σιτίοισι χρῆσθαι, verum prius magis convenit verborum ſtructuræ, ideoque probamus.

249 ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσι omnia publ. exempl. pro quibus in MS. cod. ἑπτὰ ἡμέρας Imp. Samb. & Lind. ex Fevreo ſecutus eſſe videtur, nosque probamus. Paulo poſt pro μέν σοι, in MS. cod. ſcribitur μέν οἱ, quod probamus.

250 Sic MS. cod. pro καὶ ἑτέρας vulgat.

251 μετὰ δὲ φάρμακον πῖσαι MS cod. quam lectionem adhibuit Cornar. ſed vulgata lectio etiam ſtare poteſt, cum πῖσον ſit Aoriſt. I. Imperativi a verbo πίω, πίσω vero futur.

252 Sic MS. cod. addita μὴ negatione, meliore hercle ſenſu: nam ſplenicis neque lac ob dulcedinem, neque ſerum ob aquoſam ſubſtantiam convenit: tum quia Hipp. Libr. II. περὶ γυναικείων vetat lienoſis ſerum aut lac dari & de eryſipelate pulmonis agens jubet lac aſininum offerri; niſi æger ſit lienoſus. Paulo poſt ὑγιὴς γίνεται ex MS. cod. ſcripſimus, pro vulgatis ὑγιῆ ποιέεις.

253 Sic MS. cod. pro vulgatis καὶ ἀσθενέει, καὶ ἀκρησίη.

254 καὶ ἡ χροιὴ βελτίων MS. cod. omiſſo γίνηται.

255 σιτίοισι ὡς μαλθακωτάτοισι χρῆσθαι MS. cod. ſcribit.

256 πυρετοὶ ἀπὸ χολῆς: deeſt hæc epigraphe in MS. cod. Pro illa autem in MS. Servin. legitur περὶ τῶν ἀπὸ χολῆς γινομένων πυρετῶν.

λυπέει αὐτόν· [257] ἐπὴν δὲ φάγῃ, πνίγεται, καὶ ὑπὸ ὀλίγων τινῶν σιτίων ἐμπίπλαται· καὶ βδελύττεται, καὶ ἐμεσίαι μιν λαμβάνουσιν· καὶ ἐς τὴν ὀσφὺν βάρος ἐμπίπτει, καὶ ἐς τὰ σκέλεα, καὶ ὑπνώσσει πολλά. [258] Τούτου ἢν μετὰ τὸ πῦρ ἐξιδρώσῃ, καὶ ἵδρως οἱ ψυχρὸς καὶ πουλὺς ᾖ, καὶ τοῦ πυρετοῦ μὴ ἀπαλλάσσηται, ἡ νοῦσος χρονίη γίνεται· ἢν δὲ μὴ ἱδρῷ, θᾶσσον κρίνεται. Ὅταν οὕτως ἔχῃ, ἐπὴν γένηται ἐνναταῖος, [259] φάρμακον διδόναι· ἢν γὰρ αὐτίκα ἀρχομένου τοῦ πυρετοῦ διδοῖς, ἐπὴν καθαρθῇ, ἐπανέλαβε πυρετὸς, καὶ αὖθις φαρμάκου δεῖται. [260] Ἐπὴν δὲ τὸ μὲν στόμα μὴ πονέῃ, ἐς δὲ νειαίρην γαστέρα στρόφος ἐμπίπτει, φάρμακον πῖσαι κάτω, καὶ μεταπῖσαι γάλα ὄνου, ἢ ὀῤῥὸν, ἢ τῶν χυλῶν τινά· ἢν δ' ἀσθενὴς ἔῃ, ὑποκλύσαι. Πρὸ δὲ τοῦ φαρμάκου τῆς πόσιος, ὃς ἂν πυρεταίνῃ, ἕωθεν μὲν διδόναι μελίκρητον ὑδαρές· τὴν δὲ ἄλλην ἡμέρην [261] ἐπὴν ὁ πυρετὸς ἔχει, ὕδωρ ὁπόσον ἂν θέλῃ, διδόναι ψυχρὸν πίνειν· ἐπὴν δὲ ἀνῇ ὁ πυρετὸς, ῥοφᾶν διδόναι πτισάνης χυλὸν, ἢ κέγχρον λεπτόν· καὶ ἐπιπίνειν οἶνον λευκὸν, [262] οἰνώδεα, ὑδαρέα. [263] Ἢν δὲ ἔμπυρος ἔῃ, [264] καὶ μὴ ἀνῇ μήτε τῆς νυκτὸς μήτε τῆς ἡμέρης, ψαυόμενος δὲ, ἢν τὰ μὲν ἄνωθεν ἔχῃ θερμὰ, ἡ κοιλίη δὲ καὶ οἱ πόδες εἰσὶ ψυχροὶ, καὶ ἡ γλῶσσα τρηχείη, τούτῳ μὴ δῷς φάρμακον, ἀλλ' ὑποκλύζειν μαλθακῷ κλύσματι, καὶ διδόναι ῥοφάνειν τὸν χυλὸν τῆς πτισάνης ψυχρὸν δὶς τῆς ἡμέρης, καὶ ἐπιπίνειν οἶνον ὑδαρέα· τὸν δὲ ἄλλον χρόνον, πίνειν [265] ὕδωρ ὡς ψυχρότατον. Οὗτος ἢν μὲν ἑβδομαῖος ἐξιδρώσῃ, καὶ τὸ πῦρ αὐτὸν μεθῇ· ἢν δὲ μὴ, τεσσαρεσκαιδεκαταῖος ἀποθνήσκει ὡς τὰ πολλά. [266] Ἄλλος πυρετός. Ἔξωθεν ἀφασσόμενος ἐστι βληχρὸς, ἔσωθεν δὲ καίεται, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ τρηχείη, καὶ πνέει διὰ τῶν ῥινῶν καὶ τοῦ στόματος θερμόν. Ὅταν δὲ πεμπταῖος γένηται, τὰ ὑποχόνδρια σκληρὰ, καὶ ὀδύνη ἔνεστι, καὶ ἡ χροιὴ, οἷον ὑπὸ ἰκτέρου ἐχομένου φαίνεται, [267] καὶ οὐρέει παχὺ καὶ χολῶδες. Τοῦτον, ἢν μὲν ἑβδομαῖον ἐόντα ῥῖγος λάβῃ καὶ πυρετὸς ἰσχυρὸς, καὶ ἐξιδρώσῃ· ἢν δὲ μὴ, ἀποθνήσκει ἑβδομαῖος ἢ ἐνναταῖος.

id ipsum lædit; ubi vero comederit, angitur, & paucis quibusdam cibis impletur, 84 eos aversatur, & vomitiones ipsum inva- 85 dunt; ad lumbos & crura gravitas decumbit, multumque dormit. Huic, si declí- 86 nante febre frigido & copioso sudore exudarit, neque febre libererur, diuturnus morbus evadit: si vero minime sudarit, citius judicatur. Quum sic habuerit, ubi nonum diem attigerit, medicamentum purgans exhibeto: si enim statim exordiente febre exhibueris, postquam purgatus fuerit, febris revertitur, rursusque medicamento 87 indiget. Quum vero os minime laborat, sed ad imum ventrem tormina incidunt; medicamentum deorsum purgans propinato, postea que lac asininum, aut serum, aut succum aliquem bibendum dato: quod si debilis fuerit, alvum subluito. Verum ante medicamenti purgantis potionem, si quis fe- 88 bricitet, mane quidem aquam mulsam aquosam exhibeto; alio vero die, quo febris detinet, frigidam quantam volet, bibendam dato: quum vero febris remiserit, ptisanæ succum, aut milium tenue sorbendum, & vinum album, vinosum, aquosum superbibendum dato. Quod si febricitet, neque noctu, neque interdiu febris remiserit, & ad contactum superiores quidem partes calidas habeat, venter autem & pedes frigidi sint, & lingua aspera, huic medicamentum purgans ne dederis; sed mollienti infuso alvum subluito, & ptisanæ succum bis in die frigidum sorbendum dato, & vinum aquosum superbibendum; reliquo vero tempore aquam quam frigidissimam bibendam. Hic si quidem septimo die exudarit, & febris eum dimiserit, bene habet; sin minus, plerumque decimoquarto die moritur. Alia febris. Extrinsecus ad contactum febris levis est, intus vero ardet, lingua ipsius est aspera, naribus & ore calidum expirat. Quum vero diem quintum attigerit, hypochondria dura sunt, dolor adest, & color qualis in ictero detento apparet, urinam- 89 que crassam ac biliosam ejicit. Hunc si quidem septimo die rigor, & vehemens febris prehenderit, ac exudarit, bene habet; sin minus, septimo aut nono die moritur. Cor-

VARIÆ LECTIONES.

257 ἐπὴν δὲ καὶ φάγῃ, πνίγεται, καὶ ὑπ' ὀλίγῳ σίτῳ ἐμπίμπλαται, καὶ βδελύττεται, καὶ ἐμεσίαι μιν λαμβάνουσι, scribit MS. cod.

258 Sic MS. cod. quam lectionem probat Æmil. Portus, pro vulg. τούτῳ ἢν μετὰ τὸ πῦρ ἐξιδρῷ, καὶ οἱ ψυχρός.

259 φάρμακον δοῦναι MS. cod. eodem sensu.

260 ἐπὴν δὲ τὸ μὲν στόμα πικρὸν ᾖ, *quum vero os amarum fuerit*, MS. cod. scribit.

261 ἐπὴν ὁ πυρετὸς ἔχῃ MS. cod. & omittuntur ὕδωρ ὁπόσον ἂν θέλῃ.

262 Sic MS. cod. & publ. exempl. sed id repugnare Charterio videtur, cum sequenti verbo ὑδαρέα *aquosum*, de bile, nec generosum vinum in febre propinandum esse contendit; quapropter auctore Cornario ὑδαρέα in ὀσμώδεα *odoratum* transmutavit. At hujus sententiæ initio inquit Hipp. ἐπὴν δὲ ἀνῇ ὁ πυρετὸς *quum vero febris dimiserit*, quæ verba Corn. & Charter. non animadverterunt, unde apparet *generosum* vinum haudquaquam in febre propinari, & in prima & tertia pleuritidis specie inferius ipsemet Hipp. etiam manente febre, vinum album, vinosum, aquosum propinari jubet: ut & inferius in febre singultuosa *vinum album, vinosum post ptisanæ succum*.

263 Sic omnia exempl. publ. Imp. Samb. & Fevr. scribant ἢν δὲ ἐμπύρετος.

264 καὶ μὴ ἀνίῃ MS. cod. habet pro καὶ μὴ ἀνῇ.

265 ὕδωρ ὡς ψυχρότατον MS. cod. omisso verbo πίνειν.

266 ἄλλος πυρετὸς deest hæc epigraphe in MS. cod.

267 καὶ οὐρέει παχὺ χολῶδες MS. cod.

Corripit autem maxime hic morbus, si anni tempus minime siccum fuerit. Quum sic habuerit, quotidie calida lavato, aquam mulsam aquosam copiosam propinato; & succum ptisanæ frigidum bis die sorbendum dato; a sorbitione vero vinum bibat aquosum, album, modicum. Quod si alvus minime subducatur, clystere proluatur, aut glans indatur. Cibum, quoad febris remiserit, ne exhibeto; ubi vero cessaverit, medicamentum deorsum purgans bibat: interdum enim revertitur morbus, si impurgatus permanserit: idem vero morbus prehendit, si sanguis supra modum biliosus fuerit. Altera febris. Si tertiana febris detineat, si quidem non omissis tribus invasionibus quarta prehendat, medicamentum deorsum purgans propinato. Quod si medicamento tibi minime indigere videatur, pentaphylli radices acetabuli quantitate in aqua tritas, bibendas dato. Si vero ne sic quidem sedetur, ubi multa calida laverit, trifolium & laserpitii succum cum vino pari aqua admixta, propinato, reclinatumque multis vestimentis, donec exudet, contegito: postquam vero exudarit, si sitiat, polentam ex aqua bibendam dato; vesperi vero milium tenue coctum sorbeat, vinumque superbibat; cibis vero quam mollissimis utatur, donec dimittat.

Λαμβάνει δὲ μάλιϛα, ἢν μὴ τὸ ἔτος αὐχμη-
90 ρὸν γένηται, " αὕτη ἡ νοῦσος. Ὅταν οὕ-
τως ἔχῃ, λούειν θερμῷ ἑκάϛης ἡμέρης, καὶ
πίνειν διδόναι μελίκρητον ὑδαρὲς πολλὸν, καὶ
ῥοφάνειν τὸν χυλὸν τῆς πτισάνης ψυχρὸν,
δὶς τῆς ἡμέρης· ἐπὶ δὲ τῷ ῥοφήματι, πί-
νειν οἶνον ὑδαρέα, λευκὸν, ὀλίγον. Ἢν δὲ
ἡ γαϛὴρ μὴ ὑποχωρέῃ, ὑποκλύσαι, ἢ βά-
λανον προσθεῖναι. Σιτίον δὲ μὴ προσφέ-
ρειν, [268] ἐς ἂν ὁ πυρετὸς ἀνῇ· ἐπὴν δὲ
παύσηται, φάρμακον πίσαι κάτω· ὑπο-
91 ϛρέφει γάρ ἐϛιν ὅτ' ἡ νοῦσος, " ἢν ἀκάθαρ-
τος διαφέρηται· [269] ἡ δὲ νοῦσος λαμβάνει,
[270] ἢν ὑπερχολήσῃ τὸ αἷμα. [271] Ἕτερος
92 πυρετός. Ἢν τριταῖος πυρετὸς ἔχῃ, " ἢν
μὲν οὖν μὴ παρεὶς τρεῖς λήψιας τῇ τετάρτῃ
λάβῃ, φάρμακον πίσαι κάτω. Ἢν δέ
σοι δοκέῃ φαρμάκου μὴ δεῖσθαι, τρίψας
τοῦ πενταφύλλου τῶν ῥιζῶν ὅσον ὀξύβαφον
ἐν ὕδατι, δοῦναι πιεῖν. [272] Ἢν δὲ μηδὲ
τούτῳ παύηται, λούσας αὐτὸν πολλῷ θερ-
μῷ, " πίσαι τὸ τρίφυλλον καὶ ὀπὸν σιλ- 149
φίου ἐν οἴνῳ ἰσοκρατέει, καὶ κατακλίνας
93 " ἐπιβαλέειν [273] ἱμάτια πολλὰ ἕως ἂν ἱδρώ-
σῃ· ἐπὴν δὲ ἐξιδρώσῃ, ἢν διψῇ, δοῦναι
πιεῖν ἄλφιτον καὶ ὕδωρ, [274] ἐς ἑσπέ-
ρην δὲ, κέγχρον ἑψήσας λεπτὸν, ῥοφησά-
94 τω, καὶ οἶνον ἐπιπινέτω· " [275] ἕως δ'
ἂν διαλείπῃ, σιτίοισιν ὡς μαλθακωτάτοισι
χρήσθω.

CAPUT XIV.

De febris quartanæ curatione.

Febris quartana. Quum febris quartana detinet, si quidem ex alio morbo non purgatum ceperit, medicamentum deorsum purgans propinato; deinde caput repurgato, postea medicamentum deorsum purgans (iterum) dato. Quod si nec his factis cesset, intermissis duabus post purgationem per inferiora invasionibus, multa calida ipsum lavato, semen hyoscyami milii magnitudine, mandragoram pari portione, (silphii) succum trium fabarum quantitate, & trifolii parem modum, ex vino meraco bibendum exhibeto. Si vero robustus esse, & bene valere sibi videatur, & ex lassitudine ac itinere febris in eo contracta ad quartanam perducta sit, fomentis ipsi admotis, allia melle

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Περὶ τῆς τεταρταίου πυρετοῦ θεραπείας.

[276] Πυρετὸς τεταρταῖος. Τεταρταῖος πυρετὸς ὅταν ἔχῃ, " ἢν μὲν ἐξ ἄλλης νούσου [277] λάβῃσι ἀκάθαρτον, φάρμακον πίσαι κάτω· ἔπειτα τὴν κεφαλὴν καθῆραι, ἔπειτα φάρμακον πίσαι κάτω· ἢν δὲ μὴ ταῦτα ποιήσαντι παύηται, διαλείπων δύο λήψιας μετὰ τὴν κάτω κάθαρσιν, λούσας αὐτὸν πολλῷ θερμῷ, πίσον τοῦ καρποῦ τοῦ ὑοσκυάμου, ὅσον κέγ-
95 χρον, καὶ μανδραγόρου ἴσον, " καὶ ὀποῦ τρεῖς κυάμους, καὶ τριφύλλου ἴσον ἐν οἴνῳ ἀκρήτῳ πιέειν. Ἢν δὲ ἐῤῥωμένος, καὶ ὑγιαίνειν δοκέων, ἐκ κόπου ἢ ἐξ ὁδοιπορίης πυρετήνας, καταϛῇ αὐτῷ ἐς τεταρταῖον, πυριήσας αὐτὸν σκόρο-

VARIÆ LECTIONES.

268 Pro vulgatis ἕως ἂν ὁ πυρετὸς ἀνῇ· ἐπ' ἂν δὲ παύσηται, in MS. cod. ἐς ἂν ὁ πυρετὸς ἀνῇ· ἐπὴν δὲ παύσηται.

269 ἡ δὲ νοῦσος λαμβάνει MS. cod. pro ἡ νοῦσος αὕτη πάλιν λαμβάνει. Ante ἡ νοῦσος Asul. exemplaria pro epigraphe ἕτερος legunt, quam lectionem quoque notant Vatic. Membr. Imp. Sambuc. autem ἄλλος πυρετός.

270 ἢν ὑπερχολήσῃ τὸ σῶμα MS. Cod.

271 Sic MS. cod. insertis ἕτερος πυρετός. paulo post οὖν deest in eodem cod.

272 Ita MS. cod. quem secuti sumus, pro vulgatis ἢν δὲ μηδὲ ἐν τούτῳ παύηται.

273 Vulgati codd. ἱμάτια ἕως ἱδρώσῃ; verum nos πολλὰ ex MS. cod. inseruimus. Servin. ex MS. cod. ἱμάτια ἕως ἂν ἱδρώσῃ scribit, quæ lectio arridet Lind. mox ἢν διψῇ deest in MS. cod.

274 ἐς ἑσπέρην δὲ καὶ κέγχρον publicata exemplaria. At καὶ omittit MS. cod. quem sequimur. Lind. quoque omisit καὶ ex MS. Serv. mox pro ἐπιπινέτω in cod. dicitur ἐπιπιέτω.

275 Sic MS. cod. pro vulgatis ἕως δ' ἂν διαλείπῃ, καὶ σιτίοις.

276 Hæc epigraphe πυρετὸς τεταρταῖος deest in MS. cod.

277 λάβῃσι ἀκάθαρτον MS. cod.

[278] σκόροδα διδόναι ἐς μέλι βάπτων· ἔπειτα ἐπιπινέτω φάκιον, μέλι καὶ ὄξος μίξας· [279] ἐπὴν δ' ἐμπλησθῇ, ἐμεσάτω· ἔπειτα λουσάμενος θερμῷ, ἐπὴν ψυχθῇ, πιέτω κυκεῶνα ἐφ' ὕδατι· ἐς [280] ἑσπέρην δὲ σιτίοισι μαλθακοῖσι, καὶ μὴ πολλοῖσι διαχρήσθω. Τῇ δὲ ἑτέρῃ λήψει [281] λούσας θερμῷ πολλῷ, ἱμάτια ἐπιβαλὼν, ἕως ἐξιδρώσῃ, πῖσαι παραχρῆμα λευκοῦ ἐλλεβόρου τῶν ῥιζέων ὅσον τριῶν δακτύλων μῆκος, καὶ τοῦ τριφύλλου ὅσον [282] δραχμῆς μέγεθος, καὶ ὀποῦ δύο κυάμους ἐν οἴνῳ ἀκρήτῳ· καὶ, ἢν ἐμεσίαι μιν ἔχωσιν, ἐμεσάτω· ἢν δὲ μὴ, ὁμοίως, 96 [283] μετὰ τὸ καθῆραι τὴν κεφαλήν. Σιτίοισι δὴ χρήσθω ὡς μαλθακωτάτοισι [284] καὶ δριμυτάτοισιν· ὅταν δὲ ἡ λῆψίς μιν ἔχῃ, μὴ [285] νῆστις τὸ φάρμακον πινέτω.

macerata ipsi exhibeto; deinde lentis cremorem, melle & aceto admixto superbibat: cum vero impletus fuerit, vomat; postea calida lotus, postquam refrixerit, cyceonem ex aqua bibat; circiter vesperam vero cibis mollibus, neque multis utatur. Altera autem accessione, ubi calida multa laveris, & vestimentis eum contexeris, quoad exudet, confestim veratri albi radicum trium digitorum longitudinem, trifolii drachmæ quantitatem, succi silphii duarum fabarum pondus ex vino meraco, propinato: quod si vomitiones ipsum corripiant, vomat; sin minus, eodem modo, post capitis purgationem. Cibis vero quam mollissimis & acerrimis utatur: quum autem ipsum accessio invaserit, ne jejunus medicamentum bibat.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Περὶ τῶν τριῶν πλευριτίδων καὶ τῶν ἑκάστης σημείων, καὶ θεραπείας.

[286] Πλευρῖτις. Πλευρῖτις ὅταν λάβῃ, πυρετὸς καὶ ῥῖγος ἔχει, καὶ ὀδύνη διὰ τῆς ῥάχιος ἐς τὸ στῆθος, καὶ ὀρθοπνοίη, καὶ βὴξ, καὶ τὸ σίαλον λευκὸν, καὶ ὑπόχολον, καὶ ἀποβήσσεται οὐ ῥηϊδίως, καὶ διὰ τῶν βουβώνων ὀδύνη, καὶ [287] οὐρέει αἱματῶδες. Ὅταν οὕτως ἔχῃ, ἢν μὲν τὸ πῦρ ἀνῇ ἑβδομαῖον ὄντα, ὑγιὴς γίνεται· ἢν δὲ μὴ ἀνῇ, ἀφικνέεται ἡ νοῦσος ἐς τὰς ἕνδεκα ἡμέρας, [288] ἢ τὰς τεσσαρεσκαίδεκα. Οἱ μὲν οὖν πουλλοὶ ἐν ταύτῃσιν ἀπόλλυνται· ἢν δὲ ὑπερβάλλῃ τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην, ἐκφυγγάνει. Ὅταν οὕτως ἡ ὀδύνη ἔχῃ, χλιάσματα προστιθέναι· πινέτω δὲ καὶ μέλι, ἀναζέσας αὐτὸ, καὶ ἐπιχέας ὄξος ἴσον τῷ μέτρῳ τοῦ μέλιτος· ἔπειτα ὁκόσον ἂν γένηται μέτρον τοῦ ἑφθοῦ μέλιτος καὶ τοῦ ὄξους, ἐπιχέαι ὕδατος ἑνὸς δέοντος τῶν εἴκοσι· τοῦτο διδόναι πίνειν κατ' ὀλίγον πυκνὰ, καὶ μεταμίσγειν ὕδωρ, 97 ὄξος ὀλίγον παραχέων. Ῥοφεέτω δὲ καὶ κέγχρου χυλὸν, μέλι ὀλίγον παραστάζων ψυχρὸν, 98 ὅσον τεταρτημόριον κοτύλης, ἐφ' ἑκατέρῳ σιτίῳ· [289] πινέτω δὲ οἶνον λευκὸν, οἰνώδεα, ὑδαρέα, ὀλίγον· ὁ δὲ οἶνος ἔστω ὡς μαλθακώτατος, ὀδμὴν μὴ ἔχων. Ὅταν δὲ ὁ πυρετὸς ἀφῇ, 99 ἡμέρας μὲν δύο τὸν κέγχρον ῥοφεέτω δὶς τῆς ἡμέρας, καὶ τεῦτλα ἥδυτατα ἐσθιέτω· ἔπειτα μετὰ ταῦτα σκύλακα ἢ [290] ὀρνίθιον καθεφθὸν ποιήσας, τοῦ ζωμοῦ [291] ῥοφεέτω, καὶ τῶν κρεῶν φαγέτω ὀλίγα. Τὸν δὲ λοιπὸν χρόνον μάλιστα, ὅσον ὑπὸ τῆς νούσου [292] ἔχοιτο,

CAPUT XV.

De triplici pleuritide, & cujusque signis, & curatione.

Pleuritis. Pleuritis ubi prehenderit, febris & rigor detinet, & dolor per spinam ad pectus, & erecta cervice spiratio, & tussis, & saliva alba, & aliquantulum biliosa, neque facile extussit, & per inguina dolor est, & urinam cruentam reddit. Quum sic habuerit, si quidem febris septimo die remiserit, convalescit: si vero non remiserit, morbus ad undecimum aut decimumquartum diem pervenit. Itaque multi hisce diebus intereunt: si vero decimumquartum diem superet, evadit. Quum ita dolor afficit, fomenta calida admoveto: mel autem etiam bibat, ipsum pari affusa aceti mensura coctum; deinde ad mellis cocti & aceti mensuram, aquæ undevigesimam portionem affusam, sensim & crebro bibendam dato; posteaque, pauco affuso aceto, aquam admisceto. Milii quoque succum, pauco melle instillato frigido, quantus est heminæ quadrans, in utroque cibatu sorbeat; vinum vero album, vinosum, aquosum, modicum bibat: vinum autem sit quam mollissimum, & inodorum. Quum vero febris dimiserit, duobus quidem diebus, milium bis die sorbeat, & betas suavissime apparatas comedat: post hæc catuli aut aviculæ decoctæ jus sorbeat, & paucas carnes edat. Reliquo vero tempore, præcipue quamdiu a morbo detinebitur, mi-

Variæ Lectiones.

278 σκόροδα δίδου quædam exempl. publicata habent. In Imp. Sambuci autem & Fevr. διδόναι legitur, quam lect. secutus est Lind. MS. cod. vero δοῦναι.
279 MS. cod. ἐπὴν δ' ἐμπλησθῇ habet.
280 Sic MS. cod. pro ἑσπέρης vulgato.
281 λούσας θερμῷ MS. cod. omisso πολλῷ.
282 Sic MS. cod. & Imp. Samb. pro vulgatis δραχμὴν μέγεθος.
283 μετὰ δὲ τὴν κεφαλὴν καθῆραι MS. cod.
284 καὶ δριμυτάτοισι desideratur in Asulan. cod.
285 ἐὰν νῆστις omnia publicata exemplaria: verum ἐὰν non legitur in MS. cod. quem sequimur.
286 περὶ πλευρίτιδος MS. cod. & Serv. pro πλευρῖτις scribunt.
287 Ita habet MS. cod. pro οὐρέῃ.
288 ἢ τὰς τεσσαρεσκαίδεκα, in MS. cod. τὰς abest.
289 Sic MS. cod. pro vulg. καὶ πινέτω οἶνον.
290 MS. cod. habet ὀρνίθιον, quem secuti sumus pro ὄρνιθα: hic enim pullus Gallinaceus intelligendus videtur.
291 Imp. Samb. ῥυμφείτω pro ῥοφείτω vulgato, legit.
292 Hic sane variant codd. MSS. & publicati; illi εἴχετο, hi vero ἔχοιτο scribunt. MS. cod. vero ἔχηται.

milium in prandio assumat; vesperi autem cibariis quam paucissimis, & mollissimis utatur. Altera pleuritis. Febris & tussis detinet, & rigor, & lateris dolor, quandoque etiam ad claviculam, sputum expuit aliquantulum biliosum & subcruentum. Quod si ægro contigerit abscessum ruptum esse; ipsi, qua parte maxime dolor detinet, fomenta calida admoveto, & nisi multa febris vexet, calida lavato; sin minus, minime. In potu vero dato favum dilutum in aqua maceratum, quoad ipsum subdulce facias, & postea etiam aquam immisceas. Milii autem succum bis die sorbeat, & vinum album aquosum superbibat: & si quatuordecim dies effugerit, sanus evadit. Alia pleuritis. Febris detinet, & dentium stridor, & tussis sicca: cum virore pallida extussit, quandoque etiam livida; dolor latus obsidet, & dorsum subrubrum evadit; caput vero & pectus calescunt, aliquandoque etiam venter, pedes & crura: & erectus sedens, magis tussit; alvus turbatur, & alvi dejectio ex virore admodum pallida est, ac graveolens. Hic intra dies viginti moritur; quos si effugerit, convalescit. Huic donec quatuordecim dies præterierint, farinæ hordeaceæ crassioris maceratæ dilutum bibendum exhibeto, & vinum album vinosum, aquosum postea bibendum. Ptisanæ succum frigidum bis die sorbeat: quumque jam succus decoctus fuerit, pro melle, mali punici succum vinosum ad ptisanæ succum admisceto, neque (calida) multa lavato. Ubi vero dies quatuordecim præterierint, postea milium in prandio sumat; vesperi autem avicularum carnibus cum jure, & paucis cibis utatur. At hunc morbum pauci effugiunt.

[293] ἀριςιζέσθω μὲν τὸν κέγχρον· ἐς ἑσπέρην
δὲ σιτίοισιν ὡς ἐλαχίςοισι χρήσθω. καὶ μαλθα-
κωτάτοισιν. Ἑτέρη πλευρῖτις. Πυρετὸς ἔχει,
καὶ βὴξ, καὶ ῥῖγος, καὶ ὀδύνη ἐς τὸ πλευρὸν, καὶ ἐς
τὴν κληΐδα ἐνίοτε, καὶ τὸ σίαλον πτύει ὑπόχο-
100 λον καὶ ὕφαιμον. " Ὅταν τύχῃ ῥηγματίας
ὤν· τούτῳ ᾗ ἂν ἡ ὀδύνη ἔχῃ, μάλιςα προσι-
θέναι χλιάσματα, καὶ λούειν θερμῷ, [294] ἣν μὴ
ὁ πυρετὸς πουλὺς ἔχῃ· ἣν δὲ μὴ, μή. Πίνειν δὲ
101 διδόναι " κηρίον ἐν ὕδατι ἀποβρέχων, ἄρτι
ὑπόγλυκυ ποιέων, καὶ μεταμίσγειν ὕδωρ.
Ῥοφάνειν δὲ τὸν χυλὸν τοῦ κέγχρου δὶς τῆς
ἡμέρης, καὶ ἐπιπινέτω οἶνον λευκὸν ὑδαρέα·
[295] καὶ, ἣν ὑπερφύγῃ τὰς τεσσαρεσκαίδεκα
ἡμέρας, ὑγιὴς γίνεται. Ἄλλη πλευρῖτις.
Πυρετὸς ἴσχει, καὶ βρυγμὸς, καὶ βὴξ ξηρὴ,
καὶ ἐκβήσσεται χλωρὰ, ἔςι δ' ὅτε [296] καὶ πε-
λιδνὰ, καὶ τότε πλευρὸν ὀδύνη λαμβάνει, καὶ τὸ
μετάφρενον ὑπέρυθρον γίνεται· χλιαίνεται
δὲ τὴν κεφαλὴν, καὶ τὰ ςήθεα, [297] ποτὲ
δὲ τὴν κοιλίην καὶ τοὺς πόδας καὶ τὰ σκέ-
λεα· καὶ ἀνακαθήμενος, μᾶλλον βήσσει·
καὶ ἡ γαςὴρ ταράσσεται, καὶ τὸ ἀποπάτη-
μα [298] πάνυ χλωρὸν καὶ κάκοδμον. [299] Οὗ-
τος ἐν εἴκοσιν ἡμέρῃσιν ἀποθνήσκει· ἢν δὲ
102 ταύτας ἐκφύγῃ, ὑγιὴς γίνεται. " [300] Τούτῳ
ἐς ἂν τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέραι παρέλθωσι,
διδόναι πίνειν τὸ ἀπὸ τοῦ κρίμνου, [301] καὶ με-
ταπίνειν οἶνον λευκὸν, οἰνώδεα, ὑδαρέα. Ῥο-
φέειν δὲ τὸν χυλὸν τῆς πτισάνης ψυχρὸν, δὶς
τῆς ἡμέρης· ἀντὶ δὲ τοῦ μέλιτος, [302] ὑπὸ τὸν
103 χυλὸν μίσγειν " ῥοιῆς χυλὸν οἰνώδεα, ὅταν ἤ-
δη ὁ χυλὸς ἑφθὸς ᾖ· καὶ λούειν μὴ πολλῷ. Ἐ-
πὴν δὲ τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέραι παρέλθωσιν·
ἔπειτα ἀριςιζέσθω τὸν κέγχρον· ἐς ἑσπέρην
δὲ τοῖσι κρέασι τοῖσιν ὀρνιθίοισι καὶ τῷ ζωμῷ,
[303] καὶ τοῖσι σιτίοισι ὀλίγοισι χρήσθω. Τὴν δὲ
[304] τοιαύτην νοῦσον ὀλίγοι ἐκφυγάνουσιν.

CAPUT XVI.

De peripneumoniæ, & ex peripneumonia suppuratorum ortu, signis, & curatione; suppuratorumque sectione, & puris evacuatione.

PUlmonis inflammatio. Febris ad minimum quatuordecim dies detinet; ad summum autem duodeviginti: & his diebus vehementer tussit; ac primum quidem sputum crassum & purum septimo & octavo die excreat; ubi vero febris prehenderit,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙϚʹ.

Περὶ τῆς περιπνευμονίας, καὶ τῆς τῶν ἐκ περιπνευμονίας ἐμπύων γενέσεως, καὶ σημείων, καὶ θεραπείας· καὶ περὶ τῆς τῶν ἐμπύων τομῆς, καὶ τῆς τοῦ πύου κενώσεως.

ΠΕριπλευμονίη. Πυρετὸς ἴσχει ἡμέρας τεσσαρεσκαίδεκα τὸ ἐλάχιςον· τὸ δὲ μακρότατον δύο δεούσας εἴκοσι· καὶ βήσσει ταύτας τὰς ἡμέρας ἰσχυρῶς, καὶ ἀποχρέμπτεται, τὸ μὲν πρῶτον, σίαλον παχὺ καὶ καθαρὸν ἑβδόμῃ καὶ ὀγδόῃ· ἐπὴν δὲ ὁ πυρετὸς λάβῃ, ἐννά-

VARIÆ LECTIONES.

293 Pro ἀριςαζέσθω vulgato, Imp. Sambuci & Fevr. scribunt ἀριςαζέτω. Lindenus autem ἀριςαίτω. Nos MS. cod. lectionem amplectimur ἀριςιζέσθω legentes cum Chart.
294 Sic MS. cod. pro vulgatis ἢν μὴ πυρετὸς αὐτὸν πολὺς ἔχῃ.
295 καὶ ἢν ὑπερφύγῃ MS. cod. omisso articulo τάς.
296 καὶ ante πελιδνὰ deest in MS. cod.
297 MS. cod. & Imp. Samb. τότε δέ.
298 In MS. cod. πάνυ non legitur.
299 οὗτος ἐν εἴκοσιν ἡμέρῃσι: verum pro ἡμέρῃσι, in MS. cod. ἡμέρῃσιν.
300 MS Cod. Lind. & Æmil. Port. τούτῳ ἔς ἂν τεσσαρ. quod sequimur, relate ad ægrum, pro τοῦτον ἔς ἂν &c.
301 μεταπίνειν οἶνον λευκὸν vulgati cod. scribunt, in MS. cod. καὶ μεταμίσγειν οἶνον λευκόν.
302 MS. cod. ὑπὸ τὸν χυλὸν ὑπομίσγειν ῥοιῆς χυλὸν οἰνώδεος.
303 καὶ σιτίοισιν ὀλίγοισι χρήσθω MS. cod. omisso τοῖσι.
304 τοιαύτην ante νοῦσον non legitur in MS. cod.

ἐννάτῃ καὶ δεκάτῃ ὑπόγλυκυ, καὶ πυῶδες,
ἔσθ᾽ αἱ τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέραι παρέλθωσι.
Καὶ, ἢν μὲν ἐν τῇ ʹ πεντεκαιδεκάτῃ ἡμέρῃ
ξηρανθῇ ὁ πλεύμων, καὶ ἐκβήξῃ, ὑγιάζε-
ται· ἢν δὲ μὴ, δύο δεούσαις εἴκοσι προσέ-
χειν. Καὶ, ἢν μὲν ἐν ταύτῃσι ʺ παύσηται τοῦ 104
[305] βήγματος, ἐκφεύγει· ἢν δὲ μὴ παύη-
ται, [306] εἴρεσθαι αὐτὸν, εἰ γλυκύτερον αὐ-
τῷ δοκέει τὸ σίαλον· καὶ, ἢν φῇ, ἡ νοῦσος
[307] ἐνιαυσίη γίνεται, ὁ γὰρ πλεύμων ἔμπυος
γίνεται. Τούτῳ χρὴ τὰς μὲν πρώτας ἡμέ-
ρας οἶνον διδόναι γλυκὺν, λευκὸν, ὑδαρέα,
κατ᾽ ὀλίγον πίνειν πυκινά: ῥοφάνειν δὲ τῆς
πτισάνης τὸν χυλὸν διδόναι, μέλι ʹ παραμίσ-
γων, ʺ [308] τρὶς τῆς ἡμέρης, ἔς ἂν αἱ ὀκτωκαί- 105
δεκα ἡμέραι παρέλθωσι, καὶ ὁ πυρετὸς παύ-
σηται. Κινδυνεύει δὲ μάλιστα ἐν τῇσιν ἑπτὰ,
ἢ ἐν τῇσι τεσσαρεσκαίδεκα: ἐπὴν δὲ τὰς ὀ-
κτωκαίδεκα ἡμέρας ὑπερβάλλῃ, οὐκ ἔτι ἀπο-
θνήσκει, ἀλλὰ πτύει πύον, καὶ τὰ στήθεα πο-
νέει, καὶ βήσσει. Ὅταν οὕτως ἔχῃ, ʺ πιπίσ- 106
κειν νῆστιν [309] τὸ σὺν τῷ ἐλελισφάκῳ, καὶ
ῥοφάνειν ἔτνος, στέαρ συμμίσγων πλέον, ἢν
μὴ θάλπος ᾖ· ἢν δ᾽ ᾖ, μὴ ῥοφανέτω· ἀλλὰ
σιτίοισι χρήσθω ἁλυκοῖσι καὶ λιπαροῖσι, καὶ
τοῖσι θαλασσίοισι μᾶλλον ἢ κρέασι. [310] Καὶ,
ἢν μή σοι δοκέῃ καθαίρεσθαι κατὰ λόγον,
ʺ ἐγχεῖν καὶ πυριᾶν· ἢν μὲν παχὺ ᾖ τὸ πῦον, 107
πυριᾶν, ἢν δὲ λεπτὸν, ἐγχεῖν. Καὶ τῶν σιτίων
ἔχεσθαι ὡς μάλιστα, καὶ τῶν δριμέων ἀπέχε-
σθαι, καὶ κρεῶν βοείων, καὶ οἰείων, καὶ χοιρείων.
[311] Ἔμπυος ἐκ περιπνευμονίης. [312] Ὅταν ἐκ πε-
ριπλευμονίης ἔμπυος γένηται, πυρετὸς ἴσχει,
καὶ βὴξ ξηρὴ, καὶ δυσπνοίη, καὶ οἱ πόδες οἰδέουσι,
καὶ οἱ ὄνυχες ἕλκονται τῶν χειρῶν καὶ τῶν πο-
δῶν. Τοῦτον, ʹ ὅταν οὕτως ἔχῃ, ἐπὴν δεκα-
ταῖος γένηται, [313] ἀφ᾽ ἧς ἂν ἄρξηται ἔμπυος
γίνεσθαι, λούσας πολλῷ θερμῷ, τρίψας ἄρου
ῥίζαν ὅσον ἀστράγαλον μέγεθος, καὶ ἁλὸς χόν-
δρον, καὶ μέλι ὀλίγον, καὶ ὕδωρ, καὶ ἄλειφα
ὀλίγον, ἐξειρύσας τὴν γλῶσσαν, ἐγχέαι χλια-
ρόν· ἔπειτα κινῆσαι τὸν ὦμον. Καὶ, [314] ἢν μὲν
ὑπὸ τούτου τὸ πῦον ῥαγῇ· εἰ δὲ μὴ, ἕτερον
ποιῆσαι. [315] Σιδία δριμέα ἐκχυλώσας, καὶ κυ-
κλάμινον ([316] ὅσον ὀξύβαφον τῶν σμικρῶν ἑκα-
τέρου ἔστω) ἔπειτα ὀπὸν σιλφίου τρίψας ʹ ὅσον
κύαμον, διεῖναι, καὶ συμμίξαι γάλακτος ὅσον
ὀξύβαφον αἴγειον ἢ ὄνειον· τοῦτο χλιαρὸν
ἐγχεῖν. Ἢν δὲ ὑπὸ [317] τούτου μὴ ῥαγῇ, ῥα-

nono & decimo die ſubdulce & purulentum, quoad quatuordecim dies præterierint. Quod ſi decimo quinto die pulmo reſiccatus fuerit, & per tuſſim rejecerit, convaleſcit; ſin minus, duodeviginti obſervato. Hisque ſane (diebus) ſi tuſſis ſedata fuerit, evadit; at ſi non ceſſet, eum interrogato, num ipſi ſputum dulcius videatur: quod ſi affirmaverit, morbus annuus evadit; nam pulmo purulentus redditur. Huic primis quidem diebus vinum dulce, album, aquoſum, paulatim crebro bibendum eſt: ptiſanæ vero ſuccum, melle admixto, ter die ſorbendum dato, quoad dies decem & octo præterierint, & febris ceſſaverit. Periclitatur autem maxime per dies ſeptem aut quatuordecim: quum vero octodecim dies ſuperaverit, non amplius moritur; ſed pus expuit, pectus dolet, & tuſſit. Quum ſic habuerit, jejuno cum ſalvia decoctum propinato, jusque freſum multo adipe admixto ſorbendum dato, ſi æſtus non fuerit: ſi vero fuerit, ne ſorbeat; ſed cibis utatur ſalſis, ac pinguibus, & marinis potius, quam carnibus. Quod ſi non tibi rite purgari videatur, infuſo ac fomento utitor: ſi quidem pus craſſum fuerit, foveto; ſed ſi tenue, infundito. Et cibis quam maxime acribus adhæreat; carnibus vero bubulis, ovillis, & ſuillis abſtineat. Suppuratus ex peripneumonia. Quum ex pulmonis inflammatione purulentus extiterit, febris detinet, tuſſis ſicca, difficultas ſpirandi, pedes tument, & manuum ac pedum ungues contrahuntur. Quum ſic habuerit, decimo poſt die, a quo purulentus fieri cœperit, huic multa calida loto, ari radicem tritam tali magnitudine, ſalis granum, & parum mellis, ex aqua & pauco oleo, exerta lingua, tepidum infundito; deinde humerum concutito. Quod ſi ex eo quidem pus erumpat, ſat eſt; ſin minus, aliud facito. Mali punici acris, & cyclamini ſuccum exprime (utriusque acetabulum parvum eſto) deinde laſerpitii ſuccum fabæ quantitate terito, ac diluito; & lactis caprini aut aſinini acetabulum commiſceto; hoc tepidum infundito. Si vero ob id non erumpat, ra-

phani

VARIÆ LECTIONES.

305 Galen. in Exegeſi pro βήγματος legiſſe videtur βῆγμα, & τὸ μετὰ βηχὸς ἀναπτυόμενον, *id quod tuſſi expuitur*, exponit, innuitque quosdam ſine ρ ſcribere. Vide Foeſ. Oecon. voce βῆγμα.

306 εἴρεσθαι, εἰ γλυκύτερον (omiſſis αὐτῷ δοκέει) τὸ σίαλον MS. cod.

307 ἐνιαυσίας ſcribit Imp. Samb. & Fevr. pro ἐνιαυσίη.

308 δὶς legiſſe videtur Cornar. ex ſuperioribus locis, quod *bis* tantum die ptiſanæ ſuccum exhibeat Hipp. aut bis tantum die cibum ſumerent antiqui. Noluimus tamen immutare lectionem præter alicujus MS. cod. auctoritatem.

309 τῷ σὺν τῷ φακῷ legendum eſſe ſuſpicatur Foeſius, ut lenticulæ decoctum propinandum jejuno imperet, quod φάκιον Hipp. dicitur, quam lectionem adhibuit Calvus. Lind. vero hunc locum ita adducit πιπίσκειν οἶνον ξὺν τῷ ἐλελίφ φακῷ.

310 Sic MS. cod. inſerta negatione μὴ, quam emedationem poſtulant ſequentia; ſiquidem infuſa, & fomenta expectorationem magis promovent.

311 Pro hac epigraphe, Servin. MS. ἄλλη περιπνευμονίη ſcribit.

312 Sic habentur in MS. cod. ὁκόταν ἐκ περιπλευμονίης πυρετὸς ἴσχει, omiſſis ἔμπυος γένηται.

313 ἐφ᾽ ᾗς MS. Cod. Poſtea καὶ ἀλείφας eodem ſenſu MS. cod.

314 ἢν μέν τοι ὑπὸ τούτου τὸ πῦον MS. cod.

315 Publicata exemplaria σιτία δριμέα ἐκχυμώσας vitioſe ſcribunt. MS. cod. vero genuinam & veram lectionem in ſe continet, eamque in textum intulimus.

316 Sic MS. cod. pro vulgatis ὅσον ὀξύβαφον τῶν μικρῶν, ἑκατέρου ἴσον· pro quibus Serv. e MSS. ὀξύβαφον τῶν μικρῶν μεστὸν ἑκατέρου ἴσον ἴσω ſcribit.

317 MS. cod. pro τούτου, ſcribit τούτων.

phani corticem, & æris florem trium fabarum quantitate, læviter terito (ſit autem raphani duplum) olei heminæ quadrante diluito; hoc tepidum infundito. Quod ſi pus eruperit, cibis quam ſalſiſſimis & maxime pinguibus utatur: ſed ſi pus non prodierit, paulatim ad os ſuffitum adhibeto ex laſeris ſucco, vino Tornio, lacte bubulo, aut caprino, pari cujusque commixta menſura; ſit autem trium heminarum quantitas; deinde furni teſtas ignitas injicito; hoc per fiſtulam trahat, cavendo ut ne aduratur. Ubi vero purius ſputum prodierit, urticæ ſemen, thus, origanum, ex vino albo, melle, & pauco oleo, tertio quoque die ipſi infundito; poſtea vero butyrum, reſinam in melle liquefactam; neque amplius cibis ſalſis, neque pinguibus utatur. Intermediis autem diebus, quum ceſſat infuſio, jejunus bibat ſalviam, rutam, ſaturejam, origanum pari portione, ex vino meraco ad acetabuli menſuram, cum omnibus his inſperſis. Quod ſi ab his infuſis non eruperit, nil mirandum; plerumque enim in ventrem erumpit, confeſtimque melius habere videtur, cum ex anguſto in ampliorem regionem venerit. Alius morbus. Quum longius tempus progreſſum fuerit, febris vehemens ac tuſſis prehendit, latus dolet, neque in ſanam quidem partem decubitum ferre poteſt; ſed in dolentem, & pedes, & oculorum cavitates intumeſcunt. Poſt decimum quintum ab eruptione diem, huic multa calida loto, & in ſella ſtabili collocato, alter quidem manus teneat; tu vero agitato humero, quonam in latere (affectio) ſtrepitum edat, auſcultato; votum autem eſt, ut in ſiniſtro: ad hunc igitur locum ſectionem adhibeto, minus enim lethale eſt. At ſi præ craſſitudine, & copia, nullum tibi ſtrepitum ediderit, quo ipſum cognoſcas (hoc namque fit interdum) utrum latus intumuerit, ac magis doluerit, hoc

φάνου φλοιὸν καὶ ἄνθος χαλκοῦ ὅσον τρεῖς
κυάμους, τρίψας λεῖον (διπλάσιον δὲ ἔσω τῆς
ῥαφάνου) ἐλαίῳ διεῖναι, [318] ὅσον τεταρτημο-
ρίῳ κοτύλης· τοῦτο ἐγχεῖν χλιαρόν· καὶ, ἢν
ῥαγῇ τὸ πῦον, σιτίοισιν ὡς ἁλμυρωτάτοισι
καὶ λιπαρωτάτοισι [319] χρῆσθαι· καὶ, ἢν μὴ
ἴῃ τὸ πῦον, κατολίγον πυριᾷν κατὰ τὸ ςόμα
[320] σίου χυλῷ, οἴνῳ Τορνίῳ, γάλακτι βοείῳ
ἢ αἰγείῳ, [321] ἴσον ἑκάςου συμμίξας· ἔσω δὲ
ὅσον τρεῖς κοτύλαι· ἔπειτα ἐμβάλλειν ἴπνου
ὄςρακα διαφήνας· τοῦτο ἑλκέτω διὰ τοῦ αὐ-
λοῦ; φυλασσόμενος ὅπως μὴ κατακαίηται.
108 Ἐπὴν δὲ καθαρώτερον πτύῃ, ἐγχεῖν αὐτῷ
[322] κνίδης σπέρμα, λιβανωτὸν, ὀρίγανον, ἐν
οἴνῳ λευκῷ καὶ μέλιτι, [323] καὶ ἐλαίῳ ὀλίγῳ·
109 ἐγχεῖν δὲ διὰ τρίτης ἡμέρης, μετὰ δὲ, βού-
τυρον, ῥητίνην, ἐν μέλιτι διατήκων· καὶ σι-
τίοισι μηκέτι χρῆσθαι ἁλμυροῖσι, μηδὲ λι-
παροῖσι. Πινέτω δὲ νῆςις τὰς ἐν μέσῳ ἡ-
μέρας [324] τῶν ἐγχύτων, ἐλελίσφακον, πή-
γανον, θύμβραν, ὀρίγανον, ἴσον, ἐν οἴνῳ
ἀκρήτῳ, ὅσον ὀξύβαφον, [325] μετὰ πάντων
110 ἐπιπάσσων. Ἢν δὲ μὴ ῥαγῇ ὑπὸ τῶν ἐγ-
χύτων, [326] οὐδὲν θαυμαςόν· πολλάκις γὰρ
ἐκρήγνυται ἐς τὴν κοιλίην, καὶ αὐτίκα δοκέει
[327] ῥάων εἶναι, ὅταν ἐκ ςενοῦ ἐς εὐρυχωρίην
ἔλθῃ. [328] Ἄλλη νοῦσος. Ὁκόταν ὁ χρόνος
πλείων γένηται, ὅ, τε πυρετὸς ἰσχυρὸς καὶ
ἡ βὴξ ἐπιλαμβάνει, καὶ τὸ πλευρὸν ὀδυνᾶται,
καὶ ἐπὶ μὲν τὸ ὑγιὲς οὐκ ἀνέχεται [329] κατα-
κείμενος, [330] ἐπὶ δὲ τὸ ἀλγέον μέρος, καὶ
οἱ πόδες οἰδέουσι καὶ τὰ κοῖλα [331] τῶν ὀμμά-
των. Τοῦτον, ὅταν ἡμέρη πέμπτη καὶ δε-
κάτη γένηται ἀπὸ τῆς ἐκρήξιος, λούσας πολ-
111 λῷ θερμῷ, καθίσας ἐπὶ ἐφέδρου ὅ, τι μὴ
ὑποκινήσει, ἕτερος μὲν τὰς χεῖρας ἐχέτω, σὺ
δὲ τὸν ὦμον σείων, ἀκροάζεσθαι, ἐς ὁκότερον
112 ἂν τῶν πλευρέων (τὸ πάθος) ψοφέῃ· [332] βού-
λεσθαι δὲ ἐς τὸ ἀριςερόν· κατ' αὐτὸν οὖν τὸν
τόπον τομέειν, ἧσσον γὰρ θανατῶδες. Ἢν
δέ σοι ὑπὸ τοῦ πάχεος καὶ τοῦ πλήθεος μὴ
[333] ψοφέῃ, ὥςε καταμαθεῖν αὐτὸ (ποιέει
γὰρ τοῦτο ἐνίοτε) ὁκότερον ἂν ἀποιδέῃ τῶν
πλευρέων, καὶ ὀδυνᾶται μᾶλλον, τοῦτο
τάμ-

VARIÆ LECTIONES.

318 ὅσον τεταρτημόριον κοτύλης MS. cod.

319 Pro χρῆσθαι in MS. cod. ſcribitur χρῆσθω eodem ſenſu. Paulo poſt quid ſit οἶνος τορνίος, *vinum tornium*, non abs re erit paucis dilucidare. Dicitur itaque vinum tornium, quaſi per tornum, id eſt, per inſtrumentum ligneum, quod torno factum eſt, expreſſum. Id genus vini antiquiores *tornium* appellabant, & erat illud, quod noviſſime exprimebatur: ſicut primum, quod ex uva compreſſa emittebatur πρότροπον dicebant. Hoc autem ſicuti illo noviſſimo erat dulcius, & ſuavius; ita hoc noviſſimum erat προτρόπῳ auſterius, acerbius, inſuavius: unde potius vim exaſperandi, quam leniendi habebat. Heſychio πρότροπον exponitur τοῦ γλεύκους τὸ πρόχυμα *album muſtum*, quod uvæ, antequam calcentur, profundunt, ſeu effundunt, velut lachrima vinum. Vide ſis Baccii Hiſtor. Vinor. Libr. V. p. m. 222. tali methodo etiam paratur vinum Tockavienſe Ausbruch appellatum.

320 Quid ſit σίον Cratevas tradit πόα θαμνοειδὴς, ὀλίγη, ἔχουσα πολλὰ φύλλα περιφερῆ, *herba fruticoſa, exigua, habens multa folia rotunda.* In ſcaturientium fontium rivis, quorum aquæ hieme calent; æſtate vero frigeſcunt, plerumque naſcitur. Galen. Libr. VIII. de med. ſimpl. facult. virtutum meminit. Vide ſis Dioſcorid. Libr. II. cap. 144. Matthiol. p. m. 377.

321 MS. cod. ἴσον δὲ ἑκάςου inſerta conjunctione δέ.

322 Sic MS. cod. quam lectionem ſecuti ſunt interpretes pro vulg. κνίκης σπέρμα.

323 In MS. cod. καὶ ἐλαίῳ ſcribitur, omiſſo ὀλίγῳ.

324 Pro τῶν ἐγχύτων. Mſc. cod. τῷ ἐγχύτῳ, ſcribit.

325 In MS. Cod. legitur σὺν πάντων, pro μετὰ πάντων; ſed vulgatam prætulimus lectionem.

326 οὐδὲν θαυμαςὸν MS. cod. quæ verba non ſcribuntur in Aſul. & Baſil. codd. ſecuti tamen ſunt interpretes.

327 Sic omnia exemplaria publicata & MS. cod. e contra ῥᾷον Serv. ex MS.

328 ἄλλη νοῦσος: deeſt hæc epigraphe in MS. cod. qui ita legit ὅτ' ἂν ὁ χρόνος πλείων γένηται, ὅ, τε πυρετὸς ἰσχυρότερος.

329 Pro κατακείμενος, MS. cod. ἀνακείμενος.

330 ἐπὶ δὲ τὸ ἀλγέον MS. cod. omiſſo μέρος.

331 τῶν ὀφθαλμῶν eodem ſignificatu MS. cod.

332 βούλεσθαι δ' ἐς τὸν ἀριςερὸν τάμνειν· ἧσσον γὰρ θανατῶδες MS. cod.

333 Poſt ψοφέῃ in MS. cod. ὥςε καταμαθεῖν αὐτὸ non adſcribuntur.

τάμνειν ὡς κατωτάτω, ὄπισθεν τοῦ οἰδήμα-
τος μᾶλλον ἢ ἔμπροσθεν, [334] ὅκως σοι ἡ ἔ-
ξοδος τοῦ πύου εὔροος ᾖ. " Τάμνειν δὲ με- 113
ταξὺ τῶν πλευρέων, [335] στηθοειδέϊ μαχαιρί-
δι τὸ πρῶτον δέρμα· " ἔπειτα [336] ὀξυβε- 114
λέει ἀποδήσας ῥάκει τὸ ἄκρον τῆς μαχαιρί-
δος, λιπὼν ὅσον τὸν ὄνυχα τοῦ δακτύλου τοῦ
μεγάλου, καθεῖναι ἔσω· ἔπειτα ἀφεὶς τὸ
πῦον, ὅσον ἄν σοι δοκέῃ, " μοτοῦν ὠμολίνῳ 115
151 μοτῷ λίνον ἐκδήσας· " ἀφεῖναι δὲ τὸ πῦον,
[337] ἑκάστης ἡμέρης ἅπαξ. " Ἐπὴν δὲ γένη- 116
ται δεκαταῖος, ἀφεὶς ἅπαν τὸ πῦον, ὀθονίῳ
μοτοῦν· ἔπειτα ἐγχεῖν οἶνον καὶ ἔλαιον χλιαί-
νων αὐλίσκῳ, ὡς μήτε ὁ πλεύμων ἐξαπίνης,
[338] ἐωθὼς βρέχεσθαι τῷ πύῳ, ἀποξηρανθῇ·
ἐξιέναι δὲ τὸ ἔγχυμα, τὸ μὲν ἕωθεν ἐς ἑσπέ-
ρην, [339] τὸ δὲ ἐς ἑσπέρην, ἕωθεν. Ἐπὴν
δὲ τὸ πῦον λεπτὸν, οἷον ὕδωρ, ᾖ, καὶ γλί-
σχρον τῷ δακτύλῳ ψαυόμενον, καὶ ὀλί-
γον, ἐντιθέναι μοτὸν κασσιτέρινον κοῖλον·
ἐπὴν δὲ παντάπασι ξηρανθῇ ἡ κοιλίη, ἀ-
ποτάμνων τοῦ μοτοῦ κατὰ μικρὸν, συμφύειν
τὸ ἕλκος, ἔστ' ἂν ἐξέλῃς τὸν μοτόν. Ση-
μήϊον δὲ, " ἢν μέλλῃ ἐκφεύξεσθαι· ἢν μὲν 117
τὸ πῦον ᾖ λευκὸν, καὶ καθαρὸν, καὶ ἶνες αἵ-
ματος ἐνέωσιν, ὡς τὰ πολλὰ ὑγιὴς γί-
νεται· ἢν δὲ οἷον λεκιθοειδὲς ἀποῤῥυῇ τῇ
πρώτῃ, ἢ τῇ ὑστεραίῃ ἀποῤῥυῇ παχὺ, ὑπό-
χλωρον, ὄζον, ἀποθνήσκουσιν ἐπειδὰν ἐκρυῇ
τὸ πῦον.

infima parte post ipsum tumorem potius, quam anteriore secato, quo facilior puri exitus pateat. Primum autem inter costas cutem scalpello lato secato; deinde scalpello acuto panniculo deligato, cujus extremam partem, unguis pollicis magnitudine relictam, intro adigito: postea emisso pure quantum visum tibi fuerit, vulnus linamento ex lino crudo, cui filum alligaris, obducito; quotidie vero pus semel emittito. Postquam autem decimus dies acciderit, toto pure emisso, penicillum ex linteo indito; deinde vinum & oleum tepida per fistulam infundito, ne pulmo pure madescere consuetus derepente resiccetur: infusum autem matutinum sub vesperam, at vespertinum mane educito. At ubi pus tenue velut aqua, & ad digiti contactum glutinosum, ac paucum fuerit, stanneum penicillum cavum indito: quum vero prorsus venter resiccatus fuerit, paulatim resecto penicillo, dum ipsum eximas, vulnus coalescere finito. Signum autem, an sit evasurus æger, esto: si pus album ac purum fuerit, fibræque sanguinis insint, ut plurimum convalescit; at si primo die ovi luteo simile defluat, aut postero die crassum defluat, aliquantum ex virore pallidum, & graveolens, ubi pus effluxerit, moriuntur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'.

Περὶ τῆς τοῦ πλευμῶντος φθίσεως, καὶ τῶν ταύτης σημείων τε καὶ ἐπικινδύνων συμπτωμάτων, τῆς τριχῶν ῥύσεως καὶ σιάλων βαρυόδμων, καὶ τῆς θεραπείας.

[340] ΕΤέρα νοῦσος. " Ὅταν [341] πλευμοῖ, 118
τούτου τὸ σίαλον παχὺ, ὑπόχλω-
ρον, γλυκὺ βήσσεται, καὶ βρυγμὸς, καὶ ὀδύνη
ἐς τὸ στέρνον, καὶ ἐς τὸ μετάφρενον, καὶ συρίζει ἐν
τῇ φάρυγγι λεπτὸν, [342] καὶ ἡ φάρυγξ ξηρὴ γί-
νεται· " καὶ τὰ [343] κύλα ἐρυθρὰ, καὶ βαρέη ἡ 119
φωνὴ, καὶ οἱ πόδες οἰδίσκονται· καὶ οἱ ὄνυχες ἕλ-
κονται, καὶ καταλεπτύνονται τὰ ἄνω, καὶ μινύ-
θει· " καὶ [344] μυσάττεται τὸ σίαλον, [345] ἐπὴν 120
ἀποχρεμψάμενος ἔχῃ ἐν τῷ στόματι· καὶ βήσ-
σει τοὺς ὄρθρους, καὶ μεσονυκτίου μάλιστα·

CAPUT XVII.

De tabe ex pulmone affecto, ejusque signis, ac periculosis symptomatis, pilorum defluvio & sputis graveolentibus; ac curatione.

ALius morbus. Quum quis tabescit, huic sputum crassum, aliquantulum ex virore pallescens, & dulce per tussim rejicitur; & stridor, & dolor pectus, & dorsum occupat, & tenuis sibilus in faucibus editur, faucesque siccescunt; cavitates sub oculis rubent, vox gravis est, pedes tument; ungues contrahuntur, partes superiores extenuantur, ac imminuuntur, sputum ore contentum excreaturus detestatur; mane & media nocte maxime tussit;

 tus-

VARIÆ LECTIONES.

334 ὅπως σοι ἡ ἔξοδος τῷ πύῳ εὔροος ᾖ MS. cod.

335 στηθοειδέϊ exponitur Gal. in Exeg. μαχαιρίῳ τῷ σμιλίῳ, *scalpello lato*, pro quo quidam ξιφοειδέϊ μαχαίριδι, *novacula ad instar gladii*, legere malunt.

336 ὀξυβελέϊ ex hoc loco exponit Gal. in Exegesi, μαχαίριδι, ὀξυβελεῖ, τῷ φλιβοτόμῳ, *cultello acuto phlebotomo*.

337 ἅπαξ τῆς ἡμέρης MS. cod. omisso ἑκάστης.

338 Pro εἰωθὼς, in MS. cod. scribitur ἐωθῶς Ionice, quod sequimur.

339 τὸ δ' ἑσπερινὸν MS. cod. In MS. Servin. τὸ δὲ ἑσπέρην.

340 ἑτέρη νοῦσος deest hæc epigraphe in MS. cod.

341 πλευμοῖ, τὸ σίαλον παχὺ MS. cod. quam lectionem adhibuisse videtur Gal. in Exegesi, cum πλευμοῖ, non autem πλευμᾷ, exponit πλευμώδης γίνεται, ἢ φθίνει, *pulmonarius fit, vel tabescit*, atque ita legendum esse videtur: nam in præcedentibus dixerat, ὅταν ἐκ περιπλευμονίης ἔμπυος γένηται. Unde πλεῦμος dicitur φθόη, ἢ τὸ πλευμῶδες πάθος. Vide Foesii Oeconom. voce πλευμᾶν.

342 καὶ ἡ φάρυγξ σκληρὴ γίνεται MS. cod.

343 κύλα ἐρυθρὰ, pro κοῖλα ἐρυθρὰ vulg. MS. cod. quem sequimur. Κύλα Hesychio exponitur τὰ ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς μῆλα, τὰ ὑπώπια, *cavitates oculorum, quæ palpebris subsunt*, quæ & κυλάδες dicuntur.

344 μυσάττεται exponit Hesych. δυσχεραίνει. Calvus autem μυξάττεται legisse videtur, ut sit veluti in mucum convertit, quam expositionem Merc. secutus est.

345 Imp. Corn. καὶ ἀποχρεμψάμενος.

tussit & alio tempore; hicque morbus juvenculam mulierem potius, quam vetulam, invadit. Huic si jam capilli ex capite defluant, caputque velut ex morbo jam nudetur, & super prunas expuenti sputum graviter oleat, hunc intra breve tempus periturum asserito, & quod enecet, alvi profluvium fore. Ubi enim jam pus circa cor putruerit, id prunis impositum nidorem exhalat, & una incalescens cerebrum salsuginem emittit, quæ alvum ciet; hujus rei signum est, quod capilli ex capite defluant. Hunc, quum ita habuerit, ne curato: at si per initia hunc morbum offenderis, lenticulæ cremorem propinato; deinde intermisso uno die, veratrum ita temperatum, ut ne inferiorem alvum cieat, exhibeto: quumque noctu ad os salsugo ipsi devenit, crebriora ei medicamenta ad nares admoveto: sed si non fluat, admoveto quidem, sed ex majore intervallo, & semel in mense, veratro quantum duobus digitis tolli potest, in vino dulci temperato, insuper epoto. Lenticulæ vero decoctum confestim inde bibendum dato: medicamenta autem purgantia, nisi eum febres acutiores prehendant, quam paucissima bibat: dracunculi radicem albam & veratri delingat, non tamen ex melle; sic enim minime alvum movebit. Quod si tormina in alvo inferiore suboriantur, eam primum quidem ex infuso, in quod coccus cnidius commiscetur, subluito: quod si neque sic sedentur, lacte asinino cocto purgato, medicamentum autem deorsum purgans ne exhibeto. Si vero ante lentis decoctum epoto veratro bilem vomat, ipso lentis decocto assumpto vomat. Cibis autem utatur, nisi febres acutæ detineant, carnibus ovillis elixis, & volucrium, cucurbita, & betis: jusculum ne sorbeat, neque ad intinctus utatur. Piscibus autem utatur scorpiis, & cartilagineis coctis, calidum vero nihil edat; neque lavet, si multa febris detineat: neque oleribus acribus utatur, excepta satureia, aut origano; vinum vero album bibat. At si febris sit expers, calores autem alias atque alias corripiant, pisces quam optimos ac pinguissimos edat, & pinguia, & dulcia, & salsa quam maxime: deambulationibus utatur, neque in vento, neque in Sole: & a cibis, quum tempestivum visum fuerit, vomat; tepidaque lavet, capite excepto.

βήσσει τὲ καὶ τὸν ἄλλον χρόνον· καὶ ' λαμ-
βάνει μᾶλλον γυναῖκα νεωτέρην, ἢ πρεσβυ-
121 τέρην. " Τούτῳ, ἢν μὲν αἱ τρίχες ἤδη ἐκ
τῆς κεφαλῆς ῥέωσι, καὶ ψιλῶται ἤδη ἡ κε-
φαλὴ ὡς ἐκ νούσου, καὶ πτύοντι ἐπ' ἄνθρα-
κας, βαρὺ ὄζῃ τὸ σίαλον, φάναι αὐτὸν
ἀποθανεῖσθαι ἐντὸς ὀλίγου χρόνου· τὸ δὲ
κτεῖνον ἔσεσθαι διάῤῥοιαν. Ἐπὴν γὰρ ἤδη
τὸ πῦον, τὸ περὶ τὴν καρδίην, σήπηται, τοῦ-
το ὄζει κνίσης ἐπὶ τοῖσιν ἄνθραξι, καὶ ξυν-
θερμαινόμενος ὁ ἐγκέφαλος [346] ῥεῖ ἅλμην,
122 " ἢ κινεῖ τὴν κοιλίην· σημήϊον δὲ τούτου,
123 ῥέουσιν ' ἐκ τῆς κεφαλῆς τρίχες. " Τοῦ-
τον μὴ ἰᾶσθαι, ὅταν οὕτως ἔχῃ· ἢν δὲ κα-
ταρχὰς ἐπιτύχῃς τῇ νούσῳ, φάκιον δὸς
πιεῖν· εἶτα, διαλιπὼν μίην ἡμέρην, ἐλλέβο-
ρον δοῦναι [347] κεκρημένον, ὅκως τὴν κάτω
κοιλίην μὴ κινήσῃ· καὶ, ἐπὴν ἐς τὸ στόμα
τῆς νυκτὸς αὐτῷ φοιτᾷ ἅλμη, πρὸς τὰς
ῥῖνας αὐτῷ προστίθει φάρμακα πυκνότερα·
[348] ἢν δὲ μὴ ῥέει, προστίθει μὲν, διὰ πλέο-
νος δὲ χρόνου, καὶ τοῦ μηνὸς ἅπαξ, προσ-
πιπίσκοντα ἐλλέβορον, [349] ὅσον τοῖσι δα-
κτύλοισιν δύο ἆραι, ἐν οἴνῳ γλυκεῖ ' κεκρη-
μένον· φάκιον δὲ αὐτίκα διδοὺς ἐπιπίνειν.
Φάρμακα δὲ ὡς ἐλάχιστα πινέτω, [350] ἢν μὴ
αὐτὸν οἱ πυρετοὶ ὀξύτεροι ἐπιλαμβάνωσι·
124 " τὴν ῥίζαν τὴν [351] λευκὴν καὶ τοῦ ἐλλε-
βόρου λείχειν, [352] ἐν μέλιτι δὲ οὔ· οὕτω
γὰρ ἥκιστα τὴν κοιλίην κινήσει. Ἢν δὲ
στρόφος ἐγγένηται ἐν τῇ κάτω κοιλίῃ, πρῶ-
τον μὲν κλύσαι ἐκείνῳ, ἐς ὃ ὁ κόκκος συμ-
μίσγεται· ἢν δὲ μηδ' οὕτω παύηται, γά-
λακτι ὀνείῳ ἑφθῷ κάθηρον· φάρμακον δὲ
μὴ δίδου κατωτερικόν. Ἢν δὲ πρὸ τοῦ
[353] φακίου ' προπίνων τὸν ἐλλέβορον, [354] χο-
λὴν ἐμέει, αὐτῷ τῷ φακίῳ ἐμεέτω. Σι-
125 τίοισι δὲ χρήσθω, " [355] ἢν μὴ οἱ πυρετοὶ
ὀξέες ἔχωσι, κρέασι μηλείοισιν ἑφθοῖσι,
καὶ ὀρνιθίοισι, καὶ κολοκύνθῃ, καὶ τεύτλοι-
σι· ζωμὸν δὲ μὴ ῥοφεέτω, μηδὲ βάπτεσθαι.
Ἰχθύσι δὲ χρήσθω, σκορπίοισι καὶ σελά-
χεσιν ἑφθοῖσι· θερμὸν δὲ μηδὲν ἐσθιέτω,
μηδὲ λουέσθω, ἢν ὁ πυρετὸς ἔχῃ πουλὺς,
μηδὲ λαχάνοισι δριμέσι χρήσθω, ὅτι μὴ
θύμβρῃ ἢ ὀριγάνῳ· οἶνον δὲ λευκὸν πινέτω.
126 " Ἢν δὲ ἄπυρος ᾖ, θέρμαι ' δὲ λαμβάνωσιν
ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε, ἐσθιέτω ἰχθῦς ὡς ἀρίστους
καὶ πιοτάτους, καὶ λιπαρὰ καὶ γλυκέα, καὶ ἀλ-
μυρὰ ὡς μάλιστα· καὶ περιπάτοισι χρήσθω,
μήτε ἐν ἀνέμῳ, μήτε ἐν ἡλίῳ· καὶ ἐμεέτω
ἀπὸ τῶν σιτίων, ὅταν οἱ δοκέῃ καιρὸς εἶναι·
καὶ λοῦσθαι χλιαρῷ, πλὴν τῆς κεφαλῆς.
Σι-

VARIÆ LECTIONES.

346 ῥαγῇ ἅλμην ex MS. Servin. Nos vulgatam retinuimus lectionem, quæ & in MS. cod. adscribitur.
347 κεχειμένον Imp. Samb. sed puto, mendose.
348 In MS. cod. legitur: ἢν δὲ μὴ ῥέῃ.
349 ὅσον τοῖσι δυσὶ δακτύλοισιν ἆραι ἐν οἴνῳ γλυκεῖ κεκρημένον· φάκιον δ' αὐτίκα δοῦναι ἐπιπίνειν MS. cod.
350 ἢν μὴ, omisso αὐτὸν, MS. cod.
351 λευκὴν ῥίζαν exponit Galen. in Exeg. τὴν τοῦ δρακοντίου.
352 ἐν μέλιτι δίδου MS. cod. scribit, pro ἐν μέλιτι δὲ οὔ.
353 Pro φαρμακίου vulgato, MS. cod. φακίου, quem sequimur, multo meliori sensu; hinc non absque ratione Ald. exempl. asteriscum hic apponunt, nam omnia exemplaria vitiosa φαρμακίου scribunt.
354 χολὴν ἐμέῃ, αὐτῷ τῷ φακίῳ ἐμεέτω MS. cod. scribit.
355 Pro ἢν μὲν, ex MS. cod. ἢν μὴ scripsimus, eamque lectionem adhibuit Calvus, & probat Martianus p. m. 178.

Σιτίων δὲ ἄρτος ἀμείνων, ὅσοι μὴ μαζοφάγοι εἰσί· τούτοισι δὲ ἀμφότερα συμμίσγειν.

Ex cibariis panis melior, iis qui maza non victitant; his vero utraque commiſceto.

SECTIO III.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'.

Περὶ τῆς φθόης, καὶ περὶ τῶν τῆς σύριγγος τοῦ πνεύμονος ἀφθῶν, καὶ τῆς ἀμφοτέρων διαγνώσεως, καὶ προγνώσεως, καὶ θεραπείας.

[356] Ἑτέρη νοῦσος, ἥτις καλέεται φθόη. Βὴξ ἔχει, καὶ τὸ πτύσμα πολλὸν καὶ ὑγρόν· καὶ ἐνίοτε ῥηϊδίως ἀναβήσσεται καὶ τὸ πῦον, [357] οἷον χάλαζα, καὶ διατριβόμενον ἐν τοῖσι δακτύλοισι, σκληρὸν καὶ κάκοδμον γίνεται· ἡ δὲ φωνὴ καθαρὴ, καὶ ἀνώδυνος, καὶ οἱ πυρετοὶ οὐ λαμβάνουσι· θέρμη δὲ ἐνίοτε, ἄλλως τε καὶ ἀσθενής. Τοῦτον χρὴ ἐλλέβορον πιπίσκειν καὶ φάκιον, καὶ εὐωχέειν ὡς μάλιστα [358] καὶ ἀπεχόμενον τῶν δριμέων, καὶ κρεῶν βοείων, καὶ χοιρείων, καὶ [359] οἰείων· καὶ γυμνάζεσθαι ὀλίγα, καὶ περιπατέειν· καὶ ἀπὸ σιτίων ἐμέτοισι χρῆσθαι, καὶ λαγνείης ἀπέχεσθαι. Αὕτη ἡ νοῦσος γίνεται ἑπτὰ ἔτεα ἢ ἐννέα· οὗτος, ἢν ἐξ ἀρχῆς θεραπευθῇ, ὑγιὴς γίνεται. [360] Ἄλλη νοῦσος. Ἢν ἀφθήσῃ ἡ σύριγξ τοῦ πλεύμονος, [361] πυρετὸς ἴσχει βληχρὸς, καὶ ὀδύνη μέσον τὸ στῆθος, καὶ τοῦ σώματος κνησμὸς, καὶ ἡ φωνὴ βραγχώδης, καὶ τὸ σίαλον ὑγρὸν καὶ λεπτὸν πτύει· ἐνίοτε δὲ παχὺ καὶ οἷον πτισάνης χυλόν· καὶ ἐν τῷ στόματι ὀδμὴ οἱ ἐγγίνεται βαρείη, οἷον ἀπὸ ἰχθύων ὠμῶν, καὶ
152 ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε ἐν τῷ σιάλῳ ἐμφαίνεται σκληρὰ, οἷον μύκης ἀφ' ἕλκεος· καὶ 127
τὰ ἄνω λεπτύνεται, μάλιστα δὲ ἅπας, καὶ οἱ [362] κύκλοι τοῦ προσώπου ἐρυθριῶσι, καὶ οἱ 128
ὄνυχες τῷ χρόνῳ ἕλκονται, καὶ ξηροὶ καὶ χλωροὶ γίνονται. Τελευτᾷ δὲ αὐτίκα, ἢν μὴ θεραπευθῇ, αἷμα [363] πτύων καὶ πῦον· 129
ἔπειτα καὶ πυρετοὶ ἰσχυροὶ ἐπιγινόμενοι 130
αὐτὸν ἔκτειναν· ἢν δὲ θεραπευθῇ, [364] ἐκφυγγάνει ἐκ ταύτης τῆς φθίσιος. Θεραπεύειν δὲ χρὴ, φάκια πιπίσκοντα ἐμέειν· ἢν δέ σοι καιρὸς δοκέῃ εἶναι, ἐλλέβορον πιπίσκειν· [365] ἢν μὲν δυνατὸς ἔῃ ὁ ἄνθρωπος, αὐτόθι· ἢν δὲ μὴ, παραμίσγειν τῷ φακίῳ ἥμισυ πόσιος, διαλείπων ἐν πέμπτῃ ἢ ἐν ἕκτῃ πόσει. Τὴν δὲ κάτω κοιλίην μὴ κινέειν φαρμάκῳ, ἢν μὴ οἱ πυρετοὶ λαμβάνωσιν ἰσχυροί· ἢν δὲ μὴ λαμβάνωσι, γάλακτι ὄνου ὑποκαθαίρειν. [366] Ἢν δὲ

CAPUT XVIII.

De tabe pulmonis, de fervido ulcere fiſtulæ pulmonis, utrarumque dignotione, prognoſi, & curatione.

ALius morbus, qui tabes vocatur. Tuſſis vexat, & ſputum copioſum ac liquidum; interdumque facile per tuſſim rejicitur etiam pus, veluti grando, quod dum digitis conteritur, durum & graveolens eſt: vox autem pura eſt & doloris expers, neque febres corripiunt; ſed quandoque calor, & alioqui debilis eſt. Huic veratrum bibendum eſt, & lentis decoctum, & large cibus ſumendus, dum ab acribus, carnibus bubulis, ſuillis, & ovillis, abſtineat: exercitetur modice, & deambulet, & a cibis vomitu utatur, & a venere abſtineat. Morbus hic per ſeptem aut novem annos durat; quod ſi æger per initia curatus fuerit, ſanus evadit. Alius morbus. Si pulmonis fiſtula ulcere fervido, & ſuperficiario laborarit, febris imbecillis detinet, & medium pectus dolor, & corporis pruritus adeſt, & vox rauca, ſputum liquidum ac tenue ſpuit, interdum etiam craſſum, ac velut ptiſanæ ſuccum: in ore quoque gravis odor, ut a piſcibus crudis oboritur, & alias atque alias in ſputo dura, velut fungus ab ulcere, apparent; ſuperiores partes attenuantur, atque adeo totus homo, malæ faciei rubent, ungues temporis ſucceſſu contrahuntur, aridi & ex virore pallidi fiunt. Quam primum autem moritur, ſanguinem & pus expuens, niſi curetur. Poſtea etiam vehementes ſubortæ febres ipſum interficerent: at ſi curatus fuerit, ex hac tabe ſalvus evadit. Curare autem oportet, ut epotis lenticulæ decoctis vomat: quod ſi occaſio tibi apparuerit, veratrum per ſe, ſi quidem homo viribus polleat, propinato; ſin minus, dimidium potionis ad lenticulæ decoctum admiſceto, ita ut quinta aut ſexta potione deſinat. Ventrem autem inferiorem, niſi febres vehementes prehenderint, medicamento purgante ne agitato: quod ſi non prehenderint, lacte aſinino per inferiora purgato. Si vero adeo

VARIÆ LECTIONES.

356 Pro hac epigraphe ἑτέρη νοῦσος, MS. cod. ἄλλη φθόη. Servin. ex MS. ἄλλη νοῦσος φθόης.
357 οἷον χάλαζα τὸ πῦον MS. cod.
358 Sic MS. cod. & Imp. Sambuci, inſerta particula καί.
359 Pro οἰείων in MS. cod. ſcribitur ὀΐων.
360 ἄλλη νοῦσος non adſcribitur hæc epigraphe in quibusdam exemplaribus. At in MS. cod. habetur.
361 πυρετὸς ἴσχει ἰσχυρὸς, *febris detinet vehemens* MS. cod. quam lectionem prætulimus, pro vulgatis πυρετὸς ἴσχει βληχρός.
362 κύκλοι προσώπου exponit Gal. in Exegeſi τὰ μῆλα, genas.
363 Sic MS. cod. pro πτύων, quod paſſim legitur in quibusdam exemplaribus.
364 πλεῖστοι MS. cod. habet ἐκφυγγάνουσι.
365 ἢν μὲν δυνατὸς ᾖ ὁ ἄνθρωπος, αὐτόθεν ſcribit MS. cod.
366 ἢν δ' ἀσθενὴς ᾖ, pro ἢν δὲ ἀσθενέῃ, MS. cod.

adeo debilis sit, ut bibere nequeat, (per clysterem) subluito; caput autem minus (moveas:) quod si sputum quidem copiosum & salsum ad os defluat, naribus, quod bilem minime ducat, apponito: si vero fluxio ad os non eat, capiti nihil adhibeto. Quum autem sputum graveolens fuerit, intermediis inter lenticulæ decoctum diebus, medicamentum in pulmones infundito; intermisso vero uno die, suffito. Cibis utatur, carnibus ovillis & volucrium, piscibus cartilagineis, & scorpiis coctis: quarto quoque die salsamentum quam optimum & maxime pingue comedat, in prandio quidem mazam sumat, in cœna vero huic panem admisceat, neque quicquam sorbeat, neque cyceonem bibat, si comedere possit. Opsonia sesamo pro tritico condita, & coriandro & anetho comedat: silphio ne utatur, neque ullo alio olere acuto, præterquam origano, aut thymo, aut ruta. Deambulationibus autem ante & post cibum utatur, vitatis vento & sole; a crapula & venere abstineat; tepida lavet, capite excepto, quod quam rarissime (lavet.)

131 ἀσθενήσῃ ὥςε πίνειν, [367] ὑποκλύσαι· ἧσσον δὲ κεφαλήν· καὶ, ἢν μὲν τὸ σίαλον ἐς τὸ ςόμα ἴῃ πολλὸν, καὶ ἁλμυρὸν, πρὸς τὰς ῥῖνας προσθεῖναι ὅ, τι χολὴν μὴ [368] ἄξει· ἢν δὲ μὴ ἴῃ τὸ ῥεῦμα ἐς τὸ ςόμα, μὴ προςιθέναι πρὸς τὴν κεφαλήν. Ἐπὴν δὲ τὸ σίαλον δυσῶδες ᾖ, τὰς μεταξὺ τῶν φακίων ἐγχεῖν ἐς τὸν πλεύμονα φάρμακον· μίην δὲ διαλιπὼν, ἐπὴν ἔχῃς ἡμέρην, θυμιᾷν. Σιτίοισι δὲ [369] χρῆσθαι, κρέασι μηλείοισι καὶ ὀρνιθίοισι, καὶ ἰχθύσι σελάχεσι, καὶ σκορπίοισιν ἑφθοῖσι· διὰ τετάρτης ἡμέρης τάριχον ἐσθιέτω ὡς ἄριςον καὶ πιότατον, καὶ ἀριςάτω μὲν μάζαν· δειπνεέτω δὲ ταύτῃ συμμίσγων καὶ ἄρτον· καὶ μήτε ῥοφανέτω μηδὲν, μήτε κυκεῶνα πινέτω, ἢν ἐσθίειν δυνατὸς ᾖ. Τὰ δ' ὄψα ἡδύνειν, καὶ ἐσθίειν, σησάμῳ ἀντὶ τοῦ πυροῦ, καὶ κοριάνῳ, καὶ ἀνήθῳ· σιλφίῳ δὲ μηδὲν χρῆσθαι, μηδὲ τινι ἄλλῳ λαχάνῳ δριμεῖ, ὅτι μὴ ὀριγάνῳ, ἢ θύμῳ, ἢ πηγάνῳ. Περιπάτοισι δὲ χρήσθω, καὶ πρὸ τοῦ σιτίου, καὶ μετὰ τὸ σιτίον, φυλασσόμενος τὸν ἄνεμον καὶ τὸν ἥλιον· θωρηξίων ἀπεχέσθω καὶ ἀφροδισίων· λούσθω δὲ χλιαρῷ, πλὴν τῆς κεφαλῆς· ταύτην δὲ ὡς διὰ πλείςου χρόνου.

CAPUT XIX.

Tabes dorsalis; ejus ortus, causæ, signa, curatio; ac de pulmonis morbo, quo pulmonarii vocantur ægri.

Tabes dorsalis. Tabes dorsalis a spinali medulla oritur, maxime vero recentes sponsos, & libidinosos corripit: febris sunt expertes, bene comedunt, & colliquantur. Quod si ita affectum perconteris, dicet sibi videri ex superioribus partibus a capite velut formicas in spinam descendere; quumque urinam aut stercus reddit, ipsi semen genitale copiosum & liquidum prodit, neque genitura intus concipitur, & inter dormiendum, cum uxore dormiat, nec ne, semen profundit. Quumque tum alias, tum præcipue per locum arduum iter fecerit aut cucurrerit, anhelatio, ac imbecillitas ipsum prehendit, & capitis gravitas, & aures sonant. Hic temporis progressu vehementibus febribus correptus, perit ex lipyria febre. Quum ita habuerit, si per exordia curandum susceperis, fomento toti corpori admoto, medicamentum per superiora purgans bibendum dato,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'.

Φθίσις νωτιὰς, καὶ ἡ αὐτῆς γένεσις, καὶ αἰτίαι, καὶ σημεῖα, καὶ θεραπεία· καὶ περὶ τοῦ πνεύμονος νόσου, καθ' ἣν περιπνευμονικοὶ οἱ νοσοῦντες καλοῦνται.

Φθίσις νωτιάς. Ἡ νωτιὰς φθίσις ἀπὸ τοῦ μυελοῦ γίνεται· λαμβάνει δὲ μάλιςα νεογάμους, καὶ φιλολάγνους· γίνονται δὲ [370] ἄπυροι, καὶ ἐσθίειν ἀγαθοὶ, καὶ τήκονται. Καὶ, ἢν ἐρωτᾷς αὐτὸν, φήσει

132 [371] οἱ ἄνωθεν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς κατὰ τὴν ῥάχιν [372] κατέρχεσθαι δοκεῖν οἷον μύρμηκας· καὶ, [373] ἐπὴν οὐρέῃ, ἢ ἀποπατέῃ, προέρχεται οἱ θορὸς πουλὺς

133 καὶ ὑγρός· καὶ γενεὴ οὐκ ἐγγίνεται, καὶ ὀνειρώσσει, κἢν συγκοιμηθῇ γυναικὶ, κἢν μή. Καὶ, ὅταν ὁδοιπορήσῃ ἢ

134 δράμῃ, ἄλλως τε καὶ πρὸς αἶπος, ἆσθμά μιν καὶ ἀσθενείη [374] λαμβάνει, καὶ τῆς κεφαλῆς βάρος, καὶ τὰ ὦτα ἠχέει. Τοῦτον ἐν τῷ χρόνῳ, ὅταν

135 ἐπιλάβωσιν πυρετοὶ ἰσχυροὶ, ἀπώλετο [375] ὑπὸ λειπυρίου. Ὅταν οὕτως ἔχῃ, ἢν ἐξ ἀρχῆς μεταχειρίσῃ, πυριάσας αὐτὸν ὅλον, φάρμακον δοῦναι πίνειν ἄνω, καὶ

VARIÆ LECTIONES.

367 Ab ὑποκλύζαι deest pagina in codice, quæ abscissa pertingebat usque ad lineam 30. ad verbum γαλακτοποτέιν.
368 ἄξει deest in MS. Servini.
369 Pro vulgato χρῆσθαι in MS. Serv. & Imp. Samb. legitur χρήσθω.
370 Quædam exemplaria ἄπτιροι, minus recte scribunt. In Imp. Sambuci & Serv. ἄπυροι legitur, quam lectionem adhibuimus cum Charterio.
371 Pro οἱ ἄνωθεν vulg. MS. cod. Servin. ἄνωθεν αὐτῷ scribit.
372 ὁδοιπορέειν, *ambulare*, Imp. Samb. & ex MS. Servin. pro κατέρχεσθαι.
373 Sic cum Foesio legimus pro ἔπος.
374 Pro λαμβάνει, Imp. Samb. scribit ἐπιλάμβανει.
375 ὑπὸ λύπης, *præ moerore*, Vatican. exempl. & Calvus.

καὶ μετὰ τοῦτο τὴν κεφαλὴν καθῆραι· μετὰ δὲ, πίσαι κάτω· (ἐγχειρέειν δὲ βούλεσθαι μάλιστα τοῦ ἦρος·) καὶ μετὰ πίσαι ὀῤῥὸν ἢ γάλα ὄνειον. Βόειον δὲ γάλα διδόναι πιέειν τεσσαράκοντα ἡμέρας· ἐς ἑσπέρην δὲ, ἕως ἂν [376] γαλακτοποτέοι, χόνδρον διδόναι ῥοφεῖν· σιτίων δὲ ἀπεχέσθω· ἐπὴν δὲ παύσηται γαλακτοποτέων, σιτίοισι διακομίζειν αὐτὸν μαλθακοῖσιν ἐξ ὀλίγου ἀρχόμενος, καὶ [377] παχύνειν ὡς μάλιστα. Καὶ ἐνιαυτοῦ θωρηξίων ἀπεχέσθω, καὶ ἀφροδισίων, καὶ ταλαιπωριέων, ὅτι μὴ περιπάτοισι, φυλασσόμενος τὰ ψύχεα, καὶ τὸν ἥλιον· λούσθω δὲ χλιαρῷ. [378] Πλεύμονος νοῦσος. Τὸ σίαλον παχὺ καὶ [379] λιγνυῶδες βήσσεται, καὶ ἡ χροιὴ μέλαινα καὶ ὑποιδαλέη, καὶ ὀδύναι λεπταὶ ὑπὸ τὸ στῆθος καὶ
ὑπὸ τὰς ὠμοπλάτας, " [380] καὶ δυσελκέες 136
γίνονται· ἧσσον δ' ἐπικίνδυνος [381] τοῦ ἑτέρου οὗτος, καὶ ἐκφυγγάνουσι πλέονες. Τοῦτον χρὴ ἐλλέβορον πιπίσκειν, καὶ αὐτὸν καὶ τοῖσι φακίοισι μίσγοντα· καὶ ἐγχέειν εἰς τὸν πλεύμονα, καὶ θυμιᾷν, καὶ εὐωχέειν ἀπε-
χόμενον κρεῶν βοείων, " [382] καὶ οἰείων, καὶ 137
χοιρείων, καὶ λαχάνων δριμέων, ὅτι μὴ ὀριγάνῳ ἢ θύμβρῃ. Καὶ περιπάτοισι [383] χρή-
σθω, " ἐξ ἠοῦς δὲ [384] πρὸς αἶπος ὁδοιπορέειν 138
νῆστιν· ἔπειτα πίνειν τῶν φύλλων ἐπ' οἴνῳ ἐπιπάσσοντα κεκρημένῳ. Τὸ δὲ λοιπὸν σιτίοισι χρήσθω τοῖσιν εἰρημένοισιν.

posteaque caput purgato; deinde vero deorsum purgans exhibeto: at curationem vere maxime aggredi velis; posteaque serum aut lac asininum propinato. Lac vero bubulum per quadraginta dies bibendum exhibeto: vesperi autem, quamdiu lac potat, alicam sorbendam dato; a cibis autem abstineat: quum vero a lactis potu cessaverit, mollibus cibis, a paucis initio ducto, eum reficito, & quam maxime pinguem reddito. Per annum crapula, venere, & immoderatis exercitationibus abstineat; præterquam deambulationibus, in quibus frigora, & solem vitet: tepida autem lavet. Pulmonis morbus. Sputum crassum ac fuliginosum tussi rejicitur, color niger est, subturgescit, dolores leves sub pectore & scapulis (detinent,) & ulcera his ægre sanescunt: hic morbus superiore minus periculosus est, & plures evadunt. Hunc veratrum & per se, & lentis decocto admixtum bibere oportet; in pulmonem etiam infundere, & suffitibus uti, & liberaliter cibum sumere, dum carnibus bubulis, ovillis, & suillis abstineat, & oleribus acribus; præterquam origano & satureia. Deambulationibus utatur, mane vero jejunus ad arduum locum iter faciat: deinde folia (hortensia condimentis usurpata) vino temperato aspersa bibat. Cæterum cibis commemoratis utatur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'.

Ἀρτηρία τρωθεῖσα, ῥηγματίας πνεύμονος, ἀορτρα τοῦ πνεύμονος σπασθέντα· καὶ τὰ τούτων τῶν παθημάτων σημεῖα, καὶ προγνωστικὰ, καὶ βοηθήματα.

[385] ΑΡτηρίη τρωθεῖσα. Ἣν τρωθῇ ἡ ἀρτηρίη, βὴξ ἔχει καὶ αἷμα βήσσεται, καὶ λανθάνει ἡ φάρυγξ πιμπλαμένη τοῦ αἵματος, καὶ ἐκβάλλει θρόμβους, καὶ ὀδύνη γίνεται ἐκ τοῦ στήθεος ἐς τὸ μετάφρενον ὀξείη, καὶ τὸ σίαλον γλίσχρον καὶ πολὺ, καὶ ἡ φάρυγξ ξηρὴ, " καὶ
πυρετὸς καὶ ῥῖγος ἐπιλαμβάνει, " [386] καὶ κέρχνε- 139
ται ἡ φάρυγξ, οἷον ὑπὸ λιπαροῦ· ἔστε μὲν πεντεκαίδεκα ἡμέρας πάσχει τοιαῦτα. Μετὰ
δὲ πῦον πτύει " [387] καὶ οἷον ἕλκεος κρότωνας, 140
καὶ αὖθις βὴξ, καὶ ἐῤῥάγη οὖν τὸ αἷμα, καὶ μετὰ, τὸ πῦον παχύτερον πτύει, καὶ ὁ πυρετὸς ἰσχυρότερος γίνεται, καὶ τελευτᾷ ἐς πλεύμονα,

CAPUT XX.

Arteria vulnerata, pulmonis ruptio, convulsæ pulmonis fibræ; eorumque affectuum signa, prognostica, remedia.

ARteria vulnerata. Si arteria vulnerata fuerit, tussis detinet, sanguis tussi expuitur, fauces latenter sanguine implentur, sanguinis grumos rejicit; dolor acutus ex pectore ad dorsum permeat, sputum glutinosum est & copiosum, fauces siccæ, & febris & rigor corripit, fauces strident, velut a pingui aliquo; & hæc ad dies quindecim patitur: Postea vero pus expuit, ac veluti ulceris frustula ricinis similia; & rursus tussis, & sane sanguis erumpit, posteaque pus crassius expuit; febris vehementior evadit, & in pulmonem desinit, vo-

VARIÆ LECTIONES.

376 Hic denuo incipit MS. cod. γαλακτοποτέη.
377 Pro παχύνειν, MS. cod. παχύναι scribit eodem sensu.
378 πλεύμονος MS. cod. omisso νοῦσος.
379 λιγνώδης vulgati codd. At λιγνυώδης ex MS. cod. emendavimus, ut & Lindenus habet.
380 καὶ δύσπνοοι, *& difficile spirantes* legisse videtur Calvus. Lindenus vero δυσειδέες.
381 Pro τοῦ ἑτέρου, MS. cod. τοῦ ξηροῦ.
382 Pro καὶ οἰείων, MS. cod. καὶ ὑῶν, MSS. vero Regia quædam ὑείων.
383 χρῆσθαι pro χρήσθω ex MS. Servinus scribit.
384 In MS. Cod. ΠΡΟΣΑΙΠΟΣ legitur, quam lectionem sequimur, legendo πρὸς αἶπος disjunctim, pro πρὸς ἔπος vulgato, quod mendosum est. In Imp. vero Samb. πρὸς ἑσπέρην, *ad vesperam*, quam lectionem sequitur Calvus, hoc sensu, ut mane ad vesperam usque jejunus iter faciat.
385 Hæc epigraphe ἀρτηρίη τρωθεῖσα abest in MS. cod.
386 καὶ κέρχνεται MS. cod. eodem sensu.
387 καὶ οἷον ἕλκεος κρότωνας MS. cod. quod probamus, pro vulg. καὶ οἷα ἕλκεος κρότωνες. Cæterum κρότωνας ex hoc loco exponit Gal. in Exegesi, τὰ ἐν τῷ πνεύμονι χονδρώδη βρόγχια, *cartilaginea pulmonum bronchia*.

vocaturque pulmone ruptus. At, si post primum sanguinem pus non expuat, a laboribus & exercitiis quiescere oportet, & in vehiculum non conscendere, ac cibis salsis, unguinosis, pinguibus, & acribus oleribus abstinere. Quumque ipse optime corpore sese habere videbitur, pectus & dorsum, vicissim utrumque, inurito. Ulceribus curatis, per annum ebrietate abstineat, non impleatur supra modum, neque manibus vehementer laboret, neque vehiculum conscendat; sed quam maxime crassum corpus ipse reddat. Fibræ pulmonis convulsæ. Quum pulmonis fibræ convulsæ fuerint, sputum album, interdumque cruentum expuit, delirat, & febris tenet, & dolor pectus, & dorsum, & latus; & si se vertat, tussit & sternuit. Huic, qua parte dolor detinet, calentes fotus admoveto; centaurium, daucum, salviæ folia trita, melle & aceto affusis, præsorbenda dato & aquam insuper sorbendam. Ptisanæ etiam succum ante sorbeat, & vinum aquosum superbibat. Quum vero dolor quieverit, salviam tusam & cribratam, hypericum, & erysimum lævigata, cum polenta, pari singula portione, vino temperato admixta, jejuno bibenda exhibeto: at, si jejunus non fuerit, leguminis fresi decoctum salis expers sorbendum dato. Si vero æstus fuerit, cibis quam mollissimis, insulsis, & minime nidorosis utatur; quum jam moderate corpus, & pectus, & dorsum se habuerit. Quod si ambæ pulmonis fibræ convulsæ fuerint, tussis detinet, sputum crassum & album spuitur, dolor vehemens ad pectus, & sub scapulis occupat; latus ardor detinet, & pustulis rubentibus impletur, pruritus vexat, neque sedere, neque jacere, neque stare sustinet; sed animo angitur. Hic quarto plerumque die moritur; quem si effugerit, ne sic quidem spes multa superest, cum & septimo die periculum adsit; quem si superaverit, convalescit. Hunc, quum ita habuerit, bis die calida multa lavato; quumque dolor detinet, fotus calentes admoveto; & mel & acetum propinato, succumque ptisanæ sorbendum, & vinum album vinosum superbibendum. Quod si

141 ″ καὶ καλέεται ῥηγματίας πλεύμονος. Ἢν δὲ
μετὰ τὸ πρῶτον αἷμα μὴ πτύσῃ πῦον, παυ-
σάμενον χρὴ ταλαιπωρίης καὶ γυμνασίων, καὶ
ἐπ' ὄχημα [388] μὴ ἀναβαίνειν, σιτίων ἀπε- 153
142 χόμενον ἁλμυρῶν, ″ καὶ [389] λιπαρῶν, καὶ πιό-
νων, καὶ λαχάνων δριμέων. Καὶ, ἐπὴν αὐτὸς
ἑωϋτοῦ δοκέῃ ἄριστα τοῦ σώματος ἔχειν, καῦ-
σαι τὰ στήθεα, καὶ τὸ μετάφρενον, ἐν μοίρῃ
ἑκάτερον. Καὶ, ἐπὴν τὰ ἕλκεα ὑγιῆς γένηται,
ἐνιαυτὸν ἀπεχέσθω θωρηξίων, καὶ μὴ ὑπερπίμ-
πλασθαι, μηδὲ τῇσι χερσὶ ταλαιπωρέειν, μη-
δὲ ἐπ' ὄχημα ἀναβαίνειν· ἀλλὰ παχύνειν αὐ-
143 τὸν ὡς μάλιστα τὸ σῶμα. ″ [390] Ἀορθέα τοῦ
πλεύμονος σπασθέντα. [391] Ἐπὴν ἀορθρον σπα-
σθῇ τοῦ πλεύμονος, τὸ πτύσμα λευκὸν πτύει·
144 ″ ἐνίοτε δὲ αἱματώδεα, ἀφρονέει καὶ πυρετὸς
ἴσχει, καὶ ὀδύνη τὸ στῆθος, καὶ τὸ μετάφρενον,
καὶ τὸ πλευρὸν, καὶ, ἢν στραφῇ, βήσσεται, καὶ
πτάρνυται. Τοῦτον, ᾗ ἂν ὀδύνη ἔχῃ, χλιά-
σματα προστιθέναι, καὶ διδόναι προῤῥοφάνειν κεν-
ταύριον καὶ δαῦκον, καὶ ἐλελισφάκου [392] φύλ-
λα τρίβων, καὶ μέλι καὶ ὄξος ἐπιχέων, καὶ ὕδωρ
διδόναι καταῤῥοφάνειν. Καὶ πτισάνης χυ-
λὸν προῤῥοφανέτω, καὶ ἐπιπινέτω οἶνον ὑδα-
ρέα. Ἐπὴν δὲ τῆς ὀδύνης παύσηται, ἐλελί-
σφασκον κόψας καὶ σήσας, καὶ ὑπερικὸν, καὶ ἐρύ-
σιμον λεῖα, καὶ ἄλφιτον, ἴσον ἑκάστου, ταῦτ'
ἐπιβαλὼν ἐπὶ οἶνον κεκρημένον, διδόναι πίνειν
νήστει· καὶ, ἢν μὴ νῆστις ᾖ, διδόναι δὲ ῥοφά-
νειν ἔτνος ἄναλτον. Ἢν δὲ θάλπος ᾖ, σιτίοι-
σι διαχρῆσθαι ὡς μαλθακωτάτοισιν, ἀνάλ-
τοισι, καὶ ἀκνίσοισιν, ἐπὴν ἤδη ἐπιεικέως ἔχῃ
τὸ σῶμα, καὶ τὸ στῆθος, καὶ τὸν νῶτον. Ἢν
δὲ ἀμφότερα σπασθῶσι, βὴξ ἴσχει, καὶ τὸ
σίαλον [393] πτύεται παχὺ καὶ λευκὸν, καὶ ὀδύνη
ὀξείη ἴσχει ἐς τὸ στῆθος, καὶ ὑπὸ τὰς ὠμοπλά-
145 τας, [394] καὶ τὸ πλευρὸν καῦμα ἔχει ″ καὶ
καταπίμπλαται [395] φῴδων, καὶ ξυσμὴ ἔχει,
καὶ οὐκ ἀνέχεται οὔτε καθήμενος, οὔτε κεί-
146 μενος, οὔτε ἑστηκώς· ″ ἀλλὰ [396] δυσθυμέει.
Οὗτος τεταρταῖος μάλιστα ἀποθνήσκει· ἢν
δὲ ταύτας ὑπερφύγῃ, ἐλπίδες μὲν οὐ πολ-
λαὶ, κινδυνεύει δὲ καὶ ἐν τῇσιν ἑπτά· ἢν δὲ
καὶ ταύτας διαφύγῃ, ὑγιάζεται. Τοῦτον,
ὅταν οὕτως ἔχῃ, λούειν πολλῷ θερμῷ δὶς
τῆς ἡμέρης· καὶ, ὅταν ἡ ὀδύνη ἔχῃ, χλιά-
σματα προστιθέναι· καὶ διδόναι πίνειν μέλι,
[397] καὶ ὄξος, καὶ ῥοφάνειν χυλὸν πτισάνης,
καὶ ἐπιπίνειν οἶνον λευκὸν οἰνώδεα. Ἢν δὲ
πρὸς

VARIÆ LECTIONES.

388 Sic MS. cod. inserta negatione μὴ, quam lectionem probat Martianus, hoc sensu, ut neque vehiculum conscendat; ex quo elicimus, motum curru factum partes corporis peculiariter lædere, & propterea in quam plurimis morbis ejus usum interdicendum esse.

389 λιπαρῶν παχέων legisse videtur Calvus, cum *pinguibus, crassis* dicit.

390 ἄορθρα τοῦ πλεύμονος σπασθέντα abest hæc epigraphe in MS. cod.

391 ἐπὴν ἄορθρον σπασθῇ τοῦ πλεύμονος, τὸ πτύσμα λευκὸν πτύει· ἐνίοτε δὲ αἱματώδεα, ἀφρονέει καὶ πυρετὸς ἴσχει MS. cod. quod probamus. Pro vulgatis ἐπὴν ἄορτρα σπασθῇ. κ. λ. Galenus in Exegesi ἄορθρον exponit τὸ ἀπηρτημένον τοῦ πνεύμονος μέρος ἑκατέρωθεν, *pars, quæ a pulmone utrinque appensa est*, hoc libro citato.

392 καὶ post φύλλα τρίβων deest in MS. cod.

393 Sic MS. cod. scribit, quam lectionem probat Æmil. Port. & ex MS. Servin. pro vulgato βλίπτεται. mox παχὺ λευκὸν MS. cod. omissa particula καί.

394 καὶ τὸ πλευρὸν καῦμα ἔχει multo melius MS. cod. pro τὸ πλευρὸν, καὶ καῦμα ἔχει.

395 φῷδας ex hoc loco exponit Erotianus, ἐξανθήματα φοινικᾶ, οἷον φῷδες περὶ τὸν θώρακά που γινόμενα, *pustulæ rubræ, velut φῷδες, quæ in thorace nascuntur.*

396 Sic MS. cod. & Lind. pro vulgato δυσθυμέει *infirmis est viribus.* Imp. vero Sambuci δυσθανατέει, *moriendo cruciatur.*

397 καὶ ὄξος, καὶ ῥοφάνειν χυλὸν Imp. Samb. quæ lectio maxime arridet; quum vulgata habeat πίνειν μέλι, καὶ ὄξος ῥοφάνειν καὶ χυλόν.

πρὸς τὰ λουτρὸν καὶ τὰ χλιάσματα πονέῃ καὶ μὴ ἀνέχηται, ″ προσφέρειν [398] αὐτῷ 147 ῥάκια ἡμιτυβίου, καὶ βάπτων ἐς ὕδωρ, ἐπὶ τὰ στήθεα καὶ τὸν νῶτον ἐπιτιθέναι, καὶ πιπίνειν διδόναι κηρίον ἐν ὕδατι ἀποβρέχων ὡς ψυχρότατον, καὶ τὸν χυλὸν ψυχρὸν, ′ καὶ ὕδωρ ἐπιπίνειν· καὶ κεῖσθαι πρὸς τὸ ψύχος. Ταῦτα ποιέειν· ἡ δὲ νοῦσος θανατώδης.

balneo & tepidis fotibus vexetur, neque ea ferat, sudarii panniculos aqua intinctos ei admove, & ad pectus & dorsum impone; favumque ex aqua maceratum frigidissimum propinato, & ptisanæ succum frigidum, aquamque superbibendam dato; & in frigore decumbat. Ista facito; verum morbus lethalis est.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ′.

Περὶ τοῦ ἐν τῷ πλεύμονι ἐρυσιπέλατος, καὶ τῶν τούτου αἰτίων τε καὶ σημείων, καὶ θεραπείας.

CAPUT XXI.

De pulmonis erysipelate, ejusque causis, signis, & curatione.

[399] ΕΡυσίπελας ″ ἐν πλεύμονι. Ἢν ἐρυσίπελας ἐν πλεύμονι γένηται, βὴξ 148 ἔχει, καὶ τὸ σίαλον ἀποπτύει πουλὺ καὶ ὑγρὸν, οἷον ἀπὸ βρόγχου· ἔστι δὲ οὐχ αἱματῶδες· καὶ ὀδύνη ἴσχει τὸ μετάφρενον, καὶ τοὺς κενεῶνας, καὶ τὰς λαπάρας· καὶ τὰ σπλάγχνα μύζει, καὶ ἐμέει λάπην, καὶ οἷον ὄξος, καὶ τοὺς ὀδόντας αἱμωδιᾷ, καὶ πυρετὸς καὶ ῥίγος καὶ δίψα λαμβάνει, καὶ, ′ ὅταν τι φάγῃ, ἐπὶ τοῖσι σπλάγχνοισι μύζει, καὶ ἐρεύγεται ὀξὺ, καὶ ἡ κοιλίη τρίζει, καὶ τὸ σῶμα ναρκᾷ· καὶ, ὅταν ἐμέσῃ, δοκέει ῥάων εἶναι· ὅταν δὲ μὴ ἐμέσῃ, ἀπιούσης τῆς ἡμέρης, στρόφος καὶ ὀδύνη ἐγγίνεται ἐν τῇ γαστρὶ, [400] καὶ ἀπόπατος ὑγρὸς γινόμενος διεχώρησεν. Ἡ δὲ νοῦσος μάλιστα γίνεται [401] ἐκ τῶν θωρηξίων, [402] καὶ ἐκ τῶν κρεηφαγίων, καὶ ἐξ ὕδατος μεταβολῆς· ἴσχει δὲ καὶ ἄλλως. Τοῦτον φάρμακον πιπίσκειν κάτω, καὶ μεταπιπίσκειν ″ γάλα ὄνου, ἢν μὴ σπληνώδης ᾖ φύσει· ἢν δὲ σπληνώδης ᾖ, μὴ καθαίρειν, μήτε χυλοῖσι, μήτε γάλακτι, μήτε ὀῤῥῷ· ἀλλ᾽ ὅ, τι ὀλίγον ἐσελθὸν πουλὺ ἐξάξει· ὑποκλύζειν δὲ τὰς κοιλίας, καὶ βαλάνους προστιθέναι, ἢν μὴ ἡ κοιλίη [403] ὑποχωρέῃ, ἐν πάσῃσι τῇσι νούσοισι. Καὶ ψυχρολουτέειν ἐν ταύτῃ τῇ νούσῳ, καὶ γυμνάζεσθαι, ὅταν οἱ πυρετοὶ ἀνῶσι, καὶ δοκέῃ ἐπιεικέως ἔχειν τοῦ σώματος· καὶ τοῦ ἦρος καὶ τοῦ μετοπώρου [404] ἔμετον ἐμποιέειν. Σκορόδων δὲ κεφαλὰς τρεῖς, ″ καὶ ὀριγάνου δραχμίδα, ὅσην ″ [405] τρισὶ δακτύλοισι περιλαβεῖν, ἑψεῖν ἐ- 149 πιχέαντα δύο κοτύλας οἴνου γλυκέος, καὶ κοτύλην ὄξεος ὡς ὀξυτάτου, καὶ μέλιτος ὅσον τεταρτημόριον· [406] ἑψεῖν δ᾽ ἐς᾽ ἂν ἡ τρίτη μοῖρα λειφθῇ, κἄπειτα γυμνάσας τὸν ἄνθρωπον, καὶ λούσας ὕδατι χλιαρῷ, πίσαι θερμόν· καὶ πιπίσκειν φάκιον, μέλι καὶ ὄξος συμμίσγων, ἕς᾽ ἂν ἐμπλησθῇ·

ERysipelas in pulmone. Si oriatur in pulmone erysipelas, tussis detinet, & sputum multum ac liquidum expuit, velut ex gutture, sed cruentum non est; dolor dorsum, & ilia, & hypochondria occupat; viscera strepitum edunt, pituitam vomit, ac velut acetum, dentes stupent; febris, rigor, ac sitis corripit; quum quid comederit, in visceribus murmur editur, acidum eructat, venter obstrepit, & corpus torpescit; & quuum vomuerit, melius habere videtur; ubi vero minime vomuerit, decedente die tormina & dolor in ventre suboriuntur, & liquidum stercus dejicitur. Hic morbus maxime ex crapula, carnium esu, & aquæ mutatione contingit; atque aliis etiam de causis detinet. Huic medicamentum deorsum purgans propinato, posteaque lac asininum bibat, nisi natura lienosus fuerit: quod si lienosus fuerit, neque succis, neque lacte, neque sero purgato, sed eo quod paucum sumptum multum educat: in omnibus autem morbis, si alvus non subducatur, eam per infusum subluito, aut glandes supponito. Hoc in morbo frigidæ balneo, & exercitatione utendum, ubi febres remiserint, & corpus commode se habere apparuerit: vere & autumno vomitus excitandus. Alliorum capita tria, & origani pugillum, quantum tribus digitis comprehenditur, vini dulcis duabus heminis affusis, & aceti quam acerrimi hemina una, mellisque quarta heminæ parte, coquito, quoad tertia pars relicta fuerit: deinde ubi hominem exercueris, & aqua tepida laveris, hoc calidum bibendum exhibeto; lenticulæ etiam decoctum, melle & aceto admixtis, dum impleatur, propinato;

 de-

VARIÆ LECTIONES.

398 In MS. cod. hæc verba sic leguntur: αὐτῷ ψυχρὰ ῥάκια ἡμιτυβίου βάπτων ἐς ὕδωρ, ἐπὶ τὰ στήθεα ἐπιτιθέναι, καὶ ἐπὶ τὸν νῶτον.

399 Hæc epigraphe ἐρυσίπελας ἐν πλεύμονι deest in MS. cod.

400 καὶ ὁ ἀπόπατος ὑγρὸς γινόμενος MS. cod.

401 ἐκ θωρηξίων MS. cod. omisso τῶν.

402 καὶ ἐκ κρεηφαγίων MS. cod. Ionice, quod sequimur, pro κρεοφαγίων vulgato; pro quo κρεωφαγίων attice scribendum esset.

403 ὑπάγῃ scribitur in MS. cod. pro ὑποχωρέῃ.

404 ἔμετον οἱ ποιέειν MS. cod. mox σκορόδων κεφαλὰς τρεῖς, *alliorum capita tria* MS. cod. quam lectionem sequimur, eamque adhibuit Calvus inserto τρεῖς.

405 Sic MS. cod. & Charter. pro τοῖσι vulgato.

406 ἑψεῖν δὲ, ἕως ἂν ἡ τρίτη μοῖρα λειφθῇ vulgati codd. At MS. cod. ἑψεῖν δ᾽ ἐς᾽ ἂν ἡ τρίτη μοῖρα λειφθῇ, quam lectionem sequimur cum interpretibus, ut & Imp. Sambuci.

deinde vomat, eoque die, polenta ex aqua epota, jejunus permaneat: ad vesperum vero betam & mazæ parum comedat, & vinum aquosum bibat. Reliquo tempore a lenticulæ decocto & a cibis vomat. Quod si sub scapulas dolor secesserit, cucurbitulam affigito, & manuum venas pertundito: cibis autem utatur non salsis, neque unguinosis, neque pinguibus; vescatur vero acribus, & acidis, frigidisque omnibus, ac deambulationibus utatur. His factis, optima victus ratione usus fuerit, morbusque in multum tempus protrahetur: est autem non lethalis, sed consenescentes deserit. Si vero juniorem aliquem citius a morbo liberare voles, ubi ipsum purgaveris, & pectus & dorsum inurito.

CAPUT XXII.

Dorsalis morbi, & tuberculi pulmonis signa & curatio.

DOrsalis morbus. Rigor, febris, tussis, & spirandi difficultas prehendit, & sputum cum virore pallidum, interdumque subcruentum expuit; dolor maxime dorsum & inguina vexat; tertio aut quarto die urinam cruentam mejit, & septimo die moritur; ubi vero quatuordecim dies effugerit, sanus evadit; quos fere non effugit. Huic aquam mulsam in olla nova fervefactam, & refrigeratam, in qua apii, aut fœniculi cortex maceratus fuerit, bibendam dato; dato & ptisanæ succum bis in die, vinumque album aquosum superbibendum: qua vero dolor institerit, tepentes fotus adhibeto; nisi multa febris detineat, calida lavato. Postquam vero quatuordecim dies præterierint, milium in prandio quidem sumat; ad vesperam autem carnes catulinas, aut volucrium coctas edat, & de jusculo sorbeat; sed cibis quam paucissimis primis diebus utatur. Pulmonis tuberculum. Quum in pulmone tuberculum fuerit, tussis detinet, erectæ cervicis spiratio, dolor acutus pectus & latera occupat; & ad usque quatuordecim dies ita afficitur: plerisque enim tuberculi affectio tot potissimum diebus inflammatur: sed & caput, & palpebras dolor vexat, videre nequit, corpus subfulvum evadit,

ἔπειτα ἐμεέτω, καὶ τὴν ἡμέρην ταύτην, πιὼν ἄλφιτον καὶ ὕδωρ, ἐκνηςευέτω· [407] ἐς ἑσπέρην δὲ τεῦτλον φαγέτω, καὶ μάζης μικρὸν, καὶ πινέτω οἶνον ὑδαρέα. Ἀνὰ δὲ τὸν
150 ἄλλον χρόνον, ἐμεέτω τοῖσι [408] φακίοισι καὶ ἀπὸ σιτίων. Καὶ, ἢν ἀφίςηται ἡ ὀδύνη ὑπὸ τὰς ὠμοπλάτας, σικύην προσβάλλειν, καὶ τὰς φλέβας ἀποτύψαι τὰς ἐν τῇσι χερσι· σιτίοισι δὲ χρῆσθαι ἀνάλτοισι, καὶ μὴ λιπαροῖσι, μὴ δὲ πίοσι· δριμέα δὲ καὶ ὀξέα ἐσθιέτω, καὶ ψυχρὰ πάντα, καὶ περιπάτοισι χρήσθω. Ταῦτα ποιέων ἄριςα ἂν διαιτῷτο· καὶ διὰ πλείςου χρόνου ἡ νοῦσος γίνοιτο, ἔςι δὲ οὐ θανατώδης, ἀλλ᾽ ἀπογηράσκοντας ἀπο- 154
151 λείπει· εἰ δὲ βούλοιο νεωτέρον ἐόντα θᾶττον ἀπαλλάξαι τῆς νούσου, [409] καθήρας αὐτὸν, [410] καῦσαι τάτε ςήθεα καὶ τὸ μετάφρενον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ΄.

Τὰ τοῦ νωτίου, καὶ τοῦ ἐν τῷ πλεύμονι φύματος σημεῖα, καὶ τὰ θεραπευτικά.

ΝΩτίας. Ῥίγος, καὶ πυρετὸς, καὶ βὴξ, καὶ δύσπνοια λαμβάνει, καὶ τὸ σίαλον πτύει χλωρὸν, ἔςι δ᾽ ὅτε καὶ ὕφαιμον· καὶ πονέει μάλιςα τὸ μετάφρενον, καὶ τοὺς βουβῶνας· καὶ ἡμέρῃ τρίτῃ ἢ τετάρτῃ οὐρέει αἱματῶδες,
152 καὶ ἀποθνήσκει ἑβδομαῖος· ἐπὴν δὲ τὰς τεσσαρεσκαίδεκα [411] ἐκφύγῃ, ὑγιὴς γίνεται· ἐκφυγγάνει δ᾽ οὐ μάλα. Τούτῳ διδόναι μελίκρητον, ἀναζέσας ἐν καινῇ χύτρῃ, ψύχων, σελίνου φλοιὸν ἀποτέγγων ἢ μαράθρου· τούτῳ διδόναι πίνειν καὶ πτισάνης χυλὸν δὶς τῆς ἡμέρης, καὶ ἐπιπίνειν οἶνον λευκὸν ὑδαρέα. [412] ἢ δ᾽ ἂν ἡ ὀδύνη προσίςηται, καὶ χλιαίνειν θερμῷ, καὶ λούειν· ἢν μὴ ὁ πυρετὸς πουλὺς ἔχῃ. Ἐπὴν δὲ αἱ τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέραι παρέλθωσιν, ἀριςίζεσθαι μὲν τὸν κέγχρον, ἐς ἑσπέρην δὲ κρέα [413] σκυλακίου, ἢ ὄρνιθος ἑφθὰ ἐσθίειν, καὶ τοῦ ζωμοῦ ῥοφάνειν· σιτίοισι δὲ ὡς ἐλαχίςοισι χρῆσθαι τὰς πρώτας ἡμέρας. [414] Φῦμα ἐν τῷ πλεύμονι. Ἐπὴν φῦμα ᾖ ἐν τῷ πλεύμονι, βὴξ ἔχει καὶ ὀρθοπνοίη, καὶ ὀδύνη ἐς τὸ ςῆθος ὀξέη, καὶ ἐς τὰ πλευρά· [415] καὶ ἕως μὲν τῶν τεσσαρεσκαίδεκα ἡμερῶν πάσχει, τοῖσι γὰρ πλείςοισι τοσαύτας ἡμέρας [416] μάλιςα φλεγμαίνει τὸ πάθος τοῦ φύματος· καὶ τὴν [417] κεφαλὴν δὲ ἀλγέει, καὶ τὰ βλέφαρα, καὶ ὁρᾷν οὐ δύναται, καὶ τὸ σῶμα [418] ὑπόπυῤῥον γίνεται, καὶ

VARIÆ LECTIONES.

407 In MS. cod. scribitur ἐς ἑσπέρην δὲ τεῦτλα φαγέτω.
408 φαρμακίοισι Vatic. membran. & Linden. pro φακίοισι.
409 Sic MS. cod. & Foesius, quam lectionem sequitur Chart. id quod melius est; sequitur enim καθήρας αὐτὸν, hancque lect. probat Æmil. Portus pro vulgato ἐόντας.
410 καῦσαι τάτε ςήθεα καὶ τὸ μετάφρενον MS. cod. quod probamus pro καῦσαι τάτε ςήθεα καὶ τὰ μετάφρενα.
411 ὑπερφύγῃ, *excesserit* MS. cod. pro vulgato ἐκφύγῃ. In quibusdam autem exempl. Regiis ὑπεκφύγῃ scribitur.
412 ἢ ἂν ὀδύνη προσίςηται, χλιαίνειν καὶ λούειν θερμῷ vulgati codd. pro quibus verbis sic ex MS. cod. scripsimus ἢ δ᾽ ἂν ἡ ὀδύνη προσίςηται, καὶ χλιαίνειν θερμῷ καὶ λούειν.
413 σκυλακίου, ἢ ὄρνιθος MS. cod. quem secuti sumus, pro vulgatis σκυλακείου, ἢ ὀρνίθεια.
414 φῦμα ἐν τῷ πλεύμονι, hæc epigraphe deest in MS. cod. Deinde pro ἐπὴν φῦμα φύῃ, ex MS. cod. scripsimus ἐπὴν φῦμα ᾖ, quam lectionom secuti sunt interpretes.
415 καὶ ἔςι μὲν τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέρας πάσχει habet MS. cod.
416 In MS. cod. scribitur μάλιςα φλεγμαίνει τὸ φῦμα, pro μάλιςα φλεγμαίνει τὸ πάθος τοῦ φύματος.
417 Pro vulgat. κεφαλὴν δὲ ἀλγέει, Imp. Sambuci & Fevr. habent κεφαλὴν διαλγέει.
418 ὑπόπυρον *subfervidum* scilicet corpus, MSS. Reg. & Calv. ex membr. Vaticanis legisse videtur.

" καὶ [419] φωδῶν ἐμπίπλαται. Τοῦτον λούειν πολλῷ θερμῷ, καὶ μελίκρητον διδόναι πίνειν ὑδαρὲς, καὶ τῆς πτισάνης τὸν χυλὸν ῥοφάνειν, καὶ οἶνον ὑδαρέα ἐπιπίνειν. Ἢν δὲ ἡ ὀδύνη πιέζῃ, χλιαίνειν· ἐπὴν δὲ παύσηται, σιτίοισιν ὡς μαλθακωτάτοισι χρῆσθαι. Ἢν δὲ ἀπηλλαγμένον τῆς νούσου δυσπνοίη λαμβάνῃ, ἐπὴν πρὸς ὄρθιον χωρίον ἴῃ, [420] ἢ σπεύσῃ πῇ ἄλλως, φάρμακον διδόναι, " ὑφ' οὗ ἡ κοιλίη ἡ κάτω μὴ [421] κινέεται· καὶ, ἢν ἅμα τῷ ἐμέσματι πῦον ἕπηται, ἢν μέντοι τὸ πῦον ᾖ λευκὸν, καὶ ἶνες ἐν αὐτῷ ὕφαιμοι ἔωσιν, ἐκφυγγάνει· ἢν δὲ πελιδνὸν, καὶ χλωρὸν, καὶ κάκοδμον, ἀποθνήσκει· καθαίρονται δὲ ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρῃσιν, ἀφ' ἧς ἂν ῥαγῇ, πολλοῖσι δὲ καὶ ἐνιαυσίη γίνεται ἡ νοῦσος· ποιέειν δὲ χρὴ τοῦτον, ἅπερ τὸν ἔμπυον. Ἢν δὲ μὴ ῥαγῇ (ἐνίοισι γὰρ τῷ χρόνῳ ἀφίσταται, ὡς τὸ πλευρὸν καὶ ἐξοιδίσκεται) τοῦτον χρὴ, ἢν τοιοῦτο γένηται, τάμνειν ἢ καίειν.

153 & pustulis rubentibus impletur. Hunc calida multa lavato, aquam mulsam aquosam propinato, & ptisanæ succum sorbendum, vinumque aquosum superbibendum dato. Quod si dolor urgeat, tepentes fotus admoveto; ubi vero sedatus fuerit, cibis quam mollissimis utatur. Quod si morbo liberatum, dum ad locum accilivem pergit, aut alias festinat, difficultas spirandi invadat,
154 medicamentum dato, a quo alvus inferior minime moveatur: & si una cum vomitu pus sequatur, si sane pus fuerit album, & in eo fibræ subcruentæ fuerint, effugit; si vero lividum, cum virore pallidum, & graveolens, moritur: repurgantur autem in quadraginta diebus, ex quo ruptio facta est, multis etiam annuus fit morbus: huic eadem quæ suppurato, facito. Quodsi non eruperit (quibusdam enim procedente tempore ad latus abscedit, & extumescit) ubi hoc contigerit, (hunc) secato, aut inurito.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ'.

Τὰ τοῦ πλεύμονος πληθέντος τε καὶ ἐς τὸ πλευρὸν προσπεσόντος σημεῖα, καὶ ἡ θεραπεία.

[422] ΠΛεύμων πληθείς. Ἢν πληθῇ ὁ πλεύμων, βὴξ ἴσχει, καὶ ὀρθοπνοίη, καὶ ἆσθμα, καὶ τὴν γλῶσσαν ἐκβάλλει, [423] καὶ πίμπλαται φωδῶν, καὶ ξυσμὸς ἔχει· καὶ ὀδύνη ὀξείη ἴσχει ἐς τὸ στῆθος καὶ κατὰ τὰς ὠμοπλάτας, καὶ οὐκ ἀνέχεται οὔτε καθήμενος, οὔτ' ἀνακείμενος, οὔθ' ἑστηκὼς, ἀλλὰ δυσθυμεῖ. Οὗτος τεταρταῖος μάλιστα ἀποθνήσκει· [424] ἢν δὲ ταύτας ὑπερφύγῃ, ἐλπίδες ὡς τὰ πολλά· [425] κινδυνεύει δὲ πολλάκις καὶ ἐν τῇσιν ἑπτά· ἢν δὲ ταύτας [426] ὑπερεκφύγῃ, ὑγιάζεται. Τοῦτον, ὅταν οὕτως ἔχῃ, [427] λούειν πολλῷ καὶ θερμῷ δὶς τῆς ἡμέρης· καὶ, ὅταν ἡ ὀδύνη ἔχῃ, χλιάσματα προστιθέναι, " καὶ ἐπιπίνειν διδόναι μέλι καὶ ὄξος ἑφθὸν, καὶ ῥοφάνειν χυλὸν πτισάνης, καὶ ἐπιπίνειν [428] οἶνον. Ἢν δὲ πρὸς τὸ λουτρὸν καὶ τὰ χλιάσματα πονέῃ καὶ μὴ ἀνέχηται, προσφέρειν αὐτῷ ψύγμα, καὶ πίνειν διδόναι κηρίον ἐν ὕδατι ἀποβρέχων, ὡς ψυχρότατον, καὶ κεῖσθαι πρὸς τὸ ψύχος. Ταῦτα ποιέειν· ἡ δὲ νοῦσος χαλεπὴ καὶ θανατώδης. [429] Ὁ πλεύμων προσπεσὼν ἐς τὸ πλευρόν.

CAPUT XXIII.

Pulmonis tum repleti, tum in latus procumbentis signa, & curatio.

PUlmo repletus. Si pulmo repletus sit, tussis detinet, erecta cervice spiratio, & anhelatio; linguam exerit, pustulis rubentibus impletur, pruritus occupat; dolor acutus pectus & scapulas vexat, neque sedere, neque recumbere, neque stare potest, sed animo angitur. Hic quarto fere die moritur; quem si superaverit, spes plerumque datur; sæpe tamen etiam septimo die periclitatur; quem si effugerit, convalescit. Hunc, quum sic habuerit, calida multa bis die lavato; quumque dolor detinuerit, tepentes fotus admoveto;
155 & mel cum aceto coctum bibendum, & ptisanæ succum sorbendum, vinumque superbibendum præbeto. Quod si balneo, & fomentis tepentibus vexetur, neque ea ferat; ipsi refrigeratorium apponito, & favum aqua maceratum quam maxime frigidum bibendum dato, & loco frigido decumbat. Hæc faciat; morbus autem gravis & lethalis est. Pulmo in latus decumbens.

VARIÆ LECTIONES.

419 φλεβῶν legunt quædam exemplaria vulgata pro φωδῶν, quod æque in MS. cod. adscribitur.

420 ἢ σπεύσῃ τι ἄλλως vulgati codd. pro quibus ex MS. cod. ἢ σπεύσῃ πῇ ἄλλως scripsimus.

421 Pro κινέεται vulgato MS. cod. & exemplaria Reg. κινήσεται habent. Deinde paulo post pro καίειν, MS. cod. & Imp. Samb. ut & Fevr. legunt καῦσαι.

422 Hæc epigraphe πλεύμων πληθεὶς deest in MS. cod.

423 καὶ πίμπρηται, καὶ ὀδύνη ὀξέη ἴσχει ἐς τὸ στῆθος, καὶ ὑπὸ τὰς ὠμοπλάτας, καὶ καταπίμπλαται φωδῶν, καὶ ψυγμὸς ἴσχει, καὶ οὐκ ἀνέχεται MS. cod. nempe, *& uritur, & dolor acutus vexat pectus, & scapulas, & pustulis rubentibus impletus, & frigus detinet, ac non sustinet &c.*

424 ἢν δὲ ταύτας ὑπερεκφύγῃ scribunt quædam exemplar.

425 κινδυνεύει δὲ καὶ ἐν τῇσιν ἑπτὰ MS. cod. omisso πολλάκις.

426 ὑπερφύγῃ MS. cod. ut supra, pro vulgato ὑπερεκφύγῃ.

427 λούειν πολλῷ καὶ θερμῷ vulgati codd. In MS. cod. scribitur λούειν θερμῷ δὶς τῆς ἡμέρης, *calida bis die lavato*, quæ lectio placet.

428 οἶνον ὑδάρεα *vinum aquosum*, ut paulo post legit Calvus. Paulo post ψύγματα MS. cod.

429 Hæc epigraphe ὁ πλεύμων προσπεσὼν ἐς τὸ πλευρὸν deest in MS. cod.

Si pulmo in latus prociderit, tussis, & erecta cervice spiratio detinet, sputum album tussi expuitur, dolor pectus, & dorsum occupat; & incumbens pulmo impellit, & pondus quoddam lateri incumbere videtur, & dolores acuti pungunt; cutis velut corium stridet, & respirationem inhibet; in latus quidem affectum decubitum sustinet; in sanum vero minime; verum ei pondus quoddam ex latere pendere, & per pectus transpirare videtur. Hunc calida multa bis in die lavato, & aquam mulsam propinato: a balneo vinum album, pauco admixto melle, in quo dauci & centaureæ tritum semen maduerit, tepidum sorbendum dato; & ad latus aquam tepidam in utriculum, aut vesicam bubulam infusam admoveto, & fascia pectus alligato; ac in latus sanum decumbat, ptisanæque succum tepidum, & vinum aquosum superbibendum dato. Quod si ex vulnere istud fiat, aut purulento secto (fieri namque hoc solet) vesicam fistulæ alligatam & flatu impletam huic intro immittito, & penicillum stanneum solidum indito, & ulterius protrudito. Hac curatione instituta, voti maxime compos fies.

Ἢν ὁ πλεύμων πρὸς τὸ πλευρὸν προσπέσῃ,
βὴξ ἴσχει, καὶ ὀρθοπνοίη, καὶ τὸ σίαλον βήσσεται λευκὸν, καὶ ὀδύνη τὸ στῆθος καὶ τὸ μετάφρενον ἴσχει· καὶ ὠθέει προσκείμενος, καὶ δοκέει τι ἐγκέεσθαι βαρὺ ἐν τοῖσι στήθεσι, καὶ κεντέουσιν
156 ὀδύναι ὀξεῖαι· [430] καὶ τρίζει τὸ δέρμα, οἷον μάσθλης, καὶ τὴν πνοιὴν ἐπέχει· καὶ ἐπὶ μὲν τὸ πονέον ἀνέχεται κατακείμενος· ἐπὶ δὲ τὸ ὑγιὲς οὔ· ἀλλὰ δοκέει τι αὐτῷ οἷον ἐκκρέμασθαι βαρὺ [431] ἀπὸ τοῦ πλευροῦ, καὶ διαπνέειν δοκέει διὰ τοῦ στήθεος. Τοῦτον λούειν θερμῷ πολλῷ δὶς τῆς ἡμέρης, καὶ μελίκρητον πιπίσκειν· καὶ ἐκ τοῦ λουτροῦ, οἶνον λευκὸν κεραννὺς καὶ μέλι ὀλίγον, καὶ δαύκου καρπὸν τρίψας καὶ τῆς κενταυρίης, διεὶς τούτοισι, διδόναι χλιαρὸν καταῤῥοφάνειν· καὶ προστιθέναι πρὸς τὸ πλευρὸν ἐς ἀσκεῖον, ἢ ἐς βοείην κύστιν ὕδωρ
157 χλιαρὸν ἐγχέων, καὶ ταινίῃ συνδεῖν [432] τὰ στήθεα, καὶ κεῖσθαι ἐπὶ τὸ ὑγιές· καὶ τὸν χυλὸν διδόναι τῆς πτισάνης χλιαρὸν, καὶ ἐπιπίνειν οἶνον ὑδαρέα. Ἢν δὲ ἐκ τρώματος τοῦτο γένηται,
158 ἢ τμηθέντι ἐμπύῳ (γίνεται γάρ) [433] τούτῳ κύστιν πρὸς σύριγγα προσδήσας, ἐμπιπλάναι τῆς φύσης, καὶ εἰσιέναι ἔσω, καὶ μοτὸν στερεὸν κασσιτέρινον ἐντιθέναι, καὶ ἀπωθέειν πρόσω. Οὕτω διαιτῶν, τυγχάνοις ἂν μάλιστα.

CAPUT XXIV.

De lateris tuberculo, pulmonis hydrope, ac pectore aut dorso rupto, eorumque affectuum signis & curatione.

LAteris tuberculum. Quum tuberculum in latere oboritur, tussis dura detinet, & dolor, & febris; pondus in latus incumbit, dolor acutus eundem locum semper occupat, sitis vehemens (vexat,) & calidum potum eructat, & decubitum in latus affectum non sustinet; sed in sanum: verum ubi decumbit, velut saxum illi suspensum esse videtur; intumescit, ac rubet, pedesque tument. Hunc secato aut urito, deinde pus ad decimum usque diem emittito, & penicillum ex lino crudo imponito: post decimum diem, ubi totum pus exierit, vinum & oleum, ne derepente siccescat, tepida injicito, & linamento ex linteolo obducito: ubi, quod infuderis, emissum fuerit, aliud infundito, istaque per dies quinque facito.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ'.

Περὶ τοῦ πλευροῦ φύματος, καὶ τοῦ πλεύμονος ὕδερου, καὶ τοῦ στήθους ἢ μεταφρένου ῥαγέντος, καὶ τῆς τούτων τῶν παθημάτων σημειώσεώς τε καὶ θεραπείας.

[434] ΤΟῦ πλευροῦ φῦμα. [435] Ἐπὴν ἐν πλευρῷ φῦμα φύῃ, βὴξ ἔχει σκληρὴ, καὶ ὀδύνη, καὶ πυρετὸς, καὶ ἔγκειται βαρὺ ἐν τῷ πλευρῷ, καὶ ὀδύνη ὀξείη ἐς τὸ αὐτὸ ἀεὶ χωρίον λαμβάνει, καὶ δίψα ἰσχυ-
159 ρὴ, καὶ [436] ἀπερεύγεται τὸ πόμα θερμὸν, καὶ ἐπὶ μὲν τὸ ἀλγέον οὐκ ἀνέχεται κατακείμενος· ἐπὶ δὲ τὸ ὑγιές· ἀλλ' ἐπὴν κατακλίνῃ, δοκέει οἷόν περ λίθος ἐκκρέμασθαι· καὶ ἐξοιδέει καὶ ἐξερεύθει, καὶ οἱ πόδες οἰδέουσιν. Τοῦτον τάμνειν ἢ καίειν, ἔπειτα ἀφιέναι τὸ πῦον, ἔστ' ἂν γένηται δεκαταῖος, καὶ μοτοῦν ὠμολίνῳ· ἐπὴν δὲ γένηται δεκαταῖος, ἐξιεὶς τὸ πῦον πᾶν, ἐσιέναι οἶνον [437] καὶ ἔλαιον χλιήνας, ὡς μὴ ἐξαπίνης ἀποξηρανθῇ, καὶ μοτοῦν ὀθονίῳ· ἐξιεὶς δὲ τὸ [438] ἐγκεχυμένον, ἐγχέειν ἕτερον, ποιέειν δὲ ταῦτα πέντε ἡμέρας.

Ἐπὴν

VARIÆ LECTIONES.

430 καὶ τρίζει τὸ αἷμα omnia publicata exemplaria, verum pro αἷμα, MS. cod. scribit δέρμα, quam lectionem prætulimus. Agnovit quidem hic mendum subesse Foësius, & τὰ στήθεα pro τὸ αἷμα substituit, ut sit de pectoris stridore quodam, veluti sono intelligendum. Locum Galeni in Exegesi vitiatum esse existimamus, ubi μάσθλης exponitur θέρμης, sed δέρμα certe legendum esse nullus dubito; nam ex Hesychio μάσθλης est δέρμα, quæ expositio nostræ favet conjecturæ.

431 ἐκ τοῦ πλευροῦ MS. cod. scribit.

432 πρὸς τὰ στήθεα Imp. Corn. quam lectionem adhibuit in sua versione Cornar. cum fotum ex vesica bubula, aut utriculo, fascia pectori adligari velit.

433 Pro τούτῳ ex MS. Servin. τοῦτο.

434 τοῦ πλευροῦ φῦμα deest hæc epigraphe in MS. cod.

435 ἐπὴν ἐν πλευρῷ φῦμα φύῃ, βὴξ ἴσχει MS. Cod. quam lectionem prætulimus, pro vulgatis ἐπὴν πλευρῷ φῦμα γίνηται ἢ βὴξ ἴσχει.

436 ἀπερεύγεται scribunt quædam exemplaria.

437 καὶ ἔλαιον χλιήνας, ὡς μὴ ἐξαπίνης ξηρανθῇ MS. cod.

438 ἐγκεχυμένον Imper. Samb. quod recepimus pro ἐκκεχυμένον.

Ἐπὴν δὲ τὸ πῦον [439] λευκὸν ἀποῤῥέῃ, οἷον πτισάνης χυλὸς, [440] καὶ γλίσχρον ἐν τῇ 160 χειρὶ ψαυόμενον ᾖ, κασσιτέρινον μοτὸν ἐντιθέναι· καὶ, ἐπὴν παντάπασι ξηρανθῇ, ἀποτάμνων τε τοῦ μοτοῦ ὀλίγον, ἀεὶ ξυμφύειν τὸν ἕλκος πρὸς τὸν μοτόν. [441] Ὕδερος 161 πλεύμονος. Ἢν δὲ ὕδερος ἐν τῷ πλεύμονι γένηται, πυρετὸς καὶ βὴξ ἴσχει, καὶ ἀναπνέει ἀθρόον, καὶ οἱ πόδες οἰδέουσι, καὶ οἱ ὄνυχες ἕλκονται πάντες, καὶ πάσχει οἷά περ ἔμπυος γενόμενος, βληχρότερον δὲ καὶ πολυχρονιώτερον. Καὶ ἢν ἐγχέῃς, [442] ἢ πυριῇς, ἢ θυμιῇς, οὐχ ὁμαρτέει πῦον· τούτῳ ἂν γνοίης, ὅτι οὐ πῦον, ἀλλὰ ὕδωρ ἐστί· καὶ, ἢν πολλὸν χρόνον προσέχων τὸ οὖς ἀκουάζῃ πρὸς τὰ πλευρὰ, [443] ὄζει ἔσωθεν οἷον 162 ὄξος. Καὶ ἕως μέν τινος ταῦτα πάσχει· ἔπειτα δὲ ῥήγνυται [444] ἐς τὴν κοιλίην, καὶ αὐτίκα μὲν δοκέει ὑγιὴς εἶναι καὶ τῆς νούσου ἀπηλλάχθαι· τῷ δὲ χρόνῳ ἡ κοιλίη ἐμπίπραται, καὶ τάτε αὐτὰ κεῖνα πάσχει καὶ μᾶλλον. Ἔνιοι δὲ καὶ οἰδίσκονται τὴν γαστέρα, καὶ τὴν ὄσχην, καὶ τὸ πρόσωπον· καὶ ἔνιοι δοκέουσιν εἶναι ἀπὸ τῆς κοιλίης τῆς κάτω, ὁρῶντες τὴν γαστέρα μεγάλην, καὶ τοὺς πόδας οἰδέοντας· οἰδίσκεται γὰρ ταῦτα, ἢν ὑπερβάλλῃς τὸν καιρὸν τῆς τομῆς. Τοῦτον χρὴ, ἢν μὲν ἀποιδήσῃ ἔξω, ταμόντα διὰ 163 τῶν πλευρέων, ἰῆσθαι· ἢν δὲ μὴ ἀποιδέῃ, λούσαντα πολλῷ θερμῷ καθίσαι, ὥσπερ τοὺς ἐμπύους, καὶ ὅπῃ ἂν ψοφέῃ, ταύτῃ τάμνειν· βούλεσθαι δὲ ὡς κατωτάτω, ὅκως τοι εὔροον ἔῃ. Ἐπὴν δὲ τάμῃς, μοτοῦν ὠμολίνῳ παχὺν καὶ ἔπακρον ποιήσασθαι τὸν μοτὸν, καὶ ἀφιέναι [445] τοῦ αἵματος φειδό- 164 μενος, ὡς ἐλάχιστον. Καὶ ἢν μέν τοι ἐν τῷ μοτῷ πῦον περιγένηται [446] πεμπταίῳ ἐόντι, ἢ ἑκταίῳ, ὡς τὰ πολλὰ ἐκφυγγάνει· ἢν δὲ μὴ περιγένηται, [447] ἐπὴν δ' ἐξαρύσῃς τὸ ὕδωρ, δίψα ἐπιλαμβάνει, καὶ βὴξ, καὶ ἀποθνήσκει. [448] Στῆθος ἢ μετάφρενον ῥαγέν. Ἢν τὸ στῆθος ἢ τὸ μετάφρενον ῥαγῇ, ὀδύναι ἴσχουσι τὸ στῆθος καὶ τὸ μετάφρενον διαμπερὲς, καὶ θέρμη ἄλλοτε 165 καὶ ἄλλοτε ἐπιλαμβάνει, καὶ τὸ σίαλον ὕφαιμον βήσσεται· τὸ δ' οἷον θρὶξ διατρέχει διὰ τοῦ σιάλου αἱματώδης· μάλιστα δὲ ταῦτα πάσχει, ἢν τῇσι χερσί τι πονήσῃ, ἢ ἐφ' ἅμαξαν ἐπιβῇ, ἢ ἐφ' ἵππον. Τοῦτον

Quum autem pus album velut ptisanæ cremor defluxerit, & ad manus contactum viscosum fuerit, penicillum stanneum immittito: atque ubi prorsus resiccatum fuerit, paulatim resecto penicillo, ulcus ad linamentum semper, ut coalescat, sinito. Hydrops pulmonis. Si hydrops in pulmone factus fuerit, febris & tussis detinet, confestim respirat, pedes tument, ungues omnes contrahuntur, & iisdem, quibus suppuratus, afficitur; verum remissius ac diutius. Quod si infusum, aut fomentum, aut suffitum adhibeas, pus non sequitur; indeque cognoveris, non pus, sed aquam intus esse: si quoque diutius aure ad latera admota auscultaveris, intrinsecus velut acetum olet. Et aliquamdiu his afficitur; sed postea in ventrem erumpit, confestimque sanus & morbo liberatus esse videtur; verum procedente tempore venter inceditur, eademque illa & ampliora patitur. Quibusdam etiam venter, & scrotum, ac facies intumescit: & nonnulli istud ab inferiore alvo provenire existimant, quum ventrem magnum, & pedes tumere videant: hæc enim intumescunt, si sectionis tempus præterieris. Hunc quidem, si exterius intumuerit, inter costas sectione facta curare oportet: si vero minime intumuerit, multa calida lotum, velut purulentos in sella collocato, & qua parte strepitum edet, ea secato; votumque sit, quo sane facile effluat, ut quam infimo loco id fiat. Post sectionem autem linamentum ex lino crudo imponito; linamentum crassum & in summo acutum facias, & quam paucissimum sanguinem parce emittas. Et si quidem quinto vel sexto die tibi linamentum pure obductum fuerit, plerumque evadit; sin vero minime obductum fuerit, postquam aquam eduxeris, sitis corripit, & tussis, ac moritur. Pectus aut dorsum ruptum. Si pectus aut dorsum ruptum fuerit, dolores pectus, ac dorsum per totum obsident, calor alias atque alias invadit, sputum subcruentum tussi rejicit, ac per sputum velut capillus cruentus intercurrit: atque hæc maxime patitur, si manibus quid laborarit, aut in currum, aut equum conscenderit. Hunc an-

Variæ Lectiones.

439 Sic Imper. Sambuci, & Fevr. pro vulgato λεπτὸν, *tenue*.

440 MS. cod. καὶ ὀλίγον καὶ κολλῶδες ἐν τῇ χειρὶ, *& exiguum, & viscosum in manu fuerit*; scribit. Imp. Samb. vero καὶ γλίσχρον ἐν τῇ χειρὶ ψαυόμενον ᾖ, legit, quam lectionem recepimus, eamque ex Foësio in textum intulit Lindenus. Vulgati codd. καὶ ὀλίγον ἐν τῇ χειρὶ ψαυόμενον, ᾖ κ. λ. legunt.

441 ὕδερος πλεύμονος, deest hæc epigraphe in MS. cod. & sequentia sic leguntur ἢν ὕδερος ἐν τῷ πλεύμονι, omissa conjunctione δὲ.

442 ἢ θυμίαις, ἢ πυρίαις MS. cod. & paulo post ἂν γνοίης Imp. Corn. quod prætulimus pro ἂν γνοίης.

443 ὄζει ἔσωθεν vulgat. codd. & MS. cod. ζέει *ebullit* legisse videtur Cornar. Calvus vero ὄζει ἔξωθεν, *olet extrinsecus*.

444 Pro πρὸς τὴν κοιλίην, Imp. Corn. ἐς τὴν κοιλίην, quam lectionem recepimus, cum Linden.

445 Sic MS. cod. & Imp. Corn. pro vulg. τοῦ ὕδατος.

446 Post πεμπταίῳ ἐόντι in MS. cod. additur ἢ ἑκταίῳ, *vel sexto* scilicet die, quæ lectio placet; & in textum intulimus.

447 ἐπὴν ἐξαρύσῃς vulgati codd. Charter. vero ἐπὴν ἐξαρύσῃς *postquam* aquam *eduxeris*, legit. In MS. cod. autem, ἐπὴν δὲ ξηρήνῃς, *postquam autem siccaveris*, scribitur, quæ lectio probatur.

448 Hæc epigrabe στῆθος ἢ μετάφρενον ῥαγὲν deest in MS. cod. & dicitur ἢν τὸ στῆθος καὶ τὸ μετάφρενον.

anteriore & posteriore parte inurito, ita æqualiter utrinque, & sic convalescit: per annum autem a labore contineto, & ab ustione incrassato.

CAPUT XXV.

De febre tum ardente, tum singultuosa, earumque signis & curatione.

FEbris ardens. Febris, & sitis vehemens detinet, lingua est aspera, nigra, ex virore pallida, sicca, aut valde rubra, oculi ex virore pallescunt, alvi excrementum dejicit rubrum & ex virore pallidum; talemque urinam reddit, & multum spuit. Plerumque etiam in pulmonis inflammationem transmutatur, & delirat: ex eo pulmonis fieri inflammationem cognoveris: hic si quidem fiat peripneumonicus, & quatuordecim dies superet, convalescit: si vero octodecim diebus factus fuerit peripneumonicus, si quidem impurgatus purulentus evadat, hunc aquam, in qua farina hordeacea crassior macerata fuerit, bibere oportet, postea que acetum album quam odoratissimum bibere, & ptisanæ succum bis in die sorbere; ter vero, si debilis sit, & vinum generosum, album, dilutum superbibere, & quam minimum lavare: si vero purulentus fiat, ut purulentum curato. Febris singultuosa. Febris vehemens detinet, rigor, tussis, & singultus; sanguinis grumos una cum sputo tussiendo rejicit, ac septimo die moritur. Quod si decem dies effugerit, melius habet: vigesimo autem die suppuratur, primisque diebus pus paucum tussiendo rejicit; deinde copiosius: sed intra quadragesimum diem expurgatur. Huic primis quidem diebus acetum cum melle coctum propinato, postea acetum & aquam admisceto, aquosiorem potionem reddens: verum ptisanæ succum pauco admixto melle sorbeat, & vinum album vinosum superbibat: ubi vero decem dies præterierint, si febris cesset, sputumque purum fuerit, ptisanam integram, aut milium sorbeat. Si vero vigesimo die pus expuat, salviam, rutam, satureiam, origanum, & hypericum, singula æquis portionibus admixta, tusa & cribrata, omnium

166 καίειν καὶ ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν " [449] μοίρῃ ἴσῃ ἑκάτερον, καὶ οὕτως ὑγιὴς γίνεται· ἐπισχεῖν δὲ τῶν πόνων ' ἐνιαυτὸν, καὶ παχῦναι ἐκ τῆς καύσιος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ'.

Περὶ τοῦ καυσώδους πυρετοῦ, καὶ τοῦ λυγγώδους· καὶ τῶν ἑκατέρου σημείων, καὶ θεραπειῶν.

[450] ΠΥρετὸς καυσώδης. Πυρετὸς ἴσχει, καὶ δίψα ἰσχυρὴ, καὶ ἡ γλῶσσα τρηχείη, καὶ μέλαινα, καὶ χλωρὴ, καὶ ξηρὴ, [451] ἢ ἐξέρυθρος ἰσχυρῶς, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ χλωροὶ, καὶ ἀποπατέει ἐρυθρὸν, καὶ χλωρὸν, καὶ οὐρέει τοιοῦτο, καὶ πτύει πολλόν. Πολλάκις δὲ καὶ μεθίσταται [452] ἐς περιπλευμονίην, καὶ παρακόπτει· τούτῳ ἂν γνοίης ὅτι περιπλευμονίη γίνεται· οὗτος ἢν μὲν γένηται περιπλευμονικὸς, [453] καὶ τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέρας ' ὑπερφύγῃ, ὑγιὴς γίνεται· ἢν δὲ γένηται ἐν ὀκτωκαίδεκα ἡμέρῃσιν, [454] ἢν μὲν ἀκάθαρτος γενόμενος ἔμπυος γένηται, τοῦτον χρὴ πίνειν τὸ ἀπὸ τοῦ κρίμνου, καὶ μεταπίνειν ὄξος ὡς εὐωδέστατον λευκὸν, καὶ ῥοφάνειν τὸν χυλὸν τῆς πτισάνης δὶς τῆς ἡμέρης· ἢν δὲ [455] ἀσθενήσῃ, τρὶς, καὶ ἐπιπίνειν οἶνον οἰνώδεα, λευκὸν, ὑδαρέα, καὶ λούειν [456] ὡς ἐλάχιστα· ἢν δὲ ἔμπυος γένηται,
167 διαιτᾷν ὡς ἔμπυον. " Πυρετὸς λυγγώ-
168 δης. " Πυρετὸς ἴσχει σπερχνὸς, καὶ ῥίγος, ' καὶ βὴξ, καὶ λύγξ, καὶ βήσσει ἅμα τῷ σιάλῳ θρόμβους αἵματος, καὶ ἑβδομαῖος ἀποθνήσκει. [457] Ἢν δὲ δέκα ἡμέρας ὑπερφύγῃ, ῥᾴων γίνεται· εἰκοστῇ δὲ ἡμέρῃ ἐμπύσκεται, καὶ βήσσει τὰς πρώτας ἡμέρας πῦον ὀλίγον· ἔπειτα ἐπιπλέον· καθαίρεται δὲ ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρῃσι. Τοῦτον τὰς μὲν πρώτας ἡμέρας πιπίσκειν τὸ ὄξος, καὶ
169 τὸ μέλι ἑφθὸν, " καὶ μεταμίσγειν ὄξος, καὶ ὕδωρ, ὑδαρὲς ποιέων· ῥοφάνειν δὲ χυλὸν πτισάνης μέλι ὀλίγον παραμίσγων, ' καὶ οἶνον ἐπιπίνειν λευκὸν οἰνώδεα· ἐπὴν δὲ δέκα ἡμέραι παρέλθωσιν, ἢν τὸ πῦρ παύσηται, καὶ τὸ πτύαλον καθαρὸν ᾖ, τὴν πτισάνην ὅλην ῥοφανέτω, ἢ τὸν κέγχρον. Ἢν δὲ εἰκοσαῖος τὸ πῦον πτύσῃ, πινέτω κόψας καὶ σήσας τὸν ἐλελίσφακον, καὶ πήγανον, καὶ θύμβρην, καὶ ὀρίγανον, καὶ ὑπερικὸν, ἴσον ἑκά-

VARIÆ LECTIONES.

449 μοίρῃ ἑκάτερον vulgata exemplaria; Lind. autem ἐν μέρει, ἢ ἑκάτερον scribit ex Foesio. Verum MS. cod. καὶ ἔμπροσθεν μοίρῃ ἴσῃ scribit, quod sequimur; nulla enim alia lectio commodior videtur. Deinde pro ἐπισχεῖν δὲ τὸν πόνον ἐνιαυτὸν, in cod. MS. scribitur ἐπισχεῖν δὲ τῶν πόνων ἐνιαυτὸν, quod etiam magis congruit.

450 πυρετὸς abest in MS. cod. & simpliciter pro epigraphe ponitur καυσώδης.

451 ἢ pro καὶ ex MS. cod. scripsimus, quam lectionem adhibuit Lind. & Serv. MS. paulo post τοιοῦτον MS. cod. pro vulgato τοιοῦτο: quod sequimur.

452 Sic MS. cod. pro vulgatis ὡς ἐπὶ περιπλευμονίην.

453 ἢν pro καὶ MS. cod. scribit.

454 ἢν μὲν ἀκάθαρτος MS. cod. quem sequimur. Prius enim μὴ pro μὲν legebatur.

455 Sic MS. cod. pro vulgatis ἀσθενὴς ᾖ.

456 ὡς ἐλαχίστῳ scribit MS. cod. pro ὡς ἐλάχιστα.

457 Sic MS. cod. inserta conjunctione δὲ pro μὲν vulgato. Paulo post vulg. codd. ἐπὴν ἡ δὲ δέκα scribunt, pro quibus ἐπὴν αἱ δὲ δέκα.

ἑκάστου ξυμμίσγων, " ὅσον [458] σκαφίδα σμι- 170
κρὴν ξυμπάντων, καὶ ἀλφίτων τὸ αὐτὸ ἐπὶ
οἴνῳ γλυκεῖ κεκρημένῳ, νήστει πίνειν. Καὶ
156 ῥοφανέτω ἢν χειμὼν ᾖ, ἢ μετόπωρον, ἢ
ἔαρ· ἢν δὲ θέρος ᾖ, μή· ἀλλ' ἀμυγδάλια
τρίβων καὶ σικύου σπέρμα [459] πεφωσμένον,
καὶ σήσαμον, ἴσον ἑκάστου, σύμπαν δὲ ὅ-
σον σκαφίδα, ἐπιχέας ὕδατος ὅσον κο-
τύλην Αἰγιναίαν, ἄλητον ἐπιπάσσων καὶ
κηρίον· τοῦτο ῥοφανέτω μετὰ τὸ πόμα.
Σιτίοισι δὲ χρήσθω λιπαροῖσι, καὶ ἁλμυ-
ροῖσι, καὶ θαλασσίοισι μᾶλλον, ἢ κρέασι·
καὶ [460] λούσθω θερμῷ, τὴν δὲ κεφαλὴν
ὡς ἐλάχιστα. Ταῦτα ποιέων, ἀπαλλάσ-
σεται τῆς νούσου.

quantum conchæ parvæ testa capit, bibat, & cum pari polentæ modo, ex vino dulci temperato, jejuno bibenda præbeto. Sorbitionibus etiam utatur, si hiems, aut autumnus, aut ver fuerit; si vero æstas sit, minime, verum amygdalas contusas, cucumeris semen torrefactum, sesamum, singula æquis portionibus, in totum vero quantum conchæ testa capit, aqua heminæ Æginææ mensura affusa, aspersa farina & favo; id post potionem sorbeat. Cibis autem utatur pinguibus, & salsis, & piscibus marinis potius, quam carnibus; & calida lavet, caput vero minime. Hæc si fecerit, morbo liberatur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κϛ'.

Περὶ τοῦ ληθάργου, καὶ τῆς αὐάντης, καὶ τοῦ φονώδους πυρετοῦ· καὶ τῆς τούτων τῶν παθημάτων σημειώσεώς τε καὶ θεραπείας.

[461] ΝΟῦσος ἡ καλουμένη λήθαργος.
Βὴξ ἴσχει, καὶ τὸ σίαλον πτύει
πουλὺ καὶ ὑγρὸν, καὶ φλυηρέει, καὶ ὅταν
παύσηται φλυηρέων, [462] ᾄδει, καὶ ἀπο-
πατέει κάκοδμον. Τοῦτον πιπίσκειν τὸ
ἀπὸ τοῦ κρίμνου, καὶ μεταπιπίσκειν οἶ-
νον λευκὸν οἰνώδεα· καὶ ῥοφάνειν τὸν χυ-
λὸν τῆς πτισάνης, ξυμμίσγειν δὲ σίδης
χυλὸν, καὶ οἶνον ἐπιπίνειν οἰνώδεα λευ-
κόν· καὶ μὴ λούειν. Οὗτος ἐν ἑπτὰ
ἡμέρῃσιν ἀποθνήσκει· ἢν δὲ ταύτας
ὑπερφύγῃ, ὑγιὴς γίνεται. Ἑτέρη
νοῦσος ἡ λεγομένη " [463] λυαντή. Οὐκ 171
ἀνέχεται ἄσιτος, οὐδὲ βεβρωκώς· ἀλλ'
ὅταν μὲν ἄσιτος ᾖ, τὰ σπλάγχνα μύ-
ζει, καὶ καρδιώσσει, καὶ ἐμέει ἄλλοτε
ἀλλοῖα, καὶ χολὴν, καὶ σίαλα, [464] καὶ
λάπτην, καὶ δριμύ· καὶ ἐπὴν ἐμέσῃ,
ῥάων δοκέει εἶναι ἐπ' ὀλίγον. Ἐπὴν δὲ
φάγῃ, [465] ἐρύγματα οἱ γίνεται, " καὶ 172
φλογιᾷ, καὶ ἀποπατήσειν ἀεὶ οἴεται που-
λύ· ἐπὴν δὲ καθίζηται, φῦσα ὑποχω-
ρέει· καὶ τὴν κεφαλὴν ὀδύνη ἔχει, καὶ
τὸ σῶμα πᾶν ὥσπερ " ῥαφὶς κεν- 173
τέειν δοκέει ἄλλοτε ἄλλῃ· καὶ τὰ σκέ-
λεα βαρέα, καὶ ἀσθενέα, " καὶ μινύ- 174
θει, καὶ ἀσθενὴς γίνεται. Τοῦτον φάρ-
μακον πιπίσκειν· πρῶτον μὲν κάτω· ἔπει-
τα δὲ ἄνω, καὶ τὴν κεφαλὴν καθαίρειν·

CAPUT XXVI.

De lethargo, & solutorio (seu tabifico morbo) & febre perimente, eorumque morborum signis, & curatione.

MOrbus qui lethargus vocatur. Tussis detinet, sputum copiosum, & liquidum expuit, & nugatur, quumque nugari desierit, cantat, & alvi excrementum male olens dejicit. Huic aquam, in qua farina hordeacea crassior macerata fuerit, propinato; posteaque vinum album vinosum bibendum exhibeto; ptisanæ succum etiam, mali punici succo admixto sorbeat, vinumque album vinosum superbibat; neque lavet. Hic intra dies septem moritur; si vero hos effugerit, sanus evadit. Alius morbus, qui solutorius (seu tabificus) dicitur. Non inediam, non cibum sumptum ferre potest; sed quum jejunus quidem est, viscera mussitant, & ventriculi os dolet, & alias alia vomit, bilem, salivam, spumam crassam & acria; & postquam vomuit, aliquantisper melius habere videtur. Ubi autem cibum sumpserit, ructus ei contingunt, cum rubore incenditur, & semper se copiosum recrementum dejecturum existimat: quum vero desederit, flatus infra demittitur; caput dolor vexat, ac totum corpus alias alia parte velut acus pungere videtur; crura gravia sunt, ac debilia, tabescitque, ac imbecillus evadit. Huic medicamentum, primum quidem per inferiora purgans; deinde vero per superiora, propinato, & caput purgato:

VARIÆ LECTIONES.

458 σκαφίδας Imp. Samb. adscribit pro σκαφίδα. Galen. ex hoc loco Σκαφίδα exponit τὴν θαλασσίαν κόγχην παραμηκεστέραν, ἣν οἱ πολλοὶ μύακα προσαγορεύουσι, *marinam concham prolixiorem, quam multi mytulum vocant.*

459 πεφυγμένον MS. cod. pro πεφωσμένον, scribit.

460 Sic habet MS. cod. pro vulgatis λούσθω δὲ θερμῷ, τὴν κεφαλὴν ὡς ἐλάχιστα.

461 νοῦσος ἡ καλουμένη λήθαργος deest in MS. cod. hæc epigraphe, pro qua simpliciter λήθαργος dicitur.

462 Imp. Sambuci & Fevr. ᾄδει scribunt pro εὕδει.

463 Hic omnia exemplaria αὐαντὴ scribunt, quam lectionem secutus est Gal. in Exeg. cum αὐαντὴ ἢ αὐαψὴ exponit τὶς ξηραντικὴ νόσος, id est *quidam desiccatorius morbus*. In MS. Cod. autem λύαντη *solutorius seu tabificus* videlicet morbus, legitur, quam lectionem prætulimus, mutato Λ in Α. Antiquitus certe scriptum erat ΛΥΑΝΤΗ. Præterea Cels. Libr. III. cap. 22. hunc locum mihi respexisse videtur hisce verbis: una est *scilicet tabes*, qua corpus non alitur, & naturaliter semper aliquibus decedentibus; nullis vero in eorum locum subeuntibus, summa macies oritur; &, nisi occurritur, tollit. ἀτροφίαν hanc Græci nominant. Ea duabus fere de causis incidere consuevit. Aut enim nimio timore aliquis minus, aut aviditate nimia plus, quam debet, assumit: ita vel, quod deest, infirmat; vel quod superat, corrumpitur

464 καὶ λαπτὴν καὶ δριμὺ MS. cod. id quod probamus, ubi pro λάπην, scribitur λαπτήν.

465 ἐρύγματά τε καὶ φλογίαι MS. cod.

cibis abstineat dulcibus, oleosis, & pinguibus, & crapula. Vomat autem a succis, & a cibis; & pro anni tempore post exhibitum lac aut serum asininum, medicamentum, utro tibi magis opus esse videatur, insuper propinato. Frigida, æstate & vere lavet; autumno vero & hieme unguento utatur, & deambulet, ac modice sese exerceat: quod si debilior sit, quam ut exerceri queat, iter conficiat. Cibis frigidis ac dejicientibus utatur; & si venter non subducatur, emollienti clystere subluito. Hic morbus diuturnus est, qui si discessurus sit, consenescentes deserit; sin minus, ipsis commoritur. Febris perimens dicta. Febris detinet, & rigor; supercilia impendere videntur, caput dolet, salivam calidam, & bilem copiosam vomit, interdumque per inferiora dejicit; oculorum loca eos non capiunt, dolor ad cervicem & inguina irruit, infirmis est viribus, & nugatur. Hic septimo die aut etiam prius moritur: si vero hunc effugerit, plerumque convalescit: morbus autem lethalis est. Huic refrigerantia ad viscera, & caput admovere oportet, & hordea torrefacta una cum paleis confracta bibenda exhibere, & ex aqua, in qua macerata fuerint, excolata, mulsam conficere, eamque dilutam propinare. Haud cibus autem, neque sorbitio ad usque septimum diem offerenda, nisi tibi debilis esse videatur: si vero sit debilis, ptisanæ succus frigidus, ac tenuis, parce bis die exhibendus, & aqua superbibenda. At ubi septem dies præterierint, & febris dimiserit, milium delingendum. Sub vesperum cucurbita & betæ paucæ adhibendæ, vinumque album aquosum superbibendum, quoad nonus accesserit dies: deinde quam paucissimo cibo utatur, milio in prandio sumpto. Balneo, quamdiu dolor & febris detinent, ne utatur: ubi vero cessaverint, haud multa lavet. Quod si venter non dejiciat, eum emolliente clystere subluito, aut glandes subdito. At ubi vires valuerint, molli medicamento ad nares admoto, alvum per inferiora purgato: deinde lac asininum propinato.

καὶ σιτίων ἀπέχεσθαι γλυκέων, καὶ ἐλαιηρῶν, καὶ πιόνων, καὶ θωρηξίων. Ἐμέειν δὲ τοῖσι χυλοῖσι, καὶ ἀπὸ σιτίων· καὶ τὴν ὥρην ὄνου γάλα ἢ ὀῤῥὸν πιπίσκων, φάρμακον προσπίσαι, [466] ὁκοτέρου σοι δοκέῃ μᾶλλον δεῖσθαι. Καὶ [467] ψυχρολουτέειν τὸ θέρος καὶ τὸ ἔαρ· τὸ φθινόπωρον δὲ καὶ τὸν χειμῶνα ἀλείμματι χρῆσθαι, καὶ περιπατέειν, καὶ γυμνάζεσθαι ὀλίγα· ἢν δὲ ἀσθενέστερος ᾖ, ὥστε γυμνάζεσθαι, ὁδοιπορίῃ χρῆσθαι. Καὶ σιτίοισι ψυχροῖσι καὶ διαχωρητικοῖσι χρήσθω· καὶ, ἢν ἡ γαστὴρ μὴ ὑποχωρέῃ, ὑποκλύζειν κλύσματι μαλθακῷ. Ἡ δὲ νοῦσος χρονίη,
175 καὶ ἀπογηράσκοντας " [468] ἢν μέλλῃ, ἀπο-
176 λείπει· ἢν δὲ μὴ, συναποθνήσκει. " [469] Πυρετὸς ὁ φονώδης λεγόμενος. Πυρετὸς ἴσχει καὶ ῥῖγος· καὶ αἱ ὀφρύες ἐπικρεμᾶσθαι δοκέουσι, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀλγέει, καὶ ἐμέει σίαλον θερμὸν, καὶ χολὴν πολλὴν, ἐνίοτε καὶ κάτω ὑπο-
177 χωρέει· καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αἱ " [470] χῶραι οὐ χωρέουσι, καὶ ὀδύνη ἐς τὸν αὐχένα, καὶ ἐς τοὺς βουβῶνας ἴσχει, καὶ ἀσθενεῖ, καὶ φλυηρέει. Οὗτος ἑβδομαῖος, ἢ καὶ πρότερον ἀποθνήσκει· ἢν δὲ ταύτας ὑπερφύγῃ, [471] ὡς τὰ πολλὰ ὑγιαίνει· ἡ δὲ νοῦσος θανατώδης. Τούτῳ ψύγματα χρὴ προσίσχειν πρὸς τὰ σπλάγχνα, καὶ πρὸς τὴν κεφαλὴν, καὶ πίνειν διδόναι
178 " [472] ἐρείξαντα τὰς κάχρυς σὺν τοῖσιν ἀχύροισι, καὶ ἀποβρέχοντα, καὶ ἀπηθέοντα τὸ ὕδωρ, ἐν τούτῳ μελίκρητον ποιέοντα, ὑδαρὲς τοῦτο διδόναι. Σιτίον δὲ μὴ προσφέρειν, μηδὲ ῥόφημα ἑπτὰ ἡμερέων, ἄχρις [473] ἢν μὴ ἀσθενής τοι δοκέῃ εἶναι· ἢν δὲ ἀσθενὴς ᾖ, χυλὸν πτισάνης ψυχρὸν καὶ λεπτὸν ὀλίγον διδόναι δὶς τῆς ἡμέρης, καὶ ἐπιπίνειν ὕδωρ. [474] Ἐπὴν δὲ ἑπτὰ ἡμέραι παρέλθωσι, καὶ τὸ πῦρ μεθῇ, κέγχρον λείχειν. Ἐς ἑσπέρην δὲ κολοκύνθην, [475] ἢ τεῦτλα διδόναι ὀλίγα, καὶ οἶνον λευκὸν ὑδαρέα ἐπιπίνειν, ἐς ἂν γένηται ἐνναταῖος· ἔπειτα σιτίῳ ὡς ἐλαχίστῳ [476] διαχρήσθω, ἀριστιζόμενος κέγχρον. Λουτρῷ δὲ, ἐς ἂν ἡ ὀδύνη ἔχῃ καὶ ὁ πυρετὸς, μὴ χρήσθω· ἐπὴν δὲ παύσηται, [477] λούσθω μὴ πολλῷ. Ἢν δὲ ἡ γαστὴρ μὴ ὑποχωρέῃ, ὑποκλύζειν κλύσματι μαλθακῷ, ἢ βαλάνους προστιθέναι. Ἐπὴν δὲ ἰσχύσῃ, προσθεὶς πρὸς τὰς ῥῖνας φάρμακον μαλθακὸν, τὴν κοιλίην κάτω κάθηρον· ἔπειτα γάλα ὄνου μετάπισον.

Variæ Lectiones.

466 ὁκοτέρου ἂν σοι MS. cod. inserto ἂν.
467 ψυχρολουτέειν δὲ τὸ θέρος MS. cod.
468 ἢν μέλλῃ, ἀπολείπει MS. cod. quam lectionem sequimur cum Cornar. pro ἢν μέλλῃ ἀπολείπειν.
469 φονώδης pro epigraphe legitur in MS. cod. omissis πυρετὸς ὁ λεγομένος.
470 κόραι pupillæ scilicet oculorum legisse videtur Calvus.
471 Pro vulgat. ὡς τὰ πολλὰ ὑγιαίνει, in MS. cod. legitur ὡς τὰ πολλὰ ὑπεκφυσγάνει; in Imp. Sambuci & Fevr. ἐκφυγγάνει.
472 MS. cod. scribit ἐρείξαντα κάχρυς σὺν τοῖσιν ἀχύροισι τὰ φῦλα ἀποβρέχοντα, ἀπηθέοντα τὸ ὕδωρ.
473 ἢν μὴ ἀσθενής σοι δοκέῃ εἶναι, ἢν δὲ ἀσθενὴς ᾖ MS. cod.
474 ἐπὴν δὲ αἱ ἑπτὰ MS. cod. mox μεθῇ delet Imp. Samb.
475 ἢ τεῦτλα διδόναι ὀλίγα, καὶ οἶνον λευκὸν ὑδαρέα ἐπιπίνειν, ἐς ἂν γένηται legunt omnia exempl. pro quibus hæc habentur in MS. cod. ἢ τεῦτλα ὀλίγα· διδόναι καὶ οἶνον λευκὸν &c.
476 Sic MS. cod. & Imp. Samb. pro χρέεσθω vulgato.
477 λούσθω μὴ πολλῷ, non multa lavet MS. cod. inserta negatione, quod probamus.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖ'.

Περὶ τ͂ πελίης νόσου ϗ ἐρυγματώδους · ϗ τῶν ἑκατέρας σημείων ϗ θεραπείας.

[478] ΠΕλίη " νοῦσος. Πυρετὸς ἴσχει ξηρὸς, 179
καὶ φρὶξ ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε, καὶ
τὴν ' κεφαλὴν ἀλγέει, καὶ τὰ σλάγχνα ὀ-
δύνη ἔχει, [479] καὶ ἐμέει χολήν · καὶ ὅταν ἡ
ὀδύνη ἔχῃ, " οὐ δύναται ἀνορᾷν · ἀλλὰ βα- 180
ρύνεται, καὶ ἡ " γαςὴρ [480] σκληρὴ γίνεται, 181
καὶ ἡ χροιὴ πελιδνὴ, καὶ τὰ χείλεα, καὶ τῶν
ὀφθαλμῶν τὰ λευκὰ, πελιδνὰ, " καὶ ἐξορᾷ 182
ὡς ἀγχόμενος · ἐνίοτε καὶ τὴν χροιὴν μετα-
βάλλει, καὶ ἐκ πελιδνοῦ ὑπόχλωρος γίνεται.
Τοῦτον φάρμακον πιπίσκειν καὶ κάτω [481] ϗ
ἄνω · ὑποκλύζειν, ϗ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἀποκα-
θαίρειν · ϗ θερμῷ ὡς ἥκιςα λούειν · [482] ἀλλ'
ἐπὴν ' λούηται, " εἰλειθερεῖν, καὶ ὀῤῥὸν τὴν 183
ὥρην, καὶ γάλα ὄνου πιπίσκειν · καὶ σιτίοισιν
ὡς μαλθακωτάτοισι χρῆσθαι καὶ ψυχροῖσιν,
ἀπεχόμενον τῶν δριμέων καὶ τῶν ἁλμυρῶν,
λιπαρωτέροισι δὲ καὶ γλυκυτέροισι καὶ πιοτέ-
ροισι χρήσθω. Ἡ δὲ νοῦσος ὡς τὰ πολλὰ συ-
ναποθνήσκει [483] τῷ κάμνοντι. " Νοῦσος ἐρυ- 184
γματώδης. Ὀδύνη λάζεται ὀξείη, καὶ πονέει
ἰσχυρῶς, καὶ ῥιπτάζει αὐτὸς ἑωϋτὸν, καὶ βοᾷ,
καὶ ἐρεύγεται θαμινὰ, [484] καὶ, ἢν ἀπερυγῇ,
157 δοκέει ῥάων εἶναι · πολλάκις δὲ καὶ ' χολὴν
ἀπεμέει ὀλίγην, " ὅσον βρόχθον, καὶ ὀδύνη 185
λαμβάνει ἀπὸ τῶν σπλάγχνων ἐς τὴν νειαίρην
γαςέρα καὶ τὴν λαπάρην, καὶ ἐπὴν τοῦτο γέ-
νηται, ῥάων δοκέει εἶναι · καὶ ἡ γαςὴρ φυσᾶ-
ται, καὶ σκληρὴ γίνεται, καὶ ψοφέει, καὶ ἡ
φῦσα οὐ διαχωρέει, οὐδὲ ὁ ἀπόπατος. [485] Τοῦ-
τον, ἢν ὀδύνη ἔχῃ, λούειν πολλῷ θερμῷ, καὶ
χλιάσματα προςιθέναι · ὅταν δὲ ἐν τῇ γαςρὶ
ἡ ὀδύνη ᾖ καὶ ἡ φῦσα, ' ὑποκλύζειν, καὶ τῆς
λινοζώςιος ἑψῶν τὸν χυλὸν, ξυμμίσγειν τῆς
πτισάνης τῷ χυλῷ, καὶ ἐπιπίνειν οἶνον γλυκὺν
ὑδαρέα · σιτίον δὲ μὴ προσφέρειν ἔς' ἂν ἡ ὀ-
δύνη χαλάσῃ, πινέτω δὲ ἓξ ἡμέρας, ἐκ νυκ-
τὸς ςέμφυλα βρέχων γλυκέα, τὸ ὕδωρ τὸ
ἀπὸ τούτων · ἢν δὲ μὴ ἔχῃ ςέμφυλα, μέ-
λι καὶ ὄξος ἑφθόν. " Ἐπὴν δὲ τῆς ὀδύνης 186
[486] ἀποκενώσηται, φαρμάκῳ τὴν κάτω κοι-
λίην καθαίρειν · σιτίοισι δὲ χρήσθω μαλθα-
κοῖσι καὶ [487] ὑποχωρητικοῖσι, καὶ θαλασ-
σίοισι μᾶλλον, ἢ κρέασι · κρέασι ' δὲ ὀρνι-
θείοισι καὶ μηλείοισιν ἑφθοῖσι · καὶ τεῦ-
τλα καὶ κολοκύνθην, τῶν δ' ἄλλων ἀπέ-
χεσθαι. Ἡ δὲ νοῦσος, ὅταν μὲν νέον λάβῃ,

CAPUT XXVII.

De morbo livido ac ructuoso, eorumque signis & curatione.

LIvidus morbus. Febris sicca detinet, subindeque horror, caput dolet, viscera dolor occupat, bilem vomit; quumque dolor detinet, sursum tueri nequit; sed gravatur, alvus dura fit, & color lividus, labra & oculorum candida livescunt, & aspectum præsefert ejus qui strangulatur; interdum etiam colorem mutat, & ex livido, cum virore aliquantulum pallescit. Huic medicamentum tum sursum, tum deorsum purgans propinato; alvum subluito, & a capite purgato: calida quam minimum lavet; verum ubi laverit, apricetur; serum & lac asininum pro anni tempore bibat; cibis quam mollissimis & frigidis utatur, acribus & salsis abstineat; unguinosa vero & dulcia pinguiaque assumat. Hic autem morbus cum ægro plerumque commoritur. Morbus ructuosus. Dolor acutus corripit, vehementerque laborat, seipsum ipse jactat, vociferatur, frequenter eructat, ac si eructaverit, melius habere videtur: sæpe vero paucam bilem evomit, poculi parvi mensura; ac dolor a visceribus ad imum ventrem, & laterum mollitudinem prehendit; quumque id contigerit, melius habere videtur; venter inflatur, & durescit, strepitum edit, neque flatus, neque stercus dejicitur. Hunc si dolor detinuerit, calida multa lavato, & tepentes fotus admoveto: quum vero in ventre dolor, ac flatus fuerit, alvum clystere subluito, & mercurialis succum coctum cum ptisanæ succo admisceto, & vinum dulce aquosum superbibendum dato: cibum, quoad dolor remiserit, ne exhibeas; aquam autem ex vinaceis dulcibus per noctem maceratis, sex diebus bibat: quod si vinacea non habeat, mel cum aceto coctum (bibat.) At postquam dolore vacuus fuerit, medicamento alvum per inferiora purgato: cibis utatur mollibus & alvum subducentibus, & marinis potius, quam carnibus; carnibus autem avicularum & ovium coctis; betas etiam & cucurbitam (edat,) reliquis vero abstineat. Hic autem morbus, quum juvenem invaserit,

VARIÆ LECTIONES.

478 πελίη pro epigraphe MS. cod. omisso νοῦσος.

479 καὶ ἐμέει χολὴν desunt in MS. cod. Postea ἀνορᾷν, pro ἐνορᾷν, MS. cod. scribit, quam lectionem secuti sunt quidam interpretes.

480 Pro σκληρὴ, Galenus ξηρὴ legit. & paulo post καὶ ἐξορᾷ ὡς ἀγχόμενος ἐνίοτε junctim scribit Galenus.

481 καὶ ἄνω, καὶ ὑποκλύζειν legunt vulgata exempl. sed ex MS. cod. καὶ ἄνω · ὑποκλύζειν scripsimus, quæ lectio etiam in Imp. Samb. & Fevr. notatur.

482 Sic scripsimus ex MS. cod. pro vulgatis ἀλλὰ ϗ ἐπὴν λούηται εἰληθερεῖν ϗ ὀῤῥὸν τὴν ὥρην.

483 τῷ κάμνοντι · νοῦσος desunt hæc verba in MS. cod. & legitur ἐρυγματώδης · ὀδύνη. Galen. ἐρυγματώδης exponit ὁ ἐρυγὰς ἐπιφέρων νόσος, ἢ πνευματοῦσα, *ructus faciens morbus, aut flatuosus.*

484 ϗ ἐπὴν ἀπεῤῥυγῇ MS. cod.

485 τοῦτον ἐπὴν ἡ ὀδύνη scribit MS. cod.

486 Sic MS. cod. quam lectionem secuti sumus; vulgo scriptum erat, ἀποκενώσῃ, φαρμάκῳ κάτω τὴν κοιλίην parum commodo sensu.

487 διαχωρητικοῖσι MS. cod. scribit, pro ὑποχωρητικοῖσι

tempore decedit; si vero seniorem, ad mortem comitatur.

χρόνῳ ἐξέρχεται· ἢν δὲ πρεσβύτερον, συναποθνήσκει.

CAPUT XXVIII.

De morbo pituitoso mulieres potius, quam viros obsidente; & pituita alba seu leucophlegmatia; & utriusque signis & curatione.

MOrbus pituitosus. Virum quidem etiam, mulierem tamen magis invadit; & hæc quidem crassa est, & bene colorata; sed iter faciens debilitatur, præsertim vero quum ad arduum locum contendit; febris tenuis, interdumque suffocatio prehendit, & quum jejuna quidem est, bilem, salivamque copiosam evomit, sæpe vero etiam ubi cibum sumpsit; cibi tamen nihil. Quum laborarit, dolor modo pectus, modo dorsum occupat, & rubicundis cutis eminentiis velut ab urtica inustis completur. Huic medicamentum purgans propinato, serum & lac asininum bibat: quod si serum potet, quam plurimis ante diebus medicamentum per inferiora purgans bibendum exhibeto; quumque serum bibere desierit, lac asininum postea bibat; & ubi biberit, cibis quidem abstineat; vinum autem quam suavissimum bibat, ubi purgari desierit. Quum vero a potione cessaverit, milium in prandio sumat; sub vesperum autem cibo quam mollissimo, & paucissimo utatur; & pinguibus, dulcibus, ac oleosis abstineat; & alias atque alias, præsertim hieme, ubi olera ante comederit, ex lenticulæ decocto vomat; calida quam minimum lavet, sed ad solem apricetur. Hic vero morbus ad mortem comitatur. Pituita alba. Totum corpus albo tumore tumet, venter ad contactum crassus est; pedes, coxæ, tibiæ & scrotum tument; respiratio densa est, vultus rubicundus, os aridum, & sitis detinet; quumque comedit, spiritus creber incidit: hic eodem die interdum quidem melius, interdum vero pejus habet. Huic vero, si venter per morbi initia sua quidem sponte turbatus fuerit, sanitati est proximus: quod si non turbetur, medicamentum deorsum purgans, quo aqua purgetur, exhibeto; calida ne lavet; ad sudum deducatur;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΗ'.

Περὶ τοῦ φλεγματώδους νοσήματος, γυναῖκα μᾶλλον ἢ ἄνδρα λαζομένου. καὶ περὶ τοῦ λευκοῦ φλέγματος ἢ λευκοφλεγματίου· καὶ τῆς ἀμφοτέρων σημειώσειός τε καὶ θεραπείας.

[488] ΝΟῦσος φλεγματώδης. Λάζεται μὲν καὶ ἄνδρα, μᾶλλον δὲ γυναῖκα· καὶ παχείη μέν ἐστι, καὶ εὔχρως· ὁδοιπορέουσα δὲ ἀσθενέει, 187 " μάλιστα δὲ [489] ἐπὴν πρὸς αἶπος ἴῃ· καὶ πυρετὸς λεπτὸς λαμβάνει, ἐνίοτε καὶ πνῖγμα, [490] καὶ ἀπεμέει μὲν ὅταν ἄσιτος ᾖ, χολὴν καὶ σίαλα πολλὰ' πολλάκις δὲ καὶ ὅταν φάγῃ· τοῦ δὲ σιτίου οὐδέν. Καὶ, ὅταν πονήσῃ, [491] ὀδυνᾶται ἄλλοτε ἄλλῃ τὸ στῆθος καὶ τὸ μετάφρενον, 188 " καὶ καταπίμπλαται [492] πομφῶν ὡς ὑπὸ κνίδης. Τοῦτον, φάρμακον πιπίσκειν, καὶ ὀῤῥὸν, καὶ γάλα ὄνου πινέτω· ἢν δὲ ὀῤῥοποτέῃ, προπίσαι φάρμακον κάτω ὡς πλείστας ἡμέρας· καὶ, ἢν ἀπολήγῃ τῆς ὀῤῥοποτίης, μεταπιέτω γάλα ὄνειον, ἐπὴν δὲ πίνῃ, σιτίων μὲν ἀπεχέσθω· οἶνον δὲ πινέτω 189 ὡς ἥδιστον, " [493] ἐπὴν παύσηται καθαιρόμενος. Ἐπὴν δὲ ἀπολήξῃ τῆς πόσιος, [494] ἀριστιζέτω μὲν κέγχρον, ἑσπέρην δὲ σιτίῳ ὡς μαλθακωτάτῳ χρήσθω, καὶ ἐλαχίστῳ, ἀπεχέσθω δὲ πιόνων καὶ γλυκέων, καὶ ἐλαιηρῶν· καὶ ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε, μάλιστα τοῦ χειμῶνος, ἀπεμεέτω τῷ φακίῳ, λάχανα προτρώγων, καὶ θερμῷ ὡς 190 ἥκιστα λούσθω, " [495] ἀλλὰ καὶ εἱληθερεέτω. Ἡ δὲ νοῦσος συναποθνήσκει. Φλέγμα λευκόν. Οἰδέει ἅπαν τὸ σῶμα λευκῷ οἰδήματι, καὶ ἡ γαστὴρ παχέη ψαυομένη, καὶ οἱ πόδες καὶ οἱ μηροὶ οἰδέουσι, καὶ αἱ κνῆμαι, καὶ ἡ ὄσχη· καὶ ἀναπνεῖ ἀθρόον, καὶ τὸ πρόσωπον ἐνερευθὲς, καὶ τὸ στόμα ξηρὸν, καὶ δίψα ἴσχει· καὶ, ἐπὴν φάγῃ, τὸ πνεῦμα πυκνὸν ἐπιπίπτει· οὗτος τῆς αὐτῆς ἡμέρης ὅτε μὲν ῥάων γίνεται, ὅτε δὲ κάκιον ἴσχει. [496] Τούτῳ δ' ἢν μὲν ἡ γαστὴρ ταραχθῇ αὐτομάτη ἀρχομένης τῆς νούσου, ἐγγυτάτω ὑγιὴς γίνεται· ἢν δὲ μὴ ταραχθῇ, φάρμακον διδόναι κάτω, ὑφ' οὗ ὕδωρ καθαιρεῖται· καὶ θερμῷ μὴ λούειν· καὶ πρὸς τὴν αἰθρίην κομίζειν· καὶ

VARIÆ LECTIONES.

488 φλεγματώδης pro epigraphe MS. cod. omisso νοῦσος.

489 Sic MS. cod. quod Foesio probatur, quod secuti sunt Chart. & Lind. pro vulgat. ἴπος.

490 καὶ ἀπεμέειν ὅταν ἄσιτος ᾖ, χολὴν πολλὴν καὶ σίαλα πολλὰ MS. cod.

491 Post ὀδυνᾶται in vulgatis codd. adscribitur καὶ, quam particulam, ut superabundantem, delevimus.

492 πομφοὶ sunt Galeno ἐπαναστάσεις τοῦ δέρματος ὀχθώδεις τε ἅμα καὶ πλαδαραὶ, καὶ ἐπερευθεῖς, *pustulæ cutis tumentes simul, ac humidæ, & rubicundæ*. Hic vero κολφῶν scribitur in MS. cod. quam lectionem præseferunt quidam MSS. codd. Reg. & ex MS. Serv.

493 ἐς ἂν παύσηται legit Imp. Corn.

494 ἀριστιζέσθω μὲν κέγχρον· ἐς ἑσπέρην MS. cod.

495 ἀλλ' εἱληθερείτω MS. cod. Ex hoc autem loco Galen. εἱληθερείσθω legisse videtur, & ἡλιούσθω *apricetur*, exponit.

[496] καὶ τὴν ὄσχην ἀποτύπ]ειν, " ἐπ' ἣν πίμπληται. Σιτίοισι δὲ χρήσθω, ἄρτῳ καθαρῷ ψυχρῷ, [497] καὶ τεύτλοις, καὶ ἰχθύσι σκορπίοισιν ἑφθοῖσι· τῷ δὲ ζωμῷ ὡς ἐλαχίςῳ· καὶ ψυχρὰ πάντα, " [498] καὶ μὴ γλυκέα, μηδὲ λιπαρά· ἀλλὰ τετριμμένα, καὶ ὀξέα, καὶ δριμέα, πλὴν σκορόδου, ἢ κρομμύου, ἢ πράσου· ὀρίγανον δὲ καὶ θύμβρην πολλὴν ἐσθίειν, καὶ οἶνον ἐπιπίνειν οἰνώδεα, καὶ ὁδοιπορέειν πρὸ τοῦ σιτίου. Ἢν δὲ [499] ὑπὸ τῶν φαρμάκων οἰδίσκεται, κλύζειν, καὶ τῷ σιτίῳ πιέζειν, καὶ περιπάτοισι, καὶ ἀλουσίῃ. Φάρμακα δὲ ὡς ἐλάχιςα δοῦναι· ἄνω δὲ μηδ' ἔμπροσθεν, ἢ τὰ οἰδήματα κατέλθοι ἐς τὸ κάτω. Ἢν δὲ ἰσχνοῦ ἤδη ἐόντος, πνίγμα ἐν τοῖσι ςήθεσιν ἐγγίνεται, ἐλλέβορον δὸς πιέειν, καὶ τὴν κεφαλὴν καθῆραι· κἄπειτα κάτω πίσαι. Ἡ δὲ νοῦσος μάλιςα " διακρίνει ἐν οὐδενί.

192 & scrotum ubi impletum fuerit, pertun-
dito. In cibis pane puro, frigido utatur,
& betis, piscibusque scorpiis coctis; jure
autem quam parcissimo: frigida omnia e-
193 dat, non dulcia, neque pinguia; sed con-
trita, & acida, & acria, excepto allio, ce-
pa, & porro: origanum autem & satureiam
copiosam edat, vinumque vinosum super-
bibat; & ante cibum ambulet. At si a me-
dicamentis tumeat, clysterem injicito, ci-
bo premito, deambulationibus, & illuvie.
Medicamenta autem purgantia quam pau-
cissima exhibeto; minime vero sursum pur-
gans, priusquam tumores ad inferiora de-
scenderint. Quod si extenuato jam ipso,
in pectore suffocatio oboriatur, veratrum
bibendum dato, caput purgato: deinde
medicamentum deorsum purgans propina-
194 to. Hic vero morbus nullum fere deserit.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΘ'.

Περὶ τῶν μελαγχολικῶν νοσημάτων, τῆς φροντίδος, νόσου χαλεπῆς· καὶ τῶν τριῶν μελάνων παθημάτων· καὶ τῆς τούτων σημειώσεώς τε καὶ θεραπείας.

CAPUT XXIX.

De morbis melancholicis, sollicitudine, morbo difficili; & morbis nigris tribus; eorumque signis, & curatione.

[500] ΦΡοντὶς, νοῦσος χαλεπή. " Δοκέει ἐν τοῖσι σπλάγχνοισιν εἶναι [501] οἷον ἄκανθα, καὶ κεντέειν· καὶ ἄση αὐτὸν λάζεται, καὶ τὸ φῶς φεύγει, καὶ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τὸ σκότος φιλέει, καὶ φόβος λάζεται· καὶ αἱ φρένες οἰδέουσιν ἐκτὸς, καὶ ἀλγέει ψαυόμενος· καὶ φοβεῖται, καὶ δείματα ὁρᾷ καὶ ὄνειρατα φοβερὰ, καὶ τοὺς τεθνηκότας ἐνίοτε. Καὶ ἡ νοῦσος ἐνίοτε τοὺς πλείςους λαμβάνει τοῦ ἦρος. Τοῦτον πιπίσκειν ἐλλέβορον, καὶ τὴν κεφαλὴν καθαίρειν· καὶ μετὰ τὴν κάθαρσιν τῆς κεφαλῆς, κάτω πίσαι φάρμακον· καὶ μετὰ ταῦτα πίνειν γάλα ὄνου. Σιτίοισι δὲ χρῆσθαι ὡς ἐλαχίςοισιν, ἢν μὴ ἀσθενὴς ᾖ, [502] καὶ ψυχροῖσι, καὶ διαχωρητικοῖσι, καὶ μὴ δριμέσι, μηδ' ἁλμυροῖσι, μηδὲ λιπαροῖσι, μηδὲ γλυκέσι. Μηδὲ θερμῷ λούσθω, μηδὲ οἶνον πινέτω· ἀλλὰ μάλιςα μὲν ὕδωρ· εἰ δὲ μὴ, οἶνον ὑδαρέα· μηδὲ γυμναζέσθω, μηδὲ περιπατείτω. Ταῦτα ποιέων, ἀπαλλάσσεται τῆς νούσου, χρόνῳ· ἢν δὲ μὴ ἐπιμελήσῃ, ξυναποθνήσκει. " [503] Μέλαινα νοῦσος. Μέλαιναν ἐμέει οἷον [504] τρύγα, ὁτὲ μὲν αἱματώδες, ὁτὲ δὲ οἷον οἶνον τὸν δεύτερον, ὁτὲ δὲ

195 SOllicitudo, molestus morbus. Viscera ve-
luti spinarum aculeos habere, & his pun-
gi videntur; anxietas ipsum invadit, lucem
& homines fugit, tenebras amat, ac metus
corripit; septum transversum foris tumet,
& ad contactum dolet; terretur, pavores
& somnia formidanda cernit, quandoque
& mortuos. Morbus hic interdum pluri-
mos vere prehendit. Veratrum huic pro-
pinato, & caput purgato; post capitis pur-
gationem, medicamentum per inferiora
purgans bibendum exhibeto; & postea lac
asininum bibat. Cibis quam paucissimis,
nisi infirmis fuerit viribus, utatur, & fri-
gidis, ac alvum subducentibus, non acri-
bus, non salsis, non pinguibus, neque dul-
cibus. Calida non lavet, neque vinum bi-
bat: sed aquam quidem maxime, alioqui
vinum dilutum; neque se exerceat, neque
deambulet. Hæc si fecerit, temporis suc-
cessu morbo liberatur; si vero neglexerit,
commoritur. Morbus niger. (Bilem) a-
196 tram tanquam fæcem vomit, interdum qui-
dem velut sanguinem, interdum vero ve-
lut vinum secundarium, quandoque etiam

 velut

VARIÆ LECTIONES.

496 καὶ τὴν ὄσχην ἀποτύπ]ειν· ἐπὶ ἣν πίμπληται, Imp. Corn. scribit.

497 καὶ τεύτλοισι, καὶ σκορπίοισιν ἑφθοῖσι, καὶ σελάχεσι, καὶ κρέασι τετριμμένοισι μηλείοισιν ἑφθοῖσι, τῷ δὲ ζωμῷ MS. cod. & betis, & scorpiis coctis, & cartilagineis, & carnibus ovillis contritis: jure &c.

498 καὶ γλυκέα affirmative scribit MS. cod. In MSS. Reg. codd. ἀλυκέα scribitur, ut & ex MSS. Servin.

499 ὑπὸ τῶν φαρμάκων MS. cod. quem sequimur, prius legebatur ὑπὸ τοῦ φαρμάκου. Paulo post ἀλουσίῃσι Ionice & plurali numero pro ἀλουσίῃ. Idem Cod.

500 νοῦσος χαλεπή omittuntur in MS. cod. & pro epigraphe φροντὶς scribitur.

501 Sic ex MS. cod. scripsimus pro vulgato εἶναι. Deinde καὶ φόβος λάζεται delet Imp. Samb.

502 καὶ omittitur in MS. cod. ante ψυχροῖσι διαχωρ. paulo post pro θερμολούσθω, ex MS. cod. θερμῷ λούσθω scripsimus.

503 μέλαινα pro epigraphe, omisso νοῦσος, scribitur in MS cod.

504 τρὺξ bilem atram, quæ veluti fæx sanguinis est, significat hoc in loco.

197 velut polypi atramentum, quandoque acidum tanquam acetum, nonnunquam vero salivam & pituitam, nonnunquam bilem ex viridi pallidam. 198 Et quum nigrum quidem cruentum vomuerit, cadaver olere videtur; fauces & os vomitu incenduntur, dentes stupescunt, & quod vomitione rejectum est, terram attollit; quumque vomuerit, paulo melius habere videtur. 199 Neque sine cibo esse, neque copiosiorem cibum devoratum ferre potest: verum quum jejunus fuerit, viscera mussitant, & salivæ acescunt: quum vero quicquam ederit, pondus in visceribus (percipitur,) pectus & dorsum tanquam stylis pungi videntur, latera dolor vexat, febris levis est, caput dolet, oculis non videt, crura gravantur, color nigricat, & tabescit. Huic medicamentum purgans crebro propinato, & serum, & lac pro anni tempore; & cibis abstineat dulcibus, oleosis, & pinguibus, utaturque quam frigidissimis, ac maxime alvum subducentibus; caput purgato, & post potiones medicamentorum per superiora purgantium, nisi debilis fuerit, sanguinem ex brachiis detrahito: quod si alvus non dejiciat, emollienti infuso subluito. Crapula, & venere abstineat; sed si venere utatur, jejunus fomentis utatur, & sole abstineat, neque multum se exerceat, neque deambulet, neque calida lavet, neque acria edat, neque salsa. Hæc facienda, & cum ætate etiam morbus aufugit, aut etiam cum corpore senescit: si vero denigratus sit, commoritur. 200 Alius niger morbus. Subfulvus, gracilis, & in oculis ex virore pallidus fit; tenui est cute, ac debilis; quoque diutius hic morbus detinet, eo magis afflictat; & quovis tempore velut stillam modicam vomit, ad duo parva pocula, cibumque frequenter, & cum cibo bilem ac pituitam; post vomitum totum corpus dolet, interdumque etiam priusquam vomat; horrores leves, & febris detinet, sumptisque dulcibus & oleosis præcipue vomit. Hunc medicamentis per inferiora & superiora purgare oportet, posteaque lac asininum bibendum exhibere. Cibis utatur quam mollissimis ac frigidis, piscibusque littoralibus & cartilagineis, betis, cucurbitis, & carnibus contritis: vinum album, vinosum, dilutius bibat; vehementiore autem exercitatione in deambulationibus utatur, neque calida lavet,

197 οἷον πολύπου θολὸν, ὁτὲ δὲ δριμὺ οἷον ὄξος, ὁτὲ δὲ σίαλον καὶ λάπην, ὁτὲ δὲ χολὴν χλωρήν. 158 198 Καὶ, ὅταν μὲν τὸ [505] μέλαν τὸ αἱματῶδες ἐμέῃ, δοκέει οἷον φόνου ὄζειν, καὶ ἡ φάρυγξ, καὶ τὸ στόμα καίεται ὑπὸ τοῦ ἐμέσματος, καὶ τοὺς ὀδόντας αἱμωδιᾷ, καὶ τὸ ἔμεσμα τὴν γῆν αἴρει· καὶ, ἐπὴν ἀπεμέσῃ, δοκέει ῥάων εἶναι ἐπ᾽ ὀλίγον. 199 Καὶ [506] οὐκ ἀνέχεται οὔτ᾽ ἄσιτος ὢν, [507] οὔτε πλέον βεβρωκώς· ἀλλ᾽ ὁκόταν μὲν ἄσιτος ᾖ, τὰ σπλάγχνα μύζει, καὶ τὰ σίαλα ὀξέα· ὅταν δὲ τι φάγῃ, βάρος ἐπὶ τοῖσι σπλάγχνοισι, καὶ τὸ στῆθος καὶ τὸ μετάφρενον δοκέει οἷον [508] γραφείοισι κεντεῖσθαι, καὶ τὰ πλευρὰ ἔχει ὀδύνη, καὶ πυρετὸς βληχρὸς, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀλγέει, καὶ τοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν οὐχ ὁρᾷ, καὶ τὰ σκέλεα βαρέα, καὶ ἡ χροιὴ μέλαινα, καὶ μινύθει. Τοῦτον φάρμακον πιπίσκειν θαμὰ, καὶ ὀῤῥὸν καὶ γάλα τὴν ὥρην, καὶ σιτίων ἀπέχειν γλυκέων, καὶ ἐλαιηρῶν, καὶ πιόνων, καὶ χρῆσθαι ὡς ψυχροτάτοισι, καὶ ὑποχωρητικωτάτοισι, καὶ τὴν κεφαλὴν καθαίρειν, καὶ μετὰ τὰς φαρμακοποσίας τὰς ἄνω, ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ αἵματος ἀφιέναι· [509] ἢν μὴ ἀσθενὴς ᾖ· ἢν δὲ ἡ κοιλίη μὴ ὑποχωρέῃ, ὑποκλύζειν μαλθακῷ κλύσματι. Καὶ θωρήξιος ἀπέχεσθαι, καὶ λαγνείης· ἢν δὲ λαγνεύῃ, νῆστις πυριᾶσθαι, καὶ τοῦ ἡλίου ἀπέχεσθαι, μηδὲ γυμνάζεσθαι πολλὰ, μηδὲ περιπατέειν, μηδὲ θερμολουτέειν, μηδὲ δριμέα ἐσθίειν, μηδὲ ἁλυκά. [510] Ταῦτα ποιέειν, καὶ ἅμα τῇ ἡλικίῃ ἀποφεύγει καὶ ἡ νοῦσος, [511] ἢ καὶ καταγηράσκει σὺν τῷ σώματι· ἢν δὲ μελανθῇ, συναποθνήσκει. 200 Ἄλλη μέλαινα [512] νοῦσος. Ὑπόπυῤῥος, καὶ ἰσχνὸς, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπόχλωρος γίνεται· λεπτόδερμος, καὶ ἀσθενὴς τελέθει· ὅσῳ δ᾽ ἂν χρόνος πλείων ᾖ, ἡ νοῦσος μᾶλλον πονέει· καὶ ἐμέει πᾶσαν ὥρην, οἷον σταλαγμὸν ὀλίγον κατὰ δύο βρόχθους, καὶ τὸ σιτίον θαμινὰ, καὶ σὺν τῷ σιτίῳ χολὴν, καὶ φλέγμα· καὶ μετὰ τὴν ἔμεσιν ἀλγέει τὸ σῶμα πᾶν, ἔστι δ᾽ ὅτε καὶ πρὶν ἐμέσαι, καὶ φρῖκαι λεπταὶ καὶ πυρετὸς ἴσχει, καὶ πρὸς τὰ γλυκέα [513] καὶ ἐλαιώδη μάλιστα ἐμέει. Τοῦτον καθαίρειν χρὴ [514] φαρμάκοισι καὶ κάτω καὶ ἄνω, καὶ μεταπιπίσκειν γάλα ὄνου. Καὶ σιτίοισι χρῆσθαι, ὡς μαλθακωτάτοισιν [515] καὶ ψυχροῖσι, καὶ ἰχθύσιν ἀκταίοισι, καὶ σελάχεσι, καὶ τεύτλοισι, καὶ κολοκύντῃσι, καὶ κρέασι τετριμμένοισιν· οἶνον δὲ πίνειν λευκὸν οἰνώδεα, ὑδαρέστερον· ταλαιπωρίῃ δ᾽ ἐν περιπάτοισι χρῆσθαι, καὶ μὴ θερμολουτέειν, καὶ

VARIÆ LECTIONES.

505 μέλαν καὶ τὸ αἱματῶδες MS. cod. inserta particula καί. Paulo post φόνου ὄζειν *cadem* vertit Foesius; est enim φονάω idem quod φοινάω, & φόνος cædem & sanguinem in cæde effusum significat apud Homerum, & αἷμα exponitur Hesychio, exponitur & cadaver; quam significationem secuti sumus, vid. Robert. Constant. voc. φόνος.

506 Sic MS. cod. pro vulgato ἔρχεται, & omittitur ἂν sequens.

507 MS. cod. οὐδ᾽ ὁκόταν πλέω βεβρώκῃ. In Imp. Samb. οὐδ᾽ ὁκόταν πλέον βεβρωκὼς ᾖ.

508. Pro γραφείοισι, in MS. cod. legitur γραφίοισι.

509 ἢν μὴ ἀσθενήσῃ, *nisi debilitetur* scribitur in MS. cod.

510 MS. cod. ταῦτα ποιέειν, ἅμα τῇ ἡλικίῃ.

511 ἢ καὶ desunt in MS. cod. & scribitur καταγηράσκει ἐν τῷ σώματι.

512 νοῦσος abest in MS. cod. Postea pro ὑπόπυρος scribitur ὑπόπυῤῥος, quam lectionem amplexi sunt interpretes.

513 καὶ ἐλαιώδεα scribit MS. cod. pro ἐλαιώδη.

514 φαρμάκοισι καὶ κάτω, in MS. cod. deest particula καί.

515 καὶ ψυχροῖσι, ἰχθύσιν ἀκταίοις MS. cod. omisso καί.

᾿ καὶ τοῦ ἡλίου ἀπέχεσθαι. Ταῦτα ποιέειν· ῎ ἡ δὲ νοῦσος θανατώδης μὲν οὔ· ξυγκαταγηράσκει δέ. 201 Σφακελώδης. [516] Τὰ μὲν ἄλλα τὰ αὐτὰ πάσχει, ἐμέει δὲ θρόμβους πεπηγότας χολῆς· καὶ κάτω ὁμοίως, ἐπὴν τὰ σιτία ἀποπατήσῃ. ῾ Δρᾷν δὲ χρὴ τὰ αὐτὰ ἅπερ ἐπὶ τῆς προτέρης [517] ἐλέχθη· καὶ ὑποκλύζειν.

ac sole abstineat. Hæc agenda; verum lethalis quidem morbus non est, sed consenescit. Morbus sideratorius. In reliquis quidem eadem patitur, verum bilis grumos concretos vomit; eodemq; modo per inferiora dejicit, ubi ciborum recrementa excreverit. Eadem vero facienda, quæ in superiore morbo commemorata sunt; & alvus clystere proluenda.

Variæ Lectiones.

516 τὰ μὲν ἄλλα ταῦτα MS. cod. in quo ταῦτα pro τὰ αὐτὰ ponitur.

517 ἐλέχθη, *commemorata sunt*, deest in MS. cod.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ
ΠΕΡΙ ΝΟΥΣΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.
HIPPOCRATIS
DE MORBIS
LIBER TERTIUS.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩΙ ΒΙΒΛΙΩΙ.

Αἵδε αἱ νόσοι διδάσκονται, οἴδημα ἐγκεφάλου, πλήρωμα ὀδυνῶδες ἐγκεφάλου, βλητὸς, σφακελισμὸς ἐγκεφάλου, λήθαργος, καυσώδης πυρετὸς, ὁ πλεύμων οἰδῶν, κεφαλῆς ὀδύνη, φρενῖτις, κυνάγχη, ἴκτερος, τέτανος, ὀπισθότονος, εἰλεὸς, περιπνευμονία, πλευρῖτις· καὶ τὰ πόματα τὰ ἐν τοῖς καύσοις πίνειν διδόμενα.

ARGUMENTUM LIBRI.

Hi exponuntur morbi, cerebri tumor, ejusque dolorifica repletio, sidere ictus, sideratio cerebri, lethargus, febris ardens, pulmo tumens, capitis dolor, phrenitis, angina, icterus, tetanus, opisthotonus, convolvulus, peripneumonia, pleuritis; & potiones in ardente febre exhibendæ.

Basil. Græc. pag. 158. Foesius Sect. V. 46. 487. Basil. Lat. III. 149. pag. 218.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Οἴδημα φλεγμονῶδες τοῦ ἐγκεφάλου, καὶ τὰ τούτου διαγνωστικὰ, καὶ προγνωστικὰ, καὶ ἡ θεραπεία.

ΕΡΙ [1] μὲν οὖν πυρετῶν ἁπάντων, ῎ εἴρηταί μοι· ἀμφὶ δὲ τῶν λοιπῶν, ἐρέω ἤδη. 1 [2] Οἴδημα ἐγκεφάλου. [3] ῾Οκόταν ὁ ἐγκέφαλος οἰδήσῃ ὑπὸ φλεγμασίης,

CAPUT I.

Tumor cerebri ex inflammatione, ejusque diagnostica, prognostica, & curatio.

E febribus quidem universis a me dictum est; de reliquis jam dicam. Cerebri tumor. Quum cerebrum ab inflammatione tumuerit, do-

Variæ Lectiones.

Hic Liber a Gal. in Exegesi in voce ἀθὴρ secundus de Morbis minor dicitur, ut & Cal. Aurel. secundum de Morbis vocat Libr. III. Acut. cap. 4. 8. & 17. Hieronymus Mercurialis non eundem hujus libri ac superioris auctorem esse putat; propterea quod hujus initio dicat auctor, se de omnibus febribus scripsisse, quum de paucissimis superius mentio facta sit, tum quod locutio aliquantulum a superiorum librorum locutione dissentiat. Verum quod ad febres attinet, id intelligendum est de illis, quæ a pluribus expositis morbis superius oriuntur; quibus nunc reliquas adjungit. De stylo autem sæpe difficillimum est judicium. Magis id me moveret, quod in hoc libro plura in superiore jam dicta, veluti de Angina, Pleuritide, Peripneumonia, aliisque morbis repetuntur, ac diversa quidem ratione. Cæterum hujus libri doctrina utilissima est, & quisquis fuerit auctor parum refert, cum non scribentis auctoritas, sed sententiarum gravitas & integritas attendenda sit.

1 περὶ πυρετῶν, omissis μὲν οὖν Servin.

2 οἴδημα ἐγκεφάλου, hæc epigraphe deest in MS. cod.

3 Pro ὁκόταν in MS. cod. scribitur ἐπήν.

dolor totum caput, ac potiſſimum qua parte inflammatio conſtiterit, occupat; in temporibus autem conſiſtit: aures ſono implentur; auditus autem hebeſcit, venæ intenduntur, ac pulſant, & febris, & rigor interdum invadit; neque unquam dolor intermittit, ſed interdum quidem remittit, quandoque etiam magis urget; præ dolore vociferatur, ſurſumque proſilit; quumque ſurrexerit, confeſtim rurſus ad lectum delabitur, ſeque jactat. Hic quidem deploratus eſt, quot vero diebus interiturus ſit, judicationem non habet; alii enim alias pereunt; plerumque tamen intra ſeptem dies moriuntur; primum autem & vigeſimum ubi effugerint, convaleſcunt. Quum vero dolor vehemens vexarit, refrigerare caput oportet, potiſſimum quidem raſura, aut aliquo refrigerantium medicamentorum, in veſicam aut inteſtina infuſo, qualis eſt ſolani ſuccus, aut creta figulina; modo quidem id admovere, modo etiam prius quam intepeſcat, auferre. Et ſanguinem detrahere oportet, & caput purgare, odoratis ad apii ſuccos admixtis. Vino prorſus abſtinere; ptiſanæ ſuccum ſorbere, & inferiorem alvum ſolvere.

ὀδύνη ἴσχει ἅπασαν τὴν κεφαλὴν· μάλιστα δὲ, [4] ὅπῃ σαίη ἡ φλεγμασίη· ἵσαται δὲ ἐν [5] τῷ κροτάφῳ, τάτε οὔατα ἠχῆς πλήρεα γίνεται, [6] καὶ ἀμβλὺ ἀκούει, καὶ φλέβες τέτανται, καὶ σφύζουσι, πυρετός τε καὶ ῥῖγος ἐνίοτε ἐπιλαμβάνει· ἥ τε ὀδύνη ἐκλείπει οὐδὲ ποτὲ, ἀλλὰ ποτὲ μὲν ἀνίησι, ποτὲ δὲ μᾶλλον πιέζει, βοᾷ τε, καὶ ἀναΐσσει ὑπὸ τῆς ὀδύνης, καὶ, ὁκόταν ἀναςῇ, [7] αὖθις σπεύδει ἐπὶ τὴν κλίνην καταπεσεῖν, καὶ ῥιπτάζει ἑωϋτόν. Οὗτος ἐςὶ μὲν θανατώδης· ὁκόσων δὲ ἡμερέων ἀποθανεῖται, οὐκ ἔχει κρίσιν· ἄλλοι γὰρ ἄλλως ἀπόλλυνται· ὡς μέντοι ἐπιτοπολὺ, ἐν τῇσιν ἑπτὰ ἡμέρῃσι τελευτῶσιν· [8] εἴκοσι δὲ καὶ μίαν διαφυγόντες, ὑγιέες γίνονται. Χρὴ δὲ ὁκόταν περιωδυνέῃ, ψύχειν τὴν κεφαλὴν, μάλιστα μὲν
2 [9] ξύραντα, ἢ ἐς κύςιν, ἢ ἐς ἔντερα ἐγχέαντα τῶν [10] ψυκτικῶν τι, οἷον χυλὸν ςρύχνου, καὶ γῆν κεραμίτιδα· τὸ μὲν προςιθέναι· τὸ δὲ ἀφαιρέειν, πρὶν ἢ χλιαρὸν [11] γένηται. Καὶ τοῦ αἵματος ἀφαιρέειν, καὶ τὴν κεφαλὴν καθαίρειν σελίνου χυλοῖσι μιγνύντα εὐώδεα. Ἀοινέειν δὲ τὸ πάμπαν· ῥοφεῖν δὲ πτισάνης [12] χυλὸν, καὶ τὴν κάτω κοιλίην λύειν.

CAPUT II.

De vehementi capitis dolore ex cerebri plenitudine; ejusque ſignis & curatione.

PLenitudo cerebri dolorifica. Quum caput ex cerebri plenitudine vehementer doluerit, non purgatam eſſe humorum illuviem indicat; totum caput vehementes dolores occupant, delirat, & ſeptimo die moritur, neque evadit, niſi humor ad aures ſeptimo die erumpat: ita & dolor ſedatur, & ad mentem redit: copioſus autem & inodorus effluit. Hujus magis aures quidem ne prius, quam pus erupiſſe videris, curato: quod ſi ſuperiorem & inferiorem ventrem purgare voles, ſeorſum utrumque ſolvito: deinde capiti quam maxime quidem univerſo, ſed & per aures, & nares fomentum admoveto: ptiſanæ ſuccum

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τῆς περιωδυνίας τῆς κεφαλῆς ὑπὸ πληρώσεως τοῦ ἐγκεφάλου· καὶ τῶν ταύτης σημείων καὶ τῆς θεραπείας.

3 [13] ΠΛήρωμα ὀδυνῶδες ἐγκεφάλου. Ὁκόταν δὲ περιωδυνέῃ ἡ κεφαλὴ ὑπὸ πληρώσιος τοῦ ἐγκεφάλου, ἀκαθαρσίην σημαίνει· καὶ τὴν κεφαλὴν ὅλην περιωδυνίαι [14] ἴσχουσι, καὶ παραφρονέει, καὶ ἀποθνήσκει ἑβδομαῖος, καὶ οὐκ ἂν ἐκφύγῃ ἢν μὴ ῥαγείη τὸ ὑγρὸν ἑβδομαίῳ κατὰ τὰ οὔατα· οὕτω τε ἡ ὀδύνη παύεται, καὶ ἔμφρων γίνεται· ῥεῖ δὲ πολλὸν καὶ ἄνοσμον. Τούτου [15] μᾶλλον μὲν μὴ θεραπεύειν τὰ οὔατα, πρὶν ἂν ἐῤῥωγὸς ἴδῃς τὸ πῦον· ἢν δὲ βούλῃ καθῆραι τὴν ἄνω, καὶ τὴν κάτω κοιλίην, λῦσον 159
χωρὶς ἑκατέρην· [16] ἔπειτα πυριᾷν μὲν τὴν κεφαλὴν ὡς μάλιςα, ὅλην τε, καὶ διὰ τῶν οὐάτων, καὶ διὰ τῶν ῥινῶν· ῥοφεῖν δὲ πτισάνης χυ-

VARIÆ LECTIONES.

4 ὅπῃ σαίη ἡ φλεγμασίη· ἵσαται δὲ ἐν τῷ κροτάφῳ hæc verba deſunt in MS. Servin. leguntur autem in cod. MS. ſic ὅπη σαίη ἡ φλεγμασίη· ἵσαται εἰς τοὺς κροτάφους.

5 εἰς τοὺς κροτάφους· τὰ δ' οὔατα ἠχῆς πλέα γίνεται MS. cod. ſcribit, quæ lectio etiam adnotatur in Imper. Sambuci, pro vulgatis ἐν τῷ κροτάφῳ· καὶ τάτε οὔατα ἠχῆς πλήρεα.

6 Sic MS. cod. & Imp. Samb. quam lectionem ſecutus eſt Lind. ex MS. Servin. pro vulgatis καὶ ἀμβλύει ἡ ἀκοή. Mox καὶ αἱ φλέβες inſerto articulo MS. cod.

7 αὖθις σπεύδει ἐς τὴν κλίνην πεσεῖν MS. cod.

8 εἴκοσι δὲ καὶ μίαν vulgati cod. verum καὶ abeſt in MS. cod.

9 ξύραντα, ἢ ἐς ἔντερα publicati codd. verum in MS. cod. ξυρήσαντα, εἰς ἔντερα ſimplicitur legitur, ceteris omiſſis.

10 ψυκτικῶν τι vulgati cod. ſed τί deeſt in MS. cod. Imper. Samb. & Fevr. ψυκτῶν legunt.

11 Pro vulgato γένηται, MS. cod. ſcribit εἶναι. Mox καὶ τοῦ αἵματος ἀφαιρέειν deſunt in MS. cod.

12 Poſt χυλὸν, in MS. cod. legitur ψυχρόν.

13 Πλήρωμα ὀδυνῶδες ἐγκεφάλου, hæc epigraphe deeſt in MS. cod. & hic apponunt Aſteriſcum Aſulana exempl. Pro hisce Imp. Samb. & Fevr. habent περὶ περιωδυνίας κεφαλῆς, *de vehementi capitis dolore*; ſed adſcititia hæc ſunt.

14 ἴσχουσι καὶ παρακοπαὶ, καὶ παραφρονέει, καὶ ἀποθνήσκει ἑβδομαῖος, καὶ οὐκ ἂν ἐκφύγοι· εἰ μὴ ῥαγεῖ τὸ πῦον κατὰ τ' οὔατα· οὕτω τε ἡ ὀδύνη MS. cod. ſcribit.

15 μάλιςα, pro μᾶλλον vulg. MS. cod. mox τὰ οὔατα in cod. cod. deſunt.

16 ἔπειτα πυριᾷν μὲν τὴν κεφαλὴν, in MS. cod. deeſt conjunctio μέν.

χυλὸν, καὶ ἀοινέειν τὸ πάμπαν. Ἐπὴν δὲ ῥαγῇ τὸ πῦον, ἐπίσχειν, ἔς᾽ ἂν ἡ πολλὴ τῆς ῥύσιος παύσηται· ἔπειτα κλύζειν τὰ οὔατα οἴνῳ γλυκέϊ, ἢ γάλακτι γυναικείῳ, ἢ ἐλαίῳ παλαιῷ· χλιαροῖσι δὲ κλύζειν· καὶ πυριᾷν τὴν κεφαλὴν [17] θαμινὰ ἐν μαλθακῇσι πυρίῃσι καὶ εὐόδμοισιν, [18] ἵνα θᾶσσον καθαίρηται ὁ ἐγκέφαλος. [19] Οὗτος τὰ μὲν πρῶτα οὐκ ἀΐει· προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου ἥ τε ῥύσις ἧσσόν ἐστι, καὶ ἡ ἀκοὴ ἅμα τῇ ῥύσει παντελῶς παυομένῃ παραγίνεται, [20] καὶ ὁμοιοῦται μάλιστα ἑωϋτῷ. Φυλάσσεσθαι δὲ χρὴ ἡλίους, ἀνέμους, πῦρ, καπνὸν, δριμέων ὀδμὰς, [21] καὶ τὰ τοιαῦτα· καὶ ἡσυχάζειν, διαίτῃ μαλθακῇ χρώμενον· καὶ ὑπὸ κε- 4-5
νεαγγείων εὔλυτος ἔσω ἡ κοιλίη ἡ κάτω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ τῆς τῶν βλητῶν σημειώσεώς τε καὶ θεραπείας.

[22] Βλητοί. Οἱ δὲ βλητοὶ λεγόμενοι εἶναι, ὁκόταν ὁ ἐγκέφαλος πλησθῇ πολλῆς ἀκαθαρσίης· ὀδύνην παρέχει τὸ πρόσθεν τῆς κεφαλῆς πρῶτον, καὶ ἀναβλέπειν οὐ δύνανται, [23] οἱ μὲν ἀμφοῖν τοῖν ὀφθαλμοῖν, οἱ δὲ θατέρῳ, καὶ κῶμά μιν ἔχει· καὶ ἔκφρονές εἰσι, καὶ οἱ κρόταφοι πηδῶσι, καὶ πυρετὸς λεπτὸς ἔχει, καὶ τοῦ σώματος ἀκρασίη. Οὗτος ἀποθνήσκει τριταῖος, ἢ πεμπταῖος, [24] ἐς δὲ τὰς ἑπτὰ οὐκ ἀφικνέεται· ἢν δὲ ἄρα ἀφίκηται, ἐξάντης γίνεται. Τοῦτον, ἢν βούλῃ θεραπεύειν, πυριᾷν τὴν κεφαλὴν, καὶ ταμὼν ἀνάπνευσιν ποιέειν. Ἢν δὲ [25] ὀδύνη ἔχῃ, καὶ πταρμοὺς ἐμποιέειν χρὴ, καὶ τὴν κεφαλὴν καθαίρειν κούφοισι καὶ εὐώδεσι, καὶ τὴν κάτω κοιλίην καθαίρειν· ἀοινέειν δὲ τὸ πάμπαν, πτισάνης δὲ χυλῷ χρῆσθαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ τῶν τοῦ σφακελισμοῦ ἐγκεφάλου σημείων καὶ θεραπείας.

[26] Σφακελισμὸς ἐγκεφάλου. Ἢν δὲ σφακελίσῃ ὁ ἐγκέφαλος, ὀδύνη ἴσχει τὴν κεφαλὴν, καὶ διὰ τοῦ τραχήλου φοιτᾷ ἐς τὴν ῥάχιν·

sorbeat, & vino prorsus abstineat. Ubi vero pus eruperit, quoad fluxionis copia desierit, sistito : postea vino dulci, aut lacte muliebri, aut oleo veteri, iisque tepidis infusis, aures colluito : caput crebro mollibus fomentis & odoratis, quo cerebrum citius purgetur, foveto. Hic primis quidem diebus non audit; procedente vero tempore tum fluxio minuitur, tum simul ac fluxio prorsus quievit, auditio redit, & sibi ipse maxime similis redditur. Vitare autem oportet solem, ventos, ignem, fumum, acrium odores, aliaque hujusmodi; & quiescere, ac molli victus ratione uti : alvus inferior ex vasorum vacuatione solutu sit facilis.

CAPUT III.

De sidere ictorum, signis, & curatione.

Attoniti. Icti esse dicuntur, cum cerebrum repletum fuerit ob multam purgationem intermissam : cruciatum primum exhibet anterior capitis pars, & suspicere non possunt, quidam ambobus oculis, quidam vero altero, & sopor ipsos habet; menteque sunt emoti; & tempora saliunt & febris levis habet, corporisque impotentia. Hic tertio aut quinto die moritur, neque ad septimum pervenit; sed si pervenerit, incolumis evadit. Hunc si curare voles, capiti fomentum admoveto, & sectione facta respirationem efficito. Sed si dolor detinuerit, & sternutationes movere oportet, & purgare caput levibus ac odoratis, ventremque inferiorem purgare; vino prorsus abstinere, & ptisanæ succo uti.

CAPUT IV.

De siderationis cerebri signis, & curatione.

Cerebri sideratio. Quod si cerebrum sideratum fuerit, caput dolor occupat, & per cervicem ad spinam pervadit; &

Variæ Lectiones.

17 θαμινὰ ἐν μαλθακῇσι, deest in MS. cod. præpositio ἐν.
18 ὡς θᾶσσον καθαιρεῖται vulgati codd. pro quibus MS. cod. scribit ἵνα θᾶσσον καθαίρηται; quam lectionem probamus.
19 Vulgati codd. scribunt οὗτος μὲν τάγε πρῶτα οὐκ ἀΐει. Ast in MS. cod. ita leguntur οὗτος τὰ μὲν πρῶτα οὐδὲν ἀκούει.
20 καὶ ante ὁμοιοῦται deest in MS. cod. & ὁμοιοῦταί τε μάλιστα legit.
21 Pro καὶ τὰ τοιαῦτα· καὶ ἡσυχάζειν, in MS. cod. legitur καὶ αὐτὰ ἡσυχάζειν.
22 Βλητοὶ deest in MS. cod. Cæterum notandum venit hic per βλητὸν Hipp. intelligere cerebrum vehementer inflammatum; quemadmodum scribit Just. Cortnummius in suo tractatu de Morbo attonito p. 16. §. 5. Cap. III. cui assentiunt. Plura Foes. voce βλητοί. Paulo post εἶναι abest in MS. cod.
23 οἱ μὲν ἀμφοτέροισι τοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν MSc. cod. legit. Mox pro καὶ κῶμα in cod. habetur ἀλλὰ κῶμα. Deinde ἄφρονες pro ἔκφρονες in eodem habetur.
24 Sic MS. cod. quem secuti sumus pro ἐς δὲ τὰ ἑπτά; quod mendosum est.
25 ὀδύνη ἔχῃ, καὶ πταρμοὺς ἐμποιέειν χρὴ, omnia exemplaria publicata legunt; sed MS. cod. sic affert: ὀδύνη ἐπειγομένῃ, ἢ καὶ πταρμοὺς, & omittitur χρή.
26 Σφακελισμὸς ἐγκεφάλου, hæc epigraphe deest in MS. cod. paulo post pro ὀδύνη ἴσχει τὴν κεφ. in cod. legitur ὀδύνη ἔχει τὴν κεφ.

& ipse nihil audit, frigusque in caput irruit, totus tumescit, ac derepente voce captus apparet; ex naribus sanguis fluit, & lividus evadit. Hunc si morbus leviter corripuerit, quum sanguis abierit, melius habet: si vero vehementer correptus fuerit, cito moritur. Huic sternutationes per odorata movendæ, & alvus utraque per vices purganda, aut altera; odorata leves odores habentia, naribus admovenda; sorbitioque tenuis, & tepida exhibenda; vino autem penitus abstinendum.

καὶ αὐτὸν ἐπιλαμβάνει ἀνηκουστίη, καὶ ψῦχος ἐπέρχεται ἐπὶ τὴν κεφαλὴν, καὶ [27] οἰδέει ὅλος, καὶ ἐξαίφνης ἄφωνος δείκνυται· καὶ ἐκ τῶν ῥινῶν αἷμα ῥεῖ, καὶ πελιδνὸς γίνεται. Τοῦτον, ἢν μὲν ἡ νοῦσος χαλαρῶς λάβῃ, τοῦ αἵματος ἀπελθόντος, ῥαΐζει· [28] ἢν δὲ σφόδρα εἰλημμένος ᾖ, θνήσκει ταχέως. Τούτῳ πταρμοὺς τε ἐμποιέειν διὰ τῶν εὐωδέων, καὶ τὰς κοιλίας ἄμφω καθαίρειν ἐν μοίρῃ ἑκάτερον· [29] καὶ τῶν εὐωδέων, κούφας δὲ ὀδμὰς ἐχόντων, τῇσι ῥισὶν ἀείρειν, καὶ ῥόφημα λεπτόν τε καὶ χλιαρόν· ἀοινέειν δὲ τὸ πάμπαν.

CAPUT V.

De lethargi signis & curatione; ex lethargo suppurati.

LEthargus. Lethargi quidem morbi constitutio eadem, quæ & peripneumoniæ; gravior tamen, neque omnino liberatur ab humida peripneumonia; sed longe tardior morbus est. Hæc autem patitur: Tussis & sopor eum detinet; sputum humidum, & copiosum ejicit; infirmis admodum est viribus, & quum interiturus est, multum, idque liquidum per inferiora, dejicit. Huic quidem admodum exigua vitæ spes superest: efficiendum tamen ut plurimum spuat, & calefiat, vinoque abstineat: quod si effugerit, purulentus efficitur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ τῶν τοῦ ληθάργου σημείων, καὶ τῆς θεραπείας· οἱ ἐκ τοῦ ληθάργου ἔμπυοι.

6 [30] ΛΗθαργος. Οἱ δὲ λήθαργοι, στάσις μὲν ἡ αὐτὴ τοῦ κακοῦ τῇ περιπλευμονίῃ. χαλεπωτέρη δὲ, καὶ οὐ πάμπαν ἀπήλλακται ὑγρῆς περιπλευμονίης· [31] βραδυτέρη δὲ πουλὺ ἡ νοῦσος. Πάσχει δὲ τάδε. Βὴξ καὶ κῶμά μιν ἔχει, καὶ τὸ σίαλον ὑγρὸν καὶ πολὺ ἀνάγει, καὶ ἀδυνατέει σφόδρα, καὶ ὁκόταν μέλλῃ ἀποθανεῖσθαι, κάτω ὑποχωρέει ἐπὶ πολὺ καὶ ὑγρόν. Τούτῳ ἐλπὶς μὲν πάνυ [32] βραχεῖα περιγενέσθαι· ὅμως δὲ πτύειν τε ποιέειν ὡς πλεῖστον, καὶ θερμαίνειν, καὶ ἀοινέειν· ἢν δὲ ἐκφύγῃ, ἔμπυος γίνεται.

CAPUT VI.

De febris ardentis dignotione, prænotione, & curatione.

FEbris ardens. In febre ardente dicta, sitis multa detinet, lingua inhorrescit; ejusque color, primo quidem tempore, qualis esse consuevit, verum valde sicca est; procedente vero tempore induratur, exasperatur, crassescit; deinde nigrescit. Si sane per initia hæc contingant, celeriores judicationes fiunt; si vero posterius, tardiores: remissionis autem eadem omnia signa prodit lingua, quæ in peripneumonia. Et urinæ biliosæ quidem, aut cruentæ,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ϛ'.

Περὶ τοῦ καυσώδους πυρετοῦ, διαγνώσεώς τε καὶ προγνώσεως, καὶ θεραπείας.

[33] ΚΑυσώδης. Ἡ δὲ καυσώδης λεγομένη, δίψα τε ἔχει πολλὴ, καὶ ἡ γλῶσσα πέφρικε· [34] τὸ δὲ χρῶμα αὐτῆς, τὸν μὲν
7 πρῶτον χρόνον, οἷόν περ εἴωθε· ξηρὴ δὲ σφόδρα· προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, σκληρύνεται, καὶ τρηχύνεται, καὶ παχύνεται· [35] ἔπειτα μελαίνεται. Ἢν μὲν ἐν ἀρχῇ ταῦτα πάθῃ, [36] θάσσους αἱ κρίσιες γίνονται· ἢν δὲ ὕστερον, χρονιώτεραι· τῆς δὲ ἀφέσιος, ταῦτα πάντα ἡ γλῶσσα σημαίνει, ἅπερ ἐν τῇ περιπλευμονίῃ. Καὶ τὰ οὖρα, [37] χολώδεα μὲν ἢ αἱματώδεα ἐόντα, ἐπί-

VARIÆ LECTIONES.

27 Pro οἰδέει, *tumescit*, in MS. cod. scribitur ἰδίει, *sudat.* Postea γίνεται legitur pro δείκνυται.

28 In MS. cod. legitur ἢν δὲ σφόδρα ἀπειλημμένος ᾖ ἀποθνήσκει· τάχα τούτῳ πταρμοὺς ἐμποιέειν.

29 καὶ τῶν εὐωδέων, *& odorata* deest in MS. cod. mox post λεπτόν τε καὶ χλιαρὸν, in eod. cod. τε καὶ omittuntur.

30 Λήθαργοι deest in MS. cod. & dicitur οἱ δὲ ληθαργικοὶ, & paulo post pro χαλεπωτέρη, scribitur χαλαρωτέρη.

31 βραδυτέρη δ' ἡ νοῦσος πολλόν· πάσχει δὲ τάδε. Βὴξ (καὶ κῶμά μιν omissis) ἔχει, MS. cod.

32 MS. cod. pro vulgatis βραχεῖα περιγενέσθαι, scribit βραχὺν περιγενέσθαι.

33 Καυσώδης omittitur in MS. cod. Deinde post λεγομένη, Linden. hæc addit: πυρετὸς τὸν ἄνθρωπον σφοδρὸς; contra tamen omnium exemplarium fidem.

34 καὶ τὸ χρῶμα αὐτῆς, τὸ μὲν πρῶτον ὠχρόν ἐστι, legitur hæc sententia, innuente Foesio, multo melius libr. περὶ κρισίμων. *ipsius color primum quidem ex virore pallidus est;* ita ut primum hoc colore sit lingua, aspera & sicca; deinde fuliginosa, & nigra.

35 Pro vulgatis καὶ ἐπιμελαίνεται, MS. cod. ἔπειτα μελαίνεται, quam lectionem sequimur. Mox καὶ, ἢν μὲν ἐν ἀρχῇ Lindenus, pro quibus MS. Servin. ἢν μὲν γὰρ ἐν ἀρχῇ habet.

36 Pro θάσσους αἱ κρίσιες, in cod. MS. legitur θάσσους κρίσιες.

37 χλωρὰ MS. cod. habet pro χολώδεα. Quid vero sit χλωρὸν consule Foesii Oecon. voce χλωρὸν, ubi plura notatu digna habentur.

ἐπίπονα· ξανθὰ δὲ, ἀπονώτερα· καὶ τὸ πτύσμα ὑπὸ θερμασίης καὶ ξηρασίης [38] ξυγκεκαυμένον καὶ παχύ ἐςι. Πολλάκις δὲ καὶ ἐς τὴν περιπλευμονίην μεθίςαται· καὶ, ἢν μεταςῇ, τάχα ἀποθνήσκει. [39] Τοῦτον δὲ ὧδε χρὴ θεραπεύειν. Λούειν θερμῷ δὶς ἢ τρὶς τῆς ἡμέρης ἑκάςης, πλὴν τῆς κεφαλῆς· καὶ ἐν τῇσι κρίσεσιν οὐ χρὴ λούειν· καὶ τὰς μὲν πρώτας τῶν ἡμερέων ὑποκαθαίρειν καὶ ὑδροποτέειν· [40] καὶ γὰρ ἔμετον ἄγει τὸ ὕδωρ ὡς ἐπιτοπολύ· τὰς δὲ ὑςέρας μετὰ τὴν κάθαρσιν ὑγραίνειν, καὶ ῥοφήμασι χρῆσθαι, καὶ οἴνοισι γλυκέσιν. Ἢν δὲ μὴ ἐξ ἀρχῆς παραλάβῃς, ἀλλὰ ἤδη τῶν ἐν τῇ γλώσσῃ [41] σημηίων ἐνεόντων, ἐᾷν χρὴ, ἕως ἂν αἱ κρίσιες παρέλθωσιν, καὶ τὰ τῆς γλώσσης σημήϊα ἠπιώτερα γένηται· καὶ μήτε φάρμακον δῷς, μήτε κλύσῃς ἐς κάθαρσιν, [42] πλὴν αἱ κρίσιες παρέλθωσιν.

dolorem intensum: flavæ vero remissiorem significant; sputumque præ calore ac siccitate exustum & crassum est. Plerumque vero & in peripneumoniam transit: quod si transierit, celeriter moritur. Hunc autem sic curare oportet. Singulis diebus bis aut ter, capite excepto, calida lavato: in crisibus autem lavandum non est. Ac primis quidem diebus per inferiora purgandum, & aqua potui exhibenda: aqua etenim plerumque vomitum inducit: posteris à purgatione (diebus) humectandum, sorbitionibus, vinisque dulcibus utendum. At si per initia curandum non susceperis, sed signis jam in lingua existentibus, sinere oportet, dum judicationes præterierint, linguæque signa mitiora evaserint; & neque medicamentum, neque per clysterem infusum, priusquam judicationes præterierint, exhibueris.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Ὁ πλεύμων οἰδῶν ὑπὸ θερμασίας· καὶ ἡ αὐτοῦ διάγνωσίς τε, καὶ πρόγνωσις, καὶ θεραπεία.

[43] Ὁ Πλεύμων οἰδέων ὑπὸ τῆς θερμασίης. 8 Ὁκόταν ὁ πλεύμων οἰδήσῃ ὑπὸ θερμασίης πλησθεὶς, βὴξ ἴσχει ἰσχυρὴ, καὶ σκληρὴ, καὶ ὀρθοπνοίη, καὶ ἀναπνεῖ ἄθροον, καὶ ἀσθμαίνει πυκνὸν, καὶ οἰδέει, καὶ τοὺς μυκτῆρας ἀναπετάννυσιν [44] ὥσπερ ἵππος ἐκ δρόμου, καὶ τὴν γλῶσσαν θαμινὰ ἐκβάλλει, καὶ τὰ ςήθεα αὐτῷ ἀείδειν δοκέει, καὶ βάρος ἐνεῖναι· [45] διὸ χωρέειν οὐ δύναται τὰ ςήθεα, ἀλλὰ διαῤῥήγνυται, καὶ ἀδυνατέει, ἥτε ὀδύνη ὀξείη ἴσχει, [46] καὶ τόν τε νῶτον, καὶ τὰ ςήθεα, καὶ τὰς πλευρὰς ὡς βελόναι κεντέουσι, [47] καὶ καίεται ταῦτα, ὡς πρὸς πῦρ καθήμενος· καὶ ἐρυθήματα ἐκφύει ἐς τὸ ςῆθος καὶ τὸν νῶτον, ὡς φλογοειδέα, καὶ δηγμὸς ἰσχυρὸς ἐμπίπτει καὶ [48] ἀπορίη, ὥςε οὔτε ἑςάναι, οὔτε καθῆσθαι, οὔτε κατακεῖσθαι οἷός τέ ἐςιν· [49] ἀλλ' ὧδε ἀπορέων βληςρίζει ἑωϋτὸν, καὶ δοκέει ἤδη ἀποθανεῖσθαι. Ἀποθνήσκει δὲ μάλιςα τεταρταῖος ἢ ἑβδομαῖος· [50] ἢν δὲ ταύτας διαφύγῃ, οὐ μάλιςα θνήσκει. Τοῦτον, ἢν θεραπεύῃς, χρὴ τὴν κάτω κοιλίην ὡς τάχιςα καθῆραι κλύσματι καλῶς· καὶ

CAPUT VII.

Pulmo ex calore tumens; ejusque dignotio, prænotio, & curatio.

PUlmo ex calore tumens. Quum pulmo caloris plenus intumuerit, vehemens duraque tussis detinet, spiritus erecta cervice ducitur, confertim respirat, crebro anhelat, tumescit, nares expandit ut equus ex cursu, & linguam frequenter exerit, pectus ei sonum edere videtur, & gravitas inesse: quapropter (hanc) pectus capere nequit, sed disrumpitur, & est impotens, ac dolor acutus occupat; dorsum, pectus & latera velut acus pungunt, eaque ardent, ut ejus qui ad ignem sedeat; in pectore & dorso rubores tanquam ex flamma exoriuntur, ac adeo vehemens morsus & anxietas invadit, ut neque stare, neque sedere, neque decumbere queat; sed ita æstuans seipsum jactat, & jamjam mori videtur. Moritur autem maxime quarto aut septimo die, quos si effugerit, plerumque haud perit. Hunc si curabis, alvum inferiorem quam citissime per clysterem probe purgare oportet; &

VARIÆ LECTIONES.

38 ξυγκεκαυμένον καὶ παχύ ἐςι vulgati codd. καὶ abest in MS. cod. Paulo post καθίςαται Serv. ex cod. MS. pro μεθίςαται scribit.

39 τοῦτον δὲ ὧδε, conjunctio δὲ abest in MS. cod. Paulo post τῆς ante ἡμέρης in Cod. omittitur.

40 καὶ γὰρ, omittitur γὰρ in MS. codice.

41 σημηίων ἐνεόντων; ast pro ἐνεόντων in MS. cod. scribitur ἰόντων. Paulo post δοῖς pro δῷς in eodem legitur.

42 πρὶν pro πλὴν eodem prope sensu MS. cod.

43 ὁ πλεύμων οἰδέων ὑπὸ τῆς θερμασίης omittitur hæc epigraphe in MS. cod. & legitur ὅταν δὲ ὁ πλεύμων πλησθῇ ὑπὸ φλεγμασίης καὶ οἰδήσῃ, βὴξ ἔχει ἰσχυρὴ, καὶ ὀρθοπνοίη, καὶ ἀναπνέει καὶ πυκνὸν, καὶ ἀσθμαίνει ἀθρόον, καὶ ἰδίει, hoc est; *Quum pulmo inflammatione cruciatur, & intumuit; tussis vehemens detinet, & erecta cervice spiratio; & confertim respirat, & crebro anhelat, & sudat.*

44 Pro ὥσπερ ἵππος ἐκ δρόμου. MS. cod. ὡς ἵππος δραμών. Ibidem ἀείδειν *modulari* interpretatur Charter.

45 διὸ χωρέειν οὐ δύνασθαι MS. cod. Paulo post ἥδε ὀδύνη ὀξείη ἴσχει τὸν νῶτον in eodem scribitur.

46 καὶ omittitur ante τόν τε νῶτον in MS. cod. & delet Imper. Samb. ut sit, *dolor occupat dorsum.*

47 καὶ καίεται ταῦτα, ὡς πρὸς πῦρ καθήμενος legunt omnia exempl. publicata. Codex MS. vero longe aliam habet lectionem, & quidem sic: καὶ καίεται τὰ ὦτα, ὡς πρὸς πυρὶ καθιζόμενος· καὶ ἐρυθήματα ἐκφλύει ἐς τὸ ςῆθος, καὶ τὸν ὦτον, καὶ ὡς φολιδοειδέα.

48 Pro ἀπορίη Imp. Samb. Cod. ἀπορίη. Mox MS. cod. ὥςε οὔτε κατακεῖσθαι, οὔθ' ἵςασθαι· οὔτε καθίζεσθαι.

49 MS. cod. scribit, ἀλλ' ἀπορέει ἀλύων· ῥιπτάζει τε ἑωυτόν.

50 ἢν δὲ ταύτας ἐκφύγῃ, οὐ μάλα ἀποθνήσκει· τοῦτον ἢν θεραπεύῃς, τὴν κάτω κοιλίην ὡς τάχιςα καθῆραι κλύσματι εὖ. MS. cod.

e cubitis, nare, lingua, & quavis corporis parte ſanguinem mittere; & potiones refrigerantes, ſorbitionesque ejusdem facultatis exhibere: urinam etiam cientia, ſed quæ non calefaciant, ſæpe danda. Et ad dolores quidem ipſos, quum vehementer irruunt, tepefacientibus levibus & humidis adhibitis, locum ubicumque dolor fuerit, calefacere & humectare oportet; reliquis vero partibus, admotis refrigerantibus, ea quidem modo auferre, modo vero apponere; & quacunque parte ardere videbitur, frigus inducere; & in totum vino abſtinere.

ἀπὸ τῶν ἀγκώνων, καὶ τῆς ῥινὸς, καὶ τῆς γλώσσης [51] καὶ πάντοθεν τοῦ σώματος αἷμα ἀφιέναι· καὶ πόματα διδόναι ψυκτικὰ, καὶ ῥοφήματα τὰ αὐτὰ δυνάμενα· καὶ τῶν οὐρητικῶν, μὴ θερμαινόντων δὲ, πολλάκις διδόναι. Καὶ πρὸς μὲν τὰς ὀδύνας αὐτὰς, ὁκόταν καταιγίζωσι, χλιάσματα κοῦφα καὶ ὑγρὰ χρὴ [52] προσφέροντα, χλιαίνειν καὶ ὑγραίνειν τὸν τόπον, οὗ ἂν ᾖ ἡ ὀδύνη· πρὸς δὲ τὰ ἄλλα, ψυκτήρια προΐσχειν, τὰ μὲν ἀφαιρέοντα, τὰ δὲ
9 προσιθέντα·" καὶ ὅκου ἂν κατακαίηται, ψῦχος ποιέειν· ἀοινέειν δὲ τὸ πάμπαν.

CAPUT VIII.

De acuto capitis dolore cum vocis interceptione, ejusque dignotione, prænotione & curatione.

CApitis dolor. Quum autem a capite exortus dolor acutus derepente vocem interceperit, tum alias, tum ubi ex ebrietate contigerit, ſic affectus ſeptimo die moritur. Minus tamen tale quid ex ebrietate perpeſſi, & voce capti permanentes moriuntur: eodem enim die, aut poſtero, aut tertio ſi vox eruperit, convaleſcunt: hoc autem ex temulentia nonnulli faciunt, neutrique pereunt. His vehementes ſternutationes inducito, & clyſterem injicito, qui vehementer bilem educat: quod ſi ſenſum recuperaverit, thapſiæ ſuccum ex multa aqua calida, quo quam citiſſime revomat, exhibeto. Deinde extenuato, & per ſeptem dies à vino prohibeto: ſanguis etiam e lingua detrahendus; ſi venam prehendere poſſis.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Περὶ τ̃ ὀξείας κεφαλῆς ὀδύνης σὺν ἀφωνίᾳ, καὶ τ̃ αὐτῆς διαγνώσεώς τε, καὶ προγνώσεως, καὶ θεραπείας.

10 [53] ΚΕφαλῆς ὀδύνη." Ὀκόταν δὲ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἀρξαμένη ἡ ὀδύνη ὀξείη, [54] ἄφωνον ποιήσῃ παραχρῆμα, ἄλλως τε καὶ ἐκ μέθης ὅταν γένηται, οὗτος ἀποθνήσκει ἑβδομαῖος. [55] Ἧσσον δὲ οἱ ἐκ τῆς μέθης τοιοῦτόν τι παθόντες, καὶ ἄφωνοι
11 μείναντες, θνήσκουσιν·" ἢν γὰρ ῥήξωσι φωνὴν αὐθημερὸν, [56] ἢ τῇ ὑςεραίῃ, ἢ τῇ τρίτῃ, ὑγιέες γίνονται· [57] ποιέουσι δὲ ἐκ τῆς μέθης ἔνιοι τοῦτο, [58] καὶ οὐδέτεροι ἀπόλλυνται. Τούτοισι πταρμούς τε ἐμποιέειν ἰσχυροὺς, καὶ ὑποκλύσαι, [59] ὅ, τι ἂν χολὴν ἄξῃ σφόδρα· καὶ, ἢν αἴσθηται, ὀπὸν θαψίης δοῦναι, ἐν πολλῷ τῷ ὑγρῷ καὶ θερμῷ, ἵνα ὡς τάχιςα ἀπεμέσῃ. [60] Ἔπειτα ἀπισχναίνειν καὶ ἀοινέειν ἑπ̃ὰ ἡμέρας· ἀφαιρέειν δὲ καὶ ἀπὸ τῆς γλώσσης αἷμα· ἢν δύνῃ λαβεῖν φλέβα.

CAPUT IX.

De phrenitidum dignotione, & curatione.

PHrenitides. Phrenitis etiam ex aliis morbis contingit; hæc autem patiuntur (phrenitici.) Septum transverſum adeo dolet, ut ne contingere quidem ſinant,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Περὶ τῆς τῶν φρενιτίδων διαγνώσεώς τε καὶ θεραπείας.

[61] ΦΡενίτιδες. [62] Φρενίτις δὲ γίνεται καὶ ἐξ ἑτέρης νούσου· πάσχουσι δὲ τάδε. Τὰς φρένας ἀλγέουσιν, ὥςε μὴ ἐᾶσαι ἂν ἅψασθαι, καὶ

VARIÆ LECTIONES.

51 καὶ πάντοθεν τοῦ σώματος omnia exemplar. ſed τοῦ σώματος deeſt in MS. cod.

52 προΐσχειν· τὰ δὲ τὰ ἄλλα ψυκτήρια προΐσχειν· τὰ μὲν ἀφαιρέοντα· τὰ δὲ προσιθέντα· καὶ ἢν κατακαίηται, ψῦχος ποιέειν, omiſſis cæteris MS. cod.

53 Κεφαλῆς ὀδύνη, hæc epigraphe omittitur in MS. cod.

54 ἄφωνον ποιήσει παραχρῆμα, ἄλλως τε καὶ ἐκ μέθης, omiſſis ὅταν γένηται, MS. cod.

55 ἧσσον δὲ τοῖσιν ἐκ τῆς μέθης θανάσιμα MS. cod. ſcribit, pro ἧσσον δὲ οἱ ἐκ τῆς μέθης τοιοῦτόν τι παθόντες, καὶ ἄφωνοι μείναντες, θνήσκουσιν.

56 ἢ τριταῖοι ὑγιέες εἰσὶ, omiſſis ἢ τῇ ὑςεραίῃ, MS. cod.

57 ποιέουσι δὲ οἱ, vulg. Codd. deeſt in MS. cod. οἱ, quod probamus.

58 Pro καὶ οὐδέτεροι, MS. cod. οἱ δ' ἕτεροι.

59 ὅ, τι ἂν χολὴν ἄξῃ σφ. omnia exemplaria vulgata, pro quibus MS. cod. legit, ὃ χολὴν ἄξει σφόδρα.

60 Sic legimus ex MS. cod. pro vulgato ἔπειτα ἐπισχναίνειν. Mox καὶ ἀσιτέειν, & a cibo abſtinere, Linden. ſcribit ex Serv. cod. pro καὶ ἀοινέειν.

61 Φρενίτιδες deeſt hæc epigraphe in MS. cod.

62 Φρενίτις δὲ γίνεται μὲν ἐξ ἑτέρων νούσων MS. cod. pro vulgatis Φρενίτιδες δὲ γίνονται καὶ ἐξ ἑτέρων νούσων; nos cod. lectionem amplectimur.

[63] καὶ πῦρ ἔχει, καὶ ἔκφρονές εἰσι, καὶ ἀτενὲς βλέπουσι, καὶ τἄλλα παραπλήσια ποιέουσι τοῖσιν ἐν τῇσι περιπλευμονίῃσιν, ὁκόταν οἱ ἐν τῇσι περιπλευμονίῃσιν ἔκφρονες ἔωσι. Τοῦτον [64] χλιαίνειν δεῖ χλιάσμασιν ὑγροῖσι καὶ πόμασι, πλὴν οἴνου. Κὴν μὲν οἷός τε ᾖ, ἀποκαθαίρειν ἄνω, βηχί τε καὶ πτύσει ἀνάγειν χρὴ, ὥσπερ ἐν τῇ περιπλευμονίῃ· εἰ δὲ μὴ, τὴν κάτω κοιλίην παρασκευάζειν, ὅκως ὑποχωρέῃ· ὑγραίνειν δὲ πόματι· ἀγαθὸν γάρ. Ἡ δὲ νοῦσος θανατώδης· ἀποθνήσκουσι δὲ τριταῖοι, ἢ πεμπταῖοι, ἢ ἑβδομαῖοι· ἢν δὲ ἠπίως ληφθῇ, [65] κρίνει ὡς περιπλευμονίη.

febris detinet, mente alienantur, intentis oculis aspiciunt, aliaque similia efficiunt his, qui peripneumonia laborant, quum hi in peripneumonia mente moventur. Hunc tepefacientibus humidis fovere oportet, & potionibus, præterquam vino. Et si quidem fieri poterit, per superiora purgare, & per tussim etiam & sputum, quemadmodum in peripneumonia, educere oportet: sin minus, alvus inferior, ut dejiciat, præparanda, & potionibus humectanda; hoc enim conducit. Hic autem morbus lethalis est; tertio namque die, aut quinto, aut septimo moriuntur: si vero leviter corripuerit, ut peripneumonia judicat.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι΄.

Κυνάγχη διπλῆ, κυνάγχη καὶ παρακυνάγχη· καὶ τὰ ἀμφοτέρων σημεῖα, καὶ ἡ θεραπεία.

[66] Κυνάγχη. Ὑπὸ δὲ τῆς κυνάγχης καλεομένης πνίγεται ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἐν τῇ φάρυγγι μᾶλλόν οἱ δοκέει ἐνέχεσθαι, καὶ οὔτε τὸ σίαλον κατασπᾷ, οὔτε ἄλλο οὐδέν· [67] καὶ τὼ ὀφθαλμὼ πονέετόν τε καὶ ἐξέχετον, ὡς ἀπαγχομένοισι, καὶ βλέπει αὐτοῖσιν ἀτενὲς, [68] καὶ ἐπιστρέφειν οὐχ οἷός τέ ἐστιν αὐτούς· [69] καὶ λύζει, καὶ ἀναΐσσει θαμινὰ, καὶ τὸ πρόσωπον καὶ ἡ φάρυγξ πίμπραται, [70] ἀτὰρ καὶ ὁ τράχηλος· τοῖσι δὲ ὁρέουσιν οὐδὲν κακὸν ἔχειν δοκέει· καὶ ὁρᾷ καὶ ἀκούει ἀμβλύτερον, καὶ ὑπὸ τοῦ πνιγμοῦ οὐκ ἔννοός ἐστιν, οὔτε, ἤν τι λέγῃ, οὔτε, ἤν τι ἀκούῃ, ἢ ποιέῃ· [71] ἀλλὰ κεχηνὼς κέεται σιαλοχέων. Τοιάδε ποιέων οὗτος, ἀποθνήσκει πεμπταῖος, ἢ ἑβδομαῖος, ἢ ἐνναταῖος. [72] Παρακυνάγχη. Ὅταν δὲ τούτων ἀπῇ τι τῶν σημείων, χαλαρωτέρην δηλοῖ τὴν νοῦσον, καὶ καλέουσιν [73] αὐτὴν παρακυνάγχην. Τοῦτον φλεβοτομέειν χρὴ, μάλιστα μὲν ὑπὸ τὸν τιτθόν· συνακολουθέει γὰρ ταύτῃ ἐκ τοῦ πλεύμονος θερμὸν πνεῦμα. Χρὴ δὲ καὶ τὰ κάτω καθαίρειν φαρμάκῳ, ἢ κλύσματι, καὶ τοὺς αὐλίσκους παρῶσαι ἐς τὴν φάρυγγα κατὰ τὰς γνάθους, [74] ὡς ἕλκηται τὸ πνεῦμα ἐς τὸν πλεύμονα· καὶ ποιέειν ὡς τάχιστα πτύσαι, καὶ ἰσχναίνειν τὸν πλεύμονα· [75] καὶ ὑποθυμιᾷν δὴ ὕσσωπον Κιλίκιον, καὶ θεῖον, καὶ ἄσφαλτον, καὶ ἕλκειν διὰ τῶν αὐλίσκων, καὶ διὰ τῶν ῥινῶν, ὡς ἐξίῃ φλέγμα·

CAPUT X.

Angina duplex, cynanche, & paracynanche; & utriusque signa & curatio.

Angina. Ab angina appellata homo suffocatur, & in faucibus magis urgeri
videtur, & neque salivam, neque aliud
quicquam attrahit; oculi affecti sunt, ac
velut strangulatis prominent, & per eos
contente intuetur, neque eos convertere
12 potest; crebro singultit, & exilit, facies
& fauces incenduntur, imo etiam collum:
intuentibus vero nihil mali habere videtur,
& cernit, & audit obtusius, & præ suffocatione non intelligit, neque quid dicat,
aut audiat, aut faciat; sed jacet ore hiante salivam effundens. Hæc quum faciat,
quinto, aut septimo, aut nono die moritur. Paracynanche. Quum vero horum
signorum aliquod abfuerit, leviorem mor-
13 bum indicat, eumque paracynanchen ap-
14 pellant. Huic vena, præsertim quidem
sub mamma, secanda est; hac enim spiritus ex pulmone calidus concomitatur.
Quin & medicamento aut clystere deorsum
15 purgare oportet, fistulæque in fauces ad
maxillas intrudendæ, quo spiritus in pulmonem trahatur; efficiendumque, ut quam citissime spuat, pulmoque attenuandus: suffitus quoque ex hyssopo Cilicio, sulphure, & bitumine parandus, & per fistulas attrahendus, perque nares, ut pituita exeat:

Variæ Lectiones.

63 καὶ πῦρ ἥκει vulgati codd. Verum καὶ πῦρ ἔχει ex MS. cod. restituimus.

64 χλιαίνειν δεῖ, MS. cod. omittit δεῖ.

65 Pro κρίνει vulgato, in MS. cod. est κρινέει.

66 Κυνάγχη non legitur in MS. cod. & dicitur ὑπὸ δὲ τῆς κυνάγχης λεγομένης τε ἄνθρωπος.

67 Omnia exempl. legunt καὶ τὼ ὀφθαλμὼ πονέετόν τε καὶ ἐξέχετον, ὡς ἀπαγχομένοισι, καὶ βλέπει αὐτοῖσιν ἀτενές. Quæ verba sic habentur in MS. cod. καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ πονέουσί τε καὶ ἐξέχουσιν· ὡς ἀγχομένοισι, καὶ ἐκβλέπει αὐτοῖσιν ἀτενές.

68 καὶ στρέφειν σφέας οὐχ οἷός τε omissis ἐστιν αὐτοὺς MS. cod.

69 καὶ λύζει, & singultit, omnia exemplar. & MS. cod. quam lectionem secutus est Celsus Libr. IV. cap. 4. v. 5. cum dicit, *singultusque* est. Λύζειν etiamsi singultire significat, tamen ἀλύειν anxium esse, & ἀδημονεῖν, *mærere, angi*, denotat, qua significatione usi sunt interpretes. Verum Imp. Corn. ἀλύζει, *jactat se*, habet.

70 ἀτὰρ καὶ ὁ τράχηλος vulgati codd. enimvero ἀτὰρ deest in MS. cod. Ibid. pro τοῖσι δὲ ὁρέουσιν οὐδὲν, in codice legitur, ὑπὸ δὲ τοῖσιν οὔασιν οὐδέν, sub auribus autem nihil mali &c.

71 ἀλλὰ κεχηνὼς κέεται MS. cod. omisso σιαλοχέων.

72 ἢ ἐνναταῖος. Παρακυνάγχη non legitur in MS. cod. hæc epigraphe.

73 αὐτὴν abest in MS. cod. Paulo post in codice MS. legitur μάλιστα μὲν ὑπὸ τιτθὸν, quam lectionem prætulimus, pro μάλιστα δὲ ὑπὸ τιτθὸν MS. Servin. παρὰ pro ὑπὸ scribit.

74 Sic MS. cod. pro vulgato ὡς ἕλκηται.

75 καὶ ὑποθυμιᾷν δὴ, in MS. cod. deest δή.

fauces & lingua, his quæ pituitam ducant, infricanda; venæque sub lingua secandæ: sanguis etiam ex cubitis mittendus, si vires valeant. Vino abstinendum, & ptisanæ succus liquidus sorbendus. Postquam autem morbus remiserit, cibosque gustaverit, elaterio recenti, ne in aliud malum incidat, purgandum.

καὶ τὴν φάρυγα καὶ τὴν γλῶσσαν ἀνατρίβειν [76] τοῖσι τὸ φλέγμα ἄγουσι· καὶ τὰς φλέβας τὰς ὑπὸ τῇ γλώσσῃ τάμνειν· ἀφιέναι δὲ αἷμα καὶ ἀπὸ τῶν ἀγκώνων, ἢν ἰσχύῃ. Ἀοινεῖν δὲ, καὶ ῥοφεῖν πτισάνης [77] χυλὸν λεπτόν. Ἐπειδὰν δὲ ἀφῇ ἡ νοῦσος, καὶ σιτίων γεύηται, ἐλατηρίῳ νέῳ καθῆραι, ἵνα μὴ ἑτέρῳ κακῷ περιπέσῃ.

CAPUT XI.

De icteri (seu morbi Regii) dignotione, prænotione, & curatione.

Morbus icterus. Hujusmodi icterus acutus est, & cito enecat. Color totus malicorium maxime refert, ex viridi pallescens, quales sunt lacerti virides; simileque fere corpus est: & in urina subsidet, velut ervum fulvum; & febris ac horror levis detinet. Quandoque etiam vestes ferre non sustinet, sed (ab iis) mordetur ac raditur: jejuno mane viscera plerumque lacerantur; & siquis eum excitet, aut alloquatur, non patitur. Hic fere intra dies quatuordecim moritur; hos si effugerit, convalescit. Calida lavare oportet, & aquam mulsam bibere, cum nucibus Thasiis decorticatis, & absinthii coma, pari portione, & anisi cribrati dimidio, ita ut triobolum ex his jejunus bibat; rursusque quum cubile petit, hanc aquam mulsam, vinumque vetus tenue (assumat,) & sorbitiones; neque cibis abstineat.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Περὶ τῆς τοῦ ἰκτέρου διαγνώσεως τε καὶ προγνώσεως, καὶ θεραπείας.

[78] Νοῦσος ἴκτερος. Ἴκτερος τοιόσδε ἐστιν·
ὀξὺς, καὶ διὰ ταχέως ἀποκτείνων.
16 Ἡ χροιὴ ὅλη σιδιοειδὴς σφόδρα ἐστὶ, χλω-
17 ροτέρη, οἷοι οἱ σαῦροι οἱ χλωροί· παρόμοιος δὲ καὶ ὁ χρὼς· καὶ ἐν τῷ οὔρῳ ὑφίσταται, οἷον ὀρόβιον πυῤῥόν· καὶ πυρετὸς καὶ φρίκη [79] βληχρὴ ἔχει. Ἐνίοτε δὲ καὶ τὸ ἱμάτιον οὐκ ἀνέχεται ἔχων, ἀλλὰ δάκνεται καὶ ξύεται· καὶ ἄσιτος ἐὼν τὰ ἑωθινὰ, τὰ σπλάγχνα ἀμύσσεται ὡς ἐπιτοπουλύ· καὶ ὁκόταν ἐγείρῃ τὶς αὐτὸν, ἢ προσδιαλέγηται, οὐκ ἀνέχεται. Οὗτος ὡς ἐπιτοπολὺ, ἀποθνήσκει ἐντὸς τεσσαρεσκαίδεκα ἡμερέων· ταύτας δὲ διαφυγὼν, [80] ὑγιὴς γίνεται. Χρὴ δὲ θερ-
18 μολουτέειν τε καὶ πίνειν μελίκρητον, σὺν 161
καρύων θασίων λεπισθέντων καὶ ἀψινθίου κόμης ἴσον, ἀνίσου σεσησμένου ἥμισυ, πίνειν ὁλκῆς τριόβολον νῆστις· καὶ πάλιν ἐς κοίτην τὸ μελίκρητον τοῦτο, καὶ οἶνον παλαιὸν λεπτὸν, καὶ ῥοφήματα· ἀσιτέειν δὲ μή.

CAPUT XII.

De tetano, & opisthotono, & utriusque dignotione, prænotione, & curatione.

Tetanus. Quum invaserint tetani, maxillæ velut ligna rigent, & os aperire nequeunt; oculi illacrymantur ac distorquentur, dorsum riget, crura contrahere non possunt, similiter neque manus; facies rubescit, & vehementer dolet, quumque moriturus est, potionem, sorbitionem, & pituitam per nares revomit. Hic tertio, aut quinto,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Περὶ τῆς τοῦ τετάνου τε, καὶ ὀπισθοτόνου διαγνώσεως, καὶ προγνώσεως, καὶ θεραπείας.

[81] Τέτανος. [82] Οἱ τέτανοι ὅταν ἐπιλάβωσιν,
19 αἱ γένυες πεπήγασιν ὡς ξύλα, καὶ τὸ στόμα διοίγειν οὐ δύνανται· καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ δακρύουσί τε καὶ ἰλλαίνονται, καὶ τὸ μετάφρενον πέπηγε, καὶ τὰ σκέλεα οὐ δύνανται συνάγειν, [83] ὁμοίως οὐδὲ τὸ χεῖρε· καὶ τὸ πρόσωπον ἐρεύθει, καὶ σφόδρα ὀδυνᾶται, καὶ, ὁκόταν ἀποθνήσκειν μέλλῃ, ἀνεμέει διὰ τῶν ῥινῶν, [84] καὶ τὸ πόμα, καὶ τὸ ῥόφημα, καὶ τὸ φλέγμα. Οὗτος τρι-

VARIÆ LECTIONES.

76 τοῖσι τὸ φλέγμα MS. cod. inserto articulo τό. Paulo post ἀφιέναι δὲ αἷμα omnes codd. vulgati legunt; sed αἷμα omittitur in MS. cod.

77 χυλὸν λεπτὸν vulgata exempl. λεπτὸν non est in MS. cod. Paulo post pro ἀφῇ, in eodem ἀνῇ, *dimiserit* scribitur, eodem sensu. Paulo post ἐλατηρίῳ νέῳ περικαθῆραι in cod. scribitur.

78 Νοῦσος ἴκτερος, hæc epigraphe deest in MS. cod. & sic habetur: ἴκτερος δ' ὅτοιος δ' ἐστιν· ὀξύς. Paulo post pro παρόμοιος in MS. cod. legitur ὅμοιος.

79 βληχρὴ ἔχει MS. cod. paulo post pro ἐγείρῃ τις, in eodem scribitur ἀνιστῇ τις. Imp. Sambuci autem ἀναστήσῃ *surgere faciat.*

80 ὑγιὴς γίνεται omnia exemplaria; sed in MS. cod. ὑγιὴς simplicer legitur omisso verbo γίνεται. Paulo post: σὺν καρύων θασίων λεπισθέντων, καὶ ἀψινθίου κόμης ἴσον, ἀνίσου σεσησμένου ἥμισυ, πίνειν ὁλκῆς τριόβολον νῆστις· καὶ πάλιν ἐς κοίτην τὸ μελίκρητον τοῦτο, hæc omnia desunt in MS. cod.

81 Τετάνος deest in MS. cod. περὶ τετάνων ex MS. Servin.

82 MS. cod. legit, οἱ δὲ τέτανοι, ἢν ἐπιλάβωσιν, αἱ γένυες, πεπήγασιν ὡς ξυλιναί· καὶ τὸ στόμα διαίρειν· καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς δακρύοντες, ἅμα ἰλλαίνονται.

83 ὁμοίως οὐδὲ τὰς χεῖρας· καὶ τὸ πρόσωπον (omissis ἐρεύθει καὶ) σφόδρα ὀδυνᾶται legit MS. cod.

84 καὶ τὸ πόμα, in MS. cod. τὸ deest.

τριταῖος, ἢ πεμπταῖος, ἢ ἑβδομαῖος, ἢ τεσσαρεσκαιδεκαταῖος ἀπόλλυται· ταύτας δὲ διαφυγὼν, ὑγιὴς γίνεται. 20 Τούτῳ διδόναι [85] κατάπομα, πέπερι, καὶ ἐλλέβορον μέλανα, καὶ ζωμὸν ὀρνιθείων πίονα, θερμόν· 21 καὶ [86] πταρμοὺς ἰσχυροὺς, καὶ πολλοὺς ἐμποιέειν, καὶ πυριᾷν· ὁκόταν δὲ μὴ πυριῆται, τὰ χλιάσματα προστιθέναι ὑγρὰ καὶ λιπαρὰ [87] ἐν κύστεσι καὶ ἀσκίοισι πανταχόθεν, μάλιστα δὲ πρὸς τὰ ὀδυνώμενα, καὶ ἀλείφειν θερμῷ, καὶ πολλῷ καὶ πολλάκις. [88] Ὀπισθότονος. [89] Ὅταν δὲ ὀπισθότονος ἴσχῃ, τὰ μὲν ἄλλα ὡς ἐπιτοπολὺ τὰ αὐτὰ, σπᾶται δὲ εἰς τοὔπισθεν, καὶ βοᾷ ἐνίοτε, καὶ ὀδύναι ἴσχουσιν ἰσχυραί, 22 καὶ συνάγειν ἐνίοτε οὐκ ἐᾷ τὰ σκέλεα, οὐδὲ τὰς χεῖρας ἐκτεῖναι· [90] ξυγκεκαμμένοι γὰρ οἱ ἀγκῶνες γίνονται, καὶ τοὺς δακτύλους πὺξ ἔχει, καὶ τὸν μέγαν δάκτυλον τοῖσιν ἄλλοισι κατέχει ὡς ἐπιτοπουλὺ, καὶ βοᾷ, [91] καὶ φλυαρέει ἐνίοτε· καὶ οὐ δύναται ἑωϋτὸν κατέχειν, ἀλλ' ἀναΐσσει ἐνίοτε, ὅταν ἡ ὀδύνη ἔχῃ, ὅταν δὲ ἀνῇ ἡ ὀδύνη, ἡσυχίην ἔχει. Ἐνίοτε δὲ καὶ ἄφωνοι γίνονται ἅμα ἁλισκόμενοι, ἢ μανικοί τε [92] καὶ μελαγχολικοί. Οὗτοι τριταῖοι θνήσκουσι, τῆς φωνῆς λυθείσης, καὶ ἀνεμέουσι διὰ τῶν ῥινῶν· [93] εἰ δὲ φθάσουσι φυγεῖν τὰς τεσσαρεσκαίδεκα, ὑγιέες γίνονται. Θεραπεύειν δὲ ὡς τὸν ἄνω· ἢν δὲ βούλῃ, καὶ ὧδε ποιέειν. 23 Ὕδωρ ὡς πλεῖστον ψυχρὸν καταχέας· [94] ἔπειτα ἱμάτια λεπτὰ, καὶ καθαρὰ, καὶ θερμὰ ἐπιβάλλειν· πῦρ δὲ τότε μὴ προσφέρειν. Οὕτως χρὴ ποιέειν καὶ τοὺς τετάνους, καὶ τοὺς ὀπισθοτόνους.

aut ſeptimo, aut decimoquarto die perit; hos ſi effugerit, convaleſcit. Huic potionem ex pipere & veratro nigro exhibeto, & juſculum gallinaceum pingue, & calidum; ſternutamentaque vehementia & multa excitato, & fotus adhibeto: ubi vero non fovebitur, tepefactoria humida & pinguia in veſicis & utriculis undique, præſertimque ad dolentes partes admoveto, & calido (oleo) copioſo, crebroque illinito. Opiſthotonus. Quum opiſthotonus tenuerit, reliqua quidem plerumque eadem ſunt; verum in poſteriora convellitur, interdumque vociferatur; vehementes dolores occupant; neque interdum crura adducere, neque manus extendere ſinit: inflexi enim ſunt cubiti, digitos in pugnum contractos habet, & pollicem ut plurimum aliis digitis continet, vociferatur, & quandoque nugatur; neque ſe continere poteſt, ſed quum dolor detinet, interdum ſurſum proſilit; ubi vero dolor remiſerit, quietem habet. Interdum vero ſimul ut morbo corripiuntur, muti fiunt, aut inſania, & melancholia tentantur. Hi voce ſoluta, tertio die moriuntur, & per nares revomunt: ſi vero contigerit, ut decimumquartum diem effugerint, convaleſcunt. Ut ſuperiorem, curato, & ſi voles ita facito. Poſt affuſam aquam frigidam plurimam, veſtimenta tenuia, pura, & calida ſuperinjicito; tuncque ignem ne adhibeto. Hoc modo & tetani & opiſthotoni curandi.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Περὶ τῆς τῶν εἰλεῶν διαγνώσεώς τε καὶ θεραπείας· περὶ τῆς φύσης ἐς τὴν κοιλίην ἐνέσεως.

[95] Εἰλεοί. Εἰλεοὶ δὲ γίνονται, [96] τῆς μὲν ἄνω κοιλίης θερμαινομένης, τῆς δὲ κάτω ψυχομένης· ξυναυαίνεται γὰρ τὸ ἔντερον, καὶ ξυμπιλέεται ὑπὸ τῆς φλεγμασίης, ὥστε μήτε τὸ πνεῦμα, μήτε τὰς τροφὰς διεξιέναι, ἀλλὰ τὴν γαστέρα σκληρὴν εἶναι, καὶ ἐμέειν ἐνίοτε, πρῶτον μετὰ φλεγματώδεα· [97] ἔπειτα δὲ χολώδεα, τελευτῶν δὲ κόπρον,

CAPUT XIII.

De volvulorum diagnoſi, & curatione; de flatus in ventrem per follem immiſſione.

Volvuli. Oriuntur volvuli, quum incaleſcit venter ſuperior, inferior vero refrigeſcit: reſiccatur enim ſimul inteſtinum, & conſtipatur ex inflammatione, ita ut neque flatus, neque alimenta pertranſeant, ſed venter durus ſit, & vomat interdum, in primis quidem pituitoſa; deinde vero bilioſa, poſtremo etiam ſtercus; ſi-

VARIÆ LECTIONES.

85 κατάπομα *potionem* Imp. Samb. & Fevr. & hanc lectionem ſecuti ſumus pro καταπότια vulgato. In MS. cod. legitur κατάπομα. Paulo poſt γάλα ὄνειον πίειν θερμὸν, *lac aſininum calidum bibere* legiſſe videtur Cæl. Aurel. Libr. III. Cap. 8. Acut. pro ζωμὸν ὀρνιθείων πίονα.

86 Pro πταρμοὺς, Calvus ἐμέτους, *vomitus* legit.

87 ἐν κύστεσι καὶ ἀσκίοισι πανταχόθεν, μάλιστα πρὸς τὰ ὀδυνώδεα MS. cod. legit.

88 ὀπισθότονος deeſt in MS. cod. hæc epigraphe.

89 ὁ δὲ ὀπισθότονος τὰ μὲν ἄλλα, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὡσαύτως MS. cod.

90 ξυγκεκαμμένοι ex MS. Servin. & pro γίνονται idem ſcribit τείνονται, *tenduntur*.

91 καὶ φλυαρέει MS. cod. Paulo poſt pro ὅταν δὲ ἀνῇ ἡ ὀδύνη in cod. ſcribitur ὅτε δὲ ἀνίησιν ἡ ὀδύνη.

92 καὶ μελαγχολικοί· pro καὶ MS. cod. habet ἢ. Mox pro θνήσκουσι dicitur ἀποθνήσκουσι in eodem codice.

93 καὶ ὀδάξουσι· τὰς δὲ τέσσαρας καίδεκα διαφυγὼν, ὑγιὴς· θεραπεύειν MS. cod. legit.

94 ἐπὶ τὰ ἱμάτια θερμὰ καὶ καθαρὰ, καὶ πολλὰ, καὶ λεπτὰ ἐπιβάλλειν· πῦρ δὲ μὴ προσφέρειν· ὧδε καὶ τοὺς τετανικοὺς, καὶ τοὺς ὀπισθοτονικοὺς ποιέειν legit MS. cod.

95 Εἰλεοί, deeſt hæc epigraphe in MS. cod.

96 τῆς μὲν ἄνω κοιλίης θερμαινομένης· τῆς δὲ κάτω vulg. codd. quæ verba ſic ſcribuntur in MS. cod. τῆς ἄνω κοιλίης θερμαινομένης, καὶ τῆς κάτω. Deinde ſequentia omittuntur in MS. cod. καὶ ξυμπιλέεται ὑπὸ τῆς φλεγμασίης.

97 ἔπειτα δὲ χολώδεα, in cod. MS. omittitur conjunctio δὲ.

sitim patitur, ac dolorem, maxime circa hypochondria, totus etiam venter dolet, & inflatur, & sese jactat; febres invadunt, fiuntque maxime septimo die. Hos sic curare oportet. Venter superior quam citissime purgandus; sanguis e capite & cubitis detrahendus, ut alvus superior calescere desinat: partes supra septum transversum, excepto corde, refrigerandæ; inferiores autem, homine in aquæ calidæ solio collocato, & oleo semper illito, calefaciendæ, & tepentes fotus humidi admovendi: glans ex solo melle decem digitorum longitudinis constituenda, summa ejus parte anteriore felle taurino illita, bis aut ter subjicienda, quoad exusta omnia circa rectum intestinum stercora educas. Quod si sic paruerit, postea clyster injiciendus; sin minus, folle fabrili indito, in ventrem flatus immittendus, ut tum ventrem, tum intestinum contractum distendas. Deinde extracto folle, clyster injiciendus. Sit autem statim paratus clyster, ex non admodum calefacientibus, sed stercora dissolventibus ac emollientibus: deinde obturata sede spongia, in aqua calida desideat, clysma continens. Quod si clysma receperit, rursusque demiserit, convalescit. Priore autem tempore mel quam optimum delingat, vinumque vernaculum bene meracum bibat. At si remisso volvulo, febris eum prehenderit, sine spe est: fortassis enim etiam soluta alvus inferior interficiet.

καὶ δίψαν ἔχει, [98] καὶ ὀδύνην, μάλιςα μὲν
περὶ τὰ ὑποχόνδρια, ἀλγέει δὲ καὶ πᾶσαν
24 τὴν γαςέρα, καὶ πεφύσηται, " καὶ λύζει·
καὶ πυρετοὶ ἐπιλαμβάνουσι, [99] γίνονται δὲ
μάλιςα ἑβδομαῖοι. Τούτους ὧδε χρὴ θερα-
25 πεύειν. " Καθῆραι τὴν ἄνω κοιλίην ὡς ταχι-
ςα, καὶ αἷμα ἀφαιρέειν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς
καὶ τῶν ἀγκώνων, ἵνα παύσηται ἡ ἄνω κοι-
λίη θερμαινομένη· καὶ ψύχειν τὰ ἄνω τῶν
φρενῶν, πλὴν τῆς καρδίης· τὰ δὲ κάτω θερ-
μαίνειν, ἐν [100] σκάφῃ ὕδατος θερμοῦ καθί-
ζων τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἀλείφων ἀεὶ, καὶ
χλιάσματα ὑγρὰ προςιθέναι· καὶ βάλανον
μέλιτος [101] μόνου ποιέων ὡς δέκα δακτύλων,
ἐξ ἄκρου χολὴν ταύρου ἐς τὸ πρόσθεν ἐπι-
26 πλάσσων, πρόσθες καὶ δὶς καὶ τρὶς, " [102] ἕως
πάντα τὰ ξυγκεκαυμένα περὶ τὸν ἀρχὸν ἐξα-
γάγῃς τῆς κόπρου. Κὴν μὲν οὕτως ὑπα-
κούῃ, κλύζειν ἐπὶ τούτοισιν· [103] ἢν δὲ μὴ,
27 " φύσαν χαλκευτικὴν ἐσιέναι, καὶ φυσᾶν ἐς
τὴν κοιλίην, ἵνα διαςήσῃς τήν τε κοιλίην,
καὶ τὴν τοῦ ἐντέρου σύςασιν. [104] Εἶτα πάλιν
ἐξελὼν τὴν φύσαν, κλύσαι· εὐθὺς δὲ ἕτοιμον
ἔςω τὸ κλύσμα, μὴ πάνυ τῶν θερμαντικῶν,
ἀλλὰ τῶν διαλυόντων τὰς κόπρους καὶ τηκόν-
των· εἶτα βύσας τὴν ἕδρην σπόγγῳ, καθήσθω
ἐν ὕδατι θερμῷ, κατέχων τὸ κλύσμα. Καὶ ἢν
δέξηται τὸ κλύσμα, καὶ πάλιν μεθῇ, [105] ὑ-
γιὴς γίνεται. Ἐν δὲ τῷ πρόσθεν χρόνῳ, μέλι
28 τε ὡς κάλλιςον λειχέτω, " [106] καὶ οἶνον αὐ-
τίτην πινέτω εὔζωρον. Ἢν δὲ, τοῦ εἰλεοῦ
ἀφέντος, [107] πυρετὸς αὐτὸν ἐπιλάβῃ, ἀνέλ-
πιςος· ἴσως γὰρ καὶ ἡ κάτω κοιλίη λυθεῖ-
σα, ἀποκτείνειεν ἄν.

CAPUT XIV.

De peripneumoniæ dignotione, prænotione, & curatione.

PUlmonis inflammatio. Peripneumonia vero hæc facit. Febris acuta detinet, spiritum crebrum & calidum respirat, anxietudo, impotentia, jactatio, dolor sub scapulis, ad claviculam, & mammam, & in pectore gravitas: interdum etiam delirium; nonnullis vero, donec tussire cœperint,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Περὶ τῆς περιπνευμονίας διαγνώσεώς τε καὶ προγνώσεως, καὶ θεραπείας.

29 [108] ΠΕριπλευμονίη. " Ἡ δὲ περιπλευμονίη
τοιάδε ποιέει. [109] Πυρετός τε ὀξὺς ἔχει,
καὶ τὸ πνεῦμα πυκνὸν καὶ θερμὸν ἀναπνέει, καὶ ἀ-
πορίη, καὶ ἀδυναμίη, καὶ ῥιπτασμὸς, καὶ ὀδύνη ὑπὸ
τὴν ὠμοπλάτην, καὶ εἰς τὴν κληῖδα καὶ ἐς τὸν
τιτθὸν, καὶ βάρος ἐν τοῖσι [110] ςήθεσιν· ἐνίοτε δὲ
καὶ παραφροσύνη· ἔςι δ' οἷσιν ἀνώδυνός ἐςιν,
ἕως

VARIÆ LECTIONES.

98 καὶ ὀδύνη ἔχει μάλιςα μὲν πρὸς τὰ ὑποχόνδρια· ἀλγέει δὲ καὶ ὅλην τὴν γαςέρα. MS. cod. & sequentia in eodem omittuntur, καὶ πεφύσηται, καὶ λύζει. Cornar. pro λύζει legisse videtur ἀλύει *anxius* est; Calvus autem μύζει *murmurat*, volutatque. Cæterum λύζει ex hoc loco exponit Hesychius λυθάζει, κυλινδεῖ.

99 In MS. cod. ita legitur, γίνεται δὲ μάλιςα μεθοπώρου· ἀποθνήσκει δὲ μάλιςα ἑβδομαῖος· τοῦτον ὧδε θεραπεύειν omisso χρή. Paulo post θερμαίνουσα ibidem legitur pro θερμαινομένη

100 Sic MS. cod. & Servin. pro σκάφει: deinde pro καθίζων τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἀλείφων ἀεὶ, in MS. cod. legitur, καθίζειν καὶ ἀλείφειν αἰεί.

101 μόνου ποιέων ὡς δέκα δακτύλων MS. cod. cui assentimur, pro vulg. μόνον ποιέων ὡς δεκαδάκτυλον. Paulo post ὡς τὸ πρόσθεν προσπλάσσων in eodem cod. legitur.

102 Sic MS. cod. & Imp. Cornar. pro ὡς. postea περὶ τῶν ἀρχῶν Asulana exempl. habent.

103 εἰ δὲ μὴ, φύσαν λαβὼν χαλκευτικὴν ἐσιέναι, φυσᾶν ἐς τὴν κοιλίην MS. cod.

104 εἶτα πάλιν ἐκφέρων τὴν φύσαν, κλύσαι εὐθύς· ἕτοιμον δ' ἔςω τὸ κλύσμα, μὴ πολὺ τῶν θερμαντικῶν, καὶ διαλυόντων MS. cod.

105 ὑγιὴς omisso verbo γίνεται MS. Cod.

106 Pro καὶ οἶνον αὐγίτην πινέτω ἐγχώριον vulgat. In MS. cod. legitur, καὶ οἶνον αὐτίτην πινέτω εὔζωρον, & vinum *vernaculum bene meracum*, hancque lectionem secuti sumus, utpote meliorem & veram.

107 πυρετὸς αὐτὸν, in MS. cod. abest αὐτὸν, & sequens καὶ post ἴσως γὰρ quoque omittitur. Deinde dicitur συναποκτείνειεν, pro ἀποκτείνειεν.

108 Περιπλευμονίη, deest in MS. cod. hæc epigraphe.

109 πυρετός τε ἰσχυρὸς ἔχει, καὶ τὸ πνεῦμα πύκνον habet MS. cod.

110 ςήθεσι (omissis ἐνίοτε δὲ) καὶ παραφροσύνη MS. cod. Imp. Samb. vero παραφρονεῖ scribit, quam lectionem Serv. & Fevr. ex MSS. codd. secuti sunt.

[111] ἕως ἂν ἄρξωνται βήσσειν· πολυχρονιωτέρη δὲ καὶ χαλεπωτέρη κείνης. Τὸ δὲ [112] σίαλον λευκὸν καὶ ἀφρῶδες πτύει τὸ πρῶτον· ἡ δὲ γλῶσσα ξανθή· προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου μελαίνεται. Ἢν μὲν οὖν ἐν ἀρχῇ μελαίνηται, θᾶσσους [113] αἱ ἀπαλλαγαί· ἢν δὲ ὕστερον, σχολαίτεραι. Τελευτῶσι δὲ καὶ ῥήγνυται ἡ γλῶσσα, καί, ἢν [114] προσθῇς τὸν δάκτυλον, ἔχεται· τὴν
162 δὲ ἀπάλλαξιν τῆς νούσου σημαίνει ἡ γλῶσσα, ὥσπερ καὶ ἐν τῇ πλευρίτιδι ὁμοίως. Ταῦτα δὲ πάσχει ἡμέρας τεσσαρεσκαίδεκα, τοὐλάχιστον· τὸ πλεῖστον δέ, εἴκοσι καὶ μίαν· καὶ βήσσει τοῦτον τὸν χρόνον σφόδρα· καὶ καθαίρεται ἅμα τῇ βηχί· τὸ μὲν πρῶτον, πολὺ καὶ ἀφρῶδες σίαλον· ἑβδόμῃ δὲ καὶ ὀγδόῃ, ὁκόταν ὁ πυρετὸς ἐνακμάζῃ, [115] ἢν ὑγρὴ εἴη ἡ περιπλευμονίη, ἴῃ παχύτερον· ἢν δὲ μή, οὔ· ἐννάτῃ δὲ καὶ δεκάτῃ, ὑπόχλωρον καὶ ὕφαιμον· δωδεκάτῃ δὲ μέχρι τῆς [116] τεσσαρεσκαιδεκάτης πουλὺ καὶ πυῶδες. Ὧν καὶ ὑγραί εἰσιν αἵ τε φύσιες [117] καὶ διαθέσιες τοῦ σώματος, αὐτὰρ καὶ ἡ νοῦσος ἰσχυρή· ὧν δὲ ἥ τε φύσις [118] καὶ ἡ κατάςασις τῆς νούσου ξηρή, ἧσσον οὗτοι. Ἢν μὲν οὖν τῇ τετάρτῃ καὶ δεκάτῃ ξηρανθῇ, καὶ μηκέτι ἀποϐήσσῃ πυῶδες, ὑγιὴς ἐςιν· ἢν δὲ μή, [119] πρόσεχε ἐς τὰς εἴκοσι, δυοῖν δεούσας, καὶ τὰς εἴκοσι καὶ μίαν, τὸν νόον. Καί, ἢν μὲν ἐνταῦθα παύσηται [120] ἐκ τοῦ πτύσματος, φεύγει· ἢν δὲ μή, ἔρου αὐτόν, εἰ γλυκύτερον τὸ σίαλον· καί, ἢν φῇ, ἴσθι ὅτι ὁ πλεύμων αὐτῷ ἔμπυός ἐςι, καὶ ἡ νοῦσος καθίςαται ἐνιαυσίη, ἢν μὴ ἐν τῇσι τεσσαράκοντα ἡμέρῃσι σπεύδων [121] ἀναγάγῃ τὸ πῦον· ἢν δὲ φῇ ἀηδὲς εἶναι τὸ σίαλον, θανατώδης ἡ ςάσις τῆς νούσου. Ἀλλ' ἐν τῇσι [122] πρώτῃσιν ἡμέρῃσι μάλιςα διάδηλοι· ἢν γὰρ ἐκπτύσῃ τὸ σαπὲν καὶ τὸ πυωθὲν ἐν ἡμέρῃσι δύο καὶ εἴκοσι, καὶ μὴ ἑλκωθῇ, ἐκφεύγει· ἢν δὲ μή, οὔ. Αὕτη ἡ περιπλευμονίη οὐδὲν [123] ἀπολείπει τῶν ἐν τῷ πλεύμονι ἐόντων κακῶν· ἢν οὖν τι τούτων ἀπῇ τῶν κακῶν, [124] εἰδέναι χρή, ὅσα τε τῷ κάμνοντι ἔχειν, καὶ τῷ ἰητρῷ μεταχειρίζεσθαι· ἢν δὲ ὀλίγα ἔχῃ τούτων τῶν σημείων, μὴ ἐξαπατάτω,

sine dolore est; sed illa diuturnior est, &
30 difficilior. Primum autem sputum album & spumosum spuit; lingua flava est; procedente vero tempore nigrescit. Si igitur circa initia nigrescat, celeriores sunt libe-
31 rationes; si vero postea, tardiores. Ad extremum autem lingua dehiscit, &, si digitum admoveris, adhæreseit: morbi vero liberationem, quemadmodum & in pleuritide, similiter lingua significat. Hæc autem contingunt diebus ut minimum quatuordecim, ad summum vero uno & viginti: & hoc tempore vehementer tussit, simulque cum tussi purgatur: primum quidem copiosum & spumosum sputum; septimo vero & octavo die, quum febris in vigore fuerit, humidaque peripneumonia extiterit, crassus procedit; sin secus, mi-
32 nime: nono & decimo, aliquantum cum virore pallescens & subcruentum: duode-
33 cimo ad decimumquartum usque, copiosum & purulentum. In iis nempe, in quibus naturæ & corporis affectiones humidæ sunt, quinetiam morbus vehementior est: at quibus natura & morbi constitutio sicca est, in his minus. Siquidem igitur ad decimumquartum diem resiccatus fuerit, neque purulentum amplius tussi rejecerit, sanus est; sin minus, decimum octavum, & primum ac vigesimum diem animadverte. Et, si quidem tunc quieverit hujusmodi sputum, evadit; sin minus, an dulcius sputum sit, ipsum interroga: quod si affirmaverit, pulmonem ipsi purulentum esse scito, morbumque annuum fore, nisi per quadraginta dies properans pus sursum eduxerit: at si ingratum sputum esse dixerit, hic morbi status lethalis est. Verum hi primis potissimum diebus manifesti sunt: nam si putridum & purulentum sputum duobus & viginti diebus expuerit, neque exulceratus fuerit, evadit; sin minus, neutiquam. Hæc peripneumonia nullum relinquit vitiorum, quæ in pulmone sunt: si igitur harum
34 affectionum aliquid abfuerit, nosse oportet quænam ægro sint necessaria, & quænam Medico aggredienda sint; quod si pauca ex his signis habeat, non est quod decipiatur,

Variæ Lectiones.

111 ἕως ἢν ἄρξωνται, in vulg. Codd. in MS. cod. non est ἢν. Verum puto legendum, ἕως ἂν.

112 σίαλον λεπτὸν vulgati codd. Nos vero sequimur MS. cod. scripturam, & ita habent Imper. Sambuc. Servin. & Fevr. ex MSS. codd. ita etiam in libr. περὶ κρισίμων dicitur. Paulo post καὶ ἡ γλῶσσα in cod. legitur, pro ἡ δὲ γλῶσσα.

113 αἱ κρίσιες exempl. quædam legunt pro αἱ ἀπαλλαγαί. In cod. MS. autem αἱ ἀπαλλάξιες.

114 προσθεὶς codd. impressi; sed in MS. cod. legitur προσθῇς τὸν δάκτυλον, θρέσσεται, in quo θρέσσεται pro ἔχεται ponitur.

115 ἢν ὑγρὴ εἴη, in MS. cod abest εἴη. Paulo post ταχύτερον, citius, legisse videtur Calvus, pro παχύτερον.

116 τεσσάρων καὶ δέκα MS. cod. pro τεσσαρεσκαιδεκάτης. Mox in eodem dicitur, ὧν, ὑγραί εἰσι omisso καί.

117 καὶ αἱ διαθέσιες MS. cod. inserto αἱ. & αὐτὰρ ante καὶ ἡ νοῦσος omittitur in eodem.

118 καὶ ἡ στάσις τῆς νούσου οὐ ξηρὴ, ἧσσον οὗτοι· ἢν μὲν οὖν πέμπτη, καὶ ἕκτη ἐπὶ δέκα ξηρανθῇ MS. cod.

119 πρόσεχε πρὸς τὰς εἴκοσι δυοῖν δεούσας MS. cod. pro vulgat. πρόσεχε ἐς τὰς εἴκοσι δυοῖν δεουσῶν.

120 Sic Imperial. Corn. cui assentimur, pro vulgatis ἐκφεύγει, τοῦ πτύσματος. Paulo post, καὶ ἢν μὲν φῇ, ὁ πλεύμων, MS. cod. omissis ἴσθι ὅτι.

121 Pro ἀναγάγῃ, in MS. cod. scribitur ἀγάγῃ.

122 MS. cod. πρώτῃσιν ἢ δευτέρῃσιν ἡμέρῃσι, in vulgatis deest ἢ δευτέρῃσιν. Ibid. in eod. cod. scribitur ἐκπτυσθῇ pro ἐκπτύσῃ.

123 In MS. cod. legitur ἀπολείπει τῶν ἐκ περιπλευμονίης κακῶν.

124 εἰδέναι χρὴ δέουσαν τῷ κάμνοντι MS. cod. pro εἰδ. χρή· ὅσα τε κάμνοντι.

quum hæc peripneumonia minime exitialis ſit, ſed levis. At peripneumoniam ita curare oportet: neque tamen peccaverit, ſiquis etiam pleuritidem & phrenitidem hoc modo curare aggrediatur. Primum quidem caput levius reddito, ne quid ad pectus defluat. Primis autem diebus ſorbitiones ſint dulciores: ſic enim maxime quod in ſe conſedit & compactum eſt, dilueris & agitaveris: quarto, quinto & ſexto die, ne amplius dulces ſint; ſed pingues: quum ad ſputum per ſuperiora excreandum conferant. Quod ſi pro ratione ſpuere nequeat, medicamenta, quæ ſurſum educunt, exhibenda. Primis quidem quatuor aut quinque diebus, paulo magis alvum ſubducere oportet, quo & febres obtuſiores ſint, & dolores leviores: quum autem vacuatus fuerit & corpore debilis, tertio quoque die alvus ſubducenda, ut tum corpus robuſtum evadat, tum ſuperiora loca humoris expertia: nam ſi multus humor per inferiora ſecedat à quinto die, mortem adfert: ſecedente enim per inferiora humore, ſuperiora ſicceſcunt, neque ſputi purgatio per ſuperiora prodit. Inferiorem igitur alvum neque nimis ſiſti oportet, ut febres haud acutæ ſint; neque nimis ſubduci, quo ſputum ſurſum emitti poſſit, & æger viribus valeat. At ſexto, & ſeptimo, ac nono die, jamque ulterius progreſſo morbo, medicamenta quæ ſurſum educant, magis exhibeto: ſit autem medicamentum, veratrum album, thapſia, elaterium recens, cujusque par portio. Quod ſi ſputum probe non repurgetur, & ſpiratio crebra fuerit, neque purgatio ſuperet, deſperatam eſſe ſalutem prædicito; niſi ad purgationem ſufficere poſſit. Facienda vero etiam quæ in peripneumonia fieri debent, ſi alvus inferior probe ſuum munus obierit: aliter etiam curatio facienda. A primo die ducto exordio, dracunculi magni concham majorem exhibeto, dauci & urticæ unam, ſinapis & rutæ, quantum tribus digitis capere poſſis, & laſerpitii ſuccum, fabæ magnitudine: hæc aceto dulci, & aqua temperata, & excolata, jejuno tepida potui præbeto. Poſtquam autem purum expuere cœperit, dracunculi concham majorem, & ſeſamum, & amygda-

[125] ἐπεὶ οὐκ ὀλέθριος περιπλευμονίη ἐςὶν· ἀλλά τις μαλθακή. [126] Θεραπεύειν δὲ χρὴ τὴν περιπλευμονίην οὕτως· οὐ μέντοι ἐξαμαρτήσει καὶ πλευρῖτιν καὶ φρενῖτιν οὕτω μεταχειριζόμενος. [127] Ἄρχου τὸ πρῶτον κουφίζειν τὴν κεφαλὴν, ἵνα μηδὲν ἐπιῤῥέῃ [128] πρὸς τὸ ςῆθος. Τὰς δὲ πρώτας ἡμέρας, τὰ ῥοφήματα ἔσω γλυκύτερα· οὕτω γὰρ ἂν μάλιςα τὸ ξυγκαθήμενον καὶ τὸ ξυνεςηκὸς ἀποπλύνοις καὶ [129] κινοίης· τεταρταίοισι δὲ καὶ πεμπταίοισι καὶ ἑκταίοισι, μηκέτι γλυκύτερα· ἀλλὰ λιπαρά· ἐς γὰρ τὴν ἄνω πτύσιν ὑποχρέμπτεσθαι ξυμφέρει. Ἢν δὲ μὴ δύνηται κατὰ λόγον πτύειν, [130] ἐκ τῶν ἀναγόντων φαρμάκων διδόναι. Τὰς δὲ κοιλίας ἐν μὲν τῇσι πρώτῃσιν ἡμέρῃσι τέσσαρσιν ἢ πέντε, ὑποχωρέειν χρὴ καὶ ὀλίγῳ μᾶλλον, ἵνα οἵ τε πυρετοὶ ἀμβλύτεροι ἔωσι, καὶ τὰ ἀλγήματα κουφότερα· ὁκόταν δὲ κεκενωμένος ᾖ, καὶ ἀσθενὴς τὸ σῶμα, τὴν κάτω κοιλίην διὰ τρίτης ὑποκινέειν, ἵνα τό, τε [131] σῶμα δυνατὸν ᾖ, καὶ τὰ ἄνω χωρία ἄνικμα· ἢν γὰρ κάτω ὑγρὸν πολλὸν ὑποχωρέῃ ἀπὸ τῆς πέμπτης ἡμέρης, θάνατον ποιέει· κάτω γὰρ τοῦ ὑγροῦ ὑποχωρέοντος, καὶ ἄνω ξηραίνεται, καὶ ἡ κάθαρσις [132] τοῦ πτύσματος οὐ χωρέει ἄνω. Δεῖ οὖν καὶ τὴν κάτω κοιλίην, μήτε ἑςάναι [133] λίην, ἵνα μὴ ὀξέες ἔωσιν οἱ πυρετοί· μήτε λίην ὑποχωρέειν, ἵνα τὸ σίαλον ἀνιέναι δύνηται, καὶ ἰσχύῃ ὁ κάμνων. Φάρμακα δὲ τῆς ἀναγωγῆς, ἑκταίοισι, [134] καὶ ἑβδομαίοισι, καὶ ἐνναταίοισι καὶ ἔτι περαιτέρω ἐοῦσι τῆς νούσου, μᾶλλον δίδου· τὸ δὲ φάρμακον ἔσω, ἐλλέβορος λευκὸς, θαψίη, ἐλατήριον νέον, ἴσον ἑκάςου. Ἢν δὲ τὸ σίαλον μὴ καθαίρηται εὖ, καὶ τὸ πνεῦμα πυκνὸν ᾖ, [135] καὶ τῆς καθάρσιος μὴ ἐπικρατέῃ, προειπεῖν ὅτι ἀνέλπιςός ἐςι τοῦ ζῆν· ἢν μὴ δύνηται τῇ καθάρσει ὑπουργέειν. Ποιέειν δὲ καὶ τὰ ἐν τῇ περιπλευμονίῃ, ἤν σοι τὰ τῆς κοιλίης τῆς κάτω καλῶς ὑπουργέῃ· ποιέειν δὲ καὶ ἄλλως. Ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρης ἀρξάμενος, [136] δίδου ἄρου τοῦ μεγάλου κόγχην χηραμίδα, δαύκου καὶ ἀκαλήφης μίην, καὶ νάπυος καὶ πηγάνου, ὅσον τοῖσι τρισὶ δακτύλοισι λαβεῖν, καὶ ὀπὸν σιλφίου, ὅσον κύαμον· ταῦτα ἐν ὄξει γλυκεῖ καὶ ὕδατι κεράσας καὶ διηθήσας, δίδου νήςει χλιαρόν. Ἐπειδὰν δὲ [137] ἄρχηται καθαρὸν ἐκπτύειν, ἄρου χηραμίδα, καὶ σήσαμον, καὶ ἀμύγδαλας

VARIÆ LECTIONES.

125 ὡς οὐ περιπλευμονίη ἐςίν· ἔςι γὰρ μαλθακὴ MS. cod. hoc ſenſu, ne decipiatur Medicus, quum pauca videt adeſſe ſigna, quaſi peripneumonia non ſit lethalis.

126 θεραπεύειν δ' ὧδε τὴν περιπλευμονίην MS. cod. paulo poſt ἐξαμαρτήσῃ MS. cod.

127 τὴν κεφαλὴν ἄρχου κουφίζειν MS. cod. Servin. vero ex MS. cod. θεραπεία ἄρχου κ. λ. legit.

128 ἐς τὸ ςῆθος· τὰ δὲ ῥοφήματα· τὰς μὲν πρώτας ἡμέρας γλυκύτερα, legitur in MS. cod.

129 MS. Cod. habet κινοίης pro vulgato κινέοις.

130 τῶν ἀναγόντων φαρμάκων vulgati cod. in MS. cod. ἐκ τῶν ἀναγόντων φαρμάκων, hancque lectionem adhibuit Lind. & nos ſecuti ſumus.

131 σῶμα μὴ ἀδύνατον ᾖ· καὶ τὰ κάτω χωρία ἔνυγρα· ἢν γὰρ κάτω τὸ ὑγρὸν πολλὸν, MS. cod. pro vulgatis, σῶμα δυνατὸν ᾖ, καὶ τὰ ἄνω χωρία ἄνικμα· ἢν γὰρ κάτω ὑγρὸν πολλόν.

132 ἡ τοῦ πτύσματος MS. cod. inſerto ἡ. Mox καὶ τὴν ἄνω, pro καὶ τὴν κάτω, in codice legitur.

133 λίην deeſt in MS. cod.

134 Pro καὶ ἑβδομαίοισι, καὶ ἐνναταίοισι καὶ ἔτι, MS. cod. legit, καὶ ὀγδοαίοισι, καὶ ἔτι, omiſſis καὶ ἐνναταίοισι. Poſtea ſequens μᾶλλον abeſt in cod.

135 καὶ τὰ τῆς καθάρσιος Imper. Cornar. addito τά.

136 δίδου ἄρου τοῦ μεγάλου in MS. cod. deeſt τοῦ. Ibidem καὶ δαύκου, καὶ ἀκαλήφης in Cod. ſcribitur.

137 Pro ἄρχηται Servin. ex MS. ἄρξηται. Mox ἐκπτύειν MS. cod. habet pro ἐκπλύειν.

λας καθήρας, ἐν ὄξει γλυκεῖ [138] κεκρημένῳ πίνειν· ἣν δὲ μᾶλλον βούλῃ ἄγειν, καππάριος τῆς ῥίζης φλοιὸν μιγνῦναι τούτοισιν.

las purgatas, aceto dulci, aqua diluto, propina: quod si magis educere voles, radicis capparis corticem his admisceto.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

CAPUT XV.

Περὶ τῆς πλευρίτιδος τῆς ὑγρῆς, χολώδους τε καὶ αἱματώδους, καὶ τῆς ξηρῆς, καὶ τῆς ἐν νώτῳ· ὧν ἐνθάδε τὰ διαγνωστικὰ, καὶ προγνωστικὰ, καὶ φαρμακευτικὰ, καὶ διαιτητικὰ, καὶ χειρουργικὰ παραδίδοται.

De pleuritide humida, biliosa, & cruenta; arida; dorsali; quarum hic diagnostica, prognostica, pharmaceutica, diætetica, & chirurgica traduntur.

[139] Πλευρῖτις. Ὁκόταν δὲ πλευρῖτις λάβῃ, τάδε πάσχει. Ὀδύνη τὴν πλευρὴν, καὶ πυρετὸς, καὶ φρίκη ἴσχει, [140] καὶ ἀναπνεῖ πυκνὸν, καὶ ὀρθοπνοίη ἔχει, καὶ ἀναβήσσει ὑπόχολα, οἷον ἀπὸ σιδίου, ἢν μὴ ῥήγματα ἔχῃ· [141] ἢν δὲ ἔχῃ, καὶ αἷμα ἀπὸ τῶν ῥηγμάτων. Ἔστι δὲ, καὶ αἱματώδης· ἐν δὲ τῇ αἱματώδει ὕφαιμον. Ἔστι δὲ ἡ μὲν χολώδης ἠπιωτέρη, ἢν μὴ ῥήγματα ἔχῃ ὁ κάμνων· εἰ δὲ μὴ, ἐπιπονωτέρη μέν· θανατωδεστέρη δὲ οὔ· [142] ἡ δὲ αἱματώδης ἰσχυρὴ, καὶ ἐπίπονος, καὶ θανατώδης. Ὁκόταν οὖν προσῇ καὶ λὺγξ ἅμα, καὶ αἵματος θρόμβους ἀποβήσσῃ ἅμα τῷ σιάλῳ μέλανας, οὗτος ἀποθνήσκει ἑβδομαῖος· δέκα δὲ ἡμέρας διαφυγὼν τὴν μὲν πλευρῖτιν ὑγιὴς γίνεται· εἰκοστῇ δὲ [143] ἐκπυΐσκεται, καὶ ἀποβήσσει πῦον· τελευτῶν δὲ, ἀπεμέει, καὶ πάνυ εὐθεράπευτος οὐ γίνεται. 263 [144] Ξηραὶ πλευρίτιδες. [145] Εἰσὶ δὲ καὶ ξηραὶ πλευρίτιδες ἄπτυστοι· χαλεπαὶ δὲ αὗται· [146] αἱ δὲ κρίσιες ὅμοιαι τῇσιν ἄλλῃσιν· ὑγρασίης δὲ πλέονος δέονται τῶν ἄλλων ἐν τῷ ποτῷ. 36 Αἱ δὲ χολώδεες, καὶ αἱματώδεες κρίνουσιν ἐνναταῖαι [147] καὶ ἑνδεκαταῖαι, καὶ οὗτοι ὑγιέες μᾶλλον γίνονται. Ἢν δὲ κατ' ἀρχὰς μὲν μαλθακαί τινες ἔχωσιν ὀδύναι, ἀπὸ τῆς πέμπτης δὲ καὶ ἕκτης, [148] ὀξεῖαι, αὗται δὲ 37 τελευτῶσι μέχρι δυοκαιδεκάτης, καὶ οὐ μάλα ἐκφεύγουσι· κίνδυνος δὲ μάλιστα μέχρις ἑβδόμης· ἀτὰρ καὶ ἐς τὴν δυοκαιδεκάτην· μετὰ δὲ ταύτας ὑγιαίνονται. Αἱ δὲ ἐξ ἀρχῆς μὲν μαλθακαὶ, ἀπὸ δὲ τῆς ἑβδόμης καὶ ὀγδόης ὀξεῖαι, πρὸς τὰς τεσσαρεσκαίδεκα κρίνουσί τε καὶ ὑγιαίνονται. [149] Πλευρῖτις ἐν νώτῳ. Ἡ δὲ ἐς τὸν νῶτον πλευρῖτις, τοσόνδε διαφέρει τῶν ἄλλων. Τὸν νῶτον ὀδυνᾶται ὡς ἐκ πληγῆς, καὶ στένει, καὶ ἀναπνεῖ ἀθρόον,

Pleuritis. Quum pleuritis corripuerit, hæc contingunt. Dolor latus (occupat) febris & horror detinet, crebra est respiratio, & erecta cervice fit, subbiliosa velut mali punici putamen per tussim rejicit, nisi ruptiones habuerit; si vero habuerit, etiam sanguinem a ruptionibus. Est autem & cruenta; in qua sanguinea expuit. Et biliosa quidem mitior est, nisi æger ruptiones habuerit: sin minus, molestior quidem; sed non adeo lethalis: cruenta autem vehemens, & laboriosa, & lethalis est. Quum igitur adest etiam una singultus, simulque cum sputo sanguinis grumos nigros extussit, hic septimo die moritur: si vero decem dies effugerit, a pleuritide convalescit; sed vigesimo suppuratur, & pus per tussim rejicit: tandem vero evomit, neque adeo facile curatur. Pleuritides siccæ. Sunt autem & siccæ pleuritides sine sputo; verum hæ molestæ sunt: judicationes aliis similes sunt; at copiosiore in potu humectatione, quam aliæ, opus habent. Biliosæ autem & cruentæ nono & undecimo die decernunt, iique magis sanescunt. Quod si per initia quidam leves dolores detinuerint, post quintum vero & sextum diem acuti, ii ad duodecimum usque protrahuntur, neque fere effugiunt: periculum autem est maxime ad usque septimum, imo etiam ad duodecimum; post hæc autem sanantur. Quæ ab initio quidem leves sunt, post septimum autem & octavum acutæ, ad decimumquartum decernunt & sanescunt. Pleuritis dorsalis. Pleuritis ad dorsum hoc ab aliis differt. Dorsum velut ex plaga dolor occupat, ingemiscit, confertim respirat,

 sta-

VARIÆ LECTIONES.

138 κεκρημένῳ vulgati codd. Lind. Servin. lectionem secutus est legendo κεκαρωμένῳ. In Imp. Samb. & Fevr. scribitur ἐπικηρωμένῳ.

139 πλευρῖτις, deest hæc epigraphe in MS. cod.

140 καὶ ἀναπνεῖ πυκνὸν, καὶ ὀρθοπνοίη ἔχει habent publicata exempl. Hæc autem in MS. cod. ita habentur, καὶ ἀναπνέει πύκινον, καὶ ὀρθοπνίη ἴσχει. Deinde καὶ ἀποβήσσει ὑπόχολον, οἷον legitur in eodem cod.

141 ἢν δὲ ἔχῃ, καὶ αἷμα ἀπὸ τῶν ῥηγμάτων MS. cod. omissis ἔστι δὲ καὶ αἱματώδης.

142 ἡ δὲ αἱματώδης ἰσχυρὴ, in MS. cod. abest ἰσχυρή.

143 ἐμπυΐσκεται MS. cod. & Servin. Ibidem τελευτῶν καὶ ἀπεμέει, καὶ οὐ πά[illegible]θεράπευτος γίνεται MS. cod. habet.

144 Ξηραὶ πλευρίτιδες non habetur hæc epigraphe in MS. cod.

145 Εἰσὶ δὲ, in MS. cod. non habetur δέ.

146 Sic MS. cod. quæ lectio Foesio probatur ex Cornar. vulgo legebatur, αἱ δὲ κρίσιες ὅμοιαι τῇσιν ἄλλῃσιν ὑγρασίῃσι. Mox τῶν ἄλλων τῶν ἐν τῷ ποτῷ quædam exemplaria habent.

147 καὶ ἑνδεκαταῖαι, ἢ οὗτοι ὑγιέες Serv. ex MSS. codd. in MS. cod. autem ἢ δεκαταῖαι, καὶ οὗτοι ὑγιέες dicitur. Postea μαλθακαὶ in cod. legitur omisso τίνες.

148 ὀξέαι, αὗται τελευτῶσι μέχρι δωδεκάτης, καὶ οὐ μάλα ἀποθνήσκουσι· κίνδυνος δὲ μάλιστα μὲν μέχρι ἑβδόμης, ἀτὰρ καὶ ἐς τὴν δωδεκάτην, sic leguntur ista in MS. cod.

149 Πλευρῖτις ἐν νώτῳ, hæc epigraphe non legitur in MS. cod. Deinde in MS. Cod. pro τὸν νῶτον, dorsum, legitur τὸν ὦτον hæcque scriptura in sequentibus ubique servatur, ut sit de aure intelligendum.

statim autem pauca spuit, & corpus lassum succumbit: tertio autem vel quarto die subcruentam saniem mejit; maxime vero quinto die moritur, alioquin, septimo; hos si effugerit, vivit: hic morbus mitis est, minusque lethalis. Observandus tamen ad usque decimumquartum, postea vero sanescit. Quibusdam autem pleuriticis purum sputum, sed urina cruenta est, qualis succus serosus ex carnibus assatis defluens; dolores vero acuti per spinam ad pectus, & inguina perveniunt. Hic, si septimum diem effugerit, sanus redditur. Quum vero harum pleuritidum aliqua laboranti dorsum rubescere contigerit, & humeros incalescere, dumque desidet, pondere gravari, si venter perturbatus ex virore pallida, & graveolentia admodum demittat; hic ob ventris dejectionem primo & vigesimo die moritur; quem si effugerit convalescit. At quibus statim expuitiones cujusvis sunt generis, & dolores admodum acuti, tertio die moriuntur; quem si effugerint, convalescunt: qui vero septimo, aut nono, aut undecimo die sanus non fuerit, suppurari incipit: præstat autem suppurari; minus enim lethale est, quamvis laboriosum sit. Præter autem commemorata signa, in unaquaque pleuritide hæc in lingua spectare oportet: bulla enim sublivida in lingua suborta, qualis ferramento in oleum intincto, si quidem per initia aspera fuerit, difficilior morbi liberatio contingit; & diebus, quibus oportet, sanguinem tussi rejicere necesse est: at si progresso etiam morbo id contingat, judicationes quidem ad decimumquartum diem (procedent,) sed sanguinem expuere necesse est. De liberatione autem sic se res habet. Si tertio quidem die maturescere, & expui cœperit, celeriores sunt liberationes: si vero posterius maturescat, posterius etiam judicationes contingunt, quemadmodum in capitis signis. In omni autem pleuritide dolores plerumque magis interdiu, quam noctu, leviores fiunt. Sic autem pleuritides curandæ sunt; plerumque velut phrenitis & peripneumonia, præterquam quod balneis calidis, & vino dulci utendum. Si igitur primo aut postero ab invasione die ægrum susceperis, si stercus quidem prodiit purum, aut leviter biliosum & paucum, ex infuso thapsiæ alvus subluenda:

εὐθὺς δὲ πτύει ὀλίγα, καὶ κοπιᾷ τὸ σῶ-
μα· [150] τρίτη δ' ἢ τετάρτη, οὐρέει ἰχῶρα
ὕφαιμον· ἀποθνήσκει δὲ μάλιστα πεμπταῖος,
[151] εἰ δὲ μὴ, ἑβδομαῖος· ταύτας δὲ δια-
φυγὼν, [152] ζώει· καὶ ἡ νοῦσος ἠπίη, καὶ
ἧσσον θανατώδης. Φυλάσσειν δὲ χρὴ μέ-
χρι τῶν τεσσαρεσκαίδεκα· μετὰ δὲ ταῦτα
ὑγιὴς γίνεται. [153] Ἐνίοις δὲ τῶν πλευριτι-
κῶν, τὸ μὲν σίαλον καθαρὸν, ἡ δὲ οὔρη-
σις αἱματώδης, οἷον ἀπὸ κρεῶν ὀπτῶν ἰχω-
ρῶδες· ὀδύναι δὲ ὀξεῖαι διὰ τῆς ῥάχιος ἐς
τὸ στῆθος καὶ ἐς τὸν βουβῶνα τείνουσιν. Οὗ-
τος, τὴν ἑβδόμην διαφυγὼν, ὑγιαίνει. Ὁ-
κόταν δὲ τούτων τῶν πλευριτίδων τινὶ προσ-
γένηται τὸν νῶτον ἐρυθριᾷν, καὶ τοὺς ὤ-
μους θερμαίνεσθαι, καὶ ἀνακαθίζοντα βα-
ρύνεσθαι, καὶ ἡ γαστὴρ ἐκταράσσεται χλω-
ρῷ καὶ δυσώδει σφόδρα· οὗτος διὰ τὴν ὑπο-
χώρησιν [154] τῆς γαστρὸς, εἰκοστῇ καὶ μιῇ ἀ-
ποθνήσκει· ταύτας δὲ διαφυγὼν, ὑγιαίνει.
Οἷσι δὲ αἱ πτύσεις εὐθὺς παντοδαπαί εἰσι,
καὶ τὰ ἀλγήματα πάνυ ὀξέα, [155] οὗτοι τρι-
ταῖοι θνήσκουσι· ταύτας δὲ διαφυγόντες,
ὑγιαίνουσιν· ὁ μὴ γενόμενος δὲ ὑγιὴς τῇ
38 ἑβδόμῃ, ἢ τῇ ἐννάτῃ, ἢ τῇ ἑνδεκάτῃ, ἄρχε-
ται ἐμπύσκεσθαι· κρεῖσσον δ' ἐμπυῆσαι, ἧσ-
σον γὰρ θανατῶδες, κἂν ἐπίπονον ᾖ. [156] Πρὸς
δὲ τοῖσι σημείοισι τοῖσιν εἰρημένοισιν, ἐν ἑκά-
στῃ τῶν πλευριτίδων καὶ τάδε χρὴ σκοπέεσθαι
39 τὴν γλῶσσαν· [157] πομφόλυγος γὰρ ὑπο-
πελίδνου γινομένης ἐπὶ τῆς γλώσσης, οἷα σι-
δηρίου βαφέντος εἰς ἔλαιον, ἢν μὲν ἐν ἀρχῇ
γένοιτο [158] τρηχείη, χαλεπωτέρη ἡ ἀπάλλα-
ξις τῆς νούσου· καὶ ἀνάγκη αἷμα ἀποβῆξαι ἐν
τῇσιν ἡμέρῃσιν, ἐν ᾗσι δεῖ· [159] εἰ δὲ καὶ
προκεχωρηκυίης τῆς νούσου γένοιτο, αἱ μὲν
κρίσιες ἐς τὴν τετάρτην καὶ δεκάτην ἡμέρην·
ἀνάγκη δὲ πτύσαι αἷμα. [160] Ἔχει δὲ οὕτως
περὶ τῆς ἀπαλλάξιος. Εἰ μὲν τριταίῳ ἄρχοιτο
πεπαίνεσθαι καὶ πτύεσθαι, θάσσους αἱ ἀπαλ-
λάξιες· εἰ δὲ ὕστερον πεπαίνοιτο, ὕστερον καὶ
αἱ κρίσιες γίνονται, ὡς ἐν τοῖσι τῆς κεφαλῆς
σημηΐοισι. Τὰ δὲ ἀλγήματα τὰ ἐν ἁπάσῃσι
τῇσι [161] πλευρίτισιν, ὡς ἐπιτοπουλὺ κουφίζει
μεθ' ἡμέρην μᾶλλον, ἢ νύκτωρ. Θεραπεύειν
δὲ χρὴ τὰς πλευρίτιδας οὕτως· τὰ μὲν πολ-
λὰ ὡς τὴν φρενῖτιν καὶ τὴν περιπλευμονίην,
[162] πλὴν λουτροῖσι χρῆσθαι θερμοῖσι, καὶ
οἴνοισι γλυκέσιν. Ἢν μὲν οὖν τῇ πρώτῃ, ἢ
τῇ ἐπιούσῃ λάβῃς τῆς ἐπιλήψιος, ἢν μὲν
ὑπεληλύθῃ ἡ κόπρος καθαρὴ, ἢ ἀτρέμα
χολώδης καὶ ὀλίγη, ὑποκλύσαι θαψίῃ·
ἢν

VARIÆ LECTIONES.

150 Sic habet MS. cod. inserto δέ.
151 εἰ δὲ μὴ legimus ex MS. cod. pro εἰ δὲ μήγε.
152 ζῇ μὲν καὶ ἡ νοῦσος ἠπίη MS. cod.
153 ἐνίοις δὲ τῶν πλευριτίδων MS. cod. Paulo post ὀπτῶν ἰχῶρες MS. Cod.
154 τῆς γαστρὸς deest in MS. cod. in Cod. Paulo post οἷσι δὲ αἱ πτύσιες dicitur.
155 οὗτοι τριταῖοι φεύγουσι· ταύτας δὲ διαφυγὼν, ὑγιὴς· μὴ γενόμενος δὲ ὑγιὴς τῇ ἑβδόμῃ δὲ ἢ τῇ ἐννάτῃ, ἢ ἑνδεκάτῃ ita habet MS. cod. Deinde pro vulgatis κἂν ἐπίπονον ᾖ, in cod. simpliciter scribitur, ἐπίπονον δὲ, quæ lectio notatur in Imp. Samb. & Fevr.
156 πρὸς δὲ τοῖσι σημείοισι, in MS. cod. deest conjunctio δέ.
157 πομφόλυγος γὰρ ὑποπελίδνου γινομένης ἐπὶ τῆς γλώσσης, οἷα σιδηρίου βαφέντος εἰς ἔλαιον, omittuntur in MS. cod. hæc verba.
158 τρηχείη MS. cod. Ionice, quod sequimur pro τρηχεῖα.
159 εἰ δὲ προκεχωρηκυίης MS. cod. pro εἰ δὲ καὶ προκεχωρηκυίης.
160 ἔχει δὲ ὧδε habet MS. cod. paulo post πεπαίνοι τὸ ὕστερον, pro πεπαίνοιτο ὕστερον in cod. legitur.
161 MS. cod. πλευρίτισι πολλὸν legit, pro πλευρίτισιν, ὡς ἐπιτοπουλύ. Paulo post pro οὕτως, ibid. habetur ὧδε. Deinde loco ὡς τὴν φρενῖτιν, scribitur ἐς τὴν πλευρίτιν.
162 πλὴν λουτροῖσί τε χρῆσθαι MS. cod. inserta particula τε. Deinde pro ἐπιλήψιος, in codice legitur λήψιος.

ἢν δὲ [163] κινηθεῖσα ἡ κοιλίη, τὴν μὲν νύκτα χαλάσῃ, τῇ δὲ ὑςεραίῃ ὀδύνη καὶ ςρόφος ἔχῃ, πάλιν ὑποκλύσαι. Ἢν δὲ ὁ κάμνων χολώδης ᾖ τῇ φύσει, καὶ ληφθῇ τῇ νούσῳ ἀκάθαρτος ἐὼν, πρὶν ἀναπτύεσθαι τὸ σίαλον χολῶδες, καὶ τῷ φαρμάκῳ καθῆραι χολὴν εὖ· [164] ἐκπτύοντι δὲ ἤδη χολώδεα, μὴ δίδου τὸ φάρμακον· ἢν γὰρ δῷς, τὸ πτύσμα οὐ δυνήσεται ἄνω ἀνιέναι· ἀλλ' ἑβδομαῖος ἢ ἐνναταῖος ἀποπνιγήσεται, [165] ἢν μᾶλλον καὶ τὰ ὑποχόνδρια ἀλγέῃ. Ἢν δὲ πρὸς τῇσιν ἐν τῇσι [166] πλευρῇσιν ὀδύνῃσιν, καὶ τὰ ὑποχόνδρια ἀλγέῃ, ὑποκλύσαι δεῖ· καὶ πιέειν δοῦναι νήςει ἀριςολοχίαν, καὶ ὕσσωπον, καὶ κύμινον, καὶ σίλφιον, καὶ μήκωνα λευκὴν, καὶ 40
ἄνθος χαλκοῦ, καὶ μέλι, καὶ ὄξος, καὶ ὕδωρ. Πρὸς μὲν τὰ φάρμακα οὕτω δεῖ ποιέεσθαι τὰς θεραπείας τὰς πρώτας· τὰ δ' ἄλλα ὧδε ἔχει. Λούειν πολλῷ θερμῷ πρὸς τὴν δύναμιν τοῦ κάμνοντος, πλὴν τῆς κεφαλῆς· καὶ ὁκόταν [167] αἱ κρίσιες ὦσι, τὰ ὀδυνώμενα 41
χλιαίνειν ὑγρῇσι πυρίῃσιν, ὑπαλείφων ἐλαίῳ. [168] Ὁκόταν δὲ καταιγίζωσιν αἱ νοῦσοι, ἡσυχάζειν καὶ τὸν κάμνοντα καὶ τὸν ἰητρὸν τῇσι θεραπείῃσιν, ὅκως μὴ κατεργάσηταί τι κακόν. Πτισάνης δὲ χυλὸν καθεφθὸν διδόναι, ὀλίγῳ παχύτερον, [169] μελιχροποιέων· μετὰ δὲ τὰ λουτρὰ, καὶ οἶνον γλυκὺν, καὶ ὑδαρέα προπίνειν, μὴ ψυχρὸν, ὀλίγον, ἐκ [170] βομβυλίου 42
οὐκ εὐρυςόμου· καὶ ὁκόταν βῆχες ἐπίασιν, ἐπιπίνειν, καὶ χρέμπτεσθαι ὡς μάλιςα, καὶ τῷ 43
ποτῷ ὑγραίνειν, ἵνα ὁ πλεύμων ὑγρότερος ἐὼν, [171] ῥᾷον καὶ θᾶσσον ἀποδιδῷ τὸ πτύσμα, καὶ ἡ βὴξ ἧσσον πονέῃ. Καὶ ῥοιῆς δὲ γλυκείης [172] οἰ-
164 νώδεος χυλὸν, γάλακτι αἰγείῳ ὀλίγῳ καὶ μέλιτι μιγνὺς, κατὰ σμικρὸν πολλάκις δίδου· [173] νύκτωρ δὲ καὶ μεθ' ἡμέρην, καὶ ὕπνον ὡς μάλιςα διακωλύειν, ἵνα κάθαρσις γένηται θᾶσσόν τε καὶ πλεῖον. Τὴν δὲ αἱματώδεα πλευρῖτιν, [174] θεραπεύειν οὕτω· μετὰ τὰς κρίσιας, ἀνακομίζειν σιτίοισι κούφοισι, καὶ ἡσυχάζειν, καὶ φυλάσσεσθαι περισσῶς ἡλίους, ἀνέμους, πλησμονὰς, ὀξέα, ἁλυκὰ, λιπαρὰ, καπνὸν, φύσας τὰς ἐν τῇ κοιλίῃ, πόνους, λαγνείας· [175] ἢν γὰρ ἡ νοῦσος ὑποτροπιάσῃ, θάνατος ἕψεται. Ἐν δὲ τῇσι πτύσεσιν, ἢν ὀδύνη τε ἔχῃ, καὶ μὴ δύνηται ἀποπτύειν, νήςει δίδου ἄνθος χαλκοῦ ὅσον κοτινάδα, [176] καὶ ὀποῦ σιλφίου τούτου τὸ ἥμισυ,

quod si alvus commota, noctu quidem relaxet, postridie vero & dolor, & tormina detineant, rursus subluenda. Si vero æger natura biliosus fuerit, & minime purgatus morbo correptus sit, priusquam biliosum sputum expuat, medicamento etiam bilem probe purgato: jam vero biliosa expuenti, medicamentum ne dederis: si enim dederis, sputum per superiora prodire minime poterit; sed septimo aut nono die suffocabitur, idque magis si hypochondria doleant. At si præter laterum dolores etiam hypochondria doleant, alvum subluere oportet; & jejuno potui exhibere aristolochiam, hyssopum, cuminum, laserpitium, peplum album, æris florem, & mel, & acetum, & aquam. Per medicamenta quidem primas curationes ita moliri oportet: reliqua vero sic se habent. Calida multa pro ægri viribus, præterquam caput, lavato; quumque judicationes existunt, partes dolentes humidis fomentis tepefacito, & oleo illinito. Dum vero impetu morbi feruntur, tum ægrum, tum Medicum a curationibus quiescere oportet, ut ne quid mali inducatur. Ptisanæ autem succus coctus exhibendus, paulo crassior admixto melle redditus: post balnea, vinum dulce & aquosum potui exhibendum, minime frigidum, paucum, ex angusti oris poculo; quumque tusses invaserint, superbibendum & quam maxime excreandum, & potu humectandum, quo pulmo humidior factus facilius ac citius sputum reddat, & tussis minus vexet. Et mali punici dulcis vinosi succum, cum lacte caprino pauco & melle mixtum noctu, & interdiu paulatim sæpe exhibeto, somnumque quam maxime prohibeto, quo celerior, ac copiosior purgatio contingat. At cruentam pleuritidem ita curare oportet: post judicationes, vires levibus cibis reficiendæ, & quiescendum; prætereaque vitandi soles, venti, plenitudines, acida, salsa, pinguia, fumus, ventris flatus, labor, venus: si enim reverterit morbus, mors sequetur. In expuitionibus autem, si dolor detineat, neque expuere possit, jejuno æris florem baccæ olivæ magnitudine, succi silphii ejus dimidium,

 se-

VARIÆ LECTIONES.

163 In MS. cod. habetur κινηθεῖσα, ἢ λυθεῖσα ἡ κοιλίη, pro vulgatis κινηθεῖσα ἡ κοιλίη.

164 Pro ἐκπτύοντι, in MS. cod. scribitur πτύοντι. Deinde ἢν γὰρ δοῖς, loco ἢν γὰρ δῷς.

165 Sequentia omittuntur in MS. cod. ἢν μᾶλλον καὶ τὰ ὑποχόνδρια ἀλγέῃ.

166 ταύτῃσιν ex MS. Servin. pro πλευρῇσιν. Ibidem MS. cod. ὑποκλύσαί τε καὶ πιέειν νήςει δοῦναι legit.

167 Scribitur αἱ κρίσιες εἰσὶ in Asul. codice.

168 Ὁκόταν δὲ κατειγίζωσιν MS. cod. Paulo post loco κατεργάσηται, in cod. legitur ἐξεργάσηται.

169 Pro vulgato μελιχροποιέων, in MS. codice legitur μελίχρουν ποιέων. Deinde καὶ ὑδαρέα, in cod. abest particula καί.

170 Βομβύλιον Galenus in Exegesi exponit ἔκπωμά τι στενὸν ἔχον τὸ στόμα ἢ πῶμα, παρὰ τὸ βομβεῖν ὀνομασμένον, *poculum, quod angustum habet os, aut operculum, a bombo sonitu appellatum.* De eodem Erotianus in Onomastico βομβυλιὸν exponit ἀγγείου εἶδος στενοςόμου *vasculi oris angusti genus.* Vid. Foes. Oeconom. in voce Βομβύλιον. Paulo post pro ἐπίωσι, ex Imp. Corn. & Fevr. ἐπίασιν emendavimus consentiente MS. codice.

171 ῥηιδίως καὶ θᾶσσον ἀποδιδοῖ habetur in MS. codice.

172 ἢ οἰνώδεος MS. cod. inserto ἢ. Postea pro κατὰ μικρὸν, in eod. cod. κατὰ σμικρὸν Ionice, quod sequimur.

173 Sic MS. cod. pro νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέρην. Dein καὶ ὕπνον δ' ὡς μάλιςα legit MS. Cod.

174 θεραπεύειν οὕτω· μετὰ τὰς κρίσιας MS. cod. quam lectionem secuti sumus, pro vulgatis θεραπεύειν χρή· μετὰ δὲ τὰς κρίσιας.

175 In MS. cod. hic locus sic legitur ἢν γὰρ ὑποτροπιάσῃ, ἀποθνήσκει. *Si enim reverterit, moritur.*

176 καὶ ἀπὸ σιλφίου ἥμισυ, καὶ τελφύλλου καρπὸν ὀλίγον MS. cod. legit.

ſeminis trifolii parum, ex melle delingenda exhibeto: aut piperis grana quinque, & ſucci laſerpitii fabæ quantitate, mel, acetum, & aquam, jejuno tepida propinato: hoc etiam dolores ſedat. Quod ſi pro ratione ſpuere nequeat, ſed in ipſo (ſputum) retineatur, & in pectore ſtertorem edat, radicis dracunculi magni concham majorem, & oleum cum melle admiſceto, & acetum aqua temperatum inſuper ſorbendum dato. Aliud vehemens. Æris florem fabæ quantitate, nitrum (aſſatum) dupla portione, hyſſopi quantum tribus digitis capitur, melle admixto, aqua, & olei modico inſtillato, tepefacta per concham majorem, ne ſuffocetur, infundito: id etiam in pulmonis inflammatione, ſi non purgetur, faciendum. Si vero neque ſtertat, neque ut decet, ſpuat, capparis fructus quantum tribus digitis capitur, piper, nitri modicum, cum melle, aceto & aqua admixta, hoc tepidum ſorbendum dato: poſtridie vero id ex aceto, melle, & aqua fervefactum ſorbendum; quod & ſtertentibus, & iis qui expurgari nequeunt, exhibendum. At ſi valentius facere volueris, hyſſopi, ſinapeos, & naſturtii concham majorem in melle & aqua tritam, fervefactam, & colatam, tepidam ſorbendam præbeto. Sic curati hi morbi ſanantur; niſi ſputi aliquid in pulmone relictum pus fiat, a quo tuſſis arida excitatur, febris, & horror detinet, erecta cervice ſpiratio vexat, frequenter & confertim reſpirat, vox paulo gravior eſt, & ſaturus rubor cum calore vultum occupat: procedente vero tempore etiam magis aperte hic morbus declaratur. Hunc ſi intra decem dies (curandum) ſuſceperis, poſtquam victu, & balneo calido calefeceris, medicamentum, quod pus educat, in pulmonem infundito, & aliis pus ducentibus utitor, victumque ut ſuppurato præſcribito, & caput, ne quid influat, reſiccato. At ſi per infuſum pus minime putreſcat, educatur, id ex pulmone in thoracem erumpit; poſtque ruptionem ſanus eſſe videtur, quod pus ex anguſtia in ampliorem locum venerit, & ſpiritus, quem reſpiramus, in pulmone ſedem habeat: ſed procedente tempore, pure pectus impletur, tuſſes & febres, aliique dolores omnes magis ipſum vexant,

καὶ τριφύλλου καρποῦ ὀλίγον, ἐν μέλιτι λείχειν· ἢ πεπέρεως κόκκους πέντε, καὶ ὀποῦ σιλφίου ὅσον κύαμον, καὶ μέλι, καὶ ὄξος, καὶ ὕδωρ πίνειν χλιαρὸν, νήστει δίδου· τοῦτο καὶ τὰς ὀδύνας παύει. Ἢν δὲ μὴ δύνηται πτύειν κατὰ λόγον, [177] ἀλλ' ἐνίσχηται ἐν αὐτῷ, καὶ ῥέγχῃ ἐν τοῖσι στήθεσιν, ἄρου τοῦ μεγάλου ῥίζης χηραμίδα, καὶ ἔλαιον σὺν μέλιτι μῖξαι, ἐπιῤῥοφεῖν δὲ ὄξος κεκρημένον. [178] Ἄλλο ἰσχυρόν. Ἄνθος χαλκοῦ ὅσον κύαμον, καὶ νίτρον (ὀπτὸν) διπλάσιον, καὶ ὕσσωπον ὅσον τοῖσι τρισὶ δακτύλοισι λαβεῖν, μέλιτι μίξας, καὶ ὕδωρ καὶ ἔλαιον σμικρὸν ἐπιστάξας, χλιάνας ἐν χηραμίδι ἐγχέειν, ἵνα μὴ ἀποπνιγῇ· καὶ ἐν περιπλευμονίῃ, ἢν μὴ καθαίρηται, [179] τοῦτο δεῖ ποιέειν. Ἢν δὲ μήτε ῥέγχῃ, μήτε πτύῃ ὡς δεῖ, καππάριος καρποῦ ὅσον τοῖσι τρισὶ δακτύλοισι λαβεῖν, καὶ πέπερι, [180] καὶ λίτρον ὀλίγον, καὶ μέλι, καὶ ὄξος, καὶ ὕδωρ μίξας, τοῦτο χλιαρὸν ἐπιῤῥοφεῖν· τὴν δὲ ἄλλην ἡμέρην, ἐν ὄξει καὶ μέλιτι καὶ ὕδατι ἀναζέσας ἐπιῤῥοφεῖν· τοῦτο καὶ τοῖσι ῥέγχουσι διδόναι, καὶ μὴ δυναμένοισι καθαίρεσθαι. Εἰ δὲ ἰσχυρότερον [181] βούλοιο ποιέειν, ὑσσώπου, καὶ νάπυος, 44 καὶ καρδάμου κόγχην χηραμίδα τρίψας ἐν μέλιτι καὶ ὕδατι, καὶ ἀναζέσας καὶ διηθήσας, ἐπιῤῥοφεῖν χλιαρὸν δίδου. Οὕτω ταῦτα τὰ νουσήματα θεραπευθέντα, [182] ὑγιέα γίνονται· ἢν μή τι τοῦ πτύσματος ὑπολειφθὲν ἐν τῷ πλεύμονι [183] πῦον γίνηται, ὑφ' οὗ βήσσουσι ξηρὰ βηχία, καὶ πῦρ καὶ φρίκη ἴσχει, καὶ ὀρθοπνοίη ἔχει, καὶ πυκνὸν καὶ ἀθρόον ἀναπνεῖ, καὶ ἡ φωνὴ βαρυτέρη ὀλίγῳ, [184] καὶ εὐχροίη σὺν τῇ θέρμῃ τὸ πρόσωπον ἴσχει· προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, μᾶλλον καὶ ἡ νοῦσος σάφα δηλοῦται. Τοῦτον εἰ ἐντὸς [185] τῶν δέκα ἡμερέων λάβῃς, θερμήναντα χρὴ διαίτῃ καὶ λουτρῷ θερμῷ, ἐγχέαι ἐς τὸν πλεύμονα, ὅ, τι πῦον ἄξει, καὶ τοῖσιν ἄλλοισι χρῆσθαι τοῖσι τὸ πῦον ἄγουσι, [186] καὶ διαιτᾷν, ὡς ἔμπυον, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀποξηραίνειν, ἵνα μὴ ἐπιῤῥέῃ. Ἢν δ' ἐν τῷ ἐγχύτῳ μὴ σήπηται, καὶ ἀνάγηται τὸ πῦον, ῥήγνυται αὐτὸ ἐκ τοῦ πλεύμονος εἰς τὸν θώρηκα· καὶ μετὰ τὴν ῥῆξιν δοκέει ὑγιὴς εἶναι, ὅτι ἐκ τῆς στενοχωρίης εἰς τὴν εὐρυχωρίην ἦλθε τὸ πῦον, καὶ τὸ πνεῦμα [187] ὃ ἀναπνέομεν, ἕδρην ἔσχεν ἐν τῷ πλεύμονι· προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, τὰ στήθεα πύου πληροῦνται, καὶ βῆχες, καὶ πυρετοὶ, καὶ τἄλλα ἀλγήματα πάντα μᾶλλον πιέζει αὐτὸν, καὶ

VARIÆ LECTIONES.

177 ἀλλ' ἐνίσχηται αὐτῷ MS. cod. omiſſo ἐν.
178 ἄλλο ἰσχυρὸν delet Imp. Samb. Ibidem καὶ λίτρον omiſſo ὀπτὸν MS. cod.
179 τοῦτο, ἐγχεῖν MS. cod. & Imp. Samb.
180 καὶ λίτρον omiſſo ὀλίγον MS. cod. habet. Paulo poſt ante ἐν ὄξει καὶ μέλιτι MS. cod. ſcribit ὕσσωπον.
181 βούλοιο τὸ ποιέειν MS. cod. Ibidem κόγχην ἢ χηραμίδα vitioſe legunt quædam exemplaria.
182 ὑγιὰ γίνεται MS. cod.
183 Sic MS. cod. pro vulgato πύος γίνηται. Paulo poſt καὶ ὀρθοπνοεῖ, καὶ πυκνὸν MS. cod.
184 MS. cod. pro χροίη ſcribit εὐχροίη, quæ lectio vulgata melior eſt, & in textum intulimus. Dein pro σάφα in eodem σαφῆς ſcribitur.
185 Sic MS. Cod. pro τῶν δέκα ἡμερῶν λάβῃς.
186 καὶ διαιτᾷν ὧδε, in MS. cod. omittitur ὧδε. Paulo poſt ἢν δ' ἐν τῷ ἐγχύτῳ μὴ σήπηται, καὶ ἀνάγηται τὸ πῦον MS. cod. quæ lectio probatur, pro vulgatis ἢν δὲ τῷ ἐγχύτῳ μὴ ἀνάγηται.
187 ᾧ ἀναπνέομεν MS. cod. Paulo poſt τὰ στήθεα πύου πληροῦνται· καὶ αἱ βῆχες, καὶ οἱ πυρετοὶ legitur in cod. & ſequens αὐτὸν omittitur.

καὶ ἡ νοῦσος διαδηλοῦται. Τοῦτον μετὰ τὴν ἔκρηξιν [188] ἐᾶσαι δεῖ ἡμέρας πεντεκαίδεκα, ὅκως πάλιν πεπανθῇ τὸ πῦον· ἅτε γὰρ εἰς εὐρυχωρίην ἐλθὸν τὸ πῦον, ἀνέψυξέ τε, καὶ τὸ ὑπάρχον ὑγρὸν ἐν τῷ θώρακι προσηγάγετο πρὸς ἑωϋτὸ, ὥστε αὐτὸ ἡμισαπὲς εἶναι. Ἢν μὲν οὖν αὐτόματον ἄρξηται πτύεσθαι [189] ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ· ἢν δὲ μὴ, φαρμάκοισι τιμωρέειν ἢ ποτοῖσιν ἐν τῇσι τελευταίῃσιν ἡμέρῃσι τῶν ἡμερέων τῶν πεντεκαίδεκα· σπεύδειν δ' ἀναστῆναι, πρὶν μᾶλλον τρύχεσθαι τὸ σῶμα, φυλάσσων τὴν κεφαλὴν καθαρὴν, τῶν ἐπιῤῥοῶν [190] εἵνεκεν. Ἢν δὲ μὴ πτύηται· ἀποσημαίνηται δὲ ἐς τὰς πλευρὰς, ταμέειν ἢ καῦσαι. Ἢν δὲ μήτε πτύηται, μήτε ἀποσημαίνηται ἐς τὰς πλευρὰς, λούσας πολλῷ καὶ θερμῷ νῆστιν, καὶ ἄποτον καθίσας ἐπὶ ἕδρης ἀκινήτου· [191] ἕτερος δὲ τῶν ὤμων ἀναλαβέτω, αὐτὸς δὲ σεῖε τοῦτον, τὸ οὖς παραβάλλων ἐς τὰς πλευρὰς, ἵν' εἰδῇς ὁκοτέρωθεν ἀποσημαίνει· βούλου δὲ μᾶλλον πρὸς τὰ ἀριστερὰ, θανατωδέστερον γὰρ πρὸς τὰ δεξιὰ [192] καίειν ἢ τάμνειν· ὁκόσῳ γὰρ αὐτὰ ἰσχυρότερά ἐστι τὰ δεξιὰ, τόσῳ καὶ τὰ νουσήματα ἐν αὐτοῖσιν ἰσχυρότερα δείκνυται. Ἢν δὲ ὑπὸ πάχεος [193] τὸ πῦον μὴ κλυδάζηται, μήτε ψοφέῃ ἢ ἐν τῷ στήθει, [194] πυκνὸν δὲ ἕλκῃ τὸ πνεῦμα, καὶ οἱ πόδες οἰδέωσι, καὶ βηχίον τι προσῇ, μὴ ἐξαπατάτω· ἀλλ' εὖ ἴσθι πλήρη ἐόντα τὸν θώρηκα πύου. [195] Ἐς τὴν ἐρετριάδα γῆν ὑγρὴν, καὶ λίην τετριμμένην καὶ χλιαρὴν, ἐπιβάψας ὀθόνιον λεπτὸν, περικάλυψον κύκλῳ τὸν θώρηκα· καὶ ὅκου ἂν πρῶτον ξηραίνηται, ταύτῃ χρὴ τάμνειν ἢ καίειν, ὡς ἐγγυτάτω τῶν φρενῶν, φυλασσόμενος αὐτῶν τῶν φρενῶν. Ἢν δὲ βούλει, ἀλείφων τῇ ἐρετριάδι, σκόπει ὁμοίως ὡς ἐν τῷ ὀθονίῳ· πολλοὶ δὲ ἅμα ἀλειφόντων, ἵνα μὴ τὰ πρῶτα ἀλειφόμενα ἀποξηραίνηται· μετὰ δὲ τὴν τομὴν,
265 [196] ἢ τὴν καῦσιν, τῷ μοτῷ ἐκ τοῦ ὠμολίνου χρῶ, καὶ ἐξίει κατ' ὀλίγον τὸ πῦον. Ὁκόταν δὲ μέλλῃς τάμνειν, ἢ καίειν, ὑποσημαίνου τὸ αὐτὸ σχῆμα ἔχοντα, [197] ὅπερ ἂν ὁκόταν μέλλῃς τάμνειν ἢ καίειν, ἵνα μὴ ἐξαπατήσῃ ἀνωτέρω γενόμενον ἢ κατωτέρω τὸ δέρμα, ἐν τῇ μεταβολῇ τοῦ σχήματος. Τὰς

morbuſque declaratur. Hunc quindecim poſt eruptionem diebus ſinere oportet, quo pus rurſus matureſcat; quum nimirum in ampliorem locum pus veniens, tum refrixerit, tum adducto ad ſe eo, quod in thorace erat, humido, ipſum ſemiputridum eſſe neceſſe ſit. Si igitur per hoc tempus ſua ſponte expui incipiat, (bene habet;) ſin minus, medicamentis aut potionibus ſuccurrendum; ultimis quindecim diebus, ad virium corporis inſtaurationem, antequam magis atteratur, feſtinando, ut caput purum propter affluxiones tuearis. Si vero non ſpuatur; ſed ad latera ſui ſignificationem exhibeat, ſecato aut inurito. At ſi neque ſpuatur, neque de ſe in coſtis ſignificationem præbeat, jejunum copioſa calida lotum, & minime potu uſum, in ſella firma collocato; quumque alter eum ex humeris apprehenderit, tu ipſe eum concutito, aurem coſtis admovens, ut noſcas, utra ex parte ſui ſignificationem præbeat: votum autem eſt, ut id ad ſiniſtra magis contingat; nam dextra urere, aut ſecare lethale magis eſt: quanto enim dextræ partes robuſtiores ſunt, tanto etiam in ipſis vehementiores morbi fiunt. Quod ſi propter craſſitudinem pus non fluctuet, neque ſtrepitus edatur in pectore, crebrum autem ſpiritum trahat, pedes intumeſcant, & tuſſicula quædam adſit, ne decipiaris; ſed probe ſcias thoracem pure plenum eſſe. Linteo (itaque) tenui in rubrica terra liquida, admodum trita, & tepida intincto, thoracem in orbem obtegito: quaque parte primum reſiccatum fuerit, ea ſectionem, aut uſtionem facere oportet, quam proxime ad ſeptum transverſum, cavendo (ne) ipſum ſeptum (attingas.) Quod ſi voles, ubi rubricam illeveris, peræque velut in linteo, ſpectato: multi autem ſimul illinant, ne, quæ partes primum illinuntur, reſiccentur: poſt ſectionem vero, aut uſtionem, penicillo ex lino crudo utere, & paulatim pus emitte. Quum vero ſecare aut urere voles, nota impreſſa, fac ut eandem figuram ſerves inter ſecandum aut urendum, ne te cutis figuræ immutatione ſurſum aut deorſum vergens decipiat. Tuſſes quo-

Variæ Lectiones.

188 Loco ἐᾶσαι δεῖ ἡμέρας πεντεκαίδεκα in MS. cod. legitur ἐᾶσαι δὲ καὶ πέντε ἡμέρας. Deinde ἐλθὸν ἀνέψυξέ τε καὶ τὸ ὑπάρχον ὑγρὸν ἐν τῷ θώρηκι προσήγαγετο πρὸς ἑωϋτὸ, habetur in MS. cod.

189 ἐν τουτέῳ τῷ χρόνῳ, λείπει in MS. Servin. poſtea, pro ἢν δὲ μὴ, φαρμάκοισι τιμωρέειν ἢ ποτοῖσιν, in MS. cod. habetur ἢ φαρμάκοισι ἢ ποτοῖσιν cæteris omiſſis.

190 εἵνεκεν Ionice MS. cod. quod ſequimur pro εἵνεκα. Deinde in cod. habetur ἢν δὲ μὴ πτύηται, ἀποσημήνῃ δ' ἐς τὰς πλευρὰς, τάμνειν ἢ καῦσαι· ἢν δὲ μήτε πτύηται, μήτε ἀποσημήνῃ ἐς τὰς πλευρὰς, λούσας πολλῷ καὶ θερμῷ, καὶ νῆστιν.

191 ἕτερος μὲν τῶν ὤμων ἀναλαβέτω, αὐτὸς δὲ σεῖε τὸ οὖς παραβάλλων πρὸς τὰς πλευρὰς MS. cod. habet. Paulo poſt pro πρὸς τὰ ἀριστερὰ, MS. cod. & Serv. πρὸς τὰς ἀριστερὰς ſcribunt, quod probamus.

192 καίειν, καὶ τάμνειν ἐς τὰς δεξιάς· ὁκόσῳ γὰρ ἰσχυρότερά ἐστι τὰ δεξιὰ, τόσῳ καὶ τὰ νουσήματα αὐτοῖσιν ἰσχυρότερα γίνεται MS. cod.

193 τὸ ὑγρὸν μὴ κλυδάζηται, μήτε ψόφος vulg. codd. in MS. cod. melius ſcribitur τὸ πῦον μὴ κλυδάζηται, μηδὲ ψοφέῃ.

194 πυκνὸν δὲ ἕλκει τὸ πνεῦμα, καὶ οἱ πόδες ἐποιδέωσι habet MS. cod.

195 ἐς τὴν ἐρετριάδα γῆν ὑγρὴν vulgati codd. pro quibus MS. cod. habet ἐς οὖν ἐρετριάδα τὴν ὑγρήν.

196 Vulgati codd. omnes legunt ἢ τὴν καῦσιν τῷ μοτῷ ἐκ τοῦ ὠμολίνου. Pro quibus in MS. cod. legitur, ἢ τὴν κλύσιν, τῷ μοτῷ τῷ ἐκ τοῦ ὠμολίνου, quæ lectio etiam in Imp. Sambuci adſcribitur.

197 ὅπερ ἂν μέλλῃς ἔχοντα τάμνειν, ἢ καίειν MS. cod. pro editis ὅπερ ἂν ὁκόταν μέλλῃς τάμν. κ. λ. Paulo poſt in cod. ἀντιστάσουσι habetur pro ἀντιστάσωσι. Mox ἐς τὸν πλεύμονα omittuntur in eod. cod.

quoque ex victu vitandæ, ne rursus in pulmonem (quod malum est) pus revellant; sed sinendum, ut ad sectionem citissime resiccetur. Postea quam vero duodecimum attigerit diem, pus reliquum totum emittito, & penicillum ex linteo imponito, ac bis die pus educito, superioremque ventrem victus ratione quam maxime resiccato. Ita suppurationes, quæ tum ex vulneribus, tum ex peripneumonia, & ex magnis defluxionibus, & incumbente in latera pulmone contingunt, spectare & curare oportet.

βῆχας φυλάσσειν ἐκ τῆς διαίτης, ὅκως μὴ ἀντισπάσωσι πάλιν ἐς τὸν πλεύμονα τὸ πῦον, [198] κακὸν γάρ· ἀλλ' ἐᾶν κατὰ τὴν τομὴν ὡς τάχιστα ὑποξηραίνεσθαι. [199] Ἐπειδὰν δὲ δωδεκαταῖος ᾖ, ἅπαν ἀφιέναι τὸ λοιπὸν πῦον, καὶ ἀπὸ τοῦ ὀθονίου [200] μοτοῦν, καὶ ἀφιέναι δὶς τῆς ἡμέρης τὸ πῦον, καὶ τὴν ἄνω κοιλίην ἐκ τῆς διαίτης ὡς μάλιστα ξηραίνειν. Ὧδε χρὴ καὶ τὰς ἐκ τῶν τρωμάτων, [201] καὶ τὰς ἐκ τῆς περιπλευμονίης, καὶ ἐκ καταῤῥόων μεγάλων ἐκπυήσιας, καὶ προσπεσόντος τοῦ πλεύμονος τῇσι πλευρῇσι, σκοπεῖν καὶ θεραπεύειν.

CAPUT XVI.

Refrigeratrices potiones in ardentibus febribus.

HAs autem potiones refrigerantes in febribus ardentibus, quum voles, bibendas dato. Multos autem edunt effectus; aliæ siquidem mictionem provocant, aliæ alvi dejectionem, aliæ utrumque, aliæ neutrum; sed tantum refrigerant, ut si quis in vas aquæ ferventis frigidam aquam infundat, aut vento frigido vas ipsum exponat. Alia vero aliis dato: neque enim omnibus dulcia conferunt, neque acerba, neque eadem bibere possunt. I. Favorum siccorum heminas duas aqua maceratas, & conterens gustato, dum aqua subdulcis reddatur, deinde excolatas, injecto apio, bibendas dato. II. Seminis lini acetabulum, aquæ decem heminis affusis, in olla nova prunis imposita coquito; fervefacito, ut transpiret, quoad succus tactui pinguis evadat. III. Aquam mulsam aquosam ad dimidias decoquito, deinde apium injicito, hoc frigidum paulatim exhibeto. IV. Hordeum Achilleum plenum & magnum, resiccatum, & demptis aristis, ad heminæ mensuram, & bene lotum, aquæ congio affuso, ad dimidias coquito, refrigeratum potui

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ις'.

Ψυκτήρια πόματα ἐν τοῖς καύσοις.

45 ΨΥκτήρια δὲ τάδε " δίδου ἐπὶ τοῖσι ' καύ-
σοισι πίνειν, ὁκόταν βούλῃ. Πολλὰ δὲ
ἀπεργάζεται· τὰ μὲν γὰρ οὔρησιν ἐμποιέει,
τὰ δὲ διαχώρησιν, τὰ δὲ ἄμφω, τὰ δὲ οὐδέ-
τερα· ἀλλὰ ψύχει μοῦνον, [202] ὡς ἄγγος ὕ-
δατος ζέον, ἤν τις ἐπιχέῃ ψυχρὸν ὕδωρ, ἢ
ψυχρῷ αὐτὸ τὸ ἄγγος πνεύματι προσαγάγοι.
Δίδου δὲ ἄλλα ἄλλοισιν· οὔτε γὰρ τὰ [203] γλυ-
κέα πᾶσι συμφέρει, οὔτε τὰ στρυφνὰ, οὔτε
46 τὰ αὐτὰ πίνειν δύνανται. α'. " [204] Τοῦτο μὲν
κηρίων ξηρῶν, ὅσον δύο κοτύλας, βρέχων ὕ-
δατι, καὶ ἀνατρίβων γευέσθω, ' ἕως ἂν ὑπό-
γλυκυ γένηται· εἶτα διηθήσας, σέλινα ἐμ-
βαλὼν, δίδου πίνειν. β'. [205] Τοῦτο δὲ λίνου
καρποῦ ὀξύβαφον, ὕδατος κοτύλας δέκα ἐπι-
χέας, ἕψειν ἐν καινῇ χύτρῃ ἐπὶ ἀνθράκων ·
47 " [206] ζέσον, ἵνα ἀναπνέῃ, ἕως ἂν ὁ χυλὸς
ἁπτομένῳ λιπαρὸς γένηται. γ'. Τοῦτο δὲ
48 " μελικρήτου [207] ὑδαρέος καθεψήσας,
τὸ ἥμισυ λείπειν· ἔπειτα σέλινα ἐπιβάλ-
λων, τοῦτο ψυχρὸν κατ' ὀλίγον δίδου.
49 δ'. [208] Τοῦτο δὲ " κριθὰς Ἀχιλληΐδας κοτύ-
50 λην αὐήνας, " ἄρας τὸν ἀθέρα, καὶ ' πλύ-
νας εὖ, [209] ἐπιχέας ὕδατος χοέα, ἕψει,
καὶ τὸ ἥμισυ ἀπολείπων, ψύχων δίδου
πί-

VARIÆ LECTIONES.

198 κακὸν γὰρ ἀλλ' ὡς τάχιστα simpliciter MS. cod. habet, pro vulgatis, κακὸν γὰρ, ἀλλ' ἐᾶν κατὰ τὴν τομὴν ὡς τάχιστα.

199 ἐπειδὰν δὲ δωδεκαταῖος ᾖ κεκαυμένος MS. cod. inserto κεκαυμένος. Cæterum δεκαταῖος ᾖ Imp. Corn. scribit scilicet *decimo* die. Paulo post ὑπόπυον, pro πῦον vulgato, MS. cod.

200 μοτοῦν MS. cod. & Imper. Corn. quemadmodum dicitur Libr. II. superius cap. 16. ubi de hac eadem curatione; eamque prætulimus lectionem pro vulgato μοτοῦ. Paulo post διαίτης ὡς μάλιστα, in codice MS. deest particula ὡς.

201 καὶ ἐκ περιπλευμονίης MS. cod. legit pro καὶ τὰς ἐκ τῆς περιπλευμονίης.

202 ὡς ἄγγους ὕδατος ζέον MS. cod. fortasse ζέοντος. Paulo post πνεύματι προσαγάγῃ in Codice scribitur.

203 Pro vulgato πᾶσι, in MS. cod. legitur ἅπασι eodem sensu. Deinde pro τὰ αὐτὰ habetur ταῦτα.

204 His omnibus in locis ubi τοῦτο legitur, exemplaria Vatican. quæ secutus est Calvus τούτῳ legunt relate ad ægrotum, hancque lectionem adhibuit Lindenus. In MS. cod. vulgata servatur lectio.

205 τούτῳ μὲν πόματα δίδοσθαι ἁρμόζοντα τοῖς ἐν καύσοις πυρετοῖς Merc. in Margine adscribit ex Vet. cod.

206 Hic ἄζεστον *non bulliens*, *non fervefactum* legunt omnia exemplaria, & Lindenus, pro ἑζέσθω, *desideat*, scilicet prope ignem. Cornarius vero ἐᾶν ζέειν, *fervere finito* legisse videtur. Calvus autem totam sententiam omisisse videtur, aut non reperisse in suis MSS. Codd. Cæterum ἄζεστον pro ἄζεσεν legere mavult Foesius, *fervefactum* intelligens; putat etiam ἄζεστον dici pro ζεστὸν addito α. quemadmodum στάχυς, *spica* dicitur etiam ἄσταχυς, & σταφὶς *uva passa* etiam ἄσταφις Attico more: sed hoc nimis arbitrarium videtur. Nos Imp. Corner. lectionem recepimus nempe ζέσον *fervefacito* ut & infra.

207 Pro ὑδαρέος quædam exempl. MSS. ὕδατος habent. Deinde pro ἥμισυ, Calvus τρίτον legisse videtur, ut & τούτῳ ψυχρόν. Cæterum σέλινα ἐμβαλὼν τοῦτο ψύχων hic legit MS. cod.

208 τοῦτο δὲ κριθὰς ἀχιλλήδας MS. cod. Ex hoc loco ἀχιλληΐδας κριθὰς, *Achilleum hordeum* exponit Galenus in Exegesi τὰς εὐτραφεῖς καὶ μεγάλας ἀπό τινος ἀχιλλέως ὀνομασμένας, ὥς φασι, γεωργοῦ Βαβρωνίου, *pingue & crassum a quodam Achille, ut ajunt, agricola Babronio.* Vid. Foesii Oeconom.

209 ἐπιχέας χοέα ὕδατος ἕψε, καὶ τὸ ἥμισυ λίπειν MS. cod.

πίνειν. έ. Τοῦτο δὲ Αἰθιοπικοῦ κυμίνου κοτύλης δέκατον μέρος, ἐπιχέας τρία ἡμιχόεα, ἕψε, πηλῷ τριχώδεϊ [210] καταλείψας " ζέσον, ἕως τρίτον μέρος λείπη· καὶ ψύχων δίδου τοῦτο πρὸς πάντα καῦσον καὶ λοιπὸν πυρετόν. ς'. Τοῦτο δὲ ὕδωρ [211] ὄμβριον αὐτὸ καθ' αὐτό. ζ'. Τοῦτο δὲ πτισάνης κοτύλη, χοέα ὕδατος ἐπιχέας, λείπειν τὸ ἥμισυ ἑψῶν· [212] ἔπειτα ' διηθήσας, σέλινα ἐπιβαλὼν, δίδου ψυχρόν. ή. Τοῦτο δὲ οἱ σταφίδιοι λευκοὶ οἶνοι ὑδαρέες. θ'. Τοῦτο δὲ τρύγες στεμφυλίτιδες σταφιδευταῖαι ὑδαρέες. ί. Τοῦτο δὲ ἄσταφις [213] λευκὴ ἄνευ γιγάρτων, κοτύλη, καὶ πενταφύλλου ῥιζέων χειροπληθῆ φλάσας, εἴκοσι κοτύλας ὕδατος ἐπιχέας, ἀφεψήσας, [214] καὶ τὸ ἥμισυ λείπων, δίδου ψυχρὸν κατ' ὀλίγον. ιά. Τοῦτο δὲ κρίμνων κριθέων ἀδρῶν ἡμιχοίνικα, ὕδατος χοέα ἐπιχέας, [215] ὁκόταν ἤδη ' ἀνοιδέῃ τὰ κρίμνα, τρίβειν τῇσι χερσὶν, ἕως ἂν λευκὸν τὸ ὕδωρ γένηται· καὶ ἀδιάντου δραχμίδα ἐμβαλὼν, αἰθριάσας δίδου. ιβ'. Τοῦτο δὲ ᾠῶν τὸ λευκὸν τριῶν ἢ [216] τεσσέρων, κατακυκῶν ἐν ὕδατος χοεῖ πινέτω. [217] Τοῦτο δὲ ψύχει σφόδρα, καὶ τὴν κοιλίην ὑπάγειν τὸν νοσέοντα προσκατακυκᾷ. ιγ'. Τοῦτο δὲ ἡμιχοίνικον καχρύων εὖ ἀποπλύνας ἐν ὕδατος χοεῖ, ζέσας δὶς ἢ τρὶς, ψυχρὸν δίδου. ιδ'. Τοῦτο δὲ πτισάνης χυλὸν, " [218] καθεφθὸν ' λεπτὸν, καὶ οἶνον γλυκὺν δίδου. Τοῦτο δ' οὐκ ἄγει. ιέ. Τοῦτο δὲ σικύου πέπονος ἄνευ τοῦ δέρματος πάλης, ἐφ' ὕδατι. Τοῦτο οὐρέεται, καὶ ψύχει, καὶ τὴν δίψαν παύει. ις'. Τοῦτο δὲ ὀρόβους ἐν ὕδατι προεψήσας, εἶτα [219] χύτρην καινὴν ἐν χύτρῃ μέζονί θεὶς πλέῃ ὕδατος, ἐπιχέας ἕτερον ὕδωρ τοῖσιν ὀρόβοισιν. ἕψε ὀλίγον χρόνον· εἶτα ἀποχέας τὸ τρίτον μέρος, ἐπειδὰν κάθεφθοι ἔωσιν οἱ ὄροβοι, ψύξας δίδου. κατὰ κύαθον ἐπιπάσσων τῆς τοῦ " σικύου πάλης [220] τὴν ἐκ τῶν ὀρόβων πάλην. Τοῦτο δὲ βεβαίως δίψαν παύει. ιζ'. Τοῦτο δὲ Θάσιον οἶνον παλαιὸν, πέντε καὶ εἴκοσιν ὕδατος, καὶ ἕνα οἴνου δίδου. ιή. Τοῦτο δὲ τρίφυλλον, τὸ σικυῶδες, ἐν ὕδατι καὶ κρίμνα κριθέων βρέχων, δίδου. ιθ'. Τοῦτο δὲ σέλινα, ὅσον τρὶς τῇ χειρὶ περιλαβεῖν, καὶ " [221] γλήχωνος δραχμίδας δύο, ἑψῶν ἐν ὄξους κοτύλῃσι δέκα, ἕως τρίτον μέρος λείπῃς, [222] τοῦτο μέλιτι καὶ ὕδατι κεραννὺς ὑδαρὲς, πινέτω, ἀδιάντου δραχμίδα " ἐμβάλλων· τοῦτο

exhibeto. V. Cumini Æthiopici heminæ decimam partem, tribus aquæ semicongiis
51 affusis decoquito, luto piloso olla oblita; ad tertias fervefacito, & refrigeratum hoc ad omnem febrem ardentem, aliamque febrem exhibeto. VI. Aquam etiam pluviam per se solam (præbe.) VII. Ptisanæ heminam, aquæ congio affuso, ad dimidias coquito, deinde colatam, injecto apio frigidam potui dato. VIII. Vina etiam alba ex uvis passis, aquosa. IX. Uvarum passarum fæces vinaceæ expressæ, dilutæ. X. Uvæ passæ albæ exemptis vinaceis heminam, radicum pantaphylli manipulum contusum, affusis aquæ heminis viginti, ad dimidias decoquito, frigidum paulatim exhibeto. XI. Farinæ hordei pleni crassiori ad chœnicem dimidiam, affuso aquæ congio, quum crassiores farinæ partes jam intumuerint, eas manibus terito, quoad aqua alba reddatur; & adianti pugillo injecto, nocturno sereno expositam præbeto. XII. Trium aut quatuor ovorum candidum in aquæ congio subactum bibat. Hoc admodum refrigerat, & ægrum ad alvum subducendam etiam concitat. XIII. Hordei torrefacti probe loti chœnicem dimidiam, in aquæ congio bis
52 aut ter fervefactam, frigidam exhibeto. XIV. Ptisanæ cremorem coctum tenuem, & vinum dulce dato. Hoc autem non movet. XV. Cucumeris peponis sine cortice pollinem ex aqua (propinato.) Hoc urinam movet, & refrigerat, & sitim sedat. XVI. Eruum in aqua præcoctum, deinde ollæ novæ in majore olla aquæ plena inditum, alia eruo affusa aqua parum coquito; postea effusam tertiam partem, ubi eruum coctum fuerit, refrigeratam præbeto, ad cyathos singulos insperso cucumeris, & erui polline. Hoc explorate sitim sedat. XVII. Vinum Thasium vetus, aquæ quinque & viginti partibus ad unam vini partem (admixtis,) exhibeto. XVIII. Trifolium; cucumeris pollinem, ex aqua, in qua crassiores
53 hordeaceæ farinæ partes maduerint, præbeto. XIX. Apii manipulos tres, pulegii pugillos duos, in aceti heminis decem, ad tertias coquito; hoc melle & aqua dilutum aquosum bibat, adianti pugillo injecto; hoc uri-

VARIÆ LECTIONES.

210 καταλείπων Imp. Sambuci. Deinde ζέσον ἕως μέρος τρίτον λίπῃς MS. cod legit. Paulo post λοιπὸν πυρετὸν, in cod. abest λοιπόν.

211 Pro οὐράνιον, in MS. cod. scribitur ὄμβριον melius, hancque lectionem sequimur.

212 εἶτα σέλινα ἐμβαλὼν, ψυχρὸν δίδου MS. cod.

213 λευκὴ ἄνευ τι γὰρ τῶν κοτύλης, καὶ πενταφύλλου ῥιζέων χεῖρα πλέην· φλάσας MS cod.

214 καὶ τὸ ἥμισυ ψυχρὸν δίδου κατ' ὀλίγον MS. cod. postea sequens ἀδρῶν omittitur in cod. & dicitur ἡμιχοίνικον.

215 ὅταν ἤδη οἰδέῃ τὰ κρίμνα MS. cod.

216 Sic MS. cod. pro τεττάρων, κατακυκῶν ἐν ὕδατος χοΐ.

217 τοῦτο δὲ ψύχει, in MS. cod. deest conjunctio δέ. Postea legitur, καὶ τὴν κοιλίην ὑπάγει· ἢν δὲ δοκέῃ μᾶλλον ὑπάγειν τὸν νοσέοντα, insertis verbis ὑπάγει· ἢν δὲ δοκέῃ μᾶλλον. quod secuti sumus.

218 Sic MS cod. & Imp. Cornar. quod recepimus, pro vulgatis καθεφθὸν λευκόν, *torrefactum album*. Ibidem τοῦτο δ' οὐκ ἄγει MS cod. quod secuti sumus inserta conjunctione δέ. Verum τοῦτο οὖρον ἄγει, *hoc urinam movet* habet Servin. ex MS eamque lectionem secuti sunt Cornar. & Lindenus, contrario sensu.

219 Sic MS. cod. Ionice, pro χύτραν καινὴν ἐν χύτρῃ μείζονι.

220 καὶ ἐκ τῶν ὀρόβων MS. Cod.

221 Sic MS. cod. & exempl. MSS. Reg. pro γλήχους.

222 τοῦτο δὲ μέλιτι MS. cod. inserta conjunctione δὲ, quod sequimur. Paulo post, pro ἐμβάλλων, in codice scribitur ἐμβαλών. mox τοῦτο οὖρον scribitur omisso δέ.

urinam ducit & alvum ſoluit. XX. Mala odorata dulcia contuſa, & aqua macerata; aquam potui exhibeto. XXI. Mala cydonia eodem modo macerata, ſi alvus in febre ardente ſoluta fuerit. XXII. At ſi morbus regius inſuper invaſerit, uvæ paſſæ albæ ſine vinaceis, cicerum alborum, utrorumque heminam dimidiam, hordei Achillei tantundem, cnici tantundem, aquæ heminas decem, apium, mentham, coriandrum, cujusque parum ſimul terito, quoad (aqua) leviter dulceſcat; poſtremo adianti pugillo injecto, nocturno ſereno expoſitum exhibeto. His etiam ſimilia imitari poteris. Omnia autem nocturno ſereno expoſita febricitanti exhibeto, his exceptis, quibus alvus plus æquo eſt fluida. XXIII. Pulegii pugillos tres, apii duplum, vino aqua temperato coquito, & propinato. Hoc urinam movet, bilemque per alvum educit.

δὲ οὖρον ἄγει καὶ τὴν κοιλίην λύει. κ'. Τοῦτο δὲ μῆλα εὐώδεα γλυκέα φλάσας, καὶ ἐν ὕδατι ἀποβρέξας, δίδου πίνειν τὸ ὕδωρ. κα'. Τοῦτο δὲ μῆλα κυδώνια ὡσαύτως, [223] ἢν ἡ κοιλίη λελυμένη ᾖ ἐν πυρετῷ καυσώδεϊ. κϐ'. Ικτέρου δὲ ἐπιλαϐόντος, ἀσάφιδος λευκῆς ἄνευ γιγάρτων, καὶ ἐρεϐίνθων λευκῶν, [224] ἡμικοτύλιον ἀμφοτέρων, καὶ κριθέων ἀχιλληΐδων ἴσον, καὶ κνίκου ἴσον, ὕδατος κοτύλας δέκα, καὶ σέλινα, καὶ μίνθην, καὶ κορίανον, ὀλίγον ἑκάστου 166
ἀνατρίϐειν, ἕως [225] ἂν ἀτρέμα γλυκανθῇ, καὶ ἀδιάντου δραχμίδα ὕστερον ἐμϐαλὼν, αἰθριήσας δίδου. Τοῦτο δὲ καὶ τὰ τούτοισιν ὅμοια μιμέεσθαι. Πάντα δὲ τῷ πυρέσσοντι [226] ἠθριασμένα δίδου, πλὴν ἂν οἷσιν αἱ κοιλίαι μᾶλλον τοῦ δέοντος ῥέουσιν. κγ'. [227] Τοῦτο δὲ γλήχωνος δραχμίδας τρεῖς, σελίνου διπλάσιον, [228] οἴνῳ κεκρημένῳ ἑψῶν, δίδου. Τοῦτο δὲ οὐρεῖται, καὶ διὰ τῆς κοιλίης χολὴν ἄγει.

ΙΠΠΟ-

VARIÆ LECTIONES.

223 ἢν ἡ κοιλίη λελυμένη ᾖ ἐν πυρετῷ καυσώδεϊ vulgati codd. Pro quibus verbis in MS. cod. habetur, οἷσιν ἂν καὶ ἡ κοιλίη λελυμένη, ἢ ἐπὶ πυρετῷ καυσώδεϊ.

224 ἡμικοτύλιον δὲ ἑκατέρου MS. cod. Imper. & Fevr. ἑκατέρου. Paulo poſt καὶ σέλινα, μίνθην, κορίανον MS. cod. omiſſa particula καί.

225 ἂν ἀτρέμα γλυκανθῇ MS. cod. quæ lectio probatur pro ἠρέμα vulgato. Poſtea ὕστερον ἐμβαλεῖν in cod. ſcribitur pro ὕστερον ἐμβαλών.

226 Sic MS. cod. & Imp. Samb. pro αἰθεριασμένα δίδου, πλὴν οἷσιν αἱ κοιλίαι μᾶλλον τοῦ δέοντος ῥέουσιν.

227 τοῦτο δὲ γλήχους vulgati codd. nos ex MS. cod. γλήχωνος reſtituimus ut ſupra.

228 ἐν οἴνῳ MS. cod. inſerto ἐν. Poſtea verſus finem in cod. dicitur τοῦτο καὶ οὐρέεται, ubi καὶ pro δὲ ponitur.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ
ΠΕΡΙ ΝΟΥΣΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.
HIPPOCRATIS
DE MORBIS
LIBER QUARTUS.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ. ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΒΙΒΛΙΩι.

Αἱ τέσσαρες τοῦ ὑγροῦ ἰδέαι καταλέγονται, ἡ χολὴ, τὸ φλέγμα, τὸ αἷμα, καὶ τὸ ὕδωρ· καὶ αἱ τούτων ἀρχαὶ, καὶ γένεσις, καὶ αἰτίαι, καὶ ὑποδοχαὶ, καὶ πηγαὶ, καὶ τὰ ἐνεργήματα· καὶ τὰ σιτία, καὶ τὰ ποτά· καὶ τὰ περιττώματα, καὶ αἱ αὐτῶν ὁδοί. Περὶ τῶν πυρετῶν διορίζεται, καὶ περὶ τῶν νοσημάτων ἀρχῶν, καὶ αἰτίων, καὶ τῶν ὀδυνῶν, καὶ ἑλμίνθων, καὶ λίθων, καὶ ὕδρωπος.

ARGUMENTUM LIBRI.

Quatuor humorum ſpecies narrantur, bilis, pituita, ſanguis, & aqua; eorumque principia, generatio, cauſæ, receptacula, fontes, & effectus; cibaria & potulenta; excrementa & eorum ductus. De febribus diſſeritur, morborum principiis, cauſis, doloribus, lumbricis, calculis, hydrope.

Basil. Græc. pag. 166. — Foesius Sect. V. 56. 498. — Basil. Lat. III. 163. pag. 228.

SECTIO I.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Ἡ τοῦ ἀνθρώπου γένεσις· τὸ σπέρμα ἑκατέρου τοῦ γεννήσαντος ἀπὸ πάντων τῶν μελῶν ἐς τὴν γένεσιν ἔρχεσθαι· τέσσαρας τοῦ ὑγροῦ ἰδέας εἶναι, τὴν χολὴν, καὶ τὸ αἷμα, καὶ τὸ φλέγμα, καὶ τὸ ὕδωρ, ἢ χολὴν μέλαιναν· καὶ ταύτας ἀπὸ τῶν βρωμάτων καὶ πωμάτων γίνεσθαι· καὶ τὰς τούτων πέντε εἶναι πηγὰς, τὴν κοιλίαν, καὶ τὴν κεφαλὴν, καὶ τὴν καρδίαν, καὶ τὸν σπλῆνα, καὶ τὸ ἐπὶ τῷ ἥπατι τῆς χολῆς χωρίον· ἡ τῶν μορίων καὶ τῶν φυτῶν ἀναλογία, καὶ ἀμφότερα τὸ συγγενὲς ὑγρὸν ἕλκειν.

CAPUT I.

Hominis ortus; ſemen utriusque parentis ab omnibus partibus ad generationem procedere; humores corporis quatuor eſſe, bilem, ſanguinem, pituitam, & aquam, vel atram bilem; eosque ex eduliis ac potulentis procreari; eorumque fontes eſſe quinque, ventriculum, caput, cor, lienem, & fellis in hepate folliculum; partium & plantarum analogia; utrasque congenerem ſibi humorem trahere.

1 ΤΟΥ δ' ἀνθρώπου ἐς τὴν γένεσιν ἀπὸ πάντων τῶν μελέων τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς ἐλθὸν τὸ σπέρμα, καὶ ἐς τὰς μήτρας τῆς γυναικὸς πεσὸν, ἐπάγη· χρόνου δὲ γενομένου, φύσις

SEmen ab omnibus tum viri, tum mulieris partibus, ad hominis generationem veniens, & in mulieris uterum illapſum, concreſcit; ex eoque, tempore procedente, natura hu-

VARIÆ LECTIONES.

Hunc librum Polybo plerique adjudicarunt, quod in eo paulo aliter, quam in genuinis Hippocratis libris de quatuor corporis humoribus diſſeratur.

humanæ formæ compos procreatur. Habet autem tum mulier, tum vir in corpore quatuor humoris ſpecies, a quibus morbi oriuntur, qui morbi a nulla violentia ortum ducunt. Hæ vero ſunt ſpecies: pituita, ſanguis, bilis, & aqua, ex hisque non minima, neque debiliſſima portio in ſemen confluit; quumque animal ex parentibus procreatum ſit, tot humoris tum ſani, tum morboſi ideas in ſe continet. Quæ vero ex unaquaque harum ſpecierum tum plura, tum pauciora in corpore contingunt, apertiam, & a quo ægrotent; quodque morbi diebus imparibus judicantur; & quænam ſint morborum principia; & quænam horum ſingula in corpore moliantur, ut morbum invehant; a quo etiam rigor ipſe febrilis contingat, & cur poſt eum febris adoriatur. Ac primum quanam ratione bilis, ſanguis, aqua, & pituita ex cibariis & potibus copioſiora & pauciora procreentur, demonſtrare volo, hoc modo. Ventriculus, dum plenus eſt, omnium corpori fons eſt; vacuus vero factus, ex corpore tabeſcente haurit. Sunt autem etiam quatuor alii fontes, a quibus horum quisque in corpus influit: quum igitur hi fontes a ventriculo acceperint, ipſique quum vacuati fuerint, a corpore hauriunt: trahit quoque ipſum corpus, quum quid in ſe ventriculus habuerit. Sanguinis certe fons eſt cor; pituitæ, caput; aquæ, lien; bilis, locus in jecore. Atque hi ſunt quatuor iſtis (humoribus) fontes, præter ventriculum. Ex his autem maxime cavi ſunt caput & lien. In eo enim ampliſſimus locus eſt: ſed de hoc paulo poſt melius diſſeram. Sic autem ſe res habet: in omnibus cibis ac potibus, & bilioſi aliquid, & aquoſi, & ſanguinei, & pituitoſi ineſt, plus minusve in hoc, vel illo; quapropter, quæ comeduntur, ac bibuntur, ad valetudinem inter ſe differunt. Atque hæc mihi ea de re dicta ſunt: quum homo comederit aut biberit, corpus ad ſe ex ventriculo commemoratum humorem trahit; & fontes per venas de ventriculo trahunt, ſimilis humor ſimilem, & in corpus diſtribuit, quemadmodum & in plantis, ſimilis humor ex terra ſimilem attrahit. Sic enim in ſe varias & innumeras terra facultates habet: nam quæcunque in ipſa

ἀνθρωποειδὴς ἐγένετο ἐξ αὐτέου. Ἔχει δὲ ϗ ἡ γυνὴ, ϗ ὁ ἀνὴρ [1] τέσσαρας ἰδέας ὑγροῦ ἐν τῷ σώματι, ἀφ' ὧν νοῦσοι γίνονται, ὁκόσα μὴ ἀπὸ βίης νουσήματα γίνονται. Αὗται δὲ αἱ ἰδέαι εἰσὶ, φλέγμα, [2] αἷμα, χολὴ, ϗ ὕδρωψ· ϗ ἀπὸ τούτων ἐς τὸ σπέρμα, οὐκ ἐλάχιστον, οὐδὲ ἀσθενέστατον συνέρχεται· ϗ ἐπειδὰν τὸ ζῶον ἐγένετο [3] κατὰ τοὺς τοκῆας, τοσαύτας ἰδέας ὑγροῦ ὑγιηροῦ τε ϗ νοσεροῦ ἔχει ἐν ἑωϋτῷ. Ἀποφανέω δὲ ὁκόσα ἐν ἑκάστη τουτέων τῶν ἰδεῶν ϗ πλείω ϗ ἐλάσσω ἐν τῷ σώματι γίνεται, [4] ϗ ὑπὸ τοῦ νοσέουσι· ϗ ὅ, τι αἱ νοῦσοι κρίνονται ἐν τῇσι περισσῇσιν ἡμέρῃσι· ϗ τίνες ἀρχαὶ τῶν νούσων εἰσί· [5] ϗ ὁκοῖα αὐτέων ἑκάστη ἐν τῷ σώματι ἐργασμένη τὴν νοῦσον ἐπάγει· ϗ [6] ὑπὸ τοῦ αὐτὸ ῥῖγος πυρετῶδες γίνεται, ϗ διὰ τί τὸ πῦρ ἐπιπίπτει μετ' αὐτό. Ἐθέλω δὲ ἀποφῆναι πρῶτον, πῶς ἡ χολὴ, ϗ τὸ αἷμα, ϗ ὁ ὕδρωψ, ϗ τὸ φλέγμα, πλείονα ϗ ἐλάσσονα γίνεται ἀπὸ τῶν βρωμάτων ϗ τῶν πομάτων, τρόπῳ τοιῷδε. Ἡ κοιλίη τῷ σώματι πάντων πηγή ἐστι πλέη ἐοῦσα, κενεὴ δὲ γενομένη, ἐπαυρίσκεται ἀπὸ τοῦ σώματος τηκομένου. Εἰσὶ δὲ ϗ ἄλλαι πηγαὶ τέσσαρες, ἀφ' ὧν χωρέει τούτων ἕκαστον ἐς τὸ σῶμα· ἐπὴν οὖν αὗται ἀπὸ τῆς κοιλίης λάβωσι, ϗ αὗται ἐπὴν κενῶνται, ἀπὸ τοῦ σώματος ἐπαυρίσκονται· ἕλκει δὲ αὐτὸ τὸ σῶμα, [7] ἐπὴν ἡ κοιλίη τι ἔχῃ ἐν ἑωϋτῇ. Τῷ μὲν δὴ αἵματι, ἡ καρδίη πηγή ἐστι· τῷ δὲ φλέγματι, ἡ κεφαλή· τῷ δὲ ὕδατι, ὁ σπλήν· τῇ δὲ χολῇ, τὸ χωρίον τὸ [8] ἐν τῷ ἥπατι. Αὗται αἱ τέσσαρες τουτέοισίν εἰσι πηγαὶ, ἄνευ τῆς κοιλίης. Ἀπὸ τούτων δέ εἰσι κοιλόταται, ἡ κεφαλὴ, ϗ ὁ σπλήν. Εὐρυχωρίη γὰρ ἐν αὐτῷ πλείστη ἐστίν· ἀλλὰ περὶ τούτου, ὀλίγον ὕστερον ἀποφανέω κάλλιον. [9] Ἔχει δὲ ϗ τόδε οὕτως· ἐν τοῖσι βρωτοῖσι ϗ τοῖσι ποτοῖσιν ἔνεστι πᾶσι ϗ χολῶδεός τι, ϗ ὑδρωποειδέος, καὶ αἱματώδεος, ϗ φλεγματώδεος, τῇ μὲν πλέον, τῇ δὲ ἔλασσον· διότι ϗ διαφέρει τὰ ἐσθιόμενα ϗ πινόμενα ἀλλήλων ἐς τὴν ὑγείην. Καὶ ταῦτά μοι ἐς τοῦτο εἴρηται· ἐπὴν δὲ φάγῃ ἢ πίῃ ὁ ἄνθρωπος, ἕλκει τὸ σῶμα [10] ἐς ἑωϋτὸ ἀπὸ τῆς κοιλίης τῆς ἰκμάδος τῆς εἰρημένης, καὶ αἱ πηγαὶ ἕλκουσι διὰ τῶν φλεβῶν ἀπὸ τῆς κοιλίης, ἡ ὁμοίη ἰκμὰς τὴν ὁμοίην, ϗ [11] διαδίδωσι τῷ σώματι, ὥσπερ ἐπὶ τῶν φυτῶν ἕλκει ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ὁμοίη ἰκμὰς τὴν ὁμοίην. Ἔχει γὰρ ὧδε ἡ γῆ ἐν ἑωϋτῇ δυνάμιας παντοίας καὶ ἀναριθμους· ὁκόσα γὰρ ἐν αὐτῇ φυε-

VARIÆ LECTIONES.

1 MS. Cod. Venetus hunc locum ita effert: ὑγροῦ τέσσαρα εἴδεα ἐν τῷ σώματι, ἀφ' ὧν αἱ νοῦσοι γίνονται, ὁκόσα μὴ ἀπὸ βίης νουσήματα γίνεται.

2 καὶ αἷμα MS. Cod. addita particula καί. Deinde pro ὕδρωψ Mercurialis ex Veteri Cod. legit ὕδωρ, quæ lectio optima videtur: verum vox ὕδρωψ pro aqua inferius iteratur, & *aquoſum* dicitur ὑδρωποειδές, quamobrem nihil immutavimus.

3 κατὰ τοὺς τοκῆας vulgati Codd. Sed quædam exempl. κατὰ τὰς τοκείας, ut λοχείας in *puerperiis*. Æmil. Portus. Paulo poſt Servinus εἰδέων ſcribit pro ἰδέων.

4 καὶ ὑπὸ τοῦ Imp. Cornar. quem ſequimur, pro ϗ ὑπὸ τούτου.

5 MS. Cod. Venetus καὶ ὁκοίη habet.

6 Imp. Cornar. legit ὑπὸ τοῦ τὸ ῥῖγος. Deinde καὶ τῶν ποτῶν ſcribit MS. Cod. Venet. hancque lectionem præſeferunt Imp. Samb. & Fevrer.

7 ἐπὴν ἤν τι ἡ κοιλίη ἔχει paucis immutatis MS. Cod. Venet.

8 ἐν pro ἐπὶ Imper. Sambuci & Fevreus, quos ſecuti ſumus. Paulo poſt ἀπὸ τούτων δὲ, MS. Cod. Venet. Τούτων δὲ omiſſa propoſitione ἀπό.

9 ἔχει δὲ καὶ τόδε ὧδε eodem ſenſu MS. Cod. Venet.

10 MS. Cod. Venet. habet ἐς ἑωϋτὸν ἐκ τῆς κοιλίης. Poſtea in Cod. Venet. καὶ πηγαὶ ſcribitur, omiſſo articulo αἱ.

11 Aldina exempl. δίδωσι ſcribunt.

φύεται, πᾶσιν ἰκμάδα παρέχει ὁμοίην ἑκάστῳ, "[12] οἷον καὶ αὐτὸ τὸ φυόμενον αὐτῷ ὁμοίην κατὰ ξυγγενὲς ἔχει· καὶ ἕλκει ἕκαστον ἀπὸ τῆς γῆς τροφὴν, οἷόν περ καὶ αὐτό ἐστι. [13] Τό, τε γὰρ ῥόδον ἕλκει ἀπὸ τῆς γῆς ἰκμάδα τοιαύτην, οἷόν περ καὶ αὐτὸ δυνάμει ἐστί· καὶ τὸ σκόροδον ἕλκει ἀπὸ τῆς γῆς ἰκμάδα τοιαύτην, [14] οἷόν περ καὶ αὐτὸ δυνάμει ἐστί· καὶ τἄλλα πάντα φυόμενα ἕλκει ἐκ τῆς γῆς, καθ' ἑωϋτὸ ἕκαστον. Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο οὕτως εἶχεν, [15] οὐκ ἂν ἐγίνετο τὰ φυόμενα ὅμοια τοῖσι σπέρμασιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Τῷ τ' ἰκμάδος συγγενοῦς πλεονασμῷ τε καὶ ἐνδείᾳ τὰ φυτὰ καὶ τοὺς ἀνθρώπους νοσεῖν· καὶ αὐτόθι τὰ φυτὰ γίνεσθαι καὶ βλαστάνειν, οὗ γῆς τὸ κατὰ συγγένειαν ὑγρὸν ἕλκειν δύναται· διαφόρους τῇ γῇ δυνάμεις ἐνεῖναι, καὶ ἰκμάδας, δι' ὧν διάφορα φυτὰ βλαστάνουσι· καὶ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων τὰ ἄγρια φυτὰ ἡμεροῦσθαι.

Ὅτῳ δὲ τῶν φυομένων ἐν τῇ γῇ ἰκμὰς κατὰ συγγένειαν τοῦ δέοντος πολλῷ πλέων ἐστὶ, νοσέει ἐκεῖνο τὸ φυτόν· ὅτῳ δὲ ἐλάσσων τοῦ καιροῦ, ἐκεῖνο αὐαίνεται· ἢν δὲ ἐξ ἀρχῆς μὴ ἐνῇ ἰκμὰς τῷ φυτῷ, ἣν ἕλκει κατὰ τὸ συγγενὲς, οὐδ' ἂν βλαστῆσαι δύναιτο. Παρέχει δὲ νοηθῆναι, ὅτι εἰ μὴ ἔχει ἰκμάδα κατὰ φύσιν τὸ φυτὸν, οὐ βλαστάνει τὴν ἀρχήν· ἡ γὰρ Ἰωνίη χώρη καὶ ἡ Πελοπόννησος, [16] ὑπὸ τοῦ ἡλίου " τῶν ὡρέων οὐχ ἥκιστα καίεται, ὥστε δύνασθαι ἐξαρκεῖν τοῖσι φυομένοισι τὸν ἥλιον· ἀλλ' ὅμως οὐ δυνατὸν, [17] πολλῶν ἤδη πειραζομένων, οὔτε ἐν Ἰωνίῃ, οὔτε ἐν Πελοποννήσῳ, " σίλφιον φῦσαι· ἐν δὲ τῇ Λιβύῃ αὐτόματον φύεται. Οὐ γάρ ἐστιν οὔτε ἐν Ἰωνίῃ οὔτε ἐν Πελοποννήσῳ ἰκμὰς τοιαύτη, ὥστε τρέφειν αὐτό. Ὅτι δὲ πολλὰ καὶ ἄλλα ὅσα τοῦ ἡλίου ἐξαρκέοντος αἱ χῶραι οὐ δύνανται
167 τῶν θεραπευμάτων τρέφειν, ἄλλαι δὲ φύουσιν αὐτόμαται, [18] παρέχει καὶ τοῦτο σκέψασθαι ὃ μέλλω ἐρέειν, " ὁκόσον χῶρος χώρου κάρτα πλησιάζων διαφέρει ἐς τὴν ἡδυοινίην, τοῦ ἡλίου ὁμοίως ἐξαρκέοντος. Ἔνθα μὲν γὰρ τῆς γῆς ἰκμάς ἐστιν, ἥτις τὸν οἶνον ἡδὺν παρέξει, ἔνθα δὲ οὔ. Ἔστι δὲ καὶ

producuntur, his omnibus humorem unicuique
4 similem præbet, velut & id quod producitur, sibi cognatione similem habet; & trahit unumquodque ex terra alimentum, quale sane ipsum est. Nam & rosa talem ex terra humorem trahit, qualis & ipsa facultate est; & allium talem e terra humorem trahit, quale etiam ipsum facultate est; & cætera omnia, quæ producuntur, e terra trahunt pro se singula. Nisi enim id ita se haberet, plantæ suis seminibus similes non nascerentur.

CAPUT II.

Humoris congeneris exuperantia ac penuria tum plantas, tum homines ægrotare; ibique terræ plantas nasci ac succrescere, ubi ipsæ cognatum sibi humorem trahere queunt; varias terræ facultates inesse ac humores, quibus diversæ plantæ succrescant; & sylvestres plantas, sativas ab homine fieri.

Cui vero plantæ in terra cognationis humor multo uberior est, quam conveniat, ea planta ægrotat; cui vero paucior, quam opportunum est, ea marcescit: at nisi plantæ ab initio humor insit, quem sibi cognatum attrahat, ne germinare quidem poterit. Quod vero planta pullulare ab initio nequeat, nisi humorem secundum naturam habeat, licet intelligere:
5 Ionia namque regio & Peloponnesus pro (anni) temporibus non minimum a sole uritur, ita ut sol e terra nascentibus satis esse possit; neque tamen fieri potest, etsi multi jam tentarunt, ut in Ionia aut Pelo-
6 ponneso silphium nascatur; at in Lybia sua sponte nascitur. Non enim in Ionia, neque in Peloponneso est ejusmodi humor, qui ipsum nutriat. Quod vero multa etiam alia medicamenta regiones, etiamsi sol sufficiat, alere non possint, aliæ vero sponte producant; id quod dicturus sum conside-
7 randum præbet, quantum locus loco etiam valde vicino ad vini suavitatem præstet, quamvis sol æqualiter sufficiat. Hic enim terræ humor est, qui vinum suave præbeat; illic vero minime. Sunt vero & syl-

VARIÆ LECTIONES.

12 οἵην, *qualem* videtur legisse Corner. pro οἷον, *velut*.
13 MS. Cod. Venet. habet: τότε γὰρ ἕλκει ἀπὸ τῆς γῆς ἥτις ἐν τῇ γῇ ἰκμὰς τοιαύτη ἔνεστι.
14 οἵην περ Imp. Samb. & Fevr. quam lectionem adhibuisse videtur Corn.
15 οὐκ ἂν ἐγίνετο omnia exempl. Mercurialis vero οὐκ ἂν ἐφύετο, sed prior lectio sensui magis congruit.
16 Æmil. Portus addit ὑπὸ, cujus lectionem probavimus. Mox χώρων *regionum*, pro ὡρέων *anni temporibus*, legisse videtur Calvus. Deinde in MS. Cod. Veneto pro ἐξαρκεῖν, legitur ἐξαρκέειν
17 πολλὸν vitiose habent quidam Codd. Paulo post φῦναι MS. Cod. Venet. pro quo Mercurial. ex Cod. Veter. φῆσαι notat.
18 παρέχει δὲ καὶ τοῦτο σκέψασθαι ὅ, τι μέλλω MS. Cod. Venet.

sylvestres plantæ non paucæ in loco nascentes, quas ad ulnæ spatium translatas, non amplius produci comperias: non enim habet terra hæc talem humorem translato, qualem illa sylvestribus plantis suppeditabat. In his enim sunt quædam magis virulentæ, quædam humidiores, quædam dulciores, ficciores quædam, asperiores etiam quædam, aliæque innumeræ aliter se habent; innumeræ enim sunt in ipsa (terra) facultates: & propter hæc genera, primum ex terra alterum alteri simile nullum productum est, quod non cognatum. Sed mihi hæ plantæ omnes sylvestres esse videntur: verum eas homines cultura sativas reddiderunt, cogentes quamque pro suo semine fructum ferre: humor enim similis similem ex terra trahit, ex eoque augescit ac nutritur; & plantarum altera alteri similis nulla est, neque æqualem, neque similem ex terra humorem trahit. Eorum autem singula, quæ ad cibos aut potiones producuntur, multas ad se e terra facultates trahunt; & in quoque aliquid pituitosi & sanguinei inest. Huc igitur ex necessitate adductus sum, quod de cibis ac potibus, qui in ventriculum veniunt, corpus ad fontes nominatos trahit; similis humor similem, per venas.

ἄγρια φυόμενα ἐν χωρίῳ οὐκ ὀλίγα, μεταρθέντα δὲ ὁκόσον ὀργυιὴν, οὐκ ἂν εὕρῃς ἔτι φυόμενα· οὐ γὰρ ἔχει ἡ γῆ μεταρθέντι τοιαύτην ἰκμάδα, οἵην τοῖσιν ἀγρίοισι φυτοῖσιν ἐκείνη παρέσχειν. Ἔστι γὰρ αὐτοῖσι τὰ μὲν ἰωδέστερα, τὰ δ' ὑγρότερα, τὰ δὲ γλυκύτερα, τὰ δὲ ξηρότερα, τὰ δὲ τρηχύτερα· [19] ἀλλὰ δὲ μυρία ἄλλως ἔχει· μυρίαι γὰρ ἐν αὐτῇ δυνάμιές εἰσι· καὶ διὰ ταῦτα τὰ γένεα, ἐκ τῆς γῆς πρῶτον οὐδὲν ἕτερον ἑτέρῳ ὅμοιον ἔφυ, ὅτι μὴ συγγενές. Ἄγρια δέ μοι δοκέει ταῦτα πάντα εἶναι· ἄνθρωποι δὲ ταῦτα ἡμέρωσαν ἐργαζόμενοι καρποφορέειν· κατὰ τὸ σπέρμα ἕκαστον· ἕλκει γὰρ ἐκ τῆς γῆς ἡ ὁμοίη ἰκμὰς τὴν
8 ὁμοίην, καὶ [20] τούτῳ αὔξεται καὶ τρέφεται, καὶ οὐδὲν ἕτερον ἑτέρῳ ὅμοιόν ἐστι τῶν φυομένων, οὔτε ἴσην οὔτε ὁμοίην ἐκ τῆς γῆς ἰκμάδα ἕλκον. Ἕλκει δὲ ἕκαστον τῶν φυομένων βρωτῶν τε καὶ ποτῶν ἐν ἑωϋτῷ πολλὰς δυνάμιας ἀπὸ τῆς γῆς· ἐν παντὶ δὲ ἐστί τι φλεγματώδεος, καὶ αἱματώδεος. Ἀνάγκην οὖν τῷ δὲ προσηγαγόμην, ὅτι ἀπὸ τῶν [21] βρωμάτων καὶ τῶν ποτῶν ἐς τὴν κοιλίην χωρεόντων,
9 ἕλκει τὸ σῶμα ἐς αὐτὰς πηγὰς ἃς ὠνόμασα· ἡ ὁμοίη ἰκμὰς τὴν ὁμοίην, διὰ φλεβῶν.

CAPUT III.

Quod pituita a cibis & potibus pituitosis procreetur; a capite trahatur, ubi manens copiosior, capitis dolorem excitat; delapsa in ventriculum & vesicam, juvat.

QUod vero unumquodque per prædicta trahat, hoc aliud proferam argumentum; simulque aperiam, unde pituita in corpore gignatur. Quum quis caseum aut aliquid acre comederit, aut aliud quid pituitosum ederit aut biberit, quamprimum ei ad os & nares accurrit, atque hoc omnes ita contingere cernimus; idque ex iis, quæ ego referam, credere oportet. Dico autem, quicquid in cibo aut potu pituitosum inest, id, ubi in ventriculum venerit, partim corpus ad se trahit; partim vero caput, ut quod cavum sit, & velut cucurbita corpori incumbat, pituitam attrahit, quæ quum viscosa sit, hanc alia ex alia ad caput sequitur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Τὸ φλέγμα ἀπὸ τῶν βρωμάτων καὶ τῶν ποτῶν φλεγματωδῶν γεννᾶσθαι· καὶ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἕλκεσθαι, καθ' ἣν μένον πλέον, τὴν κεφαλαλγίαν ποιεῖ· καὶ ἐς τὴν κοιλίαν καὶ τὴν κύστιν ἐλθὸν, ὠφελεῖν.

ΣΗμήϊον δὲ ἀποφανέω ἕτερον τόδε, [22] ὅτι ἕλκει ἕκαστον κατὰ τὰ εἰρημένα· καὶ ἅμα φράσω, ὅθεν τὸ φλέγμα γίνεται ἐν τῷ σώματι. Ἐπὴν τις φάγῃ τυρὸν ἢ ὅ, τι ἐστὶ δριμὺ, ἢ ἄλλό τι φάγῃ, ἢ πίῃ, ὅ, τι ἐστὶ φλεγματῶδες, αὐτίκα οἱ ἐπιθέει ἐπὶ τὸ στόμα καὶ τὰς ῥῖνας, καὶ τοῦτο οὕτως γινόμενον πάντες [23] ἑωρῶμεν· τοῦτο δὲ χρὴ ἐλπίσαι, ὅθεν ἐγὼ ἐρέω. Φημὶ δὲ, ὁκόσον ἐν τῷ βρώματι ἢ πόματι φλεγματῶδες ἐνῇ, κείνου ἐς τὴν κοιλίην ἐλθόντος, τὸ μὲν σῶμα ἕλκει ἐς ἑωϋ-
10 τὸ, τὸ δὲ ἡ κεφαλὴ κοίλη ἐοῦσα, καὶ ὥσπερ σικύη ἐπικειμένη, ἕλκει τὸ φλέγμα, ἅτε γλίσχρον ἐὸν, ἕπεται δὲ τούτῳ τὸ ἕτερον [24] διὰ τοῦ ἑτέρου ἐς τὴν κεφαλήν.

Τὸ

VARIÆ LECTIONES.

19 ἄλλα δ' ἄλλως ἔχει μυρία MS. Cod. Venet.

20 Sic Imp. Sambuci, quam lectionem adhibuerunt interpretes pro τουτοῖσιν vulgato.

21 βρωτῶν, ut supra, scribit MS. Cod. Venet. pro βρωμάτων. Deinde τὸ σῶμα καὶ τὰς πηγὰς MS. Cod. Venet. Imper. Sambuc. Fevrer. & Servin. legunt. Imper. Cornarii vero τὸ σῶμα κατὰ τὰς πηγὰς, trahit *corpus*, *secundum fontes* dixit Cornar. quam lectionem secutus est Linden. καὶ αὗται πηγαὶ vero legisse videtur Calvus.

22 ὅτι ἕλκει ἕκαστα κατὰ τὰ εἰρημένα Imp. Sambuci.

23 ὁρέομεν MS. Cod. Venet. pro ἑωρῶμεν vulgato, scribit.

24 δι' ἑτέρου MS. Cod. Venet. Deinde Imper. Sambuci τὸ ἐγγενόμενον ἀπὸ τοῦ βρώματος habet, cui assentimur, hæcque lectio adscribitur in MS. Cod. Venet. & Fevrer. pro vulgatis τὸ γενόμενον ἐκ βρώματος.

Τὸ μὲν νέον φλέγμα τὸ ἐγγεννώμενον ἀπὸ τοῦ βρώματος, μένει ἐν τῇ κεφαλῇ, τὸ δὲ παλαιὸν ὁκόσῳ πλεῖον τὸ νέον, ὑπ᾽ ἐκείνου βιώμενον ἐξέρχεται· καὶ διὰ τοῦτο ἐπήν τις φάγῃ ἢ πίῃ ὅ, τι φλεγματῶδες,
25 [25] ἀποχρέμπτεται φλέγμα. Ἔχει δὲ καὶ τόδε οὕτως· ἢν φαγόντος τι ἢ πιόντος τοῦ ἀνθρώπου, ὅ, τί ἐστι φλεγματῶδες, μὴ ἐξέλθοι πάλιν, ἐν ὅσῳ πλέον ἐγένετο, μήτε κατὰ τὸ στόμα, μήτε κατὰ τὰς ῥῖνας, ἀνάγκη ἐστὶ μένειν αὐτὸ ἐν τῇ κεφαλῇ, ἢ ἐς τὸ σῶμα [26] κατελθεῖν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, καὶ ἐς τὴν κοιλίην ἀφικέσθαι· καὶ ἄριστον ἂν συμβαίνῃ, εἰ ἐς τὴν κοιλίην ἀφίκοιτο, ἐξέλθοι γὰρ ἂν σὺν τῇ κόπρῳ· [27] εἰ μὲν πολλὸν εἴη καὶ ὑγρὸν, ὑγρήνειε τὴν κόπρον· εἰ δὲ ὀλίγον, οὐκ ἂν ποιήσειεν.
30 Εἰ δὲ ἐν τῇ κεφαλῇ μείνειε, πολλὸν ἂν πόνον παράσχοι τῇ κεφαλῇ, ἐν τῇσι φλεψὶν ἐόν· εἰ δὲ ὀλίγον, οὐκ ἂν ποιήσειε τοῦτο· [28] ἐπισημήνοι δ᾽ ἂν, ἢ πλέον ἢ ἔλασσον. Ἢν δὲ ἐς τὸ σῶμα ἀφίκηται, κεῖσέ οἱ μέμικται τῇ ἄλλῃ ἰκμάδι· κἢν μὲν πολλὸν ἔῃ τὸ φλέγμα, [29] ἐσάσειεν ἂν τὸ 11 σῶμα αὐτίκα· ἢν δὲ ὀλίγον, οὐκ ἂν ἐσάσειεν, ἅτε μέγα τὸ σῶμα ἐὸν, εἰ μή τίς οἱ 12 ἀρχὴ ὑπολείποιτο καὶ ἄλλη. Χρόνῳ δὲ ἢν μὲν ἕτερον ἐπιγένηται φλέγμα, σινοῖτο ἄν·
35 ἢν δὲ τὸ σῶμα τῇ κύστει καὶ τῇ κοιλίῃ 13 διαφέρει, καὶ ταῦτα ἔξω διοίσῃ, οὐδὲν ἂν κακὸν ἐξ αὐτέου σχοίη. Ἐν τούτῳ μὲν οὖν τῷ λόγῳ ἀποπέφανται, ὅκως ἡ κεφαλὴ ἐκ τῆς κοιλίης φλέγμα ἕλκῃ, τό, τε ὅμοιον ἔρχεται πρὸς τὸ ὅμοιον· καὶ ἅμα εἴρηταί μοι, ὅκως τε καὶ διότι πλεῖον γίνεται ἀνθρώπῳ ἀπὸ τῶν βρωμάτων καὶ τῶν ποτῶν.

Et quæ quidem recens pituita ex cibo gignitur, in capite manet; vetus autem a recente, prout copiosior est recens, vi illata expellitur: quapropter ubi quis aliquid pituitosum ederit aut biberit, pituitam excreat. Ita vero hæc se res habet: quum homo quid pituitosum ederit aut biberit, si quod redundat, rursus non exeat, neque per os, neque per nares; id in capite manere, vel ex capite in corpus deferri necesse est, & ad ventriculum pervenire: ac optime quidem cesserit, si ad ventriculum perveniat; cum stercore enim exierit: siquidem copiosum ac humidum fuerit, stercus humidum reddiderit: si vero paucum, id non fecerit. Quod si in capite permanserit, multum quidem, dolorem capiti exhibuerit, quum in venis est; si vero paucum, id non fecerit: an copiosum autem, aut paucum sit, sui significationem exhibet. At si ad corpus deveniat, illic cum alio humore permiscetur; & si sane copiosa pituita fuerit, statim corpus gravarit; si vero pauca, non utique gravarit, quum nimirum corpus magnum sit, nisi aliud ei principium relinquatur. Succedente vero tempore, si quidem altera pituita accesserit, lædat utique: quod si corpus ad vesicam & ventriculum transmittat, & hæc foras deferant, nihil ex ea mali habuerit. In hac igitur oratione demonstratum est, quomodo caput ex ventriculo pituitam trahat, & simile ad simile veniat; simulque a me commemoratum est, & quomodo & quare copiosior (pituita) homini ex cibis & potibus gignatur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄.

Τὴν χολὴν πλείονα ἀπὸ τῶν βρωμάτων καὶ τῶν ποτῶν χολωδῶν γεννᾶσθαι· καὶ ἀπὸ τοῦ χωρίου τοῦ ἐπὶ τῷ ἥπατι ἐς αὐτὸ ἕλκεσθαι, καὶ μένουσαν ἀλγήματος αἰτίαν εἶναι· καὶ ἕτερα ἑτέρων τὰ ἐσθιόμενα καὶ πινόμενα φάρμακα ὑπάρχειν.

Νῦν δὲ ἐρέω περὶ χολῆς, ὅκως τε καὶ διότι πλείων γίνεται ἐν τῷ σώματι, καὶ ὅκως ἕλκῃ τὸ χωρίον αὐτέην τὸ ἐπὶ
40 τοῦ ἥπατος. Ἔχει δὲ οὕτως. Ἐπὴν φάγῃ καὶ πίῃ ὁ ἄνθρωπος, ὅ, τί ἐστι πικρὸν, καὶ ἄλλως χολῶδες, καὶ κοῦφον, πλείων καὶ ἡ χολὴ γίνεται [30] ἐν τῷ ἥπατι·

CAPUT IV.

Bilem copiosiorem a biliosis tum cibis tum potibus procreari, a cysti fellis ad hepar trahi, & remorantem doloris causam esse; esculenta ac potulenta alia aliorum esse medicamenta.

Nunc vero de bile dicturus sum, quomodo & cur copiosior in corpore gignatur; & quomodo folliculus ejus, qui in hepate est, ipsam trahat. Sic autem se res habet. Quum homo, quod amarum est, aut alioqui biliosum & leve, comederit aut biberit, tum copiosior bilis in hepate gignitur; ac

Variæ Lectiones.

25 ἀποχρέμπτεται ὁ ἄνθρωπος φλέγμα MS. Cod. Venet. Imp. Samb. & Fevr. legunt, addito ὁ ἄνθρωπος.

26 Pro κατελθεῖν, MS. Cod. Venet. habet ἐλθεῖν. ἢ ἐς τὴν κοιλίην scribit Imp. Samb. & Fevr.

27 εἰ μὲν πολλὸν εἴη, *siquidem copiosum fuerit* MS. Cod. Venetus legit, omissis καὶ ὑγρὸν, *ac humidum.*

28 ἐπισημήνοι δ᾽ ἄν τις, ἢ πλέον ἢ ἔλασσον MS. Cod. Venet. Imp. Sambuci & Fevreus scribunt. Paulo post καὶ κεῖσέ οἱ legisse videtur Cornar.

29 Sic Foësius & quidem recte: prius erat ἐσάσειεν ἐς τὸ σῶμα. Paulo post ex Æmilii Porti emendationibus scripsimus, pro σινοίατο vulgato, σινοῖτο.

30 ἐν pro ἐπὶ Imp. Sambuci & Fevreus quos secuti sumus.

ac confeſtim hepar dolet, quod pueri cor vocant, idque fieri cernimus, & a cibo ac potu factum eſſe nobis apertum eſt. Siquidem omnem commemoratum humorem ex cibis corpus ad ſe attrahit: folliculus autem, qui in hepate eſt, etiam quicquid illic biliosi ineſt, ad ſe trahit. Et ſi derepente copioſa bilis extiterit, hepar homini dolet, & copioſior ex ventre gignitur. Hoc enim contingente, vetus bilis propter multitudinem ad ventriculum fertur, & inde tormina in ventriculo oriuntur; & ipſius pars quædam per veſicam, pars vero per ventrem foras procedit, ſicque pauciſſima in homine remanet, & dolores ceſſant. Si vero horum neutrum contingat, primum vetus bilis in corpus procedit; nam in ipſum diſtribuitur; & ſi copioſa fuerit, confeſtim reliquo humori permixta, de ſe ſignificationem exhibet; ſin pauca, minime utique gravarit, quum corpus magnum ſit, niſi aliquod aliud principium ſuboriatur. At ſucceſſu temporis, ſiquidem altera bilis acceſſerit, plurimum hominem lædit: quod ſi minime acceſſerit, eam corpus percolaverit, ita ut bilis & quæcunque biliosa ſunt, prodeant: quæ enim eduntur & bibuntur, alia aliorum ſunt medicamenta. Ita ſane etiam quæ lædunt medicamenta, ubi aliud ab alio in ventriculum illapſum eſt, ſua facultate cauſam habet, ut id quod ſuperatum eſt, expellat, ipſumque lædat. Ubi vero ex his, quæ in ventriculum illabuntur, alia bilis corpori acceſſerit, inde morbus oritur. At hoc in ſermone ego demonſtravi, quomodo bilis & cur a cibariis aut potibus copioſior oriatur; quodque folliculus in hepate, quod bilioſum eſt, quia ſimile, a cibis & potibus ad ſe trahat.

καὶ αὐτίκα ἀλγέει τὸ ἧπαρ, ὅ περ οἱ παῖδες [31] καρδίην καλέουσι, καὶ τοῦτο εἰσείδομεν γινόμενον, καὶ ἐμφανὲς ἡμῖν ἐστιν, ὅτι ἀπὸ τοῦ βρώματος ἢ τοῦ ποτοῦ ἐγίνετο. Ἕλκει μὲν γὰρ τὸ σῶμα εἰς ἑωϋτὸ ἀπὸ τῶν βρωμάτων τὴν πᾶσαν ἰκμάδα τὴν εἰρημένην· ἕλκει δὲ καὶ τὸ χωρίον τὸ ἐπὶ τῷ ἥπατι ἐς ἑωϋτὸ, ὅ, τι ἂν αὐθότι οἱ χολῶδες ἐνῇ. Καὶ, ἢν ἐξαπίνης πολλὴ γένηται ἡ χολὴ, ὀδυνᾶται τὸ ἧπαρ ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἀπὸ νηδύος πλέων 45 γίνεται. Τούτου γὰρ γινομένου, ἔρχεται ἀπὸ τῆς παλαιῆς χολῆς διὰ τὴν πληθὺν ἐς τὴν κοιλίην, καὶ στρόφος ἐκ τούτου τῇ κοιλίῃ γίνεται· 14 καὶ [32] ἐξέρχεται ἐξ αὐτέης τὸ μὲν κατὰ τὴν κύστιν, τὸ δὲ κατὰ τὴν κοιλίην, καὶ οὕτως ἐλάχιστον ἐς τὸν ἄνθρωπον γίνεται, καὶ παύονται οἱ πόνοι. Ἢν δὲ τούτων μὴ δ᾽ ἕτερον γένηται, χωρέει τὸ πρῶτον ἀπὸ τῆς παλαιῆς ἐς τὸ σῶμα· διαδίδοται γὰρ ἐς αὐτό· κἢν μὲν 168 πουλὺ ἔῃ, αὐτίκα ἐπισημαίνει μιχθεῖσα τῷ ἄλλῳ ὑγρῷ· ἢν δὲ ὀλίγη, οὐκ ἂν ἐσάσειεν, ἅτε μέγα τὸ σῶμα ἐὸν, ἢν μήτις καὶ ἄλλη ἀρχὴ ὑπογένηται. [33] Χρόνῳ δὲ ἢν μὲν ἑτέρη χολὴ 15 ἐπιγένηται, πλείω σίνεται τὸν ἄνθρωπον· ἢν δὲ μὴ ἐπιγένηται, διηθήσειεν ἂν τὸ σῶμα, ὥστε τὴν χολὴν προϊέναι, [34] ἅσσα τέ ἐστι χολώδεα· ἕτερα γὰρ τῶν ἑτέρων τὰ ἐσθιόμενα καὶ πινόμενα φάρμακά ἐστιν. Οὕτω δὴ καὶ τὰ ἄλλα ὁκόσα σινεόμενα φάρμακά ἐστιν, ὑφ᾽ ἑτέρου ἕτε- 16 ρον ἐσπεσὸν ἐς τὴν κοιλίην, τῇ ἑωϋτοῦ δυνάμει αἰτίην ἔχον, τὸ κρατηθὲν [35] ἐξωθεῖν, καὶ σινέεται τοῦτο. Ἐπὴν δὲ ἐπιγένηται ἄλλη χολὴ ἐν τῷ σώματι ἀπὸ τῶν ἐς τὴν κοιλίην πιπτόντων, νόσος ἐντεῦθεν γίνεται. Ἐν τούτῳ δὲ ἐγὼ [36] ἐπεσήμαινον, ὅκως ἡ χολὴ, καὶ διότι πλείων γίνεται ἐν τῷ σώματι ἀπὸ τῶν βρωμάτων καὶ τῶν ποτῶν, καὶ ὅτι ἕλκει [37] ἐς ἑωϋτὸ χωρίον τὸ ἐπὶ τῷ ἥπατι κατὰ τὸ ὅμοιον τὸ χολῶδες ἀπὸ τῶν σιτίων καὶ τῶν ποτῶν.

CAPUT V.

Humoris melancholici (quem hydropem & aquam vocitat) copioſioris ortus, cauſæ, ſedes, affectus; unde lienoſi, & inferiorum partium corporis dolores.

NUnc vero de aqua ſum dicturus, qua ratione, & cur copioſior in corpore

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Ἡ τοῦ ὑγροῦ μελαγχολικοῦ (τοῦτο ὕδρωπα καὶ ὕδωρ καλεῖ) πλείονος γένεσις, καὶ αἰτίαι, καὶ τόπος, καὶ παθήματα· ὅθεν οἱ σπληνώδεις, καὶ τὰ κάτω τοῦ σώματος ἐπίπονα.

ΝΥν δὲ ἐρέω περὶ ὕδρωπος, ὥς δὲ καὶ διὰ τί πλείων γίνεται ἐν τῷ σώ-

VARIÆ LECTIONES.

31 Hic quidem legendum cenſet Cl. Askew καρδιαλγίην, pro καρδίην, ſenſu ſane aperto: nam morbus, de quo hic fit mentio, vera *cardialgia*, ſeu oris ventriculi morſus, eſt. Verum enim vero nihil immutandum eſt; ſiquidem οἱ παῖδες *pueri*, cum dolorem ſentiunt, internorum viſcerum cum differentiam non agnoſcant, dicunt ſe corde dolere, id eſt, tamquam ſi cor ipſum eſſet id membrum, quod doleat.

32 Mercurial. ex Veteri Cod. ἐξέρχεται ἐξ αὐτέης, inſerta præpoſitione ἐξ, quod ſecuti ſumus cum Lindeno.

33 Χρόνῳ δὲ ἢν μὲν ἑτέρη χολὴ ἐπιγένηται πλείων, *ſi alia bilis ſuper accedat copioſior*, legiſſe videtur Corn. ubi notandum MS. Cod. Venet. ὑπογένηται pro ἐπιγένηται habere. Paulo poſt pro σίνεται Ald. & Vatic. exemplar: φθίνεται legunt; MSS. Regia vero φθίνει. MS. Cod. Venet. φθίνεται.

34 Sic Imp. Cornar. & Servin. alii ἅσσα δέ ἐστι χολώδεα. Paulo poſt οὕτω δὲ καὶ τὰ ἄλλα κ. τ. λ. Imp. Sambuci.

35 Omnia exemplaria quæcunque videre licuit ἔξω hoc in loco legunt, ut ſit *foras*. Imp. Cornar. vero ἔξωθεν: quibus rite perpenſis, neque ἔξω, neque ἔξωθεν legendum nobis videtur; ſed ἐξωθεῖν levi mutatione facta. Et hæc lectio ſententiæ egregie congruit, quæ prius obſcura erat.

36 ἐπεσήμηνον omnes Codd. MS. Cod. Venet. autem διεσήμηνον, quam lectionem perpetuo obſervant MS. Reg. Servin. & Fevr. Codd. item Imp. Sambuci. Nos vero ἐπεσήμαινον ex Æmil. Porto reſtituimus, qui & ἐπεσήμηνα etiam legi poſſe contendit.

37 Lindenus ἐς ἑωϋτὸ τὸ χωρίον legit inſerto τό.

σώματι· καὶ ὅκως ἕλκῃ ὁ σπλὴν ἐς ἑωϋτόν. Φημὶ δὲ ἐπὴν ὁ ἄνθρωπος πίνῃ πλέον, ἕλκειν ἐς ἑωϋτὸν ἐκ τῆς κοιλίης τοῦ ὕδατος, καὶ τὸ σῶμα καὶ τὸν σπλῆνα· καὶ, ἢν πλεῖον εἰρύσῃ τοῦ καιροῦ, πονέειν αὐτίκα τὸν ἄνθρωπον· καὶ τοῦτο ἐσαίουσι γινόμενον, ὁκόσοι σπληνώδεες τῶν ἀνθρώπων εἰσίν. Ἐπὴν δὲ εἰρύσῃ ὁ σπλὴν, ἄριστα μὲν,
15 " εἰ ἐν τῇ κύστει [38] διηθέῃ ἀπὸ ' τοῦ ὕδατος τὸ παλαιὸν τοῦ ἐνεόντος ἐν τῷ σπληνὶ ἢ τῇ κοιλίῃ, καὶ ταῦτα ἐκδιηθήσειε· κατὰ τὰ ἄνω γὰρ χωρία οὐκ ἀποκαθαίρεται τὸ ὕδωρ ἀπὸ τοῦ σπληνὸς, ἢν μὴ ὁκόσον δὴ ἐν τοῖς ἀγγείοις ἐνεόν ἐστι, τοῖσιν ἀπὸ τοῦ σπληνός· ἀλλ' οἷά ἐστιν ἀποκάθαρσις ἐς τὴν κοιλίην καὶ ἐς τὴν κύστιν· ἢν δὲ ταῦτα μὴ εὔροα ᾖ, μηδὲ διηθῇ ἔξω, ἀπὸ τοῦ σπληνὸς ἔρχεται τὸ ὕδωρ ἐς τὰ κάτω· κεῖθι δὲ μίσγεται τῇ ἄλλῃ ἰκμάδι. Κὴν μὲν ὀλίγον ἔῃ, οὐκ ἂν ἐσάσειεν,
20 [39] ἀλλὰ ' διηθέῃ ἂν ἀπὸ τοῦ σώματος ἐς τὴν κύστιν, καὶ ἐς τὴν κοιλίην διὰ φλεβῶν· εἰσὶ γὰρ ἐκ τούτου κατατείνουσαι πολλαὶ, αἳ ἕλκουσιν ἐς ἑωϋτὰς " ἐκ τῶν κάτωθεν χωρίων, ἐπὴν ξηρότεραι γίνονται, ἢ πρὶν ἦσαν. Ἢν δὲ γίνεται ἕτερον ὕδωρ, καὶ ἡ κοιλίη καὶ ἡ κύστις μὴ διηθῇ ἔξω, ἀείρεται ὁ σπλὴν, καὶ τὰ κάτω τοῦ σώματος ἐπίπονα γίνεται. Ταῦτα δέ μοι εἴρηται, ὅκως τε καὶ διότι τὸ ὕδωρ πλεῖον γίνεται ἐν τῷ σώματι ἀπὸ τοῦ ποτοῦ, καὶ ὅκως ὁ σπλὴν ἕλκει.

oriatur; & quomodo eam ad se lien attrahat. Assevero autem, quum homo amplius biberit, & corpus & lienem aquam ex ventriculo ad se attrahere; & si plus quam deceat, traxerint, quamprimum hominem laborare; idque contingere sentiunt, quicunque homines lienosi sunt. At ubi lien traxerit, optime quidem (cesserit,) si vetus aqua,
17 quæ in liene aut ventriculo inest, ad vesicam aut ventriculum percoletur, & isthac expellatur: non enim per superiora loca aqua de liene expurgatur, nisi certe quantum ejus in vasis inest a liene procedentibus; sed in ventriculum & vesicam repurgatio fieri potest: hæc autem nisi meabilia fuerint, nec aqua foras percoletur, hæc de liene ad inferiores partes fertur, illicque alteri humori commiscetur. Et siquidem pauca fuerit, minime sane læserit, sed de corpore ad vesicam & ventriculum per venas percolabitur: multæ namque sunt exporrectæ, quæ ubi sicciores quam antea
18 fuerint, ad se ex inferioribus partibus trahunt. Quod si altera aqua procreetur, neque ventriculus, neque vesica foras percolet, lien attollitur, & inferiores corporis partes doloribus afficiuntur. Atque hæc a me dicta sunt, quomodo & cur aqua copiosior ex potu in corpore oriatur, & quanam ratione lien trahat.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛ'.

Ἡ τοῦ αἵματος πλείονος γένεσις, καὶ αἰτίαι, καὶ παθήματα· καὶ αὐτὸ τῇ καρδίᾳ πόνον μὴ ἐπάγειν, καίτοι ἀπ' αὐτοῦ τὰ πλείω νοσήματα ἐν τῷ σώματι, ὥσπερ καὶ ἀπὸ τῶν βρωμάτων καὶ τῶν ποτῶν πλεόνων, γίνεται.

CAPUT VI.

Copiosioris sanguinis ortus, causæ, affectus; nec ab eo doloribus cor affici, quamvis ab eo plures in corpore morbi, ut a cibo, & potu uberiore, procreentur.

25 Νῦν δὲ ' ἐρέω περὶ αἵματος, ὅκως τε καὶ διότι πλεῖον γίνεται ἐν τῷ σώματι. Ἐπήν τι πίῃ ἢ φάγῃ ὁ ἄνθρωπος, ὅ, τί ἐστιν αἱματῶδες, ἕλκει μὲν καὶ τὸ σῶμα ἅπαν ἐς ἑωϋτό· ἕλκει δὲ καὶ ἡ καρδίη τὸ αἱματῶδες ἐς ἑωϋτήν· καὶ, ἐπὴν πλέον εἰρύσῃ, οὐ γίνεταί οἱ τῇ καρδίῃ πόνος· [40] στερεὸν γάρ τι χρῆμα καὶ πυκνόν ἐστιν ἡ καρδίη, καὶ διὰ τοῦτο οὐ πονέει· καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς καρδίης παχεῖαι φλέβες τείνουσιν αἱ σφάγιαι καλεόμεναι, ἐς ἃς ταχέως, [41] ἢν πλεῖον προσγένηται, διαδίδοται
30 τὸ αἱματῶδες, καὶ ' πιμπλάμεναι κεῖναι, τῇ κεφαλῇ καὶ τῷ σώματι διδόασιν ἐν τάχει. Καὶ, ἐπήν τι φάγῃ ἢ πίῃ, ὅ, τί ἐστιν αἱματῶδες, αὐτίκα αἱ σφάγιαι φλέβες ἀείρον-

Nunc autem de sanguine, quomodo, & cur is copiosior in corpore gignatur, exponam. Quum homo quid biberit aut comederit, quod sanguineum est, id totum quidem ad se corpus trahit; trahit autem etiam cor ad se, quod sanguineum est; neque ubi copiosius attraxerit, cordi dolor oboritur: cor enim solida quædam & densa res est, ac propterea dolore non laborat; ex eoque venæ crassæ, jugulares dictæ, procedunt, in quas quod sanguineum est, celeriter distribuitur, si copiosius accesserit; illæque impletæ, capiti & corpori brevi distribuunt. Et, quum quid comederit aut biberit, quod sit sanguineum, confestim jugulares venæ attollun-

Variæ Lectiones.

38 Vulgati Codd. scribunt διηθέῃ. nos ex Æmil. Porti emendationibus scripsimus διηθέῃ. Imp. Sambuci Fevr. & MSS. Req. δοθέῃ habent. Lind. vero διηθηθέῃ.

39 Sic ut supra restituimus pro vulgato διηθέῃ.

40 στερεὸν γάρ τι χρῆμα vulgati Codd. In Imper. Sambuci & Fevr. στερεόν τε γὰρ χρῆμα legitur. MS. Cod. Venet. στερεὸν γὰρ χρῆμα.

41 ἢν οἱ πλεῖον Servin. ex MSS. Codd. οἷον πλεῖον Imp. Samb. & Fevr. sed mendose. Paulo post καὶ ἐκεῖναι πιμπλάμεναι scribitur in MS. Cod. Veneto.

tur, & facies rubet. Cordi autem & corpori ubi ex cibis ac potibus copiosior quam par sit, sanguis accesserit, reliquoque humori admixtus fuerit, nisi per ventrem aut vesicam reliquo humori permixtus exierit, corpori molestiam exhibet: at si paucus accedat, utique corpus minime gravarit; sed tempore ab ipso ad ventriculum, aut ad nares transmittitur, quæ foras excolant, nihilque lædunt: si vero paulatim copiosior evadat, morbosus redditur. At quomodo copiosior sanguis procreetur, a me est expositum. Quum igitur sint quatuor, sanguis, bilis, pituita, & aqua, hæc omnia quomodo, & cur a cibis & potibus copiosiora gignantur, a me est demonstratum. Quod autem ex his gignantur, hoc constat argumento: si homo pauca edat, & pauca bibat, nullum hoc morbum inducit. Atque hæc quidem hactenus mihi dicta sunt: attigi autem obiter, quod ostendat intelligenti, quomodo hæc pauciora fiant: verum hæc melius paulo post declarabo.

ται, καὶ τὸ πρόσωπον ἐρεύθει. Προσγενομένου δὲ τῇ καρδίῃ καὶ τῷ σώματι τοῦ αἵματος πλείονος τοῦ ἱκανοῦ, ἀπὸ τῶν βρωτῶν καὶ τῶν ποτῶν, καὶ μισγομένου τῷ ἄλλῳ ὑγρῷ, ἢν μὴ ἀπ' αὐτοῦ ἐξέλθῃ κατὰ τὴν κοιλίην ἢ κατὰ τὴν κύστιν, μισγὲν τῇ ἄλλῃ ἰκμάδι, ἐν τῷ σώματι πόνον παρέχει· ἢν δὲ ὀλίγον προσγένηται, οὐκ ἐσάσειεν ἂν τὸ σῶμα· χρόνῳ δὲ διαδίδοται ἀπ' αὐτοῦ ἐς τὴν κοιλίην ἢ κατὰ τὰς ῥῖνας, τὰ δὲ διηθέει ἔξω, καὶ ἀσινέες γίνονται· ἢν δὲ ἐξ ὀλίγου πλέον γένηται, ἐπίνοσον γίνεται. Ὅκως δὲ πλέον τὸ αἷμα γίνεται, ἡρμήνευταί μοι. Τέσσαρα [42] δὲ ἐόντα, τό τε αἷμα, καὶ ἡ χολὴ, καὶ τὸ φλέγμα, καὶ ὁ ὕδρωψ, ἀποπέφανται ταῦτα πάντα ὅκως τε, καὶ διότι πλεῖον γίνεται ἐν τῷ σώματι ἀπὸ τῶν βρωτῶν καὶ τῶν ποτῶν. Ὅτι δὲ γίνεται ἀπὸ τούτων, [43] σημήϊον τόδε ἐστίν· εἰ ὁ ἄνθρωπος ὀλίγα ἐσθίει, καὶ ὀλίγα πίνει, οὐδεμίαν τοῦτο νοῦσον ἐπάγει. Καὶ ταῦτα μὲν ἐς τοῦτό μοι εἴρηται· παρέψαυσαι δέ μοι δηλῶσαι τῷ συνετῷ, καὶ ὅκως ταῦτα ἐλάσσονα γίνεται· δηλώσω δὲ περὶ αὐτοῦ κάλλιον ὀλίγῳ ὕστερον.

CAPUT VII.

Plenos quatuor fontes semper corpori distribuere, vacuos a corpore attrahere, præclara comparatione docet; & multiplices venas esse corporis; unde cibi potusque suavitas, & insuavitas; appetentia, & appetentiæ cessatio.

Quos vero appellavi fontes, hi quum pleni fuerint, semper corpori distribuunt; quum vero vacui, ab ipso circumfunduntur. Sic etiam ventriculus facit; sic enim se res habet, quemadmodum siquis affusa in tria aut plura vasa ænea aqua, ea quam planissimo loco statuat, & quam optime coaptata disponat, conjunctis ad foramina fistulis, sensimque in unum vas aquam, donec omnia impleta fuerint, affundat. Ex uno enim in reliqua vasa defluet, quoad cætera etiam impleta fuerint: plenis vero vasis, siquis ex uno aquam exhauriat, vicissim contra refluet aqua in vas æneum, & rursus aqua ex vasis æneis vacuabitur, quemadmodum eam exceperunt. Ita sane & in corpore se res habet: quum

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Τὰς τέσσαρας πηγὰς πλήρεις μὲν ἀεὶ τῷ σώματι διαδιδόναι, κενὰς δὲ περιΐσασθαι ἀπ' αὐτοῦ, καλλίστῃ παραβολῇ διδάσκει, καὶ πολλαπλασίας τὰς φλέβας εἶναι τοῦ σώματος· πόθεν τὸ τοῦ βρώματος καὶ τοῦ ποτοῦ καὶ ἡδὺ καὶ ἀηδὲς, καὶ ὁ ἵμερος καὶ ἡ τοῦ ἱμέρου παῦσις.

Τὰς δὲ πηγὰς ἃς ὠνόμασα, αὗται τῷ σώματι, ὁκόταν πλήρεες ἔωσιν, ἀεὶ ἐπιδιδόασιν· ὁκόταν δὲ κεναὶ, περιΐστανται ἀπ' αὐτοῦ. [44] Οὕτω δὲ καὶ ἡ κοιλίη ποιέει· ἔχει γὰρ οὕτως, ὥσπερ εἴ τις εἰς χαλκεῖα τρία καὶ πλείονα ὕδωρ ἐγχέας, καὶ συνθεὶς ὡς ἐπὶ ὁμαλωτάτου χωρίου, καὶ συναρμόσας ὡς κάλλιστα [45] ἐπιδιαθείη, αὐλοὺς ἐναρμόσας ἐς τὰ τρυπήματα, καὶ ἐγχέῃ ἡσυχῇ ἐς ἓν τῶν χαλκείων ὕδωρ, μέχρις οὗ πληθῇ ἀπὸ τοῦ ὕδατος πάντα. Ἀπὸ γὰρ τοῦ ἑνὸς, ῥεύσεται ἐς τὰ λοιπὰ χαλκεῖα, μέχρις ὅτου καὶ τὰ ἄλλα [46] ἐμπληθῇ·
19 ἐπὴν δὲ πλήρεα γένηται τὰ χαλκεῖα, ἤν τις ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἀπαρύσῃ τοῦ ὕδατος, ἀνταποδώσει ἂν ὀπίσω ῥέον τὸ ὕδωρ εἰς τὸ χαλκεῖον, καὶ κενεὰ ἔσται τὰ χαλκεῖα [47] πάλιν, ὥσπερ καὶ ἐδέξατο. Οὕτω δὴ ἐν τῷ σώματι ἔχει· ἐπὴν γὰρ

Variæ Lectiones.

42 Sic Imp. Cornar. quam lectionem secutus est Lind. inserto δέ.

43 Pro σημεῖον, ex Imp. Samb. & Fevreo σημήϊον scripsimus, idque magis Homericum. Mox εἰ ὁ ἄνθρωπος Imp. Samb. & Fevr. addito ὁ. Paulo post pro vulgato τούτῳ, ex Imp. Cornarii τοῦτο emendavimus, relate ad eà; quæ bibuntur, aut eduntur.

44 Vulgati Codd. οὕτω δὲ καὶ ἡ κοιλίη ποιέει, verum καὶ abest in MS. Cod. Venet.

45 Sic MS. cod. Venet. Imp. Samb. & Fevr. quam lectionem amplectitur Lind. pro διαθείη vulgato.

46 Pro πληθῇ vulgato, MS. Cod. Venet. ἐμπληθῇ scribit, quod secuti sumus. Paulo post ἀποῤῥύσῃ vitiose legunt Ald. exemplar. pro ἀπαρύσῃ. MS. Cod. Venet. vero sic habet: ἀπαρύσῃ ἀπὸ τοῦ ὕδατος. Deinde pro ἀνταποδώσειεν, scripsimus ἀνταποδώσει ἄν. nam ἀνταποδώσειεν non est usitatum. Si Codex sanus, hoc observandum, non imitandum. Illud quoque ἂν etiam cum futuro conjunctum sæpe reperias, vel etiam sæpe redundat. Æmil. Port.

47 πάλιν, rursus, deest in MS. Cod. Veneto.

169 γὰρ ἐς κοιλίην πέσῃ τὰ βρώματα καὶ τὰ ποτὰ, [48] ἐπαυρίσκεται τὸ σῶμα ἀπὸ τῆς κοιλίας, καὶ πληροῦται σὺν τῇσι πηγῇσιν· ἐπὴν δὲ ἡ κοιλίη κενῶται, ἀποδίδοται αὖθις ὀπίσω ἡ ἰκμὰς, ὥσπερ καὶ ἐπεδέξατο, ὡς ἐκ τῶν ἄλλων ἐς τὸ ἓν χαλκεῖον. Φλέβες τε γάρ εἰσι διὰ παντὸς τοῦ σώματος τείνουσαι, αἱ μὲν λεπτότεραι, αἱ δὲ παχύτεραι, πολλαὶ καὶ πυκναί· αὗται δὲ μέχρις οὗ ἂν ζώῃ ὁ ἄνθρωπος, ἀνεῴγασι, καὶ δέχονται [49] καὶ ἀφιᾶσι τε καὶ νέον ὑγρόν· ἐπὴν δὲ ἀποθάνῃ, συμμύουσι, καὶ γίνονται λεπταί. [50] Μέχρι μὲν οὖν ζώῃ ὁ ἄνθρωπος, ἐπαυρίσκεται μὲν τὸ σῶμα ἀπὸ τῆς κοιλίης· ἐπήν τι ἔχῃ ἐν ἑωυτῇ· ἐπαυρίσκονται δὲ αἱ πηγαὶ, καὶ πιμπλάμεναι διαδιδόασι τῷ σώματι· εἰ γὰρ τὸ σῶμα μὴ ἕλκῃ ἀπὸ τῆς ἰκμάδος τῆς κοιλίης, ἀλλ᾽ αἱ πηγαὶ 20 μόναι, καὶ ἐς τὸ σῶμα [51] μὴ ἐδίδοσαν, οὐκ ἂν εἶχε τὸ σῶμα τροφὴν ἀρκέουσαν, ἀλλὰ ἐλάσσονα· οὐ γὰρ ἂν ἔτι εἶχον τῷ σώματι τὴν τροφὴν διεκδιδοῦσαι πηγαί. Αἱ δὲ πηγαὶ αὗται εἰ μὴ ἦσαν, ἐσθίοντες ἂν καὶ πίνοντες οὐκ ἂν διεγινώσκομεν ἀτρεκέως, οὔτε ὅ, τι ἡδύ ἐστιν, οὔτε, ὅ, τι ἀηδὲς, κατὰ ἀνάγκην τοιήνδε, ἣν μέλλω ἐρέειν. Ταῦτα τὰ χωρία, ἅτε μικρότερα ἐόντα, καὶ ἔνδοθεν τοῦ ἄλλου σώματος, 21 ἀεὶ καὶ πρὸ τοῦ [52] ἐσάσαι ἕκαστον, κατὰ τὴν ἑωυτοῦ δύναμιν ἑρμηνεύει τῷ ἄλλῳ σώματι τῶν ἐσθιομένων καὶ πινομένων ὅ, τί τε χολῶδές ἐστι, καὶ ὅ, τι φλεγματῶδες, καὶ ὅ, τι αἱματῶδες, καὶ ὅ, τι ὑδρωποειδές. Τούτων γὰρ ἡμῖν, ὅ, τι ἂν ἑκάστου πλεῖον τοῦ καιροῦ γίνεται, καὶ ἐν τοῖσι ποτοῖσι καὶ ἐν τοῖσι βρωτοῖσιν, κεῖνα οὐδὲ ἡδέα γίνεται· ἅσσα δὲ χατίζει μάλιστα, κατὰ ταῦτα κεῖνα ἡδέα ἐστίν. [53] Ἢν δὲ βρωτῶν καὶ ποτῶν ἐνδεήσεται τῶν πηγέων τὶς, κατὰ τοῦτο καὶ τὸ σῶμα ἑλκύσει ἀπ᾽ αὐτέων τέως, καὶ τὸ ὑγρὸν ἔλασσον τοῦ καιροῦ γένηται· τότε ἱμείρεται ἄνθρωπος, ἢ φαγέειν ἢ πιέειν τοιοῦτον, ὅ, τι τὴν μοίρην ἐκείνην ἐπιπλήσει, καὶ ἰσώσει τῇσιν ἄλλῃσι. Καὶ διὰ τοῦτο βεβρωκότες πολλὰ ἢ πεπωκότες, [54] ἔστιν ὅτε ἱμειρόμεθα ἢ βρωτοῦ ἢ ποτοῦ, καὶ ἄλλο οὐδὲν ἂν ἡδέως φάγοιμεν, εἰ μὴ ὅ, τι ἱμειρόμεθα· ἐπὴν δὲ φάγωμεν καὶ ἰσωθῇ ἡ ἰκμὰς κατὰ ταῦτα ἀνυστὰ ἐν τῇσι πηγῇσι καὶ ἐν τῷ σώματι, τότε οἱ πέπαυται ὁ ἵμερος. Καὶ ταῦτα μὲν ἐς τοῦτό μοι εἴρηται.

enim cibi & potus in ventriculum deciderint, corpus ex ventriculo haurit, simulque cum fontibus expletur: at ubi ventriculus vacuatur, rursus retro humor redditur, quemadmodum etiam acceperat, veluti ex aliis vasis in unum vas. Venæ enim multæ & crebræ, aliæ quidem tenuiores, aliæ crassiores, per totum corpus feruntur: hæ, quamdiu homo vivit, apertæ sunt, & novum humorem excipiunt & emittunt: eo mortuo, clauduntur & extenuantur. Quamdiu igitur homo vivit, corpus quidem ex ventriculo, siquid in se habuerit, haurit; hauriunt & fontes, & expleti corpori distribuunt: nisi enim corpus humorem ex ventriculo attraheret, sed soli fontes, neque ad corpus transmitterent, non utique sufficiens haberet corpus alimentum, sed parcius; neque enim alimentum amplius haberent, quod in corpus fontes distribuerent. Ac nisi fontes isti adessent, dum comedimus aut bibimus, non utique certo dignosceremus, quod in cibo & potu suave esset aut insuave, hac necessitate, quam dicam, coacti. Hæc nimirum loca, quum minora sint, & intra reliquum corpus, prius quam unumquodque impleatur, sua ipsius facultate reliquo corpori semper denunciat, quid ex his quæ comeduntur & bibuntur, biliosum, pituitosum, sanguineum & aquosum sit. Ex his enim singulis, quicquid in cibo & potu plus justo adfuerit, illos nobis insuaves reddit; quæ vero maximum sui desiderium faciunt, ea ratione suavia sunt. Quod si ex fontibus aliquis cibo aut potu indigeat, ea ratione etiam corpus ab his attrahet, donec humor justo paucior evadat; tuncque homo aut edere aut bibere desiderat, quod portionem illam expleat, & reliquis æqualem faciat. Eamque ob causam quum multum edimus aut bibimus, interdum cibum aut potum appetimus, nihilque suavius sumimus, quam quod appetimus: quum vero comederimus, humorque quoad ejus fieri potuerit, in fontibus & corpore adæquatus fuerit, tunc in eo appetentia sedatur. Ac de his quidem hactenus diximus.

Variæ Lectiones.

48 ἀπαυρίσκεται, eripit, aufert MS. Cod. Venet. legit. Paulo post pro κενῶται, MS. Cod. Venet. & Aldina exemplaria κενοῦται legunt.

49 καὶ ἀφιᾶσι τὸ νέον ὑγρὸν Imper. Cornar. legit. Aliter vero suopte ingenio Lind. & quidem sic habet: καὶ ἀφιᾶσι παλαιόν τε καὶ νέον ὑγρὸν, & dimittunt vetus & novum humorem.

50 Pro μέχρι μὲν οὖν, MS. Cod. Venet. legit μέχρι δέ. Postea ἀπαυρίσκεται eripit, aufert, ut supra idem Cod.

51 διεδίδοσαν Imp. Cornar. legit, pro μὴ ἐδίδοσαν.

52 ἑλκύσαι, trahere, pro ἐσάσαι, implere legisse videtur Cornar. Verum Imp. Corn. ἐσάξαι inducere habet.

53 εἰ δὲ βρωτῶν, si vero cibis Imp. Sambuci & Fevr. legunt loco ἢν δὲ βρωτῶν.

54 ἔστιν ὅτε Imper. Cornarii, quem sequimur, pro ἔστιν ὅ, τι.

CAPUT VIII.

Bilem a cibis & potibus in fellis folliculum secerni, ibique solum cardiogmum fieri; morbos in corde non generari; caput & lienem morbis esse maxime obnoxia. Quomodo & cur humores hominem lædentes pauciores fiant; & quatuor esse locos, quibus homo purgatur.

QUod autem in locum, qui est in hepate a cibis, & potionibus sola bilis secernatur, ita etiam se res habet. Venulæ enim, quum debiles & tenues sint, alium humorem crassiorem & graviorem attrahere nequeunt; simulque ea non est loci capacitas alteri humori, ut is hoc in loco consistat; hicque locus bili natura maxime familiaris est: proptereaque nullus in eo alius oritur morbus, nisi quem cardiogmum (seu cordis morsum) homines vocant. At vero caput, cor, & lien, omnis humoris participes sunt: unumquodque, nisi ægrotet, plurimum eorum, quæ dicta sunt, secundum suam ipsius naturam, particeps fit; caput quidem pituitæ, cor sanguinis, lien aquæ. Venæ etiam amplæ & crassæ, & claviculatim intortæ ad se alium humorem attrahunt; ita ut, ubi traxerint, alium humorem alius sequatur. Et cordi quidem vicinæ sunt jugulares venæ, crassæ, in quas, siquid ei plus justo accesserit, celeriter distribuitur; hæ vero reliquo corpori emittunt; simulque cor ipsum solidum & densum est, adeo ut ab humore non ægrotet; ideoque nullus in corde morbus suboritur. Caput autem & lien, morbis maxime sunt obnoxia. Morbo enim afficiuntur ab his, quæ natura insunt, quum plura, quam opportunum sit, accesserint; afficiuntur quoque & ab aliis humoribus: venæ enim in ipsis crassæ, ac multæ sunt, & ipsa quoque admodum venosa, & cava sunt, ut amplum in iis sit spatium pro alieno humore sensim accedente, & cum naturali (humore) coëunte: quemadmodum in magno vase amplior est capacitas, quam in parvo; sic & in capite, & liene se res habet: in his enim præcipue horum locorum ampla est capacitas:

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Τὴν χολὴν ἀπὸ τῶν βρωμάτων καὶ τῶν ποτῶν ἐς τὸ χωρίον τὸ ἐπὶ τῷ ἥπατι ἀποκρίνεσθαι, καὶ αὐτόθι μόνον τὸν καρδιωγμὸν γίνεσθαι· τὴν καρδίαν μὴ νοσεῖν· τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν σπλῆνα μάλιστα ἐπίπονα εἶναι. Ὅκως καὶ διὰ τί τὰ ὑγρὰ τὰ βλάπτοντα τὸν ἄνθρωπον ἐλάσσονα γίνεται· καὶ τέσσαρα εἶναι τὰ χωρία, δι' ὧν ἀποκαθαίρεται ὁ ἄνθρωπος.

22 ΕΧει δὲ καὶ τόδε, ὅτι ἐς μὲν τὸ χωρίον [55] τὸ ἐπὶ τῷ ἥπατι, ἀπὸ τῶν βρωτῶν καὶ τῶν ποτῶν ἀποκρίνεται ἡ χολὴ μοῦνον. Τὰ γὰρ φλέβια ἀσθενέα καὶ λεπτὰ ὑπάρχοντα, οὐ δύνανται ἕλκειν τὴν ἄλλην ἰκμάδα παχυτέρην καὶ βαρυτέρην ἐοῦσαν, καὶ ἅμα εὐρυχωρίη οὐκ ἔστι τῇ ἄλλῃ ἰκμάδι, ὥστε ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ εἶναι· σύνηθές τέ ἐστι τῇ χολῇ τοῦτο τὸ χωρίον κατὰ φύσιν μάλιστα· καὶ διὰ τοῦτο ἐν αὐτῷ οὐδεμία νοῦσος γίνεται ἄλλη, ἢ ἥν τινα καρδιωγμὸν οἱ ἄνθρωποι
23 καλέουσιν. Ἡ δὲ κεφαλὴ καὶ ἡ καρδίη καὶ ὁ σπλὴν, μετέχουσι τῆς ἰκμάδος πάσης· [56] ἕκαστον, ἢν μήτι νοσέῃ, μετέχει πλείστων κατὰ φύσιν τὴν ἑωϋτοῦ τῶν εἰρημένων· ἡ μὲν κεφαλὴ, τοῦ φλέγματος· ἡ δὲ καρδίη, τοῦ αἵματος· ὁ δὲ σπλὴν, τοῦ ὕδατος. Ἕλκουσι δὲ καὶ τῆς ἄλλης ἰκμάδος αἱ φλέβες ἐς ἑωϋτὰς, εὐρεῖαι, καὶ παχεῖαι, καὶ ἑλικοειδέες ἐοῦσαι· ὡς ἐπὴν ἕλκωσιν, ἕπεσθαι ἕτερον ἑτέρῳ τῆς ἄλλης ἰκμάδος. Καὶ τῇ μὲν καρδίῃ πλησιάζουσιν αἱ σφάγιαι φλέβες, παχεῖαι οὖσαι, ἐς ἃς διαδίδοται ταχέως, ἐπήν οἱ πλεῖον τοῦ καιροῦ προσγένηται, αἱ δὲ τῷ ἄλλῳ σώματι ἐκδιδόασι· καὶ ἅμα αὐτὴ ἡ καρδίη στερεὴ καὶ πυκνή ἐστιν, ὥστε μὴ νοσέειν ὑπὸ τῆς ἰκμάδος, [57] καὶ διὰ τοῦτο νόσημα ἐν τῇ καρδίῃ οὐδὲν γίνεται. Ἡ δὲ κεφαλὴ καὶ ὁ σπλὴν, μάλιστα ἐπίνοσά ἐστι. Νοσέει γὰρ καὶ ἀπὸ τῶν φύσει ἐόντων, [58] ὅταν πλείονα προσγένηται τοῦ καιροῦ· νοσέει δὲ καὶ ἀπὸ τῆς ἄλλης ἰκμάδος· φλέβες γὰρ ἐς αὐτὰ παχεῖαί τε καὶ πολλαί εἰσι, καὶ αὐτὰ φλεβώδεα κάρτα ἐστὶ καὶ ἔγκοιλα, ὥστε εὐρυχωρίην καὶ τῇ ἄλλῃ ἰκμάδι ἐν [59] αὐτοῖσιν εἶναι χωρεούσῃ κατ' ὀλίγον, καὶ μισγομένῃ τῇ φύσει ἐούσῃ· ὥσπερ ἐν ἀγγείῳ μεγάλῳ εὐρυχωρίη ἐστὶ πολλὴ, ἢ ἐν μικρῷ· οὕτω δὲ καὶ ἐν τῇ κεφαλῇ, [60] ἢ ἐν τῷ σπληνὶ ἔχει· εὐρυχωρίη γὰρ τούτων τῶν χωρίων μάλιστα ἐν αὐτοῖσίν ἐστι·

ἣν

VARIÆ LECTIONES.

55 Codd. impressi quidam τῷ ἐπὶ τὸ ἥπατι; vitiose tamen. Nos Foesii lectionem amplexi sumus, & ita habetur pag. 168. lin. 9. in edit Basil. Græca. Deinde μόνον quidam Codd. μοῦνον MS. Cod. Venet. Imp. Samb. & Fevreus, quos secuti sumus.

56 ἕκαστον δὲ ἢν Imp. Sambuci inserto δέ.

57 Mercurial. καὶ τοῦτο, omisso διά.

58 Pro ὅταν, MS. Cod. Venet. legit ἐάν.

59 ἐν αὐτοῖσιν εἶναι scripsimus ex Imp Cornar. pro ἐν αὐτῇσιν εἶναι.

60 Sic Aldina exempl. & Servin. inserto τὸ τῷ.

[61] ἣν δὲ πληθῶσιν ἰκμάδος αἱ φλέβες αὐτόθι, ἀπ' ἐκείνης ἐν αὐτοῖσι νοῦσος γίνεται. Ταῦτα δέ μοι ἐς τοῦτο εἴρηται νῦν: ἐθέλω δὲ ἀποφῆναι κάλλιον, ὅκως ἑκάστη ταύτης τῆς ἰκμάδος ἐν τῷ σώματι ἐλάσσων γίνεται. Τέσσαρα μὲν δὴ ὑγρὰ ἐόντα ἀπέδειξα τὸν ἄνθρωπον σινεόμενα: [62] τέσσαρας δέ σφι 24 πηγὰς λέγω εἶναι, οἷσιν ἀποκαθαίρεται ὁ ἄνθρωπος τούτων ἕκαστον· ταῦτα δέ ἐστι, τό, τε στόμα, καὶ αἱ ῥῖνες, καὶ ὁ ἀρχὸς, καὶ ἡ οὐρήθρη. Καὶ, ἐπὴν τις πλείων γένηται τῆς ἰκμάδος τῆς πονεούσης, ἣν ἀποκαθαίρηται ὁ ἄνθρωπος ταύτῃ, οὐδεμία μιν νοῦσος πιέζει ἀπὸ ταύτης· καὶ, ἣν ἡ κοιλίη πλήρης ᾖ, τηκομένου τοῦ σώματος ἀπὸ τῆς ἰκμάδος, καταῤῥέει ἐς αὐτὴν, καὶ ἔξω ἔρχεται κατά τι τῶν χωρίων τούτων· καὶ διὰ ταῦτα τὸ ὑγρὸν ἔλασσον γίνεται ἐν τῷ σώματι. Τὸ γὰρ σῶμα, ὥσπερ μοι καὶ πρότερον εἴρηται, τῇ κοιλίῃ ἐπιδιδοῖ, ἐπὴν κενεὴ ἔῃ· καὶ ἐπαυρίσκεται, ἐπὴν πλήρης ἔῃ, ἀπ' αὐτῆς. Ταῦτα δέ μοι εἴρηται, ὅκως τε καὶ διότι ἐλάσσονα γίνηται τὰ πονέοντα τὸν ἄνθρωπον.

quod si isthic humore venæ expletæ fuerint, in his ab eo morbus oritur. Atque de his nunc hactenus a me dictum est: quomodo autem horum humorum quisque in corpore parcior gignatur, melius demonstrare volo. Quatuor equidem esse humores hominem lædentes demonstravi; quatuor etiam ipsorum esse fontes assevero, per quos eorum unumquemque homo repurget; ii vero sunt, os, nares, podex, & urethra. Et ubi aliquis humor molestus copiosior factus fuerit, si per has vias homo repurgetur, nullus ab eo morbus ipsum vexat: ac si ventriculus plenus fuerit, liquescente corpore ab humore, ad eum defluit, & per aliquem ex his locis extra fertur; propterea que parcior in corpore humor gignitur. Corpus enim, quemadmodum a me antea dictum est, ventriculo, ubi vacuus fuerit, distribuit; & ex eo haurit, ubi plenus fuerit. Atque hæc mihi dicta sunt, quomodo & quare humores homini molesti pauciores fiant.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Ὅκως καὶ διὰ τί ὁ ἄνθρωπος ὑγιαίνει, ἐκ τοῦ ἐπιτηδείου χρόνου τοῦ τῶν σιτίων τε καὶ τῶν πομάτων, καὶ τῆς ἰκμάδος πέψεώς τε καὶ ἀναδόσεως, καὶ μονῆς, καὶ ἐκκρίσεως· καὶ ἐκ τοῦ ἀνεπιτηδείου νοσεῖ: ὅθεν ἡ τοῦ σώματος λεπτότης καὶ ἀτροφία, καὶ ὅθεν ἡ πληθώρη, καὶ ἡ θέρμη, καὶ ἡ ὀδύνη, καὶ ὁ πυρετός.

CAPUT IX.

Quomodo & cur homo sanus degat, ex idoneo tum cibi & potus, tum humoris, coctionis, distributionis, mansionis, & excretionis tempore; & ex minime idoneo ægrotet; unde extenuatio & macies corporis, unde & plenitudo, calor, dolor, & febris.

Ὅκως δὲ καὶ διὰ τί ὁ ἄνθρωπος ὑγιαίνῃ, [63] ἐρέω. Ἐπὴν φάγῃ, καὶ πίῃ, καὶ ἀφίκηται ἡ ἰκμὰς ἐς τὸ σῶμα, τρόπῳ ὥσπερ εἴρηται, μιγεῖσα καὶ τῇ ἄλλῃ, καὶ τῇ ἐν τῷ σώματι, καὶ τῇ ἐν τῇ πηγῇ ἐούσῃ, [64] τῇ μὲν 25 ἡμέρῃ ᾗ προσγένηται, μένει ἐν τῷ σώματι· [65] τῇ δὲ ὑστεραίῃ ἄλλη οἱ ἰκμὰς προσγίνεται. Αὗται δύο μὲν ἡμέραι εἰσί· δύο δὲ ἰκμάδες ἐν τῷ σώματι· τῇ μὲν ἑτέρῃ τῶν ἰκμάδων δύο ἡμέραι εἰσί: τῇ δὲ ἑτέρῃ, μία. [66] Ἡ μὲν δὴ 26 ὑστεραίη μένει αὐτὴ ἐν τῷ σώματι, ἅτε παχεῖα ἐοῦσα· ἡ δὲ ἑτέρη πεφθεῖσα, ὑπὸ τῆς θέρμης διακέχυται, καὶ λεπτὴ γενομένη παραγίνεται ἐν τῇ ὑστεραίῃ ἡμέρῃ εἰς τὴν κοιλίην, διὰ παντὸς τοῦ χρόνου ἐξωθευμένη ὑπὸ τῆς νέης· ἐλθοῦσα δὲ ἐς τὴν κοιλίην, πέσσει τὰ σιτία ἐν τῷ τόπῳ, καὶ ποιέει τὸ αἷμα ἀπ' αὐτῆς ἐν τῷ σώματι· μείνασα δὲ ἐγένετο ὑπὸ τοῦ χρόνου

Quomodo vero & cur homo sanus degat, dicturus sum. Quum comederit & biberit, humorque ad corpus pervenerit eo, quo dictum est modo alteri permixtus, tum ei, qui in corpore, tum ei, qui in fonte est, eo quidem, quo accessit, die, in corpore manet; postridie vero ei alius humor accedit. Atque hi quidem duo dies sunt; & duo in corpore humores: humorum quidem alteri duo dies sunt; alteri vero unus. Postridianus certe, ut qui crassus sit, in corpore ipse manet; alter vero a calore coctus diffunditur, & tenuis factus postridie per omne tempus a recenti protrusus ad ventriculum accedit: quum autem ad ventriculum pervenerit, cibos loci illius coquit, & de se sanguinem in corpore facit: remorata vero tempore graveolens reddi-

VARIÆ LECTIONES.

61 MS. Cod. Venet. ἢν δ' ἐμπλησθῶσι legit, pro ἢν δὲ πληθῶσι vulg.

62 τέσσαρας δέ σφι τόπους Cornar. legisse videtur. MSS. Reg. vero, & Vatic. τέσσαρας δέ σφι πηγάς, τέσσαρας δέ σφι λέγω.

63 Pro ἐρῶ, MS. Cod. Venet. & Imp. Sambuci, Fevr. ἐρέω, quibus assentimur.

64 Hic mutilata fuisse Calvi exemplaria censendum est, aut aliter legisse. Cæterum hæc ita leguntur in MS. Cod. Veneto: ἐς δὲ τὴν ὑστεραίην

65 ἐς τὴν ὑστεραίην Imp. Sambuci & Fevr. legunt.

66 ἡ μὲν δὴ ὑστέρη μένει ἐν τῷ σώματι Aldina exemplaria. Cod. Mercurialis etiam αὐτὴ omittit.

redditur: tertio vero die, una cum stercore & urina, copia sibi ipsi toti æqualis & consimilis, æquabilique momento foras egreditur: & si sui ipsius portio quædam fuerit, humor tamen secundum dictam rationem in corpore manet. Tertio autem die ex corpore humor ad ventriculum confluit, copiosior & graveolentior, id nempe quod ab altero relictum fuit, & cibaria concocta defert, & quicquid in corpore morbosum est, ac rursus (cum eo) defertur. Urina vero, quæ salsa est, indicat cibaria e corpore id, quod morbosum est, deducere; & semper postridie ipsa per alvum secedunt, humor vero tertio die. Hoc modo contingere sanitas solet: atque hæc quidem dicta sunt, & qua ratione & cur homines sanitate fruantur. Quod si humor ipse particulatim postridie foras prodiret; cibaria non similiter graveolentia reddita, sed velut cocta, ex ventriculo foras concederent, urinaque potui similis; corpusque semper evacuaretur, omnique tempore homo, ubi alvum exoneraverit, aut urinam reddiderit, statim potu & cibo indigeret, pro dejectionis factæ copia, si validus esse deberet; quum humoris non satis in corpore relinquatur, sed postridie, aut eodem die, una cum stercore foras prodeat: & si quidem quid comedisset, bene esset; sin minus evacuatus ac debilis esset, neque humor incrassari posset, ut postridie foras prodiret; non enim sufficiens in corpore relinquitur. At nunc quum ventrem exoneramus, bene valemus, & biduo nihil edentes, & vivere, & aliquid facere possumus, neque hoc tempore propter vacuationem prorsus

κάκοδμος· τῇ δὲ τρίτῃ ἡμέρῃ [67] ἐξέρχεται σὺν τῇ κόπρῳ καὶ τῷ οὔρῳ, πλῆθος αὐτὴ ἑωϋτῇ πάσῃ, ἴση τε καὶ παραπλησίη, καὶ ἰσόῤῥοπος·
27 " [68] καὶ, ἢν ἑωϋτῆς μέρος τι εἴη, ὅμως ἡ ἰκμὰς μένει ἐν τῷ σώματι κατὰ λόγον τὸν εἰρημένον. Ἐπιῤῥέει δὲ καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρῃ τῆς ἰκμάδος ἀπὸ τοῦ σώματος ἐπὶ τὴν κοιλίην, [69] πλεῖον καὶ ' κακοδμότερον τὸ ἐπιλειπὲς γενόμενον
28 " [70] ὑπὸ τῆς ἑτέρης, καὶ καταφέρει τὰ βρώματα πεπεμμένα, καὶ ὅ, τι ἐν τῷ σώματι νοσερόν ἐστι, καὶ αὖθις συνέρχεται. Σημαίνει δὲ τὸ οὖρον ἁλμυρὸν ἐὸν, [71] ὅτι καὶ καταφέρει
29 ἀπὸ τοῦ σώματος τὸ νοσερὸν τὰ σιτία·" ἐς δὲ τὴν ὑστεραίην ἀεὶ διαχωρέει, ἡ δὲ ἰκμὰς, ἐς τὴν τρίτην. [72] Οὕτως ἡ ὑγιείη συμβαίνει γίνεσθαι· καὶ ταῦτα μὲν εἴρηται, ὅκως τε καὶ διότι ὑγιαίνουσιν οἱ ἄνθρωποι. Ἡ δὲ ἰκμὰς αὕτη, εἰ κατὰ μέρος ἔξω χωρέοι ἐς τὴν ὑστεραίην, ' τὰ σιτία οὐχ ὁμοίως [73] ἂν ἐκ τῆς κοιλίης κάκοδμα γενόμενα, ἔξω χωρέοι, ἀλλ' ὥσπερ ἑφθὰ, καὶ τὸ οὖρον τῷ ποτῷ
30 παρόμοιον·" καὶ τὸ σῶμα [74] ἂν ἐκενοῦτο ἀεὶ, καὶ ἔχρηζε διὰ παντὸς τοῦ χρόνου ὁ ἄνθρωπος, ἐπὴν ἀποπατήσειε καὶ οὐρήσειεν,
31 αὐτίκα πόσιος καὶ βρώσιος" [75] κατὰ τὸ τοῦ ἀποπάτου πλῆθος, εἰ ἔμελλεν ἰσχύειν, ἰκμάδος μὴ ὑπολειπομένης ἐν τῷ σώματι ἀρκεούσης, ἀλλὰ χωρεούσης σὺν τῇ κόπρῳ ἔξω τῇ ὑστεραίῃ, ἢ τῇ αὐτῇ ἡμέρῃ· [76] καὶ εἰ μέν τι ἔφαγεν· εἰ δὲ μὴ, ' κενωθεῖσα
32 " ἄκικύς τε ἦν, οὐδ' ἂν δύναιτο παχυνθῆναι ἡ ἰκμὰς, τῇ ὑστεραίῃ ἔξω χωρέειν· οὐ γὰρ περιλιμπάνεται ἐν τῷ σώματι ἀρκέουσα."
33 Νῦν δὲ ἐξαποπατέοντες [77] εὐρωσοῦμεν, καὶ δύο ἡμερέων μηδὲν φαγόντες, καὶ εἶναι καὶ πρήσσειν τι ὑπομένομεν, καὶ οὐκ ἐξασθενέομεν τελείως ὑπὸ κενώματος ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ· ἡ γὰρ ἰκμὰς ἡ ἐν τῷ σώ-

VARIÆ LECTIONES.

67 Imp. Sambuci ἔρχεται ἔξω σὺν legit, quæ lectio simul habetur in MS. Cod. Venet. Servin. vero & Fevr. ἐξέρχεται ἔξω.

68 καὶ ἑωϋτῆς μέρος τι εἴη, ὅκως ἡ ἰκμ. legisse videtur Cornarius, quam lectionem præseferunt Vatic. codd.

69 πλεῖον καὶ κακοδμοδέστερον Servin. scribit, & paulo post ἐπιλοιπὲς vulgati Codd. Ἐπιλειπὲς vel ἐκλειπὲς emendat Æmil. Port.

70 ὑπὸ τῆς δευτέρης legisse videtur Cornar. qui & infra συνεξέρχεται, pro συνέρχεται adhibuisse credendum est.

71 ὅτι καταφέρει Servinus ex MS. Cod. rejecto καί. Paulo post ἐς δὲ τὴν ὑστέρην legunt Asulana exempl.

72 οὕτω ὑγιείη legunt quædam exemplaria.

73 MS. Cod. Venet. ἂν ἡμῖν ἐκ τῆς κοιλίης scribit. Postea pro χωρέει vulgato, scripsimus χωρέοι.

74 Sic Imp. Sambuci & Fevr. quam lectionem adhibuerunt interpretes, pro ἀνεκενοῦτο vulgato. Servin. ἀνεκενοῦτο ex Codd. MSS. habet.

75 κατὰ δὲ τοῦ ἀποπάτου πλῆθος MS. Cod. Venet. quam lectionem sequitur Foësius. κατὰ τοῦ ἀποπάτου πλῆθος, εἰ ἔμελλεν, Imp. Corn. pro vulgatis κατὰ τὸν ἀποπάτον, πλῆθος ἔμελλεν.

76 Καὶ, εἰ μέν τι ἔφαγεν. εἰ δὲ μὴ] &c. Hic locus sane corruptus, ac mutilus videtur. Cæterum de humore sermo est, qui ex cibo, & potu in corpore gignitur, & alimentum exhibet; nec totus eodem, aut postero die cum excrementis egreditur, ita ut sufficiens copia in corpore relinquatur ad vires eidem præstandas: quæ revera suppetunt, etiam si quis biduo post nihil comedat. Hæc est hujus loci sententia, ut perspicue apparet legenti omnia, quæ antecedunt, & consequuntur. Huic autem Græca verba ita respondere possent. Καὶ εἰ μέν τι ἔφαγεν. εἰ δὲ μὴ, κενωθεὶς ἄκικύς τε ἦν, οὐκ ἂν δύναιτο παχυνθῆναι, ἢν ἰκμὰς τῇ ὑστεραίῃ ἔξω χωρέει. *Et si aliquid comederet, bene esset: sin minus, evacuatus* (homo) *ac debilis esset, nec pinguescere posset, si humor postridie* (totus) *egreditur: non enim sufficiens in corpore relinquitur.* Subjungit vero auctor, etsi nos alvum exoneremus, & per biduum nihil cibi sumamus, valere tamen nos, ac laborare posse, nec penitus debilitari. Quapropter legendum videtur κενωθεὶς *evacuatus*, referendo ad hominem, quem respicit etiam vox ἄκικυς, *debilis, imbecillis*; non κενωθεῖσα relate ad ἰκμὰς, *humor*, cui sane congruere non potest verbum ἄκικυς debilis. Pro ἡ ἰκμὰς, legendum conjicimus ἢν ἰκμὰς, *si humor*, & pro χωρέειν, scribendum χωρέει. Et quidem verba, prout in vulgatis codicibus jacent, recte construi non possunt. Facile autem τὸ A postremum in κενωθεῖσα ex initio ἄκικυς irrepere potuit, ac duplicari. Si παχυνθῆναι *crassescere, pinguescere* ad humorem referatur, nullum inde sanum sensum elicies. Postremo aliquid melius afferenti, libenter assentiar, quum insuperabiles difficultates circumstent. Intellige enimvero, si quis nihil edat, humorem evacuatum, ac debilem esse, neque crassum fieri posse, ut postero die egrediatur; hoc multa quidem absona continebit, ac præterea addendum esset ὥς τε, ut verba Grammatice construantur. Quoquo te vertas, angustiæ te intercludent. Legi etiam posset loco κενωθεῖσα disjunctim καὶ ἰσχνοῦσα, quam lectionem adhibuisse videtur Cornarius.

77 εὐρωστοῦμεν ex Imp. Corn. scripsimus, pro vulgato εὐρωσοῦμεν.

σώματι μένουσα τὴν ἰσχὺν παρέχει. Καὶ ταῦτα μὲν εἴρηταί μοι, [78] ὅκως τε καὶ διότι οὐχ οἷόν τε τὴν ἰκμάδα τὴν προσγενομένην ἐν τῷ σώματι, ἐξελθεῖν ἔξω αὐθημερὸν, [79] ἀλλ' οὐδὲ τῇ ὑστεραίῃ. Φημὶ δὲ ἤν τε ἐμμένῃ πλείονας τῶν τριῶν ἡμερῶν ἡ ἰκμὰς ἐν τῷ σώματι, ἢ ἄλλη προσγένηται πολλὴ πιμπλαμένη, τῶν φλεβῶν θερμαινομένων καὶ ἱσταμένων, ἐπισημαίνει τῷ ἀνθρώπῳ κακὸν ἢ μεῖζον ἢ ἔλασσον· χειμῶνος μὲν ἔλασσον καὶ ὕστερον· θέρεος δὲ μεῖζον καὶ πρόσθεν. Ταῦτα δέ μοι εἴρηται, ὅ, τι συμβαίνει γίνεσθαι, ἢν μένῃ ἡ ἰκμὰς ἐν τῷ σώματι. Εἰ δὲ βρώματα διαχωρέει τὸ σῶμα, [80] οὐκ ἂν ἐπαυρίσκετο ἡμῖν τῆς ἰκμάδος ἐπαρκέον, ἀλλ' ἦσαν οἱ ἄνθρωποι λεπτοὶ καὶ ἀσθενέες· νῦν δὲ ἐμμενόντων τῶν βρωμάτων καὶ τῶν ποτῶν, ὁκόσον χρόνον διαμένει, τὸ σῶμα ἐπαυρίσκεται καθ' ἡσυχίαν ἕλκον ἀπὸ τῆς κοιλίης, καὶ πίμπλαται. Ταῦτα δέ μοι εἴρηται, ὅκως τε καὶ διότι τὰ βρώματα οὐχ οἷά τέ ἐστιν αὐθημερὸν ἐξιέναι. Ἢν δὲ ἐμμένῃ τὰ σιτία ἐν τῇ κοιλίῃ πλείονα [81] τοῦ δέοντος χρόνου, καὶ ἕτερα εἰς αὐτὰ πίπτῃ, τὸ σῶμα πληρωθείη ἄν· καὶ πιεζευμένων τῶν φλεβῶν ὑπὸ τῆς πληθώρης, θέρμη ἂν καὶ πόνος τῷ σώματι παραγίνοιτο, θέρεος μὲν θᾶσσον, χειμῶνος δὲ ὕστερον· [82] τοῦ μὲν γὰρ θέρεος τὸν ἄνθρωπον θερμόν ἐστι τὸ περιέχον, καὶ θερμότερον ἕλκει τὸ πνεῦμα ἐς ἑωϋτό· κἢν ἔτι θερμῆς τῆς κοιλίης ἐούσης, θερμότερον τοῦ καιροῦ τὸ πνεῦμα τῷ ἀνθρώπῳ προσγίνηται, οὐ θαῦμά ἐστι τὸν ἄνθρωπον ἐκ τοῦ τοιούτου πυρετῆναι· χειμῶνος δὲ ψυχρὸν ἕλκοντος τὸ πνεῦμα ἐς ἑωϋτὸν, μᾶλλον πολλῷ δύναιτ' ἂν τὴν πληθώρην ἀναφέρειν τὸ σῶμα, τοῦ ἀνθρώπου ἀποπατέοντος ὀλίγον. Ταῦτα δέ μοι εἴρηται, ὅ, τι συμβαίνει γίνεσθαι, ἢν μὲν μείνῃ τὰ σιτία πλείονα χρόνον ἐν τῇ κοιλίῃ· καὶ [83] παρέψαυσταί μοι ἀποφῆναι ἅπαντα περὶ τῆς ἰκμάδος καὶ τῆς βρώσιος, τοῦ χρόνου τοῦ πλείονος καὶ τοῦ ἐλάσσονος τὸ διαφέρον, διότι νοσέουσιν οἱ ἄνθρωποι· δηλώσω δὲ περὶ τούτου κάλλιον, τοῦ χρόνου προϊόντος.

debilitamur: humor enim in corpore relictus robur præstat. Atque hæc quidem, quomodo & quam ob caufam humor ad corpus accedens, non eodem die, fed neque poftridie foras prodire queat, dicta funt. Id autem affirmo, fi plus quam tres dies in corpore humor permaneat, aut alius, qui impleat, copiofus acceflerit; ubi venæ incaluerint & conftiterint, homini majus aut minus malum denunciari: hieme quidem minus & tardius; æftate vero majus & celerius. Et quæ quidem contingere foleant, fi humor in corpore remaneat, a me dictum eft. Si vero corpus cibos (ftatim) egereret, non utique, quod fatis fit humoris, nobis fuppeteret, fed homines graciles & debiles effent: at nunc, quum cibi ac potus in corpore permaneant, corpus ex ventriculo attrahens, quamdiu permanent, fenfim haurit, & expletur. Iftaque a me dicta funt, quomodo & quam ob caufam cibaria eodem die exire non poffint. Quod fi cibi in ventriculo, plus quam deceat temporis, immorentur, aliique ad eos accedant, corpus utique implebitur; & compreffis a plenitudine venis, calor ac dolor corpori oborientur, æftate quidem citius, hieme vero tardius: æftate enim hominem circumftans (aër) calidus eft, & calidiorem ad fe fpiritus attrahit: ac fi dum calidus adhuc eft ventriculus, jufto calidior homini fpiritus accedat, minime mirandum eft ex eo hominem febricitare: quum vero fpiritum frigidum hieme ad fe attrahat, multo magis corpus plenitudinem perferre queat, homine parum alvum exonerante. Atque hæc ita contingere, fi cibi in ventriculo diutius permaneant, a me dicta funt: quinetiam leviter a me demonftratum eft, omnem humoris & cibi in tempore, tum longiore, tum breviore differentiam, in caufa effe, cur homines ægrotent; quod etiam procedente tempore melius declarabo.

CAPUT

Variæ Lectiones.

78 ὅκως τε καὶ διότι MS. Cod. Venet.

79 ἀλλ' οὐδὲ omnia exemplaria; fed ἀλλ' delet Imp. Sambuci. Paulo poft ἢ ἄλλη ex MS. Servinus, pro ἢ ἄλλη.

80 οὐκ ἂν ἐπαυρίσκοιτο Imper. Sambuci.

81 τοῦ δοκέοντος MS. Cod. Venet. pro τοῦ δέοντος, habet.

82 τοῦ μὲν γὰρ θέρεος θερμόν ἐστι τὸ περιέχον, *æftate enim circumftans (aër) calidus eft.* Imp. Cornar. omiffo τὸν ἄνθρωπον. Paulo poft ex MS. Cod. Venet. fcripfimus ἕλκει τὸ πνεῦμα ἐς ἑωϋτὸ, id quod fenfui magis convenit, veritatemque hujus lectionis fequentia declarant, pro vulgatis ἕλκει τὸ σῶμα ἐς ἑωϋτόν.

83 παρέψευσθαι Imp. Sambuci & Ferreus fcribunt. Deinde καὶ τῆς διαβρώσιος, Imp. Sambuci.

CAPUT X.

Quum plus humoris foras abeat, quam a cibo & potu accesserit, homines attenuari; otiosis cibos insuaves esse, & febres accendi; ex esu bonum habitum conciliari; ex repletione febrem accendi; & per dies morbos judicari.

At retrorsum rursus ascendam de sanitate dicturus, quod hominis corpus ex cibis & potibus humorem hauriat, & sano tum cibi, tum humor, secundum commemoratam rationem foras prodeant; & siquidem plus humoris, quam ex cibis & potibus adfuerit, foras prodeat, homo extenuatus reddatur. Ob hanc vero causam foras plus prodit, quam accesserit. Si certe homo quietus degat, neque exerceatur, vitium aliquod ipsi in corpore insidet; verum præ cætera sanitate, quæ multa adest, non admodum lædit: est autem vitium hujusmodi. Quum quid ex his quatuor, quæ in corpore gignuntur, non ita longe copiosum advenerit, corpus sensim incalescit, ut non admodum lædatur; in ventriculo liquescit, insuavemque homini cibum facit. Si vero humor alius alio copiosior fuerit, inde febris homini suboritur: sed de hoc paulo post accuratius edisseram. Interdum autem, etiamsi cibus suavis sit, homo extenuatur; causa vero eadem est. His autem contingentibus, plus humoris exit, quam succenturiatur; & propterea in quiete degentem extenuari contingit. Hominum autem laborantium corpus quoque incalescit: hoc enim ex labore incalescente, & humor in ipso diffunditur, & morbus hic extenuatorius exoritur: quum autem inutilis fiat (humor,) & ad ventriculum & vesicam defluit; hæc autem foras transcolant: pars sane ipsius per internam corporis raritatem foras exhalat; pars autem adhuc intus manens, in sudorem versus foras per corpus egreditur: eodem etiam modo juvenum exercitationes idem quod labor, efficiunt. Quod si etiam parcior fuerit

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Ἐπὴν τ̃ ἰκμάδος ἔξω χωρῇ πλεῖον, ἢ ὅσον προσεγένετο ἀπὸ τ̃ σιτίων ϗ τ̃ ποτῶν, τοὺς ἀνθρώπους λεπ]οὺς γίνεσθαι· τοῖς ἡσυχάζουσι τὰ σιτία μὴ ἡδέα εἶναι, ϗ τοὺς πυρετοὺς ἀνάπ]εσθαι· κατὰ τὴν βρῶσιν εὐεξίαν ἐπιγίνεσθαι· ὑπὸ τῆς πληθώρας τὸ πῦρ γίνεσθαι, καὶ κατὰ τὰς ἡμέρας τὰς νόσους κρίνεσθαι.

ΑΝαβήσομαι δ' αὖθις ὀπίσω, περὶ τῆς ὑγείης ἐρέων, ὅτι δὴ τὸ σῶμα τȣ̃ ἀνθρώπȣ 171
ἀπὸ τῶν [84] βρωτῶν ϗ τῶν ποτῶν τῆς ἰκμάδος ἐπαυρίσκεται, ϗ χωρέει ἔξω τῷ ὑγιέϊ κατὰ τὸν εἰρημένον λόγον, τά τε βρώματα ϗ ἡ ἰκμάς· ϗ, ἢν μὲν ἔξω χωρέῃ τῆς ἰκμάδος πλεῖον ἢ ὅσον προσεγένετο ἀπὸ τῶν σιτίων [84] ϗ ἀπὸ τῶν ποτῶν, λεπ]ὸς γίνεται ὁ ἄνθρωπος. Πλείω δὲ χωρέει ἔξωθεν τῆς προσγενομένης, διὰ τόδε. Ἢν μὲν δὶ ἡσυχίης ᾖ ὁ ἄνθρωπος, καὶ μὴ ταλαιπωρέῃ, κακόν τί οἱ ἐν τῷ σώματι ἔνεστιν· ὑπὸ δὲ τῆς ἄλλης ὑγιείης πολλῆς ἐούσης, οὐκ ἐσάσει κάρτα· τὸ δὲ κακὸν τοιόνδέ ἐστιν. Ἐπὴν τούτων τὶ τῶν τεσσάρων τῶν [85] γινομένων τῷ σώματι, ἐπέλθῃ πλέον τι μὴ πολλῷ, τὸ σῶμα θερμαίνεται καθ' ἡσυχίην, ὡς μὴ ἐσάσει κάρτα· καὶ τήκεται ἐν τῇ κοιλίῃ, καὶ τὸν σῖτον ἀηδέα τῷ ἀνθρώπῳ ποιέει. Ἢν δὲ πλέων εἴη ἡ ἰκμὰς ἡ ἑτέρη τῆς ἑτέρης, πυρετὸς ἐκ τούτου τῷ ἀνθρώπῳ προσγίνεται· ἀλλὰ περὶ τούτου ἀτρεκέστερον
34 ὀλίγῳ ὕστερον ἀποφανέω. Ἔστι δ' ὅτε [86] καὶ τοῦ σίτου ἐόντος ἡδέος, λεπ]ὸς γίνεται ὁ ἄνθρωπος· αἴτιον δὲ τὸ αὐτό. Τούτων δὲ γενομένων, ἐξέρχεται τῆς ἰκμάδος πλέον, ἢ κατατάσσεται· καὶ διὰ ταῦτα τῷ μὲν ἡσυχάζοντι συμβαίνει λεπ]ῷ γίνεσθαι. Ταλαιπωρεόντων δὲ τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὸ σῶμα θερμαίνεται· καὶ γὰρ ἀπὸ τῆς ταλαιπωρίης τούτου θερμαινομένου, καὶ ἡ ἰκμὰς ἐν αὐτῷ διαχέεται, καὶ γίνεται ἡ νοῦσος [87] ἥδε λεπ]ή· ἀχρεῖος δὲ γενομένη, καταῤῥέει ϗ
35 ἐς τὴν κοιλίην, ϗ ἐς τὴν κύστιν: [88] ταῦτα
36 δὲ διηθέει ἔξω· τὸ δὲ δὴ αὐτῆς διατμέει ἔξω διὰ τοῦ ἔνδον ἀραιώματος, τὸ δ' ἔτι καὶ ἐμμένον, ἱδρὼς γενόμενος, ἔξω χωρέει κατὰ τὸ σῶμα· ὡσαύτως δὲ ϗ τὰ γυμνάσια τῶν νέων, τὸ αὐτὸ τῇ ταλαιπωρίῃ [89] προσεργάζεται. Ἢν δὲ ϗ ἔῃ ἐλάσσων ἡ ἰκμὰς τῆς πρότερον

VARIÆ LECTIONES.

84 καὶ ποτῶν Imp. Sambucus, deletis ἀπὸ τῶν. Deinde, pro ἔξωθεν, MS. Cod. Venet. ἔξω legit.

85 προσγινομένων Imp. Cornar. Paulo post ἐσάσει ex Servin. scripsimus pro ἐσάσειεν. Mox καὶ τήκεται ἐς τὴν κοιλίην legit MS. Cod. Venet.

86 καὶ τοῦ σιτίου legunt quædam exemplaria Vatic. & Mercurial. ex Vet. Cod.

87 ἤδη λεπ]ὴ ex MS. Servinus. Mox pro ἀχρεῖος, Calvus ἄχροος *decolor* legisse videtur.

88 ταῦτα δὲ διηθέει legisse videtur Cornar. Deinde in Imp. Cornar. legitur τὸ δέ τι αὐτῆς, & paulo post pro ἀραιώματος, Calvus ξηρότητος legisse videtur.

89 προσεξεργάζεται eodem sensu Imp. Samb. & Fevr. Mox ἢν δὲ μὴ, καὶ ἔῃ ἐλάσσων vulgati Codd. nos MS. Cod. Venet. lectionem amplectimur.

τερον ἐξιούσης, [90] προσγινομένη τε ἔτι ἄλλη ἀπὸ τῶν ποτῶν, καὶ προσέτι ἀπὸ τῶν βρωτῶν, λεπτὸς γίνεται διὰ ταῦτα ὁ ἄνθρωπος. Ἐλάσσων δὲ προσγίνεται, ἢν μὴ ἄλλό τι δύνηται ἐσθίειν· [91] καὶ πρὸς μὴ τὸ πονέειν κατὰ τὴν προτέρην ταλαιπωρίην ἢ γυμνασίην ἄλλοισιν ἄλλα, [92] ἐλάσσω γίνεται. Ἐπιγίνεται δὲ κατὰ τὴν βρῶσιν εὐεξίη, διὰ τόδε. [93] Ἐπὴν αὐαίνηται τὸ τῆς ἰκμάδος χρόνῳ, καὶ ἐν τῇ προτέρῃ ταλαιπωρίῃ [94] εἰσέλθῃ πρότερον ἑτέρη τῆς ἑτέρης, ἔστιν ὅτε πλείων, καὶ κρατέῃ μὴ ἄλλη τῶν ἄλλων κάρτα, [95] πληθώρη ἐστίν. Κὴν μὲν δὴ ὑπὸ πολλῶν κάρτα κρατέηται, πῦρ ἐκ τοῦ τοιούτου τρόπου γίνεται· ἢν δὲ ὑπὸ ὀλίγων, ὀλίγα· καὶ τὸ σῶμα δὲ οὕτως ἀναφέρειν δύναται, [96] τῆς ὑγρότητος πλείονος αὐτῷ ἐνεούσης τὴν θέρμην ἀπολύεται. Θερμαίνεται γὰρ τὸ σῶμα τῷ πυρί, κὴν μὲν ὀλίγον ἔῃ τὸ λυπέον, τῇ τρίτῃ ἡμέρῃ μεθῆκε τρόπῳ τῷ αὐτῷ, τὰς δὲ δύο ἔχει συνεχέως· ἢν δὲ [97] πλεῖον, πέμπτῃ ἡμέρῃ, τὰς δὲ τέσσαρας ἔχει κατὰ λόγον. Οὕτω τῶν ἡμερέων αἱ νοῦσοι κρίνονται· ἢν δὲ μεθῇ τὸ πῦρ ἐν τῇσι περισσῇσι τῶν ἡμερέων, καὶ ὑγιὴς γίνεται ὁ ἄνθρωπος, καὶ θνήσκει· διὸ δὲ, ὀλίγον ὕστερον ἀποφανέω.

humor, quam qui prius exivit, atque alius qui adhuc a potibus, ac etiam cibis accedat, homo propterea extenuatur. Parcior autem accedit, siquid aliud comedere non possit, & si non pro prioris laboris & exer-
37 citationis ratione laborent, aliis alia pau-
38 ciora fiunt. At bonus corporis habitus per cibos hanc ob causam accedit. Ubi tempore resiccatus humor fuerit, & in priore labore alius alio prius ingrediatur, interdum copiosior, & unus alius alios admodum superaverit, id plenitudinem facit. Et, si quidem a multis valde superetur, hoc modo febris oboritur: si vero a paucis, parum (superatur:) sed & corpus hoc modo perferre potest, quum copiosior in ipso humiditas insit, quæ calorem dissolvit. Corpus enim a febre incalescit, &, si modicum quidem fuerit, quod molestum est, tertio die eodem modo dimittit, duobus
39 vero diebus continenter vexat: si vero copiosius, quinto die, quatuor autem pro ratione habet. Sic morbi per dies judicantur: at si febris dimiserit diebus imparibus, & sanus homo evadit, & moritur, quam vero ob causam, paulo posterius declarabo.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Διὰ τί μεθίει τὸ πῦρ· καὶ διὰ τί οἱ πυρετοί τε καὶ αἱ νόσοι ἐν ταῖς περισσαῖς ἡμέραις ἀνιᾶσι, καὶ λύονται, καὶ κρίνονται· καὶ τὸ κακὸν ὑγρὸν ταράσσεται, καὶ κενοῦται· καὶ ἡ φρίκη γίνεται· καὶ αἱ κρίσεις ὑπάρχουσι.

Νῦν δὲ ἐρέω, διότι μεθίει τὸ πῦρ. Φημὶ δὲ εἶναι, [98] ὅτι, ἂν ἀπὸ τοῦ σώματος πῦρ λάβῃ τὸν ἄνθρωπον, ἀνάγκη ἐστὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρῃ ἐξιέναι τὴν ἰκμάδα τὴν λυπέουσαν ἀπὸ τοῦ σώματος, ἢ ἐν ἄλλῃ τινὶ τῶν περισσῶν ἡμερέων, κατὰ τὸν πρότερον εἰρημένον λόγον· οὐ γὰρ ἐξέρχεται, πρὶν ἢ οἱ ἑτέρη προσγένηται ἀπὸ τῆς κοιλίης ἀγαθή. Τῇ γὰρ μέσῃ καὶ τῇ ὑστεραίῃ ἕλκει τὸ σῶμα ἀπὸ τῆς κοιλίης, [99] ὅ, τι ἂν αὐτὸ ἐς ἑωυτὴν ἀφῇ τῇ προτέρῃ ἡμέρῃ· ἢν μὴ ἡ κοιλίη διηθήσῃ, καὶ ἑτέρην σχῇ ἰκμάδα· καὶ τοῦτο πονηρὸν τῷ ἀνθρώπῳ γίνεται. Ἢν δὲ μεθῇ τὸ πῦρ τριταῖον,

CAPUT XI.

Cur febres dimittant; & cur febres, & morbi imparibus diebus remittant, solvantur, judicentur; humor vitiosus conturbetur, & evacuetur; horror oboriatur; & crises fiant.

Nunc autem dicturus sum, cur febris di-
40 mittat. At (causam) esse affirmo, quod si febris hominis corpus prehenderit, tertio die, aut alio quodam impari, humorem molestum e corpore exire secundum commemoratam prius rationem necesse est: neque enim prius exit, quam ei bonus alius ex ventriculo accesserit. Intermedio namque & postero die corpus ex ventriculo trahit, quicquid illud primo die in ipsum demiserit; nisi ventriculus transcolarit, & alium humorem habuerit: quod certe homini male cesserit. Quod si febris tertio die dimittat, eo-

VARIÆ LECTIONES.

90 Pro hisce, MS. Cod. Venet. habet προσγίνεταί τι ἄλλο. Postea βρωμάτων Imp. Sambuci & Fevr. legunt pro βρωτῶν eodem sensu.

91 Sic Imp. Cornarii, quam lectionem secutus est Foësius, pro καὶ μὲν τὸ πονέειν κ. τ. λ.

92 Pro ἐλάσσω, Imp. Cornar. ἐλάσσονα. Foësius vero ἐλάσσως cui assentimur. Paulo post Ἐπιγίνεται, pro γίνεται, scripsimus ex Ald. Cod. idque probantibus Æmil. Porto & Foësio.

93 ἐπὴν αὐαίνηται τὸ τῆς ἰκμάδος χρόνῳ Imp. Cornar. quæ lectio magis arridet, quod sententiæ magis congruat, hancque lectionem amplexi sumus, pro vulgatis ἐπὴν αὐαίνηται ἐν τῷ τῆς ἰκμάδος χρόνῳ.

94 Pro ἐξέλθῃ exierit, Foësius mavult εἰσέλθῃ, & magis convenire videtur.

95 πληθώρη pro πληθώρης scripsimus ex Imper. Corn. Mox κὴν pro ἢν Idem, quem secuti sumus.

96 Sic Imp. Corn. pro vulgatis τῆς ὑγρότητος πλείονος αὐτέοισιν ἐούσης.

97 πλεῖον scripsimus, pro πλείων vulgato, ex Imp. Cornar. quam lectionem secutus est Foësius ex Servino.

98 ὃ, τι ἂν legunt publicata quædam exemplaria, Aldina ὃ ἂν. Nos ex Imper. Cornar. reposuimus ὅ, τι ἂν, quæ lectio arridet Lindeno.

99 Sic scripsimus ex Servino, pro ὅ, τι ἂν αὐτῷ.

eodem modo, quo primo etiam ipso die dimittit, ut dictum est. Et sic quidem contingit febrem in corpore excitatam tertio die remittere: assero autem si quinto die, aut septimo, aut nono dimittat, eodem modo eam dimittere, quo tertio die decedit. Est enim febri alimetum in locis, quos paulo ante commemoravi: exuperante enim copiosiore humore, homo solutus est. Imparibus autem diebus illam ob causam febris dimittit, quod paribus diebus corpus ex ventriculo attrahat, imparibus vero dimittat: ventriculus autem in homine sano foras transmittit. Ac propterea necessario diebus imparibus morbi judicantur; istaque ratione homo febricitans, sanus evadit. Istamque ob causam ægrotos assero diebus imparibus maxime laborare, idque ex ratione quadam fieri. Conturbatur quidem homo, quum febricitat; cujus rei signum est, quod horror subinde per totum corpus transcurrat; hoc autem minime ita contingeret, nisi humor conturbaretur, & ab ipso plus aut minus secerneretur, & alias alium superaret; maxime vero etiam conturbatur diebus imparibus, quum ægrotat, tuncque horror præcipue contingit. Sic enim se res habet: humoris molesti aliquid a recenti humore superatum, extra corpus propellitur, & ad inferiorem alvum defertur, & alvus una cum molesto humore incalescit, in seque magis, quam priore tempore, recipit; hoc autem in morbi judicatione præcipue contingit. Quod si corpus paulatim ad ventrem dimiserit, neque copiosum fuerit quod homini molestum est, ventriculus calorem perfert, corpusque ad judicationem validum est, & homo convalescit, ubi noxius humor exierit, & is qui febri alimentum suppeditat, consumptus fuerit: si vero sanus superaverit, hac ratione ægrotus homo propter commemoratas causas, sanus evadit.

τῷ αὐτῷ τρόπῳ μεθίει, ὥσπερ κ̀ αὐθημερὸν ὡς εἴρηται. Καὶ οὕτω μὲν συμβαίνει τὸ πῦρ γινόμενον ἀπὸ τοῦ σώματος, ἐν τῇ τρίτῃ ἡμέρῃ ἀνιέναι· Φημὶ δὲ κ̀ ἢν πέμπτῃ ἡμέρῃ κ̀ ἢν ἑβδόμῃ κ̀ ἢν ἐννάτῃ μεθῇ, τρόπῳ τῷ αὐτῷ μεθιέναι, ὥσπερ καὶ τὸ τριταῖον ἐξέρχεται. Καὶ γὰρ ἡ τροφὴ τῷ πυρὶ κατὰ τὰ χωρία, ὁκοῖα ὀλίγῳ πρότερον εἴρηκα· [100] ἐπικρατήσαντος γὰρ μᾶλλον τοῦ ὑγροῦ πλείο-
41 νος ἐόντος, " ἀνέθη ὁ ἄνθρωπος. Μεθίει δὲ τὸ
42 πῦρ ἐν τῇσι περισσῇσι διὰ τόδε, " ὅτι ἐν τῇσιν ἀρτίοισι τῶν ἡμερέων ἕλκει τὸ σῶμα ἀπὸ τῆς κοιλίης, ἐν δὲ τῇσι περισσῇσιν ἀφίει· ἡ δὲ κοιλίη, διηθέει ἔξω τῷ ὑγιεῖ. Κατ' ἀνάγκην τοιήνδε αἱ νοῦσοι κρίνονται ἐν τῇσι περισσῇσι τῶν ἡμερέων, κ̀ ἐν τούτῳ μὲν τῷ λόγῳ ὁ ἄνθρωπος [101] πυρέξας, ὑγιὴς ἐγένετο. Φημὶ δὲ κ̀ τὸ πονέεσθαι μάλιστα τοὺς νοσέοντας ἐν τῇσι περισσῇσιν ἡμέρῃσι, [102] διὰ τόδε κ̀ κατὰ λόγον γίνεσθαι. Τετάρακται μὲν δὴ ὁ ἄνθρωπος, ὁκόταν πυρεταίνει· σημήϊον δὲ τοῦτο, ὅτι φρίκη διαΐσσει διὰ τοῦ σώματος, ἄλλοτε κ̀ ἄλλοτε· τοῦτο δὲ οὐκ ἂν ἐγίνετο οὕτως, εἰ μὴ ἐταράσσετο τὸ ὑγρὸν, [103] κ̀ ἀπεκρίνετο ἀπ' αὐτοῦ ἢ πλέον, ἢ ἔλασσον, κ̀ ἐκράτει ἄλλοτε ἄλλου. Μάλιστα δὲ κ̀ τετάρακται ἐν τῇσι περισσῇσι τῶν ἡμερέων, ὁκόταν νοσέῃ· κ̀ ἡ φρίκη δὲ μάλιστα τότε γίνεται. Ἔχει γὰρ ὧδε· ἀπὸ τοῦ ὑγροῦ τοῦ πονέοντος, ἐξωθέεται
43 τι ἐκ τοῦ σώματος, " ὑπὸ τῆς νεωτάτης ἰκμάδος [104] νικώμενον, κ̀ χωρέει ἐς τὴν κάτω κοιλίην, κ̀ ἡ κοιλίη πρὸς συνθερμαίνεται τοῦ πονέοντος, δεχομένη ἐς ἑωυτὴν μᾶλλον, ἢ τῷ πρὶν χρόνῳ· [105] τοῦτο δὲ γίνεται μάλιστα ἐν τῇ κρίσει τῆς νούσου. Καὶ ἢν κατ' ὀλίγον τὸ σῶμα ἐς τὴν κοιλίην ἀφίῃ, κ̀ μὴ πολλὸν ἔῃ τὸ 172
44 λυπέον τὸν ἄνθρωπον, " ἀναφέρει τὴν θέρμην ἡ κοιλίη, κ̀ τὸ σῶμα δύναται ἐν τῇ κρίσει, κ̀ " γίνεται ὑγιὴς ὁ ἄνθρωπος, ἐπὴν ἐξέλθῃ ἡ ἰκμὰς ἡ πονέουσα, κ̀ ἢν ἡ τροφὴ τῷ πυρὶ ἐοῦσα, ἐξαναλωθῇ· [106] ἢν δὲ ἡ ὑγιηρὴ ἐπικρατήσῃ, ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ νοσήσας ὁ ἄνθρωπος, ὑγιὴς ἐγένετο, δι' αἰτίας τὰς εἰρημένας.

ΚΕΦΑ-

VARIÆ LECTIONES.

100 Sic optima quæque exemplaria. ἐπικρατήσαντα Mercurialis habet. Paulo post, pro οὐκ ἀνέθη ὁ ἄνθρωπος, Calvus legisse videtur οὐκ ἀνέχει, aut ἀνέχεται ὁ ἄνθρωπος. Præterea istud retulit ad febris liberationem Cornarius. Deinde infra ὅτι τῇσιν αὐτῇσιν legisse videtur Calvus, pro ὅτι ἐν τῇσιν ἀρτίοισι, mendose tamen, ut apparet.

101 Pro πυρέξας, MS. Cod. Venet. πυρετήνας, & ita habent Imp. Sambuci & Fevr.

102 Servinus habet διὰ τόδε κατὰ λόγον γίνεσθαι & pro sequenti πυρεταίνει, Imp. Sambuci & Fevr. πυρετήνει.

103 καὶ ἀποκρίνεται legit Mercurialis, pro καὶ ἀπεκρίνετο.

104 Pro νικώμενον, Aldina exemplaria legunt γινόμενον.

105 τοῦτο δὲ κρίνεται habent Imp. Sambuci & Fevr.

106 Pro ἢν δὲ, Imper. Cornar. legit ἦτε. Infra προειρημένας MS. Cod. Venet. Imper. Sambuci & Fevr. pro εἰρημένας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒʹ.

Τοὺς ἀνθρώπους ἐν ταῖς περισσαῖς ἡμέραις ἀπόλλυσθαι, καὶ τὰ ὑγρὰ ταράσσεσθαι, καὶ τὰς ὀδύνας γίνεσθαι, καὶ τὰ φάρμακα μὴ παρέχεσθαι, καὶ τὰ ἕλκη, ἢν μελεδαίνηται, φλεγμαίνειν, καὶ τὰ νοσήματα κρίνεσθαι. Πόθεν ἡ δυσωδία περὶ τὸ πνεῦμα· πῶς βουβῶνες ἀπὸ τῶν ἑλκῶν γίνονται, καὶ ὁ πόνος καὶ ἡ θέρμη ἐς τὰ ἕλκη παρήκουσι· καὶ τὴν ἰκμάδα τῷ ὑγιεῖ τριταίαν ἐξιέναι, τὴν δὲ κόπρον δευτεραίαν.

Νῦν δὲ ἐρέω, διότι θνήσκουσιν ἐν τῇσι περισσῇσι τῶν ἡμερέων. Φημὶ δέ· ἢν πολλὸν ἔῃ τὸ πονέον ἐν τῷ σώματι, μᾶλλον τοῦ καιροῦ τετάρακται, καὶ ἀλὲς ἰσχυρὸν ἐς τὴν κοιλίην, καὶ μὴ δυνάμενον ἀναφέρειν τὴν θέρμην τὸ σῶμα ἐπαυρίσκεται, καὶ δυσωδίαν δεῖ γενέσθαι περὶ τὸ πνεῦμα· καὶ οὐ δυνάμενον τὸ σῶμα ὑπὸ ἀσθενείης, ἅτε τοῦ ὑγροῦ παντὸς νοσεροῦ γινομένου, τὴν πνοὴν ἕλκειν, ὡς διαψύχηται τὰ ἐν τῇ κοιλίῃ, ἐξατμιεῖ ἔξω τοῦ ὑγροῦ πᾶν τὸ ζωτικὸν, καὶ οὕτω θνήσκει ὁ ἄνθρωπος. Οὐ γὰρ ἐπικρατέει ἑτέρη ἡ ὑγιηρὴ ἰκμὰς, ἀλλὰ πᾶσα ὑπὸ τῆς νοσερῆς πολλῆς ἐούσης [107] ἐπαιρομένης, ἐξαναλωμένη ὑπὸ τοῦ πυρὸς διεξήτμησεν. 45 Οὕτω δὴ περ ἐν τῇσι περισσῇσιν ἡμέρῃσι μάλιστα ὁ πόνος γίνεται· τοῦτο πᾶς οἶδεν ὅς τίς ποτε· καὶ μὴν ὅτι γε τὸ ὑγρὸν τετάρακται ἐν αὐτῇσι τῇσιν ἡμέρῃσι, σημήϊόν ἐστι τόδε. Ὁκόσοι ἤδη ὑπὸ πυρὸς ξυνεχέος ἐχόμενοι ἐφαρμακεύθησαν ἐν τῇσιν ἀρτίῃσι τῶν ἡμερέων, οὗτοι οὐ μὴν ὑπερεκαθάρθησαν· ὁκόσοι δὲ ἐν τῇσι περισσῇσιν ἐφαρμακεύθησαν, ἰσχυρῇ φαρμακείῃ [108] ἐκαθάρθησαν· 46 πολλοὶ δὲ καὶ ἀπώλλοντο ὑπερκαθαρθέντες· οἱ γοῦν πρόσθεν ἰητροὶ ἐν τούτῳ μάλιστα ἡμάρτανον, ἐφαρμάκευον γὰρ ἐν τῇσι περισσῇσιν ἡμέρῃσι, καὶ ἀπώλλυον τοὺς ἀνθρώπους, οὐ γινώσκοντες ὅτι τοῦθ' οὕτως ἔχει· τὸ γὰρ ὑγρὸν ἐν τῷ σώματι τοῦ νοσέοντος τετάρακται μᾶλλον ἐν τῇσι περισσῇσι τῶν ἡμερέων· οἷα τοῦ σώματος ἐς τὴν κοιλίην μεθιέντος τῆς ἰκμάδος· καὶ, ἤν τις ἐπιτεταραγμένῳ ἐόντι, ἔτι μᾶλλον ταράξῃ, φάρμακον ἐμβαλὼν, οὐ θαῦμά ἐστιν, ἐκ τῶν τοιούτων ἀπολέσθαι τὸν ἄνθρωπον. Καὶ τὰ ἕλκεα [109] ἢν μὲν μελεδαίνηται,

CAPUT XII.

Homines diebus imparibus interire, humores conturbari, dolores fieri, medicamenta non exhiberi; ulcera si curentur, magis inflammari; & morbos judicari. Unde spiritus graveolentia; quomodo glandularum tumores ab ulceribus fiant, calor & dolor ad ulcera perveniant; & in sanis humorem tertio, stercus secundo die prodire.

Nunc vero dicturus sum, cur moriantur (homines) diebus imparibus. Dico vero; si copiosum fuerit quod in corpore molestum est, plus justo conturbatur, copiosumque ac validum ad ventriculum (defertur,) eoque corpus, quum calorem perferre non possit, fruitur; spiritusque graveolentiam fieri necesse est; quumque corpus præ imbecillitate spiritum, quo quæ in ventriculo sunt, refrigerentur, attrahere nequeat, nimirum quum omnis humor morbosus evaserit, quicquid in humore vitalitatis inest, foras exhalat, sicque homo moritur. Non enim alter humor salubris superat, sed totus a morboso, qui copia superat, & a febre consumptus expiravit. Sic sane diebus imparibus maxime dolor contingit, idque nemo est qui non noverit: quinetiam quod humor iisdem diebus conturbetur, illud signum est. Quicunque jam febre continua correpti, diebus paribus medicamentum purgans sumpserunt, ii sane supra modum nunquam purgati sunt: qui vero diebus imparibus vehemens medicamentum sumpserunt, ii purgati sunt; sed multi etiam supra modum purgati perierunt: superiores igitur Medici in hoc maxime peccarunt; nam diebus imparibus medicamenta purgantia exhibebant, & homines interimebant, id ita se habere ignorantes: humor enim in ægrotantis corpore magis diebus imparibus conturbatur; nimirum quum corpus ad ventriculum humorem transmittat: & siquis jam conturbatum medicamento assumpto magis conturbet, non mirum est, ex his hominem perire. Atque ulcera si curentur, his

VARIÆ LECTIONES.

107 ἐπαιρομένης una cum Foësio scripsimus, ut ad humorem morbosum referatur, qui supra humorem salubrem elevatus, cum sua copia superat: alioqui ἐπαιρομένη dicitur humor salubris superatus, aut valde a morboso attenuatus; quemadmodum alias ἀπαίρεσθαι de humoribus alteratis, aut alterationem subeuntibus, Hippocrati dicitur. Paulo post pro ὑπὸ τοῦ πυρὸς, MS. Cod. Venet. legit εἰς τὸ πῦρ.

108 Imp. Cornarii ὑπερεκαθάρθησαν, *supra modum purgati fuerunt*, quæ lectio, non est aspernanda.

109 ἢν μὲν μελεδαίνηται omnia exemplaria, in Servino μὲν deest. Postea καὶ ἐπὴν ἔλθῃ ἐς τὸ ἕλκος; καὶ, ἢν μὴ μελεδαίνηται; *& ubi ad ulcus pervenit; siquidem non curetur*, legit Cornarius; verum contra omnium exemplarium fidem.

his maxime diebus inflammantur: humor enim, quum commovetur, in omnes venas fertur, easque implet; ubi ad ulcus devenit morbus. Ac si quidem curetur, pusque ab humore in conturbatione veniente, foras propulsum, exitum habeat, ulcus foras expurgatur: quod si non curetur, neque exitum habeat pus, illic una cum eo, qui accessit, permanet, doloremque exhibet, & carnem ulcus ambientem attollit etiam ab illo. Ac si quidem in cruribus ulcus habuerit, in crurum connexionibus venæ attolluntur; si vero in manibus venæ, quæ sunt in manuum connexionibus, indeque glandularum tumores oriuntur. At quibuscunque hominibus febris incidit, si nullo alio affectu laborent, ea ex pinguiore, quam par sit, humore incidit, venæque impletæ dolorem & calorem ulceri exhibent. Quod vero incaluit, etiam reliquum corpus calefacit; sicque calor ad ulcera pervenit: humoris enim agitatione corpus & ulcera incalescunt, & talia labor efficit. Ulcera autem quinto die inflammari desinunt, & secundum horum dierum rationem, pro ulcerum magnitudine, etiam tertio die, & quinto, & septimo, & nono, & undecimo: deinde absoluto primo circuitu, rursus secundi initium est tertius dies, qui est a primo decimusquartus: ex his vero maxima decimoquarto die inflammatione liberantur. Atque hæc oratio declarat morbos diebus imparibus judicari; & humorem in sano, tertio die exire, stercus vero secundo: & ista, quæ tertio die contingunt, rem ita se habere mutuum inter se testimonium præbent. Atque ita tota hæc oratio summatim a me explicata est.

φλεγμαίνει μάλιστα ἐν ταύτῃσι τῇσιν ἡμέρῃσιν· ἔρχεται γὰρ τὸ ὑγρὸν ἐς ἁπάσας τὰς φλέβας· ὁκόταν ταράσσηται, καὶ πληροῖ· " ἐπὴν ἔλθῃ ἐς τὸ ἕλκος ἡ νοῦσος.
47 Καὶ, ἢν μὲν μελεδαίνηται, καὶ ἔχῃ ἔξοδον τὸ πῦον ἐξωθεόμενον ὑπὸ τοῦ ὑγροῦ τοῦ ἐλθόντος ἐν τῇ ταραχῇ, ἔξω ἀποκαθαίρεται τὸ
48 ἕλκος· " [110] ἢν δὲ μὴ μελεδαίνηται, οὐκ ἔχον ἔξοδον τὸ πῦον, αὐτοῦ καταμένον σὺν τῷ κατελθόντι, πόνον παρέχει, καὶ ἀείρει τὴν σάρκα τὴν περὶ τὸ ἕλκος καὶ ἀπ' ἐκείνου. [111] Κἢν μὲν ἐν τοῖσι σκέλεσιν ἔχῃ τὸ ἕλκος, ἀείρονται αἱ φλέβες αἱ ἐν τῇσι προσφύσεσι τῶν σκελέων ἐοῦσαι· ἢν δὲ ἐν τῇσι χερσὶν, αἱ τῶν χειρῶν τῇσι προσφύσεσι ἐοῦσαι, [112] καὶ ἐκ τούτων βουβῶνες γίνονται. Ὁκόσοισι δὲ τῶν ἀνθρώπων πῦρ ἐμπίπτει, ἄλλο μηδὲν τοῦ ἀνθρώπου κακὸν ἔχοντος, ἀπὸ τῆς πιοτέρης ἐούσης τοῦ καιροῦ ἐμπίπτει, καὶ πληρεύμεναι αἱ φλέβες πόνον καὶ θέρμην τῷ ἕλκει παρέχουσι. Τὸ δὲ θερμανθὲν, καὶ τὸ ἄλλο σῶμα θερμαίνει· καὶ ἡ θερμασίη, οὕτως ἐς τὰ ἕλκεα γίνεται· θερμαίνεται γὰρ τὸ σῶμα, καὶ τὰ ἕλκεα ὑπὸ τῆς κλονήσεως τοῦ ὑγροῦ, καὶ ἡ ταλαιπωρίη τοιοῦτον ἐργάζεται. Ἀποφλεγμαίνει δὲ τὰ ἕλκεα πεμπταῖα, καὶ κατὰ λόγον τουτέων τῶν ἡμερέων, ὡς ἂν καὶ τὰ ἕλκεα μέγεθος ἔχῃ, καὶ τριταῖα, καὶ πεμπταῖα, καὶ ἑβδομαῖα, καὶ ἐνναταῖα, καὶ ἑνδεκαταῖα·
49 " εἶτα ἀπηρτισμένης πρώτης περιόδου, [113] πάλιν δευτέρας ἀρχὴ ἡ τρίτη, ἥ τίς ἐστιν ἀπὸ τῆς πρώτης τεσσαρεσκαιδεκάτη· τὰ δὲ μέγιστα αὐτῶν τεσσαρεσκαιδεκαταῖα ἀποφλεγμαίνει. Οὗτος ὁ λόγος ἐρεῖ τὰ νοσήματα κρίνεσθαι ἐν τῇσι περισσῇσι τῶν ἡμερέων, καὶ τὴν ἰκμάδα τῷ ὑγιεῖ τριταίην ἐξιέναι, τὴν δὲ κόπρον δευ-
50 τεραίην· καὶ ταῦτα τριταῖα ἐόντα, " [114] ἱστορέει ἀλλήλοισιν, ὅτι οὕτως ἔχει. Οὕτω δέ μοι ὁ λόγος οὗτος πᾶς ἐκκεκορύφωται.

SECTIO II.

CAPUT XIII.

Cur homines ægrotent, quæ purgationis necessitas; febris ex repletione ortus, febri inimicissimus aquosus humor, & pabulum biliosus. Cur aqua, quam oleum facilius exhalet, & attenuetur; quot & quæ morborum principia, quorum maximum est violentia.

NUnc vero exploratius, cur homines ægrotent, referre volo; simulque cum

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Διότι νουσοῦσιν οἱ ἄνθρωποι, τίς ἡ τῆς καθάρσεως χρεία· ἡ τοῦ πυρετοῦ ἐκ τοῦ πληρώματος γένεσις, τῷ πυρὶ πολεμιώτατον τὸ ὑδρωποειδὲς, τροφὴ δὲ τὸ χολῶδες. Διὰ τί τὸ ὕδωρ ῥᾷον ἐξατμιᾷ καὶ καταλεπτύνεται τοῦ ἀλείφατος, καὶ πόσαι καὶ τίνες αἱ ἀρχαὶ τῶν νόσων, ὧν μεγίστη ἐστὶν ἡ βία.

NΥν δὲ ἐθέλω ἀτρεκέστερον εἰπεῖν, διότι νοσέουσιν οἱ ἄνθρωποι· ἐρέω δὲ σὺν

VARIÆ LECTIONES.

110 ἢν δὲ μὴ μελεδαίνηται Imp. Sambuci, quæ lectio arridet addita negativa μή.

111 Pro κἢν, Imp. Cornarii ἢν legit.

112 καὶ ἐκ τούτων scripsimus ex Servino, pro καὶ ἐκ τούτου, priorem lectionem secutus est Lindenus.

113 Imp. Cornarii πάλιν δευτέρης ἀρχὴ ἡ τρίτη, cui assentimur, pro vulgatis πάλιν δευτέρης ἀρχῆς τρίτη, *rursus tertio die secundi principii*. Deinde in Asul. Cod. τεσσαρεσκαιδεκάτης mendose legitur.

114 Pro ἱστορέει Vaticanæ membranæ habent ἰσχυρίζει, quam lectionem notat Mercurial.

σὺν τούτῳ τῷ λόγῳ, ϗ τίνες ἀρχαὶ τῶν νού-
σων εἰσὶ, ϗ ὁκοῖα ἑκάστη αὐτέων ἐργάζεται.
Φημὶ δὲ· ἢν μὲν ἐμμείνῃ ' τὰ σιτία πλείονα
τοῦ καιροῦ ἤδη πεπεμμένα ἐόντα, καὶ ὁ ἄν-
θρωπος μὴ ἀποκαθαίρηται, καὶ ἕτερα σιτία
ἐπιπίπτῃ· [115] τὸ σῶμα πληρούμενον ὑπὸ τῆς
ἰκμάδος τῆς προτέρης καὶ τῆς νέης θερμαίνε-
ται, ϗ πῦρ ἐκ τούτου γίνεται τῷ ἀνθρώπῳ.
Τὸ δὲ πῦρ οὕτως γενόμενον, οὐκ ἄπορον οὐδὲ
ἰσχυρόν ἐστιν, ἐν ᾧ ἰκμὰς ἰσάζει, κατὰ πλῆ-
θος ἡμέας λυπέουσα ὀλίγῳ πλέον. Ἢν γὰρ
τοῦθ' οὕτως ἔχῃ, καί τις κάρτα ἰσχύῃ, καὶ
τὰ ἐπιτήδεια προσενέγκῃ, ὑγιὴς γίνεται· ἓν
173 δὲ νούσημα " μόνον ἀπὸ πάσης τῆς ἰκμάδος,
ϗ σημήϊα ἴσχει ἑπτά. (Πρῶτον)" βὴξ τε γὰρ 51
ἴσχει μιν βληχρή· (δεύτερον) ϗ ξηρὴ ἐοῦσα·
[116] (τρίτον) γαστήρ τε σκληρὴ γίνεται, ἅτε τοῦ
ἀποπάτου ἐόντος ἐντός· (τέταρτον) ϗ τὴν κε-
φαλὴν βαρέεται· (πέμπτον) ϗ ἐξερᾷ· (ἕκτον)
ϗ πυρεταίνει· (ἕβδομον) ϗ οὖρον οὐ χρηστῶς
διέρχεται. Ταῦτα δέ ἐστι τῆς νούσου ταύτης,
ἀπὸ πάσης τῆς ἰκμάδος γενομένης, σημήϊα
ἑπτά. Ἢν δὲ τοῦ ἀποπάτου μὴ διαχωρέοντος,
κρατέῃ μία ' τῶν ἄλλων ἰκμὰς, " [117] κάλλιον 52
ἐμπολήσει ὁ ἄνθρωπος· ϗ, ἤν τις τῷ πυρετῷ
γινομένῳ," [118] ἀποστάσης τῆς ἰκμάδος, τὰ ἐπι- 53
τήδεια μὴ προσενέγκῃ, περιοίσεται ἡ νοῦσος·
ὅσῳ δ' ἂν αὐτέη κρατέῃ τῶν ἰκμάδων, τρόπῳ
τοιῷδε. " [119] Θερμαινομένου τοῦ σώματος, ἐξατ- 54
μιεῖ μάλιστα διὰ τούτου, τοῦ ὑδρωποειδέος ὅ, τί
ἐστι τῷ πυρὶ πολεμιώτατον· καταλείπεται δὲ
τὸ λιπαρὸν ϗ κοῦφον, ὅ, τί ἐστι χολῶδες, ϗ τῷ
πυρὶ τροφὴ μάλιστά ἐστιν. Ἐξατμιᾷ δὲ τρόπῳ
τοιῷδε, ὥσπερ εἴ τις ' ὕδωρ ϗ ἄλειφα ἐς χαλ-
κεῖον ἐγχέας, ξύλα πουλὰ [120] ὑποκαίοι πουλὺν χρόνον· τὸ μὲν δὴ ὕδωρ πολλῷ ἔλασσον ἔσται, ἐξατμιωθήσεται γὰρ ἐκ τοῦ χαλκείου· τὸ δὲ ἄλειφα, ὀλίγῳ ἔλασσον· ὅτι τὸ μὲν ὕδωρ, ὑπὸ τῆς ἀραιότητος καταλεπτύνεσθαι δύναται ὑπὸ τοῦ πυρὸς, ϗ κοῦφον γενόμενον ἐξατμιᾷ· τὸ δὲ ἄλειφα, ἅτε συναφὲς ἐὸν, [121] ϗ πυκνὸν, οὐ δύναται καταλεπτύνεσθαι, οὐδὲ ἀτμιᾷν ὁμοίως τῷ ὕδατι. Οὕτω δὴ ϗ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἔχει· ὁ μὲν γὰρ ὕδρωψ, ' θερμαινομένου τοῦ σώματος, ἐξατμιᾷ ἔξω· τὸ δὲ χολῶδες, ἅτε συναφὲς ἐὸν ϗ πυκνὸν, οὐ δύναται ἀτμιᾷν καταλεπτυνόμενον ὁμοίως. Τὸ δὲ χολῶδες καταλεπτυνόμενον, μᾶλλον ποιεῖ θερμαίνεσθαι τὸ σῶμα· πλείων γὰρ καὶ καλλίων τροφὴ τῷ πυρὶ γίνεται [122] ἡ χολὴ,
" καὶ ῥακούμενον ἐν τῷ σώματι ἢ στηριξάμε- 55
νον, τὴν νοῦσον ἐπεκράτυνε πρὸς τὰ πρόσθεν.

hoc sermone dicam, quæ sint morborum principia, & quæ ipsorum unumquodque efficiat. Aio autem; si cibi quidem, quam deceat, copiosiores jam concocti intus morentur, neque homo repurgetur, & altera cibaria accedant; corpus a priore humore & recenti repletum incalescit, indeque homini febris oboritur. Verum sic oborta febris, neque periculosa, neque vehemens est, in qua humor æqualis est, qui copia paululum uberiore nos vexat. Si enim id ita se habuerit, & quis admodum sit robustus, eaque, quæ conveniunt, adhibuerit, sanus evadit: unus autem solus morbus est ab omni humore, & septem signa habet. Primum, eum enim tussis levis detinet: secundum, & sicca existens: tertium, & venter durus redditur, nimirum stercore intus retento: quartum, & caput gravatur: quintum, & vomit: sextum, & febricitat: septimum, & neque lotium probe permeat. Hæc sunt hujus morbi ex omni humore orti, septem indicia. At si alvo non dejiciente, unus ex reliquis humoribus superet, melius homo habebit: ac si quis febri oborienti, absistente humore, idonea minime adhibuerit, circumagetur morbus, quantum ipse humores superaverit, hoc modo. Incalescente corpore, per hoc aquosus humor, qui febri est inimicissimus, præcipue exhalat; relinquitur vero pinguis & levis, qui biliosus est, & præcipuum febris alimentum. Hoc autem modo exhalat, quemadmodum si quis affusis in vas æneum aqua & oleo, ligna multa diuturno tempore succendat; aqua certe longe paucior futura est, ex vase namque exhalabit; oleum autem paululum imminuetur, quod aqua quidem propter raritatem ab igne extenuari potest, & levis reddita exhalat; oleum autem, quod nimirum cohæreat & densum sit, attenuari nequit, neque ut aqua exhalare. Ita sane & in homine se res habet: incalescente namque corpore, aqua foras exhalat; quod vero est biliosum, quum cohærens & densum sit, non similiter attenuatum exhalare potest. Verum attenuatus biliosus humor efficit, ut corpus magis incalescat: copiosius enim & melius alimentum bilis febri suppeditat, & in corpore dispersa, aut firmata morbum cum prioribus corroborat.

VARIÆ LECTIONES.

115 τὸ σῶμα πληρεύμενον Imp. Cornarii scribit.
116 Servinus legit: τρίτον, ἡ γαστὴρ σκληρὴ γίνεται, ἅτε τοῦ ἀποπάτου ἐόντος· τέταρτον· κατὰ τὴν κεφαλὴν βαρέεται· πέμπτον· ἐξερᾷ· ἕκτον· καὶ πυρεταίνει· ἕβδομον· καὶ οὖρον οὐ χρηστῶς. Sed pro ἐόντος, εἴσω legit Fevreus. ἅτε τοῦ κοπρoῦ Vaticanæ membranæ, quam lectionem secutus est Calvus. MS. Cod. Venet. vero ἀποπάτου εἴσω ἐόντος legit, quæ lectio quoque in Imperialis Sambuc. notatur.
117 πολλῷ κάλλιον Imp. Sambuci & Fevr. addito πολλῷ. MS. Cod. Venet. ἰκμὰς τῶν ἄλλων πολλῷ κάλλιον.
118 ἀπὸ πάσης scilicet *ab omni humore* Imp. Cornarii, quam lectionem secuti sunt Foes. & Lindenus pro ἀποστάσης.
119 Sic MS. Cod. Venetus, quam lectionem secutus est Foesius, pro θερμαινομένου τοῦ αἵματος, *incalescente sanguine* vulg.
120 ὑποκαίοι ex MSS. Servin. pro ὑποκαίει vulgato.
121 MS. Cod. Venet. hunc locum sic effert: καὶ πυκνὸν οὐχ ὁμοίως καταλεπτυνόμενον ἀτμιᾷ ἔξω· καταλεπτυνόμενον δὲ τὸ χολῶδες μᾶλλον θερμαίνεται τὸ σῶμα. *& densum*, scilicet oleum, *neque similiter exhalare potest attenuatum &c.*
122 ἡ χολὴ, *bilis*, deest in MS. Cod. Veneto. Postea pro πρόσθεν, Servinus scribit ἔμπροσθεν.

Atque ista quidem homini contingere, nisi purgetur aut curetur, dicta sunt. Quod si ipsa copia non superet, sive semel multa, sive paulatim colligatur, & reliquum corpus dolore vexet, id dum contigit, præ robore perfert, donec principium aliquod accedat: sin vero copiosior humor extiterit, neque homo expurgetur, inde morbus hoc modo oritur. Principia a quibus morbi oriuntur, tria sunt: atque unum quidem jam a me dictum est, & qualia, & quam multæ in corpore efficiat: ostendi enim quomodo & cur homo, nisi repurgetur, ægrotet: alterum est, si quæ ex aëre obveniunt, incommoda, & præter victus rationem sint: tertium est, siquid violentum inciderit: violentum autem esse dico, & casum, & vulnus, & percussionem, & immoderatum laborem, & siquid aliud est hujusmodi. At horum principiorum maximum est violentia, si magna fuerit; si vero parva, non maximum. Secundum vero, si homo non expurgetur: tertium autem, si quæ ex aëre contingunt, fuerint ad sanitatem incommoda. Horum igitur diligens cura habenda est; quum ipsorum singula, id quod ego dicturus sum, in corpore efficiant.

Καὶ ταῦτα μὲν εἴρηται, ὅ, τι πάσχει ὁ ἄνθρωπος, ἢν μὴ καθαίρηται καὶ μελεδαίνηται. [123] Ἢν δὲ μὴ αὐτῷ πλήθει κρατήσῃ, εἴτε ἐς ἅπαξ πολλὴ γενομένη, εἴτε καὶ κατὰ μικρὸν συλλέγηται, [124] καὶ τὸ ἄλλο σῶμα ὀδυνᾶται, τοῦτο γινόμενον ὑπὸ ἰσχύος ἀναφέρει, [125] μέχρις οὗ ἀρχή τις
56 ἐπιγένηται: καὶ, ἢν τὸ πλεῖον γινόμενον ὑγρὸν, μὴ ἀποκαθαίρηται ὁ ἄνθρωπος, νοῦσος ἔνθεν γίνεται τρόπῳ τοιῷδε. Ἀρχαὶ εἰσὶ τρεῖς, ἀφ' ὧν αἱ νοῦσοι γίνονται· καὶ μία μὲν ἤδη εἴρηταί μοι, ὁκοῖα καὶ ὅσα ἐργάζεται ἐν τῷ σώματι· ἀπέδειξα γὰρ, ὅκως τε καὶ διότι ἢν μὴ ἀποκαθαίρεται ὁ ἄνθρωπος, νοσέει: δευτέρα δέ ἐστιν, ἢν συμβῇ τὰ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀνεπιτήδεια, καὶ παρὰ δίαιταν εἶναι· τρίτη δέ ἐστιν ἤν τι βίαιον προσπέσῃ· βίαιον δὲ λέγω εἶναι, καὶ πτῶμα, καὶ τραῦμα, καὶ πληγὴν, καὶ ταλαιπωρίην, καὶ εἴτι ἄλλο ἐστὶ τοιοῦτον. Τούτων δὲ τῶν ἀρχέων μεγίστη ἐστὶ βίη, ἢν μεγάλη ἔῃ· ἢν δὲ [126] μικρὴ, οὐ μεγίστη. Δευτέρη δὲ, ἢν μὴ ἀποκαθαίρηται ὁ ἄνθρωπος· τρίτη δὲ, ἢν τὰ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀνεπιτήδεια ἔῃ πρὸς τὴν ὑγείην. Τούτων τοιγαροῦν δεῖ φυλακὴν ἔχειν· ἕκαστα δ' αὐτῶν τοιοῦτον ἐργάζεται ἐν τῷ σώματι, ὁκοῖον ἐγὼ ἐρέω.

CAPUT XIV.

Violentiæ effectus, vulnus, ulcus, contusio, tumor, dolor, febris, humoris perturbatio. Lactis & sanguinis comparatio, & partes; quid efficiat humoris perturbatio, exuperantia, plenitudo, purgatio; quod homini alimentum, quæ putrefactionis & mortis causa.

Si quidem vulnus fiat, carnem dissectam manifestum est, ulcusque factum esse: hoc autem morbum esse dico. Si vero homine percusso, aut lapso, aut quid aliud ejusmodi perpesso, contusio facta sit, & tumor oboriatur; sanguis statim vi calefactus, & in venas hiantes concurrens, quum præ copia exitum, quo abire possit, non habeat, colligitur: ob idque tumor fit, tamdiuque adest, quoad ex locis, eo quo dictum est modo, aut per ipsum tumorem repurgatus fuerit, & sanguini cum tempore, vel in pus

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ.

Τὰ τῆς βίας ἐνεργήματα, τρῶμα, ἕλκος, θλάσμα, οἴδημα, πόνος, πυρετὸς, καὶ ἡ τῆς ἰκμάδος ταραξις. Ἡ τοῦ γάλακτος καὶ τοῦ αἵματος ἀναλογία, καὶ τὰ μέρη· τί ἐργάζεται ἡ τοῦ ὑγροῦ ταραχὴ, τί ἡ ὑπέρβασις, τὸ πλῆθος, ἡ κάθαρσις· τί τῷ ἀνθρώπῳ τροφή· τίς ἡ τῆς σηπεδόνος καὶ τοῦ θανάτου αἰτία.

Ἢν μὲν τρῶμα γένηται, δῆλον ὅτι σὰρξ διεκόπη, καὶ ἕλκος ἐγένετο· τοῦτο δὲ νούσημα ὀνομάζω εἶναι. Ἢν δὲ [127] φλάσμα γένηται, πληγέντος, ἢ [128] πεσόντος, ἤ τι ἄλλο τοιοῦτο παθόντος, καὶ οἴδημα γένηται· τὸ αἷμα αὐτίκα θερμανθὲν ὑπὸ τῆς βίης, καὶ ὑποδραμὸν ἐς τὰς φλέβας χανούσας, οὐκ ἔχον ἔξοδον ὑπὸ πλήθεος ἀπελθεῖν, συνεστράφη· καὶ τὸ οἴδημα διὰ τοῦτο ἐγένετο, καὶ μέχρι τούτου πάρεστι, μέχρις ἀποκαθαρθῇ, [129] καθότι ἀπὸ τῶν χωρίων εἴρηται, ἢ κατ' αὐτὸ τὸ οἴδημα, καὶ εἴτε σὺν χειρουργίῃ, εἴτε καὶ μὴ διο-

VARIÆ LECTIONES.

123 Sic Imp. Cornarii pro, ἢν δὲ μὴ αὐτῶν πλήθει κρατέῃ, *quod si horum copia non superet*, vulgatis.

124 καὶ τὸ ἄλλο σῶμα δυνᾶται Imperial. Cornar. mox τοῦτο δὲ γινόμενον Lind. habet.

125 μέχρις οὗ ἀρχή τις ἐπιγένηται, καὶ τὸ πλεῖον, *donec principium aliquod accedat, & copiosus* humor extiterit, legunt Vatican. & Aldina exemplaria. Paulo post εἴρηταί μοι, Imp. Sambuc. μοὶ omittit.

126 Pro μικρὴ, Imper. Sambuci μικρὴ Ionice, quod sequimur. Paulo post πρὸς ὑγείην, omisso articulo τὴν quædam exempl.

127 θλάσμα Fevr. quod exponitur σύντριμμα.

128 Pro πεσόντος, *lapso* scilicet homine. Imper. Sambuci τρωθέντος, *vulnerato* legit. Paulo post τὸ γὰρ αἷμα αὐτίκα θερμανθὲν scribit Lindenus.

129 καθότι εἴρηται, ἀπὸ τῶν χωρίων Lindenus.

διόδος γένηται τῷ αἵματι, ἢ πυωθέντι ὑπὸ χρόνου, ἢ καὶ μή. Καὶ ἡ ταλαιπωρίη δὲ τοιοῦτον ἐργάζεται· ὁκόταν γὰρ οἱ ἄνθρωποι ταλαιπωρέωσιν, οἷσιν ἂν μάλιςα τοῦ αἵματος ταλαιπωρίη ᾖ, κεῖθι ςηρίζεται, κὴ θερμαίνεται, [130] κὴ ὁ πόνος ἐκ τοῦ τοιούτου γίνεται. Ἢν δὴ κρατηθῇ μὲν 57
τούτων, κάρτα δὲ πλῆθος γένηται [131] ἐκ ταλαιπωρίης, καὶ ἡ κοιλίη καὶ κύςις μηδαμῶς διηθήσῃ ἐν τάχει τὸ πλῆθος, πῦρ ἐπιπέσοι ἂν [132] ἐκ τούτου· κἢν μὲν ἡ πρόσθεν ἰσάσῃ ἰκμὰς, οὐδαμῶς· ἢν δ' ἐν τῇ ταλαιπωρίῃ αὐτέων πλείςη ἐν τῷ σώματι καταμένῃ, κρατέει κείνη. Ταῦτα δέ μοι εἴρηται περὶ βίης, ὁκοῖα ἐν τῷ σώματι [133] κατεργάζεται. Καὶ αὗται μὲν δύο ἀρχαὶ ἐοῦσαι, ἥτε βίη, καὶ ἡ πληθώρη, ἢν μὴ ἀποκαθαίρωνται οἱ ἄνθρωποι, θερμαίνουσι τὰ σώματα. Ἡ δὲ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἀνεπιτήδειος γενομένη ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ἐκράτησέ τι τοῦ ὑγροῦ, καὶ θερμαίνει ὡς ἐς νοῦσον, καὶ ψύχει πρότερον, ἢν τύχῃ γενόμενον. Ἐρέω δὲ [134] πρότερον περὶ τοῦ ὡς θερμαίνει. Φημὶ οὖν, ἢν ἐν τῷ αὐτῷ ἀνθρώπῳ ἐνέῃ τι νοσηρὸν, ὁκοῖον ἐν τῷ προτέρῳ εἴρηκα, καὶ τὰ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀνεπιτήδεια γένηται, καὶ θερμαίνηται ὁ ἄνθρωπος, ταράσσεσθαι τὸ ὑγρὸν πᾶν θερμαινόμενον ἐν τῷ σώματι· τοῦτο δὲ ποιέει βίη. [135] Καὶ, ἢν μὲν ἀποκαθαί- 58
ρηται ὁ ἄνθρωπος, τοῦδε ταρασσομένου ἀποκρίνεται ὁκόσον ἂν πλέον ᾖ τοῦ καιροῦ· ἔοικε δὲ τοῦτο, ὥσπερ οἱ Σκύθαι ποιέουσιν, ἐκ
174 τοῦ ἱππείου γάλακτος. Ἐγχέοντες γὰρ τὸ γάλα ἐς ξύλα κοῖλα, σείουσι· τὸ δὲ ταρασσόμενον, [136] ἀφρεῖ καὶ διακρίνεται· καὶ τὸ μὲν πίον, ὃ βούτυρον καλέουσιν, [137] ἐπιπολῆς διΐςαται, ἐλαφρὸν ἐόν· τὸ δὲ βαρὺ καὶ παχὺ, κάτω ἵςαται, ὃ καὶ ἀποκρίναντες ξηραίνουσιν· ἐπὴν δὲ παγῇ καὶ ξηρανθῇ, [138] ἱππάκην μιν καλέουσιν· ὁ δὲ ὀρ- 59
ῥὸς τοῦ γάλακτος, ἐν μέσῳ ἐςίν. Οὕτως δὲ καὶ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ταρασσομένου τοῦ ὑγροῦ παντὸς ἐν τῷ σώματι, ὑπὸ τῶν ἀρχῶν διΐςαται, [139] ὧν εἴρηκα, οἱ πάντα· καὶ ἐπιπολῆς μὲν τὸ τῆς χολῆς διΐςαται, κουφότατον γάρ ἐςι· δεύτερον δὲ τὸ τοῦ αἵματος· τρίτον δὲ τὸ τοῦ φλέγματος· βαρύτατον δέ ἐςι τῶν ὑγρῶν τούτων, ὁ ὕδρωψ. Τούτων δὲ ὄντων, ὅ, τι ἂν ἐν νούσῳ πλεῖςον ᾖ, ἐν ἀρχῆσι γινομένης τῆς ταραχῆς, ἔρχεται εἰς

verso, vel non, exitus sive per manus operam, sive sine ea, pateat. Quin & immoderatus labor tale quid efficit: quum enim homines immoderate laboraverint, quibus sanguinis labor præcipue contigerit, illic firmatur & incalescit, indeque dolor oboritur. Quod si ab his quidem superetur, magna autem copia ex labore contingat, & alvus ac vesica copiam neutiquam celeriter transcolarint, ex eo sane febris suborietur; nequaquam vero, si prior humor æqualis fuerit; si vero in ipsorum labore plurimus in corpore permaneat, superat ille. Atque hæc quidem de violentia, quænam in corpore conficiat, dicta sunt. Et hæc quidem duo sunt principia, violentia & plenitudo, quæ, nisi homines repurgentur, corpora calefaciunt. Quod vero ex aëre procedit, si homini incommodum fuerit, aliquid humoris superat, & tanquam ad morbum calefacit, priusque, si ita contigerit, refrigerat. Prius autem de eo, prout calefacit, dicturus sum. Dico igitur, si in ipso homine morbosum aliquid insit, quale in priori dixi, & ea, quæ ex aëre oriuntur, incommoda fuerint, homoque incalescat, totum corporis humorem incalescentem conturbari; id autem vis præstat. Et si quidem homo repurgetur, conturbati hujus (humoris) quantum plus æquo abundat, secernitur: id vero rei simile est, quam ex lacte equino Scythæ conficiunt. Lac enim in vasa lignea cava affusum agitant; quod dum conturbatur, spumescit ac separatur; & pingue quidem, quod butyrum vocant, quum leve sit, in summo seponitur; grave vero & crassum subsidet, quod etiam separantes siccant; quod cum concretum & siccatum fuerit, hippacen ipsum vocant: lactis vero serum medium locum habet. Sic etiam in homine, quum conturbatur humor totus in corpore, a principiis, quæ dixi, omnia illi seponuntur; & bilis quidem quum sit levissima, in superficiem discedit; secundo loco sanguis; tertio pituita: horum autem humorum gravissimus est aqua. Quum autem hæc ita se habeant, quisquis in morbo plurimus fuerit, dum turbatio in principiis contingit, ad locum fer-

VARIÆ LECTIONES.

130 κὴ πόνος vulgati Codd. Imp. Samb. & Fevr. κὴ ὁ πόνος, quod recepimus. ἢν δὴ κρατηθῇ Imp. Cornar. paulo post habet, ut sit *superarit*.

131 ταλαιπωρίη vulgati Codd. Verum ἐκ ταλαιπωρίης aut ἐν τῇ ταλαιπωρίῃ legit Calvus ex Vat. Codd. cui assentimur.

132 ἂν ἰκνέῃ Mercur. ex Veteri Codice legit.

133 MS. Cod. Venet. legit ἐργάζεται, qui & paulo post ἐκ δὲ τοῦ οὐρανοῦ habet pro ἠδὲ τοῦ οὐρ.

134 Pro πρότερον, MS. Cod. Venet. πρῶτον & paulo post ἐν τῷ προτέρῳ, Idem Cod.

135 Calvus ἢν μὴ, *nisi* legisse videtur.

136 ἀφρεῖ Imp. Sambuci & Fevreus; melius vero esset ἀφρίει, sive ἀφρίζει, quæ usitata sunt.

137 ἐπιπολῆς διΐςαται τοῦτο scribunt Imp. Sambuci & Fevr.

138 Hæc de ἱππάκῃ Hippocrates. Herodotus vero Libr. IV. ita scribit: orbant autem Scythæ servos suos omnes lactis gratia, quod potant, ita id facientes: sufflatoria ossea fistulis simillima sumuntur, eaque genitalibus equarum imposita ore inflantur, hoc aliis facientibus, alii equas emulgent. Hoc ideo se facere ajunt, quod venæ equarum sufflatæ implentur, & mammæ descendunt: postquam emulxere lac, in concava vasa lignea diffundunt. His circumpositi cæci lac agitant, cujus, quod summum est, debilitatur, preciosiusque habetur: viliusque autem, quod subsidit.

139 ὧν εἴρηκα, διΐςαται deletis οἱ πάντα Imp. Cornar. habet. Lindenus vero sic: ὑπὸ τῶν ἀρχῶν, ὧν εἴρηκα, διΐςαται. Διΐςαται δὲ οἱ πάντα.

fertur, in quo plurimum superat: verum in turbatione amplam capacitatem nactus, secretus volvitur, & corpus calefacit, aut in aliqua corporis parte consistens, una cum alio humore, qui alio in loco inest, dolorem & calorem exhibet: qui vero incalescit locus, reliquum corpus simul etiam calefacit, ex eoque febris oboritur; & magis a bile, & pituita, & sanguine; hæc enim calidissima sunt, & siquid horum in aliquam corporis partem incubuerit, plerumque morbus inde nominatus est, & cognomen habet: ab aqua autem neque admodum vehemens, neque diuturna febris oritur; aqua namque igni haud idoneum est alimentum. Et hæc quidem hactenus dicta sunt. Ante turbationem vero non habet, quo secedat humor copiosior, sed alteri humori permixtus sursum & deorsum volvitur; omnia namque plena sunt; in turbatione autem vacuantur. Ad alterum altero magis evacuatur, quique copiosior est humor locum occupat; & alienus alteri non admiscetur, si circum adhærescat, priusquam viribus adæquatus fuerit. Potest autem adæquari is, & qui ab ipso ad morbum accedit, quoad locus repurgatus fuerit, qualiscunque sit purgatio. Quod si copiosus sit is humor, qui affligit, & alius, qui prius salubris erat, ad morbum exhauritur & absumitur, eoque pacto homo perit: insuper enim exhauritur, si morbo non satis superfuerit alimenti, sed ab humore, qui in loco dolente est, absumitur. Primum quod propinquum est, absumit, deinde ulteriora depascitur, donec consumptum fuerit, neque amplius supersit corpori alimentum: levis autem humor homini est alimentum. Quemadmodum igitur par est, primum si maxime incalescat, putredo sensim oboritur; deinde postquam illic alimenti putredini non satis suppetit, in corpus serpit, initio ab eo, quod sanum est & propinquum, ducto, quoad totum, quod carnosum est, putrefecerit: postquam autem in totum depastum est, putredinis alimentum absumitur. Sic sane etiam in morbo, initio a loco illo ducto, postquam illic non amplius satis inest alimenti, ulterius depascitur, ab eo, quod vicinum est, sumpto exordio. Ubi enim ad totum pervenerit, morbi alimentum absumptum est, nec alius salubris (humor) superat; idque si fiat, homo interit.

χωρίον, ἵνα ἂν πλεῖϛον εἴη· [140] ἐν δὲ τῇ τα-
60 ραχῇ εὐρυχωρίης γινομένης, [141] εἰλέεται
61 ἀποκεκριμένον, καὶ θερμαίνει τὸ σῶμα, ἢ
ϛήριξιν ἔχον πῃ τοῦ σώματος σὺν τῷ ἄλλῳ ὑγρῷ τῷ [142] συνεόντι ἐν τῷ ἄλλῳ χωρίῳ, πόνον καὶ θέρμην παρέχει· τὸ δὲ θερμαινόμενον, προσξυνθερμαίνει καὶ τὸ ἄλλο σῶμα, [143] κἀκ τούτου ὁ πυρετὸς γίνεται· καὶ μᾶλλον ἀπὸ τῆς χολῆς, καὶ τοῦ φλέγματος, καὶ ἀπὸ τοῦ αἵματος· θερμότατα γάρ ταῦτά ἐϛι, καὶ ἤν τι τούτων [144] ἀποϛηρίξῃ πῃ τοῦ σώματος, ὡς ἐπιτοπλεῖϛον ὠνόμαϛαι κεῖθεν τὸ νούσημα, καὶ ἐπωνυμίην ἔχει· ἀπὸ δὲ τοῦ ὕδρωπος οὐ γίνεται πυρετὸς ἰσχυρὸς κάρτα, οὐδὲ πολυχρόνιος, τῷ γὰρ πυρὶ οὐκ ἀγαθὴ τροφὴ ὁ ὕδρωψ ἐϛιν. Καὶ ταῦτα μὲν ἐς τοῦτο εἴρηται. Πρὶν δὲ ταραχθῆναι, οὐκ ἔχει ἐκχωρέειν τὸ πλεῖον τοῦ ὑγροῦ, ἀλλ᾽ ἄνω καὶ κάτω εἰλέεται μεμιγμένον τῷ ἄλλῳ ὑγρῷ· πάντα γὰρ πλήρεά ἐϛιν· ἐν δὲ τῇ ταραχῇ κενοῦται· κενοῦται δέ τι ἕτερον ἑτέρου μᾶλλον· καὶ τὸ πλεῖον ἐὸν, χωρίον κατίσχει· καὶ τὸ μὲν ἀλλότριον, οὐκ ἐπιμίσγεται τῷ ἄλλῳ, ἢν περιϛηρίξῃ, πρὶν ἰσωθῇ ἐς δύναμιν. Ἔϛι δέ μιν ἰσοῦσθαι, καὶ ὃ ἐπ᾽ αὐτοῦ ἐπανέλθοι ἐς τὴν νοῦσον, ἕως οὗ ἀποκαθαρθῇ τὸ χωρίον, ὁκοίη ἡ κάθαρσίς ἐϛιν. [145] Ἢν δὲ πολλὸν ἔῃ τὸ πονέον, ἐπαυρίσκεται καὶ ἐξαναλίσκεται ἐς τὴν νοῦσον καὶ τὸ ἄλλο, πρὶν ὑγιηρὸν ἐὸν, [146] καὶ θνήσκει ὁ ἄνθρωπος τρόπῳ τοιῷδε· προσεπαυρίσκεται [147] γὰρ, ἢν μηκέτι τροφὴν ἀρκέουσαν ἔχῃ τὸ νούσημα, ἀλλ᾽ ἐξαναλίσκεται ὑπὸ τοῦ ὑγροῦ τοῦ ἐν τῷ ἐπιπόνῳ χωρίῳ ἐόντος. Πρῶτον τὸ πλησίον προσλαμβάνει, εἶτα ἐπὶ τῷ προσωτέρω νέμεται, μέχρις ἂν ἐξαναλωθῇ, καὶ μηκέτι ἐνῇ τῷ σώματι τροφή· τροφὴ δέ ἐϛιν ἀνθρώπῳ, τὸ κοῦφον ὑγρόν. [148] Ὥσπερ οὖν χρὴ, τὸ πρῶτον κατὰ μικρὸν σηπεδὼν ἐγένετο, ἢν μάλιϛα θερμαίνηται· ἔπειτα ἐπὴν κεῖθι τῇ σηπεδόνι τροφὴ μηκέτι [149] ἀρκέει, νέμεται ἀπὸ τοῦ ὑγιέος τοῦ πλησίον ἀρξαμένη πρὸς τὸ σῶμα, μέχρις ἂν ὅλον τὸ σαρκῶδες σήψῃ· ἐπεὶ δὲ ὡς ἐπίπαν νέμηται, ἀναλοῦται ἡ τροφὴ τῇ σηπεδόνι. Οὕτω δὴ καὶ τῇ νούσῳ, ἀπὸ τοῦ χωρίου κείνου ἀρξαμένη, ἐπὴν κεῖθι ἡ τροφὴ μηκέτι ἀρκέουσα ἐνῇ, νέμεται ἐς τὸ πρόσω ἀπὸ τοῦ πλησίον ἀρξαμένη. Ἐπὴν γὰρ ἐπίπαν ἔλθοι, [150] ἀνήλωται ἡ τροφὴ τῇ νούσῳ, καὶ ἕτερον ὑγιηρὸν οὐκ ἐπικρατέει· κἢν τοῦτο γένηται, θνήσκει ὁ ἄνθρωπος.

Ἔτι

VARIÆ LECTIONES.

140 Pro ἐν δὲ, MS. Cod. Venet. ἐὰν δέ.

141 Pro εἰλέεται, Imp. Cornar. ἴλλεται legit. Deinde Aldina exempl. ante ἢ ϛήριξιν asteriscum apponunt, & scribunt ἢ ϛήριξιν ἔχοντι, ἢ τοῦ σώματος.

142 σὺν ἐνέοντι Imp. Sambuci & Fevr. legunt. Deinde pro παρέχει, MS. Cod. Venet. παρέχον habet.

143 κἀκ τούτου ὁ πυρετὸς γίνεται· καὶ γίνεται μᾶλλον, vulgata exemplaria. Nos Servini lectionem cum Lindeno recepimus.

144 Aldina exemplaria ἀποϛηρίξῃ τι ἢ τοῦ σώματος legunt.

145 Pro ἢν δὴ, Imp. Cornar. legit ἢν δὲ, quod secuti sumus.

146 κἢν ἀποθνήσκει ὁ ἄνθρωπος Imp. Sambuci scribit.

147 δὲ pro γὰρ Imp. Sambuci. πλὴν MS. Cod. Venet. Paulo post πρῶτον γὰρ τὸ πλησίον προσλαμβάνει· εἶτα ἐπὶ τὸ Imp. Cornarii.

148 ὥσπερ οὖν, τὸ πρῶτον omisso χρὴ Serv. MS. Cod.

149 ἀρκέει vulg. Codd. ἐξαρκέῃ MS. Cod. Venet. habet. Deinde Idem MS. Cod. ἐπ᾽ ἢν δὲ ἐπίπαν νέμηται.

150 ἀνήλωται pro ἀνάλωται Imper. Sambuci, quod probavimus.

Ἔτι δὲ ἐν τῇ ταραχῇ, ἐπὴν τοῦτο πλέονος χωρίου λάβηται καὶ μὴ στηρίξῃ, ἀλλὰ εἱλέηται, οὐκ ἔτι τῷ ἄλλῳ μίσγεται, ἀλλ' ἐξαναλίσκεται εἰς τὴν νοῦσον, ἢν μὴ ἀποκαθαίρηται· εἶτα αἱ φλέβες ὑπερπίμπλανται· πληθοῦσαι δὲ κάρτα οὐ χαλῶσιν ἐξ αὐτέων, πρὶν εὐρυχωρίη σφιν γένηται· ὥσπερ ἐπήν τις πληγῇ καρτερῶς, ὑποτρέχει ὑπὸ τὴν πληγὴν αἷμα, ἅτε τῶν φλεβέων κενωθεισέων ὑπὸ τῆς πληγῆς. Ἐπὴν δὲ αἱ σάρκες πληθῶσιν ὅκωσπερ σπόγγος, οὐκ ἔτι χαλῶσιν, ἀλλὰ ἔχουσιν ἐν ἑωϋτῇσι, μέχρις οὗ κενωθῇ [151] κατὰ τὸ χωρίον τι αὐτέων. Ἀπολαμβάνει γὰρ, ἐπὴν ξυλλεχθῇ τὸ αἷμα, τὴν ὁδὸν ὑπὸ πλήθεος· ὥσπερ εἴ τις λήκυθον σκυτίνην στενόστομον ἐμπλήσας ἀλείφατος, καταστρέψειεν ἐπὶ τὸ στόμα κατ' ἰθὺ, κἂν τοῦτο ποιήσειεν, οὐ δυνήσηται ἐξ αὐτῆς χωρέειν τὸ ἔλαιον· ἔπνιξε γὰρ τὴν ὁδὸν [152] τὸ ἄλειφα, ἅτε πολλὸν καὶ ἅλες ἐπικείμενον. Ἢν δὲ ἐπικλίνῃ τις τὴν λήκυθον, κενεὴ ἔσται ἡ ἀπὸ τοῦ στόματος πνὶξ, καὶ ῥεύσεται ἐξ αὐτῆς τὸ ἄλειφα· 62 τὸ δ' αὐτὸ ποιήσειε καὶ ἐπὶ τραπέζης ὕδωρ. [153] Οὕτω δὴ καὶ, ἐπὴν τὸ πλεῖον ὑγρὸν ἐν τῷ σώματι ὑπὸ τῆς ταραχῆς χωρίου λάβηται, καὶ πλήσειε τὰς φλέβας, οὐκ ἔτι ἀπέρχεται ἐξ αὐτέων, πρὶν ἢ ὅκου ἐστὶ τὸ χωρίον κενεὸν, τῆς τροφῆς ἐξαναλισκομένης τῇ νούσῳ. Καὶ ταῦτα μὲν εἴρηταί μοι, ἐπήν τι ἐν τῷ σώματι ῇ, ἀφ' ὧν αἱ νοῦσοι γίνονται, πληθυόντων καὶ τῶν ἄλλων, καὶ ὅκως ἐργάζονται αἱ ἀρχαὶ τὴν θέρμην καὶ τὴν ταραχὴν τῷ ὑγρῷ, ὑπάγουσαι ἐς νοῦσον.

Quinetiam ubi hic in conturbatione ampliorem locum accuparit, neque firmatus fuerit, sed volvatur, non amplius alteri permiscetur, sed in morbum insumitur, nisi repurgetur: deinde venæ supra modum implentur; valdeque impletæ nihil ex se dimittunt, priusquam ampla capacitas ipsis contigerit: quemadmodum ubi quis vehementer percussus fuerit, sanguis sub vulnus decurrit, venis nimirum per vulnus evacuatis. Ubi vero carnes tanquam spongia oppletæ fuerint, non amplius dimittunt, sed in se retinent, quoad ex ipsis aliquid per locum vacuatum sit. Quum enim collectus sanguis fuerit, præ copia viam intercipit: quemadmodum siquis ampullam coriaceam angusti oris, oleo repletam in os obvertat e directo, id etiamsi fecerit, ex eo oleum prodire non poterit: oleum enim, utpote multum & confertim incumbens, viam intercepit. Quod siquis vas olearium inclinet, tolletur oris interceptio, & ex ipsa oleum effluet: idem etiam effecerit aqua supra mensam (effusa.) Ita sane ubi multus corporis humor in conturbatione locum occupaverit, & venas impleverit, non amplius ab eis discedit, nisi quum locus vacuus fuerit, morbi alimento consumpto. Atque hæc quidem a me dicta sunt, ubi quid in corpore fuerit, unde morbi oriuntur, aliis etiam redundantibus, & quomodo principia humori calorem & turbationem afferant, & ad morbum deducant.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Ὅπως μὲν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὰ νοσήματα γίνεται, ἀγορεύσειν ὑπισχνεῖται, περὶ δὲ τῆς ἰκμάδος μόνης λέγει, ὡς τῇ τήξει, συγκρίσει, διακρίσει, συμμίξει, ταραχῇ καὶ στηρίξει τὰ ποικίλα παθήματα ἕπεται· ἔνθεν ἡ τῆς κόπρου ἐξώθησις, καὶ οἱ ἐν τῇ κοιλίᾳ στρόφοι· ἔνθεν τὸ ῥίγος γίνεται, καὶ ὁ κρυμὸς, καὶ ἡ φλεγμονὴ, καὶ ὁ πυρετός.

Νῦν δὲ ἐρέω τὰ, ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἢν ἀνεπιτήδεια γένηται φύντα ἐν τῷ σώματι, τίνα ἐργάζεται, καὶ ὁκόταν κρατέῃ ἐν τῷ σώματι τοῦ ὑγροῦ. [154] Φημὶ δὲ, τὸ μέντοι ξυστρέφεσθαι καὶ παχύνεσθαι τῆς ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἰκμάδος ἐπὴν τηχθῇ, ἕως νοῦσον ἀποτέκῃ· τὸ

CAPUT XV.

Quomodo ab aëre morbi oriantur, se dicturum pollicetur; verum de solo humore agit, cujus liquatione, concretione, secretione, commixtione, agitatione, & decubitu varii oboriuntur affectus; hinc stercoris exturbatio, & alvi tormina; hinc rigor, frigus, inflammatio, febris.

Nunc vero dicturus sum, quænam in corpore efficere soleant, quæ ex aëre procedunt, si incommoda fuerint, & quum corporis humorem superarint. Assero autem, partem ejus humoris, qui est in homine, quum liquatus fuerit, concrescere & inspissari, donec morbum pariat: partem vero

Variæ Lectiones.

151 κατὰ τὸ χωρίον Imp. Sambuci & Fevr. quibus assentimur addito τό.

152 τὸ ἄλειφαρ eodem significatu Imp. Sambuci. Paulo post ἢ ῥεύσεται vulg. Codd. nos καὶ ῥεύσεται scripsimus. Deinde pro ἄλειφα, Imp. Samb. habet ἄλειφαρ eodem sensu.

153 οὕτω δὴ Mercur. ex veteri Codice. Deinde pro τὸ πλεῖστον, Servinus ex MS. Codd. τὸ πλεῖον, cui assentimur cum Lindeno.

154 Imp. Cornarii φημὶ δὲ, τὸ μέν τι ξυστρ. mox τὸ δὲ, pro τὸ, τὸ, Imp. Corn. quem sequimur.

vero dilatari & secerni. Hæcque affectio lacti similis est: quum quis coagulum in lac injecerit, frigiditas in eo lacte oborta lac incrassat simulque cogit, & quod incrassatum ambit, serum est: sic sane & in homine humor, refrigeratione in morbo suborta, concrevit & inspissatus est: at circum ipsum aquosum humorem alius etiam humor est, (qui) quo copiosior in reliquo corpore fuerit, eo magis commiscetur. Verum si quidem ad alvum devenerit, stercus commovet, & in alvo tormina excitat, forasque exit nulla magna illata noxia. At si ad alvum non devenerit, ad eam corporis partem adhærescit, in qua plurimam capacitatem adeptus fuerit. Locum igitur amplum sibi nactus, in eo volutatur; & quod quidem aquosi humoris ex concretione secernitur, quum nimirum in corpore frigidissimum & gravissimum sit, ad inferiora descendit, & circum ossa, & nervos volutatum, adhuc magis corpus ad inflammationem perducit; & clarum est, quod circa nervos, præsertimque circa ossa, aquosus humor sit, qui inflammationem facit. Nam circa osseas corporis partes homo maxime riget, capillique eriguntur, cuticula contracta ac ficciore evadente, quam priori tempore, deficiente nimirum isthic aquoso humore, & circum ossa obvoluto. Hinc sane solus locus, ubi primo tempore erat, inflammationem facere non potest, unde etiam rigor oritur. Reliquus vero humor æquabiliter condensatus, partim in toto corpore est, partim vero quo copiosior fuerit, si quidem contigerit, ut alvus plena non sit, & quod molestum est paucum sit, interdum ad alvum defertur, neque magnam noxiam inducit: & interdum quidem febrem non infert, interdum vero debilem & innoxiam, quodque dolorem facit, una cum stercore foras prodit. Quod si alvus plena multum habeat, quod lædat, periculum est ex eo morbum aliquem oboriri, si, quod noxium est, aliquam in partem decumbat, vel ad latus, vel ad viscus, aut aliam quampiam partem simul calefaciat, uti primum illum (humorem) conturbet. Quibus vero non multum a calore ex aquoso humore superatum est, cum nimirum circa ossa & prope medullam (spinalem) consistat; his pro-

δὲ διευρύνεσθαι καὶ διακρίνεσθαι. [155] Ἔοι-
63 κε καὶ τοῦτο τὸ πάθος γάλακτι· ἐπήν
τις ὀπὸν ἐμβάλῃ ἐς τὸ γάλα, ψύξις γε-
νομένη ἐπ' αὐτῷ τῷ γάλακτι, συνεπάχυνε
τὸ γάλα καὶ ὁμοῦ ἐποίησε, περὶ δὲ τὸ
παχυνθὲν ὁ ὀῤῥός ἐστιν· οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ
τῷ ἀνθρώπῳ τὸ ὑγρὸν, τῆς ἐπὶ νούσου ψύ-
ξιος γινομένης, ξυνεστράφη καὶ ξυνεπαχύν-
64 θη· περὶ δὲ αὐτὸν τὸν ὕδρωπα [156] ἐστι
καὶ τὸ ἄλλο ὑγρόν· ὁκόσῳ ἂν πλεῖον ἔῃ
ἐν τῷ ἄλλῳ σώματι, ξυμμέμικται.
Ἀλλ' ἢν μὲν εἰς τὴν κοιλίην ἔλθῃ, διετά-
ραξε τὴν κόπρον, καὶ στρόφον ἐν τῇ κοιλίῃ
ἐποίησε, καὶ διεξῆλθεν ἔξω, οὐδὲν μέγα
σῖνος [157] παρασχόν. Ἢν δὲ μὴ ἐς τὴν
κοιλίην ἔλθῃ, στηρίζει τοῦ σώματός πῃ,
ἵνα οἱ εὐρυχωρίη πλείστη. Εἱλέεται οὖν ἐ-
ξευρὸν ἑαυτῷ εὐρυχωρίην· καὶ τοῦ μὲν ὕ-
δρωπος τὸ ἀποκριθὲν ἀπὸ τῆς συστροφῆς
ἔρχεται, ἅτε ψυχρότατον καὶ βαρύτατον
ἐὸν ἐν τῷ σώματι, ἐς τὸ κάτω, καὶ περὶ
65 τὰ ὀστέα, καὶ περὶ τὰ νεῦρα [158] εἱλού-
μενον, ἔτι μᾶλλον τὸ σῶμα ἐς φλεγμο-
66 νὴν ἄγει· καὶ δῆλον ὅ, τι περὶ τὰ νεῦ-
ρα καὶ μάλιστα περὶ τὰ ὀστέα ὁ ὕδρωψ ὁ
τὸν [159] φλογμὸν ποιέων ἐστί. Τὰ γὰρ
ὀστώδεα τοῦ σώματος, μάλιστα [160] ῥιγοῖ ὁ
ἄνθρωπος, καὶ αἱ τρίχες ὀρθαὶ ἵστανται,
ξυστραφείσης τῆς ἐπιδερμίδος, καὶ ξηροτέ-
ρης γινομένης, ἢ ἐν τῷ πρὶν χρόνῳ· ἅτε
τοῦ ὕδρωπος ἐκλείποντος αὐτόθεν, καὶ περὶ
τὰ ὀστέα εἱληθέντος. Ἐντεῦθεν δὴ μοῦνον
τὸ χωρίον, ὅκου ἐστὶ τὸν πρῶτον χρόνον,
οὐ δύναται φλογμὸν ποιέειν, ὅθεν καὶ τὸ
ῥίγος γίνεται. Τὸ δὲ ἄλλο ὑγρὸν τὸ ἰσώ-
τατον παχυνθὲν, [161] τὸ μὲν τῷ σώματι
67 παντί ἐστι· τὸ δὲ ὅσῳ πλέον, [162] ἢν μὲν
μὴ τύχῃ ἡ κοιλίη πλέη ἐοῦσα καὶ ὀλίγον
ᾖ τὸ λυπέον, ἔρχεται ἔστιν ὅτε ἐς τὴν κοι-
λίην, καὶ σῖνος οὐδὲν μέγα ἐποίησε· καὶ
ποτὲ μὲν πῦρ οὐκ ἐπήγαγε, ποτὲ δὲ βλη-
χρόν καὶ [163] ἀσινὲς, καὶ ἐξῆλθε τὸ πονέον
ξὺν τῇ κόπρῳ. Ἢν δὲ ἡ κοιλίη πλήρης ἐοῦσα,
πολλὸν ἔχῃ τὸ λυπέον, κίνδυνός ἐστιν ἐξ αὐ-
τέου νοῦσόν τινα γενέσθαι, ἤν πῃ στηρίξῃ τὸ
σινεόμενον, ἢ πρὸς πλευρὸν, ἢ πρὸς σπλάγ-
χνον, ἢ πῃ ἄλλῃ ξυνθερμαίνῃ, ἵνα ξυντα-
68 ράξῃ πρῶτον ἐκεῖνο. [164] Ὁκόσοισι δὲ οὐχὶ
κάρτα πρὸς τῆς θέρμης ὑπὸ τοῦ ὕδρωπος νε-
νικημένον, ἅτε περὶ τοῖσιν ὀστέοισιν ἐόντος,
καὶ πλησίον τοῦ μυελοῦ· [165] χρόνῳ δὲ μᾶλ-
λον

VARIÆ LECTIONES.

155 ἔοικε δὲ καὶ, addito δὲ Lindenus, quam lectionem secutus est Cornar.
156 Pro ἐστι Imp. Cornarii ἔτι habet, scilicet *adhuc*.
157 Pro παρέχων, reposuimus παρασχόν; refertur enim ad τὸ ὑγρόν.
158 εἱλούμενον, pro εἱλούμενα Imp. Cornarii, cui assentimur cum Foësio. Paulo post καὶ δῆλον, ὅτι περὶ τὰ νεῦρα Imp. Cornar. quam lectionem amplectimur cum interpretibus; pro καὶ δηλονότι περὶ τὰ νεῦρα, *& circa nervos videlicet*.
159 Omnia quidem exemplaria χυμὸν, *humorem* legunt, cui lectioni acquiescere non possumus, hinc Lindeni emendationem amplectimur; quæ clarum reddit sensum, & ita paulo post scripsimus pro vulg. οὐ δύναται χυμὸν ποιέειν, *humorem* scilicet *facere non potest*.
160 Æmil. Portus ῥιγοῖ pro ῥιγῶ; nam ῥιγάω, ῶ non est in usu. MS. Cod. Venet. ῥιγοῖ.
161 τὸ μὲν Imp. Cornar. pro τὸ ἐν, quod recepimus.
162 Sic MS. Cod. Venetus, & Imp. Cornar. pro vulg. ἢν μὲν δὴ κ. τ. λ. hancque lectionem recepit Lind. in textum.
163 ἀσθενὲς MSS. Reg. pro ἀσινὲς.
164 Lind. ita legit: ὁκόσοι δὲ οὐχὶ κάρτα πρὸ τῆς θερμῆς ὑπὸ τοῦ ὕδρωπος νενικημένοι. Imp. Cornarii νενικημένοισιν.
165 χρόνῳ δὲ μᾶλλον ἐνόσει. Imper. Cornarii; verum Lind. χρόνῳ δὲ μᾶλλον πονέουσι legit. Paulo post ἔπειτα δὲ τὸ πλησίον αὐτοῦ Lind. addito δέ. [illegible]

λον ὅσα εἴη, πρῶτον μὲν αὐτὸ τὸ χωρίον· ἔπειτα τὸ πλησίον αὐτοῦ· καὶ δὴ νέμεται ἐς τὸ προσωτέρω, [166] καὶ ἡ κοιλίη οἱ προσλαμβάνει, θερμὴ ἐοῦσα· ἔπειτα ἐπὶ μᾶλλον θερμαίνει ἥ, τε κοιλίη καὶ τὸ σινόμενον. Τὸ δὲ ὑγρὸν παχὺ θερμαινόμενον, διαχέεται πρῶτον τὸ ʹ πλησίον τοῦ πονέοντος ἐόν· διαχεόμενον δὲ, μίσγεται τῷ πονέοντι ὕδρωπι, εἶτα κενεώτερον ἐγένετο τοῦ σώματος ἐν τῇ ξυστροφῇ, καὶ μέχρι τούτου ῥίγος ἔχει, μέχρις οὗ ὁ ὕδρωψ " [167] τῷ
69
ἄλλῳ ὑγρῷ. Καὶ τὸ πῦρ ὧδε γεννηθὲν γίνεται· τὰ γὰρ πονέοντα πρὸς τὸ χωρίον στηρίξαντα, θερμαινόμενον τὸ σῶμα, ἀναγκάζει ἐς ἑωϋτὸ [168] πῦρ γίνεσθαι· καὶ ὑπὸ τοῦ σινεομένου, καὶ ὑπὸ τῆς κοιλίης θερμανθὲν, ἐπικρατέει τοῦ ἄλλου ὕδρωπος. Καὶ οὕτω τὸ μὲν πῦρ μετὰ τὸν κρυμὸν, ἤν πη τοῦ σώματος ʹ [169] στηρίξῃ τὸ ὑγρὸν τὸ πλεῖον· ἢν δὲ εἰλέηται, τρόπῳ τοιῷδε γίνεται. Μετὰ τὸν κρυμὸν τὸ πῦρ εἰλέεται, μάλιστα πονεόμενον περὶ τὴν κοιλίην καὶ τὴν ἄνω καὶ τὴν κάτω· ἔνθεν γὰρ ἡ εὐρυχωρίη πλείστη ἐστίν. Εἰλεομένου δὲ αὐτοῦ, πρῶτον τὰ πλησίον θερμαίνεται, τά τε σπλάγχνα, καὶ τὰ ἐν τῇ κοιλίῃ ἐς τὴν θέρμην· ἔπειτα ἐπαυρίσκεται τῆς θέρμης καὶ τὸ ἄλλο ὑγρὸν διαχεόμενον, [170] καὶ μίσγεται τῷ ὕδρωπι, καὶ τὸ πῦρ μετὰ τὸ
70
ῥίγος ἐνθάδε γίνεται, " ἐπὴν μὴ εἰλέηται τὸ ʹ πονέον, ἀλλὰ στηρίξῃ πρὸς τοῦ σώματός πη.
71
Ταῦτα δέ μοι εἴρηται, " [171] ὅκως τε καὶ ὁκόθεν τὸ ῥίγος γίνεται τὸ νοσῶδες· καὶ ὁκόθεν, καὶ ὅκως, καὶ ὁκοίης ἐξ ἀνάγκης ὁ πυρετὸς μετὰ τοῦτο ἐπεισπίπτει, καὶ αἵτινες αἱ ἀρχαὶ τῶν νούσων εἰσί· καὶ ὁκοίην ἑκάστη αὐτέων νοῦσον ἐν τῷ σώματι ἐπάγει, καὶ ὅκως τε καὶ διότι ἐν τῇσι περισσῇσιν ἡμέρῃσιν αἱ νοῦσοι κρίνονται, [172] καὶ ὑπὸ τίνος ὑγιαίνουσιν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑπὸ τίνος νοσέουσι, καὶ ἥ τε χολὴ, καὶ τὸ φλέγμα πλέον καὶ ἔλασσον γίνεται· καὶ τἄλλα [173] ἐν αὐτῇ φύσει ἐόντα ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ, ἀπέδειξα πολλὰ, ὁκόσα καὶ ἀπεδέχετο οὗτος ὁ λόγος· καὶ ταῦτα μὲν εἰρημένα οὕτως τέλος ἔχει.

cedente tempore, magis (afficiuntur) quæ (prope) sunt, ac primum quidem locus ipse, deinde quod ipsi vicinum est; & sane ulterius depascitur, & alvus, quum calida sit, eum suscipit: deinde tum alvus, tum lædens humor hunc magis calefacit. Crassus autem humor incalescens, primum is diffunditur, qui affligenti vicinus est; diffusus vero lædenti aquoso humori commiscetur: deinde in corporis concretione magis vacuatur; & quamdiu aquosus humor reliquo humori (permiscetur) tamdiu rigor detinet. Quinetiam febris hoc modo generata sit: quæ enim molesta sunt, ad locum inhærentia, corpus incalescens in se febrem contrahere cogunt; & a lædente, & ab alvo calefactum, reliquum aquosum humorem superat. Atque ita quidem febris post frigus fit, si copiosior humor in aliquam corporis partem decubuerit: quod si convolvatur, hoc modo oritur. Post frigus febris convolvitur, quæ circa alvum tum superiorem, tum inferiorem maxime laboribus afficit: ibi enim amplissima est loci capacitas. Quum autem ea volvitur, primum incalescunt propinqua, tum viscera, tum quæ in ventre calida sunt; postea etiam alius humor diffusus calorem excipit, & aquoso humori admiscetur, febrisque post rigorem hic oritur, quum quod molestum est, minime convolvitur; sed ad aliquam corporis partem adhæserit. Atque ista a me dicta sunt, quomodo & unde morbosus rigor fiat; & unde, & quomodo, & ex quali necessitate febris post ipsum incidat; & quænam sint morborum principia, quemque morbum eorum unumquodque corpori inducat, quaque ratione, & cur morbi diebus imparibus judicentur, & unde homines sani sint; & unde ægrotent; tum etiam bilis, tum pituita copiosior & minor fiat: multa quoque alia, quæ in ipso & natura humana insunt, quæque hæc exigebat oratio, demonstravi: & hæc quidem ita commemorata finem habent.

Variæ Lectiones.

166 καὶ ἡ κοιλίη ἣ προσλαμβάνει Imp. Cornar. ubi ἣ pro οἱ scribitur.

167 τῷ ἄλλῳ ὑγρῷ σύνεσι Imp. Cornar. μίσγεται vero ex superiore legendum esse autumat Foësius.

168 πῦρ δέχεσθαι Imperial. Cornarii. Postea ὑπὲρ vulgati Codd. ὑπὸ Servin. quod secuti sumus.

169 στηρίζῃ pro στηρίξῃ ex MS, scribit Servinus. Postea εἰλέεται Imp. Cornarii pro εἰλέηται habet, & ita post legitur.

170 καὶ μίσγεται Imper. Cornarii, inserto καὶ, cui assentimur. Deinde ἐπὴν εἰλέηται τὸ πονέον· ἀλλὰ μὴ στηρίξῃ, quam lectionem sequimur, pro vulg. ἐπὴν μὴ εἰλέηταιται τὸ πονέον· ἀλλὰ στηρίξῃ. Cod. vero Asul. στηρίζῃ.

171 ὅκως τε, καὶ ὁκόθεν, *quomodo & unde* Cornarius legisse videtur, inserto καὶ ὁκόθεν, quod sequimur. Deinde μετὰ τοῦτο ἐπιπίπτει scribit MS. Cod. Venet.

172 καὶ ὑπὸ τίνος Æmil. Portus, quem sequimur utroque in loco pro ὑπότεῳ. Postea Imp. Corn. καὶ ὅκως ἥτε χολὴ habet.

173 ἐν αὐτῇ φύσει Imp. Corn. quem secuti sumus, pro ἐν αὐτῷ φύσει. Paulo post ὁκόσα ἀπεδέχετο. Servin. ἀπεδέξατο cui subscribit Lindenus. MSS Reg. vero ἀπεδείξατο.

CAPUT XVI.

De lumbricis latis ac teretibus; lumbricos teretes parere, latos non parere, sed abrumpi; lumbricorum latorum ortus, species, & signa diagnostica & prognostica.

AT nunc de lumbricis latis dicendum. Eos enim in puero, dum adhuc in utero est, procreari assero: non enim ubi semel utero egressus est, tanto tempore stercus in alvo manet, ut ex eo putrefacto & diutius permanente, tantæ magnitudinis animal in ea concrescere possit. Homo namque, si sanus futurus sit, hesternum stercus semper cunctis diebus excernit: tale vero animal non generaretur, etiamsi per plures dies homo non egerat. Multa enim, dum puer in utero manet, hoc modo gignuntur. Ubi ex lacte, & sanguine computrescente ac redundante, quod nimirum dulce sit, pus æstuosum factum fuerit, illic animal generatur: teretes vero lumbrici isthic eodem modo nascuntur: eamque rem ita se habere hoc est indicium. Quum pueri in lucem sunt editi, ipsis mulieres hæc medicamenta cibando exhibent, quo stercus ex intestino exeat, neque aduratur, simulque intestinum dilatetur: quum cibos in os inseruerunt, multi sane pueri, tum rotundos, tum latos lumbricos, una cum primo stercore per alvum excreverunt: quod si non excreverint, etiam in ventribus gignuntur. Et teretes quidem pariunt; lati vero non amplius, etsi eos parere dicunt: quicunque enim homo latum lumbricum habet, quale cucumeris semen alias atque alias cum stercore dejicit, & sunt homines, qui hoc lumbrici partus esse affirmant: mihi vero qui talia proferunt, haud recte dicere videntur: neque enim ab uno animali tot pulli nasci possunt, neque tanta est in intestino capacitas, ut partus educare queat. Increscente autem puero, lumbricus etiam ex his quæ in ventriculum ingesta sunt, in intestino crescit; & his quidem cum pubertate, quibusdam etiam posterius, aliis vero paulo ante, intestino æqualis evadit. Et ubi intestino adæquatus fuerit, similiter augescit, & quo

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙϚ΄.

Περὶ ἑλμίνθων τῶν πλατειῶν τε καὶ στρογγύλων· τὰς στρογγύλας ἕλμινθας τίκτειν, τὰς πλατείας δὲ μὴ τίκτειν, ἀλλὰ ἀποῤῥήγνυσθαι· ἡ τῶν ἑλμίνθων πλατειῶν γένεσις, τὸ εἶδος, καὶ τὰ σημεῖα διαγνωστικά τε καὶ προγνωστικά.

ΝΥν δὲ ἐρέω περὶ ἑλμίνθων τῶν πλατειῶν. Γίνεσθαι γάρ φημι ἐν τῷ παιδίῳ, ἐν τῇσι μήτρῃσιν ἐόντι· οὐ γάρ ἐστιν, ἐπὴν ἅπαξ ἐκ τῶν μητρέων ἐξέλθῃ, χρόνος τῇ κόπρῳ ἐν τῇ κοιλίῃ τοσοῦτος, ὥστε σαπείσης καὶ χρονισάσης, ζῶον παγῆναι ἐν αὐτῇ, ὅ, τι τοσοῦτον μεγέθει γίνεται. Ἀποπατέει γὰρ ἀεὶ τὴν ἕωλον κόπρον ἀνὰ πάσας ἡμέρας, ἢν μέλλῃ ὑγιαίνειν ὁ ἄνθρωπος· γίνοιτο δ' ἂν τοιοῦτο
72 ζῶον, οὐδ' ἢν πολλῶν ἡμερέων μὴ [174] ἀποπατήσῃ ἄνθρωπος. Πολλὰ γὰρ γίνεται, ἐν τῇσι μήτρῃσιν ἐόντι τῷ παιδίῳ, τρόπῳ τοιῷδε. Ἐπὴν γένηται πῦον καυσῶδες ἀπὸ τοῦ γάλακτος καὶ τοῦ αἵματος συσσηπομένου καὶ πλεονάζοντος, ἅτε γλυκέος ἐόντος, [175] ζῶον ἀπογεννᾶται αὐτόθι· γίνονται δὲ καὶ στρογγύλαι ἕλμινθες αὐτοῦ, τρόπῳ τοιῷδε· σημήϊον δὲ ὅτι τοῦθ' οὕτως ἔχει. Ἐπὴν τὰ παιδία γένηται, ψωμίζουσιν αὐτὰ αἱ 176
γυναῖκες τὰ αὐτὰ φάρμακα, ὥστε ἂν κόπρος ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ ἐντέρου, [176] καὶ μὴ ξυγκαυθῇ, καὶ ἅμα τὸ ἔντερον εὐρυνθῇ· ἐπὴν ψωμίσωσι, πολλὰ δὴ τῶν παιδίων, καὶ στρογγύλας καὶ πλατείας ἕλμινθας ἀπεπάτησαν ἅμα τῇ κόπρῳ τῇ πρώτῃ· ἢν δὲ μὴ ἀποπατήσῃ, γίνονται καὶ ἐν τῇσι [177] γάστρῃσι. Καὶ αἱ μὲν στρογγύλαι τίκτουσιν· αἱ δὲ πλατεῖαι οὐκ ἔτι, καίτοι φασὶ τίκτειν αὐτάς· ἀποπατέει γὰρ ὁ ἄνθρωπις ἔχων τὴν ἕλμινθα τὴν πλατεῖαν, ὁκοῖον σικύου σπέρμα, ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε σὺν τῇ κόπρῳ, καὶ τοῦτόν εἰσιν οἱ φήσαντες τῶν ἀνθρώπων, τῆς ἕλμινθος τέκνα εἶναι· ἐμοὶ δὲ δοκέουσι λέγειν οὐκ ὀρθῶς, οἱ τὰ τοιαῦτα λέγοντες· οὔτε γὰρ ἀφ' ἑνὸς ζώου γένοιτ' ἂν τοσαῦτα νεόσσια, οὔτ' εὐρυχωρίη ἐστὶν ἐν τῷ ἐντέρῳ, [178] ὡς ἐκτρέφειν
73 τέκνα. Τῷ δὲ παιδίῳ αὐξανομένῳ, αὔξεται ἐν τῷ ἐντέρῳ καὶ ἡ ἕλμινς ἀπὸ τῶν ἐς τὴν κοιλίην ἐσιόντων, καὶ γίνεται ἴση τῷ ἐντέρῳ· τοῖσι μὲν ἅμα τῇ ἥβῃ, τοῖσι δὲ ὕστερον, τοῖσι δὲ πρόσθεν ὀλίγῳ. Καί, ἐπὴν ἰσωθῇ τῷ ἐντέρῳ, ὁμοίως ἐπαύξεται, [179] καὶ ὁκόσῳ ἂν

VARIÆ LECTIONES.

174 ἀποπατήσειεν MS. Cod. Venet. & exemplar. Vatic. & Mercur.

175 ζῶον ἐσγίνεται MS. Cod. Venet. Paulo post τρόπῳ τοιῷδε Imp. Sambuci legit, quod probamus, pro vulg. τρόπῳ τῷ αὐτῷ.

176 καὶ μὴ καυθῇ, *neque uratur* Imp. Samb. Deinde ἐπὴν δὲ ψωμίσωσι scribit Imp. Cornarii addito δέ· *quum vero cibos in os inseruerunt.*

177 ἐν τῇσι γάστρῃσι a recto singulari ἡ γάστρης. Alioqui si a recto γαστὴρ dativum pluralem formes, non γαστῆρσι dicendum; sed potius γαστέρσιν; ut πατέρσι, μητέρσι κ. τ. λ. vel observandum, non imitandum. Vid. Eusth. voce γάστερ, vel γάστρη.

178 ἐντρέφειν eodem sensu MS. Cod. Venet. Paulo post MSS. Reg. legunt: τῷ δὲ παιδίῳ ἐκ τῶν μητρέων αὐξανομένῳ· quæ lectio etiam adscribitur in MS. Cod. Veneto.

179 Sic Æmil. Port. pro vulgatis: καὶ ὁκόσα ἂν μείζω γίνεται.

ἂν μείζων γένηται, ἀποκρίνεται ἀπὸ τοῦ ἀρχοῦ σὺν τῷ ἀποπάτῳ, καὶ ἐκπίπτει οἷον σικύου σπέρμα, πολλάκις δὲ καὶ μείζων. Ἔςι δὲ οἷσιν ὁδοιπορέουσιν, ἢ ταλαιπωρέουσι, καὶ τῆς κοιλίης θερμαινομένης, " [180] ἔρχεται ἐς τὸ κάτω καὶ ἐξίσχει ἐκ τοῦ ἀρχοῦ αὐτοῖσιν τὸ πεφυσηκὸς, τοῦτό τε ποιέει, " καὶ ἀποκρίνεται ἀπὸ τοῦ ἀρχοῦ, [181] ἢ ὀπίσω ἔρχεται. Σημήϊα δέ ἐςιν, ὅτι οὐ τίκτει, ἀλλ' οὕτως ἔχει ὡς ἐγὼ λέγω· ἐπήν τις ἰῆται τὸν ἄνθρωπον τὴν ἕλμινθα, καὶ φάρμακον διδοῖ ἢ ποτὸν, ἢν μὲν τύχῃ ὁ ἄνθρωπος καλῶς παρεσκευασμένος, ἐξέρχεται ὅλη ςρογγύλη γενομένη ὥσπερ σφαῖρα, καὶ ὑγιὴς γίνεται ὁ ἄνθρωπος· " ἢν δὲ ἐς τὴν φαρμακείην [182] ἔρχηται, καὶ εὐθὺς ἀποῤῥήγνυται ἀπὸ τῆς ἕλμινθος, ὁκόσον δύο ἢ τρεῖς πήχεας, ἢ καὶ πλεῖον πολλῷ· καὶ, ἐπὴν ἀποῤῥαγῇ, χρόνῳ πολλῷ οὐ γίνεται σὺν τῷ ἀποπάτῳ τὰ σημήϊα· ὕςερον δὲ αὔξεται. Ταῦτα δὲ ἱςοριά ἐςιν, ὅτι οὐ τίκτει ἡ ἕλμινς, ἀλλὰ περιῤῥήγνυται. Ἔςι δὲ τὸ εἶδος αὐτῆς, ὁκοῖόν περ ἐντέρου ξύσμα λευκόν· σημήϊα δὲ ἴσχει· [183] ἀποπατέει τε καὶ ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε, οἷον σικύου σπέρμα· καὶ, ἐπὴν νῆςις ὁ ἄνθρωπος ᾖ, ἀΐσσει πρὸς τὸ ἧπαρ ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε, καὶ πόνον παρέχει· καὶ ἔςι μὲν ὅτε πτύαλα ἐπιῤῥέει τῷ ςόματι, ἐπὴν ἀΐξῃ πρὸς τὸ ἧπαρ· ὁτὲ δὲ, οὐχί. " Ἔςι δὲ καὶ οἷσιν ἀναυδίην ἐμβάλλει, ἐπὴν ἰσχυρῶς προσπέσῃ πρὸς τὸ ἧπαρ, καὶ πτύαλά τε πολλά ῥέει ἐκ τοῦ ςόματος κάρτα· " ὀλίγῳ δὲ ὕςερον [184] ἵςαται, καὶ ςρόφος ἐγγίνεται πολλὸς ἐν τῇ κοιλίῃ ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε· ἔςι δ' ὅτε καὶ ἐς τὸ μετάφρενον ὀδύνη ἐμπίπτει, ςηρίζει γὰρ καὶ ἐνθάδε· [185] ἔςι δ' ὅτε ταῦτα σημήϊά ἐςιν ἕλμινθος πλατείης. Γίνεται δὲ καὶ τόδε. Ὃς ἔχει τοῦτο τὸ θηρίον, " ἐν μὲν τῷ ξύμπαντι χρόνῳ [186] δεινόντι κάρτα οὐκ ἂν γένοιτο· ἐπειδὰν δὲ ἀσθενήσῃ, μόλις ἀναφέρεται· καὶ γὰρ ἡ ἕλμινς μετέχει τὶ μόριον τῶν εἰσιόντων ἐς τὴν κοιλίην. " Ἢν μὲν οὖν [187] μελεδανθῇ κατὰ τρόπον, ὑγιαίνεται· ἢν δὲ μὴ μελεδανθῇ, αὐτομάτη οὐκ ἐξέρχεται· θάνατον μέντοι οὐκ ἐπάγει, ἀλλὰ ξυγκαταγηράσκει. Ταῦτα δέ μοι εἴρηται περὶ ἕλμινθος πλατείης, ὅθεν γίνεται, [188] καὶ τὰ σημήϊα τοῦ νοσεύματος αὐτῆς.

major evaſerit, per rectum inteſtinum cum ſtercore excernitur, & velut cucumeris ſemen excidit, plerumque etiam major. Nonnullis vero iter facientibus, aut vehe-
74 menter laborantibus, & ventre incaleſcente, deorſum prodit, ipſisque ex recto in-
75 teſtino inflatus prominet, idque facit, & ex ano excernitur, aut retrocedit. Quod vero non pariat, ſed velut ego dico, ſe res habeat, hæc ſigna ſunt: ſiquis hominem lumbrico laborantem curet, & medicamentum aut potionem dederit, ſiquidem homo probe præparatus fuerit, totus rotundus ut globus prodit, & homo ſanus
76 evadit: ſi vero ad medicamentum prodeat, ſtatim lumbricus duorum aut trium cubitorum longitudine abrumpitur, aut etiam longe major: quumque abruptus fuerit, multo tempore cum ſtercore ſigna nulla ſe produnt: poſtea vero augeſcunt. Atque hæc argumenta ſunt, lumbricum non parere, ſed circumcirca abrumpi. Eſt autem ejus ſpecies, velut album inteſtini ramentum: hæc vero habet ſigna: alias atque alias velut cucumeris ſemen dejicit; & ubi homo jejunus fuerit, alias atque alias ad hepar impetu fertur, & dolorem excitat. Interdum autem, ubi ad hepar irrumpit, ſputa ad os affluunt, interdum vero mini-
77 me. Nonnullis quoque, ubi ad hepar vehementer proruperit, vocis defectionem inducit, & ex ore ſputa admodum multa
78 fluunt, quæ paulo poſt ſiſtuntur, ſubindeque tormina multa in ventre excitantur: quandoque etiam ad dorſum dolor incidit; illuc enim etiam incumbit: interdum vero iſta lumbrici lati ſigna ſunt. Hoc vero etiam contingit. Ei, qui hoc animalculum habet,
79 toto quidem tempore nihil grave metuendum accidit; quum vero infirmus evaſerit, ægre reficitur: lumbricus enim eorum, quæ in ventriculum ingeruntur, partem aliquam aſſumit. Si igitur, ut convenit cu-
80 ratus fuerit, convaleſcit; ſi vero non curetur, ſua ſponte foras non prodit: mortem tamen non infert, ſed una conſeneſcit. Atque hæc quidem a me de lumbrico lato dicta ſunt, unde ortum ducat, quæque morbi ipſius ſigna ſint.

Variæ Lectiones.

180 ἄρχεται habent Aldina exemplaria. Poſtea αὐτοῖσι πεφυσηκὸς Imp. Cornarii τὸ deleto. Servinus vero αὐτοῖσιν τὸ πεφυκὸς habet, quam lectionem ſecutus eſt Calvus ex membranis Vatic. Deinde καὶ ἀποκρίνεται ſcripſimus emendante ſic Æmil. Porto, pro καὶ ἀποτρίεται, & *reſecatur* ſcilicet ex ano.

181 ἢν δὲ μὴ ὀπίσω ἔρχεται Lind. ſcribit.

182 ἔχηται Imp. Cornarii & delet ſequens καὶ, quod abeſt a MS. & Imp. Samb. & Fevr. Lindenus vero iſtud ſic habet: ἔρχεται κατ' εὐθεῖαν, pro ἔρχηται καὶ εὐθεῖα· nos εὐθὺς repoſuimus, quod idem ſonat ac ταχέως Æmil. Port. præeunte.

183 ἀποπατέει τε καὶ ἄλλοτε Imp. Corn. ſcribit, quod cum Lindeno amplectimur.

184 Pro ἀνίςαται, legunt ἵςαται interpretes, quos ſecuti ſumus.

185 ἔςιν ὅτε Imper. Cornarii ſcribit.

186 τείνοντι vulgata exemplar. pro quo ἀσθενῶν ſubſtituit Cornar. ſcilicet: valde *debilis* fieri non poterit. Nos cum Mercurial. δεινόντι ſcripſimus mutato τ. in δ. quæ lectio Foeſ. probatur.

187 Sic Imp. Sambuci & Foeſ., ut & paulo poſt pro vulg. μελανθῇ.

188 καὶ τὰ σημήϊα τοῦ νοσεύματος αὐτῆς, vulgati Codd. αὐτῆς delet Imp. Sambuci. Cæterum Lind. ita habet: καὶ τὰ σημήϊα ἐξ αὐτῆς νουσεύματος.

CAPUT XVII.

De calculi ortu ex lacte, caussis, signis quinque, symptomatis, & generationis ejus locis & modis.

AT vero calculi morbo principium ex lacte oboritur, ubi puer lac impurum ex mamma sugit: lac autem nutricis impurum redditur, quum pituitosis alimentis, tum cibis, tum potibus impuris nutrix usa fuerit. Quæ enim in ventriculum incidunt omnia, in ea lacti conferunt. Sic autem etiam se res habet. Si nutrix minime sana fuerit, sed biliosa, aut aquosa, aut sanguinea, aut pituitosa, lac quoque puero pravum generatur: conferunt enim corpus & ventriculus; plurimum vero ei ad lac confert, quod ipsa plurimum in se habuerit. Ac puer si de nutrice lac sugat minime purum, sed (velut dixi) biliosum, morbosus & debilis evadit; & quamdiu lac pravum & morbosum sugit, in præsentia maxime afficitur. Atque ubi lac minime purum, sed terreum ac pituitosum suxerit, venasque a ventriculo ad vesicam tendentes amplas & attrahentes puer habuerit; potus autem & lac ex nutrice in pueri ventriculum concedit, quale a ventriculo de lacte trahit, in totum ei simile, quod venæ in ventriculum detrudere poterint. Et siquid in lacte non purum fuerit, id, quo fruitur, in vesica lapis fit eo modo, quo in aqua minime pura, in calice vel vase æneo turbata & deposita, confertim in medio sedimentum consistit. Sic & in vesica, quum urina impura est, neque emittitur, nimirum quum in cavo sit, & maxime coacervata, præ dolore per mictionem non trajicitur, & a pituita cruda concrescit: pituita enim sedimento permixta in glutinum vertitur. Ac primum parva lanugo accrescit, deinde quod accedit arenosum adjungitur, quum pituita, quæ de lacte in vesica remanet, pro glutine fit, & increscit; & quicquid humoris quidem in conglutinatione accesserit, per urinam redditur: rursus autem sedimentum solidum aut lapidosum efficitur, quemadmodum ferrum ex lapidibus & terra, dum simul aduruntur, fit. Ac prima quidem in ignem injectione, ad ferri recrementum lapides & terra inter se agglutinantur:

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'

Περὶ τῆς τοῦ λίθου ἀπὸ τοῦ γάλακτος γενέσεως, καὶ τῶν αὐτοῦ αἰτίων, καὶ σημείων πέντε, καὶ συμπτωμάτων, καὶ τῶν τῆς αὐτοῦ γενέσεως τόπων καὶ τρόπων.

ΠΕρὶ δὲ λιθιάδος ἀρχὴ μὲν ἐγγίνεται ἀπὸ τοῦ
γάλακτος τῇ νούσῳ, ἐπὴν τὸ παιδίον
81 θηλάζῃ γάλα μὴ καθαρόν· " τὸ δὲ γάλα γί-
νεται [189] ἐν τῇ τροφῇ οὐ καθαρὸν, ἐπὴν φλεγ-
ματώδεσι τροφῇσι, καὶ σιτίοισι, καὶ ποτοῖσι
χρῆται μὴ καθαροῖσιν ἡ τροφός. [190] Ξυμβάλ-
82 λεται γὰρ πάντα " ἐς τὴν κοιλίην πίπτοντα,
ἐπ' αὐτῇ ἐς τὸ γάλα. "Ἔχει δὲ καὶ τόδε, οὕτως.
[191] "Ἢν ἡ τροφὸς μὴ ὑγιηρὴ ἔῃ, ἀλλὰ χολώδης,
ἢ ὑδρωποειδὴς, ἢ αἱματώδης, ἢ φλεγματώδης,
καὶ γάλα γίνεται πονηρὸν τῷ παιδίῳ· συμβάλ-
83 λεται γὰρ τὸ σῶμα καὶ ἡ κοιλίη· " [192] πλεῖστον
δὲ ἄγει αὐτῇ ἐς τὸ γάλα, ὅ, τι ἂν αὐτὴ πλεῖ-
στον ἔχῃ ἐν ἑωϋτῇ. Καὶ τὸ παιδίον, ἢν θηλάζῃ
ἀπὸ τῆς τροφοῦ γάλα μὴ καθαρὸν, ἀλλὰ χο-
λῶδες, ὡς ἔλεξα, [193] ἐπίνοσον γίνεται καὶ ἀσθε-
νὲς, καὶ τὸ παρὸν μάλιστα λυπέει, μέχρις ἂν θη-
λάζῃ γάλα πονηρὸν καὶ ἐπίνοσον. Καὶ, ἐπὴν θη-
λάζῃ γάλα, μὴ καθαρὸν, ἀλλὰ γεῶδες καὶ φλε-
γματῶδες, καὶ ἔχῃ τὸ παιδίον τὰς φλέβας τὰς
ἀπὸ τῆς κοιλίης ἐς τὴν κύστιν τεινούσας, εὐρείας
καὶ ὁλκούς· χωρέεται δὲ καὶ τὸ ποτὸν, καὶ τὸ γάλα
[194] ὑπὸ τῆς τροφοῦ ἐς τὴν κοιλίην τοῦ παι-
84 δίου, " ὁκοῖον ἕλκει ἀπὸ τῆς κοιλίης ἀπὸ τοῦ
γάλακτος, τὸ πᾶν ὁμοίως, ὅ, τι ἂν αἱ φλέβες
διωθέειν δύνωνται ἐς τὴν κοιλίην. Καὶ, ἤν τι
ἐπὶ τῷ γάλακτι μὴ καθαρὸν ᾖ, τὸ ἐπαυρισκό-
μενον ἐν τῇ κύστει, γίνεται λίθος, τρόπῳ τοιῷ-
δε, ὥσπερ ἐφ' ὕδατι μὴ καθαρῷ ταραχθέντι
ἐν κύλικι, ἢ ἐν χαλκῷ, καὶ καταστάντι, ὑπο-
85 στάθμη ἅλις γίνεται ἐν τῷ μέσῳ. " Οὕτω καὶ
ἐν τῇ κύστει ἀπὸ τοῦ οὔρου, μὴ καθαροῦ ἐόν-
τος, καὶ οὐκ ἐξουρέεται, ἅτε ἐν τῷ κοίλῳ ἐοῦσα,
καὶ μάλιστα ἅλις γινομένη, ὑπὸ ὀδύνης οὐ διέρ-
χεται διὰ τῆς οὐρήσιος, πήγνυταί τε ὑπὸ τοῦ
φλέγματος ὠμοῦ ἐόντος· κόλλα γὰρ γίνε- 177
ται τῇ ὑποστάθμῃ τὸ φλέγμα μεμιγμένον.
Καὶ τὸ πρῶτον μικρὴ ἄχνη ἐπιγίνεται· ἔπει-
τα τὸ ἐπιὸν ψαμμῶδες προσγίνεται, κόλλης
γινομένης τοῦ φλέγματος τοῦ ἐν τῇ κύστει
ἐνεόντος ἀπὸ τοῦ γάλακτος, καὶ αὔξεται· καὶ ὅ,
τι μὲν ἂν ὑγρὸν ἐν τῇ κολλήσει ἐπιγένηται,
ἐξουρέεται· αὖθις δὲ ἡ ὑποστάθμη στερεοῦται ἢ
λιθοειδὴς γίνεται, ὥσπερ σίδηρος ἐκ τῶν
λίθων καὶ τῆς γῆς συγκαιομένης γίνεται. Καὶ
ἐν μὲν τῇ πρώτῃ ἐς τὸ πῦρ ἐμβολῇ, κεκόλλην-
ται τῇ σκωρίῃ οἱ λίθοι καὶ ἡ γῆ πρὸς ἄλληλα·
καὶ,

VARIÆ LECTIONES.

189 ἐκ τῆς τροφῆς Lindenus scribit pro ἐν τῇ τροφῇ.

190 ξυμβάλλεται γὰρ πάντα τὰ ἐς τὴν κοιλίην Lindenus. Mox ex Imp. Corn. αὐτῇ relate ad nutricem scripsimus, vulg. Codd. αὐτῷ legunt relate ad ventriculum. αὐτὴν Vatic. Codd. αὐτῶν Servin.

191 ἢν μὴ ὑγιηρὴ ἔῃ, *nisi sana fuerit* MS. Cod. Venet. legit omissis ἡ τροφός.

192 Sic Imp. Cornarii, & Sambuci, pro vulgatis πλεῖστον δὲ ἄγει αὐτῷ ἐς τὸ γάλα, ὅ, τι ἂν αὐτὸ πλεῖστον ἔχῃ ἐν ἑωϋτῷ.

193 ἐπίνοσον αὐτὸ γίνεται MS. Cod. Venet. addito αὐτό.

194 Aldina exemplaria legunt ὑπὸ τῆς τροφῆς. Deinde ὁκοῖον, pro ὁκοίην vulgato, cum Imp. Sambuci scripsimus, quam lectionem adhibuere interpretes.

καὶ, ἐπὴν τὸ δεύτερον καὶ τὸ τρίτον ἐς τὸ πῦρ
ἐμβληθῇ, ἡ μὲν σκωρίη ἔξω ἔρχεται τηκομέ-
νη [195] ὑπὸ τοῦ σιδήρου, καὶ ὄψει ὁρᾶται τὸ
γινόμενον· ὁ δὲ σίδηρος λιμπάνεται ἐν τῷ πυ-
ρὶ καὶ συμπίπτει, προσδιδούσης τῆς σκωρίης,
καὶ γίνεται στερεός τε καὶ πυκνός. Οὕτω δὴ
καὶ ἡ ὑποστάθμη ἐν τῇ κύστει· κόλλης γινο-
μένης τοῦ φλέγματος, ἐξουρέεται [196] τὸ
τηκόμενον ἀπὸ τοῦ οὔρου· αὕτη δὲ συμπί-
πτει, καὶ πυκνὴ γίνεται, καὶ στερεοῦται ὥ-
σπερ σίδηρος. Ἐπὴν δὲ καὶ συμπέσῃ καὶ στε-
ρεωθῇ, κλονέεται ἐν τῇ κύστει ἄνω καὶ κάτω,
καὶ πόνον παρέχει κόπτουσα τὴν κύστιν, καὶ
ἀποφέρει τι ἀπ' αὐτῆς ἐπὴν ἰσχυρῶς κόπτῃ
[197] καὶ ἑλκώῃ. Τὸ δὲ ἐπιφερόμενον ἔτι 86
μᾶλλον τοῦ ἀπιόντος ψαμμώδεος σύμπηξιν
ἐργάζεται· καὶ ὁ λίθος γίνεται τρόπῳ τοιῷ-
δε ἀπὸ τοῦ γάλακτος ἐς τὴν κύστιν. Ἔστι
δ' ὅτε γίνεται, [198] κῆν τῷ παιδίῳ ἐόντι,
ἄση τις ἀπὸ τούτου γένηται· ἄλλοτε γὰρ 87
καὶ ἄλλοτε ἐπὴν οὐρήσῃ, ταχέως [199] ἐπι-
λαμβάνεται τῆς οὐρήθρης. Ἢν δὲ τοῦ παι-
δίου ἤδη αὐξανομένου, λίθος γένηται ἀπὸ 88
γεωτρωγίης, ὁ πόνος οὐ πάρεστίν οἱ, πρὶν ἢ
σῖτον αὐτὸς ἑωϋτῷ αἵρηται. Καὶ ταῦτα μὲν
ἐς τοῦτό μοι εἴρηται. Σημήϊα δὲ [200] ἡ νοῦ-
σος ἔχει πέντε. Ἐπήν τε οὐρῆσαι θέλῃ, πο-
νέεται· καὶ τὸ οὖρον κατ' ὀλίγον ῥέει, ὥ-
σπερ στραγγουρικοῖσι· καὶ ἔστιν ὕφαιμον, οἷα
τῆς κύστιος ἡλκωμένης ὑπὸ τοῦ λίθου· καὶ
ἡ κύστις φλεγμαίνει, ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἀφα-
νές· σημήϊον δὲ ἀκροποσθίη· ἔστιν ὅτε διου-
ρέεται ψαμμώδεα, ὑπὸ τοιούτων δὲ, οἵων ἐ-
γὼ ἐρέω· διουρέεται δ' ἔστιν ὅτε, λίθους [201] δύο
ἢ καὶ πλείονας· ἕτεροι δὲ σμικροὶ τρόπῳ τῷ
αὐτῷ, ὥσπερ καὶ τὴν μίαν εἴρηκα. [202] Γί- 89
νονται δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ τοιούτου. Ἐπὴν ὁ λί-
θος συμπαγῇ, καὶ βάθος γένηται ἐς τὴν
κύστιν, τῇ ψάμμῳ τῇ γενομένῃ χωρίς· ἐλ-
θούσης δὲ τῆς ψάμμου, ὁ λίθος μὴ προσ-
λάβῃ πρὸς ἑωϋτῷ, ἀλλὰ βαρυτέρη καὶ πλείων
γένηται, ὥστε μὴ πήγνυσθαι αὐτὴν πρὸς
ἑωϋτὴν, καὶ οὕτως δύο λίθοι γίνονται· γί-
νονται δὲ καὶ πλείονες τρόπῳ τῷ αὐτῷ,
καὶ ξυγκρουομένων πρὸς ἀλλήλους [203] τῇ
κλονήσει περιθραύεται, καὶ διουρέεται τὸ
ψαμμῶδες· ἔστι δ' ὅτε καὶ ἐπὴν κατέλ-
θῃ ψάμμος πρὸς τὴν κύστιν, καὶ μὴ προ-
σπαγῇ.

ſed ubi ſecundo ac tertio in ignem conjecta fuerint, recrementum quidem liqueſcens ex ferro foras prodit, idque fieri oculis cernitur; ferrum autem in igne relinquitur, & cedente recremento, ſubſidet, ſolidumque ac denſum redditur. Sic etiam ſane ſedimentum in veſica; dum pituita glutinum fit, quod ab urina liqueſcit, cum ea excernitur; ipſum vero (ſedimentum) ſubſidet, denſatur, ac ſolideſcit velut ferrum. Ubi autem ſubſederit ac ſolidatum fuerit, ſurſum ac deorſum in veſica agitatur, veſicamque feriens dolorem affert, quumque vehementer feriat, ac ulceret, ab ea aliquid aufert. Quod vero adjicitur, adhuc majorem eo, quod deceſſit arenoſo, concretionem efficit; & ad hunc modum calculus in veſica ex lacte gignitur. Interdum vero oritur, ſi cum adhuc puer eſt, ex eo anxietas quædam contingat; ſubinde enim quum mingit, celeriter urethræ manus injicit. Quod ſi jam adulto puero, calculus gignatur ex terræ eſu, non ante ei dolor accidit, quam ipſe ſibi cibum deligat. Et hæc quidem a me de hoc dicta ſunt. Hic autem morbus quinque habet ſigna. Quum urinam reddere vult, dolore afficitur; & urina paulatim, velut urinæ ſtillicidio laborantibus, effluit; ſubcruenta eſt, nimirum veſica a calculo exulcerata; & veſica inflammatur. Verum hoc ſignum abditum eſt, indicio tamen eſt ſumma præputii pars. Interdum arenoſa per urinam reddit, verum ab his quæ ego dicam; interdum vero duos aut plures calculos per urinas excernit; alii autem parvi (gignuntur) ea, qua de uno dixi, ratione. Fiunt etiam ad hunc modum. Quum concretus fuerit calculus, & alte in veſica ſubſederit, arenaque ſeparata fuerit; & accedentem arenam calculus ad ſe non adjunxerit, ſed gravior & copioſior ſit reddita, ita ut ipſa in ſe non concreſcat; etiam ſic duo calculi gignuntur: fiunt vero eodem modo plures, quibus inter ſe colliſis, in agitatione comminuitur, & per urinam excernitur arenoſum: quod interdum etiam (contingit,) ubi arena ad veſicam deſcenderit, neque coaluerit.

CA-

Variæ Lectiones.

195 Sic Servin. quod recepimus, pro ἐκ τοῦ σιδήρου.

196 Sic Imp. Corn. addito τὸ, quod probamus. Mox, pro ὑπὸ τοῦ οὔρου, Imp. Samb. ἀπὸ τοῦ οὔρου, legit, quod recepimus.

197 Sic Imp. Cornarii, pro κὴν ἕλκῃ. Paulo poſt pro ἀπιόντι ψαμμώδεϊ, Imp. Cornar. ἀπιόντος ψαμμώδεος, quam lectionem probavimus.

198 Sic Imp. Cornarii, quam lectionem recepit Lindenus, pro κῆν τὸ παιδίον ἐόντι, ἢ ἄλλη τις. Paulo poſt ἐπὴν οὐρῆσαι habent Aſulan. exempl.

199 ἐπιλαμβάνει MS. Cod. Venet. ſcribit. Deinde, pro γεωτρωγίης, cum Foëſio ſcripſimus γεωτρωγίης, quo nomine intelliguntur ea, quæ e terra orta ablactato puero offeruntur. Mercurial. vero ſubſtituit κρεοτρωγίης; etenim pueri, inquit, poſt lactis uſum carnes edere incipiunt, atque tunc humores in ipſis gignuntur, craſſiores, aptique, ut in lapidem convertantur; verum hæc lectio longe petita eſſe videtur. Lind. autem κρεωφαγίης, quæ lectio arridet.

200 ἡ νοῦσος ἴσχει MS. Cod. Venet. legit.

201 ἢ δύο ἢ καὶ πλείονες Lind. Deinde ἕτεροι δὲ σμικροὶ delet Imp. Corn. & ſubſtituit σμικροὺς γενομένους, ſine diſtinctione ulla.

202 Sic Imp. Cornarii, quam lectionem ſecuti ſunt interpretes, pro γίνεται.

203 ἐν τῇ κλονήσει MS. Cod. Venet. qui paulo poſt ψάμμος ἐς τὴν κύστιν legit.

CAPUT XVIII.

Potum non in pulmonem, sed in ventriculum deferri, & ex hoc in universum corpus, octo argumentis probat.

AT quidam dicunt, quod bibitur, id in pulmonem deferri, ex eoque in reliquum corpus. Hi autem, qui hæc dicunt, ex eo quod dicturus sum, falluntur: quod pulmo cavus sit, eique insit fistula. Quod si pulmo cavus non esset, neque ei adhæreret fistula, animalia nullam vocem ederent: vocem enim ex pulmone edimus, quod cavus sit, eique adhæret fistula: vocem autem labra & lingua articulatam efficiunt. De hoc autem a me exactius dictum est in peripneumonia. His igitur hominibus, qui potum ad pulmonem ferri existimant, adversabor. Sic autem se res habet: potus in ventriculum concedit, a ventriculo vero in reliquum corpus exhauritur. Hæc vero animadvertere oportet, quæ dicturus sum: sermonis autem argumenta, quod potus in ventriculum, non in pulmonem concedat, hæc sunt. Si enim potus ad pulmonem ferretur, ubi pulmo oppletus esset, homo non facile respirare, neque loqui posset; neque enim pulmone pleno esset, quod resonaret. Et hoc quidem unum est argumentum. Deinde si potus ad pulmonem procederet, cibi in nobis sicci non similiter coquerentur. Hæcque duo sunt argumenta. Sed & medicamenta alvum subducentia ubi potaverimus, extra ventriculum feruntur. Sic autem se res habet: quæ medicamenta sursum aut deorsum, aut utroque modo purgant, omnia valde urunt; & ex his quidem vehementia, si forte tenellam aliquam corporis partem contigerint, eam ulcerant: blandiora vero turbationem corporis excitant, quodcunque exercuerint. Quod si aliquod ex his medicamentis ad pulmonem veniat, magnum aliquod malum mihi excitaturum esse videtur: pituita enim ex capite veniens, eum parvo admodum tempore exulcerat; tenera namque & rara res est pulmo, & si exulceratus fuerit, is homo sane multis de causis non bene habebit. Ventriculus autem a medicamento non exulceratur, quod res robusta sit, quemadmodum

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗʹ.

Τὸ πινόμενον ἐς τὸν πνεύμονα οὐκ ἔρχεσθαι, ἀλλὰ ἐς τὴν κοιλίαν, καὶ ἐκ ταύτης ἐς τὸ ἄλλο σῶμα πᾶν, ὀκτὼ ἰσορίοις δοκιμάζει.

90 ΛΕγουσι δέ τινες, ὅτι τὸ πινόμενον ἐς τὸν πλεύμονα ἔρχεται, ἐκ δὲ τούτου ἐς τὸ ἄλλο σῶμα. Οὗτοι δὲ οἱ ταῦτα λέγοντες, διαβάλλονται τούτῳ, ᾧ μέλλω ἐρέειν· ὅτι ὁ πλεύμων κοῖλός ἐστι, καὶ πρὸς αὐτῷ ἐστι σύριγξ. Ὁ δὲ πλεύμων εἰ μὴ κοῖλος ἦν, [204] καὶ οἱ σύριγξ προσείχετο, οὐκ ἂν ἐφώ-
91 νει τὰ ζῶα· φθεγγόμεθα γὰρ ἀπὸ τοῦ πλεύμονος, ὅτι κοῖλός ἐστι, καὶ ἡ σύριγξ [205] πρόσεστι· διαρθρεῖ δὲ τὸν φθόγγον τὰ χείλεα καὶ ἡ γλῶσσα. Κάλλιον δέ μοι περὶ τούτου δεδήλωται ἐν τῇ περιπλευμονίῃ. Τοῖσιν οὖν δοκέουσιν ἀνθρώποισιν τὸ ποτὸν ἐς τὸν πλεύμονα φέρεσθαι ἐναντιώσομαι. [206] Ἔχει δὲ οὕτως· χωρέει τὸ πότον ἐς
92 τὴν κοιλίην, ἀπὸ δὲ τῆς κοιλίης ἐς τὸ ἄλλο σῶμα [207] ἀπαυρίσκεται. Νοῆσαι δὲ χρὴ, ὁκόσα μέλλω ἐρέειν· λέγω δὲ ἰσόρια, ὅτι τὸ ποτὸν οὐ χωρέει ἐς τὸν πλεύμονα, ἀλλὰ ἐς τὴν κοιλίην, τάδε. [208] Εἰ γὰρ τὸ ποτὸν χωρέει ἐς τὸν πλεύμονα, ὁκόταν ὁ πλεύμων πλησθῇ, οὐκ ἂν ῥηϊδίως τὸν ἄνθρωπον ἀναπνεῖν, οὐδὲ φθέγγεσθαι δύνασθαι· οὐ γὰρ ἂν εἴη τὸ ἀντηχέον τῷ πλεύμονι πλήρει ἐόντι. Καὶ ἓν μὲν τοῦτο ἰσόριόν ἐστιν. Ἔπειτα εἰ ἐχώρεε τὸ ποτὸν ἐς τὸν πλεύμονα, τὰ σιτία [209] ἐν ἡμῖν ξηρὰ ἐόντα, οὐκ ἂν ὁμοίως ἐπέσσετο. Δύο δὲ ἰσόρια ταῦτά ἐστι. Καὶ τὰ φάρμακα δὲ τὰ ὑπήλατα ἐπὴν πίωμεν, χωρέει τῆς κοιλίης ἔξω. Ἔχει δὲ καὶ τόδε οὕτως· ὁκόσα φάρμακα καθαρτικά ἐστιν ἢ ἄνω ἢ κάτω, ἢ καὶ ἀμφότερα ταῦτα ποιέει, πάντα καίει κάρτα· καὶ τὰ μὲν ἰσχυρὰ αὐτῶν ἣν τύχῃ ἅψασθαί τι τῶν ἁπαλῶν τοῦ σώματος, ἑλκοῖ· τὰ δὲ μαλακώτερα, ἄραδον ποιέει τοῦ χρωτὸς,
93 ὅ, τι ἂν [210] ἀλειφθῇ. Εἰ δὲ ἔλθοι τι τούτων τῶν φαρμάκων ἐς τὸν πλεύμονα, δοκέει ἄν μοι τι μέγα ποιῆσαι κακόν· τὸ γὰρ φλέγμα τὸ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, ἐν κάρτα ὀλίγῳ χρόνῳ ἑλκοῖ· ἁπαλὸν γὰρ καὶ ἀραιὸν χρῆμά ἐστιν ὁ πλεύμων, καὶ, ἣν ἑλκωθῇ, οὐ καλῶς ἕξει κεῖνος ὁ ἄνθρωπος διά γε πουλλά. Ἡ δὲ κοιλίη ὑπὸ τοῦ φαρμάκου οὐχ ἑλκοῦται, ὅτι χρῆμά ἐστιν ἰσχυρὸν, [211] ὥσπερ δη-

VARIÆ LECTIONES.

204 καὶ οἱ ἡ σύριγξ Imp. Sambuci & Fevr. habent. Paulo post φθεγγόμενα legunt Ald. & Vatic. exempl. pro φθεγγόμεθα.

205 Sic Imp. Cornarii, pro πρόσεστι vulgato.

206 ἔχει δὲ οὐχ ὡς MS. Cod. Venetus habet.

207 ἀπαρύεται, *haurit* legisse videtur Calvus, aut ἐπανερείσκεται. Ceterum ἐπαυρίσκεται exponitur Erotiano ἀπολύεται, *deperditur*, aut exolvitur, &c. In Imp. Samb. ἐπαυρίσκεται habetur.

208 εἰ γὰρ χωρέει ἐς τὸν πλεύμονα, *si enim ad pulmonem ferretur*, legit Imp. Samb. τὸ πότον deletis.

209 ἐν pro ἂν Imp. Cornarii, quem sequimur. Paulo post χωρέει ἡμῖν τῆς κοιλίης ἔξω scribit Imp. Sambuci.

210 Pro ἀλειφθῇ, Imp. Cornarii scribit λιφθῇ. Servin. vero ἐλλειφθῇ.

211 ὥσπερ δέρμα MS. Cod. Venetus deleto δηλαδὴ, *scilicet*.

δηλαδὴ δέρμα· καὶ τῶν μὲν Λιβύων χρέονται οἱ πλεῖςοι, τῶν κτηνέων τοῖσι μὲν δέρμασιν ἀντὶ ἱματίων, τῇσι δὲ κοιλίῃσιν ἀντὶ θυλάκων. Ἰσχυρὸν γὰρ χρῆμα ἡ κοιλίη 178 ἐςίν. Ἔπειτα, ἐπὴν ὑπὸ οἴνου μέλανος θωρηχθῶσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀποπατέουσι μέλανα. Ταῦτα δὲ πάντα ἱςόριά ἐςι. Καὶ, ἐπὴν σκόροδα φάγωμεν, ἤ τι ἄλλο ὀδμαλέον βρῶμα, διουρέομεν ὀζόμενον τοῦ βρώματος. Ταῦτα μὲν τὰ ἱςόρια ἔξεςι, σκέψασθαι δὲ καὶ τόδε ὅ, τι μέλλω ἐρέειν. Εἴ τις κυκεῶνα πιήσῃ, ἢ ἄλητον ἑφθὸν ῥοφοίη, ἤ τι ἄλλο τοιοῦτο, καὶ ἔλθοι ἐς τὸν πλεύμονα τοῦτο, δοκέομεν ἂν αὐτὸν οὐδὲ ζώειν οὐδὲ ὀλίγον χρόνον· ἐπὴν γάρ τι μικρὸν ἔλθῃ ἐς τὸν πλεύμονα φλέγμα, ἢ ἐς τὴν σύριγγα αὐτοῦ, πολλή βήξ τε, καὶ ἰσχυρὴ γίνεται, καὶ σπασμός. Εἰ δ' οὖν ἄρα καὶ ζώῃ ὁ ἄνθρωπος, πιὼν τὸν κυκεῶνα, ἢ τὸ ἄλητον ῥοφέων·[212] πεσσουμένου γὰρ τοῦ ῥοφήματος, θέρμην ἂν δοκέω πολλήν τε καὶ ἰσχυρὴν τῷ σώματι γίνεσθαι, καὶ πόνον πολλὸν, [213] ὥς τε εἰ ἀποπατοίη κατὰ τρόπον ἢ ἐς 94 τὸν πλεύμονα ἔλθοι. Ταῦτα δὲ ἱςόρια ἑπτά ἐςιν. Ἔπειτα τὸ γάλα πῶς ἂν ἔτρεφε τὰ παιδία, εἴγε χωρέει πρὸς τὸν πλεύμονα· τοῦτο δὲ ἱςόριον ἄλλό μοι. Καὶ ταῦτα, οὐδ' ἂν ἐπηγαγόμην ἔγωγε τῷ λόγῳ τοιοῦτο ἱςόριον οὐδὲν, εἰ μὴ ὅτι πολλοὶ κάρτα τῶν ἀνθρώπων, τὸ ποτὸν δοκέουσιν ἐς τὸν πλεύμονα χωρέειν. Καὶ ἀνάγκη ἐςὶ πρὸς τὰ ἰσχυρῶς δοκέοντα, τὰ πολλὰ ἱςόρια ἐπάγεσθαι, [214] εἰ μέλλει τὸν ἀκούοντα ἐκ τῆς πρὶν γνώμης μεταςρέψαι, τοῖς ἑωϋτοῦ τε λόγοισι πείσειν. Καὶ διὰ τόδε οὐ χωρέει τὸ ποτὸν ἐς τὸν πλεύμονα, ἀλλ' ἐς τὴν κοιλίην, ὅτι προσαφὴς 95 [215] αὐτῷ ἐςιν ὁ ςόμαχος τοῦ ἀνθρώπου ἀεὶ χάσκων, καὶ χωρέει ἐς ἐκεῖνον· καὶ ἅμα ἐπίκειται τῇ σύριγγι τοῦ πλεύμονος, ὥσπερ κισσοῦ φύλλον, ὥςε οὐκ ἂν παρακαθιεῖ ἐν τῇ καταπόσει, εἰ χωρέει ἐς ἑωϋτόν. Καὶ ταῦτα ἐς τοῦτό μοι εἴρηται.

corium scilicet: & Libycorum plerique pecorum pellibus pro vestibus, & ventriculis pro loculis utuntur. Ventriculus enim robusta res est. Præterea ubi homines vino nigro inebriati fuerint, nigra dejiciunt. Hæc autem omnia argumenta sunt. Ac ubi allia, aut aliud gravis odoris edulium comederimus, urinam edulium odorantem excernimus. Et hæc quidem argumenta, tum ea, quæ dicturus sum, spectanda sunt. Siquis cyceonem biberit, aut farinam coctam, aut aliud quid hujusmodi sorbuerit, idque ad pulmonem perveniat, hunc ne minimum quidem temporis victurum arbitramur: ubi enim paucum quid pituitæ ad pulmonem, aut ad ejus fistulam venerit, multa & valida tussis, convulsioque oboritur. Si igitur utique vixerit homo, qui cyceonem biberit, aut farinam coctam sorbuerit; ubi sane concocta sorbitio fuerit, copiosum & vehementem calorem multumque dolorem corpori excitari censeo, ac si probe alvum purgaret, aut ad pulmonem veniret. Hæc autem septem argumenta sunt. Præterea qua ratione lac pueros enutriret, si ad pulmonem descenderet; hoc autem aliud mihi argumentum. Atque in his ad orationem nullum ejusmodi argumentum adduxissem; nisi adeo multi homines potum ad pulmonem concedere existimarent. Ac necesse est eum, qui velit, auditorem a pristina sententia deducere, suisque verbis fidem facere, ad ea, quæ firmiter in opinione inhærent, multa argumenta adferre. Atque ob id potus non ad pulmonem, sed ad ventriculum fertur, quod ei annexa sit hominis gula, quæ semper hiat, & ad hanc tendit; simulque pulmonis fistulæ tanquam hederæ folium ita incumbit, ut si ad eum feratur, in devorando minime in se demittat. Atque de his hactenus a me dictum est.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'.

Περὶ τῶν τριῶν νοσημάτων ἰδεῶν, τῶν ἀπὸ τοῦ ὕδρωπος ἢ τοῦ ὕδατος γινομένων, καὶ περὶ τῆς αὐτῶν γενέσεως, καὶ τόπων πεπονθότων, καὶ αἰτίων, καὶ συμπτωμάτων, καὶ σημείων, καὶ προγνωςικῶν.

Χωρέει δὲ καὶ τὸ ποτὸν ἐς τὴν κοιλίην, καὶ, ἐπὴν πλησθῇ, ὁ σπλήν τε ἀπ' αὐτῆς

CAPUT XIX.

De tribus morborum speciebus ab hydrope, seu aqua factis, eorumque ortu, locis affectis, causis, signis, symptomatis, ac prognosticis.

IN ventriculum autem etiam potus fertur, quo quum expletus fuerit, ab eo lien

Variæ Lectiones.

212 *πεσσουμένου γε τοῦ ῥοφ.* Imp. Corn.

213 Hæc constans est omnium exempl. quæ videre licuit, lectio, *ὥς τε εἰ ἀποπατοίη κ. τ.* Calvus *ὥςε ὡς*, aut *ὥσπερ κ. τ. λ.* legisse videtur. Cornar. vero *ὥςε ἀποθνήσκειν*, *ita ut moriturus sit.* Sed Foësio legendum videtur *οὐκ ἂν ἀποπατοίη κατὰ τρόπον· εἰ ἐς τὸν πλεύμονα ἔλθοι*, *ita ut non debita ratione alvum purgaturus sit; si ad pulmonem veniret.* Imp. Cornar. vero *ὥςε ἀποθανεῖν κατὰ τρόπον, ἢν ἐς τὸν πλ.* *ita ut debito ordine moriturus sit; si ad pulmonem veniret.* Quæ lectio aptissima videtur.

214 *εἴ τις μέλλει* Imp. Cornar. *si quis* velit &c. addito *τίς.*

215 Pro *αὐτῷ*, Imper. Cornar. *αὐτῇ* relate ad *κοιλίην*. Nos vulgatam prætulimus lectionem, ad pulmonem referentes, quod gula contigua & prope adjuncta sit pulmonis arteriæ. Paulo post pro *ἑωϋτὸν* Imp. Corn. *αὐτόν*.

lien recipit, & ad venas & omentum distribuit, & ad declive deorsum, ad scrotum, ad crura, & ad pedes: quumque morbus supervenerit multæ aquæ, hæc procedit ex ventriculo, ac semper ex potu, ubi homo biberit, ad lienem fertur. In hoc autem morbo contingit, ut non alia de causa in ventriculo febris excitetur, quam quum homo sitierit, si vero vesica & ventriculus non recte transmittant, neque conveniente victus ratione homo utatur. Lien vero subægrotans, potum ex ventriculo trahit; morbus autem suboritur, & scrotum pellucidum evadit, & jugulum, cervix, & pectus extenuantur; nam ab hoc morbo colliquantur, & humor in ventriculum defluit, & inferiora aquæ plena sunt; ventriculus cibum aversatur, ac interdum quidem valde comprimit, interdum vero defluit, neque vesica probe transmittit plerumque; frequens horror corpus pervadit, interdumque febris prehendit; & quibusdam facies intumescit, quibusdam minime; nonnullis vero, ubi morbus diuturnus extiterit, tibiæ rumpuntur, indeque aqua effluit; incidunt & vigiliæ, corporisque imbecillitas, præcipueque lumborum; & ubi quid comederit, aut biberit, etiam paulo plus lien laborat, crebrumque spiritum semper emittit. Atque ista hydropis signa sunt; sunt etiam circa ventriculum solum, sive febris detinuerit, sive non, & venter magnus evadit; cruraque aqua implentur, superiores vero corporis partes extenuantur iis, qui ita affecti existimantur; signa tamen omnia debiliora sunt, simulque in cruribus aqua minime suboritur; & tanto minor labor est. At vero circa ventriculum solum hydrops istam ob causam exoritur. Etenim ubi acervatim (aqua) accesserit, neque per exordia ad inferiores partes via pateat, sed coacervata in venulis intercludatur, nimirum quæ respirationem non habeat, neque sursum, neque deorsum, firmam sedem habet. Quemadmodum siquis magnum vas angusti oris subito convertat, deinde sensim operculum ab ore detrahat; etsi id fecerit, aqua foras non effluet; quum perspirationem non habeat, sed a spiritu, qui intus est, intercludatur: spiritus enim internus vas opplet, & externo spiritui obluctatur,

δέχεται καὶ διδοῖ ἐς τὰς φλέβας, καὶ ἐς τὸ
ἐπίπλοον, καὶ ἐς τὸ κάταντες, ἔς τε τὴν ὄ-
σχην, καὶ ἐς τὰ σκέλεα, καὶ ἐς τοὺς πόδας·
96 " καὶ, ' ἐπὴν νοῦσος [216] ἐπιγένηται τῷ ὕδατι
πολλῷ, χωρέει ὑπὸ τῆς κοιλίης, καὶ ἐς τὸν
σπλῆνα ἔρχεται ἀεὶ ἀπὸ τοῦ ποτοῦ, ἐπὴν πίῃ
ὁ ἄνθρωπος. Γίνεται δὲ ἐπὶ τῆς νούσου ταύ-
της, ὥστε μὴ πυρεταίνειν [217] ἄλλως ἐν τῇ
κοιλίῃ, ἢ ὁκόταν ὁ ἄνθρωπος διψῇ· ἢν δὲ ἡ
κύστις καὶ ἡ κοιλίη μὴ διηθέωσι κατὰ τρόπον,
μηδὲ ἐπιτηδείῃ διαίτῃ ὁ ἄνθρωπος χρῆται.
Ὁ δὲ σπλὴν ὑπονοσέων ἕλκει ἀπὸ τῆς κοι-
λίης ἀπὸ τοῦ ποτοῦ· ἡ δὲ νοῦσος γίνεται,
καὶ ἡ ὄσχη διαφανὴς γίνεται, καὶ αἱ κλη-
ῖδες καὶ ὁ ' τράχηλος καὶ τὰ στήθεα καταλε-
πτύνεται· τήκεται [218] γὰρ ὑπὸ τῆς νούσου
ταύτης, καὶ καταρρέει ἐς τὴν κοιλίην· τά-
τε κάτω, ὕδατος πλέα ἐστι, καὶ ἀσιτέει ἡ
97 κοιλίη καὶ ὁτὲ μὲν κάρτα στέγει, " ὁτὲ δὲ
καταρρέει, [219] ἥτε κύστις οὐ διηθέει κατὰ τρό-
πον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, φρίκη τε διαΐσσει ἄλ-
λοτε καὶ ἄλλοτε διὰ τοῦ σώματος, καὶ πῦρ
ἔστιν ὅτε ἐπιλαμβάνει· καὶ τὸ πρόσωπον, τῶν
μὲν οἰδαλέον γίνεται, τῶν δὲ οὔ· ἔστι δ' οἷ-
σι καὶ καταρρήγνυνται αἱ κνῆμαι, ἐπὴν χρό-
νιον τὸ νούσημα γένηται, ' καὶ ῥεῖ [220] αὐ-
τόθεν ὕδωρ· καὶ ἀγρυπνίη ἐπιπίπτει, καὶ ἀ-
δυναμίη τοῦ σώματος, καὶ μάλιστα τῆς ὀ-
σφύος· καὶ, ἐπὴν τι φάγῃ, ἢ πίῃ, καὶ ὀλί-
γῳ πλέον πονέεται ὁ σπλὴν, καὶ τὸ πνεῦμα
πυκνὸν ἀεὶ ἀφίει. Ταῦτα δὲ σημήϊα ὕδρωπός
εἰσιν· ἔστι δὲ καὶ περὶ τὴν κοιλίην μοῦνον, ἢ
καὶ πυρὸς λαβόντος, ἢ καὶ οὐχί, καὶ ἡ γα-
στὴρ μεγάλη γίνεται· καὶ τὰ σκέλεα πίμ-
98 πλαται ὕδατος· " τὰ δὲ ἄνω τοῦ σώματος
λεπτὰ γίνεται οὕτω οἰηθεῖσι· τὰ δὲ σημήϊα
ἅπαντα βληχρότερά ἐστι, καὶ ἅμα ' καὶ ἐν
τοῖσι σκέλεσιν ὕδωρ οὐκ ἐπιγίνεται, καὶ ὁ
πόνος τοσούτῳ ἐλάσσων. Περὶ δὲ τὴν κοι-
λίην μοῦνον διὰ τόδε ὕδρωψ γίνεται. Ἐπὴν
γὰρ ἅλες ἐπιγένηται, καὶ ὁδὸς ἐν ἀρχῇσι
99 μὴ γίνεται ἐς τὸ κάτω, " ἀλλ' [221] ἀπο-
ληφθῇ ἅλες ἐν τοῖσι φλεβίοισιν, ἅτε καὶ
ἀναπνοὴν μὴ ἔχον, μήτε ἄνω, μήτε κά-
τω, ἀποστήριξιν ἔχει. Ὥσπερ εἴτις ἄγγος
μέγα μικρόστομον [222] ἀναλαβὼν, κατα-
στρέψειεν ἐν τάχει, εἶτα καθ' ἡσυχίην ἀ-
πὸ τοῦ στόματος ἀφέλοι τὸ ἐπικείμενον,
100 καὶ, ἢν τοῦτο ποιήσῃ, " τὸ ὕδωρ οὐκ
' ἂν ῥεύσειεν ἔξω, οὐδὲ γὰρ ἔχει πνοὴν,
ἀλλ' ἀποκέκλεισται ἀπὸ τοῦ ἐντὸς πνεύ-
ματος· ἐνεὸν γὰρ τὸ πνεῦμα πληροῖ τὸ
ἄγγος, καὶ ἀντιστηρίζει τῷ ἔξω πνεύματι,
καὶ

VARIÆ LECTIONES.

216 ἐπιγένηται ἐφ' ὕδατι πολλῷ, χωρέει ἀπὸ τῆς κοιλίης Imper. Cornar.

217 Pro ἄλλην, MSS. Reg. & Servin. ἄλλως habent, quam lectionem recepimus. Paulo post ἢν δὲ ἡ κύστις Servin. quod probamus, pro vulgatis ἡ δὲ κύστις.

218 τήκεται γὰρ vulgat. Codd. nos δὲ pro γὰρ scripsimus ex Servin. mox ταύτης abest in MS. Cod Venet.

219 ἥτε κύστις κἢν οὐ διηθέει Asul. exemplaria. Deinde πλεῖστον ex Servin. scripsimus pro vulgato πλεῖον, *plus*.

220 αὐτόθι *ibi* pro αὐτόθεν vulg. scripsimus ex Servin. Paulo post ὕδρωπὸς, omisso εἰσὶν MS. Cod. Venet.

221 Sic Imp. Cornar. pro vulg. ἀποβληθῇ.

222 ἀναλαβὼν Servin. quod recepimus cum Lind. pro ἀπολαβών. Cæterum vera hujus affectus ratio est, quod aër inferior reluctatur; & aquam sustinet, quum nullus aër superne aquam deorsum trudat: sed inclinato sensim vasis osculo, aut perforato vasis fundo, & ampliore aëre admisso, aqua deorsum pellitur.

ϗ οὐκ ἔστι τῷ ὕδατι ἐκδρομὴ ὑπὸ τοῦ πνεύμα-
τος τοῦ πληροῦντος τὸ ἄγγος, ϗ ἅμα ἐπικει-
μένου τοῦ ἠέρος· ἢν δέ τις κλίνειε καθ' ἡσυ-
χίην τὸ ἄγγος, ἢ κατὰ πυθμένα τρήσειεν, ἐ-
ξελεύσεται τὸ πνεῦμα ἐκ τοῦ ἄγγεος· ἐξιόντος
δὲ τοῦ πνεύματος, χωρέει ϗ τὸ ὕδωρ ἔξω. Οὕ-
τω δὴ ϗ τῷ ὕδρωπι· ἢν μὲν παραπνοὴ ἄνω ἢ
45 κάτω ' διὰ τῶν φλεβίων γένηται ἐν ἀρχῇ τῆς
νούσου, ἔρχεται ἐς τὰ σκέλεα ϗ ἐς τοὺς πόδας
ὁ ὕδρωψ· ἢν δὲ μὴ, αὐτοῦ μοῦνον εἰλέεται περὶ
τὴν κοιλίην. Καὶ οὕτω μέν μοι περὶ τούτων εἴ-
ρηται. Γίνεται δὲ ϗ τῇσι γυναιξὶν ὁ ὕδρωψ ἐν
τῇσι μήτρῃσι, ϗ τὰ ἐν τῇσι κοιλίῃσι, ϗ τὰ ἐν
τοῖσι σκέλεσι, " ϗ τἄλλα σημήϊα [223] ταυτὰ 101
ἴσχει. Ἀποπέφανται δέ μοι ἐν τοῖσι γυναι-
κείοισι νουσήμασι περὶ αὐτοῦ. Αὗται αἱ τρεῖς
ἰδέαι τῶν νουσημάτων, ἀπὸ τοῦ ὕδρωπος. Γίνε-
179 ται δὲ τὰ νουσήματα πάντα ταχέως ' χαλε-
πὰ, ϗ πάντα αὔξεται ταχέως· ἔτι δὲ χαλε-
πώτερα γίνεται, ἢν ἐξ ἑτέρης νούσου τὸ σῶμα
τηχθὲν, ἐς τοῦτο περιέλθῃ. Ἢν μὲν οὖν ἐν
τάχει προκαταλάβηται τὸ νούσημα τὸν ἄν-
θρωπον, θνήσκει, " [224] ἅτε τῆς νούσου χρο- 102
νιωτάτης γενομένης· ἐπὴν δὲ ϗ ἡ κοιλίη εὔ-
ροος γένηται, κάρτα θνήσκει τάχιστα, " ἐ- 103
παΐων τε ϗ διαλεγόμενος. Ταῦτα δέ μοι εἴ-
5 ρηται περὶ ὕδρωπος, ὅθεν τε ' γίνεται, καὶ
ὅτι τὰ σημήϊα αὐτοῦ τάδε.

neque aquæ excursus datur, quum spiritus vas impleat, simulque aër superincumbat: at si quis vas sensim inclinarit, aut in fundo perforarit, spiritus e vase efferetur; egresso vero spiritu, aqua etiam foras concedit. Ita sane in hydrope; si quidem sursum aut deorsum perspiratio per venas fiat per morbi initia, ad crura & pedes aqua fertur; sin minus, isthic solum circa ventriculum volutatur. Ac de his quidem sic a me dictum est. Quinetiam in utero mulieribus hydrops contingit, & in ventre, & in cruribus, reliquaque signa eadem habet. At ea de re inter morbos muliebres a me dictum est. Atque tres hæ sunt ab hydrope morborum species. Hi autem omnes morbi celeriter difficiles fiunt, celeriterque omnes crudescunt: longe vero graviores fiunt, si corpus alio morbo tabefactum, ad hunc delapsum fuerit. Si igitur subito hominem morbus corripuerit, moritur, quum nimirum morbus (alter) admodum diuturnus fuerit: quod si etiam alvus fluida fuerit, admodum celerrime, tum sentiens, tum loquens, moritur. Atque hæc mihi de hydrope, & ejus ortu, & quod ipsius hæc signa sint, dicta sunt.

VARIÆ LECTIONES.

223 Sic Imp. Cornar. pro vulg. ταῦτα.

224 ἅτε τῆς ἑτέρης νούσου legisse videntur interpretes.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ
ΠΕΡΙ ΠΑΘΩΝ.
HIPPOCRATIS
DE AFFECTIONIBUS.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΒΙΒΛΙΩι.

Τὰ πλεῖςα τῶν μορίων νοσήματα, καὶ οἱ πυρετοὶ, καὶ τὰ ἕλκη, καὶ αἱ αὐτῶν αἰτίαι, καὶ τὰ σημεῖα, καὶ τὰ θεραπευτικὰ διδάσκονται· ἡ δίαιτα τοῖς νοσοῦσι καὶ τοῖς ὑγιάζουσιν ἐπιτήδειος διατάσσεται· αἱ σιτίων τινῶν δυνάμεις τε καὶ διαφοραὶ δηλοῦνται.

ARGUMENTUM LIBRI.

Plurimi partium morbi, febres, & ulcera, eorumque causæ, signa, & curationes docentur; victus tum ægris, tum convalescentibus idoneus constituitur; alimentorum quorumdam facultates & differentiæ explicantur.

Basil. Lat. III. 35. pag. 245. — Foesius Sect. V. 75. 516. — Basil. Græc pag. 179.

SECTIO I.

CAPUT I.

Quæ virum consultum in morbis curandis nosse deceat. Omnium morborum principium ac ortum a bile & pituita esse, & quomodo.

VIrum, quicunque mentis sit compos, perpendentem, quod plurimi ab hominibus æstimanda sit sanitas, nosse oportet a sua ipsius intelligentia in morbis emolumentum consequi: nosse autem decet, tum quæ a Medicis dicuntur, tum quæ suo corpori admoventur, eaque dijudicare: sed eorum nosse singula, prout privato consentaneum est. Hæc igitur noverit maxime, siquis horum cognitione

1

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Τίνα τὸν συνετὸν ἄνδρα ἐπίςασθαι χρὴ ἐν τῷ τὰς νόσους θεραπεύειν. Ἁπάντων τῶν νοσημάτων ἀπὸ χολῆς καὶ φλέγματος τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν γένεσιν εἶναι, καὶ κατὰ τίνα τρόπον.

ΝΔΡΑ χρὴ, " ὅςίς ἐςι συνετὸς, ' λογισάμενον ὅτι τοῖσιν ἀνθρώποισι πλεῖςου ἄξιόν ἐςιν [1] ἡ ὑγιείη, ἐπίςασθαι ἀπὸ τῆς ἑωϋτοῦ γνώμης ἐν τῆσι νούσοισιν ὠφελέεσθαι· ἐπίςασθαι δὲ [2] τὰ ἀπὸ τῶν ἰητρῶν καὶ λεγόμενα καὶ προσφερόμενα πρὸς τὸ σῶμα τὸ ἑωϋτοῦ, καὶ διαγινώσκειν· ἐπίςασθαι δὲ τούτων ἕκαςα, ὅσον εἰκὸς ἰδιώτην. Ταῦτ' οὖν [3] ἐπίςαιτο ἄντις μάλιςα, εἰδὼς καὶ

VARIÆ LECTIONES.

Hic liber περὶ παθῶν, *seu* de affectionibus, *utrum sit Hippocratis, an Polybi, dubitat Galenus, cumque nihil decernat, sed ejus auctoritate tanquam gravi ad confirmandam propriam sententiam utatur, minime pro spurio est habendus, eo maxime, quod Libr. II. textu 38. scribit, in eo multa esse bene scripta, licet Hippocratica non sint: constat tamen ex eo integras sententias deprompsisse, ut etiam scripto tradidit Manardus Ep. 1. Libr. II. & in Exegesi vocum obscurarum Hipp.* τελεῖν, consumere *ex hoc libro citasse. Ceterum ex his, quæ in hujus libri exordio continentur, patet hoc opus conscripsisse Hipp. in gratiam eorum, qui cum Medici non sint; Medico tamen egere possint, in quo ea tractantur, quæ ignorare non decet, quicunque sese rei medicæ curandæ tradiderint. Quia vero cum Plebeis sermo habetur, quibus artem exactam callere non est opportunum: ideo obscura & difficilia studio prætermisit, quæ eorum captui minime accommodantur.*

1 Sic scripsimus ex MS. cod. inserto articulo ἡ, quæ lectio vulgata melior est. Deinde pro ἐν τῆσι νούσοισιν, MS. cod. scribit ἐν τῆσι νούσοισιν, quæ lectio probatur.

2 Pro τὰ ἀπὸ τῶν ἰητρῶν, MS. Cod. τὰ ὑπὸ κ. τ. λ. Postea τὸ ἑωϋτοῦ, in MS. Cod. ἑωϋτοῦ legitur omisso τό.

3 Asul. exemplara legunt ἐπίςαιτο.

καὶ ἐπιτηδεύων τάδε. Νουσήματα τοῖσιν ἀνθρώποισι γίνεται ἅπαντα ὑπὸ χολῆς καὶ φλέγματος· ἡ δὲ χολὴ καὶ τὸ φλέγμα τὰς νούσους παρέχει, ὅταν ἐν τῷ [4] σώματι, ἢ ὑπερξηραίνηται, ἢ ὑπερυγραίνηται, ἢ ὑπερθερμαίνηται, ἢ ὑπερψύχηται. Πάσχει δὲ ταῦτα τὸ φλέγμα καὶ ἡ χολὴ, καὶ ἀπὸ σιτίων, [5] καὶ ποτῶν, καὶ ἀπὸ πόνων, καὶ τρωμάτων, καὶ ἀπὸ ὀσμῆς, καὶ ἀκοῆς, καὶ ὄψιος, καὶ λαγνείης, καὶ ἀπὸ τοῦ θερμοῦ τε καὶ ψυχροῦ· πάσχει δὲ ὅταν τούτων ἕκαστα τῶν εἰρημένων, ἢ μὴ ἐν τῷ δέοντι προσφέρηται [6] τῷ σώματι, ἢ μὴ τὰ εἰωθότα, ἢ πλείω τε καὶ ἰσχυρότερα, ἢ ἐλάσσω τε καὶ ἀσθενέστερα. Τὰ μὲν οὖν νουσήματα γίνεται τοῖσιν ἀνθρώποισιν ἅπαντα ἀπὸ τούτων· δεῖ καὶ πρὸς ταῦτα [7] τὸν ἰδιώτην ἐπίστασθαι, ὁκόσα εἰκὸς γινώσκειν ἰδιώτην· ὅσα δὲ τοὺς χειροτέχνας εἰκὸς ἐπίστασθαι καὶ προσφέρειν καὶ διαχειρίζειν, [8] περὶ δὲ τούτων καὶ τῶν λεγομένων καὶ τῶν ποιευμένων, οἷόν τε ἐστὶ τὸν ἰδιώτην γνώμῃ τινὶ ξυμβάλλεσθαι. Ἤδη οὖν τούτων ὁκόθεν [9] ἕκαστα δεῖ ἐπίστασθαι, ἐγὼ φράσω.

ac studio tenetur. Morbi omnes hominibus a bile & pituita oriuntur: bilis autem & pituita morbos excitant, quum in corpore supra modum vel resiccantur vel humectantur, vel incalescunt vel refrigerantur. Hæc vero pituitæ & bili a cibis, a potibus, a laboribus, a vulneribus, odoratu, auditu, visu, rebus venereis, & a calore & a frigore contingunt: eveniunt autem, quum ex his dictis quæque aut non opportuno tempore corpori exhibentur, aut insueta, aut copiosiora & valentiora, aut pauciora & imbecilliora. Ab his quidem morbi omnes hominibus oriuntur: ad hæc autem privatum nosse oportet, quæ privatum cognoscere consentaneum est: quæ vero artifices nosse, adhibere, & pertractare decet; eorum etiam, quæ dicuntur & fiunt, fieri potest, ut privatus ex intelligentia quadam conjecturam faciat. Jam igitur, unde horum, quodque nosse oporteat, ego depromam.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β′.

Περὶ τῶν νοσημάτων τῶν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἐκ τοῦ φλέγματος φυομένων, τῶν τῆς κεφαλῆς τε καὶ ὤτων ἀλγημάτων, καὶ τῆς φάρυγγος φλεγμονῆς, καὶ τῆς σταφυλῆς, καὶ τῆς ὀδονταλγίας, καὶ τοῦ πολύπου, καὶ τῆς αὐτῶν θεραπείας.

Ἢν ἐς τὴν κεφαλὴν ὀδύναι ἐμπέσωσι, τότε τὴν κεφαλὴν ξυμφέρει διαθερμαίνειν λούοντα πολλῷ καὶ θερμῷ, καὶ πταρμὸν [10] ποιέοντα, φλέγμα καὶ μύξας ὑπάγειν. Καὶ, ἢν μὲν πρὸς ταῦτα ἀπαλλάσσηται τῆς ὀδύνης, ἀρκεῖ ταῦτα· ἢν δὲ μὴ ἀπαλλάσσηται, καθῆραι τὴν κεφαλὴν φλέγμα· διαιτᾷν δὲ ῥοφήματι καὶ ποτῷ ὕδατι. Οἶνον δὲ μὴ προσφέρειν, ἔστ' ἂν ἡ [11] περιωδυνίη παύσηται· τὸν γὰρ οἶνον ὅταν θερμὴ ἐοῦσα ἡ κεφαλὴ σπάσει, ἡ περιωδυνίη ἰσχυροτέρη γίνεται. Τὰ δὲ ἀλγήματα ἐσπίπτει ὑπὸ τοῦ φλέγματος, ὅταν ἐν τῇ κεφαλῇ κινηθὲν ἀθροισθῇ· ἢν δὲ ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε ὀδύνη καὶ σκοτοδινίη ἐμπίπτει ἐς τὴν κεφαλὴν, ὠφελέει μὲν καὶ ταῦτα προσφερόμενα· ὠφελέει δὲ καὶ ἢν αἷμα ἀφαιρεθῇ ἀπὸ τῶν μυκτήρων, ἢ ἀπὸ τῆς φλεβὸς τῆς ἐν τῷ μετώπῳ. 2 Ἢν δὲ πολυχρόνιον καὶ ἰσχυρὸν τὸ νούσημα ἐν τῇ κεφαλῇ γίνεται, καὶ μὴ ἀπαλλάσσηται καθαρθείσης τῆς κεφαλῆς, ἢ

CAPUT II.

De morbis a capite ex pituita ortum ducentibus, doloribus capitis & aurium, faucium inflammatione, uvula, dentium doloribus, polypo, & eorum curatione.

Si in caput dolores inciderint, hujus (ægri) caput multæ calidæ lotione calefacere confert, & sternutamento excitato pituitam ac mucos subducere. Quibus, si dolore liberetur, hæc satis sunt: si vero non liberetur, caput pituita repurgandum: in victu autem sorbitio, & in potu aqua sit. Vinum autem minime offerendum, quoad dolor sedetur: vehementior enim dolor evadit, si caput, dum calidum fuerit, vinum attraxerit. Dolores autem ex pituita ingruunt, quum in capite commota, coacervata fuerit: quod si alias atque alias dolor & tenebricosa vertigo in caput incidat, hæc quidem admota prosunt; juvat etiam sanguis ex naribus, aut ex vena frontis detractus. At si diuturnus & vehemens capitis morbus evadat, neque capite purgato tollatur, aut hu-

VARIÆ LECTIONES.

4 MS. cod. σώματι ὑπερυγραίνηται, ἢ ὑπερξηραίνηται, in corpore supra modum *humectantur, vel resiccantur.*

5 Sic emendavimus ex MS. cod. & Imp. Samb. pro vulgatis: καὶ ἀπὸ ποτῶν, καὶ ἀπὸ πόνων, καὶ ἀπὸ τρωμάτων, καὶ ὀσμῆς, καὶ ἀκοῆς, καὶ ὄψιος, καὶ λαγνείης, καὶ ἀπὸ τοῦ θερμοῦ, καὶ ἀπὸ τοῦ ψυχροῦ.

6 τῷ σώματι, in Imp. Sambuci Cod. τῷ deletur.

7 τὸν ἰδιώτην quædam exemplaria, ut ante, scribunt inserto τόν.

8 In Imp. Sambuci Cod. legitur: περὶ δὲ τούτων καὶ τῶν, inserto καί. Deinde pro οἷόν τε εἶναι, ex Imp. Corn. Cod. scripsimus οἷόν τε ἐστι.

9 In MS. Cod. legitur ἕκαστα δεῖ τὸν ἰδιώτην, insertis τὸν ἰδιώτην.

10 Pro ποιέοντα, MS. Cod. habet ποιεῦντα.

11 MS. Cod. utroque in loco περιωδύνη habet, pro περιωδυνίη. Deinde pro παύσηται, *sedetur*, Lindenus scribit: πρηΰνηται, *leniatur.*

hujus caput scarificare, aut venas in circuitu adurere oportet; inter cætera enim ab his duntaxat sanum fore spes est. Ægroti statim per initia constitutionis morborum spectandi sunt, qua re opus habeant, & quales sint ut pharmaco purgentur, aut ut aliud, quodcunque aliquis voluerit, exhibeatur; at si omisso principio, ad finem procedente morbo exhibueris, confecto jam corpore, veritus vehemens quiddam adhibere, periculum est, ne magis frustreris, quam successum consequaris. Si dolor ad aures irruerit, multa calida lavare & aures fovere confert; & si quidem ad hæc cesserit pituita attenuata e capite, dolorque cessaverit; hæc satis sunt: sin minus, cæterorum fuerit optimum, medicamentum propinare, quod sursum pituitam purget; aut caput eo purgare, quo capitis pituita purgatur. Hic vero dolor etiam oboritur, quum intrinsecus ad meatum auditorium pituita ex capite illapsa fuerit. At si fauces inflammatione afficiantur, oris collutionibus utendum: hæc autem etiam a pituita nascuntur. Si vero gingivæ, aut pars quædam sub lingua inflammatione laboret, mansoriis utendum: hæc vero a pituita etiam fiunt. Si uva suspensa fuerit, & suffocarit (curgulionem nonnulli hoc vocant) statim quidem gargarismis apparatis, velut in medicamentis scriptum est, utendum. Quod si ex his gracilis non evadat, occipitio deraso cucurbitulæ duæ admovendæ, & sanguis plurimus detrahendus, pituitæque fluxus in posteriora revellendus: si vero neque his subsidat, scalpello, ut aqua educatur, incidito. Sectio autem facienda est, ubi summa ejus pars subrubra evaserit: ac nisi talis facta secetur, inflammari consuevit, interdumque derepente suffocat. Hoc vero etiam a pituita fit, ubi calefacto capite, ex eo confertim defluxerit. In dentium autem doloribus, si (dens) quidem erosus fuerit & mobilis, eximendus; quod si neque erosus fuerit, neque moveatur, sed dolorem inferat, ustione resiccandus: prosunt etiam quæ commanducantur. Dolores autem oriuntur, quum pituita sub dentium radices subierit. Exeduntur autem & eroduntur, partim quidem a pituita, partim vero a cibis, si natura debiles fuerint, & cavitatem habeant, ac in gingivis male in-

σχάσαι δεῖ τούτου τὴν κεφαλὴν, ἢ τὰς φλέβας κύκλῳ ἀποκαῦσαι· τῶν γὰρ λοιπῶν, ἀπὸ τούτων μοῦνον, ἐλπὶς ὑγιέα γενέσθαι. Τοὺς νοσέοντας χρὴ σκοπεῖν εὐθὺς ἀρχομένους ἐν τῇ καταστάσει τῶν νουσημάτων, ὅτου ἂν δέωνται, καὶ οἵους τε ὄντας φαρμακευθῆναι, καὶ ἄλλο ὅπερ ἄν τις θέλῃ προσενέγκαι· ἢν δὲ τὴν ἀρχὴν παρεὶς, τελευτώσης τῆς νούσου προσφέρῃς, ἐν ἀπειρηκότι ἤδη τῷ σώματι δεδιὼς ἰσχυρόν τι προσενέγκαι, κίνδυνος ἁμαρτανειν μᾶλλον, ἢ ἐπιτυγχάνειν. Ἢν ἐς τὰ ὦτα ὀδύνη ἐμπέσῃ, λούειν ξυμφέρει πολλῷ καὶ θερμῷ, καὶ πυριῇν τὰ ὦτα· καὶ, ἢν μὲν πρὸς ταῦτα περιΐσηται τὸ φλέγμα λεπτυνόμενον ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, καὶ ἡ ὀδύνη ἀπολείπῃ, ἀρκέει ταῦτα· ἢν δὲ μὴ, τῶν λοιπῶν ἄριστον [12] φαρμάκον πῖσαι ἄνω, ὅ, τι φλέγμα καθαίρει· ἢ τὴν κεφαλὴν καθῆραι, ᾧ καθαίρεται τὸ τῆς κεφαλῆς φλέγμα. Τὸ δὲ ἄλγημα καὶ τοῦτο γίνεται, ὅταν ἔσωθεν πρὸς τὴν ἀκοὴν φλέγμα [13] ἐκ τῆς κεφαλῆς προσπέσῃ. Ἢν δὲ τὰ παρὰ τὴν φάρυγγα [14] φλεγμήνῃ, ἀναγαργαρίζειν χρή· γίνεται δὲ καὶ ταῦτα ἀπὸ φλέγματος. Ἢν δὲ τὰ οὖλα, ἤ τι τῶν ὑπὸ γλώσσῃ φλεγμαίνῃ, διαμασσητοῖσι χρῆσθαι· ἀπὸ φλέγματος δὲ καὶ ταῦτα γίνεται. Ἢν δὲ ἡ σταφυλὴ κατακρεμασθῇ καὶ πνίγῃ (ἔνιοι δὲ τοῦτο καλέουσι γαργαρεῶνα) παραχρῆμα μὲν τοῖσιν [15] ἀναγαργαλίκτοισι χρῆσθαι, σκευάζων, ὡς γέγραπται ἐν τοῖσι φαρμάκοισιν. Ἢν δὲ πρὸς ταῦτα μὴ ἰσχνὴ γένηται, ὄπισθεν ξυρήσαντα τὴν κεφαλὴν, σικύας προσβάλλειν δύο, καὶ τοῦ αἵματος ἀφαιρέειν ὡς πλεῖστον, καὶ ἀνασπᾶσαι ὀπίσω τὸ ῥεῦμα τοῦ φλέγματος· [16] ἢν δὲ μὴ τούτοισι καθίσηται, σχάσαντα μαχαιρίῳ, τὸ ὕδωρ ἐξαγαγεῖν. Σχάζειν δὲ, ὅταν τὸ ἄκρον ὑπέρυθρον γίνεται· ἢν δὲ μὴ τοιοῦτον γενόμενον τμηθῇ, φλεγμαίνειν θέλει, καὶ ἔστιν ὅτε ἐξάπινον ἔπνιξε. Γίνεται δὲ καὶ τοῦτο ὑπὸ φλέγματος, ὅταν ἐκ τῆς κεφαλῆς [17] θαλφθείσης, ἀθρόον καταῤῥυῇ. Ὅσα δὲ περὶ ὀδόντας γίνεται ἀλγήματα, ἢν μὲν βεβρωμένος ᾖ, καὶ κινέεται, ἐξαιρέειν· ἢν δὲ μὴ βέβρωται, [18] μηδὲ κινέηται, ὀδύνην δὲ παρέχει, καύσαντα ἀποξηρῆναι· ὠφελέει δὲ καὶ τὰ διαμασσήματα. Αἱ δὲ ὀδύναι γίνονται, ὅταν φλέγμα ὑπέλθῃ ὑπὸ τὰς ῥίζας τῶν ὀδόντων. [19] Ἐσθίονται δὲ καὶ βιβρώσκονται, οἱ μὲν ἀπὸ φλέγματος, οἱ δὲ ἀπὸ σιτίων, ἢν φύσει ἀσθενέες ἔωσι, καὶ κοιλίην ἔχοντες, καὶ πεπηγότες ἐν τοῖσιν οὔλοισι

VARIÆ LECTIONES.

12 φαρμάκων mendose vulgati Codd. pro quo MS. Cod. φάρμακον.

13 ἀπὸ τῆς κεφαλῆς MS. cod. ubi ἀπὸ pro ἐκ legitur.

14 MS. cod. φλεγμαίνῃ, ἀναγαργαρίστοις χρῆσθαι scribit, quam lectionem notat Imp. Sambuc. sed ἀναγαργαλίκτοισι legit ille, quemadmodum infra habetur pro ἀναγαργαρίζειν. Deinde in MS cod. legitur: ταῦτα ὑπὸ φλέγματος· ἢν δὲ τὰ οὖλα, ἢ τῶν ὑπὸ τὴν γλῶσσαν τί φλεγμαίνῃ διαμασσητοῖσι χρῆσθαι.

15 MS. Cod. ἀναγαργαρίστοισι scribit, quam lectionem amplectitur Lindenus.

16 Sic multo melius MS. Cod. quæ lectio Lindeno probatur; quædam exempl. vero: ἢν δὲ μὴ δὲ τούτοισι scribunt. Paulo post ἐξιέναι MS. Cod. eamque lectionem notant Imp. Sambuc. & Fevr. sed videtur esse quædam explicatio τοῦ ἐξαγαγεῖν.

17 Sic ex MS. cod. scripsimus, pro vulgato θαλφείσης.

18 ἢν μὴ κινέεται, aut non movetur, MS. Cod. & Imp. Samb.

19 MS. Cod. ἐσθίονται δὲ οἱ μὲν ὑπὸ φλέγματος· οἱ δὲ ὑπὸ σιτίων, habet, pro ἐσθίονται δὲ καὶ βιβρώσκονται, οἱ μὲν ἀπὸ φλέγματος, οἱ δὲ ἀπὸ σιτίων.

λοισι κακῶς. Ἢν δὲ ἐν τῇ ῥινὶ πόλυπος ἐγγένηται, οἷον [20] πρῆσμα, πνέεταί τε 4 καὶ ἀπογκέει ἐκ τοῦ μυκτῆρος εἰς τὸ πλάγιον. Ἐξαιρέεται δὲ βρόχῳ διελκόμενος ἐς τὸ σόμα ἐκ τῆς ῥινός· οἱ δὲ καὶ φαρμάκοισιν ἐκσήπονται. Φύεται δὲ ὑπὸ φλέγματος. Ταῦτα μὲν ὅσα ἀπὸ τῆς κεφαλῆς φύονται νουσήματα, πλὴν ὀφθαλμῶν· [21] ταῦτα δὲ ἰδίως γεγράψεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ΄.

Περὶ τῶν κατὰ κοιλίαν νοσημάτων ὀξέων, τῶν ἐν χειμῶνι ἰσχυράτατων, τῆς πλευρίτιδος, καὶ τῆς περιπνευμονίας, καὶ τοῦ καύσου, καὶ τῆς φρενίτιδος· καὶ ἄλλων κουφοτέρων, τῶν κατὰ χειμῶνα ἐς ὀξέα μεταβαλλομένων· καὶ περὶ τῆς αὐτῶν ἁπάντων μεταβολῆς, καὶ αἰτίων, καὶ σημείων, καὶ θεραπείας.

ΠΕρὶ δὲ τῶν κατὰ κοιλίην νουσημάτων, ἐνθυμέεσθαι χρὴ τάδε. Πλευρῖτις, περιπνευμονίη, καῦσος, φρενῖτις· αὗται καλέονται ὀξεῖαι, καὶ γίνονται μὲν μάλισα καὶ ἰσχυρότατα τοῦ χειμῶνος, γίνονται δὲ, καὶ τοῦ θέρεος, ἧσσον δὲ, καὶ μαλακώτεραι. Ἢν δὲ παρατύγχάνῃς, [22] ταῦτα ἂν καὶ ποιέων καὶ ξυμβουλεύων τυγχάνῃς μάλισα. Πλευρῖτις. Πυρετὸς ἴσχει, καὶ τοῦ πλευροῦ ὀδύνη, καὶ ὀρθοπνοίη, καὶ βὴξ, καὶ τὸ σίαλον κατ᾽ ἀρχὰς μὲν ὑπόχολον πτύει· ἐπειδὰν δὲ πεμπταῖος γένηται ἢ ἑκταῖος, καὶ ὑπόπυον. Τούτῳ τοῦ μὲν πλευροῦ τῆς ὀδύνης διδόναι, ὅ, τι ἀποςήσει ἀπὸ τοῦ πλευροῦ τό, τε φλέγμα καὶ τὴν χολήν· ἡ γὰρ ὀδύνη οὕτως ἂν εἴη μαλακωτάτη· [23] τὴν δὲ κοιλίην θεραπεύειν ὑπάγοντι καὶ ψύχοντι κλύσματι. Οὕτω γὰρ τῇ νούσῳ τῇ ξυμπάσῃ συμφορώτατα. Προσφέρειν δὲ ποτόν τε καὶ ῥόφημα, [24] καὶ τὰ πόματα διδόναι ὀξύτερα, ὡς τὸ σίαλον ἀνακαθαίρηται ἀπὸ τοῦ πλευροῦ. Ὅταν δὲ καθαίρεσθαι ἄρξηται τὸ πῦον, θερμαίνοντα ξυμφέρει τὸ πλευρὸν ἔξωθεν, πεπαίνειν [25] τὰ πρὸς τὸ πλεύρον· πρόσθεν δὲ οὐ ξυμφέρει, ξηραίνεται γάρ. Γίνεται δὲ ἡ νοῦσος αὕτη, μάλισα μὲν [26] ἐκ ποσίων, ὅταν τις ὑγράζοντος τοῦ σώματος, ἢ μεθύων, ἢ νήφων ῥιγώσῃ· γίνεται δὲ καὶ ἄλλως. Κρίνεται δὲ ἡ νοῦσος, ἡ μὲν βραχυτάτη, ἑβδόμη· ἡ δὲ μακροτάτη, τετάρτῃ καὶ δεκάτῃ·

fixi sint. Si polypus in nare innascatur, velut flatulentus tumor, ex naso in obliquum respirans difflatur, ac intumescit. Eximitur autem laqueo ad os ex naso pertractus: quidam etiam medicamentis tabefaciunt. A pituita autem nascitur. Atque hi quidem morbi sunt, qui a capite ortum ducunt, præter oculorum (morbos) de quibus seorsim scribetur.

CAPUT III.

De morbis ventris acutis, hieme vehementissimis, pleuritide, peripneumonia, febre ardente, phrenitide; ac aliis levioribus hieme in acutos transeuntibus; eorumque omnium mutatione, causis, signis, & curatione.

AT vero in ventris morbis hæc animadvertenda sunt. Pleuritis, peripneumonia, febris ardens, & phrenitis: hi (morbi) acuti vocantur; & maximi quidem & vehementissimi hieme oriuntur; oriuntur quoque per æstatem, sed minus, & leviores. Quod si tibi forte contigerint, hæc faciens & consulens, maxime voti compos fies. Pleuritis. Febris detinet, lateralis dolor, erecta cervice spiratio, tussis, & sputum per initia quidem subbiliosum expuit; postquam autem quintum aut sextum diem attigerit, etiam suppurulentum. Huic ad lateris dolorem, quod pituitam & bilem a latere deducat, dandum est; dolor enim sic levissimus fuerit: ventrem vero subducente & refrigerante clystere curare oportet. Sic enim universo morbo maxime confert. Exhibendus etiam potus, & sorbitio, & potiones acidiores propinandæ, quo sputum de latere repurgetur. Quum vero pus repurgari cœperit, latus extrinsecus calefaciendo, quæ circa latus sunt, maturare conducit; prius autem non confert, propterea quod resiccetur. Oritur autem hic morbus ex potibus maxime, quum quis humecto corpore, aut temulentus, aut sobrius riguerit; fit etiam aliter. Judicatur autem hic morbus, brevissimus quidem septimo die, longissimus autem decimo quarto; quo

Variæ Lectiones.

20 Vulgati codd. πρῆγμα hoc in loco legunt. Sed ex MS. Cod. πρῆσμα scripsimus, quod Gal. in Exegesi exponitur, ἐμφύσημα, *inflatio*. Plura Foës. in Oecon. voce Ἀγρηθῶσιν. Præterea pro πνέεται, in MS. Cod. legitur: πνίγεται, *suffocatur*; ast Foësius τείνεται legendum esse existimat.

21 Pro ταῦτα δὲ ἰδίως γεγράψεται, in MS. Cod. legitur ταῦτα δὲ χωρὶς γεγράψεται.

22 ταῦτα δ᾽ ἂν καὶ ποιῶν καὶ συμβουλεύων τυγχάνοις MS. Cod. Deinde πυρετὸς ἔχει scribit MS. Cod. ubi ἔχει, pro ἴσχει habetur.

23 τὴν δὲ κοιλίην ὑπάγειν θεραπεύοντα, καὶ ψύχοντα κλύσματι scribitur in MS. Cod.

24 καὶ τὰ πόματα διδόναι δὲ ὀξύτερον, *& potiones; acidiores vero propinandæ*, MS. Cod.

25 MS. Cod. τὰ πρὸς τῷ πλευρῷ habet, pro τὰ πρὸς τὸν πλεύρον.

26 ἐκ ποσίων MS. cod. quæ lectio probatur, eamque adhibuit Lind. pro ἐκ πόσιος.

quo quidem si pus a latere per sputum rejectum & repurgatum fuerit, sanus evadit: si vero minime exputum fuerit, purulentus fit, & morbus longior. Judicari autem in morbis est, quum morbi augescunt, aut exolescunt, aut in alium morbum transeunt, aut desinunt. Peripneumonia. Febris detinet, & tussis, & primum quidem pituitam crassam & puram excreat; sexto vero ac septimo die aliquantulum biliosam, & sublividam; octavo autem & nono, pure permixtam. Huic si dorsi aut laterum dolor oboriatur, exhibeto quod in pleuritide ad lateris dolorem in medicamentorum tractatione scriptum est. Potibus autem & sorbitionibus, alvi etiam subductione ac refrigeratione, iisdem, quibus in pleuritide, curatio facienda est: ut autem sputum & pus ex pulmonibus sursum educatur, exhibenda sunt in potu medicamenta, quibus pulmo humectatur, & pus per superiora repurgatur. Hic autem morbus oritur, quum pituita ex capite confertim ad pulmonem defluxerit: interdum vero, quum ex pleuritide in peripneumoniam, & febrem ardentem transitus fit. Judicatur autem brevissimus quidem decimoquarto die, longissimus vero duodevigesimo. Hunc pauci effugiunt, & ex hoc morbo suppurati evadunt; nisi pulmo judicatoriis diebus purgatus fuerit. Quum phrenitis prehenderit, primum levis febris detinet, & dolor circa hypochondria, magis autem dextra ad hepar: quum autem quartus aut quintus dies accesserit, tum febris vehementior, dolores uti & fiunt, colorque aliquantulum biliosus efficitur, & mentis læsio. Huic ad dolorem (eadem) quæ in pleuritide exhibenda sunt, & ubi dolor detinet, tepefacientia admovenda: sed & alvus curanda, eademque reliqua excepto potu facienda. Potu quovis alio, præterquam vino utendum; aut acetum, & mel, & aqua exhibenda. Vinum autem mente læsa, neque in hoc morbo, neque in quibusvis aliis confert. In hoc autem morbo etiam caput multa calida lavare conducit: emollito enim corpore, sudor magis quoque oritur, & alvus & urina secedit, ipseque sui magis compos evadit. Hic morbus oritur a bile commota, ubi ad viscera,

καὶ, ἢν μὲν ἐν ταύτῃ πτυσθῇ καὶ καθαρθῇ τὸ πῦον ἀπὸ τοῦ πλευροῦ, ὑγιὴς γίνεται· ἢν δὲ μὴ πτυσθῇ, ἔμπυος γίνεται, καὶ ἡ νοῦσος μακρή.

5 " Κρίνεσθαι δέ ἐστιν ἐν τῇσι νούσοισιν, ὅταν αὔξωνται αἱ νοῦσοι, ἢ μαραίνωνται, ἢ μεταπίπτωσιν ἐς ἕτερον νούσημα, ἢ τελευτῶσιν. Περιπλευμονίη. Πυρετὸς ἴσχει, καὶ βήξ, καὶ ἀποχρέμπτεται, τὸ μὲν πρῶτον φλέγμα παχὺ [27] καὶ καθαρόν· τῇ ἕκτῃ δὲ καὶ ἑβδόμῃ ὑπόχολον καὶ ὑποπέλιον· ὀγδόῃ δὲ καὶ ἐννάτῃ ὕποπυον. Τούτῳ ἢν μὲν ὀδύνη ἐγγένηται ἢ τοῦ νώτου ἢ τῶν πλευρέων, διδόναι ὅπερ ἐν τῇ πλευρίτιδι, τοῦ πλευροῦ τῆς ὀδύνης, ἐν τῇ φαρμακίτιδι γέγραπται. Ποτοῖσι δὲ καὶ ῥοφήμασι, καὶ τῆς κοιλίης ἐς τὴν ὑποχώρησιν καὶ ψύξιν, [28] κατὰ ταῦτα θεραπεύειν τῇ πλευρίτιδι· ὅκως δὲ τὸ σίαλον ἐκ τοῦ πλεύμονος [29] ἀνακαθᾶραι καὶ τὸ πῦον, διδόναι φάρμακα ποτά, οἷσιν ὁ πλεύμων ὑγραίνεται καὶ καθαίρεται τὸ πῦον ἄνω. Ἡ δὲ νοῦσος αὕτη γίνεται, ὅταν ἐκ τῆς κεφαλῆς φλέγμα ἀθρόον ῥυῇ ἐς τὸν πλεύμονα· ἔστι δ' ὅτε καὶ ἐκ πλευρίτιδος μεθίεται ἐς περιπλευμονίην [30] καὶ νοῦσον. Κρίνεται δὲ ἐν ἡμέρῃσιν, ἡ μὲν βραχυτάτη, ἐν τεσσαρεσκαίδεκα· ἡ δὲ μακροτάτη, ἐν δυοῖν δεούσαις εἴκοσι. Διαφεύγουσι δὲ ταύτην ὀλίγοι· γίνονται δὲ καὶ ἔμπυοι ἐκ ταύτης τῆς νούσου· ἢν μὴ ἐν τῇσι κυρίῃσιν ὁ πλεύμων καθαρθῇ. Φρενῖτις ὅταν λάβῃ, πυρετὸς ἴσχει βληχρὸς τὸ πρῶτον, καὶ ὀδύνη πρὸς τὰ ὑποχόνδρια, [31] μᾶλλον δὲ πρὸς τὰ δεξιά, ἐς τὸ ἧπαρ· ὅταν δὲ τεταρταῖος γένηται καὶ πεμπταῖος, ὅ, τε πυρετὸς ἰσχυρότερος γίνεται, καὶ αἱ ὀδύναι, καὶ τὸ χρῶμα ὑπόχολον γίνεται, καὶ τοῦ νοῦ παρακοπή. Τούτῳ τῆς μὲν ὀδύνης, ἅπερ ἐν τῇ πλευρίτιδι διδόναι, καὶ χλιαίνειν, [32] ἵν' ἡ ὀδύνη ἔχῃ· καὶ τὴν κοιλίην δὲ θεραπεύειν, καὶ τἄλλα ποιέειν τὰ αὐτά, πλὴν τοῦ ποτοῦ. Ποτῷ δὲ χρῆσθαι τῶν ἄλλων ὅτῳ ἂν ἐθέλῃς, πλὴν οἴνου, ἢ ὄξος καὶ μέλι καὶ ὕδωρ διδόναι. Οἶνος δὲ οὐ ξυμ-

6 φέρει τοῦ νοῦ [33] παρακοπέντος, " οὔτε ἐν ταύτῃ τῇ νούσῳ, [34] οὔτ' ἐν τῇσιν ἄλλῃσι. Λούειν δὲ πολλῷ καὶ [35] θερμῷ κατὰ τῆς κεφαλῆς ἐν ταύτῃ τῇ νούσῳ ξυμφέρει· μαλασσομένου γὰρ τοῦ σώματος, καὶ ἱδρὼς μᾶλλον γίνεται, καὶ ἡ κοιλίη καὶ τὸ οὖρον διαχωρέει, καὶ αὐτὸς ἑαυτοῦ ἐγκρατέστερος γίνεται. Ἡ δὲ νοῦσος γίνεται ὑπὸ χολῆς, ὅταν κινηθεῖσα πρὸς τὰ σπλάγχνα, 181
καὶ

Variæ Lectiones.

27 MS. cod. καὶ καθαρόν· ἕκτη δὲ καὶ ἑβδόμη scribit, omisso articulo τῇ ante ἕκτῃ.

28 καὶ ταῦτα Imp. Sambuci Cod. sed Fevr. legit: καὶ κατὰ ταὐτά.

29 Pro ἀνακαθᾶραι, in MS. Cod. scribitur ἀνακαθαίρηται. Deinde in MS. Cod. habetur: οἷσιν ὁ πλεύμων καθαίρεται, καὶ ὑγραίνεται τὸ πῦον ἄνω, *quibus pulmo purgatur, & pus per superiora humectatur.*

30 καὶ καῦσον, pro quo MS. cod. scribit καὶ ἐκ καύσου. Paulo post δυοῖν δεούσαιν idem legit.

31 μᾶλλον δὲ ἐς τὰ δεξιά, πρὸς τὸ ἧπαρ, Imp. Sambuci & Fevr.

32 Pro ἵν' ἡ ὀδύνη, MS. cod. ἣν ὀδύνη. Postea pro τἄλλα ποιέειν τὰ αὐτά, πλὴν, Imp. Sambuci & Fevr. scribunt: καὶ τ' ἄλλα τοῖσι ταυτοῖσι ποιέειν, πλὴν κ. τ. λ. MS. Cod. vero hunc locum sic habet: καὶ τ' ἄλλα τοῖσιν αὐτοῖσι· πλὴν τοῦ πότου. Ποτῷ δὲ χρῆσθαι πλὴν οἴνου τῶν ἄλλων ὅτῳ ἂν θελήσῃς, ὄξος καὶ μέλι.

33 παρακέκλοντος MS. cod. scribit pro παρακοπέντος.

34 Vulgati codd. οὔτε ἐν ἑτέρῃσιν ἄλλῃσι legunt, pro quibus MS. cod. οὔτ' ἐν τῇσιν ἄλλῃσι, quæ lectio optima est, & nos sequimur.

35 Sic MS. cod. pro vulgatis θερμῷ καὶ κατὰ τὴν κεφαλήν.

καὶ τὰς φρένας προσίζῃ· [36] ἡ δὲ νοῦσος κρίνεται, ἡ μὲν βραχυτάτη, ἑβδομαίη, ἡ δὲ μακροτάτη, ἑνδεκαταίη· διαφεύγουσι δὲ καὶ ταύτην ὀλίγοι·
7 μεθίσταται δὲ καὶ [37] αὐτὴ ἐς περιπλευμονίην· καὶ, ἢν μεταστῇ, ὀλίγοι διαφεύγουσιν. Καῦσος δὲ ὅταν ἔχῃ, πυρετὸς ἴσχει, καὶ δίψα ἰσχυρὴ, καὶ ἡ γλῶσσα τρηχείη, καὶ μέλαινα γίνεται, [38] ὑπὸ θερμότητος τοῦ πνεύματος, καὶ τὸ χρῶμα ὑπόχολον γίνεται, καὶ τὰ ὑπιόντα χολώδεα· καὶ τὰ μὲν ἔξω ψυχρὸς γίνεται· [39] τὰ δ᾽ εἴσω λίαν θερμός.
8 Τούτῳ ξυμφέρει ψύγματα προσφέρειν, καὶ πρὸς τὴν κοιλίην, καὶ ἔξωθεν πρὸς τὸ σῶμα, [40] φυλασσόμενος μὴ φρίξῃ· καὶ τά τε πόματα καὶ τὰ ῥοφήματα διδόναι πυκνὰ, καὶ κατ᾽ ὀλίγον, ὡς ψυχρότατα. Τὴν δὲ κοιλίην θεραπεύειν· [41] κἢν μὲν μὴ ὑποχωρέῃ τὰ ἐνεόντα, κλύσαι· [42] ψύχειν δὲ κλύσμασιν ὡς ψυχροτάτοισιν, ἢ ὁσημέραι, ἢ διὰ τρίτης. Ἡ δὲ νοῦσος αὕτη γίνεται ὑπὸ χολῆς, ὅταν κινηθεῖσα ἐντὸς τοῦ σώματος καταστηρίξῃ. Φιλέει δὲ καὶ ἐς περιπλευμονίην μεθίστασθαι· [43] κρίνεται δὲ ἡ μὲν βραχυτάτη ἐννάτῃ· ἡ δὲ μακροτάτη, τεσσαρεσκαιδεκάτῃ. [44] Καὶ, ἢν μὲν μεταστῇ ἐς περιπλευμονίην, ὀλίγοι διαφεύγουσιν· ἢν δὲ μὴ μεταστῇ, διαφεύγουσι πολλοί. Αὗται μὲν οὖν ὀξεῖαι καλέονται, καὶ δεῖ ταύτας οὕτω θεραπεύειν. Ὁκόσοι δὲ ἄλλοι τοῦ χειμῶνος πυρετοὶ γίνονται, εἴτε ἐξ οἴνου, εἴτε ἐκ κόπου, [45] εἴτε ἐξ ἄλλου τινὸς, φυλάσσεσθαι χρή· μεθίστανται γὰρ ἐνίοτε ἐς τὰς ὀξείας νούσους· ἡ δὲ μετάστασις αὐτῶν τοιαύτη γίνεται. [46] Ὅταν τῶν δύο κεκινημένων τοῦ φλέγματός τε καὶ τῆς χολῆς, μὴ τὰ ξυμφέροντα προσφέρηται τῷ σώματι, συστρεφόμενα αὐτὰ πρὸς ἑωϋτὰ, τό, τε φλέγμα καὶ ἡ χολὴ, προσπίπτει τοῦ σώματος [47] ὅπου ἂν τύχῃ· καὶ γίνεται ἢ πλευρῖτις, ἢ φρενῖτις, ἢ περιπλευμονίη. Φυλάσσεσθαι οὖν χρὴ τοὺς πυρετοὺς τοὺς ἐν τῷ χειμῶνι· ἡ δὲ φυλακὴ αὐτῶν ἔσω ἡσυχίη, καὶ ἰσχνασίη, καὶ τῆς κοιλίης κένωσις· ῥοφήμασι δὲ καὶ πόμασι διάγειν, ἕως ἂν ὁ πυρετὸς μειωθῇ. Τῶν νούσων σχεδόν τι μάλιστα αἱ ὀξεῖαι καὶ ἀποκτείνουσι καὶ ἐπιπονώταταί εἰσι, καὶ δεῖ πρὸς αὐτὰς φυλακῆς τε πλείστης, καὶ

& septum transversum resederit: judicatur autem morbus brevissimus die septimo; longissimus vero undecimo: at hunc & pauci effugiunt;
7 ipseque in pulmonis inflammationem transit; &, si transierit, pauci effugiunt. Quum febris ardens detinet, febris & sitis vehemens afficit, lingua aspera & nigra, spiritus calore redditur, color aliquantulum biliosus fit, & dejectiones biliosæ: atque ægro exteriora frigida sunt; interiora vero admodum calent.
8 Huic refrigerantia & ad alvum, & exteriorem corporis partem admovere convenit, cavendo ne inhorrescat: potiones quoque, & sorbitiones crebræ, & paulatim, quam frigidissimæ exhibendæ. Alvus vero curanda; &, si quidem, quæ in ea continentur, non secedant, subluenda; per infusa vero quam frigidissima, vel quotidie, vel tertio quoque die refrigeranda. Hic autem morbus oritur ex bile commota, quum in aliquam interiorem corporis partem incubuerit. Consuevit etiam in pulmonis inflammationem transire: judicatur autem, brevissimus quidem nono die; longissimus vero decimoquarto. Et, si quidem in pulmonis inflammationem transierit, pauci effugiunt; si vero non transierit, multi evadunt. Atque hi quidem acuti (morbi) vocantur, eosque sic curare decet. Quæcunque vero aliæ febres hieme, sive ex vino, sive ex lassitudine, sive ex alia quavis re oriuntur, diligenter observandæ sunt: interdum enim in acutos morbos transeunt; earumque transitus est ejusmodi. Commotis duobus (humoribus,) tum bile, tum pituita, ubi quæ conferunt corpori, minime exhibentur; ipsi in sese collecti, tum bilis, tum pituita, in eam corporis partem, quamcunque fors obtulerit, incidunt: fitque aut pleuritis, aut phrenitis, aut peripneumonia. Febres igitur hieme cavendæ sunt: fit autem earum præservatio quies, extenuatio, & ventris evacuatio: sorbitionibus autem & potionibus immorandum, donec febris imminuta fuerit. Ex morbis acuti prope maxime & interficiunt, & maximos labores afferunt, atque tum præservatione, tum accu-

VARIÆ LECTIONES.

36 *κρίνεται δ᾽ ἡ μὲν βραχυτάτη* MS. cod. scribit, pro *ἡ δὲ νοῦσος κρίνεται, ἡ μὲν βραχυτάτη.* Sed Imp. Sambuci, *τραχυτάτη*, *asperrimus* scilicet morbus, scribit, vitiose tamen.

37 Pro *αὕτη*, MS. cod. legit *αὐτή*· & paulo post *διέφυγον* habet Cod. pro *διαφεύγουσιν.*

38 Codd. vulgati legunt: *τοῦ πνεύματος ὑπό γε θερμότητος, καὶ τὸ χρῶμα ὑπόχολον γίνεται, καὶ τὰ πτύαλα χολώδεα.* pro quibus emendavimus ex MS. cod. *ὑπὸ θερμότητος τοῦ πνεύματος, καὶ τὸ χρῶμα ὑπόχολον γίνεται, καὶ τὰ ὑπιόντα χολώδεα,* hancque lectionem probamus cum Lind. Imp. Samb. Servin. & Fevr.

39 *τὰ δ᾽ ἔσω λίαν θερμὸς* codd. omnes, sed MS. cod. scribit: *τὰ δ᾽ εἴσω θερμὸς, interiora vero calent*, omisso *λίαν*, *admodum.*

40 *φυλασσόμενον μὴ φρίξῃ· καὶ τὰ πόματα* MS. cod.

41 Pro *κἢν μὲν*, MS. cod. habet *ἢν μὲν*, *siquidem.*

42 *ψύχειν δὲ κλύσμασιν* MS. cod. inserto *δὲ*, pro particula *τε.*

43 *κρίνεται δὲ ἡ μὲν βραχυτάτη ἐννάτῃ, ἢ δὲ μακροτάτη τεσσαρεσκαιδεκάτῃ, judicatur autem, brevissimus quidem nono; longissimus vero decimo quarto*, quæ lectio vulgata verior est, omisso *ἢ δεκάτῃ*, *aut decimo:* siquidem decimus dies non judicat; sed *undecimus*, *ἑνδέκατος.*

44 *καὶ, ἢν μὲν μεταστῇ* MS. cod. quæ lectio melior vulgata, quæ *καὶ, ἢν μὲν καταστῇ* habet; sed *μεταστῇ*, ut infra scribendum.

45 *εἴτε ἐξ ἄλλου τινὸς*, in MS. cod. *ἐξ* omittitur.

46 *ὁκόταν κεκινημένων φλέγματός τε καὶ χολῆς*, MS. cod. omissis *τῶν δύο.* Deinde in eodem *προσφέρῃ* legitur, pro *προσφέρηται.*

47 *ἢ ἂν τύχῃ* eodem sensu Imp. Samb. & Fevr. Paulo post *ἐν τῷ χειμῶνι· ἡ δὲ φυλακὴ ἔσω*, MS. cod.

accuratissima curatione indigent. Et a medente quidem nullum malum inferri debet, (satis enim sunt quæ ab ipsis morbis adsunt) sed bonum quodque pro viribus conciliari. Quod, si probe quidem curante Medico, morbi magnitudine superetur æger, hæc Medici culpa non est: si vero, cum recte non curet, neque morbum cognoscat, a morbo superetur, Medici (culpa est.)

CAPUT IV.

De æstivis morbis, doloribus, ac febribus, febre ardente, tertiana, quartana, eorumque symptomatis, caussis, signis, crisibus, & curatione.

ÆState hæc contingunt. Febris vehemens detinet & sitis, quidam bilem vomunt, quibusdam etiam per inferiora secedit. His quodcunque tibi idoneum esse videbitur, potui & sorbitioni exhibeto. Quod si bilis aut pituita circa os ventriculi considеat, aqua frigida aut mulsa epota vomendum; &, si venter infra non dejiciat, clystere vel glande utendum. Morbus hic ex bile oritur: liberantur autem maxime septimo vel nono die. Quod si febre detinente, neque per inferiora, neque per superiora purgentur: dolor autem insit toto corpore; tertio aut quarto die levi medicamento, aut potione per inferiora purgandum; parandæque sorbitiones ex milio aut farina, iisdemque potionibus curandum. Hi vero affectus etiam ex bile contingunt. Si vero partes exteriores admodum incensæ non fuerint, sed interiores, linguaque aspera & nigra reddatur, & pedes, summæque manus frigidæ sint: huic medicamentum quidem ne dederis; sed curationem per refrigerantia & ventri & reliquo corpori adhibita facito. Hæc febris ardens nominatur: judicatur autem maxime die undecimo & decimoquarto. Quod si febris prehendat & dimittat, corporis autem gravitas detineat, hunc, donec quidem febris detinuerit, sorbitionibus, ac potionibus curato: quum vero minime detinuerit, etiam cibos dato: sed quam citissime purgato medicamento, sive sursum sive deorsum tibi eo opus esse videatur. Si vero febris quidem non detineat, os tamen amarum habeat, & corpus gravetur, cibumque aversetur,

9 θεραπείης ἀκριβεστάτης. Καὶ ἀπὸ τοῦ θερα-
πεύοντος κακὸν μὲν μηδὲν προσγίνεσθαι, ἀλλ'
ἀρκέειν τὰ ἀπ' αὐτῶν τῶν νουσημάτων ὑπάρ-
χοντα· [48] ἀγαθὸν δὲ ὅ, τι ἂν οἷός τε ᾖ. Καὶ,
ἢν μὲν ὀρθῶς θεραπεύοντος τοῦ ἰητροῦ, ὑπὸ
μεγάθεος τῆς νούσου κρατέηται ὁ κάμνων,
[49] οὐχὶ κ) αὕτη ἡ ἁμαρτία τοῦ ἰητροῦ ἐστιν·
ἢν δὲ μὴ θεραπεύοντος ὀρθῶς, μηδὲ γινώσκον-
τος, ὑπὸ τῆς νούσου κρατέηται, τοῦ ἰητροῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ τῶν θερινῶν νοσημάτων, καὶ ἀλγημάτων, καὶ πυρετῶν, τοῦ καύσου, καὶ τοῦ τριταίου, καὶ τοῦ τεταρταίου, καὶ τῶν αὐτῶν συμπτωμάτων, καὶ αἰτίων, καὶ σημείων, καὶ κρίσεων, καὶ θεραπείας.

ΤΟῦ δὲ θέρεος τάδε [50] γίνονται. Πυρε-
τὸς ἴσχει ἰσχυρὸς, καὶ δίψα, καὶ ἐ-
μέουσιν ἔνιοι χολὴν, ἐνίοισι δὲ καὶ κάτω δια-
χωρέει. Τούτοισι δὲ πίνειν διδόναι καὶ ῥο-
φεῖν, ὅ, τι ἂν σοι δοκέῃ ἐπιτήδειον εἶναι.
Ἢν δὲ προσίσηται πρὸς τὴν καρδίην χολὴ ἢ
φλέγμα, ἐπιπίνοντες ὕδωρ ψυχρὸν, ἢ με-
λίκρητον, ἐμέειν· ἢν δὲ ἡ γαστὴρ μὴ ὑπο-
χωρέῃ, κλύσματι χρῆσθαι, ἢ βαλάνῳ. Ἡ
δὲ νοῦσος γίνεται ὑπὸ χολῆς· ἀπαλλάσσον-
ται δὲ μάλιστα ἑβδομαῖοι, ἢ ἐνναταῖοι. Ἢν
δὲ, τοῦ πυρετοῦ ἔχοντος, μὴ καθαίρωνται, μή-
τε κάτω, μήτε ἄνω· πόνος δὲ ἐνῇ καθ' ἅπαν
τὸ σῶμα, ὅταν ᾖ τριταῖος, ἢ τεταρταῖος,
[51] φαρμάκῳ ὑποκαθῆραι ἐλαφρῷ κάτω, ἢ
πόματι· [52] ποιέειν δὲ ῥόφημα ἀπὸ κέγχρου,
ἢ ἀλήτου, καὶ πόμασι τοῖσιν αὐτοῖσι θε-
ραπεύειν. Πάσχουσι δὲ καὶ ταῦτα ὑπὸ χο-
λῆς. Ἢν δὲ τὰ μὲν ἔξω μὴ πυρετώδης
ᾖ σφόδρα, τὰ δ' εἴσω· καὶ ἡ γλῶσσα τρη-
10 χείη καὶ μέλαινα γίνεται, καὶ οἱ πόδες
καὶ αἱ χεῖρες ἄκραι ψυχραί· τούτῳ φάρ-
μακον μὲν μὴ διδόναι· θεραπεύειν δὲ προσ-
φέρων ψύγματα, καὶ πρὸς τὴν κοιλίην,
καὶ πρὸς τὸ ἄλλο σῶμα. Καλέεται δὲ ὁ
11 πυρετὸς καυσώδης οὗτος· κρίνεται δὲ
μάλιστα [53] ἑνδεκαταῖος καὶ τεσσαρεσκαι-
δεκαταῖος. Ἢν δὲ τὸ πῦρ λαμβάνῃ καὶ
μεθίῃ, τοῦ δὲ σώματος βάρος αὐτὸν ἔχῃ,
τοῦτον, ἕως μὲν ἂν τὸ πῦρ ἔχῃ, ῥοφή-
μασι καὶ πόμασι θεραπεύειν· ὅταν δὲ
μὴ ἔχῃ, διδόναι καὶ σιτία· καθῆραι δὲ
ὡς τάχιστα φαρμάκῳ, ἤν τε ἄνω δοκέῃ
12 σοι δεῖσθαι, ἤν τε κάτω. Ἢν δὲ πυ-
ρετὸς μὲν μὴ ἔχῃ, τὸ δὲ στόμα πικρὸν ἔ-
χῃ, καὶ τὸ σῶμα βαρύνηται, καὶ ἀσιτέῃ,
φάρ-

VARIÆ LECTIONES.

48 MS. Cod. ἀγαθὸν δὴ, ὅ, τι οἷός τε ἂν ᾖ, scribit, & pro ὑπὸ μεγέθεος, ex eodem scripsimus ὑπὸ μεγάθεος.

49 MS. cod. scribit: οὐχὶ τοῦ ἰητροῦ αὕτη ἡ ἁμαρτίη ἐστίν· ἐὰν δὲ μὴ θεραπεύοντος ὀρθῶς, ἢ μὴ κ. τ. λ.

50 γίνεται scribit Imp. Samb. pro γίνονται, & paulo post καὶ ῥοφῆν habet MS. Cod. pro καὶ ῥοφεῖν.

51 ἢ φαρμάκῳ, vel medicamento MS. Cod. qui paulo post πώματι, pro πόματι scribit, & hoc ubique.

52 Hæc ita leguntur in MS. Cod. ἀπὸ δὲ κέγχρου ποιέειν, ἢ τοῦ ἀλήτου ῥόφημα.

53 Sic MS. Cod. eamque lectionem probat Foësius, vulgati codd. legunt δεκαταῖος, decimo, scilicet die.

φάρμακον διδόναι. Πάσχει δὲ ταῦτα ὑπὸ χολῆς, ὅταν εἰς τὰς φλέβας καὶ τὰ ἄρθρα καταςηρίξῃ. Ὁκόσαι δὲ ἄλλαι ὀδύναι ἐν τῷ θέρει κατὰ κοιλίην γίνονται, ὁκόσαι μὲν πρὸς τὰ ὑποχόνδρια καὶ τὴν καρδίην, μελίκρητον ὑδαρὲς ποιέων, ὅσον τρεῖς κοτύλας, ὄξος παραχέας, δὸς πιεῖν χλιαρόν· καὶ ἐπισχὼν ὀλίγον χρόνον, [54] θαλφθεὶς πυρὶ καὶ ἱματίοισιν, ἐμεέτω. Ἢν δὲ ἀπεμέσαντι αὖθις προσίςηται, καὶ πνίγῃ, αὖθις ἔμετον ποιεέσθω· ἢ λούσας αὐτὸν πολλῷ καὶ θερμῷ, ὑποκλύσαι, καὶ χλιάσματα προςιθέναι, ἐὰν ἡ ὀδύνη ἔχῃ· πάσχουσι δὲ ταῦτα μάλιςα ὑπὸ τοῦ φλέγματος, ὅταν κινηθὲν προσπέσῃ πρὸς τὴν καρδίην. Διδόναι δὲ τοῖσι τὰ τοιαῦτα ἀλγήματα ἀλγέουσι, καὶ τῶν φαρμάκων, [55] ἃ γέγραπται παύοντα τὴν τοιαύτην νοῦσον ἐν
182 τῇ φαρμακίτιδι. Ἢν δὲ μεθίςηται ἡ ὀδύνη ἄλλοτε ἄλλῃ τῆς κοιλίης, λούειν πολλῷ καὶ θερμῷ, ἢν ᾖ ἀπύρετος, καὶ πίνειν διδόναι τῆς ὀδύνης εἵνεκα, ἃ ἐν τῇ πλευρίτιδι γέγραπται, ἢ τῶν ἄλλων ὅ, τι ἄν σοι δοκέῃ. Ἢν δὲ μὴ ἀπαλλάσσηται τῆς ὀδύνης, ὑποκαθῆραι φαρμάκῳ κάτω· σιτίων δὲ ἀπέχεσθαι, ἕως ἂν ἡ ὀδύνη ἔχῃ. Τὰ δὲ τοιαῦτα ἀλγήματα [56] ὅσα οὕτω πλανᾶται, ὑπὸ χολῆς γίνεται· ὅσαι δὲ κάτωθεν τοῦ ὀμφαλοῦ ὀδύναι γίνονται, ὑποκλύσαι μαλακῷ κλύσματι· [57] ἢν δὲ μὴ παύωνται, φάρμακον δοῦναι κάτω. [58] Ὁκόσαι δὲ ὀδύναι ἐξαπίνης γίνονται ἐν τῷ σώματι ἄνευ πυρετοῦ, ξυμφέρει λούειν πολλῷ καὶ θερμῷ, καὶ χλιαίνειν. Τὸ γὰρ φλέγμα καὶ ἡ χολὴ, ξυνεςηκότα μὲν, ἰσχυρά γέ ἐςιν, καὶ κρατέει καθ' ὁκοῖον ἂν τοῦ σώματος ςῇ, καὶ πόνον τε καὶ ὀδύνην ἰσχυρὴν παρέχει· διακεχυμένα δὲ ἀσθενέςερά ἐςι καθ' ὃ ἂν εὔδηλα ᾖ τοῦ σώματος. Τὰ νουσήματα ὅσα τοῦ θέρεος γίνονται, εἴωθε γίνεσθαι οὕτως. Ὅταν τὸ σῶμα ὑπὸ τοῦ ἡλίου θαλφθῇ, ὑγραίνεται· ὑγραινόμενον δὲ, νοσέει, ἢ πᾶν, [59] ἢ ἐς ὅ, τι μέρος ἂν καταςηρίξῃ τὸ φλέγμα καὶ ἡ χολή. Ἢν μὲν οὖν τὶς αὐτὰ ἀρχόμενα θεραπεύῃ, οὔτε μακρὰ γίνεται, οὔτε ἐπικίνδυνα· [60] ἢν δὲ μὴ θεραπεύῃ, ἢ κακῶς θεραπεύῃ, φιλέει καὶ μακρότερα γίνεσθαι, [61] πολλάκις δὲ καὶ κτείνει· καὶ τριταῖοι δὲ καὶ τεταρταῖοι πυρετοὶ ἐκ τῶν τοιούτων γίνεσθαι πεφύκασιν. Αὕτη ἡ κατάςασις τῶν νουσημάτων, μάλιςα μὲν τοῦ θέρεος γίνεται· [62] ἐνίοισι δὲ καὶ τοῦ χειμῶνος.

medicamentum exhibendum. Hæc autem a bile contingunt, quum ad venas & articulos decubuerit. At quicunque alii dolores per æstatem circa ventrem contingunt, si quidem ad hypochondria & os ventriculi (feruntur,) aquam mulsam aquosam paratam ad heminas tres, aceto affuso tepidam propinato; & ubi modico tempore eam continuerit, & igne & vestibus calefactus fuerit, vomat. Quod si a vomitu rursus urgeant & suffocent, rursus vomitum cieto; aut multa calida loto alvum subluito, & tepefactoria, si dolor detinuerit, admoveto: hæc autem præcipue ex pituita contingunt, quum commota ad os ventriculi irruperit. Qui vero hujusmodi doloribus vexantur, his etiam ea medicamenta exhibenda, quæ ad hujusmodi morbum sedandum in medicamentorum tractatione scripta sunt. At si dolor alias ad aliam ventris partem transierit, multa calida lavandum, si sit citra febrem, & ob dolorem ea potui exhibenda, quæ in pleuritide scripta sunt, aut aliud quodcunque tibi visum fuerit. Quod si dolore non liberetur, medicamento per inferiora purgandum: cibis vero, quoad dolor tenuerit, abstineat. Hujusmodi autem dolores, qui sic errant, a bile oriuntur: quicunque vero dolores infra umbilicum grassantur, in his alvus est emollienti clystere subluenda; si vero non sedentur, medicamentum deorsum purgans exhibendum. Qui vero dolores derepente citra febrem corpori accidunt, in his multa calida lavare ac tepefacere confert. Pituita namque & bilis, coacta quidem, vehementia sunt, & prævalent, quacunque corporis parte constiterint, gravemque tum laborem, tum dolorem afferunt: diffusa vero, quacunque corporis parte se prodant, imbecilliora sunt. At vero morbi, qui per æstatem contingunt, sic oriri solent. Quum corpus a sole incaluerit, humectatur; humectatum vero, ægrotat, aut totum, aut ea parte, in quam pituita & bilis decubuerint. Eos igitur siquis per initia curet, neque longi, neque periculosi redduntur; si vero non curet, aut male curet, & longiores esse consueverunt, & plerumque interficiunt: quinetiam ex talibus tertianæ & quartanæ febres oriri solent. Hæc morborum constitutio potissimum quidem per æstatem; nonnullis etiam per hiemem, contingit.

Variæ Lectiones.

54 θαλφθεὶς MS. cod. pro ξυνθαλφθείς. Deinde Imp. Samb. ἢν δὲ ἐπεμέσαντι legit. & pro sequenti πνίγῃ, MS. Cod. habet πνίγηται.

55 MS. Cod. ἃ γέγραπται τῆς ὀδύνης παύοντα ἐν τῇ φαρμακίτιδι. Paulo post τῆς κοιλίης, καὶ ἀπύρετος ᾖ, λούειν πολλῷ καὶ θερμῷ vulgat. Codd. nos MS. Cod. lectionem secuti sumus.

56 ὅσα πλανᾶται MS. cod. οὕτω omisso. Deinde in Cod. legitur ὑποκλύσαι μαλακῷ, pro ὑποκλύσαι μαλακῷ κλύσματι.

57 Æmil. Portus: ἢν δὲ μὴ παύονται scribit, subintelligendum αἱ ὀδύναι, dolores, si vero παύηται retinetur, subintelligendum κακὸν, malum, vel ἡ ὀδύνη dolor.

58 ὁκόσαι ὀδύναι MS. cod. omisso δέ.

59 Publicata exempl. ἢ ἐς ὃ μέρος ἂν καταςηρίξῃ scribunt, pro quibus ex MS. cod. reposuimus: ἢ ἐς ὅ, τι μέρος ἂν καταςηρίξῃ, quæ lectio in Imp. Samb. adscribitur.

60 ἢν δὴ, μὴ θεραπευθῇ, ἢ κακῶς θεραπευθῇ MS. codex. postea φιλέει μακρότερα Imp. Sambuci καὶ omisso.

61 Pro hisce, MS. cod. scribit: καὶ ἔςιν ὅτε καὶ κτείνει, & pro τῶν τοιούτων, Cod. & Imp. Samb. καὶ τῶν αὐτῶν legunt.

62 MS. Cod. scribit: γίνεται δὲ ἐν ποῖσι καὶ τοῦ χειμῶνος.

Quum febris tertiana detinuerit, si quidem impurgatus esse tibi videatur, quarto die medicamentum purgans exhibeto: at si medicamento opus esse tibi non videatur, in potu ea medicamenta danda sunt, quibus febris aut transferatur, aut desinat: exhibenda autem, quemadmodum in medicamentis scriptum est. Et detinente febre quidem, sorbitione, & potu nutriendum; tempore autem intermedio, cibis alvum subducentibus. Detinet autem plerumque non longo tempore; nisi vero curetur, in quartanam transire & diuturna esse solet. Si autem quartana prehenderit, siquidem impurgatus fuerit, primum caput purgandum; & tribus aut quatuor interjectis diebus, sub ipsam accessionem medicamentum sursum purgans exhibendum; rursus aliquo intervallo interjecto, aliud medicamentum deorsum purgans in ipsa accessione dandum. Quod si per hæc non sedetur, rursus intermissis aliquot diebus, multa calida loto, medicamenta, quæ scripta sunt, exhibenda. Potionibus autem & sorbitionibus, reliquaque victus ratione, velut in tertiana, utendum. Hæc autem febris plurimos quidem longo tempore invadit, quosdam vero etiam brevi: & oritur quidem tum tertiana, tum quartana ex bile & pituita; cur autem tertiana & quartana, alibi a me scriptum est. Harum autem febrium medicamenta hanc habent facultatem, ut his epotis corpus in consueta caliditate & frigiditate juxta locum consistat, neque præter naturam incalescat, neque refrigeretur: exhibenda vero, quemadmodum in medicamentorum tractatu scriptum est.

Τριταῖος δὲ πυρετὸς ὅταν ἔχῃ, ἢν μέν σοι δοκέῃ ἀκάθαρτος εἶναι, τῇ τετάρτῃ φάρμακον δοῦναι· ἢν δὲ μή σοι δοκέῃ φαρμάκου δεῖσθαι, διδόναι φάρμακα ποτὰ, [63] οἷσιν ἢ μεταςήσεται ὁ πυρετὸς, ἢ ἀπολείψει· διδόναι δὲ, ὥσπερ γέγραπλαι ἐν τοῖσι φαρμάκοισι. Καὶ τῇ μὲν λήψει, ῥοφήματι καὶ ποτῷ διαιτᾷν· ταῖς δὲ διὰ μέσου, σιτίοισι διαχωρητικοῖσι. [64] Καὶ λαμβάνει δ' ὡς ἐπὶ τὸ πουλὺ, οὐκ ἐπὶ πλεῖςον· ἢν δὲ μὴ θεραπεύηται, ἐθέλει μεθίςασθαι ἐς τεταρταῖον, καὶ γίνεσθαι πουλυχρόνιος. [65] Ἢν δὲ τεταρταῖος λαμβάνῃ, ἢν μὲν ἀκάθαρτος ᾖ, καθαίρειν πρῶτον μὲν τὴν κεφαλήν· καὶ, διαλείπων τρεῖς ἢ τέσσαρας ἡμέρας, [66] φάρμακον διδόναι ἄνω κατ' αὐτὴν τὴν λῆψιν· διαλιπὼν δὲ, κάτω δοῦναι ἕτερον ἐν αὐτῇ τῇ λήψει. Ἢν δὲ πρὸς ταῦτα μὴ παύηται, διαλιπὼν πάλιν, λούσας πολλῷ καὶ θερμῷ, δοῦναι τῶν φαρμάκων, ἃ γέγραπλαι. [67] Ποτοῖσι δὲ, καὶ ῥοφήμασι, καὶ τῇ ἄλλῃ διαίτῃ χρῆσθαι, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ τριταίου. Λαμβάνει δὲ οὗτος ὁ πυρετὸς, τοὺς μὲν πλείςους πουλὺν χρόνον· τοὺς δὲ καὶ ὀλίγον· [68] καὶ γίνεται μὲν, ὅ, τε τριταῖος καὶ ὅ, τε τεταρταῖος ὑπὸ χολῆς καὶ φλέγματος· [69] διότι δὲ τριταῖος καὶ τεταρταῖος, ἑτέρωθί μοι γέγραπλαι. Δύναμιν δὲ ἔχει τῶν πυρετῶν τὰ φάρμακα τούτων, ὥςε πινόμενα τὸ σῶμα κατὰ χώρην εἶναι ἐν τῇ εἰωθυίῃ θερμότητί τε καὶ ψυχρότητι, καὶ μήτε θερμαίνεσθαι παρὰ φύσιν, μήτε ψύχεσθαι· διδόναι δὲ, ὡς ἐν τῇ φαρμακίτιδι γέγραπλαι.

CAPUT V.

De pituita alba, & liene magno, duro, & suppurato, eorumque affectuum causis, in hydropem mutatione, symptomatis, & curatione.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ τοῦ φλέγματος λευκοῦ, καὶ τοῦ σπληνὸς μεγάλου, καὶ σκληροῦ, καὶ πυϊσκομένου, καὶ τῶν τούτων τῶν παθῶν αἰτίων, καὶ τῆς ἐς τὸν ὕδρωπα μεταςάσεως, καὶ τῶν συμπλωμάτων, καὶ τῆς θεραπείας.

Quum pituita alba detinuerit, totum corpus tumore albo intumescit; eodemque die alia parte melius; alia deterius habere sibi videtur, tumorque alias alia corporis parte & major & minor est. Huic medicamenta deorsum purgantia exhibenda, quibus aqua, aut pituita purgatur: in victus autem ratione utendum cibis & potibus,

Φλέγμα λευκὸν ὅταν ἔχῃ, τὸ σῶμα οἰδέει πᾶν λευκῷ οἰδήματι, καὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρης· [70] τότε μὲν δοκέει ῥάων εἶναι· τότε δὲ φλαυρότερος, καὶ τὸ οἴδημα ἄλλοτε ἄλλῃ τοῦ σώματος μέζον τε καὶ ἔλασσον γίνεται. Τούτῳ φάρμακα διδόναι κάτω, ὑφ' ὧν ὕδωρ ἢ φλέγμα καθαίρεται· διαιτᾷν δὲ σιτίοισι καὶ ποτοῖσι, καὶ

VARIÆ LECTIONES.

63 MS. cod. οἷσι μεταςήσεται, omisso ἤ.
64 In MS. cod. καὶ præponitur λαμβάνει.
65 Ἢν τεταρταῖος, enclitica δὲ omissa MS. cod.
66 MS. cod. legit: δοῦναι ἄνω αὐτῇ τῇ λήψει· ἢν δὲ μὴ πρὸς ταῦτα παύηται διαλείπων· λούσας πολλῷ καὶ θερμῷ, δ. τ. φ. cæteris omissis. Præterea in Cod. πάλιν, rursus, omittitur.
67 Sic MS. cod. quæ lectio Lindeno probatur, pro ποτήμασι vulgato.
68 καὶ γίνεται μὲν ὁ τριταῖος, καὶ ὁ τεταρταῖος MS. Cod.
69 διότι δὲ ὁ τριταῖος, καὶ ὁ τεταρταῖος vulgati Codd. sed utroque in loco articulum ὁ omisimus; quod sane melius videtur.
70 Sic MS. cod. quam lectionem prætulit Lindenus, pro τὸ μὲν δοκέει ῥάων εἶναι· τὸ δὲ φλαυρ.

ϗ πόνοισιν, ὑφ᾽ ὧν ξηρότατος ἔσαι, ϗ ἰσχνότατος. Ἡ δὲ νοῦσος αὕτη γίνεται ἀπὸ φλέγματος, ὅταν τις ἐκ πυρετῶν πολυχρονίων, φλεγματώδης ὢν, ἀκάθαρτος γένηται, τρέπηταί τε τὸ φλέγμα αὐτοῦ ἀνὰ τὰς σάρκας.
13 Καὶ λευκότερον μὲν οὐδὲν τοῦτο τοῦ ἄλλου ἢ φλέγματος, ὁ δὲ χρὼς φαίνεται λευκότερος· τὸ γὰρ αἷμα ὑπὸ πλήθους τοῦ φλέγματος ὑδαρέστερον γίνεται, ϗ οὐκ ἔνι ὁμοίως ἐν αὐτῷ τὸ εὔχροον· ϗ διὰ τοῦτο λευκότεροί τε φαίνονται, ϗ καλέεται ἡ νοῦσος, φλέγμα λευκόν. Ἢν μὲν οὖν θεραπευθῇ ἀρχομένης τῆς νούσου, ὑγιὴς γίνεται· [71] ἢν δὲ μὴ, ἐς ὕδρωπα μεθίσαται ἡ νοῦσος, ϗ διέφθειρε τὸν ἄνθρωπον. Ὁκόσοι δὲ σπλῆνα ἔχουσι μέγαν, ὅσοι μὲν εἰσὶ χολώδεες, κακόχροοί τε γίνονται, ϗ καχελκέες, ϗ δυσώδεες ἐκ τοῦ στόματος, ϗ λεπτοὶ, ϗ ὁ σπλὴν σκληρὸς, ϗ αἰεὶ παραπλήσιος τὸ μέγεθος, ϗ τὰ σιτία οὐ διαχωρέει· ὁκόσοι δὲ
14 φλεγματίαι, ταῦτά τε ἧσσον πάσχουσι· ϗ ὁ σπλὴν ἄλλοτε μέζων γίνεται, ἄλλοτε δὲ ἐλάσσων. Τούτοισι ξυμφέρει, ἢν μὲν ἀκάθαρτοι [72] φαίνωνται, καθαίρειν ϗ τὴν κεφαλὴν ϗ τὸ ἄλλο σῶμα· ἢν δὲ μὴ δέωνται φαρμακείης, διαιτᾶν· [73] ὅσοι μὲν φλεγματώδεες, ξηραίνοντα τὸ σῶμα ϗ ἰσχναίνοντα σιτίοισι ϗ ποτοῖσι, ϗ ἐμέτοισι, ϗ γυμνασίοισιν ὡς πλείστοισι, ϗ περιπάτοισι· ϗ τοῦ ἦρος ἐλλεβόρῳ καθαίρειν ἄνω· ὁκόσοι δὲ χολώδεες, ξυμφέρει διϋγραίνοντα τῇ διαίτῃ ὑπάγειν τὴν κοιλίην, ϗ τὴν κύστιν, ϗ τὴν φλέβα τὴν σπληνῖτιν ἀ-
183 φιέναι πυκνά· ϗ τοῖσι διουρητικοῖσι φαρμάκοισι χρῆσθαι, [74] ἃ γέγραπται τὸν σπλῆνα μαλθάσσοντα, ϗ καθαίρειν ἔτεος ὥρῃ ϗ τοῦτο χολήν. Ἔνιοι δὲ τῶν σπληνιώντων, ὑπὸ μὲν τῶν φαρμάκων πίνοντες οὐκ ὠφελέονται, οὐδ᾽
15 ὑπὸ τῆς ἄλλης θεραπείης οὐδὲν ἰσχνότερος γίνεται αὐτῶν ὁ σπλὴν, ἀλλὰ κρατέεται τὰ προσφερόμενα ὑπὸ τοῦ μεγέθεος τῆς νούσου· προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου· ἐνίοισι μὲν ἐς ὕδρωπα περιΐσταται ἡ νοῦσος, ϗ διεφθάρησαν· ἐνίοισι δὲ καὶ [75] ἐκπύσκεται, καὶ καυθέντες ὑγιέες γίνονται· ἐνίοισι δὲ, καὶ ξυγκαταγηράσκει, σκληρότερος ἐὼν καὶ μέγας. Τὸ δὲ νούσημα γίνεται, ὅταν ἐκ πυρετῶν καὶ κακοθεραπείης, χολὴ ἢ φλέγμα, [76] ἢ ἀμφότερα ἐς τὸν σπλῆνα κατασηρίξῃ· καὶ πολυχρόνιον μέν ἐστι τὸ πάθος· θανατῶδες δὲ οὔ.
16 Τῶν δὲ φαρμάκων, ὅσα δίδοται τοῦ σπληνὸς, τὰ μὲν διὰ τῆς κύστιος καθαίρει, καὶ ποιέει λαπαρώτερον· τὰ δὲ καθαίρει μὲν, οὔτε διὰ τῆς κύστιος οὐδὲν, ὅ, τι καὶ [77] φανερὸν, οὔτ᾽ ἄλλῃ οὐδαμῇ· λαπάσσει δὲ τὸν σπλῆνα.

ac laboribus, ex quibus ſicciſſimus, & maxime gracilis evadat. Morbus hic a pituita oritur, quum quis ex diuturnis febribus, pituita abundans, minime purgatus fuerit, & in ejus carnes pituita ſe recipiat.
13 Et hæc quidem licet alia pituita nihilo albidior ſit, cutis tamen color candidior apparet: ſanguis enim pituitæ copia aquoſior redditur, nec æque in eo bonus color ineſt; proptereaque candidiores apparent, morbusque pituita alba vocatur. Si igitur curatus initio morbi fuerit, convaleſcit; ſin minus, in hydropem morbus tranſit, & hominem perimit. Quicumque magnum habent lienem, qui quidem bilioſi ſunt, male colorati evadunt, pravis ulceribus ſcatent, ore graveolent, tenuesque ſunt, lien durus eſt, ſemperque æqualis magnitudinis, cibique non ſecedunt: qui vero pituitoſi ſunt, hæc
14 aut minus patiuntur, & lien alias major, alias minor redditur. His confert, ſi quidem minime purgati videantur, & caput & reliquum corpus purgare: quod ſi purgatione non egeant, victus ea ratio inſtituenda; ita ut pituitoſis quidem corpus exiccet, & extenuet, cibis, potionibus, vomitionibus, & exercitationibus quam plurimis, ac deambulationibus: quinetiam vere per veratrum ſurſum purgandum; bilioſis vero confert victus ratione humectante alvum & veſicam ſubducere, & e vena ſplenica crebro ſanguinem mittere; & medicamentis urinam cientibus uti, quæ lienem mollire ſcripta ſunt, & pro anni tempore bilem purgare. Ex lienoſis autem nonnulli medicamentis epotis minime juvan-
15 tur, & ex reliqua curatione nihilo gracilior etiam lien redditur, ſed quæ admoventur, a morbi magnitudine ſuperantur: progreſſu vero temporis quibusdam morbus in hydropem degenerat, & perempti ſunt; quibusdam vero purulentus fit, & uſti conſaneſcunt; quibusdam etiam durior & magnus ad ſenectutem usque perſeverat. Oritur autem morbus, quum ex febribus & vitioſa curatione, bilis aut pituita, aut utraque ad lienem decubuerint: & diuturnus quidem affectus eſt; minime tamen lethalis.
16 Ex medicamentis autem, quæ ad lienem exhibentur, alia quidem per veſicam purgant, & molliorem efficiunt; alia vero purgant quidem, neque per veſicam quicquam, quod evidens ſit, neque per aliam uſpiam partem; lienem tamen emolliunt.

VARIÆ LECTIONES.

71 ἢν δὲ μὴ θεραπευθῇ, ἐς ὕδρωπα, *ſin minus curetur in aquam inter cutem* morbus tranſit, MS. Cod. inſerto θεραπευθῇ.

72 φαίνωνται, καθαίρειν τὴν κεφαλὴν ϗ τὸ ἄλλο σῶμα· ἢν δὲ μὴ δέωνται MS. cod. quem ſequimur, pro vulgatis: φαίνονται, καθαίρειν ϗ τὴν κεφαλὴν, ϗ τὸ ἄλλο σῶμα· ἢν δὲ μὴ δέονται.

73 ὅσοι μὲν φλεγματώδεες MS. Cod. pro τοῖσι μὲν φλεγματώδεες.

74 ἃ γέγραπται τὸν σπλῆνα μαλθάσσοντα MS. Cod. pro ἃ γέγραπται μαλθάσσειν τὸν σπλῆνα, priorem lectionem prætulimus, eamque probat Lind.

75 Pro vulgato πύσκεται, MS. cod. ἐκπύσκεται, hancque lectionem prætulimus cum Imp. Samb. & Fevr. Deinde pro σκληρὸς, Imp. Sambuci & Fevr. σκληρότερος habent, quam lectionem probamus.

76 ἢ ϗ ἀμφότερα, in MS. cod. ϗ omittitur, quod melius. Paulo poſt τῶν φαρμάκων ὅσα δίδοται σ. τ. λ. MS. Cod.

77 φανερώτερον publicata exemplaria. MS. Cod. vero φανερὸν, quod probamus.

CAPUT VI.

De volvulo, & hydrope, & utriusque causis, prognosi, & curatione; & hydropis chirurgia.

QUum volvulus corripuerit, venter durus redditur, nihilque dejicit, dolorque totam inferiorem alvum detinet, & febris, & sitis; interdum etiam præ dolore bilem (æger) vomit. Hunc & intus & extra humectare oportet; & multa calida lavare; eaque bibere, quæ & alvum moveant, & urinam deducant; & (alvum) subluere, si admittat. Quod si clysterem non admittat, fistula propendulo utriculi petiolo alligata & inflata, multus flatus immittendus: quumque intestinum & venter a flatu elevata fuerint, exempta fistula, statim clyster injiciendus. Quem si admiserit, alvus dejiciet & convalescet: si vero ne ita quidem clysterem receperit, septimo potissimum die moritur. Oritur autem ejusmodi morbus, quum stercore acervatim combusto in intestino, pituita circa hoc colligitur; intestinumque, his nimirum confertim induratis, intumescit, nullumque ex his medicamentis, quæ per superiora bibuntur, recipit; sed vomitione rejicit: neque admota per inferiora infusa recipit; est autem morbus acutus & periculosus. Hydrops autem plerumque oritur, quum quis ex morbo longo non purgatus, diuturno tempore moratur: carnes namque corrumpuntur, & liquantur, & in aquam vertuntur. Sed & fit hydrops a liene, ubi ægrotarit; & ab hepate, & alba pituita, & a dysenteria & lienteria: & si quidem hydrops ex purgationis defectu oboriatur, venter aqua impletur; pedes & tibiæ attolluntur; humeri vero, claviculæ, pectus, & femora contabescunt. Hunc, si (curandum) initio acceperis, priusquam aqua supra modum excreverit, medicamenta propina, quibus aqua, aut pituita per inferiora purgetur: bilis vero minime movenda. Victus ratio instituenda in cibis & potibus, laboribus & deambulationibus, a quibus gracilis & siccus reddatur, & carnes robustissimæ. Hic vero morbus cum alias lethalis est, tum si venter jam aqua repletus fuerit. At quum a liene, aut hepate, aut alba pituita, aut dysenteria in hydropem transierit, per eadem quidem

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛʹ.

Περὶ τοῦ εἰλεοῦ καὶ τοῦ ὑδέρου, καὶ τῶν ἀμφοτέρων αἰτίων καὶ σημείων, καὶ τῆς προγνώσεως, καὶ θεραπείας· καὶ τῆς ἐν τῷ ὕδρωπι χειρουργίας.

ΕΙλεὸς ὅταν λάβῃ, ἡ γαςὴρ σκληρὴ γίνεται, καὶ διαχωρέει οὐδὲν, καὶ ὀδύνη κάτω πᾶσαν τὴν κοιλίην ἔχει, καὶ πυρετὸς, καὶ δίψα· ἐνίοτε δὲ ὑπὸ πόνου ἐμέει καὶ χολήν. Τοῦτον χρὴ διϋγραίνειν [78] καὶ εἴσωθεν, καὶ ἔξωθεν, καὶ λούειν πολλῷ καὶ θερμῷ· καὶ πίνειν ὅσα τήν τε κοιλίην κινέει, καὶ τὸ οὖρον ὑπάγει· καὶ ὑποκλύζειν, ἢν δέχηται. Ἢν 17 δὲ μὴ δέχηται τὸ κλύσμα, αὐλίσκον προσδήσας πρὸς τὸν ποδεῶνα ἀσκίου καὶ φυσήσας, ἐνιέναι τὴν φῦσαν πολλήν· καὶ, ἐπειδὰν ἀρθῇ τὸ ἔντερον ὑπὸ τῆς φύσης, καὶ ἡ γαςὴρ, ἐξελὼν τὸν αὐλίσκον, ἐνιέναι παραχρῆμα κλύσμα. Καὶ, ἢν δέξηται, ὑποχωρήσει, καὶ ὑγιὴς ἔςαι· ἢν δὲ μηδ᾽ οὕτω δέξηται τὸ κλύσμα, ἀποθνήσκει μάλιςα ἑβδομαῖος. [79] Ἡ δὲ τοιαύτη νοῦσος γίνεται, ὅταν τῆς κόπρου ξυγκαυθῇ ἀθρόον ἐν τῷ ἐντέρῳ, περὶ τοῦτο περιΐςαται φλέγμα· καὶ τὸ ἔντερον, ἅτε τούτων ἀθρόων ἐνεσκληκότων, περιοιδέει, καὶ οὔτε τῶν ἄνωθεν [80] πινομένων φαρμάκων δέχεται, ἀλλ᾽ ἀνεμέει· οὔτε τῶν κάτωθεν προσφερομένων κλυσμάτων δέχεται· ἔςι δὲ τὸ νούσημα ὀξὺ καὶ ἐπικίνδυνον. Ὕδερος δὲ γίνεται τὰ μὲν πλεῖςα, ὅταν τις ἐκ νούσου μακρῆς ἀκάθαρτος διαφέρεται πουλὺν χρόνον· φθείρονται γὰρ αἱ σάρκες, καὶ τήκονται, καὶ γίνονται ὕδωρ. Γίνεται δὲ ὕδρωψ καὶ ἀπὸ τοῦ σπληνὸς, ὅταν νοσήσῃ, καὶ ἀπὸ τοῦ ἥπατος, καὶ ἀπὸ τοῦ λευκοῦ φλέγματος, καὶ ἀπὸ δυσεντερίης, καὶ λειεντερίης· καὶ, ἢν μὲν ἐξ ἀκαθαρσίης γένηται ὕδρωψ, ἡ μὲν γαςὴρ ὕδατος πίμπλαται· οἱ δὲ πόδες, καὶ αἱ κνῆμαι ἐπαίρονται· οἱ δὲ ὦμοι, καὶ αἱ κληΐδες, καὶ τὰ ςήθεα, καὶ οἱ μηροὶ τήκονται. Τοῦτον, ἢν ἀρχόμενον 18 λάβῃς πρὸ τοῦ [81] ὑπέρυδρον γενέσθαι, φάρμακα πιπίσκειν κάτω, ὑφ᾽ ὧν ὕδωρ ἢ 19 φλέγμα καθαίρεται· [82] χολὴν δὲ μὴ κινέειν. Σιτίοισι δὲ καὶ ποτοῖσι καὶ πόνοισι καὶ περιπάτοισι διαιτᾷν, ὑφ᾽ ὧν ἰσχνὸς καὶ ξηρὸς ἔςαι, [83] καὶ αἱ σάρκες ἰσχυρόταται. Ἡ δὲ νοῦσος θανατώδης, ἄλλως τε καὶ, ἢν φθῇ, ἡ γαςὴρ μεςωθεῖσα ὕδατος. Ὅταν δὲ ἀπὸ σπληνὸς, ἢ ἥπατος, ἢ λευκοῦ φλέγματος, ἢ δυσεντερίης ἐς ὕδρωπα μεταςῇ, θεραπεύειν μὲν τοῖ-

VARIÆ LECTIONES.

78 MS. cod. καὶ ἔξωθεν, καὶ εἴσωθεν, καὶ λούειν πολλῷ.

79 Ἡ δὲ τοιαύτη νοῦσος γίνεται, in MS. Cod. abest τοιαύτη, *ejusmodi*.

80 πινομένων φάρμακον publicati Codd. sed nos ex MS. Cod. πινομένων φαρμάκων scripsimus; quæ lectio melior.

81 Lind. & Cod. MS. legunt πρὶν τοῦ ὑπέρυθρον, *priusquam subcruentum:* Sed ex hoc loco ὑπέρυδρον exponit Galenus in Exegesi: ἄγαν πλήρη τοῦ παρακεχυμένου ὕδατος, aqua suffusum & nimis redundantem.

82 Sic MS. Cod. inserta negativa, quam lectionem secuti sunt interpretes.

83 Sic MS. cod. pro καὶ αἱ σάρκες ὡς ἰσχυρόταται.

τοῖσιν αὐτοῖσι ξυμφέρει, διαφεύγουσι δὲ οὐ μάλα· τῶν γὰρ νουσημάτων ὅ, τι ἂν ἕτερον ἐφ᾽ ἑτέρῳ γένηται, ὡς τὰ πολλὰ ἀποκτείνει. Ὅταν γὰρ ἀσθενεῖ τῷ σώματι ὄντι ὑπὸ τῆς παρούσης νούσου, ἑτέρη νοῦσος ἐπιγένηται, [84] προαπόλλυται ὑπὸ ἀσθενείης, πρὶν ἢ τὴν ἑτέρην νοῦσον, τὴν ὑστέρην γενομένην, τελευτῆσαι. Τὸ δὴ ὕδωρ γίνεται οὕτως. Ἐπειδὰν 20 αἱ σάρκες ὑπὸ φλέγματος, καὶ χρόνου, καὶ νούσου, καὶ ἀκαθαρσίης, καὶ κακοθεραπείης, καὶ πυρετῶν διαφθαρῶσι, τήκονται, καὶ γίνονται ὕδωρ· καὶ ἡ μὲν κοιλίη [85] οὐ μεταδιδοῖ ὕδωρ ἐς ἑωϋτήν· κύκλῳ δὲ περὶ αὐτὴν γίνεται. [86] Ἢν μὲν οὖν ὑπὸ τῶν φαρμάκων, καὶ τῆς ἄλλης διαίτης ὠφελέηται, καὶ ἡ γαστὴρ λαπάσσηται αὐτοῦ· ἢν δὲ μὴ, ταμὼν ἀφεῖναι τοῦ ὕδατος· [87] τάμνεται, δὲ ἢ παρὰ τὸν ὀμφαλὸν, 21 ἢ ὄπισθεν κατὰ τὴν λαγόνα. Διαφεύγουσι δὲ καὶ ἐντεῦθεν ὀλίγοι.

curare confert, neque tamen admodum evadunt: in morbis enim, qui alter alteri succedit, plerumque interficit. Quum enim corpori a præsenti morbo debilitato, alter morbus accesserit, præ imbecillitate prius perit, quam alter, qui posterior accessit, morbus desinat. Aqua sane sic gignitur. Quum carnes pituita, tempore, morbo, purgationis penuria, prava curatione, & febribus corruptæ fuerint, liquescunt & in aquam vertuntur; neque in se quidem venter aquam distribuit: sed in ejus ambitu ipsa consistit. Si igitur a medicamentis, ac reliqua victus ratione auxilium percipiat, ejusque venter evacuetur, satis est: sin minus, sectione facta aquam educito: fit autem sectio vel juxta umbilicum, vel retro juxta ilia. Unde vero pauci etiam evadunt.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ τῶν τῆς δυσεντερίας, καὶ λειεντερίας, καὶ διαῤῥοίας, καὶ τεινεσμοῦ, καὶ χολέρας αἰτίων, καὶ σημείων, καὶ θεραπείας.

Δυσεντερίη ὅταν ἔχῃ, ὀδύνη ἔχει κατὰ πᾶσαν τὴν κοιλίην, καὶ στρόφος, καὶ διαχωρέει χολήν τε καὶ φλέγμα, καὶ αἷμα ξυγκεκαυμένον. Τούτου καθήρας τὴν κεφαλὴν, φάρμακον πῖσαι ἄνω, ὅ, τι φλέγμα καθαίρει· καὶ τὴν κοιλίην γάλακτι ἑφθῷ διανίψας, τὸ ἄλλο σῶμα θεραπεύειν. Καὶ, ἢν μὲν ἄπυρος ᾖ, τὴν μὲν κοιλίην λιπαροῖσι, καὶ πίοσι, καὶ γλυκέσι, καὶ ὑγροῖσιν [88] ὑπάγειν αἰεὶ τὰ ἐνεόντα· καὶ λούειν πολλῷ καὶ θερμῷ τὰ κάτω τοῦ ὀμφαλοῦ, ἢν ὀδύνη ἔχῃ· τὰ δὲ πόματα, καὶ τὰ ῥοφήματα καὶ τὰ σιτία προσφέρειν, κατὰ τὰ γεγραμμένα ἐν τῇ Φαρμακίτιδι. Η δὲ νοῦσος γίνεται, ἐπειδὰν χολὴ καὶ φλέγμα κατασηρίξῃ ἐς τὰς φλέβας καὶ τὴν κοιλίην· νοσέει μὲν τὸ αἷμα, καὶ διαχωρέει ἐφθαρμένον· [89] νοσέει δὲ τὸ ἔντερον, καὶ ξύεται καὶ ἑλκοῦται. Γίνεται δὲ αὕτη ἡ νοῦσος, καὶ μακρὴ, καὶ πουλύπονος, καὶ θανατώδης· καὶ, 184 ἢν μὲν ἔτι τοῦ σώματος ἰσχύοντος θεραπεύηται, ἐλπὶς διαφυγεῖν· ἢν δὲ ἤδη ἐκτετηκότος, καὶ τῆς κοιλίης παντάπασιν ἡλκωμένης, [90] ζωῆς οὐδεμία ἐλπίς. Λειεντερίη. Τὰ 22 σιτία διαχωρέει ἄσηπτα, ὑγρά· [91] ὀδύνη δὲ, οὐκ ἔνι· λεπτύνεται δὲ καὶ τὸ σῶμα. Τοῦτον θεραπεύειν τοῖσιν αὐτοῖσιν, οἷον ὑπὸ δυσεντερίης ἐχομένους· ἡ δὲ νοῦσος γίνεται,

CAPUT VII.

De dysenteriæ, lienteriæ, diarrhœæ, tenesmi, choleræ caussis, signis, & curatione.

Quum dysenteria detinuerit, dolor totum ventrem occupat, & tormina, bilem, pituitamque, & sanguinem adustum per alvum dejicit. Hujus purgato capite, medicamentum, quod sursum pituitam purget, propinato; & alvo lacte cocto abluta, reliquum corpus curato. Et si quidem febris expers fuerit, ex alvo quidem unguinosis, pinguibus, dulcibus, ac liquidis, quæ insunt semper educito; & si dolor detineat, partes sub umbilico calida multa lavato; potiones, sorbitiones & cibos, prout in medicamentorum tractatione scriptum est, adhibeto. Oritur hic morbus, postquam bilis & pituita in venas & alvum decubuerint: ægrotat quidem sanguis, & corruptus secedit; ægrotat autem intestinum, & raditur, ac exulceratur. Longus autem hic morbus redditur, laboriosus, & lethalis: ac, si quidem robusto adhuc corpore curetur, effugiendi spes est; si vero jam colliquato, ventreque penitus exulcerato, vitæ nulla spes est. Lienteria. Cibi dejiciuntur incorrupti, liquidi; dolor non adest; corpus autem extenuatur. Hunc iisdem, velut dysenteria detentos, curato: hic morbus oritur, quum

VARIÆ LECTIONES.

84 ἀπόλλυται, Imp. Sambuci, pro προαπόλλυται. Postea in MS. Cod. legitur: ἀπὸ ἀσθενείης, πρὶν τὴν νοῦσον τὴν ὑστέρην γενομένην.

85 οὐ διαδιδοῖ τὸ ὕδωρ MS. cod. & Imp. Sambuci legunt pro οὐ μεταδιδοῖ ὕδωρ.

86 Sic MS. Cod. pro vulgatis: καὶ ἢν μέν.

87 MS. Cod. legit τάμνεται quod sequimur pro τέμνεται.

88 ὑπάγειν αἰεὶ τὰ ἐνεόντα, in MS. Cod. omittitur αἰεὶ. Deinde pro λούειν πολλῷ καὶ θερμῷ τὰ κάτω, in eodem legitur: λούειν θερμῷ τὰ κάτω.

89 νοσέει δὲ καὶ τὸ ἔντερον vulgati Codd. in MS. Cod. καὶ omittitur.

90 ζωῆς οὐδεμία ἐλπὶς, *vita nulla spes est*, publicata exempl. in MS. cod. ζωῆς, *vita*, non legitur.

91 In MS. Cod. scribitur: ὀδύνη δὲ οὐ κινέει, *dolor vero non agitat*, quæ lectio notatur in MS. Servini. Paulo post: ἐν τοῖσιν αὐτοῖσιν, τοῖς ὑπὸ δυσεντερίης ἐχομένοις, habent vulgata exemplaria: nos MS. Cod. lectionem utpote meliorem secuti sumus, eamque notat Imp. Sambuci.

quum ex capite, & superiore ventre in inferiorem ventrem pituitæ defluxus inciderit; quum autem id fit, cibi ab eo refrigerantur & humectantur, eorumque incorruptorum celer fit secessus; & corpus liquescit, quum simul cibi non idoneo tempore in ventriculo coquantur, & simul a ventriculo calido præter naturam incalescat. At quum diarrhœa detinet longa; primum quidem, quæ ingeruntur, liquida per alvum secedunt: deinde vero pituita. Et probe quidem vescitur; verum a copiosa alvi dejectione debilis ac gracilis redditur. Hunc, veratro potui exhibito, & capite pituita purgato, supra reficcabis; & lacte cocto alvum eluito: deinde reliqua curato per cibos & potiones, quibus venter, & totum corpus exiccetur. Morbus ab iisdem oritur, a quibus lienteria. Hi morbi, dysenteria, lienteria, ac diarrhœa, sunt congeneres; eosque sic curare oportet, ut defluxionem quidem a capite & superiore ventre intercipias, aut avertas; morbi namque natura inde manat, neque est, qui qua in re sententiam tuam coarguat. At fere & reliquos morbos sic considerare oportet, unde unicuique natura sit: quod, quum ita consideraveris, morborumque principium deprehenderis, minime aberraveris. Quum tenesmus prehenderit, sanguis niger, & mucus secedunt, dolorque in inferiore alvo oritur, ac maxime ubi ad secessum devenerit. Huic alvum proluere, lenire, ac tepefacere convenit; quæque intus sunt subducere, & calida, excepto capite, lavare. Hic autem morbus plures cibos insumere consuevit: quum enim evacuatur venter, a sanguine ac muco transeuntibus, & ad intestinum illabentibus, tormina fiunt: intus autem manentibus cibis, minorem intestino mordacitatem inferunt. Ac fit quidem ex iisdem, a quibus & dysenteria; verum imbecillior, & brevis, minimeque lethalis. Quum autem ex vino, aut ab epulis cholera prehenderit, aut diarrhœa: diarrhœæ quidem jejunium confert; &, si sitis detineat, vinum dulce exhibendum,

ὅταν ἐκ τῆς κεφαλῆς, ϗ τῆς ἄνω κοιλίης καταῤῥόος γένηται τοῦ φλέγματος ἐς τὴν κάτω κοιλίην· ὅταν δὲ τοῦτο, τὰ σιτία ὑπ' αὐτοῦ ψύχεται ϗ ὑγραίνεται, ϗ ἡ ἄφοδος αὐτῶν ἀσήπτων [92] ταχείη γίνεται· ϗ τὸ σῶμα τήκεται, ἅμα μὲν οὐ πεσσομένων τῶν σιτίων ἐν τῇ κοιλίῃ χρόνον ἱκανόν· ἅμα δὲ ὑπὸ τῆς
23 κοιλίης θερμῆς ἐούσης παρὰ φύσιν θερμαινόμενον. [93] Διάῤῥοια δὲ μακρὴ ὅταν ἔχῃ, διαχωρέει πρῶτον μὲν τὰ εἰσιόντα ὑγρά· ἔπειτα [94] δὲ φλέγμα. Καὶ ἐσθίει μὲν ἐπιεικῶς· ὑπὸ δὲ τῆς [95] πολλῆς διαχωρήσιος ἀσθενὴς ϗ λεπτὸς γίνεται. Τοῦτον ἄνω ἀποξηραίνειν, ἐλλέβορον πιπίσκων, ϗ τὴν κεφαλὴν καθαίρων, φλέγμα· [96] καὶ τὴν κοιλίην διανίψαι γάλακτι ἑφθῷ· ἔπειτα τἄλλα σιτίοισι ϗ ποτοῖσι θεραπεύειν, ὑφ' ὧν ξηρανεῖται ἥτε κοιλίη ϗ τὸ σῶμα πᾶν. Ἡ δὲ νοῦσος ἀπὸ τῶν αὐτῶν
24 γίνεται, [97] ἀφ' ὧν ϗ ἡ λειεντερίη. Αὗται αἱ νοῦσοι, ἥτε δυσεντερίη, ϗ ἡ λειεντερίη, ϗ διάῤῥοια, παραπλήσιαί εἰσι· ϗ δεῖ αὐτὰς οὕτως ἰῆσθαι· τὸν μὲν καταῤῥόον ἀπολαμβάνειν τὸν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ϗ τῆς ἄνω κοιλίης, ἢ ἀποτρέπειν· τοῦ γὰρ νουσήματος ἡ φύσις ἐντεῦθεν γίνεται, καὶ οὐδείς οὐδέν σου μέμψεται τὴν διάνοιαν. Σχεδὸν δὲ καὶ τἄλλα νουσήματα ὧδε δεῖ σκοπεῖν, ὁκόθεν ἑκάστῳ ἡ φύσις γίνεται· καὶ οὕτω σκοπῶν, καὶ λαμβάνων τὴν ἀρχὴν τῶν νουσημάτων, ἥκιστ' ἂν ἁμαρτάνοις. Τεινεσμὸς ὅταν λάβῃ, [98] διαχωρέει αἷμα μέλαν, καὶ μύξα, καὶ πόνος ἐν τῇ κάτω κοιλίῃ γίνεται, καὶ μάλιστα ὅταν εἰς ἄφοδον ἴζῃ. Τοῦτον ξυμφέρει τὴν κοιλίην διϋγραίνειν, καὶ λιπαί-
25 νειν, καὶ [99] ἀλεαίνειν· καὶ ὑπάγειν τὰ ἐνεόντα, καὶ λούειν θερμῷ πλὴν τῆς κεφα-
26 λῆς. Φιλέει δὲ ἡ νοῦσος αὕτη τὰ σιτία πλείω [100] τελέειν· οἱ γὰρ στρόφοι, κενουμένης τῆς κοιλίης ὑπὸ τοῦ αἵματος διεξιόντος, καὶ τῆς μύξης, καὶ προσπιπτόντων πρὸς τὸ ἔντερον, γίνονται· ἐνεόντων δὲ τῶν σιτίων, ἧσσον δῆξιν παρέχει τῷ ἐντέρῳ. Καὶ γίνεται μὲν ἀπὸ τῶν αὐτῶν, ὧν καὶ ἡ δυσεντερίη· ἀσθενεστέρη δὲ, καὶ ὀλιγοχρονίη, καὶ οὐ θανατώδης. Ὅταν δὲ ἐξ οἴνου [101] ἢ ὑπ' εὐωχίης χολέρη λάβῃ, ἢ διάῤῥοια· τῇ μὲν διαῤῥοίῃ ξυμφέρει διανηστεύειν, καὶ, ἢν δίψος ἔχῃ, οἶνον διδόναι γλυκὺν,

ἢ

Variæ Lectiones.

92 ἐν ταχείη γίνεται MS. Cod. inserto ἐν. Paulo post παρὰ φύσιν θερμαινόμενον, legisse videtur Calvus.
93 Διάῤῥοια δὲ ἡ μακρὴ ὅταν ἔχῃ, vulgati Codd. nos autem articulum cum MS. Cod. omisimus, id quod melius.
94 Sic MS. Cod. quæ lectio Lindeno probatur inserto δέ.
95 πολλῆς διαχωρήσιος legunt publicata exemplaria; in MS. Cod. vero πολλῆς omittitur: verum requiri videtur, id quod ex sequentibus patet; siquidem longo alvi fluxu & frequenti detenti valde extenuantur. Paulo post ὑποξηραίνειν ex Vet. Cod. legit Mercur. pro ἀποξηραίνειν. Deinde pro τοῦτον ἄνω, MS. Cod. habet: τούτου τὰ ἄνω.
96 Διανίψαι δὲ ϗ τὴν κοιλίην, MS. cod. scribit ϗ τὴν κοιλίην διανίψαι, alvumque lacte eluito, quam lectionem sequimur. Deinde in eodem dicitur: ἔπειτα τάτε ἄλλα.
97 ἀφ' ὧν ϗ ἡ λειεντερίη Imp. Sambuci: & paulo post in MS. Cod. ϗ διάῤῥοια, alvique fluxus, non leguntur, deinde παραπλήσιαί εἰσι, pro παραπλήσιαί τε, in Cod. legitur.
98 In MS. Cod. legitur: διαχωρέει αἷμα μέλαν, ϗ μύξα sanguis niger, & mucus secedunt, id quod hæmorrhoidariis accidere solet. Hancque lectionem sequimur inserto μέλαν niger, scilicet sanguis.
99 Vulgati codd. λεαίνειν legunt, quam lectionem retinuit Foësius. Verum nos ἀλεαίνειν, ex MS. Cod. scripsimus, quæ lectio optima, & respondet τῷ, tepefacere in versione: nam λεαίνειν est levigare, quod ad rem non facit.
100 Hic variant exemplaria. Imp. Corn. θέλειν, expetere habet MS. Cod. ποιέειν. Postea pro οἱ γὰρ στρόφοι, Mercur. in margine notat ὅταν γὰρ στρόφοι.
101 ἢ ὑπ' εὐωχίης· in MS. Cod. ἢ εὐωχίῃ, aut epulis legitur.

" [102] ἢ στέμφυλα γλυκέα· ἐς ἑσπέρην δὲ 27
διδόναι ταῦτα, ἃ καὶ τοῖσιν ὑπὸ φαρμά-
κου κεκαθαρμένοισιν. [103] Ἢν δὲ μὴ παύη-
ται, ἐθέλῃς δὲ παῦσαι, ἔμετον ἀπὸ σιτίου
ἢ φακίου ποιῆσαι· καὶ παραχρῆμα ἀνα-
σπᾶται ἄνω ἡ κάτω ἄφοδος· καὶ, ἢν δια-
κλύσῃς χυλῷ φακῶν ἢ ἐρεβίνθων, καὶ οὕ-
τως ἧσσον [104] παύσεται. Τῇ δὲ χολέρῃ
ξυμφέρει, ἢν μὲν ὀδύνη ἔχῃ, διδόναι ἃ
γέγραπται ἐν τοῖσι φαρμάκοισι παύοντα
τὴν ὀδύνην· τὴν δὲ κοιλίην θεραπεύειν
τήν τε ἄνω καὶ τὴν κάτω, διυγραίνοντα
πόμασι, καὶ μαλάσσοντα τὸ σῶμα λου-
τροῖσι θερμοῖσι, πλὴν τῆς κεφαλῆς· καὶ
ὅ, τε ἔμετος οὕτως [105] εὐπρεπέστερος γί-
νεται, καὶ, ἢν ἐσίῃ τι ὑγρὸν, " τὰ προ- 28
σεστηκότα ἄνω ἀπεμέεται, καὶ, ἡ κάτω
ὑποχώρησις μᾶλλον διαχωρέει· " [106] ἢν 29
δὲ κενώσῃς, ἐμέεται βιαίως, καὶ ὑπο-
χωρέει βιαιότερον· ἐς ἑσπέρην δὲ διδόναι
καὶ τούτῳ, [107] ὅσαπερ τῷ φαρμακοπο-
τέοντι. Γίνεται δὲ καὶ ταῦτα τὰ
ἀλγήματα, ὅσα ἐκ ποσίων γίνεται, ἢ
ἐξ εὐωχίης, [108] ὅταν τὰ σιτία καὶ τὰ
ποτὰ πλέον τοῦ εἰωθότος ἐς τὴν κοιλίην
εἰσέλθῃ, καὶ τὰ ἔξωθεν εἰωθότα ὑπερ-
θερμαίνειν τὸ σῶμα, κινέῃ χολὴν καὶ
φλέγμα.

aut uvarum dulcium retrimenta : sub vesperam autem ea danda, quæ a medicamento purgatis dantur. Quod si non sedetur, sedare autem velis, vomitum post cibum, aut lenticulæ decoctum, excitato; confestimque per inferiora secessus sursum revellitur; ac si lentium aut cicerum cremore elueris, sic quoque quodammodo sedabitur. At choleræ confert, si quidem dolor detineat, ea dare, quæ in medicamentis dolorem sedare scripta sunt: venter autem tum superior, tum inferior, potionibus humectantibus curandus, corpusque excepto capite, balneis calidis emollientibus; sicque proclivior vomitus contingit, & siquid humidi subierit, quæ molesta sunt, sursum revomuntur, & per inferiora secessus magis prodit: quod si vacuaveris, violenter evomuntur, & violentius secedunt: sub vesperam autem etiam huic dato, quæ ei, qui medicamento purgante usus est, exhibentur. At hi dolores, qui ex vini potionibus, aut epulis contingunt, oriuntur etiam, quum cibi & potus solito copiosiores in ventriculum subierint, quæque foris corpus supra modum calefacere solent, bilem & pituitam agitarint.

SECTIO II.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄.

Περὶ τῶν τῆς στραγγουρίας, καὶ ἰσχιάδος, καὶ ἀρθρίτιδος, καὶ ποδάγρας αἰτίων, καὶ σημείων, καὶ θεραπείας.

Στραγγουρίης τρόποι μὲν πολλοὶ καὶ παντοῖοι. Ξυμφέρει δὲ, ἔξωθεν μὲν τὸ σῶμα μαλάσσειν λουτροῖσι θερμοῖσιν· ἔσωθεν δὲ διυγραίνειν, τὴν μὲν κοιλίην σιτίοισιν, ὑφ' ὧν εὔροος ἔσται· τὴν δὲ κύστιν ποτοῖσιν, ὑφ' ὧν τὸ οὖρον ὡς πλεῖστον [109] διαχεῖται· διδόναι δὲ καὶ τῶν διουρητικῶν φαρμάκων, ἃ γέγραπται ἐν τῇ Φαρμακίτιδι, παύοντα τῆς ὀδύνης. Ἡ δὲ νοῦσος ὑπὸ τοῦ φλέγματος γίνεται, καὶ, ὅταν μὲν

CAPUT VIII.

De stranguriæ, ischiadis, arthritidis, & podagræ causis, signis, & curatione.

Stranguriæ multi quidem & varii sunt modi. Confert vero, foris quidem corpus balneis calidis emollire; intus vero humectare, alvum quidem cibis, quibus fluida reddatur; vesicam vero potionibus, a quibus urinæ quamplurimum profluit: ex medicamentis autem urinam cientibus, ea danda sunt, quæ in medicamentorum tractatu dolorem sedare scripta sunt. Hic morbus vero a pituita oritur, & quum quidem

VARIÆ LECTIONES.

102 Στέμφυλα Galeno Libr. II. de aliment. sunt uvarum torculari expressarum solida retrimenta, quæ & ceteris τρύγα vocari, & Atticis βρύτια idem scribit. Quin & στεμφύλου nomen vult a quibusdam attribui uvarum radici ex sarmentis enascenti: & στέμφυλα Atticis dici olivarum partes solidas, cum oleum fuerit expressum. Fraces in olivis, ut flores in uvarum reliquiis vocantur. Præterea Athenæus Libr. II. στέμφυλα τὰς τετριμμένας ἐλαίας Atticis dici scribit, βρύτεα vero, quæ ab aliis vocantur στέμφυλα, quæ Galeno βρύτια appellat. Quibus adductis hic locus Hippocratis accipiendus nobis videtur de uvarum dulcium reliquiis adhuc succulentis, neque in plenum expressis, quæ suctu & ore contentæ sitim sedant. Interpretes autem uvarum dulcium passarum retrimenta, earumque decoctum intelligunt, quod sitim mitigat, & alvi, orisque ventriculi morsum hebetat: & aliquid ἐπικεραστικὸν habent, ut scribit Galen. Libr. I. de Aliment. facultatibus.

103 ἢν δὲ μὴ παυσῆται MS. Cod. & Imper. Sambuci, quod idem est.

104 πεπαύσεται Imper. Sambuci legit eadem significatione. Paulo post pro διυγραίνοντα, MS. Cod. ὑγραίνοντα.

105 Pro εὐπετέστερος, *facilior*, MS. Cod. & Imp. Sambuci, Fevr. Servin. legunt εὐπρεπέστερος, *opportunior*, scilicet vomitus contingit. Paulo post καὶ τὰ προσεστηκότα legunt exempl. Vatic. Publicata vero καὶ omittunt.

106 ἢν δὲ κενώσῃ vulgati codd. MS. Cod. vero ἢν δὲ κενώσῃς, *quod si vacuaveris* scribit, quam lectionem probamus cum Cornar. & Foësio.

107 MS. Cod. legit: ὅσα περ φαρμακοποτῇ· γίνεται δὲ ταῦτα.

108 καὶ ὅταν τὰ σιτία καὶ τὰ ποτὰ πλείω MS. Cod. & Imper. Sambuci.

109 δίεισι MS. Cod. Imp. Sambuci & Fevr. pro διαχεῖται scribunt; sed glossema esse videtur.

vesica resiccata, aut refrigerata, aut vacuata fuerit, dolorem affert; quum vero humida & plena, aut etiam distenta est, minus. Hic autem morbus senioribus quidem longior fit: junioribus vero, brevior; neutris tamen lethalis. Quum ischias fit, dolor coxæ connexionem invadit, & extremam natem, & clunem; tandem vero per totum etiam crus dolor deerrat. Huic confert, quum dolor detinuerit, balneis, tepefactoriis, ac fomentis emollire ad quamcunque cruris partem dolor forte decubuerit, alvumque subducere: quum autem levatus dolor fuerit, medicamentum infra purgans exhibere, & post hæc lac asininum coctum potare: ad dolorem autem dentur, quæ scripta sunt in medicamentorum tractatione. Oritur hic morbus, quum bilis & pituita ad venam sanguifluam decubuerit, aut ex alio morbo, aut alias, quicquid sanguinis a pituita & bile coactum, ægrotarit: istud enim toto crure per venam sanguifluam vagatur; & ubicunque constiterit: ibi etiam dolor maxime manifestus & molestus contingit: non tamen lethalis. Si vero in unum aliquem locum decubuerit dolor, & constiterit, neque medicamentis expellatur, urito quocunque loco dolor forte consederit; sed eum lino crudo inurito. Arthritis morbus quum detinet, corporis articulos ignis & dolor invadit: prehendit etiam acutus, & ad alium atque alium etiam articulum vehementiores & leviores dolores decumbunt. Huic, qua parte dolor detinet, refrigerantia admovere confert, & quæ in ventre sunt, per clysteres & glandem subducere; & quicquid tibi profuturum videbitur, sorbendum & bibendum exhibere. Quum vero dolor remiserit, medicamentum deorsum purgans propinato; & post hoc serum coctum, aut lac asininum potui exhibeto. Hic morbus ex bile & pituita oritur, quum agitata ad articulos decubuerint; & brevis quidem & acutus est: sed minime lethalis; junioribusque magis, quam senioribus contingere solet. Podagra vero ejusmodi omnium, qui circa articulos oboriuntur, (affectuum)

ἡ κύστις ξηρανθῇ, ἢ ψυχθῇ, ἢ κενωθῇ, ὀδύνην παρέχει· [110] ὅταν δὲ ὑγρή τέ ἐστι, καὶ πλήρης, ἢ καὶ κεχυμένη, ἧσσον. Ἡ δὲ νοῦσος τοῖσι μὲν παλαιοτέροισι, μακροτέρη γίνεται· τοῖσι δὲ νεωτέροισι, βραχυτέρη· θανατώδης δὲ οὐδετέροισιν. Ἰσχιὰς δὲ ὅταν γένηται, ὀδύνη λαμβάνει ἐς τὴν πρόσφυσιν τοῦ ἰσχίου, καὶ ἐς ἄκρον τὸ πυγαῖον, [111] καὶ τὸν γλουτόν· τέλος δὲ καὶ διὰ παντὸς τοῦ σκέλεος πλανᾶται ἡ ὀδύνη. [112] Τούτῳ συμφέρει, ὅταν ἡ ὀδύνη ἔχῃ, μαλάσσειν, καθ᾽ ὁκοῖον ἂν τυγχάνῃ τοῦ σκέλεος στηρίζουσα ἡ ὀδύνη, [113] λουτροῖσι καὶ χλιάσμασι καὶ πυρίῃσι, καὶ τὴν κοιλίην ὑπάγειν· ὅταν δὲ λωφήσῃ ἡ ὀδύνη, φάρμακον δοῦναι κάτω, καὶ μετὰ ταῦτα πιεῖν γάλα ὄνου ἑφθόν· διδόναι δὲ τῆς ὀδύνης, ἃ γέγραπται [114] ἐν τοῖσι φαρμάκοισιν. Ἡ δὲ νοῦσος γίνεται, ἐπειδὰν χολὴ καὶ φλέγμα ἐς τὴν αἱμόῤῥοον φλέβα καταστηρίξῃ, ἢ ἐξ ἑτέρης νούσου, [115] ἢ ἄλλως, ὁκόσον ἂν τοῦ αἵματος ὑπὸ φλέγματος, καὶ τῆς χολῆς νουσήσῃ ξυνεστηκός· τοῦτο γὰρ πλανᾶται ἀνὰ τὸ σκέλος διὰ τῆς φλεβὸς τῆς αἱμοῤῥόου· [116] καὶ ὅκου ἂν στῇ, κατὰ τοῦτο καὶ ἡ ὀδύνη ἔνδηλος γίνεται μάλιστα καὶ ἐπίπονος· θανατώδης δὲ οὔ. Εἰ δὲ ἐς ἕν τι χωρίον καταστηρίξῃ ἡ ὀδύνη, καὶ στῇ, καὶ τοῖσι φαρμάκοισι μὴ ἐξελαύνηται, [117] καῦσαι καθ᾽ ὁκοῖον ἂν τόπον τυγχάνῃ ἐοῦσα ἡ ὀδύνη· καίειν δὲ τῷ ὠμολίνῳ. Ἀρθρῖτις νοῦσος ὅταν ἔχῃ, λαμβάνει πῦρ καὶ ὀδύνη τὰ ἄρθρα τοῦ σώματος· λαμβάνει δὲ καὶ ὀξείη, καὶ ἐς ἄλλο τε καὶ ἄλλο τῶν ἄρθρων, ὀξύτεραί τε καὶ μαλακώτεραι καταστηρίζουσιν αἱ ὀδύναι. [118] Τούτῳ ξυμφέρει προσφέρειν, ᾗ ἂν ἡ ὀδύνη ἔχει, ψύγματα, καὶ ἐκ τῆς κοιλίης ὑπάγειν τὰ ἐνεόντα κλύσμασιν ἢ βαλάνῳ, καὶ ῥοφᾷν διδόναι καὶ πιεῖν, ὅ, τι ἂν δοκέῃ σοι ξυνοῖσον. Ὅταν δὲ ἡ ὀδύνη [119] ἀνῇ, φάρμακον κάτω πῖσαι· καὶ μετὰ τοῦτον πίνειν ὀῤῥὸν ἑφθὸν, ἢ ὄνου γάλα. Ἡ δὲ νοῦσος γίνεται ὑπὸ χολῆς καὶ φλέγματος· ὅταν κινηθέντα εἰς τὰ ἄρθρα καταστηρίξῃ· καὶ ὀλιγοχρονίη μὲν γίνεται, καὶ ὀξείη· θανατώδης δὲ οὔ· νεωτέροισι δὲ εἴωθε μᾶλλον [120] ἢ γεραιτέροισι γίνεσθαι. Ποδάγρη δὲ βιαιότατον μὲν τῶν τοιούτων ἁπάντων, ὁκόσα περὶ τὰ ἄρθρα, καὶ

VARIÆ LECTIONES.

110 ὅταν δὲ ὑγρή τε καὶ πλήρης ᾖ· καὶ κεχυμένη, scribitur in MS. Cod.

111 Γλουτὸς exponitur Hesychio & Suidæ τὸ τῆς κοτύλης σφαίρωμα, & heic protuberantem in summa femoris parte carnem indicat, quæ in femoris superiori cervice exterius apparet, & admodum gibbosa est, sedentibusque pulvini vicem præstat, ac ἀποφύσιν externam femoris vestit. Constat autem in coxario morbo extremas ad nates, & summam illam femoris musculosam carnem magnum dolorem urgere.

112 MS. Cod. scribit: τοῦτον θεραπεύειν λουτροῖσι, καὶ χλιάσμασι· καὶ πυρίῃ, cæteris omissis.

113 ἐν λουτροῖσι, Imp. Sambuci ἐν delet, atque nos delevimus.

114 παρὰ τοῖσι φαρμάκοισιν vulgati codd. ἐν τοῖσι φαρμάκοισιν MS. Cod. quæ lectio probatur.

115 ἢ καὶ ἄλλως, inserta particula καὶ MS. Cod. Paulo post καὶ τῆς χολῆς νουσήσῃ Cod. quæ lectio probatur, inserto articulo τῆς, quod sequitur Lind.

116 MS. Cod. καὶ ὅκου ἂν στῇ, ἡ ὀδύνη κατὰ τοῦτο ἔνδηλος μάλιστα γίνεται· ἡ δὲ νοῦσος μακρὴ γίνεται, καὶ ἐπίπονος.

117 καῦσαι καθ᾽ ὁκοῖον ἂν τόπον MS. Cod. quam lectionem recepimus, addito τόπον.

118 In MS. Cod. legitur: τούτῳ ξυμφέρει προσφέρειν· ὁκόταν ἡ ὀδύνη ἔχῃ, ψύγματα, καὶ ἐκ τῆς κοιλίης ὑπάγειν τὰ ἐνεόντα κλυσμῷ, ἢ βαλάνῳ, καὶ ῥόφειν ἐπιδιδόναι.

119 Sic Imperial. Sambuci; quod probamus cum Lindeno pro vulgato ἐνῇ affuerit: Sinibaldus vero ἔνη vetus scilicet dolor, legendum putat. Hipp. Antiphanes pag. mihi 218. sed prior lectio magis Medicæ rationi, & veritati convenit.

120 ἢ γέρουσι γίγνεσθαι· ποδάγρη δὲ βιαιότατον, quæ lectio probatur inserto δέ. Foës. pro βιαιότατον, legit βιαιότερον, violentior.

καὶ πουλυχρονιώτατον, καὶ δυσαπαλλακτότατον. Καὶ ἔςι μὲν ἡ νοῦσος αὔτη, τοῦ αἵματος ἐφθαρμένου, τοῦ ἐν τοῖσι φλεβίοισιν, ὑπὸ χολῆς καὶ φλέγματος· ὅσῳ δὲ ἐν λεπτοτάτοισιν ᾖ [121] φλεβίοισι, καὶ ἐν ἀνάγκῃ πεφυκόσι πλείςῃ τοῦ σώματος, καὶ ἐν νεύροισι καὶ ὀςέοισι πολλοῖσί τε καὶ πυκνοῖσι, τοσούτῳ δὴ παραμονιμώτατόν τέ ἐςι τὸ νούσημα, καὶ δυσαπαλλακτότατον. Ξυμφέρει δὲ καὶ ταύτῃ τὰ αὐτὰ, ἃ καὶ τῇ ἀρθρίτιδι, καὶ μακρὴ μὲν, καὶ αὔτη ἡ νοῦσος καὶ ἐπίπονος· θανατώδης δὲ οὔ. Ἢν δὲ τοῖσι [122] δακτύλοισι τοῖσι μεγάλοισιν ἡ ὀδύνη καταλείπηται, καῦσαι τὰς φλέβας τοῦ δακτύλου ὑπὲρ τοῦ κονδύλου ὀλίγον· καίειν δὲ ὠμολίνῳ.

violentissimus quidem est; ac diuturnissimus, quique ægerrime solvitur. Et est hic quidem morbus sanguinis in venis a bile & pituita corrupti: quanto autem in tenuioribus fuerit venulis, ac in plurima corporis necessitate constitutis, & in nervis, & ossibus multis ac densis, tanto sane permanentior morbus est, ac ægrius

31

profligatur. Huic autem eadem, quæ & arthritidi, conferunt, & longus quidem etiam hic morbus est & molestus; minime tamen lethalis. Quod si in pollicibus dolor relinquatur, venas in pollice paululum supra articuli nodum inurito: ustio autem per linum crudum fiat.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Περὶ τῆς τοῦ ἰκτέρου καὶ τῆς φυμάτων αἰτίων καὶ τῆς θεραπείας· καὶ περὶ τῶν αἰσχρῶν παθῶν, τῆς λέπρας, καὶ τοῦ κνησμοῦ, καὶ τῆς ψώρας, καὶ τῶν λειχήνων, καὶ τοῦ ἀλφοῦ, καὶ τῆς ἀλωπεκίας· καὶ τοῦ κηρίου, καὶ τῶν χοιράδων, καὶ φυγέθλων, καὶ δοθιήνων, καὶ ἀνθράκων.

[123] ΤΟν δὲ ἴκτερον ὧδε χρὴ θεραπεύειν. Ἔξωθεν μὲν τὸ σῶμα μαλθάσσειν λουτροῖσι θερμοῖσι· τὴν δὲ κοιλίην διυγραίνειν, καὶ τὴν κύςιν, καὶ τῶν διουρητικῶν διδόναι, ἃ προγέγραπται. Ἢν δὲ ἰσχυρὸς ᾖ, καθήρας τὴν κεφαλὴν, φάρμακόν τι πίσαι κάτω, ὃ χολὴν καθαίρει· ἔπειτα δὲ τοῖσι διουρητικοῖσι χρῆσθαι. Ἡ δὲ νοῦσος γίνεται, ὅταν χολὴ κινηθεῖσα ὑπὸ τὸ δέρμα τράπηται. Ταῦτα δὲ ἐπιςάμενος ἀνὴρ ἰδιώτης, οὐκ ἂν ὁμοίως ἐμπίπτοι εἰς ἀνήκεςα νουσήματα· [124] καὶ γὰρ νουσήματα εἴωθεν ἀπὸ μικρῶν προφασίων μεγάλα καὶ πολυχρόνια γίνεσθαι. Καὶ, ὅσα μὲν σιτίων ἢ ποτῶν ἐχόμενά ἐςιν, ἢ ῥοφημάτων, ἢ φαρμάκων, ὅσα ὀδύνης εἵνεκα δίδοται, ἀκίνδυνά ἐςιν [125] ἅπαντα προσφέρειν ἀεὶ, ἐὰν κατὰ τὰ γεγραμμένα προσφέρῃς· ὅσα δὲ καθαίρει τῶν φαρμάκων, χολὴν ἢ φλέγμα, ἐν τούτοισιν οἱ κίνδυνοι γίνονται· καὶ αἱ αἰτίαι τοῖσι θεραπεύουσι· φυλάσσεσθαι οὖν χρὴ ταῦτα μάλιςα. Καὶ ταῦτα

CAPUT IX.

De icteri, & tuberculorum causis & curatione; & de fœdis affectibus, lepra, prurigine, scabie, impetigine, vitiligine, alopecia; favo, panis, furunculis, & carbunculis.

ICterus autem ita curandus est. Corpus quidem balneis calidis foris emolliendum; alvus vero & vesica humectanda, & ex urinam cientibus danda, quæ ante scripta sunt. Quod si vehemens fuerit, capite purgato, medicamentum, quod bilem per inferiora purget, propinato; postea vero urinam ducentibus utendum. Hic autem morbus oritur, quum bilis commota sub cutem fusa fuerit. Hæc autem si vir privatus noverit, haud similiter in incurabiles morbos inciderit: solent enim morbi ex parvis causis, magni ac diuturni fieri. Et, quæ quidem ad cibos aut potiones spectant, vel sorbitiones, vel medicamenta, quæcunque doloris gratia exhibentur, ea omnia semper sine periculo exhibentur, si, prout præscripta sunt, exhibueris: quæ vero medicamenta bilem aut pituitam purgant, in his pericula incidunt, & culpæ medentibus imputantur: hæc igitur maxime evitare oportet. Atque ii quidem

VARIÆ LECTIONES.

121 Post φλεβίοισι, in Imper. Sambuci adscribitur τοσούτῳ, hancque lectionem notat Fevr.

122 δακτύλοισι τοῖσι μεγάλοισιν ἡ ὀδύνη καταλείπηται MS. Cod. quam lectionem probamus, pro δακτύλοισιν ἡ ὀδύνη ἐγκαταλείπηται vulgatis, ubi notandum Æmil. Port. ἐγκαταλείπηται emendare. Postea καίειν δὲ ὠμολίνῳ, *ustio autem per linum crudum fiat*. Modum vero inurendi cum non doceat Hipp. Martianus patat sic fieri posse: accipiatur linum crudum, & arcte conglobatum, reducatur in formam pyramidis, cujus basis latior in angustum coarctetur. Magnitudinem seu latitudinem basis indicabit, locus inurendus: non ignorato, ustionem aliquanto latiorem fieri, quam sit basis pyramidis. Hæc igitur in summitate accensa, loco inurendo apponatur, ibique resideat, donec tota materia absumpta sit; nam ignis serpendo, ad cutim perveniens ustionem facit; & quod mirum videtur, fere insensibiliter, & sine dolore. Extincto igne porrum elixum imponebat Hippocrates, donec, quod exustum est, decidat. Quanti vero has habeant orientalis plagæ populi, & quibus casibus utantur, manifestavit Prosper Alpinus Libr. de Medicina Ægyptiorum.

123 MS. Cod. ἴκτερον δὲ ὧδε scribit; & paulo post ἃ γέγραπται idem legit.

124 καὶ γὰρ νουσήματα desunt hæc verba in MS. Cod. & paulo post καὶ φαρμάκων. Imp. Cornarii legit.

125 ἅπαντα· ἃ δεῖ προσφέρειν, ἐὰν κ. τ. λ. MS. Cod.

morbi sunt, qui circa ventrem oriuntur, suppuratis & tabidis, & muliebribus morbis exceptis: hi enim seorsim scribentur. Quæ tubercula nascuntur, omnia a pituita aut sanguine nascuntur. Quum autem a vulnere, aut casu collecta fuerint, hæc sane confert partim quidem cataplasmatis inducere, & medicamentis epotis discutere; partim vero cataplasmatis impositis maturare. Ex cataplasmatis autem discutiunt, quæcunque calida humectant, neque ad se trahunt: maturant autem, quæ calefaciendo contrahunt. Quum vero aliquod sectum, aut sponte ruptum fuerit, medicamento humorem repurgato; quum autem pus effluere desierit, velut ulcus curato. Lepra, pruritus, scabies, impetigines, vitiligo, & alopeciæ ex pituita oriuntur: sunt autem ista fœditas potius, quam morbi. Favus, strumæ, pani, furunculi, & carbunculus, a pituita creantur. In his, ut ea repurges, medicamentis ad hunc modum utendum. Quicunque biliosi quidem sunt, his ea exhibeto, quibus bilis repurgetur; pituitosis vero, a quibus pituita; melancholicis autem, a quibus bilis atra; hydropicis vero, a quibus aqua. Quæ medicamenta potui dantur, & non purgant neque bilem, neque pituitam, ea quum corpus subierint, facultatem suam exhibere oportet, aut refrigerando, aut calefaciendo, aut siccando, aut humectando, aut cogendo, aut diffundendo: quæ vero somnum conciliant, ea sanguini quietem per medicamentum præbere oportet.

CAPUT X.

Quæ apud ægrotum medico animadvertenda ac inquirenda sint; ac de idoneis vulnerato remediis diætetícis, ac pharmaceuticis.

QUum vero ad ægrotum accesseris, quænam patiatur, interrogare oportet, & quanam ex causa, & quot jam diebus, an etiam venter secedat, & quo victu vivat; imprimisque animadvertere, utrum morbus a bile, aut pituita, aut ab utrisque ortus sit: probeque id nosse, quod ab horum altero,

μὲν, ὅσα κατὰ κοιλίην γίνεται νουσήματα, 30
πλὴν περὶ ἐμπύων, καὶ φθινόντων, καὶ τῶν γυναικείων· ταῦτα γὰρ χωρὶς γεγράψεται. [126] Φύματα, ὅσα φύεται, πάντα ὑπὸ φλέ-
32 γματος, ἢ αἵματος φύεται. " [127] Ὅταν δὲ ὑπὸ τρώματος ἢ πλώματος ἀθροισθῇ, [128] ξυμφέρει δὴ τούτων, τὰ μὲν καταπλάσσοντα, καὶ φάρμακα πιπίσκοντα διαχεῖν· τὰ δὲ καταπλάσσοντα πεπαίνειν. Διαχέει μὲν τῶν καταπλασμάτων, ὅσα [129] θερμὰ ὄντα ὑγραίνει, καὶ μὴ σπᾷ ἐς ἑωυτά· πεπαίνει δὲ, ὅσα θερμαίνοντα ξυνάγει. Ὅ- 35
ταν δέ τι τμηθῇ, ἢ αὐτόματον ῥαγῇ, φαρμάκῳ ἀνακαθαίρειν [130] τὸ ὑγρόν· ὅταν δὲ πυοῤῥοοῦντα παύσηται, ὡς ἕλκος ἰῆσθαι.
33 " Λέπρη, καὶ [131] κνησμὸς, καὶ ψώρη, καὶ λειχῆνες, καὶ ἄλφος, καὶ ἀλώπεκες, [132] ὑπὸ φλέγματος γίνονται· ἔστι δὲ τὰ τοιαῦτα, αἶσχος μᾶλλον, ἢ νουσήματα. Κηρίον, καὶ χοιράδες, καὶ [133] φύγεθλα, καὶ δοθιῆνες, καὶ [134] ἄνθραξ, ὑπὸ φλέγματος φύεται. Τούτοισι τοῖσι φαρμάκοισιν, ἀποκαθαίροντα, ὧδε χρῆσθαι. Ὅσοι μὲν χολώδεές εἰσι, δι- 40
δόναι, [135] τὰ, ὑφ᾽ ὧν χολὴ καθαίρεται· ὅσοι δὲ φλεγματώδεες, τὰ, ὑφ᾽ ὧν φλέγμα· [136] ὅσοι δὲ μελαγχολῶσι, τὰ ὑφ᾽ ὧν μέλαινα χολή· τοῖσι δὲ ὑδρωπιῶσι, τὰ ὑφ᾽ ὧν ὕδωρ. Ὅσα δὲ δίδοται φάρμακα ποτὰ,
34 " [137] καὶ μὴ καθαίρει μήτε χολὴν, μήτε φλέγμα, ὅταν ἐς τὸ σῶμα εἰσέλθῃ, τὴν δύναμιν αὐτὰ παρέχεσθαι δεῖ, ἢ ψύχοντα, ἢ θερμαίνοντα, ἢ ξηραίνοντα, ἢ ὑγραίνοντα, ἢ ξυνάγοντα, ἢ διαχέοντα· ὅσα δὲ ὕπνον ποιέει, [138] ἀτρεμείην δεῖ τῷ αἵματι παρέχειν τὸ φάρμακον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι΄.

Τίνα παρὰ τῷ νοσοῦντι τὸν ἰατρὸν ἐνθυμεῖσθαι καὶ ἐπανερωτᾶν χρή· καὶ περὶ τῶν ἐπιτηδείων τοῖς τρωματίαις βοηθημάτων, διαιτητικῶν τε καὶ φαρμακευτικῶν.

ΟΤαν δὲ ἐπὶ νοσέοντα ἀφίκῃ, [139] ἐπανερω- 45
τᾶν χρὴ, ἃ πάσχει, καὶ ἐξ ὅτου, καὶ ποσταῖος, καὶ τὴν κοιλίην εἰ διαχωρέει, καὶ δίαιταν ἥν τινα διαιτᾶται· καὶ ἐνθυμέεσθαι, πρῶτον μὲν τὸ νούσημα, πότερον ἀπὸ χολῆς ἢ φλέγματος γεγένηται, ἢ ἀμφότερα, καὶ τοῦτο εὖ εἰδέναι· [140] ὅτι ἀνάγκην ἔχει, ὥστε ὑπὸ τούτων τοῦ ἑτέρου, ἢ

VARIÆ LECTIONES.

126 MS. Cod. φύματα πάντα· ὅσα φύεται ὑπὸ φλέγματος.
127 εἰ γὰρ ὑπὸ φλέγματος, ὅτ᾽ ἂν ὑπὸ τρώματος MS. Cod.
128 ξυμφέρει δὲ MS. Cod. & Ald. exemplaria.
129 MS. Cod. habet θέρμα ἐόντα.
130 Pro τὸ ὑγρὸν, MS. Cod. habet τὸ πῦον.
131 Pro κνησμὸς, MS. Cod. legit κνισμὸς eodem sensu.
132 ὑπὸ φλέγματος γίνεται habet Imp. Sambuci. Deinde in MS. Cod. pro ἔστι δὲ τὰ τοιαῦτα, αἶσχος μᾶλλον, legitur ἔστι δὲ ταῦτα αἴσχεα μᾶλλον, quod concinnius videtur.
133 φύγεθλον, *panus* vertit Cels. Libr. V. cap. 8. Num. 19. φύγεθλον, autem est tumor non altus; sed latus, in quo quiddam pustulæ simile est. Gal. cap. 3. de artic. tit. 2. φύγεθλον, φῦμα ἄπεπτον, *tuberculum immaturum* dicitur.
134 Pro ἄνθραξ, in MS. Cod. legitur ἄνθρακες, *carbunculi*.
135 ὑφ᾽ ὧν MS. Cod. ut & paulo post, omisso τὰ, ubique.
136 ὅσοι δὲ μελαγχολῶσιν, ὑφ᾽ ὧν MS. Cod. pro vulgatis ὅσοι δὲ μελαγχολοῦσι, τὰ ὑφ᾽ ὧν.
137 Imp. Cornarii καθαίρει scribit, pro καθαίρειν.
138 ἀτρεμείην δεῖ τῷ σώματι MS. Cod. pro ἀτρεμίην δεῖ τῷ αἵματι.
139 Pro ἐπανερωτᾶν, MS. Cod. scribit ἐπανέρεσθαι. & paulo post pro πρῶτα, MS. Cod. & Imp. Sambuci legunt πρῶτον, quod probamus.
140 ὅτι ἀνάγκη, ὥστε ὑπὸ κ. τ. λ. MS. Cod. omisso ἔχει.

ἢ ἀμφοτέρων γίνεσθαι· ἔπειτα, πότερον ξηρασίης ἢ ὑγρασίης χρήζει· ἢ τὰ μὲν τοῦ σώματος ξηρασίης, τὰ δὲ ὑγρασίης: ἔπειτα
186 τὴν νοῦσον, εἴτε ἄνω δεῖ θεραπεύειν, εἴτε κάτω, εἴτε διὰ τῆς κύστιος· καὶ, εἴτε αὔξεται ἡ νοῦσος, εἴτε μαραίνεται, εἴτε λύεται, εἴτε μεταπίπτει εἰς ἑτέρην νοῦσον. Τοὺς τρωματίας λιμοκτονέειν, καὶ ἐκ τῆς κοιλίης ὑπάγειν τὰ ἐνεόντα, ἢ ὑποκλύζοντα, ἢ φάρμακον κάτω [141] διδόντα, καὶ πίνειν ὕδωρ ἢ ὄξος, ἢ ῥοφεῖν. Τὰ φλεγμαίνοντα ψύχειν καταπλάσμασι· [142] τὰ δὲ τοιαῦτα καταπλάσματα εἶναι, ἢ τεῦτλα ἑφθὰ ἐν ὕδατι, ἢ σέλινον, ἢ ἐλαίης φύλλα, ἢ συκῆς φύλλα, ἢ βάτου, ἢ βαλάνου, ἢ ῥοιῆς γλυκείης: ἑφθοῖσι δὲ τούτοισι χρῆσθαι· ὠμοῖσι δὲ [143] ῥάμνου φύλλοισιν, ἢ ἄγνου, ἢ ἐλελισφάκου, ἢ τιθυμάλλου, ἢ γλήχωνα χλωρὴν, ἢ πράσα, ἢ σέλινα, ἢ κορίανον, ἢ ἰσάτιδος φύλλα. Ἢν δὲ μηδὲν [144] ἀπὸ τούτων ἔχῃς, μηδὲ ἄλλό τι μηδὲν, κατάπλασμα, ἄλφιτον φυρήσας ὕδατι ἢ οἴνῳ, καταπλάσαι. Τοσοῦτον δὲ χρόνον τὰ καταπλάσματα ὠφελέει, [145] ὁκόσον ἂν ψυχρότερα ᾖ, ἢ τὸ ἕλκος: ὅταν δὲ ᾖ θερμότερα, ἢ ὁμοίως θερμὰ, βλάπτει. Τὰ λιπαρὰ πρὸς τὰ φλεγμαίνοντα οὐ ξυμφέρει, οὐδὲ πρὸς τὰ ἀκάθαρτα, οὐδὲ πρὸς τὰ σηπόμενα· ἀλλὰ πρὸς μὲν τὰ φλεγμαίνοντα [146] ξυμφέρει τὰ ψυχρά· πρὸς δὲ τὰ ἀκάθαρτα, καὶ τὰ σηπόμενα, τὰ δριμέα, καὶ, ὅσα δῆξίν τινα παρεχόμενα, καθαίρει· ὅταν δὲ σαρκοφυῆσαι βούλῃ, τὰ λιπαρὰ καὶ τὰ θερμὰ μᾶλλον ξυμφέρει· πρὸς ταῦτα γὰρ ἡ σὰρξ θάλλει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑʹ.

Ὅτι τὴν τῶν ὑγιαινόντων δίαιταν ἀλλοιοῦν χρὴ τοῖς νοσοῦσι· καὶ τὰ ῥοφήματα ἐν ταῖς νόσοις ἁπάσαις διδόναι· τίνα τὰ σιτία, καὶ τὰ ποτὰ τὰ διαχωρητικὰ, καὶ στάσιμα, καὶ ἀνακομιστικά· τίνα τοῖς φαρμακοποτοῦσί τε καὶ πυρέττουσι, καὶ ἀπυρέτοισι προσφέρειν δεῖ· τίνα τὰ ὑγραίνοντα καὶ τὰ ξηραίνοντα.

Ὁκόσοισιν ἄνθρωποι σιτίοισιν ἢ ποτοῖσιν ὑγιαίνοντες ἐς δίαιταν χρῶνται, ἐκ τούτων χρὴ τῶν παρεόντων χρῆσθαι πρὸς τοὺς νοσέοντας, σκευάζοντα θερμὰ καὶ ψυχρὰ, καὶ ὑγρὰ καὶ ξηρά· ἐκ μὲν ψυχρῶν θερμὰ,

aut utroque ut oriatur, necesse sit: deinde utrum siccitate vel humiditate indigeat; aut aliæ quidem corporis partes siccitate, aliæ vero humiditate: postea an morbus per superiora, an per inferiora curandus sit, vel per vesicam; & num morbus increscat, aut minuatur; num solvatur, vel in alium transeat. Vulneratos fame conficito, & ex alvo quæ insunt, aut per clysterem, aut dato medicamento, deorsum purgante subducito; aquam vel acetum potui exhibeto, aut sorbitiones dato. Inflammata cataplasmatis refrigeranda: sint autem hæc cataplasmata, aut betæ in aqua coctæ, aut apium, aut oleæ folia, aut fici folia, aut rubi, aut quercus, aut mali punicæ dulcis: atque his coctis utendum est; crudis vero rhamni foliis, aut viticis, aut salviæ, aut tithymalli, aut pulegium viride, aut porrum, aut apium, aut coriandrum, aut isatidis folia (admoveto.) Quod si horum nihil habeas, neque ullum aliud cataplasma, polentam aqua aut vino subactam ex cataplasmate imponito. Tamdiu autem cataplasmata hæc juvant, quamdiu ulcere frigidiora fuerint; quum vero fuerint calidiora, aut æque calida, nocent. Pinguia inflammatis minime conferunt, neque sordidis, neque putrescentibus: verum ad inflammata, frigida conferunt; ad sordida vero & putrescentia, acria, & quæ morsum quemdam excitando purgant: quum vero carnem generare voles, pinguia & calida magis conferunt; ab his enim caro succrescit.

CAPUT XI.

Sanorum victum ægrotis alterandum esse, & sorbitiones in omnibus morbis exhibendas; quæ esculenta & potulenta alvum subducant, & astringant, & vires recreent; quæ purgatis, febricitantibus, & febris expertibus exhibenda; quæ humectent, & exiccent.

Quibus cibis, aut potionibus in victu per sanitatem homines utuntur, ex his præsentibus ad ægrotos uti oportet, ita ut eos præpares calidos, frigidos, humidos, siccos; ex frigidis quidem calidos, &

Variæ Lectiones.

141 Pro διδόντα vulgato Imp. Samb. & Fevr. legunt διδόναι. Deinde post ἢ ῥοφεῖν, MS. Cod. Imp. Samb. & Fevr. addunt ὕδωρ.

142 τὰ δὲ τοιαῦτα καταπλάσματα, Imp. Sambuci τοιαῦτα tanquam ut superfluum delet, & abest in MS. Cod. Deinde in MS. Cod. dicitur ἢ συκῆς φύλλα, ἢ ἀκτῆς φύλλα, ἢ βάτου, ἢ ῥοιῆς, aut fici folia, aut sambuci folia, aut rubi, aut mali punica dulcis.

143 Pro ῥάμνου, MSS. Reg. ῥαφάνου, raphani habent.

144 In MS. Cod. ἀπὸ, & sequens τι absunt. & paulo post καταπλάσματα τάδε ὠφελέει scribunt vulgati Codd. sed in MS. Cod. legitur τὰ καταπλάσματα ὠφελέει, quod sequimur.

145 Pro ὁκόσον ἂν ψυχρότερα ᾖ vulgatis, MS. Cod. ἐφ' ὅσον ἂν χρόνον ψυχρότερα ᾖ.

146 MS. Cod. habet ψυχρὰ, πρὸς δὲ τὰ ἀκάθαρτα, καὶ σηπόμενα, δριμέα, καὶ ὅσα δῆξιν παρεχόμενα.

& calidos ex minime calidis, & ſiccos ex non ſiccis, & reliquos ad eundem modum. Neque vero de præſentium facultatibus dubitandum, neque abſentia inveſtiganda, quæ nullam ægro utilitatem afferre poſſunt. Quod ſi probe conſideraveris, præter hæc, pauca invenies, quibus apud ægrum utaris. Sorbitiones autem in omnibus morbis exhibendæ, aut ptiſana, aut milium, aut farina, aut alica. Ex his quæ ad alvi dejectionem exhibueris, tenuia, & cocta magis, dulcioraque dato, quam ſalſiora, aut calidiora: quæ vero ad robur, aut virium refectionem, craſſiora, & pinguiora, & moderate cocta. Potionibus autem utendum, ſi quidem alvum & veſicam ſubducere velis, vino dulci, aut aqua mulſa; ſi vero aſtringere, auſtero, albo, tenui, aquoſo; ſi roborare, auſtero, nigro: qui vinum injucunde bibunt, iis potiones præparatæ & in medicamentorum tractatione ſcriptæ exhibendæ. His, qui medicamentum biberunt, poſt purgationem exhibeto, febricitantibus quidem, aut lenticulam, aut milium tenue, aut ptiſanæ cremorem. Ptiſana autem danda quidem, & milium, ut quæ levia ſint: alica vero, velut omnium robuſtiſſima; & farina, velut his valentior. Lenticula autem odorata paranda, & pauca ſecundo loco exhibenda, ut quæ levis ſit ſorbitio, & ori ventriculi ſuperiori grata: admiſceatur autem aut ſal, aut mel, & cuminum & oleum: ad lenticulam vero aut pulegium herbam, aut aceti parum admiſceto. Febre vero carentibus panis puri medullam juſculo intritam dato, aut mazam, aut (piſcis) cocti (& ſale conditi) fruſtulum, aut oviculæ tenerrimæ carnem, aut gallinæ, aut catuli coctam: & febricitantibus, aut betam, aut cucurbitam, aut blitum, & poſt cibum vinum vinoſum, vetus, album, perquam dilutum propinato. Quibus lavari non confert, ii vino & oleo calido inungantur, & tertio quoque die detergeantur. Cum laborantis alvum cibis humectare velis, mazam & opſonia exhibeto; marinorum quidem piſcium fruſtula cocta ex intrito; oviculæ quam tenerrimæ carnes, aut hœdi, aut catuli, aut volucris coctas; & betam, aut blitum, aut rumicem, aut cucurbitam, ſi anni tempus tulerit: olera vero apium, & anethum, & ocimum, & vinum mellitum, vetus, album, aquoſum. Quum autem corpus ſiccare velis,

καὶ θερμὰ ἐκ μὴ θερμῶν, καὶ ξηρὰ ἐκ
μὴ ξηρῶν, καὶ τὰ λοιπὰ κατὰ τὸν αὐτὸν
τρόπον. Ἀπορέειν δὲ οὐ χρὴ, οὐδὲ τοῖ-
σι παρέουσι μὲν μὴ δύνασθαι· τὰ ἀπόν-
τα δὲ ζητεῦντα μηδὲν ὠφελέειν τὸν κάμ-
νοντα οἷόν τε εἶναι. Εὑρήσεις δὲ, ἢν ὀρ-
θῶς σκοπέῃς, ἔξω τουτέων, [147] οἷσι πρὸς
τὸν νοσέοντα χρῶνται, ὀλίγα. Ῥοφή-
ματα δὲ ἐν τῇσι νούσοισιν ἁπάσῃσι δι-
δόναι, ἢ πτισάνην, ἢ κέγχρον, ἢ ἄλητον,
ἢ χόνδρον. Τούτων ὁκόσα μὲν δίδως εἰς
διαχώρησιν, λεπτὰ διδόναι, καὶ διεφθό-
τερα, καὶ γλυκύτερα, ἢ ἁλυκώτερα, ἢ
θερμότερα· ὁκόσα δὲ ἐς ἰσχὺν ἢ ἀνακο-
μιδὴν, παχύτερα, [148] καὶ λιπαρώτερα, καὶ
μετρίως ἑφθά. Ποτοῖσι δὲ χρῆσθαι, ἢν
μὲν ὑπάγειν ἐθέλῃς τὴν κοιλίην, καὶ τὴν
κύστιν, γλυκὺν οἶνον, ἢ μελίκρητον· ἢν δὲ
35 στύφειν, αὐστηρὸν, λευκὸν, λεπτὸν, ὑδαρέα·
[149] ἢν δὲ ἰσχύειν, αὐστηρὸν, μέλανα· ὁ-
36 κόσοι τὸν οἶνον πίνουσιν ἀνηλέως, τού-
τοισι διδόναι, ἃ γέγραπται ἐν τῇ Φαρμα-
κίτιδι ποτὰ σκευαζόμενα. Τοῖσι φαρμακο-
ποτέουσι διδόναι μετὰ τὴν κάθαρσιν, τοῖ-
σι μὲν πυρέσσουσιν, ἢ φακὸν, ἢ κέγχρον
λεπτὸν, ἢ πτισάνης χυλόν. Διδόναι δὲ πτι-
σάνην μὲν καὶ κέγχρον, ὡς κοῦφα ἐόντα·
χόνδρον δὲ, ὡς ἰσχυρότατον πάντων· καὶ
ἄλητον, [150] ὡς ἰσχυρότερον τούτων. Φα-
κὸν δὲ εὐώδεα σκευάσαι· καὶ ὀλίγον δεύ-
τερον διδόναι, ὡς καὶ κοῦφον [151] ὂν ῥόφη-
μα καὶ εὐκάρδιον ἄνω· παραμίσγειν δὲ
ἢ ἅλας, ἢ μέλι, καὶ κύμινον, καὶ ἔλαιον·
τῷ δὲ φακῷ παραμίσγειν ἢ χλόης γλή-
χωνος, καὶ ὄξους ὀλίγον. Τοῖσι δὲ [152] ἀ-
πυρέτοισιν, ἄρτου καθαροῦ τὸ ἔσωθεν ἐν-
37 τρίψας ἐν ζωμῷ, ἢ μάζαν καὶ τεμά-
χιον ἑφθὸν, ἢ κρέας οἰὸς ὡς νεωτάτης, ἢ
ὄρνιθος, ἢ σκύλακος ἑφθόν· καὶ τοῖσι
πυρέσσουσιν, ἢ τεῦτλον, ἢ κολοκύντην, ἢ
βλῆτον· καὶ μετὰ τὸ σιτίον, πίνειν οἶνον
[153] οἰνώδεα, παλαιὸν, λευκὸν, ὡς ὑδαρέα.
Οἷσι λούεσθαι μὴ ξυμφέρει, ἀλείφειν οἴ-
νῳ καὶ ἐλαίῳ θερμῷ, καὶ ἐκμάσσειν
διὰ τρίτης. Ὅταν κοιλίην ὑγραίνειν ἀπὸ
σιτίων ἀσθενέοντος ἐθέλῃς, διδόναι μάζαν
καὶ ὄψα· θαλασσίων μὲν [154] τεμάχια
ἑφθὰ ἐν ὑποτρίμματι· κρέα δὲ οἰὸς ὡς
νεωτάτης, ἢ ἐρίφου, ἢ σκύλακος, ἢ ὄρνι-
θος ἑφθά· καὶ τεῦτλα, ἢ βλῆτα, ἢ λά-
παθα, ἢ κολοκύντην, ἢν ὥρη ᾖ· λάχα-
να δὲ σέλινα, καὶ ἄνηθα, καὶ ὤκιμα,
38 καὶ τὸν οἶνον μελιχρὸν, παλαιὸν, λευ-
κὸν, ὑδαρέα. Ὅταν δὲ ξηραίνῃς τὸ σῶμα,
δι-

Variæ Lectiones.

147 Pro οἷσι, in MS. Cod. dicitur τοῖσι. Deinde legitur ῥοφήματα τάδ' ἐν τῇσι νούσοισι πάσῃσι διδόναι πτισάνην, κέγχρον, ἄλητον, χόνδρον. τούτων ὁκόσα μὲν πρὸς διαχώρησιν.

148 καὶ λιπαρώτερα MS. Cod. addito καὶ, quod probamus. Deinde pro ἐθέλῃς, MS. Cod. legit ἐθέλοις.

149 ἢν δὲ ἐς ἰσχὺν, αὐστηρὸν, κ. τ. λ. MS. Cod.

150 ὡς ἰσχυρότατον τουτέων. φακὸν δὲ ὡς εὐώδεα MS. Cod.

151 ὂν ῥόφημα, in MS. Cod. abeſt ὄν. Paulo poſt dicitur καὶ ἔλαιον τῷ φακῷ, ἢ χλόης γλήχωνος, καὶ ὄξος.

152 Sic MS. Cod. quod melius, pro ἀπύροισιν vulgato. Deinde pro τέμαχος, Imp. Sambuci habet τεμάχιον, quod probamus.

153 MS. Cod. εὐώδεα, vinum *odoroſum*, omiſſo ſequente ὡς. Mox ὅσοις λούεσθαι, *quibuscunque lavari* MS. Cod. habet.

154 Pro τεμάχια, MS. Cod. τεμάχη. Deinde κρέας pro κρέα vulgato legitur.

διδόναι ἄρτον, καὶ ὄψα ὀπτὰ καὶ ξηρὰ, καὶ θερμότερα· ταῦτα πάντα, καὶ κρεῶν τὰ μέλεα, ὅσα σαρκώδεα, ἰχθύων τοὺς πετραίους· λάχανα, πήγανον, ἢ θύμον, ἢ ὀρίγανον· τὸν δὲ οἶνον [155] μέλανα αὐςηρόν. Σκευάζειν δὲ τὰ ὄψα ἁλσὶ καὶ κυμίνῳ· καὶ τοῖσιν ἄλλοισιν ἀρτύμασιν ὡς ἐλαχίςοισι χρῆσθαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒʹ.

Πῶς τοὺς ὑγιαζομένους ἀνακομίσαι χρὴ, καὶ ἐν ταῖς νόσοις τὴν συμφέρουσαν ξηρασίαν ἢ ὑγρασίαν ποιῆσαι· τοῖς κάμνουσι τὰ ποθούμενα παρέχειν, ἢν μὴ βλάπτῃ· κατ᾽ ὀλίγον τὰς τῆς διαίτης προσθέσεις τε καὶ ἀφαιρέσεις ποιεῖσθαι· τοῖς τὰ ἱκανὰ σιτία τελοῦσι, τὰ ῥοφήματα μὴ διδόναι· τὰ σιτία, καὶ τὰ φάρμακα τὰ ἐν τῇ τέχνῃ μανθάνειν. Τίς δίαιτα τοῖς ἀσθενοῦσιν ἐπιτηδεία.

Ὅταν δὲ ἀνακομίσαι ἐκ νόσου [156] ἐθέλῃς, διδόναι τὰ μὲν ἄλλα ταῦτα, ἃ καὶ ὅταν διυγραίνῃς τὴν κοιλίην· τὰ δὲ κρέα, ἀντὶ τῶν γαλαθηνῶν, ἰσχυρότερα, καὶ ἀντὶ τῶν κυνείων, ὀρνίθεια" καὶ [157] λάγεια, καὶ τού- 39
των ἔνια ὀπτὰ' καὶ τῶν κρεῶν, καὶ τῶν ἰχθύων, καὶ ἐσκευασμένα ὡς ἄριστα. Ὁκόσοισι τῶν νοσημάτων ξηρασίη ξυμφέρει, μονοσιτίη ξυμφέρει, καὶ τὰ σιτία, καὶ τὰ ποτὰ ἐλάσσω τελέειν" ἢ ὥςε πλήρη εἶναι· καὶ ταῦτα ἐκπο- 40
νέειν, καὶ περιπατεῖν, καὶ κοιμᾶσθαι ὡς ἐλάχιςα. Ὁκόσοισι [158] δ᾽ αὖ ὑγρασίη ξυμφέρει, μὴ ἀσιτέειν, καὶ τοῦ σιτίου, καὶ τοῦ ποτοῦ μὴ ἐνδεᾶ εἶναι, μηδὲ πονέειν, καὶ κοιμᾶσθαι ὁκόσα ἂν ἐθέλῃ." Ὁκόσων ἐπιθυμέουσιν οἱ 41
κάμνοντες ἢ σιτίων ἢ ὄψων ἢ ποτῶν, ὑπαρ-
187 χέτω ταῦτα,' [159] ἢν μὴ μέλλῃ τῷ σώματι βλάβος ἔσεσθαι. Ὁκόταν ἢ σιτίων ἢ ποτῶν προστιθέναι ἄρξῃ, ἢ ἀφαιρέειν, κατ᾽ ὀλίγον χρὴ, καὶ τὰς προσθέσιας ποιέεσθαι, καὶ τὰς ἀφαιρέσιας. Ὁκόσοι σιτία ἱκανὰ οἷοί τέ εἰσι τελέειν, ῥοφήματα μὴ διδόναι· ἀποκλείει γὰρ τοῦ σιτίου· ὁκόσοι δὲ μὴ οἷοί τε, τούτοισι διδόναι. Ἐὰν δέ τι διδόναι θέλῃς κομιδῆς ἕνεκα, διδόναι χόνδρον," ἢ πτισάνην πυ- 42
ρίνην· ταῦτα' γὰρ τῶν ῥοφημάτων τὰ ἰσχυρότερα· [160] διδόναι δὲ μετὰ δεῖπνον. Τὰ φάρμακα, ὅσα ποτὰ, καὶ ὅσα πρὸς τὰ τραύματα προσφέρεται, μανθάνειν" ἄξιον παρα- 43
παντός· οὐ γὰρ ἀπὸ γνώμης ταῦτα εὑρίσκουσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπὸ

panem dato, & opsonia assa & sicca, eaque omnia calidiora, & carnium partes carnosas, pisces saxatiles; olera, rutam, aut thymum, aut origanum; vinum autem nigrum austerum. Opsonia vero sale & cumino condito, reliquis vero condimentis quam minimum utitor.

CAPUT XII.

Quomodo convalescentes reficiendi sint, & in morbis, quæ conferat, siccitas, aut humiditas, concilianda; ægris optata, si non noceant, exbibenda; paulatim victum addendum, aut detrahendum esse; copiosos cibos conficientibus, sorbitiones non exbibendas; alimenta & medicamenta, quæ in arte sunt, discenda. Quis victus imbecillis idoneus.

At quum ex morbo vires reficere volueris, alia quidem eadem, quæ dum alvum humectas, exhibeto; sed pro lactentibus carnes validiores, & pro catulinis, volucrium & leporinas; & ex his assas quasdam tum carnes, tum pisces, & quam optime præparatos. Quibuscunque morbis siccitas confert, semel in die cibum capere conducit, & cibos ac potus pauciores, quam ut repleantur; insumere, eosque laboribus & deambulatione conficere, & quam minimum dormire. At quibus humiditas confert, inedia non est ferenda, neque cibo aut potu indigere (debent,) neque laborare, at dormire quantum volent. Quoscunque cibos, aut opsonia, aut potiones, ægrotantes expetunt, ea suppetant, si nullum corpori nocumentum sit adfuturum. Quum cibos aut potiones addere vel detrahere cœperis, paulatim apponere, & detrahere oportet. Qui copiosos cibos conficere queunt, iis sorbitiones ne dederis, cibum enim excludunt; qui vero non possunt, his dato. Siquid vero dare volueris refectionis gratia, alicam & ptisanam triticeam dato; hæ namque sorbitiones valentiores sunt; post cœnam autem exhibendæ. Quæ potantur medicamenta, & quæ ad vulnera adhibentur, discere omnino par est: non enim hæc homines ex consilio, sed potius ex fortuna in-

Variæ Lectiones.

155 μέλανα, ἢ αὐςηρὸν, vinum *nigrum vel austerum* Imper. Sambuci & Fevr. habent, addito ἢ.
156 Pro ἐθέλῃς, MS. Cod. θέλῃς eodem significatu.
157 Pro λάγεια, Aldina exemplaria habent λάγαια. Deinde ἰχθύων ἐσκευασμένα MS. Cod. deleto καί.
158 Pro δ᾽ αὖ ὑγρασίη ξυμφέρει MS. Cod. legit δ᾽ ὑγρασίη, omissis αὖ, & ξυμφέρει.
159 ἢν μήτι μέλλῃ MS. Cod. addito τι.
160 καὶ διδόναι μετὰ δεῖπνον MS. Cod. Et paulo post in MS. Cod. legitur τρώματα προσφέρεται, μανθάνειν ἄξιον παραπαντὸς, pro vulgatis τρώματα προσφέρεται,' μανθάνειν χρὴ, ἄξιον γὰρ ἅπαντος, prior lectio nobis arrisit.

inveniunt; neque artifices magis, quam plebeji. Quæcunque vero in arte Medica intelligentia discuntur, & inveniuntur, aut de cibis, aut medicamentis, ea ab iis, qui dignoscere possunt, quæ in arte sunt, discere oportet, siquid discere velis. Imbecillis post sorbitiones cibum dato, & vinum vinosum superbibendum: ante cibos autem & potiones, vel sorbitiones, & postea, quodcunque tandem tibi videbitur. Et cibus & potus imbecillis offerendus, quum ad corpus & animum attenderis: sic enim maxime profeceris.

τύχης· οὐδέ τι οἱ χειροτέχναι μᾶλλον, ἢ οἱ ἰδιῶται. Ὅσα δὲ ἐν τῇ τέχνῃ τῇ ἰητρικῇ [161] γνώμῃ μανθάνεται καὶ εὑρίσκεται ἢ περὶ σιτίων ἢ περὶ φαρμάκων, παρὰ τῶν οἵων τε διαγινώσκειν τὰ ἐν τῇ τέχνῃ μανθάνειν χρὴ, ἤν τι θέλῃς μανθάνειν. Μετὰ τὰ ῥοφήματα διδόναι τὸ σιτίον τοῖσιν [162] ἀσθενέουσιν· ἐπιπίνειν δὲ οἶνον οἰνώδεα· πρὸ δὲ τῶν σιτίων καὶ ποτῶν ἢ ῥοφημάτων, [163] καὶ μετὰ ταῦτα, ὅ, τι ἂν σοι δοκέῃ. Τοῖσιν ἀσθενέουσιν, ἐσορῶν τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν, προσφέρειν, καὶ τὸ σιτίον, καὶ τὸ ποτόν· [164] μάλιςα γὰρ ἂν οὕτως ὠφελέῃς.

CAPUT XIII.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ′.

Unde conjiciendæ sint cujusque cibi facultates; quæ cibaria levia, & quæ gravia; quæ cibaria & potulenta ad sanitatem, & quæ ad corporis robur optima; quæ ructus acidos, quæ tormina, & quæ flatus concitent; quæ dejectiones, & quæ urinas promoveant.

Πόθεν τὰς ἑκάςου σιτίου δυνάμεις τεκμαίρεσθαι χρή· τίνα σιτία κοῦφα, καὶ τίνα βαρέα· τίνα σιτία καὶ ποτὰ ἐς τὴν ὑγείαν, καὶ τίνα ἐς τὴν ἰσχὺν ἄριςα· καὶ τίνα τὰ τὴν ὀξυρεγμίαν, καὶ τὸν ςρόφον, καὶ φύσαν ποιοῦντα· καὶ τίνα τὰ διαχωρητικὰ, καὶ τὰ διουρητικά.

QUam ciborum quisque facultatem habeat, ex iis, qui manifestam facultatem exhibent, conjicere oportet: qui aut flatum, aut morsum, aut plenitudinem, aut ructum excitant, aut tormina, aut per alvum secedunt, aut non secedunt, idque manifesto efficiunt, ex his etiam alios considerare oportet: singula namque edulia, qua facultate tum juvent, tum lædant, habent: verum alia quidem, quæ efficiunt, apertissime efficiunt, alia vero obscurius. Cibos atque opsonia parare & dare infirmis oportet ejuscemodi, a quibus neque flatus fiat, neque ructus acidus, neque tormina, & quæ neque admodum per alvum secedunt, neque admodum exiccantur. Hæc autem sic fiunt: quæcumque quidem ventriculus superat, quæque corpus recipit, ea neque flatum, neque tormina excitant: at si ventriculus non superet, ab his & flatus, & tormina, cæteraque id genus contingunt. Cibariorum, opsoniorum, & potionum levissima sunt, quæ moderata, aut paulo supra modum in corpus ingesta, neque plenitudinem, neque tormina, neque flatum, neque horum quicquam excitant, & celerrime

[165] Τῶν σιτίων ἣν δύναμιν ἕκαςα ἔχει, τεκμαίρεσθαι χρὴ ἀπὸ τῶν φανερὰν τὴν δύναμιν [166] παρεχομένων· ὁκόσα ἢ φῦσαν, ἢ δῆξιν, ἢ πλησμονὴν, ἢ ἐρευγμὸν παρέχει, ἢ ςρόφον, ἢ διαχωρέει, ἢ μὴ διαχωρέει, καὶ φανερὰ ὅτι ταῦτα ἐργάζεται, καὶ ἀπὸ τούτων χρὴ τά τε ἄλλα σκοπεῖν· [167] ἔχει γὰρ ἕκαςα τῶν ἐδεσμάτων, διότι καὶ ὠφελέει καὶ βλάπτει· ἀλλὰ τ' ἄλλα, τὰ μὲν φανερώτατά ἐςιν ἐργαζόμενα ἃ ἐργάζεται, τά τε ἀμυδρότερα. Τὰ σιτία, καὶ τὰ ὄψα σκευάζειν, καὶ διδόναι τοῖσιν ἀσθενέουσιν, ὑφ' ὧν μήτε φῦσα ἔςαι, μήτε ὀξυρευγμὴ, μήτε ςρόφος, μήτε λίην διαχωρέει, μήτε λίην [168] ξηραίνεται. Ταῦτα δὲ γίνεται ὧδε· ὅσα μὲν ἡ κοιλίη κρατέει, καὶ τὸ σῶμα αὐτὰ ἀναδέχεται, ταῦτα μὲν οὔτε φῦσαν παρέχεται, οὔτε ςρόφον· ἢν δὲ μὴ ἡ κοιλίη κρατέῃ, ἀπὸ τούτων καὶ φῦσα, καὶ ςρόφος, καὶ τ' ἄλλα τὰ τοιαῦτα γίνεται. Κουφότατα τῶν σιτίων, καὶ τῶν ὄψων, καὶ τῶν
44 ποτῶν, ὅσα μέτρια ἐσιόντα [169] ἐς τὸ σῶμα, ἢ ὀλίγῳ πλείω τῶν μετρίων, μήτε πλήρωσιν παρέχει, μήτε ςρόφον, μήτε φῦσαν, μήτε ἄλλο τῶν τοιούτων μηδὲν, [170] καὶ πέσσεταί τε

VARIÆ LECTIONES.

161 γνώμῃ εὑρίσκεται· ἢ περὶ σιτίων, ἢ φαρμάκων, ἢ παρὰ τῶν οἵων, MS. Cod.

162 Pro ἀσθενέουσιν, MS. Cod. habet ἀσθενεστέροισιν. & paulo post οἶνον εὐώδεα, *vinum odorosum* MS. Cod. legit.

163 καὶ μετὰ ταῦτα desunt in MS. Cod.

164 μάλιστα γὰρ οὕτως ὠφελέονται MS. Cod. habet.

165 καὶ τῶν σιτίων MS. cod. hæc cum præcedentibus connectit. Deinde ἃ δύναμιν Codd. quidam scribunt, ubi ἃ, pro ἣν ponitur.

166 Pro παρεχομένων, MS. Cod. habet ἐχόντων. Et paulo post ἢ μὴ διαχωρέει, *aut non secedunt*, delet Imp. Sambuci.

167 MS. Cod. legit ἔχει γὰρ τὰ ἕκαστα τῶν ἐδεσμάτων, διότι ὠφελέει, καὶ βλάπτει· ἄλλα τὰ μὲν φανερώτερά ἐστιν, quæ lectio haud contemnenda.

168 ξηραίνονται Æmil. Portus, pro ξηραίνεται, vel & ante διαχωρέει legendum.

169 Sic quidem legunt omnia exemplaria MSS. & publicata; sed ἐς τὴν κοιλίην, *in ventrem* scilicet, ingesta, legunt Aldin. exemplaria, eodem sensu, uti paulo post.

170 καὶ πέσσεται τάχιστα MS. Cod. omissa particula τε. Paulo post τὴν ἡμέρην, MS. Cod. τὴν articulum non habet.

τε τάχιστα, καὶ πεσσόμενα διαχωρέει, καὶ ἀνὰ πᾶσάν τε τὴν ἡμέρην ἐσιόντα ἐς τὴν κοιλίην, ἀλυπότατά ἐστι, καὶ ὅταν διὰ παλαιοῦ ἐσέλθῃ. Βαρέα δὲ, [171] ὅσα μέτρια τελεύμενα ἢ ἐλάσσω τῶν μετρίων, πλήρωσιν καὶ πόνον παρέχει, καὶ μὴ τελέειν, μηδὲ οἷόν τε ἐσθίειν αὐτὰ, μηδὲ πίνειν, ἀλλὰ πόνον παρέχει· [172] διὰ χρόνου δὲ ἄν τις αὐτὰ ἢ πίνῃ, ἢ ἐσθίῃ, καὶ οὕτω πόνον παρέχει, καὶ οὐ διαχωρέει [173] κατὰ λόγον. Ἐς ὑγιείην ἄριστα, ὅσα ὀλίγιστα ἐσιόντα, αὐτάρκεά ἐστι καὶ λιμοῦ καὶ δίψης ἄκος εἶναι· καὶ πλεῖστον χρόνον τὸ σῶμα αὐτὰ δέχεται, καὶ διαχωρέει κατὰ λόγον. Ἐς ἰσχὺν δὲ ἄριστα, ὅσα σάρκα φύει πλείστην καὶ πυκνοτάτην, καὶ τὸ αἷμα παχύνει, καὶ διαχωρέει κατὰ λόγον τῶν ἐσιόντων, καὶ τὸ σῶμα πλεῖστον χρόνον [174] ἀναδέχεται. Τὰ λιπαρὰ, καὶ τὰ πίονα, καὶ τὰ τυρώδεα, καὶ μελιτώδεα, καὶ τὰ σησαμόεντα, ὀξυρευγμίην ὡς μάλιστα παρέχει, καὶ χολέρην, καὶ στρόφον, καὶ φῦσαν, καὶ πλησμονήν· ποιέει δὲ τοῦτο αὐτὸ, [175] καὶ ὅταν πλείω τις φάγῃ, ἢ πίῃ, ἢ ὅσα οἷά τε πέψαι ἡ κοιλίη.

Τοῖσιν ἀσθενέουσιν, ἢν μὲν κατὰ λόγον τῆς νούσου καὶ τοῦ σώματος [176] διδῷς ἃ ἂν διδῷς, ὑπαναλίσκει ταῦτα τὸ σῶμα, καὶ οὔτε ἐνδεές ἐστιν, οὔτε πλῆρες· ἢν δὲ ἁμαρτάνῃς τοῦ καιροῦ, ἢ ἔπειτα, βλάβος ἐπ' ἀμφότερα. Ὅσα τῶν σιτίων ἢ τῶν ὄψων ἢ τῶν ποτῶν τὸ σῶμα ἀναδέχεται, μάλιστα ἀπὸ τουτέων, οὔτε στρόφος γίνεται, οὔτε φῦσα, οὔτε ὀξυρευγμίη. Ὅταν γὰρ ἐς τὴν κοιλίην ἐσέλθῃ, [177] ἀπ' αὐτῶν σπᾷ τὸ σῶμα τὸ αὐτῷ ἐπιτήδειον, καὶ ἀσθενέστερον ἤδη τὸ λοιπὸν ἀνάγκη εἶναι, ὥστε στρόφον, ἢ φῦσαν, ἢ [178] ἄλλό τι τῶν τοιούτων ἐν τῇ κοιλίῃ μὴ ποιῆσαι. Τῶν οἴνων καὶ οἱ γλυκέες, καὶ οἱ αὐστηροὶ, καὶ οἱ μελιχροὶ παλαιοὶ, τὴν κοιλίην ὑπάγουσι, μάλιστά τε διουρέονται καὶ τρέφουσι, καὶ οὔτε φῦσαν παρέχουσιν, οὔτε στρόφον, οὔτε πλησμονήν. Κρεῶν τὰ ἑφθὰ, καὶ τὰ ἐξοπτα, [179] ἀσθενέα μὲν πρὸς τὴν ἰσχὺν ἀμφότερα· ἐς δὲ τὴν διαχώρησιν, τὰ μὲν ἑφθὰ, ἐπιτήδεια· τὰ δὲ ὀπτὰ, στασιμώτερα· τὰ δὲ μετρίως ἔχοντα καὶ ἑψήσιος, καὶ ὀπτήσιος, μετρίως καὶ ἐς τὴν ἰσχὺν ἔχει, καὶ ἐς τὴν διαχώρησιν· τὰ δὲ ἐνωμότερα πρὸς μὲν τὴν ἰσχὺν ἐπιτήδεια· πρὸς δὲ τὴν διαχώρησιν, [180] οὔ.

concoquuntur, & concocta dejiciuntur, & quæ toto die in ventrem ingesta, minime molesta sunt, etiamsi longe ante ingesta sint. Gravia vero sunt, quæ moderate aut infra modum assumpta, plenitudinem & laborem exhibent, & ipsa neque assumere, neque edere, neque bibere quis potest, sed laborem afferunt: at siquis ea per tempus aut biberit, aut comederit, sic quoque laborem exhibent, neque pro ratione per alvum secedunt. Ad sanitatem optima sunt, quæ paucissima assumpta satis sunt, ut & famis & sitis medela sint; & plurimo tempore corpus ipsa recipit, etiamque pro ratione secedunt. Ad robur autem optima, quæ plurimam & densissimam carnem gignunt, sanguinem crassiorem faciunt, & pro ingestorum ratione secedunt, plurimoque tempore in corpore continentur. Pinguia, unguinosa, caseosa, melle & sesamo condita, ructum acidum maxime cient, & choleram, & tormina, & flatum, ac repletionem: idem etiam evenit, quum quis plura comederit, aut biberit, quam ventriculus concoquere queat. Imbecillis, si quæ das, pro morbi & corporis ratione dederis, ea corpus absumit, & neque indigum est, neque plenum: si vero in temporis opportunitate, aut postea erraveris, ad utrumque noxa (consequitur.) Quæcunque cibaria, opsonia, aut potus corpus recipit, ab iis maxime neque tormina, neque flatus, neque ructus acidus contingit. Quum enim ventrem subierint, ex iis corpus, quod sibi idoneum est, trahit; & quod relictum est, jam imbecillius esse necesse est, ita ut tormina, aut flatum, aut aliud quid ejusmodi in ventre non excitet. Vina dulcia, & austera, & mellei coloris vetera, ventrem subducunt, maximeque urinam movent, & nutriunt, & neque flatum, neque tormina, neque plenitudinem pariunt. Carnes excoctæ & assatæ, imbecilles quidem utræque ad robur firmandum: ad alvi secessum excoctæ quidem accommodatæ; assæ vero tardiores: quæ autem moderatam & coctionem & assationem habent, eæ & ad robur, & ad alvi secessum moderate se habent: crudiores vero, ad robur quidem accommodatæ; ad secessum vero minime.

Variæ Lectiones.

171 Pro ὅσα, Aldina exempl. ὅταν scribunt.

172 Sic MS. Cod. quæ lectio multo melior est vulgata, διὰ χρόνου δὲ αὖτις αὐτὰ ἢ πίνει, ἢ ἐσθίει, ubi primum ἢ delet Imper. Corn. Præterea ἢ πίνειν, ἢ ἐσθίειν ibidem habet Imp. Sambuci.

173 Pro vulg. ἀνὰ λόγον, Fevr. legit κατὰ λόγον, uti paulo post. Deinde in MS. Cod. habetur ἐς ὑγιείην δὲ ἄριστα, ὅσα ὀλίγα.

174 Pro ἀναδέχεται, Imper. Corn. legit αὐτὰ δέχεται, *ipsa suscipit*, videlicet cibaria.

175 MS. Cod. καὶ ὅτ, ἄν τις πλείω καταφάγῃ, ubi Aldin. exempl. πλείω τὶ φάγῃ scribunt.

176 διδῷς ἃ ἂν διδῷς Æmil. Portus. Paulo post pro ἢ ἔπειτα, *aut postea*, Imp. Cornarii legit ἕπεται *sequitur*, quæ lectio non est contemnenda: is enim sensus erit, si in temporis opportunitate erratum fuerit, utraque res haud obtinebitur, nempe ut corpus neque indigum, neque plenum sit.

177 Sic Imper. Cornarii, quem secuti sumus, pro vulgato ἀπ' αὐτοῦ. Deinde ἐπιτήδειον ὂν habet Fevr. & Linden.

178 ἀλλ' ὅτι, pro ἄλλό τι vulgato, MS. Cod. scribit. Paulo post MS. Cod. legit: τῶν οἴνων οἱ γλυκέες, καὶ οἱ αὐστηροὶ, καὶ μελιχροὶ, καὶ παλαιοὶ, τὴν κοιλίην ὑπάγουσι, μάλιστα καὶ διουρέονται.

179 Pro ἀσθενέα, MS. Cod. scribit ἀσθενέστερα, *imbecilliores*.

180 Codd. vulgati οὔ habent, pro quo in MS. Cod. legitur οὐκ ἐπιτήδεια.

CAPUT XIV.

De usu cibi & potus salubri, & insalubri; de victu exiccante, humectante, roborante, & reficiente; de cibis imbecillis & robustis, levibus & gravibus; ac de differentiis panis, carnium, ac piscium.

Qui cibi ac potus corpori commodissimi sunt, & maxime sufficiunt tum ad nutritionem, tum ad sanitatem, ex his ipsis quoque, quum quis non opportune, aut justo pluribus utitur, tum morbi, tum ex morbis mortes contingunt: reliqui autem cibi ac potus, qui ejusmodi facultatem non habent, parum quidem juvant, etiam siquis semper eis opportune utatur, parum vero etiam nocent: imbecilli autem in utramque partem sunt, ut & boni aliquid, & mali faciant. At cibi & potus, qui hanc facultatem habent, hi sunt; panis, maza, carnes, pisces, vinum, & ex his certe alii magis, alii minus. Qui sicco victu vivunt, his cum cibo potum ne exhibeto, sed multo post cibum tempore interposito. *Et sic quidem siccus humor a siccis cibis ortum ducens, corpus siccat: si vero una cum cibo bibat, alimentum humidius redditum, corpus humidius facit. Panis calidus, & carnes calidæ, si per se edantur, siccant: quod si cum humido, aut statim a cibo insuper potum exhibueris, non siccant. Panis purus ex farinis ad robur ac refectionem magis confert, quam qui non est incerniculo perpurgatus, & recens quam hesternus, & ex farinis recentibus, quam ex vetustioribus. Polenta ex hordeo decorticato & circum affusa aqua resperso, valentior est, quam ex macerato, & recens vetustiore; & maza ante subacta validior est, quam non ante subacta. Vinum diffusum, & refrigeratum, ac percolatum, tenuius redditur & imbecillius. Carnes coctæ, si percoctas quidem feceris, imbecilliores sunt & leviores; assæ vero, si exassatæ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ.

Περὶ τ' τοῦ σιτίου καὶ τοῦ ποτοῦ χρήσεως ὑγιεινῆς τε καὶ νοσώδους· περὶ τ' διαίτης ξηραινούσης καὶ ὑγραινούσης, καὶ ἰσχυριζούσης καὶ ἀνακομιζούσης· περὶ τῶν σιτίων ἀσθενῶν καὶ ἰσχυρῶν, καὶ κούφων καὶ βαρέων· καὶ περὶ τ' διαφορᾶς τῶν ἄρτων, καὶ τῶν σαρκῶν, καὶ τῶν ἰχθύων.

Τῶν σιτίων καὶ τῶν ποτῶν τὰ προσφορώτατα [181] τῷ σώματι, καὶ μάλιστα αὐτάρκεα καὶ ἐς τροφὴν καὶ ἐς ὑγιείην, [182] καὶ ἀπὸ τούτων αὐτῶν, ὅταν τις αὐτοῖσι μὴ ἐν καιρῷ χρῆται, ἢ πλέοσι τοῦ καιροῦ, αἵ τε νοῦσοι καὶ ἐκ τῶν νούσων οἱ θάνατοι γίνονται· τὰ δ' ἄλλα
σιτία καὶ ποτὰ, ὅσα μὴ τοιαύτην δύναμιν ἔ- 188
χει, σμικρὸν [183] μέντοι ὠφελέει, ἤν τις καὶ τὰ πάντα αὐτοῖσιν ἐν καιρῷ χρῆται, σμικρὰ δὲ καὶ βλάπτει· ἐπ' ἀμφότερα δέ ἐστιν ἀσθενέα, [184] ὥστε ἀγαθόν τι ποιῆσαι καὶ ὥστε κακόν. Ἔστι δὲ τῶν σιτίων [185] καὶ τῶν ποτῶν, ἃ τὴν δύναμιν ἔχει ταύτην, τάδε· ἄρτος, μᾶζα, κρέα, ἰχθύες, οἶνος, τούτων μέν τοι, τὰ μὲν μᾶλλον, τὰ δὲ ἧσσον. Ὁκόσοι ξηρὴν δίαιταν διαιτῶνται, τούτοισι μὴ ξὺν τῷ σιτίῳ τὸ ποτὸν διδόναι, ἀλλὰ μετὰ τὸ σιτίον, διαλιπὼν πουλὺν χρόνον. Καὶ οὕτω μὲν ξηρὴ ἡ ἰκμὰς ἀπὸ ξηρῶν τῶν
46 σιτίων γενομένη, [186] τὸ σῶμα ξηραίνει· ἢν δὲ ἅμα τῷ σιτίῳ πίνῃ, νοτερωτέρη ἡ τροφὴ [187] γινομένη, ὑγρότερον τὸ σῶμα ποιέει. Ἄρτος ὁ θερμὸς, καὶ τὰ κρέα τὰ θερμὰ αὐτὰ ἐφ' ἑωϋτῶν ἐσθιόμενα, ξηραίνει· ἢν δὲ ξὺν ὑγρῷ διδῷς, ἢ ἐπιπίνειν παραχρῆμα ἐπὶ τῷ σιτίῳ, οὐ ξηραίνει. [188] Ἄρτος ὁ καθαρὸς τῶν ἀλεύρων, ἐς ἰσχὺν, καὶ κομιδὴν [189] ξυμφορώτερος
47 ἢ ὁ ἀνέρεικτος, καὶ πρόσφατος ἢ ἕωλος, καὶ τῶν ἀλεύρων προσφάτων ἢ [190] παλαιοτέρων. Τὰ ἄλφιτα τῶν κριθέων ἀποβρέχων, περίχυδα ἐπτισμένων, ἰσχυρότερα ἢ βεβρεγμένων, [191] καὶ πρόσφατα παλαιοτέρων· καὶ ἡ μᾶζα προπεφυρημένη ἰσχυροτέρη, ἢ μὴ προπεφυ-
48 ρημένη. Ὁ οἶνος διαχεόμενος, [192] καὶ ἀποψυχόμενος, καὶ διηθούμενος, λεπτότερος γίνεται καὶ ἀσθενέστερος. Τὰ κρέα τὰ μὲν ἑφθὰ, ἢν μὲν δίεφθα ποιήσῃς, ἀσθενέστερα, καὶ [193] ἐλαφρότερα· τὰ δὲ ὀπτὰ, ἢν ἔξοπτα γέ-

VARIÆ LECTIONES.

181 ἐν τῷ σώματι MS. Cod. addita particula ἐν. Deinde pro αὐτάρκεα, Idem habet αὐτάρκη.

182 MS. Cod. scribit ἀπὸ τούτων αὐτῶν ὅταν τις αὐτοῖσι μὴ ἐν τῷ καιρῷ, ἢ πλείοσι κ. τ. λ.

183 Pro μέντοι, in MS. Cod. legitur μέντι. Paulo post pro χρῆται, habet Cod. χρίηται.

184 MS. Cod. legit ὥστε καὶ ἀγαθόν τι ποιῆσαι, καὶ ὥστε καὶ κακόν.

185 καὶ ποτῶν MS. Cod. omisso τῶν, mox Idem & Imp. Sambuci scribunt ἃ ταύτην τὴν δύναμιν ἔχει τάδε.

186 τὸν σιτίον vulgati Codd. scribunt; in MS. Cod. τῷ σιτίῳ habetur. Cornar. vero τὸ σῶμα reposuit, quam lectionem probant Foës. & Lind.

187 Pro γινομένη, MS. Cod. ἐοῦσα, quæ lectio adscribitur in MSS. Reg. & Fevr.

188 MS. Cod. scribit ὁ ἄρτος καθαρῶν.

189 ξυμφορώτατος Imp. Sambuci, & Fevr. Paulo post: ἀνέρεικτος aut ἀνήρεικτος pro ἀνέρεκτος, cum Foësio scripsimus, ut sit ὁ μὴ ἐρεικτὸς sive ἐρρειγμένος *non cribratus, non perpurgatus in cerniculo.* Imp. Sambuci ad marginem ὑγρομιγὸς scribit.

190 παλαιοτάτων vulgati Codd. pro quo MS. Cod. Imp. Sambuci, & Fevr. habent παλαιοτέρων, quod secuti sumus. Postea pro ἀποβρέχων, Imp. Cornarii scribit ἀβρέχων.

191 καὶ πρόσφατα παλαιοτέρων, MS. Cod. quem sequimur, pro καὶ πρόσφατα ἢ παλαιότερα vulgatis.

192 ἢ pro καὶ habet MS. Cod. qui postea scribit καὶ διηθεόμενος λεπτότερος καὶ ἀσθενέστερος γίνεται.

193 Pro ἐλαφρότερα, MS. Cod. habet κουφότερα. Et paulo post in MS. Cod. legitur ἢν ἔξοπτα, καὶ τὰ λοιπὰ ἐξ ὄξους ἢ ἁλῶν, ἀσθενέστερα καὶ κουφότερα κ. τ. λ.

γένωνται, καὶ τὰ παλαιὰ ἐξ ὄξεος ἢ ἁλῶν, ἀσθενέστερα καὶ ἐλαφρότερα τῶν προσφάτων. Τὰ ἀσθενέα τῶν σιτίων καὶ τὰ κοῦφα, τὴν μὲν κοιλίην οὐ λυπέει, οὐδὲ τὸ σῶμα· διότι οὐκ ἀνοιδέει θερμαινόμενα, οὐδὲ πληροῖ, ἀλλὰ [194] λαπάσσεται ταχὺ, καὶ πεσσόμενα διαχωρέει· ἡ δὲ ἰκμὰς ἀπ᾽ αὐτῶν τῷ σώματι ἀσθενὴς γίνεται, καὶ οὔτε αὐξάνει, οὔτε ἰσχὺν ἀξίην λόγου παρέχει. Τὰ δὲ ἰσχυρὰ τῶν σιτίων, ἀνοιδέει τε, ὅταν ἐς τὴν κοιλίην ἐσέλθῃ, καὶ πλήρωσιν παρέχει· καὶ πέσσεται μὲν σχολαίτερον, καὶ οὐ διαχωρέει· ἡ δὲ ἰκμὰς ἀπ᾽ αὐτῶν [195] ἰσχυρὴ καὶ ἀκήρατος προσγινομένη, ἰσχύν τε παρέχει τῷ σώματι πολλὴν, καὶ αὔξην. Κρεῶν κουφότατα ἐς τὸ σῶμα, κύνεια, καὶ ὀρνίθεια, [196] καὶ λαγῷα ἑφθά· βαρέα δὲ τὰ βόεια, καὶ τὰ χοίρεια· μετριώτατα δὲ πρὸς τὴν φῦσαν καὶ ἑφθὰ καὶ ὀπτά. [197] Ὑγιαίνουσι καὶ ἀσθενέουσι τὰ μήλεια· τὰ δὲ ὕεια ἐς εὐεξίην μὲν, καὶ ἰσχὺν, πονέουσι καὶ γυμναζομένοισιν ἀγαθά· ἀσθενέουσι δὲ καὶ ἰδιώτῃσιν, ἰσχυρότερα. Καὶ τὰ [198] θήρεια τῶν ἡμέρων, κουφότερά ἐστι, διότι καρπὸν οὐχ ὅμοιον ἐσθίει. Διαφέρει δὲ καὶ τὰ κρέα τῶν κτηνέων, καὶ ὁκόσα καρπὸν ἐσθίει, καὶ ὁκόσα μὴ ἐσθίει· καὶ ὁ καρπὸς [199] οὐ τὸ αὐτὸ ἅπασι ποιέει, ἀλλὰ τὸ μὲν πυκνήν τε τὴν σάρκα τοῦ ἱερείου παρέχει καὶ ἰσχυρήν· τὸ δὲ ἀραιήν τε καὶ ὑγρὴν καὶ ἀσθενέα. Ὡς μὲν τὸ ξύμπαν εἰρῆσθαι, ἰχθύες κοῦφον ἔδεσμα, καὶ ἑφθοὶ καὶ ὀπτοὶ, καὶ αὐτοὶ ἐφ᾽ ἑωϋτῶν, καὶ μεθ᾽ ἑτέρων σιτίων· [200] αὐτοὶ δ᾽ ἑωϋτῶν διαφέρουσιν· καὶ οἱ μὲν λιμναῖοι, καὶ πίονες, καὶ οἱ ποτάμιοι, βαρύτεροι· [201] οἱ δὲ ἀκταῖοι θαλάσσιοι, κουφότεροι· καὶ δίεφθοι ὀπτῶν κουφότεροι. [202] Ἀπὸ τούτων τὰ μὲν ἰσχυρὰ διδόναι, ὅταν ἀνακομίσαι τινὰ βούλῃ· τὰ δὲ κοῦφα, ὅταν ἰσχνὸν δέοι καὶ λεπτὸν ποιῆσαι.

49

fuerint, & veteres sale & aceto conditæ, recentibus imbecilliores sunt, & leviores. Imbecilles cibi, & leves, ventriculum quidem non lædunt, neque corpus; quia calefacti non intumescunt, neque implent, sed cito emolliuntur, & cocti per alvum secedunt: humor autem ab ipsis corpori debilis provenit, neque auget, neque vires effatu dignas exhibet. Robusti autem cibi, quum ventriculum subierint, tum intumescunt, tum plenitudinem excitant; & tardius quidem concoquuntur, neque per alvum secedunt; humor autem ab ipsis valens, & incorruptus proveniens, robur multum corpori, & incrementum præbet. Carnium corpori levissimæ, catulinæ, volucrium, & leporinæ coctæ; graves vero bubulæ, & porcinæ; moderatissimæ autem & coctæ & assæ ad flatum (sunt.) Sanis & imbecillis, ovillæ: suillæ vero & ad bonum habitum & ad robur, laborantibus & exercitatis commodæ sunt; imbecillis vero & privatis, valentiores. Et ferinæ (carnes) cicuratis leviores sunt, quoniam non similes fructus edunt. Differunt autem & pecorum carnes, & eorum, quæ fruges edunt, & eorum, quæ non edunt; neque fruges idem in omnibus faciunt, sed quædam densam & robustam victimæ carnem reddunt: quædam vero tum raram, tum humidam, & imbecillam. Ut omnia verbo comprehendam, pisces & cocti & assati, ipsique per se & cum cæteris cibis sumpti, leve sunt edulium; ipsi vero inter seipsos differunt; & palustres quidem, & pingues, & fluviatiles graviores sunt; littorales autem marini, leviores; elixique assatis leviores. Ex his cibis, quum aliquem reficere voles, valentes dato; leves vero, quum gracilem & tenuem facere oportuerit.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ΄.

Περὶ τῆς τοῦ λουτροῦ χρήσεως· καὶ τῶν λαχάνων τινῶν δυναμίων, θερμῶν, καὶ ψυχρῶν, καὶ ὑγρῶν, καὶ ξηρῶν καὶ διουρητικῶν, καὶ ὑποχωρητικῶν, καὶ τὰ καταμήνια κινούντων· καὶ στυφόντων, καὶ εὐκαρδίων, καὶ κομιστικῶν, καὶ λεπτυντικῶν.

Τὸ λουτρὸν τὸ θερμὸν, τὸ μὲν μέτριον μαλάσσει τὸ σῶμα καὶ αὔξει· τὸ δὲ

CAPUT XV.

De balnei usu, & quorumdam olerum facultatibus, calidis, frigidis, humidis, siccis; urinas, dejectiones, & menstrua cientibus; astringentibus, stomachicis, reficientibus, & attenuantibus.

Balneum calidum, moderatum quidem corpus emollit & auget; quod vero tem-

VARIÆ LECTIONES.

194 Pro λαπάσσεται, MS. Cod. πέσσεται habet. Postea pro αὐξάνει, MS. Cod. αὔξει fortasse melius, uti paulo post legitur.

195 Pro ἰσχυροτέρη, MS. Cod. habet ἰσχυρὴ, quod probamus. Galenus ex hoc loco ἀκήρατος exponit ἀδιάφθορος, incorruptus, integer, sincerus, purus. Deinde pro προσγινομένη, Imp. Sambuci γινομένη legit.

196 καὶ λαγῷα τὰ δίεφθα, & leporina percocta MS. Cod. qui paulo post scribit μετριώτατα δὲ πρὸς τὴν φῦσιν, pro μετριώτατα· πρὸς δὲ τὴν φῦσιν.

197 καὶ ὑγιαίνουσι MS. Cod. & paulo post ἐς εὐεξίην ex MS. Cod. scripsimus, quæ lectio adnotatur in Imp. Sambuci, eamque adhibuit Lindenus, pro εἰς καὶ εὐεξίην.

198 Vulgati Codd. θήρεια habent, MS. Cod. θηεία, Æmil. Port. θηρεία subintellig. κρέα, carnes, τὰ τῶν θηρίων ὄντα.

199 οὐ τὸ αὐτὸ publicata exempl. οὐ ταὐτὸ Imp. Samb. & Fevr.

200 Sic MS. Cod. pro vulgatis, αὐτοὶ δὲ ἐφ᾽ ἑωϋτῶν διαφέρουσιν ἄλλ.

201 οἱ δὲ ἀκταῖοι θαλάσσιοι, in MS. Cod. abest θαλάσσιοι, & paulo post pro δίεφθοι, Idem scribit ἑφθοί.

202 ἀπὸ τούτων, MS. Cod. omittit ἀπό. Deinde pro δέοι καὶ λεπτὸν, MS. Cod. habet δέῃ, ἢ λεπτόν.

tempestivum modum excedit, siccas quidem corporis partes humectat, humidas autem resiccat. Et siccæ quidem humectatæ, imbecillitatem & animi deliquium inducunt; humidæ vero exiccatæ, siccitatem & sitim. Ex oleribus allia, cocta & assata, & urinam promovent, & per alvum secedunt, & ad menstrua muliebria conferunt. Cæpæ ad urinas commodæ; succus enim acrimoniam quandam excitat, adeo ut per alvum secedat: his sic utitor, ne tamen imbecillis exhibeas. Apium, & coctum & crudum, urinam ciet; ac palustre magis quam sativum, quod etiam facultatem habet majorem. Coriandrum tum coctum, tum crudum, stomacho gratum est, & alvum movet. Ocimum humidum & frigidum est, ac stomacho gratum. Porra, cocta quidem urinam & alvum movent; cruda vero, incendium & inflammationem excitant. Malum punicum reficit & pituitosum est, & cum nucleo quidem alvum sistit; citra nucleum vero, subducit. Cibi calidi, sicci quidem sistunt (quod enim in ventre est humidum, resiccant;) humidi vero, caliditate humectantes, subducunt. Acerba corpus siccant & cogunt, sistendique facultatem habent. Acida extenuant & morsum faciunt. Salsa alvum & urinam cient. Pinguia & unguinosa, ac dulcia, humiditatem quidem, ac pituitam creant. Reficiunt cucurbita, beta, blitum, & rumex, & humiditate dejiciunt. Brassica vero acrimoniam quandam habet, qua alvum subducit; simulque boni succi est. Caseus, & sesama, & uva passa, vires reficiunt & pituitosa sunt. Vina dulcia & mellita, utraque & vires reficiunt, & urinas cient, & pituitosa sunt: austera vero ad robur & siccitatem commoda: urinam vero provocant etiam austera vetusta, quæ & alba & tenuia sunt. Oleum & quæ oleosa, reficiunt, & pituitosa sunt. Ex oleribus coctis per alvum secedunt, quæ natura sunt humidissima, aut acerrima, aut caliditatem habent: danda autem hæc, ad secessum conferunt, tepidiora & molliuscula. Cucumis pepo, & urinam, & alvum movet, ac levis est: alter autem pepo, refrigerationem

πλεῖον τοῦ καιροῦ, τὰ μὲν ξηρὰ τοῦ σώματος διυγραίνει, τὰ δὲ ὑγρὰ ἀποξηραίνει. Καὶ τὰ μὲν ξηρὰ ὑγραινόμενα, ἀσθενείην καὶ λειποθυμίην παρέχει· [203] τὰ δὲ ὑγρὰ ξηραινόμενα, ξηρασίην καὶ δίψος. Λαχάνων δὲ, τὰ σκόροδα, καὶ ἑφθὰ, καὶ ὀπτὰ, καὶ διουρητικὰ καὶ ὑποχωρητικὰ, καὶ πρὸς τὰ γυναικεῖα ξύμφορα. Κρόμμυα ἐς τὰ οὖρα ἐπιτήδεια· ὁ γὰρ ὀπὸς δριμύτητά τινα παρέχει, ὥστε διαχωρέειν· τούτοισιν ὧδε χρῆσθαι, ἀλλὰ τοῖσιν ἀσθενέουσι μὴ προσφέρειν. [204] Σέλινα, καὶ ἑφθὰ καὶ ὠμὰ, διουρητικὰ, καὶ μᾶλλον τὰ ἕλεια τῶν ἡμέρων, ἃ καὶ πλέονα ἔχει δύναμιν. Κορίανον εὐκάρδιον καὶ διαχωρητικὸν, καὶ ἑφθὸν καὶ ὠμόν. Ὤκιμον ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν, καὶ [205] εὐκάρδιον. Πράσα, τὰ μὲν ἑφθὰ, διουρητικὰ καὶ διαχωρητικά· τὰ ὠμὰ δὲ, [206] καυματώδεα καὶ φλεγματώδεα. Ῥοιὴ, κομιστικὸν καὶ φλεγματῶδες, καὶ, ξὺν μὲν τῷ πυρῆνι στάσιμον· ἄνευ δὲ τοῦ πυρῆνος, διαχωρητικόν. Τὰ θερμὰ τῶν σιτίων, ξηρὰ μὲν ἵστησι, τὸ γὰρ ὑγρὸν τὸ ἐν τῇ κοιλίῃ, ἀναξηραίνει· ὑγρὰ δὲ ὄντα, διυγραίνοντα τῇ θερμότητι, ὑπάγει. [207] Τὰ στρυφνὰ ξηραίνει καὶ συνάγει τὸ σῶμα, εἰσὶ δὲ καὶ στάσιμα. Τὰ ὀξέα λεπτύνει, δῆξιν ἐμποιέοντα. Τὰ ἁλμυρὰ διαχωρέει καὶ διουρέεται. Τὰ λιπαρὰ καὶ τὰ πίονα καὶ τὰ γλυκέα, ὑγρασίην μὲν καὶ φλέγμα παρέχει. Κομιστικὰ δὲ κολοκύντη, καὶ τεῦτλα, καὶ βλῆτα, καὶ λάπαθα, καὶ τῇ ὑγρότητι [208] διαχωρητικά ἐστι. Κράμβη δὲ ἔχει τινὰ δριμύτητα ἐς τὸ διαχωρέειν, καὶ ἅμα εὔχυμος. Τυρὸς, καὶ σήσαμα, [209] καὶ σταφὶς, κομιστικὰ καὶ φλεγματώδεα. [210] Γλυκὺς οἶνος καὶ μελιηδὺς, ἄμφω καὶ κομιστικοὶ, καὶ 189 διουρητικοὶ, καὶ φλεγματώδεες· οἱ δὲ αὐστηροὶ, ἐς ἰσχὺν καὶ ξηρασίην ἐπιτήδειοι· [211] οὐρητικοὶ δὲ καὶ τῶν αὐστηρῶν παλαιοὶ, ὅσοι λευκοί τε καὶ λεπτοὶ τυγχάνουσιν. Ἔλαιον, καὶ ὅσα ἐλαιώδη, κομιστικὰ καὶ φλεγματώδεα. Λαχάνων τῶν ἑφθῶν διαχωρέει, ὅσα φύσει [212] ὑγρότατά ἐστιν, ἢ δριμύτατα, ἢ θερμότητα ἔχει· [213] διδόναι δὲ ταῦτα, ξύμφορά ἐστιν ἐς ἄφοδον, χλιαρώτερα καὶ τακερώτερα. Σίκυος πέπων, καὶ διουρητικὸν, καὶ διαχωρητικὸν, καὶ κοῦφον· [214] ὁ δὲ ἕτερος πέπων, ψύξιν τινὰ

VARIÆ LECTIONES.

203 Τὰ δὲ ὑγρὰ ξηρασίην καὶ δίψος· λαχάνων σκόροδα MS. Cod. scribit.

204 Σέλινα ἑφθὰ MS. Cod. omissa particula καί. Deinde ibidem scribitur: καὶ τῶν σελίνων τὰ ἕλεια τῶν ἡμερίων πλέονα ἔχει δύναμιν· κορίανον καὶ εὐκάρδιον.

205 Pro εὐκάρδιον, MS. Cod. habet εὔκαρπον. Et paulo post καὶ διουρητικὰ ibidem legitur addito καί.

206 καυματώδη, καὶ φλεγματώδη MS. Cod. sed vulgata lectio melior.

207 Τὰ δὲ στρυφνὰ ξηραίνει, καὶ ὑπάγει τὸ σῶμα, καὶ στάσιμα MS. Cod. scribit.

208 Sic MS. Cod. addito ἐστί. Paulo post ibidem dicitur καὶ ἅμα εὔχυλος.

209 καὶ ἀσταφὶς eodem sensu MS. Cod.

210 Γλυκεῖς οἶνοι, καὶ μελιηδεῖς, καὶ κομιστικοὶ, καὶ οὐρητικοὶ, καὶ φλεγματώδεες habet MS. Cod.

211 οὐρητικοὶ δὲ καὶ αὐστηροὶ habent publicata exemplaria. Imp. Sambuci vero διουρητικοὶ δὲ καὶ τῶν αὐστηρῶν. Lindenus οὐρητικοὶ δὲ τῶν αὐστηρῶν. MS. Codex autem hunc locum sic habet: οὐρητικοὶ δὲ καὶ τῶν αὐστηρῶν· ὅσοι λεπτοί τε καὶ παλαιοὶ, καὶ λευκοί· ἔλαιον καὶ ὅσα τοιαῦτα, κομιστικὰ, καὶ φλεγματώδεα.

212 Sic Imper. Sambuci, quod secutus est Lindenus, pro ὑγρότατα, ἢ δριμύτατά ἐστιν.

213 Lindenus habet διδόναι δὲ ταῦτα χλιαρώτερα καὶ τακερώτερα· οὕτω γὰρ ξυμφορά ἐστιν ἐς ἄφοδον, *danda autem sunt hæc tepidiora, & molliuscula; sic enim ad secessum commodant.*

214 ὁ δ' ἕτερος οὐ πέπων, cum negatione legisse videtur Cornarius: vertit enim, *alter autem non pepo.*

τινὰ παρέχει, καὶ δίψαν παύει. Τροφὴ δὲ ἀπὸ οὐδετέρου [215] τούτων οὐ γίνεται, εἰ μὴ λεπτή τις· ἀλλ' οὐδὲ φλαῦρον ἀπ' οὐδετέρου οὐδὲν ἄξιον λόγου. Τὸ μέλι, ξὺν μὲν ἑτέροις ἐσθιόμενον, καὶ τρέφει, καὶ εὔχροιαν παρέχει· [216] αὐτὸ δὲ ἐφ' ἑωϋτῷ, λεπτύνει μᾶλλον ἢ κομίζει· καὶ γὰρ διουρέεται καὶ διακαθαίρεται μᾶλλον τοῦ μετρίου. Τὰ διουρητικὰ θερμαινόμενα ἐν τῇ κοιλίῃ, [217] 51 θερμαίνεταί τε ταχὺ, καὶ θερμαινόμενα μαραίνεται καὶ τήκεται, καὶ τὴν διαχώρησιν διὰ τοῦτο ταχείην παρέχει. Ὅσα δὲ ςάσιμα τῶν σιτίων, καὶ θερμαίνεται, καὶ ταχέως θερμαινόμενα ξηραίνεται, καὶ συνίςαται, καὶ [218] διὰ τοῦτο περίσκληρα γινόμενα, οὐ διαχωρέει. Τὰ διαχωρητικὰ, ἔγχυλά ἐςι, καὶ φύσει θερμά· τὰ δὲ οὐρητικὰ, ξηρὰ καὶ ψυχρά.

quandam inducit, & sitim sedat. Ab horum neutro alimentum, nisi tenue quoddam, procedit; sed neque malum aliquod effatu dignum ab horum neutro. Mel cum aliis sumptum, & nutrit, & coloris bonitatem facit; per se autem magis attenuat, quam reficit: nam supra modum & per urinas fertur, & expurgatur. Quum urinam cientia calefiunt in ventre, & cito calefiunt, & calefacta marcescunt & contabescunt, ideoque celerem excitant per alvum dejectionem. Cibi ventrem morantes, & calefiunt, citoque calefacti resiccantur & consistunt, ideoque obdurati, minime secedunt. Quæ alvum subducunt, succosa sunt, & natura calida: quæ vero urinam cient, sicca & frigida.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ις'.

Περὶ τῶν τοῦ σίτου καὶ τοῦ οἴνου διαφορῶν· περὶ τῶν σιτίων ἰσχυρῶν καὶ ἀσθενῶν· ὅτι ἐν ταῖς νόσοις ἀρτοφαγίαν τὴν εἰθισμένην διδόναι χρή· ἔμετος μετὰ τὰ σιτία ἢ τὰ ποτὰ πλείω προσφορος· ὅτι ἡ ὀπώρα καὶ τὰ ἀκρόδρυα μετὰ τὸ σιτίον λυπηρά. Ὅτι οἶνος τὰ ἀπὸ τοῦ σιτίου ἢ τοῦ ποτοῦ λυπηρὰ ἀπαλλάσσει· διὰ τί ἡ κοιλία διαταράσσεται, καὶ ἵςαται, καὶ διαχωρεῖ. Τίνα σιτία ἀσθενῆ. Πότε τοῖς πυρεταίνουσι τὰ σιτία διδόναι χρή· πότε ὁ οἶνος καὶ τὸ μέλι κάλλιςα· τὰ τῶν ὑγιαινόντων σιτία τοῖς νοσοῦσιν ἰσχυρότερα εἶναι.

CAPUT XVI.

De frumenti & vini differentiis; de cibis robustis ac imbecillis; in morbis consuetum panem exhibendum; vomitum a cibo aut potu uberiore conferre; poma & nuces post cibum obesse. Quod vinum nocumenta a cibo & potu illata emendet; cur alvus perturbetur, sistatur, dejiciat. Quæ cibaria imbecilla. Quando cibandi sunt febre laborantes; quando vinum & mel sunt optima; sanorum victum ægris valentiorem esse.

Ὁ Σῖτος καὶ ὁ οἶνος διαφέρουσι μὲν καὶ αὐτοὶ ἑωϋτῶν φύσει, ἐς ἰσχὺν καὶ ἀσθενείην, καὶ κουφότητα καὶ βαρύτητα· διαφέρει δὲ καὶ χώρη χώρης ἐξ ὁκοίης ἂν ᾖ, καὶ εὔυδρος ἐοῦσα καὶ ἄνυδρος, καὶ εὐήλιος καὶ πολύσκιος, καὶ ἀγαθὴ, καὶ φλαύρη· ὥςε ἅπαντα ταῦτα ξυμβάλλεται ἐς τὸ [219] ἰσχυρότερά τε ἕκαςα τῶν σιτίων εἶναι, καὶ ἀσθενέςερα. Ὁκόσοι ὑγιαίνοντες [220] ἀρτοφαγέειν εἰώθασι, ταῦτα διδόναι τούτοισι καὶ ἐν ταῖς νούσοισιν. Ὅταν ἢ σιτία ἢ ποτὰ πλείω τοῦ εἰωθότος τις λάβῃ, ἢν μὴ τὰ εἰωθότα τελέσῃ,

FRumentum & vinum suapte natura tum robore, & imbecillitate, tum levitate, & gravitate inter se differunt: differt etiam locus a loco, ex quo ista proveniant, quum alius aquis probe irrigetur, alius aquis careat, & alius soli probe expositus, aut umbrosus, & bonus, aut malus sit; ita ut hæc omnia ad hoc conferant, ut singuli cibi, tum robustiores, tum imbecilliores sint. Qui sanitatis tempore panem edere consueverunt, his etiam in morbis dandus est. Quum quis, aut cibos aut potiones plures solito, sumpserit, nisi consuetis se impleverit, opti-

S s 3

Variæ Lectiones.

215 Pro τούτων οὐ γίνεται, Lindenus scribit αὐτῶν οὐ γίνεται, MS. Cod. vero αὐτῶν γίνεται, omissa negatione οὐ. Postea λεπτή τις· οὐδὲ φλαῦρον ἀπ' οὐδετέρου· οὐδὲν ὅτι καὶ ἄξιον λόγου legitur in MS. Cod. Sed in Imp. Sambuci dicitur, λεπτή τις· ἀλλ' οὐδὲ φλαῦρον ἀπ' οὐδετέρου, ὅτι οὐδὲ καὶ ἄξιον λόγου.

216 αὐτὸ δὲ ἐφ' ἑωϋτοῦ MS. Cod.

217 καὶ θερμαίνεταί τε βραδέως, καὶ θερμαινόμενα MS. Cod. & *tarde calefiunt, & calefacta* marcescunt.

218 Pro διὰ τοῦτο, MS. Cod. habet διὰ τὸ τοιοῦτο. Et paulo post ἔγχυλά τε ἐςὶ, καὶ φύσει θερμά ibidem legitur.

219 MS. Cod. habet ἰσχυρότερα τῶν σιτίων εἶναι ἕκαςα, καὶ ἀσθενέςερα.

220 Pro ἀρτοφαγεῖν εἰώθεσαν, ex MS. Cod. scripsimus ἀρτοφαγέειν εἰώθασι. Deinde pro ἐν τῇσιν νούσοισιν, ex eodem Cod. legimus καὶ ἐν ταῖς νούσοισιν. Paulo post τις λάβῃ deest in MS. Cod.

optimum est, ut statim vomat. Poma & nuces ideo post cibum, tum bene valenti, tum debili molestiora sunt, quod ejus quidem, qui cibum sumpsit, corpus ab ipsis humores trahit; si vero jejunus comederit, plures. Quicunque cibi aut flatum, aut ardorem, aut morsum, aut repletionem excitant, aut tormina, ab ejusmodi vinum merum insuper epotum liberat. Quum enim corpus vino calefit, calore eximuntur ea quæ insunt. A cibis & potibus, etiam similibus, interdum quidem alvus perturbatur, interdum vero sistitur, interdum alvus etiam pro ratione dejicit. Cur autem hæc accidant, hæc causa est: primum quidem venter quum humidior fuerit, quumque siccior, cibum susceptum corrumpit; deinde quum mutatio contigerit, sive ex frigore ad caliditatem, sive ex caliditate ad frigus, corrumpit; adeo ut alvum ab iisdem cibis ac potibus propter hæc ipsa & molliorem & duriorem fieri necesse sit. Ex cibis, & potibus, & opsoniis, pane excepto, & maza, & carnibus, & piscibus, & vino, & aqua, reliqua omnia ad incrementum, & robur, & ad sanitatem parva & debilia auxilia conferunt; tenuia etiam & debilia ab his mala contingunt. Quoscunque ægrotos febres non continentes detinent, sed intermittentes invadunt, his post accessionem cibi exhibendi, conjectura facta ut ne a recenti cibo, sed jam concoctis cibis, febris ingruat. Vinum & mel optima hominibus censentur, si pro natura & sanis & debilibus tempestive & moderate exhibeantur. Et bona quidem ipsa per sese, bona vero etiam permixta, tum alia, tum quæcunque effatu dignam utilitatem exhibent. Quæ sanis conferunt, ægrotis exhibita, valentiora sunt; eaque vigore ipsorum detracto exhibenda, alioqui ea corpus non fert, sed magis nocent, quam juvant.

ἀπεμέσαι παραχρῆμα ἄριστον. Ὀπώρη καὶ ἀκρόδρυα, διὰ τόδε μετὰ τὸ σιτίον [221] λυπηρότερά ἐστι καὶ ὑγιαίνοντι καὶ ἀσθενέοντι, ὅτι βεβρωκότος μὲν, ἀπ' αὐτῶν ἰκμάδας σπᾷ τὸ σῶμα· ἢν δὲ νῆστις ἐσθίῃ, πλείω. Ὅσα τῶν σιτίων ἢ φῦσαν, ἢ καῦμα, ἢ δῆξιν παρέχει, ἢ πλησμονὴν, ἢ στρόφον, οἶνος ἐπιπινόμενος ἄκρητος ἀπαλλάσσει τῶν τοιούτων. Τὸ γὰρ σῶμα διαθερμαινόμενον ὑπὸ τοῦ οἴνου, ἀπαλλάσσεται τὰ ἐνεόντα τῇ θερμότητι. Ἀπὸ τῶν σιτίων καὶ τῶν ποτῶν, καὶ τῶν ὁμοίων, ἐνίοτε μὲν διαταράσσεται ἡ κοιλίη, ἐνίοτε δὲ ἵσταται, ἐνίοτε δὲ καὶ κατὰ λόγον διαχωρέει. Διότι δὲ ταῦτα οὕτως ἔχει· πρῶτον μὲν ἡ κοιλίη, ὅταν ὑγροτέρη ἐοῦσα, καὶ ὅταν ξηροτέρη, [222] ὑποδέχηται τὸ σιτίον, διαφθείρει· ἔπειτα, ὅταν μεταβολὴ γένηται, εἴτε ἐκ ψύχεος ἐς θάλπος, εἴτε ἐκ θάλπεος ἐς ψῦχος, διαφθείρει· ὥστε ἀνάγκη τὴν κοιλίην, [223] ἀπὸ τῶν σιτίων τῶν αὐτῶν καὶ ποτῶν, δι' αὐτὰ ταῦτα καὶ μαλακωτέρην γίνεσθαι καὶ σκληροτέρην. Τῶν σιτίων καὶ τῶν ποτῶν καὶ τῶν ὄψων, πλὴν ἄρτου, καὶ μάζης, καὶ κρεῶν, καὶ ἰχθύων, καὶ οἴνου, καὶ ὕδατος, τ' ἄλλα πάντα λεπτὰς μὲν καὶ ἀσθενέας τὰς ὠφελείας παρέχει ἐς τὴν αὔξησιν, [224] καὶ ἐς τὴν ἰσχὺν, καὶ ἐς τὴν ὑγιείην· λεπτὰ δὲ καὶ ἀσθενέα καὶ τὰ κακὰ ἀπ' αὐτέων γίνεται. Ὁκόσους τῶν νοσεόντων μὴ ξυνεχέως οἱ πυρετοὶ ἔχουσιν, ἀλλὰ διαλείποντες λαμβάνουσι, τούτοισι τὰ σιτία διδόναι μετὰ τὴν λῆψιν, τεκμαιρόμενος [225] ὅπως μὴ ἐπὶ νεοβρῶτι ὁ πυρετὸς ἐπιπέσηται, ἀλλ' ἤδη πεπεμμένων τῶν σιτίων. Οἶνος καὶ μέλι κάλλιστα [226] κέκριται ἐν ἀνθρώποισιν, ἢν πρὸς φύσιν καὶ ὑγιαίνουσι, καὶ ἀσθενέουσι σὺν καιρῷ καὶ μετριότητι [227] προσφέροιντο. Καὶ ἀγαθὰ μὲν αὐτὰ ἐφ' ἑωϋτῶν, ἀγαθὰ δὲ καὶ συμμισγόμενα, [228] τά τε ἄλλα, καὶ ὅσα γε καὶ ἀξίην λόγου ὠφελείην παρέχει. Ὅσα ὑγιαίνουσι ξύμφορα, [229] ταῦτα καὶ νοσέουσι προσφερόμενα,
52 ἰσχυρότερά ἐστι· [230] καὶ δεῖ αὐτῶν ἀφαιρέοντα τὴν ἀκμὴν, διδόναι, ἢ οὐ φέρει αὐτὰ τὸ σῶμα, ἀλλὰ μᾶλλον βλάπτει, ἢ ὠφελέει.

ΙΠΠΟ-

VARIÆ LECTIONES.

221 Pro λυπηρότερα, in MS. Cod. legitur ἀλυπότερα. Paulo post βεβρωκότος μέν, Imp. Sambuci. MS. Cod. autem μὴ ὀλίγην ἀπ' αὐτῶν ἰκμάδα ibidem scribit.

222 MS. Cod. scribit ὑποδέξηται τὸ σιτίον, καὶ διαφθείρει. & paulo post εἴτ' ἐκ ψύξεως, εἰς θάλπος· εἴτ' ἐκ θάλψιος ἐς κ. τ. λ. in eodem Cod. legitur.

223 ἀπὸ τῶν αὐτῶν σιτίων MS. Cod.

224 καὶ τὴν ἰσχὺν MS. Cod. omisso τὸ ἐς.

225 Pro μήπως vulgato, ὅπως μὴ legit Imp. Samb. hancque lectionem sequimur cum Lindeno. Paulo post pro ἐπιπέσηται, Lindenus ἐπιφαίνηται; verum melior vulgata lectio.

226 κέκρισται ἀνθρώποις πρὸς τὴν φύσιν MS. Cod. scribit. ἢ πρὸς τὴν φύσιν Imp. Samb.

227 Pro τὸ προσφέροιντο, MS. Cod. habet προσφερόμενα, quemadmodum paulo post scribitur. Deinde ἀγαθὰ ibidem legitur omisso καί.

228 MS. Cod. habet τὰ δ' ἄλλα ὅσα τε καὶ ἀξίην, & pro παρέχει, scribitur ἔχει.

229 ταῦτα ἐν τοῖς νούσοις MS. Cod. pro vulgatis ταῦτα καὶ νοσέουσι. & Imp. Sambuci νούσοισι pro νοσέουσι etiam scribit.

230 Vulg. Codd. καὶ δὴ αὐτῶν ἀφαιρέοντα, MS. Cod. καὶ δεῖ αὐτῶν ἀφαιροῦντα, quam lectionem cum Lindeno amplectimur.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ
ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝΤΟΣ ΠΑΘΩΝ.
HIPPOCRATIS
DE INTERNIS AFFECTIONIBUS.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΒΙΒΛΙΩι.

Τὰ τῶν ἐντὸς μορίων νοσήματα διδάσκει, τῆς τραχείας ἀρτηρίας, τῶν τῆς καρδίας ἀγγείων, τοῦ πνεύμονος, τοῦ νώτου, τοῦ στήθους, καὶ τοῦ πλευροῦ, τοῦ νωτιαίου μυελοῦ, τῶν νεφρῶν, τῶν τοῦ πλευροῦ δεξιοῦ τε καὶ ἀριστεροῦ φλεβῶν, τῆς γαστρὸς καὶ τῶν ἐντέρων, τῶν ἄρθρων, τοῦ δέρματος, καὶ τοῦ παντὸς σώματος· καὶ τὰς τούτων αἰτίας, καὶ τὰ σημεῖα, καὶ τὴν θεραπείαν.

ARGUMENTUM LIBRI.

Internos partium morbos docet, asperæ arteriæ, vasorum cordis, pulmonis, dorsi, pectoris, lateris, spinalis medullæ, renum, venarum dextri & sinistri lateris, abdominis, intestinorum, articulorum, cutis, & universi corporis; eorumque causas, signa, & curationem.

Basil. Græc. pag. 189. — Foesius Sect. V. 91. 531. — Basil. Lat. III. 356. pag. 258.

SECTIO I.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ τῶν τῆς τραχείας ἀρτηρίας ἑλκωθείσης, ἢ τρωθείσης, ἤ τινος τῶν ἀγγείων τοῦ πνεύμονος ῥαγέντος αἰτίων, καὶ σημείων, καὶ προῤῥήσεως, καὶ θεραπείας· καὶ περὶ τῆς τοῦ ὑγιάζοντος προφυλακῆς.

Ην ἡ τοῦ πλεύμονος ἀρτηρίη ἑλκωθῇ, ἤ τι ῥαγῇ τῶν φλεβίων τῶν λεπτῶν τῶν [1] κάτω κρεμαμένων ἐς τὸν πλεύμονα, ἢ τῶν συρίγγων, τῶν διὰ τοῦ

45 πλεύμονος τεταμένων, καὶ συῤῥαγέωσιν ἐς ἀλλήλας, καὶ αἵματος πληθῶσι· διασπῶνταί τε καὶ καταῤῥήγνυνται διὰ τάσδε τὰς αἰτίας μάλιστα,

CAPUT I.

De asperæ arteriæ ulceratæ aut sauciatæ, vel alicujus vasorum pulmonis rupti causis, signis, prædictione, curatione, & convalescentis præcautione.

SI pulmonis arteria ulcerata, aut aliqua tenuium venularum, quæ in pulmonem infra dependent, rupta fuerit, aut fistularum ex his, quæ per pulmonem extentæ sunt, & inter se perrumpantur, & sanguine repleantur: his de causis maxime divelluntur ac perrumpuntur, ve-

Variæ Lectiones.

Hunc librum Galenus in aliquot commentariis majorem de morbis, *& in Exegesi* secundum de morbis majorem *appellat. Hoc autem eodem titulo* de internis affectionibus *Asclepiadis, & Heraclidis Tarentini, & Apollonii Glauci scripta apud aliquos celebrata fuerunt. Quidam Hippocratis filiis, alii Euriphonti Medico, qui sententias Cnidias scripserit, tribuerunt. Galenus Comment. in Aph. 26. Libr. VI., & ad particulam 8. Sect. III. Libr. de Artic. Hippocrati adscribit. Sane eadem prope tractantur, ac in secundo libr. de morbis & tertio: nec credibile est Hippocratem ipsum eadem toties iterare voluisse. Mercurialis in Censura Oper. Hippocr. eum reponit inter eos, qui neque editi, neque perfecti sunt ab Hippocrate; sed veterem eruditionem sapiunt, ac forsan ab ejus sequacibus in lucem missi, & aucti, & aliquantisper mutati fuerunt, esse tamen Hippocraticum.*

1 κρεμαμένων Imp. Samb. & Fevr. Lindenus autem κάτω κρεμαμένων habet, quæ lectio probatur, pro κατακρεμαμένων, quæ conjunctim in editis Codd. leguntur: facilis enim lapsus ex κάτω κρεμαμένων in κατακρεμαμένων, Ω. in A. mutato, id quod non semel in MS. Cod. observare licuit.

vehementi exercitatione, cursu, casu, plagis, violentis vomitibus, & febribus. Hæc itaque accidunt. Primum quidem tussis sicca detinet; deinde paulo post sputum subcruentum, interdum vero purum expuit. (Hæc) ita (fiunt,) si celeriter quidem morbus desinat; sin minus, procedente tempore, copiosior sanguis, interdum quidem purus, quandoque etiam aliquantulum putridus prodit: plerumque vero fauces etiam non animadvertentibus sanguine replentur; deinde sanguinis grumos paulatim & crebro violenter expuunt: quandoque vero etiam ab his gravis odor oritur; & fauces interdum quadam spuma implentur. Et rigor ac febris prehendit, per morbi quidem initia vehemens; progressu vero levior, & alias atque alias corripit; dolor etiam quandoque pectori, dorso & costis insidet. Quumque sanguinem spuere desierit, sputum copiosum, liquidum; interdum etiam viscidum expuit. Atque his ita afficitur, donec dies quatuordecim præterierint: post hos vero nisi morbus sedetur, squamulas, quales a pustulis, ab arteria tussiendo avellit; & dolor in pectus, dorsum, & latus irruit, ac hypochondria contingens, tanquam ulcus, dolet. Huic morbo, ut quam maxime quietem internam habeat, conducit, si ita sit affectus: siquid enim laborarit, tum dolor acutior, tum tussis magis quam antea, premit, & rigor & febris magis occupat. Et si sternutaverit, dolor acutus adoritur: dolet autem & in lecto, quum circumvertitur. Huic cibos quidem eosdem, quos & suppurato; sed hos non multos, offerre oportet. Opsoniis vero his utatur: piscibus quidem, squatina, aut pagro, aut galeo magno glauco, aut aliis similibus, omnibus cum rhoë & origano conditis: galli autem carnem assam sine sale edat, aut capræ coctam; vinoque utatur austero quam vetustissimo & suavissimo, nigro, deambulationibus autem moderatis. Atque hæc quidem dum febris non detinet; si vero febris detinuerit, sorbitione farinæ aut milii utatur: si vero cibi exhibeantur, pauci porrigantur, & opsonia per alvum secedentia.

διὰ ταλαιπωρίην, διὰ δρόμον, διὰ πτώματα,
διὰ πληγὰς, δι᾽ ἐμέτους βιαίους γινομένους,
[2] διὰ πυρετούς. Τάδε οὖν πάσχει. Τὸ μὲν
πρῶτον, βὴξ ἴσχει ξηρή· ἔπειτα, ὀλίγῳ ὕ-
στερον ἀποπτύει τὸ σίαλον ὕφαιμον, [3] τοτὲ 190
2 δὲ καθαρόν. Οὕτως, ἢν μὲν ἐν τάχει παύ-
σηται τῆς νούσου· ἢν δὲ μὴ, προϊόντος τοῦ
χρόνου, τὸ αἷμα πλεῖον χωρέει· ἐνίοτε μὲν
καθαρὸν, ἔστι δ᾽ ὅτε καὶ ὑπόσαπρον· πολλάκις
δὲ καὶ ἡ φάρυγξ λανθάνει αἵματος πιμπλαμέ-
3 νη· ἔπειτα [4] θρόμβους αἵματος ἐκβράσσε-
ται κατ᾽ ὀλίγον καὶ θαμινά· ἐνίοτε δὲ καὶ ὀδμὴ
βαρείη ἀπ᾽ αὐτῶν γίνεται· καὶ ἡ φάρυγξ ἔστιν
ὅτε τινὸς ἄχνης πίμπλαται. Καὶ ῥῖγος καὶ
πυρετὸς ἐπιλαμβάνει, κατ᾽ ἀρχὰς μὲν τῆς
νούσου, σφόδρα· προϊούσης δὲ, βληχρότε-
ρον, καὶ ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε ἐπιλαμβάνει· καὶ
ὀδύνη ἐνίοτε ἔγκειται ἐν τοῖσι στήθεσι, καὶ ἐν
τῷ μεταφρένῳ, καὶ ἐν τῇσι πλευρῇσι. Καὶ
ὁκόταν τὸ αἷμα παύσηται πτύων, σίαλον
πολλὸν ἀποπτύει ὑγρόν· ἐνίοτε δὲ καὶ γλί-
σχρον. Ταῦτα μὲν οὖν οὕτω πάσχει, μέ-
χρι τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέραι [5] παρέλθωσι·
μετὰ δὲ ταύτας, ἢν μὴ παύσηται τὸ νούση-
μα, λεπίδας ἀπὸ τῆς ἀρτηρίης ἀποβήσσων
ἀποσπᾷ, οἵασπερ ἀπὸ φλυκταινίδων· καὶ ὀ-
δύνη ἐμπίπτει [6] ἐς τὰ στήθεα, καὶ ἐς τὸ με-
τάφρενον, καὶ ἐς τὸ πλευρὸν, καὶ τῶν ὑπο-
χονδρίων ὡς ἕλκος ψαυόμενος ἀλγέει. Τού-
τῳ ξυμφέρει ἡσυχίην ὡς μάλιστα τῷ νουσή-
ματι ἔχειν εἴσω, ἢν οὕτως ἔχῃ· ἢν γάρ τι
πονήσῃ, ὅ, τε πόνος ὀξύτερος, καὶ ἡ βὴξ
μᾶλλον, ἢ τὸ πρότερον, πιέζει, καὶ τὸ ῥῖγος
καὶ ὁ πυρετὸς μᾶλλον [7] ἔχει. Καὶ, ἢν πταρῇ,
ἡ ὀδύνη ὀξείη προσέβαλεν· ἀλγέει δὲ καὶ ἐν τῇ
εὐνῇ, ὁκόταν περιστρέφηται. Τούτῳ χρὴ
προσφέρειν, σιτία μὲν τὰ αὐτὰ, ἃ καὶ τῷ
ἐμπύῳ· ταῦτα δὲ οὐ πολλά. Τῶν δὲ ὄψων
τούτοισι χρέεσθαι· [8] ἰχθύσι μὲν, ῥίνης, ἢ
4 φάγρου, [9] ἢ γαλεοῦ τοῦ μεγάλου τοῦ γλαυ-
κοῦ, ἢ τῶν ἄλλων [10] τῶν ὁμοίων, πᾶσιν ἐν ῥόῳ
καὶ ὀριγάνῳ ἠρτυμένοις· κρέας δὲ ἐσθιέτω ἀλέκ-
τορος, ὀπτὸν, ἄναλτον, [11] ἢ αἴγειον ἑφθόν·
καὶ οἴνῳ αὐστηρῷ ὡς παλαιοτάτῳ, καὶ ἡδίστῳ,
μέλανι χρεέσθω, περιπάτοισι δὲ μετρίοισι.
Πλὴν ταῦτα, πυρετοῦ μὴ ἔχοντος· ἢν δὲ πυ-
ρετὸς ἔχῃ, ῥοφήματι ἀλεύρου ἢ κέγχρου
χρεέσθω· ἢν δὲ σιτία προσφέρηται, ὀλίγα
προσφερέσθω, καὶ ὄψα τὰ διαχωρητικά.
Κὴν

VARIÆ LECTIONES.

2 διὰ πυρετοὺς, καὶ διὰ ψύχος βίαιον, *ob febres, & acerrimum frigus.* Æmil. Portus. Deinde pro πάσχει vulgato, Imp. Samb, Fevr. & MS. Regia scribunt πάσχουσι.

3 ποτὲ δὲ Imper. Cornar. eodem significatu.

4 θρόμβος proprie est rei in unam massam concretæ & coagulatæ frustrum. Hesychio certe αἵματος θρόμβοι sunt ipsum αἷμα παχὺ πεπηγὸς ὡς βοτρυοί.

5 παρέλθωσι, pro παρέλθοιεν, scribunt Imp. Samb. Fevr. & MSS. Regia, quod secuti sumus.

6 Pro ἐς τὰ στήθεα, in MS. Reg. legitur ἐπὶ τὰ στήθεα. Paulo post ἢν οὕτως ἔχῃ, *si ita sit affectus*, desunt hæc in Lind.

7 Pro ἔχει, in Imper. Sambuc. scribitur ἴσχει eodem significatu.

8 ἰχθυδίοισι μὲν, ῥίνης MS. Cod.

9 ἢ γαλεοῦ τοῦ μεγάλου τοῦ γλαυκοῦ MS. Cod. & Joh. Martin. sic enim mustellus dicitur major γαλέος γλαυκὸς, quia est dorso cæruleo, etsi sit ventre albo. Vide Rondeletium Libr. XIII. Histor. piscium cap. 6. & ita legimus, pro vulgatis ἢ γαλαιοῦ τοῦ μεγαλοῦ λευκοῦ. Glossarium vetus, γαλεὸς ἰχθὺς, *catella.* Floriacensis veró excerpta de piscibus: γαλεοὶ, *catelli.* Latini *catellos*, & *catellas* dicunt.

10 Pro τῶν ὁμοίων vulgato, MS. cod. τῶν τοιούτων quæ lectio probatur Lind. ex MS. Fevr.

11 ἢ αἰγὸς ἑφθὸν exemplaria publicata, pro quo ex MS. cod. ἢ αἴγειον ἑφθὸν scripsimus, eamque lectionem in textum intulit Lind. ex Fevreo. Paulo post μετρίοισι χρήσθω, πυρετοῦ μὴ ἔχοντος MS. cod. ablatis πλὴν ταῦτα.

[12] Κἢν μὲν φαρμάκῳ σοι δοκέῃ χρέεσθαι, ὑποκαθῆραι αὐτὸν τῷ κνιδίῳ κόκκῳ, ἢ τῇ τιθυμαλίδι· καὶ μετὰ τὴν κάθαρσιν [13] ἀλεύρου ἑφθοῦ δοῦναι δύο τρυβλία ἐκροφεῖν λιπαροῦ· εἶτα ἀνακομίζειν ὡς μάλιστα, ὅκως ἂν ἥκιστα λεπτὸς ᾖ· πρὸς γὰρ τὴν τοιαύτην νοῦσον οὐ ξυμφέρει λεπτὸν εἶναι. Καὶ περιπάτους ὀλίγους τὸ πρῶτον [14] ποιέεσθαι, ὡς μὴ κόπος ἐπιλάβηται· πυριῆν δὲ ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε· [15] καὶ, ἣ πυριηθῇ ἡμέρῃ, ἄσιτος ἔστω, πλὴν ἀλεύρου ἑφθοῦ, οὗπερ τρυβλίον ἐκροφεέτω· ὕδωρ δὲ πινέτω. Τῇ δὲ ὑστεραίῃ, ἔλασσον ἢ ὡς μεμαθήκει, φαγέτω· καὶ πινέτω οἶνον μέλανα, ἡδὺν, αὐστηρὸν, ὀλίγον· [16] τὸ δὲ λοιπὸν, δὶς ἢ τρὶς τῆς ἡμέρης τὰ σιτία διδόναι· οὕτω δὲ δίδου τούτῳ κατ' ὀλίγον, μέχρι καταστήσῃς τὴν κοιλίην· ἐκ γὰρ τῶν πυρετῶν, καὶ τῆς ἀσιτίης, ἢν μὲν τὸ στόμα ζητῇ, ἡ δὲ κοιλίη οὐκ ἐθέλει δέξασθαι, ἀθρόον δεξαμένη, φλεγμαίνει· ἀλλὰ κατ' ὀλίγον διδόναι χρή· [17] ἢν γὰρ ἀθρόως δῷς, καὶ ὀλίγα πονήσῃ, τοῖσι περιπάτοισιν οὐ διαψύχεται ἡ κοιλίη· ἅτε ἀτρέμα συνεστηκότων τῶν βρωμάτων· ἐνταῦθα δὲ καὶ ὁ πυρετὸς φιλέει ἐπιγίνεσθαι, καὶ τοῦ μὲν χειμῶνος ἧσσον λυπέει· τοῦ δὲ θέρεος μᾶλλον, κίνδυνος ἐξαμαρτεῖν. Τοῦτον ἀνακομίζειν δεῖ ὡς μάλιστα, ὅκως ἂν ὡς παχύτατος ᾖ· καὶ τοῖσι περιπάτοισι μετρίοισι χρεέσθω, καὶ παλαιέτω ἧσσον ἑωϋτοῦ· καὶ πονεέτω ὀλίγα, τὸ πρῶτον· ἔπειτα δὲ πλείω, πολλὰ δὲ οὐδέποτε. Ταῦτα ἢν ποιέῃ, ὑγιὴς ἔσται τάχιστα· [18] ἢν δὲ λεπτὸς γένηται διὰ τὴν ταλαιπωρίην, ἀνιέτω καὶ ἡσυχίην ἐχέτω. Οὗτος μήτε πρὸς ἄνεμον δράμῃ ὑγιὴς ἐὼν, ὀξέως, μήτε ἐφ' ἵππον, μήτε ἐπὶ ζεῦγος ἀναβῇ· [19] φυλασσέσθω δὲ καὶ βοὴν, καὶ ὀξυθυμίην. Κίνδυνος γὰρ τὴν νοῦσον πάλιν ἀναλαβεῖν· ἀλλὰ φυλάσσεσθαι χρὴ τούτων ἁπάντων. Ἢν δὲ τοῦ σιτίου ἀποκλεισθῇ, ὀρόβους [20] φώσας, τὰ κέλυφα ἀποκαθῆραι· εἶτα βρέξας αὐτοὺς ἐν ὕδατι τρεῖς ἡμέρας (ἐφ' ἑκάστην δὲ ἡμέρην [21] ἀποχέειν τὸ ὕδωρ, καὶ ἄλλο ἐπεγχέειν) ἔπειτα τῇ τετάρτῃ [22] ἡμέρῃ ἀπηθῆσαι, καὶ ξηρῆναι· εἶτα ἀλέσας λεπτότατα, διαστῆσαι· καὶ λίνου καρπὸν

Quod si quidem medicamento tibi utendum esse videatur, eum grano cnidio, aut tithymalide aliquantulum purgato; & post purgationem, farinæ elixæ pinguis duas heminas absorbendas dato; deinde quam maxime reficito, quo minimum tenuis sit: tenuem enim esse, ad hunc morbum minime confert. Deambulationes etiam paucæ primum faciendæ, ut ne lassitudo succedat: fomentum autem alias atque alias admovendum; quaque die admovebitur, sine cibo sit, nisi quod farinæ coctæ uncias novem exsorbeat; aquam vero bibat. Postero die minus quam pro consuetudine comedat, vinumque nigrum, suave, austerum, modicum bibat; de cætero, bis aut ter in die cibi dentur; sic autem ei

5 paulatim exhibeto, donec ventriculum confirmaveris: ex febribus enim & inedia, si os quidem appetat, ventriculus vero recipere nolit, ubi confertim receperit, inflammatur: verum paulatim exhibere oportet: si vero confertim dederis, parumque laborarit, ventriculus deambulationibus minime perfrigeratur; densatis nimirum sensim cibariis: hic autem febris succedere solet, ac hieme quidem minus dolet; æstate vero majus periculum est, ne delinquat. Hunc quam maxime reficere oportet, quo quam crassissimus sit; & deambulationibus moderatis utatur, minusque solito luctetur: ac primum parum laboret, deinde (paulo) plus; nunquam vero multum. Hæc si fecerit, citissime convalescet: quod si labore attenuetur, remittat & quietem agat. Hic ubi convaluerit, ad ventum ne celeriter currat, neque equum, neque currum conscendat: vitet etiam tum clamorem, tum excandescentiam. Periculum enim est, ne morbus revertatur: verum hæc omnia vitanda sunt. At si cibum aversetur, orobum tostum, cortice repurgato; deinde tribus diebus aqua maceratum (quotidie aqua effusa, aliam effundito) postea

6 quarto die excolato & reficcato; mox tenuissime molitum, cribrato: & lini semen

Variæ Lectiones.

12 κἢν μὲν φαρμάκου δοκέῃ σοι δεῖσθαι ὑπόκαθαιρε αὐτὸν MS. cod. φαρμάκῳ Martin. ac recte nam χρέεσθαι sequitur, hancque lectionem sequimur, pro vulgatis κἢν μὲν φαρμάκου σοι δοκέῃ χρέεσθαι. MSS. Regia φαρμάκου δέεσθαι scribunt.

13 ἀλεύρου ἑφθοῦ δοῦναι δύο τρυβλία ἐκροφεῖν MS. cod. quod secuti sumus, pro ἀλεύρου ἑφθοῦ δοῦναι τρυβλίον· ἐκροφεῖν. Paulo post, ὅκως ἥκιστα MS. Cod. omisso ἂν.

14 ποιείσθω· ὡς ἂν μὴ κόπος ἐπιλάβῃ MS. cod. habet.

15 καὶ ᾗ ἂν πυριηθῇ MS. cod. inserto ἂν. Paulo post pro ἔλασσον, in cod. scribitur ἐλάσσονα.

16 MS. cod. τὸ δὲ λοιπὸν, τρὶς τῆς ἡμέρης τὰ σιτία διδόναι τούτῳ· μέχρις ἂν στήσῃς τὴν κοιλίην· δίδου καὶ κατ' ὀλίγα· ἐκ γὰρ τῶν πυρετῶν, καὶ τῆς ἀσιτίης τὸ στόμα θέλει· ἡ δὲ κοιλίη οὐκ ἐθέλει δέχεσθαι· ἢν δὲ ἀθρόον δέχηται, φλεγμαίνει, id est: *de cætero vero ter in die dentur huic cibi: donec ventriculum firmaveris, exhibeto etiam paulatim: ex febribus enim, & inedia os appetit: ventriculus autem recipere non potest: si vero confertim receperit, inflammatur.*

17 ἢν γὰρ ἀθρόως δῷς MS. cod. quam lectionem prætulimus pro vulgatis ἢν δὲ ἀθρόως δῷς. Et paulo post συνεστηκότων τῶν βρωμάτων· ἐνταῦθα δὲ καὶ ὁ πυρετὸς φιλέει ἐπιγίνεσθαι, καὶ τοῦ μὲν χειμῶνος ἧσσον λυπέει· τοῦ δὲ θέρεος μᾶλλον, scribitur in cod. MS. Pro vulgatis τῶν βρωτῶν, διὸ καὶ πυρετὸς φιλέει ἐπιγίνεσθαι, καὶ τοῦ μὲν χειμῶνος ἧσσον· τοῦ δὲ θέρεος, κίνδυνος ἐξαμαρτεῖν; nos priorem recepimus lectionem.

18 ἢν δὲ λεπτὸς γένηται διὰ τὴν ταλ. MS. cod. quod sequimur, pro ἢν δὲ λεπτὸς γένηται διὰ ταλ. Deinde ἀνιέτω καὶ ἡσυχίεσθω, ἡσυχίην ἔχων· αὐτός, cod. MS. habet.

19 φυλασσέσθω δὲ καὶ βοὴν, καὶ ὀξυθυμίην: hæc verba desunt in MS. cod. videlicet, *vitet etiam tum clamorem, tum excandescentiam.*

20 φώσας omnia exempl. pro quo in MS. cod. & MS. Reg. φώξας, & sic ubique.

21 Pro ἀποχέειν τὸ ὕδωρ, καὶ ἄλλο ἐπεγχέειν, in MS. cod. scribitur, καὶ ἀφηθέειν τὸ ὕδωρ, καὶ ἄλλο ἐπιχεῖν.

22 ἡμέρῃ ἀπηθῆσαι ξηρῆναι Imp. Samb. In MS. cod. vero deleto τῇ præcedente scribitur ἡμέρῃ ἀφηθῆσαι καὶ ξηρῆναι. Paulo post διασῆσαι λεπτότατα, in codice legitur.

tostum tundito ac terito; sesamumque etiam tostum, lævissime tundito; polentamque insulsam, puram, tenuem (admisceto): sit autem orobi & polentæ utriusque æqualis portio; sesami vero tertia pars: sed lini partis unius dimidium. Hæc in caprino lacte cocta, quam liquidissima sorbeat. Post hæc autem in prandium cibos puros, & ex opsoniis valentiora ei exhibeto; vinum autem idem bibat. Centaurii etiam radicet in vinum derasas, ad ejusmodi ruptiones facientes, ei exhibeto: dracontii etiam radices in vinum erasas dato: dato & tussilaginis radicem cum melle, & dracontium derasum delingendum. At si in lacte decoctum se sorbere posse neget, lac bubulum quam plurimum, aquæ mulsæ tertia parte admixta, bibat. Sicque citissime convalescet: hic autem morbus multa curatione indiget; difficilis enim est; siquis enim curatus & sanus jam factus sui curam non habuerit, plerisque revertens morbus, interitus causam attulit. Hic si quidem hac curatione sanatus fuerit, satis est: sin minus, ubi eum lacte crassiorem reddideris, & in pectore & in dorso inurito: si enim ustio bene successerit, morbum effugiendi spes est.

φώσας, κόψαι λεῖον· καὶ σήσαμον φώσας, [23] κόψαι λεῖον· καὶ ἄλφιτα ἄναλτα, καθαρὰ, λεπ]ά· καὶ τῶν μὲν ὀρόβων καὶ ἀλφίτων, ἴσον ἑκατέρων ἔςω· τοῦ δὲ σησάμου, τρίτον μέρος·
7 τοῦ δὲ λίνου, ἥμισυ μιῆς μερίδος. [24] Ταῦτα ἐν γάλακτι αἰγείῳ ἑψήσας, ὡς ὑγρότατα ῥοφέειν. Μετὰ δὲ ταῦτα, διδόναι αὐτῷ ἐς ἄριςον, σιτία καθαρὰ, καὶ ὄψα ἀπὸ τῶν ἰσχυροτέρων· [25] οἶνον δὲ τὸν αὐτὸν πινέτω. Διδόναι δὲ αὐτῷ καὶ τῶν [26] ῥιζέων τῆς κενταυρίης πρὸς ταῦτα τὰ ῥήγματα, ἐπ' οἶνον ἐπιξύων· διδόναι δὲ καὶ τοῦ δρακοντίου, ἐπ' οἶνον
8 ἐπιξύων· διδόναι δὲ [27] καὶ τῆς βῆχος ἕνεκα ἐν μέλιτι τὸ δρακόντιον ξύων, λείχειν. Κῆν τὸ ἕψημα τὸ ἐν τῷ γάλακτι, [28] μὴ φάσκῃ δυνατὸς εἶναι ῥοφέειν, γάλα βόειον ὡς πλεῖςον πινέτω, [29] τὸ τρίτον μέρος τοῦ μελικρήτου παρασμίσγων. Καὶ οὕτω τάχιςα ὑ- 191
γιὴς ἔςαι· ἡ δὲ νοῦσος θεραπείης δέεται πολλῆς· χαλεπὴ γάρ· [30] ἢν γὰρ θεραπευθεὶς ὑγιής τε γενόμενος, μὴ ἐν φυλακῇ ἔχῃ ἑωυτὸν, τοῖσι πολλοῖσιν ὑποτροπιάσασα [31] ἡ νοῦσος, αἰτίη ἀπωλείας ἐγένετο. Οὗτος, ἢν μὲν ὑπὸ ταύτης τῆς θεραπείης ἰήθῃ, ἅλις· ἢν δὲ μὴ, παχύνας αὐτὸν γάλακτι, καῦσαι τάτε ςήθεα καὶ τὸ μετάφρενον· ἢν γὰρ τύχῃς καύσας, ἐλπὶς ἐκφυγέειν τῆς νούσου.

CAPUT II.

De arteriæ aut venæ pulmonis divulsione, ejusque symptomatis, signis, & curatione.

At si arteria, aut venarum ad pulmonem tendentium aliqua divulsa sit, hæc contingunt. Per morbi quidem exordia tussis acuta detinet, & rigor, & febris; & sputum tum copiosum, tum album ac spumosum, interdumque subcruentum expuit; dolorque caput, & cervicem occupat. Hic morbus priore est vehementior; ac decem quidem primis diebus hæc ei contingunt: deinde plerique undecimo die pus crassum violenter expuunt; die vero decimoquarto puriora expuit, si evasurus sit, & dolore minus vexatur, brevique sanus evadit. Si vero diuturnus morbus futurus sit, & multo plus puris expuit, &

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τοῦ τῆς ἀρτηρίας, ἢ τῆς φλεβὸς τῆς ἐν τῷ πνεύμονι σπάσματος· καὶ τῶν αὐτοῦ συμπτωμάτων, καὶ σημείων, καὶ θεραπείας.

[32] Ἢν δὲ ἡ ἀρτηρίη σπασθῇ, ἤ τις τῶν φλεβῶν τεινουσῶν εἰς τὸν πνεύμονα, τάδε πάσχει. Κατ' ἀρχὰς μὲν τῆς νούσου βὴξ ἴσχει ὀξείη, καὶ ῥῖγος, καὶ πυρετός· καὶ τὸ σίαλον ἀποπ]ύει πουλύ τε καὶ λευκὸν καὶ ἀφρῶδες· ἄλλοτε δὲ ὕφαιμον· καὶ ὀδύνη τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν τράχηλον ἴσχει. Αὕτη ἡ νοῦσος ἰσχυροτέρη τῆς πρόσθεν· καὶ μέχρι μὲν δέκα ἡμερέων τῶν πρώτων, τοιαῦτα πάσχει· ἔπειτα οἱ πολλοὶ τῇ [33] ἑνδεκάτῃ τῇ ἡμέρῃ πῦα ἀπο-
9 π]ύουσι παχέα βιαίως· ἡμέρῃ δὲ τετάρτῃ καὶ δεκάτῃ καθαρώτερα ἀποπ]ύει, ἢν φύξιμος ᾖ, καὶ τῇ ὀδύνῃ ἧσσον πονέει, καὶ ἐν τάχει ὑγιὴς γίνεται. Ἢν δὲ μέλλῃ πολυχρόνιος ἡ νοῦσος ἔσεσθαι, τά τε πῦα πολλῷ πλείονα ἀποπ]ύει, καὶ ὁ ἄλ-

Variæ Lectiones.

23 κόψαι λεῖον *levissime tundito*, abest in MS. cod. paulo post pro ἑκατέρων, in cod. scribitur ἑκατέρου.
24 ταῦτα ἐν γάλακτι αἰγείῳ melius MS. cod. quæ lectio probatur, pro ταῦτα ἐν αἰγείῳ γάλακτι Lind. γάλακτι omisit. Paulo post σιτία MS. cod. pro σῖτα vulgato.
25 οἶνον δὲ τὸν αὐτὸν πίνειν MS. cod. eodem sensu.
26 Sic Imp. Samb. quam lectionem probavimus pro ῥιζέων, τῶν πρὸς ταῦτα τὰ ῥήγματα τῆς κενταυρίης. Deinde pro ἐπ' οἶνον, Imp. Samb. ἐπ' οἴνου.
27 καὶ τῆς βηχὸς ἕνεκα, ἐν μέλιτι τὸ δρακόντιον plane egregie MS. cod. quam lectionem sequimur, pro vulgatis καὶ τῆς τοῦ βηχίου ἐν μέλιτι, καὶ τὸ δρακόντιον.
28 φάσκῃ μὴ δυνατὸς εἶναι ῥοφεῖν scribit MS. cod.
29 Sic multo melius scribitur in MS. cod. pro vulgatis, τρίτον μέρος τοῦ μελικρήτου προσμίσγων.
30 MS. cod. legit: ἢν δὲ μὴ θεραπεύηται ὑγιὴς γενόμενος, καὶ ᾖ ἐν φυλακῇ.
31 ἡ νοῦσος, ἀπώλεσεν MS. cod. αἰτίη omisso, scilicet causam interitus.
32 Imp. Samb. ἢν ἡ ἀρτηρίη σπασθῇ, ἤ τις τῶν ἐς τὸν πλεύμονα τεινουσῶν φλεβῶν, τάδε πάσχει, quam lectionem secutus est Lind.
33 ἑνδεκάτῃ πῦα ἀποπ]ύουσι παχέα βιαίως· ἡμέρῃ δὲ καθαρώτερα legunt vulgati codd. Nos autem MS. cod. scripturam sequimur, quæ vulgata multo melior est.

ὁ ἄλλος πόνος ἐν τῷ σώματι, πολλῷ ἔνι πλείων· [34] αἱ δὲ θέρμαι βληχρότεραι ἔχουσιν, ἢ τὸ πρίν. Τοῦτον, ἢν λάβῃς κατ' ἀρχὰς, ὑποκάθαιρε κάτω, ὀπῷ σκαμμωνίης, [35] ἢν ἀπύρετος ᾖ. Μετὰ δὲ τὴν κάθαρσιν, προσφερέσθω ταῦτα, ἃ καὶ πρόσθεν· [36] καὶ τ' ἄλλα ταὐτὰ προσφερέσθω, ἡσυχίην ἔχων ὡς μάλιστα τῷ σώματι, καὶ μαλθακῶς κοιμάσθω. Ταῦτα μὲν κατ' ἀρχὰς ποιεέτω, μέχρι τῶν δέκα ἡμερέων.

reliquus dolor in corpore longe major est; sed calores, quam antea, leviores detinent. Hunc si per initia curandum susceperis, scammoniæ succo, si febre careat, per inferiora aliquantulum purgato. Post purgationem autem eadem, quæ prius, exhibeantur; & reliqua eadem quieto quam maxime corpore assumantur, & molliter jacens dormiat. Et hæc quidem decem primis diebus faciat.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ τοῦ ἐμπύου, καὶ τοῦ πλευμοῤῥωγοῦς.

Ἢν δὲ ἔμπυος γένηται, τὰ αὐτὰ, [37] ἃ καὶ ὁ πρόσθεν, ποιεέτω· ἢν δὲ ὑγιὴς γένηται, τῶνδε χρὴ ἀπέχεσθαι σιτίων καὶ ποτῶν, ὀξέων, καὶ δριμέων, καὶ ἁλικῶν, καὶ λιπαρῶν· [38] ταλαιπωρίης δὲ ἀπέχεσθαι, καὶ τῶν αὐτῶν, ὧν καὶ ὁ πρόσθεν. Ταῦτα ἢν ποιέῃ, τάχιστα τῆς νούσου ἀπαλλαγήσεται· [39] ἢν δέ τι τουτέων οὐ ποιήσῃ, κινδυνεύσει πάλιν ὑποτροπιάσαι, καὶ ἡ νοῦσος κάκιον ἔχειν· καὶ γὰρ οἱ πολλοὶ πλευμοῤῥωγέες ἐόντες διατελέουσιν, ἕως ἂν ἀποθάνωσι. Τοῦτον, ἢν μὴ παραχρῆμά τις ἰήσηται, ὑποτροπιασάσης τῆς νούσου, [40] οὐκ ἂν μετὰ ταῦτα ἔχοις ὠφελῆσαι, ἢν μὴ τάδε ποιήσῃς· γάλακτι βοείῳ παχύνας, καῦσαι τὰ στήθεα καὶ τὸ μετάφρενον· ἢν γὰρ τύχῃς καύσας, ὠφελήσεις. Ἡ δὲ νοῦσος ἀπὸ τῶν αὐτέων [41] ἁμαρτάδων γίνεται, ὧν καὶ ἡ πρόσθεν.

CAPUT III.

De pectoris suppurato, & pulmone rupto.

At si suppuratus extiterit, eadem etiam, quæ prius, faciat; si vero sanus evaserit, his cibis & potibus abstineat oportet, acidis, acribus, salsis & pinguibus: labore etiam vehementiore, & iisdem, quibus prior, abstineat. Hæc si fecerit, citissime hoc morbo liberabitur: siquid autem eorum non fecerit, periculum erit reversionis, morbusque deterius detinebit; nam plerique pulmone rupto, quoad interierint, perseverant. Hunc, nisi quis confestim curet, postea reverso morbo, non erit, quo juvare possis, nisi hæc feceris: lacte bubulo crassum redditum, in pectore & dorso inurito: si enim ustio successerit, juvabis. Hic autem morbus ab iisdem erratis, a quibus etiam prior, oritur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ τῶν τῆς πνευμονίδος αἰτίων, καὶ σημείων, καὶ τῆς θεραπείας.

Πλευμονὶς δὲ γίνεται ἀπὸ τῶνδε μάλιστα. Ὁκόταν ὁ πλεύμων αἷμα ἑλκύσας ἐφ' ἑωϋτὸν, ἢ φλέγμα ἁλμυρὸν, [42] μὴ ἀφῇ πάλιν, ἀλλ' αὐτοῦ ξυστραφῇ καὶ ξυμπαγῇ, ὑπὸ τουτέων φύματα φιλεῖ γίνεσθαι ἐν τῷ πλεύμονι καὶ ἐμπυοῦσθαι. Οὗτος τάδε πάσχει κατ' ἀρχὰς, καὶ διὰ παντὸς τοῦ νουσήματος· βὴξ ὀξείη ξηρὴ ἴσχει, καὶ ῥῖγος, καὶ πυρετός· καὶ ὀδύνη ἐν τοῖσι στήθεσι καὶ ἐν τῷ μεταφρένῳ ἔγκειται· ἐνίοτε δὲ καὶ ἐν τῷ πλευρῷ· καὶ ὀρθοπνοίη [43] σφοδρὴ ἐμπίπτει.

CAPUT IV.

De pneumonidis caussis, signis, & curatione.

Pneumonis autem ab his maxime fit. Quum ad sese pulmo sanguinem, aut pituitam salsam traxerit, neque rursus dimiserit, sed ibi collecta & coacta fuerint, ex his tubercula in pulmone gigni solent, & suppurari. Hic per initia & per totum morbum hæc patitur; tussis acuta, sicca, & rigor, & febris detinet; dolor pectori & dorso, interdumque etiam lateri insidet; & erecta cervice spiratio vehemens incidit.

 Hic

VARIÆ LECTIONES.

34 αἱ δὲ θέρμαι βληχροτέρην MS. cod. & Imp. Samb. scribunt. Paulo infra ὑποκάθαιρε κάτω melius MS. cod. quem sequimur, pro ὑποκαθῆραι κάτω.

35 ἢν ἀπύρετος ᾖ, *si absque febre fuerit*, desunt hæc verba in MS. cod. verum cautela practica est non purgari in febribus; ideo vulgatam lectionem prætulimus.

36 καὶ τ' ἄλλα ταὐτὰ MS. cod. quod sequimur, pro καὶ τ' ἄλλα τὰ αὐτὰ vulgato.

37 ἃ καὶ ὁ ἔμπροσθεν ποιεέτω MS. cod. Deinde post σιτίων additur in cod. μὲν, *quidem*.

38 MS. cod. ταλαιπωρίων δὲ χρὴ ἀπέχεσθαι τῶν αὐτῶν, ὧν scribit, ut & Imp. Sambuci, hoc est, *laboribus etiam vehementioribus abstinere oportet hiis, quibus prior.*

99 ἢν δέ τι ἀπὸ τουτέων μὴ ποιέῃ MS. cod. Imp. Samb. Fevr. & MSS. codd. Reg. scribunt, id est: *siquid autem ab his non fecerit.*

40 οὐκ ἂν ἔχοις MS. cod. omissis μετὰ ταῦτα. Postea καύσας ἢ αὐτὰ ἀνωφελὴς γένοιτο habet MS. cod. pro ὠφελήσεις vulgato Imp. Sambuci substituit ἂν ὠφελέῃ, quæ lectio non improbatur.

41 ἁμαρτιῶν γίνεται, ὥσπερ καὶ ὁ πρόσθε πλεύμονος· ἡ δὲ γίνεται μὲν ἡ νοῦσος ἀπὸ τῶνδε μάλιστα, scribit MS. cod. unam faciens sententiam.

42 μὴ ἀφῇ πάλιν MS. cod. scribit, pro μὴ ἀνῇ πάλιν. Paulo post in Cod. legitur καὶ ξυμπαγῇ, ἀπὸ τούτων φύματα φιλέει γίνεσθαι ἐν τῷ πλεύμονι, καὶ ἐμπυοῦσθαι. Οὗτος τάδε πάσχει κατ' ἀρχὰς τοῦ νουσήματος· βὴξ ὀξείη ἴσχει, καὶ ξηρή.

43 MS. cod. σφοδρὴ ἐπιπίπτει scribit eodem sensu.

Hic ad quatuordecim usque dies hæc patiens persevcrat, plerumque etiam plures, quam quatuordecim dies: deinde pus erumpit, multumque expuit; sæpe vero tanquam aranearum tunicas expuit; crebro etiam subcruentum. Quod si pulmo quidem cito repurgatus fuerit, & gracilescat, interitum effugit: nisi vero advertat, morbus annum detinet, & mutatur, & varias (æger) subit affectiones. Huic per initia priusquam pus erumpat, hæc adhibere oportet. Quum febris remiserit, multa calida lavet, & sorbitionibus multis utatur: ptisanæ cremorem coctum, melle affuso & cocto sorbeat; vinumque dulce album, aut aquam mulsam coctam bibat. Quum vero semel pus expuere cœperit, eadem, quæ prior purulentus, bibat; iisdemque cibis, potibus, & opsoniis utatur; acidis abstineat, acribus, salsis, pinguibus, venere & meri potu, nisi morbo commodum fuerit: colorem autem inspiciens, quorum tibi indigere videatur, curam habeto: reliqua autem eadem faciat. Lac bubulum, & caprinum, pro tempore etiam bibat, prius tamen lacte asinino cocto deorsum purgetur: bibat autem quotidie mane & lactis equini excolati poculum trium heminarum. Si igitur ita curatus melius habuerit: atque si pus in pectus non eruperit, ipse sibi medeatur, corpus quam maxime quietum retinendo, concilians, & quæ sibi sunt commoda exhibendo. Si vero in pectus pus eruperit, qua parte de se tibi significationem præbere videbitur, illic præcipue sectione, aut ustione facta, pus primum paucum educito; cætera vero eadem facito, quæ in priore suppurato scripta sunt.

Οὗτος μέχρι μὲν τεσσαρεσκαίδεκα ἡμερέων, τοιαῦτα πάσχων διατελέει· πολλάκις δὲ καὶ πλείονας ἢ δεκατέσσαρας ἡμέρας· ἔπειτα ῥήγνυνται πῦα, καὶ ἀποπτύει πολλόν· πολλάκις δὲ ἀποπτύει καὶ οἷον ἀραχνίων χιτῶνας· πολλάκις δὲ καὶ ὕφαιμον. Κῆν μὲν ἀποκαθαρθῇ [44] καὶ ἀπισχνωθῇ ἐν τάχει ὁ πλεύμων,
10 [45] ἐκφυγέει τὸν ὄλεθρον· ἢν δὲ μὴ, προσέχῃ, ἐνιαυτὸν ἴσχει ἡ νοῦσος, καὶ μεταβάλλει, ἄλλοτε ἀλλοῖα πάσχων. Τούτῳ χρὴ κατ' ἀρχὰς μὲν, πρὶν ἢ τὰ πῦα ῥαγῆναι, προσφέρειν τάδε. Ὁκόταν ἀνῇ ὁ πυρετὸς, [46] λούειν πολλῷ θερμῷ, καὶ ῥοφήμασι πολλοῖσι χρέεσθαι· πτισάνης χυλῷ καθέφθῳ μέλι παραχέας, ὁκόταν ἑφθὸν ᾖ, [47] ῥοφεέτω· καὶ οἶνον πινέτω γλυκὺν λευκόν, ἢ μελίκρητον ἑφθόν. [48] Ὁκόταν δ' ἅπαξ ἄρξηται τὰ πῦα ἀποπτύειν, πινέτω τὰ αὐτὰ, ἃ καὶ ὁ πρόσθεν ἔμπυος, καὶ σιτίοισι, καὶ ποτοῖσι καὶ ὄψοισι τοῖσιν αὐτοῖσι χρεέσθω, ἀπεχόμενος ὀξέων, καὶ δριμέων, καὶ ἁλυκῶν, καὶ λιπαρῶν, καὶ λαγνείης, καὶ θωρηξίων, ἢν μὴ τῇ νούσῳ πρόσφορον ᾖ· [49] ἐς χρῶμα δὲ ὁρέων, μελετῆν, ὁκοίων δή τινων δοκέει σοι δεῖσθαι· τὰ δ' ἄλλα τὰ αὐτὰ ποιεέτω. Πινέτω δὲ καὶ γάλα βοὸς καὶ αἰγὸς τὴν ὥρην, [50] πρόσθεν δὲ ὑπο-
11 καθηράσθω γάλακτι ὀνείῳ ἑφθῷ· πινέτω δὲ καὶ τὸ ἵππειον γάλα [51] σεσησμένον, ἑκάστης ἡμέρης ἕωθεν τρικότυλον κύλικα. Ἢν μὲν οὖν οὕτω μελετώμενος [52] ῥηΐσῃ· καὶ, ἢν μὴ ῥαγῇ τὰ πῦα ἐς τὰ στήθεα, [53] αὐτὸς ἑωϋτὸν θεραπευέτω, ἡσυχίην ἔχων τῷ σώματι ὡς μάλιστα, καὶ τὰ ξύμφορα προσφέρων ἑωϋτῷ. Ἢν δὲ ῥαγῇ τὰ πῦα ἐς τὰ στήθεα, ὅπῃ ἤν σοι δοκέῃ ἀποσημαίνειν, [54] ἐκεῖσε μάλιστα ταμὼν ἢ καύσας, ἀφιέναι τοῦ πύου ὀλίγον τὸ πρῶτον· τὰ δ' ἄλλα ποιέειν τὰ αὐτὰ, ἃ καὶ ἐπὶ τοῦ πρόσθεν ἐμπύου γενομένου γεγράφαται.

CAPUT V.

De pulmonis varice, ejusque caussis, signis, & curatione.

SI varix in pulmone fiat, per morbi quidem exordia, tussis sicca, rigor & fe-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ τοῦ ἐν πνεύμονι κιρσοῦ, καὶ τῶν τούτου αἰτίων, καὶ σημείων, καὶ τῆς θεραπείας.

ΗΝ ἐν πλεύμονι [55] κιρσὸς ἐγγένηται, βὴξ ξηρὴ ἐπιλαμβάνει, καὶ ῥίγος, καὶ πυρετὸς,

VARIÆ LECTIONES.

44 καὶ ἀπισχνωθῇ Imp. Samb. pro καὶ ἀπισχνωθῇ, scribit. MS. cod. vero καὶ ἀπισχνωθῇ ἐν ταῦτα· ubi ταῦτα pro τάχει ponitur.

45 Pro ἐκφυγέει τὸν ὄλεθρον· ἢν δὲ μὴ προσέχῃ, ἐνιαυτὸν ἴσχει ἡ νοῦσος, καὶ μεταβάλλει, MS. cod. scribit ἐλπὶς ἐκφύγειν· ἢν δὲ προσέχῃ, ἡ νοῦσος ἐπ' ἐνιαυτὸν παρατείνει, καὶ μεταβάλλει. Martinus quoque legendum existimat ἢν δὲ προσέχῃ, quod Galen. exponitur παραμένῃ, permanet. Quod si vulgatam lectionem retineamus ἢν δὲ μὴ προσέχῃ, si vero non, supple, expurgatur pulmo, permanet, morbus & annum perseverat.

46 λούειν θερμῷ καὶ πολλῷ, καὶ ῥοφήμασι χλιαροῖσι χρέεσθαι MS. cod. scribit.

47 ῥοφεέτω Imp. Samb. & Fevr. scribunt, pro vulgato ῥοφέτω.

48 ὁκόταν δ' ἅπαξ ἄρξηται τὰ πῦα ἀποπτύειν scribit MS. cod. quod secuti sumus, pro vulg. ὁκόταν δὲ ἄρξηται πῦα ἀποπτύειν.

49 ἐς χρῶμα δὲ ὁρέων scribit MS. cod.

50 πρόσθεν δὲ ὑποκάθαιρε γάλακτι ὀνείῳ ἑφθῷ legit MS. cod.

51 Sic MS. cod. & Foes. pro vulgato σεσεισμένον agitatum, priorem quoque lectionem adhibuerunt Corn. Lind. & Chart. verum ex conjectura. Postea post τρικότυλον κύλικα, in vulgatis Cod. leguntur ἢν ᾖ δυνατὸς, scilicet si facere poterit, sed non habentur in Cod. MS. neque adhibuit Lind. nos quoque delevimus, ut & ἅλις satis, quod legebatur in vulg cod. post ῥηΐσῃ, omisimus cum MS. cod.

52 MS. cod. ῥηΐσῃ, καὶ μὴ ῥαγῇ scribit.

53 αὐτὸς ἐφ' ἑωϋτοῦ θεραπευέσθω MS. cod.

54 ἐκεῖσε deest in MS. cod. & dicitur μάλιστα ταύτῃ ταμών. Paulo post γενομένου γεγράφαται omittuntur in MS. cod.

55 κιρσὸς in genere significat omnem venam dilatatam Gal. libr. de tumoribus præter natur. Æginetæ vero ἀνεύρυσις φλεβὸς, dilatatio venæ vocatur Libr. VI. c. 82. Paulo post in MS. cod. deest σφοδρὴ intensa. Deinde ἡ ὀδύνη ἐνίστησι habet MS. cod. quam lectionem adhibuimus cum Corn. Foes. vero τὸ οἴδημα ἐνίστησι legit. Martinus autem τὴν αἰτίαν ἐνίστησι, ad capitis gravitatem referendo cum Calvo.

ῥετὸς, κατ' ἀρχὰς μὲν τῆς νόσου, πάνυ σφοδρά· ἔχει δὲ καὶ ὀρθοπνοίη. 12 Καὶ ἐν τῇ κεφαλῇ ἡ ὀδύνη ἐνέσηκε, καὶ αἱ ὀφρύες δοκέουσιν
192 ἐπικρέμασθαι, καὶ οἴδημα κατέρχεται ἐς τὸ πρόσωπον, καὶ ἐς τὰ στήθεα, καὶ ἐς τοὺς πόδας· πολλάκις δὲ καὶ ἐς τὴν κεφαλὴν ἐρείδει, καὶ ὑπὸ τῆς ὀδύνης, ὅταν ὁ πόνος ἔχῃ, οὐ δύναται ἀνορῆν. [56] τὸ δὲ σῶμα ὕπωχρον, καὶ αἱ φλέβες αὐτοῦ διατείνουσιν ἢ φλογιαὶ, ἢ μέλαιναι. 13 Τοῦτον, ὁκόταν οὕτως ἔχῃ, καὶ ὁ πόνος μάλιστα πιέζῃ, πρῶτον μὲν αἷμα ἀφαιρέειν· ἔπειτα λούειν πολλῷ καὶ θερμῷ· καὶ, ὁκόταν δίψα ἔχῃ, πίνειν διδόναι κυκεῶνα, ἐν οἴνῳ μέλανι αὐστηρῷ, ὡς ἡδίστῳ, ἴσον ἴσῳ [57] κεράσας· ψυχρὸν δὲ χρὴ μάλιστα πίνειν. Ῥοφήμασι χρέεσθαι, πτισάνης χυλῷ καθέφθῳ, μέλι χρηστὸν παραχέας. [58] Ταῦτα χρὴ προσφέρειν ἐν πρώτῃσι τῶν ἡμερέων τῇσι τεσσαρεσκαίδεκα· ἢν δὲ ἐπὶ πλεῖον ἡ νοῦσος ἔχῃ, ὅ, τε πόνος [59] πλείων ἢ ἐν τῷ σώματι, καὶ ἀδυναμίη ἐνῇ· τούτῳ δὴ οὕτως ἔχοντι, ταυτὰ προσφέρειν, [60] ἃ καὶ ἐν τῷ πυοῦντι τὸν πλεύμονα, ὁκόταν αἱ δεκατέσσαρες ἡμέραι παρέλθωσιν. [61] Αὕτη ἡ νοῦσος μάλιστα γίνεται ἀπὸ ταλαιπωρίης καὶ αἵματος καὶ χολῆς μελαίνης.

bris vehemens admodum invadit; sed & erecta cervice spiratio detinet. In capite dolor consistit, & supercilia impendere videntur, tumorque ad faciem, pectus, & pedes descendit; sæpe vero & in caput incumbit, quumque labor detinet, præ dolore oculos attollere non potest: corpus est subpallidum, & venæ ipsum extendunt, aut rubræ, aut nigræ. Huic, quum sic habet & dolor maxime urget, primum quidem sanguinem detrahito; deinde multa & calida lavato; & quum sitis detinet, cyceonem ex vino nigro austero quam suavissimo, æquali aqua temperatum, potui exhibeto; sed maxime frigidum bibere oportet. Ptisanæ cremore cocto, optimo melle affuso, pro sorbitionibus utatur. Hæc primis quatuordecim diebus offerenda sunt: quod si diutius morbus detineat, dolorque major in corpore, & virium impotentia adsit; huic sane sic habenti ea exhibeto, quæ & pulmone suppurato, quum quatuordecim dies præterierint. Hic morbus a vehementiore labore & sanguine & atra bile fit.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛ'.

Περὶ τοῦ πνεύμονος πλήθους.

Ὁκόταν τὰ κοῖλα φλέβια, τὰ διέχοντα ἐν τῷ πλεύμονι, πλησθῇ αἵματος ἢ χολῆς μελαίνης, [62] ξυῤῥήξεται τὰ φλέβια ἐς ἄλληλα, ἅτε ἐν στενοῖσιν ἐόντα καὶ ἐπειλημμένα, καὶ ἔξοδον οὐκ ἔχοντα, ὀδύνην παρέχει καὶ φύσαν ἐν τῷ πλεύμονι. Αὕτη ἡ νοῦσος χαλεπὴ, καὶ θεραπείης δεομένη πολλῆς· εἰ δὲ μὴ, οὐκ ἐθέλει ἐκλιπεῖν τὸν κάμνοντα, καὶ ὡς τὰ πολλὰ ἐν τοῖσι πολλοῖσι ξυναποθνήσκει.

CAPUT VI.

De pulmonis plenitudine.

Quum venæ cavæ, quæ in pulmonem distribuuntur, sanguine aut bile atra repletæ fuerint, venulæ nimirum in angustiis interceptæ, inter sese rumpentur, quumque exitum non habeant, dolorem & ampullam in pulmone excitant. Hic morbus est difficilis, & multa curatione indiget: alioqui ægrum relinquere non potest, & plerumque in multis commoritur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ τῶν τῆς ἐν πνεύμονι φλεγμονῆς αἰτίων, καὶ σημείων, καὶ τῆς θεραπείας.

[63] Ἢν φλεγμονὴ ἐν πλεύμονι γένηται· γίνεται δὲ μάλιστα ἀπὸ οἰνοφλυγίης, καὶ γαστριμαργίης ἰχθύων κεφάλων, καὶ ἐγχελύων· ταῦτα γὰρ τὴν πιμελὴν πολεμιωτάτην ἔχει πρὸς τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου· ἤδη δὲ τὸ νούσημα ἐγένετο [64] καὶ ἀπὸ φλέγματος, ὁκόταν

CAPUT VII.

De inflammationis pulmonis caussis, signis, & curatione.

Si inflammatio in pulmone oriatur; (oritur autem præcipue a vinolentia, & avido piscium capitonum, & anguillarum esu; hi namque pinguedinem hominis naturæ inimicissimam habent:) jam vero ortum habuit hic morbus a pituita, quum ian-

VARIÆ LECTIONES.

56 τὸ δὲ σῶμα ὕπωχρον, καὶ αἱ φλέβες αὐτοῦ διατείνουσιν. MS. cod. quod secuti sumus pro τὸ δὲ σῶμα ὕπωχρος καὶ αἱ φλέβες δ' αὐτοῦ τείνουσιν.

57 Pro κεράσας, in MS. cod. legitur μίξας, *mixtum*. Postea χρηστὸν omittitur, *optimo*, scilicet melle affuso.

58 ταῦτα χρὴ προσφέρειν ἐν τῇσι πρώτῃσι vulgati cod. nos τῇσι ex MS. cod. omisimus, id quod melius.

59 πλείων ἢ, in MS. cod. ἢ non legitur. Deinde dicitur καὶ ἡ ἀδυναμίη· τούτῳ, οὕτως ἔχοντι, τὰ αὐτὰ προσφέρειν.

60 ἃ καὶ ἐν τῷ πυοῦντι omnia exempl. publicata scribunt. In MS. cod. autem ἃ καὶ ἐν ἐμπύῳ legitur. Lindenus vero ex MSS. Regiis habet πνευμονοῦντι, quæ lectio etiam in Imp. Sambuci adscribitur.

61 αὕτη ἡ νοῦσος γίνεται ἀπὸ ταλαιπωρίης καὶ χολῆς μελαίνης editi codd. pro quibus MS. cod. scribit αὕτη ἡ νοῦσος μάλιστα γίνεται ἀπὸ ταλαιπωρίης καὶ αἵματος καὶ χολῆς μελαίνης, quam scriptionem prætulimus.

62 Sic MS. cod. & Æmil. Portus pro vulgato ξυῤῥήξεται· συῤῥίζεται Imper. Sambuci, συῤῥήξεται vero Fevr. & Aldin. cod.

63 Ἢν δ' ἐρυσίπελας ἐν τῷ πλεύμονι γένηται MS. cod. & in margine ad hæc verba περὶ τοῦ γινομένου ἐρυσιπέλατος ἐν τῷ πλεύμονι, καὶ πόθεν γίνεται, character est quidem ταχυγράφου; sed perantiquus, & suppar.

64 καὶ ἀπὸ φλέγματος MS. cod. & Linden. inserta particula καί.

sanguini permixta ad pulmonem affluxerit: incidit etiam ex carnis esu, & aquæ mutatione. Hæc igitur patitur. Vehementer tussit, & sputum liquidum & copiosum expuit, plerumque etiam crassum & album, tanquam a raucedine: dolor acutus premit pectus, dorsum, ilia, & costas; acidum eructat, & ex pectore ac pulmonibus velut ex ventre quid murmurat; pituitam acidam vomit, ac quod si vomitum est, in terram effundas, terram tanquam infusum acetum radit, & dentes stupescunt: rigor, febris, & sitis vehemens detinet; & siquid pingue comedere velit, in visceribus strepitus editur, & vomitum cietur, & totum corpus torpor occupat. Quum vero evomuerit, paulo melius habere videtur; deinde sub vesperam diei obortam venter strepit, contorquetur, & murmur edit. Huic, quum sic habuerit, & tempestivum esse apparuerit, curationem sic adhibeto. Mel, lac, acetum, & aquam simul mixta & in ollam infusa tepefacito, & origani capitati surculis agitato, postea cum tepefactum fuerit, potui exhibeto; aut apprehensa lingua sensim per fistulam infundito; deinde vestibus convolutum quietem agere jubeto. Postea, si ipsi vomitus successerit, prompte vomat; quod si non successerit, subacta penna vomat; & siquid pituitæ vomuerit, idem per dies quinque facito: sic enim agens melius habebit. Hoc autem exercitatus, si possit, bibat, & calida multa lotus; sin minus, saltem lotus. Quum vero dies quinque præterierint, mane jejunus ex aqua mulsa, aut mulso, laserpitii succum ervi magnitudine bibat, & allium ac radiculas jejunus edat, & vinum merum nigrum, aut album austerum insuper sorbeat: bibat autem & cum cibo & post cibum. Cibis autem siccis, & carnibus asininis aut catulinis coctis utatur; si rigor & febris non prehenderit. Hic si quidem ex ejusmodi in os infuso aliquantulum purgetur, (sat est;) sin minus, eum sursum per veratrum purgato: post purgationem vero, farinæ coctæ melle affuso duas heminas sorbendas dato;

μιγὲν τῷ αἵματι, ἐπιῤῥυῇ ἐπὶ τὸν πλεύμονα· προσπίπτει δὲ καὶ ἐκ κρεωφαγίης, καὶ ἐξ ὕδατος μεταβολῆς. Τάδε οὖν πάσχει. Βήσσει ἰσχυρῶς, καὶ τὸ σίαλον [65] ἀποπτύει ὑγρὸν καὶ πολλὸν, πολλάκις δὲ καὶ παχὺ καὶ
14 λευκὸν, ″ οἷον ἀπὸ βράγχου· καὶ ὀδύνη πιέζει ὀξείη ἐς τὰ στήθεα, καὶ τὸ μετάφρενον, καὶ τοὺς κενεῶνας, καὶ τὰ πλευρά· καὶ ἐρεύγεται ὀξὺ, καὶ ἐκ τῶν στηθέων καὶ πλευ-
15 μόνων, ″ οἷον γαστὴρ [66] τρύζει· καὶ ἐμέει λάπην ὀξείην, καὶ τὸ ἔμεσμα ἢν ἐκχέῃς [67] χαμάζε, ζύει τὴν γῆν ὥσπερ ὄξος ἐπιχέοντι, καὶ τοὺς ὀδόντας αἱμωδιᾷ· καὶ ῥῖγος, καὶ πυρετὸς, καὶ δίψα ἔχει ἰσχυρή· καὶ, ἤν τι θέλῃ λιπαρὸν φαγέειν, μύζει πρὸς τὰ σπλάγχνα, καὶ ἔμετον ἄγει, καὶ τὸ σῶμα ἅπαν νάρκη ἔχει. Ὁκόταν δὲ ἀπεμέσῃ, ἐπ᾽ ὀλίγον δοκέει ῥᾴων εἶναι· ἔπειτα, ἐπειδὰν τῆς ἡμέρης [68] ὀψαίτερον γένηται, βρέμει ἡ κοιλίη, καὶ στρέφει, καὶ βορβορύζει. Τοῦτον, ὁκόταν οὕτως ἔχῃ, [69] καὶ δοκέῃ καιρὸς εἶναι, προσαίρειν ὧδε μελετῆν. Μίξας μέλι, καὶ γάλα, καὶ ὄξος, καὶ ὕδωρ, ταῦτα ἐγχέας ἐς χυτρίδα χλιαίνειν, καὶ ὀριγάνου κλωνίοισι τῆς κεφαλοειδέος ταράσσειν· [70] ἔπειτα, ὁκόταν χλιαρὸν ᾖ, δοῦναι πιεῖν, ἢ λαβόμενος τῆς γλώσσης, ἐγχέειν ἡσυχῆ διὰ σύριγγος· εἶτα κελεύειν [71] συνειληθέντα ἡσυχίην ἔχειν. Ἔπειτα, ἢν ἔμετος ἐπέλθῃ αὐτῷ, ἐμέειν προθύμως· ἢν δὲ
16 μὴ ἐπέλθῃ, ″ [72] καταματτεύεσθαι πτερῷ, ἐμεέτω· καὶ, ἤν τι φλέγματος ἐμέσῃ, ἐπὶ πέντε ἡμέρας τὸ αὐτὸ ποιεέτω· [73] ῥᾴων γὰρ ἔσται οὕτω ποιῶν. Πινέτω δὲ τοῦτο γυμνασάμενος, ἢν οἷός τε ᾖ, καὶ λουσάμενος πολλῷ θερμῷ· ἢν δὲ μὴ, ἀλλὰ λουσάμενος. Ὁκόταν δὲ αἱ πέντε ἡμέραι παρέλθωσιν, πρωΐος νῆστις πι-
17 νέτω ″ ἐν μελικρήτῳ ἢ οἰνομέλιτι ὀποῦ σιλφίου ὁκόσον ὄροβον, καὶ σκόροδον τρωγέτω καὶ ῥαφανίδας νῆστις, καὶ ἄκρητον οἶνον ἐπιῤῥοφανέτω μέλανα, ἢ λευκὸν αὐστηρόν· πινέτω δὲ καὶ ἐπὶ σίτῳ, καὶ μετὰ τὸ σῖτον. Σιτίοισι δὲ ξηροῖσι [74] καὶ κρέασιν ὀνείοισιν ἢ κυνείοισι χρεέσθω ἑφθοῖσιν· ἢν τὸ ῥῖγος καὶ ὁ πυρετὸς μὴ ἐπιλαμβάνῃ. [75] Οὗτος, ἢν μὲν ἀπὸ τοῦ τοιοῦδε ἐγχύματος καθαίρηταί τι· ἢν δὲ μὴ, ἄνω αὐτὸν [76] καθῆραι ἐλλεβόρῳ· μετὰ δὲ τὴν κάθαρσιν, ἀλεύρου ἑφθοῦ διδόναι δύο τρυβλία ἐκροφέειν, μέλι [77] παρεγχέας· οἶνον

VARIÆ LECTIONES.

65 Lindenus ἀποπτύει ὑγρὸν, *expuit liquidum* sputum, omisso καὶ πολλὸν, *& copiosum*. Paulo post οἷον ἀπὸ βρόχου, *velut a laqueo* legisse videtur Calvus.

66 τρυλλίζει vulgati codd. Nos vero τρύζει ex MS. cod. scripsimus, quod Hesychio exponitur γογγύζει, ψιθυρίζει, *murmurat, susurrat*.

67 χαμαὶ vulgati codd. pro quo χαμάζε multo melius MS. cod. quem sequimur. Qui paulo post ἐπιχέαντι scribit pro ἐπιχέοντι.

68 ὀψαίτερον Imp. Sambuci pro quo ὀψιαίτερον Fevr. ex MSS. scribit, pro ὀψίτερον: nos Imp. Sambuci lectionem prætulimus.

69 καὶ δοκέῃ καιρὸς εἶναι, προσαίρειν, hæc verba desunt in MS. cod. & dicitur μελετῆν pro μελέτην, priorem lectionem sequitur Martinus μελετῆν cum legat Ionice, hancque lectionem amplectimur.

70 ἔπειτα, ὁκόταν χλιαρὸν ᾖ MS. cod. pro ἐπειδὰν δὲ χλιαρὸν ᾖ, priorem lectionem prætulimus.

71 συνειληθέντα scribit MS. cod. quam lectionem probat Æmil. Port. & Martin. pro συνειλιχθέντα vulgato. Paulo post ἔλθῃ αὐτῷ, ἐμέετω προθύμως legitur in MS. cod.

72 καταματτεύεσθαι MS. cod. & Martin. pro καταματτευόμενος vulgato; nos MS. Cod. secuti sumus.

73 ῥᾴων γάρ ἔσται, hoc est, *melius enim erit* habet MS. cod. omissis οὕτω ποιῶν.

74 καὶ κρέασιν ὀνείοισιν, ἢ κυνείοισι χρῆσθαι MS. cod. additis ὀνείοισιν, ἢ, quod secuti sumus.

75 οὗτος ἢν μὲν ἀπὸ MS. cod. scribit, addito μὲν *quidem*, quod probamus.

76 καθῆραι Imp. Samb. & Fevr. scribunt pro καθαίρειν, quam lectionem cum Lindeno secuti sumus.

77 παρεγχέας Imp. Samb. & Fevr. quibus assentimur, pro vulgato παγχέας.

οἶνον δὲ τὸν αὐτὸν πινέτω ὑδαρέα. " Ἢν δὲ μὴ κατ' ἀρχὰς [78] παραγένῃ τῇ νούσῳ, παχύνας αὐτὸν γάλακτι, καῦσαι τὰ ςήθεα καὶ τὸ μετάφρενον· οὕτω γὰρ ἂν μάλιςα τῆς νούσου ἀπαλλαγείη· ἢν δὲ μὴ καυθῇ, ξυμπαραμένει καὶ οὐ μάλα ἐκλείπει, ἀλλ' ἕως γήρους προσέχει· πολλάκις δὲ καὶ ξυναποθνήσκει· ἢν μὴ ἐν τῇσι πρώτῃσιν ἡμέρῃσι τεσσαράκοντα ἀποθάνῃ. Ἀλλὰ χρεία πολλῆς ὅτι μάλιςα μελεδώνης· καὶ ὀῤῥὸν καὶ γάλα τὴν ὥρην πινέτω βοὸς, καὶ αἰγὸς, καὶ ὀνείου, καὶ ἱππείου· οὕτω γὰρ ἂν ῥῇςα διάγοι· ἡ δὲ νοῦσος χαλεπή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Περὶ τοῦ ἐν τῷ πνεύμονι ἐρυσιπέλατος, καὶ τῶν τούτου σημείων καὶ τῆς θεραπείας.

[79] ΕΝ πλεύμων ἀπὸ ἐρυσιπέλατος οἰδήσῃ, τόδε τὸ οἴδημα μάλιςα ἀπὸ αἵματος γίνεται, ὅταν ἐς ἑωϋτὸν ὁ πλεύμων ἑλκύσῃ αἷμα, καὶ ἔχῃ ἀναλαβών· τὸ δὲ νούσημα θέρεος ἐν ὥρῃ μάλιςα γίνεται· τάδε οὖν ἀπ' αὐτοῦ πάσχει. Βὴξ ἐμπίπτει ξηρὴ, καὶ ῥῖγος, καὶ πυρετὸς, καὶ ὀρθοπνοίη, καὶ ὁ πόνος ἰσχυρὸς ἐν τοῖσι ςήθεσι· " καὶ τὰς ῥῖνας ἀνοίγει, ὡς ἵππος δραμών· καὶ τὴν γλῶσσαν [80] ἐξαίρει, ὡς κύων θέρεος ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἐν τῷ καύματι
193 καιόμενος· καὶ οἴδημα κατέχει τὰ ςήθεα, [81] καὶ φλέγεται βραχέως, καὶ ἐρύθημα ἐν τῇ ὄψει, καὶ κνησμὸν φέρει ἐν τῷ σώματι· καὶ ὑπὸ τοῦ πόνου κατακέεσθαι οὐ δύναται· ἀλλ' αὐτὸς ἑωϋτὸν ῥίπτει ἀλύων. Οὗτος ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσι [82] θνήσκει μάλιςα· ἢν δὲ ταύτας ἐκφύγῃ οὐ μάλα θνήσκει. Τοῦτον καταρχὰς, ὁκόταν ὧδε ἔχῃ, ἰῆσθαι ἐν τούτοισι. Ψύχειν μὲν τὸ σῶμα, ἐν ὕδατι ψυχρῷ βάπτων [83] σεῦτλα, καὶ τῷ σώματι ἐπιτιθεὶς, μάλιςα πρὸς πόνον νέον· ἢ ῥάκεα βάπτων ἐν ψυχρῷ ὕδατι καὶ ἐκθλίβων, προςιθέναι. Κἢν μὲν οὕτω ῥηίσῃ· ἢν δὲ μὴ, " κεραμικὴ γῇ ψυχρῇ καταπλάσσειν, καὶ ἐν τῇ αἰθρίῃ κοιμάσθω· " οὕτω γὰρ ἂν [84] μελεδαινόμενος, πολλάκις ἂν ἐκφύγῃ τας ἑπτὰ ἡμέρας. Ὁκόταν δὲ αἱ ἑπτὰ ἡμέραι παρέλθωσι, καὶ ἡ ὀδύνη προσέχῃ, χρίειν ἐλαίῳ τὸ πονέον μέρος εἴσω· καὶ χλιάσματα μάλιςα [85] προςίθει τὰ αὐτὰ, ἃ καὶ τῇ πλευρίτιδι. Καὶ πίσαι αὐτὸν [86] ἐς ὑποκάθαρσιν τῷ τοῦ πεπλίου, καὶ

18 vinum autem idem aquosum bibat. At si per initia morbo non affueris, eum lacte crassum redditum, in pectore ac dorso inurito: sic enim præcipue morbo liberabitur: at nisi ustus fuerit, permanet, neque fere deserit, sed ad senium usque perseverat: plerumque vero commoritur, nisi primis quadraginta diebus interierit. Verum quam maxima cura opus est; & serum ac lac bubulum, caprinum, asininum, & equinum, pro tempore bibat: sic enim facillime vitam deget: hic autem morbus difficilis est.

CAPUT VIII.

De pulmonis erysipelate, ejusque signis & curatione.

SI pulmo ab erysipelate tumuerit, hic tumor potissimum a sanguine ortum ducit, quum pulmo in se sanguinem attraxerit, & exceptum continuerit: hic autem morbus potissimum æstatis tempore contingit: hæc igitur ab eo patitur. Tussis sicca accidit, rigor, febris, erecta cervice
19 spiratio, dolor vehemens in pectore; tanquam equus a cursu; nares aperit; linguamque, uti canis æstate ardore spiritus incensus, exerit; tumor pectus occupat, totusque brevi peruritur, ruborem in facie, pruritum in corpore patitur; præ labore decumbere non potest; sed anxius seipsum jactat. Hic septem diebus moritur plerumque: at si hos effugerit, non fere moritur. Hunc in principio, quum sic habuerit, his curetur. Betis aqua frigida irroratis, & corpori admotis, corpus quidem refrigerato, recenti præcipue dolore; aut lintea aqua frigida intincta & expressa admoveto. Et si quidem sic melius habuerit,
20 (satis est;) sin minus, terram figulinam
21 frigidam ex cataplasmate imponito, & sub dio dormiat; sic enim curatus, sæpe septem dies effugerit. Quum vero septem dies præterierint, & adhæserit dolor, dolentem intus partem oleo illinito; eosdemque præcipue fotus, quos & pleuritidi, admoveto. Et potionem ei ex peplio, & me-

VARIÆ LECTIONES.

78 Sic multo melius MS. cod. pro vulgato παραγίνηται. Imp. Cornar. vero παραγένηαι scribit. Deinde notandum venit aliquot plagulæ deesse in MS. cod. ab hisce verbis τὰ ςήθεα, usque ad lineam 30. pag. 196. editionis Basil. Græcæ.

79 Ἢν ὁ πλεύμων ἐξ ἐρυσιπέλατος Lind. & paulo post, τὸ μὲν οἴδημα Idem habet, verum τοῦτο τὸ οἴδημα Imp. Sambuci, pro τόδε τὸ οἴδημα vulgatis, habet.

80 ἐξίσχει Imp. Samb. & Fevr. legunt pro ἐξαίρει. Lindenus ἐξερύει.

81 καὶ φλέγεται βραχέως, totusque brevi peruritur, scribit Martin. ex Asulano cod. & hanc lectionem probamus. Vulgata exemplaria φθέγγεται βραχέως, pauca loquitur.

82 Post θνήσκει deletis πλὴν καταρχὰς Imper. Sambuci addit μάλιςα· ἢν δὲ ταύτας ἐκφύγῃ οὐ μάλα θνήσκει· τοῦτον, ὁκόταν moritur plerumque; at si hos effugerit, non fere moritur. Hunc, quum sic habuerit, &c. κ. λ. ut & MSS. Reg. & Fevr. qui tamen πλὴν καταρχὰς retinent. Nos Imp. Sambuci lectionem adhibuimus, eamque secutus est Lindenus.

83 σεῦτλα προςιθέναι μάλιςα πρὸς πόνον νέον τῷ σώματι Imper. Samb. & Fevr. deletis καὶ τῷ σώματι ἐπιτιθεὶς, μάλιςα πρὸς πόνον νέον.

84 μελεδαινόμενος MS. cod. & Imp. Sambuci, id quod magis poeticum est, quam lectionem secuti sumus, pro μελεδώμενος vulgato. MSS. autem Reg. & Aldin. cod. μάλιςα μελετώμενος.

85 προςιθέναι, pro προςίθει, scribit Imp. Sambuci.

86 ἐς ἀποκάθαρσιν ἐν τῷ τοῦ πεπλίου, Imp. Samb. addito ἐν, quod supervacaneum videtur.

meconide, & grano cnidio, ad purgationem propinato; & a purgatione, lenticulæ heminam sorbendam dato; aquam autem bibat. Postero vero die ipsum multa calida, capite excepto, lavato; deinde origanum aqua mulsa maceratum propinato: potionibus quam calidissimis utatur; cibi iidem, qui pleuritide correpto, exhibeantur, nisi febris detineat. Hic morbus gravis, & pauci evadunt.

CAPUT IX.

De pectoris & dorsi ruptione, ejusque causis, signis, & curatione.

SI pectus & dorsum dirupta fuerint (dirumpuntur autem potissimum vehementi labore) his quoque afficitur. Tussis acuta detinet, interdum subcruentum sputum expuit; crebro & rigor & febris invadit; in pectore & dorso dolor inest acutus, lateri lapis incumbere videtur, & dolore prorsus stimulatur, ac si acus aliqua pungeret. Huic, cum sic habuerit, confestim lacte pinguefacto, pectus & dorsum inurito, & sic citissime sanus erit. De cætero vero quieto maxime corpore vivat: siquid enim laborarit, aut currum, aut equum ascenderit, aut humeros oneri suppositos fatigarit, periculum est, ne rursus morbus revertatur: quod si contingat, periculum est, ne intereat. Morbus enim reversus, magis quam ab initio, lædit. At si ustus non fuerit, iisdem sorbitionibus, potibus & cibis, quibus suppuratum, curato. Ad summam vero, quietem agens idoneis cibis vescatur: si enim sic curatus fuerit, citissime convalescet: morbus autem gravis est.

CAPUT X.

De lateris tuberculo, ejusque signis & curatione.

SI in latere tuberculum oriatur, & purulentum fiat, hæc contingunt. Rigor detinet, & febris, & tussis sicca multos dies; latus dolet, dolorque in mammam, & claviculam & scapulas impetum faciens obsidet. Hic, quum sic habuerit, primis decem diebus sorbitionibus utatur,

τῆς [87] μηκωνίδος, καὶ τοῦ κόκκου τοῦ κνιδίου· καὶ μετὰ τὴν κάθαρσιν, φακῆς τρύβλιον δοῦναι ῥοφῆσαι· πινέτω δὲ ὕδωρ. Τῇ δὲ ὑστεραίῃ λοῦσαι αὐτὸν πολλῷ καὶ θερμῷ, πλὴν τῆς κεφαλῆς· ἔπειτα πίσαι ὀρίγανον ἐν μελικρήτῳ ἀποβρέξας· ποτοῖσι δὲ ὡς θερμοτάτοισι χρεέσθω· σιτία δὲ προσφερέσθω τὰ αὐτὰ ταῦτα, ἃ καὶ ὁ ὑπὸ τῆς πλευρίτιδος ἑαλωκὼς, ἢν μὴ πυρετὸς προσίσχῃ. Αὕτη ἡ νοῦσος χαλεπὴ, καὶ παῦροι ἐκφυγγάνουσιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ.

Περὶ τῆς τοῦ στήθους καὶ τοῦ μεταφρένου ἀναῤῥήξεως, καὶ τῶν ταύτης αἰτίων καὶ σημείων, καὶ θεραπευτικῶν.

ΗΝ τὸ στῆθος καὶ τὸ μετάφρενον ἀναῤῥαγῇ (ἀναῤῥήγνυνται δὲ μάλιστα ὑπὸ ταλαιπωρίης) καὶ [88] τάδε πάσχει. Βὴξ ἴσχει ὀξείη, καὶ τὸ σίαλον ἐνίοτε ἀποπτύει ὕφαιμον· καὶ ῥῖγος καὶ πυρετὸς ἐπιλαμβάνει τὰ πολλά· καὶ ἐν τῷ στήθει, καὶ ἐν τῷ μεταφρένῳ ὀδύνη ὀξείη ἔνεστι, καὶ ἐν τῷ πλευρῷ δοκέει οἷον λίθος ἐγκέ-
22 εσθαι, καὶ [89] κεντέεται ὑπὸ τῆς ὀδύνης διαμπερέως, ὡς εἰ βελόνη τις κεντοίη. Τοῦτον,
23 ὁκόταν ὧδε ἔχῃ, παραχρῆμα [90] γάλακτι πιήνας, καῦσαι τὰ στήθεα, καὶ τὸ μετάφρενον, καὶ οὕτω τάχιστα ὑγιὴς ἔσται. Τὸ δὲ λοιπὸν, ἡσυχάζων τῷ σώματι μάλιστα διαιτῆσθαι· ἢν γάρ τι πονήσῃ, ἢ ἐπὶ ἅμαξαν ἀναβὰς, ἢ ἐφ' ἵππον, [91] ἢ τοῖς ὤμοισιν ἐν ἄχθει ταλαιπωρήσῃ, κινδυνεύσει πάλιν ὑποτροπιάσαι ἡ νοῦσος· [92] καὶ, ἢν γένηται, κίνδυνος διαφθαρῆναι. Τὸ γὰρ νούσημα ὑποστραφὲν, μᾶλλον πιέζει, ἢ κατ' ἀρχάς. Ἢν δὲ μὴ καυθῇ, τοῖσιν αὐτοῖσιν αὐτὸν ἰῆσθαι, οἷσι καὶ τὸν ἔμπυον, ῥοφήμασι, [93] καὶ ποτοῖσι καὶ σιτίοισι. Τὸ δὲ ξύμπαν ἡσυχίην ἔχοντα εὐωχέειν τοῖσιν ἐπιτηδείοισιν· ἢν γὰρ οὕτω μελετηθῇ, τάχιστα ὑγιὴς ἔσται· ἡ δὲ νοῦσος χαλεπή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι.

Περὶ τοῦ ἐν πλευρῷ φύματος, καὶ τῶν τούτου σημείων καὶ τῆς θεραπείας.

ΗΝ ἐν πλευρῷ φῦμα φυῆται, [94] καὶ ἔμπυον γένηται, τάδε πάσχει. Ῥῖγος ἴσχει καὶ πυρετὸς, καὶ βὴξ ξηρὴ πολλὰς ἡμέρας, καὶ ἀλγέει τὸ πλευρόν· καὶ ἐς τὸν τιτθὸν, καὶ ἐς τὴν κληῗδα, καὶ ἐς τὰς ὠμοπλάτας, ὀδύνη ἴσχει ἀΐσσουσα. Οὗτος, ὅταν οὕτως ἔχῃ, ἐν μὲν τῇσι πρώτη-
24 σιν ἡμέρῃσι [95] δέκα, ῥοφήμασι χρεέσθω, πτισά-

VARIÆ LECTIONES.

87 Sic Imp. Cornar. & Æmil. Port. pro μηκώνιδος.
88 τάδε οὖν πάσχει Imp. Samb. MSS. Reg. & Fevr.
89 κεντέεσθαι, pro κεντέεται; legunt interpretes quidam.
90 Sic quidem legunt omnia exemplaria publicata. Imper. Cornar. vero γάλακτι πίζας, Imp. Sambuci autem πίνας scribit.
91 ἢ τοῖσι ὤμοισιν ἐν ἄχθει αὐτὸς ταλαιπωρήσῃ Imp. Samb. legit.
92 καὶ ἢν ὑποτροπιάσῃ Imp. Sambuci; sed glossema esse videtur.
93 καὶ πυτήμασι vulgati codd. pro quo ποτοῖσι ex Imp. Sambuci scripsimus, quæ lectio ex MS. adscribit Fevr.
94 καὶ ἔμπυον Imp. Samb. quem sequimur, pro καὶ ἔμπυος vulgato. Lindenus καὶ ἔμπυος γένηται & purulentum fiat delet.
95 ἕνδεκα Imp. Cornarii cod. quam lectionem sequitur Calv. καὶ ὕδωρ quidam legunt paulo post.

πτισάνης χυλῷ καθέφθω, μέλι παραχέων, ὁκόταν ἑφθὸν τὸ ῥόφημα ᾖ· οἴνῳ δὲ χρεέσθω λευκῷ, γλυκεῖ, ἢ αὐστηρῷ, καὶ ὑδαρεῖ, καὶ ῥοφάνοντα πλεονάκις τοῦ οἴνου, ἐκπτύειν κελεύειν· καὶ τοῦ ὕπνου κωλύειν, ἐς ἂν αἱ ἕνδεκα ἡμέραι παρέλθωσιν· μετὰ δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας, σιτίοισιν ὀλίγοισιν ὡς μάλιστα χρεέσθω, κρέασι σκυλακείοισιν, ἢ ἀλεκτρυονίοισι θερμοῖσι· [96] ἐκδιαζωμεῦσθαι δὲ χρὴ καλῶς, καὶ τὸν ζωμὸν ῥοφανέτω, καὶ τοῖσι ῥοφήμασι πρόσθεν χρεέσθω τοῦ σίτου· καὶ μὴ διψήτω, ἕως ἂν ἔμπυον γένηται τὸ πλευρόν· πύσκεται δὲ μάλιστα ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρησιν, ἢ ὀλίγῳ πρόσθεν. Τοῦτο δὲ γνώσῃ, ὁκόταν ἔμπυον γένηται τὸ πλευρόν· πύον γὰρ οὐκ [97] ἀποπτύεται, οὐδ' ἀνεμέεται. Τοῦτον, ὁκόταν οὕτως ἔχῃ, ὅκου ἂν ἀποσημήνῃ τὸ οἴδημα, τάμνειν ἢ καίειν· ἔπειτα ἀφιέναι τὸ πύον κατ' ὀλίγον, καὶ, ἐπειδὰν ἀπαρύσῃς, μοτὸν καθιέναι ὠμολίνου· καὶ, αὖθις τῇ ὑστεραίῃ ἐξελὼν, ἀπαρύσαι κατ' ὀλίγον τοῦ πύου· ἔπειτα μοτῶσαι· καὶ αὖθις τῇ τρίτῃ, καὶ τῇσιν ἄλλῃσιν ἡμέρῃσι, δὶς τῆς ἡμέρης ἀπαρύειν, ἕως ἂν ξηρανθῇ. Διδόναι δὲ καὶ τὰ σιτία καὶ τὰ ὄψα, ὁκόταν προσίηται, καὶ πινέτω ὀλίγον, μὴ πολλὸν, [98] ἤν τε οἶνον, ἤν τε ὕδωρ· τρωγέτω δὲ καὶ τῆς ὀριγάνου τῆς ἁπαλῆς ὡς πλεῖστον, ἐς μέλι ἀποβάπτων. Ἢν δὲ μὴ ἁπαλὴν ἔχῃ, ἀλλ' αὔην λεπτὴν ποιήσας, ἔς τε τὸ μέλι μίξας, λείην διδόναι ὡς πλείστην. Καὶ μηδὲ ῥιγούτω, καὶ τοῖσι λουτροῖσι λούειν, καὶ μαλθακῶς κοιμάσθω. Οὕτω ταύτην τὴν νοῦσον θεραπεύων, τάχιστα ἂν ὑγιέα [99] ποιήσεις. Ὁκόταν δὲ ὑγιὴς γένηται, φυλασσέσθω τὸ ψῦχος, τὸ θάλπος, τὸν ἥλιον· καὶ τοῖσι περιπάτοισιν ὀλίγοισι χρεέσθω μετὰ τὸ σῖτον, [100] ὅκως ἂν μὴ κόπος λάβῃ τὸ σῶμα. Ταῦτα ποιέων, ὑγιὴς ἔσται. Τούτων τῶν νούσων, ἅς τινας ἂν καύσῃς, ἐπὶ τὰ καύματα πράσα τρίψας πολλὰ καταπλάσσειν, εὐθὺς μετὰ τὴν καῦσιν, καὶ [101] καταλιμπάνειν μίην ἡμέρην.

ptisanæ cremore percocto, affuso melle, quum sorbitio cocta fuerit: vino autem utatur albo, dulci, aut austero, & aquoso, & crebro vinum sorbentem expuere jubeto; somnumque, quoad undecim dies præterierint, prohibeto: post hos dies, cibis quam maxime paucis utatur; carnibus catulinis aut gallinaceis calidis; hæ vero ex jusculo probe apparandæ sunt, & jusculum sorbeat, & sorbitionibus ante cibum utatur: neque sitiat, quoad latus suppuratum evaserit; suppuratur autem maxime diebus quadraginta, aut paulo ante. Id autem dignosces, ubi suppuratum fiat latus; pus enim non expuit, neque evomit. Hunc, quum sic habuerit, ubicunque tumor de se signum ediderit, secato aut urito; deinde pus paulatim emittito, & postquam exhauseris, linamentum ex lino crudo imponito; quo postridie rursus educto, pus sensim exhaurito: deinde linamentum indito; ac rursus tertio die, cæterisque diebus, bis die, donec exsiccatum fuerit, extrahito. Et cibos & opsonia, quum appetiverit, exhibeto; modicum, non multum, sive vinum, sive aquam, bibat: origanum vero tenellum quam plurimum melle intinctum edat. Quod si tenellum non habeat, saltem siccum tritum, & melle admixto lævigatum, quam plurimum exhibeto. Et neque frigeat, balneis lavet, & molliter dormiat. Hunc morbum si sic curaveris, citissime sanum effeceris. Quum vero sanus evaserit, frigus, calorem & solem vitet; & modicis deambulationibus utatur post cibum, ut ne corpus lassitudo prehendat. Hæc si fecerit, convalescet. Ex his morbis, quibus ustionem adhibueris,
25 statim post ustionem porra multa tusa usturis ex cataplasmate imponito, & diem unum sinito.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Περὶ τῆς τῶν τριῶν φθίσεων πρώτης, τῆς ἀπὸ κεφαλῆς ῥεύματος ἐπὶ τὸν πνεύμονα γινομένης, καὶ τῶν αὐτῆς συμπτωμάτων, καὶ σημείων, καὶ θεραπείας.

Τρεῖς δὲ εἰσὶ φθίσιες. Πρώτη· αὕτη μὲν γίνεται ἀπὸ φλέγματος· [102] ἐπὴν γὰρ ἡ κεφαλὴ φλέγματος πλησθεῖσα νουσήσῃ, καὶ

CAPUT XI.

De trium tabis specierum prima, ex pituitæ a capite in pulmonem defluxione, orta, ejusque symptomatis, signis, & curatione.

TRes autem sunt tabis species. Prima: ipsa quidem a pituita oritur; quum enim caput pituita plenum ægrotârit, & ca-

VARIÆ LECTIONES.

96 ἐκδιαζωμεῦσθαι ex MS. Fevr Imp. Samb. vero ἐκζωμεῦσθαι, pro διαζωμεῦσθαι vulgato.

97 πτύεται pro ἀποπτύεται Imp. Samb. & ex MS. Servin,

98 Pro ἤν τε οἶνον. Fevr. καὶ οἶνον. Deinde ἤν τε καὶ ὕδωρ scribitur in Imp. Sambuci. Paulo post Lindenus scribit λείην διδόναι ὡς πλείστην, καὶ τοῖσι λουτροῖσι λούειν· μὴ δὲ ῥιγούτω, καὶ μαλθακῶς κοιμάσθω.

99 ποιήσεις Imp. Samb. & Fevr. ex MS. Cod. scribunt, pro ποιήσαις vulgato: nos priorem lectionem secuti sumus. Deinde τοῦ ἡλίου, *solis* calorem MS. Reg. Imp. Sambuci scribunt.

100 ὅκως ἂν Imp. Corn. quem sequimur, pro ὅκως ἦν. Deinde pro ποιέων, Imp. Sambuci & Fevr. ex MS. ἢν ποιέῃ legunt. Postea ταῦτα ἢν ποιέῃ, ὑγιὴς ἔσται Lindenus habet.

101 ἐᾷν adscribit Imp. Samb. pro καταλιμπάνειν, verum glossema esse videtur.

102 ἐπὴν γὰρ ἡ κεφαλὴ, Imp. Sambuci inserto γὰρ, quæ lectio probatur, & secutus est Cornarius.

calor acceſſerit, in capite pituita computreſcit, ut quæ moveri nequeat, ut ſecedat. Deinde, quum craſſior evaſerit, & computruerit, & venulæ ſupra modum impletæ fuerint, fluxio in pulmonem contingit; quam ubi pulmo ſuſceperit, ſtatim morbo afficitur, cum a pituita ſalſa & putrida mordeatur. Hæc igitur patitur. Febris lenta initio invadit, & rigor; quum pectus, tum dorſum laborat; interdum vero & acuta tuſſis urget; & ſputum copioſum, & liquidum, & ſalſum expuit. Hæc quidem per morbi exordia patitur; in progreſſu vero corpus extenuatur, exceptis cruribus: hæc autem tument, & pedes, & ungues contrahuntur; ab humeris vero tenuis, & debilis eſt; fauces velut lanugine ſpuma implentur, & quaſi per arundinem ſibilum reddunt; vehementer ſitit per totum morbum; multaque debilitas corpus tenet. Hic, quum ſic habuerit, annum contabeſcens, miſer emoritur: at quam maxime curare oportet, ac vires reficere: primum quidem veratrum propinare; per inferiora autem purgare epithymo, aut peplio, aut grano cnidio, aut tithymalide: hæc quater in anno exhibenda ſunt, bis ſurſum, bis deorſum. Lac etiam aſininum coctum ad blandam purgationem, aut bubulum, aut caprinum, exhibendum: lac etiam bubulum crudum, aquæ mulſæ tertia admixta parte, bibat, per dies quadraginta quinque, una etiam admixto origano: caput autem ipſius, admoto ad nares medicamento, ante purgato. Cibaria vero & opſonia, neque pinguia, neque nidoroſa, neque valde acria exhibeto. Signis autem morbum perpendenti hæc facienda; & ad cibos deambulationibus utendum, & obſervet, ne algeat: hieme vero juxta ignem manſionem faciat. Vinum bibat auſterum, nigrum, quam vetuſtiſſimum & ſuaviſſimum, ſed modicum. Quod ſi tibi videatur, ante medicamentum, fomentum admoveto, & ſic medicamentum exhibeto: ſi vero exhibere nolis, admoto fotu, vomitum ex cibis, velut ante ſcriptum eſt, promoveto. Deambulationibus, ſi huic conferant, utatur: at ſi non conferant, corpore quam maxime quieſcat. Hic ita curatus corpore facillime deget; morbus autem lethalis eſt, ipſumque pauci effugiunt.

θέρμη ἐγγένηται, συσσήπεται τὸ φλέγμα
ἐν τῇ κεφαλῇ, ἅτε οὐ δυνάμενον κινέεσθαι,
ὥςε ὑποχωρῆσαι. Ἔπειτα, ὁκόταν πα- 194
χυνθῇ, καὶ συσσαπῇ, καὶ ὑπερπλησθῇ τὰ
φλέβια, ῥεῦμα ἐπὶ τὸν πλεύμονα ἐγένετο·
καὶ ὁ πλεύμων, ὁκόταν ἀναλάβῃ, νοσέει
παραχρῆμα, ἅτε δακνόμενος ὑπὸ τοῦ φλέ-
γματος, ἁλικοῦ ἐόντος καὶ σαπροῦ. Τά-
δε οὖν πάσχει. Πυρετὸς ἄρχεται βληχρὸς
ἐπιλαμβάνειν καὶ ῥίγος· καὶ πονέει τὰ ςή-
θεα καὶ τὸ μετάφρενον· ἐνίοτε δὲ καὶ βὴξ
πιέζει ὀξείη· καὶ ἀποπτύει τὸ σίαλον
πουλὺ, καὶ ὑγρὸν, καὶ ἁλμυρόν. Ταῦτα
μὲν καταρχὰς τῆς νούσου πάσχει· προϊού-
26 σης δὲ, τότε γυῖον λεπτύνεται, πλὴν τῶν
σκελέων· ταῦτα δὲ οἰδέει, καὶ οἱ πόδες,
καὶ οἱ ὄνυχες ἕλκονται· ἐκ δὲ τῶν ὤμων λε-
27 πτὸς, καὶ ἀσθενής· ὁ φάρυγξ ὡς [103] χνόου
πίμπλαται, καὶ συρίζει ὡς διὰ καλάμου·
καὶ διψῇ ἰσχυρῶς διὰ παντὸς τοῦ νουσήμα-
τος· καὶ ἀκρασίη πολλὴ τὸ σῶμα ἔχει.
Οὗτος, ὁκόταν οὕτως ἔχῃ, ἐνιαυτῷ φθει-
ρόμενος φαῦλος θνήσκει· μελετῆν δὲ χρὴ
ὡς μάλιςα καὶ ἀνακομίζειν· πρῶτον μὲν
πίσαι ἐλλέβορον· κάτω δὲ ὑποκαθῆραι ἐπι-
θύμῳ, ἢ πεπλίῳ, ἢ τῷ κόκκῳ τῷ κνιδίῳ,
ἢ τῇ τιθυμαλίδι· ταῦτα χρὴ τετράκις τοῦ
ἐνιαυτοῦ δοῦναι, ἄνω δὶς, κάτω δίς. Διδό-
ναι δὲ καὶ ὄνειον γάλα ἑφθὸν ἐς ὑποκάθαρ-
σιν, ἢ βόειον, ἢ αἴγειον· πινέτω δὲ καὶ
ὠμὸν τὸ βόειον γάλα, τρίτον μέρος μελικρή-
του [104] ξυμμίσγων, πέντε καὶ τεσσαράκον-
τα ἡμέρας, ξυμπαραμίσγων καὶ τὸ ὀρίγανον·
τὴν δὲ κεφαλὴν αὐτοῦ πρόσθεν καθαίρειν,
πρὸς τὰς ῥῖνας προςιθεὶς φάρμακον. Σι-
τία δὲ καὶ ὄψα διδόναι, μήτε λιπαρὰ, μή-
τε κνισσώδεα, μήτε λίην δριμέα. Τεκμαιρό-
μενος δὲ τὸ νούσημα, ταῦτα ποιέειν [105] χρή·
καὶ περιπάτοισι χρέεσθαι πρὸς τὰ σιτία,
τεκμαιρόμενος μὴ ῥιγώῃ· τοῦ δὲ χειμῶνος,
παρὰ πυρὶ τὴν οἴκησιν ποιεέσθω. Οἶνον δὲ
πινέτω αὐςηρὸν, μέλανα, ὡς παλαιότατον
καὶ ἥδιςον, ὀλίγον δέ. Κὴν δοκέῃ σοι, πρὸ
τοῦ φαρμάκου πυριῆσαι, καὶ οὕτω δοῦναι
τὸ φάρμακον· ἢν δὲ μὴ βούλῃ δοῦναι, πυ-
ριήσας, ἔμετον ἐκ τῶν σιτίων καταναγκά-
σαι ποιήσασθαι, ὡς τοπρόσθεν γέγραπται.
Τούτῳ, ἢν ξυμφέρωσι, περιπάτοισι χρε-
έσθω· ἢν δὲ μὴ ξυμφέρωσιν, [106] ἡσυχα-
ζέτω ὡς μάλιςα τῷ σώματι. Οὗτος οὕτω
28 μελεδαινόμενος, ῥήϊςα ἂν διάγοι ἐν τῷ
σώματι· ἡ δὲ νοῦσος θανασίμη, καὶ παῦροι
ταύτην διαφυγγάνουσι.

ΚΕΦΑ-

VARIÆ LECTIONES.

103 *χνόου* Imp. Cornar. pro *χνόου* ſcribit. Nos vulgatam lectionem retinuimus, quamvis Foeſ. de *ſono* intelligat. *χνόος* duplicem ſignificationem apud Heſychium obtinet: quarum prima eſt *ξυσμὸς* & *τὰ λεπτὰ τῶν ἀχύρων*, *tenues palea & gluma*, exponitur: altera vero *ψόφος καὶ φθόγγος*, *ſonus*, *& ſtrepitus* eidem dicitur, in quam ſignificationem ultimam accepit Foeſ. de *ſono* intelligens, quamvis primam ſignificationem hoc in loco retinere poſſimus cum interpretibus.

104 *προσμίσγων* Imp. Sambuci & Fevr. ſcribunt pro *ξυμμίσγων*. Paulo poſt *καὶ τὸ ὀρίγανον* Imp. Samb. *καὶ τὸν ὀρίγανον*.

105 Sic Imp. Sambuci & Fevr. pro *δεῖ*, eodem ſenſu.

106 *ἡσυχίην χρὴ ἔχειν* Imp. Sambuci & Fevr. quam lectionem probat Lindenus: ſed paraphraſis nobis eſſe videtur. Paulo poſt *μελεδαινόμενος*, pro *μελετώμενος*, Imp. Samb. quem ſecuti ſumus. Deinde *διάγοι ἐν τῷ σώματι* Aldina exemplar. habent, quam lectionem ſequitur Calvus, & nos adhibuimus, pro *διάγοιεν τῷ νουσήματι*.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒʹ.

Περὶ τῆς δευτέρας φθίσεως, τῆς ἐξ αἱμοπλύσεως ἀπ' ἀγγείου ἐκ ταλαιπωρίας ῥαγέντος γενομένης, καὶ τῶν αὐτῆς σημείων, καὶ τῆς θεραπείας.

Φθίσις δευτέρα. Γίνεται δὲ ἀπὸ ταλαιπω-
ρίης· τὰ αὐτὰ δὲ πάσχει ὡς ἐπιτοπλεῖ-
στον, ἃ ϗ ὁ πρόσθεν· ἡ δὲ νοῦσος διαπαύει
25 αὕτη μᾶλλον τῆς προτέρης, ϗ τοῦ θέρεος
[107] ἀνίησι. Τὸ δὲ σίαλον ἀποπτύει παχύτερον
μὲν τῆς πρόσθεν, ϗ βὴξ πιέζει μάλιστα τοὺς
γεραιοὺς, ϗ ὁ πόνος ἰσχυρότερος ἐν τοῖσι στή-
θεσι, ϗ δοκέει οἷόν περ [108] λίθον ἐν αὐτοῖ-
σιν ἐγκέεσθαι· πονέει δὲ ϗ τὸ μετάφρενον·
ϗ ἡ χροιὴ διϋγρος αὐτέου ἐστὶ, ϗ, ἤν τι πο-
νήσῃ, φύσῃ ϗ ἆσθμα ἴσχει. Οὗτος ἐκ ταύ-
της τῆς νούσου ἐν τρισὶν ἔτεσι μάλιστα θνή-
σκει· μελετῆν δὲ χρὴ τοῖσιν αὐτοῖσιν, οἷσι
ϗ τὸν πρόσθεν. Αὕτη ἡ νοῦσος προσέχει τοῖ-
30 σι πολλοῖσι μέχρι τριῶν ἐτέων· ἀλλ' ἀπο-
θνήσκουσιν· ἡ γὰρ νοῦσος χαλεπή.

CAPUT XII.

De secunda tabe, a sanguinis sputo ob vas ex labore ruptum orta, ejusque signis, & curatione.

Tabes secunda. Fit autem a vehemen-
ti labore: eadem ut plurimum, quæ
29 & prior, patitur: hic vero morbus priore
magis intermittit, & per æstatem remit-
tit. Sputum crassius quidem priore ex-
puit, & tussis maxime senes premit, &
dolor in pectore vehementior, eique ve-
lut lapis incumbere videtur; dolet etiam
dorsum; ipsiusque cutis madore colorata
est, &, siquid laborarit, flatus & anhe-
latio detinet. Hic ex hoc morbo intra
tres annos maxime moritur: iisdem vero,
quibus etiam priorem, curare oportet.
Hic morbus multis ad tres annos perse-
verat: verum moriuntur; est enim gravis
morbus.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓʹ.

Περὶ τῆς τρίτης φθίσεως, τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἱπποκράτους καταῤῥόου καλουμένου, ἀπὸ τοῦ ἐς τὸν νωτιαῖον μυελὸν καταῤῥόου, ϗ τῶν ταύτης σημείων, ϗ τῆς θεραπείας.

Φθίσις τρίτη. Ὑπὸ ταύτης τάδε πάσχει.
Ὁ μυελὸς αὐτέου ὁ νωτιαῖος, [109] αἵ-
ματός τε καὶ χολῆς μεστὸς γίνεται· φθίνει
δὲ ὁμοίως καὶ ἀπὸ τῶν κοίλων φλεβῶν· αὗται
δὲ φλέγματος ὑδρωποειδέος ἐμπίπλανται καὶ
χολῆς. Πάσχουσι δὲ τὰ αὐτὰ, ἀφ' ὁκο-
τέρων ἂν φθίνῃ· καὶ ὁ ἄνθρωπος εὐθὺς μέ-
λας γίνεται καὶ ὑποιδαλέος· καὶ τὰ ὑπὸ τοὺς
ὀφθαλμοὺς ὑπώπια ὠχρά· καὶ αἱ φλέβες αἱ
35 ἐν τῷ σώματι ὠχραὶ διατέτανται· ἔνιαι δὲ
σφόδρα ἐρυθραί· μάλιστα δὲ δῆλαι, αἱ ὑπὸ
τῇσι μασχάλῃσι· καὶ ἀποπτύει ὠχρὰ, καὶ,
ὅταν αὐτέῳ ἐπίῃ, πνίγεται, καὶ βῆξαι οὐ
δύναται ἐνίοτε βουλόμενος· ἐνίοτε δὲ, ὑπὸ
τοῦ πνίγματος καὶ τῆς προθυμίης τοῦ βήσ-
σειν, ἀθρόον ἤμεσε χολήν· ποτὲ δὲ λά-
πην· πολλάκις δὲ καὶ τὰ σιτία, ὅταν φά-
γῃ· καὶ, ὁκόταν ἀπεμέσῃ, δοκέει κουφότε-
ρος εἶναι· εἶτ' αὖθις, ὀλίγον χρόνον διαλι-
πὼν, ἐν τοῖσιν αὐτοῖσι πόνοισι κέεται. Οὗ-
40 τος καὶ φθέγγεται ὀξύτερον ἢ ὑγιαίνων·

CAPUT XIII.

De tertia tabe (quem spinalem catarrhum vocat Hippocrates) a defluxione in spinalem medullam, ejusque signis, ac curatione.

Tabes tertia. Ab ea hæc patitur (æ-
ger.) Ejus spinalis medulla sanguine
bileque plena fit: tabescit autem similiter
& a venis cavis; hæ vero pituita hydro-
piformi, & bile implentur. Eadem au-
30 tem patiuntur, a quibuscunque tabes obo-
riatur: atque homo statim niger & subtu-
midus evadit; & partes sub oculis cavæ pal-
lidæ sunt; venæque per corpus pallidæ
distenduntur; quædam vero valde rubræ
sunt, maxime tamen manifestæ, quæ sub
axillis; pallida expuit, quæ ubi ipsum
invaserint, suffocant, interdumque quum
tussire vult, non potest; interdum vero
præ suffocatione & tussiendi cupiditate co-
piosam bilem evomit, quandoque etiam pi-
tuitam; plerumque vero etiam cibos, cum
comederit; quumque vomuerit, levior
esse videtur; deinde rursus parvo interjecto
tempore, in iisdem jacet doloribus. Hic
acutius quam quum sanus esset, loquitur;
&

VARIÆ LECTIONES.

107 ἀνιᾷ, per æstatem *vexat*, Calvus legisse videtur.

108 Sic MS. Reg. Imp. Samb. pro λίθος. Postea pro διϋγρος Varinus διίδρος legit, quam lectionem probat Martin. Quædam exempl. Galen. etiam διΐδρος aut διαιθρος scribunt. Nos vulgatam lectionem retinuimus, ut dilutus ac limpidus intelligatur, nimio humore perhumescens, distentus ac pellucens, de ventre aqua intercute impleto, ac intumescente.

109 Lindenus scribit αἵματος τε ϗ χολῆς μεστὸς γίνεται, quam lectionem probamus addito ϗ χολῆς, *& bile*. Paulo post πάχει legisse videtur Cornar. & ad ægrum refert. Verum omnia exemplaria πάσχουσι legunt, hancque lectionem retinuimus, id quod ad venas pituita serosa repletas referendum esse videtur; ut sit ea tabis species, quam καχεξίαν Cels. appellat, ubi malus est corporis habitus, & tandem hydropem arcersit.

& rigor & febris interquiescens, cum sudore invadit. Hunc, quum sic habuerit, cibis, sorbitionibus, potionibus, medicamentis, cæterisque omnibus, quibus priores, curato. Hic autem morbus maxime annos novem perdurat; deinde perfert, contabescens: pauci vero ex eo evadunt, gravis enim morbus est: verum si velis, sic ipsum curato. Primum quidem fomentum admoveto; eoque admoto, postridie aquæ mulsæ semicongium, pauco aceto affuso, potui exhibeto; idque unico haustu & spiritu bibere jubeto; deinde multis eum stragulis quam plurimo tempore convolvito; at si non perferat, sed vomere velit, evomat; si vero post aliquod tempus vomitus non accidat, aquæ tepidæ magno calice superepoto, penna irritatus vomat: quum autem evomuerit, ut bene habeat, hoc die quietem agat: quum vero cœnæ tempus fuerit, mazam paucam cœnet, & salsamentum, & porra pro opsonio habeat; his autem quam plurimis vescatur; vinumque dulce bibat. Reliquo vero tempore quotidie statim ab aurora multa calida lavetur; & a balneo, ne frigeat, cavendum, verum decumbens diutissime dormiat: quum autem a somno surrexerit, eo die viginti stadia ut minimum obambulet; reliquis autem diebus, alia quinque superaddita stadia ambulet, quotidie addens, donec ad centum stadia pervenerit. Alvum autem quotidie aliquantulum purgare oportet betæ & brassicæ succis; utrisque separatim coctis, ita ut utriusque congio percolato; deinde admixto adipis ovilli ex renibus minæ quadrante, & simul cocto, amborum coctionem dividas: quum autem bibiturus est, ad brassicæ quidem succum salem adjicias; ad betæ vero succum mel affundas: licet autem separatim utrumque bibere, aut melle ad alterum poculum affuso, bibere; ad alterum vero sale injecto: totum autem succum ebibere oportet. Et hæc quidem triginta diebus facere: secundo vero mense panem edat, & carnes suillas pingues coctas, aliud vero nihil: vinum autem album austerum bibat; & ante cœnam non minus quam triginta stadiorum iter conficiat, post cœnam vero, decem; neque frigeat, sed contegatur. Hæc si fecerit, facilius morbum feret. At tertio mense cyceonem florulentum bibat, & apii radices, & anethum, & rutam, & mentham, & coriandrum, & papaver tenerum, &

καὶ ῥῖγος καὶ πυρετὸς διαπαύων ἐπιλαμβάνει
ἱδρώδης. Τοῦτον, ὁκόταν ὧδε ἔχῃ, βρωτοῖ-
σι, καὶ ῥοφήμασι, καὶ ποτοῖσι, καὶ φαρμά-
κοισι, καὶ τοῖσιν ἄλλοισι πᾶσι μελετῆν, ὥ-
31 σπερ τοὺς πρόσθεν. " Η δὲ νοῦσος διαφέρει
μάλιστα ἐννέα ἔτεα· ἔπειτα διαφέρει φθει-
ρόμενος· παῦροι δὲ φυγγάνουσιν ἐξ αὐτῆς,
χαλεπὴ γὰρ ἡ νοῦσος· ἢν δὲ βούλῃ, ὧδε ἰῆ-
σθαι αὐτόν. Πρῶτα μὲν πυριῆσαι· καὶ, ὁ-
κόταν πυριηθῇ, τῇ ὑστεραίῃ δοῦναι αὐτῷ πιεῖν
μελίκρητον ἡμίχουν, καὶ ὄξος παραχέαι ὀ-
32 λίγον· " καὶ κέλευε [110] ἀπνευστὶ τοῦτο πιεῖν·
ἔπειτα τῶν ἱματίων ἀμφιέσαι αὐτὸν πολλὰ,
καὶ ὡς πλεῖστον χρόνον· ἢν δὲ μὴ ἀνέχηται,
ἀλλ' ἐξεμέσαι βούληται, ἐξεμεέτω· ἢν δὲ
μὴ ἔμετος ἔχῃ, χρόνου ἤδη γενομένου, ἐπι-
πιὼν ὕδατος χλιαροῦ μεγάλην κύλικα, ἐ-
μεέτω καταμαλτόμενος πτερῷ· ὁκόταν δὲ ἀ-
πεμέσῃ, ὥστε καλῶς ἔχειν, ἡσυχίην ἐχέτω
ταύτην τὴν ἡμέρην· ὁκόταν δὲ ὥρη δείπνου
ᾖ, δειπνεέτω μᾶζαν ὀλίγην, καὶ ὄψον ἐχέ-
τω τάριχος, καὶ πράσα· ταῦτα δὲ ἐσθιέ-
τω ὡς πλεῖστα· οἶνον δὲ πινέτω γλυκύν. Τὸν
δὲ λοιπὸν χρόνον· λουέσθω πᾶσαν ἡμέρην,
ἅμα ἕωθεν θερμῷ πολλῷ· καὶ μετὰ τὸ λου-
τρὸν φυλάσσειν χρὴ, ὡς μὴ ῥιγώσῃ, ἀλλὰ
κατακλιθεὶς εὑδέτω ὡς πλεῖστον χρόνον· ὁκό-
ταν δὲ ἀναστῇ εὕδων, περιελθέτω σταδίους εἴ-
κοσι τὸ βραχύτατον ταύτῃ τῇ ἡμέρῃ· τῇσι
δὲ ἄλλῃσιν ἡμέρῃσι πέντε σταδίους ἄλλους
ὑπερβάλλων βαδιζέτω, ἑκάστης ἡμέρης προ-
στιθεὶς, [111] ἕως ἂν ἀφίκηται εἰς τοὺς ἑκα-
τὸν σταδίους. Τὴν δὲ κοιλίην ὑποκαθαίρειν
δεῖ ἐκ τῆς ἡμέρης χυλοῖσι τεύτλων, καὶ ἀπὸ
κράμβης· χωρὶς ἑκάτερα ἑψήσας, ἀπηθῆ-
σαι χοέα ἑκατέρου· εἶτα ξυμμίξας, ἅμα
33 " συνεψεῖν τὸ στέαρ [112] οἰὸς τὸ ἀπὸ τῶν νε-
φρῶν, τεταρτημόριον μνᾶς, ἐν ἀμφοτέροι-
σιν ἑψεῖν διελών· ὁκόταν δὲ μέλλῃ πιέσθαι,
πρὸς μὲν τῆς κράμβης τὸν χυλὸν ἅλας πα-
ραβάλλειν· πρὸς δὲ τὸν τῶν τευτλίων μέλι
34 παραχέειν· " [113] ἐξὸν δὲ χωρὶς ἑκάτερον
πίνειν, ἢ μέλι παρεγχέας παρὰ τὴν ἑτέρην
κύλικα, πίνειν· παρὰ δὲ τὴν ἑτέρην, ἅλας·
ἐκπιεῖν δὲ χρὴ πάντα τὸν χυλόν. Ταῦτα
μὲν ποιέειν χρὴ τριήκοντα ἡμέρας· τῷ δὲ
δευτέρῳ μηνὶ ἐσθιέτω ἄρτον, καὶ κρέα πίονα
ὑὸς ἐφθὰ, ἄλλο δὲ μηδέν· οἶνον δὲ πινέτω
λευκὸν, αὐστηρόν· καὶ ὁδὸν ὁδοιπορεέτω, μὴ
ἐλάσσω σταδίων τριήκοντα πρὸ τοῦ δείπνου·
μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον, δέκα· καὶ μὴ ῥιγούτω,
ἀλλ' ἐσκεπάσθω. Ταῦτα, ἢν ποιέῃ, ῥήϊον
οἴσει τὴν νοῦσον. Τῷ δὲ τρίτῳ μηνὶ,
35 " κυκεῶνα [114] ἀνθινὸν πινέτω, σελίνου ῥί-
ζας, καὶ ἄνηθον, καὶ πήγανον, καὶ μίνθην,
καὶ κορίανον, καὶ μήκωνας ἁπαλὰς, καὶ
ὠκι-

VARIÆ LECTIONES.

110 ἀπνευστὶ, idem est ac ἀμυστὶ, quod Galeno exponitur ἀθρόως, *totum simul, unico spiritu, confertim.*

111 ἕως pro ἄχρις Imp. Sambuc. & Fevr. quod sequimur cum Lindeno.

112 Hic οἰὸς Imp. Cornar. & Vatic. MS. addunt, quam lectionem cum Chart. secuti sumus, addito οἰὸς *ovilli*, scilicet adipis admixto.

113 ἢν δὲ χωρὶς MS. Reg. & Aldina exemplaria scribunt.

114 ἀνθινὸν omnia exemplaria publicata scribunt. Foes. vero ἀνθινὸν οἶνον apud Galenum legendum putat pro ἀνθινόν.

ὤκιμον, καὶ φακὸν, καὶ ῥοιῆς γλυκείης, καὶ οἰνώδεος χυλόν· [115] εἶναι δὲ χρὴ τὰς γλυκείας, διπλασίας· εἶναι δὲ χρὴ καὶ τοῦ χυλοῦ ξυναμφοτέρων ἡμικοτύλιον, καὶ οἴνου μέλανος ἡδέος αὐστηροῦ ἡμικοτύλιον, καὶ ὕδατος κοτύλης ἥμισυ· ″ 36 ἔπειτα ἄνθεα τρίψας λεῖα, διῆναι τούτῳ τῷ κεκρημένῳ, καὶ ἐγχέαι ἐς κύλικα· ἔπειτα ἐπιβαλεῖν ἄλευρα ὀρόβων, ὁκόσον ὀξύβαφον, καὶ ἄλφιτον ἴσον, καὶ τυροῦ παλαιοῦ αἰγείου ξέσας τὸ ἴσον τοῖσιν ὀρόβοισι· ″ 37 ταῦτα [116] ξυγκυκήσας ἐκπιέτω. Ἔπειτα, διαλιπὼν ὀλίγον χρόνον, ἀριστάτω ἄρτον, καὶ ὄψον ἐχέτω, τέμαχος νάρκης, ἢ ῥίνης, ἢ γαλεοῦ, ἢ βατίδος· καὶ κρέα ὑὸς ἐσθιέτω ἑφθὰ, καὶ παχυνέτω ἑωϋτὸν ἡσυχίην ἄγων ὡς μάλιστα· καὶ πυριῆν διὰ δεκάτης ἡμέρης [117] ἐς ἑωϋτὸν ἡσυχῇ. Τῷ δὲ τετάρτῳ μηνὶ, πυριῆν διὰ πέμπτης ἡμέρης ἀτρέμα· καὶ ἐσθιέτω ὄψον οὐ πλεῖστον, ὄψῳ δὲ χρεέσθω [118] τυροῖσι, καὶ κρέασιν ὀλίγοισιν οἰὸς ἑφθοῖσιν. Ὁδοιπορεέτω δὲ καὶ σταδίους, ὡς πρόσθεν εἴρηται· ἀρξάμενος δὲ τοῦ τετάρτου μηνὸς, τῇ πρώτῃ ἡμέρῃ ἀπὸ δέκα σταδίων βαδιζέτω, καὶ καθ' ἑκάστην προστιθέτω, μέχρις ἂν αὐτῷ ὀγδοήκοντα γένωνται στάδιοι· καὶ περιπατεέτω τῆς ἡμέρης ὀγδοήκοντα σταδίους· [119] πρὸ τοῦ δείπνου τριήκοντα, ″ 38 μετὰ τὸ δεῖπνον εἴκοσιν, ὄρθρου τριήκοντα. Τὸ δὲ λοιπὸν τοῦ χρόνου διαιτάσθω μάζαν καὶ ἄρτον, ἐσθίων ἀμφότερα· καὶ ὄψον ἐχέτω σελάχια· κρέα δὲ πάντα ἐσθιέτω, πλὴν βοείων καὶ χοιρείων· ἰχθύων δὲ τῶνδε ἀπεχέσθω, κεστρέος, καὶ ἐγχέλυος, καὶ μελανούρου. Ἐσθιέτω δὲ νάρκην, καὶ ῥίνην, καὶ βατίδα, καὶ γαλεὸν, καὶ τρυγόνα, καὶ βατράχους· τῶν δὲ ἄλλων μηδέν· ἢν δὲ δοκέῃ ἀσινέα εἶναι· καὶ κυκεῶνα, ἐπειδὰν [120] θέλῃ καθευδῆσαι, πινέτω ἀπὸ οἴνου μέλανος, ἡδέος, παλαιοῦ, δικότυλον κύλικα· καὶ μεθ' ἡμέρην, τῷ αὐτῷ οἴνῳ χρεέσθω ἐπὶ τῷ σιτίῳ. Καὶ ὁδοιπορεέτω τῆς ἡμέρης ἑκατὸν πεντήκοντα σταδίους, πρὸ τοῦ δείπνου ἐννενήκοντα, ″ 39 μετὰ τὸ δεῖπνον εἴκοσιν· ὄρθρου δὲ τεσσαράκοντα. Οὗτος, οὕτω θεραπευόμενος, γίνεται ἐν ἐνιαυτῷ ὑγιής.

ocimum, & lentem, & mali punici dulcis ac vinosi ſuccum: eſſe autem oportet dulcis duplum; eſſe vero oportet & utriusque ſucci ſimul, heminæ dimidium, ac vini nigri ſuavis, auſteri, heminæ dimidium, aquæ etiam, heminæ dimidium; deinde flores leviter tritos in hoc permixto diluere, & in calicem infundere; poſtea farinæ ervi acetabulum injicere, & polentæ tantundem, caſeique caprini veteris raſi parem ervo portionem: hæc commixta ebibat. Poſtea modico tempore interjecto prandeat panem, & opſonium habeat torpedinis fruſtulum, aut ſquatinæ, aut galei, aut raiæ; & carnes ſuillas coctas edat, & quam maxime quietem agens ſeſe ſaginet; ac decimo quoque die ſibi ipſe leviter fomentum adhibeat. Quarto autem menſe, quinto quoque die leviter foveatur; neque, quam plurimum opſonium edat, pro opſonio utatur caſeis, & paucis carnibus ovillis coctis. Stadia, velut ante dictum eſt, deambulet: incipiens autem primo quarti menſis die a decem ſtadiis, incedat, & quotidie addat, usque dum ſtadia octoginta conficiantur; & per diem octoginta ſtadia obambulet; ante cœnam triginta, poſt cœnam viginti, mane triginta. Reliquo tempore maza & pane victitet, utraque comedens: opſonio habeat piſces cartilagineos; carnes vero omnes, præter bubulam & porcinam, edat: piſcibus his abſtineat, mugile, anguilla, & melanuro. Torpedinem autem edat, ſquatinam, raiam, galeum, paſtinacam, & ranas; aliorum vero nullum; etiamſi innoxia eſſe videantur: cyceonem etiam bibat, quum dormire volet, vini nigri, ſuavis, veteris, duarum heminarum calicem bibat; & per diem eodem vino in cibo utatur. Et per diem centum quinquaginta ſtadiorum iter conficiat, ante cœnam nonaginta, poſt cœnam viginti, mane quadraginta. Hic, ſic curatus, intra annum convaleſcit.

Variæ Lectiones.

115 Lindenus legit εἶναι δὲ χρὴ τῆς γλυκείης διπλάσιον, τοῦ χυλοῦ ξυναμφοτέρων ἡμικοτύλιον. Paulo poſt ἄνθεα exponit Galen. in Exegeſi, οὐ μόνον ταῦτα τὰ εἰς στέφανον, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα πάντα οὕτως ὀνομάζει, καὶ τὰ σπέρματα δὲ ὡσαύτως ἐνίοτε καλεῖν, *non ſolum flores hos ad coronas, ſed ad alia omnia ſic nominat, ac ſemina ſimiliter aliquando vocat*, ex quo loco conjectandum eſt hic pro ſeminibus accipi, cum in compoſitione florulenti cyceonis nulli adſint flores. Qua de re vid. Foëſ. Oecon. voce ἀνθεῖν. Paulo poſt pro κεκρημένῳ, Imp. Samb. ſcribit συγκεκρημένῳ.

116 ξυγκυκήσας cyceonis florulenti commixtionem & compoſitionem, notante Foëſio, ejusque nominis notationem reſpicere videtur. Euſtath. apud Homer. Iliad. λ. & annotat κύκησε eſſe verbum, a quo deducatur κυκεών· eſſe autem κύκησε ſine adjectione, idem quod κυκεῶνα ἐποίησε, hancque eſſe propriam hujus verbi ſignificationem. Erotianus quoque κυκᾶν exponit in Onomaſtico ταράττειν *miſcere* voce κυκεών.

117 ἑωϋτὸν omiſſo ἐς Martin. ſcribit. Paulo poſt οὐ πλεῖστον Imp. Samb. & Martin. quam lectionem ſequimur, pro vulgato ὡς πλεῖστον.

118 Sic ſcribit Gal. Libr. I. de Aliment. facult. Cap. 7. quam lectionem ſecuti ſunt interpretes quidam pro vulgato πυροῖσι *aſſis*, quod ſequitur Mart. Deinde οὗτος ὡς Imp. Sambuc. pro ὡς πρόσθεν, ſcribit. Paulo infra Linden. ſcribit, ἕως ἂν αὐτῷ ὀγδοήκοντα.

119 Calvus μετὰ τὸ δεῖπνον τριήκοντα, ὄρθρου πεντήκοντα legit. Imp. Corn. vero addit πρὸ τοῦ δείπνου ἐννενήκοντα, quam lectionem amplectimur.

120 Pro θέλῃ, Imp. Sambuc. & Fevr. ſcribunt μέλλῃ *quum dormiturus eſt*. Paulo poſt πρὸ τοῦ δείπνου ἐννενήκοντα Imp. Cornar. addit, quam lectionem adhibuerunt quidam interpretes, quos ſequimur.

CAPUT XIV.

De quarta tabe, seu de medullæ spinalis ariditate a venarum in medullam tendentium, aut viæ a cerebro in spinam, obstructione; aut ab actu venereo orta; ac de ejus signis & curatione.

MEdulla spinalis potissimum resiccatur, quum venulæ ad medullam tendentes obstructæ fuerint, quique a cerebro est aditus. Ob corporis autem vitium hisce afficitur, & ægrotat: resiccatur etiam maxime ab immoderata venere. Hæc igitur patitur. Dolor acutus ipsi in caput irruit, in cervicem, in lumbos, in lumborum musculos, & in crurum articulos: ita ut interdum flectere nequeat; stercus per alvum non secedit, sed sistitur; & urinæ difficultate laborat. Hic per morbi quidem exordia quietius degit: quanto autem tempus morbo producitur, tanto magis omnia dolent; & crura velut ab aqua intercute tument, ulcera ex lumbis erumpunt, & alia quidem sanescunt, alia vero enascuntur. Huic ita habenti, hippophais succo, aut grano cnidio caput purgato, primum probe admodum foto corpore: vesperi vero post purgationem, ptisanæ duas heminas melle affuso sorbeat; vinum autem album, molle bibat. Postridie lactis asinini decocti, melle affuso, heminas octo ebibendas ipsi dato: quod si asininum non habeas, bubuli aut caprini cocti tres semicongios, affuso melle: & pro anni tempore, lac bibat, per quinque ac quadraginta dies, cum lacte ervum assumens. Cibis autem & opsoniis, quam maxime alvum subducentibus utatur: vinum bibat album, molle, Mendesium. Quum autem crassissimus fuerit, ad ejus lumbos ab utraque vertebrarum parte, quatuor crustas inurito, & ad dorsum utraque ex parte quindecim, & in cervice inter tendones, duas. Si enim ustio probe

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ.

Περὶ τῆς τετάρτης φθίσεως, ἢ περὶ τῆς τοῦ κατὰ τὴν ῥάχιν μυελοῦ αὐάνσεως, τῆς ἀπὸ τῶν φλεβίων, εἰς τὸν μυελὸν τεινόντων, ἢ τῆς ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου εἰς τὴν ῥάχιν ἐφόδου ἐμφράξεως, ἢ ἀπὸ τῆς λαγνείης γινομένης· καὶ περὶ τῶν ταύτης σημείων καὶ τῆς θεραπείας.

[121] ΑΥαίνεται μυελὸς ὁ κατὰ τὴν ῥάχιν μάλιστα, ὁκόταν τὰ φλέβια ἀποφραχθῇ τὰ εἰς τὸν μυελὸν τείνοντα, καὶ ἡ ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου ἔφοδος. Διὰ κάκωσιν δὲ τοῦ σώματος τάδε πάσχει, καὶ νοσέει· αὐαίνεται μάλιστα καὶ ἀπὸ λαγνείης. Τάδε οὖν πάσχει. Ὀδύνη ὀξείη ἐμπίπτει αὐτῷ ἐς τὴν κεφαλὴν, καὶ ἐς τὸν τράχηλον, καὶ ἐς τὴν ὀσφὺν, καὶ ἐς τοὺς μύας τῆς ὀσφύος, καὶ ἐς τὰ ἄρθρα τῶν σκελέων· ὥστε ἐνίοτε οὐ δύναται ξυγκάμπτειν· καὶ ἡ κόπρος οὐ διαχωρέει, ἀλλ' ἵσταται· καὶ δυσουρέεται. Οὗτος κατ' ἀρχὰς μὲν τῆς νούσου [122] ἡσυχαίτερον διάγει· ὁκόσῳ δ' ἂν ὁ χρόνος τῇ νούσῳ ἀπομηκύνηται, πονέει ἅπαντα μᾶλλον· καὶ τὰ
40 σκέλεα οἰδέει ὡς ἀπὸ ὑδέρου, καὶ ἕλκεα [123] ἐκφυνδάνει ἀπὸ τῆς ὀσφύος, καὶ τὰ μὲν ἄλλα ὑγιαίνεται, τὰ δὲ ἄλλα παραφύεται. Τοῦτον, ὁκόταν οὕτως ἔχῃ, καθῆραι τὴν
41 κεφαλὴν [124] τῷ ἱπποφαέως ὀπῷ, ἢ τῷ κνιδίῳ κόκκῳ, πυριήσας πρῶτον τὸ σῶμα εὖ μάλα· τῆς δὲ ἑσπέρης μετὰ τὴν κάθαρσιν, πτισάνης δύο τρυβλία ῥοφεέτω, μέλι παραχέας· οἶνον δὲ λευκὸν πινέτω, μαλθακόν. Τῇ δὲ ὑστεραίῃ, ὀνείου γάλακτος διδόναι αὐτῷ ἑφθοῦ, μέλι παραχέας, ὀκτὼ κοτύλας ἐκπιεῖν· ἢν δὲ μὴ ὄνειον ἔχῃς, βόειον ἢ αἴγειον ἑφθὸν, τρία ἡμιχόεα, παραχέας μέλι· καὶ
42 τὴν ὥρην γαλακτοποτεέτω [125] ἐν ὀροβίῳ καὶ γάλακτι, πέντε καὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας. 196
Σιτίοισι δὲ καὶ ὄψοισι χρεέσθω, ὡς διαχωρητικωτάτοισιν· οἶνον δὲ πινέτω λευκὸν, μαλθακὸν, Μενδήσιον. Ὁκόταν δὲ παχύτατος ᾖ, καῦσαι αὐτοῦ ἐς τὴν ὀσφὺν ἑκατέρωθεν τῶν σπονδύλων, τέσσαρας ἐσχάρας, καὶ ἐς τὸ μετάφρενον δεκαπέντε ἑκατέρωθεν, καὶ ἐς τὸν αὐχένα δύο, μεταξὺ τῶν τενόντων. Ἢν γὰρ τυ-

VARIÆ LECTIONES.

121 ἢν μυελὸς ὁ κατὰ τὴν ῥάχιν αὐαίνηται, *si medulla spinalis exsiccatur* scribit Imp. Sambuci.

122 ἡσυχαίτερον, pro ἡσυχέστερον vulgato, Imper. Sambuc. & Fevr. quos sequimur.

123 ἐκφυνδάνει exponit Galen. in Exegesi ἐξορμᾷ *erumpunt*: verum mendose, quare ἐκφυνδάνει vel ἐκφλυνδάνει ex Hippocrate emendandus est hic locus apud Galen. vid. Foës. Oecon. voce ἐκφυνδάνει. Paulo post παραφύεται ex Imp. Samb. & Fevr. scripsimus, pro vulgato φύεται.

124 ἱπποφαὲς est frutex, quo utuntur fullones in concinnandis vestibus, ut scribit Dioscorid. Libr. IV. Cap. 162. Oribas. Collect. I. 11. Sunt qui lappaginem, seu lappulam interpretantur, ut Gaza apud Theophr. Libr. V. Cap. 5. quod quibusdam non arridet. Plin. Libr. XXI. Cap. 15. Hippophaes vel Hippophyes nominat, eamque herbam scribit debere accommodatam esse naturæ equorum, neque ex alia causa nomen accepisse. *Cæterum* ἱπποφέως dicitur, quasi quod pheon scanderet, eique inequitaret: duplex autem est ἱπποφαέως, alterum quod idem est ac majus φέως, ut ἱπποσέλινον, *majus apium*: alterum quod ἐπίθυμον phei, seu cuscuta, supra pheon nascens, eique scandens. Hujus Hippophei facultates alteri transcripsit ἱπποφέῳ Dioscorides. Verum quid esset ἐπίθυμον, ignoravit. Vide Salmasii de Homonymis hyles jatricæ Cap. LXI. Arabice dicitur, *sucb alkasar*, spina fullonis, κναφικὴ ἄκανθα. Aliis dicitur *spina purgatrix*.

125 ἐν ὀροβίνῳ *confectum ex ervo* putat legendum esse Martin. haud temere; Imp. Cornar. ἐν ὀῤῥῷ scribit, idque secutus est in versione.

τύχης καύσας, ὑγιέα ποιήσεις· ἡ δὲ νοῦσος χαλεπή.

tibi ceſſerit, ſanum reddes: eſt autem morbus gravis.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕʹ.

Περὶ τῶν τεσσάρων νόσων τῶν ἀπὸ τῶν νεφρῶν, καὶ πρῶτον περὶ τῆς τῶν νεφρῶν λιθιάσεως, καὶ τῶν ταύτης αἰτίων, καὶ σημείων, καὶ θεραπείας.

Αἱ τέσσαρες νοῦσοι αἱ ἀπὸ τῶν νεφρῶν γινόμεναι. Ἀπὸ τῆς πρώτης τάδε πάσχει. Ὀδύνη ὀξείη ἐμπίπτει εἰς τὸν νεφρὸν, καὶ ἐς τὴν ὀσφὺν, καὶ ἐς τὸν ὄρχιν τὸν κατὰ τὸν νεφρὸν, καὶ οὐρέει πυκινὰ, καὶ στύφει κατ' ὀλίγον τὸ οὖρον, καὶ ἅμα τῷ οὔρῳ προέρ- 43 χεται ψάμμος· καὶ, ὁκόταν ἐξίῃ διὰ τῆς οὐρήθρης ἡ ψάμμος, ὀδύνην παρέχει ἰσχυρὴν ἐν τῇ οὐρήθρῃ· ὁκόταν δὲ διεξουρήσῃ, ἡ ὀδύνη ἀνίησιν· ἔπειτα αὖθις ἐν τοῖσιν αὐτοῖσιν ἄλγεσι κέεται· ὁκόταν δὲ οὐρέῃ, καὶ τὸν καυλὸν ὑπὸ τῆς ὀδύνης τρίβει. Πολλοὶ δὲ τῶν ἰητρῶν, οἱ μὴ συνιέντες τὴν νοῦσον, ὁκόταν ἴδωσι τὴν ψάμμον, δοκέουσι λιθιῆν τὴν κύστιν· καὶ ταύτην μὲν οὔ· τὸν δὲ νεφρὸν λιθιῇ. Αὕτη ἡ νοῦσος γίνεται ἀπὸ φλέγματος· ὁκόταν ὁ νεφρὸς ἐς ἑωϋτὸν ἀναλαβὼν φλέγμα, μὴ ἀφίῃ πάλιν, ἀλλ' αὐτοῦ ξυμπωρωθῇ, τοῦτο γίνεται λίθοι λεπτοὶ, οἷον ψάμμος. Τοῦτον, ὁκόταν οὕτως ἔχῃ, τῷ ὀπῷ τῆς σκαμμωνίης, ἢ αὐτῇ τῇ ῥίζῃ ([128] πυριῆσαι δὲ πρόσθεν ἅπαν τὸ σῶμα) ὑποκαθῆραι· τῇ δὲ ὑστεραίῃ τῷ ἀπὸ ἐρεβίνθων λευκῶν χυλῷ ὑποκαθῆραι δύο χοεῦσιν· ἅλας δὲ παρεμβαλὼν, διδόναι πίνειν. Μετὰ δὲ ταῦτα ποτοῖσι, καὶ βρωτοῖσι, καὶ λουτροῖσι μελετῆν, διδοὺς τὰ αὐτὰ, ἃ καὶ τῷ στραγγουριῶντι δίδοται φάρμακα. Ὁκόταν δὲ ἡ ὀδύνη πιέσῃ, λούειν πολλῷ καὶ θερμῷ, καὶ χλιάσματα προστιθέναι, ὅπῃ πονέει μάλιστα. Ὁκόταν δὲ ἀποιδήσῃ καὶ ἐξαρθῇ, ὑπὸ τοῦτον τὸν χρόνον τάμνειν κατὰ τὸν νεφρὸν, καὶ, ἐξελὼν τὸ πῦον, τὴν ψάμμον διουρητικοῖσιν ἰῆσθαι· ἢν μὲν γὰρ τμηθῇ, ἐλπὶς ἐκφυγεῖν· ἢν δὲ μὴ, ἡ νοῦσος τῷ ἀνθρώπῳ ξυναποθνήσκει.

CAPUT XV.

De quatuor renum affectibus, ac primum de renum calculo, ejusque cauſis, ſignis, & curatione.

Quatuor, qui a renibus oriuntur, morbi. A primo (æger) hæc patitur. Dolor acutus in renem, in lumbos, & in teſtem ad renis regionem incidit, frequenter urinam reddit, & paulatim urina ſupprimitur, & cum urina arena egreditur; &, ubi per urethram arena exit, vehementem in urethra dolorem parit: quum autem ipſam cum urina ejecerit, remittit dolor; deinde rurſus in iisdem jacet doloribus: quum vero urinam reddit, colem etiam præ dolore fricat. At plerique Medici ignorantes morbum, quum arenam videant, veſicam calculo laborare exiſtimant: hæc autem minime, ſed ren calculo laborat. Hic morbus a pituita naſcitur; quum ren receptam in ſe pituitam non rurſus dimiſerit, ſed illic in tofum concalluerit, fiunt ex ea calculi parvi, velut arena. Hunc, quum ſic habuerit, ſcammoniæ ſucco, aut radice ipſa (toti corpori adhibito prius fomento) per inferiora purgato; poſtridie vero ex cicerum alborum decocto, ſale injecto, ad duos congios potui exhibito; per inferiora purgato. Poſt hæc potionibus, eduliis, & balneis curato, iisdem datis medicamentis, quæ in urinæ ſtillicidio exhibentur. Quum autem dolor urget, multa calida lavato, & qua parte præcipue dolor eſt, fotus tepentes admoveto. Quum vero intumuerit & extuberarit, ſub hoc tempus juxta renem ſecato, & extracto pure, arenam medicamentis urinam cientibus curato: ſi enim ſectus fuerit, evadendi ſpes eſt; ſin minus, morbus homini commoritur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ιςʹ.

Περὶ τῆς δευτέρας νεφρίτιδος, ἢ ῥήξεως, τῆς ἀπὸ ταλαιπωρίας, ὁκόταν ῥαγῇ τὰ φλέβια τῶν νεφρῶν, γενομένης, καὶ τῶν ταύτης σημείων καὶ θεραπευτικῶν: ἐκ ταύτης τῆς νεφρίτιδος ἡ φθίσις ἡ νεφρῖτις.

Δευτέρη νοῦσος νεφρῶν. Αἱ μὲν ὀδύναι ἰσχυρῶς πιέζουσιν, ὡς ἐν τῇ πρόσθεν· γίνεται δὲ τὸ νούσημα ἀπὸ ταλαιπωρίης,

CAPUT XVI.

De ſecundo renum morbo, vel ruptione, a labore cum venarum renis ruptione, orto, ejusque ſignis, & curatione; ex hac nephritide tabes renalis.

Secundus renum morbus. Dolores quidem vehementer, ut in priore, urgent: oritur autem morbus a vehementi labore, quum

VARIÆ LECTIONES.

126 πυριάσας, pro πυριῆσαι vulgato, ſcribit Imperial. Cornar. deleto δὲ.

quum venulæ ad renem tendentes ruptæ fuerint; deinde quum ren ſanguine repletus fuerit. Quum his æger affectus fuerit, per initia morbi ſanguinem una cum urina reddit; deinde pus progreſſu temporis. Hic ſi corpore quieverit, citiſſime convaleſcit: ſiquid enim laborarit, dolores multo magis detinebunt. Quum igitur ren ſuppuratus fuerit, circa ſpinam intumeſcit. Hunc, quum ita habuerit, qua parte tumor eſt, altiſſima quidem ſectione ad renem ſecato: quod ſi quidem ſectionem aſſecutus fueris, confeſtim ſanum reddes: at ſi aberraveris, periculum eſt ulcus linamentoſum fieri. Si vero ulcus coaluerit, renis venter intro pus colligit. Et ſi quidem pus intro rumpatur, & ad inteſtinum rectum feratur, evadendi ſpes eſt: quod ſi alterum renem attigerit, periculum eſt, ne corruptione pereat. Medicamentis autem & iisdem omnibus, quibus & prior, curetur, eandemque victus rationem teneat. Hic autem morbus moleſtus eſt, ex eoque plures ad renum tabem devenerunt.

ὁκόταν ῥαγῇ τὰ φλέβια τὰ ἐς τὸν νεφρὸν τείνοντα· ἔπειτα [127] ἢν ὁ νεφρὸς αἵματος ἐμπλησθῇ. Οὗτος, ὁκόταν ταῦτα πάθῃ, ἐξουρέει, ἅμα τῷ οὔρῳ, αἷμα κατ' ἀρχὰς τοῦ νουσήματος· ἔπειτα πῦον, προϊόντος
44 τοῦ χρόνου. Οὗτος, ἢν ἡσυχίην ἔχῃ τῷ σώματι, τάχιστα ὑγιὴς ἔσται· ἢν γάρ τι πονήσῃ, αἱ ὀδύναι πολλῷ μᾶλλον ἕξουσιν.
45 Ὁκόταν γοῦν ἔμπυος ᾖ ὁ νεφρὸς, ἀποιδέει περὶ τὴν ῥάχιν. Τοῦτον, ὅταν οὕτως ἔχῃ, τάμνειν κατὰ τὸ ἀποιδέον, μάλιστα μὲν βαθείην τομὴν κατὰ τὸν νεφρόν· κἢν μὲν τύχῃς ταμὼν, παραχρῆμα ὑγιέα ποιήσεις· ἢν δὲ ἁμάρτῃς, κίνδυνος ἕλκος ἐμμοτον γενέσθαι. Ἢν δὲ ξυμφυῇ τὸ ἕλκος, ἐκπυοῦται εἴσωθεν ἡ κοιλίη ἡ ἀπὸ τοῦ νεφροῦ. Κἢν μὲν ῥαγῇ εἴσωθεν, καὶ χωρήσῃ κατὰ τὸν ἀρχὸν τὰ πῦα, ἐλπὶς ἐκφυγέειν· ἢν δὲ ψαύσῃ τοῦ ἑτέρου νεφροῦ,
46 [128] κινδυνεύσῃ καταφθαρῆναι. Μελετῆν δὲ φαρμάκοισι καὶ τοῖσιν αὐτοῖσι πᾶσιν, οἷσι καὶ τὸν πρόσθεν, καὶ τὴν δίαιταν τὴν αὐτὴν ἐχέτω. Αὕτη δὲ ἡ νοῦσος χαλεπὴ, καὶ πολλοὶ ἐκ ταύτης τῆς νούσου ἐς φθίσιν νεφρίτιδα κατέστησαν.

CAPUT XVII.

De tertio renum morbo, vel ulcere, ejusque ſignis, & curatione.

TErtius renum morbus. Urina velut a bubulis carnibus aſſatis ſuccus, egreditur. Oritur autem morbus ab atra bile, quum bilis ad venulas ad renem tendentes, confluxerit; quumque conſtiterit, venas renemque exulcerat: ab exulceratione igitur tale quid cum urina elabitur. Dolores autem in lumbis, veſica, interfemineo, & in rene ipſo parumper detinent; deinde remittit dolor, rurſusque ex brevi intervallo acutus invadit, & in tenuem ventris partem nonnunquam dolor incidit. Huic, cum ita habuerit, ventrem epithymo, aut ſcammoniæ radice ſuppurgato; eadem, quæ urinæ difficultate laboranti, potui exhibeto; quumque dolor detinuerit, copioſa calida lavato, fomentis potiſſimum loco laboranti admotis; pro ſorbitione farinam coctam affuſo melle ſumat, reliquaque victus ratione quam maxime alvum ſubducente utatur; vinumque bibat

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖʹ.

Περὶ τῆς τρίτης τῶν νεφρῶν νόσου, ἢ τῆς ἑλκώσεως, καὶ τῶν ταύτης σημείων, καὶ θεραπευτικῶν.

ΤΡίτη νοῦσος νεφρῶν. Τὸ μὲν οὖρον προέρχεται, οἷον ἀπὸ κρεῶν βοείων ὀπτῶν χυλός. Γίνεται δὲ τὸ νούσημα ἀπὸ χολῆς μελαίνης, ὁκόταν χολὴ ἐς τὰ φλέβια [129] συῤῥῇ τὰ τείνοντα ἐς τὸν νεφρόν· καὶ, ὁκόταν στῇ, ἑλκοῖ τὰ φλέβια καὶ τὸν νεφρόν· ὑπὸ οὖν τῆς ἑλκώσιος, τοιοῦτον ὑποχωρέει ἅμα τῷ οὔρῳ. Αἱ δὲ ὀδύναι ἔχουσιν ἐν τῇ ὀσφύϊ, καὶ ἐν τῇ κύστει, καὶ ἐν τῷ περινέῳ, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ νεφρῷ, ἐπ' ὀλίγον χρόνον· ἔπειτα ἀνῆκεν ὁ πόνος, καὶ αὖθις ἐπέλαβεν ὀξὺς δι' ὀλίγου, καὶ ἐς τὸ λεπτὸν τῆς γαστρὸς ἐστιν ὅτε ὀδύνη ἐμπίπτει. Τοῦτον, ὁκόταν οὕτως ἔχῃ, [130] ὑποκαθῆραι τὴν κοιλίην ἐπιθύμῳ, ἢ τῆς σκαμμωνίης ῥίζῃ· πίνειν διδόναι τὰ αὐτὰ, ἃ καὶ τῷ στραγγουριῶντι· καὶ, ὁκόταν ἡ ὀδύνη ἔχῃ, [131] λούειν πολλῷ καὶ θερμῷ, χλιάσματα προστιθέντα πρὸς τὸ πονέον μάλιστα· καὶ ῥοφήματι χρεέσθω ἀλεύρῳ ἐφθῷ, [132] μέλι παραχέας, καὶ τῇ ἄλλῃ διαίτῃ χρεέσθω, ὡς διαχωρητικωτάτῃ· καὶ οἶνον πινέτω λευ-

VARIÆ LECTIONES.

127 Sic Imp. Samb. Fevr. inſerto ἢν, quod probamus.

128 Hic demum incipit MS. cod. qui pro κινδυνεύσῃ καταφθαρῆν· μελετῆν δὲ φαρμάκοισι καὶ τοῖσιν, ſcribit κινδυνεύσει καταφθαρῆναι· μελετῆν δὲ χρὴ φαρμάκοισι τοῖσιν omiſſa particula καί. Paulo poſt pro οἷσι καὶ τὸν κ. λ. ὡς καὶ τὸν ſcribitur in cod.

129 συῤῥύῃ MS. cod. pro συῤῥῇ, ſcribit.

130 ὑποκαθῆραι τὴν κοιλίην ἐπιθύμῳ, ἢ τῇ σκαμωνίῃ ῥίζῃ MS. cod.

131 In MS. cod. ſcribitur λούειν καὶ πολλῷ, καὶ χλιάσματα προστιθέναι.

132 MS. cod. habet μέλι παραχέαν.

λευκὸν [133] μενδαῖον μελίχρουν, ἢ ἄλλον λευκὸν τὸν ἥδιςον, καλῶς κεκρημένον ([134] αὕτη ἡ νοῦσος οὐ μάλα ἐκλείπει:) καὶ τὴν ὥρην ὀῤῥοποτεέτω κ̀ γαλακτοποτεέτω· ἐς κάθαρσιν μὲν τῷ ὀῤῥῷ· τὴν δὲ γαλακτοποσίην ποιεέσθω ἐν ὥρῃ, πέντε καὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας. Ταῦτ' ἢν οὕτω ποιέῃς, [135] ἐπὶ τὸ κρέσσον διαθήσεις τὴν νοῦσον.

album Mendæum, melle permixtum, aut aliud album suavissimum, probe dilutum (hic morbus non fere deserit:) si anni tempestas ferat, serum bibat, & lac bibat; serum quidem ad purgationem; lactis autem potione tempestive utatur, quinque & quadraginta diebus. Hæc si ita feceris, morbum meliore statu constitues.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'.

Περὶ τῆς τετάρτης νόσου τῶν νεφρῶν, ἢ περὶ τ̃ νεφρίτιδος τῆς ἐξ ἐμφράξεως κ̀ λαγνείας γενομένης, τῆς ἐκ μεταπλώσεως ἐμπυουμένης, καὶ τῶν αὐτῆς σημείων καὶ θεραπευτικῶν.

CAPUT XVIII.

De quarto renum morbo, seu nephritide ex obstructione & venere orta, quæ in suppuratum degenerat; ejusque signis, & curatione.

[136] ΤΕτάρτη νοῦσος νεφρῶν. Τὸ μὲν νούσημα γίνεται ἀπὸ χολῆς καὶ φλέγματος, ἐν καιρῷ δὲ τοῦ θέρεος μάλιςα· γίνεται δὲ καὶ ἀπὸ λαγνείης ἡ νοῦσος. Οὗτος τάδε πάσχει· ὀδύναι πιέζουσιν αὐτὸν ἐς τὴν λαπάρην, κ̀ ἐς τὸν κενεῶνα, κ̀ ἐς τὴν ὀσφὺν, κ̀ ἐς τοὺς μῦας τῆς ὀσφύος, κ̀ πάσχει ὁκοῖα γυνὴ ὠδίνουσα· [137] καὶ οὐκ ἀνέχεται ἐπὶ τοῦ
197 ὑγιέος κατακεῖσθαι, ἀλλ' ἄγαν πονέει· κ̀ τοῦ κενεῶνος δοκέει κατακρεμᾶσθαι ὡς ἀποῤῥησσόμενα· ἐπὶ δὲ τὰ πρηνέα ἢν κατακέηται, [138] οὐκ ἀλγέει. Οἱ δὲ πόδες, κ̀ αἱ κνῆμαι αὐτέου αἰεὶ ψυχρά. Τὸ δὲ οὖρον [139] μόλις προέρχεται ὑπὸ τῆς φλεγμασίης κ̀ παχύτητος τοῦ οὔρου· κἢν μὲν ἐάσῃς αὐτὸ ὀλίγον χρόνον, καταθεὶς ἕως ἂν καταςῇ, ὄψει τὸ ὑφεςηκὸς [140] πᾶν παχὺ, οἷόν περ ἄλευρον· κἢν μὲν χολὴ ἐπικρατέῃ, ὑπόπυῤῥον αὐτὸ ὄψει· ἢν δὲ ἀπὸ φλέγματος ᾖ τὸ νούσημα, λευκὸν καὶ παχὺ ἔςαι. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐς ἐνιαυτὸν, [141] ἢ ὀλίγῳ πλέονα, ἢ ὀλίγῳ ἐλάσσονα χρόνον, τοιαῦτα πάσχων διατελέει· [142] ἢν δὲ ἐπιμηκύνηται ἡ νοῦσος, πονέει τε μᾶλλον καὶ ἐμπυοῦται· καὶ, ὁκόταν ἔμπυος γενόμενος ἀποιδέῃ, ὅκου ἂν μάλιςα ἀποιδέῃ, τάμνειν ἐς τὸν νεφρὸν, καὶ ἀφιέναι τὰ πῦα· καὶ, ἢν μὲν τύχῃς ταμὼν, παραχρῆμα ὑγιέα ποιήσεις. Τοῦτον,

QUartus renum morbus. Morbus hic a bile & pituita æstatis potissimum tempore generatur; quin etiam ex venere morbus oritur. Hic æger hæc patitur: dolores eum ad hypochondrium, & ilia premunt, & ad lumbos, lumborumque musculos, & cruciatibus afficitur, quibus mulier in partu laborans; neque decubitum in sanam partem ferre potest, sed valde laborat; & de ilibus quædam velut abrupta suspensa esse videntur: at si pronus jaceat, non dolet. Ejus vero pedes & tibiæ semper frigent. Urina autem ob pi-
47 tuitæ copiam & crassitudinem suam vix egreditur: & siquidem depositam quoad
48 resederit, parumper siveris, totum sedimentum crassum velut farinam videbis: at si quidem bilis superaverit, ipsum subfulvum videbis: si vero ex pituita morbus fuerit, album & crassum erit. Ac primo quidem in annum, aut paulo longius, aut brevius tempus, talibus æger affectus perseverat: at si producatur morbus, tum magis laborat, tum suppurat: quumque purulentus factus intumuerit, qua præcipue parte intumuerit, ad renem secato, & pus emittito; &, si quidem sectio prospere cesserit, statim sanum reddes. Hunc,

quum

Variæ Lectiones.

133 Sic MS. cod. quod sequimur pro μένδαιον vulgato. De quo Atheneus libr. I. cap. 12. ita scribit:

Μενδαίῳ μὲν ἐνουρέουσι, κ̀ θεοὶ αὐτοὶ
Στρώμασιν ἐν μαλακοῖς. Id est:
Mendæum mingunt cælestia regna tenentes
Mollibus in stratis.

Hippocrates & Galenus sæpe de hoc vino mentionem faciunt, nomine οἰνώδης, *vinosum* scilicet vinum; quasi in supremo gradu robustum, potens, præsertim vetus, & quod vehementer calidum vetustissimum. Lindenus scribit μενδήσιον, a Mendesio Ægypti oppido.

134 In MS. cod. legitur αὕτη ἡ νοῦσος μάλιςα ἐκλείπει.

135 ῥήϊςα διαφεύξει Imp. Samb. quæ explicatio videtur, ut & Fevr.

136 MS. cod. scribit pro epigraphe ἄλλη νεφροῦ. Deinde in cod. legitur ἐν καιρῷ τοῦ δὲ θέρεος μάλιςα, omissis τετάρτη νοῦσος νεφρῶν: τὸ μὲν νούσημα γίνεται ἀπὸ χολῆς κ̀ φλέγματος, *quartus renum morbus: morbis hic a bile & pituita contingit.*

137 MS. cod. κ̀ οὐκ ἀνέχεται ἐπὶ τοῦ ὑγιέος κατακείμενος· ἃ γὰρ πονέει τοῦ κενεῶνος δοκέει ἀποκριμᾶσθαι.

138 οὐκ ἀλγέει, *non dolet*, legunt omnia exemplaria; verum Martinus istud οὐ rejicit, & affirmative scribit.

139 μόγις προέρχεται ὑπὸ τῆς θερμασίης, urina *præ ardore vix egreditur*, scribit MS. cod. quam lectionem secutus est Mart. qui φλεγμασίης hic pro *ardore* sumsit. Verum, quum hic agatur de nephritide ab obstructione renis facta, consentaneum est urinam paullo crassiorem reddi, & ita accipiendus est iste locus; quamvis prior lectio non destituatur fundamento.

140 ταχὺ *celeriter*, quidam codd. sed πᾶν παχὺ ex MS. cod. & membr. Vatic. scripsimus, quam lectionem secutus est Chart.

141 Pro ἢ ὀλίγῳ πλέονα, ἢ ὀλίγῳ ἐλάσσονα χρόνον, vulgatis, MS. cod. scribit: ἢ ὀλίγῳ πλείω χρόνον.

142 MS. cod. legit: ἢν δὲ ὁ χρόνος πλείων τῇ νούσῳ ἀπομηκύνηται, πονέει μᾶλλον κ̀ ἐκπυοῦται· κ̀ ὁκόταν ἔμπυος ᾖ, ἀποιδέῃ, κ̀ ὅκου κ. λ.

quum sic habuerit, iisdem omnibus, quibus priores, curato: per morbi vero exordia purgare oportet, & ante purgationem fovere, & crebris balneis lavare: Inungatur vero & foveatur magis, neque frigeat; a soleque abstineat, neque venere utatur. Hæc si fecerit, neque citissime sanescat, haud novum; morbus enim perdifficilis. At si absque medicamentis curari desideret, per victus rationem crassum facere oportet, sive hoc morbo, sive superiorum aliquo laboret. Cibis nimirum, quos comedere consuevit, in decem partes divisis; deinde parte una subducta, reliquas comedat. Opsonium autem carnem suillam tritam habeat; & eo die decem stadia obambulet: sed postero die, & tertio adusque decem dies adjectione facta, portionem minus edat, & unoquoque die decem, aut plura stadia obambulet. Quum vero ad ultimam cibi portionem pervenerit, ad centum stadia iter faciat, & unam solam partem edat, eoque die centum stadia deambulet; ante cœnam quadraginta, a cœna vero viginti, mane quadraginta. Vinum autem vetus, album, austerum bibat. Hæc autem per tres menses faciat: reliquo deinde tempore subductis deambulationibus, plures cibos comedat, additione eodem, quo detraxerat, modo facta: deambulationem vero ad decimum usque diem subducat; deinde quam maxime quiescat, cibisque puris vescatur, & quam pinguissimis opsoniis, dulciaque omnia ei conferunt. Ab oleribus autem & acidis omnibus abstineat, acribusque & iis, quæ flatum excitant: calida quoque multa lavet, & non algeat. Hæc si fecerit, citissime sanus erit.

49 ὁκόταν οὕτως ἔχῃ, τοῖσιν αὐτοῖσι [143] πᾶσι
θεραπεύειν, οἷσι κατὰ τὸ πρόσθεν· καὶ κατ'
ἀρχὰς τῆς νούσου· δεῖ δὲ καθῆραι, καὶ πρὸ τῆς
ὑποκαθάρσιος πυριῆσαι, καὶ τοῖσι λουτροῖσι
πυκινὰ λούειν· ἀλειφέσθω δὲ [144] καὶ θαλπέσθω
μᾶλλον, μηδὲ ῥιγούτω· καὶ τοῦ ἡλίου ἀπεχέ-
σθω, καὶ μὴ λαγνευέτω. [145] Ταῦτα ἢν ποιέῃ καὶ
μὴ τάχιστα ὑγιαίνῃ, οὐ καινόν· ἡ νοῦσος γὰρ
ὡς χαλεπή. Ἢν δὲ βούληται ἄνευ φαρμάκων
ἰῆσθαι, χρὴ παχὺν ποιῆσαι ἀπὸ διαίτης, ἤν
τε ταύτην τὴν νοῦσον [146] κάμνοντα, ἤν τε τῶν
προτέρων τινά. Τὰ γοῦν σιτία διελὼν, ἃ με-
μαθήκει ἐσθίειν, ἤγουν δέκα μερίδας· ἔπειτα,
μίην ἀφελὼν μερίδα, τὰ λοιπὰ καταφαγέτω.
Ὄψον δὲ ἐχέτω [147] κρέας ὗος τετριμμένον,
καὶ περιπατεέτω [148] δέκα σταδίους αἰεὶ πλείω
ἑκάστης τῆς ἡμέρης· τῇ δὲ ὑστεραίῃ καὶ τῇ τρί-
50 τῃ, μέχρι τῶν δέκα ἡμερέων προστιθεὶς, με-
ρίδα ἐλάσσω ἐσθιέτω, καὶ περιπατεέτω δέκα
σταδίους [149] ἢ πλείω ἑκάστης ἡμέρης. Ὁκόταν
δὲ ἐς τὴν ἐσχάτην μερίδα ἀφίκηται τοῦ σι-
τίου, καὶ ἐς τοὺς ἑκατὸν σταδίους βαδιζέτω,
καὶ ἐσθιέτω τὴν μίην μερίδα μούνην· καὶ
ταύτης τῆς ἡμέρης περιπατησάτω τοὺς ἑκα-
τὸν σταδίους, [150] πρὸ τοῦ δείπνου τεσσαράκον-
51 τα, μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον εἴκοσι, ὄρθρου δὲ
τεσσαράκοντα. [151] Οἶνον δὲ πινέτω μὲν πα-
λαιὸν, λευκὸν, αὐστηρόν. Ταῦτα δὲ ποιεέ-
τω, τρεῖς μῆνας· ἔπειτα τὸν λοιπὸν χρόνον
ὑποβαίνων τῶν περιπάτων, καὶ τῶν σιτίων
πλείω ἐσθιέτω, τὸν αὐτὸν τρόπον, ὥσπερ ἀ-
φήρει, [152] οὕτω προστιθέτω· τῶν δὲ περιπάτων
ἀφαιρείτω μέχρι τῶν δέκα ἡμερέων· ἔπειτα
ἡσυχίην ἐχέτω, ὡς μάλιστα, καὶ εὐωχεέσθω
σιτία τε καθαρὰ, [153] καὶ ὄψα ὡς πιότατα,
καὶ τὰ γλυκέα πάντα ξύμφορα [154] αὐτῷ.
Λαχάνων δὲ καὶ ὀξέων πάντων ἀπεχέσθω,
καὶ τῶν δριμέων, καὶ ὁκόσα φῦσαν παρέχει·
λουέσθω τε πολλῷ καὶ θερμῷ, καὶ μὴ ῥιγούτω.
Ταῦτ' ἢν ποιέῃ, τάχιστα ὑγιὴς ἔσται.

ΚΕΦΑ-

VARIÆ LECTIONES.

143 Pro πᾶσι, omnes MSS. codd. & vulgata exemplaria πάθεσι habent; priorem tamen lectionem cum interpretibus prætulimus, quæ etiam in MS. cod. adscribitur. Deinde in cod. habetur καὶ κατ' ἀρχὰς τῆς νούσου πρὸ τῆς ὑποκαθάρσιος πυριῆσαι, cæteris omissis.

144 καὶ θαλπέσθω, & foveatur, deest in MS. cod. & paulo post μὴ δὲ λαγνευέτω Imp. Samb. scribit, pro καὶ μὴ λαγνευέτω.

145 ταῦτα ἢν ποιέῃ, τάχιστα ὑγιὴς ἔσται MS. cod. habet, & omittuntur οὐ καινόν. Postea dicitur ἡ δὲ νοῦσος χαλεπή· ἢν δὲ βούλῃ ἄνευ φαρμάκων ὑγιᾶ ποιῆσαι, παχὺν ἀπὸ διαίτης.

146 κάμνῃ· τὰ σιτία διελὼν, ἃ μεμαθήκει ἐσθίειν· ἔπειτα μίην ἀφελὼν μερίδα MS. cod. habet, & omissa desunt.

147 κρέας ὗος τετριμμένον, καὶ περιπατησάτω MS. cod.

148 Sic MS. cod. scribit, quæ lectio multo melior est vulgata, quæ ita habet δέκα σταδίους ἑκάστης τῆς ἡμέρης. Paulo post ὑποβαίνων, imminuens cibi portiones, Imper. Samb. & Linden. scribunt. Alii προστιθεὶς addens intelligunt de itinere, seu decem stadiis, quotidie adjiciendis; ita ut decimo, & ultimo die centum stadia æger conficiat, & μερίδα conjungunt cum ἐλάσσω, ita ut quotidie pars una cibi detrahatur, & ultimo ac decimo unam solum partem ægrotus comedat, ut paulo inferius diserte dicitur. Lindenus προστιθεὶς omittit, & substituit ὑποβαίνων.

149 ἢ πλείω προστιθεὶς ἑκάστης ἡμέρης Imp. Corn. Deinde MS. cod. scribit: ὁκόταν δ' ἐς τὴν δεκάτην μερίδα ἀφίκηται, καὶ ἐς τοὺς ἑκατὸν σταδίους, ἐσθιέτω τὴν μίην μούνην μερίδα.

150 πρὸ τοῦ δείπνου τεσσαράκοντα addit MS. cod. quam lectionem adhibuimus. Quæ verba in codd. vulgatis desiderantur; sed requiri videntur notante Foesio. Calvus vero, ut numerum conficeret: μετὰ τὸ δεῖπνον τεσσαράκοντα scripsit, ut & ὄρθρου δὲ ἑξήκοντα.

151 MS. cod. scribit οἶνον δὲ πινέτω μὲν παλαιὸν vinum autem bibat vetus, quæ lectio arridet, & probamus pro οἶνον δὲ πινέτω μένδαιον.

152 οὕτω δὲ προστιθείς· τῶν δὲ περιπάτων vulgati codd. pro quibus Lind. habet οὕτω δὴ καὶ προστιθέτω· τῶν δὲ περιπάτων. Verum nos MS. Cod. lectionem utpote meliorem amplectimur.

153 Pro καὶ ὄψα ὡς πιότατα, in MS. cod. scribitur καὶ ὄψα ὡς πλεῖστα ἔχον.

154 αὐτῷ abest in MS. cod. & dicitur λαχάνων δὲ ἀπεχέσθω, καὶ τῶν ὀξέων, καὶ τῶν δριμέων, καὶ ὁκόσα φῦσαν παρέχει, ἁπάντων· καὶ λούσθω πολλῷ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ΄.

Περὶ τῆς μεγάλης τῶν κοίλων φλεβῶν νόσου, τῆς τῇ νεφρίτιδι ἐπιγινομένης, ἣ κέδμα παλίνδρομον καλεῖται· καὶ τῶν ταύτης αἰτίων, καὶ σημείων, καὶ θεραπειτικῶν.

[155] ΑΠὸ δὲ νεφρίτιδος ἐπιλαμβάνει ἥδε ἡ νοῦσος μεγάλη τῶν φλεβῶν τῶν κοίλων, αἳ τείνουσιν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς παρὰ τὰς σφαγὰς διὰ τῆς ῥάχιος ἐς τὸ σφυρὸν τὸ ἐκτὸς τοῦ ποδὸς, καὶ ἐς τὸ μεταξὺ τοῦ μεγάλου δακτύλου. [156] Τὸ δὲ νούσημα γίνεται μὲν ἀπὸ φλέγματος καὶ χολῆς, ὁκόταν ἐς τὰς φλέβας ξυῤῥυῇ· αἱ δὲ φλέβες αὗται αἵματός εἰσι πλήρεες, [157] ἢν οὖν τι παρέλθῃ ἀλλοῖον ἐς ταύτας, νοσοῦσι. Τάδε οὖν πάσχει. Ἢν ἐπὶ τὰ δεξιὰ νοσέῃ, ἄρχεται τὴν ὀδύνην παρέχουσα ἐκ τῆς [158] κοτυληδόνος τοῦ ἰσχίου κατ' ἀρχάς· ὁκόσῳ δ' πλείω ἂν χρόνος προΐῃ, καὶ ἀπομηκύνηται, ἥτε ὀδύνη ὀξυτέρη κατέρχεται κατωτέρω· καὶ, ὁκόταν ἐς τὸ σφυρὸν ἀφίκηται τὸ ἐκτὸς τοῦ ποδὸς, [159] καὶ τὸ μεταξὺ τοῦ μεγάλου δακτύλου, ἄρχεται πάλιν ἐς τὴν κεφαλὴν ἔρχεσθαι· [160] καὶ, ὁκόταν ἐν τῇ κεφαλῇ στῇ τὸ ἄλγος, πιέζει ἰσχυρῶς, [161] καὶ δοκέει ὁ ἄνθρωπος διαῤῥήγνυσθαι τὴν κεφαλὴν, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ φλέγματος πληροῦνται, καὶ τὸ πᾶν σῶμα. Τοῦτον, ὁκόταν οὕτως ἔχῃ, ἐλατήριον πίσαι, ἢ θαψίης ῥίζαν [162] ἢ ἐλλεβόρον, ἢ ὀπὸν σκαμμωνίης· μετὰ δὲ τὴν κάθαρσιν ταυτὰ προσφέρειν, ἃ καὶ τοῖσι πρόσθεν. Ἢν δὲ μὴ ὑπὸ ταύτης τῆς θεραπείης παύηται, γάλακτι παχύνας, [163] καῦσαι κάτω τὴν ὠμοπλάτην τὴν δεξιὴν τέσσαρας ἐσχάρας, καὶ ἐς τὴν κοτυλίδα τοῦ ἰσχίου τοῦ 52 δεξιοῦ τρεῖς, καὶ ὑπὸ τὸν γλουτὸν δύο, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ μηροῦ δύο, καὶ ὑπὲρ τοῦ γούνατος μίην, [164] καὶ ὑπὲρ τοῦ σφυροῦ μίην· οὗτος ἢν οὕτω καυθῇ, οὐκ ἀφίησιν οὔτε ἄνω, οὔτε κάτω, τὴν νοῦσον διαχωρέειν. Ἢν δέ κου ἡ 53 ὀδύνη ὀφθῇ [165] ῥαγεῖσα, ἢν μὲν στηρίξῃ ἐς τὸ σκέλος, πρὶν ἢ καυθῆναι, χωλὸς ἔσται·

CAPUT XIX.

De magno venarum cavarum morbo nephritidi succedente, qui defluxio recurrens vocatur; ejusque caussis, signis, & curatione.

A Nephritide invadit magnus venarum cavarum morbus, quæ a capite juxta jugulum per spinam, ad exteriorem pedis malleolum, & intermedium magni digiti locum feruntur. Oritur hic morbus a pituita quidem & bile, quum ad venas confluxerint; hæ autem venæ sanguine plenæ sunt; siquid igitur alieni ad eas pervenerit, ægrotant. His itaque afficitur. Si dextra parte morbus sit, per exordia ex coxendicis acetabulo dolorem exhibere incipit: quo autem longius tempus processerit, & productum fuerit, eo dolor acutior ad inferiora descendit, quumque ad malleolum pedis externum, & intermedium magni digiti pervenerit, rursus ad caput ferri incipit: quumque in capite dolor constiterit, vehementer urget, & homo sibi caput disrumpi arbitratur, & oculi pituita implentur, totumque corpus. Huic, quum ita habuerit, elaterium, aut thapsiæ radicem, aut veratrum, aut scammonii succum propinato: post purgationem vero eadem, quæ superioribus, offerto. Si vero hac curatione non sedetur, ubi lacte crassum reddideris, scapulam dextram inferiorem quatuor crustis inurito, coxendicis dextræ acetabulum tribus, 52 inferiores nates duabus, & medium femur duabus, genu superius una, & malleolum superiore parte, una: hic si ita ustus fuerit, neque sursum, neque deorsum morbum progredi sinit. Si vero aliquam in 53 partem dolor affatim, & cum impetu irrumpere visus fuerit, si quidem priusquam uratur, in crus decubuerit, claudus erit;

Variæ Lectiones.

155 In MS. cod. Ἐκ τῆς νεφρίτιδος ἐπιλαμβάνει ἥδε ἡ νοῦσος· καί ἐστι μεγάλη: intra duo puncta scribuntur, ac si essent aliqua rubrica, & a reliquis separantur. Ibidem ἐκ τῆς κεφαλῆς MS. cod.

156 MS. cod. scribit γίνεται δὲ τὸ νούσημα ἀπὸ φλέγματος.

157 ἢν οὖν τι παρέλθῃ ἀλλοῖον ἐς ταύτας scribit MS. cod. id quod melius, & nos sequimur, pro vulgatis: ἢ οὖν τι παρέλθοι ἀλλοῖον ἐς αὐτάς.

158 Hic κοτυλίδα legit Galen. & exponit τὴν κοτύλην τοῦ ἰσχίου. Cæterum in MS. cod. scribitur κοτυληδόνος ἐς τὸν ἰσχίον κατ' ἀρχάς· ὁκόσῳ δ' ἂν πλείω χρόνος προσίῃ. Quæ lectio & in Imp. Sambuc. adscribitur. Paulo post καὶ κατέρχεται in MS. cod. legitur inserto καὶ, fortasse melius.

159 τὸ ἐς τὴν ῥάχιν πάλιν ἀνέρχεται, καὶ ἐς τὴν κεφαλὴν MS. cod. omissa desunt.

160 καὶ ὁκόταν ἐν τῇ κεφαλῇ τὸ ἕλκος στῇ Lind. scribit. Nos vero MS. cod. lectionem amplectimur, legendo: καὶ ὁκόταν ἐν τῇ κεφαλῇ στῇ τὸ ἄλγος, & sane ita legendum esse videtur. Verum vulgati codd. habent: καὶ ὁκόταν ἐς αὐτὴν τὸ ἕλκος στῇ, quumque in *eo ulcus constiterit.*

161 καὶ δοκέει διαῤῥήσσειν τὴν κεφαλὴν, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αἵματος πίμπλανται· τοῦτον, ὁκόταν οὕτως ἔχῃ, scribit MS. cod. scilicet, *& sibi caput disrumpi videtur, & oculi sanguine implentur.*

162 ἢ ἐλλέβορον MS. cod. pro vulgato ἢ ἐλλεβόρου. Paulo post ταυτὰ, pro ταῦτα, Imp. Corn. quod probavimus.

163 Pro vulgato καῦσαι κάτω, scribitur καῦσαι παρὰ τὴν in MS. cod. Deinde κοτυλίδα ex MS. scripsimus pro vulgato κοτυληδόνα.

164 καὶ ὑπὲρ τοῦ σφυροῦ μίην, desunt hæc verba in MS. cod. & pro οὐκ ἀφίησιν, in cod. legitur οὐ παρήσει.

165 ῥαγεῖσα, Galeno exponitur, δηλοῖ ποτὲ, καὶ τὸ ἀθρόως ὁρμήσασα, ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ νούσων τῶν μείζονι, καὶ ἡ αἱμοῤῥαγία αὐτὴ παρὰ οὕτως σύγκειται, *significat aliquando collectim impetum faciens, ut in secundo de morbis majore, & haimorrhagia ipsa, ab hoc composita est.* Postea legitur in MS. cod. πρὶν καυθῆναι ἐς τὸ σκέλος.

ſi in caput, ſurdus aut cæcus; ſi vero in veſicam, ſimul cum urina (aliquid) ſanguinis maxime quadraginta dies progreditur; ſed ſi in veſicam irruperit, eadem medicamenta, quæ & urinæ difficultate laboranti, exhibenda ſunt; &, ſi aliqua in parte dolor coacervatus ſteterit, urito. Urendæ vero ſunt carnoſæ quidem partes ferramentis; oſſeæ vero & nervoſæ, candelarum fungis; ſed ante hæc, iſta facienda ſunt. Si morbi initio acceſſeris, vinum Mendæum album dilutius quam plurimum per diem potui exhibere oportet; & inebrietur, quoad ſanguis e naribus erumpat: quum autem fluere cœperit, ut minimum tredecim diebus fluit: ubi vero hi dies præterierint, non amplius inebrietur, neque ubi ſemel fluere cœperit: in cibo tamen paulo plus vini bibat, ut ſanguis fluat. Jam vero quibusdam ſedato ſanguine in veſicam irrupit, & ſanguis & pus prodiit. Si igitur irruperit, eadem medicamenta, quæ & urinæ difficultate laboranti, exhibeto; & de eodem vino plus propinato. Hic ſi ita curetur, ciboſque per alvum ſubducentes & opſonia aſſumat, citiſſime ſanus evadit. Morbus autem gravis eſt.

ἢν δὲ ἐς τὴν κεφαλὴν, κωφὸς ἢ τυφλός· ἢν δὲ ἐς τὴν κύϛιν, [166] καὶ προχωρέει ἅμα τῷ οὔρῳ, [167] καὶ τοῦ αἵματος μάλιϛα τεσσαράκοντα ἡμέρας· ἀλλὰ χρὴ, ἢν ἐς τὴν κύϛιν ῥαγῇ, διδόναι τὰ αὐτὰ φάρμακα, ἃ καὶ τῷ ϛραγγουριῶντι· [168] καὶ, ἤν κου ἄλλη ἡ ὀδύνη ϛῇ, καῦσαι. Καίειν δὲ χρὴ, τὰ μὲν σαρκώδεα σιδηρίοισι· τὰ δὲ ὀϛώδεα
54 καὶ νευρώδεα, " μύκησι· πλὴν τάδε πρότερον τούτων χρὴ ποιῆσαι. Ἢν κατ' ἀρχὰς τῇ νούσῳ παραγένῃ, [169] εἰς μὲν τὸ
ποτὸν χρὴ διδόναι οἶνον λευκὸν Μένδαιον, 198
ὑδαρέϛερον, ὡς πλεῖϛον, μεθ' ἡμέρην· καὶ μεθυσκέσθω ἄχρις ἂν αἱμοῤῥαγήσῃ κατὰ τὰς ῥῖνας· ὁκόταν δὲ ἄρξηται ῥέειν, τὸ ἐλάχιϛον ἡμέρας ῥέει δέκα καὶ τρεῖς· ὅταν δὲ αὗται αἱ ἡμέραι [170] διέλθωσι, μηκέτι μεθυσκέσθω, μηδὲ, ὅταν ἄρξηται ἅπαξ ῥεῖν· πινέτω μέντοι ὀλίγῳ πλείονα τὸν οἶνον ἐπὶ σι-
55 τίῳ, " ὅκως ἂν ῥέῃ τὸ αἷμα. [171] Ἤδη δὲ τισι παυσαμένου τοῦ αἵματος, ἐῤῥάγη ἐς τὴν κύϛιν, καὶ ἐχώρησεν αἷμα καὶ πῦα. Ἢν γοῦν ῥαγῇ, διδόναι τὰ αὐτὰ φάρμακα, ἃ καὶ τῷ ϛραγγουριῶντι· καὶ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ οἴνου διδόναι πλέον πιεῖν. Οὗτος, οὕτω μελετώμενος, καὶ τὰ σιτία προσφερόμενος διαχωρητικὰ, καὶ τὰ ὄψα, [172] τάχιϛα ὑγιὴς ἔϛαι. Ἡ δὲ νοῦσος χαλεπή.

CAPUT XX.

De venæ cavæ ſiniſtræ morbo, ſeu defluxione recurrente, ejusque cauſis, ſignis, & curatione.

Alius a vena ſiniſtra morbus. In reliquis quidem eadem multitudine, quæ etiam prior, patitur; ſed in lienem ſtatim, & per morbi exordia, dolor acutus decumbit. Et, niſi mature animadvertat, priusquam decubuerit, ſed ad pulmonem (feratur,) lienis capite apprehenſo, quam citiſſime cruſtis octo fungis candelarum inurito; & quocunque alius dolor decubuerit, urito; ſicque confeſtim ſaneſcet. At niſi uſtus fuerit, ſponte autem ſanus evadat, pleriſque poſt duodecim annos

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'.

Περὶ τῆς κοίλης φλεβὸς τῆς ἀριϛερᾶς νόσου, ἢ τοῦ κέδματος παλινδρόμου, καὶ τῶν ταύτης αἰτίων, καὶ σημείων, καὶ θεραπευτικῶν.

[173] Ἄλλη ἀπὸ τῆς ἀριϛερῆς φλεβός. Τὰ μὲν ἄλλα πλῆθος τὰ αὐτὰ πάσχει, ἃ καὶ ὁ πρόσθεν· ἐς δὲ τὸν σπλῆνα ὀδύνη ϛηρίζει ὀξείη εὐθὺς, καὶ καταρχὰς τοῦ νουσήματος. Καὶ, ἢν μὴ ξυνίῃ παραχρῆμα, πρὶν καταϛηρίξῃ, [174] ἀλλ' ἢ ἐς τὸν πνεύμονα, τοῦτον μύκησι καῦσαι ὀκτὼ ἐσχάρας, τὰς κεφαλὰς ἀπολαβὼν τοῦ σπληνὸς, ὡς τάχιϛα· [175] καὶ, ὅκου ἂν ἄλλη ὀδύνη καταϛηρίξῃ, καῦσαι· καὶ οὕτω παραχρῆμα ὑγιὴς ἔϛαι. Ἢν δὲ μὴ καυθῇ, ὑγιὴς δὲ γένηται ἀπὸ ταυτομάτου, τοῖσι πολλοῖσι μετὰ [176] δυοκαίδεκα ἔτη

ἤ

Variæ Lectiones.

166 Sic MS. cod. & Charter. quod melius, pro καὶ προχωρέη.

167 MS. cod. ſcribit, καὶ τοῦ αἵματος τεσσαράκοντα ἡμέρῃσιν.

168 MS. cod. καὶ ἤν κου ἄλλη ἡ ὀδύνη ϛῇ, καῦσαι, pro καὶ ἤν κου ἡ ὀδύνη ἁλισθῇ.

169 εἰς μὲν τὸ ποτὸν χρὴ διδόναι, omittuntur hæc verba in MS. codice, & legitur οἶνον λευκὸν μενδαῖον διδόναι πίνειν ὀλίγῳ, ὑδαρέϛερον ὡς πλεῖϛον· μεθ' ἡμέρην, ὡς ἂν αἱμοῤῥαγήσῃ κατὰ τὰς ῥῖνας· ὅταν δὲ ἄρξηται, ἐᾶν ῥυῆναι ἡμέρας τὸ ἐλάχιϛον τρεῖς καὶ δέκα.

170 Pro διέλθωσι, in MS. cod. ſcribitur διαγένωνται· & paulo poſt ὅκω ἂν ῥέῃ ſcribunt Ald. exempl.

171 ἤδη δὲ παυθέντος ſcribitur in MS. cod. pro ἤδη δέ τισι παυσαμένου· poſtea dicitur ἐῤῥάγη τισὶν ἐς τὴν κύϛιν.

172 τάχιϛα ὑγιὴς γένοιτο MS. cod.

173 Ἄλλη δὲ ἥδε ἀπὸ τῆς ἀριϛερῆς MS. cod. habet, & pro φλεβὸς, Imp. Samb. & Fevr. χειρὸς ſcribunt; Martin. vero πάντα, legendum eſſe exiſtimat. Paulo poſt ϛηρίζει vulgati codd. pro quo MS. cod. habet ἐνϛηρίζει.

174 ἀλλ' ἢ ἐς τὸν πνεύμονα ſcribunt omnia exemplar. publicata, præterquam Martin. qui legit ἀλλ' ἴῃ, *ſed eat* in pulmonem. Linden. vero ἁλίσκει τὸν πνεύμονα, *comprehendit pulmonem*, ſcribit, neſcio quo auctore? Verum in MS. cod. ἀλλ' ἢ, omittitur, & dicitur ἐς τὸν σπλῆνα. Ibidem τοῦτον μύκησι Imp. Corn. inſerto τοῦτον, id quod ſequimur

175 καὶ ὅκου ἂν ἄλλη ἡ ὀδύνη ϛηρίξῃ MS. cod.

176 δωδεκάτῳ ἔτει MS. cod. pro δυοκαίδεκα ἔτη. Imp. vero Sambuc. & Fevr. habent δυοκαίδεκα ἔτει. Lind. ſcribit δυοκαιδεκάτῳ ἔτει.

ἡ νοῦσος αὖθις [177] ὑπετροπίασε· καὶ, ἢν λάβηται τοῦ σπληνὸς, τοῖσι πολλοῖσιν ὕδερον ἐποίησεν. Ἀλλὰ χρὴ παραχρῆμα θεραπεύειν ὡς τὴν πρόσθεν, καὶ, ἢν δοκέῃ, καῦσαι [178] ὥσπερ δὴ καὶ τὸν πρότερον, ἢν ἡ ὀδύνη καθεστήκῃ ἐν τοῖσιν αὐτοῖσιν ἄρθροισιν. Ἢν δὲ μὴ οὕτω μελετηθῇ, τὸ λοιπὸν [179] φθειρόμενος θνήσκει· ἡ γὰρ νοῦσος χαλεπή.

rursus morbus revertitur; ac, si lienem occuparit, multis hydropem attulit. Sed confestim velut priorem curare, &, si videatur, sane etiam similiter ut priorem inurere oportet, si dolor in iisdem articulis constiterit. At nisi ita curatus fuerit, de cætero corruptus moritur: nam morbus gravis est.

SECTIO II.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ'.

Περὶ τινῶν φλέγματος ἢ κακοχυμίας ἰδεῶν, καὶ πρῶτον περὶ τοῦ ἐπιδημίου φλέγματος θεραπείας· ὅτι τὰ σῦκα ὕστατα ἐξεμεῖται.

Περὶ δὲ τοῦ φλέγματος τὰς αὐτὰς γνώμας ἔχω, ἃς καὶ περὶ χολῆς, [180] καὶ φημὶ τὰς ἰδέας αὐτοῦ πολλὰς εἶναι. Καὶ τὸ μὲν ἐπιδήμιόν ἐστι· [181] τὸ δὲ νεώτατον, οὗ καὶ ἡ ἴησις ῥάστη. Ἐμέτους γὰρ δεῖ ποιέεσθαι μετὰ τὸ σιτίον, ἡμέρας δύο ἢ τρεῖς, προσαριστῶντα καὶ ἡσυχάζοντα, [182] ἢν εἰώθῃ τὰς πρόσθεν ἡμέρας μονοσιτέειν καὶ ταλαιπωρέειν· ἢν δὲ μὴ, τοιαύτῃ διαίτῃ χρεέσθω. [183] Λουέσθω δὲ πολλῷ καὶ θερμῷ, ὁκόταν μέλλῃ ἔμετον ποιέεσθαι· καὶ ἐσθιέτω μάζαν [184] ψαιστὴν, καὶ ἄρτον ἐξοπτὸν 56 ἕωλον· ἕλκει γὰρ ἂν μᾶλλον ταῦτα τὸ φλέγμα. Ὄψοισι δὲ χρεέσθω, καὶ λαχάνοισι δριμέσι καὶ τὰ λιπαρὰ καὶ τὰ γλυκέα καὶ τὰ ὀξέα, ταῦτα πάντα ἐπιτήδεια ξυμμεμιγμένα προσφέρεσθαι· καὶ τοῖσι λαχάνοισι πᾶσι χλωροῖσι χρεέσθω· καὶ πινέτω ἐπὶ τῷ σιτίῳ ὀλίγον πυκινὰ, οἶνον γλυκὺν, [185] καὶ πλακοῦντα ἐπιφαγέτω ἐπὶ τελευτῆς, καὶ μέλι καὶ σῦκα· καὶ, ὁκόταν δειπνήσῃ, πινέτω λαύρως τὰς κύλικας. Καὶ, ὁκόταν ἤδη πλήρης ᾖ, κατακοιμηθήτω ὀλίγον· [186] εἶτα ἐπεγερθεὶς ἐμεέτω, πιὼν οἴνου μεγάλην κύλικα καὶ 57 ἐν χλιαρῷ ὕδατι κεκρημένην· ἕλκει γὰρ μᾶλλον τὸ φλέγμα ἐκ τῶν σαρκῶν, καὶ τὸν χυμὸν, [187] καὶ ξηραίνει μᾶλλον τὸ σῶμα. Ἐξεμεέτω δὲ, ἕως ἂν τὰ σῦκα ἐξεμέσῃ· [188] ὕστατα γὰρ ταῦτα ἐξεμέεται. Ταῦτα μὲν τῇδε· τῇ δὲ ὑστεραίῃ, συνεχέτω ἑωϋτὸν μέχρι δείπνου, καὶ δειπνεέτω

CAPUT XXI.

De pituitæ, sive cacochymiæ, quibusdam speciebus, ac primum de pituitæ vulgaris curatione; ficus postremas evomi.

De pituita autem easdem, quas & de bile, habeo sententias, ejusque multas esse species assero. Et hæc quidem vulgaris est; illa vero recentissima, cujus etiam facillima est curatio. Vomitus enim post cibum duobus aut tribus diebus inducere oportet, insuperque prandere & quiescere, si prioribus diebus semel (in die) cibum sumere, & vehementibus laboribus uti consueverit: alioquin hac victus ratione utatur. Quum vero vomitum inducere voluerit, multa & calida lavetur; & mazam melle & oleo subactam, & panem exassatum hesternum edat; hæc enim magis pituitam trahunt. Opsoniis & oleribus acribus utatur; pinguia, dulcia & acida, hæc omnia permixta, idonea assumantur; & oleribus omnibus viridibus utatur; inter epulas vinum dulce, paucum crebro bibat; in fine placentam, mel & ficus comedat; quumque cœnabit, pocula large ebibat. Quumque jam oppletus fuerit, paululum dormiat; deinde experrectus vini aqua tepida temperati magno epoto poculo, vomat; magis enim pituitam & humorem ex carnibus attrahit, corpusque magis exiccat. Vomat autem, quoad ficus evomuerit: hæ namque postremæ evomuntur. Hæc quidem eo (die:) postero vero, sese ad cœnam usque contineat, & panem

VARIÆ LECTIONES.

177 ὑπετροπίασε, καὶ ἢν λάβηται, hæc verba desiderantur in Aldinis exemplaribus.

178 In MS. cod. ὥσπερ τὸν ἕτερον scribitur pro ὥσπερ δὴ καὶ τὸν πρότερον.

179 Pro vulgato τηκόμενος nempe *contabescens*, in MS. cod. legitur φθειρόμενος, *corruptus* scilicet moritur, quam lectionem Lind. adhibuit ex Fevr. id quod etiam adscribit Imp. Samb.

180 καὶ φημὶ τὰς desunt in MS. cod. & dicitur ἰδέας πολλὰς omisso αὐτοῦ. Ibid. καὶ ἐπιδήμιον μέν ἐστι MS. cod.

181 Pro τὸ δὲ νεώτατον, οὗ καὶ ἡ ἴησις ῥάστη vulgatis, MS. cod. adscribit τὸ νεώτατον ἐνιαυτοῦ, καὶ ἡ ἴησις ῥάστη.

182 ἢν εἰώθεν habet MS. cod. pro ἢν εἰώθῃ vulgato, & pro ταλαιπωρέειν, scribitur in MS. cod. ταλαιπωρέεσθαι.

183 πρῶτον λουέσθω πολλῷ καὶ θερμῷ vulgati codd. In MS. cod. autem scribitur: λουέσθω δὲ πολλῷ καὶ θερμῷ, quæ lectio probatur.

184 Sic Imp. Corn. scribit pro ψαιστὴν vulgato. Cæterum ψαιστὴν μάζαν exponit Galen. in Exeg. τὴν μέλιτι καὶ ἐλαίῳ πεφυραμένην, *mazam oleo & melle subactam*. Hic locus autem in MS. cod. adducitur sic: καὶ μάζαν τ' ἐσθιέτω.

185 καὶ πλακοῦντα melius MS. cod. quem sequimur, pro vulgato καὶ πλακοῦντας.

186 ἔπειτα ἐπεγερθεὶς MS. cod. scribit. Paulo post καὶ ἐν χλιαρῷ MS. Reg. quam lectionem præseferunt Aldin. exemplaria.

187 καὶ ξηραίνεται μᾶλλον τὸ σῶμα scribitur in MS. cod.

188 ὕστατα γὰρ ἐξεμέεται MS. codex habet omisso ταῦτα. Deinde dicitur ταῦτα τῇ δὲ ὑστεραίῃ, ἐν ἡσυχίῃ ἐχέτω ἑωυτὸν μέχρι δείπνου.

cœnet, cui nihil furfurum deceffit; opfonium autem fit ex valentioribus; vinum vero bibat nigrum, aufterum. Hæc igitur vulgaris pituitæ medela eft. Quod fi comedere & bibere poffit, cibifque delectetur; deinde crura graventur, & color immutatus fuerit; pituitam hunc vexantem in ventriculo effe dicendum. Verum quum fic habuerit, melle, vino dulci, & oleo, nitroque ovilli tali magnitudine, permixtis, ventrem per clyfterem fubluere oportet: hæc enim in clyftere, hominis naturæ mitiffima funt: fuum autem cujusque modum effe oportet, vini quidem heminam, olei heminam dimidiam, & mellis tantumdem. At fi alui infufum nolis, humido fomento admoto, perhumectum hominem reddere oportet: fic enim fortaffis quoque ftercus fubduci poterit. Etenim hæc ex ciborum reficcatione ei contingunt: fiquis igitur cibos valde fucculentos comedat, ab his fortaffe non ita vehementer afficietur; & fi quandoque afficiatur, parva curatione indigebit. Hunc, ita fi curaveris, citiffime fanum reddideris.

CAPUT XXII.

De vetuftiore pituita (quæ alba pituita vel leucophlegmatica vocatur, hydropis fpecies) ac de ejus caufis, fignis, ac curatione.

AT fi vetuftiorem effe pituitam contigerit (hæc autem pituita alba vocatur) his afficitur. Hominem magis gravat, fpeciemque ab epidemia diverfam pallidiorem habere videtur; corpus univerfum laxo tumore intumefcit, facies rubet, os ficcum, fitis detinet; &, quum comederit, crebra fpiratio contingit. Hic eodem die interdum quidem melius habet, interdum vero derepente dolet, & fibi moriturus videtur. Huic, fi venter quidem fua fponte permotus fuerit, fanitati erit proximus: at fi alvus fponte turbata non fuerit, cneoro dato, aut hippophae, grano cnidio, vel Magnefio lapide, purgare oportet; & poft purgationem, lenticulæ acetabulum

58 ἢ ἄρτον αὐτοπυρίτην· [189] ὄψον δὲ ἐχέτω
ἀπὸ τῶν ἰσχυροτέρων· οἶνον δὲ πινέτω μέ-
λανα αὐστηρόν. Αὕτη μὲν οὖν τοῦ ἐπιδη-
μίου φλέγματος ἡ ἴησις. Ἢν δὲ δυνατὸς
ἐὼν ἐσθίειν καὶ πίνειν, καὶ ἥδεται τοῖσιν
σιτίοισιν· εἶτα τὰ σκέλεα βαρύνοιτο, [190] καὶ
ἡ χροιὴ μετηλλαγμένη ᾖ· τούτῳ φάναι
ἐν τῇ κοιλίῃ τὸ φλέγμα τὸ λυπέον εἶναι.
Ἀλλὰ χρὴ, ὁκόταν οὕτως ἔχῃ, μέλιτι,
59 καὶ οἴνῳ γλυκεῖ, καὶ ἐλαίῳ, καὶ νίτρου
ὁκόσον οἷος ἀστράγαλος παραμίξας, κλύ-
ζειν· ταῦτα γὰρ τῇ φύσει τοῦ ἀνθρώ-
που εὐμενέστατα εἰς τὸν κλυσμόν· μέτρον
δὲ χρὴ ἑκάστου εἶναι, τοῦ μὲν οἴνου κοτύ-
λην, ἡμικοτύλιον δὲ ἐλαίου, καὶ μέλιτος
ἴσον. Ἢν δὲ μὴ κλύζειν βούλῃ, δίυγρον
χρὴ τὸν ἄνθρωπον ποιῆσαι, πυριήσαντα
[191] ἐν ὑγρῇ τῇ πυρίῃ· τάχα γὰρ ἂν καὶ
οὕτως [192] ὑποκενωθείη ἡ κόπρος. Ὑπὸ γὰρ
τῆς ὑπερξηρασίης τῶν σιτίων, τοῦτο πά-
σχει· ἢν μὲν οὖν τις [193] ἐσθίοι τὰ σιτία
λίην ἔγχυλα, οὐκ ἂν ἴσως πάσχοι ταῦτα
οὕτω σφόδρα· ἢν δὲ καὶ πάσχοι ποτὲ, ὀ-
λίγης ἂν ἰήσεως δέοιτο. Τοῦτον, οὕτως
ἰώμενος, τάχιστα ἂν ὑγιέα ποιήσῃς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒʹ.

Περὶ τοῦ παλαιοτέρου φλέγματος (ὃ λευκὸν φλέγμα καλεῖται, ἢ λευκοφλεγματίας, ὕδερου εἶδος) καὶ περὶ τῶν τούτου αἰτίων, καὶ σημείων, καὶ θεραπευτικῶν.

ΗΝ δὲ τύχῃ παλαιότερον ἐὸν φλέγμα
([194] λευκὸν δὲ καλέεται τοῦτο τὸ φλέ-
γμα) πάσχει τάδε. Βαρύνει τὸν ἄνθρωπον
μᾶλλον, καὶ ἰδέην ἀλλοίην ἔχειν τοῦ [195] ἐπι-
δημίου δοκεῖται ὠχροτέρην· καὶ οἰδέει οἰδήμα-
τι πᾶν τὸ σῶμα, καὶ τὸ πρόσωπον ἐρεύθει, καὶ
τὸ στόμα ξηρὸν, καὶ δίψα ἐπέχει· καὶ, ὁκόταν
φάγῃ, τὸ πνεῦμα πυκνὸν ἐπιπίπτει αὐτῷ.
Οὗτος, τῆς αὐτῆς ἡμέρης, ποτὲ μὲν γίνεται
ῥάων, ποτὲ δὲ πονέει ἐξαπίνης, καὶ δοκέει ἀπο-
θανέεσθαι. Τούτῳ, ἢν μὲν ἡ γαστὴρ [196] αὐτο-
60 μάτως ταραχθῇ, ἐγγυτάτω ὑγιὴς ἔσται· ἢν
δὲ μὴ ταραχθῇ αὐτομάτη ἡ κοιλίη, καθαίρειν
δεῖ, διδόντα τοῦ κνεώρου, ἢ τοῦ ἱππόφεω,
61 ἢ τοῦ κνιδίου κόκκου, ἢ τῆς μαγνησίης λί-
θου· καὶ μετὰ τὴν κάθαρσιν, φακῆς δοῦναι
τρυ-

VARIÆ LECTIONES.

189 ὄψον δὲ ἐχέτω ἀπὸ τῶν ἰσχυροτέρων MS. cod. Imp. Samb. & Fevr. fcribunt, quam lectionem fequitur Lindenus, & nos probamus pro vulg. τὸ δὲ ὄψον ἀπὸ τῶν ἰσχυρ.

190 καὶ ἡ χροιὴ vulgati codd. MS. autem cod. καὶ ἡ χροίη melius fcribit, id quod probavimus. Paulo poft ζεῖν μέλιτι Imp. Samb. addito ζεῖν.

191 ἐν ὑγρῇ τῇ πυριήσει MS. cod. habet.

192 Sic multo melius MS. cod. pro ὑποκενωθῇ ἡ κόπρος· ὑπὸ γὰρ τῆς ὑποξηρασίης, vulgatis. Deinde τοῦτο πάσχει, pro ταῦτα πάσχει MS. cod. quod probamus cum Linden. ex Fevr.

193 ἐσθίοι σιτία λίην ἔγχυλα, οὐκ ἂν ἴσως πάσχοι MS. cod. quod probavimus, pro vulgatis ἐσθίῃ τὰ σιτία λίην ἔγχυλα, οὐκ ἂν ἴσως πάσχῃ.

194 λευκὸν δὲ καλέεται τοῦτο τὸ φλέγμα defunt hæc verba in MS. cod. mox πάσχει οὖν τάδε fcribunt MSS. Reg. inferto οὖν.

195 ἐπιδημίου ὠχρότερος τέ ἐστι, καὶ οἰδέει διαπαντὸς τὸ σῶμα MS. cod.

196 αὐτομάτη ταραχθῇ MS. cod. habet. Deinde dicitur ἐγγυτάτω ὑγιὴς προβαίνει· ἢν οὖν μὴ ταραχθῇ. Notat hic Foefius pro αὐτομάτως quædam exempl. αὐτομάτῃ adfcribere, & pro ἔσται, MS. Reg. προβαίνει.

τρυβλίον ῥοφέειν ἓν, ἢ δύο ([197] συνεψέσθω δὲ
ἐν τῇ φακῇ σκόροδα) καὶ τεύτλου λιπαροῦ
ἀνηδύντου τρυβλίον, ἐπ᾽ ἀλφίτων πάσσοντα
199 δοῦναι· πινέτω δὲ οἶνον μέλανα, αὐστηρόν τε
καὶ ἰσχυρόν. Τῇ δὲ ὑστεραίῃ [198] περιπατησά-
τω σταδίους εἴκοσι τὸ ἑωθινόν· ἐλθὼν δὲ, φα-
γέτω ἄρτον μικρὸν ἔξοπτον, [199] καὶ ὄψον ἐχέ-
τω σκόροδα ἑφθὰ, καὶ πινέτω τοῦ αὐτοῦ οἴνου
ὀλίγον ἀκρητέστερον· εἶτα βαδιζέτω σταδίους
τριήκοντα· [200] καὶ, ὁκόταν ὥρη ᾖ, δειπνεέτω
ὁκόσον περ καὶ εἴθιστο ἀριστῆν. Ὄψον δὲ ἐχέτω,
μάλιστα μὲν πόδας [201] συὸς καὶ κεφαλάς· εἰ δὲ
μὴ, ἀλεκτρυόνος κρέασιν ἢ ὑὸς, τετριμμένοι-
σι χρεέσθω· ἰχθύων δὲ, σκορπίῳ, ἢ [202] δρα-
κοντι, ἢ κόκκυγι, ἢ καλλιωνύμῳ, ἢ κωβιῷ,
ἢ τῶν ἄλλων ἰχθύων, [203] ὁκόσοι τὴν ἴσην δύ-
ναμιν ἔχουσι· λαχάνοισι δὲ χρεέσθω, σκο-
ρόδοισι μόνοις, καὶ ἄλλῳ τῶν λαχάνων μη-
δενί· ταῦτα δὲ ὡς πλεῖστα τρωγέτω, καὶ ὠ-
μὰ, καὶ ὀπτὰ, [204] καὶ ἑφθὰ, αἰεὶ πλείω ἑ-
κάστης ἡμέρης, καὶ ταλαιπορεέτω πρὸς τὰ
σιτία τεκμαιρόμενος· καὶ ἐξ ὀλίγου πλέον.
[205] Τοῦτο τὸ νούσημα μάλιστα γίνεται θέρεος
ὥρῃ ἀπὸ ὑδροποσίης· ἔτι δὲ καὶ ὕπνων πολ-
λῶν· κρίνεται δὲ ἐν τριήκοντα ἡμέρῃσιν, εἰ
θανάσιμον, ἢ οὔ. Ταῦτα μὲν ποιεέτω, ὁκό-
ταν αἱ τριάκοντα ἡμέραι παρέλθωσιν· ἐν δὲ
τῇσι πρώτῃσι τῶν ἡμερέων, ῥοφήμασι δια-
χρεέσθω, φακῇ ἑφθῇ [206] ἐπωξεστέρῃ τῷ ὄξει, 62
καὶ πτισάνῃ ὀξείῃ· πινέτω δὲ χλιαρὸν μελίκρη-
τον, [207] ἄλφιτα ἐπιβάλλων ὀλίγα, ἵνα 63
ἀνωργισμένον τὸ σῶμα ᾖ πρὸς τὴν φαρ-
μακοποσίην· καὶ εὑδέτω ὑπαίθριος ταύτας τὰς
ἡμέρας. Καὶ, ἤν σοι δοκέῃ, τοῦ αἵματος
ἀφελέειν ἀπὸ τῆς ὀσφύος, σικύην προσβα-
λεῖν, καὶ τὰς ἐν τῇ ὄσχῃ φλέβας σχάσαι
τὰς παχυτάτας. Οὗτος, οὕτω θεραπευό-
μενος, τάχιστα ὑγιὴς ἔσται.

unum sorbendum, vel duo dato (in lenticula autem allium concoquatur) betæ etiam pinguis non conditæ acetabulum, polenta super aspersa dandum: vinum autem bibat nigrum, austerum & valens. Postero vero die mane stadia viginti obambulet: at reversus panem exassatum parvum comedat, & opsonium allium coctum habeat, vinique ejusdem paullulum meracius bibat; deinde stadia triginta ambulet; quumque tempestivum fuerit, quantum prandere consueverat, cœnet. Pro opsonio potissimum quidem pedes suillos, aut capita habeat; sin minus, gallinaceis carnibus, aut suillis tritis utatur: piscibus vero, scorpio, aut dracone, aut cuculo, aut callionymo, aut gobio, aut aliis piscibus, qui similem vim habeant: ex oleribus, alliis solis utatur, neque olerum ullo alio: hæc autem quam plurima comedat, tum cruda, tum assa, & elixa, singulis diebus semper plura; & pro ciborum ratione ex parvo plus laboret. Hic morbus potissimum per æstatem oritur ex aquæ potu, ad hæc etiam ex multo somno; judicatur autem triginta diebus, lethalis sit, nec ne. Transactis autem triginta diebus, hæc quidem faciat: per primos autem dies sorbitionibus, lenticula cocta per acetum acidiore facta, & ptisana acida utatur: bibat vero aquam mulsam tepidam, modica polenta inspersa, quo sane corpus emollitum fit ad medicamentorum purgantium potionem; & per hosce dies sub dio dormiat. Quod, si visum fuerit sanguinem e lumbis detrahere, cucurbitulam admoveto, & venas in scroto crassissimas concidito. Hic ita curatus citissime sanus evadet.

CA-

Variæ Lectiones.

197 Pro συνεψέσθω, Imp. Sambuc. habet συνεψείσθω. Ibidem ἐπ᾽ ἀλφίτων, Imp. Corn. legit ἔτι ἀλφίτοισι. Paulo post πάσσοντα δοῦναι Imper. Sambuc. Fevr. legunt pro περιπάσσοντα.

198 περιπατείτω omnia exemplaria publicata scribunt, pro quo Lind. βαδιζέτω habet. MS. cod. vero περιπατησάτω, quod secuti sumus.

199 καὶ ὄψον ἐχέτω σκόροδα ὀπτὰ, *& opsonium allium assum habeat*, MS. cod.

200 καὶ ὁκόταν ὥρη ᾖ δείπνου, δειπνείτω, ὁκόσον περ καὶ εἰώθει ἀριστῆν MS. cod.

201 Pro συὸς, in MS. cod. dicitur ὑὸς, quod idem est. Paulo post τετριμμένοισι δὲ καὶ ἑφθοῖσι χρέεσθω in cod. MS. legitur.

202 ἢ δράκοντι, *aut dracone*, MS. cod. pro vulgato δρακοντίῳ, *dracunculo*, quod Erotiano exponitur βοτάνης εἴδος *herbæ genus*. Δράκων vero nomen hic est piscis marini, qui & *Araneus* a quibusdam vocatur, cujus pleniorem descriptionem legesis apud Aldr. Lib. II. de Pisc. cap. 50. Rondletius Libr. X. cap. 12. innuit dracunculum esse piscem marinum dodrantali magnitudine, *cotto* fluviatili non multum absimilem, rostro acutiore, & capite latiore, Gallis nominatum *lacert*, seu potius *lezard*, quod a lacertis terrenis corporis figura similis sit, & dracunculum, ut a dracone majore distinguatur, esse appellatum. Illius etiam mentionem fecit Plinius Histor. nat. Libr. XXXIII. cap. 11.

203 ὁκόσοι τὴν αὐτὴν δύναμιν MS. cod. Deinde dicitur λαχάνων δὲ σκορόδοισι χρέεσθω, καὶ ἄλλῳ λαχάνῳ μηδενὶ χρήσθω.

204 καὶ ἑφθὰ, MS. cod. addit καὶ ἐσθιέτω.

205 MS. cod. habet: τοῦτο τὸ νούσημα γίνεται, μάλιστα θέρεος ὥρῃς, ἀπὸ ὑδροποσίης καὶ ὕπνου.

206 ἐπωξεστέρῃ exponitur Galeno τῷ ὄξει πλέονι κεκραμένῃ.

207 MS. cod. scribit ἄλφιτα ἐπιβάλλων ὀλίγα· ἵνα ἀνοργισμένον, quæ lectio vulgata multo melior est, & Galeni expositioni respondet, qui ἀνοργισμένον τὸ ἀναμεμαλαγμένον exponit in Exegesi hoc libro citato, ἐπειδὴ καὶ τὸ μαλάξαι ὀργάσαι, καὶ τὸ οἷον αναργεῖν καὶ ὀργεῖν. Vulgati codices scribunt ἀλφίτων ἐπιπάσσων ὀλίγα, ἵνα γοῦν ὠργισμένον. Verum in Imp. Samb. etiam ἵνα ἀνοργισμένον legitur, & ἢ γοῦν τετελεσμένον ex Schol. explicatur.

CAPUT XXIII.

De hydrope a cacochymia, seu pituita tenui orto, ejusque signis & curatione.

A Pituita in hydropem maxime hoc modo devenitur. Colliquatur pinguedo, & ab ardore, qui pituitæ inest, in aquam vertitur. At hoc, quis sanari possit, & quis non, cognosces: quamdiu enim quis in imo ventre pinguedinem habet, curari non potest. Sed an pinguedo in imo ventre insit, nec ne, his potissimum dignosces: si sane febres advenerint, & erectus stare nequeat, & umbilicus inflatus foras promineat, pinguedinem non amplius inesse dicito, eumque sanari non posse: (si vero febris non successerit, & erectus stare queat, & umbilicus foras non promineat, pinguedinem inesse, & curari posse asserito.) Huic ventrem siccare confert; & panem nigrum cibarium dare calidum non pridianum: opsonia vero asini carnes, canis adulti, & ovis, ac suis maxime assatas, & galli assas calidas, polypos etiam vino nigro austero incoctos edat: vinum bibat nigrum quam crassissimum & acerbissimum: piscibus utatur gobio, dracone, callionymo, cuculo, scorpio, & hujusmodi cæteris, elixis omnibus, pridie coctis, & frigidis (hi enim potissimum quam siccissimi sunt) ac in jusculum non immergat, & insulsi pisces sint. Oleribus autem utatur, raphanis & apio: lenticulam vero tostam multo aceto temperatam edat; & interdiu, & a cœna, & mane deambulet, vesperi dormiat, & mane exurgat. Ac si quidem ab his restituatur, satis est; sin minus, ei cneorum aut hippophais succum, aut granum cnidium propinato; & post purgationem duas lenticulæ heminas supersorbeat, & parvum panem comedat: vinum autem bibat nigrum, acerbum, parum. Medicamentum autem bis die, quoad mollis sit (venter,) bibat.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ'.

Περὶ ὑδέρου τοῦ ἀπὸ τῆς κακοχυμίας ἢ τοῦ λεπίου φλέγματος γενομένου, καὶ τῶν αὐτοῦ σημείων καὶ θεραπευτικῶν.

[208] ΠΕριΐςαται ἀπὸ φλέγματος μάλιςα ἐς ὕδερον, τρόπῳ τοιῷδε. Ἡ πιμελὴ συντήκεται, καὶ γίνεται ὑπὸ τοῦ καύματος τοῦ ἐν τῷ φλέγματι ἐόντος, ὕδωρ. [209] Γνώσῃ δὲ τούτῳ, ὅς τις δυνατός ἐςιν ἰῆσθαι, καὶ ὅςις μή· [210] ἕως ἄν τινι ἐπὶ τῷ ἤτρῳ ἐπῇ ἡ πιμελὴ, δυνατὸς ἰηθῆναί ἐςι· Γνώσῃ δὲ τοῖσι μάλιςα, εἰ ἔπεςι πιμελὴ ἐπὶ τῷ ἤτρῳ, ἢ οὔ· [211] ἢν μὲν πυρετοὶ ἐπιγένωνται, καὶ μὴ δύνηται ἀνίςασθαι, καὶ ὁ ὀμφαλὸς ἔξω ἐξίσχῃ πεφυσημένος, φάναι μηκέτι ἐπεῖναι πιμελὴν, καὶ μὴ ἰήσιμον εἶναι· (ἢν δὲ πυρετὸς μὴ ἐπιγένηται, καὶ δυνατὸς ᾖ ἀνίςασθαι, καὶ ὁ ὀμφαλὸς μὴ ἐξίσχῃ, φάναι ἐπεῖναι πιμελὴν, καὶ ἰήσιμον
64 εἶναι.) Τούτῳ ξυμφέρει τὴν κοιλίην ξηραί-
65 νειν· [212] διδόναι ἄρτον αὐτοπυρίτην, θερ-
66 μὸν μὴ ἕωλον· ὄψον δὲ, ὄνου κρέας, καὶ κυνὸς τελείου, καὶ οἴος, καὶ ὑὸς ὡς ὀπῖα, καὶ ἀλεκτρυόνος ὀπῖα θερμὰ, καὶ πουλύποδας ἐσθιέτω ἑψῶν ἐν οἴνῳ μέλανι αὐςηρῷ· οἶνον δὲ πινέτω μέλανα ὡς παχύτατον καὶ ςρυφνότατον· ἰχθύων δὲ χρεέσθω κωβιῷ, δράκοντι, καλλιωνύμῳ, κόκκυγι, σκορπίῳ, καὶ ἄλλοισι τοῖσι τοιούτοισι, πᾶσιν ἐφθοῖσιν, ἑώλοισι, καὶ ψυχροῖσιν ([213] ὡς ξηρότατοι γὰρ οὗτοι μαλιςά εἰσι) καὶ ἐς τὸν ζωμὸν μὴ ἐμβαπτέσθω, καὶ ἄναλτοι ἔςωσαν οἱ ἰχθύες. Λαχάνων δὲ χρεέσθω ῥαφάνοισι καὶ σελίνοισι· [214] ὀπτήτω δὲ φακὴν τῷ ὄξει ἐπωκεςέρην, καὶ ἐσθιέτω, καὶ περιπατεέτω καθ' ἡμέρην, καὶ μετὰ τὸ δεῖπνον, καὶ ὄρθρου, καὶ ὄψιος εὐδέτω, [215] καὶ πρωῒ ἐξεγειρέσθω. Κἢν μὲν ὑπὸ τούτων καθίςηται, ἄλις· ἢν δὲ μὴ, πίσαι αὐτὸν κνέωρον, [216] ἢ ἱππόφεω τὸν ὀπὸν, ἢ κνίδιον κόκκον· καὶ μετὰ τὴν κάθαρσιν, φακῆς δύο τρυβλία ἐπιῤῥοφεέτω, καὶ ἄρτον μικρὸν καταφαγέτω· οἶνον δὲ πινέτω μέλανα, ςρυφνὸν, ὀλίγον. Πινέτω δὲ φάρμακον δὶς τῆς ἡμέρης, ἕως ἂν λαπαρὸς γένηται.

Ἢν

VARIÆ LECTIONES.

208 MS. cod. habet περιΐςαται ἀπὸ φλέγματος μάλιςα ἐς ὕδερον, καὶ ἡ πιμελὴ συντήκεται, καὶ γίνεται ὕδωρ ὑπὸ τοῦ καύματος.

209 γνώσῃ δὲ τούτῳ MS. cod. id quod melius & nos amplectimur, pro vulg. γνώσῃ δὲ τοῦτο. Deinde pro ἰῆσθαι in cod. dicitur ἰηθῆναι, ut infra.

210 Vulgata exemplaria scribunt: ἕως γὰρ ἄν τις ἐπὶ τῷ ἤτρῳ ἔχει πιμελὴν, ἀδύνατόν ἐςιν ἰηθῆναι, γνώσις δὲ τούτοισι μάλιςα. Pro quibus ex MS. cod. reposuimus: ἕως ἄν τινι ἐπὶ τῷ ἤτρῳ ἐπῇ ἡ πιμελὴ, δυνατὸς ἰηθῆναί ἐςι· γνώσῃ δὲ τοῖσι μάλιςα. Quam lectionem quasi in omnibus secutus est Martin. fortasse ope cujusdam MS. codicis.

211 ἢν μὴ πυρετοὶ MS. cod. Paulo post Cornarius ex quibusdam MSS. Cod. sequentia addit: ἢν δὲ πυρετὸς μὴ ἐπιγένηται, καὶ δυνατὸς ᾖ ἀνίςασθαι, καὶ ὁ ὀμφαλὸς μὴ ἐξίσχῃ, φάναι ἐπεῖναι πιμελὴν, καὶ ἰήσιμον εἶναι. Sed in MS. cod. horum verborum nulla fit mentio; verum ad rem facere videntur: hinc in parenthesi inclusimus, & hæc in contextum intulit Charter. ex MSS. Reg. & in Vat. quoque habentur.

212 In MS. cod. scribitur διδόντα ἄρτον μέλανα αὐτοπυρίτην θερμὸν μὴ ἕωλον· ὄψον δὲ ὄνου κρέας, καὶ κυνὸς τελείου, καὶ ὑὸς καὶ οἴος ὡς πιότατα; hoc est: *& panem nigrum cibarium dare calidum non pridianum. Opsonia vero asini carnes, & canis adulti, & ovis ac suis.* Quam lectionem probamus pro vulgatis διδόναι μὲν ἄρτον αὐτοπυρίτην, ἕωλον θερμόν· ὄψον δὲ, λαγωοῦ κρέας, καὶ κυνὸς τελείου. κ. τ. λ.

213 ὡς deest in MS. codic. qui paulo post ῥαφίσι καὶ σελίνοισι scribit.

214 ὀψάσθω δὲ καὶ φακὴν τῷ ὄξει ἐπεικεςέρην καὶ περιπατείτω MS. cod. habet.

215 καὶ πρωῒ ἐξεγειρέσθω scribitur in MS. cod. & sequens ἄλις omittitur.

216 Pro vulgatis ἢ ἱπποφαίας τοὺς ὀπούς. in MS. cod. scribitur ἢ ἱππόφεω τὸν ὀπόν, quam lectionem adhibuit Lind.

Ἢν δὲ τὸ οἴδημα καθεστήκῃ ἐν τῇ ὄσχῃ, καὶ τοῖσι μηροῖσι, καὶ τῇσι κνήμῃσι, "[217] κατασχᾶν χρὴ ὀξυτάτῳ μαχαιρίῳ πολλὰ πυκινά. Ταῦτα, ἢν ποιέῃς, ταχὺ ὑγιέα ποιήσεις. 67

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔʹ.

Περὶ ὑδέρου τοῦ πνεύμονος ἢ τοῦ στήθους, ἀπὸ πολλῆς ὑδροποσίας, ἢ φύματος, καὶ περὶ τῶν αὐτοῦ σημείων καὶ θεραπευτικῶν.

35 Ὁ Δὲ [218] ὕδερος ἀπὸ τῶνδε γίνεται. Ὁκόταν θέρεος ὥρῃ διψήσας, ὕδωρ πουλὺ πίῃς (ἐπείπερ ἐκ τοῦδε γίνεσθαι φιλέει μάλιστα) καὶ ὁ πνεύμων ἐκπλησθῇ, ἀφίησιν αὖθις ἐς τὰ στήθεα· καὶ, ὁκόταν ἐν τοῖσι στήθεσι γένηται, καῦμα παρέχει σφόδρα, [219] ὥστε τήκειν τὴν πιμελὴν, τὴν ἐπὶ τῇσιν ἀρτηρίῃσιν [220] ἐνεοῦσαν· καὶ, ἢν ἅπαξ ἄρξηται τήκεσθαι τὸ στέαρ πουλὺ πλέον, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ τὸν ὕδερον [221] ἐποίησε. Γίνεται δὲ καὶ, ἢν φύματα ἐν τῷ πλεύμονι ἐμφυῇ, καὶ πλησθῇ ὕδατος, καὶ
40 ῥαγῇ ἐς τὰ στήθεα. Ὡς δὲ γίνεται καὶ ἀπὸ φυμάτων ὕδερος, τόδε μοι μαρτύριον καὶ ἐν βοῒ, καὶ ἐν κυνὶ, καὶ ἐν ὑΐ· μάλιστα γὰρ τῶνδε τετραπόδων τούτοισι γίνεται φύματα ἐν τῷ πλεύμονι, [222] ἃ ἔχει ὕδωρ· διαταμὼν δὲ ἂν γνοίης τάχιστα, ῥεύσεται γὰρ ὕδωρ. Δοκέει δὲ καὶ ἐν ἀνθρώπῳ γίνεσθαι τοιαῦτα πολλῷ μᾶλλον, ἢ ἐν προβάτοισιν, ὁκόσῳ καὶ τῇ διαίτῃ ἐπινοσώ χρεόμεθα μᾶλλον· ἐγένοντο δὲ πολλοὶ καὶ ἔμπυοι, φυμάτων ἐγγενομένων. Τάδε οὖν κατ' ἀρ-
45 χὰς τῷ νουσήματι ἐπιγίνεται· βὴξ ξηρὴ, καὶ ὁ φάρυγξ δοκέει κέρχνειν· καὶ ῥίγος 68 καὶ πυρετὸς ἐπιγίνεται, καὶ ὀρθοπνοίη· καὶ ὁ χρὼς ἐποιδαλέος· [223] καὶ οἱ πόδες μάλιστα οἰδέουσι, καὶ οἱ ὄνυχες ἕλκονται· καὶ, ἕως μὲν ἢ ἐν τῇ ἄνω [224] κοιλίῃ ὁ ὕδερος, ἔστιν ὁ πόνος ὀξύς· ἐπειδὰν δὲ ἐς τὴν κάτω κοιλίην ἔλθῃ, δοκέει ῥάων εἶναι· ἔπειτα πάσχει προϊόντος τοῦ χρόνου, οἷάπερ πρόσθεν πιμπλαμένης τῆς κοιλίης. Ἔστι δ' ὅτε καὶ ἀποιδέει πρὸς τὸ πλευρὸν, καὶ δηλοῖ, ᾗ χρὴ τάμνειν· [225] ἢν δὲ μὴ ἀποδηλοῖ, λού-
200 σας πολλῷ καὶ θερμῷ, τῶν ὤμων λαβόμενος σεῖσον· εἶτ' ἀκροᾶσθαι, ἐν ὁκοτέρῳ ἂν τῶν πλευρέων μᾶλλον [226] κλύζηται·

Quod si in scroto & femoribus, ac tibiis tumor constiterit, peracuto scalpello multis & crebris vulnusculis scarificato. Hæc si feceris, cito sanum efficies.

CAPUT XXIV.

De hydrope pulmonis aut pectoris, a copioso aquæ potu, aut tuberculo procreato, ejusque signis & curatione.

Hydrops autem ex his oritur. Quum æstatis tempore siti præmente copiosam aquam biberis (quandoquidem inde maxime gigni solet) & pulmo expletus fuerit, rursum in pectus dimittit: quumque in pectore manserit, vehementem ardorem excitat, ita ut pinguedinem, quæ in arteriis inest, liquefaciat: at, si semel pinguedo multo magis liquefieri cœperit, hydropem brevi efficit. Gignitur etiam, ubi tubercula in pulmone exorta fuerint, & aqua repleta in pectus eruperint. Quod autem etiam a tuberculis oriatur hydrops, mihi argumento sunt boves, canes, & sues: in his enim quadrupedibus maxime pulmonis tubercula oriuntur, quæ aquam continent: sectione namque facta, citissime cognoveris, nam aqua effluet. Talia autem multo magis etiam in homine, quam pecoribus, fieri videntur, quanto morbosa magis etiam victus ratione utimur: plerique vero exortis tuberculis, purulenti etiam facti fuerunt. Hæc igitur per initia morbo oboriuntur; tussis sicca, & fauces exasperari videntur; & rigor, & febris succedit, & erecta cervice spiratio; corpus extuberat, pedes maxime tument, ungues contrahuntur; &, quamdiu quidem in superiore ventre hydrops fuerit, adest acutus dolor; quum vero ad inferiorem ventrem devenerit, melius habere videtur; deinde progrediente tempore, impleto ventre, eadem, quæ prius, patitur. Interdum vero ad latus intumescit, & qua parte secandum sit, indicat: quod si non indicet, multa calida lotum, humeris comprehensum concutito; deinde, utro in latere magis (materia) fluctuet, auscultato:

Variæ Lectiones.

217 κατασχᾶν χρὴ ὀξέῃ τῇ μαχαίρῃ πολλὰ καὶ πυκινὰ MS. cod.
218 Vulgati Codd. ante hæc ὕδερος adscribunt: verum deest hæc epigraphe in MS. Cod. qui paulo post habet: πουλὺ πίῃ· ἐπιστάθη ἐκ τουτέου γίνεσθαι φιλέει μάλιστα, ὁ γὰρ πλεύμων πλησθεὶς, αὖθις ἀφίησιν.
219 ὥστε τήκειν τὸ στέαρ MS. cod.
220 Pro ἐνεοῦσαν, in MS. cod. scribitur ἐπεόν. Et paulo post πολλῷ πλέον, pro πουλὺ πλέον, dicitur.
221 ἐνεποίησε MS. cod. pro ἐποίησε. Et paulo post τετραπόδων ἐν τούτοισι vulgati codd. verum ἐν ex MS. cod. delevimus, id quod melius.
222 Pro vulgatis ἅπερ ἔχουσιν ὕδωρ· διαταμὼν γὰρ, γνοίης ex MS. Cod. scripsimus; ἃ ἔχει ὕδωρ· διαταμὼν δὲ ἂν γνοίης: qui paulo post δοκέει δὲ καὶ ἐν ἀνθρώπῳ ἐγγίνεσθαι scribit.
223 καὶ οἱ πόδες μάλιστα ἐποιδέουσι MS. cod.
224 MS. cod. κοιλίῃ ὁ ὕδερος ἐνῇ, ὁ πόνος ὀξύς· ὁκόταν δ' ἐς κάτω κοιλίην ἔλθῃ, δοκέει ῥάων εἶναι· ἔπειτα πάσχει ταῦτα προϊόντος τοῦ χρόνου, οἷά περ ὁ πρόσθεν.
225 ἢν δὲ ἀποιδήσῃ MS. cod.
226 Pro κλύζηται, in MS. cod. scribitur κλυδάζεται. Deinde post τάμνειν in cod. legitur κατά.

hoc intellecto, tertiam ab ultima coſtam ad os usque ſecato; deinde terebra acuta ulterius perforato; quumque perforata fuerit, aquæ parum educito; quumque eduxeris, lino crudo obtura, & mollem ſpongiam ſupra apponito; deinde ne penicillus decidat, deligato. Per duodecim autem dies, ſemel die aqua educenda; poſt duodecim vero dies, decimotertio tota aqua educenda; & reliquo tempore, ſi ab aqua diſtentio fiat, exhaurienda, venterque cibis reſiccandus. Hæc autem poſt ſectionem exhibenda. Succum ſilphii drachmæ pondere apparatum, & ariſtolochiæ tali cervini magnitudine fruſtulum deraſum, & lentium ervique torrefactorum polentam, utriusque purgatæ chœnicis dimidium, hæc melle & aceto ſubigito; deinde ſexaginta trochiſcos formato, & unum tritum quotidie, vini nigri auſteri quam ſuaviſſimi heminæ dimidio diluito; mox jejuno, potui exhibeto: reliquam vero victus rationem & excercitationem eandem, quam & priori tempore, habere jubeto: &, ſi pudenda ac femora intumuerint, audacter ſcarificato. Hunc, ſi ita curaveris, citiſſime ſanum reddes.

CAPUT XXV.

De hydrope jecoris phlegmonæ œdematoſæ ſuccedente, ejusque ſignis, curatione, & chirurgia.

HYdrops ab hepate. Hydrops ab hepate oritur, quum ad hepar pituita acceſſerit, eamque hepar exceperit, & humectatum fuerit. Quamprimum igitur ardorem huic præbet, & flatum excitat: deinde vero tempore, aqua impletur: poſteaque in corpus morſus incidit, in tibiis & pedibus tumor eſt; hepar durum (redditur) ac tumet, & claviculæ extenuantur. Huic, quum ita habuerit, per morbi exordia, ſi hepar doluerit, origanum tritum, & laſerpitii ſuccum ervi quantitate, in vini albi hemina dimidia macerata,

ξυνεὶς δὲ, τάμνειν τὴν πλευρὴν τὴν τρίτην
ἀπὸ τῆς νεάτης, μέχρι τοῦ ὀςέου· [227] εἶτα
69 τρυπῆσαι πέρην τρυπάνῳ περιτηρίῳ· καὶ,
ὁκόταν τρυπηθῇ, [228] ἀφεῖναι τοῦ ὕδατος ὀλί-
γον· καὶ, ὁκόταν ἀφῇς, μοτῶσαι ὠμολίνῳ, καὶ
ἄνωθεν ἐπιθῆναι σπόγγον μαλθακόν· εἶτα
καταδῆσαι, [229] ὅπως μὴ ἐκπέσῃ ὁ μοτός.
Ἀφιέναι δὲ χρὴ δυοκαίδεκα ἡμέρας τὸν ὕδρω-
πα, ἅπαξ τῆς ἡμέρης· μετὰ δὲ τὰς δυοκαί-
δεκα ἡμέρας, τῇ τρισκαιδεκάτῃ ἅπαν ἀφιέ-
ναι τὸ ὕδωρ· καὶ τὸν λοιπὸν χρόνον, [230] ἢν
ὑπογίνηται, ὕδατός τι ἀφιέναι, καὶ τὴν κοι-
λίην τοῖσι σιτίοισιν ἀποξηραίνειν. [231] Τὰ δὲ
μετὰ τὴν τμῆσιν διδόναι. Σκευάσας ὀποῦ
σιλφίου δραχμῆς ςαθμὸν, καὶ ἀριςολοχίης
70 [232] κνῆσαι ὁκόσον ἀςράγαλον ἐλάφειου,
71 καὶ φακῶν καὶ ὀρόβων πεφρυγμένων [233] ἄλφιτα
καθάρας, ὁκόσον ἡμιχοίνικον ἑκατέρων, ξυμ-
φυρῆσαι ταῦτα μέλιτι καὶ ὄξει· εἶτα πλάσαι
72 κόλλικας ἑξήκοντα, [234] καὶ καθ' ἑκάςης ἡμέ-
ρης τρίβων ἕνα, διεῖναι οἴνου μέλανος ἡμικοτυ-
λίῳ αὐςηρῷ, ὡς ἡδίςῳ, εἶτα διδόναι νήςει πιεῖν·
τὴν δὲ ἄλλην δίαιταν καὶ ταλαιπωρίην, τὴν αὐ-
τὴν κελεύειν [235] διαιτεῖσθαι, ἥν καὶ τὸν πρό-
σθεν χρόνον· καὶ, ἢν οἰδήσῃ τὰ αἰδοῖα καὶ τοὺς
μηρούς, [236] θαρσέως κατασχάν. Τοῦτον, ἢν
οὕτω μελετᾷς, τάχιςα [237] ὑγιῆ ποιήσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ'.

Περὶ ὑδέρου τοῦ τῇ κατὰ τὸ ἧπαρ φλεγμονῇ οἰδηματώδει ἐπιγινομένου, καὶ τῶν αὐτοῦ σημείων, καὶ θεραπευτικῶν, καὶ τῆς χειρουργίας.

[238] ΥΔερος ἀπὸ τοῦ ἥπατος. Ὁ ἀπὸ τοῦ ἥπατος ὕδερος γίνεται, ὁκόταν ἐς τὸ ἧπαρ φλέγμα ἐπιγένηται, καὶ ἀναλάβῃ τὸ ἧπαρ καὶ ὑγρανθῇ. [239] Εὐθὺς οὖν καῦμα τούτῳ παρέχει, καὶ φῦσαν ἐμποιέει· ἔπειτα δὲ χρόνῳ, [240] ὕδατος πίμπλαται· κἄπειτα δηγμὸς ἐς τὸ σῶμα ἐμπίπτει, καὶ οἴδημα ἐν τῇσι κνήμῃσι καὶ ἐν τοῖσι ποσὶν ἔνεςι· καὶ τὸ ἧπαρ σκληρὸν καὶ οἰδέει, καὶ αἱ κληῖδες λεπτύνονται. Τούτῳ, ὁκόταν οὕτως ἔχῃ, κατ' ἀρχὰς τοῦ νοσήματος διδόναι, ἢν ἀλγέῃ τὸ ἧπαρ, ὀρίγανον τρίβων, ὀπόν τε σιλφίου, ὁκόσον ὄροβον, διεὶς ἐν οἴνῳ λευκῷ, ἡμικοτυλίῳ, πί-

VARIÆ LECTIONES.

227 MS. cod. ſcribit περιτηρίῳ, pro vulgato τρυγλητηρίῳ. Martinus vero τρωγλητηρίῳ ex Galeno legendum eſſe exiſtimat. Linden. τρωγλοδυτηρίῳ.

228 MS. cod. ſcribit ἀφεῖναι τὸ ὕδωρ ὀλίγον eodem ſignificatu.

229 ὡς pro ὅπως MS. cod. qui paulo poſt, pro vulgatis τὸν ὕδρωπα, ſcribit τὸ ὕδωρ.

230 Sic ſcripſimus ex MS. cod. quæ lectio melior, vulgati codd. legunt ἢν ὑποτείνηται ὕδατος ἀφιέναι. Deinde dicitur: καὶ ὑποξηραίνειν τὴν κοιλίην, & omiſſa deſunt.

231 τὰ δὲ μετὰ τὴν MS. cod. pro vulgatis τὰ δὲ δεῖ μετὰ τήν. Deinde δραχμὴν, pro vulgato δραχμῆς, in cod. legitur.

232 κνῆσαι exponitur Galeno τὸ ξύσαι, radere, voce κνησματα. Ibidem MS. cod. Imp. Sambuci & Fevreus, pro ἐλάφου, ſcribunt ἐλάφειον, cervini, ſcilicet tali magnitudine, id quod probamus.

233 ἄλφιτα καθήρας, ὁκόσον MS. cod. ſcribit; deinde εἶτα ταῦτα ante ξυμφυρῆσαι in eodem cod. additur, quam lectionem notant Imp. Samb. Fevr. & MSS. Reg.

234 In MS. cod. ſic legitur: τούτων τρίβων ἕνα ἑκάστης ἡμέρης, διεῖναι ἐν οἴνου ἡμικοτυλίῳ μέλανος, αὐστηροῦ, ὡς ἥδιστον· εἶτα διδόναι πίνειν νήστει.

235 Pro διαιτεῖσθαι, in MS. cod. ſcribitur διαιτᾶσθαι.

236 θαρσέων καταχάσαι MS. cod.

237 ὑγιῆ ποιήσεις Chart. pro ὑγ. ποιήσης. Imp. Samb. & Fevr. ἔσται, pro ποιήσης ſcribunt.

238 ὕδερος ἀπὸ τοῦ ἥπατος, deeſt hæc epigraphe in MS. cod.

239 εὐθὺς καῦμα παρέχει MS. cod. ſcribit, Imp. Samb. vero: εὐθὺς οὖν καῦμα παρέχει τὸ ἧπαρ, quæ lectio etiam in Fevr. notatur.

240 MS. cod. ὕδατος ἐμπίμπλαται ſcribit.

πίνειν· καὶ γάλα αἰγὸς, τρίτον μέρος μελικρήτου παραμίσγων, τετρακότυλον κύλικα. Σιτίων δὲ ἀπεχέσθω τὰς πρώτας ἡμέρας δέκα· [241] αὗται γὰρ κρίνουσι τὸ νούσημα, εἰ θανάσιμον, ἢ οὔ· ῥοφανέτω δὲ πτισάνης χυλὸν κάθεφθον, μέλι παραχέων· οἶνον δὲ πινέτω λευκὸν Μένδαιον, [242] ἢ ἄλλον τινὰ ἥδισον ὑδαρέα. Ὁκόταν δὲ αἱ δέκα ἡμέραι παρέλθωσι, σιτία προσφερέσθω καθαρά· καὶ [243] ὄψον ἐχέτω, 73 ἀλεκτρυόνος κρέα ὀπτὰ θερμά· ἐχέτω δὲ καὶ σκύλακος ἑφθά· [244] ἰχθύϊ δὲ γαλεῷ καὶ νάρκῃ χρεέσθω ὀπτοῖσιν· οἶνον δὲ τὸν αὐτὸν πινέτω. Κἢν μὲν ἀπὸ τούτων παύσηται, [245] ἅλις· ἢν δὲ μὴ, ἐπεὶ γοῦν αὐτὸς ἑωϋτοῦ παχύτατος ἔῃ, καὶ τὸ ἧπαρ μέγισον, καῦσαι μύκησιν· οὕτω γὰρ ἂν τάχισα ὑγιέα ποιήσαις· καῦσαι δὲ χρὴ ἐσχάρας ὀκτώ.

potui exhibeto; & lactis caprini poculum quatuor heminarum, tertia aquæ mulsæ admixta parte. Primis autem decem diebus cibis abstineat: hi namque morbum, lethalis sit, nec ne, dijudicant: ptisanæ autem cremorem melle affuso coctum sorbeat: vinum vero album Mendæum, aut aliud suavissimum aquosum bibat. Quum autem dies decem præterierint, cibos puros assumat, & pro opsonio galli carnes assas calidas habeat; sed habeat catulinas etiam coctas; pisce vero galeo & torpedine assatis utatur: vinum autem idem bibat. Ac si quidem ab his (remediis) desierit, satis est: sin minus, ubi certe ipse crassissimus evaserit, & hepar maximum, fungis candelarum inurito; sic enim citissime sanum reddideris: octo autem crustis inurere oportet.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κϛʹ.

Περὶ τοῦ ἀσκίτου ὕδέρου ἀπὸ τοῦ ἥπατος ὕδατος ἐς τὴν κοιλίαν ῥαγέντος, καὶ τῆς τούτου θεραπείας.

Ἢν δὲ ὁ ὕδερος ἐγγένηται, καὶ ῥαγῇ ἐς τὴν κοιλίην, τοῖσιν αὐτοῖσιν ἰῆσθαι, [246] οἷσι καὶ τὰ πρόσθεν, φαρμάκοισι, καὶ ποτοῖσι, καὶ βρωτοῖσι, καὶ ταλαιπωρίῃσιν· οἶνον δὲ πινέτω μέλανα αὐσηρόν. [247] Ἢν δέ σοι δοκέει ἀφίσασθαι τοῦ ἥπατος, καῦσαι, ὅκου φανῇ, σιδηρίῳ, καὶ ἀφιέναι τοῦ ὕδατος [248] κατ' ὀλίγον, καὶ ἰῆσθαι ὡς καὶ τὰ λοιπὰ πρόσθεν. Ἢν δὲ μὴ ὑπὸ τούτων ὑγιὴς γένηται, φθειρόμενος θνήσκει χρόνῳ· ἡ γὰρ νοῦσος χαλεπὴ, [249] καὶ παῦροι ταύτην διαφυγγάνουσιν.

CAPUT XXVI.

De hydrope ascite ab hepate aqua in ventrem erumpente, ejusque curatione.

At si hydrops innascatur, & in ventrem erumpat, iisdem medicamentis, & potibus, & cibis, & exercitationibus, quibus priores, curato; vinum vero austerum nigrum bibat. Quod si ab hepate decedere tibi videatur, ubi apparuerit, ferramento inurito, & aquam paulatim educito, velutque reliquos priores curato. Si vero ex his non convalescat, tempore contabescens moritur: morbus enim gravis est, & pauci hunc effugiunt.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖʹ.

Περὶ τῆς τοῦ σπληνὸς φλεγμονῆς, καὶ τοῦ ταύτῃ ἐπιγινομένου ὕδέρου, καὶ τῶν αὐτοῦ αἰτίων, καὶ σημείων, καὶ θεραπευτικῶν.

[250] Ὕδερος ἀπὸ τοῦ σπληνός. Ὁ δὲ ὕδερος ὁ ἀπὸ τοῦ σπληνὸς, [251] γίνεται δὲ ἀπὸ τῆσδε τῆς προφάσιος μάλισα· ὁκόταν ὀπώρη ᾖ, καὶ αὐτῆς φάγῃ πολλὴν σύκων χλωρῶν, καὶ μήλων· [252] πολλοὶ δὲ ἤδη καὶ ἀπὸ τροφῆς βοτρύων

CAPUT XXVII.

De lienis inflammatione, & huic succedente hydrope, ejusque causis, signis, & curatione.

Hydrops a liene. At hydrops a liene hoc modo, & ab hac potissimum causa oritur; quum autumnus est, & ipse comederit ficus, multas virides, & poma: plerique vero jam etiam a multo racemorum ci-

VARIÆ LECTIONES.

241 MS. cod. αὗται γὰρ κρίνουσι scribit, omissis τὸ νούσημα.
242 Sic melius habetur in MS. cod. Vulgati vero codd. ἢ ἄλλον τὸ ἥδισον, ὑδαρέα.
243 Hæc verba ὄψον ἐχέτω desiderantur in Ald. exempl. MS. cod. sic habet ὄψον ἐχέτω, ἀλεκτρυόνος κρέα ἑφθὰ καὶ ὀπτά.
244 Vulgati codd. ἰχθύϊ δὲ γαλαίῳ καὶ νάρκῃ χρεέσθω ὀπτοῖσιν, pro quibus in MS. cod. habetur: ἰχθύϊ δὲ γαλεῷ καὶ νάρκῃ χρεέσθω ἑφθοῖσιν.
245 ἅλις omittitur in MS. cod. Deinde dicitur: ἢν δὲ, ὁκόταν αὐτὸς in eodem cod.
246 οἷσι καὶ τὸ πρόσθεν MS. cod. in quo τὸ, pro τὰ vulg. scribitur.
247 ἢν δέ σοι τοῦ ἥπατος MS. cod. omissis δοκέει ἀφίσασθαι.
248 κατ' ὀλίγον ὡς τὸ πρόσθεν καὶ τὰ ἄλλα ἰῆσθαι τὸν αὐτὸν τρόπον MS. cod.
249 καὶ παῦροι ταύτην διαφυγγάνουσιν omnia publicata exempl. MS. cod. vero: καὶ παῦροι ἐκφυγγάνουσιν.
250 ὕδερος ἀπὸ τοῦ σπληνὸς deest epigraphe hæc in MS. cod.
251 Vulgati Codd. legunt γίνεται τρόπον τοιόνδε, καὶ ἀπὸ τῆς τοιαύτης προφάσιος μάλισα· ὁκόταν φάγῃ σύκων χλωρῶν, καὶ μήλων ὀπώρην πολλήν. Pro quibus legunt Imp. Samb. & Fevr. γίνεται ἀπὸ τῆς δὲ τῆς προφάσιος μάλισα· ὁκόταν ὀπώρη ᾖ, καὶ αὐτὸς φάγῃ, *ab hac causa gignitur maxime, quum autumnus est, & ipse comederit.* MS. cod. autem γίνεται δὲ ἀπὸ τῆσδε τῆς προφάσιος μάλισα· ὁκόταν ὀπώρη ᾖ, καὶ αὐτῆς φάγῃ πολλὴν σύκων χλωρῶν, quod secuti sumus.
152 πολλοὶ δὲ ἤδη βότρυς πολλοὺς καταφαγόντες, καὶ γλεῦκος πίοντες τὴν νοῦσον ἔλαβον MS. cod. In Imp. Samb. & Fevr. πολλοὶ δὲ ἤδη καὶ ἀπὸ τροφῆς βότρυας πολλοὺς; cætera ut MS. cod.

cibo, & musto copioso, in morbum inciderunt. Siquis igitur in morbum collapsurus est, confestim in doloribus jacet: acuti namque dolores in liene consistunt, & ad humerum, claviculam, mammam ac ilia transeunt, & febres vehementes detinent; venterque, etiamsi parum quid comederit, impletur, lien attollitur, & dolorem præbet. Hic morbus si diuturnus fuerit, reliquo quidem tempore minus dolet: quum vero pomorum tempus aderit, eaque comederit, magis quam antea dolet. Hunc ita habentem per exordia curato, veratro suprà exhibito, infra vero cneoro, aut hippophais succo, aut grano Cnidio, & lacte asinino ad heminas octo, melle affuso. Quod si quidem ab his restituatur, satis est: sin minus, ubi lien maximus fuerit, & maxime intumuerit, capitibus multis apprehensis, candelarum fungis inurito, aut ferramentis, cum multa cautione, & observatione, ne ulterius peruras. Hæc per morbi exordia facito, istamque victus rationem adhibeto, si febris non detineat; pane quidem utatur triticeo tosto, aut ex duro tritico, bis cocto: opsonium salsamentum Gaditanum, aut saperdam habeat, & carnem ovillam tritam, acida & salsa omnia comedat; vinumque austerum Coum quam nigerrimum bibat: dulcibus vero abstineat. Quod si exurgat validusque sit, summis humeris luctetur, & interdiu multis circuitibus exerceatur, ac ea quæ dicta sunt, in cibum sumat. Quod si supervenerit hydrops, per eadem & iisdem, sicut etiam priores, curato.

πολλῶν, καὶ πολλοῦ γλεύκους, τὴν νοῦσον
ἔλαβον. [253] Κὴν μὲν οὖν μέλλῃ ἐς τὸ νού-
σημα ἐμπεσεῖσθαι, παραχρῆμα ἐν τοῖσι πό-
74 νοισίν ἐστιν· ὀδύναι τε γὰρ ὀξεῖαι ἐν τῷ
σπληνὶ καθεστᾶσι, μεταπίπτουσι δὲ καὶ ἐς
τὸν ὦμον, καὶ ἐς τὴν κληῖδα, καὶ ἐς τὸν
τιτθὸν, καὶ ἐς τὸν λαγόνα, καὶ πυρετοὶ ἔ-
χουσιν ἰσχυροί· [254] καὶ, μικρόν τι κἂν φά-
γῃ, ἡ γαστὴρ πίμπλαται, καὶ ὁ σπλὴν ἀεί-
ρεται, καὶ ὀδύνην παρέχει. [255] Οὗτος, ἢν
χρονίσῃ τὸ νούσημα, τὸν μὲν ἄλλον χρόνον
ἧσσον πονέει· ὁκόταν δὲ ὀπώρη ᾖ καὶ φάγῃ
[256] ταύτην, ἀντὶ τοῦ πρόσθεν μᾶλλον πονέει.
Τοῦτον, ὁκόταν ὧδε ἔχῃ, [257] κατ' ἀρχὰς
μελετῇν, καὶ ἄνω μὲν ἐλλέβορον δοῦναι, κάτω
δὲ κνέωρον, ἢ ἱπποφέω ὀπὸν, ἢ κνίδιον κόκ-
κον, [258] καὶ γάλα ὄνειον ὀκτὼ κοτύλας, μέλι
παραχέων. Κὴν μὲν ἀπὸ τουτέων καθίσηται,
ἅλις· ἢν δὲ μὴ, ὁκόταν μέγιστος ᾖ ὁ σπλὴν,
καὶ οἰδέῃ μάλιστα, [259] καῦσαι μύκησι τὰς κε-
φαλὰς πολλὰς ἀπολαβὼν, ἢ σιδηρίοισι μετὰ
φυλακῆς πολλῆς, καὶ τηρήσιος, ὅκως μὴ πέρην
διακαύσῃς. [260] Ταῦτα δὲ κατ' ἀρχὰς ποιέειν
τοῦ νοσήματος, καὶ δίαιταν τήνδε προσφε-
75 ρέσθω, πυρετοῦ μὴ ἔχοντος. ἄρτῳ μὲν χρέ-
76 εσθαι [261] πυρίνῳ ὀπτῷ, ἢ τῶν σκληρῶν πυρῶν,
διπυρίτῃ· ὄψον δὲ ἐχέτω, [262] τάριχος Γαδει-
77 ρικὸν, ἢ σαπέρδην, καὶ κρέας τετριμμένον οἰὸς,
καὶ τὰ ὀξέα [263] καὶ τὰ ἁλμυρὰ πάντα ἐσθιέτω·
καὶ πινέτω οἶνον αὐστηρὸν Κῷον μελάντατον· τῶν
δὲ γλυκέων ἀπεχέσθω. Ἢν δ' ἐξανίστηται καὶ 201
δυνατὸς ᾖ, παλαιέτω ἐπ' ἄκρων τῶν ὤμων, καὶ
78 ταλαιπωρεέτω περιόδοισι [264] πολλῇσι καὶ δι'
ἡμέρῃσι, καὶ εὐωχεέσθω ἅπερ εἴρηται. [265] Ἢν
δ' ὕδερος ἐπιγένηται, ἰῆσθαι κατὰ ταῦτα καὶ
τοῖσιν αὐτοῖσιν, καθάπερ τοὺς πρόσθεν.

KE-

VARIÆ LECTIONES.

253 ἢν οὖν μέλλῃ, pro κὴν μὲν οὖν μέλλῃ, MS. cod. quæ lectio etiam in Imp. Samb. & Fevr. adscribitur. Paulo post καθιστᾶσι, pro καθεστᾶσι, legunt Ald. exempl.

254 καὶ μικρόν τι, κἂν φάγῃ habent omnia publicata exempl. Verum in MS. cod. κὴν φάγῃ τι, *etsi quid comederit*, legitur, omissis καὶ μικρὸν, *& parvum*. Imp. Samb. autem καὶ ἢν φάγῃ cæteris omissis videlicet *& si comederit*.

255 οὗτος, ἢν χρονίσῃ Linden. id quod melius, ubi οὗτος, pro τοῦτο legitur. Postea in MS. cod. scribitur οὐ πονέει, *non dolet*, pro ἧσσον πονέει, *minus dolet*.

256 αὐτῆς· τότε πονέει μάλιστα MS. cod. scribit, pro ταύτην, ἀντὶ τοῦ πρόσθεν μᾶλλον πονέει, Imp. Samb. & Fevr. vulgatam retinent lectionem, nisi quod μάλιστα *maxime*, pro μᾶλλον *magis* scribant. Mox τοῦτον *hunc* scripsimus, pro vulgato τούτων ex MS. cod. Imp. Samb.

257 Sic MS. cod. quod probamus, pro vulgatis κατ' ἀρχὰς μελετῇν ἄνω.

258 διδόναι δὲ καὶ ὄνειον γάλα ἑφθὸν, MS. cod. *prabe vero & lac asininum coctum*.

259 καῦσαι μύκησι τὰς κεφαλὰς πολλὰς ἀπολαβὼν, ἢ σιδηρίοισι φυλαττόμενος MS. cod. scribit, pro vulgatis: καῦσαι μύκησι τὰς κεφαλὰς ἀπολαβὼν, ἢ σιδηρίοισι μετὰ φυλακῆς πολλῆς, καὶ τηρήσιος. Clar. Ballon. notat hic μύκησι non de *fungis*; sed *scintillis* candelarum & flamma ipsa accipi, quam notionem etiam habet Etymologicus; hinc Virgil. Georg. I. vers. 392. *scintillare oleum, & putres concrescere fungos*. Hippocrates innuit hoc in loco multas ac profundas crustas ἐσχάρας excitandas esse: id quod commode fit *candente ferro*, quod vestigium sui minime fugax imprimit, atque innurit; ac si μετωνυμικῶς *scintillam*, pro igne ipso activo accipiat, ut sit accensa candela admoveatur urendo ossi. Videsis Definit. Med. p. m. 61. hujus itaque notionem Hippocratis menti adæquatam secuti sumus.

260 ταῦτα μὲν κατ' ἀρχὰς ποιέειν τοῦ νουσήματος, καὶ δίαιταν τήνδε προσφέρεσθαι MS. cod. scribit melius, eamque lectionem sequimur. Vulgati codd. habent ταῦτα δὲ κατ' ἀρχὰς τοῦ νουσήματος, καὶ τήνδε τὴν δίαιταν προσφερέσθω.

261 Pro πυρίνῳ, Calvus κριθίνῳ, *hordeaceo* ex Vatic. membranis legit. Mox ὀπτῷ, ἢ τῶν σκληρῶν πυρῶν, διπυρίτῃ, omittuntur in MS. cod. Cæterum ἄρτος διπυρίτης, *panis bis coctus*, qui ignem bis expertus est Gallis *biscuit*. Quidam etiam panem Nauticum esse existimant, eumque παξαμάδιον Romanis vocari scribit Suidas. Athenæo Libr. III. delicatum panis genus est. Hesychio δίπυροι ἄρτοι exponuntur, οἱ ἐκ δευτέρου ὀπτώμενοι, *secundo assati*.

262 τάριχος exponit Suidas τὸ κρέας ἁλσὶ πεπασμένον, seu *carnem sale conspersam*, salitam. Et τάριχος dicitur, quicquid est sale conditum, aut asservatum, & quicquid exsiccatum, aut sine sale induratum.

263 καὶ τ' ἄλλα ἁλμυρὰ MS. cod. Paulo post, ἢν δ' ἐξανίστηται, καὶ δυνατὸς ᾖ MS cod. Imp. Samb. scribunt, quod secuti sumus, pro, ἢν δὲ ἐξανίσταται, καὶ δύνηται, vulgatis. Deinde in MS. cod. ἀπ' ἄκρων dicitur pro ἐπ' ἄκρων.

264 Sic MS. cod. scribit, pro vulgatis πολλοῖς δὲ ἡμέρῃσι. Postea post ἅπερ εἴρηται, in cod. additur μάλιστα.

265 MS. cod. sic scribit: ἢν δ' ὕδερος ἐπιγένηται, ἰῆσθαι κατὰ ταῦτα καὶ τοῖσιν αὐτοῖσιν καθάπερ τοὺς πρόσθεν, quam lectionem sequimur, pro ἢν δὲ ὕδερος γένηται, ἰῆσθαι κατὰ ταῦτα, καὶ τοῖσιν αὐτοῖσιν, οἷς καὶ τοὺς πρόσθεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΗ'.

Περὶ ὑδέρου τοῦ ἀπὸ τῆς ὁδοιπορίας τε καὶ τοῦ ὕδατος στασίμου πόματος γενομένου, καὶ τῶν τούτου σημείων καὶ θεραπευτικῶν.

[266] ΚΑθολικὸς ὕδερος. Ὁ δὲ ὕδερος ἀπὸ τῶνδε γίνεται. Θέρεος ὥρην, ἢν ὁδοιπορέων ὁδὸν μακρὴν, ἐπιτύχῃ ὀμβρίῳ ὕδατι καὶ στασίμῳ, καὶ πίῃ αὐτοῦ ἐπισπάδην, πολλόν· [267] ἢν οὖν αἱ σάρκες ἀναπίωσι καὶ ἐνίσχωσιν ἐν ἑωϋτῇσι τὸ ὕδωρ, ὑποχώρησις δὲ μὴ γένηται μηδαμῇ, [268] τάδε πάσχει. Ἢν μὲν ᾖ ἐν τῇ σαρκὶ, καῦμα παρέχει, ἔντε τῇ κοιλίῃ, καὶ ἐν τῷ σώματι, ὥστε τὸ στέαρ, τὸ ἐπιὸν τῇ κοιλίῃ, τήκεται. Οὗτος τέως μὲν, ἢν βαδίζῃ, οὐδὲν δοκέει κακὸν ἔχειν· ὁκόταν δὲ παύσηται βαδίζων, καὶ ὁ ἥλιος δύνῃ, [269] εὐθὺς παραχρῆμα τὸν πόνον παρέχει πουλύν. Προϊούσης δὲ τῆς νούσου, λεπτύνεται σφόδρα· ἢν δὲ καὶ ἀσιτίη ἐπιγένηται, [270] πολλῷ πλέον λεπτύνεται. 79 Ἢν δὲ τὰ σιτία μὲν [271] ἐσθίειν δύνηται, ταλαιπωρέειν δὲ ἀδυνάτως ἔχῃ, καὶ ἐπὶ πλέον σίνεται· [272] τοῖσι δὲ πολλοῖσι τουτέων καὶ οἴδημα καθίσταται ἐς ὅλον τὸ σῶμα. Καὶ τῷ μὲν λεπτῷ, ἡ χροιὴ πελίη γίνεται, καὶ ἡ γαστὴρ μεγάλη, καὶ δίψα ἔχει ἰσχυρή· [273] τὰ γὰρ σπλάγχνα αὐτέου θερμαίνεται ὑπὸ τῆς θερμασίης· τοῦ δὲ χρόνου προϊόντος, [274] ἐς μὲν τὸ ἐσθίειν πρόθυμος ἔῃ, καὶ ἐσθίει, ὅπερ ἄντις διδῷη, καὶ πίνει, καὶ ἀλγέει οὐδέν. Ἢν δὲ τὸ οἴδημα κατέχῃ, [275] ἡ χροιὴ γίνεται τουτέῳ ὠχρὴ, καὶ διὰ τοῦ σώματος φλέβες διατέτανται μέλαιναι πυκναί· θυμαίνει δὲ καὶ λυπέεται ἐπὶ παντὶ, οὐδενὸς νεωτέρου ἐόντος· 80 ἡ δὲ γαστὴρ διΰδρος καὶ μεγάλη, 81 ὥσπερ λαμπτὴρ· καὶ τοῦ χρόνου προϊόντος τὰ σιτία οὐ προσίεται· [276] ἀλλὰ δοκέει αὐτῷ ὄζειν σικύου ἀγρίου ὑπὸ τῆς βδελυρίης. Τούτῳ, ὁκόταν οὕτως ἔχῃ, διδόναι τοῦ κνεώρου, ἢ τοῦ ἱπποφέω τὸν ὀπὸν, ἢ τὸν κνίδιον κόκκον· ταῦτα δὲ τὰ φάρμακα, οὕτω διδόναι χρή· τὸ μὲν κνέωρον δι' ἕκτης ἡμέρης· τὸν δὲ τοῦ ἱπποφέω ὀπὸν δι' ὀγδόης, τὸν δὲ κνίδιον κόκκον διὰ δεκάτης ἡμέρης· [277] διδόναι δὲ ταὐτὰ χρὴ, ἕως ἂν ἐκκαθαρθῇ, καὶ λαπαρὸς γένηται. Τὰς

CAPUT XXVIII.

De hydrope universali ab itinere, & aquæ ſtatariæ potu orto, ejusque ſignis ac curatione.

HYdrops universalis. Hic hydrops ab his oritur. Quum quis per æſtatis tempus ex longo viæ itinere in aquam pluviam & ſtatariam inciderit, eamque avide copioſam biberit: ſi igitur carnes aquam ebiberint & in ſe continuerint, nusquam autem ſeceſſus fiat, hæc contingunt. Si ſane in carne fuerit, ardorem ventri & corpori exhibet, proindeque pinguedo ventrem ambiens colliqueſcit. Hic interea ſane ſi incedat, nihil mali habere videtur; quum autem ab inceſſu ceſſarit, ſolque occiderit, confeſtim multum laborem exhibet. Progrediente vero morbo, admodum extenuatur; ſique etiam cibi inappetentia ſuccedat, multo magis extenuatur. Quod ſi cibos quidem edere poſſit, exerceri autem nequeat, amplius etiam læditur; horum pleriſque tumor etiam toto corpore excitatur. Et extenuato quidem color lividus fit, & venter magnus, ſitis vehemens detinet; viſcera vero ejus præ calore inflammantur: temporis vero progreſſu ad edendum quidem promptus eſt, & quicquid quis exhibuerit, comedit, & bibit, nihilque dolet. Quod ſi tumor detineat, ejus color pallidus fit, venæque nigræ crebræ per corpus diſtenduntur; ex re quavis iraſcitur & triſtitia afficitur, quamvis novi nihil accedat; venter autem perhumidus & magnus, ac (pellucet) velut laterna; & procedente tempore cibos non admittit; ſed videntur ipſi cucumerem agreſtem olere præ faſtidio. Huic, quum ſic habuerit, cneori, aut hippophais ſuccum, aut granum Cnidium exhibeto: hæc vero medicamenta ſic exhibere oportet: cneorum quidem ſexto die, hippophais vero ſuccum octavo, & granum Cnidium decimo: eaque dare oportet, quoad expurgetur & vacuatione mollis ſit. Intermediis

VARIÆ LECTIONES.

266 Καθολικὸς ὕδερος non leguntur hæc in MS. cod. neque in vulgatis exempl. Verum intulit in textum Chart. ex Martin. qui hanc epigraphen invenit in MS. Reg. quodam, ideoque non negligenda, quia hic deſcribitur ὕδερος totius corporis ante ἐπιτύχῃ, in MS. cod. adſcribitur ἤν.

267 Pro ἢν οὖν αἱ σάρκες ἀναπίωσι καὶ ἐνίσχωσιν ἐν ἑωϋτῇσι, in MS. cod. ſcribitur: καὶ αἱ σάρκες ἀναπίωσι, καὶ ἐν ἑωϋτῇσιν ἴσχωσι.

268 τάδε οὖν πάσχει MS. cod. inſerto οὖν.

269 παραχρῆμα τὸν πόνον ἔχει Imp. Samb. In MS. cod. vero εὐθὺς præponitur, παραχρῆμα, quod ſecuti ſumus.

270 καὶ πολλῷ μᾶλλον MS. cod. habet pro πολλῷ πλέον.

271 Pro ἐσθίειν μὴ δύνηται vulgatis, in MS. cod. legitur ἐσθίῃ ταλαιπωρέειν, omiſſis μὴ δύνηται. Imp. Corn. vero ἐσθίειν δύνηται, quæ lectio interpretibus placet, eaque in MS. Reg. adſcribitur. Paulo poſt ᾖ, pro ἔχῃ, adſcribit MS. cod.

272 MS. cod. τοῖσι πολλοῖσιν οἴδημα, omiſſis τουτέων καί. Et poſtea πελιδνὴ dicitur pro πελίη eodem ſenſu.

273 Sic melius MS. cod. ſcribit, pro vulgatis καὶ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ ξηραίνεται ὑπὸ τῆς θερμῆς, ejusque viſcera præ calore reſiccantur.

274 ἐς μὲν τὸ ἐσθίειν πρόθυμος ἔῃ, καὶ ἐσθίει ὅπερ ἄντις διδῷη vulgati codd. pro quibus MS. cod. ſcribit, αὐτὸς μὲν πρόθυμός ἐστιν ἐσθίειν· ὁκόσα τις δίδοι.

275 ἡ χροιὴ αὐτέου γίνεται ſcribitur in MS. cod. qui paulo poſt μέλαιναι διατέτανται πυκναὶ ſcribit.

276 Sic MS. cod. pro ἀλλὰ δοκέει αὐτά.

277 διδόναι δὲ χρὴ ταῦτα MS. cod.

vero diebus eadem, quæ prior, in cibo ſumat: potiſſimum vero ejus aquæ, ex qua morbus corripuit, quamplurimum propinato, quo ejus ventrem turbet, & multum dejiciat: ſic enim maxime ſanum facies. Quod ſi tibi videatur crebro etiam clyſtere opus eſſe, ex cneoro trito ad dimidiam heminam, mellis tertia heminæ parte admixta, & betæ ſucco ad quartam heminæ partem diluto; deinde ſic clyſtere ſubluito; & lactis aſinini cocti poſtero die affuſo melle octo heminas exhibeto, aut injecto ſale propinato. Poſt purgationem iiſdem, quibus etiam prior, utatur; & interjectis diebus cibos, & potus eoſdem adhibeat, ſimileſque deambulationes. Hic ſic curatus, brevi hoc morbo liberabitur, intra tertium aut ſextum menſem: quod ſi negligentia aliqua contigerit, neque ſtatim curatus fuerit, cito moritur. Extenuatus quoque iiſdem ad curationem uti debet: prius autem ejus corpus fomentis præhumectare oportet, quo magis medicamentis obſequatur. Verum cito curatio adhibenda; ſin minus, pleriſque morbus conſeneſcit. Ex his autem clyſteres parandi ſunt, utricumque morborum (mederi) volueris. Vini albi heminas duas ſumito, mellis heminam dimidiam, olei heminam dimidiam, nitri Ægyptii torrefacti quadrantem, & ſucci foliorum cucumeris agreſtis tuſorum & expreſſorum heminam: his omnibus mixtis, in ollulam aliquam infuſis & ferveſactis, ſic per infuſum ſubluito.

δὲ μεταξὺ τῶν ἡμερέων, εὐωχέειν τοῖσιν αὐ-
τοῖσιν [278] οἷσι καὶ τὸν πρόσθεν· μάλιστα δὲ
τοῦ ὕδατος τοῦ αὐτοῦ πίνειν διδόναι, ὑπότευ
καὶ τὸ νούσημα ἔλαβεν, ὡς πλεῖστον, ὅκως
ταράξῃ αὐτέου τὴν κοιλίην καὶ ὑποχωρήσῃ
σφόδρα· [279] οὕτως γὰρ μάλιστα ὑγιέα ποιή-
σεις. Ἢν δέ σοι δοκέῃ [280] καὶ κλύζειν θαμι-
νά· χρὴ τοῦ κνεώρου τρίψας, ἥμισύ τε ποιή-
σας, μέλιτος παραμίξας τρίτον μέρος [281] κο-
82 τύλης, διεῖναι, καὶ τευτλίου τέταρτον κο-
τύλης· εἶθ' οὕτω κλύζειν· καὶ ὀνείου γά-
λακτος ἑφθοῦ τῇ ὑστεραίῃ δοῦναι ὀκτὼ κοτύ-
λας, μέλι παραχέων, ἢ ἅλας παραβαλὼν,
πίνειν. Καὶ μετὰ τὴν κάθαρσιν, τοῖσιν αὐ-
τοῖσι χρεέσθω, [282] οἷσι καὶ ὁ πρόσθεν· καὶ
τὰς μεταξὺ τῶν ἡμερέων, σιτίοισι καὶ ποτοῖσι
τοῖσιν αὐτοῖσι χρεέσθω, καὶ τοῖσι περιπάτοισιν
ὁμοίως. [283] Οὗτος οὕτω θεραπευόμενος, ἐν
τάχει τῆς νούσου ἀπαλλαγήσεται, τρίμηνος
ἢ ἑξάμηνος· ἢν δὲ ἀμελείη τις ἐγγένηται,
καὶ μὴ παραχρῆμα μελετηθῇ, ἐν τάχει ἀ-
ποθνήσκει. Καὶ τὸν καταλεπτυνόμενον τοῖ-
σιν αὐτοῖσι χρῆσθαι πρὸς ἴησιν· προϋγρῆναι
δὲ χρὴ πρότερον αὐτοῦ τὸ σῶμα πυριήσαντα,
83 [284] ὅκως ἂν μᾶλλον τῷ φαρμάκῳ ὑπα-
κούῃ. Ἀλλὰ χρὴ παραχρῆμα μελετῆν· ἢν
δὲ μὴ, τοῖσι πολλοῖσι ξυγγηράσκει ἡ νοῦσος.
Κλύζειν δὲ χρὴ καὶ τοῖσδε, ὁκοτέρη ἣν βού-
λῃ τῶν νούσων. Οἴνου λευκοῦ δύο κοτύ-
λας λαβὼν, καὶ μέλιτος ἡμικοτύλιον, καὶ
84 ἐλαίου ἡμικοτύλιον, [285] νίτρου τεταρτημό-
ριον Αἰγυπτίου ὀπτοῦ, σικύου ἀγρίου τῶν φύλ-
λων, κόψας καὶ ἐκπιέσας, τοῦ χυλοῦ κοτύ-
λην· ταῦτα μίξας πάντα, [286] ἔς τι χυτρί-
διον ἐγχέαι, καὶ ἐπιζέσας οὕτω κλύζειν.

CAPUT XXIX.

De morbo hepatico ab atra bile, ſeu de hepatis inflammatione ſcirrhoſa, ejuſque cauſis, ſignis, & curatione.

MOrbus hepaticus. Hic morbus oritur ab atra bile, quum ad hepar confluxerit: adoritur autem potiſſimum autumno, in anni mutationibus. His autem afficitur ægrotus. Dolor ipſi acutus ad hepar incidit, & ſub poſtremas coſtas, & ad

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΘʹ.

Περὶ τῆς ἡπατίτιδος τῆς ἀπὸ χολῆς μελαίνης, ἢ περὶ φλεγμονῆς τοῦ ἥπατος σκιῤῥώδους, καὶ τῶν ταύτης αἰτίων, καὶ σημείων, καὶ θεραπευτικῶν.

[287] ΝΟῦσος ἡπατῖτις. Ἡ δὲ νοῦσος γίνεται ἀπὸ χολῆς μελαίνης, ὁκόταν ἐπιῤῥυῇ ἐς τὸ ἧπαρ· προσπίπτει δὲ μάλιστα μετοπώρου, ἐν τῇσι μεταβολῇσι τοῦ ἐνιαυτοῦ. Τάδε οὖν πάσχει. Ἐς τὸ ἧπαρ ὀδύνη ὀξείη ἐμπίπτει αὐτῷ, καὶ ὑπὸ τὰς νεάτας πλευρὰς, καὶ ἐς τὸν ὦμον,

VARIÆ LECTIONES.

278 MS. cod. οἷσι καὶ τοὺς πρόσθεν ſcribit: paulo poſt ἀνταράξῃ MS. cod. pro ταράξῃ

279 Pro οὕτως γὰρ μάλιστα ὑγιέα ποιήσεις, in MS. cod. legitur οὕτω γὰρ ἂν τάχιστα ὑγιέα ποιήσαις.

280 Deeſt καὶ in MS. cod. ante κλύζειν θαμινά. Deinde in eodem legitur: χρὴ τοῦ κνεώρου τρίψας ἥμισυ πόσιος.

281 κοτύλης, σευτλίου τέσσαρας κοτύλησι διεῖναι MS. cod. Imp. vero Corn. κοτύλης, διεῖναι μετὰ τευτλίου χυλοῦ τέσσαρας κοτύλας, pro vulgatis: κοτύλης διεῖναι, καὶ τευτλίου τέταρτον κοτύλης.

282 οἷσι καὶ οἱ πρόσθεν MS. cod.

283 MS. codex habet οὗτος οὕτω θεραπευόμενος τάχιστα τὸν καταλεπτυνόμενον δὲ τοῖσιν αὐτοῖσιν ἰῆσθαι.

284 ὅκως ἂν μᾶλλον τῷ φαρμάκῳ ὑπακούσῃ MS. cod. quam lectionem amplectimur, pro ὅκως ἂν μᾶλλον τῷ φαρμάκῳ ὑπακούῃ.

285 Sic MS. cod. pro vulgatis, νίτρου τεταρτημόριον, Αἰγυπτίου ὀπτοῦ. Linden. νίτρου αἰγυπτίου ὀπτοῦ τεταρτημόριον. Corn. νίτρου ἐρυθροῦ *nitri rubri* legit. Martinus autem νίτρου ῥοδωποῦ *nitri roſei* coloris.

286 Pro ἔς τι χυτρίδιον ἐγχέαι, καὶ ἐπιζέσας MS. cod. legit: ἐγχέαι ἐς χυτρίδιον· κἄπειτα ζέσας. Pro vulgato pro ἐπιζέσας Imper. Sambuc. ſcribit ἐκπιέσας *exprimens.*

287 Pro epigraphe in MS. cod. ſcribitur ἡπατῖτις, & omittitur νοῦσος. Et paulo poſt dicitur ὡς ἐπιῤῥυῇ ἐπὶ τὸ ἧπαρ· προσπίπτει δὲ μάλιστα φθινοπώρου, καὶ ἐν τῇσι μεταβολῇσι τοῦ ἐνιαυτοῦ.

ὦμον, ϗ ἐς τὴν κληῖδα, [288] ϗ ὑπὸ τὸν τιτθὸν, ϗ πνὶξ ἔχει ἰσχυρή· ϗ ἐνίοτε ἀπεμέει πελιδνὴν χολήν· ϗ ῥίγος, ϗ πυρετὸς τὰς πρώτας ἡμέρας βληχρότερος ἔχει, ϗ ψαυόμενος ἀλγέει τὸ ἧπαρ, καὶ ἡ χροιὴ ὑποπέλιδνος αὐτέου· καὶ τὰ σιτία, ἃ πρόσθεν [289] ἐβεβρώκει, πνίγει αὐτὸν, καὶ προσπίπτοντα καίει, καὶ στρέφει τὴν κοιλίην. Ταῦτα μὲν πάσχει [290] κατ' ἀρχάς· τῆς δὲ νούσου προϊούσης, οἵτε πυρετοὶ ἀφιᾶσι, ϗ ἀπ' ὀλίγων σιτίων πίμπλαται, [291] καὶ ἐν τῷ ἥπατι ἡ ὀδύνη μούνη λείπεται· καὶ αὐτὴ ποτὲ μὲν ἰσχυρὴ, ποτὲ δὲ [292] ἥσσων διαπαύουσα· ἐνίοτε δὲ ὀξείη λαμβάνει, ϗ πολλάκις ἐξαπίνης ἀφῆκε τὴν ψυχήν. Τούτῳ ξυμφέρει, ὁκόταν μὲν ἡ ὀδύνη ἔχῃ, [293] τάτε ἄλλα καὶ μὴν ϗ τὰ χλιάσματα προστιθέναι ταῦτα, ἃ καὶ τῇ πλευρίτιδι· ὁκόταν δὲ ἀνῇ ὁ πόνος, λούειν αὐτὸν πολλῷ ϗ θερμῷ, [294] μελίκρητόν

202 τε διδόναι πίνειν, ϗ οἶνον λευκὸν γλυκὺν, ἢ αὐστηρὸν, ὁκότερον ἂν ξυμφέρῃ, ϗ ῥοφήματα ταῦτα, ἃ καὶ τῷ ὑπὸ πλευρίτιδος ἑαλωκότι. Ὑπὲρ δὲ τῆς ὀδύνης τάδε χρὴ διδόναι πίνειν· ἀλεκτορίδος ὠοῦ ἑφθοῦ [295] τὸ ὠχρὸν τρίψας, παραχέαι τε στρύχνου χυλοῦ ἡμικοτύλιον, ϗ μελίκρητον ἐν ὕδατι πεποιημένον, [296] ἥμισυ ἡμικοτύλιον, τούτοισι διεὶς, διδόναι πίνειν, ϗ παύσει τὴν ὀδύνην· διδόναι δὲ ϗ ἑκάστης ἡμέρης, [297] ἕως ἂν ἡ ὀδύνη παύσηται. Πινέτω δὲ ϗ σιλφίου ὀπὸν, ὁκόσον [298] ὄροβον, ϗ ὀρίγανον τρίβων διεῖναι οἴνῳ λευκῷ, ϗ οὕτως [299] πίνειν νῆστις· ἐπιπινέτω δὲ ϗ τὰ ἐν τῇ πλευρίτιδι διδόμενα φάρμακα, εἵνεκα τῆς ὀδύνης· [300] πινέτω δὲ ϗ γάλα αἴγειον, τρίτον μέρος μέλιτος παραμίσγων· τοῦ δὲ γάλακτος ἔστωσαν τέσσαρες κοτύλαι· τοῦτο ἕωθεν πινέτω, ὁκόταν τἄλλα μὴ πίνῃ. Σιτίων δὲ ἀπεχέσθω, [301] ἕως ἂν κριθῇ ἡ νοῦσος· κρίνεται δὲ μάλιστα ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσι· [302] ἐν ταύτῃσι γὰρ ἀποδηλοῖ, εἰ θανάσιμος, ἢ οὔ. Ἢν δὲ ϗ πνίγμα προσίθηται, τάδε χρὴ διδόναι, ὅκως ἂν ἀπεμέσῃ· [303] μέλι ϗ ὕδωρ, ϗ ὄξος, ϗ ἅλας· ταῦτα μίξας ἐγχέαι ἐς χυτρίδιον καινόν· εἶτα χλιαίνειν, ϗ ταράσσειν ὀριγάνου κλωνίοισι τῆς κεφαλοειδέος ξὺν τῷ καρπῷ· ὁκόταν δὲ χλιανθῇ, [340] ἐκπιεῖν δοῦναι χλιαρόν·

humerum, & ad jugulum, & sub mammam; vehemensque suffocatio detinet: interdum etiam bilem lividam evomit; & rigor, & febris primis diebus imbecillior tenet, dum tangitur, hepar dolet, illius color est sublividus; eumque cibi, quos antea comedebat, strangulant, & in ventrem irruentes incendunt & tormina excitant. Hæc quidem per exordia patitur: at procedente morbo, tum febres remittunt, tum a paucis cibis impletur, & in hepate solus dolor remanet; isque interdum quidem vehemens, interdum minor & interquiescens; quandoque vero acutus invadit, ac sæpe derepente (æger) animam afflavit. Huic confert, quum dolor detinet, tum alia, tum sane fomenta eadem quæ pleuritidi, admovere: quum autem dolor remiserit, ipsum multa calida lavato, & aquam mulsam & vinum album dulce, aut austerum, utrumcunque conduxerit, propinato, easdemque sorbitiones quas pleuritide correpto. Ad dolorem autem hæc potui exhibenda: vitellum ovi gallinacei cocti tritum, succi solani heminæ dimidium, tum aquæ mulsæ semiheminæ dimidium: hæc commixta potui exhibeto, & dolorem sedabunt: quotidie autem exhibenda, quoad cessaverit dolor. Silphii etiam succum ervi quantitate, & origanum tritum vino albo dilutum, eodem modo jejunus bibat: medicamenta vero etiam, quæ in pleuritide doloris gratia exhibentur, superbibat: sed & lac caprinum, tertia mellis parte admixta, bibat; sint autem lactis heminæ quatuor: hoc mane bibat, quum alia non biberit. A cibis autem abstineat, quoad morbus judicatus fuerit; judicatur vero maxime diebus septem: in his enim lethalis sit, necne, manifestum fit. Quod si etiam suffocatio urgeat; hæc, uti revomat, exhibere oportet; mel, aquam, acetum & sales; hæc mixta in ollulam novam infunde; postea tepefacta, & origani capitati ramulis cum semine agitata, tepida ebibenda dato: de-

VARIÆ LECTIONES.

288 κὴ ἐς τὸ τιτθὸν MS. cod. qui paulo post legit κὴ πυρετὸς τὰς μὲν πρώτας ἡμέρας σφόδρα· ἔπειτα μέν τοι βληχρότερος ἔχει κὴ ψαυόμενος ἀλγέει κατὰ τὸ ἧπαρ, κὴ ἡ χροιὴ ὑποπέλιος αὐτέου.

289 ἐβεβρώκει, πνίγει αὐτὸν προσπίπτοντα, κὴ καίει, κὴ στρέφει ἐς τὴν κοιλίην, MS. cod. & Imp. Samb.

290 κατ' ἀρχὰς τῆς νούσου· προϊούσης δὲ τῆς νούσου MS. cod.

291 Sic MS. cod. Imp. Samb. & Fevr. quam lectionem secutus est Lind. pro vulgat. ἐν δὲ τῷ ἥπατι.

292 Sic Imp. Samb. MS. cod. quæ lectio arridet Martin. pro ἧσσαι. Deinde pro λαμβάνει in cod. MS. scribitur ἐπιλαμβάνει.

293 Pro τάτε ἄλλα κὴ μὴν, κὴ τὰ χλιάσματα προστιθέναι ταῦτα, in MS. cod. scribitur: χλιάσματα προστιθέναι ταῦτα.

294 κὴ μελίκρητον δίδου MS. cod. scribit, & paulo post ἢ ὁκότερος ἂν συμφέρῃ· κὴ ῥοφήματα αὐτὰ, κὴ ὁκόσα τῷ ὑπὸ πλευρίτιδος ἑαλωκότι· τῆς δὲ ὀδύνης ἕνεκα.

295 τὸ ὠχρὸν τρίψας παραχέαι MS. cod. quem secuti sumus. Vulgo legebatur τὸ ὑγρὸν τρίψας παραχέας τε, & post μελίκρητον additur ἐπιχέαι.

296 ἥμισυ ἡμικοτυλίου, τούτοισι διεὶς, δοῦναι πίνειν κὴ παύσεις τὴν ὀδύνην· διδόναι δ' ἑκάστης MS. cod.

297 τέως ἂν ἡ ὀδύνη παύσηται MS. cod.

298 Pro ὄροβον, in MS. cod. scribitur ὄβολον.

299 πίνειν νῆστιν MS. cod. & postea legitur διδόμενα τῆς ὀδύνης φάρμακα.

300 πινέτω δὲ κὴ γάλα αἴγειον MS. cod. quod sequimur, in vulgatis αἰγὸς legitur, pro αἴγειον.

301 τέως ἂν κριθῇ MS. cod.

302 Sic sane melius habet MS. cod. pro vulgatis ταύτῃσι γὰρ δηλοῦται. Paulo post προστίθηται MS. cod. quod probamus, pro vulgato πρόσισηται.

303 μέλι κὴ ὕδωρ, κὴ ὄξος, κὴ ἅλας scripsimus ex MS. cod. pro μέλι κὴ ὕδωρ, ὄξος, ἅλας.

304 ἐκπιεῖν δοῦναι· εἶτα ἐπιβαλὼν MS. cod. Deinde pro ἕως ἂν ἱδρώσῃ μάλιστα, in MS. cod. scribitur ὅκως ἂν ἱδρῷ μάλιστα

deinde vestibus injectis, donec maxime exudet, contectum sinito; quumque vomitus prehenderit, levi penna proritatus alacriter vomat: at si vomere nequeat, aquæ mulsæ tepidæ duarum heminarum poculo insuper epoto, sic vomat: & si quid bilis aut pituitæ evomuerit, rursus idem post horas quatuor faciendum, proderit enim. Post morbi autem judicationem, paucis cibis puris exhibitis curato: & si quidem panem edere consueverit, panem calidum & quam maxime purum edat: si vero mazam, (vino dulci) non subactam comedat, antea tamen subactam. Pro opsonio carnes catelli elixas habeat, aut columbi, aut pulli gallinacei, iisque omnibus elixis utatur: piscibus vero, galeo, torpedine, pastinaca, & parvulis batidibus, omnibus elixis. Lavet autem singulis diebus, frigus vitet, & parum obambulet, quoad in tuto sit. Hæc sane si observentur, haud metus est, rursus morbum reverti: hujusmodi enim morbus molestus est, ac diuturnus.

CAPUT XXX.

De hepatico morbo, seu hepatis erysipelate, aut phlegmone erysipelatosa, ejusque caussis, signis, & curatione.

Alius hepaticus morbus. Dolores quidem eodem modo ad hepar urgent; & color a priore differt, malicorio namque est similis. Oboritur autem potissimum morbus æstatis tempore: oritur vero a carnis bubulæ esu, & ebrietate: hæc enim omnia isto anni tempore jecori sunt infestissima, & bilem maxime ad hepar adducunt. His sane afficitur. Dolores acuti ingruunt, neque hora ulla deserunt, sed semper magis urgent. Interdum etiam bilem pallidam vomit; & ubi vomuerit, paulo meliuscule habere videtur: quod si non evomuerit, bilis ad oculos pervenit, & admodum pallidi fiunt, pedesque tument. Hæc interdum quidem vehementer, interdum vero levius patitur: quum autem dies præterierint, in quibus morbus judicatur, ac dolor factus sit mitior,

εἶτα περιβαλὼν ἱμάτια, ἐᾶν περιστείλας, ἕως ἂν ἱδρώσῃ μάλιστα· καὶ, ὁκόταν ἔμετος αὐτὸν ἔχῃ, ἐμεέτω προθύμως, καταματτευόμενος [305] πτερῷ· ἢν δὲ μὴ δύνηται ἐμέσαι, ἐπιπιὼν μελικρήτου χλιαροῦ κύλικα δικότυλον, οὕτως ἐμεέτω· καὶ, ἤν τι ἀπεμέσῃ χολῆς ἢ φλέγματος, αὖθις τὸ αὐτὸ χρὴ ποιέειν ἐπὶ τέσσαρας ὥρας· ὠφελήσει γάρ. Μετὰ δὲ τῆς νούσου τὴν κρίσιν, μελετῆν, [306] σιτία ὀλίγα διδοὺς καθαρά· κἢν μὲν ἄρτον φιλέῃ ἐσθίειν, ἄρτον θερμὸν ὡς μάλιστα καθαρὸν ἐσθιέτω· ἢν δὲ
86 μάζην, ἄτριπτον ἐσθιέτω, πρότερον προφυρήσας. Ὄψον δὲ ἐχέτω, κρέα σκυλακίου ἐφθὰ, ἢ πελειάδος, ἢ ἀλεκτορίδος νεοσσοῦ, [307] χρεέσθω δὲ ἐφθοῖσι πᾶσιν· ἰχθύων δὲ, γαλεῷ, νάρκῃ, τρυγόνι τε,
87 καὶ βατίσι τῇσι μικρῇσι, πᾶσιν ἐφθοῖσι. Λουέσθω δὲ καὶ ἡμέρης ἑκάστης, καὶ τὸ ψῦχος φυλασσέσθω, καὶ περιπατεέτω ὀλίγα, [308] τέως ἐν ἀσφαλείῃ ᾖ. Ταῦτα δὴ ἢν φυλάσσηται, [309] οὐχ ὑποτροπιάσαι τὴν νοῦσον δέος πάλιν· καὶ γὰρ ἡ τοιαύτη νοῦσος, χαλεπή ἐστι καὶ χρονίη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Λ'.

Περὶ τῆς ἡπατίτιδος νόσου, ἢ τοῦ ἥπατος ἐρυσιπέλατος, ἢ φλεγμονῆς ἐρυσιπελατώδους, καὶ τῶν ταύτης αἰτίων, καὶ σημείων, καὶ θεραπευτικῶν.

[310] Ἄλλη ἡπατῖτις. Αἱ μὲν ὀδύναι πιέζουσι κατὰ τὰ αὐτὰ ἐς τὸ ἧπαρ· καὶ
88 ἡ χροιὴ διαφέρει τῆς πρόσθεν, [311] σιδιοειδὴς γάρ ἐστιν. Ἐν δὲ τῷ καιρῷ τοῦ θέρεος μάλιστα ἡ νοῦσος ἐμπίπτει· γίνεται δὲ ἀπὸ κρεωφαγίης βοείων κρεῶν, καὶ ἐξ οἰνοφλυγίης· [312] ταῦτα γὰρ πάντα τὴν τοιαύτην τοῦ ἔτεος ὥρην, πολεμιώτατα τῷ ἥπατι, καὶ χολὴν μάλιστα προσίστησι πρὸς τὸ ἧπαρ. Τάδε οὖν πάσχει. Ὀδύναι ὀξεῖαι ἐπιπίπτουσι, [313] καὶ οὐκ ἐκλείπουσιν οὐδεμίην ὥρην, ἀλλ' αἰεὶ μᾶλλον πιέζουσιν. Ἔστι δ' ὅτε καὶ ἐμέει χολὴν ὠχρήν· καὶ, ὁκόταν ἐμέσῃ, ἐπ' ὀλίγον δοκέει ῥάων εἶναι· ἢν δὲ μὴ ἀπεμέσῃ, ἐς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡ χολὴ καθίσταται, καὶ ὠχροὶ γίνονται σφόδρα, καὶ οἱ πόδες οἰδέουσι. Ταῦτα πάσχει, ποτὲ μὲν σφόδρα, ποτὲ δὲ ἧσσον· ὁκόταν δὲ αἱ ἡμέραι παρέλθωσιν, ἐν ᾗσι κρίνεται τὸ νούσημα, ὅ, τε πόνος [314] ἐλαττόνως ἔχῃ, ἢν

VARIÆ LECTIONES.

305 τῷ πτερῷ· ἢν δὲ μὴ ἔμετος ἔχῃ. MS. cod.
306 σιτία ὀλίγα διδοὺς ταῦτα δὲ καθαρά· καὶ ἢν μὲν ἄρτον ἐσθίειν, θερμὸν ὡς μάλιστα ἐσθιέτω MS. cod.
307 Lind. χρεέσθω δὲ ἐφθοῖσι πᾶσιν scribit, hancque lectionem adhibuimus ex MS. cod. in vulgatis exemplaribus χρεέσθω δὲ non adscribuntur.
308 ἕως ἐν ἀσφαλείῃ αὐτὰ MS. cod. habet.
309 In MS. cod. sic legitur: οὐχ ὑποτροπιάσει πάλιν ἡ νοῦσος· ἡ γὰρ νοῦσος χαλεπὴ καὶ χρονίη.
310 Pro epigraphe in MS. cod. scribitur ἄλλη ἧπατος. Deinde pro ἐς τὸ ἧπαρ, in cod. legitur κατὰ τὸ ἧπαρ.
311 σιδιοειδὴς, exponit Galen. in Exegesi, ὠχρὰς ὡς σίδιον, *pallidas velut corium.* Postea in MS. cod. legitur: τοῦ δ' ἔτεος, ὥρος μάλιστα ἡ νοῦσος ἐπιπίπτει, pro vulgatis ἐν δὲ τῷ καιρῷ τοῦ θέρεος μάλιστα ἡ νοῦσος ἐμπίπτει· γίνεται δὲ μάλιστα ἐκ κρεωφαγίης.
312 MS. cod. habet ταῦτα γὰρ πολεμιώτατα ταύτην ὥρην τῷ ἥπατι, καὶ χολὴ μάλιστα περιίσταται.
313 καὶ οὐκ ἐκλείπουσιν *neque deserunt* MS. cod. omissis οὐδεμίην ὥρην. Deinde dicitur ἀλλ' αἰεὶ μᾶλλον ἐμπίπτουσιν.
314 ἐλάσσων ἔχῃ ἀναμάρτητον MS. cod. scribit pro ἐλαττόνως ἔχῃ· ἢν ἀναμάρτητος ᾖ.

ἢν ἀναμάρτητος ᾖ· διαιτεῖσθαι χρὴ τοιαύτῃ διαίτῃ, ᾗ καὶ πρόσθεν· ἢν γὰρ μεθυσθῇ παρὰ καιρὸν, ἢ λαγνεύσῃ, ἢ ἄλλο τι ποιήσῃ μὴ ἐπιτήδειον· τὸ ἧπαρ παραχρῆμα [315] γίνεται σκληρὸν αὐτέῳ, καὶ οἰδέει, καὶ σφύζει ὑπὸ τῆς ὀδύνης, καὶ, ἤν τι σπεύσῃ, πονέει ἐξαπίνης τὸ ἧπαρ καὶ τὸ σῶμα ἅπαν. Τοῦτον, ὁκόταν οὕτως ἔχῃ [316] καὶ αἱ πρῶται ἡμέραι παρέλθωσι, πυριῆσαι· εἶτα ὑποκαθῆραι τῷ σκαμμωνίῳ. Ἢν δὲ ἡ κοιλίη ξυγκεκαυμένη ᾖ, [317] κλύσαι τοῖσιν αὐτοῖσιν, οἷσι καὶ τοὺς πρόσθεν, ὅ, τι ἄξει καλῶς· καὶ, μετὰ τὸν κλυσμὸν, ὀνείῳ γάλακτι ἑφθῷ ὑποκαθῆραι, ὀκτὼ κοτύλῃσι· μέλι δὲ παραχέων, διδόναι πίνειν. [318] Διδόναι δὲ καὶ τὸ αἴγειον γάλα, τρίτον μέρος μελικρήτου παραμίσγων τὸ ἑωθινὸν, τετρακότυλον κύλικα· διδόναι δὲ καὶ ἑφθοῦ τοῦ αἰγείου δύο κοτύλας, τρίτον μελικρήτου παραμίσγων, [319] ἢ αὐτὸ μόνον μέλι παραχέων· διδόναι δὲ καὶ τὸ ἵππειον γάλα τὸν αὐτὸν τρόπον τῷ ὀνείῳ. Κἢν μὲν ὑπὸ τούτων μελετωμένη ἡ νοῦσος ἐξέλθῃ, ἅλις· ἢν δὲ μὴ, τάμνειν τοῦ δεξιοῦ ἀγκῶνος τὴν εἴσω φλέβα, καὶ ἀφιέναι τοῦ αἵματος. Ἢν δέ σοι μὴ δοκέῃ, ὀνείῳ γά-
89 λακτι ὑποκαθῆραι [320] ἢ βοείου γάλακτος ὠμοῦ διδόναι δύο κοτύλας, τρίτον μελικρήτου παραμίσγων ἑκάστης ἡμέρης, [321] ἐπὶ ἡμέρας δέκα· εἶτα ἄλλας δώδεκα, ἕκτον μέρος τοῦ μελικρήτου παραχέων, πίνειν διδόναι· τὸ δὲ γάλα αὐτὸ τὸ λοιπὸν διδόναι, ἕως ἂν ἀναπιανθῇ, δύο κοτύλας. Ἢν δὲ μηδὲ οὕτω παύηται, καῦσαι χρὴ, ὁκόταν μέγιστον [322] τὸ ἧπαρ γένηται, καὶ ἐξεστήκῃ μάλιστα· καῦσαι δὲ ἐν πυξίνοισιν ἀτράκτοισι, βάπτων ἐς ἔλαιον ζέον, προςιθέναι δὲ, ἕως ἂν σοι δοκέῃ καλῶς ἔχειν, καὶ κεκαῦσθαι· ἢ μύκησιν ὀκτὼ ἐσχάρας καῦσαι. Ἢν γὰρ τύχῃς καύσας, ὑγιέα ποιήσεις, [323] καὶ τὸν λοιπὸν χρόνον ῥᾷον διάξει· ἢν δὲ μὴ τύχῃ καυθεὶς, ὑπὸ τῶν
203 ἄλλων λοιπὸν ὑγιὴς μὴ γενόμενος, φθειρόμενος ἀποθνήσκει.

si nihil peccatum fuerit; eandem quam prius, victus rationem instituere oportet: nam si intempestive inebriatus fuerit, aut venere usus sit, aut quid aliud minime commodum fecerit; ipsi confestim hepar durum evadit, & tumet, & præ dolore pulsat; ac siqua in re festinarit, derepente hepar, totumque corpus dolet. Huic, quum sic habuerit, primique dies præterierint, fomentum admoveto; deinde scammonio subpurgato. Quod si venter incensus fuerit, clystere proluendus, qui probe ducat, ex iisdem, quibus & in prioribus usus es: ac post clysterem lacte asinino cocto ad heminas octo subpurga; melle autem affuso propina. Lactis etiam caprini poculum quatuor heminarum mensura, aquæ mulsæ triente commixto, mane exhibeto: lactis quoque caprini cocti heminas duas dato, aquæ mulsæ tertia parte admixta, aut solo melle affuso: lac etiam equinum eodem, quo asininum, modo exhibeto. Quod si his curatus morbus cesserit, satis est: sin minus, internam dextri cubiti venam secato, & sanguinem emittito. Si vero id tibi visum non fuerit, lacte asinino aut bubuli lactis crudi heminas duas, tertia mulsæ parte admixta, singulis diebus ad dies decem dato; deinde aliis duodecim diebus, aquæ mulsæ sextante affuso, potui exhibeto. De cætero vero, lac ipsum ad duas heminas, donec pinguior evaserit, exhibendum. At si neque sic sedetur, quum hepar maximum fuerit, maximeque prominuerit, inurere oportet: ure autem buxeis fusis oleo fervente intinctis, eosque donec recte habuerit, ustioque perfecta fuerit, admoveto: aut fungis candelarum octo crustas inurito. Si enim ustio successerit, sanum reddes, ac reliquo tempore facilius deget: at si ustio minime successerit, de cætero per alia remedia non convalescens, contabescit & moritur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΑ'.

Περὶ τῆς τρίτης ἠπατίτιδος ἐκ χολῆς ἀπὸ τοῦ ἥπατος ἐς τὸν ἐγκέφαλον μεταστάσεως, καὶ τῶν αὐτῆς σημείων καὶ τῶν θεραπευτικῶν.

[324] Ἠπατῖτις ἄλλη. Τὰ μὲν ἄλλα πλῆθος τὰ αὐτὰ πάσχει τοῖσι πρόσθεν·

CAPUT XXXI.

De tertia hepatitide ex bilis translatione ab hepate ad cerebrum, ejusque signis, & curatione.

Alia hepatitis. Cætera quidem multitudine eadem, quæ prioribus, contingunt; co-

Variæ Lectiones.

315 *γίνεται αὐτοῦ σκληρὸν* MS. cod. pro *γίνεται σκληρὸν αὐτέῳ*.

316 Pro *καὶ αἱ πρῶται*, in MS. cod. scribitur *ὁκόταν αἱ πρῶται*, & pro *τῷ σκαμμωνίῳ*, legitur *τῇ σκαμμωνίῃ* eodem significatu.

317 Sic MS. cod. quæ lectio melior vulgata, *κλύσαι ἐν τοῖσιν αὐτοῖσιν*, Martinus quoque *ἐν* delet, idque recte.

318 *διδόναι δὲ καὶ τὸ αἴγειον* MS. cod. & omittitur *γάλα*.

319 *ἢ αὐτὸ μόνον μέλι παραχέων* non leguntur in MS. cod. nempe: *aut solo melle affuso*.

320 Sic MS. cod. Imp. Samb. quam lectionem sequitur Lindenus, pro vulgatis *ἢ βοείῳ, καὶ γάλακτος*.

321 MS. cod. habet; *ἐφ' ἡμέρας δέκα· εἶτα ἄλλας δέκα τοῦ μελικρήτου παραμίσγων πίνειν διδόναι· τὸ δὲ λοιπὸν αὐτὸ τὸ γάλα· ἕως ἂν πιανθῇ*.

322 *τὸ ἧπαρ ᾖ* MS. cod. pro *τὸ ἧπαρ γένηται*. Paulo post *κεκαῦσθαι* Servin. habet pro *καῦσαι*.

323 *καὶ τὸν λοιπὸν τοῦ χρόνου* scribitur in MS. cod.

324 Pro epigraphe in MS. cod. scribitur *ἄλλη ἧπατος*. Paulo post pro *τοῖσι* ex MS. cod. scripsimus *τοῖσι*.

color vero niger eſt. Bilis autem hepatis, pituita & ſanguine referta, velut ratiocinamur, erumpit; quumque eruperit, citiſſime inſanit, indignatur, & ſtulta loquitur, & ut canis latrat; & hujus ungues puniceo ſunt colore; oculis cernere non poteſt; pili capitis erecti ſtant; & febris acuta invadit. Huic eadem, quæ prioribus, adhibere oportet; plerique vero intra undecim dies moriuntur; paucique evadunt.

ἡ δὲ χροιὴ μέλαινα. Τῦ δὲ ἥπατος ἡ χολὴ, φλέ-
γματος, καὶ αἵματος πλησθεῖσα, ὡς λογιζόμε-
θα, διαῤῥήγνυται· [325] καὶ, ὁκόταν διαῤῥαγῇ, τά-
χιςα μαίνεται, καὶ ἀγανακτεῖ, καὶ διαλέγεται ἀ-
90 σύνετα, καὶ ὑλακτέει ὡς κύων· [326] καὶ οἱ ὄνυχες
φοινίκεοί εἰσιν αὐτοῦ· καὶ τοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν
[327] οὐ δύναται ὁρῇν· καὶ τρίχες αἱ ἐν τῇ κεφαλῇ
ὀρθαὶ ἵςανται· καὶ πυρετὸς ὀξὺς ἐπιλαμβάνει.
Τούτῳ χρὴ προσφέρειν τὰ αὐτὰ, ἃ καὶ τοῖσι
πρόσθεν· οἱ δὲ πολλοὶ ἀποθνήσκουσιν ἐν τῇσιν
ἕνδεκα ἡμέρῃσι· [328] παῦροι δὲ διαφυγγάνουσιν.

CAPUT XXXII.

De primo lienis morbo, ſeu lienis intemperie calida cum bile, aut phlegmone eryſipelatoſa; ejusque ſymptomatis, ſignis, & curatione.

Lienis morbus primus. Gignitur autem ejusmodi morbus, bile ſolis calore commota, quum bilem ad ſe lien traxerit. Hæc igitur patitur. Febris acuta per initia ſuccedit; progrediente vero morbo remittit, præterquam circa lienem ipſum; ſemper autem hic calor perſtat; dolorque acutus per intervalla tum in ilia tum in ventrem incidit. Cibos autem per exordia quidem admittit, non autem admodum ſecedunt: procedente vero morbo, color pallidus evadit, dolor vehemens ingruit, & claviculæ extenuantur, neque cibos, velut per initia, facile admittit, & paucis impletur. Lien autem interdum eodem die magnus, & interdum minor evadit. Huic, quum ſic habuerit, veratrum bibendum dato, tuncque grano cnidio ſubter purgato: poſt purgationem autem veſperi lenticulæ acidioris heminam ſorbendam exhibeto, & betarum mollium heminam, polenta inſperſa. Poſtero vero & tertio die, parvum panem dato; pro opſonio, lenticula utatur; & carne ſuilla contuſa cum lenticula cocta: vinum auſterum, nigrum, paulo meracius bibat; & per hosce dies quietem agat; tamen intus in umbra paululum obambulet.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΒʹ.

Περὶ τῆς πρώτης τοῦ σπληνὸς νόσου, ἢ περὶ τῆς τοῦ σπληνὸς δυσκρασίας θερμῆς μετὰ χολῆς, ἢ περὶ φλεγμονῆς ἐρυσιπελατώδους· καὶ τῶν αὐτῆς συμπτωμάτων, καὶ σημείων, καὶ θεραπευτικῶν.

[329] Σπληνὸς νοῦσος πρώτη. Γίνεται δὲ ἡ
τοιαύτη νοῦσος, διὰ θερμασίην τοῦ
ἡλίου χολῆς κινηθείσης, ὁκόταν ἑλκύσῃ ἐφ'
ἑωϋτὸν χολὴν ὁ σπλήν. Τάδε οὖν πάσχει.
Πυρετὸς ὀξὺς ἐπιγίνεται κατ' ἀρχάς· προϊού-
σης δὲ τῆς νούσου ἀφίησι, πλὴν κατ' αὐτὸν
τὸν σπλῆνα· ταύτῃ δὲ αἰεὶ θέρμη ἔχει· καὶ
ὀδύνη ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε ἐμπίπτει ὀξείη, καὶ
91 ἐς τὴν λαπάρην, καὶ ἐς τὴν κοιλίην. Τὰ
δὲ σιτία κατ' ἀρχὰς [330] προσίεται μὲν, δια-
χωρέει δὲ οὐ μάλα· προϊούσης δὲ τῆς νούσου,
ἥτε χροιὴ ὠχρὴ γίνεται, καὶ ὀδύνη ἰσχυρὴ
92 ἐμπίπτει, καὶ αἱ κληῖδες λεπτύνονται, καὶ
τὰ σιτία [331] οὐχ ἀμαλῶς προσίεται, ὥσπερ
κατ' ἀρχὰς, καὶ ἀπ' ὀλίγου πίμπλαται. Ὁ
δὲ σπλὴν μέγας ἄλλοτε τῆς αὐτῆς ἡμέρης,
καὶ ἄλλοτε ἐλάσσων γίνεται. Τοῦτον, ὁκόταν
οὕτως ἔχῃ, πίσαι ἐλλέβορον, [332] καὶ τῷ δ' ὑπο-
καθῆραι κνιδίῳ κόκκῳ· ἐς ἑσπέρην δὲ με-
93 τὰ τὴν κάθαρσιν, φακῆς δοῦναι [333] τρυβλίον
ῥοφέειν ὀξυτέρης, καὶ τευτλίων τρυβλίον λα-
παρῶν, ἄλφιτα παραπάσας. Τῇ δ' ὑςεραίῃ
καὶ τῇ τρίτῃ, ἄρτον μικρὸν δοῦναι· ὄψῳ δὲ
φακῇ χρεέσθω· καὶ ὑὸς κρέας ἐν τῇ φακῇ
ἑφθὸν τετριμμένον· οἶνον δὲ πινέτω αὐςη-
ρὸν, μέλανα, ἀκρητέςερον κατ' ὀλίγον·
καὶ ἡσυχίην ἐχέτω ταύτας τὰς ἡμέρας·
πλὴν ἔνδον ὀλίγα [334] περιπατεέτω ἐν σκιῇ.
Τὸν

Variæ Lectiones.

325 καὶ ὁκόταν διαῤῥηχθῇ vulgati codices, pro quo καὶ ὁκόταν διαῤῥαγῇ ex MS. cod. ſcripſimus, quæ lectio in Imp. Samb. Fevr. & Linden. adſcribitur.

326 Sic MS. cod. & Chart. ex MS. Reg. inſerto articulo αὐτοῦ, *hujus*.

327 οὐ δύναται ὁρῇν MS. cod.

328 παῦροι δ' ἐκφυγγάνουσιν habet MS. cod.

329 Σπληνὸς ἡ πρώτη pro epigraphe habet MS. cod. & dicitur: γίνεται δὲ διὰ θερμασίην, interjectis omiſſis, ἡ τοιαύτη νοῦσος, *ejusmodi morbus*, ut ſit: *gignitur bile ſolis calore commota*.

330 Sic MS. cod. ſcribit, & hanc lectionem ſecuti ſunt interpretes, pro προΐεται, *abjicit*, *recuſat*.

331 οὐχ ἀμαλῶς προσίεται MS. cod. pro οὐχ ὁμοίως προΐεται. Nos priorem lectionem prætulimus, & ſic viſus eſt Galen. legiſſe in Exegeſi voce ἀμαλῶς. Paulo poſt ὁ δὲ σπλὴν ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε legunt vulgati codd. ſed MS. cod. lectionem, utpote meliorem ſequimur.

332 κάτω hoc in loco habent omnia exemplaria, pro quo ἄνω Martin. reponit, quia ex Aph. 4. Libr. IV. teſtatur purgandum ἄνω, & deorſum grano Cnidio. In MS. cod. καὶ τῷ δ' ὑποκαθῆραι κνιδίῳ κόκκῳ legitur, idque melius.

333 τρία τρυβλία legiſſe videtur Calvus, Martin. & MS. cod. pro λιπαρῶν *pingium*, legunt λαπαρῶν *mollium*; quam lectionem ſecuti ſumus. Mox ῥοφέειν deeſt in MS. cod. & poſtea παραπάσας dicitur pro vulgato παρεμπάσας.

334 περιπατεέτω ἐν τῇ σκιῇ omnia exemplaria, in MS. cod. deeſt τῇ, ut & in Imp. Samb. & Fevr. quæ lectio arridet Lindeno.

Τὸν δὲ λοιπὸν χρόνον τάδε χρὴ προσφέρε-
σθαι· σιτίον μὲν, ἄρτον αὐτοπυρίτην· ὄψον
δὲ ἐχέτω, κρέας κυνὸς μέζονος, ἢ αἰγὸς,
[335] ἢ οἰὸς τετριμμένον, καὶ τάριχος Γαδει-
ρικὸν, ἢ σαπέρδην, καὶ τὰ ὀξέα, καὶ τὰ
ἁλμυρὰ πάντα προσφερέσθω, καὶ τὰ στρυ-
φνά: πινέτω δὲ οἶνον Κῷον ὑπόστρυφνον ὡς
μελάντατον. τῶν δὲ γλυκέων καὶ λιπαρῶν
ἀπεχέσθω, καὶ κνισσωδέων· καὶ σίλφιον μὴ
25 προσφερέσθω, [336] μηδὲ σκόροδα, μηδὲ κρέας
χοίρειον, μηδὲ κεστρέα, μηδὲ νεαρὸν, μη- 94
δὲ τάριχος, μήτε ἔγχελυν, μήτε λάχανον
[337] μηδὲ ἑφθὸν ἄνευ ὄξους. Τρωξίμων δὲ,
ῥαφανίδι χρεέσθω, καὶ σελίνῳ, καὶ ἐς ὄξος
βάπτων, [338] καὶ οἴνῳ ἄλφιτα φυρῶν ἐσθιέτω·
καὶ τοῦ οἴνου ῥοφεέτω ἄκρητον; ἢν δὲ βούλη-
ται, καὶ τὸν ἄρτον ἐς τὸν οἶνον ἐνθρυπτόμε-
νος, ἐσθιέτω θερμόν· διδόναι δὲ καὶ ἰχθύων,
σκορπίον, δράκοντα, κόκκυγα, κωβιὸν, καλ-
λιώνυμον, τούτους ἑφθοὺς [339] καὶ ψυχρούς.
30 Διδόναι δὲ καὶ ἃ μέλλει τὸν σπλῆνα λε-
πτύνειν, ἑκάστης ἡμέρης, ἀσφοδέλου τοῦ καρ-
ποῦ, ἢ ἰξοῦ τὰ φύλλα, [340] ἢ αἰγοκέρας, 95
ἢ ἄγνου καρπὸν, ἢ πήγανον, ἢ ἡδυόσμου ῥί-
ζην· τούτων τρίβων ὅ, τι ἂν βούλῃ, διδό- 96
ναι [341] ἐν οἴνου κοτύλῃ αὐστηροῦ, νήστει. Ἢν
δὲ δυνατὸς ᾖ, ἀναγκάζειν αὐτὸν ποιεῖν ξύλα
τριήκοντα ἡμέρας· καὶ ἀπ᾽ ἄκρων τῶν ὤμων
παλαιέτω· καὶ περιπατεέτω δι᾽ ἡμέρης· καὶ
ὄψιος εὑδεέτω, πρωΐος δὲ ἐγειρέσθω· [342] καὶ
εὐωχεέσθω, ἃ προείρηται. Ἢν δὲ μὴ ὑπὸ
τούτων ῥηΐσῃ, καῦσαι τὸν σπλῆνα μύκησι,
35 [343] δέκα ἐσχάρας μεγάλας, ὁκόταν μέγι-
στος ᾖ ὁ σπλὴν, καὶ ἐξηρμένος μάλιστα: ἢν
γὰρ τύχῃς καύσας [344] ὡς δεῖ, ὑγιέα ποιή-
σεις ἐν τάχει. Ἡ δὲ νοῦσος δέεται θερα-
πηΐης· χαλεπὴ γὰρ καὶ χρόνιος· ἢν μὴ πα-
ραχρῆμα μελετηθῇ.

Reliquo vero tempore hæc exhibere oportet; in cibo quidem panem cibarium; pro opsonio carnem canis majusculi, aut capræ, aut oviculæ tusam habeat, & salsamentum Gaditanum, aut saperdam, acidaque & salsa omnia, acerbaque exhibeantur: vinum Coum, subastringens, quam nigerrimum bibat; dulcibus, pinguibus, & nidorosis abstineat; silphium minime exhibeatur, neque allia, neque caro porcina, neque mugil, neque recens, neque sale conditus, neque anguilla, neque olus ullum coctum sine aceto. Ex crudis eduliis, radicula & apio aceto intinctis utatur, polentam edat vino subactam; & vinum meracum sorbeat: quod si velit, panem etiam in vino intritum, calidum comedat: ex piscibus vero scorpium, draconem, cuculum, gobium, callionymum, eosque elixos & frigidos exhibeto. Dato etiam singulis diebus, quæ lienem attenuare valent, asphodeli semen, aut visci folia, aut fœnum græcum, aut viticis semen, aut rutam, aut menthæ radicem: ex his quod volueris, tritum, in vini austeri hemina, jejuno exhibeto. Quod si validus fuerit, triginta diebus ipsum ligna secare cogito: summis quoque humeris luctetur, interdiu obambulet; vesperi dormiat, mane vero surgat; & quæ dicta sunt, his vescatur. At si ne his quidem meliuscule habeat; lienem candelarum fungis, quum maximus lien & sublatus maxime fuerit, decem magnis crustis inurito: si enim, ut decet, ustio successerit, sanum reddes in brevi. Hic autem morbus curatione indiget: gravis enim est & diuturnus; nisi confestim curatio adhibita fuerit.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΓ'.

Περὶ τῆς δευτέρας τοῦ σπληνὸς νόσου, ἢ τῆς σπληνὸς σκιῤῥώδους φλεγμονῆς, καὶ τῶν ταύτης συμπτωμάτων, καὶ σημείων, καὶ θεραπευτικῶν.

[345] ΑΛλη νοῦσος σπληνός. Γίνεται μὲν ἀπὸ τῶν αὐτῶν, ἀφ᾽ ὧν καὶ ἡ πρόσθεν·

CAPUT XXXIII.

De secundo lienis morbo, aut lienis phlegmone scirrhosa, ac ejus symptomatis, signis, & curatione.

ALius lienis morbus. Ab iisdem quidem, a quibus & prior, oritur: his

VARIÆ LECTIONES.

335 Post ἢ οἰὸς in MS. cod. additur ἢ ὑὸς, aut *suilla*.
336 Pro μηδὲ σκόροδα, μηδὲ κρέας χοίρειον, μηδὲ κεστρέα, μηδὲ νεαρὸν, μηδὲ τάριχος, in MS. cod. scribitur μηδὲ κρέας ὕειον, μηδὲ κεστρέα, μηδὲ ταρίχηρον, μηδὲ νεαρόν.
337 μηδὲ ἑφθὸν editi codd. in MS. cod. ἑφθὸν deest, ut sit: *neque olus ullum sine aceto*.
338 καὶ ἐν οἴνῳ ἄλφιτα φυρῶν ἐσθίειν MS. cod. habet.
339 καὶ ψυχροὺς διδόναι omnia exemplaria vulgata; verum διδόναι abest in MS. cod. & melius omittitur. Deinde legitur τὸν σπλῆνα ἰσχναίνειν, ἑκάστης ἡμέρης, ἀσφοδέλου τοῦ καρποῦ ἢ κίσσου, *asphodeli semen aut hederæ folia*.
340 ἢ αἰγοκέρας MS. cod. quam lectionem sequimur pro vulgatis ἢ αἰγὸς κέρας. Cæterum αἰγοκέρας Galeno exponitur ὅπερ βουκέρας καὶ τῆλις, *quod & fœnum græcum*. Fœni græci autem farinam cum aceto & nitro tritam lienem minuere scribit Dioscorid. Libr. II. cap. 124. Deinde pro ἡδυόσμου, in MS. cod. legitur διδυμαίου. Galenus in Exegesi διδύμη exponit ῥίζαν τῆς βοτάνης, ἥτις καὶ ὄρχις ὀνομάζεται, *radix herbæ, quæ & orchis nominatur*, quod gemina sit radice, bulbosa, duplici, & testiculis simili; unde etiam διδύμιος dicitur Hesych. qui διδυμίου ῥίζαν βοτάνης εἶδος exponit, additque orchin eo nomine appellari.
341 Sic scripsimus ex MS. cod. quæ lectio adnotatur in MSS. Reg. Imp. Samb. Fevr. & prætulit Linden. pro vulgatis ἐν οἴνῳ αὐστηρῷ, *ex vino austero*.
342 In MS. cod. scribitur καὶ εὐωχείσθω τὰ προειρημένα.
343 δέκα ἐσχάρας μεγάλας, in MS cod. non adscribitur μεγάλας.
344 ὡς δεῖ, *ut decet* non habetur in MS. cod. Deinde dicitur ὑγιέα ποιήσεις ἐν τάχει, *sanum reddes in brevi*, quæ lectio probatur. Vulgati codd. ὑγιέα ποιήσεις, πλὴν οὐκ ἐν τάχει, *sanum reddes, non tamen brevi*.
345 Ἄλλη σπληνὸς pro epigraphe scribit MS. cod. omisso νοῦσος. Paulo post pro πάχει οὖν ex cod. scripsimus πάχει δὲ, id quod melius.

his vero ab hoc morbo afficitur: venter inflatur; postea vero lien tumet, durus est, & dolores acuti in lienem incidunt: color autem immutatur, & niger videtur, suppallidus malicorii instar; ex aure male olet; & gingivæ male olent, eæque a dentibus decedunt; & in tibiis ulcera, qualia pustulæ nocturnæ, erumpunt; membra extenuantur; neque stercus per alvum dejicitur. Hunc, quum ita habuerit, iisdem medicamentis, ac eduliis, & potu, exercitationeque, ac reliquis omnibus curato; quumque fæces non dejiciuntur, his alvum subluito: mellis heminæ dimidium, & nitri Ægyptii ovilli tali quantitatem, hæc ex betarum coctarum aqua ad quatuor heminas terito & diluito; deinde hoc infuso subluito. Quod si his morbus non sedetur, ejus lienem velut prioris, inurito; &, si ustio successerit, sanum efficies.

CAPUT XXXIV.

De tertio lienis morbo, aut inflammatione a peculiari plethora, ejusque symptomatis, signis, & curatione.

ALius lienis morbus. Quavis quidem anni tempestate; sed maxime verna, atque a sanguine oritur. Quum enim sanguine lien repletus fuerit, in ventrem erumpit; & in lienem dolores acuti, in mammam, jugulum, humerum, & sub scapulam irruunt: color autem corporis plumbeus, leves cutis lacerationes in tibiis habet, & ex iis magna ulcera oriuntur. Et quæ primum per inferiora secedunt, cruenta sunt, & æruginosa; venter durus subit, & lien tanquam lapis est. Hic morbus superioribus magis lethalis est; ex eoque pauci evadunt. Hunc, quum ita affectus fuerit, iisdem quibus priorem curato, sed medicamentum sursum purgans ne dederis: deorsum vero cocco Cnidio

πάσχει δὲ ὑπὸ τούτου τοῦ νοσήματος, τάδε· [346] ἡ γαστὴρ φυσᾶται· μετὰ δὲ καὶ ὁ σπλὴν οἰδέει, καὶ σκληρός ἐστι, καὶ ὀδύναι ὀξεῖαι ἐμπίπτουσιν ἐς τὸν σπλῆνα· ἡ δὲ χροιὴ τρέ-
97 πεται, καὶ ὁρᾶται μέλας, ὕπωχρος σιδιοειδής· καὶ ἐκ τοῦ ὠτὸς κακὸν ὄζει· [347] καὶ τὰ οὖλα κακὸν ὄζει, καὶ τὰ ἀπὸ τῶν ὀδόντων ἀφίσταται· καὶ ἐκ τῶν κνημέων ἕλκεα ἐκρήγνυται, ὁκοῖά περ ἐπινυκτίδες: τὰ δὲ γυῖα λεπτύνεται· [348] καὶ ἡ κόπρος οὐχ ὑποχωρέει. Τοῦτον, ὁκόταν οὕτως ἔχῃ, μελετῆν τοῖσιν αὐτοῖσι φαρμάκοισι καὶ ἐδέσμασι, καὶ ποτῷ, καὶ ταλαιπωρίῃσι, καὶ τοῖσιν ἄλλοισι πᾶσι, [349] καὶ ὑποκλύζειν· ὁκόταν μὴ θέλῃ ἡ κόπρος διαχωρέειν, ἐν τούτοισι μέλιτος ἡμικοτύλιον, καὶ νίτρου Αἰγυπτίου ὁκόσον ἀστράγαλον οἰὸς, ταῦτα τρίψας διεῖναι ἀπὸ τεύτλων ἑφθῶν ὕδατι, τέσσαρσι κοτύλῃσιν· εἶτα οὕτω κλύζειν. Ἢν δὲ μὴ ὑπὸ τούτων ἡ νοῦσος καθίσηται, καῦσαι [350] αὐτοῦ τὸν σπλῆνα, ὡς τὸν πρόσθεν· καὶ, ἢν τύχῃς καύσας, ὑγιέα ποιήσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΔ'.

Περὶ τῆς τρίτης τοῦ σπληνὸς νόσου, ἢ τῆς φλεγμονῆς τῆς ἀπὸ τῆς ἰδίας πληθώρας γινομένης, καὶ τῶν αὐτῆς συμπτωμάτων, καὶ σημείων, καὶ θεραπευτικῶν.

[351] ΑΛλη νοῦσος σπληνός. Γίνεται μὲν τοῦ ἔτεος· ἔαρος ὥρῃ μάλιστα, ἀπὸ δὲ αἵματος. Ὁκόταν γὰρ ἐμπλησθῇ ὁ σπλὴν αἵματος, ἐκρήγνυται ἐς τὴν κοιλίην· καὶ ὀδύναι ὀ-
ξεῖαι ἐς τὸν σπλῆνα ἐμπίπτουσι, καὶ ἐς τὸν 204
τιτθὸν, καὶ ἐς τὴν κληῗδα, καὶ ἐς τὸν ὦμον, καὶ ὑπὸ τὴν ὠμοπλάτην· [352] ἡ δὲ χροιὴ τοῦ γυίου, μολιβδοειδὴς, καὶ ἀμυχὰς ἐν τῇσι κνήμῃσι λαμβάνει, καὶ ἕλκεα μεγάλα γίνεται ἐξ αὐ-
98 τέων. Καὶ τὰ κάτω ὑποχωρέοντα ἅμα [353] τῷ
99 πρώτῳ, αἱματώδεα καὶ ἰώδεα· καὶ [354] ὑπέρχεται ἡ γαστὴρ σκληρὴ, καὶ ὁ σπλὴν καθάπερ λίθος ἐστίν. Οὗτος τῶν πρόσθεν θανατωδέστερος, καὶ ἐξ αὐτέου παῦροι διαφυγγάνουσι. Τοῦτον, [355] ὁκόταν ὧδε ἔχῃ, τοῖσιν αὐτοῖσι θεράπευε, οἷσι καὶ τὸν ἔμπροσθεν, πλὴν ἄνω φάρμακον μὴ δῷς· [356] κάτω δὲ, τοῦ κόκκου τοῦ κνιδίου δοῦ-

VARIÆ LECTIONES.

346 Pro ἡ γαστὴρ φυσᾶται, μετὰ δὲ καὶ ὁ σπλὴν οἰδέει, legitur in MS. cod. ἡ γαστὴρ φυσᾶται μεγάλη· καὶ ὁ σπλὴν οἰδέει, hoc est: *venter magnus inflatur, & lien tumet.* Paulo post ἔπωχρος habent editi Codd. sed ὕπωχρος legendum existimo.

347 καὶ τὰ οὖλα κακὸν ὄζει, καὶ τὰ ἀπὸ τῶν ὀδόντων ἀφίσταται, vulgati codd. MS. cod. vero καὶ τὰ οὖλα ἀφίσταται ἀπὸ τῶν ὀδόντων, καὶ κακὸν ὄζει, *& gingivæ a dentibus decedunt, & male olent.*

348 MS. cod. καὶ ἡ κόπρος οὐ διαχωρέει, *& stercus non dejicitur.*

349 Sic MS. cod. Imp. Samb. & Fevr. quam lectionem amplectitur Lindenus pro vulgato καὶ κλύζειν.

350 αὐτὸν, pro αὐτοῦ, scribit MS. cod.

351 ἄλλη σπληνὸς pro epigraphe habet MS. cod. omisso νοῦσος. Deinde legitur: γίνεται μὲν τοῦ ἔτεος, θέρεος ὥρῃ μάλιστα, ἡ δὲ νοῦσος γίνεται ἀπὸ αἵματος. Ὁκόταν ὁ σπλὴν ἐμπλησθῇ αἵματος.

352 ἡ δὲ χροιὴ τούτου MS. cod. pro ἡ δὲ χροιὴ τοῦ γυίου.

353 τῷ πρώτῳ omnia vulgata exemplaria scribunt. Mercurialis vero τῷ κόπρῳ legere mavult, videlicet & quæ simul cum *stercore* secedunt; nam vox illa (inquit) τῷ πρώτῳ, facile corrupta fuit, Mercurialis emendat ex hac τῷ κόπρῳ Hippocrati familiarissima. Foës. vero τῷ πρώτῳ ferri posse putat, subintellecta voce κόπρῳ, quam Lindenus in textum intulit. In MS. cod. longe aliter legitur hæc sententia, quæ ita est: τὰ πρωὶ αἱματώδεα καὶ οἰνώδεα ὑπέρχεται· ἡ δὲ γαστὴρ σκληρή· hoc est; *& quæ mane per inferiora secedunt, cruenta sunt, & vinosa; venter vero durus* subit: *vinosa* vero fortasse hoc sensu, ut vini rubri fæcibus, ea, quæ secedunt, similia sint; dixerat enim ante *cruenta*, quæ sane vox melius convenit cum colore earum fæcum, quam cum æruginis colore.

354 Proponit Foës. ὑπέρεχεσθαι, pro ὑπέρχεται, hoc sensu, ut venter durus emineat, & extet, ut lienosis accidit.

355 ὁκόταν οὕτως ἔχῃ τοῖσιν αὐτέοισιν· οἷσι καὶ τοὺς πρόσθεν ἰῆσθαι MS. cod. pro ὁκόταν ὧδε ἔχῃ τοῖσιν αὐτοῖσι θεράπευε, οἷσι καὶ τὸν ἔμπροσθεν.

356 τοῦ κνιδίου κόκκου δοῦναι· τῇ δ' ὑστεραίῃ ὀνείου ἢ ἱππείου γάλακτος δοῦναι ἑφθοῦ MS. cod.

δοῦναι· τῇ ὑςεραίῃ καὶ ἱππείου γάλακτος ἑφθοῦ ὀκτὼ κοτύλας, μέλι παραχέων· εἰ δὲ μὴ, βοείῳ ἢ αἰγείῳ ἑφθῷ, δύο χοεῦσι, [357] μέλι παραχέων παρὰ τὴν ἑτέρην κύλικα, ἐναλλὰξ δὲ πίνειν χρή. Ἐς δὲ τὴν ἑσπέρην διδόναι μετὰ τὴν κάθαρσιν [358] ταυτὰ, ἃ καὶ τῷ πρόσθεν, μετὰ τὸ φάρμακον· καὶ, ἢν δοκέῃ, τοῦ αἵματος ἀφελεῖν ἀπὸ τοῦ ἀγκῶνος τοῦ ἀριςεροῦ τῆς εἴσω φλεβός. Τὰς δὲ λοιπὰς τῶν ἡμερέων διδόναι νήςει ἑκάςης ἡμέρης βοείου γάλακτος τέσσαρας κοτύλας, τρίτον μέρος ἅλμης παραμίσγων. Σιτίοισι δὲ, καὶ ποτοῖσι, καὶ τοῖσι ἄλλοισι, τοῖσιν αὐτοῖσι θεραπεύειν, [359] οἷσι καὶ τὸν πρόσθεν· ἀπέχε- 100 σθαι δὲ λαγνείης καὶ οἰνοφλυγίης, καὶ τοῦτον, 101 καὶ τοὺς πρόσθεν. Καὶ, ἢν σοι δοκέῃ, καὶ καῦσαι [360] ὁκόταν παχύτατος, καὶ μέγιςος ὁ σπλὴν γένηται. Καὶ, ἢν τύχῃς [361] καύσας τοῦ καιροῦ, ὑγιέα ποιήσεις· ἢν δὲ μὴ ὑπὸ ταύτης τῆς ἰήσεως ὑγιὴς γένηται, φθειρόμενος χρόνῳ θνήσκει· ἡ γὰρ νοῦσος λίην ἐςὶ χαλεπή.

purgato: postero die quoque lactis equini cocti heminas octo, melle affuso (exhibeto:) sin minus, lacti bubulo aut caprino cocto ad duos congios, melle in altero poculo affuso, & alternatim bibere oportet. Sub vesperum vero post purgationem eadem, quæ priori, exhibeto post medicamentum; sique visum fuerit, sanguinem ex interiore sinistri cubiti vena detrahito. Per reliquos autem dies jejuno singulis diebus lactis bubuli quatuor heminas, tertia muriæ parte admixta, exhibeto. Cibis autem, potibus, & reliquis aliis, iisdem, quibus priorem, curato: tum hic, tum superiores, venere & vinolentia abstineant. Quod, si tibi visum fuerit, etiam cum crassissimus & maximus lien evaserit, inurito. Et, si opportune ustio successerit, sanum efficies: at si sub hac curatione non convalescat, tempore contabescens moritur; nam admodum gravis est morbus.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΕ'.

Περὶ τῆς τετάρτης τοῦ σπληνὸς νόσου, ἢ τοῦ οἰδήματος τοῦ ἀπὸ τοῦ φλέγματος γενομένου, καὶ τῶν αὐτοῦ σημείων, καὶ θεραπευτικῶν.

[362] Ἄλλη νοῦσος σπληνός. Προσπίπτει καὶ αὕτη ἡ νοῦσος ἔαρος μάλιςα, ὁκόταν φλέγμα ἀναλάβῃ ὁ σπλὴν ἐς ἑωυτὸν, καὶ μέγας παραχρῆμα γένηται καὶ σκληρός· εἶτ' αὖθις καθίςαται. Καὶ, ὁκόταν μὲν [363] ἐξηρ- 102 μένος ᾖ, ὀδύναι ὀξεῖαι ἐμπίπτουσιν· ὁκόταν δὲ λαπαρὸς ᾖ, ἀνώδυνός ἐςι [364] καὶ, ὁκόταν χρόνος γένηται τῇ νούσῳ, ἀμαυροτέρη δοκέει, καὶ ἐπανίςαται, καὶ ταχέως καθίςαται. Οὗτος, ὁκόταν οὕτως ἔχῃ, κατ' ἀρχὰς τοῦ νοσήματος, τὰ σιτία οὐ δύναται προσίεσθαι, καὶ ταχέως καταλεπτύνεται, καὶ ἀκρησίην ἔχει τὸ σῶμα πολλήν. Τὸ δὲ νούσημα, ἢν μὴ παραχρῆμα θεραπευθῇ, [365] ἢ αὐτόματον καταςῇ, διαλιπὼν πέντε μῆνας ἢ ἕξ, αὖθις ἐπανίςαται· διαλιμπάνει δὲ μάλιςα τὸν χειμῶνα. Τοῦτον κατ' ἀρχὰς ἢν λάβῃς, καῦσον δέκα ἐσχάρας ἐς τὸν σπλῆνα, καὶ παραυθὺς ὑγιέα ποιήσεις· ἢν δὲ μὴ καύσῃς, τοῖσιν αὐτοῖσι φαρμάκοισιν ἰῆσθαι, οἷσι καὶ τοὺς πρόσθεν, καὶ ἐδέσμασι καὶ ποτοῖσι, καὶ ταλαιπωρίῃσιν· οὕτω γὰρ ἂν τάχιςα ὑγιέα

CAPUT XXXV.

De quarto lienis morbo, vel tumore a pituita orto, ejusque signis, & curatione.

Alius lienis morbus. Hic etiam morbus vere potissimum contingit, quum lien in se pituitam exceperit, statimque tumidus & durus evaserit; deinde rursus subsidit. Et, quum quidem sublatus fuerit, dolores acuti incidunt; quum vero mollis est, abest dolor: quumque morbus inveteraverit, obscurior esse videtur, & assurgit, celeriterque deprimitur. Hic, quum sic habuerit, per morbi exordia cibos admittere non potest, & cito extenuatur, magnaque intemperie corpus afficitur. Morbus autem nisi statim curatus, aut sua sponte sedatus fuerit, quinque aut sex intermissis mensibus rursus exsurgit, per hiemem autem præcipue intermittit. Hunc si per exordia curandum sumpseris, decem crustis ad lienem inurito, statimque sanum reddes: quod si non usseris, iisdem medicamentis, & eduliis, & potibus, ac laboribus, quibus superiores, curato: sic enim celerrime sanum red-

Variæ Lectiones.

357 μέλι παραχέων παρὰ τὴν ἑτέρην MS. cod. habet, addito παραχέων, quod probamus. Lind. παραμίσγων scribit. Postea legitur in MS. cod. ἐναλλὰξ δὲ πίνειν, *alternatim vero bibere*, omisso χρὴ *oportet*.

358 ταῦτα vulgati codd. pro quo ταυτὰ scripsimus ex MS. cod.

359 ἐν οἷσι καὶ τὸν πρόσθεν MSS. Reg. habent, inserto ἐν. MS. cod. vero οἷσι καὶ τοὺς πρόσθεν. Paulo post καὶ λαχανοφαγίης Vatic. membr. pro καὶ οἰνοφλυγίης.

360 ὁκόταν παχύτατος ᾖ, καὶ μέγιστος ὁ σπλὴν MS. cod. legit, omisso γένηται, *cum crassissimus, & maximus sit lien*.

361 MS. cod. scribit καύσας κατὰ καιρὸν, pro καύσας τοῦ καιροῦ. Paulo post MS. cod. habet ἡ γὰρ νοῦσός ἐστι χαλεπὴ, *gravis enim est morbus*.

362 Pro epigraphe in MS. cod. scribitur ἄλλη σπληνὸς omisso νοῦσος. Deinde dicitur προσπίπτει ἡ νοῦσος μάλιστα ἦρος.

363 Pro ἐξῃρμένος, Imp. Samb. & Fevr. legunt ἐξηρτημένος, *suspensus*.

364 καὶ ὁκόταν χρόνος ἐγγένηται MS. cod. scribit.

365 ἢ αὐτόματον καταστάθῃ MS. cod.

reddideris. Hujus autem color exalbidus, nunc suppallidus, nunc squallidus est.

ποιήσῃς. [366] Τούτου δὲ ἡ χροιὴ γίνεται
103 ἔκλευκος, ἄρτι ὕπωχρος, ἄρτι αὐχμηρή.

CAPUT XXXVI.

De quinto lienis morbo, inflammatione in scirrbum mutata, ejusque causis, & curatione.

ALius lienis morbus. Ab atra bile potissimum autumno oritur: fit autem ex olerum esu, quæ cruda comeduntur, & aquæ potu. His igitur afficitur, ubi morbus prehenderit; lien valde dolet, & rigor & febris invadit, cibi inappetentia detinet, totumque corpus celeriter concidit. Lien autem magnus quidem admodum non evadit, sed durus, & ad viscera prolabitur, adjacensque (humores) fugit. Hunc, quum ita habuerit, iisdem tum medicamentis, tum eduliis, tum potibus; tum laboribus, quibus etiam superiores, curato. Ac si (se) tibi commiserit, eum, quo alios, modo inurito. Hic morbus in plerisque, si confestim curatus fuerit, cito decedit.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Λϛʹ.

Περὶ τῆς πέμπτης τοῦ σπληνὸς νόσου, τῆς φλεγμονῆς ἐς σκιῤῥὸν μεταβαλλομένης, καὶ τῶν ταύτης αἰτίων, καὶ θεραπευτικῶν.

[367] ΑΛλη νοῦσος σπληνός. Γίνεται μετοπώρου μάλιστα ἀπὸ χολῆς μελαίνης· γίνεται δὲ ἀπὸ λαχανοφαγίης τρωξίμων πολλῶν, καὶ ὑδροποσίης. Πάσχει οὖν τάδε, ὁκόταν τὸ νόσημα λάβῃ· ἀλγέει τὸν σπλῆνα σφόδρα, καὶ ῥῖγος καὶ πυρετὸς ἐπιλαμβάνει, καὶ ἀσιτίη ἔχει αὐτὸν, τό, τε γυῖον ξυμπίπτει ταχέως. Ὁ δὲ σπλὴν, μέγας μὲν πάνυ οὐ γίνεται, σκληρὸς δὲ, [368] καὶ παραπίπτει παρὰ τὰ σπλάγχνα, καὶ μύζει προσκείμενος. Τοῦτον, ὁκόταν οὕτως ἔχῃ, τοῖσιν αὐτοῖσιν ἰῆσθαι, καὶ φαρμάκοισι [369] καὶ βρωτοῖσι, καὶ πότοισι, καὶ ταλαιπωρίῃσιν, οἷσιν ἂν καὶ τοὺς πρόσθεν. Καὶ, ἤν σοι παρέξῃ, καῦσαι αὐτὸν, τρόπον ὃν περ καὶ τοὺς ἄλλους. Αὕτη ἡ νοῦσος τοῖσι πολλοῖσιν· ἢν παραχρῆμα μελετηθῇ, ἐν τάχει ἐξέρχεται.

CAPUT XXXVII.

De ictero primo, a bile æstate commota orto; ejusque signis, & curatione.

ICteri quatuor. Primus quidem æstate maxime corripit, a bile commota: bilis igitur sub cute & in capite colligitur, proindeque statim corpus colorem immutat, pallidumque ceu malicorium evadit; oculi pallidi sunt, & sub pilis capitis velut lanugo subest; & rigor & febris prehendit; urinam mejit pallidam, in eaque crassum suppallidum subsidet; mane quamdiu jejunus fuerit, ad os ventriculi & viscera strepitus editur; &, siquis eum alloquatur, aut interroget, ægre fert, ac tristatur, neque audire sustinet. Stercus autem progrediens, ex pallido albicat, & male olet:

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΖʹ.

Περὶ τοῦ πρώτου ἰκτέρου, ἀπὸ χολῆς τοῦ θέρους κινηθείσης γινομένου, καὶ τῶν αὐτοῦ σημείων, καὶ θεραπευτικῶν.

ΙΚτεροι τέσσαρες. [370] Ὁ μὲν τοῦ θέρεος μάλιστα ἐπιλαμβάνει, χολῆς κινηθείσης· [371] ἵσταται οὖν ἡ χολὴ ὑπὸ τῷ δέρματι καὶ ἐν τῇ κεφαλῇ, ὥς εὐθὺς ἀλλοχροέει τὸ σῶμα, καὶ γίνεται ὠχρὸν, ὁκοῖόν περ σίδιον. Καὶ ὀφθαλμοὶ ὠχροὶ, καὶ ἐν τῇ κεφαλῇ ὑπὸ τὰς τρί-
104 χας, οἷον [372] χνοῦς ὕπεστι· καὶ ῥῖγος, καὶ πυρετὸς ἐπιλαμβάνει· καὶ οὐρέει ὠχρὸν τὸ οὖρον, καὶ ὑφίσταται ὑπ᾽ αὐτῷ παχὺ ὕπωχρον· καὶ τὸ ἕω-
105 θεν, ἕως ἂν νῆστις ᾖ, πρὸς τὴν καρδίην [373] καὶ πρὸς τὰ σπλάγχνα μύζει· καὶ, ὁκόταν τις αὐτῷ
106 προσφθέγξηται ἢ ἐρωτήσῃ, ἄσσᾶται τε καὶ λυπέεται, καὶ οὐκ ἀνέχεται ἀκροώμενος. Ὁ δὲ ἀπόπατος προϊὼν, [374] ὠχρόλευκος, καὶ κάκοδμος· οὐ-

VARIÆ LECTIONES.

366 MS. cod. hunc locum sic habet: τούτου ἡ χροιὴ γίνεται ἔκλευκος, ἄρτι ὕπωχρος, ἄρτι αὐχμηρὴ, & hæc sane genuina est lectio, sed id emendare, homini præsertim copia MSS. codd. carenti, ac solummodo conjectura propria innixo, non dicam impossibile; verum difficillimum judico. Vulgati codd. scribunt mendose, ἀρτιύπωχρος, καὶ αὐχμηρή.

367 ἄλλη σπληνὸς pro epigraphe scribit MS. cod. omisso νοῦσος. Deinde dicitur γίνεται μὲν μετοπώρου, inserto μὲν, quidem.

368 καὶ προσπίπτει πρὸς τὰ σπλάγχνα scribit MS. cod. pro καὶ παραπίπτει παρὰ τὰ σπλάγχνα.

369 καὶ βρωτοῖσι, καὶ ταλαιπωρίῃσιν, οἷσιν ἂν καὶ τοὺς πρόσθεν· καὶ ἤν σοι παρέξῃ, καῦσαι αὐτὸν legunt omnia vulgata exemplaria. Verum in MS. cod. sic habentur: καὶ βρωτοῖσι, καὶ πότοισι, καὶ ταλαιπωρίῃσιν· ὡς τοὺς πρόσθεν· καὶ ἤν σοι παρέχῃ, καῦσαι τὸν αὐτὸν, *tum eduliis, tum potibus, tum laboribus, velut superiores*, curato: *si tibi se commiserit, eum inurito.*

370 ὁ δὲ μὲν τοῦ θέρεος MS. cod. inserta conjunctione δέ.

371 ἵσταται δὲ ἡ χολὴ ὑπὸ τῷ δέρματι, καὶ ἐν τῇ κεφαλῇ, ὡς εὐθέως ἀλλοτροπέει MS. cod.

372 φλοῦς legunt vulgata exemplaria, de qua voce videsis Foësii Oeconom. voce φλίου. Ast nos hisce missis MS. cod scripturam amplectimur, & χνοῦς legimus, & hæc est genuina lectio.

373 Sic MS. cod. & MSS. Reg. inserto πρός. Paulo post ἀσσᾶται restituimus, id quod melius, pro vulgato ἄσσαι τέ.

374 MS. cod. scribit ὠχρὸς καὶ κάκοδμος.

οὗτος, ὁκόταν ὧδε ἔχῃ, θνήσκει μάλιϛα ἐν τῇσι τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέρῃσιν· ἢν δὲ ταύτας διαφύγῃ, ὑγιαίνεται. [375] Μελετῆν δὲ αὐτὸν χρὴ, ὧδε· ὁκόταν ὁ πυρετὸς ἀνῇ, [376] λούειν πολλῷ καὶ θερμῷ, πίνειν τε διδόναι μελίκρητον, καὶ ῥοφήμασι διαχρεέσθω, πτισάνης χυλῷ, μέλι παραχέων (καὶ μὴ συνεψεῖν τὸ μέλι) ἕως ἂν αἱ δεκατέσσαρες ἡμέραι παρέλθωσιν· αὗται γὰρ κρίνουσιν, ἢν θανάσιμον, ἢ οὔ. Μετὰ δὲ ταῦτα, λούειν δὶς τῆς ἡμέρης, καὶ εὐωχέειν τὸ πρῶτον ὀλίγοισιν, [377] ἅσσα ἂν μάλιϛα προσίηται· [378] ἔπειτα πλείω μέντοι διδόναι· πινέτω δὲ οἶνον λευκὸν ὡς πλεῖϛον δι' ἡμέρης· καὶ, ἤν σοι δοκέῃ προϊόντος τοῦ χρόνου ὠχρὸς εἶναι ϗ [379] ἀσθενὴς, ἔμετον αὐτὸν κελεύειν ποιέεσθαι ἀπὸ τῶν σιτίων, [380] ὡς ἐν τῇσιν ἄνω νούσοισιν ἔχει. Καὶ ἢν μὲν ἀπὸ τούτων παύσηται, ἅλις· ἢν δὲ μὴ, ἐλλέβορον πίσαι· [381] μετὰ δὲ τὴν τοιαύτην κάθαρσιν, ἑσπέρην φαγέτω μᾶζαν μαλθακὴν, ἢ ἄρτου τὸ ἐντός· ὄψον δὲ ἐσθιέτω, νεοσσὸν ἀλεκτορίδος δίεφθον, εὐζωμευμένον κρομμύῳ, ϗ κοριάνῳ, ϗ τυρῷ, ϗ ἁλὶ, ϗ σησάμῳ, ϗ ϛαφίδι λευκῇ· οἶνον δὲ πινέτω λευκὸν, αὐϛηρὸν, ὡς παλαιότατον· τὴν δὲ κάτω κοιλίην ὑποκαθῆραι. Τῇ δὲ ὑϛεραίῃ, χυλῷ ἀπ' ἐρεβίνθων λευκῶν· [383] μέλι δὲ χρὴ τῷ χυλῷ παραχέαι, τούτῳ δὲ χρεέσθω, ϗ ἐκπιέτω δύο κοτύλας τοῦ τοιούτου χυλοῦ. Τῇ δὲ τρίτῃ ἀρξάμενος, [384] ἐφ' ἑκάϛης ἡμέρης πινέτω τόδε τὸ ὕδωρ, ἀπὸ τῶνδε ἑψήσας· [385] μαράθρου ῥίζας λεπτὰς, πλῆθος ὁκόσον τρισὶ δακτύλοισι περιλαβεῖν τὴν δραχμίδα, [386] ἐμβάλλειν ϗ ἑψεῖν ἐν δύο χοεῦσιν ὕδατος, ἑψεῖν δὲ ἕως ἂν λειφθῇ τὸ ἥμισυ· [387] καὶ ἐρεβίνθων λευκῶν χοίνικα ἐν δυσὶ χοεῦσι, ϗ 107
τούτου δὲ πιέτω τὸ ἥμισυ· ταῦτα ὁκόταν λειφθῇ, διηθήσας, ἐξαιθριάσαι, [388] ϗ ἀμφότερα μίξας, τούτῳ τῷ ὕδατι καὶ τὸν οἶνον κερήσας, πινέτω, [389] ϗ αὐτὸ τὸ ὕδωρ μοῦνον, ἢν βούληται, πινέτω ὡς πλεῖϛον, ϗ ἄλλο ὕδωρ μὴ πινέτω. Ἢν δὲ τοῦτο τὸ πότον μὴ προσίηται, [390] τόδε σκευάσας οὕτω διδόναι. Ἰσχάδων λευκῶν χοίνικα ἑψήσας ἐν δυσὶ χοεῦσι, διηθῆσαι ϗ ἐξαιθριάσαι· ἔπειτα τὸ ὕδωρ

hic, quum ita habuerit, intra dies quatuordecim potiſſimum moritur: ſi vero hos effugerit, convaleſcit. Eum autem ita curare oportet: quum febris remiſerit, multa calida loto aquam mulſam propinato, & ſorbitionibus utatur, ptiſanæ cremore melle affuſo (atque mel ne concoquas) quoad quatuordecim dies præterierint; hi namque, lethalis ſit, necne, decernunt. Poſtea autem bis die lavato, & in cibo exhibeto primum pauca, quæcunque maxime admiſerit; deinde tamen plura porrigito: vinum album quamplurimum interdiu bibat; &, ſi procedente tempore pallidus ac imbecillus tibi videatur, a cibis vomitum fieri, velut in ſuperioribus morbis habetur, jubeto. Quod ſi his quidem ſedetur, ſatis eſt; ſin minus, veratrum propinato: poſt ejusmodi vero purgationem, veſperi mazam mollem, aut panis medullam comedat: pro opſonio pullum edat gallinaceum percoctum, cum cœpa, coriandro, caſeo, ſale, ſeſamo, & uva paſſa alba probe elixum: vinum autem album, auſterum, quam vetuſtiſſimum bibat: alvumque inferiorem ſubpurgato. Poſtero die, cicerum alborum cremore, melle affuſo, utatur, talisque ſucci heminas duas ebibat. Tertio vero die, ſingulis diebus hanc aquam, ex his decoctam, bibere incipiat: fœniculi radices tenues, quantum pugillo, aut tribus digitis comprehenditur, in duos aquæ congios immittito, & coquito, dum dimidium remaneat: & cicerum alborum chœnicem in duobus (aquæ) congiis, de quo dimidium bibat: hæc quum remanſerint, colata ſub dio exponito, & ambobus permixtis, vinum hac aqua diluat, & bibat; & aquam ipſam ſolam, ſi velit, quam plurimam potet, nec aliam aquam bibat. Quod ſi potum iſtum averſetur, hunc ita paratum exhibeto. Caricarum albarum chœnicem duobus congiis decoctam colato, & ſub dio exponito; deinde aquam hanc

Variæ Lectiones.

375 μελετῆν δ' αὐτὸν τόνδε χρὴ τὸν τρόπον habet MS. cod. pro vulgatis μελετῆν δὲ αὐτὸν χρὴ, ὧδε.

376 MS. cod. λούειν αὐτὸν πολλῷ καὶ θερμῷ· πίνειν δὲ διδόναι μελίκρητον.

377 ἅσσα ἂν μάλιϛα, in MS. cod. abeſt particula ἄν.

378 ἔπειτα μέντοι καὶ πλείω διδόναι· πινέτω δὲ καὶ οἶνον λευκὸν MS. cod.

379 Pro ἀσθενὴς, *imbecillus*, Martinus ſubſtituit ἀσινὴς, *illæſus*, vel ſi ſine ulla gravi offenſa eſt. Mox ἔμετον αὐτὸν κελεύειν ſcribitur in MS. cod. inſerto αὐτόν.

380 ὡς ἐν τῇσι νούσοισι, τῇσιν ἄνω ἔχει, ϗ ἢν μὲν ὑπὸ τουτέων παύηται ſcribit MS. cod.

381 μετὰ δὲ τὴν τοιαύτην, in MS. cod. deeſt τοιαύτην. Deinde ἑσπέρης legitur, pro vulgato ἑσπέρην.

382 ὄψον δ' ἐχέτω MS. cod. legit, pro vulgato ὄψον δ' ἐσθιέτω.

383 μέλι δὲ χρὴ τῷ χυλῷ παραχέαι· ἐκπιέτω δὲ δύο χοίας τοῦ χυλοῦ, MS. cod. pro vulgatis μέλι δὲ χρὴ τῷ χυλῷ παραχέαι, τούτῳ δὲ χρεέσθω, ϗ ἐκπιέτω δύο κοτύλας τοῦ τοιούτου χυλοῦ.

384 Sic Imp. Cornar. & Lind. pro ἀφ' ἑκάϛης. In MS. cod. ἀφ' non legitur. Poſtea πινέτω τόδε τὸ ὕδωρ, in cod. τόδε τὸ omttuntur.

385 μόρου ῥίζας, *mori radices* ſcribit MS. cod. pro μαράθρου ῥίζας.

386 ἐμβάλλειν ταῦτα Imp. Samb. inſerto ταῦτα. Poſtea pro δύο, in MS. cod. dicitur τρισὶ in *tribus*.

387 ἑψεῖν δὲ ϗ ἐρεβίνθων MS. cod. inſertis ἑψεῖν δέ. Deinde pro ϗ τούτου δὲ πιέτω τὸ ἥμισυ, *& hujus dimidium bibat*, Lindenus legit ἕως ἂν λειφθῇ τὸ ἥμισυ, *donec dimidium relinquatur*, intelligens de coctione, quemadmodum & Cornarius vertit, nempe *ad dimidias item coquito:* quæ lectio magis conſentanea videtur. MS. cod. ſcribit: ϗ τούτου λειπέτω τὸ ἥμισυ.

388 ϗ ἀμφότερα MS. cod. omittit particulam καί. Paulo poſt ϗ τὸν οἶνον κερήσας vulgati codd. ubi κεράσας ſcribit Lind. ex Fevr. MS. cod. autem κίρνας legit, velut in Aſulano cod. κιρνᾶν Imp. Samb.

398 ϗ αὐτὸ τὸ ὕδωρ ψιλὸν MS. cod. pro ϗ αὐτὸ τὸ ὕδωρ μοῦνον.

390 τὸ δὲ αὐτῷ σκευάσας διδόναι MS. cod. pro vulgatis τόδε σκευάσας οὕτω διδόναι.

hanc solam, si velit, aut vino mixtam bibat; eam vero non confertim multam bibat, sed per intervalla dimidiam heminam, ut alvi perfluvium ei ne superveniat; parvoque interposito tempore, bibat. Optima vero & hæc quotidie jejuno potui exhibita, trita & vini albi veteris hemina diluta; apii semen, cucumeris semen, fœniculi semen, cuminum Æthiopicum, adiantum, coriandrum herba, uvæ passæ albæ. Hæc & illa si biberit, juvabitur, celerrimeque sanus evadet.

CAPUT XXXVIII.

De ictero secundo, hieme tum ab ebrietate & rigore, tum a bile per suppressionem coacervata orto, ejusque causis, signis, & curatione.

ALius icterus. Hic hiemis tempore ex temulentia & frigore invadit: primum autem invadere incipit rigor; deinde etiam febris detinet; & corporis humidum sub cute concrescit: ex his autem rem se ita habere proditur. Ejus corpus lividum est, & subdurum; & quæ venæ per corpus distenduntur, sunt pallidæ, majores & crassiores quam antea; quædam etiam subnigræ subtenduntur. Ex his aliquam siquis secuerit, sanguis defluet pallidus, si pallidæ sint venæ; si vero nigræ fuerint, niger sanguis defluet. Et vestem corpori adjacentem præ pruritu ferre non potest; hic ad eundum & ambulandum promptus est, sed præ imbecillitate ejus crura titubant; & vehementer sitit. Hic morbus superiore non minus lethalis est, in longius autem tempus progreditur, nisi primis septem diebus sanescat: quod si morbus producatur, & ad octavum aut nonum diem extendatur, in lectum incidit, morbusque & dolor magis urget, neque exurgere potest, & plerique intra hoc

τοῦτο πινέτω, ἤν τε ψιλὸν αὐτὸ βούληται, ἤν τε σὺν τῷ οἴνῳ κιρνάς· [391] πινέτω δὲ μὴ ἀθρόον πουλὺ, ἀλλὰ κατὰ φορὰν ἡμικοτύλιον, [392] ὅκως μὴ διάῤῥοια αὐτῷ ἐπιγένηται· καὶ, διαλιπὼν χρόνον ὀλίγον, πινέτω. Ἀγαθὰ δὲ καὶ τάδε διδόναι πίνειν νήστει ἑκάστης ἡμέρης, τρίψαντα λεῖα καὶ διέντα κοτύλην οἴνου παλαιοῦ λευκοῦ, σελίνου καρπὸν, σικύου σπέρμα, μαράθρου καρπὸν, Αἰθιοπικὸν κύμινον, ἀδίαντον, κόριον τὴν ποιὴν, ἀσταφίδας λευκάς. Ταῦτα πίνων κἀκεῖνα, [393] ὠφεληθήσεται, καὶ τάχιστα ὑγιὴς ἔσται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΗ΄.

Περὶ τοῦ δευτέρου ἰκτέρου τοῦ κατὰ χειμῶνα, ἐκ μέθης καὶ ῥίγους, καὶ χολῆς διὰ τὴν ἐπίσχεσιν συναθροισθείσης, καὶ τῶν τούτου αἰτίων καὶ σημείων, καὶ θεραπευτικῶν.

ΑΛλος ἴκτερος. [394] Οὗτος ἐπιλαμβάνει χειμῶνος ἐν ὥρῃ, ἐκ μέθης καὶ ῥίγεος· [395] ἄρχεται δὲ πρῶτον ῥίγος ἐπιλαμβάνειν· ἔπειτα καὶ πυρετὸς κατέχει· δὲ ὑγρὸν τὸ ἐν τῷ σώματι, [396] πήγνυται ἐν τῷ δέρματι· ἐν τοῖσι δὲ δείκνυται, ὅτι οὕτως ἔχει. Πελιδνόν ἐστιν αὐτοῦ τὸ σῶμα, καὶ ὑπόσκληρον· καὶ αἱ φλέβες διὰ τοῦ σώματος τέτανται ὠχραὶ, [397] μείζονες δὲ καὶ παχύτεραι ἢ πρόσθεν εἰσί· [398] τέτανταί τε ὑπομελάντεραι καὶ ἄλλαι φλέβες. Καὶ ἤν τάμῃ τις τινα αὐτῶν, [399] ῥεύσει ἐξελεύσεται τὸ αἷμα ὠχρὸν, ἐάνπερ ὠχραὶ ἔωσιν αἱ φλέβες· ἢν δὲ μέλαιναι ἔωσι, μέλαν τὸ αἷμα ῥεύσεται. [400] Καὶ τὸ ἱμάτιον πρὸς τῷ σώματι προσκείμενον, οὐκ ἀνέχεται ὑπὸ τοῦ κνησμοῦ· οὗτος [401] πρόθυμός ἐστι πρὸς τὸ πορεύεσθαι, καὶ φοιτῆν, ἀλλ' ὑπὸ τῆς
108 ἀσθενείης αὐτοῦ τὰ σκέλεα [402] ὑποφέρεται·
109 καὶ διψῇ σφόδρα. Αὕτη ἡ νοῦσος, [403] ἧσσον
τῆς προτέρης θανασίμη, προέρχεται δὲ πλείω χρόνον, ἢν μὴ ἐν τῇσιν ἑπτὰ πρώτῃσιν ἡμέρῃσιν ὑγιὴς γίνεται· ἢν δὲ ἡ νοῦσος ἀπομηκύνηται, καὶ γένηται ὄγδοος ἢ ἔννατος, [404] συμπίπτει ἐς κλίνην, καὶ ἡ νοῦσος καὶ ἡ ἀλγηδὼν πιέζει μᾶλλον, καὶ ἀνίστασθαι οὐ δύναται, καὶ οἱ πολλοὶ ἐν τούτῳ τῷ

VARIÆ LECTIONES.

391 πινέτω δὲ μὴ πολὺ, μηδὲ ἀθρόον MS. cod. legit.
392 ὅκως ἂν μὴ διάῤῥοια ἐπιγένηται MS. cod. αὐτῷ omisso.
393 ὠφεληθήσεται, καὶ τάχιστα ὑγιὴς γενήσεται vulgati codd. sed ὠφεληθήσεται καὶ non leguntur in MS. cod. Imp. Samb. & Fevr. ut sit: *hac & illa si biberit*, celerrime sanus evadet. Et in cod. MS. scribitur τάχιστα ὑγιὴς ἔσται, pro τάχιστα ὑγιὴς γενήσεται; nos priorem lectionem prætulimus cum Lindeno.
394 Ἐπιλαμβάνει χειμῶνος ὥρῃ MS. cod. ἐπιλαμβάνει μὲν χειμῶνος ἐν ὥρῃ Imp. Samb. & Fevr.
395 MS. cod. ἄρχεται δὲ πρῶτον μὲν τὸ ῥίγος ἐπιλαμβάνειν· εἶτα ὁ πυρετὸς κατέχει.
396 Pro hisce in MS. cod. legitur: ὑπὸ τῷ δέρματι πήγνυται ἅμα τῷ αἵματι· τοῖσι δὲ ἀποδηλοῖ, ὡς οὕτως ἔχει.
397 καὶ μείζονες ἢ πρόσθεν, καὶ παχύτεραι MS. cod.
398 MS. cod. τέτανται δὲ καὶ ὑπομελάντεραι ἄλλαι φλέβες. Mox pro τάμνῃ MSS. Reg. τάμῃ *secuerit*, ac recte.
399 Imp. Samb. ῥεύσεται τὸ αἷμα ὠχρὸν· ἢν ὠχραὶ ἔωσιν, αἱ φλ.
400 καὶ τὸ ἱμάτιον πρὸς τῷ χρώματι legunt vulgata exemplaria; sed pro χρώματι ex MS. cod. σώματι scripsimus. Imp. Samb. vero habet χρώτι.
401 προθύμως περιφοιτᾷν MS. cod. Cæterum si ἀπρόθυμος, *non promptus* legeretur, clarior evaderet sententia: sed nihil immutamus.
402 ὑποφέρειν est vestigium fallere, & τὰ χωρία ὑποφέροντα dicuntur loca lubrica, & quæ vestigium fallunt, videsis Foësii Oeconom. voce ὑποφέρειν.
403 οὕτω ἧσσον vulgati codd. ast οὕτω delevimus, non enim legitur in MS. cod. & delet Imp. Samb. & Fevr. & Lind. Paulo post in MS. cod. scribitur ἐν τῇσιν ἑπτὰ ἡμέρῃσιν ὑγιὴς γίνεται, pro vulgatis, ἐν τῇσι πρώτῃσιν ἡμέρῃσιν· ἔπειτα ὑγιὴς γίνεται, priorem lectionem prætulimus.
404 συμπίπτει εἰς νοῦσον vulgata exemplaria; εἰς νοῦσον, καὶ delent Imp. Samb. & Fevr. Nos vero συμπίπτει ἐς κλίνην, *in lectum incidit* ex MS. cod. legimus: nam paulo post innuit auctor; καὶ ἀνίστασθαι οὐ δύναται, *neque exurgere potest*; quare ex hoc & aliis adductis emendationibus, inæstimabile hujus cod. pretium non satis dilaudari potest.

τῷ χρόνῳ [405] παραχρῆμα φθείρονται. Τοῦτον, ὁκόταν οὕτως ἔχῃ, κατ᾽ ἀρχὰς μὲν τῆς νούσου ἣν παραγένηται, ὁκόταν ἤδη αἱ ἑπτὰ ἡμέραι παρέλθωσιν, ἐλλέβορον πίσαι· τὴν δὲ κάτω κοιλίην χυλῷ ὑποκαθῆραι, [406] ὡς ἐν τῇ πρόσθεν, καὶ τἄλλα τὰ αὐτὰ διδόναι φάρμακα· διδόναι δὲ καὶ κανθαρίδας [407] ἄνευ πτερῶν καὶ κεφαλῆς, τέσσαρας τρίβων, καὶ διεὶς οἴνῳ λευκῷ ἡμικοτυλίῳ· ἤδη δὲ καὶ μέλι παραχέαι ὀλίγον· εἶτα οὕτω διδόναι πιεῖν· τοῦτο πινέτω δὶς ἢ τρὶς τῆς ἡμέρης. Προϊούσης δὲ τῆς νούσου, λουτροῖσι καὶ πυριήμασι θεραπεύειν. Ἐσθιέτω δὲ, [408] ἄσσα προσίεται· οἶνον δὲ πινέτω λευκὸν, αὐστηρόν· καὶ τἄλλα τὰ αὐτὰ [409] προσφέρειν, ἃ καὶ τῷ πρόσθεν. Αὕτη ἡ νοῦσος, χρονίη καὶ χαλεπὴ, [410] ἢν μὴ κατ᾽ ἀρχὰς καλῶς μελετηθῇ.

tempus confestim pereunt. Huic, quum sic habuerit, si ad eum initio morbi accesseris, ubi septem jam dies præterierint, veratrum propinato: inferiorem vero alvum (cicerum alborum) succo, velut in superiore (morbo,) subpurgato, aliaque eadem medicamenta exhibeto: cantharidas etiam sine alis & capite tritas quatuor, & ex vini albi hemina dimidia dilutas exhibeto; jam vero etiam pauco melle affuso, mox ita propinato; idque bis aut ter in die bibat. Procedente autem morbo, balneis & fomentis curato. Quæcunque vero expetit, edat; vinum album, austerum bibat; reliquaque eadem offerantur, quæ & priori. Hic morbus, nisi probe per initia curatus fuerit, diuturnus est & molestus.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΘ'.

Περὶ τοῦ τρίτου ἰκτέρου τοῦ ἐπιδημίου, ἀφ᾽ ἥπατος ἐμφράξεως ἐκ πλησμονῆς καὶ μέθης γινομένου, καὶ τῶν τούτου σημείων, καὶ θεραπευτικῶν.

[411] Ἄλλος ἴκτερος. Ἐπιδήμιος οὗτος καλέεται, διότι πᾶσαν ὥρην ἐπιλαμβάνει· γίνεται δὲ ἀπὸ πλησμονῆς μάλιστα καὶ μέθης· καὶ ἐπειδὰν ῥιγώσῃ· [412] εὐθέως οὖν τὸ σῶμα ἀλλοιοτροπέει, καὶ γίνεται ὠχρὸν, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ σφόδρα ὠχροί· καὶ ὑπὸ τὰς τρίχας καὶ ὑπὸ τοὺς ὄνυχας [413] ἡ νοῦσος ὑπέρχεται· καὶ ῥῖγος καὶ πυρετὸς βληχρὸς ἔχει, καὶ [414] ἀσθενέει τὸ σῶμα, καὶ ἐν τῇ κεφαλῇ ὀδύνη ἔχει, καὶ οὐρέει ὠχρὸν καὶ παχύ. Οὗτος ὁ ἴκτερος ἧσσον θανατώδης τῶν πρόσθεν, [415] καὶ θεραπεύεται μελετώμενος ἐν τάχει. Τοῦτον, ὁκόταν οὕτως ἔχῃ, [416] σχάσαι αὐτοῦ τοὺς ἀγκῶνας, καὶ ἀφαιρέειν τοῦ αἵματος· ἔπειτα πυριήσας, πίσαι ἐλατήριον· κάτω δὲ αὖθις ὑποκαθῆραι τῇ τρίτῃ, ὀνείῳ γάλακτι. Τὰ δὲ ἄλλα ῥοφήματά τε καὶ πόματα καὶ ἐδέσματα, τὰ αὐτὰ διδόναι, ἃ καὶ τῷ πρόσθεν· καὶ καθαίρειν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν θαμινὰ, [417] καὶ ἀπὸ χαραδρίου πίνειν, 110

CAPUT XXXIX.

De tertio ictero epidemio, ab hepatis obstructione ex satietate & ebrietate, orto; ejusque signis, & curatione.

Alius icterus. Hic popularis vocatur, quod omni tempestate prehendat: a satietate autem & temulentia potissimum oritur; & postquam riguerit, quamprimum sane corpus immutatur, & pallidum evadit, & oculi admodum pallidi; sub capillos & ungues illabitur morbus; & rigor & febris levis detinet, corpus debilitatur, caput dolor occupat, pallidamque & crassam urinam reddit. Hic icterus superioribus minus lethalis est, & curatus brevi sanatur. Huic, quum sic habuerit, cubiti venas incidito, & sanguinem detrahito: deinde fotu admoto, elaterium propinato: tertio vero die, asinino lacte rursus deorsum aliquantum purgato. Reliquas autem sorbitiones, potus, & cibos eosdem, quos & priori, exhibeto; ejus caput crebro purgato, & rupicis (jusculum) bibat, eum-

VARIÆ LECTIONES.

405 MS. cod. παραχρῆμα διαφθείρονται. Paulo post κατ᾽ ἀρχὰς μὲν τῇ νούσῳ, ἣν παραγένηται· ὁκόταν αἱ ἑπτὰ ἡμέραι MS. cod. pro vulgatis κατ᾽ ἀρχὰς μὲν τῆς νούσου ἣν παραγένηται· ὁκόταν ἤδη αἱ ἑπτὰ ἡμέραι.

406 ὡς ἐν τῷ πρόσθεν vulgati codd. MS. cod. vero ὡς ἐν τῇ πρόσθεν, subintellige νούσῳ, quam lectionem prætulimus.

407 ἄνευ τῶν πτερῶν, καὶ τῆς κεφαλῆς, τέσσαρας τρίβων, καὶ διεὶς οἴνῳ ἡμικοτυλίῳ λευκῷ ἢ δεῖ, καὶ μέλι παραχέαι ὀλίγον MS. cod. scribit.

408 MS. cod. ἄσσα ἂν προσίηται habet, pro ἄσσα προσίεται.

409 προσφερέσθω, ἃ καὶ τῇ πρόσθεν vulgata exemplaria, pro quibus in MS. cod. legitur προσφέρειν, ἃ καὶ τῷ πρόσθεν, melius.

410 ἢν κατ᾽ ἀρχὰς μὴ μελετηθῇ MS. cod. omisso καλῶς.

411 ἄλλος ἴκτερος· ἐπιδήμιος καλέεται MS. cod. omisso οὗτος.

412 εὐθὺς MS. cod. scribit pro εὐθέως.

413 ἡ νοῦσος ἐπέρχεται vulgata exempl. Lindenus vero & Foës. ὑπέρχεται. In MS. cod. προέρχεται scribitur.

414 ἀσθενέει τὸ σῶμα MS. cod. habet. Deinde καὶ οὐρέει ὠχρὸν καὶ παχὺ desunt hæc verba in MS. cod.

415 καὶ ἐξέρχεται μελετώμενος *& curatus brevi decedit* MS. cod. scribit, pro καὶ θεραπεύεται μελετώμενος.

416 Pro σχάσαι in MS. cod. scribitur σχάσειν.

417 καὶ ἀπὸ χαλκείου πίνειν legunt omnia exemplaria. Foësius vero χυλαρίου, *succatiunculam* legi mavult, huncque locum fœdissime corruptum esse arbitratur. Calvus χλιαροῦ legisse videtur, & de *tepido potu* accipit. Martinus autem χλιαρίου *a fotu* scribit, quam lectionem præfert Charterius. Cornarius, χυλαρίου & de *succo* bibendum dato, dixit, intelligens de sordibus a defricta carne sumtis, & ex vino albo epotis. MS. cod. χαραδρίου, scribit, quam lectionem secutus est Lind. ex emendationibus Æmilii Porti. Χαραδριος enim avis est, quæ *rupex* aut *galgulus* vocatur, & ab ictericis conspecta in se icterum transfert, quasi ejus carnes terendæ sint, & in vino propinandæ. De ea scribitur apud Plutarchum Sympos. V. cap. 7. & ab Æliano Libr. XVII. cap. 13. & ab Heliodoro de Histor. Æthiopica Libr. III. & Suida & Plin. Libr. XXX. cap. II. Aldrovando Libr. XX. cap. 67. Bocharto Libr. II. Hierozoic. pag. m. 340 - 41.

eumque multa calida lavato ; & derasas rupicis carnes ex vino albo propinato ; & ad reliqua omnia iisdem utatur, & brevi convalescet.

καὶ λούειν αὐτὸν πολλῷ καὶ θερμῷ. [418] καὶ ξύων τοῦ χαραδρίου τὴν σάρκα ἐν οἴνῳ λευκῷ διδόναι πίνειν· καὶ ἐς τὰ ἄλλα πάντα τοῖσιν αὐτοῖσι χρεέσθω, καὶ ἐν τάχει ὑγιὴς ἔσαι.

CAPUT XL.

De quarto ictero, hyberno, a pituita orto ; ejusque signis, & curatione.

ALius icterus. A pituita quidem oritur, præcipueque per hiemem invadit : hujus color albus est ; ejusque pectus pituita plenum est, & salivam multam expuit ; quumque excreat, ei singultus contingit ; & urinam albam & crassam reddit, in cujus imo velut farina subsidet. Hic icterus minime est lethalis, brevique sanescit. Huic, quum ita habuerit, granum Cnidium propinato ; postque purgationem cremoris ptisanæ quatuor heminas, affuso melle sorbendas exhibeto : ventrem vero superiorem per vomitum, velut in superioribus, purgato : sic enim facillime pituitam ex pulmone & arteriis eduxerit : & gargarismum ei frequenter apparato. Hic aliquando levi febre febricitat, & horror tenuis oboritur. De cætero, iisdem, quibus superiores icteros, tum medicamentis, tum fomentis, tum balneis, eduliis, potibus, ac sorbitionibus curato : sic enim potissimum sanum efficies.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Μ'.

Περὶ τοῦ τετάρτου ἰκτέρου τοῦ χειμερινοῦ τοῦ ἀπὸ φλέγματος γινομένου· καὶ τῶν αὐτοῦ σημείων, καὶ θεραπευτικῶν.

ΑΛλος ἴκτερος. Γίνεται μὲν ἀπὸ φλέγματος, [419] ἐπὶ δὲ χειμῶνος μάλιστα ἐπιλαμβάνει· καὶ ἡ χροιὴ αὐτέου λευκή· καὶ τὰ στήθεα αὐτέου πλήρεα γίνεται φλέγματος, [420] καὶ ἀποπτύει τὸ σίαλον πολύ· καὶ, ὁκόταν ἀποχρέμψηται, λυγμὸς αὐτῷ γίνεται· καὶ οὐρέει λευκὸν καὶ παχὺ, [421] καὶ ὑπ' αὐτῷ ὑφίσταται, ὁκοῖον ἄλευρον. [422] Οὗτος ὁ ἴκτερος οὐκ ἔστι θανατώδης, καὶ ἐν τάχει ὑγιαίνεται. Τοῦτον, ὁκόταν οὕτως ἔχῃ, πῖσαι κνίδιον κόκκον· καὶ μετὰ τὴν κάθαρσιν πτισάνης χυλὸν, μέλι παραχέας, δοῦναι ἐκροφέειν τέσσαρας κοτύλας· τὴν δὲ ἄνω κοιλίην ἐμετοποιεύμενος, [423] κάθαρσιν παρεχέτω ὡς ἐν τῇσι πρόσθεν· αὐτῷ γὰρ ἂν ῥήϊστα τὸ φλέγμα [424] ἀπαγάγοι τοῦ πλεύμονος, καὶ τῶν ἀρτηριῶν· καὶ ἀναγαργαρισμὸν σκευάζειν αὐτῷ θαμινά. Οὗτος ἐνίοτε καὶ πυρεταίνει βληχρῷ πυρετῷ, καὶ φρίκη λεπτὴ ἐπιγίνεται. Καὶ τἄλλα μελετῆν, [425] οἷσι καὶ τοὺς πρόσθεν ἰκτέρους, καὶ φαρμάκοισι, καὶ πυρίῃσι, καὶ λουτροῖσι, καὶ ἐδέσμασι, καὶ ποτοῖσι, καὶ ῥοφήμασιν· [426] οὕτω γὰρ ὡς μάλιστα ὑγιέα ποιήσεις. 206

SECTIO III.

CAPUT XLI.

De typho primo, a bile per corpus commota cum sentiendi, movendique impotentia ; ejusque symptomatis, & curatione.

MOrbus, qui typhus vocatur. Typhus quidem appellatur hic morbus ; invadit autem æstatis tempore, quum canis sidus oritur, bile per corpus agitata.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΑ'.

Περὶ τοῦ πρώτου τύφου τοῦ ἀπὸ τῆς χολῆς ἀνὰ τὸ σῶμα κινηθείσης μετὰ τῆς τοῦ αἰσθητικοῦ, καὶ τοῦ κινητικοῦ ἀκρασίας· καὶ τῶν αὐτοῦ συμπτωμάτων, καὶ θεραπευτικῶν.

111 ΝΟύσημα, " ὅπερ καλεῖται τύφος. [427] Τύφος μὲν τοῦτο τὸ νούσημα καλέεται· ἐπιλαμβάνει δὲ θέρεος ἐν ὥρῃ, ὁκόταν ὁ κύων τὸ ἄστρον ἐπιτέλλῃ, χολῆς κινηθείσης ἀνὰ τὸ σῶμα. Εὐ-

VARIÆ LECTIONES.

418 Pro vulgatis καὶ ξύων τὴν σάρκα, & quum *carnes scalpseris*. MS. cod. habet καὶ χυανίου χαραδρίου τὴν σάρκα : verum quid sit χυανίου nos latet ; hinc suspicari licet ξύων τοῦ scribendum esse, & ita plana erit lectio : καὶ ξύων τοῦ χαραδρίου τὴν σάρκα, & *derasas carnes rupicis* ex vino albo præbe : & hanc lectionem in textum intulimus.

419 Pro ἐπὶ δὲ χειμῶνος, in MS. cod. scribitur τῇ δὲ ὥρῃ χειμῶνος.

420 Sic multo melius MS. cod. scribit, quam lectionem probavimus ; prius enim legebatur καὶ πτύει τὸ σίαλον, καὶ ὁκόταν ἀποχρέμπτηται. Postea in MS. Cod. dicitur λυγμὸς αὐτῷ ἐμπίπτει, pro λυγμὸς αὐτῷ γίνεται.

421 Pro καὶ ὑπ' αὐτῷ ὑφίσταται, ὁκοῖον ἄλευρον, in MS. cod. scribitur, καὶ ἐπ' αὐτῷ ἐφίσταται, οἷον ἄλευρον.

422 MS. cod. habet οὗτος ὁ ἴκτερος ἥκιστα θανάσιμος.

423 καθαρμὸν παρεχέτω, ὡς ἐν τοῖσι πρόσθεν MS. cod.

424 MS. cod. ἀνάγει ἀπὸ τοῦ πλεύμονος καὶ τῶν ἀρτηριῶν· καὶ ἀναγαργαρισμὸν δὲ αὐτῷ σκευάζειν θαμινά.

425 τοῖσιν αὐτοῖσιν, οἷσι καὶ τοὺς πρώτους ἰκτέρους scribit MS. cod.

426 οὕτω γὰρ ἂν Asul. & Basil. exemplar. Foësius vero Chart. & Lind. οὕτω γὰρ ὡς ; quos secuti sumus. Deinde μάλιστα ὑγιέα ποιήσεις omnia exempl. pro quibus MS. cod. habet τάχιστα ὑγιέα ποιήσειας.

427 In MS. cod. τὸ νούσημα ἐπιλαμβάνει θέρεος ὥρῃ, ὁκόταν ὁ κύων τὸ ἄστρον ἐπιτέλλῃ, χολῆς κινηθείσης κατὰ τὸ σῶμα· εὐθέως οὖν πυρέσσει. Cæterum in MS. Cod. habetur ante hæc verba Οὐίφος pro indicatura, & sic in sequentibus capitibus legitur pro τύφος.

Εὐθέως οὖν αὐτὸν πυρετοὶ ἔχουσιν ἰσχυροὶ καὶ καῦμα ὀξύ· [428] καὶ ἀπὸ τοῦ βάρεος ἀσθενείη, καὶ ἀκρησίη τῶν σκελέων καὶ τῶν χειρῶν, ἀχρεῖα γὰρ μάλιστα γίνεταί οἱ· καὶ ἡ γαστὴρ ταράσσεται, καὶ τὰ ὑποχωρέοντα δυσώδεα, καὶ στρόφος ἰσχυρὸς ἐπιγίνεται. Ταῦτά τε πάσχει· [429] καί, ἤν τις ἀναστῆσαι θέλῃ αὐτόν, οὐ δύναται ὀρθοῦσθαι, οὐδὲ τοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν ἀνορῆν δύναται ὑπὸ τοῦ καύματος· [430] καί, ἤν τις αὐτὸν ἐρωτᾷ, ὑπὸ τοῦ πόνου οὐ δύναται ἀποκρίνασθαι. Ὁκόταν δὲ μέλλῃ [431] ἀποθνήσκειν, ὀξύτερά τε ὁρῇ, καὶ φθέγγεται θαρσαλέως· καὶ πιέειν καὶ φαγέειν αἰτέει· [432] καί, ἢν δῷ τις, καὶ φάγῃ, ἐν τάχει ἀφῆκε τὴν ψυχήν, ἢν μὴ ἀπεμέσῃ. Τούτῳ ἡ νοῦσος [433] κρίνεται ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσιν [434] ἢ τεσσαρεσκαίδεκα· πολλοὶ δὲ διαφεύγουσι καὶ ἐς τὰς τέσσαρας καὶ εἴκοσιν· ἢν οὖν ταύτας ἐκφύγῃ, ὑγιὴς ἔσται· ἐν γὰρ ταύτῃσι τῇσιν ἡμέρῃσι [435] διαδηλοῖ, εἰ θανάσιμος, ἢ οὔ. Τοῦτον, ὁκόταν οὕτως ἔχῃ, ὧδε ἰῆσθαι. Ἐν τῇσι πρώτῃσι τῶν ἡμερέων, λουτροῦ μὲν ἀπέχεσθαι· ἀλείφειν δὲ οἴνῳ καὶ ἐλαίῳ [436] χλιαίνων ἐς κοίτην· καὶ σιτίων ἀπέχεσθαι· ῥοφήματα δὲ λεπτὰ καὶ ψυχρὰ διδόναι. Οἶνον δὲ πινέτω μέλανα, αὐστηρόν, [437] ἢν ξυμφέρῃ αὐτῷ· ἢν δὲ μή, λευκόν, ὑδαρέα, αὐστηρόν· ἢν δὲ δίψα ἰσχυρὴ πιέζῃ [438] τοῦ καύματος, ἀθρόον διδοὺς πίνειν, κέλευε ἐξεμέειν, [439] ταῦτα δὶς ἢ τρὶς ποιήσας. Καί, ὁκόταν τὸ καῦμα ἔχῃ, ῥάκια βάπτων ὕδατι ψυχρῷ, προστιθέναι, ᾗ ἂν μάλιστα φῇ καίεσθαι· [440] ἢν δὲ φρίκην ἔχῃ τὸ σῶμα, ἀνιέναι τὰ ψύγματα. [441] Οὗτος, ὁκόταν πονῇ, μάλιστα ἀπὸ τῆς τοιαύτης ὀδύνης, αἴφνης κινδυνεύσει [442] καταλιπὼν τὴν ψυχήν· [443] ἀλλὰ διδόναι χρὴ αὐτῷ τῆς ὀδύνης τὰ φάρμακα μετὰ σπουδῆς τὰ αὐτά, ἃ καὶ τῷ ὑπὸ τῆς πλευρίτιδος ἐχομένῳ. Ὁκόταν δὲ ἐξαναστῇ, ἀνακομίζειν σιτίῳ, καὶ ποτῷ, καὶ λουτροῖσιν ὡς τάχιστα· ἡ γὰρ νοῦσος χαλεπή, καὶ παῦροι [444] διαφεύγουσιν.

Statim igitur eum febres vehementes corripiunt, & acutus ardor, & a gravitate imbecillitas, crurumque ac manuum impotentia, quæ nullum ei usum præstant; venter perturbatur, & quæ dejiciuntur, graviter olent, vehementiaque tormina succedunt. His etiam afficitur; siquis eum erigere velit, rectus stare nequit, neque oculis intueri præ ardore; &, siquis ipsum interroget, præ dolore respondere non potest. Quum vero interiturus est, tum acutius cernit, tum audacter loquitur; & potum & cibum postulat; &, si quis cibum exhibuerit, brevi etiam, nisi evomuerit, animam emittit. Huic morbus septem aut quatuordecim diebus judicatur: multi vero etiam ad viginti quatuor perveniunt: hos igitur, si effugerit, convalescet; his enim diebus, lethalis sit, necne, declaratur. Hunc ita se habentem ita curato. Primis diebus balneo quidem abstineat; vino autem & oleo tepido in cubili illinito: cibis abstineat; sorbitiones autem tenues & frigidas exhibeto. Vi-
112 num autem, si ipsi conferat, nigrum, austerum bibat; sin minus, album, aquosum, austerum: quod si vehemens sitis ex ardore urgeat, ubi confertim potum multum exhibueris, vomere jubeto, idque bis aut ter facito. Quumque ardor tenuerit, attrita lintea frigidæ immersa, qua præcipue parte ardere se dixerit, admoveto: at si horror corpus detinuerit, refrigerantia remittito. Hic, quum laboraverit, maxime periclitabitur, ne ex hujusmodi dolore derepente animam emittat: verum ei ad dolorem eadem medicamenta, quæ pleuritide laboranti, studiose exhibenda sunt. Quum vero surrexerit, cibo, potu, & balneis quam citissime recreandus est: morbus enim gravis est, paucique
113 evadunt.

VARIÆ LECTIONES.

428 καὶ ὑπὸ τοῦ βάρεος MS. cod. qui paulo post scribit καὶ ἐκ τῶν χειρῶν ἄχρειος γίνεται μάλιστα· καὶ ἡ γαστὴρ.

429 καὶ ἢν τις οὐ δύναται ἀνορθοῦσθαι MS. cod. omissis ἀναστῆσαι θέλῃ αὐτόν.

430 MS. cod. scribit καὶ ἢν τις αὐτὸν ἐρωτᾷ τι, ὑπὸ τοῦ πόνου ἀκούων οὐ δύναται ἀποκρίνεσθαι.

431 ἀποθανεῖσθαι, ὀξύ τε ὁρᾷ MS. cod. pro vulgatis ἀποθνήσκειν, ὀξύτερά τε ὁρῇ.

432 MS. cod. καί, ἢν δοῖ τις, καὶ φάγῃ, ἐν τάχει ἀφῆκε τὴν ψυχήν· ἢν μὴ ἀπεμέσῃ MS. cod. quem secuti sumus, pro vulgatis καί, ἢν δῷ τις καταφαγεῖν, ἐν τάχει μεθῆ, καὶ τὴν ψυχήν· ἢν μὴ ἐξεμέσῃ.

433 αὕτη κρίνεται, in MS. cod. deest αὕτη, hic, & nos delevimus.

434 ἢ τεσσαρεσκαίδεκα· πολλοὶ δὲ διαφεύγουσι καὶ ἐς τὰς τέσσαρας καὶ εἴκοσιν· ἢν οὖν ταύτας ἐκφύγῃ ὑγιὴς ἔσται· ἐν γὰρ ταύτῃσι MS. cod. quem secuti sumus, pro vulgatis ἢ δεκατέσσαρσι· πολλοὶ δὲ διατρέχουσι ἐς τὰς εἰκοσιτέσσαρας· ἢν γοῦν ταύτας διέλθῃ, ὑγιὴς ἔσται· καὶ γὰρ ἐν ταύτῃσι τ. ἡ.

435 Sic MS. cod. Imp. Samb. quæ lectio Lindeno probatur ex Fevr. pro δηλοῦται vulgato.

436 χλιήνας ἐς κοίτην MS. cod. habet, pro χλιαίνων κ. τ. λ.

437 MS. cod. ἢν ξυμφέρῃ· ἢν δὲ μή, λευκὸν αὐστηρὸν ὑδαρέστερον, pro vulgatis ἢν ξυμφέρῃ αὐτῷ· ἢν δὲ μή, λευκόν, ὑδαρόν, αὐστηρόν; sed pro ὑδαρόν, Imper. Sambuc. ὑδαρέα scribit, quam lectionem ex Fevr. adhibuit Lindenus.

438 τοῦ ὕδατος ἀθρόον διδοὺς πίνειν MS. cod. habet, pro vulgatis τοῦ καύματος, ἀθρόον διδοὺς πίνειν.

439 MS. cod. legit ταῦτα δὶς ἢ τρὶς ἐφεξῆς ποιήσαι.

440 ἢν δὲ φρίκην ἔχῃ τὸ σῶμα vulgata exemplaria MS. cod. autem scribit: ἢν δὲ φρίξῃ τὸ σῶμα.

441 οὗτος ὁκόταν μάλιστα πονέῃ ὑπὸ τῆς ὀδύνης, κινδυνεύσει τότε ἀφεῖναι τὴν ψυχήν MS. cod. scribit. Vulgati autem codd. οὗτος ὁκόταν πονῇ, μάλιστα ἀπὸ τῆς τοιαύτης ὀδύνης αἴφνης κινδυνεύσει.

442 Pro καταλιπών, MS. Reg. καταλιπεῖν. Fevr. vero ἀφιέναι, quæ lectio in Imp. Samb. etiam adscribitur.

443 ἀλλὰ διδόναι αὐτῷ τῆς ὀδύνης τὰ φάρμακα κατὰ ταῦτα, ἃ καὶ τῷ κ. τ. λ. MS. cod. legit, pro vulgatis ἀλλὰ διδόναι χρὴ αὐτῷ τῆς ὀδύνης τὰ φάρμακα μετὰ σπουδῆς τὰ αὐτά, ἃ καὶ τῷ κ. τ. λ.

444 διαφεύγουσι legunt omnia exemplaria; διαφυγγάνουσι Imp. Samb. MS. Reg. & Lindenus ex Fevr. MS. cod. ἐκφυγγάνουσι.

CAPUT XLII.

De typho ſecundo, a ſuperflua corporis humiditate, ejusque cauſis, ſignis, & curatione.

ALius typhus. Morbus quidem omni anni tempeſtate invadit: ob corporis autem humiditatem oritur, quum cibos humidos & copioſum potum carnes exſorbuerint, & madidæ factæ ſint; ab his potiſſimum morbus generatur. Per exordia igitur febris tertiana aut quartana exoriri incipit; dolor vehemens capiti inſidet, & interdum in corpore, ſed intermittit; & ſalivam evomit, crebro ructat, & oculorum regiones dolet; vultus (ut apua) exalbeſcit, ad pedes tumor delabitur, interdum vero etiam totum corpus tumet; & ad pectus & dorſum aliquando dolor excurrit; venter turbatur; oculis acriter intuetur; ſputum copioſum & ſpumoſum expuit, quod faucibus adhæreſcere videtur, ipſasque exaſperat, plerumque vero etiam fauces inflammantur. Hic, quum ſic habuerit, ſicque dolor preſſerit, eique vehemens erectæ cervicis ſpiratio inciderit; interdum, frequenterque, derepente intra ſeptem aut quatuordecim dies præ dolore animam emittit: plerique vero etiam ad vigeſimum quartum perdurant. Sæpe quoque derepente morbus remittit, & ſanus eſſe videtur: verum diligenter cavere oportet, quoad quatuor & viginti dies præterierint; hos enim ſi effugerit, vix moritur. Huic, quum ita habuerit, primis diebus ſorbitio, farina elixa, tenui melle affuſo, exhibenda eſt: vinum vero nigrum paulatim potui dandum, prout voluerit, temperatum. At cibos, priusquam hi dies præterierint, ne porrigito: polypos ex vino coctos edendos dato; & jus ſorbendum; radiculasque multas comedendas. Et naſturtii ſemen toſtum, molitum, & tenuiter cribratum; deinde in vinum nigrum, auſterum injiciens cum tenui, modica polenta mane bibendum dato. Balneo abſtineat, quoad hi dies præterierint: vino & oleo tepefactis, in cubili illine,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΒ'.

Περὶ τοῦ δευτέρου τύφου τοῦ δι' ὑγρασίην τοῦ σώματος γινομένου, καὶ τῶν τούτου αἰτίων, καὶ σημείων, καὶ θεραπευτικῶν.

ἌΛλος τύφος. Ἐπιλαμβάνει μὲν τὸ νούσημα πᾶσαν ὥρην· γίνεται δὲ δι' ὑγρασίην τοῦ σώματος, ὁκόταν τὰ σιτία ὑγρὰ ἐόντα, καὶ τὸ ποτὸν πουλὺ αἱ σάρκες ἀναπίωσι, καὶ πλαδαραὶ γίνωνται· ἀπὸ τούτων τὸ νούσημα γίνεται μάλιστα. Ἄρχεται οὖν ὁ πυρετὸς τριταῖος ἢ τεταρταῖος κατ' ἀρχὰς γινόμενος, καὶ πόνος ἰσχυρὸς [445] ἐν τῇ κεφαλῇ ἐνίσταται, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐν τῷ σώματι [446] διαλείπων· καὶ ἐμέει σίαλον,
114 καὶ ἐρεύγεται πυκνὰ, καὶ ἀλγέει τὰς [447] χώρας
115 τῶν ὀφθαλμῶν· καὶ τὸ πρόσωπον [448] ἀφύει, καὶ ἐς τοὺς πόδας οἴδημα κατέρχεται, ἐνίοτε δὲ καὶ ὅλον τὸ σῶμα ἀποιδέει· καὶ ἐς τὰ στήθεα, [449] καὶ ἐς τὸ μετάφρενον ἐνίοτε ἡ ὀδύνη τρέχει· καὶ ἡ
116 γαστὴρ τετάρακται· καὶ τοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν [450] ἐσορᾷ ἰσχυρῶς· καὶ τὸ σίαλον ἀποπτύει πολλὸν καὶ ἀφρῶδες, καὶ ἐν τῇ φάρυγγι [451] δο-
117 κέει ἐνέχεσθαι, καὶ κέρχνει αὐτόν· πολλά-
118 κις δὲ καὶ φλεγμαίνει ὁ φάρυγξ. Οὗτος, ὁκόταν οὕτως ἔχῃ, καὶ οὗτος ὁ πόνος πιέζῃ, καὶ ὀρθόπνοιη ἰσχυρὴ ἐμπίπτῃ· [452] ἔστιν ὅτε καὶ πολλάκις ἐξαπίνης ἀπὸ τοῦ πόνου τὴν ψυχὴν ἀφῆκεν ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσιν, ἢ ἐν δεκατέσσαρσι· πολλοὶ δὲ διαφέρουσι [453] καὶ ἕως τῶν εἰκοσιτεσσάρων ἡμερέων. Πολλάκις δὲ καὶ ἐξαπίνης ἡ νοῦσος ἀνῆκε, καὶ δοκέει ὑγιὴς εἶναι· ἀλλὰ φυλάσσεσθαι χρὴ, [454] ἄχρις ἂν αἱ τέσσαρες καὶ εἴκοσιν ἡμέραι παρέλθωσιν· ἢν γὰρ ταύτας διαφύγῃ, οὐ μάλα θνήσκει. Τούτῳ, ὁκόταν ὧδε ἔχῃ, ἐν τῇσι πρώτῃσι τῶν ἡμερέων [455] χρὴ ῥοφήματα διδόναι, ἄλητον κάθεφθον, λεπτὸν μέλι παραχέων· πίνειν δὲ διδόναι μέλανα οἶνον κατ' ὀλίγον, ὅκως ἂν βούληται κεκρημένον. [456] Σιτία δὲ μὴ προσφέρειν, πρὶν ἂν αἱ ἡμέραι παρέλθωσι· πουλύποδας δὲ ἐν οἴνῳ ἑφθοὺς διδόναι ἐσθίειν· καὶ τὸν ζωμὸν ῥοφάνειν· καὶ ῥαφανίδας τρώγειν πολλάς. Καὶ καρδάμου καρπὸν φώσας, ἀλέσαι καὶ σῆσαι λεπτά· [457] ἔπειτα ἐπ' οἶνον ἐπιβαλὼν μέλανα στρυφνὸν, καὶ ἄλφιτα λεπτὰ ὀλίγα διδόναι πίνειν ἕωθεν. Λουτροῦ δὲ 207
ἀπεχέσθω, μέχρις ἂν αἱ ἡμέραι παρέλθωσιν· οἴνῳ δὲ καὶ ἐλαίῳ χλιήνας, ἀλείφειν ἐς κοίτην, καὶ

VARIÆ LECTIONES.

445 MS. cod. habet: ἐν τῇ κεφαλῇ ἐνέστηκεν.

446 καὶ διαλείπει· καὶ ἐμέει σίαλα MS. cod. pro vulgatis διαλείπων, καὶ ἐμέει σίαλον.

447 Sic quidem legunt omnia exemplaria. Calvus vero κόρας, *pupillas*, legiſſe videtur.

448 Hunc locum exponens Erotianus τὸ χρῶμα ἀφυῶδες, λευκοπέλιον, *album & lividum* explicat ἀπὸ τῆς ἀφύης τοῦ ἰχθυδίου ὀνομασμένον *a piſciculo Aphya ſive Apua dictum.* Galenus vero in Exegeſi ἀφύει exponit ἀπολευκαίνεται καὶ ὥσπερ ἀφύης τὸ χρῶμα ἔχει, *exalbeſcit, ac velut apua colorem habet.*

449 καὶ ἐς τὸ μετάφρενον ἡ ὀδύνη ἔχει· ἐνίοτε δὲ καὶ ἡ γαστὴρ MS. cod. ſcribit.

450 ἐξορέωσι ἰσχυρῶς vulgati codd. Lindenus autem ἐξορῶσι ἰσχυρῶς. In MS. cod. melius ἐσορᾷ ſcribitur, id quod ſequimur.

451 In MS. cod. ſic legitur: δοκέει τι ἐνέχεσθαι, καὶ κέρχνειν αὐτὴν τοῦτο· ὁκόταν οὕτως ἔχῃ, ὁ πόνος πιέζῃ.

452 ἔστι δ' ὅτε καὶ ὀρθοπνοίη ἰσχυρὴ ἐπιπίπτει καὶ πολλάκις MS. cod. Imp. Samb.

453 καὶ ἐς τὰς εἴκοσι τέσσαρας· πολλάκις δὲ καὶ ἐξαπίνης ἡ νοῦσος ἀφῆκε MS. cod. ſcribit, pro vulgatis: καὶ ἕως τῶν εἴκοσι τεσσάρων ἡμερέων· πολλάκις δὲ καὶ ἐξαπίνης ἡ νοῦσος ἀνῆκε.

454 ἕως ἂν τέσσαρες MS. cod. pro ἄχρις ἂν αἱ τέσσαρες.

455 χρὴ ante ῥοφήματα omittitur, & dicitur ῥόφημα διδόναι ἄλευρον.

456 σιτία δὲ μὴ προσφερέσθω MS. cod.

457 Sic MS. cod. quod multo melius eſt vulgatis: εἶτα πινέτω οἶνον μέλανα, ἐπιβαλὼν στρυφνόν.

" καὶ [458] ἐκμάσσειν καὶ γλυκυσίδης καρποῦ δέκα κόκκους ἑψῶν ἐν οἴνῳ μέλανι, διδόναι πίνειν· καὶ γογγυλίδας διέφθους ποιέων, [459] ῥοφανέτω τοῦ χυλοῦ, ἀρτύσας τυρῷ ἀνάλτῳ, καὶ μήκωνι, καὶ ἁλὶ, καὶ ἐλαίῳ, καὶ σιλφίῳ, καὶ ὄξει. Ἢν δὲ καὶ φάρμακον βούλῃ πίσαι, [460] τοῦ κνιδίου κόκκου πίσαι· καὶ μετὰ τὴν κάθαρσιν, ἀλεύρου ἑφθοῦ, καὶ λιπαροῦ δοῦναι " δύο τρυβλία ἐκροφέειν· οἶνον δὲ πινέτω τὸν αὐτόν. [461] Τούτῳ τῶν φαρμάκων, καὶ ῥοφημάτων, [462] καὶ ποτῶν ὅ, τι ἂν διδῷς, ὀνήσειεν, ἤν τε κατὰ ἓν, [463] ἤν τε κατὰ πλείω προσφέρῃς· καὶ οὕτω τάχιστα ὑγιέα ποιήσεις. Ἡ δὲ νοῦσος χαλεπὴ, [464] καὶ παῦροι διαφυγγάνουσιν.

119 & absterge: ac pæoniæ seminis grana decem ex vino nigro decocta potui exhibeto: & raporum probe decoctorum jusculum sorbeat, caseo insulso conditum, papavere, sale, oleo, silphio, & aceto. Quod si medicamentum propinare velis, granum Cnidium propinato; & post purgationem, farinæ coctæ, & pinguis duas
120 heminas sorbendas dato, idemque vinum bibat. Huic medicamenta, sorbitiones, & potiones, quascunque dederis, sive singula per se, sive plura simul exhibueris, profuerint; sicque citissime sanum reddideris. Morbus autem gravis est, paucique effugiunt.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΓ΄.

Περὶ τοῦ τρίτου τύφου τοῦ ἀπὸ χολῆς σαπείσης καὶ τῷ αἵματι ἀναμεμιγμένης, καὶ ἐς τὰς φλέβας καὶ τὰ ἄρθρα κατασηριζομένης, γινομένου, ὅθεν ἡ δυσκινησία· καὶ περὶ τῶν τούτου αἰτίων, καὶ σημείων, καὶ θεραπευτικῶν.

Ἄλλος τύφος. Γίνεται μὲν καὶ οὗτος διὰ τόδε· ὁκόταν ἡ χολὴ σαπεῖσα μιγῇ τῷ αἵματι ἀνὰ τὰς φλέβας καὶ τὰ ἄρθρα, [465] ὁκόταν τὸ αἷμα στῇ· ἐνίσταται δὲ μάλιστα ἐν τοῖσιν ἄρθροισι· κατασηρίζεται δὲ ἐνίοτε καὶ εἰς τὸ ἄλλο πᾶν σῶμα, καὶ ὀδύνας παρέχει ὀξείας. [466] Καὶ οἱ πολλοὶ ἐκ τῆς τοιαύτης νούσου χωλοὶ γίνονται, ὁκόταν ἀπολαμφθεῖσα ἐν τοῖσιν ἄρθροισιν ἡ χολὴ πωρωθῇ· ἡ δὲ ὀδύνη διαλείπουσα ἐπιλαμβάνει, καὶ διὰ τριῶν ἡμερέων, καὶ διὰ τεσσάρων. Τοῦτον, ὁκόταν ὧδε ἔχῃ, μελετῆν οὕτως. [467] Τῆς ὀδύνης ἐπικρατεούσης ἐν τῷ σώματι, χλιάσματα χρὴ ποιέειν καὶ προστιθέναι, ἐλαίῳ ὑπαλείψας. Ὁκόταν δὲ ἀνῇ, δοῦναι αὐτῷ ἐλλέβορον, πυριήσας πρόσθεν ἅπαν τὸ σῶμα. Τῇ δὲ ὑστεραίῃ ὀῤῥὸν αἰγὸς ἑψήσας, δοῦναι πιεῖν δύο χοέας, [468] παρὰ τὸν ἕτερον χοέα μέλι παραχέας, παρὰ δὲ τὸν ἕτερον ἅλας παραβαλών· εἶτα κύλικα παρὰ κύλικα [469] παραλλάσσων πινέτω, ἕως ἂν ἐκπίῃ ἅπαν. Ἐς ἑσπέρην δὲ μετὰ τὴν κάθαρσιν, φακῆς τρυβλίον ῥοφεέτω,

CAPUT XLIII.

De tertio typho ex bilis putrefactæ, sanguini permixtæ, in venas & articulos decubitu, orto, unde motionis difficultas; ac de ejus causis, signis, & curatione.

Alius typhus. Hic quidem hanc ob causam gignitur; quum bilis putrefacta sanguini per venas & articulos permixta fuerit, quum sanguis steterit; in articulis autem præcipue consistit; quandoque etiam in reliquum corpus universum decumbit, doloresque acutos exhibet. Plerique etiam ex hujusmodi morbo claudi evadunt, quum bilis in articulis intercepta in tofum obduruerit; dolor vero intermittens per tres & quatuor dies invadit. Hunc, quum ita affectus fuerit, sic curato. Dolore in corpore exuperante, fotus tepentes, oleo prius illito, parare & admovere oportet. Quum autem remiserit, veratrum ipsi exhibeto, fotu prius universo corpori admoto. Postero autem die serum lactis caprini decoctum ad duos congios potui exhibeto, ad alterum congium melle affuso, ad alterum vero sale injecto; deinde vicissim alternatis poculis bibat, donec totum ebibat. Sub vesperum vero post purgationem, lenticulæ heminam sorbeat, &

VARIÆ LECTIONES.

458 ἐκμάσσειν, de hac voce vide Foësii Oecon. voce ἐκμάττειν.
459 ῥοφανέτω τοῦ χυλοῦ omnia publicata exemplaria legunt: verum pro τοῦ χυλοῦ, Imp. Samb. τοῦ χυμοῦ eodem significatu, sed in MS. cod. τοῦ χυλοῦ deest.
460 τοῦ κνιδίου κόκκου Imp. Samb. deleto πίσαι. Paulo post τρία τρυβλία Calvus legisse videtur.
461 Sic MS. cod. scribit relate ad ægrum, pro καὶ τῶν φαρμάκων.
462 καὶ ποτῶν ὅ, τι ἂν διδοῖς, ὀνήσεις MS. cod. & Imp. Samb. pro vulgatis καὶ ποτῶν ὅ, τι ἂν διδῷς, ὀνήσειεν.
463 ἤν τε καὶ πλείω προσφέρῃς· καὶ τάχιστα in MS. cod. scribitur, pro ἤν τε καὶ πλείω προσφέρῃς· καὶ οὕτω τάχιστα.
464 καὶ παῦροι ἐκφυγγάνουσιν MS. cod.
465 Pro ὁκόταν τὸ αἷμα στῇ· ἐνίσταται δὲ μάλιστα ἐν τοῖσιν ἄρθροισι· κατασηρίζεται δὲ ἐνίοτε καὶ εἰς τὸ ἄλλο πᾶν σῶμα. In MS. cod. scribitur: καὶ ὁκόταν στῇ, οἴδημα ἀνίσχει· μάλιστα μὲν ἐν τοῖσιν ἄρθροισι, καὶ κατασηρίζει ἐνίοτε δὲ καὶ ἐς τὸ ἄλλο σῶμα, & quum constiterit, tumor exoritur, maxime in articulis, & aliquando in reliquum corpus incumbit.
466 καὶ οἱ πολλοὶ ἐκ ταύτης τῆς νούσου MS. cod. pro καὶ οἱ πολλοὶ ἐκ τῆς τοιαύτης νούσου.
467 Pro τῆς ὀδύνης ἐπικρατεούσης ἐν τῷ σώματι, χλιάσματα χρὴ ποιέειν καὶ προστιθέναι, in MS. cod. scribitur: ὁκόταν μὲν ἡ ὀδύνη ἔχῃ ἐν τῷ σώματι χλιάσματα προστιθέναι, hoc est: quum quidem dolor in corpore fuerit, fotus admovere convenit.
468 παρὰ τὸν ἕτερον χοέα μέλι παραχέας vulgati codd. MS. cod. autem μέλι παραχέας παρὰ τὸν ἕτερον χοέα scribit.
469 Pro παραλλάσσων; in MS. cod. scribitur ἐναλλάσσων, permutatis, scilicet poculis.

& betarum pinguium heminam, polenta aspersa, bibat: pulli gallinacei carnem, aut columbæ, aut turturis, aut oviculæ, aut suis, pinguem edat: veratrum autem sexto quoque die exhibeto. Et sicubi in articulis tumor exoriatur, nec abscedere queat, admota cucurbitula sanguinem detrahito, compunctis ferri cuspide triangulari vicinis genu partibus, & genibus, in quibus tumor extiterit; nullum tamen alium articulum compungas. Intermediis autem diebus cibum sumat, panem quidem maxime assatum, mazam autem quam maxime melle & oleo subactam: sed opsonium habeat potissimum volucrem assatam nullo sale conditam; sin minus, etiam cum jure coctam, absque caseo tamen, sesamo, & sale. At piscibus utatur maxime carnosis, assis tamen, ad eundem modum, quo carnes, coctis, origano consperso & oleo subunctis. Vinum autem si conferat, album bibat; sin secus, nigrum; & per circuitus interdiu post cœnam & mane se exerceat: serum autem & lac pro tempore semper bibat: quod si tibi visum fuerit, etiam asininum lac decoctum exhibeto. Et, si sanus evaserit, a frigore & æstu sibi caveat, neque cibis admodum repleatur; periculum enim est, ne rursus morbus revertatur. Sic igitur curatus hic morbus, sex mensibus sanatur: tot enim mensium intervallo, lethalis sit, necne, judicatur; qui etiamsi confestim curetur, molestus tamen est, & plerisque commoritur.

[470] καὶ τεύτλων τρυβλίον λιπαρῶν, ἄλφιτα παραπάσσας, [471] ἐκπιέτω· καὶ νεοσσοῦ ἀλεκτορίδος κρέας, ἢ πελειάδος, ἢ τρυγόνος, ἢ ὄϊος; [472] ἢ ὑὸς πίονος τρωγέτω· τὸν δὲ ἐλλέβορον δι' ἕκτης ἡμέρης διδόναι. Καὶ, ἤν κου τῶν ἄρθρων ἀποιδίσκηται, καὶ μὴ θέλῃ ἀφίσασθαι, σικύην προσβαλὼν, ἀφαιρέειν τοῦ αἵματος, κατακεντῶν ἀκίδι τριγώνῳ ἐς τὰ γούνατα, καὶ ἐν τοῖσι γούνασιν, ἐν οἷσι τὸ οἴδημα· τῶν δὲ ἄλλων ἄρθρων μηδὲν κεντριώσῃς. Τὰς δὲ μεταξὺ τῶν ἡμερέων, σιτίον προ-
121 σφερέσθω, ἄρτον μὲν ὡς ὀπτότατον, [473] μᾶζαν δὲ ψαιστὴν ὡς μάλιστα· [474] ὄψον δὲ ἐχέτω μάλιστα μὲν ὄρνιθα ὀπτὴν ἄναλτον· εἰ δὲ μὴ, [475] καὶ ἑφθὴν ἐζωμευμένην, πλὴν ἄνευ τυροῦ, καὶ σησάμου, καὶ ἁλός. Ἰχθύσι δὲ χρεέσθω τοῖσι σαρκώδεστάτοισιν, [476] ὀπτοῖσι δὲ,
122 τὸν ἴσον τρόπον τοῖσι κρέασιν ἑψῶν αὐτὰ, δι' ὀριγάνου πασὰ, καὶ ἐλαίῳ ὑποχρίσας. Οἶνον δὲ πινέτω λευκὸν, ἢν ξυμφέρῃ· [477] ἢν δὲ μὴ, μέλανα· καὶ ἐν περιόδοισι ταλαιπωρεέτω δι' ἡμέρης, καὶ μετὰ τὸ δεῖπνον, καὶ ὄρθριος· ὀῤῥὸν δὲ καὶ γάλα τὴν ὥρην πινέτω αἰεί· ἤν δέ σοι δοκέῃ, [478] καὶ ὄνειον γάλα διδόναι ἀφεψήσας. Καὶ, ἢν ὑγιὴς γένηται, ἐν φυλακῇ αὐτὸν εἶναι τοῦ ψύχεος, καὶ τοῦ πνίγεος, καὶ τῶν σιτίων μὴ λίην ἐμπιπλάσθω· κίνδυνος γὰρ αὖθις ὑποτροπιάσαι τὴν νοῦσον. [479] Αὕτη τοιγαροῦν ἡ νοῦσος, οὕτω θεραπευομένη, ἐν ἓξ μησὶν ὑγιὴς γίνεται· [480] ἐν γὰρ τῶν τοσούτων μηνῶν τῷ διαστήματι κρίνεται, ἤν τε θανάσιμος, ἤν τε μή· ἢν καὶ παραχρῆμα θεραπεύηται, πλὴν ἡ νοῦσος χαλεπὴ, καὶ τοῖσι πλείστοισι συναποθνήσκει.

CAPUT XLIV.

De quarto typho ex superflua humiditate a fructuum aut placentæ esu genita, facto, ejusque signis, prognosticis, & curatione.

ALius typhus. Oritur quidem hic morbus fructuum autumnalium tempore, quum quis se omni genere fructuum expleverit: plerisque vero inde etiam ejusmodi

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΔ'.

Περὶ τοῦ τετάρτου τύφου τοῦ ἀπὸ πλάδου ἐξ ὀπώρας ἢ πλακοῦντος βρώσεως, πεποιημένου, καὶ τῶν αὐτοῦ σημείων, καὶ προγνωστικῶν, καὶ θεραπευτικῶν.

ΑΛλος τύφος. [481] Γίνεται μὲν τὸ νούσημα ἐν ὀπώρης καιρῷ, ὁκόταν τὶς πλησθῇ παντοίης ὀπώρης· τοῖσι δὲ πολλοῖσι [482] καὶ ἀπὸ τῶνδε ἐγένετο ἡ τοιά-

VARIÆ LECTIONES.

470 καὶ τεύτλων τρυβλίον λιπαρῶν omnia exemplaria; in MS. cod. τρυβλίον deest.

471 Pro ἐκπιέτω, in MS. cod. legitur ἐκφαγέτω, *comedat:* quæ lectio non est contemnenda.

472 ἢ ὑὸς πίονος, scribitur in MS. cod. quod melius videtur & nos secuti sumus, pro ἢ ὑὸς πῖον.

473 ψαιστὴν μᾶζαν exponit Galen. in Exegesi, τὴν μέλιτι καὶ ἐλαίῳ πεφυραμένην, *mazam oleo & melle subactam*, videsis Foësii Oeconom. voce ψαιστή.

474 ὄψον δ' ἐχέτω μάλιστα μὲν ὄρνιθα ὀπτὴν ἄναλτον, MS. cod. habet pro ὄψα δὲ ἐχέτω ὡς μάλιστα μὲν ὀπτὰ, ὀρνίθεια δὲ ἄναλτα vulgatis.

475 καὶ ἑφθὴν ἐζωμευμένην ἄνευ τυροῦ MS. cod. pro vulgatis: καὶ ἑφθὰ, ἐζωμευμένα, πλὴν ἄνευ τυροῦ.

476 ὀπτοῖσι δὲ, τὸν αὐτὸν τρόπον τοῖσι κρέασιν, ἑψῶν αὐτὰ δι' ὀριγάνου πασοῦ, καὶ ἐλαίῳ ὑποχρίσας MS. cod. quæ lectio Lindeno probatur. Vulgati codd. ὀπτοῖσι δὲ τὸν ἴσον τρόπον τοῖς κρέασιν ἑψῶν, δι' ὀριγάνου πασὰ, ἐλαίῳ αὐτὰ ὑποχρίσας. Imp. Cornar. ibidem καὶ ante ἑψῶν addit, *& coctis*, vertit.

477 ἢν δ' οὐ ξυμφέρῃ, μέλανα omnia exemplaria habent. Lindenus ἢν δὲ μὴ ξυμφέρῃ, μέλανα. Quam Lind. lectionem præ se fert MS. cod. omisso ξυμφέρῃ, hoc sensu, *quod si non, nigrum* scilicet vinum bibat, quæ lectio placet.

478 καὶ ὄνειον γάλα, in MS. cod. omittitur γάλα. Paulo post αὐτὸν ἔχειν τοῦ ψύχεος, καὶ τοῦ πνίγεος, καὶ τῶν σιτίων μὴ λίην πιμπλάσθω eodem significatu effert MS. cod.

479 αὕτη τοιγαροῦν ἡ νοῦσος omnia exemplaria scribunt, in MS. autem cod. τοιγαροῦν *itaque* non legitur.

480 οὗτοι γὰρ κρίνουσιν, εἰ θανάσιμος, ἢ οὔ, ἢν παραχρῆμα θεραπεύηται· ἡ γὰρ νοῦσος χαλεπὴ multo concinnius habet MS. cod.

481 Γίνεται μὲν τὸ νούσημα ἐν ὀπώρης καιρῷ μάλιστα Imp. Samb. quam lectionem secutus est Linden. ex Fevr. MS. cod. vero γίνεται μὲν τὸ νούσημα ὀπώρης, cæteris omissis.

482 καὶ ἀπὸ τῶνδε ἐγένετο ἡ τοιαύτη νοῦσος scribit Lindenus. MS. cod. vero δὲ καὶ ἀπὸ τῶνδε ἐγένετο τὸ νούσημα· deinde dicitur: φάγουσι πλακοῦντα καὶ σησάμην, pro φάγοντες πλακοῦντα καὶ σησάμης vulgatis. Paulo post μέλι τὸ ἑφθὸν, Martinus μέλι τὸ ὀπτὸν legit; nam (inquit) in sesamide mel est πεφρυγμένον, & Aristot. Lib. IV. cap. 5. μελιτώματα, quæ ficta sunt, ad assa referuntur.

τοιάδε νοῦσος· Φάγουσι πλακοῦντος, καὶ
σησάμης, καὶ τῶν ἄλλων μελιτωθέντων ἀ-
πλείως. Τὸ γὰρ μέλι τὸ ἑφθὸν, καυματῶ-
δές ἐστι, [483] καὶ προσπλάσσεται τῇ κοιλίῃ· ἔ-
πειτα, ὁκόταν κατεψηθῇ ἐν τῇ κοιλίῃ, [484] ἀ-
ναζέεται· καὶ ἐξαπίνης ἡ γαστὴρ ἀείρεται, καὶ
πίμπραται, καὶ δοκέει διαῤῥήσσεσθαι. Ἔπειτα
δὲ ἐξαπίνης διάῤῥοια ἐπεγένετο· καὶ, ὁκόταν
ἅπαξ ἄρξηται χωρέειν, πολλὰς ἡμέρας κα-
θαίρεται, καὶ πολλοὶ μετὰ ταύτην τὴν κά-
θαρσιν ὑγιέες ἐγένοντο. Ὁκόταν οὖν παύση-
ται αὐτόματος καθαιρόμενος, φακῶν χυμοῦ
ἀναγκάσαι αὐτὸν ἐκπιεῖν τρία ἡμίχοα, ἅ-
λας παραβάλλων· μετὰ δὲ τὴν κάθαρσιν τοῦ
χυμοῦ, ἐς ἑσπέρην φακῆς τρυβλίον ῥοφεέ-
τω ψυχρῆς ἀνάλτου ([485] σίλφιον δὲ ἐπι- 123
ζεέσθω πουλὺ) καὶ τεύτλου τρυβλίον ἀνηδύν-
του, λιπαροῦ, ἄλφιτα παραπάσσων. Οἶνον
δὲ πινέτω μέλανα, αὐστηρὸν, κατ' ὀλίγον.
[486] Τὸ δὲ λοιπὸν τοῦ χρόνου, τὰ αὐτὰ ποιεέ-
τω, καὶ σιτία προσφερέσθω, ἄρτον ἑξόπτον,
μάζαν τε ψαιστὴν ὡς μάλιστα. Τὰς δὲ πρώτας
τῶν ἡμερέων, ἄλευρον φαγέτω κάθεφθον,
ἀποψύχων, καὶ μέλι παραχέων· οἶνον δὲ πι-
νέτω μέλανα, [487] αὐστηρόν· ἕως ἂν καταστῇ
ἡ νοῦσος, ταῦτα προσφερέσθω. Ὁ δὲ ὑπὸ
τῆς ὀπώρης ληφθεὶς τῇ νούσῳ, φῦσαν παρέ-
χει, καὶ στρόφον, καὶ ὀδύνην· καὶ τὰ σιτία
οὐκ ἐθέλει διαχωρέειν, καὶ ἡ γαστὴρ μεγάλη
καὶ σκληρὴ αὐτῷ ἐστι, καὶ ῥίγος, καὶ πυρε-
τὸς ἔχει. Τούτῳ, ἢν μὲν αὐτομάτη ταρα-
208 χθῇ ἡ κοιλίη, ἐν εἴκοσιν ἡμέρῃσι τὸ ἐλά-
χιστον καθαίρεται, καὶ, ὁκόταν παύσηται
καθαιρόμενος, [488] ὑγιὴς παραχρῆμα ἔσται.
Ἢν δὲ μὴ καθαρθῇ, καθαίρειν αὐτὸν τῷ τοῦ
ἱπποφέω ὀπῷ, ἢ τῷ κνιδίῳ κόκκῳ· ἐς ἑσπέ-
ρην δὲ ταῦτα διδόναι, [489] ἃ καὶ τῷ αὐτο- 124
μάτῳ καθαιρομένῳ. Τῇ δ' ὑστεραίῃ, ἢν μὲν
πυρετὸς ἔχῃ, ἡσυχίην ἐχέτω· διδόναι δὲ αὐ-
τῷ πίνειν τοῦ αὐτοῦ οἴνου, ὡς ἐν ψυχροτάτῳ
ὕδατι· ἢν δὲ μὴ ἔχῃ πυρετὸς, διαιτήσθω
δίαιταν μὴ ὑγρὴν, ἀλλ' ἰσχυροτέρην· καὶ
περιπατεέτω πρὸς τὰ σιτία τεκμαιρόμενος.
Ὑπὸ τουτέου τοῦ νοσήματος, πολλοῖσιν ἤδη
ὕδερος ἐξεγένετο· καὶ, ἢν δοκέῃ σοι κλύζειν,
[490] τοῖσιν αὐτοῖσι κλύσον, οἷσι καὶ τὸν ὑδε-
ριῶντα. Ἢν δὲ βούλῃ, τοῖσδε κλύζειν. Ἐν
μελικρήτου κοτύλῃ ποιὴν θαψίης ἐγκαῦ- 125
σαι· εἶτα οὕτως ἐγκλύσαι. Οὗτος, οὕτω
θεραπευόμενος, τάχιστα ὑγιὴς ἔσται.

morbus oritur; ex inexplebili placentarum ex sesamo, aliorumque ex melle dulciariorum esu. Mel enim coctum æstuosum est, & ventriculo adhæret; deinde, quum in ventriculo coctum fuerit, effervescit; venterque derepente attollitur, incenditur, & disrumpi videtur. Postea vero diarrhœa continuo succedit; quumque semel (alvus) fluere cœperit, multos dies purgatur, multique post hanc purgationem sani evaserunt. Quum igitur sponte purgari cessaverit, lentium cremoris, injecto sale, tres semicongios ipsum ebibere cogito. Post succi autem purgationem, sub vesperum, lenticulæ frigidæ insulsæ heminam, multo silphio incocto sorbeat, & betæ non conditæ, pinguis, polenta aspersa, heminam. Vinum nigrum austerum paulatim bibat. Reliquo autem tempore eadem faciat, & cibos assumat, panem exassatum, & mazam quam maxime melle & oleo subactam. Primis autem diebus farinam coctam & melle affuso refrigeratam comedat: vinum bibat nigrum, austerum: quoad sedatus fuerit morbus, hæc assumat. Qui vero ob autumnalium fructuum esum morbo correptus est, flatum habet, ac tormina, & dolorem; neque cibaria dejici queunt, venterque ei magnus & durus est, & rigor, & febris detinet. Huic, si sponte quidem venter turbatus fuerit, viginti (ut minimum) diebus purgatur; quumque purgatio cessaverit, confestim sanus evadet. At si minime purgatus fuerit, eum hippophais succo, aut grano Cnidio purgato: sub vesperum autem eadem ac illi, qui sponte purgatur, exhibeto. Postridie vero si febris detineat, quietem agat; eique vinum idem ex aqua frigidissima bibendum dato: quod si febris minime detineat, victu utatur non humido, sed validiore; & ciborum ratione habita, deambulet. Ab hoc morbo plerisque jam hydrops obortus est: &, si clystere opus esse tibi visum fuerit, iisdem quibus in hydropico, alvum subluito. Quod si volueris, ex his clysterem parato. Thapsiam herbam in aquæ mulsæ hemina incoquito; deinde sic (paratum) clysterem injicito. Hic, ita curatus, citissime sanus evadet.

CA-

Variæ Lectiones.

483 Pro καὶ προσπλάσσεται τῇ κοιλίῃ, in MS. cod. scribitur: καὶ προσπλάσσεται ἐπὶ τῇ κοιλίῃ.

484 Pro ἀναζέεται, in MS. cod. legitur διαχεῖται. Postea pro διαῤῥήσσεσθαι· ἔπειτα δὲ ἐξαπίνης, in MS. cod. dicitur διαῤῥαγῆναι, καὶ ἐξαπίνης.

485 σίλφιον δὲ ἐπιζέεσθω omnia publicata exemplaria scribunt; Lind. σίλφιον δὲ ἐπιζεέσθω, quæ lectio Æmil. Porto probatur: MS. cod. ἐπιξέσθω habet. Paulo post ἄλφιτα παραπάσας φαγέτω MS. cod pro ἄλφιτα παραπάσσων vulgato

486 MS. cod. habet τῷ δὲ λοιπῷ χρόνου ταῦτα τε ποιέτω, καὶ σίτια.

487 Sic Imp. Samb. quam lectionem probat Lind. ex Fevr. vulgo legebatur στρυφνὸν *acerbum*.

488 ὑγιὴς παραχρῆμά ἐστιν· ἢν δὲ μὴ αὐτομάτη ταραχθῇ, καθαίρειν αὐτὸν τῷ τοῦ ἱπποφέω ὀπῷ, sic MS. cod. pro vulgatis ὑγιὴς παραχρῆμα ἔσται· ἢν δὲ μὴ καθαρθῇ, καθαίρειν αὐτὸν τῷ ἱπποφαίως ὀπῷ.

489 ἃ καὶ τῷ αὐτομάτῳ MS. cod. inserto ἃ, quod melius, hancque lectionem secutus est Cornar.

490 τοῖσιν αὐτοῖσιν, οἷσι καὶ τὸν ὑδεριῶντα habet MS. cod. Postea pro ἐγξύσαι *deradito* ex MSS. Reg. scripsimus ἐγκαῦσαι, quam lectionem adhibuit Lind.

CAPUT XLV.

De quinto typho, a corporis putrida humiditate, & ab atra bile genito; ejusque causis, signis, & curatione.

Alius typhus. Gignitur quidem hic morbus, quum corporis humores putruerint, & plus æquo reſiccati ſint. Quum igitur morbo corripitur, fit ſpecie humidus, ſuppallidus, pellucidus, & veſicæ urinæ ſimilis apparet; ſed non tumet; verum tenuis eſt, aridus, ac debilis: maxime vero in corpore claviculæ extenuantur; & vultu vehementer gracilis eſt, oculique admodum cavi. Hæc quidem à morbo patitur; quod ſi corporis color niger extiterit, hæ autem cauſæ ſunt. Quum in venas & ſub cutem bilis atra ſubierit, quumque his calor ſupervenerit, venulas a calore exuri & ſiccari neceſſe eſt, ac proinde ſanguinem per venulas excedere. Hic igitur his afficitur. Tenuis & admodum gracilis evadit; oculis raro nictatur; & muſcas a ſtragulis venatur; & ciborum magis edax eſt, quam quum ſanus eſt; lucernæ extinctæ odore delectatur; frequenter noctu ſe polluit; plerumque vero incedenti ipſi ſemen effunditur. Huic, quum ſic habuerit, ventrem, ſuperiorem videlicet veratro nigro purgato; inferiorem vero ſcammonii ſucco. At poſt purgationem, eadem quæ & cæteris dato, & ſerum, lacque bubulum, aut caprinum, tempore exhibeto: lac etiam aſininum decoctum ad purgationem dato. Hic, ita curatus, intra biennium maxime ſanus evadit. Cibos quos velit, accipiat; quam plurimum comedat, & pro ciborum ratione obambulet. Hic morbus non viginti annis majorem prehendit; quumque prehenderit; niſi per exordia morbi curatus fuerit, non deſerit;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΕ'.

Περὶ τοῦ πέμπλου τύφου, τοῦ ἀπὸ πλάδου ἐν τῷ σώματι σαπέντος, καὶ ἀπὸ τῆς μελαίνης χολῆς γινομένου· καὶ τῶν αὐτοῦ αἰτίων, καὶ σημείων, καὶ θεραπευτικῶν.

Ἄλλος τύφος. Γίνεται μὲν τὸ νούσημα, ὁκόταν τὸ ὑγρὸν τὸ ἐν τῷ σώματι [491] σαπῇ, καὶ ἀναξηρανθῇ μᾶλλον τοῦ καιροῦ. Γίνεται οὖν τὴν ειδέην, ὁκόταν τῷ νουσήματι ἔχηται, δίϋγρος, ὕπωχρος, διαφανὴς, [492] κύστει ἔοι-
126 κεν οὔρου, πλὴν οὐκ οἰδέει, ἀλλὰ λεπτὸς. καὶ [493] σκελιφρός ἐστι καὶ ἀσθενής· μάλιστα δὲ τοῦ σώματος λεπτύνεται τὰς κληΐδας· καὶ τὸ πρόσωπον ἰσχυρῶς κάτισχνος, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ ἔγκοιλοι σφόδρα. Ταῦτα μὲν ὑπὸ τοῦ νοσήματος
127 πάσχει· [494] ἢν δὲ ἡ χροιὴ τοῦ σώματος μέλαινα ᾖ, τάδε δὲ αἴτιά ἐστιν. Ἐς τὰ φλέβια [495] καὶ ὑπὸ τὸ δέρμα ὁκόταν χολὴ μέλαινα ὑπέλθῃ, καὶ ἐπὶ τούτοισιν ὁκόταν θέρμη ἐπιγένηται, ἀνάγκη ὑπὸ τοῦ θερμοῦ [496] ξυγκαίεσθαί τε καὶ ἀ-
128 ναξηραίνεσθαι τὰ φλέβια, ὥστε τὸ αἷμα ἐκχωρέειν κατὰ τὰ φλέβια. Τάδε οὖν πάσχει οὗτος. Λεπτὸς γίνεται καὶ κάτισχνος ἰσχυρῶς, καὶ
129 τοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν ἀραιὰ [497] σκαρδαμύσσει
130 καὶ τὰς μυίας ἀπὸ τοῦ ἱματίου θηρεύει· [498] καὶ βορὸς τῶν σιτίων μᾶλλόν ἐστιν, ἢ ὑγιαίνων, καὶ λύχνου ἀπεσβεσμένου τῇ ὀσμῇ ἥδεται, καὶ ἐξονειρώσσει θαμινά· πολλάκις δὲ καὶ βαδίζοντι αὐτῷ [499] ἐξέρχεται ἡ γονή. Τοῦτον, ὁκόταν οὕτως ἔχῃ, [500] καθαίρειν τὴν κοιλίην τῷ μέλανι ἐλλεβόρῳ, τὴν ἄνω δηλονότι· τὴν δὲ κάτω, ὀπῷ σκαμμωνίης. Μετὰ δὲ τὴν κάθαρσιν, τὰ αὐτὰ διδόναι, ἃ καὶ τοῖσιν ἄλλοισι, καὶ ὀῤῥὸν, καὶ γάλα βοὸς, ἢ αἰγὸς διδόναι τὴν ὥρην· διδόναι δὲ καὶ ὄνειον γάλα, [501] ἀφεψῶν ἐς ὑποκάθαρσιν. Οὗτος, οὕτω μελετώμενος, μάλιστα ἐν δυσὶν ἔτεσιν ὑγιὴς γίνεται. Σιτία δὲ, ἃ βούλεται, προσφερέσθω· εὐωχεέσθω δὲ ὡς μάλιστα, καὶ περιπατεέτω πρὸς τὰ σιτία τεκμαιρόμενος. [502] Αὕτη ἡ νοῦσος οὐ λαμβάνει πρεσβύτερον εἰκοσαέτεος· ὁκόταν δὲ λάβῃ· ἢν μὴ κατ' ἀρχὰς [503] τοῦ νουσήματος μελετηθῇ, οὐκ ἐκλείπει· πρὶν

VARIÆ LECTIONES.

491 Pro σαπῇ, in MS. cod. ſcribitur συμπαγῇ *concreverint.*

492 MS. cod. habet: κύστει πλήρει ἐοικὼς οὔρου· οὐκ οἰδέει δέ. Vulgati codd. κύστει ἔοικεν οὔρου, πλὴν οὐκ οἰδέει.

493 ξηρὸς Imp. Samb. ſed eſt interpretatio: nam σκελιφρὸς, exponitur Galeno in Exegeſi ξηρὸς, προσεσταλμένος, *aridus, contractus.* Erotiano autem τοὺς λεπτοὺς καὶ σκελετώδεις, *graciles, & inſtar ſceleti.* Videſis Foëſii Oeconom. voce σκελιφρός.

494 ἔστι δ' ὅτε ἡ χροιὴ τοῦ σώματος μέλαινα MS. cod. pro ἢν δ' ἡ χροιὴ τοῦ σώματος μέλαινα ᾖ. Aldina vero & Vaticana exemplaria ἡ δὲ χροιὴ τοῦ σώματος μέλαινα ᾖ; *color autem corporis niger ſit,* legunt, quam lectionem ſecuti ſunt quidam interpretes. Deinde τάδε δὲ αἴτιά ἐστιν MS. Cod. addito δὲ, quod ſequimur.

495 καὶ ἐς τὸ δέρμα, ὁκόταν χολὴ μέλαινα ὑπέλθοι vulgati codd. Nos MS. cod. lectionem ſequimur, καὶ ὑπὸ τὸ δέρμα, ὁκόταν χολὴ μέλαινα ὑπέλθῃ.

496 Sic MS. cod. quam lectionem ſecuti ſunt interpretes, vulgo erat ξυγκέεσθαι. Paulo poſt ὁκόταν τὸ αἷμα μὴ χωρέῃ κατὰ τὰ φλέβια· τάδε οὖν πάσχει οὗτος πρὸς ἐκείνοις· λεπτὸς γίνεται ἰσχυρῶς MS. cod.

497 Pro σκαρδαμύσσει, Aldina exemplaria habent καρδαμύσσει, utramque lectionem agnoſcit Erotianus in Onomaſt. Dicitur autem ἀπὸ τοῦ καρδάμου, id eſt, *naſturtio,* quod ſi quis admoveat frequenter, palpebras claudit.

498 καὶ βορὸς τῶν σιτίων μᾶλλόν ἐστιν, ἢ ὑγιαίνων, *& ciborum magis edax eſt, quam cum ſanus eſt,* MS. cod. quam lectionem ſecuti ſumus, pro vulgatis καὶ βορὸς τῶν σιτίων ἐστὶν ἢ ὑγιαίνων. Interpretes tamen μᾶλλον *magis* adhibuerunt.

499 ἐξέρχεται omnia exemplaria, pro quo MS. cod. ſcribit προέρχεται, *egreditur, prodit.*

500 In MS. cod. ſcribitur καθαίρειν τὴν κοιλίην τὴν μὲν ἄνω ἐλλεβόρῳ· τὴν δὲ κάτω, pro vulgatis καθαίρειν τὴν κοιλίην τῷ μέλανι ἐλλεβόρῳ, τὴν ἄνω δηλονότι· τὴν δὲ κάτω.

501 ἀφεψῶν, *decoctum* deeſt in MS. cod. quæ lectio arridet; nam ſi coquatur lac aſininum, non tam facile movet alvum.

502 MS. cod. habet: αὕτη ἡ νοῦσος οὐ λαμβάνει, *hic morbus non viginti annis majorem prehendit* inſerta negatione οὐ; quæ lectio placet.

503 τοῦ νουσήματος τούτου μελετηθῇ in MS. cod. legitur addito τούτου.

[504] πρὶν ἂν εἴκοσιν ἔτεα παρέλθῃ, ἀλλὰ προσίσχει· ἔπειτα ἐνίοισι μελετωμένοισιν ἐξέρχεται. Ἡ νοῦσος δὲ χαλεπή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Μϛ'.

Περὶ τοῦ πρώτου εἰλεοῦ, τοῦ λαπαροῦ, τοῦ ἀπὸ τῶν ὑγρῶν παχέων, καὶ γλίσχρων, καὶ ψυχρῶν χυμῶν χωρὶς φλεγμονῆς, καὶ διαχωρημάτων ἐπισχέσεως, τὰ λεπτὰ ἔντερα μὴ παντελῶς ἐμφραττόντων γινομένου· καὶ τῶν αὐτοῦ αἰτίων, καὶ σημείων, καὶ θεραπευτικῶν.

[505] Εἰλεοὶ δὲ τάδε τὰ νουσήματα καλέεται· γίνεται δὲ ἀπὸ τῶνδε μάλιστα· ἢν τοῦ χειμῶνος θερμῇ τῇ διαίτῃ καὶ ὑγρῇ χρέεται, καὶ μήτε περιόδοισι ταλαιπωρέῃ πρὸς τὰ σιτία τεκμαιρόμενος, πιμπλάμενος δὲ [506] εὕδῃ· εἶτα ἐξαπίνης ἀναγκασθῇ βαδίσαι μακρὴν ὁδὸν, ψύχεος ἐόντος· εἶτα ῥιγώσῃ ὑπὸ τὰ ὀστέα. Τάδε οὖν πάσχει· φῦσα ἐγγίνεται ἐν τῷ σώματι παντὶ, καὶ ἡ χροιὴ αὐτέου γίνεται μολιβδοειδὴς, καὶ ῥιγοῖ αἰεὶ, [507] ὥστε οἱ θερμὸν καταχυθὲν, οὐ δοκέεται θερμὸν εἶναι. Τὸ δὲ σῶμα λουόμενον αὐτοῦ, λεπίζεται ὑπὸ τοῦ θερμοῦ· μάλιστα δὲ ἡ ὄσχη· καὶ, ἢν τῷ δακτύλῳ [508] τοῦ σώματος ὑποπιέζῃς [509] ἐνθλάσσει, καὶ σημαινέεταί σοι, ὥσπερ ἐν σαιτί· μάλιστα δὲ ἐν τοῖσι ποσὶν ἐνθλᾶται. Τὰ δὲ σκέλεα βαρέα αὐτέου, καὶ, ἢν περιφοιτήσῃ, τρέμει· καὶ, ἢν [510] πρὸς αἶπος βαδίζῃ, πνευσιᾷ σφόδρα, καὶ αἱ ὠλέναι δοκέουσιν ἀποκρέμασθαι· καὶ δίψη ἔχει τὰς νύκτας· τὰ δὲ σιτία ὠμὰ διαχωρέει, [511] ἅσσα καταφάγῃ. Τοῦτον, ὁκόταν οὕτως ἔχῃ, πυριήσας αὐτὸν, κνεώρου διδόναι πίνειν, ἢ τοῦ ἱππόφεω ὀποῦ, ἢ τοῦ κνιδίου κόκκου· μετὰ δὲ τὴν κάθαρσιν, ταῦτα διδόναι, ἃ καὶ τοῖσι πρόσθεν. Τῇ δὲ ὑστεραίῃ, ὀνείου γάλακτος ἑφθοῦ χοέα διδόναι, δὶς ἐκπιεῖν, ἅλας παραβάλλων· ἐς ἑσπέρην δὲ δειπνεέτω ἄρτον· ὄψον δὲ ἐχέτω οἴιος κρέα ἑφθὰ, καὶ πουλύποδας ἑφθοὺς [512] ἐν οἴνῳ μέλανι ἡψημένους, καὶ τὸν ζωμὸν

priusquam viginti anni præterierint, sed perseverat; deinde a nonnullis, dum curantur, abscedit. Gravis autem morbus est.

CAPUT XLVI.

De ileo primo, laxo, a crassis, lentis, & frigidis humoribus, citra inflammationem, & dejectionum suppressionem, tenuia intestina non omnino obstruentibus, orto; ejusque caussis, signis, & curatione.

Convolvuli appellantur hi morbi: ab his autem potissimum oriuntur; siquis calida & humida victus ratione per hiemem utatur, neque ciborum ratione ducta obambulationibus se exerceat, verum expletus dormiat; deinde derepente longum iter per frigus conficere cogatur; postea sub ossibus riguerit. Hæc sane patitur: flatus in universo corpore oboritur, ejusque color fit plumbeus; & perpetuo riget, adeo ut calida ei affusa, minime calida esse videatur. Corpus autem ejus dum lavatur, sub calida desquamatur, præsertim vero scrotum; sique digito corporis partem aliquam comprimas, impressionem fa-
131 cies, & tibi vestigium apparebit, velut in
132 farina aqua subacta; maxime autem in pedibus cavitas imprimitur. Ejus autem cru-
133 ra gravantur, &, si deambulet, tremunt; sique per arduum locum iter faciat, vehementer spirat, & ulnæ suspendi videntur; sitis per noctem detinet, cibosque, quoscunque comedit, crudos dejicit. Huic, ita affecto, fotu ipsi admoto, cneorum, aut hippophais succum, aut granum Cnidium propinato: post purgationem autem eadem, quæ & superioribus, dato. At
134 postridie lactis asinini cocti congium, sale injecto, bis ebibendum dato: sub vesperum autem panem in cœna sumat; opsonium habeat oviculæ carnes elixas, & polypos in vino nigro coctos, jusculumque for-

VARIÆ LECTIONES.

504 Pro εἰ μὴ εἴκοσιν ἔτεα παρέλθῃ, ἀλλὰ προσίσχει· ἔπειτα ἐνίοισι μελετωμένοισι ἐξέρχεσθαι, in MS. cod. habetur: πρὶν ἂν εἴκοσιν ἔτεα παρέλθῃ, ἀλλὰ προσίσχει· ἔπειτα ἐνίοισι μελετωμένη ἐξέρχεσθαι.

505 Εἰλεοὶ pro epigraphe hoc in loco præponunt vulgati Codd. sed non adscribitur in MS. Cod. hinc delevimus: nam superabundare videtur, & in textum e margine irrepsisse credere fas est, id quod sæpe sæpius a nobis animadversum fuit.

506 εὕδει ἀεὶ vulgati codd. Linden. vero εὕδῃ αἰεὶ, in MS. cod. legitur εὕδῃ omisso ἀεὶ, quod secuti sumus.

507 ὥστε θερμοῦ καταχεομένου, οὐ δοκέει MS. cod. & paulo post ὑπὸ τοῦ θερμοῦ scribitur, ubi ὑπὸ pro ἀπὸ ponitur, quod probamus.

508 τοῦ σώματος ὑποπιέζῃς vulgati codd. in MS. cod. vero scribitur τοῦ σώματος κοῦ πιέζῃς.

509 Sic MS. cod. scribit, & Lindenus, & Charterius, quam lectionem ex Foësio desumpserunt, vulgati codd. ἐνθλάσεις· καὶ σημαινέεσθαί σοι ὥσπερ ἐν σαιτί· μάλιστα δὲ ἐν τοῖσι πόδεσιν ἐνθλᾶσθαι. Videsis Foësii Oeconom. voce ἐνθλάζειν.

510 πρὸς αἶπος βαδίζῃ, πνευσιᾷ σφόδρα, καὶ αἱ ὠλέναι δοκέουσιν ἀποκρεμᾶσθαι, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀλγέει καὶ αἱ ὄφρυες δοκέουσιν ἀποκρεμᾶσθαι, καὶ δίψα, MS. cod. insertis, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀλγέει, καὶ αἱ ὄφρυες δοκέουσιν ἀποκρεμᾶσθαι. Cæterum πρὸς ἔπαντες, *ad acclivem locum* Imp. Corn. pro πρὸς αἶπος, scribit; πρὸς ὕψος, *ad sublimem locum* Martin. Lind. vero πρὸς ἦπος. Vulgati Codd. ἦπος legunt vitiose.

511 ἅσσ' ἂν φάγῃ MS. cod. habet pro ἅσσα καταφάγῃ. Et paulo post in cod. scribitur: τοῦ κνεώρου δοῦναι πιεῖν, ἢ τοῦ ἱππόφεω, ἢ τοῦ κνιδίου κόκκου, pro vulgatis: κνεώρου διδόναι πίνειν, ἢ τοῦ ἱπποφαίως ὀποῦ, ἢ τοῦ κνιδίου κόκκου.

512 ἐν οἴνῳ μέλανι, MS. cod. addit ἡψημένους.

sorbeat, lenticulamque sic apparatam habeat. Lentis heminam coctæ, probe terito; postea farinam commisceto, & silphium derasum & salem injicito, acetum infundito, & ad hæc allia simul coquito; deinde aqua affusa, bis aut ter fervefacito, & simul ipsa tudicula agitato; postea detracta (tudicula) elixetur sorbitio; sit autem non valde crassa, cuique boni odoris gratia pulegium (simul) coctum injectum sit. Interjectis autem diebus sexto quoque die vomitus excitet; per intervalla tamen ante vomitum & medicamenti potionem fomentum admovere oportet. Tertio quoque die balneum, si conferat, adhibeatur; sin minus, inungatur; & si possit, pro ciborum ratione deambulationibus utatur; & sambuci folia, conyzæque semper tenellæ decocta, edenda dato: sic enim curatus facillime deget; morbusque post annum deseret. Multis vero jam sanatis, iterum post biennium morbus reversus est: verum si redeat, eadem curatione curare oportet. Quod si tertio revertatur, tumor quidem non contingit; tenuis tamen & gracilis evadit, & facies extenuari incipit, colorque fit exalbidus magis, quam antea. Huic interdum hydrops in ventre subnascitur; si igitur exortus fuerit, eum minime secare oportet: moritur enim; sed iisdem remediis curare, quibus a liene hydrope laborantem. Hunc maxime quidem per initia curare velis; sicque celeriter sanum reddes: morbus autem multa curatione indiget; est enim gravis.

ῥοφανεέτω, καὶ φακὴν ἐχέτω, ὧδε ἐσκευασμένην. [513] Κοτύλην φακοῦ ἑψήσας, τρίψαι λίην· ἔπειτα ἄλευρον παραμίξαι, καὶ σίλφιον ἐπιξέσαι, καὶ ἅλας ἐμβαλεῖν, καὶ ὄξος ἐπιχέαι, [514] καὶ σκόροδα πρὸς τούτοις συνεψεῖν χρή· ἔπειτα ὕδωρ ἐπιχέας, ζέσαι δὶς ἢ τρὶς, [515] καὶ τορυνᾶν ἅμα αὐτοῖς· ἔπειτα ἀφελὼν, [516] ἑψύχθω· ἔσω δὲ μὴ λίην παχείη· ἐμβεβλήσθω δὲ καὶ ἡ γλήχων ἑψημένη, τῆς εὐωδίης εἵνεκα. Τὰς δὲ μεταξὺ τῶν ἡμερέων, ἐμέτους ποιεέσθω δι' ἕκτης ἡμέρης· πυριῆσθαι δὲ χρὴ ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε πρὸ τοῦ ἐμέτου καὶ τῆς φαρμακοποσίης. Καὶ διὰ τρίτης ἡμέρης λουέσθω, ἢν συμφέρῃ· εἰ δὲ μὴ, ἀλειφέσθω· καὶ περιπατεέτω, ἢν δυνατὸς ᾖ, πρὸς τὰ σιτία τεκμαιρόμενος· καὶ ἀκτῆς φύλλα, καὶ κονύζης τῆς αἰεὶ ἁπαλῆς ἑψῶν, [517] διδόναι ἐσθίειν· οὕτω γὰρ ἂν μελετώμενος, ῥήϊστα διάγοι· καὶ ἡ νοῦσος [518] ἐκλείποι ἂν ἐνιαυσιαίη. 209 Πολλοῖσι δὲ, ἤδη ὑγιέσι γινομένοισι, [519] διὰ δύο ἐτέων, πάλιν ἡ νοῦσος ὑπετροπίασεν· ἀλλὰ χρὴ· ἢν ὑποτροπιάσῃ, τὴν αὐτὴν ἴησιν ἰῆσθαι. Ἢν δὲ τρίτον ὑποτροπιάσῃ, [520] οἴδημα μὲν οὐκ ἐγγίνεται· λεπτὸς δὲ γίνεται καὶ κάτισχνος· ἄρχεται δὲ λεπτύνεσθαι ἀπὸ τοῦ προσώπου, καὶ τὴν χροιὴν ἔκλευκος γίνεται μᾶλλον, ἢ τὸ πρόσθεν. [521] Τούτῳ ὕδερος ἐνίοτε ἐγένετο ἐν τῇ κοιλίῃ· ἢν οὖν ἐγγένηται, [522] τάμνειν αὐτὸν οὐ χρή· ἀποθανέεται γάρ· θεραπεύειν δὲ τοῖσιν αὐτοῖσιν, οἷσι καὶ τὸν ἀπὸ σπληνὸς ὑδεριῶντα. Τοῦτον μάλιστα μὲν κατ' ἀρχὰς [523] βούλεσθαι μελετᾷν· καὶ οὕτω ταχέως ὑγιέα ποιήσῃς· ἡ δὲ νοῦσος δέεται μελέτης πολλῆς· χαλεπὴ γάρ.

CAPUT XLVII.

De secundo ileo icterico & bilioso, ex multi humoris biliosi collectione tenuia intestina obstruente facto, ejusque causis, signis, & curatione.

ALius ileus auriginosus. Hic maxime æstatis tempore, in palustribus locis invadit; ex aquæ autem potione magis: plerique vero etiam sub sole versati capitis

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΖ'.

Περὶ τοῦ δευτέρου εἰλεοῦ, τοῦ ἰκτερώδους καὶ χολώδους, ἀπὸ χολῆς πολλῆς ἀθροισμοῦ τὰ λεπτὰ ἔντερα ἐμφράττοντος γινομένου· καὶ τῶν τούτου αἰτίων, καὶ σημείων, καὶ θεραπευτικῶν.

ΑΛλος εἰλεὸς ἰκτερώδης. Ἐπιλαμβάνει μάλιστα μὲν θέρεος [524] ὥρῃ ἐν ἑλώδεσι χωρίοισιν οὗτος· [525] μᾶλλον δὲ ἀπὸ ὑδροποσίης· [526] πολλοὶ δὲ ἤδη τῷ τοιούτῳ συνεσχέθησαν, καὶ

VARIÆ LECTIONES.

513 MS. cod. κοτύλην φακοῦ ἑψήσας, τρίψας λείην· ἔπειτα ἄλευρον μίξας, καὶ σίλφιον ξύσας, ἅλας ἐμβαλεῖν.

514 καὶ σκόροδα συνεψεῖν χρή· ἐπὶ ταῦτα ὕδωρ MS. cod. pro vulgatis καὶ σκόροδα πρὸς τούτοις συνεψεῖν· ἔπειτα ὕδωρ.

515 καὶ τορυνᾶν ἅμα αὐτοῖς vulgati codd. αὐτοῖς vero omittitur in MS. cod.

516 ἑψήσθω vulgati codd. sed ψυχέσθω, *refrigerato* cum interpretibus probat Foësius. Verum nos ἑψύχθω ex MS. cod. scripsimus, quæ lectio in Imp. Corn. & Lind. adscribitur. Paulo post ἑψημένη Æmil. Portus, quem sequimur, pro ἑψομένη.

517 MS. cod. habet: διδόναι πίνειν· οὕτω γὰρ μελετώμενος, ῥᾷστ' ἂν διάγοι.

518 Sic MS. cod. quæ lectio melior, prius ἐκλείπῃ erat.

519 διὰ δύο ἐτέων, πάλιν ἡ νοῦσος ὑπετρ. MS. cod. legit, inserto πάλιν, quam lectionem probamus.

520 In MS. cod. habetur οἴδημα μὲν οὐκ ἐγγίνεσθαι quæ lectio arridet; nam prius erat οἴδημα οὐκ ἐπιγίνεσθαι

521 MS. cod. scribit: τούτῳ ἐνίοτε ὕδερος ἐγγίνεσθαι.

522 τάμνειν μὲν οὐ χρὴ MS. cod. omisso αὐτόν.

523 βούλεσθαι λαβὼν ἰῆσθαι· ταχὺ γὰρ ὑγιέα ποιήσεις MS. cod. legit, pro vulgatis: βούλεσθαι μελετᾷν, καὶ οὕτω ταχέως ὑγιέα ποιήσῃς.

524 ὥρην omnia exemplaria; in MS. cod. autem ὥρῃ, quod sequimur. Deinde dicitur: ἐν ἑλώδεσι χωρίοισιν, omisso οὗτος.

525 μάλιστα δ' ἐπιλαμβάνει ἀφ' ὑδροποσίης MS. cod. pro μᾶλλον δὲ ἀπὸ ὑδροποσίης vulgatis.

526 πολλοὶ δὲ ἤδη, καὶ πρὸς τὸν ἥλιον εὐνασθέντες, τὸ νούσημα ἔλαβον, τὴν κεφαλὴν MS. cod. quæ lectio quoque in Imp. Samb. & Fevr. adscribitur, nisi quod pro εὐνασθέντες, ibidem εἰληθέντες adscribatur. Lindenus vero πολλοὶ δὲ ἤδη τῷ τοιούτῳ νουσήματι ξυνεσχέθησαν, καὶ εἰληθερήσαντες, καὶ τὴν κεφαλήν. Vulgati codd. πολλοὶ δὲ ἤδη τῷ τοιούτῳ συνεσχέθησαν, καὶ ὑπὸ τὸν ἥλιον εἰληθέντες, τὴν κεφαλήν.

καὶ ὑπὸ τὸν ἥλιον εἰληθέντες, τὴν κεφαλὴν ἀλγήσαντες. [527] Ἀλλὰ παραπλήσια τοῖσι πρόσθεν πάσχουσι, πλὴν τῆς χροιῆς· [528] καὶ γὰρ οὗτος ὠχρὸς γίνεται, οἷον σίδιον, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ ἔστιν ὅτε ἰκτέρου πίμπλανται. Τοῦτον, ὁκόταν οὕτως ἔχῃ, [529] θεραπεύειν χρὴ τοῖσιν αὐτοῖσιν, οἷσι καὶ τὸν πρόσθεν. Διδόναι δὲ καὶ ἀπ' ἐρεβίνθων λευκῶν ἑψῶν τὸ ὕδωρ πίνειν, καὶ ἐν τῷ οἴνῳ κίρνας διδόναι· καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτέου καθαίρειν τῷ [530] τετραγώνῳ. Οὗτος ἧσσον [531] τοῦ προτέρου θανατώδης· καλέεται δὲ εἰλεὸς ἰκτερώδης.

dolore affecti, ejusmodi jam (morbo) correpti sunt. Verum prioribus similia patiuntur, colore excepto: etenim hic fit pallidus ut malicorium, & oculi interdum auriginoso colore implentur. Hunc, quum sic habuerit, iisdem, quibus superiorem, curare oportet. Cicerum etiam alborum aqua decocta potui exhibenda, & vino mixto propinanda est; ejusque caput tetragono (medicamento) purgandum. 136 Hic superiore minus lethalis; convolvulus autem auriginosus nuncupatur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΗ'.

Περὶ τοῦ τρίτου εἰλεοῦ τοῦ αἱματίτου, ἢ μετὰ αἱμορραγίας, καὶ τῶν τούτου αἰτίων, καὶ σημείων, καὶ θεραπευτικῶν.

CAPUT XLVIII.

De tertio ileo hæmatite, vel cum hæmorrhagia, ejusque causis, signis, ac curatione.

Εἰλεὸς αἱματίτης. Τὰ μὲν ἄλλα πάσχει πλῆθος τὰ αὐτὰ τοῖσι πρόσθεν· ἄρχεται δὲ μετοπώρου γίνεσθαι τὸ νούσημα, τάδε ἐν τῷ νουσήματι προσγίνεται. Ἐκ τοῦ στόματος κακὸν ὄζει [532] καὶ ἀπὸ τῶν ὀδόντων τὰ οὖλα ἀφίσταται, [533] καὶ ἀπὸ τῶν ῥινῶν αἷμα ῥέει· ἐνίοτε δὲ καὶ ἐκ τῶν σκελέων ἕλκεα ἐκφλυνδάνει, καὶ τὰ μὲν ὑγιαίνεται, [534] τὰ δὲ ἄλλα προσγίνεται· καὶ ἡ χροιὴ μέλαινα, καὶ λεπτόδερμος· περιφοιτῆν δὲ καὶ ταλαιπωρέειν [535] (οὐ) πρόθυμος. Τοῦτον, ὁκόταν οὕτως ἔχῃ, τούτοισιν ἰῆσθαι, οἷσι καὶ τοὺς πρόσθεν, καὶ κλύζειν τοῖσδε. Σικύου τοῦ ἀγρίου πέντε φύλλα τρίψαι λεῖα, καὶ παραμίξαι μέλιτος ἡμικοτύλιον, καὶ ἁλῶν δραξάμενος τῇ μιῇ χειρὶ, καὶ ἐλαίου ἡμικοτύλιον, καὶ ἀπὸ τεύτλων ἑφθῶν τοῦ χυλοῦ τέσσαρας κοτύλας. Διδόναι δὲ ἐς ὑποκάθαρσιν ὀνείου γάλακτος ἑφθοῦ κοτύλας ὀκτὼ, μέλι παραχέων· πινέτω δὲ καὶ βόειον τὴν ὥρην, [536] τεσσαράκοντα ἡμέρας. Πινέτω δὲ καὶ τὸ ἕωθεν τοῦ βοείου γάλακτος δύο κοτύλας, [537] τρίτον μελικρήτου παραμίσγων, καὶ μεταξὺ τῶν ἡμερέων. Αὕτη ἡ νοῦσος δέεται πολλῆς ἰήσιος· εἰ δὲ μὴ, οὐκ ἐξέρχεται, ἀλλὰ [538] ξυναποθνήσκει τῷ ἀνθρώπῳ· καλέεται δὲ εἰλεὸς αἱματίτης.

137 Ileus sanguineus. Cætera quidem copia eadem, quæ prioribus, contingunt: morbus autem autumno oriri incipit, in eoque morbo hæc accidunt. Ore male olet, & a dentibus gingivæ abscedunt, & ex naribus sanguis effluit: interdum vero ex cruribus ulcera erumpunt, & hæc quidem sanescunt, alia vero exoriuntur; color niger est, cutis tenuis; ad deambulationem & exercitationem (haud) promptus est. 138 Hunc, quum ita habuerit, iisdem quibus superiores curato, & ex his alvum subluito. Cucumeris agrestis folia quinque tenuiter terito, & mellis heminam dimidiam admisceto, & salis quantum una manu comprehenderis, itemque olei heminam dimidiam, & betarum coctarum succi heminas quatuor. Dato etiam ad purgationem per inferiora lactis asinini cocti heminas octo, melle affuso; & (lac) bubulum, si tempus ferat, quadraginta diebus bibat. Mane quoque lactis bubuli heminas duas bibat, tertia aquæ mulsæ parte etiam interpositis diebus admixta. Hic morbus multa curatione indiget; alioqui non decedit, sed cum homine commoritur: vocatur autem convolvulus sanguineus.

VARIÆ LECTIONES.

527 MS. cod. habat: τὰ δ' ἄλλα παραπλήσια τῷ πρόσθεν πάσχουσι, pro vulgatis: ἀλλὰ παραπλήσια τοῖσι πρόσθεν πάσχουσι.

528 Pro vulgatis: καὶ γὰρ οὗτος ὠχρὸς γίνεται, in MS. cod. scribitur: οὗτος γὰρ ὠχρὸς γίνεται, & in Imp. Sambuc. Lind. vero: καὶ γὰρ omisso οὗτος. Deinde in MS. cod. dicitur οἷόνπερ σίδιον, pro οἷον σίδιον.

529 θεραπεύειν χρὴ, in MS. cod. omittitur χρή. Et paulo post διδόναι δὲ καὶ ἀπ' ἐρεβίνθων λευκῶν ἑψῶν τὸ ὕδωρ πίνειν, καὶ ἐν τῷ οἴνῳ κίρνας διδόναι concinnius MS. cod. quem secuti sumus. Vulgati cod. habent: διδόναι καὶ τὸ ἀπ' ἐρεβίνθων λευκῶν ὕδωρ ἑψῶν πίνειν, καὶ ἐν τῷ οἴνῳ διακιρνῶν καὶ διδόναι.

530 τετραγώνῳ omnes Codd. vulg. & MSS. Codd. Τὸ τετραγώνῳ exponitur Galeno in Exegesi, τινὲς μὲν ταῖς εὑρισκομέναις κατὰ τὸ στίμμι πλαξὶ, τινὲς δὲ αὐτὸ τὸ στίμμι, id est: *quidam exponunt, inuentis in stibio crustis: quidam autem ipsum stibium.* Sed nos admodum dubitamus, utrum hæc sit genuina lectio: nam non facile credendum est Hippocratem adhibuisse talia medicamina, quæ, cum potenter alvum movent, incertæ sunt energiæ ob vim, quam post se relinquunt, drasticam. Hinc conjectandum est illum intellexisse τετραγωνίαν, cujus descriptio videnda est apud Theophr. Hist. plant. Libr. III. cap. 6. hujus enim fructus tres quatuorve devorati non solum alvum, sed & vomitum movent. Quibus adductis τῇ τετραγωνίᾳ aut τῷ τετραγωνίῳ scribendum erit. Sed nihil immutamus, unicuique suum judicium relinquentes.

531 τοῦ πρόσθεν MS. cod. scribit eodem sensu, pro τοῦ προτέρου.

532 καὶ ἀπὸ τῶν ὀδόντων τὰ οὖλα MS. cod. melius habet, quem secuti sumus, pro ἀπὸ τῶν ὀδόντων, καὶ τὰ οὖλα.

533 καὶ ἀπὸ τῶν ῥινῶν vulgati codd. MS. cod. vero καὶ ἐκ τῶν ῥινῶν. Et paulo post dicitur ἕλκεα ἐκφύει pro ἕλκεα ἐκφλυνδάνει.

534 τὰ δ' ἄλλα παραγίνεται MS. cod. pro τὰ δ' ἄλλα προσγίνεται.

535 οὐ πρόθυμος rectius in MS. cod. inserta οὐ negatione; nam cruribus male habentibus ad deambulationem, & exercitationem, promptitudinem adesse, vix credibile est.

536 MS. cod. scribit τεσσαράκοντα πέντε ἡμέρας, inserto πέντε.

537 Vulgati codd. τρίτον μελικρήτου παραμίσγοντας, καὶ μεταξὺ τῶν ἡμερέων. MS. cod. autem: τρίτον μελικρήτου παραμίσγοντας μεταξὺ τῶν ἡμερέων. Lind. παραμίσγων: quod melius est.

538 Post ξυναποθνήσκει in vulgatis exempl. τῷ ἀνθρώπῳ adscribitur, verum delentur hæc verba in MS. cod. Imp. Samb.

CAPUT XLIX.

De primo pachyſmo, aut craſſa ventris mole ex pituitæ & bilis collectione, vel defluxione, orta; ejusque cauſis, ſignis, & curatione.

MOrbi, qui craſſi vocantur. Ex craſſis morbis nuncupatis, hæc præcipue oriuntur. Quum pituita & bilis in corpore mixta fuerint, in ventrem defluunt, ac ubi in ventre collecta ſint, attolluntur, ſurſumque ac deorſum velut unda decurrunt; rigor & febris prehendit, dolor in capite conſiſtit; quumque ad viſcera dolor pervenerit, ſuffocationem parit. Interdum pituitam acidam, quandoque etiam ſalſam vomit; quumque evomuerit, os ei amarum eſſe videtur. Latera rubor occupat; quippe quum pituita in ventre maneat, ſanguis calore coacervatus ad latera fertur; & in lateribus rubores excitat, coſtasque calor maxime vexat, ipſique dorſum incurvatur. Quumque maxime dolet, corporis contactum non ſuſtinet; dolet enim tanquam ab ulcere, carnes præ dolore palpitant, teſtesque contrahuntur, & ad ſedem, ac veſicam calor quidam, & dolor irrumpit, craſſamque urinam, qualem hydrope laborantes, reddit; capilli ex capite defluunt, crura & pedes ſemper frigidi ſunt, dolor maxime latera, dorſum, & cervicem premit, eique ad cutem aliquid adrepere videtur. Morbus autem interdum quidem urget; interdum vero remittit: at procedente morbo, aſſidue magis urget, cutisque capitis craſſa & rubra evadit. Hic ad ſex quidem annos hoc modo affectus perdurat; deinde ſudor copioſus & graveolens effunditur; crebro vero per ſomnum ſemen ejicit, illiusque ſemen genitale ſubcruentum exit, & ſublividum. Hic morbus ex ſolis calore, & aquæ potione oritur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΘʹ.

Περὶ τοῦ πρώτου παχυσμοῦ, ἢ παχέος τῆς κοιλίας ὄγκου, τοῦ ἀπὸ χολῆς καὶ φλέγματος συναθροισμοῦ ἢ ῥεύματος, γινομένου· καὶ τῶν τούτου αἰτίων, καὶ σημείων, καὶ θεραπευτικῶν.

[539] ΤΑ παχέα καλεύμενα νουσήματα. Ἐκ δὲ τῶν παχέων καλουμένων νουσημάτων, τάδε μάλιστα γίνεται. Ὁκόταν φλέγμα καὶ χολὴ μιχθῇ κατὰ τὸ σῶμα, [540] συῤῥέει ἐς τὴν κοιλίην, καὶ, ὁκόταν ἁλισθῇ ἐν τῇ κοιλίῃ, ἀείρεται, ἄνω τε καὶ κάτω ἀνατρέχει, ὥσπερ κῦμα· καὶ ῥῖγος, καὶ πυρετὸς ἐπιλαμβάνει, καὶ ἐν τῇ κεφαλῇ ἡ ὀδύνη καθέστηκε, καὶ, ὁκόταν πρὸς τὰ σπλάγχνα ἡ ὀδύνη κατασῇ, [541] πνῖγμα παρέχει. Ἐνίοτε δὲ ἐμέει λάπην ὀξείην, ἐνίοτε δὲ καὶ ἁλμυρήν· καὶ, ὁκόταν ἀπεμέσῃ, πικρὸν τὸ στόμα δοκέει αὐτῷ εἶναι. Ἐν δὲ τῇσι πλευρῇσιν [542] ἐρυθήματα κατέχεται· ἅτε γὰρ τοῦ φλέγματος ἐν τῇ κοιλίῃ ἐόντος, τὸ αἷμα ὑπὸ θερμασίης ἁλισθὲν, προσέπεσεν ἐς τὰ πλευρὰ, καὶ ἐρυθήματα παρέχει ἐν τῇσι πλευρῇσι· [543] καὶ θερμασίη ἔχει μάλιστα τὰς πλευρὰς, καὶ τὸ μετάφρενον αὐτοῦ ἔγκυρτον γίνεται· [544] καὶ, ὁκόταν πονῇ μάλιστα, οὐκ ἀνέχεται [545] ψαυόμενος τοῦ σώματος· 139 ἀλγέει γὰρ ὁκοῖόν περ ἕλκος, καὶ αἱ σάρκες πάλλονται ὑπὸ τῆς ἀλγηδόνος, [546] καὶ οἱ ὄρχιες ἕλκονται, καὶ ἐς τὴν καθέδρην, καὶ ἐς τὴν κύστιν θέρμη τις καὶ ὀδύνη ἐμπίπτει, καὶ οὐρέει παχὺ ὁκοῖόν περ ὕδρωπες· 140 καὶ ἐκ τῆς κεφαλῆς [547] αἱ τρίχες ἐκρέουσι, καὶ τὰ σκέλεα, καὶ οἱ πόδες αἰεὶ ψυχροὶ, καὶ ἡ ὀδύνη πιέζει μάλιστα τὰς πλευρὰς, καὶ τὸ μετάφρενον, καὶ τὸν τράχηλον· πρὸς δὲ τῷ δέρματι δοκέει [548] οἷ τι προσέρπειν. 141 Ἡ δὲ νοῦσος ποτὲ μὲν πιέζει· ποτὲ δὲ ἀνίησι· [549] προϊοῦσα δὲ ἡ νοῦσος, συνεχέστερον πιέζει, καὶ τῆς κεφαλῆς τὸ δέρμα παχὺ καὶ ἐρυθρὸν γίνεται. Οὗτος, μέχρι μὲν ἓξ ἐτέων, τοιαῦτα πάσχων διατελέει· ἔπειτα ἱδρώς τε πουλὺς καταχέεται καὶ κάκοδμος γίνεται· [550] πολλάκις δὲ καὶ ὀνειρώσσει· τὸ δὲ λάγνευμα τούτου ὕφαιμον προέρχεται, ὑποπέλιδνον. [551] Τοῦτο τὸ νούσημα γίνεται διὰ θερμασίην τοῦ ἡλίου, καὶ ὑδροποσίην.

Τοῦ-

VARIÆ LECTIONES.

539 MS. cod. habet: παχέα δὲ τάδε τὰ νουσήματα καλέεται· τάδε δὲ ἀπὸ τῶνδε μάλιστα γίνεται.

540 ῥέει vulgati codd. pro quo ex MS. cod. συῤῥέει ſcripſimus, quæ lectio melior eſt.

541 MS. cod. πνῖγμα παρέχει· καὶ εὐθὺς ἐμέει λάπην ὀξείην· ἐνίοτε ἁλμυρὴν pro vulgatis πνῖγμα παρέχει· ἐνίοτε δὲ ἐμέει λάπην ὀξείην, ἐνίοτε δὲ καὶ ἁλμυρήν.

542 ἐρυθήματα κατέχεται vulgati codd. MS. cod. autem ἐρυθήματα κατάχεεται. Lindenus ἐρυθήμασι κατέχεται. Deinde dicitur in MS. cod. ἐν τῇ κοιλίῃ ἐόντος· τὸ δ' αἷμα ὑπὸ τῆς θερμασίης ἁλισθὲν προσέπεσεν πρὸς τὰς πλευράς.

543 καὶ δηγμὸς καὶ θερμασίη MS. cod. ſcribit inſerto καὶ δηγμός.

544 MS. cod. ſcribit: καὶ ὁκόταν πονέῃ. Lind. vero καὶ ὁκόταν πονῇ μάλιστα· καὶ οὐκ ἀνέχεται, pro vulgatis: καὶ ὁκόταν πονῇ μάλιστα, οὐκ ἀνέχεται.

545 ψαυομένου τοῦ σώματος, ἀλγέει γὰρ ὥσπερ ἕλκος MS. cod. pro vulgatis ψαυόμενος τοῦ σώματος, ἀλγέει γὰρ ὁκοῖόν περ ἕλκος. Aſulan. exemplaria pro ὁκοῖόν περ ἕλκος, ſcribunt ὁκοῖον παρ' ἕλκος.

546 MS. cod. habet: καὶ ὄρχιες ἕλκονται, καὶ ἐς τὴν καθέδρην, καὶ ἐς τὴν κύστιν θέρμη, καὶ ὀδύνη ἐμπίπτει, καὶ οὐρέει παχὺ ὁκοῖόν περ ὕδρωπα.

547 MS. cod. ἐκρέουσι, quod probamus pro vulgato ῥέουσι. Deinde in MSS. Reg. Imp. Samb. & Fevr. legitur: καὶ τὰ σκέλεα καὶ οἱ πόδες αἰεὶ ψυχροὶ, inſertis καὶ τὰ σκέλεα, *& crura*, quod ſecuti ſumus.

548 δοκέει οἷόν τι προσέρπειν MS. cod. & MSS. Regia, ſcribunt, quod ſenſim illabentem aut irrepentem ad cutim humorem magis indicat. Pro vulgatis: δοκέει ὅ τι προσέρπειν. Ibidem νοῦσος ποτὲ μὲν πιέζει, ποτὲ δὲ ἀνίησι Imp. Samb. & Fevr. quam lectionem ſecuti ſumus.

549 MS. cod. προϊοῦσα δ' ἡ νοῦσος συνεχέστερον πιέζει, καὶ τῆς κεφαλῆς τὸ δέρμα παχὺ καὶ ἐρυθρὸν γίνεται, quam lectionem utpote meliorem ſequimur. Vulgati cod. ſcribunt: προϊούσης δὲ τῆς νούσου, συνεχέστερον πιέζει, καὶ τῆς κεφαλῆς τὸ δέρμα παχὺ καὶ ἐρυθρὸν ἐστι. Paulo poſt: καὶ κάκοδμος γίνεται, in MS. cod. deeſt γίνεται.

550 MS. cod. habet; πολλάκις δὲ καὶ ἐν τῷ ὕπνῳ τὸ λάγνευμα ὕφαιμον προέρχεται, *crebro vero in ſomno ſemen genitale ſubcruentum exit.*

551 τοῦτο τὸ νούσημα γίνεται διὰ θερμασίην τοῦ ἡλίου καὶ ὑδροποσίην, in MS. cod. omittuntur.

[552] Τοῦτον τοιγαροῦν, ὁκόταν οὕτως ἔχῃ, τοῦ κνεώρου διδοὺς ὑποκαθαίρειν, ἢ τοῦ κνιδίου κόκκου, ἢ τοῦ ἱπποφέω. Δίδου δὲ πίνειν καὶ γάλα ὄνειον ἑψήσας ὀκτὼ κοτύλας μέλι παραχέων· τῇ δὲ ὑςεραίῃ [553] μετὰ τὴν κάθαρσιν τὰ αὐτὰ προσφέρειν, ἃ καὶ τοῖσιν ἄλλοισιν. [554] Τὰς δὲ πρώτας ἡμέρας εὐωχεέσθω τὰ αὐτὰ, ἃ καὶ ὅςις ὑδέρου ἑάλω· καὶ πονεέτω περιόδοισιν, ἢν δυνατὸς ᾖ· ἢν δὲ ἀδύνατος ᾖ ὑπὸ τῶν πυρετῶν, καὶ ἐσθίειν μὴ δύνηται τὰ σιτία, χρεέσθω ῥοφήματι φακῇ, ποτῷ δὲ οἴνῳ [555] μέλανι ὡς αὐςηροτάτῳ. Αὕτη ἡ νοῦσος ἐπιλαμβάνει μάλιςα μετοπώρου, καὶ ὀπώρης ἐούσης. [556] Οὗτος, ἢν μὴ ἰηθῇ ἐν τοῖσιν ἓξ ἔτεσι, προσίσχει ἡ νοῦσος καὶ ἄχρι ἐτέων δέκα, πολλοῖσι δὲ καὶ ξυναποθνήσκει, ἢν μὴ παραχρῆμα μελετηθῇ.

Hunc igitur, quum ſic habuerit, cneoro exhibito ſubpurgato, aut grano Cnidio, aut hippophais ſucco. Dato etiam lactis aſinini cocti octo heminas, melle affuſo: poſtera die poſt purgationem eadem, quæ aliis, exhibeto. Primis autem diebus eadem, quæ hydrope detentus, in cibo accipiat; & ſi poſſit, obambulationibus ſe exerceat: quod ſi non poſſit ob febres, neque cibos comedere queat, lenticulæ ſorbitione utatur, & in potu vino nigro quam maxime auſtero. Hic morbus autumno præcipue & autumnalium fructuum tempore invadit. Hic, ſi non intra ſex annos curatus fuerit, ad usque decem annos perſeverat; plerisque vero, niſi quamprimum curatus fuerit, commoritur.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ν'.

Περὶ τοῦ δευτέρου παχυσμοῦ ἢ τοῦ παχέος ἥπατος ὄγκου ἀπὸ τῆς χολῆς, ἥτις ἥπατος ἐςὶ φλεγμονή· καὶ τῶν αὐτοῦ αἰτίων, καὶ σημείων, καὶ θεραπευτικῶν.

[557] Ἄλλο παχύ. Τὰ δὲ τοιάδε παχέα τῶν 142 νουσημάτων γίνεται ἀπὸ χολῆς, [558] ὁκόταν ἐπὶ τὸ ἧπαρ ἐπιῤῥυῇ, [559] καὶ ἐς τὴν κεφαλὴν καταςῇ. Τάδε οὖν πάσχει. Τὸ ἧπαρ οἰδέει," καὶ 143 ἀναπτύσσεται πρὸς τὰς φρένας ὑπὸ τοῦ οἰδήματος, καὶ εὐθὺς ἐς τὴν κεφαλὴν ὀδύνη ἐμπίπτει· μάλιςα δὲ ἐς τοὺς κροτάφους, καὶ τοῖσιν ὠσὶν οὐκ ὀξὺ ἀκούει· πολλάκις δὲ καὶ τοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν οὐχ ὁρᾷ, καὶ φρίκη, καὶ πυρετὸς ἐπιλαμβάνει. [560] Ταῦτα μὲν καταρχὰς τοῦ νουσήματος αὐτῷ γίνεται, διαλιμπάνοντα, ὁτὲ μὲν σφόδρα, ὁτὲ δὲ ἧσσον· ὁκόσῳ δ' ἂν ὁ χρόνος τῇ νούσῳ προΐῃ, ὅ, τε πόνος πλείων ἐν τῷ σώματι, καὶ αἱ κόραι σκίδνανται τῶν ὀφθαλμῶν," καὶ [561] σκιαυ- 144 γέει, καὶ, ἢν προσφέρῃς τὸν δάκτυλον πρὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς, οὐκ αἰσθήσεται, διὰ τὸ μὴ ὁρῇν· τούτῳ δ' ἂν γνοίης, ὅτι οὐχ ὁρῇ, ὅτι οὐ σκαρδαμύσσει προσφερομένου τοῦ δακτύλου· καὶ τὰς κροκίδας ἀφαιρέει τοῦ ἱματίου, ἢν περ ἴδῃ, " [562] δοκέων φθεῖρας εἶναι· καὶ, ὁκόταν τὸ ἧ- 145 παρ " μᾶλλον ἀναπτυγῇ πρὸς τὰς φρένας, 146

CAPUT L.

De ſecundo pachyſmo, aut craſſa hepatis mole a bile, quæ jecoris inflammatio eſt; ejusque cauſis, ſignis, & curatione.

Alius morbus craſſus. Craſſi autem hujusmodi morbi a bile fiunt, quum ad hepar confluxerit, & in capite ſedem habuerit. His certe afficitur. Jecur tumet, & præ tumore ad ſeptum transverſum expanditur, ſtatimque dolor in caput: præcipue vero in tempora irruit, neque auribus acute audit; ſæpe vero & oculis non videt, horrorque & febris invadit. Hæc quidem per morbi initia ipſi contingunt, & interdum valde quidem, interdum etiam minus intermittunt; quo vero tempus longius morbo proceſſerit, eo & labor corporis major, oculorum pupillæ diſſipantur, & cæcutit, ſique digitum ad oculos admoveris, non percipit, quod non videat; hoc autem cognoveris eum non videre, quod admoto digito non nictetur; & floccos ex veſtibus avellit, ſiquos videat, pediculos eſſe ratus; quumque hepar ad ſeptum transverſum magis expaſſum fuerit, de-

VARIÆ LECTIONES.

552 τοῦτον τοιγαροῦν codd. evulgati, in MS. cod. vero, & Imp. Samb. τοιγαροῦν non legitur.

553 Martinus quem ſecutus eſt Charter, μετὰ τὴν κάθαρσιν τὰ αὐτὰ προσφέρειν, ἃ καὶ τοῖσιν ἄλλοισι· τῇ δὲ ὑςεραίῃ δίδου πίνειν, καὶ γάλα ὄνειον ἑψήσας ὀκτὼ κοτύλας μέλι παραχέων, hoc eſt: *poſt purgationem eadem exhibeto, quæ & aliis: poſtridie vero lactis aſinini cocti octo heminas melle affuſo potui dato*, quæ lectio non eſt improbanda; verum nullo conſentiente Cod. MS.

554 τὰς δὲ πρώτας ἡμέρας, εὐωχεέσθω τὰ αὐτὰ deſunt hæc in MS. cod. & dicitur: καὶ ὃς ὑπὸ τοῦ ὑδέρου ἑάλω· πονεέτω καὶ περιόδοισιν, pro vulgatis: ἃ καὶ ὅςις ὑπὸ ὑδέρου ἑάλω, καὶ πονεέτω περιόδοισιν.

555 μέλανι ὡς αὐςηροτάτῳ, in MS. cod. deeſt particula ὡς. Et paulo poſt μετοπώρου, καὶ ὀπώρης in MS. cod. καὶ abeſt.

556 Vulgati codd. ſic: οὗτος ἢν μὲν ἰηθῇ ἐν τοῖς ἓξ ἔτεσιν· εἰ δὲ μὴ, προσίσχει καὶ ἄχρι τῶν δέκα ἐνιαυτῶν, hoc eſt: *hic ſi quidem intra ſex annos curatus fuerit*, bene eſt; *ſin minus, ad usque decem annos perdurat.* Nos MS. Codicis lectionem, utpote meliorem, ſecuti ſumus.

557 Ἄλλο παχύ· γίνεται μὲν ἀπὸ χολῆς MS. cod. pro ἄλλο παχύ· τάδε τοιάδε παχέα τῶν νουσημάτων γίνεται ἀπὸ χολῆς.

558 ὁκόταν χολὴ, in MS. cod. melius omittitur χολὴ, quem ſequimur.

559 καὶ κατὰ τὴν κεφαλὴν vulgati codd. ſed pro κατὰ, ex MS. cod. adſcripſimus ἐς· hæc lectio in Imp. Samb. quoque adnotatur, eamque in textum intulit ex Fevr. Lindenus.

560 MS. cod. ταῦτα μὲν καταρχὰς αὐτοῦ τοῦ νουσήματος γίνεται· γίνεται δὲ διαλιμπάνοντα· τότε μὲν σφόδρα· τότε δὲ ἧσσον, Vulgati codd. ſcribunt: ταῦτα μὲν καταρχὰς τοῦ νουσήματος αὐτῷ γίνεται, διαλιμπάνοντα, ὁτὲ μὲν σφόδρα· ὁτὲ δὲ ἧσσον. Imp. Samb. pro ὁτὲ utroque in loco etiam τοτὲ ſcribit. Lindenus poſt διαλιμπάνοντα addit δέ. Et pro ὁτὲ, ſcribit ποτέ.

561 σκιαυγέει, exponitur Galeno, ἀμβλυώττει, *cæcutit*.

562 δοκέων φθεῖρας αὐτὰς εἶναι vulgati codd. αὐτὰς deeſt in MS. cod. quod probamus.

delirat, eique ante oculos reptilia & cujusvis generis variæ feræ apparere videntur, & milites pugnantes, cum quibus ipse pugnare videtur, & tanquam pugnas & bella videat, talia loquitur; irruit, & nisi quis eum exire sinat, minatur, sique surrexerit, crura attollere non potest, sed decidit. Ejus pedes semper sunt frigidi; quum dormit, a somno exilit, & terretur, quum insomnia horrenda viderit: eum autem a somniis exilire, ex eo cognoscimus; terretur, & quum ad mentem redierit, insomnia enarrat, quæ corpore gesserit, & quæ lingua loquutus sit. Hæc quidem sic patitur: interdum vero per totum diem ac noctem voce captus jacet, multum spiritum confertum respirans: quum autem delirare desierit, statim e vestigio ad mentem redit; &, siquis eum roget, recte respondet, & quæ dicuntur, omnia intelligit; deinde rursus paulo post in iisdem doloribus decumbit. Hic morbus maxime in peregrinatione accidit, & sicubi desertas vias peragrantem ipsum ex viso spectro terror corripuerit: sed & alio modo prehendit. Huic, quum sic habuerit, veratri nigri pondus obolorum quinque propinato; sed ex vino dulci propinato: aut ei ex his clysterem injicito: nitrum Ægyptium ad tali ovilli quantitatem læviter terito, & mellis optimi decocti heminam dimidiam in pila admisceto, & olei heminam dimidiam, & ex betis coctis aquæ quatuor heminas, per noctem sub dio expositas; quod si velis, pro betæ (decocto) lac asininum coctum admisceto; eaque permixta, febris detineat necne, per infusum immittito. Sorbitionibus, ptisana cocta, melle affuso, utatur. Mel autem, & aquam, & acetum simul permixta bibat, quoad morbus judicatus fuerit. Judicatur autem quatuordecim ad summum diebus, lethalis sit, necne. Multis vero jam sedatus ejusmodi morbus, rursum reversus est. Si igitur redierit, periculum est, ne æger consumptus pereat: judicatur autem morbus septem diebus, lethalis sit, necne; sed si hos effugerit, fere non moritur, sed in multis curatus decedit. Quum vero

παραφρονέει, καὶ προφαίνεσθαί οἱ δοκέει πρὸ
τῶν ὀφθαλμῶν ἑρπετὰ, [563] καὶ ἄλλα παντοδα-
πὰ θηρία, καὶ ὁπλῖται μαχόμενοι, καὶ αὐτὸς ἐν
αὐτοῖσι δοκέει μάχεσθαι, καὶ τοιαῦτα λέγει,
147 [564] ὡς ὁρέων μάχας καὶ πολέμους, καὶ ἐπέρχε-
ται, καὶ ἀπειλέει, ἢν μήτις αὐτὸν ἐῇ ἐξιέναι·
κἢν ἀναστῇ, οὐ δύναται ἀείρειν τὰ σκέλεα,
148 [565] ἀλλὰ καταπίπτει, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ αἰεὶ
ψυχροί. Καὶ, ὁκόταν καθεύδῃ, ἀναΐσσει ἀπὸ
τοῦ ὕπνου, καὶ φοβέεται, ὁκόταν ἐνύπνια ἴδῃ
149 φοβερά· [566] τῷδε δὲ γινώσκομεν, ὅτι ἀπὸ
ἐνυπνίων ἀΐσσει· φοβέεται, καὶ, ὁκόταν ἔννοος
γένηται, ἀφηγέεται τὰ ἐνύπνια, ὁκοῖα καὶ τῷ
σώματι [567] ἐποίει, καὶ τῇ γλώσσῃ ἔλεγε.
Ταῦτα μὲν οὕτω πάσχει· ἔστι δ' ὅτε καὶ κέεται
ἄφωνος ὅλην τὴν ἡμέρην καὶ τὴν νύκτα, ἀνα-
πνέων πολλὸν τὸ πνεῦμα ἀθρόον· ὁκόταν δὲ
150 παύσηται παραφρονέων, [568] εὐθὺς παρα-
χρῆμα ἔννοος γίνεται· καὶ, ἤν ἐρωτῇ τις αὐτὸν,
ὀρθῶς ἀποκρίνεται, καὶ γινώσκει πάντα τὰ λε-
γόμενα· [569] εἶτ' αὖθις ὕστερον ὀλίγῳ χρόνῳ ἐν
τοῖσιν αὐτοῖσιν ἄλγεσι κεῖται. Αὕτη ἡ νοῦ-
151 σος προσπίπτει μάλιστα [570] ἐν ἀποδημίῃ, καὶ
ἤν κου ἐρήμην ὁδὸν βαδίζῃ, καὶ ὁ φόβος αὐτὸν
λάβῃ ἐκ φάσματος· λαμβάνει δὲ καὶ ἄλ-
λως. Τοῦτον, ὁκόταν οὕτως ἔχῃ, πίσαι τοῦ
μέλανος ἐλλεβόρου πέντε ὀβολοὺς στήσας· δι-
δόναι δὲ ἐν οἴνῳ γλυκεῖ· ἢ κλύζειν [571] αὐτὸν
ἐν τούτοισιν· νίτρου Αἰγυπτίου, ὁκόσον ἀ-
στράγαλον οἶος, τοῦτο τρίψαι λεῖον, καὶ παρα-
μίξαι μέλιτος καλλίστου, ἡμικοτύλιον ἑψή-
152 σας ἐν θυείῃ, καὶ ἡμικοτύλιον ἐλαίου, καὶ
ἀπὸ τεύτλων ἑφθῶν ὕδατος τέσσαρας κοτύ-
λας ἐξαιθριάσας· ἢν δὲ βούλῃ, ἀντὶ τεύτλου
ὄνειον γάλα ἑψήσας, παραμίξαι [572] ταῦ-
τα μίξας κλύζειν, ἤν τε πυρετὸς ἔχῃ, ἤν
τε μή. Ῥοφήμασι δὲ χρεέσθω, πτισσάνῃ
καθεφθῷ, μέλι παραχέων. Πινέτω δὲ καὶ
μέλι, καὶ ὕδωρ, καὶ ὄξος, [573] συγκεράσας
ἅμα, ἕως ἂν κριθῇ ἡ νοῦσος. [574] Κρίνεται
δὲ ἐν δεκατέσσαρσιν ἡμέρῃσι τὸ μακρότα-
τον, ἤν τε θανάσιμος, ἤν τε οὔ. Πολ-
λοῖσι δὲ ἤδη ἡ τοιαύτη νοῦσος πεπαυμένη,
πάλιν ὑπετροπίασεν. Ἢν οὖν ὑποτροπιά-
σῃ, κίνδυνος αὐτὸν διαφθαρῆναι· κρίνεται
δὲ ἡ νοῦσος ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσιν, [575] εἰ θα-
νάσιμος, ἢ οὔ· ἢν δὲ ταύτας ἐκφύ-
γῃ, οὐ μάλα θνήσκει, ἀλλὰ τοῖσι πουλλοῖ-
σι μελεδαινομένη ἐξέρχεται. Ὁκόταν δὲ
παύ-

VARIÆ LECTIONES.

563 καὶ ἀλλοῖα vulgati codd. MS. cod. autem καὶ ἄλλα, quæ lectio Imp. Samb. ut & Fevr. notant & secutus est Lind.

564 ὡς ὁρέων μάχας καὶ πολέμους, καὶ ἐπέρχεσθαι vulgati codd. MS. cod. vero: ὡς ὁρέων, καὶ ἐπέρχεσθαι, & omittuntur μάχας καὶ πολέμους.

565 ἀλλὰ πίπτει· οἱ δὲ πόδες αἰεὶ ψυχροὶ habet MS. cod. pro vulgatis: ἀλλὰ καταπίπτει, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ αἰεὶ ψυχροί.

566 τάδε δὲ γινώσκομεν Aldina exemplaria. Paulo post pro φοβέεται, in MS. cod. scribitur φοβερά. Imp. Cornar. vero scribit: καὶ φοβέεται, ὁκόταν ἔννοος γένηται, ἀφηγέεται γὰρ τὰ ἐνύπνια, τοιαῦτα ὁρῶν, ὁκοῖα.

567 ἐποίεέ τε, pro ἐποίει vulgato, MS. cod. scribit.

568 εὐθὺς ἔννοος γίνεται Imp. Corn. Postea pro εὐθὺς *statim*, MS. cod. habet ὀρθῶς *recte*, quam lectionem notat Imp. Corn. & nos prætulimus.

569 εἶτ' αὖθις ὀλίγον ὕστερον MS. cod. pro vulgatis εἶτ' αὖθις ὕστερον ὀλίγῳ χρόνῳ.

570 Sic MS. cod. & exemplaria publicata legunt. Cornar. vero ἀποδημίῃ, quam lectionem secutus est Foësius, & in textum intulit Lindenus. Innuit Foës. in Oecon. ἐν ἀλλοδημίῃ idem esse, quod ἐν ἀλλοδαπῇ *peregre*.

571 Pro αὐτὸν ἐν τούτοισιν, in MS. cod. scribitur αὐτὸν τοῖσδε. Paulo post τρίψας λεῖον, καὶ παραμίξας Imp. Samb. Mox post μέλιτος, in MS. cod. additur ὡς.

572 MS. cod. legit ταῦτα τρίψας κλύζειν.

573 συγκεράσας ἅμα, in MS. cod. omittitur ἅμα, *simul*.

574 κρίνεται δ' ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρῃσι τὸ μακρότατον, εἰ θανάσιμος· ἢ οὔ, hoc est: *judicatur autem quadraginta diebus ad summum, si lethalis sit, nec ne*. MS. cod. Paulo post τοῦ νοσήματος πεπαυμένου Imp. Samb. pro ἡ τοιαύτη νοῦσος πεπαυμένη.

575 Sic MS. cod. quæ lectio melior est, pro ἤν θανάσιμος, ἢ οὔ.

παύσηται ἡ νοῦσος, διαίτῃ χρεέσθω καλῇ, ἡσύχως προσάγων,[576] ὅκως ἂν ἡ κοιλίη προσδέξηται, καὶ μὴ ξυγκαυθῇ, μήτε διάῤῥοια ἐπιγίνηται : ἀμφότερα γὰρ δοκέει κινδυνώδεα εἶναι. Λουέσθω δὲ ἑκάστης ἡμέρης, καὶ περιπατεέτω μετὰ τὰ σιτία, ὀλίγα· [577] ἐσθῆτα δὲ ἐνείσθω κούφην, καὶ μαλθακήν· [578] καὶ γαλακτοποτεέτω, καὶ ὀῤῥοποτεέτω, πέντε καὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας. Ταῦτα, ἢν ποιέῃ, τάχιστα ὑγιὴς ἔσται· ἡ δὲ νοῦσος χαλεπὴ, καὶ δέεται μελέτης πολλῆς.

cesſaverit morbus, optima victus ratione utatur, ſenſim adjiciens, ut ventriculus ſuſcipiat, neque exurantur, neque alvi profluvium ſuperveniat : utrumque enim periculoſum eſſe videtur. Lavetur autem quotidie, & poſt cibos moderate obambulet; veſtem vero levem ac mollem induat; & lac ac ſerum per dies quinque & quadraginta bibat. Hæc, ſi fecerit, citiſſime ſanus evadet: morbus autem gravis eſt, multaque cura indiget.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΝΑ'.

Περὶ τοῦ τρίτου παχυσμοῦ, ἢ τοῦ πάχεος τῶν σκελῶν οἰδήματος, τοῦ ἀπὸ φλέγματος σαπέντος γινομένου· καὶ τῶν τούτου σημείων, καὶ θεραπευτικῶν.

[579] Ἄλλο παχύ. Γίνεται μὲν ἀπὸ φλέγματος σαπέντος· τῷδε δὲ δῆλον ὅθεν γίνεται, ὅτι σαπρόν ἐστιν· ἐρεύγεται [580] ἀπὸ τοῦ τοιοῦδε ἔχον τὴν ὀσμὴν, ὁκοῖόν τις ῥαφανίδας φαγών. [581] Ἄρχεται δὲ γίνεσθαι τὸ τοιοῦτον νόσημα ἀπὸ τῶν σκελέων· εἶτ' ἀπὸ τούτων ἄνεισιν ἐς τὴν κοιλίην· καὶ, ὁκόταν ἐν τῇ κοιλίῃ στῇ, αὖθις [582] ἀνατρέχει πρὸς τὰ σπλάγχνα· καὶ, ὁκόταν ἐπὶ τούτοισι στῇ, μύζει καὶ ἔμετον ἄγει, ἅμα λάπην ἐμῶν ὀξείην ὑπόσαπρον· καὶ, ὁκόταν ἀπεμέσῃ, οὐκ ἔχει ἑωϋτόν· ἔπειτα ἀπορίη πρὸς τοῖσι σπλάγχνοισιν· ἐνίοτε δὲ καὶ ἐς τὴν κεφαλὴν ἐξαπίνης ὀδύνη στηρίζει ὀξείη· καὶ τοῖσιν ὠσὶν ὀξέως ἀκούειν οὐ δύναται, οὐδὲ τοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν ὁρῆν ὑπὸ τοῦ βάρεος. [583] Ἱδρώς τε πολλὺς καταχέεται κάκοδμος, καὶ μάλιστ', ὅταν ἡ ὀδύνη ἔχῃ, καὶ ποιεῖ λωφᾶν τῆς νούσου· ἡ δὲ χροιὴ αὐτοῦ ἰκτερώδης [584] γίνεται. Αὕτη ἡ 211 νοῦσος τῆς προτέρης ἧσσον μικρῷ θανατώδης. Τοῦτον, ὁκόταν οὕτως ἔχῃ, καθαίρειν τὴν κοιλίην, κάτω μὲν τῷ ἱπποφέῳ, ἄνω δὲ τῷ ἐλλεβόρῳ· [585] καὶ τὴν κεφαλὴν καθαίρειν τῷ τετραγώνῳ. Καὶ, ὁκόταν ὑπὸ τοῦ ἐλλεβόρου κεκαθαρμένος ᾖ, τῇ ὑστεραίῃ ὀνείῳ ἑφθῷ γάλακτι ὑποκαθαίρειν· τῇ δὲ τρίτῃ, αἰγείῳ ἑφθῷ· ὡσαύτως δὴ καὶ τῇ τετάρτῃ, καὶ τῇ πέμπτῃ· [586] εἴκοσι δὲ ἄλλας ἡμέρας διδόναι ὠμὸν γάλα βόειον, εἴτε καὶ αἴγειον, τρίτον μέρος μελικρήτου παραμίσγων·

CAPUT LI.

De tertio pachyſmo, ſeu craſſo crurum tumore a pituita putri orto; ejusque ſignis, & curatione.

ALius craſſus morbus. Fit autem a pituita putrefacta: id vero, unde oritur, putridum eſſe, hinc manifeſtum eſt; eructat (enim) ab eo, quod odorem habet, qualem qui radiculas ederit. Ejusmodi morbus a cruribus oriri incipit; deinde ab his ad ventrem aſcendit; quumque in ventre conſtiterit, rurſus ad viſcera recurrit; &, ubi in his conſtiterit, ſtrepit, & vomitum ciet, ſimul pituitam acidam ſubputrem evomit; quam, quum vomuerit, ſibi non conſtat (æger;) deinde anxietudo eſt circa viſcera, interdumque acutus dolor repente capiti adhæreſcit; & auribus acute audire non poteſt, neque 153 oculis præ gravitate videre; ſudor etiam multus, graveolens effunditur, præſertim quum dolor detinet, morbique remiſſionem facit. Color autem ipſius auriginoſus eſt. Hic morbus priore paulo minus lethalis eſt. Huic, quum ita habuerit, ventrem inferiorem per hippophaes purgato, ſuperiorem vero per veratrum; caputque tetragono purgato; quumque per veratrum purgatus fuerit, poſtridie lacte aſinino cocto purgato; tertio autem die caprino cocto: eodemque ſane modo quarto, & quinto; at reliquis viginti diebus lac bubulum crudum, ſive etjam caprinum dato, tertia aquæ mulſæ parte admixta: ſed

VARIÆ LECTIONES.

576 MS. cod. pro ὁκόσα vulgato, ſcribit ὅκως ἂν, quod ſequimur.
577 καὶ ἐσθῆτα ἐνείσθω κούφην MS. cod. & Imp. Samb.
578 MS. cod. legit, καὶ γαλακτοποτεέτω, καὶ ὀῤῥοποτεέτω, quod ſecuti ſumus pro καὶ γαλακτοπιέτω τὴν ὥρην, καὶ ὀῤῥοποτεέτω, hoc eſt: *lac & ſerum pro anni tempore per dies quinque & quadraginta bibat.* Nos priorem prætulimus lectionem.
579 ἄλλο παχὺ, *alius craſſus.* MS. cod. ſcribit, quæ lectio nobis cum Martino probatur pro ἕτερον πάχυ. Deinde dicitur in MS. cod. γίνεσθαι μὲν quod melius, & nos probamus, pro γίνεσθαι δέ. Et ſequens ὅθεν omittitur in MS. cod.
580 Pro ἀπὸ τοῦ τοιοῦδε ἔχον τὴν ὀσμὴν, ὁκοῖόν τις ῥαφανίδας φαγών. MS. cod. habet: ἀπ' αὐτοῦ τὴν ὀδμὴν ἔχον· οἷόν τις ῥαφανίδας φάγοντος.
581 MS. cod. τὸ δὲ νούσημα ἄρχεται ἀπὸ τῶν σκελέων γινόμενον· εἶτ' ἀνέρχεται ἐκ τῶν σκελέων ἐς τὴν κοιλίην· καὶ ὁκόταν ἐν τῇ κοιλίῃ εἴη.
582 MS. cod. habet: ἀνέρχεται πρὸς τὰ σπλάγχνα.
583 ἱδρώς τε πουλὺς καταχεῖσθαι, καὶ κάκοδμος· μάλιστα μὲν ἢν ὀδύνη ἔχῃ, καταχεῖσθαί τε, καὶ ὁκόταν ἡ ὀδύνη λωφᾷ, καὶ τῆς νυκτὸς μάλιστα, ſic ſcribitur in MS. cod.
584 Pro δείκνυται, in Imp. Samb. γίνεται adſcribitur, quam lectionem probamus, Lindenus eam etiam adhibuit ex Fevr. Poſtea μικρῷ omittitur in MS. cod. & delet Imp. Samb.
585 MS. cod. καὶ τὴν κεφαλὴν καθαιρέτω τετραγώνῳ, pro καὶ τὴν κεφαλὴν καθαίρειν τῷ τετραγώνῳ.
586 MS. cod. habet: ἄλλας εἴκοσιν ὠμὸν βόειον, ἢ αἴγειον γάλα διδόναι, τρίτον μέρος μελικρήτου παραχέειν.

sed lactis congium bibat. Post inferiorem autem purgationem, eadem quæ hydero detentis, medicamenta porrigito. Reliquo tempore quum lac bibit, cœnet panem exassatum; opsonium vero habeat, ex piscibus quidem scorpium, aut callionymum, aut cuculum, aut squatinæ frustum cum condimentis coctum; ex carnibus vero ovilles, aut pullos gallinaceos, eosque coctos. Vinum bibat album, si conferat; sin minus, nigrum austerum; deinde obambulet, postquam comederit, ita ut non frigescat. Huic igitur prædictos cibos, si conferant, exhibeto; si vero non conferant, sorbitiones ptisanæ, & milii. In hoc morbo si triginta dies æger prætererit, sanus evadit: hi enim, lethalis sit necne, decernunt. Est autem gravis morbus.

πινέτω δὲ τοῦ γάλακτος χοέα. Μετὰ δὲ τὴν κάθαρσιν τὴν κάτω, τῶν φαρμάκων τὰ αὐτὰ προσφέρειν, ἃ καὶ τοῖσιν ὑπὸ ὕδέρου κατεχομένοισι. Τὸν δὲ λοιπὸν χρόνον, ὁκόταν τὸ γάλα πίνῃ, δειπνεέτω ἄρτον ἐξοπ]ον· ὄψον δὲ ἐχέτω, ἐν ἰχθύσι μὲν σκορπίον, ἢ καλ-
154 λιώνυμον, ἢ κόκκυγα, ἢ ῥίνης [587] τέμαχος ἐφθὸν ἐν ἀρτύμασιν· [588] ἐν κρέασι δὲ ὀϊὸς, ἢ ἀλεκτρυόνος νεοσσοὺς, ταῦτα ἐφθά. Οἶνον δὲ πινέτω λευκὸν, ἢν ξυμφέρῃ· ἢν δὲ μὴ, μέλανα αὐστηρόν· εἶτα περιπατεέτω μετὰ τὸ φαγεῖν, ὅκως ἂν μὴ ῥιγώσῃ. Τούτῳ, ἢν μὲν οὖν ξυμφέρῃ, [589] τὰ σιτία διδόναι· ἢν δὲ μὴ ξυμφέρῃ, [590] ῥοφήματα διδόναι π]ισσάνης ἢ κέγχρου. Ταύτῃ τῇ νούσῳ, ἢν τριήκοντα [591] ἡμέρας παρέλθῃ ὁ νοσέων, ὑγιαίνεται· αὗται γὰρ κρίνουσιν, εἰ θανάσιμος, ἢ μή. Ἡ δὲ νοῦσος χαλεπή.

CAPUT LII.

De quarto pachysmo ex alba pituita in alvo collecta, ejusque curatione.

ALius crassus morbus. Hic morbus a pituita alba gignitur; in ventre vero colligitur, ubi febres diuturnæ corpus occuparint. Hic morbus initium sumit a facie, & facies tumet; deinde ad ventrem descendit, quo quum pervenerit, ventrem in magnitudinem attollit, corpusque velut ab exercitatione fessum, succumbit, & in ventre pondus est, & dolor vehemens, & pedes intumescunt. Quod si pluvia in terram effusa fuerit, pulveris odorem non sustinet; si vero in pluvia forte constiterit, & terræ odorem senserit, derepente concidit. Hic morbus, quum intermittit, diuturniorique tempore quam prior occupat, & tardius solvitur. Eum autem iisdem quibus & hydropicum, curare oportet; fomentis videlicet, medicamentis, cibariis, & exercitationibus. Hic morbus per sex annos maxime detinet; deinde probe curatus tempore decedit, etiamsi per exordia curatus non fuerit. Hic morbus molestus, multamque curam postulat.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΝΒ'.

Περὶ τοῦ τετάρτου παχυσμοῦ τοῦ ἀπὸ φλέγματος ἐν τῇ κοιλίᾳ ξυνισαμένου, καὶ τῆς αὐτοῦ θεραπείας.

ΑΛλο παχύ. Γίνεται τὸ νούσημα ὑπὸ φλέγματος λευκοῦ· ξυνίσαται δὲ ἐν τῇ κοιλίῃ, ὁκόταν πουλυχρόνιοι κατάσχωσι τὸ σῶμα πυρετοί. Ἄρχεται δὲ τὸ νούσημα ἐκ τοῦ προσώπου [592] γίνεσθαι, καὶ οἰδέει τὸ πρόσωπον· εἶτα κατέρχεται ἐς τὴν κοιλίην, [593] καὶ, ὁκόταν σῇ ἐν αὐτῇ, [594] ἀείρει μεγάλην τὴν γαστέρα, καὶ τὸ σῶμα κοπιᾷ ὡς ὑπὸ ταλαιπωρίης, [595] καὶ ἐν τῇ κοιλίῃ βάρος ἴσχει, καὶ πόνος ἰσχυρὸς, καὶ οἱ πόδες οἰδέουσι. Καὶ, ἢν χυθῇ ὑετὸς ἐπὶ τῆς γῆς, τῆς κόνιος ὀδμώμενος οὐκ ἀνέχεται· ἢν δὲ ἑστηκὼς τύχῃ ἐν τῷ ὑετῷ, καὶ ὀδμηθῇ τῆς γῆς, ἐξαπίνης πίπ]ει. Αὕτη ἡ νοῦσος, [596] καὶ διαπαύουσα τῆς προτέρης πλείονα χρόνον ἐπιλαμβάνει, καὶ χρονιωτέρη ἀπαλλάσσεται. Μελετῆν δὲ χρὴ ταύτην ἐν τοῖσιν αὐτοῖσιν, οἵοισι καὶ τὸν ὑδεριῶνται· ἤγουν πυρίῃσι, καὶ φαρμάκοισι, καὶ ἐδέσμασι, καὶ ταλαιπωρίῃσιν. Αὕτη ἡ νοῦσος [597] ἐπικρατέει μάλιστα ἓξ ἔτεα· εἶτα ἐξέρχεται μελετωμένη καλῶς ἐν χρόνῳ, [598] ἤνγε καὶ μὴ καταρχὰς ἰηθῇ. [599] Αὕτη ἡ νοῦσος χαλεπὴ, καὶ δέεται μελέτης πουλλῆς.

KE-

VARIÆ LECTIONES.

587 τέμαχος hic dicitur de piscium aut placentæ frustis. Videsis Foësii Oeconom. voce τέμαχος.

588 Pro ἐν κρέασι, in MS. cod. κρέα legitur.

589 τὰ σιτία διδόναι, ἃ εἴρηται *cibos exhibeto, qui dicti sunt*, omnia exemplaria, verum ἃ εἴρηται *qui dicti sunt*, omittitur in MS. cod. & delet Imp. Sambuci, quam postremam lectionem secuti sumus.

590 ῥόφημα διδόναι π]ισάνην MS. cod. pro ῥοφήματα διδόναι π]ισάνης.

591 ἡμέρας παρέλθωσιν, ὑγιαίνεται ἄνθρωπος MS. cod. legit.

592 γινόμενον· καὶ οἴδημα ἐγγίνεται MS. cod. pro γίνεσθαι, καὶ οἰδέει τὸ πρόσωπον. Imp. Sambuc. γινόμενον· καὶ οἴδημα ἑαυτῷ ἐπιγίνεται.

593 MS. cod. καὶ ὁκόταν ἐν τῇ κοιλίῃ σῇ, pro καὶ ὁκόταν σῇ ἐν αὐτῇ.

594 ἀείρει μεγάλην τὴν γαστέρα melius MS. codex quem secuti sumus, pro ἀείρει μεγάλα τὴν γαστέρα.

595 Sic ex MS. cod. scripsimus, quæ lectio melior; vulgati codd. habent: καὶ ἐς τὴν κοιλίην βάρος ἐσῇ.

596 καὶ διαπαύουσα MS. cod. addito καὶ, quam lectionem sequitur Lind. ex Fevreo, etiam in Imp. Samb. adnotatur. Paulo post: μελετῆν, quod secuti sumus, MS. cod. in quo ταύτην ἐν omittuntur, & dicitur μελετῆν δὲ χρὴ τοῖσιν αὐτοῖσιν.

597 MS. cod. προσίσχει μάλιστα scribit eodem sensu.

598 Pro ἤνγε καὶ μὴ vulgatis, MS. cod. ἢν μή.

599 αὕτη ἡ νοῦσος vulgati codd. MS. cod. vero ἡ γὰρ νοῦσος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΝΓ΄.

Περὶ τῆς τετραπλασίας ἰσχιάδος, τῆς ἀναξηρᾶς, καὶ τῆς χολώδους, καὶ τῆς φλεγματώδους, καὶ τῆς αἱματώδους, καὶ τῶν ἑκάστης αἰτίων, καὶ σημείων, καὶ θεραπευτικῶν.

[600] ΠΕρὶ ἰσχιάδος. " Ἰσχιὰς δὲ ἀπὸ τῶνδε 155 τῶν ἀφορμῶν γίνεται μάλιστα τοῖσι πολλοῖσιν· ἢν ἔλθῃ ἐν τῷ ἡλίῳ πουλὺν χρόνον, καὶ τὰ ἰσχία διαθερμανθῇ, καὶ τὸ ὑγρὸν ἀναξηρανθῇ ὑπὸ τοῦ καύματος τὸ ἐνεὸν ἐν τοῖσιν ἄρθροισιν·" ὡς δὲ ἀναξηραίνεται, [601] καὶ 156 πήγνυται, τόδε μέγα τεκμήριον· ὁ γὰρ νοσέων στρέφεσθαι, ἢ κινέειν τὰ ἄρθρα οὐ δύναται [602] ὑπὸ τῆς ἀλγηδόνος τῶν ἄρθρων, καὶ τοῦ ξυμπεπηγέναι" τοὺς σπονδύλους. Ἀλγέει 157 δὲ μάλιστα τὴν ὀσφὺν, καὶ τοὺς σπονδύλους, τοὺς ἐκ τοῦ πλαγίου τῶν ἰσχίων, καὶ τὰ γούνατα· ἵσταται δὲ ἡ ὀδύνη ἐν τοῖσι βουβῶσι πλεῖστον χρόνον, ἅμα καὶ ἐν τοῖσιν ἰσχίοισιν, ὀξείη καὶ καυματώδης· κἤν τις αὐτὸν [603] ἀνιστῇ, ἢ μέγα κινέῃ, ὑπὸ τῆς ἀλγηδόνος οἰμώζει, ὁκόσον ἂν μέγιστον δύνηται· ἐνίοτε δὲ καὶ σπασμὸς ἐπιγίνεται, καὶ ῥῖγος, καὶ πυρετός. [604] Γίνεται δὲ ἀπὸ χολῆς καὶ φλέγματος· γίνεται δὲ καὶ ἀπὸ αἵματος ὀδύνη παραπλήσιος, ὡς ὑπὸ πάντων τῶν νουσημάτων, καὶ ῥῖγος, καὶ πυρετὸς ἐνίοτε ἐπιλαμβάνει βληχρός. Ἀλλὰ χρὴ ὧδε μελετῆν τὸν [605] ἀπὸ τοῦ ἡλίου ταύτην τὴν νοῦσον λαβόντα. Ὑγραίνειν αὐτοῦ τὸ σῶμα τῇ πυριήσει, καὶ ἀπὸ τῶν σιτίων, καὶ ἀπὸ τῶν ποτῶν, καὶ τῶν ἄλλων τῶν διδομένων, διδόναι χλιαρὰ καὶ ὑγρά· ταῦτα δὲ πάντα ἑφθά. [606] Σίτῳ δὲ καὶ μάζῃ χρεέσθω μαλθακῇ ἀτρίπτῳ· οἶνον δὲ πινέτω λευκὸν, ὑδαρέα· καὶ τῷ σώματι ἡσυχίην ἐχέτω, [607] ἢν δὲ καὶ δύνατος ᾖ ἀνίστασθαι· [608] πλὴν ὀλίγα περιπατεέτω ἑκάστης ἡμέρης· καὶ μὴ ῥιγούτω· [609] καὶ λουέσθω μὴ πολλῷ. Καὶ, ὁκόταν σοι δοκέῃ καλῶς ἔχειν, [610] καὶ ὑγρὸς εἶναι τὸ σῶμα, πυριῆσαι σφόδρα βληχρῇ τῇ πυρίῃ· μᾶλλον γὰρ ἀνήσει, καὶ ἀνυγραίνει τὸ συμπεπηγὸς ἐκ τῶν ἄρθρων. Εἶτα τῇ ὑστεραίῃ πῖσαι τοῦ κνιδίου κόκκου· ἢν δὲ μὴ ὠφελήσῃ," κλύσαι τούτοισι 158 χρὴ αὐτόν· τρίβειν κυμίνου ἡμικοτύλιον, " [611] σικύην ἄτμητον τῶν μικρῶν καὶ στρογ- 159 γύλων, ξυγκόψας ἐν τῷ ὅλμῳ, καὶ σήσας ὡς λεπτότατον, νίτρου ἐρυθροῦ Αἰγυπτίου

CAPUT LIII.

De quadruplici iſchiade, arida, bilioſa, pituitoſa, & ſanguinea, ac de cujusque cauſis, ſignis, & curatione.

DE iſchiade. Iſchias autem ab his cauſis potiſſimum multis oritur; ſiquis per multum tempus in ſole iter fecerit, & coxendices incaluerint, & humor, qui articulis ineſt, a calore fuerit reſiccatus: quod autem reſiccetur, & concreſcat, hoc magnum ſignum eſt: æger enim articulos, præ dolore articulorum vertere aut movere non poteſt, & eo quod verticula compacta ſunt. Dolor vero lumbos potiſſimum obſidet, & vertebras, quæ ad coxendices ex obliquo ſitæ ſunt, & genua: in inguinibus autem, ſimulque coxendicibus, dolor acutus & æſtuoſus plurimo tempore inſiſtit; & ſiquis eum erigat, aut magnopere moveat, præ dolore quantum poteſt plurimum ejulat: interdum vero & convulſio, & rigor, & febris ſupervenit. Fit autem a bile & pituita, oritur quoque etiam a ſanguine dolor conſimilis, velut ab omnibus morbis, rigorque, & febris lenis interdum prehendit. Sed eum, qui hoc morbo a ſole correptus eſt, hoc modo curare oportet. Corpus ejus admoto fotu humectandum, & cibi ac potus, & quæ cætera exhibentur, tepida ac humida: eaque omnia cocta exhibenda. Pane autem, ac maza utatur molli, non ſubacta: vinum vero bibat album, aquoſum; & corpore quietem agat, etiamſi exurgere queat; parum tamen quotidie obambulet; neque frigeat; neque multum lavet. Quumque tibi probe habere, corpuſque humectum, eſſe videbitur, leni fomento multum foveto; magis enim relaxat, & quod in articulis concretum eſt, perhumectat. Poſtero deinde die granum Cnidium propinato: quod ſi non juverit, hæc per clyſterem huic injicere oportet; cumini triti heminam dimidiam, colocynthidem non diſſectam, parvam & rotundam, in pila contuſam, & tenuiſſime tritam, & nitri Ægyptii rubri, toſti

VARIÆ LECTIONES.

600 περὶ ἰσχιάδος, omittitur hæc epigraphe in MS. cod. & dicitur: ἰσχιὰς δὲ ἀπὸ τῶνδε γίνεται μάλιστα pro vulgatis: ἰσχιὰς δὲ ἀπὸ τῶνδε τῶν ἀφορμῶν γίνεται μάλιστα.

601 καὶ πήγνυται, τόδε μέγα τεκμήριον MS. cod. melius, quam lectionem probamus, pro vulgatis καὶ πήγνυται, τόδε δέ μοι τεκμήριον.

602 Vulgati codd. ὑπὸ τῆς ἐν αὐτοῖσιν ἀλγηδόνος, καὶ τοῦ ξυμπεπηγέναι τοὺς δακτύλους· ἀλγέει δὲ μάλιστα τὴν ὀσφὺν, καὶ τοὺς σπονδύλους, τοὺς ἐκ πλαγίων. MS. cod. vero ſic ſcribit: ὑπὸ τῆς ἀλγηδόνος τῶν ἄρθρων, καὶ τοῦ ξυμπεπηγέναι τοὺς σπονδύλους· ἀλγέει δὲ μάλιστα τὴν ὀσφὺν καὶ τοὺς σπονδύλους, τοὺς ἐκ τοῦ πλαγίου, quæ lectio melior, eamque ſecuti ſumus.

603 Sic MS. cod. pro vulgatis ἀναστῇ, ἢ μετακινέῃ.

604 MS. cod. ſcribit: γίνεται δὲ τὸ νούσημα ἀπὸ χολῆς· γίνεται δὲ καὶ ἀπὸ φλέγματος, καὶ ἀπὸ αἵματος καὶ ὀδύναι παραπλήσιοι ἀπὸ πάντων τούτων τῶν νουσημάτων.

605 ἀπὸ τοῦ ἡλίου νοσέοντα MS. cod. Imp. Samb. deletis ταύτην τὴν νοῦσον λαβόντα.

606 MS. cod. σίτῳ δὲ χρήσθω μάζῃ habet, pro σίτῳ δὲ καὶ μάζῃ χρεέσθω.

607 ἢν δὲ καὶ δύνατος ᾖ MS. cod. inſerta conjunctione δέ.

608 ὀλίγα περιπατεέτω *parum obambulet* MS. cod. legit, pro πλὴν ὀλίγα περιπατεέτω ἑκάστης ἡμέρης.

609 καὶ ἑκάστης ἡμέρης λουέσθω MS. cod. inſertis ἑκάστης ἡμέρης.

610 καὶ ὑγρὸς εἶναι τῷ σώματι omnia exemplaria, in MS. cod. legitur: καὶ ὑγρὸς εἶναι τὸ σῶμα, quæ lectio probatur.

611 σικύην ex hoc loco exponit Galenus ἄτμητον, κολοκυνθίδα ἀδιαίρετον, id eſt: *cucurbitam agreſtem indiviſam.*

tosti & lævigati minæ quadrantem; hæc mixta in ollam conjicito, & olei heminam affundito, mellis heminam dimidiam, vini albi dulcis heminam, & succi betæ duas heminas; hæc quoad probam crassitudinem habere tibi videantur, coquito: deinde his per linteum excolatis, mellis Attici heminam admisceto; si mel simul coquere nolis: quod si Atticum non habeas, (mellis) optimi cocti heminam in pila admisceto: si vero infusum crassius fuerit, de eodem vino habita crassitudinis ratione affundito; eoque clystere alvum sublulito. Deinde sinere oportet ad tres dies usque purgari: quod si pluribus diebus purgetur, lactis bubuli aut caprini heminas tres ebibendas dato; postea betas pingues insulsas, condimentis aspersis, comedendas præbeto. Ex hoc morbo multi claudi evaserunt. At vero si a bile morbus fiat, veratrum deorsum purgans, aut scammonii succum ei propinato: post ejusmodi vero purgationem, succi ptisanæ melle affuso heminas duas sorbendas dato: postero autem aut tertio die, admoto fotu, lacte asinino cocto subpurgato: sub vesperum betæ pinguis heminas duas, polenta aspersa, comedat: vinum album, aquosum, dulce, & nunc, & post medicamenti purgationem bibat. Si vero a pituita ægrotet, ei granum Cnidium, aut hippophaem, post admotum fotum propinato: post purgationem autem easdem sorbitiones, & potus, & lactis potionem exhibere oportet. Interjectis vero diebus quam levissimo victu utatur. Et, si quidem ab his juvetur, (sat est;) sin minus, ipsum multis & altis crustis, in osseis quidem partibus per candelarum fungos: in carnosis vero per ferramenta, inurito. At si a sanguine ægrotarit, admoto fotu, & cucurbitulam admoveto, & venas in poplite secato: si vero tibi videatur, granum quoque Cnidium ei propinato. Quam siccissima autem victus ratione utatur: vinum quidem potius ne bibat; sed si sane bibere velit, quam minimum & dilutissimum dato; & modicum obambulare jubeto; aut si possit, plurimum. A pituita etiam ægrotanti eadem facere confert. Quod si stare nequeat,

τεταρτημόριον μνᾶς, ὀπτήσας, τρίψας τε λεῖον· [612] ταῦτα μίξας ἐμβάλλειν ἐς χυτρίδα, καὶ ἐγχέαι ἐλαίου κοτύλην, μέλιτος ἡμικοτύ-
160 λιον; [613] οἴνου λευκοῦ γλύκεος κοτύλην," καὶ σευτλίου χυλοῦ δύο κοτύλας· ταῦτα ἑψῆν ἕως ἄν σοι δοκέῃ καλῶς ἔχειν τοῦ πάχεος· εἶτα διηθήσας δι' ὀθονίου, παραμίξαι αὐτοῖσι μέλιτος Ἀττικοῦ κοτύλην· [614] ἢν μὴ βούλῃ ξυνεψεῖν τὸ μέλι· ἢν δὲ μὴ ἔχῃς Ἀττικὸν, κοτύλην τοῦ καλλίστου παραμίξας, ἑψῆσαι ἐν θυείῃ· ἢν δὲ τὸ κλύσμα παχύτερον ᾖ, παραχέαι οἴνου τοῦ αὐτοῦ, πρὸς τὸ πάχος
161 τεκμαιρόμενος· [615] ἐν τούτῳ κλύζειν." Εἶτα ἐῆν χρὴ μέχρι τριῶν ἡμερέων καθαίρεσθαι· ἢν δὲ πλείονας ἡμέρας καθαίρηται, 212
τοῦ βοείου ἢ τοῦ αἰγείου γάλακτος τρεῖς κοτύλας δοῦναι ἐκπιεῖν· εἶτα σεῦτλα λιπαρὰ περίπασα ἐν ἀρτύμασιν ἄναλτα, δοῦναι ἐ-
162 σθίειν. [616] Ἐκ ταύτης τῆς νούσου," πολλοὶ χωλοὶ ἐγένοντο. Ἢν δὲ ἀπὸ χολῆς ἡ νοῦσος γένηται, πίσαι αὐτὸν ἐλλέβορον κάτω, ἢ ὀπὸν σκαμμωνίης· [617] μετὰ δὲ τὴν τοιαύτην κάθαρσιν, πτισάνης χυλὸν, μέλι παραχέων, δύο τρυβλία δοῦναι ἐκροφέειν· τῇ δὲ ὑστεραίῃ, ἢ τῇ τρίτῃ πυριήσας, γάλακτι ὀνείῳ ἑφθῷ ὑποκαθῆραι· [618] ἐς ἑσπέρην δὲ σεύτλου λιπαροῦ δύο τρυβλία ἐμφαγέτω, ἄλφιτα παραπάσας· οἶνον δὲ πινέτω λευκὸν, ὑδαρέα, γλυκὺν, καὶ νῦν [619] καὶ μετὰ τὴν τοῦ φαρμάκου κάθαρσιν. Ἢν δὲ ἀπὸ φλέγματος νοσέῃ, πίσαι αὐτὸν τοῦ κνιδίου κόκκου, ἢ τοῦ ἱππόφεω, πυριήσας· μετὰ δὲ τὴν κάθαρσιν τὰ αὐτὰ χρὴ προσφέρειν, καὶ ῥοφήματα, καὶ ποτὰ, καὶ γαλακτοποσίην. Τὰς δὲ μεταξὺ τῶν ἡμερέων διαίτῃ χρεέσθω, ὡς κουφοτάτῃ. Καὶ, ἢν μὲν [620] ἀπὸ τούτων ὠφελῆται· ἢν δὲ μὴ, καῦσαι αὐτὸν, τὰ μὲν ὀσώδεα μύκησι· τὰ δὲ σαρκώδεα σιδηρίοισι, πολλὰς ἐσχάρας, καὶ βαθείας. Ἢν δὲ ὑφ' αἵματος νοσέῃ, [621] πυριῆσαι, καὶ σικύην προσβάλλειν, καὶ φλεβοτομέειν τὰς ἐν τῇσιν ἰγνύησι φλέβας· ἢν δέ σοι δοκέῃ, καὶ τοῦ κνιδίου κόκκου πίσαι αὐτόν. Διαίτῃ δὲ χρεέσθω ὡς ξηροτάτῃ· οἶνον δὲ μᾶλλον μὲν μὴ πινέτω· ἢν δὲ ἄρα [622] καὶ πίνειν θέλῃ, ὡς ἐλάχιστον καὶ ὑδαρέστατον δίδου· [623] καὶ περιπατέειν ὀλίγα κέλευε· ἢν δὲ δυνατὸς ᾖ, πλεῖστα. Ξυμφέρει δὲ καὶ τῷ ἀπὸ τοῦ φλέγματος νοσέοντι, τὰ τοιαῦτα ποιέειν. Ἢν δὲ μὴ δύνηται ἵστασθαι, ἐν

VARIÆ LECTIONES.

612 ταῦτα μίξας ἐμβάλλειν MS. cod. scribit inserto μίξας. Paulo post ἐπιχέαι in cod. legitur, pro ἐγχέαι.

613 Pro vulgatis: οἴνου λευκοῦ κοτύλην, καὶ σευτλίου χυλοῦ, in MS. cod. legitur: οἴνου λευκοῦ γλύκεος κοτύλην, σεύτλου χύλου δύο κοτύλας; quam lectionem recepimus. Mox ταῦτα ἑψεῖν in eodem scribitur, pro ταῦτα ἑψῆν.

614 MS. cod. ἢν μὴ βούλῃ scribit, pro ἢν μὴ βούλει.

615 ἐν τούτῳ κλύζειν, in MS. cod. omittitur ἐν. Et paulo post: ἐν τοῦ βοείου MS. cod. inserto ἐν.

616 ἐκ ταύτης οὖν τῆς νούσου, in MS. cod. omittitur οὖν melius, & nos delevimus. Deinde in MS. cod. πουλλοὶ ἤδη χωλοὶ ἐγένοντο scribitur, quæ lectio etiam habetur in MSS. Reg.

617 μετὰ δὲ τὴν κάθαρσιν πτισάνης MS. cod. habet, pro vulgatis: μετὰ δὲ τὴν τοιαύτην κάθαρσιν, πτισάνης χυλόν.

618 ἐς ἑσπέρην δὲ σεύτλου ἑφθοῦ λιπαροῦ τρία τρυβλία ἐκφαγέτω, MS. cod. ubi notandum pro ἐμφαγέτω vulgari Imp. Samb. & Fevr. ἐκροφέειν adscribere. Paulo post γλυκὺν omittitur in MS. cod.

619 καὶ μετὰ τὴν φαρμάκου τὴν δόσιν· ἢν δὲ ἀπὸ φλέγματος νοσέοι MS. cod. habet. Vulgati codd. autem: καὶ μετὰ τὴν τοῦ φαρμάκου κάθαρσιν· ἢν δὲ ἀπὸ φλέγματος νοσέῃ.

620 ὑπὸ τουτέων ὠφελῆται, ἅλις· ἢν δὲ μή. MS. cod.

621 πυριήσας σικύην προσβάλλειν MS. cod. habet.

622 καὶ πίνειν θέλῃ vulgati codd. MS. cod. καὶ πίνῃ legit. Deinde dicitur καὶ ὑδαρέστατον, pro ὑδαρέστερον, omisso δίδου.

623 καὶ περιπατέειν κελεύειν· ἢν δύνατος ᾖ, ὡς πλεῖστα scribitur in MS. cod. pro καὶ περιπατέειν ὀλίγα κέλευε· ἢν δὲ δυνατὸς ᾖ, πλεῖστα.

[624] ἐν τῇ κλίνῃ χρὴ περιςρέφειν, ὡς πυκνότατα, ἀφ' οὗ ἂν νοσέῃ, καὶ ἅπαντα ὁμοίως, ὅκως ἂν ἐντὸς μὴ ξυμφυῇ ὁ χόνδρος· ἢν δὲ ξυμφυῇ, καὶ τὰ ἄρθρα ξυμπαγῇ, πᾶσα ἀνάγκη χωλὸν γενέσθαι τὸν ἄνθρωπον. Καὶ, ἢν βούλῃ, κλύσαι τὸν ἀπὸ τοῦ αἵματος νοσέοντα, ὥςε αἷμα ἀπάγειν καὶ φλέγμα ἀπὸ τῶν ἰσχίων· τοῖσιδε δεῖ κλύζειν· ἅλος δραχμίδα τρίψας, παραμίξαι ἐλαίου κοτύλην, [625] καὶ ἀπὸ κριθέων ἑφθῶν δύο κοτύλας· εἶτα οὕτω [626] κλύζειν τοῦτον. Οὕτω μελετῶν τάχιστα ὑγιέα ποιήσεις· [627] ἡ δὲ νοῦσος χαλεπὴ λίην ἐςὶ, καὶ χρονίη.

eum creberrime in lecto circumvertere oportet, quacunque ex causa ægrotet, & per omnia similiter, ut ne intus cartilago coalescat: si vero coaluerit, & articuli obriguerint, omnino hominem claudum fieri necesse est. Et, si a sanguine ægrotanti velis alvum subluere, quo sanguinem & pituitam a coxendicibus revoces; ex his infusum parare oportet: salis pugillo trito, olei heminam, & de hordei decocto heminas duas admisceto; deinde sic infusum injicito. Ita curatum citissime sanum reddideris: morbus autem molestus admodum, ac diuturnus est.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΝΔ'.

Περὶ τοῦ τετάνου, καὶ τῶν τούτου αἰτίων, καὶ σημείων, καὶ θεραπευτικῶν.

Τέτανοι τρεῖς. "Ην μὲν ἐπὶ τρώματι 163
[628] τέτανος γένηται, πάσχει τάδε. Αἱ γένυες πήγνυνται, καὶ τὸ ςόμα διαίρειν οὐ δύναται, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ δακρύουσι καὶ ἕλκονται, καὶ τὸ μετάφρενον πέπηγε, καὶ τὰ σκέλεα οὐ [629] δύνανται ξυγκάμπτειν, οὐδὲ τὰς χεῖρας, οὐδὲ τὴν ῥάχιν· ὁκόταν δὲ θανατώδης ᾖ, τὸ ποτὸν, καὶ τὰ βρώματα, ἃ πρότερον ἐξεβρώκει, ἀνὰ τὰς ῥῖνας ἀνέρχεται ἐνίοτε. Τοῦτον, ὁκόταν οὕτως ἔχῃ, πυριᾷν δεῖ, καὶ ἀλείψαντα λιπαρῶς, πρὸς τὸ πῦρ ἕκαθεν θάλπειν, καὶ χλιάσματα προστιθέναι, ὑπαλείψας τὸ σῶμα. Καὶ ἀψίνθιον, ἢ φύλλα δάφνης, ἢ τοῦ ὑοσκυάμου τὸν καρπὸν τρίψας, καὶ λιβανωτόν· εἶτα οἴνῳ λευκῷ διεὶς, ἐγχέαι εἰς χυτρίδα καινήν· εἶτα ἐπιχέαι ἔλαιον ἴσον τῷ οἴνῳ· καὶ θερμήνας, [630] ἀλεῖψαι πολλῷ θερμῷ τὸ σῶμα καὶ τὴν κεφαλήν. "Επειτα κατακλίνας ἐμβάτῃ 164
ἄνω τὴν ῥάχιν ποιήσαντα, καὶ ἀμφιέσαι 165
[631] ἱμάτια λευκὰ, μαλθακὰ, καθαρὰ, ὅκως ἂν ἐξιδρώσῃ σφόδρα. [632] Μελίκρητον δὲ χλιαρὸν διδόναι, ἢν μὲν δύνηται τοῦτο πιεῖν, κατὰ ςόμα· ἢν δὲ μὴ δύνηται, ἐγχέειν κατὰ τὰς ῥῖνας. Διδόναι δὲ οἶνον λευκὸν πίνειν, ὡς ἥδιςον καὶ πλεῖςον. Ταῦτα χρὴ ποιέειν ἑκάςης ἡμέρης, ἕως ἂν ὑγιὴς γένηται· ἡ δὲ νοῦσος χαλεπὴ, καὶ δέεται μελέτης παραχρῆμα.

CAPUT LIV.

De tetano, ejusque causis, signis, & curatione.

Tetani tres. Si quidem ex vulnere tetanus (aut distentio) fiat, his afficitur. Maxillæ rigent, & os diducere nequit, oculique lachrymantur ac contrahuntur, & dorsum rigidum est, neque crura, neque manus, neque spinam inflectere potest: quum vero lethalis fuerit, potus & cibi, quos ante devoravit, interdum per nares redeunt. Hunc, quum sic habuerit, fovere oportet, & pingui inunctum eminus ad ignem calefacere, & fomenta tepida, inuncto corpore, admovere. Et absinthium, aut lauri folia, aut hyoscyami semen tritum, & thus; deinde vino albo macerata, in ollam novam infundito; deinde vino par oleum affundito; quibus calefactis, multo calido corpus & caput ungito. Postea in solio reclinatum, sursum spina conversa, vestibus albis, mollibus & puris contegito, ut vehementer exudet. Aquam vero mulsam tepidam, si eam quidem bibere possit, per os exhibeto; si vero non possit, per nares infundito. Vinum denique album, quam suavissimum & copiosissimum potui dato. Hæc quotidie facienda sunt, donec sanus evadat: morbus autem gravis est, & cita curatione indiget.

Variæ Lectiones.

624 MS. cod. ἐν τῇ κλίνῃ χρὴ περιςρέφειν melius, quod probamus, ubi περιφέρειν legunt vulgati codd. Posteà καθ' ἅπαντα Imp. Cornar.

625 καὶ ἀπὸ κριθέων ἑφθῶν δύο κοτύλας vulgati codd. Pro quibus MS. cod. habet, καὶ ἀπὸ κριθέων ὀπτῶν τρεῖς κοτύλας, id est: *& de hordeo tosto tres heminas.* Martin. vero καὶ χυλοῦ ἀπὸ κριθέων ἑφθῶν δύο κοτύλας, *& succi ab hordeo cocto heminas duas* admisceto.

626 κλύζειν τοῦτον, in MS. cod. omittitur τοῦτον.

627 ἡ δὲ νοῦσος χρονίη, *hic vero morbus diuturnus* est, MS. cod. pro ἡ δὲ νοῦσος χαλεπὴ λίην ἐςὶ, καὶ χρονίη.

628 τέτανος γένηται, in MS. cod. omittitur τέτανος.

629 δύνανται Imp. Samb. pro vulgato δύναται. Paulo post ἃ πρότερον ἐβεβρώκει MS. cod. pro ἐβεβρώκει vulgato, priorem lectionem cum Æmil. Porto probavimus.

630 ἀλεῖψαι τὸ σῶμα θερμῷ, καὶ τὴν κεφαλήν· εἶτα κατακλίνας ἐμβάπτειν τὴν σάρκα ποιῆσαι MS. cod. pro vulgatis ἀλεῖψαι πολλῷ θερμῷ τὸ σῶμα καὶ τὴν κεφαλήν· ἔπειτα κατακλίνας ἐμβάτῃ, ἄνω τὴν σάρκα ποιήσαντα, ubi Mercurialis legendum putat ἄνω τὴν ῥάχιν ποιήσαντα, in solio reclinatum, & resupinatum ægrotum intelligens, sursum conversa spina; ut ea inuncta, facilius toto corpore sudor excitetur. Hanc lect. cum Lindeno in contextum recepimus, & accommodatior videtur, quam vulgata, ἄνω τὴν σάρκα ποιήσαντα, *sursum carne conversa*, quæ calidæ aut frigidæ perfusionem in solio non indicat, quam Foësius intelligit; dum ἐμβάσει pro ἐμβάτῃ legit, & ἔμβασιν, *in solium ingressionem*, pro perfusione ipsa sumit; deinde ἀνὰ pro ἄνω legit.

631 ἱμάτια μαλθακὰ καὶ καθαρὰ MS. cod. & omittitur λευκὰ, quam lectionem probant interpretes. Foësius vero λεπτὰ legendum putat, ut *leviora* sint singula, neque corpus gravent, ut habetur Libr. III. de Morbis.

632 καὶ μελίκρητον χλιαρὸν δοῦναι MS. cod. Deinde dicitur: ἢν μὲν δύνηται κατὰ ςόμα· εἰ δὲ μὴ, κατὰ τὰς ῥῖνας ἐγχεῖν· διδόναι δὲ καὶ οἶνον λευκὸν πίνειν.

CAPUT LV.

De opisthotono, ejusque signis, & curatione.

OPisthotonus. Opisthotono alia quidem eadem oboriuntur: fit autem quum posterioribus cervicis tendonibus ægrotaverit. Ægrotat autem aut ab angina, aut ab uva, aut locis ad tonsillas suppuratis; interdum vero etiam a capite, febribus obortis, convulsio succedit; quinetiam & a vulneribus. Hic in posteriora trahitur, & præ dolore dorsum immotum est, & pectus protuberat, ac lamentatur. Hic vehementer convellitur, vix ut quidem astantes eum contineant, ne e cubili excidat. Hic sæpius quidem interdiu laborat; frequenter etiam levius degit. Huic sic affecto, eadem quæ priori, sunt exhibenda: hic vero morbus ut longissime ad dies quadraginta detinet; si vero hos effugerit, convalescit.

CAPUT LVI.

De tetano ab exteriore causa potissimum facto, ejusque signis, & curatione.

ALius tetanus. Hic tetanus minus, quam priores, lethalis est: ab iisdem autem oritur: plerique vero & ex casu in posteriora, in hunc morbum inciderunt. His sane afficitur æger. Corpus totum convellitur; interdum vero ad quamcunque corporis partem sorte contigerit, ea convellitur. Et primum quidem circum obambulat; deinde successu temporis, in lectum decidit, rursusque dolor & convulsio remittit; quumque surrexerit, si forte paucos dies huc & illuc oberrarit; postea rursus iisdem vexatur doloribus. Atque hæc patitur, multoque tempore has subit mutationes: siquid comederit, id non nisi ægre & exustum per inferiora secedit; sed ad pectus cibus defertur, & suffocationem excitat. Hunc, si eodem, quo priores, modo curaveris, citissime sanum reddideris: infusum ex ptisanæ coctæ cremore cum melle, in alvum injicito.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΝΕ΄.

Περὶ ὀπισθοτόνου, καὶ τῶν τούτου σημείων, καὶ θεραπευτικῶν.

[633] ΟΠισθότονος. Ὁ δὲ ὀπισθότονος, τὰ μὲν ἄλλα πάσχει διὰ πλῆθος τὰ αὐτά· γίνεται δὲ, ὁκόταν τοὺς ἐν τῷ αὐχένι τένοντας τοὺς ὄπισθεν νοσήσῃ. Νοσέει δὲ ἢ ὑπὸ κυνάγ-
166 χης, ἢ ὑπὸ σαφυλῆς, ἢ ὑπὸ τῶν [634] ἀμφιβραγχίων ἐμπύων γενομένων· ἐνίοτε δὲ καὶ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς πυρετῶν ἐπιγενομένων, [635] σπασμὸς
167 ἐπιγίνεται· ἤδη δὲ καὶ ὑπὸ [636] τρωμάτων. Οὗτος ἕλκεται ἐς τοὔπισθεν, καὶ ὑπὸ τῆς ὀδύνης τὸ μετάφρενον πέπηγε, καὶ τὰ στήθεα ἐξέχεται, καὶ οἰμώζει. [637] Οὗτος σπᾶται σφόδρα, ὥστε μόλις μὲν κατέχουσιν οἱ παρεόντες, ὡς μὴ ἐκ τῆς κλίνης ἐκπίπτειν· οὗτος πολλάκις μὲν τῆς ἡμέρης πονέει· πολλάκις δὲ κουφότερον διάγει. [638] Τούτῳ οὕτως ἔχοντι, ταῦτα χρὴ προσφέρειν, ἃ καὶ τῷ πρόσθεν· ἡ δὲ νοῦσος προσίσχει [639] τὸ μακρότατον, ἄχρι τεσσαράκοντα ἡμερέων· ἢν δὲ ταύτας διαφύγῃ, ὑγιαίνεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ν϶΄.

Περὶ τετάνου τοῦ ἀπὸ προκαταρκτικοῦ μάλιστα γινομένου, καὶ τῶν τούτου σημείων, καὶ θεραπευτικῶν.

[640] ΑΛλος τέτανος. Ὁ δὲ τέτανος ἧσσον θανατώδης, [641] ἢ οἱ πρόσθεν· γίνεται δὲ ἀπὸ τῶν αὐτῶν· πουλλοὶ δὲ καὶ πεσόντες ἐς τὰ ὄπισθεν, ἔλαβον τὸ νούσημα. Πάσχει οὖν τάδε. [642] Σπᾶται ὅλον τὸ σῶμα· ἐνίοτε δὲ καὶ ὅκῃ ἂν τύχῃ τοῦ σώματος, [643] σπᾶται. Περιφοιτᾷ μὲν τοπρῶτον· ἔπειτα τοῦ χρόνου προϊόντος, ἐς τὴν κλίνην πίπτει, καὶ αὖθις ἀνῆκεν ὁ πόνος, καὶ ὁ σπασμός· καὶ ἀναστὰς, [644] ἢν ἴσως περιέλθῃ ὀλίγας ἡμέρας· ἔπειτα αὖθις ἐν τοῖσιν αὐτοῖσιν ἄλγεσι κεῖται. Ταῦτα πάσχει, καὶ μεταβάλλει συχνὸν χρόνον· καὶ, ἤν τι φάγῃ, οὐ διαχωρέει κάτω, ἢν μὴ μόλις, καὶ ταῦτα ξυγκεκαυμένα· [645] ἀλλ' ἐν τοῖσι στήθεσιν ἔχει τὸ σιτίον, καὶ πνίγα 213
παρέχει. Τοῦτον, τοῖσιν αὐτοῖσι θεραπεύων, οἷσι καὶ τοὺς πρόσθεν, τάχιστα ὑγιέα ποιήσεις· [646] κλύζειν πτισάνῃ ἑφθῇ λεπτῇ, καὶ μέλιτι.

VARIÆ LECTIONES.

633 ὀπισθότονος deest hæc epigraphe in MS. cod.

634 ἀμφιβραγχίων exponitur Galeno in Exegesi τῶν περὶ τὰ παρίσθμια καλουμένων χωρίων, id est: *partibus tonsillis vicinis sic vocatis.*

635 ἦν σπασμὸς Æmul. Portus inserto ἦν.

636 τρωμάτων MS. cod. ut & Imp. Samb. Ionice, quam lectionem sequimur pro τραυμάτων. Paulo post: καὶ ὑπὸ τῆς ὀδύνης τὸ μετάφρενον πέπηγε καὶ τὰ στήθεα ἐξέχεται, καὶ οἰμώζει, cum Martino scripsimus, sunt enim ex Aretæo Opisthotoni pectore & ventre προπετέες. Vulgati Codd. legunt καὶ ὑπὸ τῆς ὀδύνης τὸ μετάφρενον, καὶ τὰ στήθεα, καὶ οἰμώζει, MS. cod. scribit: καὶ ὑπὸ τῆς ὀδύνης τὸ μετάφρενον καὶ τὰ στήθεα οἰμώζει, *& præ dolore circa dorsum & pectus lamentatur.*

637 καὶ οὗτος σπᾶται σφοδρῶς, ὥστε μόγις αὐτὸν κατέχουσιν· ὥστε μὴ MS. cod. pro οὗτος σπᾶται σφόδρα, ὥστε μόλις μὲν κατέχουσιν οἱ παρεόντες, ὡς μὴ.

638 τούτῳ τ' αὐτὰ προσφέρειν, MS. cod. pro vulgatis: οὕτως ἔχοντι, ταῦτα χρὴ προσφέρειν.

639 ἡμέρας τεσσαράκοντα τὸ μακρότατον MS. cod. pro vulgatis τὸ μακρότατον, ἄχρι τεσσαράκοντα ἡμερέων.

640 ἄλλος τέτανος deest hæc epigraphe in MS. cod. Sed dicitur ὁ δὲ ὁ τέτανος.

641 ἢ ὁ πρόσθεν MS. cod.

642 σπᾶται ὁμοίως πᾶν τὸ σῶμα MS. cod. pro editis σπᾶται ὅλον τὸ σῶμα.

643 σπᾶται· περιφοιτῇ MS. cod. Ionice.

644 ἢν ἴσως in MS. cod. omittitur ἴσως.

645 ἀλλ' ἐν τοῖσι στήθεσιν ἔρχεται τὸ σῖτον publicata exemplaria, pro quibus nos ex MS. cod. melius scripsimus ἀλλ' ἐν τοῖσι στήθεσιν ἔχει τὸ σιτίον.

646 Sic melius MS. cod. pro vulgatis: κλύζειν δὲ ἐν πτισάνῃ ἑφθῇ τῇ λεπτῇ, καὶ μέλιτι.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΠΕΡΙ ΠΑΡΘΕΝΙΩΝ.

HIPPOCRATIS DE VIRGINUM AFFECTIONIBUS.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩι ΒΙΒΛΙΩι.

Ἅτινα ταῖς παρθένοις παρανδρευμέναις ἐπιγίνεται παθήματα, ἐπιληπτικὰ, ἀποπληκτικὰ, δείματα, φαντάσματα ἢ δαίμονες, παραφρονητικὰ, μώρωσις, καὶ νάρκη· καὶ τὰ τούτων θεραπευτικά.

ARGUMENTUM LIBRI.

Quæ virginibus viro maturis oboriuntur affectiones, epilepsiæ, apoplexiæ, terrores, spectra seu dæmones, deliria, stupores, torpores, & earum curatio.

Basil. Græc. pag. 213. — Foesius Sect. V. 124. 562. — Basil. Lat. III. 343. pag. 206.

ΑΡΧΗ μοι " τῆς ξυνθέσιος 1 τῶν ἀειγενέων ἰητρικῆς· " οὐ 2 γὰρ δυνατὸν τῶν νουσημάτων τὴν φύσιν γνῶναι (ὅπερ ἐστι τῆς τέχνης ἐξευρεῖν) ἢν μὴ γνῷ τὴν ἐν τῷ ἀμερεῖ κατὰ τὴν ἀρχὴν, ἐξ ἧς διεκρίθη. Πρῶτον περὶ τῆς ἱερῆς νούσου καλεομένης, καὶ περὶ τῶν ἀποπλήκτων, καὶ περὶ τῶν δειμάτων, ὁκόσα [1] φοβεῦνται οἱ ἄνθρωποι ἰσχυρῶς, ὥστε παραφρονέειν, καὶ ὁρῆν δοκέειν δαίμονάς τινας ἐφ᾽ ἑωϋτῶν δυσμενέας, ὁκότε μὲν νυκτὸς, ὁκότε δὲ ἡμέρης, ὁκότε δὲ ἀμφοτέρῃσι τῇσιν ὥρῃσιν· ἔπειτα ἀπὸ τῆς τοιαύτης ὄψιος πολλοὶ ἤδη ἀπηγχονίσθησαν· πλέονες δὲ γυναῖκες, ἢ ἄνδρες· ἀθυμοτέρη γὰρ " καὶ [2] λυπηροτέρη φύσις ἡ γυναικείη. 3

EXordium mihi tractationis eorum, quæ perpetua sunt in medicina: non enim possibile est morborum naturam cognoscere (quod quidem artis est invenire) nisi naturam singularium in principio, ex quo discreta sunt, cognoscat. Imprimis de morbo sacro appellato, de attonitis, de terroribus, quibus adeo vehementer homines expavescunt, ut desipiant, & interdum quidem noctu, quandoque vero interdiu, utroque etiam quandoque tempore, quosdam dæmones sibi infestos videre se existiment: deinde ab hujusmodi spectris jam strangulati sunt multi; at mulieres plures, quam viri: muliebris namque natura animi demissioris est, ac tristioris.

Variæ Lectiones.

Hicce liber fragmentum admodum exiguum, seu præludium esse videtur majoris voluminis, id quod satis evidenter principium manifestat, in quo omnium morborum commune exordium præponere videtur; περὶ παρθενίων autem fortasse est inscriptum, quia de his magis perfecte, & veluti primaria intentione tractabatur; sed quod is magna ex parte, & multo maximo virginum detrimento, detritus decurtatusque in nostras manus pervenerit ægre ferendum.

Liber hic quantum hactenus percipere potui, inquit Mercurial. a nemine, ut Hippocraticus citatur, quocirca fit, ut existimem esse quidem antiquum, sed ab alio conscriptum.

1 MS. Cod. Venet. habet φοβεῦνται ἰσχυρῶς οἱ ἄνθρωποι.

2 Vulgati Codd. ὀλιγοτέρη hic legunt; pro qua voce MS. cod. Venet. λυπηροτέρη, scilicet *tristior* substituit, id quod melius: etenim notante Mercuriale, mulieres magis mœroribus obnoxiæ sunt. Lind. legit ὀλιγοψυχοτέρη.

At virgines, quibus nubendi tempus adest, ni virum experiantur, affectui isti magis fiunt obnoxiæ, una cum mensium reversione, antea non valde hinc afflictæ. Postea enim sanguis in uteros confluit, velut effluxurus: quum igitur osculum exitus minime fuerit apertum, copiosior autem sanguis cum ob cibos, tum ob corporis incrementum affluat; tunc sanguis effluvium non habens, præ copia ad cor & septum transversum resilit: quum igitur hæc repleta fuerint, cor obstupescit; deinde ex stupore torpor, & ex torpore dementia invadit; quemadmodum, quum diuturno tempore sedenti, ex coxis, ac femoribus in tibias & pedes depressus sanguis, torporem adfert; a torpore autem pedes ad incedendum impotentes redduntur, donec sanguis ad sese reverterit: revertitur autem celerrime, quum steterit in aqua frigida; ultra malleolos autem irrigetur. Hic igitur torpor facile repellitur: cito enim propter venarum rectitudinem refluit, locusque hic corporis haud primarius est. At ex corde & septo transverso tarde recurrit: venæ enim obliquæ sunt, & locus præcipuus est, & ad delirium ac insaniam opportunus. Quum autem hæ partes oppletæ fuerint, & horror cum febre irruit, febres errabundas appellant. His autem ita se habentibus, ob acutam quidem inflammationem, insanit; ob putredinem vero clamat; ob caliginem, terretur & timet; ob oppressionem vero circa cor, strangulationem parat; ob sanguinis autem vitium, animus mœrens & anxius malum contrahit: sed & alium horride nominat; & in puteos prosilire ac incidere, seseque strangulare jubet, tanquam hæc & præstantiora sint, & omnem utilitatem excedant.

4 [5] Αἱ δὲ παρθένοι, ″ ὁκόσῃσιν ὤρη γάμου, πα-
ρανδρούμεναι, τοῦτο μᾶλλον πάσχουσιν ἅμα
τῇ καθόδῳ τῶν ἐπιμηνίων, πρότερον οὐ μάλα
5 ταῦτα κακοπαθέουσαι. ″ Ὕστερον γὰρ τὸ αἷ-
μα [4] ξυλλείβεται ἐς τὰς μήτρας, ὡς ἀποῤ-
ῥευσόμενον· ὁκόταν οὖν τὸ στόμα τῆς ἐξόδου
μὴ ′ εἴη ἀνεστομωμένον· τὸ δὲ αἷμα πλέον ἐ-
πιῤῥέῃ διά τε σιτία καὶ τὴν αὔξησιν τοῦ σώ-
ματος· τηνικαῦτα οὐκ ἔχον τὸ αἷμα ἔκρουν,
ἀναΐσσει ὑπὸ πλήθεος ἐς τὴν καρδίαν, καὶ ἐς
[5] τὴν διάφραξιν· ὁκόταν οὖν ταῦτα πληρω-
θέωσιν, ἐμωρώθη ἡ καρδίη· εἶτα ἐκ τῆς μω-
ρώσιος νάρκη, εἶτ' ἐκ τῆς νάρκης παράνοια
ἔλαβεν· ὥσπερ ὁκόταν καθημένου πουλὴν
χρόνον, τὸ ἐκ τῶν ἰσχίων καὶ μηρῶν αἷμα
ἀποπιεχθὲν ἐς τὰς κνήμας, καὶ τοὺς πόδας,
6 ″ νάρκην παράσχῃ· ὑπὸ δὲ τῆς νάρκης ἀ-
κρατέες οἱ πόδες ″ ἐς ὁδοιπορίην γίνονται, ἔστ'
ἂν ἀναχωρήσῃ τὸ αἷμα ἐς ἑωϋτό· ἀναχωρέει
δὲ τάχιστα, ὁκόταν στῇ ἐν ὕδατι ψυχρῷ· τέγ-
γέτω δὲ ἄνω τῶν σφυρῶν. Αὕτη μὲν οὖν ἡ
7 νάρκη εὐήνιος· ταχὺ γὰρ παλιῤῥοεῖ ″ [6] διὰ
τὴν ἰθύτητα τῶν φλεβῶν, καὶ ὁ τόπος τοῦ
σώματος οὐκ ἐπίκαιρος. Ἐκ δὲ τῆς καρδίης,
καὶ τῶν φρενῶν, βραδέως παλιῤῥοεῖ· ἐπικάρ-
σιαι γὰρ αἱ φλέβες, καὶ ὁ τόπος ἐπίκαιρος,
ἔστε παραφροσύνην καὶ μανίην ἕτοιμος. Ὁκό-
ταν δὲ πληρωθέωσι ταῦτα τὰ μέρεα, καὶ φρί-
κη ′ ξὺν πυρετῷ ἀναΐσσει, πλανήτας τοὺς
πυρετοὺς καλέουσιν. Ἐχόντων δὲ τουτέων ὧ-
δε, ὑπὸ μὲν τῆς ὀξυφλεγμασίης, μαίνεται·
ὑπὸ δὲ τῆς σηπεδόνος, φωνέει· ὑπὸ δὲ τοῦ ζο-
φεροῦ, φοβέεται καὶ δέδοικεν· ὑπὸ δὲ τῆς
8 περὶ τὴν καρδίην πιέξιος, ″ ἀγχόνας κραί-
νουσιν· ὑπὸ δὲ τῆς κακίης τοῦ αἵματος, ἀ-
λύων καὶ ἀδημονέων ὁ θυμὸς κακὸν ἐφέλκε-
ται· [7] ἕτερον δὲ καὶ φοβερὰ ὀνομάζει· καὶ
κελεύουσιν ἅλλεσθαι καὶ καταπίπτειν ἐς τὰ
9 φρέατα, καὶ ἄγχεσθαι, ″ ἅτε ἀμείνονά
τε ἐόντα, καὶ ′ χρείην ἔχοντα παντοίην.
Ὁκό-

Variæ Lectiones.

5 Vulgati Codd. legunt αἱ δὲ παρθένοι, ὁκόσῃσιν ὤρη γάμου παρανδρούμεναι, ubi MSS. Reg. ὁκόσῃσιν ὧραι γάμου παρανδρούμεναι habent; ex quibus lectionibus concludit Foësius pro ὤρη, legendum esse ὧραι in plurali, refertque ad παρανδρούμεναι, hoc sensu, at virgines, quibus prope instat nubendi tempus, aut quæ ad nubiles annos, & virilitatem prope accedunt, id est, quæ prope sunt maturæ viro, & virilitatem aut maturam viro ætatem ingrediuntur. Est autem ἀνδροῦσθαι, *viriles annos attingere*, & *viro conjungi*: ἀνδρωθεῖσα namque τῷ ἀνδρὶ συνοικήσασα, quæ cum viro congressa est, dicitur Hesychio, & cui virginitatem vir eripuit. Idem ἀνδρώσασθαι exponit συγγενέσθαι. Cæterum Thom. Gatakerus in not. ad Marc. Anton. Imp. pag. m. 34. vulgatam retinet lectionem, quæ, ut inquit, menti Hippocratis congruentior est: etenim ἀνδροῦσθαι Græcis, ubi de muliere usurpatur, non *viro maturam* esse; sed *virum experiri* significat. Porro cum ὁκόσῃσιν ὤρη γάμου dixisset auctor, quid opus erat ἐκ τοῦ περιόντος, quod id valeret τὸ παρανδρούμεναι, subjicere? quod concisa nimis respuit dictio Hippocratica. Denique aliud est ἀνδροῦσθαι, aliud παρανδροῦσθαι, hæc ille. Ast si nobis licet conjectare, apparet quid aliud insinuare voluisse Hippocratem, & pro παρανδρούμεναι scripsisse παραδραμοῦσαι, αἱ τοῦτο μᾶλλον πάσχουσιν κ. τ. λ. aut παραδραμούσῃ a Them. παραδραμεῖν *transcurro*, *transgredior*, levissima facta mutatione: ut sensus sit: At virgines, quibus nubendi tempus *transgressum est*, affectui isti magis fiunt obnoxiæ una cum mensium recursu, antea non valde hinc afflictæ. Porro τὸ κάθοδος ἐπιμηνίων est *menstruorum regressus*, reditus, reversio, non descensus, cum menstruis suppressis sanguis sursum regreditur, plurimaque symptomata periculi plena virginibus creat. Qua de re Foës. Oecon. voce Κάθοδος.

4 Sic Imp. Cornar. pro ξυλλείβεται, quod præ se fert Edit. Basil. Græc. Deinde Imp. Corn. ἀποῤῥευσόμενον ibidem scribit pro ἀπορευσάμενον vulgato.

5 Sic quidem habent omnia exemplaria publicata; verum τὸ διάφραξιν suspectum nobis videtur, unde Mercurial. διάφραγμα *septum transversum* magis arridet, in quo sensu sumpsimus cum interpretibus, donec melior se prodat lectio.

6 Cod. Venet. legit διὰ τὴν παχύτητα τῶν φλεβῶν; sed melior vulgata lectio, nam rectitudo viarum ad hoc valde confert, ut quid citius recurrat, sicut non parum obliquitas retardat.

7 Lindenus legit ἕτεροι δὲ καὶ φοβερὰ ὀλολύζει, καὶ κελεύουσιν, sed quæso, quo Authore? Paulo post habet Cod. Venet. ἐς φρέατα, omisso τά. Deinde in eodem cod. legitur ἢ ἄγχεσθαι, καὶ ἄμεινον ἅτε ἐόντα, pro vulgatis καὶ ἄγχεσθαι, ἅτε ἀμείνονά τε ἐόντα.

Ὁκότε δὲ ἄνευ φαντασμάτων, ἡδονή τις, ἀφ' ἧς ἐρᾷ τοῦ θανάτου, ὥσπερ τινος ἀγαθοῦ. [8] Φρονησάσης δὲ τῆς ἀνθρώπου, τῇ Ἀρτέμιδι αἱ γυναῖκες ἄλλα τε πολλὰ, ἀλλὰ δὴ καὶ τὰ πολυτελέςατα τῶν ἱματίων καθιεροῦσι τῶν γυναικείων, κελευόντων τῶν μάντεων ἐξαπατεώμεναι. [9] Ἡ δὲ τῆς ἀπαλλαγῆς θεραπεία, ὁκόταν τι μὴ ἐμποδίζῃ τοῦ αἵματος τὴν ἀποῤῥύησιν. [10] Κελεύω δ' ἔγωγε τὰς παρθένους, ὁκόταν τὸ τοιοῦτον πάσχωσιν, ὡς τάχιςα ξυνοικῆσαι ἀνδράσιν. Ἢν γὰρ κυήσωσιν, ὑγιέες γινονται· [11] εἰ δὲ μὴ ἔῃ αὐτέων, ἅμα τῇ ἥβῃ, ἢ ὀλίγον ὕςερον ἁλώσεται, [12] ἢν μὴ ἀνδρωθῶσι· τῶν δὲ ἠνδρωμένων γυναικῶν, [13] αἱ ςεῖραι μᾶλλον ταῦτα πάσχουσιν.

Interdum vero ſine ſpectris, voluptas quædam (adeſt,) ex qua mortem, tanquam bonum aliquod, expetit. Redeunte autem ad mentem homine, mulieres cum alia multa, tum vero etiam pretioſiſſimas veſtes muliebres Dianæ conſecrant, a vatibus id jubentibus deceptæ. Cæterum hujus mali propulſandi curatio eſt, quum nihil ſanguinis effluxum impedit. Ego vero impero, virgines his morbis affectas, quam citiſſime cum viris conjungi. Si enim conceperint, ſanæ evadunt: niſi vero ipſis hæc affuerint, una cum pubertate, aut paulo poſt corripientur, niſi viro jungantur: at ex mulieribus viro junctis, ſterilibus iſta magis contingunt.

VARIÆ LECTIONES.

8 Cod. Venet. φρενεούσης habet: & paulo poſt in eodem cod. legitur, ἄλλα τὸ πολλὰ, καὶ τὰ ἱμάτια τὰ πολυτελέςατα.

9 Ἡ δὲ τῆς ἀπαλλαγῆς, ὁκόταν μὴ ἐμποδίζῃ κ. τ. λ MS. Cod. Venet.

10 MS. Cod. Venet. κελεύω δὲ τὰς παρθένους, ὁκόταν τὸ τοιοῦτο πάσχωσιν. Mox τάχιςα delet Lind.

11 ἢν δὲ μὴ ἐξ αὐτέων (τινὲς) ἅμα τῇ ἥβῃ, ἢ ὀλίγον ὕςερον ἁλώσονται legit Æmil. Portus.

12 Pro εἴπερ μὴ ἠνδρωθῶσι, Æmil. Port. ἢν μὴ ἀνδρωθῶσι. Cæterum in Cod. Veneto hæc ita connectuntur ἁλώσεται, εἴπερ μητὴρ, νούσῳ.

13 ςεῖραι ταῦτα πάσχουσιν, omiſſis αἱ & μᾶλλον MS. Cod. Venet.

FINIS TOMI II.

